

| صحيح | غلط | ست جو | صحيح جو | صحيح | غلط | ست جو | صحيح جو |
|-------------|----------|-------|---------|----------|-------|-------|---------|
| اکر | اکر | نمبر | نمبر | اکر | اکر | نمبر | نمبر |
| پئي | پئي | ۱ | ۹۶۴ | ڪنڊڇو | ڪنڊڇو | ۲۷ | ۹۰۵ |
| نا مطايع | نا مطايع | ۲۶ | ۹۷۰ | جيدون جو | جيدون | ۱۵ | |
| ۽ لائين پيو | لر | ۳ | ۹۹۰ | پوائي | پوائي | ۲۳ | |
| تاب | اب | ۵ | ۹۹۰ | ڏن | ڏن | ۱۳ | |
| ڇڪي | ڇڪي | ۱۱ | ۹۹۳ | سائين | سائين | ۲۱ | |
| نمر | نمر | ۲۱ | ۹۹۳ | گلارو | گلارو | ۱ | |
| لاڙن ڪڙڻ | لاڙن ڪڙڻ | ۱۹ | ۹۹۵ | پڙ | پڙ | ۴ | |
| پليٽجي | پليٽجي | ۱ | ۹۹۶ | پئي | پئي | ۹ | |
| لڳو | لڳو | ۷ | ۹۹۶ | نراڪ | نراڪ | ۲ | ۹۵۱ |
| آکاڙا | آکاڙا | ۲۹ | ۱۰۰۰ | پنج | پنج | ۸ | ۹۵۶ |



| غلط | | صحيح | | غلط | | صحيح | |
|-----------|-----------|------|------|------------|------------|------|------|
| اڪر | اڪر | نمبر | نمبر | اڪر | اڪر | نمبر | نمبر |
| پايداريءَ | پايداريءَ | ۲۹ | ۷۴۸ | وام نام | وام نام | ۲۴ | ۵۶۳ |
| مواقف | مواقف | ۱۴ | ۷۴۹ | خزانيا | خزانيا | ۱۶ | ۵۷۴ |
| رهبر | رهبر | ۲۱ | ۷۵۷ | آگر | آگر | ۱۴ | ۵۸۲ |
| گھليا | گھليا | ۲۲ | ۷۷۱ | جو روپ آهي | جو روپ آهي | ۲۴ | ۵۸۲ |
| همن | همن | ۲۷ | ۷۷۱ | لي | لي | ۵ | ۵۸۴ |
| عبادت | عبادت | ۱ | ۷۷۲ | چائڻ | چائڻ | ۲۳ | ۵۸۷ |
| سچائي | سچائي | ۲۵ | ۷۷۲ | ني | ني | ۱۹ | ۶۱۱ |
| مڪه | مڪه | ۲۱ | ۷۸۸ | اچڻا | اچڻا | ۲۶ | ۶۲۴ |
| لڪاءُ | لڪاءُ | ۱۴ | ۷۹۳ | اڻصال | اڻصال | ۱۲ | ۶۲۷ |
| مختل | مختل | ۸ | ۷۹۴ | پريڪشائون | پريڪشائون | ۴ | ۶۲۸ |
| لي | لي | ۱۰ | ۷۹۴ | چنائين | چنائين | ۱۳ | ۶۲۸ |
| اوطان | اوطان | ۲۱ | ۸۰۶ | ڪن | ڪن | ۷ | ۶۴۱ |
| دوست | دوست | ۱۲ | ۸۱۴ | ساهيتا | ساهيتا | ۱ | ۶۴۳ |
| بڏائي | بڏائي | ۱۵ | ۸۱۶ | ساز | ساز | ۱۵ | ۶۶۵ |
| انفاق | انفاق | ۱۵ | ۸۲۰ | بيشرمائي | بيشرمائي | ۲۲ | ۶۷۴ |
| برادر | برادر | ۴ | ۸۳۶ | بيمهالي | بيمهالي | ۲۹ | ۶۸۸ |
| گتو | گتو | ۱۶ | ۸۳۶ | انسان ذات | انسان ذات | ۱۲ | ۶۸۹ |
| پکي | پکي | ۱ | ۸۴۴ | اڻي | اڻي | ۲۲ | ۷۰۵ |
| گھيل | گھيل | ۲۸ | ۸۴۴ | چڪر | چڪر | ۲۵ | ۷۲۱ |
| محببتين | محببتين | ۵ | ۸۴۶ | مڻي | مڻي | ۱۹ | ۷۲۳ |
| ڪنا | ڪنا | ۱۴ | ۸۴۶ | جوڳيسر | جوڳيسر | ۲۳ | ۷۲۴ |
| مڇه-۴ | مڇه-۴ | ۱۰ | ۸۴۸ | پريتي | پريتي | ۹ | ۷۳۹ |
| بسيل | بسيل | ۹ | ۸۵۲ | پائيندو | پائيندو | ۱۸ | ۷۴۳ |
| ۱۶ | ۱۵ | ۱۱ | ۸۶۱ | ايءُ | ايءُ | ۲۶ | ۷۴۳ |
| پيلائي | پيلائي | ۱۵ | ۸۶۵ | سرف | سرف | ۳ | ۷۴۴ |
| مناسب | مناسب | ۱۳ | ۸۹۱ | رڃڻو | رڃڻو | ۱۱ | ۷۴۵ |
| هارا | هارا | ۱۴ | ۸۹۲ | ڪاڏ | ڪاڏ | ۱۷ | ۷۴۷ |
| راجا | راجا | ۱۳ | ۹۰۲ | | | | |
| دور | دور | ۷ | ۹۰۳ | | | | |
| | | ۱۶ | ۹۰۳ | | | | |

| صَحیح | غلط | صَحیح | غلط | صَحیح | غلط | صَحیح | غلط |
|-----------------|-----------------|-------|-----|------------|------------|-------|-----|
| اکر | اکر | اکر | اکر | اکر | اکر | اکر | اکر |
| کُچُور | کُچُور | ۲۹ | ۴۱۳ | | | | |
| کُور | کُور | ۱۱ | ۴۱۵ | | | | |
| سُتُپ | سُتُپ | ۲۹ | ۴۱۵ | دُکُور | دُکُور | | |
| مُنگُور | مُنگُور | ۲۸ | ۴۱۶ | | | | |
| گُور | گُور | ۱۱ | ۴۲۳ | | | | |
| پُدا | پُدا | ۱ | ۴۳۹ | دُئی | دُئی | | |
| عُملُپ | عُملُپ | ۱۱ | ۴۴۱ | وُکُ | وُکُ | | |
| لُمتُہائی | لُمتُہائی | ۹ | ۴۴۴ | کُروٹا | کُروٹا | | |
| لُہی | لُہی | ۱۸ | ۴۵۹ | لُور | لُور | | |
| وُچاری | وُچاری | ۲۴ | ۴۶۷ | سُدن | سُدن | | |
| پُرمُستُہی | پُرمُستُہی | ۹ | ۴۶۹ | عُلمی | عُلمی | | |
| لُئی | لُئی | ۱۵ | ۴۷۰ | سُج | سُج | | |
| اُٹُلال سُرُستی | اُٹُلال سُرُستی | ۲۴ | ۴۷۰ | لُئی | لُئی | | |
| ہی اُٹُلال | ہی اُٹُلال | | | سُچار | سُچار | | |
| سُوی | سُوی | ۲۰ | ۴۷۱ | لُٹاٹا | لُٹاٹا | | |
| اُٹُئی | اُٹُئی | ۱ | ۴۷۴ | مُتُہئی | مُتُہئی | | |
| پُسواس | پُسواس | ۷ | ۴۷۷ | پُٹُچ | پُٹُچ | | |
| وُلہ | وُلہ | ۱۹ | ۴۸۷ | اُوسُتُمال | اُوسُتُمال | | |
| کُائی | کُائی | ۲۳ | ۴۹۱ | پُکُڑا | پُکُڑا | | |
| سُو | سُو | ۱۷ | ۴۹۶ | پُہکا | پُہکا | | |
| وُٹُٹ | وُٹُٹ | ۱۳ | ۵۰۸ | اُلم | اُلم | | |
| لُپٹ | لُپٹ | ۱۵ | ۵۳۰ | کُوشش | کُوشش | | |
| لُئی | لُئی | ۱ | ۵۳۱ | سُدا | سُدا | | |
| دُدا | دُدا | ۲۷ | ۵۳۵ | سُچر | سُچر | | |
| مُکُڑاٹ | مُکُڑاٹ | ۲۳ | ۵۵۱ | لُٹُر لُری | لُٹُر لُری | | |
| | | ۲۳ | ۵۵۴ | لُہائی | لُہائی | | |
| لُہان | لُہان | ۸ | ۶۲۵ | کُٹ | کُٹ | | |
| لُئی | لُئی | ۱۳ | ۵۶۰ | حُل | حُل | | |

پيامو
[گري، پهرين هن ٻڌامي پٽاندڙ، پستڪ پر دستيون ڪرايو ۽ پوءِ
پڙهائي شروع ڪرايو.]
صفحہ جو دست جو { غلط
اڪر }

پيامو
[گري، پهرين هن ٻڌامي پٽاندڙ، پستڪ پر دستيون ڪرايو ۽ پوءِ
پڙهائي شروع ڪرايو.]
صفحہ جو دست جو { غلط
اڪر }

| صفحہ جو | | صفحہ جو | | صفحہ جو | | صفحہ جو | |
|---------|-------|---------|-------|---------|-------|---------|-------|
| نمبر | ست جو | نمبر | ست جو | نمبر | ست جو | نمبر | ست جو |
| ۹ | ۲۶ | ۱۱۲ | ۶ | ۱۱۲ | ۱۱۳ | ۱۰ | ۱۱۳ |
| ۲۵۰ | ۱۲ | ۱۱۳ | ۱۸ | ۱۱۳ | ۱۶۰ | ۷ | ۱۶۰ |
| ۱۱ | ۲ | ۱۶۰ | ۸ | ۱۶۰ | ۱۶۰ | ۲۷ | ۱۶۰ |
| ۲۴ | ۲۳ | ۱۶۸ | ۱۵ | ۱۶۸ | ۱۸۹ | ۲۸ | ۱۸۹ |
| ۴۴ | ۳۰ | ۱۹۰ | ۲۱ | ۱۹۰ | ۲۰۲ | ۲۶ | ۲۰۲ |
| ۳۰.۳ | ۲۶ | ۲۰۳ | ۲۶ | ۲۰۳ | ۲۱۸ | ۲۴ | ۲۱۸ |
| ۵۳ | ۲۷ | ۲۳۷ | ۹ | ۲۳۷ | ۲۳۸ | ۲۲ | ۲۳۸ |
| ۵۱ | ۳۰ | ۲۳۸ | ۹ | ۲۳۸ | ۲۴۹ | ۱۳ | ۲۴۹ |
| ۶۷ | ۲۲ | ۲۵۰ | ۲ | ۲۵۰ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۷۱ | ۲۰ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۲۱۷ | ۱۶ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۲۱۸ | ۱۷ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۴۶۸ | ۲ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۸۶ | ۱۷ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۸۷ | ۱۸ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۸۱ | ۲۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۹۳ | ۱۷ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۱۱۱ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |
| ۳۹۱ | ۱۷ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ | ۲۶۳ | ۱۳ | ۲۶۳ |

اوستا ۾ آڻي ٿو، سوڙهي سنسار مان لنگهائي، بيحد جي بحر ۾ بهاري ٿو، اٽڪ اٽڪ ۾ ۽
اٽڪ اٽڪ ۾ ڏيکاري ٿو. لائين برهم ۽ برهماند گڏيل مسيل باسجن ٿا.

لهو آهي آمر پد، پرم پد، نريٽ پد، سهج پد، چوٿون پد، سچ ڪند، سچ مهمل،
سچ مندل، نچ ڌامر، نچ ٿانءُ، سهج غفا، آلهت غفا، نهچل آسٺا، سڪ سائر، آند مهلا
وغیره وغیره. نالا نه اڃا ڪٿي سهسين وڃجن، پر لانهيءَ پد جو پورن بيان نه ٿيندو
صاحبن پڌاين آهي ته اتي سڃا ٿال وڃن ٿا، اُنحد شبد پڌجن ٿا، لاهي اشارا اچ-
نؤرائي نظارا ڏسجن ٿا. لانهيءَ مڪٽيءَ جي محل ۾، ساڌڪ پاڻا پروڙي، آلم
پراپٽي ٻائي، سمانجي وڃي ٿو سماڌيءَ ۾، سُن ۾، سهج ۾، سچ ۾، ست ۾
رڃي ۽ سُرائي لڳيؤن رهن ٿيون پرم آما ۾، پرميشور ۾، پرمشوام ۾، پڌوچو پاڻا ۾
رؤحاني وشتيداريءَ جو راز، اُبالا اکر ڪيئن سمجهائي ۽ سٺي سگهن؟ ليڪن لاه
مناسب آهي، ته مڪٽيءَ جي پڌوي اُلم ۾ اُلم آهي، جيون ٻائرا جي بونين پوڙي آهي
ڌاور جي درٻار اندر داخل آهي، ڌاور، درٻاريءَ ۽ درٻار جي هڪ ئي درٻانت آهي.

انهيءَ ٻڌ جي پراڻيءَ بعد، ڪڇ وڌيڪ ڏسڻ جي گهرج آهي ڪين، ڇو ته سڀ
ڪڇ نظر اڳيان نروار آهي. ڪڇ وڌيڪ پراڻا جي غرض آهي ڪين، ڇو ته سڀ ڪڇ
ڄاڻل ۽ سڃاڻل آهي. ڪڇ وڌيڪ ٻڌڻا جي درڪار آهي ڪين، ڇو ته سڀ ڪڇ اڻڻي
ٻڌجي چڪو آهي. ڪڇ وڌيڪ ڪرڻا جي ضرورت آهي ڪين، ڇو ته ڪارج ۽ اڪارج
بجي مٿي هڪ ئي ويا آهن. ڪڇ وڌيڪ ملڻ جي مراد رهي آهي ڪين، ڇو ته سڀ ۾
سڀ سان ميل ٿي چڪو آهي. ڪروڙن ۾ ڪو ڪامل، اهو ڪٿو ڪمائي، سورج مٿيءَ جي
فولڙاڙيءَ ۾، نعرن گل ٿي ٿو نڪري، ۽ ٽولڙاڙيءَ جي خوشبوءِ ۽ خوبصورتي ٿو وڌائي. مڪتيءَ
مٿي ڪان پوءِ، مڪت جي مستڪ ٿي چٽڪ مٿي ٻڌجي ٿو. هو سڃاڻل گهوڙيءَ تي
سوار ٿئي ٿو. گربا گهوت جي پراڻ هلي ٿي، فرشتا اڳيان غاڻوس کڻي هلي ٿا، اختاڙ ٻين
ٻاجا وڃائين ٿا، ديو ديوتاؤن کان جي ورکا ڪن ٿا، سنڌ ساڙو سنڪ وڃائين ٿا،
نيمهن واراؤن نيمدياؤن هان ٿيڻ، نه جيون ٻاري جيءَ مٽائين ٿا. هڪ طرف مڪتيءَ
وڙهي مڪي ميدني وڙهي لڳائي، ته ٻئي طرف ترشنا رڙهي ٿاڻوٽ ڪن ٿا. انهن هڪ
ٻئي تخت ايار ٻيو ٿئي ته ٻئي طرف تربت ٻئي ٿئي. ترشنا جي تربت تي، لياڳه جو تخت
ٻڌجي ٿو ۽ مڪتيءَ جو محل اُڏجي ٿو. ترشنا جي شهادت ساڌڪ جي سجاوٽ آهي.

لال جي ليلا نه لکن کي روز نئون جنم ڏئي ٿي، پر صدين ۾ ڪو اهو سُرور نه
 سڃاڻو ستهڙش ڄمي ٿو، ناناڪ نرنگاري نروار نئي ٿو، جو پنهنجو نه جنم سڻل ڪوي ٿو،
 پر ڏيهر ڪي نه ڏهاڙي ڏيکاري، ڏس ڏئي ٿو، نه ڏکن ۽ ڏاکڻن هر ڏونگر ڪيڙو آهي،

حوئن ۽ من، چٽ ۽ سڀاءُ، سڏور ۽ آتما، سڀ گوهند سان گڏجي ٿيون وڃن، جنهن گھڻڪ
 ٻئي کان، الڳ معلوم ٿئي ڪونه، ته جتان هڪ ٻئي کان جدا ٿئي ڪونه. تڏهن ساڌڪ
 سمجهي وڃي ٿو، ته اهوئي لوڪ ۽ سرڪڻ آهي، اهوئي شام ۽ گوپي آهي، اهوئي پريتر
 ۽ پريهي آهي، اهوئي ڪورؤ ۽ چلو آهي، اهوئي سڏيندڙ ۽ ٻڌندڙ آهي، ته اهوئي سانگي
 ۽ سانگي آهي. اهوئي واحد وحدت جو حام پٺاري ٿو. اهو پاڻ واحد ۽ وحدت آهي،
 ۽ سافي آهي، پٺاڻندڙ ۽ ٻڌندڙ آهي. اهو ته مان پاڻ آهيان، سڀ ڪڇ آهيان، سڀ
 ن. پنهنجي ۽ پاڻوهر جو ٻيڊ ته صفا سمجهي ٿو وڃي. آتما ۽ پرم آتما جوئن جدا
 وڌيڪ ڏاهي، هڪ ٻوهر چرم پٺوئن آهن. هاڻي هڪ ئي چرم چلي ٿي،
 مشعل اڙي ٿي، ڇو ته گمان ۽ گمان، پوڄ ۽ پوڄنا، ڪارڇ ۽ ڪرنا يا تر ۽
 ڇا فرق ئي نٿو ٿئي ويا آهن. مان ۽ تون يا تون ۽ مان، ملي هڪ ٿي ويا آهن.
 رستيءَ يا اڀر پدويءَ جو منظر بيان، هاجمن هاجمنءَ طرح ڪيو آهي:

- (۱) ٺوهي موهي، موهي ٺوهي - اٽل ڪٿا؟
 ڪڍڪ ڪڍڪ - چل ٿرنگه ڄڻا.
 سُرور ڪرڻ ملي - چل ڪا حل هون ڄڻا رار
 جوئي حوت وٺي - سنهون ٿيڻا رار.
- سري راج، ڀڳت
 روداس، شمد (۱)
 راج بلاول، مهلا
 بدچوان، جنت (۴)

الله بي آلت آهي، نه آلهوڪ به بي آلت آهن. نه وري انهن جو آلتو به اي آلت
 آهي. ڪنهن به سؤرو راز ٿو نه سڌو آهي. سندن اشارن، ڳڻهارن يا پورتن مان، پاڻ
 کي پورو پٽو پٽي نه ٿو سگهي، نه آلتو علحددا آهن يا ساڳو سُر امن ٻن اولهن م
 وڃيل آهي؟ مڪتيءَ جا به الڳ الڳ قسم يا نهوئا آهن يا ساڳيءَ مڪتيءَ جي مارگ ٻئي الڳ
 الڳ اُنوڪا آهوندا ملن ٿا؟ مڪتيءَ جي ستترن سيمي ساڌڪن لاءِ ساڳي آهي يا اِٺائي
 ٺاڙي آهي؟ مڪتيءَ ملڻ بعد يا اڳ، ساڌڪ ۽ سائنءَ جي وچر سنگهه ڪهڙو آهي، تهنهڪو
 فصلو ساڌڪ ٿو ڪري يا سائن؟ ساڌڪ، سائن ۽ سبها يا سنگهه ساڳي شيع آهي يا جدا
 جدا؟ انهن اهم سوالن جو سڌو سنئون جواب ڏيڻ، سولو نه آهي، ڇو ته آيتو جو آهه-درو،
 دماغ جي دلالتاريءَ کان دُور وڃي ٿو، ته ڪلڪ ڪلاڪي قابليت کان ٻاهر پئي ٿو. هر
 دُڙڪ دُڙڪا به آهي، سر ٻڏي ڪونه ٿو. هر ٻار ٻهجي ڇڪو آهي، سو صاف سڀي ڪونه
 ٿو. جي حاٺن ٿا، سي مات به رهن ٿا. هي حاٺن ٿا، سي اُٿڻا آهن. ٻڌ پئي،
 ٻاڏ پٽو ٻاڏي ٻيو ٻسندو ته ٻيڇو ۽ ٻيڇو ڇا آهي، پناهه ۽ پاسان ڇا آهي، پوروش ۽
 پروردگار ڇا آهي، پرم ۽ پريتر ڇا آهي؟ هس فطرت لاءِ چوڻ ڪافي آهي ته لاعلي آيتو،
 اندر جي اڪ کولي رُخاني راز سڀي ٿو، چمن، اُڇمتن ۽ اُڇمتن جا آواز اوارنگهي، ٿر يا

وئيون بون ئيئون، ۽ انهن وئين جي مات ۾، منجهم مشاهدو ماڻجي ٿو. صاحب سلين ٿا :

(۱) ڪول ڪوارا محل ٻلايا - جيسا سا لئسا نڪلايا -
 ڪه، نازڪ سڀ ٻڙدا اُڙا - هٿ ٿيرا اُون مِي من وُڙا.

(۲) گهر مه، گهر جو ديك دڪاوي - گور مڪلي سر محل ٻلاوي
 من مه، مڙو ٿا چٽ مه، چيٽا - اُٿسي هرڪي لوڪ اُٿيٽا.

(۳) سارو ڀيم ه ٿي

هاڻي ساڌڪ ٻرمانا جو رُوپ بڻجي ٿو، ٻرمانا جا گڻ ٻرائي ٿو ۽ ٻرمانا ڪارج ڪري ٿو. پاڻ ٽري، جڳ ٽاري ٿو. ٺلوار جي ڌار تي جيون گذاري ٿو. د کان ٽرليپ آهي، پاپ ٻچ کان ورڪت آهي ۽ نيڪي ۽ بديءَ کان آلهت آهي. هڙدي هڙيءَ جو واسو اُٿس ۽ چٽ ۾ چرڻ جو نواس اُٿس. اُندر ٿي هڙي لال لڏو اٿائين. نه دنيا کان منهن موڙي ٿو ۽ نه دنيا کانئس منهن موڙي ٿي. رُئي سولي سچ ۾ اُٿس ۽ رهڻي ڪهڻي پاڪ اُٿس. جوڳي ٻيراڳي آهي، ٿي ٿيسر آهي، سچو سنڀاسي آهي ۽ رُوڊائي رهڻ آهي. انسان ذات جي اڌار ڪار جنم وٺي ٿو، جڳت جي جيئدان لاءِ جڳي ٿو ۽ خلق جي خير لاءِ سر نه ڏئي ٿو. اُڃاڻي ۽ اُٻاسي آهي. راطل جي رنگ ۾ رنگجي ويو آهي. هاڻي منجهس ۽ مالڪ ۾ ڪو به فرق ڪونه آهي. ڪروڙ ارجن ديو جن فرمائين ٿا :

(۱) هر ڪا شيوڪ سو هر جيهي - پيد نه جاڻهه ماڻس دها

جڳهه جل ترنگه اُنه به ٻائي - ڦر سالي سل سماندا.

(۲) ٻٽا هماري ٻرگي مانجهه - ٻٽا ٻُڙت ول ڪيني سانجهه

ڪه، نازڪ جڳهه ٻٽا پٽيني - ٻٽا ٻُڙت اڪي رنگه ليني.

(۴) ساڻجيم مڪتي

آخرين ۾ ساڌڪ، ٻرمانا ۾ ليڇ ٿي وڃي ٿو، جيئن ڌاڙو ڌاڙو ۾، ٻاڻي ٻاڻي ۾، ڪا ڪا ۾، ليڇ ڪيچ ۾، جوڻي جوت ۾، اُڙند ساگر ۾، ڪرڻ سُرڇ ۾ يا چڻڪه آڳ ۾. ڪا ڪا ۾، پٿر ڪونه ٿو پئي، نه ڇا ڇا سان گڏو يا ڇا ڇا ۾ مليو؟ ساڌڪ سائين ۽ ٻر ائين لال آهي، جيئن خوشبوءِ گل ۾، ٻاڇو آرسِيءَ ۾، مڪڻ ڪير ۾ يا ليل ٽرن ۾. ساڌڪ

تير پو ٻڌائي، ڪڏهن ڏس نه سَن ٿي سن ۾ پيو آهي. ائين ٻڌو ڳاري نه ائين اُنڪل
 آڙا ڪري. ماڻهن ليکي متوالو آهي پر مالڪ ليکي نه مليل آهي. سائين ڪانسراءِ، سب
 سواد ڏکا ۽ ڦوڳ لڳس ٿا. ملبس نه کائي، نه نه به ۽ آج جو احساس ڪر نه س.
 شڪتيءَ هوندي ابل رهي ٿو ۽ ٺاڙ هوندي ٺاڙ ڪڍاري ٿو. نام جي نشي ۾ آهي ۽ ڪم
 جي ڪشيءَ ۾ آهي. ڇو طرف ٺهاري پيو، ڪج ڇم ۾ ڇوري پيو، ڪج ڇن ۾ پئي پيو.
 مڪ مان سندس اکر لکيو نه آهي نه لاهي آواز ٻڌو نه آهي. ڪيتر صاحب ٺهائين ٿا:

| | |
|---------------------------------------|-----------------|
| هر ٿر ٻيچ - پيو ٺهي ڪرئي | واڳ آسا، ڪمير |
| سو ڪس - نار هر هوني | صاحب، شد (۳۵) |
| ۽ نه اوچس ٻيڪن - هٿ هر ٻس آڙ نه ڊيڪن | واڳ سورنڪ، ڪمير |
| سن وهي رنگ لائي - آب بگل ڪهن نه جائي. | صاحب، شد (۴) |

(۲) سالوڪ ۾ مڪتي

هڪ سالڪ ڙاڪنڪ واسي آهي، ارڪار جي لکريءَ جو واسي آهي. اٺويءَ
 لکريءَ تي نه آهن انڪ ۽ اُٺڪڻيا نالا. ڪهڙا چئي ڪهڙا چنن! پر اها لکري لاهه ۾
 لالائي آهي، جتي ڏٺيءَ ۽ ڏيڏن جو دستور نه آهي، جتي لاهي ارڪار جو اظهار آهي.
 اتي خاطر جو ٿي آهي، فرق بنا بطن آهي. اتي پڇ ۽ پاپ، ڌرم ۽ اڌرم، ذات ۽ پاپ،
 ڪفن ۽ ڪشيءَ، است ۽ نندا، اُٺڪ ۽ لڙڪ يا اُڇ ۽ نيچ جا پيد ۽ يوم ڪونه آهن. اتي
 اکين بنا ڏسجي ٿو، ڪنن بنا ٻڌجي ٿو، زبان بنا ڳالهائي ٿو، نه جو بنا سڄو ٿئي ٿو.
 اتي سڙج بنا اُچارو آهي، سالوڪ بنا ڪهڪڙو آهي، بادلن بنا اهلِيءَ جو چمڪار آهي،
 نه جهڙ بنا مينهن جو وسڪارو آهي. اتي بنا ٺهر جي ٺهرُون ڏهن ٺهرُون، بنا ٺار جي ٺهڙا
 وڃن ٿا، بنا ساڙ هي انهد ڏٺيءَ جا آلاپ اچن ٿا، بنا بسريءَ جي مرليءَ جي مڌر ٿا ملي
 ٿي، نه بنا راڳيءَ جي راڳ ڳائين ٿا. اتي اُها جو حاڻ ٿئي ٿو، اُپيد جو پيد ملي ٿو،
 اُڪيڏه جو ڳڏه، لهي ٿو، اُڀريءَ جو ٻي ڳڇي ٿو، نه اُنڪ جو ليڪ لکي ٿو. اتي اُهو ٿو
 ڏسڻ ۾ اچي جو نظر ڪان پري آهي، سمجه ڪان ٻاهر آهي، تصور لاءِ نه مهال آهي. اتي
 ڇا نه آهي؟ سڀ ڪج آهي نه ڪي ڪين نه آهي. اُتي ڪين جي ڪا نام ٿان،
 ڪامرائيءَ جو ڪاروان هلي ٿو، نه اتي ڪنڪ جي ڪيشي ۾، ڪن جو ڪنار نه ٺهي
 ٿو. اتي ڪلياڻ جي ڪماليٽ آهي، نه اتي ڪين جي نه ڪرامت آهي. صاحبن سمجهار
 آهي نه اهو وٽڪنڪ، اها ارڪار جي لکري يا اهو رنگ محل، آهي گهر جو گهر ۾،
 من مندر ۾، ٺاڙب جي ڪوٺيءَ ۾، جتي ٺروڻي سگر آهي، اُٺڪ ٿي ٿي ڇو ۽ اُشنان
 آهي، آثر جوڙ جو چمڪار آهي. اتي ٻي اُٺڪ جو اُٺڪ ملي ٿو، ڇو نه واپار ٿا ٻروڙاڙن

وئيون بون ئيئون، ۽ انهن وئين جي مات ۾، منجهه مشاهدو ماڻجي ٿو. صاحب سلين ٿا :

(۱) ڪول ڪوارا محل بلڙيا - جيسا سا نيسا ڏڪلايا

واڳ، رامڪلي، محلا
پنجوان، شبد (۱۴)

ڪهه نازڪ سڀ پڙدا اُڙا - ههه ٿيرا اُون ميه من وُڙا.

(۲) گهر مهه گهر جو ديك ڏڪاوي - گور محلي سر محل ٻلاوي

واڳ، بسنت، محلا
پهلا، راشنڊي

من مهه مڙا چت مهه چيتا - ائسي هرڪي لوڪ ائيتا.

(۳) ساروڙيه مڪتي

هاڻي ساڌڪ پرماتما جو رُوپ بڻجي ٿو، پرماتما جا گڻ پرائي ٿو ۽ پرماتما ڪارج ڪري ٿو. پاڻ ڪري، جڳهه ٿاري ٿو. تلوار جي ڌار تي جيون گذاري ٿو. ڏ کان ٽرليپ آهي، پاپ پڇ کان ورڪت آهي ۽ نيڪي ۽ بدئيءَ کان اُلهت آهي. هڙدي هڙي ۽ جو واسو اُٿس ۽ چت ۾ چرنن جو نواس اُٿس. اُنڊر اُپي هڙي لال لڏو اٿائين. نه دنيا کان منهن موڙي ٿو ۽ نه دنيا کانئس منهن موڙي ٿي. ڏي سڙي سچ ۾ اُٿس ۽ رهڙي ڪهڙي پاڪ اُٿس. جوڳي پيراڳي آهي، ٺهي ٺهيسر آهي، سچو سياسي آهي ۽ رُوڊائي رهبر آهي. انسان ذات جي اڌار ڪاڻر جنم وٺي ٿو، جڳهه جي جيتڏان لاءِ جڳهه ٿو ۽ خالي جي خبر لاءِ سر به ڏئي ٿو. اُمر، اُڃاڻي ۽ اُپاسي آهي. راول جي رنگ ۾ رنگجي ويو آهي. هاڻي منجهس ۽ مالڪ ۾ ڪو فرق ڪونه آهي. ڪور و ارجن ڏوڄن فرمائين ٿا :

(۱) هر ڪا شيوڪ سو هر جيهه - پيد نه جاڳهه ماڻس ڏيها

واڳ، مارو، محلا

پنجوان، سولهو (۴) ۱۹

جڳهه جل ٽرنگه اُنهه بهه پائي - ڦر سالي سل سماندا.

(۲) پتا هماري پرگني مانجهه - پتا پوت رل ڪيني سانجهه

واڳ، پورو، محلا

پنجوان، شبد (۲۲)

ڪهه، نازڪ جڳهه پتا پسيني - پتا پوت اڪي رنگه ليني.

(۴) سايڙيه مڪتي

آخرين ۾ ساڌڪ، پرماتما ۾ ليڇ ٿي وڃي ٿو، جيئن ڌاڙو ڌاڙو ۾، هاڻي پاڻي ۾، ڪٽ ۾، ليڇ ڪيچ ۾، چوٽي جوت ۾، اُڙند ساگر ۾، ڪرڻ سُرڇ ۾ يا چڻڪ آگ ۾. ي ڪالپو، پسر ڪونه ٿو پئي، نه چا چا سان گڏو يا چا چا ۾ مليو؟ ساڌڪ سائين ۽ ائين ال آهي، جيئن خوشهوءَ گل ۾، پاڇو آرسِيءَ ۾، مڪڻ ڪير ۾ يا ليل ٿرن ۾. ساڌڪ

تھرو ٻڌائي، ڪڏهن ڏس نه سڻ ٿي سن ۾ پيو آهي. ائين ڳڙها ڳاري نه ائيني انگل آرا ڪري. ماڻهن لکي متوالو آهي پر ماڻڪ لکي نه مليل آهي. سائينءَ ڪانسواءِ سڀ سواد ڏکا ۽ ڦوڙ لڳس ٿا. ملس نه ڪاٺي، نه نه نه بک ۽ آج جو احساس ڪونهس. شڪتيءَ هوندي امل رهي ٿو ۽ ٿاڻ هوندي ٿاڻ ڳڏاري ٿو. ٿام هي نسي ۾ آهي ۽ ڪم هي ڪشيءَ ۾ آهي. چو طرف ٺهاري پيو، ڪڇ ڇٽ ۾ چوري پيو، ڪڇ ڇهن ۾ چٽي پيو. مک مان سندس اکر نڪتو نه آهي نه الاهي آواز ٻڌو نه آهي. ڪمر صاحب فرمائين ٿا:

واڳ آسا، ڪمر
صاحب، شد (۳۵)

هر ٿر ٻچ - پيو ٺهي ڪرئي

سر ڪند - ٺار هر هر ٿي

واڳ سرورنڪ، ڪمر
صاحب، شد (۴)

نه اوچن ٻيڪان - هٿ هر ٻن آڙو نه ڏيڪان
نه رهي رنگ لائي - آب ٻڪل ڪهن نه حالي.

(۲) سالوڪم مڪتي

هس سالڪ واکيت واسي آهي، ٺرڪار هي لکريءَ جو ٺراسي آهي. ٺاهيءَ لکريءَ ٿي نه آهن الڪ ۽ اٽڪڻا ٺالا. ڪهڙا چٽي ڪهڙا چڙچن! پر اها لکري لاحد ۾ لاڏاڻي آهي، حتي ڏئيءَ ۽ ڏيندن جو دستور نه آهي، حتي الاهي اڪتا جو اظهار آهي. اتي ناظر جو ٺن آهي، فرق بنا نظم آهي. اتي ٻچ ۽ ڀاب، ڏور ۽ اڌور، داب ۽ ڀاب، ڪفن ۽ ڪشي، آست ۽ لندا، اٽس ۽ لثرف يا اُڙج ۽ ٺيچ حا ٻند ۽ ٻرم ڪول آهن. اتي اکن بنا ڏسهي ٿو، ڪن بنا ٻڌهي ٿو، زبان بنا ڳالهائي ٿو، نه جو بنا سڏو ٿي ٿو. اتي سُرور بنا اُچارو آهي، ساڙو بنا گهڪرو آهي، بادلن بنا بھليءَ جو چمڪار آهي، نه ڇوڙ بنا مڇن جو وسڪارو آهي. اتي بنا ٺر هي ٺهرُون وھن ٺهُون، بنا ٺار جي ٺسُون وڃن ٿا، بنا ساز هي انھڙ ڏئيءَ حا آلاب اچن ٿا، بنا ٻسريءَ هي موليءَ هي مڏو ٺا ملي ٿي، نه بنا رائجي حسي واڳ ڳائين ٿا. اتي آھا جو حاڻ ٿئي ٿو، آبهڊ جو ٻند ملي ٿو، اڳڏھ جو ڳتھ ٺوھي ٿو، اُڀريءَ جو ٻو ڪڍي ٿو، نه اُٺڪ جو ٺمڪ لکي ٿو. اتي اُھر ٺو ڏسڻ ۾ اچي جو نظر ڪان ٻري آهي، سمجھ کان ٻاھر آهي، تصور ٺاھ ۾ مڃال آهي. اتي ڇا نه آهي؟ سڀ ڪم آهي نه ڪي ڪين نه آهي. اتي ڪين هي ڪائنات ٺان، ڪامراڻيءَ جو ڪاروان هلي ٿو، نه اتي ڪثرت هي ڪيشم ۾، ڪين جو ڪانڊر نه ٺهي ٿو. اتي ڪائنات جي ڪماليت آهي، نه اتي ڪن جي نه ڪرامت آهي. صاحبن سمجھار آهي نه اُھر وٽڪيت، اها ٺرڪار جي لکري يا اُھر رنگ مڃل، آهي ڪهر جو ڪهر ۾، من مندر ۾، ٺاڙب هي ڪوٺڙيءَ ۾، جتي ٺروٺي سکر آهي، اُٺت ٺرڻ جو اُشان آهي، اتر حرس جو چمڪار آهي. اتي ئي اُٺت جو اُٺت ملي ٿو، جو نه وڃاڻا ٺو وڏا ٺن

ٿو ۽ پانڌيٽن کي پناهه ڏئي ٿو. سالڪن کي سبق سيکاري ٿو ۽ پريهين کي پار پهچائي ٿو. جو عبادت سان ايندو سو اڏجي ويندو. جو صدق سان ايندو، سو ثابت پوندو.

پگس نامدڙ جن پنهنجي سُندر دشا جو بيان ڪندي، فرماين ٿا، ته مڪتيون چار آهن ۽ چئبي جي پراڻي ڪٿي اٿر:

چار مڪت چاري سڌ ماکي - دُولهه پريپ ڪي سرن ٻڙو
مڪت پيو چئهوُن جُگهه جانيو - جس ڪيرف مائي چتر ڌريو.

راڳ - مارو، پي
نامدڙو، شهد

اهي چار مڪتيون هيٺينءَ طرح آهن:

(۱) ساميڙي: پرمائما جي ازديڪ رهڻ.

(۲) سالوڪي: پرمائما جي لوڪ ۾ رهڻ.

(۳) ساروڙپي: پرمائما جو روپ بطحا.

(۴) سايڙي: پرمائما ۾ لڳي ٿي وڃڻ.

انهن چئبي اسٽين ۾، جڙ جي ڦاسي ڪڇي وڃي ٿي ۽ آواگون جو چڪر ختم ٿئي ٿو. پر ساڳئي وقت لائين ڏسڻ ۾ اچي ٿو، ته پهرين ٽن اسٽين ۾ پرش ۽ پرشوتر اڃا جدا جدا ۽ هسٽيون آهن پر چوٿين اسٽين ۾، ٻئي ملي هڪ ٿين ٿا. حقيقت ۾ نه اها به هڪ اس ليلا آهي. جيستاء چيڪليءَ جي رفتار اڃا ڏهه آهي، جيستاء به روپ ڏسڻ ۾ اچن ٿا، پر جڏهين رفتار تمام تيز ٿئي ٿي، تڏهن جي ڏني بلند ٿئي ٿي، جهڙو زور ٻڪري ٿي، تڏهن ٻئي روپ هڪ ٿي وڃن ٿا، روڙوان بي روپ ٿي وڃي ٿو. خير نظر نظر جو فرق آهي، ڪي ڏسڻ به نه ڪي هڪ، پر پاڻ ٻئي آهن هڪ مشت. تنهن هوندي به، سري روڙ گرنٽ صاحب جي سکيا جي مد نظر ٿي، مٿين چئن قسمن جي مڪتيءَ جي ڪم سمجهائي ڏجي ٿي.

(۱) ساميڙي مڪتي

سادڪ هر وقت، هر هنڌ ۽ هر حالت ۾ پرمائما جي ويجهو آهي. جي داسا پاڻ ۾، نه شيوڪ آهي جي سڪيتا پاڻ ۾ آهي، نه گورمڪ آهي. جي مدر يا ڪيت پاڻ ۾ آهي، هاڻوڪو آهي. پاڻ ڪهڙي ۾ نه هجي، پر هو هردم آهي راڻل جي رنگ ۾ رل، نراڪار، نينهن ۾ نهوڙيل، مالڪ جي مستي ۾ مستو مست. ڪڏهين ڏس نه آندو ۾ اچي ڪل ڪڏهين ڏس نه، پيو جدائيءَ جون جدواون ڇڏي. ڪڏهين ڏس نه پيو نوحيد جو

زندگيءَ جي هر ٻيلوءَ ۾، جان ۽ جانب جڙن ٿا، خدا ۽ خدائي گڏجي ٿي، قادر ۽ قدرت
ماڻي وڃي ٿي. اهو ئي ”مڪتيءَ جو مارگ آهي، منزل مقصود جو مورچو آهي.“

جنهن جنهن اهو گيان گرهڻ ڪيو آهي، تنهن ٻاهريان بند ٿوڙي، اندريان جٽ جوڙيا
آهن. انهن من سڪتو ۽ خالي ٿئي ٿو، جيئن بسري بانس جي. جيئن بسري خالي ٿي سڌو
چتوڙ جي چن ٿي بهڃي ٿي، تيئن ئي ساڌڪ، ٻرم پڌويءَ ٿي بهڃي ٿو. گيان، ڀڳت
۽ ڪرم، ٽنهي کي ولوڙي، هُو ٽت ڪڍي پيئي ٿو. ذمهي ٻڌڻن ۽ ڪرم ڪانڊ
آزاد ٿئي ٿو، هڪ سڃاڻي، هڪ ئي پوڄي ٿو. اڪو اونڪار جو آواز اُٿاري ٿو
جنمن جي جاهليت مان جاڳي، آتم جوت جلائي ٿو. مالڪ جي مهر هيٺ، س
ٽپي، مهل ماڻي ٿو. سندس ديد، اوهڻ ٻساري جو پيمانو ڪري ٿي. هُو جڳ
پتا آهي پر ٻالڪ ٿي گذاري ٿو. هُو سنسار جو هرڻا ڪرنا آهي پر داس ٿي رهڻ
هنجو وچن سر ٿي آهي، مات سمادي آهي، چرپر شڪني آهي ۽ نظر اواڙش آهي.
مڪتي آهي، جيون مڪتي آهي، ٿرڻا اوستا آهي، چوٿون پڌ آهي، ٻرم پڌ آهي، جو
جوت آهي. ورمان ۾ وسندو آهي، ڪال ۾ اڪال آهي.

مڪتيءَ تي نالا کڻي ڪيترا به ٿاڀن پر مڪتيءَ جي سڌي ۽ سولي معنيٰ آهي
آزادي. آزادي ڇاچي ۽ ڇا مان؟ آزادي من جي ۽ من مان. آزادي خيال جي ۽ خيالات
مان. آزادي ڪرم جي وڪرم مان. من جو ذاتي يا اصلي سپاڙو آهي اوجلتا ۽ نرملتا، جڏهن
وسي ٿو من جي گهرائيءَ ۾، من جي اندرين ۾ اندري صندو ڪڙيءَ ۾، جتي دل جي
درٻن آهي ۽ جاني خرد آهي. جيئن پاڻيءَ جي مٿاڇري يا ڪپ ۾ سان، هميشه ڪپرو
ٻيو ڪڏو ٿيندو ويندو آهي، تيئن ئي من جي مٿاڇري يا ڪناري جي اڙڏڙڏ، ٽٽالڻ ۽
وڙڻ جي واسنن جي وش قائم رهي ٿي. جيستائين ڪ من جو نڪر ڪو مٿاڇري جي ٿو،
تائين محدود آهي، تيستائين اهي ٻاهريان آيل واسنئون، خيالات ۽ ڪرم ٿي پهنجو نائير
وجهن ٿيڻ، جنهن ڪري راڳ ۽ ڏٺيش، ڏٺي يا ڏٺڻي پيدا ٿين ٿيون. اها من جي
غلامي آهي. جيئن درياءَ جي گهرائيءَ ۾، پاڻي اوجل ۽ نرمل هوندو آهي، ڇا اوجلتا يا
نرملتا، جل جي ذاتي خاصيت آهي. تيئن ئي، جي ڪرم ۽ ويچارا جي ذوري، من جي
مٿاڇري تي نه، پر گهرائيءَ ۾ لڳل هوندي، نه ويچار ٿوڙي ڪرڻ، اصلي سپاڙو موجب
هوندا، اوجل ۽ نرمل رهندا، پيار پکڙيندا، نه هن يا هن سان پر هڙني سان. اُٿڙو پيار آندو
مان نڪري ٿو ۽ آندو ۾ سمايت ٿئي ٿو. اهو آندو، سک، خوشيءَ ۽ لذت کان ليارو آهي،
لاڙائي آهي، جنهن تي ماضيءَ يا مستقبل جي ماجرا ڪانه لڳل آهي، جو رڳو ورمان جو
وسندو آهي. اُتي راڳ ۽ ڏٺيش ڏنبايل آهي. اها من جي آزادي يا مڪتي آهي. مڪتيءَ
جو ٻج هر جڙ جي من ۾ موجود آهي پر مٿاڇري تي اُسرِي ڪونه. اُهو من جي گهرائيءَ ۾

ای پیدا، من کی من سان جاج، نه من موت کالی. ویهی اندر اور، نه لاهی لاسار
 لگی. کور چڙی، بر پوتان نه پته. مکتی هی موری، من مان ئی ئی اکری. هڏهین
 من صاف ۽ سڌاک، سچ ۽ سریشټ، نرم ۽ نمائو، نرمهی ۽ نرمپ، ایکاڳر ۽ آسٽر،
 وراي سمان ۽ آند مٿی ئی، نه لڏهس مکتی ۽ نه در لائن سکڙ ۽ سولو نور کلي بٿی،
 مانا هر کرپ بالک چمڻ وقت. هڏه من تان وکارن ۽ اوڳنن هی مر لهی ئی،
 اڏی پرکاش ئی ئی، ”مان مان“ یا ”مري مري“ ها پند پسر من لا، آفر
 اکی ئی، ۽ دلدار جو دلدار ئی. سر. شائون هر اپناس ۽ دماغ چي روشنی،
 هر بر ايترو کارکر کول آهن، جنهي من حسی سچائي ۽ پورائنی، چت هر
 لا، هر دی حسی سک ۽ شردا ۽ آنا حسی ترف ۽ انداز، چر نه کرل ۽ شاستر
 اڏون کول بڻائندا آهن، حترو سمن ۽ مهائماون کرنت ۽ شاستر بڻائندا آهن.

سر ای پیدا، سچ سچا ۽ پاڻ پاڻ. گذر ئی چر پچاء کری، آئندی جو اولو
 ر. اوڳن چڙی، کٽن هر کراک ئی. پرکرتي بر پچ آهي، سسار سچو آهي، مائب
 مطلبی آهن، سمنڊ سڌوڳي آهن ۽ مایا مها چار آهي. نهن کری، کبول کل حان چمڻ
 گذار. ایشور چي اوت وت، هادی ۽ هر حکم هنداء، ۽ پگوان هر پاڻو مڃ، شکر سان،
 ستروش سان. نه دج نه دپچار. نه روء نه رفاء. دیا کر، دان کر. امر تا ۽ لهنائی سان
 هل. کما گور ۽ کما ڏي. پر پر کري سچ له. اهي کٽ مکتی ۽ هی مارک طرف چکن لا.

برمانا سر واپاک، حاضران حضور، عادل ۽ مهروان آهي. سندس شون پر آج، نه
 سنوار چن ۽ سٿين راهه. ڏسين. سندس پور پر ره. نه آچس ۽ نه پته جو پند پائن. صدق ۽
 سک سان پيش پته، نه سڳور هر ساک ملعی. کور پکتي ۽ کور شوا کما، نه شبد ملي،
 سولي جاڳي، کمت اکری، سمن پرکمت ئی، نرشنا نهي، آندون اک کلي، لام
 نڌان ملي ۽ رام جو رنگ لگی. نام آهي اُمر، مها وس ۽ هر رس. پته نه خدائي خمار
 چڙهي، لاهی عشق لگی ۽ روحاني راز ملي. سنگ کر ستن هر ۽ شوا کر ساڌ سڻک
 چي. انهن چي ڏور پر کيان جو سرمو آهي ۽ انهن هي وچن پر سچي سمهتي آهي. اها
 آئي سري کرڙ کرنت صاحب هي کني، دل هي دري کرل لا، سکما ناڙي ۽ هلائڻ
 لا، ۽ دسوي دسار کولن لا. جن اها چاپي وٺي استعمال کئي آهي، سي آما منشا
 ماری، من ۽ اندرون وس آئي. ڏئي ڏهند دور کري، نئي کٽ پار کري، آس پر
 لراس رهن لا، کرهست پر اداس گذارن تا ۽ هيتر مري امر من لا. اهر آهي امر کيان،
 جنهن هي وسيلي، اکیاننا ۽ اودیا هر پڙدو ئی، پر اهر مٿي، سر درشتی ۽ هي پراپي
 ئی ئی، آنا جي امر تا حسی پرور پي ئی. اهر آهي برهر کيان، جنهن دتاران برمانا
 پرکرتي ۽ پرکرتي برمانا پر ڏسڻ پر آچي لسي. اهر آهي اکر کيان، جنهن ذریعہ

يار باد ڪيئن ايندو؟ مڪتيءَ جو در نه سهر، سڙهر ۽ سؤڪير آهي. اُن مان ڪاڇڻ ۽ ڪڪر من جو گڏو ڪيئن لنگهائي سگهيو؟ جنهن من جو سياڻو رهيو آهي ملين ۽ مستان، حرفتي ۽ حرڪتي، عيشي ۽ آراهي، ويڳاڻو ۽ وياڪل، هوڏي ۽ حسدي، ڀڄتو ۽ ڀڄاڻو، ڪندو، چڙهيون هڻندو، سهي ٽيٽ يا سسجڻ کان ناري واريڻدو. اهڙو من، مڪتيءَ جي در اندر ڪيئن داخلا جي لائق بڻبو؟ سٽيءَ جي پاڪي مان به ڪڏهن اُٺ ۱. سگهيو آهي؟ ڪڏاچت نه. بدن جو بار لهي نه سهر ۽ هلڪو ئي اُندر گهڙجي.

ڪبير مڪس ڏنارا سڌڪڙا - رائي، دسويءَ پاء
 من تن مڱل هوءَ رها - نڪسيا ڪٿه ڪر جاءِ؟
 راجه گوجر
 ليڄا،
 سلوڪ ڪ.

سو اي بنڊا، جي مڪتيءَ ماڻڻ جي منشا اٿئي، نه سويل ٿي سانباهر ڪر جو، ٻر جي سرار ڪ سگه وٺي سستيءَ يا سوانن ۾، جي دلي ۽ دماغي طاقت وٺي طمع يا طامعنا ۾، جي چٽ شڪتي وٺي شغلن يا شرارتن ۾، ۽ جي جواني لائين وٺي جشن يا جاهليت ۾، نه پوءِ باقي ڇڏيو ڇا، جو پيريءَ ۾ بشتي ڏيندو يا سنڪت سمي سهارو ڏيندو؟ نهن ڪري، جو ڪم سپان ڪرڻو آهي، سو اڄ ٿي استعداد ڪر، ۽ جو ڪم اڄ ڪرڻو آهي، سو هيٺ ٿي شروع ڪري ڇڏ، متان پوءِ وڌيڪ ڀل هيٺ ۽ ٻڏيءَ هيٺ ٿيندو وڃين. سڪرم ۽ سستي هڪ ٻئي جا وروڏي آهن. ٻيو نه ڪال جي ڪل ڪنهن کي به ڪانه آهي، نه ڪنهن جو وارو ڪهڙيءَ وٽ اچڻو آهي؟ هر هڪ سواس، آور جا جي لاءِ داديءَ مان ٿو چوڳو ڇڳي. سو جو جو دم وٺڻ وڃي ٿو، سو عمر ۾ ڏاڻو هڻي ٿو ۽ آبادي اڇڙ ڪري ٿو، ٿان جو جڏهن اُڄل اڳيان اچي ٿو، تڏهن هڏا ٻڏي هيٺ ٿي ڇڪا آهن، سنڌ ساڻا آهن، ڪن ٻوڙا آهن، نه زبان خشڪ آهي. تڏهن هر دو به هراس ٿو آهي، من ماروس آهي، هوش گم آهي، نه سُرني سميتل آهي. تڏهن نيٺ به نبر وهائين ٿا، ٻان پياس ۾ تڙڻ ٿا، هٿ کوڙن ٿي لڳن ٿا، نه ڪنٽ هاءِ هاءِ ڪري ٿو. تڏهن پوانتا ٻوڙ ۾ سامهون اچي سهڙجن ٿا، اُڻپورين آسن ۽ آميدن جا اولڙا اڇلائين ٿا، نه ڪيل بدن ۽ بدڪارين جا ٻڙا ٻڏجن ٿا. لائين دير گهٽجي ٿو، ساهه رکجي ٿو ۽ ٻراڻي پڪيڙو ٻر ڪڍي پرواز ڪري ٿو. جيتري جي عيبن ۽ عيبن سببان، آتما به اُٻلائي پئي ٿي، عذاب سهي ٿي، ۽ جنم ٻجنم، جسماني زنجيرن ۾ جڪڙجي ٿي. سو وقت نه وڃاءِ واعيات وهنوارن ۾. ڪر ٺٽ ٿياري، لڪير جي ٺڪ جي، ٺاهه جي ترتيب جي، ترقيءَ جي تجويز جي، ٿنڀار جي تدبير جي، ٺاهان جي تصور جي، تخت گاه جي تلاش جي، نه جيون کي جادو لڳي، من کي مڙو اچي، منزل اوري اچي، مهر جو مينهن وسي، مڪتيءَ جي موج هڻي، رازدانيءَ جي راس رچي. لائين بدن لائين ٿا، اُندر ٻان ڄٽ ڄٽن ٿا.

نه به هڪ هڪ جنر سٿو ليکيو ويندو، ڇو نه هڪ آتما، ٻيو آتما ڏانهن ئي وڌ وڌائي رهڻ آهي. نه نه نه ڪئين ڪروڙ پسون، ٻيا انساني رُپ ۾ حير وٺن، وٺي مرن، مري وري حير وٺن. نه انهن جو حمل سهارو آهي ۽ نه انهن جو مرن معنيٰ وارو آهي. آهي سڀ ڪرم جي قانون اندر قانون آهن، ۽ انهيءَ قانون کي، ڇڪاڻ ڇڪي ڇڏين رهيا آهن.

ڪي اٽڪڙيا ساڌڪ ۽ ساڌڪ سمجهن ٿا، نه مڪي مان ڪو مشڪل معاملو ڪونه ڇي رار نام جي ڪنهيءَ سان، مڪتيءَ جو محل ڪرلي سگهجي ٿو، نه ڇو سڄي نهن پسان وٽ وڃائي ۽ دنيا لڳائون مان حليدي ڇڏين؟ ڇڏين سگهجن ٿا ڪال جو ڪالو ڪاهي ايندو، ٽڙهن پاڻهي وٺي رار نام ها پاڻ ڇوڙ ٿا، نه از خود ٻولندو. ”آئي مٽي سا گئي“. رڳو اٽڪ وٺي، اٽڪار هي نالي ڇو سمون ۾ گم ٿي پراڻيءَ ۾ ڇڪي نه پوندي آهن، سي پاڻمرادو پٺتي هٽي ويندا. ڪهه سڙ ٽاڪ سڱ، ٻئي ماڻي سڱها. ٻيو ڇو پاڻ کي هڪ کان وٺندي، ڇڏين ماڻي مشڪل نه آهي؟ اهو آندو وٺو آهي، پاڻ ڇڏائڻ بلڪ پاڻ ڳڻڻ لاءِ، ٻهائو آهي. اهو من ڳوڙف هڙ ڪتا جو منتر آهي. اهو وٺ ۽ اُمرس جو ملاپ آهي، جنهن ۾ وٺ، اُمرس کي نه وٺ ڪري ڇڏيندي. مڪتي ڳڻڻ جو ڪل نه آهي پر حير حير جي شردا آهي، شڪر ڏي آهي، شمر آهي، شادي آهي، شڪر آهي، شهادت آهي، مها ساڌا آهي. وڏي امتحان جو نتيجو، ڪٿي ڳڻ ۾ ظاهر ٿئي، پر امتحان ۾ ڪاميابي حاصل ڪرڻ لاءِ، ڳوڙف وٺ، ٻاڪ ڳوڙف سال اڳ لڳائڻ لاري ڪرڻي پوندي آهي؟ وٺ ڪٿي هڪ ٻي ۾ ئي وڃي، پر ڳوڙف ٿيڻ ۽ ٻار ڄمڻ ۾ ڪيترو وقت، ٻاڪ ڪن جي حامي ۾ ڪيترا سال، لڳي ويندا آهن؟ لڳائڻ لڳن ڪا به ٿي، لڳائي پر لقاء ٿي سگهي.

تنهن ڪري، صاحب سمجهائين ٿا نه اي بنديا، تون هن حير ۾، اڳين ڪرم هون واسائون ۽ ڪامائون ڪٿي آيو آهن. جي انهيءَ پراڻي جي ڳوڙيءَ کي ڇوڙي، ڇڏي ڇڏي نه ڪندين، ۽ ماڳهون اڏون پوانائون ۽ ڪامائون سوچي، ڳوڙيءَ جي ڳوڙا وٺائيندو ويندين، نه ٻيو اٽڪ وٺي، من ۾ ڇا پاد ايندو؟ من ۾ ترس ٿي ڇا ٿري بهندو؟ آهي وش وڃار، من ۾ سهڙو ڇو وٽ وڃار اٿي يا وٺ نام؟ وٺ نام نه مڪ ٿي آيو ڪونه. جي آيو، نه ڪيت تائين بهتو ڪونه. جي بهتو، نه هردي ۾ سمون لڳو ڪونه. نه بهتو، اٽڪ وٺي، رار نام ۾ ڇم لڳندو ڪونه. هڪ ڪي سڪاپ ۽ شڪائون، نه ساري عمر ڇي ڇڏي سان ڇوڙ ٿي آهن، جنهن وڃار نامان، ٿو وهندو ويهي وٺي آهن، هڪ ڪي ڪڇا ۽ ڪا ڪرم، نه ترس نه ڇوڙ ٿي آهن، ٿي سيني جون ڀاڱيڙون، مشائون ۽ چٽائون، اٽڪ سم ۾ اچي، من کي مڏهائيندو، ڇم کي چلائين ڪنڊون، هردي کي هر ڪاڏيندو. اٽڪن کي پريشان ڪندو، ۽ آتما کي آوازون ڇا عذاب ڏيکاريندو. ٻيو انهيءَ وٺي،

ڪهڙو وهندڙ هئڻ گهرجي، جو جيئون جو مقصد حاصل ٿئي؟ جيئو جسماني جامو پائي، هڪ طرف پُورب جبر يا جنم جا ڪرم ڪمانڊ آيو آهي، نه ٻئي طرف، پرشارت ذريعي ايندڙ پراڻو ٺاهڻ آيو آهي. جيئون جي ٻانڀ يا بگاڙ جو سهڙو مدار، موجوده جنم جي پرشارت ئي آهي. جيئو آتما جڙڪ پرم آتما جي چڙڪ يا آڻو آهي. جيئن آڱ جو تانڊو آڱ اندر يا ويجهو هوندو آهي، نه منجهس آڱ جو خاصيتون، خاص ڪري گرمائش ۽ لالڻ، موجود هوندون آهن. پر جيئن جيئن تانڊو آڱ کان پري ٿيندو ويندو، تيئن گرمائش گهٽجي ويندي ۽ لالڻ ڌمڪجي ويندي، تان جو تانڊو صفا ٿڌو ۽ ڪارو ٿي پوندو. پر جي اهو ساڳيو تانڊو، ٻيهر آڱ جي ويجهو رکجي يا آڱ اندر وجهي منجهس وري ساڳي گرمائش ۽ لالڻ اچي ويندي. جيئو آتما سان به ساڳي رڻو آهي. پرم آتما جي پيدائش، پر جيئن ئي جسم سان جڙي ٿي، تيئن ئي پراڻ مان وڳيان مايا، آند مايا ۽ ٻين انيڪ اپادتن، ڪوشن ۽ ڪششن جي ٿاڻر هيٺ اپائين جسم ۽ جسماني جذباتن جو اثر اٿس پري ٿئي ٿو ۽ جڳت سان لڳاو لڳي ٿو. اهو لڳاو قائم آهي، نيتاءِ ڏک دائر آهي. جيستاءِ اهو اڳيان جو پڙو اڳيان آيل آهي نيتاءِ پرم آتما دُور آهي، اُٿل آهي، ڳجهارت آهي. اها دُوري، جيئو کي ٿئي ٿي ۽ ٿيندڙ جي دُوريءَ ۾ ٻڌي ٿي، ڏک ۽ سک جي ٻڌنن ۾ ڦاسائي ٿي، ”ٿيريءَ ۽ ميريءَ“ جا پيد ۽ پرم جاڳائي ٿي، ۽ ڄم ۽ موت جي چيڪلي ۾ ڇڪر ڏياري ٿي. انهن ”ڪرم جو قانون“ جنم جنم پيڇو ڪري ٿو. آتم وديا ذريعي ئي، جيئو انهيءَ قانون مان جند آزاد ڪرائي سگهندو. قانون جي پڪڙي ڪرڻي ڏانهن آهي، پر بجا آوري ڪري بار پهچڻو آهي، جتي قانون جي پيڇو پوءِ پهچي ڪان سگهندي، جتي قانون خود ڪاٺا ٿي وڃي ٿو، جتي ڪرم جي ڪارخاني کي ڌان لڳي وڃي ٿو. اتي ڪرم ۽ اڪرم جو جوڙ يا ميل ٿئي ٿو. پوءِ جهان ۾ هوندي به، جيئو جانب سان هر دم جُل رهي ٿو.

آتم وديا يا برهم وديا حاصل ٿيڻ بعد، اها معارفيت ملي ٿي، نه ذاتي سڀاءِ موجب آتما ٻڌي ۽ نيڪيءَ جي پاڻ کان پري آهي، ڏک ۽ سک کان دُور آهي، اڄ ۽ بک کان آجي آهي، ٻڌائي ۽ موت جي بار آهي. آتما جون آسون ۽ ارادا سچ ۾ سمايل آهن، ڇو ته سچ مان پيدا ٿيل آهي ۽ سچ ۾ سميت ٿئي ٿي. آتما اُتر، اُجوني ۽ اُٺاسي آهي. فقط انساني جامي ۾ جڙجي پراڻو جي پڪڙ ۾ ٻڌجي، جنم جنم ۾ پٽڪي رهي آهي ۽ آزاديءَ لاءِ واجهائي رهي آهي. جو جيئو اوديا جي آڏ هٽائي ٿو، مڻ ۽ مٿيا جا مختلف مورچا سڃاڻي ٿو، ۽ سچ جي تلاش ۾ جيئون اُڀرن ڪري ٿو، سوني ترشنا جو دانش ٿري ٿو، لاطم ۽ لاپرواهه جيئون گهاري ٿو، سرب مدرت پراپت ڪري ٿو ۽ اڪند آند ماڻسي ٿو. اها آهي آتما جي آزادي، جنهن کي انيڪ نالن سان سڃايو ويو آهي. مڪتي، جيئون مڪتي، جوني جوت به اها منزل آهي. انهيءَ منزل مٿان، هوند ڪئين جنم تران ڪڇن،

مڪٽيءَ، جيون مڪٽيءَ يا جوتي جوت جي اِستٽيءَ جي سنڌر دشا

بالڪن کي پُرست ٿيو هوندو، تہ من جي گراوت ڪري، خبر نہ ڪري پئي ٿو، ۽ هي اُڌر سان چيو تہ اُڌر ڪري ٿو. من جيوت کي قصدي پٽائڻ جو ڪارڻ آهي، تہ من آزاديءَ جو بہ وسيلو آهي. من جي مع ملن هئڻ سبب، هنو اڳيان جي اُڏند هٿوڙا پُڙن هڻي، سو ٿو سمجهي، تہ جي من پسند مرادون آهن، سي هوندو تہ ٻي وڃن، تہ جي ليکاو لکيل لاڳاپا ٺهن، تہ هوندو سڪم مسر ٿي ملن. ٻو تہ نا-وٽس ۽ دڪدائي آهي، سا پراپت ٿئي تہ، ڪٿن سڪم ٽپڪاري هوندي؟ ڇا امر ۽ سڪدائي آهي، تنهنهي لاش ۾ ٿي ٿرپي آهي، تنهنهي پراپتيءَ ۾ ئي هي. اها شيءِ من نہ آهي، اُڏي نہ آهي، ڇيتا نہ آهي، اُهو نہ آهي. اها آهي آما، ڇا چئجي کان الڳ ۽ ناري آهي، ٻو چئجي جي چڙهاري سهڪار سان، بيمرغا حاصل ڪرائي سگهجي ٿي. اخلاقي حيون ذريعي، من مالڪ طرف متوجہ ٿئي ٿو. انهيءَ وجه ذريعي، من ڪو شوا ۾ سرور ٿئي ٿو. ڪو شوا ذريعي، ڪو ڪرپا عطا ٿئي ٿي، ڪو ڪرپا ذريعي، نام جي بخشش ملي ٿي. نام جي سمون ذريعي، مڪٽي پراپت ٿئي ٿي. سڄ ڏسڻ ۾ ڪهڙو نہ ٿيندو ٿو اچي، چٽڪ تسريءَ ۾ ڪهڙو آهي. پر درحقيقت سندس اورها، شڪٽيءَ يا ماپ جو پورو پتو لڳائي سگهيو؟ بالڪل نہ. ٿيڻ ٿي نام ڇا بہ ٿيندا اکر، ڏسڻ يا چڙه ۾ برابر اُٿلڪائڻا ٿا لڳن، ٻو سندن شڪٽي امر، اُٻار ۽ اُٿلڪت آهي. اهو ڪو ڪو نہ آهي ٻو نام جو نثر آهي. انهيءَ ڪري، نام جي مهم ۽ هٿا ابي اسف لکي وئي آهي. سو شروع ٿئي ٿي اخلاقي حيون سان، ڇا قدم بڻدم، آخر مڪٽيءَ جي منزل مقصود تي پهچائي ٿي. اهو اخلاقنامو يا ”دسوي ڪٿا مالها“ آهي اڌ ڪاڍي پير لب آسن، ڇا مورو تہ مدي حارح ٿيندي ۽ تہ ڪڏهن پراڻي ٿيندي، ڇو تہ منجهس خوشحاليءَ جي خُوشي آهي، خوش طبعي جي خاصيت آهي، خوش ٿوڍيءَ جي خصوصيت آهي، ۽ خوش انانيءَ جي خوشيءَ آهي. اخلاق ۽ اصول، اصليت طرف اشارا ڏين ٿا. ڇا حيون اخلاق ۽ اصولن جي بهاد تي اڏيل آهي، سا آخر اصليت جي آسن تي پهچائيندي. شڌ ۽ ڪارائي جيوت لپڪ سوڀ جو سهرو ٻڌائيندي.

ڇا وڌيا منداري، سماجڪ يا سرلوڪ ٺهرين ۽ آڙوڏر مان پراڻي ٿئي، سا وشي وڌيا آهي. اها وڌيا تہ ڪٿن قلندارڪ يا دڪدازڪ سبق سيکاري سگهي ٿي، ۽ صحاح يا غلط راه پٽائي سگهي ٿي. ٻو آهر وڌيا يا برهم وڌيا ڪا پي ٿراني ڇڏي آهي. آهر وڌيا تڏهن پراپت ٿيندي، جڏهن جوت کي، جوت آما ۽ جڳم جي، سڄي سرُڀ ۾ سڃاڻپ ٿيندي، تہ هنو ڪٿن پيدا ٿئي ٿو، جوت آما ڇا آهي، هنو جوت جوت آما ۽ جڳم سان

(۳۴) مەرن جەۋن كېي شەككا ناسي - آين زىگ سەج پەرگاسي

پەرگەي جەۋن مەيا اۇندارا - رار رن يالا كرت اچارا .

(۳۵) تە ئىل نام كەي بائي - دىك دىھ اچارا

جەۋن لاء جەگدەس جگايا - بۇ جەيى اۇجەنھارا .

(۳۶) كەي مەن نەرمەل ييا - جەسا گەگا نەي

پاچەي لاگو ھەر قەيى - كەس كەي كەي .

(۳۷) كەي سەرگ نەك ئى مەي رەي - سەگۇر كى پەساد

چەرن كەل كى مەۋج مە - رەمە ائە ار اد .

(۳۸) كەي جەھ مەارگە پەندە گەي - پاچەي پەي رەي

ايك اۆگەت گەي رەم كى - رە چەھ رەي كەي .

(۳۹) كەي دىكەي كەھ كەھ - كەي نە كەۋ پەيە

ھەر جەسا تەسا اھەي - رەمە ھەرگە گەن گە .

(۴۰) كەي نەۋن نەۋن كەتا نەۋن ھەۋتا - مەھ مەھ رەھ نە ھەۋن

جەب آيا پەر كەمەت گيا - جەب دىكە تە نەۋن .

(۴۱) جەن پەيە سە نەيەن - سەي سەي مەي نەل

اۋتر پەھەر ھە قەۋان - پەي ھەي رەكەن سەل .

راڭ پەيەي ، كەي
صاحب ، شەد (۱)

(۵)

سەك ، كە
(۵۵)

(۱۵)

(۱۲۲)

(۲۰۴)

سەك ، مەلا چەۋان
(۲۱)

۱. سەسە . ۲. اۇندەسە . ۳. پەمانما . ۴. وپچار ، ديان . ۵. ۋەت . ۶. رەشائەي . ۷. پەي .
۸. پەچاڭي . ۹. اڭپاڭي . ۱۰. رەستە ، وەت . ۱۱. پەڭ . ۱۲. دىكەي وەت . ۱۳. وپسەھ ، اۋتەبار .
۱۴. سەشي ، سەك . ۱۵. مەۋن . ۱۶. اھەكەار . ۱۷. مەيەي نەي . ۱۸. گەل ، سەك . ۱۹. كەمەدي
۲۰. سەيەي .

(۲۴) آب آب ئی حمالیا - لج لجم سما
 که کسر آب حالیا - کس واند من مانا.

(۲۵) پزان حر ئاکئی ئو ئوئی - کئی برماوئ
 ئوئ مئی ئو کا لئج - که کاه چو هاروئ؟

(۱) همدو پزوحی داهورا - مسلمان مسیح
 نامی سرتی شیوا - چه داهورا نه مسیح.

رل کولوا محل بلاما - حسا سا لسا دکلایا
 لاندک سب پزدا ئوئا - هئ لبرا ئون مچ من وؤئا.

الوت عشا مهر رهه لبرای - ئسکر پمچ شد سنگهاری
 بر کهر حاء له من ذولائی - سهج ئرئر رهئ سمائی.

(۲۹) هربت هربت هی سکی - هسره وهی حمران
 هئ هئ کرتی مچ مئی - شد روچ مس کس.

(۳۰) ازا پنگلا اوز سکما - ئن وسمه اک لانی
 بلی سنگر نه پراک - مس حن کری ئتائی.

(۳۱) لاهم همدو له مسلمان - الله رام کئی بئد پزان
 که کسر له کپئا واکا - کور پزول جود حصر پچانا

(۳۲) پتا همارى بىرگتی ماچه - پتا پؤت ول کپنی ساآده
 که لاک جه پتا پتپئی - پتا پؤت ایکی و لک لپئی.

(۳۳) گنگا کئی لهر موری ئئی زانده - مرگه چالا پز بئنی کسر
 که کسر کورؤ سگ له ساف - حل لئ واکن هی وگهاند.

واچ بلاؤل، کسر
 صاحب، شد (۱۱)

واچ بلاؤل، پکس
 سدن، شد (۱)

واچ، کؤن، پکس
 نامداؤ، شد (۷)

واچ راهکلی، محلا
 پدهوان، شد (۱۴)

واچ راهکلی، محلا
 پهل، لشتیدی (۵) ۳

واچ راهکلی، محلا
 پهل، دکتی اواکار،
 پؤژی (۵۱)

واچ راهکلی، پکس
 پیتی، شد (۱)

واچ پز، محلا
 پدهوان، شد (۳)
 [کسر صاحب]

(۲۲)

[محلا پدهوان]

واچ پز، کسر
 صاحب، شد (۱۸)

۱. مهن هی حرم برمانا هی حرمسان گدھی ولی آھی ۲. برمانا. ۳. ئکل آھ. ۴. ئکن
 ۵. کمن بیا. ۵. شاتپی بر وهان. ۶. لپڑی. ۷. مندر. ۸. دروازو. ۹. ئولس. ۱۰. چرو.
 وکار. ۱۱. پتکی. ۱۲. ئسندی ئسندی. ۱۳. نھب پر. ۱۴. آھنگار. ۱۵. ساچی
 کابی لاس. ۱۶. ئین گھب لآڑی. ۱۷. لریٹی. ۱۸. پولاک. ۱۹. لشان. ۲۰. سربو. ۲۱. آبدش
 ۲۲. هردي. آلدو. ۲۳. گنگو. ۲۴. حرش آيو. ۲۵. هرڭ جي کل. ۲۶. مٿاهان پت.

(۱۵) مې پرېټ سچ پېچاڼيا - هور پۇلسي اوځپاري

مې سدا راوې پر آڼا - سچوږي شېد وېچاري.

(۱۶) اړهم بندېي تسدا پر هه هه رهي - اړک شېد لږ لاء

نوندې انا رهم سدي پچي لکېنا څرهم -

جو هر هردي سدا وساء.

(۱۷) د د د لوجن پېکان - هه هر بن اوز نه دېکان

نن رهي رنگ لائي - اب بېگل کهن نه جائي.

(۱۸) ماډو کسي بې - تم سڼي

آپ نه دېهم - نه ليوڼه مڼي.

(۱۹) اځ مږيا مندل باجي - ان سانوځ گهر گاچي

بال ان برکا هوڼي - جته نت بچاري کوڼي.

(۲۰) جته هم باندي مره قاس - هم پرېم بدن تم باندي

آپي چوئن کو جتن کرهم - هم چوڼي تم آراډي.

(۲۱) نا کو ميرا دشمن رهيا - نه هم کسکي بچاري

اړهم پسا پسا پيو پيو - ستگور تي سوجهي پائي.

(۲۲) پرگتو جوت سهج سک سوي - باجي انعت بانې

که نازک نهچل گهر بادو - گور کيو بداني.

(۲۳) ذات ملي قن ذات کي - لږ لږي کي داوي

گور پرسادي جاتيبي - نه انبي پاري.

واځ وځهنس، محلا

نيجا، آلاهيڼا (۲) ۳

واځ سورک، محلا

چولان، وار (۱۹)

سلوک محلا

واځ سورک،

صاحب،

واځ سورک، پگت

نامدېو، شېد (۳)

واځ سورک، پگت

ووداس، شېد (۲)

واځ ذناسري، محلا

پنجوان، شېد (۳)

(۵)

واځ تلک، محلا

پهلا، گهر دوجا،

شېد (۸)

۱. پرمانما. ۲. پي. ۳. ماڼي نو. ۴. سچاڼي نو. ۵. اړهمه پوځيا شتي. ۶. باهر اړون ۴. اند راړن
۷. اکيؤن. ۸. د سان ويني. ۹. پي. کا به تاس. ۱۰. اړون پاڼهي. ۱۱. اځ چکيل. ۱۲. ډولک.
۱۳. ککر. ۱۴. مينهن. ۱۵. قاسي. ۱۶. منيؤن کر بن نو. ۱۷. وېري، دشمن. ۱۸. دي اړدر
۱۹. ظاهر ټيو. ۲۰. بند يا جوړجک. ۲۱. ذاتو. ۲۲. وري. ۲۳. بنيان بوي.

- (۵) آوڻ ڇاڻا ره ڪيا - آپ ھوڻا ھوڻ
 سح محل ڪور ڀايا - ڪور ڪا شمد پيان.
- (۶) ٺوڙي موڙي، موڙي ٺوڙي - آنتر ڪنسا
 ڪنڪ ڪنڪ - چيل ٽرنگ ڄڻا.
- (۷) من ڪي ڪيئي آب سھاء - سڪ ڀايا لڪ داسھاء
 آپ ڪيا ٿان آڀھ ھيئي - ڪرڻا ٺڌان ڪي سوني ھيئي.
- (۸) ھنج ڪلاڻ ڄڻ مل آئي - آند مائي آن ٺڌن ڄاڻي
 چينس چيس ٺرڻس لاڻا - ڪھڙ ڪمر ٿي آڻيڻ ڀايا.
- (۹) جب ھر ھوڙي، لب ٿر ٺاھي - آب ٿر ھڻي ھس ٺاھي
 آب ھس ٿر اک پئي ھيئي - اکي دھڪ من پئي ٺاھي.
- (۱۰) پڙئيڻ ڀڙا چنڊ آڪاس - پسرء ڪلا ھنج ٺرڪاس
 آد آند مڏ ھوء رھيا پڙ - سڪ ساڳو مھر مھر ڪسر.
- (۱۱) ھر ڪھ ٺاھي اکي اوھي - آڻي ڀاڄي اکي سوني
 ٺاڪ ڪور ڪوڙي بوم پڻگا - ھر اوھ مل ھوڙي لڪ ٺگا.
- (۱۲) ھر ٿر آڻج - پڙ ٺوڙي ڪوڙي
 ٺوڙي سڙ ڪنڪ سا ھر ھوڙي.
- (۱۳) ھسوت سماء سمان ڇاڪي - آڻي پڙ پڙ ڀڄاڻيا
 ڏي ڏن ڀايا ڏر ڏي ڏر - مل ھس سڌ سڌا.
- (۱۴) لڏم ليڏھار - ڪسرم ڪرندومان پڙين
 لڪر پڙھڻار - ٺاڪ ٺاڪ ٺاڪ ٺاڪ.
- (۱۵) سري راڳ، مھلا
 ٻھلا، شمد (۱۱)
- (۱۶) سري راڳ، پڳت
 رونداس، شمد (۱)
- (۱۷) راڳ ڪوڙي، مھلا
 بدھوان، شمد (۱۱۰)
- (۱۸) راڳ ڪوڙي، ڪمير
 صاحب، شمد (۲۷)
- (۱۹) راڳ ڪوڙي، ڪمير
 صاحب، ٺٽي (۱۶)
- (۲۰) راڳ آسا، مھلا
 بدھوان، شمد (۸۳)
- (۲۱) راڳ آسا، ڪمير
 صاحب، شمد (۳۵)
- (۲۲) راڳ آسا، پڳت
 ڏنڙ، شمد (۱)
- (۲۳) راڳ ڪوڙي، مھلا
 بدھوان، وار (۱۳)

۱. ھمڻ مرڻ ڇو ڪر. ۲. پرماتا. ۳. سرڙپ. ۴. ھودي پڙ. ۵. مان. ۶. ٺاڻوڻ. ۷. سون.
 ۸. سون ھا زبور. ۹. پاڻي ۽ ٺوڙون. ۱۰. آھنڪار. ۱۱. ڪيان. ۱۲. ساڻي. ۱۳. رانڊ ڏيھن.
 ۱۴. سڃاڻر. ۱۵. ساڪيات ڏوسن. ۱۶. ٺي پياسين. ۱۷. آند پڙ آڇي ويو آھي. ۱۸. پڙ ٺاھي.
 ۱۹. شڪتي. ۲۰. و پڙ. ۲۱. ڏاڻر ٺاھر. ۲۲. ٺاڪ ڪيا آھن. ۲۳. ڪرڻا، ڀاڄو. ۲۴. ڏسڻ ڪوڙي.

(۳) جب د یکان اب گـاوان - تـمـه جـن ۳-۲ رج پاوان

نـسـاد سـمـانـلو رـي - سـتـگـور پـیـتـلي دـاـوا . (۰.۱.۰)

جـهـ چـهل مـل ۶ کـار دـسـبتـا - نهـ اـنـهـد شـبـد بـجـتـا

جـوتـي جـوت سـمـانـي - مـيـع گـور پـرسـادي جـانـي

و تـن کـمـل کـرـنـو ۷ ټـي - چـمـکار بـیـجـل ټـي

تـیري ۸ نـاـهـي دـو - نـج آتـي رـهـيا پـر پـو

جـهـ اـنـهـد سـو ۱۱ اـجـيارا - نهـ دـیـک جـلي چـنـچـارا ۱۲

گـور پـرسـادي جـانـيا - جـن نـاـما سـهـج سـمـانـيا .

[راجه سورن، پېگت نامديو، شېد (۱)]

(۴) بید پوران شاستر آنتا - گیت گیت نه گاوونگو

اـکـدـب مـنـدل نـرـنـکـار مـه - اـنـهـد بـیـن بـجـاوـنـگو

بـجـراکـي - رـامـه گـاوـنـگو ۱۷

شېد اکیت اناحد رانا - اکل کي گهر جاوونگو . (۰.۱.۰)

پـاـڼـا پـنـگـلا اـنـر سـکـمـا - پـوـنـي ۱۹ بـنـد رـهـاوـنـگو

چـنـد سـو ۲۰ جـ دـ سـر کـر واکـه - پـر هـم جـوت مـل جـاوـنـگو

تـیرت دیک نه جـل مـه ۲۱ پـسـتـه - جـيـه جـد نه سـتـاوـنـگو

اـنـس تـیرت گـور و دکانـي - گـهـت ۲۲ هـي پـتـر ناوـنـگو ۲۱

پـنـج سـو ۲۳ اـي جـن کـي سـو ۲۴ پـلـو پـلـو نه کـهـاوـنـگو

نـاـما کـهـي چـم هـر سـو ۲۵ رانا - سـن سـمـان سـمـاوـنـگو .

[راجه راهکلي، پېگت نامديو، شېد (۲)]

۱. شیوک، داس. ۲. شانتی. ۳. سر پلر آواز. ۴. ملائیدو. ۵. پرماما. ۶. جتي رۇحالي چمتکار
د سبط پر اچي نو. ۷. هر دو. ۸. و بجهو. ۹. سایل. ۱۰. دائما. ۱۱. سچ. ۱۲. چمکر،
روشنائي. ۱۳. دنيوي بتیون. ۱۴. جهکا، ذمکیل. ۱۵. اي آنس. ۱۶. کورلاؤن.
۱۷. نرلیپ. ۱۸. به ظاهر ۱۹. تین گهت ناؤون. ۲۰. ساحه. ۲۱. ایشان کیدس.
۲۲. هر دي آندرو. ۲۳. دوست ۲۴. متر. ۲۵. سارا، خوشامند. ۲۶. اړو کاب سادي.

(۸) سُدور دُشا .

هه ٻاؤس سِندُ دُرُٻ ٺهي جهڙا - ته اٺت ٻرڙو ٺاهي
 بيٺن مَرٻ نه دڪر سڪ ٻياڻي - سُن سَماڏ دُونڙو ته ٺاهي
 هج ڪي اُڪت ڪتا - هي اراري

ٺهي جهڙهي جاء نه مَڪاڻي - هڪي لکي نه ٻاري . (۱. ۰)
 اُڏ آرڏ دُونڙو ته ٺاهي - رات دُٺس ته ٺاهي
 ٺي ٺهي ٻُڙن ٻاؤڪ ٿين ٺاهي - سِنگور ٺهان سَماهي .
 کُر اُڳوڙ رهڻي ٺرُٺر - ڪرور ڪرڻا ٺي ٺهڻي
 ڪه ڪير اُڻ ٺاه ڪور آڻي - سس سنگت ٻل رهڻي .
 [راڳ گوري، ڪنڊر صاحب، شبد (۴۸)]

(۲) جڏهه مڻي دُرُٻ ڪڍي بهڻي - آب ٿين دُرُٻ نه هوندي
 ٺاڻا ٺڏڻ سَاح سب ٺاڪا - رات نام ٻس هوندي
 آب موه ٺاڇو نه آئي - ميرا من منڊو ٺاڻا نه ٺاڪو . (۱. ۰)
 ڪام ڪروڙ ماڻا ٺي ٺاڪي - ٺرڻا ٺاڪر ٺوڙي
 ڪام ڇوڙو ٺا ٺي ٺاڪا - ٺا ٺي ٺاڪا
 سرب ٺوڙا ٺي ٺاڪا - ٺا ٺي ٺاڪا
 ڪه ڪير مڻي ٺوڙا ٺاڪا - ٺي ٺا ٺاڪا .
 [راڳ آسا، ڪنڊر صاحب، شبد (۲۸)]

۱. ساڙو. ۲. ساگر. ۳. آس. ۴. چانڙو. ۵. پيداش. ۶. پرلي. ۷. موب. ۸. شانتِي.
۹. سادِي. ۱۰. ساهي. ۱۱. ختم ٿي. ۱۲. ڳورڻا. ۱۳. هٿيان ۽ مٿيان لڙڪو. ۱۴. ڏينهن.
۱۵. هرا. ۱۶. اڳي. ۱۷. ٻرمانا. ۱۸. ٺرڻا ۽ ٺاڪا. ۱۹. جمر. ۲۰. ڪٽڻ. ۲۱. ڏاڳو.
۲۲. ٺڏو. ۲۳. سِنگار. ۲۴. دَس ڀر. ۲۵. ٺوڙڪو. ۲۶. جلائي ڇڏي. ۲۷. ٻڇي ٻڇي. ۲۸. ٺا.
۲۹. ٺاڪو. ۳۰. جيتو. ۳۱. ٺاڪو. ۳۲. ڪرڻا، ٺاڪو.

راڳه سارنگه، مٿلا
پندجوان، شبد (۳)

(۸۳)

راڳه كيدرارا،
صاحب،

راڳه پوري،
پهلا، شبد

راڳه پورياني، س
صاحب، شبد (۲)

سلوڪ، ڪمپوزر
صاحب، (۱۹۱)

سلوڪ، شيخ فرید
(۱۲۱)

سلوڪ، مٿلا ليڄا
(۱۶)

راڳه بسنت، پکيت
وامانند، شبد (۱)

(۱) جڳسي ڪٺپ اُڏڪ ٻُڌُ آڻيو - تب اوھ ٻين ڏوشتو
ڪھ، نانڪ ڪٺپ جلي مھ ٻار ٻو - آڻيڻي آڻي مليو.

(۲) جھ ني اڇيو ٽھي سمانو - سائي بست آھي
ڪھ نانڪ پرم گور گورو - جولي جوت سھي.

(۳) نگرِي اڳي ٺو درواجي - ڌاوت ارج رھائي
ٽرڪي ڇوڻي دسوا ڌر ڪولي - نان من ڪيو پائي.

(۳۵) جاکي آس ٺاھي ٺراس ٺاھي - ڇت سرت سھجھائي
ٺست ڪم پرم ٺست مليا - نانڪ ٻڌ پائي.

(۳۶) ڏکن ڏيس ھري ڪا ٻاسا - ٻيھر الله مقاما
دل مھ کوچ ڏلي دل کوچھ - ابي ٺور مقاما.

(۳۷) ڪبير رامي رام ڪھ - ڪھي ماھ بيڪ
ايڪ ائيڪھ، مل ڳيا - ايڪ سمانا ايڪ.

(۳۸) ھم ڀوڻي ڀڏي سڄا - سڄي مڏي ٺال
نانڪ آلڪ ڏکيئي - گورمڪ ڏي ڏڪال.

(۳۹) گورمڪ آڻيو سھج ھي - من ڇڙا دسوي آڪاس
ٺي اُونگھ، نه ٻڪ ھي - ھر آمرت نام سک واس.

(۴۰) نانڪ ڏک سک واپس ٺي - جتي آتم رام پوکاس.
ايڪ ڏوس من پئي آمدگ - گھس چندن چوڻا به سڳيند.

ٻو جن چالي برھم ٺاء - سو برھم ٻٽو گورو من ھي ماھ.

۱. ڊلو. ۲. پاڻي. ۳. پرجي ٺو. ۴. الڳ ڏسڻ ۾ اچي ٺو. ۵. ٺاڻجي يا اولجي ٺو. ۶. برمانما.
۷. اتم. ۸. چنڊل من ڪي ايڪاگر ڪري ٺو. ۹. ٺي گڏا. ۱۰. نج سرڻ ۾ داخل ٺي ٺو.
۱۱. مس. ۱۲. آتما. ۱۳. راميشور مندر. ۱۴. مڪان، نواس. ۱۵. مڪر، مديرو. ۱۶. قائم دائرو.
۱۷. ڪئين وھدار. ۱۸. ڪي. ۱۹. ڳولھيان پئي. ۲۰. مٿون منڇھ آھن. ۲۱. اود يا جي ٺو.
۲۲. ھار سينگار ڪيم. ۲۳. چاھ، شوق. ۲۴. ھار سينگار ڪيم. ۲۵. ھري جو مندر.

(۲۲) سُن سَمَاز سَهج من رالا - نَح هَتَّ لوپا اِيکَر حانا
کُور چلی آبا من مانا - تانک دُوچا ست سمانا .

(۲۳) وچا وَا اِوَن اَو دَنوِي - بَرگهت کِهي دَسوا گُهت وکَا
ر دَنارِي لاء يَوزُلي - اِکنا دَسوا دَنار دَناکا .

سَوِي بَرِي - تِه اَلهت سَن رَحاه نوِي
اِيک حَضوِي - گهت گهت ساچ رها يو نوِي .

کَا کَوَت هِي - دَسوِي گُهت وکِهي
- گِلِي - کُور شد گِلِي .

نَوِي مِه کَوَلِي - بَر کَوَلِي بَچار
دِهي بَس کُور کِه - ليوه بَس سَمار .

(۲۷) دِهي لَکِي تَه دَر واهِي - سَر سَر کَرِي هَارِي ساجِي
دَسوِي بَرگه اَنِيت لَرا - اِيک اَلک لَکايَا .

(۲۸) هَرکا شَوک سَر هَر چَها - پَد نَه حاهه مائس دِها
حَه حَل نَرگه اَله اِه ياي - قَر سَلِي سَل ساندَا .

(۲۹) اَرَد کِه اَرَدَا سَرَد کِه سَرَدَا - سَل کِه سَل سَان اَيا
بَدَم جَدَا جَدَا کِه رما - بَره نَران لَو لَن يايَا .

(۳۰) هَوِي کُور کَوِي بَرگت هَوِي - چَوکِي سَوِي سَتايِي
حَرلِي اَلدَر حَرل سايِي - اَب بَچانا اَبِي .

(۳۱) کُور مِه کُور حَر دِيک دَناوِي - کُور مَحلي سَر مَحَل بَلاوِي
مَن مِه مَوَنا چَم مِه چِتا - اَنسي هَر کِي لَوک اَلِتا .

۱. نَح سَرُوپ . ۲. گَبان . ۳. اَهنگار . ۴. بَرمانا . ۵. دَنمت يازو . ۶. دَهون .
۷. کُهور . لَکَل . ۸. وشواس . نَسچو . ۹. وکارن حَا سَنسکار . ۱۰. وَا . نَاد . ۱۱. سَر بَر چَر
نَلَر . ۱۲. کامنان حَا بَرَدَا . ۱۳. بَرِي . ۱۴. وِسَو . شِي . ۱۵. سَيالي وِک . ۱۶. سَندر .
سَوَتر . ۱۷. حَوَتر . ۱۸. نَرَق . ۱۹. لَهوَر . ۲۰. ياي . ۲۱. وِهي کَهي . ۲۲. سَرَدَا رَکِي .
۲۳. بَرمانين لَ . ۲۴. اَهنگار . ۲۵. ناس لَيا . ۲۶. دَر کَليش . ۲۷. بَن کِي دِباري سَکهي نَر .

واچ واکلي . مَلا
بَلا . اَشهدِي (۳۸)

واچ واکلي . مَلا
بَلا . اَنَد صاحب (۳۸)

واچ واکلي . مَلا
بَلا . سَد گوشت (۵۳)

واچ واکلي . مَلا
بَلا . وار (۱۵)

واچ واکلي . کُور
صاحب . شد (۴)

واچ مَارُو . مَلا
بَلا . سَواهو (۴)

واچ مَارُو . مَلا
بَلا . سَواهو (۸)

واچ مَارُو . بَکَم
جَدَا . شد (۱)

واچ نَکاري . مَلا
بَلا . چَم (۴)

واچ بَسَم . مَلا
بَلا . اَشهدِي (۵)

- (۳) ټر گهر اېښي کړه مه آيا - جو لوړېدا سوئي پيا
ټرېټ آگاه رها هي سده - کور اېښه ټرک دکار يا جهه.
- (۴) آته در لاسکي ذاتر رهاني - دسوي لږ گهر ولسا پائي
اوليغ اَلحد شد وجه دن والي - کورم تي شد شتاو ليا.
آتر حوت پرکت باسارا - کورساکي مټيا آندارا
بکاس سدا سک پايا - حورتي حوت ملاو ليا.
- ټن لام رتي آک ولگ - سدا بهه پار اهر کي ولگ
حل مه حل آه کتلا - ته حورتي سنگ حوت سمانا.
من مه آپ - من اېښي ماه
نالک نميت - کهن نه جاء.
- (۸) دېدا ټرک دوايد کس آنا - دوايد هې ده گټي ټرانا
چوړه سمر دوايد حب آوان - رهه ټرک ټرک سو کړه بهه باوان.
- (۹) ددا دېک حور بنس هارا - حس اديک لس راکس پچارا
دسوي دتار گدې حب دهه - ته دال کردوسن کدهه.
- (۱۰) هن اېښا سي مس پتي هه - نرؤسي بدن شاهي
حورتي حوت ساهي ايتو - لاس چوردي ميا کي لاهي
سرب حوت رږپ تېرا دېکيا - گل ټون نوري مياپيا
راري رږپ نرالسر بتا - ندر کري وح چاپيا.
- (۱۱) هه عطا مه آسږ پاديا - حوت سروپ آناحد واما
مها آند کور شد وپچار - ټرک ته والي دن سهاک ټارو.

واړه کور ټي، محلا پدهوان،
سکمي صاحب،
اشتېدي (۸) ۱۱

(۷) ۱۲

واړه کور ټي، گسر
صاحب، باون اکري،
اوړي (۲۰)

(۲۴)

واړه آسا، محلا بهلا،
شد (۸)

واړه آسا، محلا
پدهوان، شد (۲)

۱. سروپ. ۲. چاهير ټي. ۳. دايحي پس. ۴. پرمالما. ۵. بند کري. ۶. چينچول من کي
ايکاکر کري ټو. ۷. طاهر. ۸. سکا، ايدهش. ۹. ټرې پير. ۱۰. گدهي وچي ټو. ۱۱. ويدهون
۱۲. ساري عمر کدري وټي. ۱۳. پريم. ۱۴. تاسولف. ۱۵. آهر آند مائدر آهي. ۱۶. هردی
الدر. ۱۷. نالدا، ههدهت، موه. ۱۸. لوهک، سرشتي. ۱۹. لارو. ۲۰. سناري وهوار.
۲۱. هکياسو (سترې).

(۱) جو تر دک مه دک نه، مانې

(۱. ۰. ۱) سک سَنِيَه آر یو ناھي جا کي - کَنوَن مائي مانې.
 نه نندیا نه اُسْت جا کُ - لوپ موه، ايمان
 هرک سوک نسي رهي نيار - ناه مان ايمان
 آسا منشا سگل تياکي - جگ نسي رهي نراسا
 کام کروڌ جه لوسي ناهن - نه گهت برهم نواسا
 گور گريا جه لرک کيني - نه ره جگت پچاني
 نانک لين پيو گوبند س - جه پاني سنگ پاني.

[راڳ سورن، مڪلا ناوان، شبد (۱۱)]

(۲) گهر مه گهر دکاء ديه - سو ستگور پرک سچاڻ

بنچ شبد ڏنکار ڏن - نه باجي شبد نيشاڻ
 دپ لوه پائال - نه کنب منڊل حيران
 نار گهور باجتر - نه ساچ تخت سلطان
 سگمن کي گهر راڳ سن - سن منڊل لڌو لاء
 اکت کٿا بيچارهي - منشا مدھ - سماء
 آلت ڪمل آمريت پريا - ره من کته نه جاء
 آچا چاپ نه ويسري - آڌ جگاد سماء
 سب سگي پندجي ملي - گور مک نچ گهر واس
 شبد کوچ ره گهر لهي - نانک لاکا داس.

[راڳ ملار، مڪلا پهلا، وار (۲۷)]

۱. جيؤ. ۲. بيهرواه تروهي. ۳. نينهن، موه. ۴. سون. ۵. گلا. ۶. ساراه. ۷. شاهيد. ۸. سک. ۹. نرليپ. ۱۰. بي عزتي، نراد. ۱۱. اورت ڪري. ۱۲. جهڙ، لکيا. ۱۳. برماليا. ۱۴. جگتي، رستو. ۱۵. گڏجي وير. ۱۶. هر دو. ۱۷. سرڙپ. ۱۸. لوک. ۱۹. آبي. ۲۰. گهڙا. ۲۱. سکنا نازي. ۲۲. ڏه اندريون. ۲۳. پنج وڪار. ۲۴. گورو معرفت. ۲۵. ڳرلهي، ويچار ڪري.

۱. ۱۰۰۰ مارۇ، ۱۰۰۰
نامدۇ، شىد (۱)
۲. ۱۰۰۰ پىرە، مەلە
پەندە، شىد (۴۸)
۳. ۱۰۰۰ سارلىك، مەلە
چولان، شىد (۳)

۴. ۱۰۰۰ مەلە، مەلە
- نەچە، ئىشەندى (۳)
۵. ۱۰۰۰ مەلە، مەلە
۶. ۱۰۰۰ (۲۲)

۷. ۱۰۰۰ گائۇل، مەلە
چولان، ئىشەندى (۳)

۸. ۱۰۰۰ پىرە، مەلە
۹. ۱۰۰۰ شىد (۶)

۱۰. ۱۰۰۰ سارلىك، مەلە
۱۱. ۱۰۰۰ (۱۴)

۱۲. ۱۰۰۰ (۱۵)

(۲۲) چار مۇكەت چارچى سىز مەلە - دۆلەت پۇرسىتى سىز
مەلە پىرە چەتتەن چەك چەتتە - چەك چەتتە مەلە چەتتە
(۲۳) كور پىرە ساد پىرە پىرە - گىگ گىگ پىرە دىن دىن دىن
تۇتۇپ پىرە پىرە پىرە - ھەر كى چەك پىرە پىرە
ھەر كى لار مەلە مەلە مەلە - مەلە مەلە مەلە پىرە پىرە
كور پىرە ساد مەلە مەلە چەك - ۱۰۰۰ پىرە مەلە دۆلەت

كور پىرە سادى چەك مەلە - مەلە چەك مەلە
مەلە دۆلەت سىز سىز پىرە - چەك چەك مەلە

(۲۶) سەكۇر لى سىز سىز پىرە - پىرە مەلە دۆلەت
پىرە لى - ھەر پىرە - پىرە چەك مەلە

(۲۷) ۱۰۰۰ دىن دىن دىن دىن - پىرە گىگ گىگ نە گىگ گىگ
سەكۇر پىرە چەك مەلە - مەلە مەلە مەلە پىرە پىرە

(۳۸) گۇرۇمە چەك پىرە پىرە - گۇرۇمە شىد گىگ چەك
گۇرۇمە لار مەلە مەلە - گۇرۇمە پىرە پىرە پىرە

(۳۹) سەكۇر لىدە لار چەك - گىگ گىگ لار مەلە

گىگ لار مەلە مەلە - مەلە مەلە مەلە

(۴۰) ھەر كى سەكۇر چەك مەلە - پىرە مەلە مەلە

گىگ لار مەلە مەلە - مەلە مەلە مەلە

۱. سىز پىرە. ۲. پىرە مەلە. ۳. چار پىرە. ۴. گىگ. ۵. دىن مەلە. ۶. پىرە چەك. ۷. پىرە مەلە چەك. ۸. گىگ. ۹. دىن مەلە دىن مەلە پىرە. ۱۰. پىرە گىگ. ۱۱. پىرە گىگ نە پىرە. ۱۲. گۇرۇمە مەلە. ۱۳. مەلە. ۱۴. سارلىك. ۱۵. گىگ. ۱۶. مەلە. ۱۷. گىگ گىگ. ۱۸. مەلە. ۱۹. گىگ. ۲۰. پىرە. ۲۱. دىن مەلە.

راڳ بلاؤل، مهلا
چروان، وار (۴)،
سلوڪ مهلا نيچا

راڳ، گونڊ، ڪير
صاحب، شبد (۱۰)

راڳ رامڪاي،
پهلا، شبد (۹)

راڳ رامڪاي،
بندوان، .

راڳ رامڪاي،
پهلا، سڌ گروشت،
ٻوڙي (۳۴)

راڳ رامڪاي، مهلا
نيچا، وار (۴)

راڳ مارو، مهلا
پهلا، اشتهدي (۵)

راڳ، مارو، مهلا
پهلا، سولهو (۱۰)

۲۱(۴)

۱. سچ ٿي پاء امير پد پايا - آنحد شبد وچائي

۲. سچو دھه دس پسر يا - گور ڪي سهج سڀائي.

۳. ڪوئن سوء جو من ڪڙ ڪوئي - من ڪوئي ٿي جرن ڇوئي

۴. ڪت ڪت من ڪوئي لاوي - سو ڪوئن مڪت به پاي.

۵. ساگر مهه بوند، بوند مهه ساگر - ڪوڻ ٻجهي پڌ جائي

۶. آبيچ چلت آپ گر چيني - آبي ٿي پچاڻي.

۷. سٺ سدا پروان - سٺ جهان مستڪ نيشان

۸. هر ڪي رڻ پائي هي ڪو - نازڪ ٿي ٻرم گت هو.

۹. داس ڪي رڻ پائي هي ڪو - سياسي چي چار

۱۰. بارهه مهه، جوگي پرماني - سر پائي موڪ دٿار.

۱۱. گور ڪي شبد جو مر جيوي - جيون مڪت ڪڙ هو؟

۱۲. جيوت مـرڻا سڳو ڪهي - نازو پاڻو لائي.

۱۳. پڻ ڪا سچم جي ڪري - بڪ پوڄل نام ٿري.

۱۴. ان دن گڻ گاوي سڪ سهجي - جا ڪڙ ندر ڪري.

۱۵. نانڪ گورو مڪ پائيئي - مر وچه، آپ گواني

۱۶. لاالا سو جيوت مري - ترشدا اڳن ٻجهائي.

۱۷. بدن ٺوڻهه مڪت هو - رام جهه انتر گت ٺياني

۱۸. گهر رهه ري من مگد لاني - رام جهه انتر گت ٺياني

۱۹. لالچ چرڻ رجهه آپر نه - اني پد پاي آپ گرائي

۲۰. امرت رس پائي ترشدا پو جاني - نرمل شبد ڪمايا.

۲۱. اڇي پدوي اڇو اڇا - نرمل شبد ڪمايا.

۱. پرماتما. ۲. واپڪ آهي. ۳. ڪييدڙ. ۴. ڪتي. ۵. آهتي سرشتي اپان. ۶. خاڪ. ۷. بارهه پست. ۸. دھه پيڪ. ۹. پرماتما جو پو، ڪرم ڪارو. ۱۰. دوا، علم. ۱۱. پرماتما سان پريم. ۱۲. رات ٿي بهن. ۱۳. گورو، معرفت. ۱۴. پرماتما جو داس، شيوڪ. ۱۵. اڪاگر، آست. ۱۶. ٿري ره. ۱۷. زبان سان. ۱۸. منزل، مڃوڻ، ڪتي.

- (۱۳) ای من لیرا کو نپی - کر ویک شد و پچر
هر سر ثانی یح پو - باهر موروک دُئار.
- (۱۴) سپ ایک درشت سمع کر دیکتی - سپ آلر رار پچان حمت
هر هر جس گایا بوم بد پایا - لی آلر حسن پردان حمت.
(۱) هر آمرف وس پایا مئا حیواپا - قیر ناهر مرق نه هرنی
هر هر نام آمرف بد پایا - هر نام سماوی سورتی.
۴-قون مکس سو اکتیج - مر حوی مریئا
ن سانک سکور مل هر - حکم دُتر لریئا.
- ایک انگری پنج چور استی - برج چوری ذاری
تره دس مال رکی هر نانک - مورو مکس سر باویج.
- (۱۸) من وسکس آسا بوم بد پایا - سا دُن کس باوی
آنر بوم لگا هر سنی - گهر سوعی هر بُرب ناری.
- (۱۹) سب سُرور اویج - سو خن بوم کس باویج
مزی نه اویج حانی - هر هر نام دانی.
- (۲۰) چنچل من ده دس کُم دُاویج - اچل جاء اهرانر
که نانک اعر پد کر چر لُر - مکس تاه تر مانو.
- (۲۱) باپی گور ثانی بوم کس پائی - پنج ملی سوعایا
گیا کروژ مئا کس ناپی - ^{۲۲} پاکد بوم گویا.
- (۲۲) مان موه دواو کُم ^{۲۵} بر هر - گوبد کی کس تاویج
که نانک اعر پد کر برانی - حون مکس کهایج.

۱. دس. ۲. برمانا. ۳. هکوهوی نظر. ۴. سریش. ۵. وری نو دفعو. ۶. سدهی نو.
۷. هتری نی پهنو آبو باغ ماری نو. ۸. دُکرو. ۹. پانک. ۱۰. سر. ۱۱. وکار. ۱۲. واکر.
۱۳. روکط هولدی. ۱۴. ستائن تا. ۱۵. لی کج. ۱۶. دُده اندر اُون. ۱۷. روکی.
۱۸. هکاسو استری. ۱۹. تلاء. ۲۰. ایشان کری. ۲۱. دُساوَن. ۲۲. پکی پو. ۲۳. سب
میالماوَن. ۲۴. داس پی. ۲۵. اُحکار. ۲۶. پی. ۲۷. اماپ کری نو. ۲۸. اهری قسم چو.

سري راڳ، محلا
ٽيجا، شبد (٢)

راڳ، مانجه، محلا
پنجوان، شبد (٢٣)

راڳ، مانجه،
ٽيجا، اشتهدي ١

راڳ، گورڙي
پنجوان، شبد

راڳ، گورڙي، محلا پنجو
سکمي صاحب،
اشتهدي (١) ١٢

٢٠ (٨)

(٢٢)

گور کي شبد من جيتا ١ - گت مکت گهري مه ٢ پاء
هر کا نام ت يائي ٣ - ست سنگت ميل ملاء
آمرت باڻي هر هر نيري ٣ - سڻ سڻ هروي ٣ پر م گت ميري
جان بجهي سبتل هوء مدونا - سنگور کا درس باڻي جيتا ٣
٦ جس آندر پربت لگي سو مکتا - انڌري وڻس سچ سنجم جگتا ٣
گور کي شبد سدا هر ت يائي ٣ - اها پگت هر پاوتا ٣
٧ جو پراڻي - گوروند ت يائي ٣
پڙهيا آڻ پڙهيا - پر م گت پاوي ٣
٨ کر کر پا چسکي هردي ٣ - غريبي ساوي
نانک اهاڻ مکت - آگي سک پاوي ٣

٩ سرب پگت - مکت موک پاڻي
ايک نمک - هر کي گن گاني ٣

١٠ شيوک کت شيوا ١١ ان آڻي - حکم اوجھ پر م پد پاڻي ٣
اس تي او پر نهی بچار - چاڪي من بسيا نرنگار ٣
جس من پسي ١٢ سو هرت نهال - تاڪي زکت نه آوي کال ٣
آمر پي امرا پد پاڻي ٣ - ساڌ سنگ نازک هر ت يائي ٣

١١ آء آوس مه آس نواره ١٣ - انتر جاءي رام سماره ٣
١٥ جیوت پاوهه موک ١٢ دٺار - آني شبد ٣ نت نج سار ٣
١٦ ساکي آمرت باڻي - پيوت هي پرواڻ ييا ٣
١٨ گور کي ساکي آمرت باڻي - مکت پگتنی کرکي کيا ٣

١٩ در درس کا پر پتر هروي - مکت پگتنی کرکي کيا ٣

راڳ، گورڙي، کبير
صاحب، نتي (١)

راڳ، آسا، محلا
پهلا، شبد (٣٨)

١. قبضي پر کيو آهي ٢. هردي آندرو ٣. پرمانا ٤. مکتی ٥. پرمانا لاء بربر
٦. انڌرين تي قبضو ٧. انسان ٨. هن لوک پر ٩. پرلوک پر ١٠. گهڙي ١١. پل ١٢. کور
١٣. وسڻ ١٤. نڙديک ١٥. ويجهو ١٦. نڙديک ١٧. قبول ١٨. پرمانا جي درس جو پياسي
١٩. گهري

(۶) مکتبي

(۱) برب کي آکيا آم هتاوئ - جيئون مڪت سرتو ڪهاوئ
 ٿڪا هڪڙو ٿڪا سڙو - سدا آند ٿه ٿهئ ٿهئ
 ٿڪا سڙون ٿئي اس ماڻي - ٿڪا آرت ٿئي ٻڪ ٿاڻي
 ٿڪا مان ٿڪا اڳيان - ٿڪا رٿڪ ٿڪا راجان
 جو رٿائي سائي جڳت - لانت اوھ ٻوڪ ڪهڻي جيئون مڪت.
 گوڙي، مڪلا پنھنجن، سڪمئي صاحب، [شت پندي (۷) ۹]

[گهر صاحب]

ڪهر مڪت ڏٺارا سڙو - رائي ڏسوئ ٻاء
 من ٿه مڪل هوء رها - ٿڪا ڪٿ ڪر جاء؟
 اٿس سڪور جي مٿي - ٿڪا ڪري پٺاء
 مڪت ڏٺارا سڙو - سھڻي آوئ جاء.
 لانت مڪت ڏٺارا اٿس ٿڪا - ٿاڻا هوء سر جاء
 هومئ من آستل ٿي - ڪٿ ڪر وڃي جاء؟
 سڪور مٿي ڏوھي ٿي - جيئن رهي سڀ آء
 اء جيئن سدا مڪت هئ - سھڻي رها سماء.
 [راڳ گوڙي، مڪلا تمجا، وار (۴)]

(۳) اھ ٿن ڌرتي پٺ ڪرما ڪرو - سال آء سارنگ ٻاڻي
 من ڪرما هروڻي جمائي - اء پاوس پڌ ٿو ٻاڻي.
 سري واسه، مڪلا
 ٻهلا، شبد (۲۶)

۱. مٺي ڪري ڀرتي ٿو. ۲. سڪ. ۳. ڏک. ۴. جداي، وڃرو. ۵. سون. ۶. ڪوڙي وش.
 ۷. لي عز ٿي. ۸. غريب. ۹. جڳتي، منو ٻاڻو. ۱۰. دروازو. ۱۱. سڙو هو. ۱۲. آھر جي
 داڻي جي ڏهين پٽي ۽ جيترو. ۱۳. هاڻي. ۱۴. غرض ٿي. ۱۵. مهر ٻاڻي. ۱۶. ويڪرو.
 ۱۷. سولائيء سان. ۱۸. تمام ننڍو. ۱۹. ٿاڻا، ٿوڻو. ۲۰. آھنگار، آھمر پاڙو. ۲۱. وڏو،
 ڀاري، ڦڙڪيل. ۲۲. پرمانا جي ھنڌ. ۲۳. ٻج. ۲۴. سڪرم. ۲۵. ٻاڻي. ۲۶. پرمانا.
 ۲۷. مڪتي.

پر مڃڻا نه آهي. سو اها چيٽڻا فقط شديءَ ۽ پريم سان پر پور آهي ۽ پر ڪوئيءَ سان ميڙائيت پر آهي، ڇو ته خود پريم آتما سان پوري ميل پر آهي. لئين راجا ۽ راڻيءَ جو گفتگو سمايت ٿئي ٿو.

هندو جان ڪٿي نهاري، نه ڏسي ٿو نه ديوان، وماڻ ٿي پيو ۽ راجا ”سؤ ڪير اهدڪار“ ۽ راڻي ”ٻڌيءَ“ سميت، چيٽڻا جي چانڊاڻ پر جذب ٿي ويو. هندو بختاور هو، جنهن هيءُ آلهيت جو اسرار ڏٺو، پر هوش حوصلو سڀ وڃائي ويٺو. ڪيئن پُريل دربار خالي ٿي وئي؟ جي ويندن کي وجود هو، نه غائب ڇڏي ويا ۽ جي غائب آهن، نه سندن و جي واقفيت ڪٿان ملندي؟ ڪُل عالم ڳيريءَ پر، وحدت ڪسرت آهي يا ڪسرت و آهي؟ موجودات ۽ مذهب سميت حقيقت آهي، يا غير موجودات ۽ غير مذهب سميت آهي؟ جي موجودات حقيقت آهي، نه غير موجودات ڇڏي ٿي غالب پئي؟ جي غير موجود آهي؟ جي ڪنهن سان پئي سوال جوابي ڪئي، ۽ ڪنهن، ڪنهن کي حقيقت آهي، نه ڪنهن، ڪنهن سان پئي سوال جوابي ڪئي، ۽ ڪنهن، ڪنهن کي پئي؟ هندي پاڻ کي ٿي پئي ڏٺو ڇا؟ جي ها نه فاعل ۽ مفعول ڪيئن پاڻ پر ماري ويا، يا ڪرنا ۽ ڪرم ڪيئن گڏجي ويا؟ ڪنهنجي شاهدي يا ايمان، ڪنهن جي اڳيان پيش ٿيندي؟ ثبوت جي صفائي ڪيئن ۽ ڪنهن کي ڪرڻي آهي؟

هيءُ اٺوڪر اٺيءَ هٿو، ذهني تصور هٿو يا راز يا راجڪ هٿو؟ دل وندرائڻ جي گدگدائي هٿي يا وهمي وڇار هو؟ ڪڇ نه هو، پر اسرار جي يادگيري ٻڌائي ٿي، نه هن وحدت هٿي جي وجود پر، زندگيءَ کي باعث آهي، معنيٰ آهي، مقصد آهي، جنهنجو حقيقي اسيان، پنهنجي تشن پاران، پر ٿڌيءَ پيش ڪيو هو، يا پرائن، انڊرين ۽ من کي ٻڌايو هو، يا راجا ۽ راڻيءَ جي آخرين گفتگوءَ پر هو. جي پرائن، انڊريون ۽ من، لئين تشن والڪر نشڪار ڪرم ڪمائين، نه لياڳ ۽ ويراڳ جو واڇوڙو لڳندو، جنهنجي زور ٿي، آخر پاڻ ۽ ٻڌي پئي ڪرم ۽ پورن شڪتيءَ پر جذب ٿي وينديون ۽ آتما جي پور آتما سان ملاقات ٿيندي. اکڊ ۽ پورن شڪتيءَ پر جذب ٿي وينديون ۽ آتما جي پور آتما سان ملاقات ٿيندي. اهوئي چيئون جو سادن آهي، جنهن جي بل سان، لڪشن ٻڌي، گيان چڪشوءَ پر بدلجي ٿي. جيئن خراب ٿڌ کان پوءِ، خراب خراب ڪري سمجهجو آهي، تيئن ئي اڳيان دُور ٿي. اصليت جي اهڃاڻ ماڻ سان، هيءُ سهڻو وسار، سڀني جي صورت ۽ سمجهڻي ٿي. جي دلبر دل پر آهي، نه مندر، نه من پر آهي، سچ هردي پر آهي، ڪمار قلب پر ٿو. جي دلبر دل پر آهي، نه مندر، نه من پر آهي، طالب ۽ تلاش لاءِ، طالب کي ڪن اندر ئي طواف ڪر ٿو آهي. آهي. انهن ڪري، تان جي طالب ۽ طواف ماري هڪ ئي وڃن. تان جو طالب طالب ۽ طواف ماري هڪ ئي وڃن.

لڏل نه ڪنهن م اڙو ڪنهن م هر ٿي نه ڪنهن پهاڙي، ڪنهن پرجهت نه ڪنهن پر آهڪو. اڄ لڏن
 م نه سڀيان لوئين ۾، اڄ مڪلن پر نه سڀيان مٿاهن ۾، اڄ سڪاوت پر نه سڀيان سڪاوت ٿي. اڄ
 ٻي ۽ ٻيو نه سڀيان ٻيٺ ٻڌو، اڄ ٻيٺي ٻڌو نه سڀيان ٻيٺي ٻڌو. ڪو ڪنهن رنگه پر ڏسڻ
 نه ڪو ڪنهن م، پر سڀ رنگه ساڻهي رنگو ٿي، سڀ سانگه ساڻهي سانگي ۽ ها آهن.
 ڪرم هو ڇڪر چاڙو آهي، سڀ سان لاڙو آهي. ڪرم پاڻ آهي نه ڪرنا به پاڻ آهي.
 ڇڪر پاڻ نه ٿئي هر ٿر بندڙ به پاڻ آهي. اهوئي سو آهي، اهوئي ساڙ آهي، نه اهوئي
 لڙو آهي. اهوئي سڀني هي اندر پر سڄاڻ آهي، هتي چالب هي ڇڪو ٻڌائي آهي.

سؤ ڪم اهر ياڙ نه ”مان“ آهي. انهيءَ ”مان مان“ پر نه مانڏاڻ آهي. جڏهن انهيءَ
 هي چاڻ کان به اڻڄاڻ ٿو، تڏهن ئي مالڪ هي چاڻ ملندي. اها هاڻ معدول
 ٿي ۽ مانيت هي ڌڙي م ٿي، مالڪ سان ملي وڃي. اها مان، سرپر، لاندو، من
 ، چٽي کان ٻاهر آهي. ڇوڻن ٻڌ، ٿر يا اوستا پر آهي. هاڻي اوستا پر، حدودي
 آهي، خدا کان جدا ٿي رکي. سڀ اوستا م به، هاڻي هي وڃاڻا، سڀهن ڌري
 رهن ٿي وڃي. سڪو ٻيٺ اوستا پر به اڳوڻو اڻڳهه آهي، اڻڻڻ ٻيٺ اڻڄاڻي آهي.
 جڏهن ٿس جو ٿاڻ ٻي ٿو، جڏهن ٻيٺي ٿي ٿو، اڻڻڻ ٿو، جڏهن من ٿي
 من نه رهي ٿو، تڏهن ئي موه هر اڪان ٿئي ٿو، ماها جي اوند يا وڃي ٿي، اصليت جي
 وائيس ملي ٿي، سؤ ڪم اهر ياڙ صفا سمجهي ٿو، ذات پر ذات ٿي ملي وڃي ٿو. ٻوڙ نه
 غاري عرق م عايب ٿي ٿو، خاوت هو حمار چاڙهي ٿو، اُهو هو ٿو وڃائي ٿو. اُهي لسان
 پاڻ آباڻي آهي، سڄو لراسي آهي، اُهو ٿر ڪاڻي آهي، سڀ ڇپ آند آهي، پُورن
 برماند آهي. هاڻي ٻڌو. هي ڪهڙو مان، پڙاڻ پر آڻو آهي. اهو به لاهي لاسر آهي.
 اهوئي اهر مان آهي حردشاني آهي، جڏهن ٻيٺ صاحبن وڙ وڙ ٿي وڙ ٻارو آهي.

پاڻ اڻڄاڻ کان ٻوڙ ٿي، اهر اهر مان پراڻ ٿي ٿو. تڏهن جڏو سمجهي ٿو ته
 مان سرور نه آهيان، ٻڌي نه آهيان پر اهر آنا آهيان، پر آنا هو هر آهيان، جڏهن ساري
 سرشتي، سڄو ٿي پوڪر ٿي ٿي. انهيءَ هو هر آهي. سڀ پر آنا مان ٻڌا ٿيل آهن،
 پر آنا هي آڏو ٿي لڳن ٿا ۽ پر آنا م حذب ٿا آهن. ها احساس موه ٻڌاڻ
 حرد ٻڌو غايب ٿي وڃي ٿي، سا ويراڳ ڌري ۽ ساڌاڻن هي ٿل سان، جڏهن به غايب
 ڪري سگهي ٿي. ٻوڙ ڪنهن به ڪيل ٿي يا پراڻ آڻوڻي سان لڳاڻ نه رهندو،
 ڇو نه ها رڳو ٻڪار يا حذب ٿي ٿي يا آڻوڻي ٿي، تنهن سان ئي لڳاڻ
 نه رهندو. ٻوڙ لفظ شڊ چيٽا رهي ٿي، جنهن م حيال ڪرڻ هي ساڄو ۽ شڪتي پُورن
 قائم آهي. پر اها چيٽا حوالن ۽ خيالن کان ٻيٺ خالي آهي، عمر معلق ۽ شر جڏاڻي
 آهي. مٿي نمر جان غو اهرڪ ڏوڏي نه تصور پُورن هڻي ٿي، پر تصورن هي تصور

هٽايون ۽ ٻرڪاش پسون، نه اصليت جو لائباب ملي، ۽ عجائب جو عجب ظاهر ٿئي.

هيڏي ۽ لڏي ۽ ٽپڙ فھر ٿڌڙ کان پوءِ، راڻي ساڻي ٿي، سمهي پئي ٿي. راجا
ٻاڪل شرمسار آهي، بشيمان آهي. راڻي ۽ سدس اک کولي آهي، اڳيان جا پڙ ڏا هٽايا آهن.
ٻڌي جو بل ڇاڳايو آهي. هو کيس نياز سان نمسڪار ڪري ٿو، پيرن کان ويهي، اکيون
اکين ۾ ملائي ٿو، ۽ راجابت جي آواز ۾، آهستي آهستي پنهنجو بيان پيش ڪري ٿو. ۽
راڻي نه رخ بدلائي، رسوخ ۽ رفاقت سان، ڪن ڏيس ٿي. بادشاهه کي ساهه پيت پر پٽه

بادشاهه: هي منهنجي ايمها ۽ بيدار بيگم، قربان وڃان ٿنهنجي قدمن تان،
قدامت ۽ قابليت هٿان. تون نه منهنجي نار آهين، نور آهين، ناز آهين. ٿنهنجي نرا
مان نه نابين آهيان. هوئن نه ٿنهنجي طبيعت جي تابعداريءَ ۾ هوس، نه اڃا
طاعت جو طالبگار آهيان. جو راز هيلنائين، چاڻيءَ اندر ڇپيل هو، سو اڃا ٿو ڪري.
اصليت جي احساسيت سان ٿي، مري آمر رهيو، نه نه ٿي لائين سپڪو پيو مري، مري
۽ وري مري. سچ پچ نه اسان کي نه پنهنجي ذاتي اهميت آهي، نه هستي آهي ۽ نه
وجود آهي. ڪڇ ڪين آهيون. اسين پئي نه خالق جي خلقت جو هڪ حصو آهيون،
روپن ۽ نان جي نظارن آهيون، نظر فريب آهيون. اڃا نه نظر غائب ٿي، آتما ۾ جذب ٿي
وڃون. اڃا جي رڳو ڪار، رڳو ڪار راز ڏاني هئي، ۽ ٿنهنجي رڳو ڪار ۾ ڇٽڪ رڳو ڪار
رحمت هئي. محبت جي معاوضي ۾ آهي، رابطي ۾ رخصت ملي آهي. هاڻي نه ڳنڍ
ڇڙي آهي ۽ دامن ٽٽي آهي. هاڻي پٽري پٽ ظاهر آهي نه ايشور پاڻ انسان ٿي آيو آهي،
الله پاڻ ڪل آدم ذات ۾ آهي، پر انهيءَ پٽرائپ هوندي نه، پاڻ ڳجهو آهي. سبتان جي
مؤرست ڇٽ ڪٽ ساڳي، پر ڪنهن وري ڳجهي سؤءَ جي چوم ڳاڙهي، جنهن دل اندر
پاڻي جهاتي، ۽ اها صورت صحيح سڃاڻي، نه سڃاڻيندڙ، سڃاڻپ ۽ صورت سڀ هڪ آهن.

واحد پاڻ نه وحدتي وستر پائي ٿو، وري لکين لباس لاهي ٿو ۽ وجودي ويس بدلائي
ٿو. مالڪ مڙني ۾ آهي، جنم ڪٽ آهي، سڀ ڪڇ آهي. روپون ۽ برپ آهي، مجسم
۽ لاجسم آهي. ظاهر ۽ باطن آهي، نرگن ۽ آندڻ گڻ آهي. پار ۽ اٻار آهي، آڏو ۽ اوڏو
۽ لاجسم آهي. لاجسم آهي، لاجسم آهي. لاجسم آهي. لاجسم آهي. لاجسم آهي. لاجسم آهي.
آهي. آڏو ۽ آندڻ آهي، لاجسم آهي. لاجسم آهي. لاجسم آهي. لاجسم آهي. لاجسم آهي.
سڀني ۾ آهي پر اڪه اڪه جو فرق آهي. جنهن ديري جي ديد ۾ دستور آهي، سونسي
هرهند، هر وقت، دلبر جو ديدار ڪري ٿو. هو ڪنهن ۾ نه آهي؟ هو ڇا نه آهي؟ هر
ٿي نه ڪنهن ۾ پوڳي آهي نه ڪنهن ۾ جوڳي آهي، ڪنهن ۾ روڳي نه ڪنهن ۾ آروڳي،
ڪنهن ۾ فقير نه ڪنهن ۾ امير، ڪنهن ۾ ٿريل نه ڪنهن ۾ ٿريل، ڪنهن ۾ نانوان نه ڪنهن
۾ نانوان، ڪنهن ۾ جاهل نه ڪنهن ۾ عالم، ڪنهن ۾ وڪاري نه ڪنهن ۾ نظران. ڪنهن ۽

راڻي ٻڌي: هي منهنجا ڀران ڀٽي، اڄ ته تون کي هڪ وڃڻ وٺڻ ڏيکاري
 آهي، جنهن منهنجي سڌ نڌ پلائي ڇڏي آهي. جي ٿيندي ڏر ڇڏي ٻانهي ٿي ويندي هئا
 ۽ هر دم ٿيندي حڪم ڏيندا هئا، تن کي ٿر، وڻائي ۽ عوص وٺڻ ڏنا، سڱين
 لڙام مڙهيا ۽ سڀ سزا ڏني، جا مڙس کان نه بدتر آهي. ٿر هيندي شرافت پر شڪ آندو،
 شهنشاهه جي شامت آندى ۽ پيءُ جي سمائي آندى. مان به ٿرسان يا عمر، ٻانهن پٽ
 ٽي آهيان، ٿڌي ڪوسِيءَ پر، وفادار ۽ مددگار ساڻن ئي رهجي آهيان، ۽ مٿي ۽
 پر، سڀ ڪڇ سڱهي رهي آهيان. اسين ٻئي هڪ ٿي جي ڏندگيءَ جي ڏندگائي
 هڪ ٻئي جو سهارو آهيون. پر اڄ ته تون منهنجو ٿر ٿي منهنجي ڇڏائون آهي،
 تون به وڻائي ۽ عوص، ٻڪر ٺوسات نه ٿيندي؟ ٿيندي ته ٻيگهي وڃي وٺي
 هين ٿر ته اصل ٿر جو آهي وٺي، تون سڀني جو گار ٿي سگهين ٿو، جو اسـ
 هي رٿه، ٿيندي مٺيءَ پر حوالتي طاعت رکي آهي، جا تون حيران جهان هلائي
 آهي. پر جي حاڪم خود حيران ٿي هلي، ته ٻوڙ رعيت مان، راسخ ٿيندي، راسخ
 سڀنيءَ يا راسخ ڪرداريءَ جي آمد رکڻ، ٻڪراس، آهي رڳواري آهي، مڪاري آهي.

جا، جن مڙمن تي تون مار وڌي، سي ٿيندي ٻنهن پٽانڌر نه ٻڌاري ڪندا
 هئا؟ جا، جي اڄ تون اصليت جا ٻئي اشارا ڏنا، يا سر پاونا جا ٿي سڱ سڪاريا، يا
 وڻائي ۽ غير وڻائيءَ جا ٿي وٺي ڪيا، سي ٿر پاڻ سڱهي، عمل پر آندا آهن؟ جا
 ٿيندي تون سان لڳاؤ ڪرڻ آهي؟ جا ٿيندي ٻڌڻ، ٿڌڻ ۽ من سان، ٿڌي ٻيٽي وارو
 لعل نه هون؟ جا تون ظلمگاريءَ جي ٿڌڻ کان آهي؟ جا طلب جي ٿڪيل ٿوڪي
 ٿوڍ پر نه ٿڌندي آهي ۽ عدم تسليم ٿوڪي ٻڌاريءَ پر نه ٿڌندي آهي؟ سوال رهي ته آهي
 ته ٿيندي طلب جو طرف سڌو يا الٽو آهي، پر سوال هيءُ آهي، ته تون ٿڌڻ ڪڇي
 آهي، ٿڌڻ مٽائي آهي، يا ڏک سڱ ۽ خوشيءَ وٺڻ جي حد پار ڪئي آهي؟ جي نه،
 ته تون سر پاونا جي سڱ سڪارڻ لاءِ، ڪيئن حٿدار چئين؟ جي تون خود ٿوڻي آهي
 ۽ ٿڌڻ جو آزاريل آهي، ته ٿيندي ٻڌڻ جو ٿي ڪهڙو اثر ٿيندو؟ جي تون پاڻ
 سزا جي لائق آهي، ته ٿوڪي ٻڌڻ کي سزا ڏيڻ ڪڇي ڪهڙي ضرورت ٿي هجي؟
 معاف ڪڇ، هر اڄ تون ادب ۽ لحاظ جو ٿوڪي لڳهي، گسائي ڪئي آهي. پر ٿيندي
 نامناسب، نامناسب ۽ نااهل جو ٻڌڻ ڪهڙو جواب ٿي سگهي ٿو؟ جنهن اصليت جو اڄ
 تون آواز اٿاري وٺڻ آهي، تنهن کان تون به ايترو ٿڌل آهي، جيترو ٻيا سڀ يا مان پاڻ
 نه. سر جي ٿوڪي پاڻ ٿڌڻ آهي ۽ پاڻ سان گڏ، مون کي به ٿڌڻ آهي، ته اڄ ته ٿڌڻ واري
 مناسب ڪرڻ، سندن ساڄڻ ٻڌڻ. پوريان پاڻ ٻڌڻ ۽ ٿڌڻ آهي آزاد ڪرڻ. اسان
 جي ڪرڻ ٿڌڻ ٿي، انما ٿي ڪرڻ رڳو ڪارا ڪوش چاڙهبا آهن. رهي ڪڪڙ روڻائيءَ

اٿئي. تنهنجي وفاداري مٿن ڏانهن ڪانهي، پر تنهنجي وڪاري واپارنا ڏانهن آهي
 جنهن جو بنياد ڏئي ۽ ڏيند تي ايند آهي. اهي گروا ويا جا جيوتڙا، سڄي ملڪ ۾ پکڙجي
 ويا آهن. ڪو گهر ڇڏ نه آهي، جنهن ڪري خراب سڄ ڏسڻ ۾ اچي، ۽ سڄ خراب
 آهي. سڄي حڪومت ٻانواڊول ڪري ڇڏي اٿئي. سڄو سڄو ويا آهي ۽ نڌي
 سڪو عام ڇاڙو آهي. تنهنجي خود بيان جي آڌار تي، اهو عظيم الزام ٿوئي ثابت ٿي
 چڪو آهي، ته خود پرستي، توکي مٿن سان وفاداريءَ لاءِ مجبور ڪري رهي آهي.

هن ٻولي وجهائڻ جي اهمت تي، تون ڦاسيءَ جي تختي تي لٽڪائڻ جي
 آهين. پر مان تنهنجي ازروڳيءَ تي رحم ڪائي، توکي جيئڻدان ٿو بخشيان ۽ ڏنگ
 ڪسي ٿو بڻايان. تنهنجي وڪاري واپارنا جو شتابهه يعني فيوز اُڏائي ڇڏبو. نه اها و
 هوندي ۽ نه وري مومل جي ڪاڪ اُڏبي. جڏهين تنهنجي اها خام خيالي ختم ٿيندي،
 تڏهين ئي واسنا جو واس ويندو، ڇڪتاڻ ڇڏندي، اڙ اڙ بند ٿيندي، ٽنڊ چي ٽيگر
 لهندي ۽ گرم ڪروڙ ٿاڻي رهندا. تنهن ڪري، هن کانپوءِ، تون آتمڪ واپارنا ذريعي
 ڪاروبار هلائيندين. ذاتيءَ طور، تون اڇڙو بدڪار ڪونه آهين پر وڪاري واپارنا ڪري
 وڃي غلط رستي تي پيو هئين. آتمڪ واپارنا، توکي صحيح رستي تي هلائيندي ۽ گناهن
 کان بچائيندي. ڏهڻي لندريون، اڃا به تنهنجون داسيون ئي رهنديون ۽ تنهنجي ڪاروباري،
 انصاف ۽ ايمانداريءَ، سچائيءَ ۽ صفائيءَ سان هلائينديون. ڏئيءَ ۽ ڏيندن جو ڏيڙ بند
 رهندو ۽ لائين تنهنجي دامن جو داغ مٿيو. هن ڪاٻا ڪلپ بعد، تون جنهن جو من ٿي نه
 رهندين. تون پوءِ آزاد ٿيندين ۽ آزاديءَ ڏاران ئي هون ڪي ۽ مهاراڻيءَ کي آزاد ڪرائيندين.

اها سزا ٻڌي، من جا به نه ويا ته ڇهه نه ويا. واپارو هارائي، دلشڪستو ۽ شرمندو
 ٿي، روانو ٿيو. جڏهين بادشاهه ڏٺو ته هاڻي درٻار ۾، رڳو منهنجي پٽ راڻي ”پٽي“
 وڃي اچي آهي، سو ڪٿي هن کي هنج ۾ وهاريائين. چوڻ لڳس ته هي منهنجي جان، اڄ
 مٿن ڪيئن نه ڪمائي ڪري ڏيکاري؟ اها آهي حاڪمن جي حڪم جي حڪمت.
 اڄ ته هاڻي هيءَ شاندار سوپ ملاهيون، ۽ محل اندر مجامعت مائون. پر هن رڳو ڪار
 ڪري، راڻي اڳتي ڏاڍي دلگير ۽ دل سرد ٿي پئي هئي، سو اچي مڏڪن ۾ چڙهي.
 نڌون بس ٿي نه ٿين. هن جي منهن جو پٽو ٿي ڇڏي ويا هئا. هوءَ ڪنهن ۽ ڪنهن
 تي، جنهن نه ڄاڻ ٿي رڳو راني وٺي. راجا ڏاڍو دلشڪست ۽ ششدر ٿي پيو. پر ڪدر
 سنڀالي، پيار ۽ پابوهر سان، راڻيءَ کي رهي رهي، سامهه پر آندائين، ۽ پر واري ڏانهن
 سمهاريائين. پوءِ بات چيت شروع ٿي. راڻي نه ڦڙڪي ويئي هئي ۽ هيءَ مناسب وقت
 تي اچي چلي. اڄ نه چوهه چنڊي نه ڪڏهين چنڊي؟

م. ڏسڻ ۾ ڪو ٺاٽڪي اداڪار آهي: هو اڄ ٺاٽڪ ۾ سڀيان کُل ٺاٽڪ ٿو رهي. پر سندس لڳاڙو نه ٺاٽڪ سان آهي ۽ نه ڪل ٺاٽڪ سان. تنهن اوهان به ٺرلڻ تي، اوهان اردار ڪرڻ. مثلاً واسيا يا ڪرم، چاهي سٺو هجي يا حراب، پر اوهان ٻڌندي يا ٺاٽڪندي هي ٻڌ کان پري رهندڙون. اهو ٻڌي آهي، جنهن سرشتي ۾ دڪ ۽ سڪو ٺاٽڪ وڃاڙو آهي. جا اندري، هن حڪم جي انحراف ڪندي، سا ڪي ڇڏي، ڇو نه سندس مذهب، هاڻوڪي ۽ جذباتي ڌڻن کان هر طرح بهتر ٿيندو.

اڃا سزا ٻڌي، اندرين ڇو نه ساهه ٿي سگهي ٿو وڃي، ته مڪه منيري ”من“ جا به ڪنڊا لڳن ٿا. بادشاهه پنهنجي پٽ وائيءَ ”ٻڌيءَ“ هي ڪلهي ٿي هٿ رکي، چاهه ڇوڻس ٿو، ته اي منهنجي مڙها، هي اندريون ته توکان آه. وڌيڪ پتو وٺڻ ڏس ڪن ٿيون! وائي ڇوڻس مان هٿ ڇڏائي، پري ڪريس ٿي. ٻڌو، ڇاڻ ڪٿي هال نظر ٿيڙائي ڏسي، ته مڙهي ڌواري ڪم ٿي ويا آهن، سواءِ مڪه منيري ”من“ هي، هو بالڪل گهٽ ٿي، سبگهاسن هي سامهون ايندو آهي. ڪيڏ هٿ ٿي، ساهه ٿي، اٿس پر ڇپ ڏٺا ٿا، جن مان ڪڍ ڏيکارڻ آواز نڪري رهيو آهي.

هن بادشاهه کي هٿ ٻڌي، من عرض ٿو ڪري، ته هي سرتاج شهشاهه، هي منهنجا آقا، ٿو نه منهنجا پري ٿي ڪڍي ڇڏيا. منهنجي اندر ۾ ڪروڙين ڪامنا ٿيون ۽ پاڻاڻون مرادون ۽ منساڻون، هن جي اُور ٿا هڻو ڇڪو، مان پنهنجي ڏهنن جوان يعني اندرين معرڪن وٺندو آهيان، ڇو نه انهيءَ چشڪي جو سواد، ڪن به ٻڌو آهي. هاڻي ڪي اندرين ٿي چشڪي وٺڻ کان ٿوري واري ٻڌون، ته مان خود چشڪو ڪمڻ وٺي سگهندس؟ چشڪي بنا، ارشاد ڪمڻ ٿيڻ ٿيندي ۽ ترشنا بنا، مان ڪمڻ جي سگهندس؟ ارشاد ٿي ته منهنجو پٽ آهي. هي شهشاهه، مون کي پيءُ نه ٿوڻ خود به ڇڏي. مون جهڙي ماهر مڪه منيريءَ بنا، تنهنجي شهشاهه به وڌيڪ جٽاءُ ڪري ڪونه سگهندي.

بادشاهه: اي منهنجا مٿر، مون کي پنهنجي شهشاهه پياري آهي ۽ انهيءَ کان اڳ به پيارو آهيان. توکي مان مارڻ نه ٿو چاهيان پر مٿاڻا ٿو چاهيان، ڪمڻ ٿي پنهنجو عهدو هلائي رهيا آهن يا ڪمڻ مڙن پرائن ۽ اندرين کي پنهنجن عهدن هلائڻ لاءِ هدايتون ڏيندڙ آهن. ملازم هي فرض منصب، مناسب هي مزان ۾ هٿ ٿوڙجي. سو توکي پنهنجي ذهني ڪشيش بدلائڻي ٻولندي. پر تنهنجي اڻڻڻ جي اوکوڙ بنا، تنهنجي رخ ۾ تبديلي ايندي ڪانه. سو اڳ ڪن کولي ۽ دل لائي ٻڌ، ته تنهنجا ڪارناما اڪهڙا آهن ۽ اڳيون ڪري، منهنجي شهشاهه ڪيتري نه ٻوڙي ٻوڙندي ٿي وڃي. ٿوڻ منهنجو ملازم آهيان، پر پاڻ کي مان ڪمڻ سمجهي ويٺو آهيان، ۽ هر معاملي ۾ ٿيڪ اڙائي ويندو آهيان. هتي هتي صلح سان آهي، اتي ڪوڙ ڪهسان مچائي ڏنو اٿئي. اُمر ڪي وش ٻڌائي ڇڏي.

چيل نـي هر ٻيل آهي، سو هڪ هنڌ ڪيئن ٻڌجي سگهندم؟ لاچار ئي پٺ ورائي ٿـو.
 ٿـو. پر وائي سائت ۾ رهي ٿي، ڇو ته بادشاهه جي فيصلي، سندس چاٽيءَ ۾ به ڪو ڪم
 پيدا ڪئي آهي. اتي ئي، ڏهڻي اندر ائون، پنج گيان اندر ائون ۽ پنج ڪرم اندر ائون به
 نه، سامهون اچن ٿيون. سمجهي سگهجي پيو ته زبان، ڏهڻي پاران تقرير ڪندي.

بادشاهه: اوهان جو نالو ڇا آهي، پيشو ڪهڙو آهي، مقصد ڇا آهي، وجود ڪٿي
 ٿيو آهي، ڪٿي ۽ ڪڏهن سمايت ٿيڻيون آهيون؟

زبان: هي ملڪ معظم، اسين ڏهڻي اندر ائون اوهان جي مکيه منترين ”من“
 داسيون آهيون ۽ سندس اشاري جي هٿ وس آهيون. هي پنج گيان اندر ائون آهيون.
 هي پنج ڪرم اندر ائون آهيون. ائين نه هر هڪ اندر ٻي جا جدا جدا فرض مقرر ٿيل آهن،
 پر ٿوري ۾ ڪٿي هيئن چئجي، ته گيان اندر ائون، واسنئون وٺي وڃي ويچار ٿا رويي دوران
 ڪي ڏيون، ته من ڪي بهچائي. وري اهو ئي دوران، من جو پيغام وٺي، ڪرم اندر ان ڪي
 بهچائي، جنهن جي تحت پوئاري ڪريون. واسن وٺي نه آهي ۽ پيغام آيو نه آهي.
 روشنائيءَ جي رفتار به اهڙي تيز نه آهي. واسن جو واڌ ساءُ اهو وٺون، جو من ڪي پسند
 پئي، ۽ سندس پيغام جي پوئاري به اهڙي ايمانداريءَ ۽ آواز چاٽيءَ سان ڪريون، جو کيس
 پسند پئي. سندس پسنديءَ ۾ ئي اسان کي پرستيا ملي ۽ سندس رنگ ۾ ئي اسين رٿل
 رهون. نيٺ ته اسان ڏهڻي جو پٺارو پٺار آهي. سو قابليت ۽ لياقت ڏيکاري، پيا سندس
 پيار جون پڪون پيون. اهو ئي اسان جو پيشو ۽ مقصد آهي. حضور، اسين ڪيئن پيدا
 ٿيون آهيون، تنهنجي نه ڪل ئي ڪانه آهي، ڇو ته ڄاڻي ڄم کان، من سان لاڙون لڌوسين
 سندس مسٽ تي ئي ڄاڳهه چڙهي، ستي ٿيندوسين. اسين مري وڃون، ته اسان جو ور، من
 وٺند ڏاڍو ڏکي ۽ وباڪل گذاري. تنهن ڪري، جيستائ من جيرو آهي، تيستائ اسين به
 دهه رهڻ ٿيون چاهيون، ڇو ته هڪ ٻئي کي چشڪو ڏيون ٿا ۽ هڪ ٻئي کان چشڪو
 ڏين ٿا. اهو چشڪي جو چشمو ئي اسان جي چمن کي چمڪائي رهيو آهي.

بادشاهه: لعنت آهي اوهان جي لڳاڙ تي، غلاميءَ تي، نيچ مدرتيءَ تي، ذلالت
 ۽ زواليت تي. اصليت جي اڻڄاڻائي، ڏٺيءَ جي ڏٺائي ۽ چشڪي جي چٽهڻيءَ،
 سڀ مها اڀاڙ آهن، جن جي ڪارڻ، اوهان مڙني مٿان عقوبتون ۽ عذاب ٿيڻ گهرجن،
 گوشاليءَ بنا، اوهان جو حوصلو نڪاڻي نه لڳندو. تنهن ڪري اوهان کي اها سزا
 ڏني وڃي، ته هن کانپوءِ، اوهين ٻلي پهنجو پهنجو، واسن وٺڻ يا ڪرم ڪرڻ جو
 ادا ڪندون رهو، پر اوهان جو لڳاڙ نه واسن ۾ هڻڻ گهرجي، نه ڪرم ۾ به نه من

سر پنهنجي لس آند مع آهيون. پرگريءَ توڙي پوس ۾ به اسن سابل آهيون.

بادشاهه، اها وارا ٻڌي پوس ٿي ٿو ۽ پنهنجي ٿن کي، پنهنجي ڪجهه ٿي باعرف مڙهي وهڻ لاءِ اشارو ڪري ٿو. پوءِ پنهنجي ٻٽ وائي ”ٻڌيءَ“ کي، پاسرو ٿي، قرب سان ڪن ۾ چٽي ٿو، نه اي منهنجي مهاراڻي. منهنجي من جي ملڪه، هي پنج لس نه ترڪان به وڌيڪ ٻڌوان آهن. وائي، منهن وڙائي موڙو ڏئي ٿي، نه ايتري ۾ پٺان نه اوربان، ترشي سلام ڪن ٿا.

بادشاهه: توهانجو نالو ڇا آهي، ايشو ڪهڙو آهي، مقصد ڇا آهي، جهڙو ڪٿان ي، ڪٿي ۽ ڪڏهن سڀاڻي لٿا آهيو؟

پٺان: هي جدا قهلا، هن خادم کي پٺان ڪري ڪولين ٿا. هڪ سرار ۾، پنج دن آهيان، ڇو نه پنج ايشا آهر. پنهنجي الڳ به آهن نه پاڻ ۾ ولتا ملتا به ٻيا آهن. هڪ ۾ هڪ ڪي هان وارا جهڙو آهن يا جهڙو ستو آهن، ٿن جي تحرڪ ۽ تراوت لاءِ، مان ٿي حراڻدار آهيان. ساهه ڪٽڻ، هاسو ڪرڻ، رت جو دڙو چالو رکڻ، پگهر ڪڍڻ، پيشاب ۽ وشا جو اڪال ڪرڻ، انهن سڀني ڪرڻن ۽ ڪرڻن جو به تعلقات، منهنجي شڪتيءَ سان آهي. زندگاني جو مدار رڳو انهيءَ شڪتيءَ تي آهي. پر اها شڪتي، موليٰ ڪي سر و شڪتوان مان ملل آهي. منهنجو مقصد اهو آهي، ته منهنجي شڪتي سڌو عالم رهي. منهنجي شڪتي سڀاڻي ٿي وڃي، اهو ته نه مان ٻڌي سگهندس ۽ نه سڄي سگهندس. انهيءَ ۾ ئي موليٰ ڪي آرام اچي ٿو. سڀاڻيءَ جو ته نالو ٻڌندي ٿي، منهنجو ساهه شڪي ٿو وڃي. پٺان ته هيءَ حيد جو هائو آهن. هي پٺان ويا ته باقي ٻيو ڇا؟ مان غائب ٿيان ته ساري سرشتي لٿ ٿاڙاڻ ٿي وڃي. شايد بادشاهه خود به سلامت رهي نه سگهي! موليٰ ڪي پنهنجي شڪتيءَ تي نحر آهي ۽ جياپي سان دللگي آهي.

بادشاهه: اي منهنجا ٻارا مٿر پٺان، تون نه ڪجهه دلور ٿو ڏسجين. شايد اڃا ڇلهه ٿي ڇڙهيو ٿي ڪول آهين ۽ نه پاڻيءَ جي پڪڙ ۾ آيو آهين. مالڪ جي مڃا ڪان ٻاهر آهين، اٿناڻ ۽ اختلاف هي نظر نريبيءَ ۾ آهن، آءٌ ۽ اٿس هي دلشربيءَ ۾ آهن، لذت ۽ لڳاءُ جي دلربائيءَ ۾ آهن، مشائن ۽ مرادن هي قيد ۾ قابو آهين. پراڻي شڪتي، پنهنجي سڄي ويٺو آهين، تون نه وڏو ڳڙو ۽ گهٽڪار آهين ۽ سڄي سرا هي لائق آهين. انهيءَ ڪري، توکي اها سزا ٿي ڏني وڃي، ته هن کانپوءِ، تون ”اڙا“ ۽ ”پنگلا“ هي وڃ ۾، بنا ڪنهن به چرپر هي، هڪ هنڌ نيسر وهيندي ۽ ”سڪنا“ ناڙيءَ دٿاران پنهنجو تحرڪ هلائيندين. سڀ ٻڙن ٽهنڙون اڏر باڙون بند رهنديون. هر دم منهنجي نظر هيٺ هوندين. اها سزا لاشڪ توکي تڪليف پهچائيندي، پر بنا سبق ڪرڻ جي ۽ اصليت سمجهڻ جي، تون علاميءَ جون ڏهنڙون توڙي ڪول سگهندين ۽ آزاديءَ کان محروم رهندين.

چيل تي سزا ٻڌي، پاران جي دل دهاجي وئي. سندس ڌون ڏکي ٿي، نه جو
هوڏانهن بادشاهه، راڻي ۽ ”ٻڌي“ سو هڪ هنڌ ڪيئن ٻڌجي سگهندم؟ لاچار ٿي پٺ ورائي ٿي
ٿو. پر راڻي سان به رهي ٿي، ڇو ته بادشاهه جي فيصلي، سندس چاچي به نه ڏکڻ
ٻڌا ڪئي آهي. راني ٿي، ڏهڻي لاندريون، پنج گيان لاندريون ۽ پنج گرم لاندريون به
نهي، سامهون اچن ٿيون. سمجهي سگهجي پيو ته زبان، ڏهڻي پاران ٽٽي ڪندي.

بادشاهه: اوهان جو نالو ڇا آهي، پيشو ڪهڙو آهي، مقصد ڇا آهي، وجود ڪهڙو
ٿيو آهي، ڪٿي ۽ ڪڏهن سماعت ٿيڻيون آهيون؟

زبان: هي ملڪ معظم، اسين ڏهڻي لاندريون اوهان جي مکيه منترين ”من“
داسيون آهيون ۽ سندس اشاري جي هٿ وس آهيون. هي پنج گيان لاندريون آهيون
هي پنج گرم لاندريون آهيون. لائين نه هر هڪ لاندريءَ جا جدا جدا فرض مقرر ٿيل آهن،
پر ٿوري به ڪٿي هيئن چڱي، ته گيان لاندريون، واسنانون وٺي وڃي ويچارا رويي دوران
ڪي ڏيون، نه من ڪي بهچائي. وڏي اهوئي دربان، من جو پيغام وٺي، گرم لاندريون ڪي
بهچائي، جنهن جي حرف پوئاري ڪريون. واسن وٺي نه آهي ۽ پيغام آيو نه آهي.
روشانيءَ جي رفتار به اهڙي تيز نه آهي. واسن جو واڌ ساءُ اهو وٺون، جو من ڪي پسند
ٿئي. سندس پيغام جي پوئاري به اهڙي ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان ڪريون، جو کيس
هون. نيٺ نه اسان ڏهڻي جو پٿارو پٿار آهي. سو قابليت ۽ لياقت ڏيکاري، پيا سندس
ڏيکاريون، تنهنجي نه ڪل ٿي ڪانه آهي، ڇو ته ڄاڻي هر کان، من سان لاڙون لڌيون
سندس مسٽ ٿي ٿي ڇاڱهه ڇڙهي، ستي ٿيندڙ سمن. اسين مري وڃون، نه اسان جو درد، من
نه ڏاڍو ڏکي ۽ واکل گذاري. تنهن ڪري، جيستائين من جيرو آهي، جيستائين اسين نه
رهڻ ٿيون چاهيون، ڇو ته هڪ ٻئي کي چشڪو ڏيون ٿا ۽ هڪ ٻئي کان چشڪو
ٿا. اهو چشڪي جو چشمو ئي اسان جي چمن کي چمڪائي رهيو آهي.

بادشاهه: لعنت آهي اوهان جي لڳاڙ ٿي، غلاميءَ ٿي، نيچ مڙئيءَ ٿي، ذالاب
اليت ٿي. اصليت جي اڻڄاڻائي، ڏئيءَ جي ڏٺائي ۽ چشڪي جي چٽيءَ،
ماليءَ بنا، اوهان جو حوصلو نڪاڻي نه لڳندو. تنهن ڪري اوهان کي اها سزا
وڃي، نه هن کانپوءِ، اوهين پلي پنهجو پنهجو، واسن وٺي يا گرم ڪرڻ جو
ڪندڙون رهو، پر اوهان جو لڳاڙ نه واسن به هٿ ڪهرجي، نه ڪنهن جي.

سو پهنئي نس آئند مع آهڙون. پرڪريءَ ارڙي پرش ۾ نه اسين سمائل آهڙون.

بادشاهه، اها وارا ٻڌي پرسن ٿي ٿو ۽ پهنئي ٿن ڪي، پهنئي ڇڪه، ٽي با عزت مولئي وهڻ لاءِ اشارو ڪري ٿو. پوءِ پهنئي ٻٽ وائي ”ٻڌيءَ“ ڪي، پاسرو ٿي، قرب سان ڪن ۾ چئي ٿو، نه اي منهنجي مهاراڻي، منهنجي من جي ملڪ، هي پنج نس نه ٿرڪان نه وڌيڪ ٻڌران آهن. وائي، منهن وڙائي مڙو ڏئي ٿي، نه ايتري ۾ ٻران نه اوربان، فرشي سلام ڪن ٿا.

بادشاهه: توهانجو نالو ڇا آهي، پشو ڪهڙو آهي، مقصد ڇا آهي، وڃو ڪٿان، ڪٿي ۽ ڪڏهن سمائي ٿا آهيو؟

ٻُڌران: هي جدا جدا، هن خادم کي ٻران ڪري ڪوئين ٿا. هڪ سرار ۾، پنج ن آهيان، ڇو نه پنج پيشا آهن. پهنئي الڳ نه آهن نه پاڻ ۾ ولها ملنا نه بنا آهن. ڇڪس ۾ هڪجي ٻي وارا جدو آهن يا جڙ وستر آهن، ٿن جي تحرڪ ۽ تراوت لاءِ، مان ٽي جوابدار آهيان. ساهه ڪڍڻ، هاسو ڪرڻ، رت جو دڙو ڇالڙو رکڻ، ڳهو ڪڍڻ، پيشاب ۽ وشا جو نڪال ڪرڻ، انهن سڀني ڪرڻن ۽ ڪرڻن جو نه علائق، منهنجي شڪتيءَ سان آهي. زلڏاڻي جو مدار رڳو انهيءَ شڪتيءَ تي آهي. پر اها شڪتي، مؤلڪي سر و شڪتيوان مان مليل آهي. منهنجو مقصد اهو آهي، نه منهنجي شڪتي سڌر قائم رهي. منهنجي شڪتي حمايت ٿي وڃي، اهو نه نه مان ايتري سگهندس ۽ نه سهي سگهندس. انهيءَ ۾ ئي مؤلڪي آرام اچي ٿو. سمائيءَ جو نه نالو ٻڌندي ٿي، منهنجو ساهه سُڪي ٿو وڃي. ٻُڌران نه جيءَ حد جو جياو آهن. جي ٻُڌران ويا نه باقي اچو ڇا؟ مان شايد ٿيان نه ساري سرشتي لٺ لاراج ٿي وڃي. شايد بادشاهه خود به سلامت رهي نه سگهي. مؤلڪي پهنئي شڪتيءَ تي فخر آهي ۽ جياپي سان دلچسپي آهي.

بادشاهه: اي منهنجا ٻارا متر ٻُڌران، تون نه ڪچو دلور ٿو ڏسجن. شايد اڃا ڇلهه ٿي ڇڙهين ٿي ڪرل آهين ۽ نه پاڻيءَ جي پڪڙ ۾ آيو آهين. مالڪ جي مڃا ڪان راهر آهين، لٺاڻ ۽ اختلاف جي نظر تريءَ ۾ آهين، آڏ ۽ اٺس جي دليريءَ ۾ آهين، لذت ۽ لڳاءُ جي دلر بائيءَ ۾ آهين، مشائن ۽ مرادن جي قيد ۾ ڦاڙ آهين. ٻُڌرائي شڪتي، پهنئي سمجهي ويندو آهين، تون نه وڏو ڳڙو ۽ ڪهنگار آهين ۽ سخت سزا جي لائق آهين. انهيءَ ڪري، توکي اها سزا ٿي ڏني وڃي، نه هن کانپوءِ، تون ”اڙا“ ۽ ”هنگلا“ جي وچ ۾، بنا ڪنهن نه چرپر جي، هڪ هنڌ پيو رهندين ۽ ”سکما“ ناڙيءَ دٿاران پهنئي تحرڪ هلائيندين. سڀ پڙون پهنڙون اُڏر ٻاڙون بند رهندڙون. هر دم منهنجي نظر هيٺ هوندين. اها سزا لاشڪ توکي نڪلف پهچائيندي، پر بنا سبق سکڻ جي ۽ اصليت سمجهڻ جي، تون غلاميءَ جون زنجيرون ٿوري ڪونه سگهندين ۽ آزاديءَ کان محروم رهندين.

بادشاهه: اوهان جو نالو ڇا آهي، پيشو ڪهڙو آهي، مقصد ڇا آهي، وجود ڪٿان آيل آهي، ڪٿي ۽ ڪڏهين سماعت ٿيڻا آهيون؟

پڙ ٿوي: هي عالم بناهه، اسان جا نالا آهن: ”پڙ ٿوي“، ”جل“، ”اگني“، ”وايو“ ۽ ”آڪاس“. خصلتن پٽاندڙ، نه هڪ ٻئي جا گهائڪ آهيون، پر قدرتي قانون، اسان کي هڪ ٻئي سان رت ڪري ڇڏيو آهي، نه سڏجوبل نير، پاڻ ۾ گڏجي، اتحاد عمل سان ادا ڪريون. پيشو سڄي جو نالو نالو آهي، پر مقصد سڀني جو ساڳيو آهي، نه خالق جو خصلت نعتون، خلقت کي مفت ميسر ٿي ملن. ٻين چئني نعتن مان تراوت وٺي، پر گل خلقت کي پناهه ڏئي، چنڊي ماما جيان پالنا ڪري ٿي. موت ۾ کانئن، نه ڪم ٿي ۽ نه ڪم وٺي ٿي. دل جيت ڪم، هر جان ۽ بيجان ڇير جي خدمت لاءِ آهي. ڪير ڪيترو به ٺٽي وڃي ۽ ڪيئن به استعمال ڪري. جل ڌرتيءَ کي سيلاب ٿو، وڻراھ، ٽي قوت ڏئي ٿو، سج جي پياس ٻجھائي ٿو ۽ وايو ۽ ٿڌڪار آڻي ٿو. جي وڏيءَ گردش ۾ رهي ٿو. بادلن مان برتن تي اچي ٿو، برتن مان ندين ۾، ندين مان سمنڊ ۾ ۽ سمنڊ مان وري بادلن ۾. اگني، سرشتيءَ کي روشنائي، ٺٽ ۽ گرمي پهچائي ٿي، ڪري ڪرم ڪرائي ٿي ۽ گندگيون ۽ غليضاون ڳرڪائي ٿي، نه خلقت جي صحت سالم رهي. وايو، هر هنڌ وڃي، جڳت کي جياڻو بخشي ٿو. وايو ٽي ٽي پراڻ جتن ٿا. آڪاس ٽي، چارئي ٽي ٽي ٿا. تنهن ڪري، آڪاس خلقت جو خاص خدمتگار آهي. خاليون ۽ آواز، آڪاس جون خاص خصوصيتون آهن. پنڄي ٽي، بنا ڪو بل آرام يا نند جي، هر دم، هميشه ۽ لڳاتار، پنهنجي ڪرت ۾ رڌل رهن ٿا.

هي راجن، اسان پنهنجي نعتن کي ڪار، الڳ هستي يا آزاد وجود ڪونه آهي. اسين به خلقت جو هڪ اٽلڪو حصو آهيون. خالق جا ٽي خليل آهيون، ۽ خالق جي خاکساريءَ ۾ خادم آهيون. جي خاصيتون بخشيندو ۽ جي ڪم سپرد ڪندو، تنهن موجب فرض پورا ڪندا رهنداسون. اسان جي فرض اڏائي، کيس قبول يعني ٿي يا نه، تنهنجي اسان کي ڄاڻ ڪانهي، ڇو ته اسين فقط سندس پاڻي مطابق، ٺهڪ وٺي رهيا آهيون. هلائي به پاڻ ٿو ته بهاري به پاڻ سگهي ٿو. اسان لاءِ سرب لڄا. سندس مرادن ڪسان پيڇر آهيون ۽ پنهنجن منڃان کان به آڃا آهيون. اسان کان جدا يا گڏائي ڪم وٺي، هڪڙو ڪم ڪسي ۽ ٻيو ڏئي، اسان جي هستي قائم رکي يا مٽائي ڇڏي، تنهنجي اسان کي ڪا پورهه ڪانه آهي، ڇو ته اسين نه سڪ يا خوشيءَ غم يا چر مؤت جي چڪر کان ٻاهر آهيون. ٻائي لاهوئي سمجهون ٿا، نه اسين پنهنجي ٽي، ڇو ته هڪ آهيون ۽ هڪ جي پيدائش آهيون. جي الڳ ٿي، وجود ۾ آيا آهيون ته سندس لطف آهي ۽ جي مدجهس جذب ٿي وڃون، نه به سندس ملامت آهي. آند مان آيا آهيون ۽ آند ۾ جيون گهاريون ٿا. جيون پڇاڻا به آند ۾ هونداسين.

صاحب (۲۲) سائو، کبیر

مرئي هي تي ڀاڻيئي - پورن پرمائند.

اي بددا، اهي آهن ملنگ، فقير، مسٽ قلندرو، امن جا امير، جن موت جي صحيح معنيٰ سمجهائي آهي، جن موت جو هٿڪو مروڻو آهي، جن ڪال جي فاصدن کي ڪرلي تان ڪيرابو آهي، ۽ جي رٿن تي چڙهي، فرشتن جي سرگس سان، ونڪٽ واسي ٿيا آهن. موت پاران ٽئين پهچي ٿو، پر آتما جي اوڏو اچي ٿو ڪين، ڇو ته آتما اُتر آهي. نما کي ڪال جي ڪٽاري ڪاٽي ڪانه سگهندي. باقي جيءَ جا ڪي ڪرم، کيس جوڙين پٽڪائين ٿا، نه وري جيءَ جا ڪي ڪرم، کيس ڇهه مَرڻ جي ڇڪر کان آزاد ڪرائي سگهن ٿا. هن جنم جا سڪرم، پُرون آزادي نه ڏياري سگهن، نه به پُرو ڪونهي. پُرو آهي، ٽهين وڪ اڳتي وڌڻ بدران، پوئتي هٽي ٿي. جي وڪ اڳتي وڌندي هلي ٿي، نه پُرو

جڏهن آما منشا مڻهي آئي، تڏهن پاواناڙون ۽ گامناڙون سڀ ٿين ٿيون، ويچار
ڌارا سُڌ رهي ٿي، دڪاري واسناڙون ويڙن ٿين ٿيون، خوديءَ جو خمار لهي ٿو، من اڏيءَ
وس اچي ٿو، گهٽ اڪري سمب ۾ لروار ٿئي ٿي، نرستانن جي ترنگن بدلي آند جا
امڪ ٿين ٿا، ۽ آخري سؤڪر آهر پاڙ ۾ سهيڙي وڃي ٿو. اهڙي سهڻي، سنسار ۾
ڪيول ڪل جيان لوهل ۽ ٽولسپ رهي ٿي، سڀ ۾ ساڳيو سائنن سڃاڻي ٿي. هڙءَ داسن جي
داسي آهي، چيان جي چوڻ جي ۾ خاڪ آهي. هن لاءِ شيوا مهڙو نه آهي، ٻهڙو آهي.
جو پاڙ گوري ٿي ۽ سڀ سان پلائي ڪري ٿي، بنا ڪنهن پيد پاڙ جي يا ڪنهن
۽ راد جي. سچ واراڻي ٿي، سچ وڻدي وراهي ٿي، نعمت ڀري ڏانڊي ڪهاري
وار جي ٻالبا لشڪار اهڙي ۾ ڪري ٿي، پر سان ٻڌ ٻرمات جي وات رهي ٿي،
هن ۽ ٻارون جي فرق کان، ٻار ٻهڙي چڪي آهي. ڪنهنجي نه هئڻڻ ڪنهن
آهي. جيئري ڪل آهي، مڱي آمر آهي. نام ۾ رڻل آهي، پاڻي ۾ پيل آهي.

پاڻيءَ اڻسڻ ڏانڊيا - پاڻيءَ پڪ اداس جيئڻ
پاڻيءَ ڪل سر سر وهي - ڪل ڦٽي آڪاس جيئڻ
پاڻيءَ ٻوڙل لنگههجي - پاڻيءَ وچ پرناس جيئڻ.

(۲) جيتوڻي مره، مره ٿي ڇوڙهه، ٻنڀر ڇنڀر نه هوندي
ڪه ڪنڀر جو نام سمائي - ستن رهيا لڏو سونڀي.

اهڙي سهڻي، پڙ ساگر ٽري ٻار پئي آهي. هن جو اوڪ ٻرواڪ سُهلو ٿيو آهي. هڙءَ
ٻانهن اڏي، ڏٺيءَ جي درٻار ۾ داخل ٿئي ٿي. لح ٻس ۽ شان شوقس سان، اتي ٽي
داس ٺاهي ٿي، نيشان لڳائي ٿي. هن جي ڪرمن جو لڪو چڪتو ٿي وڃي ٿو. کيس
صادق ۽ اطاعت حا انعام عطا ٿين ٿا. کيس آسپس ۽ آشرवाद جي آمداد ملي ٿي. هاڻي
هڙءَ حنڀ ٻوڙل جي چڪرن کان آزاد آهي، ڇو نه موڪش مڪتيءَ جي مار ۾ لسي هڪڪر
آهي. لاهيءَ استغنيءَ جو درٻار، ڪروڙ اوجن ڏيڻ، هيٺس طرح ڪيو آهي :

مع پاڙ سرب لسان اڪٽ ڪناريٽا -

هر درگهه سرياوڙس ٻانهن ٿڌاريٽا راج ڪوڙي، محلا
جن ٿاڪ لڏا رڻل آمدل آٻاريٽا -
ٻيجوان، اشتهدِي (۷) ۱۲

ڪوڙ شيوا ٻوڙل ٽريئجي ڪهه، ٻڪاريٽا.

نئين ٻالڪ جو جنم، خوشيءَ ۽ جشن جو باعث بڻجي ٿو، پر موم، ڏک درد ۽ رودن

نا. ٻيڙي نا ٿڌا - نا کڏي نا ٻار
ستگور ٻيڙي کا ٻوھتا - ٺڌري ٻار اٺار.

سڙي راجڙ، مٺ
ٻهلا، راشٽوڊي (۴)

جي هن ٻيڙي چڪا آهن، تن ٻنھنجا تجربا ٻڌرا ڪندي، ٻڌاڻو آهي، نه هتي
سندس ساڳو سچ نه آهي، سڀني آهي، مڙمل واري ڪا آهي. اسان جي ڪوڙن اکين اڳا
عجب اسرار آهي. اسان جي من جي ڪامنائن جو ڪو هيٺو آهي. اسان جي آڳاٽا ۽ ا
جو انڌو ڪار آهي. انهيءَ ڪري ئي، اسين ڪوڙ کي سچ سمجهي ويٺا آهيون.
غافل رهي، ڪوڙ ڪٿي رهيا آهيون. جڏهين ترشنا جي ترغيب ٻيڙي، نياڻي.
ٽي ۽ ويراڳ جي وات وٺي ئي، تڏهين گيان جي گم ٻوي ئي، آتم شڪتيءَ جو
ٽٽي ٿو. پوءِ پوڄل جي سڄي سر ٻوڙ جو سماءُ ملي ٿو، فنا سان فنا رڻي فن وارو
اچي ٿو. اهو وهندڙ لڳاڙ يا لڳن وارو ڪونه آهي، پر ”ڪارج پر اڪارج“ وارو
”آس پر نراس“ وارو آهي، ”گرهست پر اداس“ وارو آهي. جي من مان هڪواريءَ
ڏٺيءَ ۽ ڏٺن جا معاملو مٽجي وڃن، ته پوءِ من سرڳ سمان آهي، هر حالت سرڳ. سمان
آهي، سارو سندس سرڳ سمان آهي. لائين سم ڏرڻيءَ جي سطح تي پهچي، پوڄل مان ٻار
ٻوڙ آهي. جي ”پو“ ئي پڇي وڃي ته ”جل“ ازخود گم ٿي ويندو، ڇو ته ”پو“ ئي
”جل“ ۾ جان ڦوڪي رهيو هو. اها ئي ٻيڙي جي ٻڌڻي آهي، ٻيڙي ٻڌ آهي.

اهو گيان گرهو ڪري، لائين اُڏوڻن اک کولي، سهانگ سهاڻو ڦاٽو ڪيو آهي. هوءَ
ڪوڙ جو پيڏ سڃاڻي ئي، ڪوڙ ڪڍي سچ ۾ سمائجي ئي، ڏٺيءَ جي درٻار ۾
ڌن ٿئي ٿي. سندس ٻيڙي ڪوڙ ۽ سچ مليل آهي، نيڪي ۽ بدِي گڏيل آهي. اهو ئي ته
ي کڻ جو اثر آهي. تنهن ڪري، پڇاڻا ڪبي ماکوڙي واري، جو مٽيءَ مان ڪند جا
چونڊي کائيندو آهي، يا هندس واري، جو ملاو ٿي کير مان ٻه ڪٽ ڪڍي پوسيندو.
ساڳيءَ طرح، پوڄل کي جڙن ۾ جذب ڪرڻو آهي، مرادن مان مطالب ڪڍي ڇڏڻو
ڪارجن مان ڪامدا کي ڪوچ ڪرائڻو آهي، مرادون ۽ ڪارج ٻئي ڪرڻار کي اُڀارڻا.
جو لائين اُڀريو، سو خاص خاصيتن ۽ خوبين سان ٻيڙو هوندو. اهو ٻڪ پاس بوندو.
يا آسا منشا ئي نه آهي، جا خاصيتن ۽ خوبين کي خامين ۽ خرابين ۾ بدلائي ٿي،
ي ارواح ۾ اُڙائي ٿي، ڪوڙ ڪٽ ۾ ڪيرائي ٿي، موه ۾ مٽائي ٿي، اڃا ئي،
لالچ ۾ لپائي ٿي، وڪارن ۾ وڇڙائي ٿي، جهٽ مڙل جي ڇڪرن ۾ ڇيڙائي
سان نينهن لڳائڻو آهي لڳاو، سچ سان چٽ لڳائڻو آهي ويراڳ، نه ڪوڙ ۽ سچ
اثر کان نه آجو رهڻ، آهي پوساڳ ٻار ڪرڻ. منزل مٽوڻو ٻيڙي آهي.

يوجل پيار ته ”دروگره پښتو جاء“

څن سسار ساگر تي، صاحبس ڪيترا نالا ولها آهن، جهڙوڪ: دڪ ساگر، پڙ ساگر،
 يوجل، بکر ندي، مها ڪارو، بربنچ، سحر ميلو، چن پټو، وغيره وغيره. مطلب ته هيءُ
 سسار، مهاڄل مٿي مل آهي، جنهن ۾ ڪڍي ۽ ڪنارو، پٽ ۽ پاڻي، ٻيڙي ۽ صلاح،
 پ ته نظر غائب ٿي ويا آهن. پاڻي تار نٿو آهي، وهڪرو تمام تيز آهي ۽ چوڙيون
 ت ٻڙون ٺٺون اٿن پٺن. وچ سِر ۾، خوفناڪ جهري ڪن ڳر ڪاٺ لاءِ ڳڻن ٻيا. پاڻي ۽
 اٽڪ مانگر مح، شڪار لاءِ لکين ۽ ٿاڙين ٻيا. رات ڪاري، پٽ اڙنداهي آهي.
 خوفناڪ دروڏا ڪي منهن ڏيڻ ڏاڍو ڏکيو پير لڳي، ته پيار ٻڙن نه دشوار پير
 ٿي. اها آهي جدو جتي حالت، جڏهن وڪار وڃي ٿي، ته ٺٽون اڇوڙين ٿا، ساڄو
 ٿا. پر جهڙي پالرا هي سڻا جو سمورو دارومدار ٿي آهي، لاهيءَ يوجل کي سڃي ۽
 ڀرت ۾ سڃائي ٿي، ڀرتيپ هي تلاش ٿي ۽ پيار ٻڙن جي مددڪم ارادي ٿي. صاحب
 دلاسو ڏين ٿا، ته اهو ساگر پيار ڪرڻ برادر مڪمل آهي پر ممڪن نه آهي. هن خود پيار
 ڪيو آهي، تن جو ئي اهو اعلان آهي. ايمان ۽ عشق وارا، ته ڪڇي دلي سان ٿي، وٺي
 وچ سِر ۾ ٿي گهڙندا آهن، ۽ ”ليڪ ليڪ“ جي نعرن جي ڏوٺ لڳائيندا آهن.
 چاني آهي ستگور وٽ، جنهنهي مهر ۽ مٿا سان، سڀ مٿاڻي ٿئي ٿي. ستگور ته
 چاني ڏيندو پر لڳاڻي پاڻ کي آهي. ساڌن ساڌڪ کي ڪرڻا آهن، صدق ۽ سڪ سان،
 امانداري ۽ اورچائيءَ سان. پوءِ ئي ستگور، ساڌن کي پڻ ڪندو. ستگور جي شڪي
 ساڌڪ کي مضبوطي سان پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي. اٿس مريد، مرشد ۽ ماري هڪ ئي
 وڃن ٿا. پوءِ هي مريد منزل کان ميهن نه موڙيو، نه نه منزل دُور لڳندي ۽ نه پهچڻ ۾ ڪا
 دير ٿيندي. مطلب ته من جي اڪ هو نشان، هر دم وڳو منزل طرف گهاٽو آهي. اتي طرف
 ڏهان وڃن، ته منزل ٿي غائب ٿي ويندي. مثلاً ڪا ماءُ، پنهنجي پيار کي، ڏسڻي ۽ اُٿس
 ڏريني، ڇنڊ ڏيکاري رهي آهي. نار اُٿي ۽ آڱر هي اڏار ٿي، ويٺو ڇنڊ ڏسي ۽ گدگد
 ٿئي. پر جي بار هر چست، چنڊ مان اُڪري، وڃي آڱر ۾ اٽڪي، ته چنڊ نظر کان غائب
 ٿي ويندو. ساڳيءَ طرح، ساڌڪ کي، ستگور سڙهين جو سهارو وٺي، پڙ ساگر پيار ڪرڻو
 آهي. پر هي وڳو سڙهين ۾ ساهه اٽڪائي ٺهندو، ته هن پڙ تي بيٺو رهندو. حبس چا
 عت چٽي، هڪ هنڌ نه ٻي رهڻو آهي، پر هٿن جا اشارا سمجهي، جيئن پالرا جو ستر
 چاڙو رکڻو آهي. اهو سمجهڻ ضروري آهي، ته ٻيڙي پاڻ ٻي پڙ ڪونه آهي، جهڙوڪ
 ٻيءَ ڙ تي پوڄائي سگهي ٿي. سو شخص سمجهي ته ٻيڙو آهي پر ابدش آڻائي، عمل ۾
 آڻي، اُنڀ جي اوج تي پهچڻو آهي. مطلب ته سهارو ۽ منزل کسي، سڃي ۽ صورت ۾
 سڃاڻڻو آهي.

(۵) "درگهه پڙڏي جاء"

(۱) ڪيا ڄاڻا ڪو مڙهڪي - ڪٿا مڙڻا هوءَ؟
جيڪر صاحب منهن نه ويسري - تان سهلا مڙڻا هوءَ
مڙڻي تي جڳت ڏري - جيويبا لوڙي سڀ ڪوءَ
ڏور پڙسادي جيوت مري - ڪمهي پڙجهي سءِ
نانڪ اٿسي مڙني جو مري - تان سد جيوت هوءَ.
[راڳ بهارڙا، مڪلا چوٿان، وار (۱۷)، سلوڪ مڪلا ٿيڃا]

(۲) مڙڻ نه منڏا لوڪا آڪيئي - جي مڙ ڄاڻي اٿسا ڪوءَ
شيوهه صاحب سمرت آڀا - پٺت سهيلا آڪي هوءَ
پٺت سهيلاي جاوه تان قل پاوه - آڪي ملي وڏيائي
پيئي سءِ جاوه سچ سماوه - تان پٺ ليڪي پائي
هڪلي جاء پاوه خصمي پاوه - رنگ سءِ وليا مائي
مڙڻ نه منڏا لوڪا آڪيئي - جي ڪوئي مڙ ڄاڻي.
[راڳ وڏهنس، مڪلا پهلا، آلاهڻي (۲۲)]

راڳ گورڙي، مڪلا
پنجوان، شبد (۸۴)

راڳ گورڙي، مڪلا
چوٿان، ڪرالي،
شبد (۹)

(۳) ساڌو سنگ ڪره سڀ ڪوء - سدا ڪلياڻ ڦر دؤڪ نه هوءَ
پري پگت پڇ ڪٿي نڌان - نانڪ درگهه پائيئي مان.
من ڪر هلا ميري ساڃا - هر خرچ ليئا پٺ پاء
هر درگهه پڇايا - هر آب ليا گل لاء.

ڏي نهولي موت ٿيندو؟ ۲. برماٿا. ۳. ڊجي. ۴. چاهي. ۵. ڪرپا. ۶. خراب، پرو.
ڄاڻي. ۸. سولي، سڦل. ۹. پرلوڪ. ۱۰. راءِ نام جي پيٽا. ۱۱. پسند پوندن. ۱۲. آند.
۱۴. راءِ نام. ۱۵. پوڻاڪون پهريندين، عزت پائيندين. ۱۶. ڪلي.

(۳۴) کوت مَدی گو ای سمب دکاها - نانک لِن کِی سِگ کُراپا
 سی هروپِ پاک لَن دوسن پاتِی -

آپ تری سب کتیب کُرائِی.

واپ، پُراپلی، محلا
 بدھوان، اشتودی (۲)

- ملوک، کسر
 صاحب، (۲۲)

(۲۹)

(۳۵) کیر جس مرنی لی جگہ ڈریج - مری من آلد

مرای سی لی پائیتیج - پورس پرمالند.

(کیر مسرنا مرنا حکم - مری نا حانا کوه

آنی مرنی هر مریج - نهو نه مرنه هوه.

(حی اژن لارو پا - لاهو پچ کولم کُل

لاهو کُری پچاپ - وایجا ایسی کُری.

(۳۸) متکورو شر مک پاپا - آف لُسا نچ وکار

هر مرن کا دک گما - من نانک شد پچار.

- ملوک، محلا پها
 (۳)

- ملوک، محلا لیکا
 (۴۹)

- ملوک، محلا چرٹان
 (۱۶)

(۳۹) متکورو کی شریج لکيا - بسوعل تریج سنسار

من چنڈا کُل پانی - آلتو بسک پچار

نانک متکورو ملیتی تری پاتیتیج - سب دُک نوار پُهاد.

۱. کروڑن ر کر. ۲. دھی نرو. ۳. پرمالیا. ۴. سچو پچو مرٹا، آپ متانچ. ۵. حکپاسو.
 ۶. تری ر ماهر، سمب مهالناژن. ۷. آهی. ۸. گهوا کُن. ۹. بسک ترشیا. ۱۰. نیامه کرٹا.
 ۱۱. گهوا، بسند. ۱۲. وواکی واپار. ۱۳. نورم کندر.

(۴) پـؤجـلِ اِکـمِ ڈـراوـڙ - نـا کـنـڌي نـا ٻار

سري راڳ، محلا بهلا
اشتهدِي (۴) ۱۰

نـا ٻيڙي نـا تـاڙا - نـا نـس و نـجھ مـلار
سـتـگـر و پـي کـا ٻوھـتا - نـڌري ٻار اُتار

سري راڳ، محلا
ٻنڊوان، چيت (۳)

(۵) ھر ڌر شيوي اَلڪَ اِيوي - نهڄل آسڻ ٻايا
نھ جنم نہ مرڻ نہ آوڻ جاڻا - سنسا دؤڪ مٽايا

راڳ، مانجهه، محلا
ٻنڊوان، شبد

(۶) مـنـشا ڌار جـور ڏھـر تي آوي - ساڌ سنگِ جنمِ مرڻ مٽاوي
آس مـڊورٽ پـؤون ھووي - پيٽ گور دوسا جِيءُ

راڳ، گورڙي،
ٻنڊوان، شبد

(۷) آپ اِياڳ - مٽي آوڻ جاڻا
ساڌ ڪي سنگ - ٻار ٻرھم پڇاڻا

(۸۸)

(۸) ھر ھر نامِ سنڌن ڪي سنگ - من تن وانا رام ڪي رنگ
گور پوساڌي ساڳر ٿريا - جنم جنم ڪي ڪلوك سڀ ھريا

راڳ، گورڙي، محلا
ٻنڊوان، اشتهدِي (۱۴)

(۹) اُگيان آنديرا مٽ گيا - گور گيان ڏياو
ٻاؤ ڪ ساڳر گھرو - چڙھ سنڌن ناو ٿراو

راڳ، گورڙي، محلا
ٻنڊوان، سڪمبي
صاحب، اشتهدِي (۴) ۱۴

(۱۰) ايڪ اُوپر - جس جن ڪي آسا
نِس ڪي ڪٽيئي - جم ڪي قاسا

(۸) ۲۲

(۱۱) جس من بَسِي سوهرب نهال - تاڪي نڪت نہ آوت کال
اُمري پي اُمرا پڌ ٻايا - ساڌ سنگِ نازڪ ھر ڏايا

راڳ، گورڙي، محلا
ٻنڊوان، وار (۱۶)

(۱۲) جنم مرڻ نہ تن ڪٽ - جو ھر لڙھ لاڳي
جيوت سِي پوراڻ ھوني - ھر ڪيرن جاڳي

راڳ، آسا، محلا
بهلا، اشتهدِي (۶) ۱۷

(۱۳) جدمڻ مرڻا آڪيئي - تن ڪر تي ڪيئا
آپ گوليا مر رھي - ڦر مرڻ نہ ٿيئا

۱. سدسار ساڳر. ۲. ڏکيو. ۳. ڏکائيندڙ. ۴. ترھو، تيرو. ۵. ٻيڙي هلائيندڙ. ۶. ڪرڻا.
۷. پوماٽما. ۸. قائم، ساوڌان. ۹. شرڌا، لڄا. ۱۰. ساڌ سنگت. ۱۱. درس ڪرڻ سان.
۱۲. آھڪار، اھم ٻاؤ. ۱۳. پاپ گناه. ۱۴. ختم ٿيا. ۱۵. ڏيتر ٻارو. ۱۶. وڪارن جي
ٻاھ. ۱۷. ٻيڙي. ۱۸. جڳياسو پُرش. ۱۹. وسي ٿو. ۲۰. ويجهو، نڌر ڏيڪ. ۲۱. مڪتي.
۲۲. آجهو، شرن. ۲۳. قبول، پاس، سئل. ۲۴. چڙھي ٿو. ۲۵. وري، بهترو.

(۲) پڄل پار ته چمڻ هڙڻ کان چوڻڪارو

(۱) ڪام ڪروڙ لڙپ موهڻ مٽاويءَ - چٽڪي ڏوس آهي ڌاري

هوءَ نمائي شيو ڪماوه - ٿان پريتر هوهه من پياري

سن سندر - ساڌو اچس اڌاري

دوڪ اوڪ مٽي ٿيرو هئا - سڪ پاوه ٿون سگهن ڌاري . (۱.۰.۱)

چوڙ پڪار ڪرڻ ڪرو شيوا - آسڻ شڏ پڪ ٿياس ٿياري

داسن ڪي هوءَ داس داسي - ٿان پاوه سويا هر ڏڌاري

اهي اچار اهي پٽهارا - آڪيا مان پڪ هوءَ ٿياري

جو راه مٽر ڪماوي نانڪ - سو پڄل پار اٿاري .

[راجہ آسا، محلا پنهوران، شبد (۲۸)]

(۲) آوڻ جاڻا ڪٿي رهڻي - ڪٿي مٽيلا هڙني

جنم مڙو ڪا دڪه ڪهڙو - ٿيس هئا دوتڻي

آوڻ جاڻا ڪٿي رهڻي - ٻائيئي ڪرو پورو

وام لاس ڏن واس ڏيتر - ٻيئي پرم ڪوڙا

جنم مڙو دڪه مٽيا - ڪپ نام مڙاري

نانڪ نام نه ويسڻ - پورو ڪرو ٿياري .

[راجہ آسا، محلا پھلا، اشپدي (۲۲)]

(۳) آوڻ جاڻا رهه ڪيا - آب هوندا هڙوان

سج محل ڪٿي ٻايا - ڪرو ڪا شبد پڇان .

سري راجس، محلا

پنهوران، شبد (۱۱)

۱. ڪمٽ . ۲. اهر پاڙو . ۳. پرمالما . ۴. چڪياسو . ۵. ڌڻي . ۶. وڪارن جي وڻ . ۷. ٻياس .
- لوشا . ۸. طرپور . ۹. وهندراز . ۱۰. سنار ساگر . ۱۱. چمڻ مڙو جو چڪرو . ۱۲. بند ٿيندو .
۱۳. ميلاپ . ۱۴. ڏنيس پاڙو، بياني . ۱۵. پوڏي، ملڪيس . ۱۶. لاس ٿيو . ۱۷. سچو
- سروپ هڙدي روپي ڪٿي پراپس ٿي ٿو . ۱۸. سچائي، پڇائي ٿو .

قُذِي ڏسڻ ٿو، اُٿي راه، ڪي صحيح سمجهين ٿو. اُلاهِي عشق کي نفسانيت سڏين ٿو،
نفسانيت کي نراڪت سمجهين ٿو. حقيقي عشق کي وحشاني وڇار ڪوئين ٿو، جيون ياترا
جي ساڌنائڻ کي جاهليت سمجهين ٿو، وُحاني راه، ڪي رمل سڏين ٿو، مالڪ سان ميلاب
ڪي مذاق سمجهين ٿو. اها خيالات خَل مچائي ٿي، خودي وڌائي ٿي، خُونين کان خالي
رکي ٿي، خبيث بڻائي ٿي، خالق ۽ خلقت جي لاڳاپي کي ليهو لڳائي ٿي ۽ جيون جي
ستيا ناس ڪري ٿي. سو سائينءَ جا سنواريا، گهراهيءَ مان سڃيت ٿي ۽ غفلت مان سڃاڻ
ٿي ۽. اُٿي مت کي سُلَئي ڪر، ته هسَتي مَنجي، مَسَتي لڳي، خمار چڙهي. هُنن
سهڻڻين جو سنگ ڪر، نه ڀرمن ۾ پنگ پئي، راتل جو رنگ لڳي. تڏهين ئي سچ ۽
جي پڇاڻ پوندي، سچ جي سوجهي ايندي. راتين من کي مڃ ايندي، اندر ۾ سوچ اُڻ
لان جي لڇ لڳندي. ٻي ڪا به ڪانهي وات، رڳو وات جي آهي ڦڙهات.



سهي سهي جو نرق آهي ۽ ڪو سمر اهو به هو، جڏهن چڱياسو استري، دلبر پٺيان
 دٻرائي هئي. ڪو سهاڙو سمر اهو به آيو، جو دلبر پاڻ دل ڏئي ويٺو، دلربا مٿان مشتاق
 ۽ مستانر ٿي پيو، متنازع ۽ مواتح بڻهي پيو. وري اها ويل نه آئي آهي، جو يعني ملي هڪ
 ٿي ويا آهن، جنهن ۾ عاشق ۽ معشوق جا پيد ٿي مٽجي ويا آهن. پتو ئي ڪونه ٿو پئي،
 ته هڙ ڪير ۽ هوءَ ڪير؟ اتي استري پاڻ پروڙي پاڻ پرکي ٿي، پاڻ ۾ پاڻ ڏسي ٿي.
 ڪهڙو اسرار ٿي ڏسي؟ ته پرمانا پاڻ ئي پرمان ۽ پرهي آهي، وڇوڙو ۽ ورلاپ آهي،
 ۽ وشرام آهي، بلنگ ۽ پتو ٿي آهي، سيج ۽ سخاوت آهي، هار ۽ سبڪار آهي. هڙ
 نه ۽ لذت ڏيندڙ آهي، لطف ۽ لطف وٺندڙ آهي، ڀرڻ ۽ ڀرڻا آهي، ڀرڻ ۽
 آهي. مطلب ته نشان پيشان آهي، غير متغير آهي. پرلهر به پئي پاڻ کي، ته پاڻ
 کي پاڻ ۾. اڳيانا ڪري، پئي همت همت پٽڪيس. اودا ڪري، پئي وح جا
 ڪاڌم. ٻڙدي هتي پڇاڻا، ڏسان ٿي ته پند هو پر هو، دٻار هئي ڏئي ۽ چي.
 من هڏائي ۽ جي چن هئي ته اهو سج هو. جڏهن راتل وڌو ۽ رڌو ملو، ته اهو به
 سج هو. جي اڀرڻ بلدي پاڻ پرهي ٿيو ته اهو به سج هو. جي پرهي ۽ پرهي پاڻ ۾ ملي
 هڪ ٿي ويا، ته اهو به سج هو. اهي سڀ هيون وقت وقت جون منزلون، منزل منزل
 جون ٻوڙون. پر هر منزل ۾ روم هو، هر ٻوڙي ۾ پي پرهي هو. هر راز ۾ ره هئي، هر
 ره ۾ راز هو. دل ۾ دلبر جو درد هو. درد پئي دعا ته دلبر ڪٿي دٻا. لائن درد
 پٺيان دٻا آهي ۽ دٻا پٺيان درد آهي. سو پڪار پٽي ۽ پوياس پاس پئي. پوءِ سڀ
 اڀرڻون پاڻ ۾ ملائي وڌون، ته ماحن پاڻ ساڻي ٿي، جلوي جو حار ٻاري ٿو، پر
 هو پيالو ٻياري پاڻ نه پئي ٿو، نه وري ڪر هو، پر ۽ پيالي ۾ پاڻ کي بدلائي
 بدلائي ٿو. تڪليف هر تڪليف ڪو طالب ڪري سگهي، ته ناپس جو لهر پٽي ٿو.
 اهي عشق جا آهن اٽلا اسرار، هي آيت اندر ٿين ٿا ٿورا. گهر ٿي بنا. اچي پاڻهي ٻلاڻ
 ۾ پيا.

- (۱) آبي وسڻا آب رس - آبي راولهار
 آبي هروڙ چرڙا - آبي سج پٽار.
- (۲) سُن سڳي پيئڻ مه. هيئڻ سڳي - جهڙ مه. سڳي ڪ پيئڻ
 هيئڻ پيئڻ رڳهه ٿوئي - گهٽ مه. هيئڻ ڪ پيئڻ.
- سروڪ، ڪير
 صاحب (۲۳۶)

اي بدا، اڙن نه ڀرڻي ۽ روڳي، آلي ۽ اڳيائي، اندو ۽ اڻڄاڻ آهن! سو هـيـ
 سگورن جا سخن ۽ سڙڻ، ڪيئن سمجهي سگهين، ڪيئن گرهڻ ڪندين، ڪيئن عمل
 ۾ آڻيندين؟ اڙن ته سڄ کي ڪوڙ ڪرڻ ٿو، ڪوڙ کي سڄ سڏين ٿو. سڻين ۽ راه کي

سوداگر آهي. هوڏانهن هوءَ ڇڏياسو استري نه رهاوئي سر نه ساڻ کڻي آئي آهي. خودي
ميٽي خاڪ ئي آهي، پاڻ پڇائي پاڪ ئي آهي. لڄاڻون ميٽي سڀيا سڻي آهي، اسيان
ڪري پيراڳڻ ئي آهي، جوڳه جاڳائي جوڳڻ ئي آهي. اوڳڻ ڪڍي ڳڻوان ئي آهي،
”ميري نيري“ ڇڏي ”نوهين نون“ ئي آهي. لڳه لاڳاڻن جا لباس لاهي، لڳهه جوڻ
ليڙون پائي ويٺي آهي. پاڻ نچاوت ڪري، آساوتتي ئي بيٺي آهي. محبت ۾ مثل آهي،
لڙڻ ۾ نٿل آهي، رنگ ۾ رڻل آهي. پر يار جدي کي باد، سي نه باد هميشه يار کي.
سو محبت نه اڳي ماندو هو، وصل لاءِ ويندو واندو هو. هاڻي ڪهڙا انگل آرا ڪري،
وڌيڪ شرط وجهي، ڪهڙا نوان گهات گهڙي؟ جانب نه جدي ائي پينر، هرڪ
هاري وينر. پوءِ اڪيون اڪين ۾ اڙائي ٿو، لڙڪ لڙڪن سان اڙائي ٿو، نيدهن جو نقطو
ٿو. جسو جسي سان جڙائي ٿو. پياس پنهنجي نه پجهائي ٿو، پوڳ ۽ پوڳه ڳڏائي ٿو.
سڪي سهيلي رام رنگ راني - من کن لڄ پڄائي

نانڪ اچرج اچرج سڏ مليا - ڪهڙا ڪچڙ نه جاني.
راڳه سلاول،
پنڊول، شبد (۵)

وصل کانپوءِ وچوڙو نه اصل وسري وڃي ٿو. ويا آهي وقت جڏهين هوءَ سرهه ۾
بيڪال هئي، محبت ۾ متوالي هئي، هنجون هاري ساڄن کي سار بندي هئي، کات فڪراف
۾ گهار بندي هئي، آتش جا آلا اٿار بندي هئي. هاڻي نه قضا جو قلم ٽٽي پيو آهي، قسمت
جو قيد ڳلي پيو آهي. ٺهل ڪري، پهل پيتي اٿائين. وار وڇائي، لاڻون لڏيون اٿائين. پاڻ
مٽائي، پاڻ پر ڪير اٿائين. هاڻي نه رڻل کي رجهائي، رنگ ۾ رنگه ماڻي ٿي. مڙا ڏيئي
ماڻا ڪري ٿي. سهڻ وارو سهڻل، جو سڪ سان اچي سامهون ويندو اٿس! پوءِ ڇو نه چاهي
ڪري، چڏن ڪري؟ پرين جي پلاند ۾ پڏي آهي، نور نظر ۾ اڏي آهي. بوداي بانوري
آهي. ساڄن ليکي، سندر بيٺي آهي، مرگه نڙهي آهي، حور پري آهي. سر ليڙون لاهي،
لعن ۾ جڙي آهي. سونهن جو سروپ آهي، سو سهسين ڪري ئي سينگار. هاڻي سنجڙي
ٿيو اٿس، پوڳه لڳو اٿس، سهڻ لڳو اٿس. هاڻي نه نور محل ۾ آهي، اکند آند ۾ آهي،
پرم پد ئي آهي. آمرت ڌارا ۾ پاڻ جهم جهم ڪري ٿي. انحد ڏنيءَ ۾ پاڻ وڃي ٿي.
ستنام جي ساگر ۾ پاڻ لهرائي ٿي. هيءُ ميلاب دلبي ميلاب آهي، ارحيمت جو اسرار آهي،
سهاڳ جي سرفرازي آهي. اهڙين سهاڳين جي صاحبن اُپار مهما ڳائي آهي، نه هو آهن
ڳئون ۽ گيانوٽ، سيلوٽ ۽ سويانوٽ، ڪاونٽ ۽ پٽروٽ، وڙوٽ ۽ اُچاروٽ. عوٺي
آهن نرمل ۽ نماڻيون، سڄاهيون ۽ سدورين، سگهڙ ۽ سلڇڻيون. اهي سڀئي اڪال پرڪ
جون پياريون پندريون آهن. سو لذت جي لطف ۾ لبالب آهن، جوتي جوت آهن.

اڪال مورت ڦر پايا اُبناسي - نا ڪڍي مري نه جايا
سري راڳه، محتا
ويتاهه هونتا ميري بابلا - گورمڪي هر بابا.
چوٿان، پند (۲)

لڄ ادا سائي نه آهن. هاڻي سڄو ڏاڏو آهيان، تنهن ۾ نهڙو ڏاڏو آهيان، ٻوڙ ۾ ٻوڙي
 آهيان. انتظار ۽ اوڙي ۾ اسٽيل آهن، ٻوڙ ۽ ٻوڙي ۽ ٻي آرمي آهن، مٺا
 جي ٻوڙ ۾ نه آهن. حال بهال آهي، حوصلو پائمال آهي. سڄو سائي آهي ڪونه. اڪهائي ۽
 هي آڙ ۾ آهن. هڪڙي ڪٿي هنڌ ۾، ٻئي ٿي پاسا وڙهان، ڏيکڻ ۽ اتر کان. سڄي
 ٿي سڄي لڳي ٻئي آهي، رات هر رڳ لڳي ٻئي آهي. هاڻي نه ڪي آهي نه اڳ، ڪي
 منڊر نه اڳ لڳي. هوائي وڻي جدائي ۾، سڳو وڻي سڙون ۾. جانب جو چلو اڃا ڏسڻ
 وڌو، مٿس هر مڙو مٿس ڪونه، چاڻي ۽ هر چڪر اڃا چڪر ڪونه. ٻوڙ هردي جي
 هاڻي صاف آهي، صفا خالي آهي. تنهنجي تيرپ لاءِ مٽوالي مستان آهي.

آمدن آهي ٿي تڪان ٻئي، ٻيون مٿيون پنهان لڳان ٻئي. ٻئي آهي ٻنڌ ٻڌاڻان،
 وڃاڻان، ڦاروڻ ٻڌاڻان، روڻي ٻڌاڻان، نه من مٿس ڪي ڪر ڪهڪاءِ ٻئي، ڪر
 ٻئي. نه من ڪا ڪهل ڪري، ڪر ڪري. نه هن سڪاڻ جي سار لهي، هن پاسن
 جي پاس ٻڌائي. نه من هن ڪوليءَ سان اچي گڏجي، ٻوڙ ۽ ٻوڙي، لکن ٿي لکنائي ۽
 نعل هنن ٿي ٿار وڃي. مان نه مٿس هي ماڳ ٿي آهي آهيان، ٻاڳ اڳ لاءِ آهي آهيان،
 ٻوڙ ۾ چسپ ڄاڻ لاءِ آهي آهيان. مان نه دل ۾ دل جي ڏوڙ ۾، ڏوڙ ڪرڻ لاءِ آهي
 آهيان، ٻوڙ ۾ ٻوڙ لاءِ آهي آهيان، کيس ڪهڪاءِ ٻوڙ لاءِ آهي آهيان. منهنجو ساهه نه
 ساڄن کي سڀاري ٿو، منهنجو لک لک نه لال. نه اچي ٿو. ملي نه ٿو ٻوڙ نه ٻوڙ ٻوڙ،
 ٻوڙ ۾ اچي ٻوڙ ٻوڙ، ٻوڙ ۾ سڙو ٻوڙ ٻوڙ، ٻوڙ ۾ ٻوڙ ٻوڙ، ٻوڙ ۾ ٻوڙ ٻوڙ.
 هيءُ لفظي لڳا ڪونه آهي، هيءُ شاعرانو شادمانو ڪونه آهي. هيءُ عاشق جي عهد جو
 عادلانو آهي، نه هاڻي ٻوڙ ٻوڙ، سا حاک وارن ۾ وسائيندي، سا ٻوڙ جي ٻوڙي
 ڪيائيندي، سا سڀ هر وڃي وڃي. هي ٻوڙي ٻوڙي آهيان، هي ٻوڙي ٻوڙي آهيان،
 آهيان، سي ٿي هيءُ لفظ جو لفظ ڏسندا وڃي، واءِ، واهه جا واهه واهي، شڙاڻاڻي ۽
 ٻوڙ ٻوڙ وڃي.

مڇلي هرڙو ڄل ٻان - جهڙو مٿس سڀ سار
 ارڙو ٻار ميرا شهنشاهه - هڪ ملڪي باهه ٻوڙ.

اي سڄو سڳي، ساڄن هر سڄو نه سڄو آهي، ڪي هر ڪل آهي. وڃو چڪي-
 ڪيس، سو هر نه ٻوڙ نه ٻوڙ. چا ٿو ڪيس؟ نه وڃو نه وڃو، نه حسن نه هوائي،
 نه ٻوڙ نه ٻوڙ، نه هاڻي نه سڳو. نه چالاڪي نه چيڙي، نه اُٺ نه اُٺو، نه ڏاڏو نه
 ٻوڙ، نه ڏن نه ڏوڙ. هن کي ڪي آهيان، صاف مٿس، شڙ پائوڻان ۽ اٽل ڪرڻ.
 هن کي ڪي آهيان ۽ آهيان، ڪها ۽ هيڙ ڏاڏا، سڳو ۽ صديق، سڳائي ۽ سڳائي،
 مٿس ۽ سڳائي، شيرا ۽ شرافت، شڪر ۽ ستروش. هر وڃو ٻوڙ آهي، سڳو ٻوڙ

حياء ڪري هيٺ آهن، جن جا ڪن پراڻي پٿار کان پري آهن، جن جو نڪ نرمائيءَ ۾
ڪدار آهي، جن جا چپ لفظ ۾ لڳندار آهن، جن جا ڳڻا ڳولها ڪندي ڳاڙها ٿي ويا
هن. جي سيدو سک ۾ ساهين ٿيون، جي ڪمر ڪسادگيءَ ۾ ڪڏائين ٿيون. جي محبت
جي ميندي لڳائين ٿيون، جي پريست جي رڙ ۾ پير پائين ٿيون. جهي جو مک ماڳي سان
رڪي ٿو، جهي جا هٿ ٻوڙ ٿاڻي سان پيلا آهن، جهي جون ٽنگون ٺهل ٻر ٿن ٿيون.
جهي جي وڇار ۾ وڻي آهي، من ۾ مٽيا آهي، دل ۾ ديا آهي، هردي ۾ همدرد آهي.
جهي صبر ۽ سندس جو سينگار آهي، حليمائيءَ جو هار آهي، اره جو رڻو آهي.
جن کي صبر ۽ سندس آهي. جن کي مروت جون مندليون آهن، چستيءَ جا چوڙا آهن، ڪر
سب جو سندس آهي. جي نينهن جي نشي ۾ نروار آهن، جي رام نام جي رنگ ۾ رڻل آهن.
جا ڪنگو آهن. جي رنگي وينئون آهن. جي پو ۽ پاڻي ۾ پيل آهن، جي ٿا
جي گل رنگ، هڪ رنگ ۾ رنگي وينئون آهن. جن پاڻ وڇائي پاڻ پاتو آهي. آه
تيرج ۾ ٽهيل آهن. جن شرن پئي سائين سڃاڻو آهي، اعليٰ آئمائون آهن. آهيئي بن سرون ۾ هس
سڃاڻئون آهن، سڃاڻئون آهن، سڃاڻيون آهن، جوت ۾ جوت ٿي ويون آهن.
آهن، هڪ ۾ هڪ ٿي ويون آهن، جوت ۾ جوت ٿي ويون آهن.

راڳ سُو هي، محلا
ٽيجا، وار (9)

ڏن پير اهر نه آڪيئن - بهن - اڪني هرو
ايڪ جوت دءِ هور ٿي - ڏن پير ڪهيئي سوع.

مان ڪير، جو سڃاڻين سان سڌ ڪريان، راطين سان ريس ڪريان؟ مان نه ڪاري
ڪو جهي آهيان، ڪوڙي ڪاڇي آهيان، ڪڏي ڪملا آهيان. مون کي نه آهو حسن
۽ حياءُ آهي، نه ڪشش ۽ ڪاريگري آهي، نه سورت ۽ سينگار آهي، نه لڙاڪت ۽ لڙاهت
آهي. پوءِ ڪچان ڇا ٿي، ڪڏان ڇا ٿي؟ ٿوڙ ٻڌا ٿڌان ڪيئن، اچڻ ٻڌا ٿڌان ڪيئن؟
سڀ اوڳو مٿي ڳوڻ نه ٿي ڪوئي - ڪڏ ڪر ڪم ٻڌا هونئي
نا مٿي روپ نه ٻڌي نٿا - نا ڪل ڏيکڻ نه مٿي نٿا.

راڳ سُو هي، محلا
ٻهلا، اشتهدي (1)

مان نه ٻڌون پنهنجون راسيان ويني، راسيان ويني رندي رندي، پڇتايان ويني،
سمون جو سڳڙو سوربان ويني. هي مذهب سڃاڻين، مان سڃاڻي ٿو وٺ ڪوڏا ٿي آهيان.
ڪڍي آهيان پاڻ سان، ڳڙهي ڳڙهي ڳڙهي ڳڙهي، سڙهي سڙهي، سوغات سڪ ۽ سڙ
جي. اها سڀ ڏي ڏر ڇڏي، اچي تهندي آهيان، تهندي آهيان. پر جهن کي جهن
رهي آهيان. جا آهيان سا آهيان. جهڙي آهيان، جهڙي آهيان. سڄاڻو آهيان. سڄاڻو آهيان.
ٽڪرائي ٿو، تهن کي نه ٿون اڀائين ٿو. سو مذهب ٿوڙ نه ٿس. مٿي مڌاڻو مذهبون.
مهر ڪر مهران. بندي گهگار آهي ٻن ٿن ۾ بند ٿوڙ آهيان، اچي ٿوڙ آهيان. مهر ڪر مهران.

بِسْفَ نِهاري كامپي - لڄس پري لاءِ ساسا
آر نه پهتو ٻيڳ نه ڪسي - هر دوسن ڪي آسا.

راڳ ڪوڙي، ڪسر
صاحب، شد (۶۵)

هيءَ لالن لاءِ لڳاتار لڄ، ڇڪتاڻ استريءَ کي سوج م وهي ٿي، نه ڪي نه ڪناهه
گهٽائون هوندا آهن، جنهن سان جانب کان خدا ئي پئي آهيان. نه ڪي نه ڏوهه ڏنگائون
هوندا آهن، جنهن ڪارڻ پرين کان پري ٿي پئي آهيان. هيڏي لوح جي لوهي هوندي نه
دلر کان دُور اِي پئي آهيان؟ اٽس خيال پچائي پئي، نه لکي ۾ ايس لکيس ٿي،
شيءَ جو آواز ٻڌي ٿي، چٽ شڪتيءَ جو چمڪار ڏسي ٿي، پنهنجا ڪل ٻسپ
، اکين آڏو اچس ٿا، پنهنجا ڪيل ڪڪرم ۽ ڪلچل باد ٻڙس ٿا. وڇوڙي جي وچ
معاوضيت مليس ٿي. پڇتاءَ، پراڻو ۽ پراڻا هي پناهه وٺي ٿي. خدا ئي کان ڄاڻا
ٿي، پڇتاءَ جون ٻڪارون ڪري ٿي. سڌين ۽ ڪي سڌڙا ڪري، سڌ ڪا پري ٿي.
اکين جي آنس سان، من جي مڌان جي ميراڻ مٽائي ٿي. روئي روئي راتل کي راتهاڻ
گهر ٿي. ليلاي ٿي، ٻاڏائي ٿي، ٻڪاري ٿي. ڇا ٿي ٻڪاري؟

هي منهنجا منڙا مالڪ، ڪانهي ڪا ڪا ڪيچن ۾. مان پاڻ ڪنهي ڪاٺاري آهيان،
ميري مدي آهيان، بدچلن بداعالي آهيان، بيگني بيهاءُ آهيان، عبدالعزير صدر
آهيان. آڙوڻن ۽ اوڙوڻن ۾ اٽڪل آهيان، وڪارن ۽ وهمن ۾ وڇوڙا آهيان، اٽڪل ۽
لٽ ۾ لڳن آهيان. هوڏي هسلي آهيان، حسد جي ڪم ۾ آهيان. پنهنجون سڌون
پراڻن، بدبختيءَ جو باعث بڻجن ٿا. تاهيءَ لاءِ لاهي مان پاڻ آهيان، هر ڏو وڃي
وڪڻر ڪوڙي ڪج جي لالچ ۾. لاهيءَ وڪري پچاڻا، منهنجا ڏيڏا وساڻا، منهنجا ڪيل
ڪوڙاڻا. هاڻي وڃي هٿ مروڻيان ۽ ٿڌا ساهه کڻان. دوش نه ڪنهن آهي ۽ نه ڪنهن
کي ڏان ٿي. پنهنجا ڪرم گهٽن ٿي. هي سائن سولاج، نون نه سکن هي سولاج آهن.
پر مان پنهنجي ٻاين ڪري ٿي، وڃي ڪشت ڪاٺيان. سو تو ڏاڏا کي ڪهڙو ڏوهه ڏيان؟

پر دوس لاهي سُڪه ڏائي - هڻ وڇوڙي پراڻي
بدولت ٿاڪ ڏيا ڏاڙه - گهر آوه لاهه پياري.

راڳ ڪوڙي، محلا
بهران، چنب (۱۲)

هي منهنجا پيارا پرڻو، نون نه هڪڙو اڪيلو، پر پرتان پڙن پڙي اٽڪل استريون.
سڀئي ٽوڪي سڀاڙين ٿيون، ڀائرن ٿيون، موھين ٿيون. سڀئي ٽوڪن مشتاق آهن، ٿيڻ
جي ميلاپ لاءِ منتظر آهن. پر ٽوڪي نه وڻندا آهن، هي ٽوڪي حيان سلڇڻيون ۽ سڄا هون،
ٻاڪدامن ۽ پرهنڙا، بيداغ ۽ بيطير هوندا آهن. جي لهنائيءَ ڪري نڍا آهن لهنون
هوندا آهن. سير ۾ سڀڻون هوندا آهن، ٻپ ۾ ٻولائون هوندا آهن. جن جا نڪا حليمائيءَ

ينهن کي پاڻ ۾ مڃائي سگهندا؟ اکر ڪيئن آفت جو نرني اظهار ڪندا؟ اهو سڀ انهيءَ
جي اختيار آهي. باقي عشق نه لازمان آهي، لا مذهب آهي، لاهد جي لرزش آهي.
سڄو شيوڪ، گورمڪ يا جڳياسو استري، مڌر پاڻ جي پاونا رکي، محبت جي ميدان
۾ آئي آهي. وڏ کان وڌيل آهي. سو سدا پئي سپرينءَ کي سڀاري. اها معلوميت اڳي
اٿس، نه محبتي مذهب جي موافقت ۾ رهڻو آهي، قرب جي قاعدن جي قبوليت ۾ رهڻو
آهي، فنا ۽ فدا جي فطنت ۾ رهڻو آهي، خامين ۽ خرابين جي فطنت ۾ رهڻو آهي. اها
سڀ شرط شرط پورا ڪرڻ آهي. پر هيتر حال ڪهڙي ۾ آهي؟ اوهه جي باز
هي، محب ملڻ لاءِ ماندي آهي. پر ٻيو چاري آهي، دل ديواني آهي، اولي يا
آهي. عقل ۽ شرم پئي، نينهن نهڙي ڇڏيا اٿس. وار ونگڙيل اٿس، اڪڙون آليون ا
پلڪون پسيل اٿس، نه منهن مڙهائيل اٿس. ٺٺ ننگڙون اٿس، نه ٺٺا لڙون اٿس.
محبتي مڃڻ اٿس، دل ۾ دهڪو اٿس، جگر ۾ جولاڻ اٿس، نه چڪن ۾ چاڪ اٿس.
هيڏا ئي ويا اٿس، نه سندن ساڻا ئي پيا اٿس. رت سٽ سٽ ڪري ويا اٿس. نه سمهڻ ۾ آرام
اچيس ٿو، نه نه جاڳڻ ۾ سنڌوش مليس ٿو. جي سمهي ٿي، نه ٽڙڻ جي تدار ستائيس ٿي
۽ جدائيءَ جي جان جلائيس ٿي. جي جاڳي اٿي ٿي، نه سٽا سٽا سٽائيس ٿا، ۽ دٻيل
دونهان دم گهٽينس ٿا. پئي لڳي پئي پڙ ڪونه ٿي ڪچ ڪچي. جهوريءَ ۾ جهري پئي،
ڳڻپين ۾ ڳري پئي، نه ڌيري ڌيري ساهه کڻي پئي. گرميءَ ۾ پگهرجي وڃي ٿي، نه سرديءَ
۾ سڀائجي وڃي ٿي. جهولن ۾ جهڙپجي ٿي، نه ولهه ۾ وساهجي وڃي ٿي. رات ليرس
وڻ ۾ نه ڏينهن ڏوراهن ۾. پچي ويو اٿس پٿار. سر سرنيون پيون سهما ڏيس، وڙهي وارا
ويٺ وڃهنس، ۽ ڌيري وارا ڏنگ هڻن، نه وند ڪير سمجهيس ڪونه. پر پاڻ بيٺا جي
پراون سان! سو حال مڏرم اٿس ڪونه، نه وند ڪير سمجهيس ڪونه، درد جو داستان ٻڌائي ڪونه، ماڻهن
پيار ڪري ڪونه، دل جي دانهن ڪڍي ڪونه، درد جو داستان ٻڌائي ڪونه، ماڻهن
منجهه ڏئي ڪونه. ويڃاري وياڪل آهي، وهن ۾ وسڙل آهي. فراق جي فڪرات ۾ آهي، پر
تابداريءَ جي تات ۾ آهي. سڪ سڌ ۾ سڙي پئي، اوهه جي باهه ۾ جلي پئي، جلي وسامي پئي
۽ وسامي جلي پئي، پر ٻڙ ڪ باهر نڪرس ڪانه. قرب جي ڪاٺيءَ ڪنل آهي، ڇڻ نه ٻڙن پسان
ٿي آهي. مهني ماس جي مهمان آهي. پر بريت پاڻ لاءِ پريشان آهي. سرار اڳهو اٿس پر
صدق سگهو اٿس ۽ اميد سان اڃا ارواح اٿس. سو پئي ٿي به، بچائي، ٿارون ٻارائي ۽
ڏس پتا پچي، نه ڪهڙي ديس ۾ ٿو منهنجو دلبر وسي، جڏهنجا پون مٽيءَ کي ڪو ڏس
ڏسي. هر دم نماڻا نيٺ ڪڍي، وطن طرف واهائي پئي، جانب لاءِ جاڳي پئي. پئي ٿو به،
جي ٽريپ تي لڳي، پئي هن هن جي چئي ٿي لڳي، نه من ڪا ڪانڌ جي ڪل پئي،
من منو منار ڦرڻ جي وات واري ۽ ماڳن تي موٽي. اچي. دل ڏئي درد ڏنو اٿس.

سهاڳڻ

مالڪ سان ملائي ٿيڻ کان، سندن مهاڻائن، ڪيئن پويءَ جا ٻنڌ ڏسيا آهن، جهڙوڪ: سڪي پاڻ، حورو پاڻ، ماما يا پتا پاڻ، داسا پاڻ، مڌو، ڪنڪ يا پتي پاڻ. سري ڪرڻ ڪرنت صاحب ۾ به، ڀڳتيءَ هڪ هڪ پاڻ تي، انڪ شديءَ سلوڪ آيل آهن. هن بستڪ جي نس ڀاڱي هي چوڻين باب ۾، ”ڏهاڳڻ“ بابب احوال آيل آهي ته هن باب جي شروعات، اڳ ”سان ٿي ٿي. صاحبن مڌو يا ڪنڪ پاڻ جو تصور ڪندي، ۽ پاڻ ڪسي پتي جي پويءَ يا پتي سمجهندي، وچڙي جا وڙلاپ ڪڍيا آهن، اوسڙي ۽ اڪر پ اٿاريا آهن، ڏهاڳڻين جا ڏوهه ۽ سهاڳڻين جا سُلچڻ سمجهايا آهن، وصال جي ٻن ۽ واحد هي وجد جا ورق ڦرايا آهن. اهر آئيءَ پاڻ جي آهي، واحد جي واقفيت ۽، جهڙو آيا ۽ پرم آيا جي ميلاپ جو. سڌو شيوڪ، ڪورمڪ ٿيو آهي. ڪورمڪ ٿي پتي پرمائما سان، پرم جو داغ لڳائڻ آيو آهي، حقيقي عشق جو اظهار ڪرڻ آيو آهي، سڙيءَ ٿي ڪٽي ڦراييءَ جو ڪلام ٻاڻ آيو آهي. ڪُل ٿاڳ جي ٻاري ڪيل آيو آهي. سهرينءَ کي سيع ٿي سمهاري، اهر سهاڳ جو اڪند آند ماڻڻ آيو آهي. مذڪر هوندي موليت ٻڌي آهي. هاڻي ڪا به مشڪلات مڊهاڻيس ڪانه ٿي، ڪا به ڪاوت وڪيس ڪانه ٿي، ڪا به پريڪشا پريشان ڪرڻ ڪانه ٿي، ڪا به ڦراڻي ڪنباڻيس ڪانه ٿي. اڏول ۽ اٿل رهي، آخر ڏاڏو ٻڌي ٿي، رڏيءَ وهی ٿي، ڏوليءَ چڙهي ٿي، سح سنگاري ٿي ۽ ساڄن سان سيمڪ لسي ٿي. سڄي ست لڳائي، سدا سهاڳ ٻڌي آهي. پرم جي پوک ۾ پاس پتي، پتي پرمائما هي ست وائي ٻڌي آهي. ڪٽي ڪيئن جي ڪٽي، آهي وڙ کي وڙي. هاڻي جو ڪنهن ڪاڻ ڪڍي، جهنگ جهاني، ڏونگر ڌاري، اڪ لنگهي، ۽ پير پٿون ڪري ۽ هاڻي نه سڄو جا سب سڙ ۽ سختيرون تاب پيا. هاڻي نه سوب جو سهرو سر مٿان الس. جهڙو سچ سڪي آهي، محب مڪي آهي. ڏک ۽ ڏاڏون جا ڏينهن ختم ٿي ويا، ڳولها ۽ ڳاري جون واليرون پُورائون ٿي وڃن. هاڻي نه سدا سڪي آهي، سدا سهاڳ آهي. پرمي ۽ پريتم، اڳي پاڻ آهي. سهاڳ پاڻ آهي، سهاڳ پاڻ آهي، اهر شه به پاڻ آهي. پيار ٿي پيار آهي.

صاحبن سهاڳ کي، سن ڪيترن نالن سان به ڪري ڪوٺيو آهي، جهڙوڪ: ناس، لاري، نماڻي، ڪاڻ، ڪاڻي، ستي، سڪي، ڏن، بهارون، وغيره وغيره. ساڳيءَ طرح سهاڳ به پتي پرمائما ٿي ڪيترا نالا رکيا آهن، جهڙوڪ: پٽ، پڙ، پري، پرين، پريتم، پيارو، شهر، ساڄن، سچڻ، سچ، رميتا، راول، رنگيلو، لال، لالن، لاهه، ڪنڪ، ڪلارو، وغيره وغيره. پتي پتيءَ ٿي ڪٽي بهمار نالا رکي، نه نه سندس پرم جي پياس لهندي ڪانه ٿا! نه رڳو اٿس جو انسانو ٿا اٿائين ۽ اکر نه رڳو نيعن جو ناپر ٿا پويائين. باقي نالا ڪيئن

۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰
۲۰۱
۲۰۲
۲۰۳
۲۰۴
۲۰۵
۲۰۶
۲۰۷
۲۰۸
۲۰۹
۲۱۰
۲۱۱
۲۱۲
۲۱۳
۲۱۴
۲۱۵
۲۱۶
۲۱۷
۲۱۸
۲۱۹
۲۲۰
۲۲۱
۲۲۲
۲۲۳
۲۲۴
۲۲۵
۲۲۶
۲۲۷
۲۲۸
۲۲۹
۲۳۰
۲۳۱
۲۳۲
۲۳۳
۲۳۴
۲۳۵
۲۳۶
۲۳۷
۲۳۸
۲۳۹
۲۴۰
۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۵
۲۴۶
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸
۵۳۹
۵۴۰
۵۴۱
۵۴۲
۵۴۳
۵۴۴
۵۴۵
۵۴۶
۵۴۷
۵۴۸
۵۴۹
۵۵۰
۵۵۱
۵۵۲
۵۵۳
۵۵۴
۵۵۵
۵۵۶
۵۵۷
۵۵۸
۵۵۹
۵۶۰
۵۶۱
۵۶۲
۵۶۳
۵۶۴
۵۶۵
۵۶۶
۵۶۷
۵۶۸
۵۶۹
۵۷۰
۵۷۱
۵۷۲
۵۷۳
۵۷۴
۵۷۵
۵۷۶
۵۷۷
۵۷۸
۵۷۹
۵۸۰
۵۸۱
۵۸۲
۵۸۳
۵۸۴
۵۸۵
۵۸۶
۵۸۷
۵۸۸
۵۸۹
۵۹۰
۵۹۱
۵۹۲
۵۹۳
۵۹۴
۵۹۵
۵۹۶
۵۹۷
۵۹۸
۵۹۹
۶۰۰
۶۰۱
۶۰۲
۶۰۳
۶۰۴
۶۰۵
۶۰۶
۶۰۷
۶۰۸
۶۰۹
۶۱۰
۶۱۱
۶۱۲

(۴۲) سنجوگي دُن ۱ بر ۲ ميللا هوويي - گورمت وچھ، د رمت کوويي
 رنگ. سڌ نيت رلينا ماڻهي - اڀي ڪٺ پياري جيءُ.

راڳ مارو، مـلا
نيجا، وار (v)

(۴۳) سچا ڪا پر ايڪ هي - پر ان خالي ٺاه
 ٺاڪ سي سرهاڪڻي - جو سنگور ماه سماه.

۱- تڪاري، محلا
۲- پھلا، ٻارهه ماھن

(۴۴) گھر سیج سہاوی جان پسر^۲ راویج - گورہک مستک یاگر
 زانک آہنس^۳ راویج پسر^۲ ریتہ - ہر^۲ ور پسر^۲ سہاگو۔

۱. واپس، نکاري،
چو نان، چنت

(۴۵) ئۇن ئىتر جامى ھەر آپ - جە ئۇن چلاوھ پىياري توي چلان
ھمري ھاك كچ نساھ - ئۇن مىلھ تان ھە، آء ملان .

واکھ ملا، محلا یو،
سُجِد (۲)

(۴۱) اَوَگَن تِياگَم يَئي اِعرَاگَن - اُسْتَر وُر مَـوہاگَم ہـرِی
سَوَگَ وِجَوَگَ تَس کَدي نہ وِيايَی - ہر پُرپ اَپَني کَریا کَری۔

سلوک، شیخ فرید
(۱۲۷)

(۴۷) اَوْرُٓ سَو اڪر ڪُورُ ڪُٽ - ڇهبا مٽيڪا مٽ^{۱۲}
اي لري^{۱۳} ڀيٽي^{۱۴} ويس ڪر - تان وس آوي^{۱۵} ڪٽ.

سلوک، محلا بیلا
(۱۹)

(۴۸) سڀني گهٽي شهر^۲ وسيع - شهر^۱ ۾ گهٽ - ڪوڪ
ناڪ تي سوهاڙي - چنن ڪوڪ پرگت هوءَ.

سلوک، مدلا نیجا،
(۳۱)

(۴۹) گرو مک نام سواہک ہئی - مستک مٹی لکاس
 ہر ہر نام آرڈار یا - ہر ہر دئی کھل پرکاس ۔

(04)

(۵۰) آپؐ پہاڑ پر اتر ملیے - وَنَّا جَهَنَّمَ لاء
جہنم جہم آہ-رک ورسدا - نَشْنَا بَکَ سَیْ جَاءَ .

سارے، محلاً بدجوان،
(۱۲)

(٥١) سَتَرِي سَكِي مَوْنِس - جَو رِي شَهْ أَطِي
بِرِر وَجُو هَا دَلِي مَهْ - اُنْبِي هَر لَوْنِس.

۱. جگياسو استري. ۲. ٻئي پرماتما. ۳. ميلاپ. ۴. رات ڏينهن. ۵. وي-راج. ۶. ڦاٽر.
۷. دڪ. ۸. وچوڙو. ۹. نهٺائي. ۱۰. ڪميا. ۱۱. زبان. ۱۲. مٺا مٽر، شبد. ۱۳. ٺيٺي.
۱۴. هي ڀيٽ. ۱۵. هر دو. ۱۶. ڳورو ڌناران. ۱۷. ٿر مائر. ۱۸. پرڪاس. ۱۹. برسات.
۲۰. ٿرشنائون. ۲۱. سهندِي. ۲۲. ننڊ. ۲۳. ورلائون ڪن.

(۳۲) سیخ سَهاوَع سدا بُرِ راوَع - هر وَر پاپا لار

نا هر مری نا کدی دک لاکي - سدا سوهاکځ نار.

(۲۳) هر دل ملا سورل رهيا - مايا کهيکي ري سوتري

هي اوترا لوچتي - بالسي ميل نه هوتي.

(۳۴) نرکتا سور حورب اوتارا - سيخ وچاني سرڌ اپارا

اڅر داک لال سها راتن آيا - من نانک پر ڏن مل سک پاپا.

(۱) ڏن پر اوتار نه آکس - اهن اکي هره

ايک حورب ده ورثي - ڏن پر کهيکي سوه.

(۱) ملتي ملنا لا ملع - مليا مليا هي هره

اتر آتري هي ملي - مليا کهيکي سوه.

(۳۷) حان سک لان شه واورو - دک يي سملائره

لانک کهيکي سيالتي - راء کس ملارا هره.

(۳۸) شه کي سار سوهاکځ حاني - کج ايمان سک راتيا مالي

تن من ديه نه اتر راکي - آواڙا ديه نه سبي آياکي.

(۳۹) سک ساگر پرپ پالتي - حب هروي پاکو رار

مان مان وچانتي - هر چرطي لاکو رار.

(۴۰) سندرگي ملاوڙا - ان کن کتي يورک

وانورگي مل وچوڙي - نانک يي سندرک.

(۴۱) پرستي ڏن برار وچاني - کور کي شيد تيا چس لاني

سوي ڏن کوي سيلي - ترشا کيکي بوارې هي.

واڳ سورب، مولا

چوڙان، وار (۲۳)

سلوک مولا تيا

واڳ تلک، مولا

پهلا، شيد (۱)

[پر دلع]

واڳ سوهي، مولا

تيا، وار (۹)

(۱۹)

[سلوک مولا دوحا]

(۲۰)

واڳ سوهي، پکب

روداس، شيد (۱)

واڳ بلاول، مولا

پنجران، چس (۱۴)

واڳ مارو، مولا پهلا،

شيد (۱)

(۱۲)

۱. پتي برمالا. ۲. هکامو استري. ۳. گهڙي خواهش رکڻ. ۴. طاهر لود. ۵. سورج.

۶. روشاني. ۷. گڏ وهڻ. ۸. آيا. ۹. سرور. ۱۰. ډونگي ملاقات. ۱۱. سچي ملاقات.

۱۲. سمرن کهي. ۱۳. قدر. ۱۴. تياڙي. ۱۵. بيد، تشاوت. ۱۶. ڏسڻ. ۱۷. اهدکار.

۱۸. سيم. ۱۹. ميلاب کڻ ٿا. ۲۰. دشت، منمک. ۲۱. ميلاب کري. ۲۲.

۲۳. تمار سکي. ۲۴. پاس، آڇ. ۲۵. لوروم ٿي. ۲۶. وڃي ٿي.

(۲۲) پوتڻا ڪهڻي سو مانئجي - ايهه سينگار ٻڌاءِ ري

دوڄا پاڻ وساري ڇڏي - ايهه تڻولا ڪاءِ ري.

راڳ آسا، محلا نيجا،

اشتادي (۶) ۱۱

(۲۳) سوهانگي سدا پُر پايا - هڻو مڻي آپ گواءِ

پُر سڀني اُن دن گهه رهي - سڄي سڀج سڪ پاءِ.

(۶) ۱۵

(۲۴) سوهانگي محل پايا - وجهه آپ گواءِ

ڪور شادي سينگاري - اڀڻي شهه لعيئا ملا.

راڳ آسا، محلا

چيت (۴) ۱۱

(۲۵) شيد آپاري ملي پياري - سدا گڻ ساري من وڻي

سڀج سهاوي جان پُر راوي - هل پُر ٻيتم. آوڻ نسي.

(۲۶) ندي اندڙي مڏا ڪوڄ نه ڪڍي - منجهه مهبت نيري

تڻه شهه چوڻي مڏا هيڙا سينر - هر نانڪ ٽلهڙا پڙي.

راڳ بهاگڙا، محلا

پنجوان، چيت (۴) ۴

(۲۷) جو سرون آوي ٿس ڪٽ لائي - اه برڏ سوامي سندا

پنوت نانڪ هر ڪٽ مليا - سدا ڪيل ڪرندا.

راڳ وڏهنس، محلا

چوٿان، شيد (۳)

(۲۸) هڻه جاءِ پڇان سوهانگ سوهانگ - ٽسي ڪڻ پائيڙا پُر پيرا

مڇي اوڙ ٿڌر ڪري پُر ساڄي - مڇي چوڏ پڙا ميرا تيرا.

راڳ وڏهنس، محلا

چوٿان، چيت (۳) ۶

(۲۹) من وسگت آيا پرم پڌ پايا - سا دن ڪٽ پياري

انتر پريم لگا هر سڀني - گهر سوهي هر پُر ناري.

راڳ وڏهنس، محلا

نيجا، آلاهيئا (۴) ۱۱

(۳۰) پُر لرمائل سدا سڪدالا - نانڪ شيد ملائي

پرهه وڇيٽان پي ملهه - جي سنگور لاکه ساڄي پائي.

راڳ وڏهنس، محلا

چوٿان، وار (۱۵)

(۳۱) اس جگه مهه پُر ڪهه - هور سگي نڙا سڀائي

سڀ گهٽ پوگوي آهت رهي - آلهه نه اڪڻا جائي.

سلوڪ محلا نيجا

-
۱. پتي پرماتما. ۲. بياني، ڏئيس پاڻ. ۳. پان. ۴. آهڪار. ۵. لهيل آهي. ۶. سروب. ۷. ٿاس ٿيا. ۸. پير. ۹. ڪسڪي. ۱۰. سڀي ڇڏيل. ۱۱. ڪلي. ۱۲. آند رويي. ۱۳. باجهه. ۱۴. قبضي بر. ۱۵. مڪني. ۱۶. جڳياسو استري. ۱۷. وڇڙيل. ۱۸. برش، مڙد. ۱۹. پيا سڀئي. ۲۰. استروون. ۲۱. هردا، جيتو. ۲۲. نرليپ، الڪه.

(۱۲) سُرُجِ اِيْمَنِي بِرِ وَسِي - كِه رِكَم پَد پائيني ؟

آپ نرلحن آلک هي - آبي ميلائيني .

(۱۳) سِل سَمَر پُرِه اکبا مانع - رَس باري کُڌ د ک نه همانع

کِه لالک جن پُرِه پرميسر کَر حاليا - دَن سَعي درگه پُرِوانيا .

(۱۴) اَلَمَ واجي وحه کهر مه - پَر سنگ سيج وچالي

پرونس نالک سهج رهي - هر مليا کُت سَکداني .

(پرم کُږ مانع سهج سرامي - پُرکاس پيا کُږل کليا

وَر بايا پُرپ اَنترحامي - لالک سوهانگه نه لُليا .

(۱۶) بِن سَف سَعي هود کسي لار - پندم دنگه ردي بچار

پُرپ بنا کسي پَدِي سَعيه - حبلک وس لب لک نه پي لَسَنه ؟

(۱۷) سدا سوهانگ حو پُرپ پاري - کور شدي سينگار ظاوي

سيح سُکايي اَن دِن هَر وادي - مِل پُرپ سدا سک باوي .

(۱۸) سهج غشا مه آس پادزا - حوس سرُږ اناحد واحا

مها اَلند کور شد وچار - پُرِه سَعي وائي دَن سوهانگ لار .

(۱۹) کَن اَوکَن ميروکچ له پيچارو - له د پکيو روپ ولک سينگارو

چچ اُچار کچ پَد نه پي حالي - باهن پکُږ پُرپ سهجي آني .

(۲۰) کار کُږد لوب موه متاوي - چَکَکي دُږمَت اُپني داري

هوه نمائي شير کماز - تان پُرپ هوه من پياري .

(۲۱) لامِي کُل له سَرياوَلَس - کيا حانا کُڌ پايي کُت

موه اَلات غريب نمائي - کُت پکُږ هر کيبي وائي .

واږ کوزي، مهلا
نيها، شد (۱۷)

واږ کوزي، مهلا
بهنوا، شد (۳۰)

واږ کوزي، مهلا
بهنوا، چمت (۴)

(۴)

واږ کوزي، کسر
صاحب، شد (۲۳)

واږ آسا، مهلا
شد (۸)

واږ آسا، مهلا
بهنوا، شد (۲)

(۷)

؛ (۲۸)

(۹۵)

۱. پُرلوک. ۲. هي لوک. ۳. پتي پرماتما. ۴. پتروست ذرم. ۵. اَلندوين لي قصو.
۶. حکياسو استري. ۷. ذرمراء جو. ۸. قبول. ۹. اَلحد شد. ۱۰. پرمالين تا. ۱۱. تاس لير.
۱۲. روشني. ۱۳. تانم لير. ۱۴. پُرپ. ۱۵. وشين جو سواد. ۱۶. لاهير آهي. ۱۷. وچار کُږ.
۱۸. سَکر. ۱۹. کُمت. ۲۰. اهم پاڙو. ۲۱. سندو تا. ۲۲. وڻيا. ۲۳. پَت وائي.

(۳) جاء پڇه، سوهاڻي - تسي راويا ڪئي ڪٿي؟

سري راڳ، محلا
ٻهلا، شيد (۱۰)

سهج سنٽوڪر سينگار يا - منا ٻولڻي
پر رسالو ٿان مائي - جان گور ڪا شيد سٽي.

(۴) جگ سڀنا باجي بني - ڪن مه ڪيل ڪيلاء

سنجورگي مل ايڪ سي - ونجورگي اٺ جاء.

(۵) آبي رسيئا آب رس - آبي راو ٿهار

آبي هروڙي چرواڙا - آبي سيڄ پٽار.

(۶) سيڄي ڪٽ مڇيڙي - سوئي بوجه نه پاء

هٿ سٽي پر جاڳا - ڪس ڪٿ بوجه، جاء.

سري راڳ، محلا
لاشودي (۸) ۲

(۷) اڪال مروت ور پايا اٻاسي - نا ڪدي مري نه جايا

ويٺاهه هروڙا ميري باٿلا - گورمڪي هر پايا.

(۸) شيد رتي سوهاڻي - ستگور ڪي پاء بيار

سدا راوي پر آڻا - سڄي پر پر بيار.

(۹) پر پر پگت جسڪي من لاڳي - گڻا گاوي ان دن جاڳي

بانهن پڪڙيس سوامي مياڻي - جسڪي مستڪ ڪهاڻا.

(۱۰) چڻي راويا پر پر آڻا - سي دسن نٽ ڪڙ پهاڻا.

رتن جوهر لعل - هر ڪٽ نٿان جڙ پهاڻا.

(۱۱) پڙ ڪي چروا ڪر پاڙ ڪي - لوڻ ٿا سرف ڪري.

زانڪ ڪهي سياتيڻي - لو ڪٽ ملاوا هوء.

راڳ، مانجهه، محلا
پنجران، پارء، ماء،
ٻوڙي (۱۰)

راڳ، مانجهه، محلا
ٻهلا، وار (۳)، ساوڪ
محلا دو جا

۱. تو ڪهڙن گڻن سان ريجهايو آهي؟ ۲. سنٽوش، شانتي. ۳. پتي پرمالما. ۴. سهڻو، سندرو. ۵. ڪيل، تماشو. ۶. سنت مهاتمائون. ۷. دشت. ۸. آند وندڙ. ۹. ديهي، سرار. ۱۰. هردي بر. ۱۱. غفلت جي نند. ۱۲. دائر قائم. ۱۳. شادي. ۱۴. پٽا. ۱۵. گوروء، عربت. ۱۶. سڪ. ۱۷. رات ٿينهن. ۱۸. مستڪ بر ليڪ. لڪل آهي. ۱۹. آهون ساهون. ۲۰. پگڙان جو پڙ. ۲۱. پرمالما سان پر پر. ۲۲. اڪيون. ۲۳. سرتي.

(۳) سَهاگَن

(۱) جَمَد کُور پُر سَهاگَن ٿا يا - لَمَع کُور سَکِيَتِي مَکَل کَيا يا
 اَنَد پَود لَتِي کُور سَهاگَن - جَو ٿَن کُنس سِيکاري حِيَت
 ما تَظَرَنِي ما ٿَو ٻَهاگَن - پُترو تَني مِيلَوَنس سَهاگَن
 وِڙ پَونس ما سَکُوڙ اِچَکُا - جَور ٿَن کُنس پياري حِيَت
 اُچارَوَنس ما نِي پُر ٿا ي - سَپ سِيکاو پَني پَس کِيان سِي
 ما کُورَنِي ما سَهاگَن - جَور پُر کِي رَنگ سَراري حِيَت
 مَها تَکِي کَهي لَه حَاني - هر پُر مِل لَئي اَنگ لَئي
 پُر سَهاگَن وَر اَکَر اَکَر - جَن ٿانگ پورم ساڌاري حِيَت

[راجه مانجه، محلا پنحوان، شبد (۴)]

(۲) سَهاگَني آپ سَراو پَون - لاه پَورم پيار
 سَکُوڙ کِي پَاني چلدا - نامي سَهاگَن سِيکاو
 سدا راوَنس پُر آڻا - سَچي سَچ سَهاگَن
 اِڙ کِي پورم مَها - مِل پُر پَورم سَهاگَن
 کيان آڻا سِيکاو هي - سَراو پَون لَها
 ما سَهاگَني سَندري - پُر کِي حِيَت پيار
 سَهاگَني وچ رَنگ وِکُون - سَچي اَنگ آڻا
 سَکُوڙ سَهاگَن آڻا - سَچي پَنا پيار
 سَهاگَني سِيکاو پَنا - کُسي کا کُل ٿا
 پورم پورم کَن لاوَن - اَنر وِلس وِڙاوَن

[راجه آسا، محلا گهجا، اِشْتِدي (۸)]

۱. پَني پورما ۲. اَند ها کيس ۳. خوشيُون ۴. سَچي پَون ۵. حَکياسو اِستري ۶. پَن
 واري ۷. پَورنا ۸. سَهاگَن ۹. سَهاگَن ۱۰. کيانوان سَکُوڙ ۱۱. مَکَل
 پور ۱۲. اُڇي کَل واري ۱۳. مَهاگَن ۱۴. لَگ ۱۵. ٿانر اَچل ۱۶. کيان ۱۷. مَهاگَن
 ۱۸. ۱۹. اَند ۲۰. سَ ۲۱. کَلو ۲۲. سَکِي ۲۳. سَراو ۲۴. پَني

راڳه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۱۱۷)

(۱۱۸)

راڳه آسا، محلا نيچا،
اشتېدي (۹)

راڳه وڏهنس،
نيچا، چنت (۳)

راڳه سورڻ، محلا
چوٽان، وار (۲۳)،
ساروڪ محلا نيچا

راڳه سورڻ، كبير
صاحب، شبد (۴)

راڳه ڏناسري، محلا
پنجوان، شبد (۴)

راڳه سوهي، محلا
نيچا، اشتېدي (۳۱)

راڳه سوهي، محلا
نيچا، وار (۳)

راڳه بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۵)

سگلي داسي ٺاڪري - سڀ ڪهتا ميرا
جسهر سينگاري ٺاڪا - ٽس سڪهه ٻسيرا.^۳
(۱) اِه من سندو آڀا - هر نام مجيني رنگ ري
نياه سياڻپ چاڙهي - تون جاڳ ڳالهه سنگ ري.
(۲) اي من رڙي رنگي - تون سڄا رنگ چڙاه
رڙي ٻاڻي جي رڻي - نا اِه رنگ لهي نه جاء.
(۳) جني آپ گوايا ٿي پُر پايا - رنگ سڻه وليا ماڻهي
سدا رنگ راڻي سهجي ماڻي - ان دن نام وڪاڻي.
(۴) شبد راڻي هوءَ هي گهي - سوڀاوتني ٺاڪار
پُر ڪي پياڻي سدا چلي - نان ٻيا سيدگار.
(۵) ڪهه ڪير - رنگ راڻا
(۶) مليو - جڳهه ڇوڻ ڏانا.

(۱۸) گڻ ٺڏان وڏ پيتر وِسيا - نان دؤڪ پورم پو پاڳا
پي پراپت وِست اڳوڇر - رام نام رنگ لاڳا.

(۱۹) سو شهه ميرا رنگلا - رنگي سهج سڀاه
ڪاه رنگ نان چڙهي - جا پُر ڪي اڻڪ سماء.
(۲۰) شبد سڄي رنگ لال ڪر - پو پاو سينگار بڻاه
نازڪ سدا سهڻاڻي - جو چلن سنگور پاه.^۵

(۲۱) سڪي سهيلي رام رنگ راڻي - من تن اچ ٻڌائي
نازڪ اچرج اچرج سڻه مليا - ڪهڙا ڪچوڻه جائي.

۱. سڀيئي. ۲. پتي پرماتما. ۳. واسو، نواس. ۴. چترائي. ۵. سڀو، سندر. ۶. رنگجي.
۷. اهم پاڻو. ۸. رتل. ۹. گيان. ۱۰. مست، پُر پور. ۱۱. جڳياسو استري. ۱۲. سردو.

(۳) من نل ونا رنک سٔ - هٔوئج لڄ وکار

أهٔس هردئ دو ؤهي - نريو نام نرکار.

(۴) آبي ونگ ونگ ونگ ونگ - بشدي لٽون ملاء

سجا رنک نه آرئ - جو سٽ ولسي لٽو لاء.

پکٽا من آند عئ - سٽيٽ شيد رنک والسي

ان دن کٽ کاوه سد ارمل - سهٽي نام سمائي.

کوبا کري جس پار ترهم - هروٽ ساڌو سنگ

جٽ جٽ اوڊ وڌائٽي - تٽ تٽ هٽر سٽ رنک.

(۷) پيٽ پاٽ سينگار ٻڌائي - کور پر سادي محل گهر ٻائي

ان دن سدا راويٽ دن والي - مٽيٽي رنک ٻڌاڻيا.

(۸) آبي ونگي سهج سٽائي - کور کيٽ شيد هر رنک جڙائي

من نل ونا رسا رنک چاڙهي - پيٽي پار رنک چاڙهي.

(۹) باهر راڳو رديٽ سال - گهر آئي کٽوٽ لسي نال

هر هر نام ستن کيٽ سنگ - من نل ونا وار کيٽ رنک.

(۱۰) جٽ اٻلي مٽيٽي رنک گهگا - تٽ سٽي نيو جيٽ ديه

رنک چاڙهيٽ اٺ ولسي - سٽي سٽ لکنا نيهون.

(۱۱) هٔوئج کٽو - کري سينگار

تٽ ڪامٽ سيٽي - روٽي پٽار.

سري راڳ، محلا
ليکا، شيد (۱۶)

(۲۶)

سري راڳ، محلا
ليکا، اشتهدي (۵)

سري راڳ، محلا
پنجران، اشتهدي (۹)

راڳ ماڻجه، محلا
ليکا، اشتهدي (۴)

(۱)

راڳ گهوڙي، محلا
پنجران، شيد (۸۸)

راڳ گهوڙي، محلا
چولان، وار (۲۰)
ملوک محلا ليکا

راڳ آسا، محلا ٻهلا
شيد (۲۶)

۱. آهڪار. ۲. رات ڏيهون. ۳. ٻي پرمالما. ۴. پکران جو پٽو. ۵. پرمالما لاء بربر.
۶. کوبا. ۷. سرؤپ. ۸. سپاوڪ. ۹. ٻُڙوهر ٻُڙوهر رنک. ۱۰. گهر کان باهر ڪم ڪارج ڪندي.
۱۱. سب مياناڻون هردي اندر سائينءَ جو سمون ڪن پيا. ۱۲. گهر هڙندي.
۱۳. عڙ سمون بر دڙل وٺن ٿا. ۱۴. نهڪي، اهرجي. ۱۵. لياڳي. ۱۶. جيڪا سڙو استري.
۱۷. ماڻج.

(۲) رنگہ رترو

(۱) من موني جي گهڻا هوري - پڙ هوري سوت ٿاري
 ڪما سينگار ڪام ٿن پهرئي - راوي لال پياري
 لال بهه ڳڻ ڪام ٿو هي - نيري ڳڻ هو ه نه اوري . (۱۰۰ ر)
 هر هر هار ڪن لبي پهرئي - دام ودر دنت ليئي
 ڪر ڪر ڪر ڪر ڪنگن پهرئي - ان بد چت ڌريئي
 مڌ سوڌن ڪر مڌري پهرئي - پرميشر پٽ لبي
 ڌرج ڌڙي ٻڌاوي ڪام - سري رنگه سرما ڌبي
 من مڌر جي ڌيڪ جالي - ڪاها سيج ڪرائي
 ڪيان راءِ جب سيجي آوي - ته نانڪ پوءِ ڪريئي
 [راڳ آسا، مڪلا پنڊوان، شبن (۳۵)]

(۲) اِه۔ تَن مایا پاهیا پیاری - لیٲٲا لب رنگائی
 میری کٲٲ نہ پاوی چوٲٲا پیاری - کٲٲ ذن سیجی جانی
 کایا رنگ جی تیٲی پیاری - پائیٲی ناء مجیٲ
 رنگ والا جی رنگی صاحب - اٲسا رنگ نہ ذیٲ
 جن کی چولی راٲی پیاری - کٲٲ تان کٲی پاس
 دٲٲ تان کی جی ملی - جی کٲٲ نازک کی اُرداس
 آپی ساجی آپی رنگی - آپی ندر کرٲی
 نازک کاٲٲ کٲی پاوی - آپی هی راویٲ
 [راجٲ قلنگٲ، محلا پھلا، شبد (۳)]

۱. ساسُ. ۲. ڏاڳو پُٽندڙ. ۳. چڱياسو استري. ۴. ڪري، لڳائي، پائي. ۵. مائٺ. ۶. پٽي، پوماٽيا.
۷. ۸. ڏندن ڪوٺج جي چمڪهه. ۹. منڍي. ۱۰. ريشمي ڪپڙا. ۱۱. سڀند. ۱۲. ڏيئرو.
۱۳. پهل. ۱۴. ڦاٽل. ۱۵. لوپ لالچ. ۱۶. سرور، ديهي. ۱۷. پڪو ڳاڙهو رنگ. ۱۸. وڻي.

(۲۸) لیچی لوئن کر وهه. - لی ساجسن گهت ماهه
سب رس کلاه پنه س. - کسی لیکاهه نسامه.

(۲۲۵)
[محلل پندوران]
(۲۶) آت هام چوسک گهوی - لیکه لیکه رهه چمه
لیچی لوئن کر کره - ~~لیک~~ دیکه پنه.

(۲۷) من سکی پنه مه جیه یسج - حیه مه یسج ک پنه
جیه پنه اوجیه لهی - گهت مه حیه ک پنه ؟

(۳۱) جوین جاندی نا دوان - حی شه براب نه هاء
لریدا کتی جوین براب اس - سک گسی کلاء.

(۳۲) دمی ووهوئا بات پتسر - باهی - یچی جالی
دوروی وح لاندوی - زهان - نازک لی شه نالی.

۱. اکیرن. ۲. پتی برمانا. ۳. هردي بر. ۴. پتر. ۵. د-ط. ۶. آنا. ۷. هوالی. ۸. دجان.
۹. ک. ۱۰. کزمانچی واورن. ۱۱. با. کانسراء. ۱۲. باه. ۱۳. جلائط. ۱۴. ایل.

(۱۹) جو مٿي ٻيڏن - سا کيس آڪان مائي

هر ٻن جيڪي نه رهيئ - ڪٿي راکان مائي؟
(۲۰) ته پاڻون ته جيڪيئا - مون جيڪيئا ڪٿيئا.
نازڪ ٺاهه نه ويڙهي - تن سڄي رٿڙ پٽاهه.

(۲۱) سڄوڳ ونڄوڳ ميري پري ڪيئي -

سرشت اپاء ڏکا سک ڏيئي
دک سک هي ئي پئي ٺرالي - گورمڪ سيل ٺاڻا هي.
(۲۲) ڏن ڪري ٻه ڏوڏو ڪر جوڙي -

پري پري ڏس نه جاوڻ وسهه گهر موري
آسا ٻڌج ڪر ڪر پيتر - جت انري پوک پيا هي.
(۲۳) جي ٽون مٿر آساڙا - هڪ پوري نا ويڙهي.

جيڪي مهجا ته موهيا - ڪد پسي جاني ٿر.
(۲۴) پري گهر نهي آوي مريئي هاوي - ڏامن چمڪ ڏرائي.
سيج اڪيلي ڪري ڏهيئي - مرڻ پيا دک مائي.

(۲۵) منڏ نيٺ پريدي گڏ ساريدي - ڪٿي پري ملان پياري
ماري پٽ نه ڄاڻهه وڌا - ڪٿي پائيئي پري پاري؟
(۲۶) نس باس پري پري مڪ ٿير - نيند پلڪ نهي ڄاڻي.

هار ڪچر بستر آنڪ سينگار ري - ٻن پري سڄي بک لاکيو.
(۲۷) ڪبير سونا ڪيا ڪر ره - پٽا ره آر ڄاڻهه
جاڪي سنگ ئي بيڇڙا - ٺاهي ڪي سنگ لاکو.

راڳ مارو، محلا
ٻهلا، شبد (۵)

راڳ مارو، محلا ٻهلا،
اڻڻدي (۸) ۹

راڳ مارو، محلا ٻهلا
سولهو (۸) ۱۲

راڳ مارو،
پنجوان، سولهو (۸) ۱۲

راڳ مارو، محلا
پنجوان، وار (۲)

راڳ نڪاري، محلا
ٻهلا، ٻارهه ماها (۹) ۱

راڳ نڪاري، محلا
ٻهلا، چٽ (۳) ۴

راڳ سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۵)

سلوڪ، ڪيو
صاحب (۱۲۹)

۱. ويدن ۲. پتي پرماتما ۳. جهڙوڙون ۴. جڳياڙو استري ۵. ڪئين ۶. رنگيل رتل
۷. ميلاپ ۸. وڇوڙو ۹. گورو معرفت ۱۰. شانتي ۱۱. زره ۱۲. وينتي ۱۳. ٻئي
هٿ ۱۴. هردي اندر ۱۵. واپار ۱۶. آج ۱۷. آسانجو ۱۸. بجلي ۱۹. ٺاهر ڏکي
۲۰. ڏکيو ۲۱. راج ڏينهن ۲۲. پڪاريان ٿي ۲۳. سُر ۲۴. وش

(۹) پر نه چاڪيا ميري اُس نه اُڻهائي - ڪيا سو جوين ڏن پڻهائي
 اُهي سو جائڻ آس بيابي - يعني لي اداي رهڻ نراسي .

(۱۰) پنج دؤف مل - پوءِ وڃوڙي
 پور پور وروڻ - هڪ پڇوڙي .

(۱۱) هڻ ڪن چيو اُنڪ نه موڙ - پند پڙي ته پوءِ نه نورڻ
 هڻ ڪم لڳ پڻهائي ڪوئي - تهه سو ڪم تار هر سوڻي .
 (اوان ملاوا ها ٿيڻ - ساڻي سهاوي رڻ
 ڳوڙي ههه نه واري - نانڪ روڻي نه .

(۱۲) اڪوڙ پر نه سڪان سڀ پوءِ ڪي - جو پوءِ پڻ سوڻي
 نانڪ غرب ڪا ڪري پڇا - هر پوءِ ٿي راه چلي .
 (۱۴) هڻ سڀ وٽس ڪري پڻ ڪارڻ - هي هر پوءِ ساڃي پالان
 سو پڻ پڇا مڃي ٿو نه ڏيکي - هڻ ڪم ڪر ڏيڻ پالان؟
 (۱۵) ساهن چلي پڇا - ڪم ڪم هوندي
 جي ڪم هوندي ڪم پڻ - ميلنڪا سوڻي .

(۱۶) سڀ اڻڪ مڃي ڪم پڻ ڪوئي - ڪم ڪر ڪم ملاوا هوندي؟
 لا مڃي وڃي نه ڪي ٿي - نا ڪل ڏيک نه مڃي پڻ .

(۱۷) هي سڀ هئا هي سڃي هوندي - اُن ڏن سڃ ڏيائين
 نانڪ سڃ ٿا مڃي هوندي - نا وڃي ڏک پائين .

(۱۸) ڏن هر پوءِ پڇا - هاڻ هر پوءِ پڻ سوڻي رام
 اڪي پر نه ڪا ٿي - هڻ ڪم ڪم مڃي رام .

-
۱. لرسنا، بياس. ۲. ڪياسٽري. ۳. هاڻي نه. ۴. سسار ڪان رهس. ۵. وڪار.
 ۶. يعني برمانا. ۷. مردوڙي ٿي. ۸. ڪو ڪنڊس ڪو نه. ۹. مڃيس. ۱۰. وڃ پر پيد ڪو نه.
 رهيو اهي. ۱۱. منڊ. ۱۲. ماڻه. ۱۳. وڻي. ۱۴. ڪوڙا، ڪڻ. ۱۵. نظر. ۱۶. ميلاب.
 ۱۷. ٻڌ پر. ۱۸. سبڊر آڪيڙن. ۱۹. داس يا خالدان. ۲۰. منڙ آواز. ۲۱. راج ڏيڻ.
 ۲۲. ڪيڙن پڙن آهن. ۲۳. پلي. ۲۴. ڪوڙ.

واڳ آسا، محلا بهلا،
 شد (۲۶)

واڳ آسا، محلا
 بهدان، شد (۱۵)

واڳ آسا، ڪسر
 صاحب، شد (۳۵)

واڳ گوهري، محلا
 بهدان، وار (۱۵)

واڳ ڏوگڏاري، محلا
 چوٿان، شد (۲)

واڳ وڏهس، محلا
 چوٿان، شد (۳)

واڳ سوهي، محلا
 بهلا، شد (۴)

واڳ سوهي، محلا
 بهلا، اُڻهڻدي (۱۱)

واڳ سوهي، محلا
 لڃا، چنڊ (۲)

واڳ بلاول، محلا
 چوٿان، چنڊ (۳)

باب آئون

سندڙ دشا

(۱) پتي پرمالما لاء پري

- (۱) هوڻي هروان نَسَ سان - ڪُند مَؤل چڻا ڪاء
 ڪور برسادي مرا شه مليج - وار وار هڻ هاء هيءَ
 هيءَ سهارن رَم ڪي - تيرا نام وکر واپار هي.
 ڪوڪل هروان اَنب سان - سهج شد بيچار
 سهج سَپاءَ مرا شه مليج - درس روپ اُپار
 مچلي هروان حل سان - هيءَ جنس سڀ سار
 اڏوار بار مرا شه وسي - هڻ ملڪي باءِ پَٺار
 لاکس هروان کڙر سان - شد وسي پَٺر هاء
 لاکس سدا سوهانگي - جن هرڻي حوس سماء.
 [راڻي گوزي، مڪلا ٻهلا، شد (۱۹)]

- (۲) هي پاي هي چڪي سائين - پي ٿيئي ڪاڍينا
 هنان ليهن دڙهاڻي لکا - هڻور مره سي وادينا
 هڻ نه چڙڙ - ڪنڀ پاسرا
 سدا رنگيلا لال پيارا - ايهه منهنجا آسرا. (۱. ۲.)
 سڻ ٿوڻ هي سڻ ٿوڻ هي - ٿهه ابر ايهه ماڻي
 مان ٿوڻ اندر سان مڪي - ٿوڻ ماڻي ماڻي

۱. ۲. ۳. ۴. پتي پرمالما. ۵. سڌو. ۶. اَنب هر وڻ. ۷. ڪيان.
 ۸. سڀاڻڪ. ۹. دڙهاڻي. ۱۰. هن ۽ هن پري. ۱۱. ڪولي. ۱۲. ڌرتي. ۱۳. ڏپ. ۱۴. ڪرڻان
 ۱۵. ڏيڻ. ۱۶. ڏکي ٿي. ۱۷. وڃڙي م. ۱۸. پاسر. ۱۹. مٿر. ۲۰. مالت.
 ۲۱. ڪوڙو. ۲۲. ماڻ سان.

انساه جاڳائي ٿي، عاشقن جي اوناري ۾ آڻي ٿي. پوءِ نه جهڙو سنگ جهڙو زندگ. انهيءَ
اوناري ۾ نه آهي رڳي لات لال جي، رام نام جي سمون جي، ڏنيءَ ۾ زبان جي، مالڪ
سان ميلاب جي. انهيءَ خيالات جو پڪو ۽ پائدار اثر، سالڪ جي دل تي به ٿئي ٿو. اهو
رنگ ڪچو ڪهنبو ڪونه آهي پر ڳوڙهو ڳاڙهو آهي، جنهن جو ڦٽل مشڪل آهي. انهن
سالڪ رچجي ۽ رسجي ٿو، ۽ پنهجي لائقيءَ مطابق، مرشد سان وقت سر ملاقي ٿئي ٿو.
مرشد جو منتر وٺي، تابان جي نوسيا چاڙو رکي ٿو. ڪرم نه ڇا پر پنهجي جيون ٿي
جانب کي اڀرڻ ڪري ٿو، سندس سرشتيءَ کي سنڀري ٿو، تان جو پريميءَ جي پنڌ
بچائي ٿئي ٿي، ۽ پريم سان پرچائي ٿئي ٿي. انهيءَ پرچائيءَ بعد، سڀ سرسڪ
ٿڪا لڳن ٿا، سندساري لڳاو پامرادو ٿئي پون ٿا. پريمي ۽ پريم ملي هڪ ٿي وڃي
پريم جون لهرون اچائون کائين ٿيون ۽ هڙني ياترين جي رڳ رڳ نارين ٿيون. جن
اندرين اڪ ٽليل آهي، جن جي ڇت جو ڪنول گل کڙيل آهي، سي سڀ گدگد ٿين
سندن ڏينهن نه چاڻ آيو ڪي آيو. پيار، آبي پيار، وشال پيار، سڀ درمياني داخل دؤر
ڪري ٿو، مشڪل آسان ڪري ٿو، ۽ نيڪ وڃي پريم جي پڙ ۾ پهچائي ٿو. پريم ۾ وڏي
شڪتي آهي، ڇو نه پريم ڪڇ گهري ڪونه ٿو، پر رڳو ڏئي ۽ ڏني پيو ٿو. پاڻ اونڌي جي
اجازت لاءِ، التجا ڪري ٿو. موت ۾ سڪڻ شڪرائن وٺڻ لاءِ به وقت ڪونهيس. ٻين جي
خوشيءَ ۽ لذت ۾ ئي، کيس لطف اچي ٿو. اهو پريم پاڻ پرمائو آهي.

سو اي بنڊا، تون به گيمگ ۽ گونائون ڇڏي، پڙ ۾ پير پاء نه اچي. قدم قدم جي
قانونن جي، صاف سمجهائي ڏنل آهي. رڳو عمل جي دٻو آهي، ايمان جي درڪار آهي.
ارادو صاف ڪهي، نيڪ نيڪ ڪهي. اها پڇ جي بولجي ڪڍي اڃ پڙ ۾، نه پار پهچائڻ جي
پوتاري، پرمائو پاڻهي اچي ڪندو. باقي جيستاء هردي جي حجري ۾، فقط حرص
حواس جي هير پٽي لڳندي، تيستاء نه پڇتاءِ جو پگهر نڪرندو، نه پراشيت جو پڙلاءِ
پوندو، نه پراڻا جي پڪار اُٿائي، نه پيار پلٽو کائيدو، ۽ نه وري پرمائو پاند بولدو.
دنيوي وهنوارن ۾، صاف هٿن بنا انصاف جي طلب ڪرڻ، نامناسب سمجهي ويندي آهي.
نه پوءِ روحاني راهه ۾، صاف من بنا، پراپتي ڪيئن پلي پوندي؟ من صاف نه مڊائون معاف،
من ميرو نه دؤر دلبر جو دٻو ٿوري ۾، اها ئي اٿي باطني بات، ته ڪيئن ملندي
ڏاتار جي ڏات. سو سعيو ڪر سو پري پري، متان متان پوني چاڻ اچي راس.

(۲) گورمک اتر سوچ هيء - من چڙها دسوي آکاس

لتي اؤلگه نه بک هيء - هر اهرت نامرک داس

لانک دکر واپس لوي - جتي اهر وار برکاس.

(۱۶)

هاڻي پتر پئي لو، نه گورمک ڪنهن هائو، سچانو ۽ ڀرم ٻڌ پالو، نه ڪٿان پالڻ پڙي
هي شروع ڪئي، نه ڪيترا ڏک ڏاڏا ڏٺائين، نه ڪڏهين سکر ڏامر وڃي لاهو پئي ۽
پاتائين. هن چانو نه آلهه هي دٻي ۽ رڙي بند پٺاڻي ۾ پالڻ لڳو هو مڙ ڪارڻ
’رشنا‘ ٿرشنا مان ئي ”مريءَ ٿريءَ“ جا رنگ ٿا وڃن، ٻڌن رڙي ڪرم ٿا
، ۽ پالڻ هو بساد پترو ۽ پڪو ٿيندو ٿو وڃي. خود سڳورن آستان تي به، رانهيءَ
پيءُ ۽ خود مذهبيءَ وارو، ڏي وٺ هو وهندار چاڙو آهي. سو ٿرشنا مٿان به، نه
هو ڪلنگ لڙو آهي ۽ نه سالڪ کي مڪئي حاصل ٿيڻي آهي. ٽنهن ڪري، اهر
اصول ياد ڪري، عمل ۾ آڻڻ گهرجي، نه ولنگ کان ڏيڻ بهتر آهي، بنا ڏيکاءِ هي، پنهنجي
برائي هي ٻڌ هي، يا موت هي مراد هي. ڏهي اهر سڀ هو ڏي سگهجي، ۽ جتي هتي
گهر هتي. اتي ڇا ڏهي؟ هڪ نه همدرد ۽ همرازي، حيرت ۽ حير حراهي، خوشحالي
۽ خوشحالي، سکر ۽ ساڙڪ، ٻيو نه وصيعت اهر مالي مدد، وقت اهر ٽن حسي شيوا ۽
هر وقت شب پاورا ٿيڻ. هتي ڏي نه سگهجي، اتي ڏکونهي نه. ڪم کي نه نه راناهي.
ڪڏهين ڪڏهين، ڪٿي ڪٿي، اڻڇڻن جا خيال پلائيندا ۽ پٽڪائيندا. پر مڪرم ارادي
۽ اڻوٺ وشواس اڳيان، عيب ۽ نقص، گهڻو وقت ڊر جهلي سگهندا يا هٽاءِ ڪري سگهندا؟

سچو صدق، حڪم ٿيندي ياد ٿي آهي، هو هر ابتدا ۽ آزمائش ۾، لڙي ۽ لڙسي
وڪي ٿو. اڳين ئي پتر پئي نه آهي نه پڪوان پرگهت ٿو نه آهي. پتر نه پڪوان هئي. پڪوان
نه پڪوان آهي. لڳاتار اڀياس سان، آهستي آهستي، ٻيو وسرل ياد پئي ٿو، من
صاف ٿئي ٿو، هر دو ڪوئل پئي ٿو، پڪوان هو ٻڙ وهي ٿو، صدق ڄاڻي ٿو، سکر اڀري
ٿي، ۽ ڇت حاڪم جي حضور ۽ برکي ٿو. هو من وڳو مٿا مٿن ۽ مالڏاڻن ۾ مدح
هڻندو هو، سو هاڻي ڏيري ڏيري، پرمات پسي چري ٿو، مالڪ طرف مڙي ٿو، ۽
لڳاتار کان اڙي ٿو. ٻڙچن صاف، سادو ۽ سانبڪو ٿو ورتا هتي. جيئن ٻڙچن اٿس، تيئن
من نه اٿس، جيئن من ٿيڻ ويچار ٿا، جيئن ويچار ٿا تيئن ڪلهنا ٿيڻ، جيئن ڪلهنا ٿيڻ
ڪرم، ۽ جيئن ڪرم ٿيڻ جيئن. مطلب نه خيال، وڃن ۽ ڪرم، سڀ برسر ۽ پور ٿا،
پاڪدامنيءَ ۽ برهنڙاريءَ ۾ تر اٿس.

ها ڪوشش، جيئن سڌارو ۾ ٿي لڳائي، سا پڙيءَ وٽ پاس پئي ٿي. ٽنهن

آهي، سڄي شيد جو سُر آهي، ته اُٺندڙ ڏٺي ۽ جو آلاپ آهي. گورمڪ پورن پوڙان آهي،
 برهم گيان آهي، جوڳ جڳتي ۽ جي جان آهي، ۽ سيل سنجهر جو سار آهي. سڀ وڌ پورن،
 سڌ پورن ۽ نڌ پورن پورن پٺيان پونس. گورمڪ الاهي عاشق آهي، سهج سماڏي ۽ جي سجاوت
 آهي. گورمڪ مڪت آهي، جيون مڪت آهي، وديهر. مڪت آهي. گورمڪ برهم روپ
 آهي. پاڻ پر برما اما جو پاڇو پسي ٿو، ۽ پاڻ پڇاڻي برما اما پائي ٿو. جوت جوت پر جذب
 ٿئي ٿي. اهو آهي دسوي دٿار يا دسوي آڪاس، جتي گورمڪ جو نراس آهي.

صاحب سمجھائين ٿا، ته لکن يا ڪروڙن پر، ڪو گورمڪي ۽ جي پر ٻڌ ٿي بهجي
 هائي لانهي ۽ جو اهو مطلب نه آهي، ته اهڙي ڪنن ٻڌ لاءِ، هڏ ڇو هڻجن، ڪشت
 سهجن، ۽ قربانيون ڇو ڪجن؟ يا چئجي ته جتي ٻيا لک يا ڪروڙ لانهي ۽ ٻڌ ڪان
 رهيا آهن، اُتي اسين به. ڪو خاص فرق نه پوندو ڪونه. ته ڇو نه ائين به چئجي، ته
 فلاڻي وڏي ڊگري يا فلاڻو وڏو عهدو، آدم ذات جي فقط هڪ سيڪڙي يا هڪ ٻئي
 اٽلڪاڻي حصي حاصل ڪيو آهي، ته پوءِ اسين پنهنجن ٻارن کي به، ڪول پر داخل ٿي
 ڇو ڪرايون؟ اهو ته سراسر چڱو چڱو! ڪڇ ٿوري گهڻي وڌيا پرائڻ، ڪوري جا علميت
 کان ته گهڻي قدر بهتر آهي. سو صحيح رستو، جيون پر ڪڇ نه وڌارو آڻيندو، ڪنهن
 چوڻي ۽ موٽي منزل تي نه پهچائيندو، ۽ آخر ڪن جنمن جي جستجو ۽ جدوجهد کان پوءِ،
 نيٺ ته وڃي انهي ۽ پر ٻڌ ٿي نه پهچيو. انما آخر ته آزاد ٿيڻي آهي. سو جيترو نرس
 سعيو، اوترو ئي نرس لاپر سجاو. پر صحيح رستي وٺڻ کان صفا ناڙي واري وهڻ، يا
 ماڳهن غلط رستو اختيار ڪرڻ، ته مورڳو جيون کي پر باد ڪرڻو آهي ۽ سفر خواجه خواجه
 لبو ڪرڻو آهي. گورمڪ جو مثال ته مشعال طور آهي، جنهنجي سوجهري جي آڌار تي،
 اسان ڪسي ايتي وڌڻ گهرجي. اُتي ئي ايت هڻي بهڻ يا اٿلندو پٺتي موت کائڻ سان،
 جيون کي هٿ وٺي بگاڙڻو آهي. ڄاڻي ڄام يا نتيه سڌ ته ڪو ورلي آهي. باقي گورمڪ
 سڀ ڪر يا سڌ آهن. ڪڇ پنهنجي پٿر، ڪڇ ڪرنا جي ڪر يا، ڪڇ سنگور جو ابديش،
 ڪڇ سنن جو سهارو، ڪڇ نام جو نشو، ته ڪڇ پرابند جي ڪل. جڏهن اهو نوراني لست
 نهڪي ٿو بهي، تڏهن لاڏاڻي لطف ٿو لڳي ۽ ساڌڪ سفر لاءِ ٿو سانباهي. نيٺ اڄ نه.
 سپان، هو به ميڊي لڳائيندو، رڃي راس ٿيندو، ۽ گورمڪ جي پڌري پائيندو. صاحب،
 گورمڪ جي پڌ جي، نهايت عمدي مهما ٻڌي آهي، جنهن مان چوند وڃن مٿي ڏنل آهن.
 انهن مان، به خاص وڃن، گورو امر داس صاحب جا وڃن، وري هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) گورمڪ اپٽا من ماريا - شيد ڪرئي لاءِ سري راج، مڪا
 من هي نال جهڙا من هي نال سٽ - من هي مدجه، سماء. چرٿان، وار (۱۲)،
 سلوڪ مڪا ليچا

سازگار آسا، محلا یولا،
شید (۲۲)

راڳ آسا، محلا بهلا،
اشتپدي (۷) ۸

راجہ وڈھس ۵۰-۱۱
چوٹان، شبذ (۱)

واڳه سوون،
چوان، وار (ا)
ملوڪ محلا تيجان
واڳه سوڙهي،
پهلا، اڻڻدي (ا)

۱۰۰
۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰

واچہ سوہی، مہلا
تیمبا، وار (۳)

د. ۱۰۰، ۱۰۰، ۱۰۰
چو ۱۰۰، ۱۰۰، ۱۰۰

رامچہ رامکلی، محلا
پتلا، اشتہدی (۱۲)

راڳ رامکلي، مڌ
بهلا، د کڙي اوزک
پوڙي (۴۱)

(۴) پرم پلاني پئي دواي - ۲۰ کڇي ٺن جاني
گورمک گيان ٺوري ٻرپ پکڙي - جن کڇي ٺن جاني
۱. ناس، ختم ڪري ڇڏي. ۲. آوڻا. ۳. پکڙي. ۴. پرمانا جي آهستي. ۵. پيا
۶. پرمانا. ۷. وڪار. ۸. سجاڳ. ۹. سوچيرو، روشنائي. ۱۰. سٿل. ۱۱. سڌو، پکڙ
گهاٽو. ۱۲. زبان، ورثي. ۱۳. نظر. ۱۴. پيارو، ٻر ڪري. ۱۵. سڪ. ۱۶. دک. ۱۷. ورڪ

- (۶) کۆرۈمك ائرمەن ئائىلىسى بولۇپ - سېلىپ ئالار پىچاقلىرى
 اېكىر شىۋىن اېكىر آرادىر - كۆرۈمك ائىكە كەپلىرى.
- (۷) كۆرۈمك ائىشلا مىن ماريىسا - شىد كىسەنچى لاء
 مىن ھى ئال ھەككاز مىن ھى ئال سىت - مىن ھى مىنەھ - مىنەھ.
- (۸) ائس كاتپا ائندىر بېمە يارا - ئام ئىنەن ائىكە ائىكە ائارا
 كۆرۈمك ھورويى سونچى پاتى - ائىسى بىش مىلاۋلىيا.
- اېكىر ائىكە ائىكە ائىكە - دېڭا دۇھىا ئىشلا مايا
 چولپى بۇرۇي كۆرۈمك اۋچىسى - سىچىر سىچ كىلاۋلىيا.
- (۱۰) كۆرۈمك كىرلى ھىر كىرەپ سار - كۆرۈمك پاتى موك دۇنار
 ائىن دىن دىكە رىئا كىكە كاۋچى - ائندىر مىل بىلاۋلىيا.
- (۱۱) كۆرۈمك دىمىد سىچ سىچ ھونى - كۆرۈمك كىمان ئامەكە ھونى
 كۆرۈمك كىر سىچ كىلاۋلىيا - سىچى سىچ سىچ سىچ.
- (۱۲) كۆرۈمك كىرەپ دىر - سىچ ھونى
 كۆرۈمك - ائىكەتار ھاللىنى دۇنچى
 كۆرۈمك ئام دىلى - سىچ ھونى.
- (۱۳) ھونچى سىچىك پىا بىرئاس - كۆرۈمك كىلاۋلىيا سىچ كىكە ئاس
 داس داس ائىكە ھورە داس - كىرەپ كىتەپ مەھ سىدا ائاس
 ھونچى مەكە كۆرۈمك كىر ھونى - بىر بىدارەت پايچى سونچى
 ئىشلا كىكە مەنچى ئىرەل ھونى - سىچىچ سىچ مىلچى بىرپ سونچى.
- (۱۴) كىيا مىنۇلىيا كىيا ھاللىيا - كۆرۈمك كىيى بىرۋاچ
 ھان ساس كىرەپ دىر - سىچىچ سىچىچ بىرۋاچ.

(۱۱) گورمک

(۱) گورمک مکتا گورمک چگتا - گورمک گياني گورمک بکتا
 دن گرهي اداسي گورمک - گورمک قيمت پائي چيٽ
 هومئي پاڌا گورمک چوٽا - گورمک آوٽ جاقوٽ اوتا
 گورمک گرم گورمک نه گرما - گورمک گرمي سوسپائي چيٽ
 گورمک سکيا منمک دکيا - گورمک سدمک منمک ويمکيا
 گورمک مايئي منمک وچڙئي - گورمک بد پرگڙائي چيٽ
 گورمک اکر جيت ڌاوت رهيا - گورمک ابدش دڪ سڪ سرگر سهتا

(۲) گورمک چال جيت پار برهم ڌيائي - گورمک ڪيرن گائي چيٽ
 [راڳه مانجهه، مڪلا پنجهوان، اشدپدي (۲)]
 گورمک وست ويساهيئي - سچ وکر سچ راس
 جني سچ وٽجيا - گور پوري شااس
 نازڪ وست پچاڻسي - سچ سودا جس پاس
 گورمک گرم ڪماوي - بگسي هر بڙاڳ ائند
 آه نس پگت ڪري دن رائي - هومئي مار نچند
 گورمک گڻ مايا موٽه هي - گورمک چوٽا بد باه
 ڪر ڪرپا ميلانيئن - هر نام وسيا من آه

(۳) گورمک گرم ڪماوي - بگسي هر بڙاڳ ائند
 آه نس پگت ڪري دن رائي - هومئي مار نچند
 گورمک گڻ مايا موٽه هي - گورمک چوٽا بد باه
 ڪر ڪرپا ميلانيئن - هر نام وسيا من آه
 گورمک سدا سوهاڱي - پر راکيا ار ڌار
 مڻا بوليه زور چله - سچي روي پٿار
 سوڍاوتني سوهاڱي - جن گور ڪا هيٺ آبار

۱. ابدش ڏيندڙ. ۲. برماٿما ڪي پچاڻيو آهي. ۳. چمٽ عربا جر چڪر ختم ٿي چڪو. ۴. نشه
 گرم بونگي. ۵. سهندڙ. ۶. بيمڪ. ۷. ٻڏي. ۸. پر ڪاش، روشن ٿئي ٿي. ۹. گور
 پگت کان لڳي. ۱۰. هڪ جهڙو. ۱۱. ٿڌو. ۱۲. برماٿما. ۱۳. نام رڳو ٻي شئي. ۱۴.
 ۱۵. مڙي، پونجي. ۱۶. ٿڌو. ۱۷. ڏينهن رات. ۱۸. چنٽا کان آجا. ۱۹.
 ڪر. ۲۰. ٿڌو. ۲۱. برماٿما. ۲۲. نمي. ۲۳. پلنگه ٿي. ۲۴. سريپاوان. ۲۵. آبي

سري راڳه، مڪلا
 پهللا، شبد (۱۱)

سري راڳه، مڪلا
 نچيا، شبد (۸)

(۱۱)

(۳)

١. سج جي ساڌا سيارڪ سٿل ٿيندي، ۽ سڀ سڙجھڪائي، قدم ٻڌي ڪندي.
 ٢. ٻنهي دوران ۾، اڪ ۽ اوڏا، جهڪ ۽ جهڪا، مشڪلائون ۽ مصيبتون، اوس آزمائشون
 وٺندا، پر اعتقاد ۽ اوجاڻي، سج ۽ سرويچي، مٿان غالب پئجي ڪونه سگهندا. حامون
 ۽ خطائون ٿينديون وهنديون، پر انهن جو اثر پختا ۽ پراشيت، پاران ۽ ٻار دنيا،
 مٿو ۽ مسارو ويندو. ڏکا ٽاها کائڻ رهيا، پر صدق ۽ سڪ وري اٿاري، سٿين لڳي
 ڪندي ۽ اڳتي پنڌ پوئيندي. جي رستو پلجي. ۱. وڏو، ٽ ”وار نام“ اچي رهري ڪندو.
 اوجوڙ ۽ اڙده ۾، وڪاري ويران اچي ڦري ڦارار، نه سگور حسي شد ۾ سڙي
 اٿا ڪندي. هي وڇار ڌارا ۾ وڻن ٻوٽن، نه پڏي جي ٺل سان ٻاهر ٿي ويندو. سڄي
 ۾ هي سڻائي ضرور ٿيڻي آهي، جو نه هي ساڌن سندس آهن، نه سهارو ستنام جو
 ۽ سات سندن جو آهي، سم سگور چي. آهي، ۽ سر اٿاهي سائينءَ جي آهي.

سڙ ۾ شڪ اڪبار ۽ آلاڪ ڪونه آهي، پر انڪ مٿس ۽ غير مٿس شڪتن
 هي ٻوري ۽ پناه هٿ آهي. سلڇڻ چرسمر سان ڪڍي، حوصلي جي ٻڏي ۾ ٻڏي، ساڌڪ
 اچي ڪناري لڳل ڪشتي ۾، رڳو وڃي سگهن، نه ٻار پهاڻ لاءِ، پر مائا پاڻ ڏمجار
 آهي. ساڌڪ جي سر ٽراڙي ۾، دلر جي دلچسپي آهي، جو نه حزن جي سڄي ۾ جذبي
 ٿيڻي آهي. سو پر مائا پاڻ پٽ ۽ ٻڙي آهي، سڙه ۽ سڪا. آهي، واهه ۽ ملاح آهي.
 هڙ پاڻ درياءَ ۽ چوڙين آهي، سڙ ۽ وڇر آهي. آڏي ۽ واپ آهي، ڪن ۽ ڪنارا ۾
 آهي، نه سائين ۽ سڙهرو، آهي. ٻوهر ۽ ٻوهر ٻسارو پئي هڪ آهن، پر وڃر وڇان،
 وچتر ڏسڻ ۾ اچن ٿا. ڪشتي ۽ وارو پاڻي نه ٻوهرن الڪ الڪ انگ ڏسي ٿو.
 پر ڏيڙي ڏيڙي، ٻيهرتي ڪڍي ڪمائيءَ جي ڪلا سان، وار نام هي اصل سان، سگور
 هي سڏيش سان ۽ ڪوٽار جي ڪوٽا سان، هڙ الڪ الڪ ۾ ڏسي ٿو. لکن سج سڄائي
 سج ۾ سمائجي ٿو. شينهن جو اٿو نه وڻن ۾ رهي، وڻ ٿي ٻوهر، ٿان جو شينهن اڃانڪ
 اچي ڏٺا ۾ ٻوهر ۽ ٻيهرتي اچي ڪي اصليت جي معاوميت ڪرائي، وڻ مان وڃي شينهن
 ٻڌائي ڇڏيائين. يعني ٿي، ساڌڪ، اصليت جي معاوميت ملي، اودا مان اڃانڪ ماري
 ٿو، حق هي حقيقت ڏسي ٿو، ۽ اُن اُلق جو آواز اٿاري ٿو. هاڻي نه هڙ لامذهب آهي،
 لامتعبي آهي. بنا لٽا جي، ٻيا سڀ لاهي لاهي لاهي لاهي. بنا پٽ جي، ٻيا سڀ
 پنهانعلي ٿاينس. بنا پٽ جي، ٻيا سڀ پٽ ٿاينس.

واري ٻڌجي ايندو هو، سو ڪيئن ٿوري پنهنجو سڃڻ ۽ ساڃڻ ٿيو؟ انهيءَ جو جواب، ڪبير صاحب سندس ۽ لائاني لفظن ۾ ڏنو آهي:

راڻو، ٻهريءَ، ڪبير، صاحب، شيد (۱۷)

{

۱- رير پلينا سرت هواري - گهرا گيان چالايا

۲- هم اڳن سهجي ٻار جالي - اڪه، چوت سجهايا

۳- سنوڪ ليءَ لڙي لاڳا - لڙي ڏء درواجا

۴- سنگت ار گور ڪر يا ئي - پڪڙو ڪڙه ڪو راجا

۵- پگونس پير سڪس سرون ڪي - ڪٽي ڪال پوڻاسي

۶- داس ڪبير چڙو گرهم اوڙو راج ليو اٻاسي .

شيءَ کي ساڌنا رُوپي مها ٻڌ، من سان جوڻي پئي ٿي . شيءَ کي ٻهريءَ جي شر، واري، ستگور جو شيد ڪمائي، سندن جا چرون چهي، رام نام جو رنگ لکائي، آيو مٽائي، آسپس ۽ آشيواد وٺي ٿو. پوءِ سچ جي زور، ٻهريءَ، رير جو ٽوپ پائي، صدق جي ڀال لکائي ۽ گيان جي تلوار کڻي، من جي قلعي تي حملو ڪري ٿو. من نه اڳتي مشتاق هئو ۽ اهڙي پهلوان جي بهاءُ ۾ پوڻ لاءِ پريشان هئو، جيئن موهل، راتل لاءِ روز رات، راهه، ٽڪندي هئي. انهن شيءَ کي پاڻ ۾ پيهي، پاڻ پڇاڻي ٿو. پوءِ ٻڌي پرڪاش ڪري ٿي، آهر جوت جاڳي ٿي، ۽ اڳيانا دُور ٿئي ٿي. من من کي مڃي ٿو. اندر، اندر سان اورون اوري ٿو. من جي شڪتي، چت جي شڪتيءَ ۾ سمائجي وڃي ٿي. نبيج، نبيج سان ملي وڃي ٿو، جتي رچي راس ٿئي ٿو. آتما پاڻ پاڻ کي آزاد ڪرايو يا کيس من يا ٻڌي آزادي وٺي ڏني؟ جو جيئو اندر آهي، تنهن ڪڇ سوچي ساڃاهيو. وريڪ جو وڪاس ڪرائي، ٻڌيءَ جو ڀل جاڳايو. انهيءَ وڪاس ۽ ڀل جي پرڪاش، اڳيانا ۽ اودا جي اوڻدهه هٽائي ۽ من جي ڪاها ڪلپ ڪرائي. سچ نروار ٿيو ۽ ساڌن ٿاڻ پيا. آزادي آتما پائي، نه من ۾ ٻو من معرفت. هڪ سر جي سمجهڻيءَ ۾ سڀ ساز سمائجي ويا.

آپ آپ ٿي ڄاڻيا - نبيج نبيج سمائيا

ڪه ڪبير آب ڄاڻيا - گوبند من ماڻيا.

راڻو، ٻهريءَ، ڪبير، صاحب، شيد (۱۱)

ٻهريءَ صاحب جو اعلان آهي، ته من جي طاقتن جو سامهون ڪري سگهجي ٿو، من جي آندي اورانگهي سگهجي ٿي، من جي وار ورائي سگهجي ٿي، نه اوت موت ڪائي. ٻهريءَ ۽ انساھ، ايمان ۽ آدم، اشرافيت ۽ اورچائي انهن ٽين، ته مشڪل آسان ٿي پوي

۾ ڏوڪو نه ٿو کائي. هڪي من هي مانڊ آهي ۽ زبان تي ٺهر آهي. هـؤ گارج ۾ اڪارج
ڏسي ٿو ۽ اڪارج ۾ گارج. هـؤ ٻوڪريءَ ۾ ٻروانها پسي ٿو ۽ ٻروانها ۾ ٻوڪري. من هي
موانا، ٻڪروان هي پاڻي ۾ بيل اٿس. ڪو ڪم جهاني ڪونه ٿو ڪري. هـڏي حمون، هڪ
ٿڌل ڪتاب پتل آهي. هر چاهي، سر پڙهي سگهي ٿو. هـؤ ڊڪر سڪر، ڏيئي ڊيندو، پاپ
پنج ۽ ٺڪيءَ پڌيءَ هي نيدن کان پار پهچي چڪو آهي. هو بابيءَ ٿوڙي ٻار ٻڪاريءَ
۾، ٻروانها پاڻي ٿو، چو نه هـؤ خف ڪم وسي ٿو. ”مان مان“ ۽ ”مريءَ ليريءَ“ کان
ڏور آهي. پاڻ پاڻ ۾ حاجي ٿو. پتي هي مس ٿي متوالز ڪونه آهي. ٺهه ڪري، ڏوڪي
قاضي نه ٿو سگهي. ڪرم فط آهي ڪري ٿو، هي ٻروانها هي پراڻيءَ لاءِ ڪارگر ٿين.

[illegible]

کمر من زوال پیا - حشا کنگا نسیر
 با بچہ لاکو ہر قریعہ کہتے کمر کمر۔

ملوک، کمر
 صاحب (۵۵)

ایہا آھی ”من ہی موت“۔ پر من موت کاڈی کیئن؟ من لی قلمو آو کیئن؟
جی وکارن حؤن واسناؤن، کڈیا حسون کامناؤن، ارشنا وارائون لماناؤن، آھر باز
حؤن لجاناؤن، کونا وچار، اندران حا وس، پاپ پچ حا پاکند، دک سک حا دیدد، نہی
نکتن ہی نرہل مایا، ورہ وروڈ، کورڈ ۽ کہت، لندا ۽ لٹاق، ۽ حرص ۽ حواس حا
الک وسندا دتا، انویء من حؤن اُچی سب پاواناؤن کیئن بدلیرن؟ حر من بدبخت

راڳ راءڪاي، مٽلا
ٽيڄا، وار (۱۲)،
سلوڪ مٽلا ٻيلا

(۲) سو گرهه ڪري - ڇپ ٽپ سڄم پيڪيا ڪري
پن دان ڪا ڪري سرار - سو گرهه گنگا ڪا نير.

پاپ، ٻنڌن ۽ ڀڙ ۾ دُور: صاعب سمجھائين ٿا ته جو شيوڪ آهڙي طرح نروهي ۽
آهي ۽ اندرين تي قبضو ڪيو آهي، سو وڪارن کان دُور رهي ٿو. ههجا پاپ ۽ اُٻرائ، سنسا
۽ ڀڙ ۾، چنٽائون ۽ انتظارئون، ٻنڌن ۽ رڪاوٽون سڀ لاس ٿي وڃن ٿيون. اسين سچ ۽
نه پاپ کي پاڻهي ٻڌون ٿا. وٺ کي پاڪر پائي، ٻيا واکا ڪريون، نه ڪو اچي اسان
ڇڏائي. پاڪر ڇڏون، نه هوند. پاڻهه رادو آزاد ٿي پئون. پر پاڪر پائل، نه سوارو ڇڏو آهي.
۽ نه ڇڏائو آهي. رهر آهي لڳاتو جو لڏاء، جنهن تي ڪونهي ڪو بڌاء. پر جو سچو شيو.
آهي، نه ههجا سڀ بند آزاد آهن. اهڙو شيوڪ سستتر آهي، ڇو نه ٻار اهر جو روپ ٿي
پيو آهي. هن آيو هيٺي، اڳيانا جو ٻڌو هڻائي ۽ آهر جوڻ جلائي، آندو، ٻاهر ۽ چوڌ طرف
پرڪاش آندو آهي. هن گيان جو سار ۽ ٽپ جو ٽپ پالو آهي. جي ڪر اڃا ڪڇي نه
ويا آهن، سي اڃا شايد ڪاٺا پونس. باقي اڳتي لاء نه ڪرمن جي ڪارخاني کي ٿي،
لو لڳي ڇڪو آهي. هاڻي نه هُو سهج سماڏي ۾ لڳل آهي ۽ هن ۾ سمايل آهي. هُو
ڇ گهر ۾ وڃي ٿو. هُو جيون مڪم آهي، ڏک درد کان دُور آهي ۽ آندو مٿي آهي.
منزل مقصود تي پهتل آهي. ميري ۽ پيري جو مالڪ آهي، اهڙي الله لروڪ لاء صاعب
نرمائين

(۱) ڪايا آندو پاپ پن دء پائي - ڏهي مل ڪئي سرشت اُٻائي راڳ مانجهو، مٽلا
دوويءَ مار جاء لڪت گهر آويءَ - گورم سهج سوارو ٿيا. ٽيڄا، اشتهدي (۴) ۲۷
راڳ آسا، مٽلا
ٻيلا، شبد (۸)

(۲) جن پيٽا سي مس پئي هيءَ - ٽوٽي ٻنڌن ٿاهي
جرتي جوڻ سمائي پيتر - ٿان چوڏي مايا کي لاهي.
مانش جنم سقل: چوراسي لڪ جو ٿيون آهن، جن ۾ جهو پدهجي ڪرمن ۽ ڪراونن
مطابق، چڪر کائي ٿو ۽ ڏک پوڳيندو رهي ٿو. ڪن جو ٿين جا جهو، جيوي مان پيدا ٿين،
ڪي بعضي مان، ڪي زهين مان، نه ڪي ٻگهر مان. ڪنن قسمن جا جهيٽ، پسون ۽
ٻڪي آهن، پر مانش جنم، وڏي پاڳ سان ۽ شد ڪرمن جي ڪري، نصيب ٿئي ٿو. انهي
جبر ۾ ئي، مڪتيءَ جي مارگ وٺڻ جو موقعو ملي ٿو. جي اعر سونهري مرقور نه، سڀاري
وهوارن ۽ سربوڪ چشڪن بنيان پوندي، هتان نڪري ويو، نه اهر الاڻي هت پڙهي يا
نه. نمون ڪري، مانش جنم وٽ وڃائڻ، وڏو نقصان پائڻو آهي، جدهجي اسان کي

ٺٽڪاري، ۽ ٻالڪي، ٻرمانا ۽ ٽرڪوٽي، کان الڳ ڪرائي. هي سڀ ٻرهم آهي، نه ”ٺوڙ مان“ يا ”گنهنتر ميهندو“، اهوئي ٻرهم آهي. ٻيءَ فرعن هي وڪراس چاهي؟ ڪاميءَ يا ڪنجن کي نه غلام بڻائڻو آهي ۽ نه انهن جو غلام بڻهڻو آهي. هي ٻنهي کي رام جو رُڪس ڪري سمجهي، نه منن هي ڏها تي چوڻي چالڻا وڃائين ڇڏي. انهن وهنوارن مان وٻاڙ، ۽ وٻاڙ مان نياڳ اچي ٿو. انهن ٻرمن ٻا جو ٻرڪوٽن لٽي ٿو.

هو ٽرهمتي، ٺاڳ هي وقت وٺي، من کي ايڪاگر رکي، حقون گهاري ٿو، سوني ”گرهمس م اداسي“ آهي، سڄي ٺاڳي، وٻاڙي ۽ سڀيائي آهي. ٻوالڻ ۽ ڪرمن مطابق سان مٽي مائي، مٽو ۽ سمنڊ بڻبو آهي، نه ن سان ٻرهم ۽ ٻوٽو ٺاڳي سان نالو ٺاهڻ ٺل ٺورم آهي، بشرطڪ من، مطلب ۽ موه کان اڪل آهو هڪي، هيئن مڪڻ ٻالڪيءَ م ي ٻه ٻالڪيءَ هي ڏهاڻي اٿر تان پري هوندو آهي. هڙ سمجهي ٿو نه مٽ، مائت مٽو، ڇٽڪ سمنڊجي سمنڊ آهن، ح سان فرض اندازي ٻُرڙي ڪرڻي آهي. ٻاڻي درخت نه ڪو ڪنهنتر ڪونه آهي. اهڙي ٻاولا، دين ۽ دنيا سان ٻُرڙو رکندو. نه لڪاڙ لڪارائيندي ۽ نه اُپد آرو ڇاڻائيندي. اهڙو گرهمسي، سڀ سان سپاه موجب وهنوار ڪري ٿو ٻرهم وهنوار هي اٿر کان ٽرلب وهي ٿو. هي ڪو به ڪم غلط آهي نه هڪي چور؟ يا هي ڪو به ڪم صحيح آهي، نه ڪندي ٻڌجي ٿو؟ سڀ ڪم ڪرم لاهون ٿا. ڪرمن جو ٺل ڏاڏا، دنيا نه آهي پر اهوئي دنيا لالت آهي. لوڪ نه آهي پرڪ، ٻو ٻوٽو ٺوڙن هڻندو ۽ پتلون ٻڙاهيندو. پر پنهوندو ٻرهم ن ٻرمانا سان آهي. سو هڙ گڻن سان ٻوٽو آهي، پر ٻالڪي گڻوان ٿا. ٽر ڪرڻائي. ٺٽي ڪٽ، مڊهس پنهدي خاصتن موجب ڪم ڪري رهيا آهن، پر هڙ انهن سان سمنڊي يا ڪنڌس ڪونه ٿو ڪري. انهن گڻن جو سڀ ٺٽي ٿو ۽ چوٽن ٻڌ هي ٻنچ اوڙي اچي ٿي. هيئن حقون هي ٺهر لهي ۽ چڙهي ٿي، ٺهن کي سڀ ڪري ٻڌي ٿو. نه سسار م غوطا کائي ٿو ۽ نه وري آسمان پر اُماڻي اڏو ڪري ٿو. گمان ۽ ٻڳي ۽ هي آڏار تي ڪسرم ڪري ٿو. ٻرهم ۽ ٻوٽو، سڃاڻي ۽ صدق، ٻنچ ۽ دان، دٻا ۽ ڪما، ٻرمانا ۽ ٺاڳائي ۽ هي حقون گهاري ٿو. هو شڪ ٺرموهي آهي، ٺهر آهي، وڪارن کان دُور آهي، سر ٻاولا هو ساڪ آهي، اندرون تي قابض آهي، ”آس ٺراسي“ آهي، ”گرهمس م اداسي“ آهي، سو ”انجن م ٺراهن“ آهي، گنگا حل حيان اوڇل ۽ ٺرل آهي، مهان نئي ۽ هرڳي، ٺهيسر ۽ ميسر آهي. هڙ سسار هي ٻوڇل مان اري ٻار ٻوڇو آهي. هيٿري مٿل آهي ۽ مري اُمر ٿو آهي. اهڙي ستهوش لاءِ صاحب هيئن ٻرمانين ٿا:

(۱) هيٽس مري، مري ٺٽس هيٽس - اُٺي سَن ساهيا

اُٺن ماش ٺرهن رڙهي - ٻوڇل ٻاها.

ٻاڳ ڪوڙي، ڪس

صاحب، شد (۴۶)

من نه يان سان جيت ڪٽ هوندس. جي من اسٽر آهي ۽ نياڳهه رڳو اهي ٻه آهن، نه
يوڳه ڪندي به جوڳه ۽ يوڳه به آهي. پر جي من اٽڪيل ۽ اُشانت آهي، نه جوڳه ۽ يوڳه جي
هام هڻندي نه، يوڳه ڪري رهيو آهي. تنهن ڪري، من جي ايڪائونٽ ۽ لياڻوڻ،
وڌيڪ اهميت وارا آهن، سندس جوڳه ۽ يوڳه جي پڪن جي. ڇا مڪتبيءَ جو مارڳ
جهنگلن ۾ يا پراڻن تي آهي؟ جي ها، نه پوءِ مڙئي مڙئي مڙئي گهر ٻار پڻدي، جهنگه منهن
ڪري وڃن؟ نه پوءِ، سرجهڙا ڪي، سرشتي سرجهڙا جي ڪهڙي ضرورت پئي هئي؟ ڇا
جهنگلن ۽ پراڻن تي، سر ٻار جون ضروري گهرجون محسوس ڪونه ٿينديون؟ تفاوت فقط
هيءُ آهي، نه گرهستي اڇا ڪوڙا پائي نه ۽ سياسي گهڙو ڪوڙا پهرن ٿو. گرهست
پنهنجي پگهر جي پورهئي سان، پنهنجو ۽ پنهنجي پروار جو پيٽ پالي ٿو، ۽ سياسي
ٽڪر تي پلجي ٿو. گرهستي پنهنجي اجهي اندر رهي ٿو، ۽ سياسي غفائن ۾ گذاري
پر جي سياسيءَ جو من سندس مان نڪتل ٿي ڪونه آهي، نه سندس سندس پنهنجو
اندر به ڪري ايندو، ۽ سندس من جون پوريون توڙي اڻپوريون ترسڻاڻون، جڏهن پڻ
جيان، جيت ڪٽ، هر وقت، کيس سڃاڻينديون رهنديون. ڇا، جي لکن جي تعداد ۾
ساڙو ۽ فقير، شهرن، پراڻن يا جهنگلن ۾ رلن پڻ پيا، تن سڀني پنهنجو ڪلياڻ ڪير آهي؟
جي نه، نه پوءِ اهي جڳت جو ڪلياڻ ڪيئن ڪري سگهندا؟ ها، ڪروڙي واراڻي هوندي،
پر لکن پاڪستان جي وچ ۾، هڪو ليٽ نه مشڪل ٿي پوندو. هرڏانهن جي گرهستيءَ جو لڳاوُ
سندس مان نڪري وڃي، نه ”گرهست ۾ اداس“ ٿي سگهي ٿو ۽ مڪتبي نه حاصل ڪري
سگهي ٿو. جي مڪتبي جهنگل ۾ آهي، نه مڙئي مڙئي مڙئي، مڪتبيءَ جي مخصوص حق جا
هوندي واسطيدار هجن. رڳو حانيت جو جهڙو جهنگه ۾ نه پر جان اُندر آهي.

تنهن ڪري، صاحب سمجهائين ٿا، نه پرمالما کي پائڻ لاءِ، گهر جي نياڳهه ڪرڻ جي
ضرورت نه آهي، پر من جي لڳاوُ جي نياڳهه ڪرڻ جي ضرورت آهي. جي اهو لڳاوُ
ٿئي، نه گرهست ۾ سياسي ٿي ٿو پوي. پرمالما جي پراڻي آهي، پرمالما کي پوکڻي
ٿئي، نه گرهست ۾ سياسي ٿي ٿو پوي. پرمالما جي پراڻي آهي، پرمالما کي پوکڻي
جي وڳهه ۾ ڏسڻ، خالق جي خلقت جي خدمت ڪرڻ، بنا پيد پاڻ جي. پاڻي ۾ پڙجي،
اهڙو گرهستي، نه پروار کان پري پڙجي ٿو، نه پنهنجو پيشو بدلائي ٿو، پر رڳو من جو رخ،
پروار ۽ پيشي بابت بدلائي ٿو. انهيءَ نئين رخ پٽالڊڙ، هُو پاڻ کي ڪرم جو ڪرڻ نه ٿو
سمجهي. هُو ڄاڻي ٿو، نه ڪرم ڪرڻ جا آهن، ڪرڻا ڪرڻا آهن، نه ڪرم جا ٿل نه
سندس آهن. جي ڪرڻا جا سمجهڻ ۽ پاڻ کي ڪرڻا جو درمياني گماشترو سمجهڻ،
نه پوءِ اهي ڪرم سڀ شديءَ ۽ شرڏا سان ڪيا ويندا، پوءِ نه ڄاڻي اجهي ڪرڻا کي
ڪرم سمجهيندو؟ سچ پچ نه ڪرم خُود پاپ يا پچ رعب آهي، پر من جي پاورا، ان کي
پاپ يا پچ ۾ بدلائي ٿي. سو پروار ۽ پدارت سان وهندڙ رڪڻا پچ آهي، پر لڳاوُ رڪڻا
پاپ آهي. اهو لڳاوُ ٿي ”پريءَ ميريءَ“ جي ٿو راس رچائي، خود مطلب ۽ خود غرضي

آس پر فرانس: "آس پر لراس" هر ادر مطلب نه آهي، نه انسان يا نه آسان پر اڪمل
 رهي يا نه انسانيءَ پر لور وڃي وڃي. آسانون نه ختم ٿينديون ڪون، ڇو نه بمبما آهن.
 سو وينديون وڌنديون ۽ نيٺ نه رهي نه وينديون. ٻئي طرف فرانسائي، آسانه ۽ اُمد
 اوڻياري، نا اُميد۽ آس آلمندي، ۽ ڪمارڪ ڏانهن ڪلهندي ويندي. هر حالت هڪ،
 رڳو "نه" هي وري، ڪن جو ڪوڙ ڇاڙهيدي. تنهن ڪري صاحب سمجهائن ٿا، نه
 اي بند، پراني آس ڪئي هي لاس. سو آس ڪو، هڪ اڪال پرڪ هي. ٻيو ٻئون سڀ
 سانئون ۽ مشائون، ڪارج ۽ ڪريائون، انهيءَ کي ئي آرڻ ڪو. لاسن "آس پر لراس"
 ٿي، ڇو نه ٻيو آسان هي وڃي هوندي به، آسانون توکي آرا وينديون ڪون. اُپهن
 آسانون ۽ اُمدون به، سندن مانا پتا هي حوالي هونديون آهن، تڏهن نه هُو هميشه
 سي، بند يا ۽ اُمد ڏاريان ٿا. سو تون به پنهنجي ڪوس، ايمانداريءَ ۽ آور چاليءَ سان
 . ايترو پڻ لڙڪاري. موت پر ڦل هي لڙا نه رڪه. هڪي پٿر سو واڌ واڌ. هڪي
 ٿو سو سڀ. نه هوندي آس ۽ نه آزار ٿيندو. نه گهرج پر من ڏي ۽ نه گهڻائيءَ پر من
 ڪڍي. لماندي ۽ آندا، ٻئي لڪ سان. آس مارڻ سان، من به مري وڃي ٿو. لاسن
 اندرون روڳ مڙهي ٿو، ڊڪ ڊور ٿي ٿو، انما هي آلم ۽ آبار شڪتي آهن ٿي ٿي،
 ۽ جهون مسٽر سڏ ٿي ٿو. آس ۽ لراس ٿي ڇڏڻ مرڻ هر ڇڪر چاڙ رکي ٿي.

اها آهي، سڄي شيوڪ هي انساني. هن پاڻ پڇائي، آسانس ماري، ڏئي ۽ ڏيندن
 کان دُور رهي، ٽيئي ٿڳ ٻار ڪري، من کي اٽڪار ۽ اسٽر رکي، ڏئي ۽ پر ڏيان لڳاڻ
 آهي. اهو ڏيان لڳائڻ آهي، پاڻ وسارڻ، پاڻ جو ٻڙو ٻري ڪوڙ. اهڙي شيوڪ کي، نه
 جيئن هي آس آهي ۽ نه مرڻ هر ڏپ آهي. هن کي نه سرڳ هي لڙا آهي ۽ نه لڙڳ هر
 پڙ آهي. هُو ڊڪ ۽ سڪ هي اٽو کان آخر آهي. اٽڪ نه هُو نرمهي ۽ نهو آهي. وڪارن
 ۽ اوڻن کان آخر ٿي، اندرين تي قصو آندو اٿائن. هاڻي سر درشتيءَ هي ٻڌ ٿي پڇي،
 "آس پر لراس" پٿر آهي. سو اهو ئي ڏسي ٿو، سمجھ مٽائين، نه اهوئي چور ڇڪار پر نه.
 اهڙو شيوڪ ٿي آهي سچو لڙڪائي، برائي ۽ سناهي. هُو هيٺري پاڻ ماري، پڙ ساڳو
 ٿو، ٻار ٻيو آهي. اهڙي شيوڪ هي آسٽيءَ پر، گرڻ نالڪ ڏاڍو جن، هڪن فرمائين ٿا:

- (۱) آس لراسي وڃي - نڪ گهر ٿاڙي لائي
 پکيا نام رهي ستوڪي - اُهو سھج پڻائي.
- (۲) حاڪم آس لاسي لاسي - جيت سرف سمجھائي
 لست ڪٿه - برمر لست مليا - لالڪ ٻڌ پائي.

واڳ - ٻر پائي، مٿا
 ٻيلا، اشتهادي، (۳)

واڳ - ٻر پائي، مٿا
 ٻيلا، شد (۴)

"گرهست پر اُداسي": انسان، چاهي پوڳ پر هتي چاهي جوڳ يا پوڳ پر هتي، پر

ٿيُون، ۽ ماڪي ٺاهي، اندر پهچائين ٿيُون. سوداگري گهڙي ڪجي، يا گهڙي ڪهڙي ڇڏي، ڪهڙي ڪٽجي، اهو فيصلو من جي وس ۾ آهي ۽ نه لاندريءَ جي. لاندريءَ من جي مسئليءَ ۾، ڪاٺ جوڻ نچندڙ پٽليُون آهن. جتي ڊوڙائين، اُتي ڊوڙندڙيون وينديُون.

سڄي شيوڪ جي نيم صاف، هردو نرمل، ويچار ڌارا شد ۽ جيئون پور رهڻ ٿي. رهڻي ڪهڻي سادي اٿس، پر آدرش، اخلاق ۽ اصول اتر اٿس. راحت ۽ رغبت کان دُور رهي ٿو. رفاقت ۽ رياضت ۾ جيئون گهاري ٿو. پيو پوئتيءَ تي آهي، پر اڏر آسمان طرف اٿس. هن جوڻ لاندريءَ، شپ واسنئون اندر آڻين ٿيُون ۽ شپ ڪرمن ۾ ٻاهر مشغول رهن ٿيُون. هن جو سر، ذهن ۽ زهادت، وڌيا ۽ گيان ۾ پُر هوندي به نه ٿي. نهيل رهي ٿو. هُو سنتن ۽ سب برشن اڳيان، جهڪي نمسڪار ڪري ٿو. هنجي نيٺن هردم نيمهن جو نشوونگو ايندو آهي، ۽ آلمڪ چيٽنا جو چمڪار اچي رهيو آهي. اُتشي اڪڙيون، قادر جي قدرت ڏسي ٿڙن ٿيُون، مرشد ۽ مهاتمان جو درس ڪري ٿو. ٿيُون، ۽ آند جوڻ املهه آندون ڳلن مٿان ڳاڙين ٿيُون. هن جي زبان، هريءَ جو جس ڳائي ۽ ڳارائي ٿي، ۽ سادو، سائينڪو، سؤڪير ۽ آلب آهار ورتائي ٿي. هُو ڪن سان، ڪيرون ٻڌي ٿو، پر پراڻي پچار ۽ گپ شپ جي گهوڙن کان ڪن لائار ڪري ٿو. هن سان، مالڪ جي مهملڪي ٿو ۽ پڳان ٿلن جي ٺهل ڪري ٿو. هن جا پير سمارڱ طرف هلن ٿا، جنهن ۾ اندر کي آند اچي، يا ڪنهن دردوند جو درد مٽجي. ديا درشتيءَ جي پاڻ سان ۽ هم سازيءَ جي همدرديءَ سان، پيو حال وٺي، آندون اڳهي. پيار وٺي، ۽ بيٺاريءَ جو بار هليڪو ڪري. ديا جو ديوتا ٿي، ڏئي پيو ڏئي، ڪنهن کي آجهو ۽ آسرو، ڪنهن کي سميت ۽ سهارو، نه ڪنهن کي اُپديش ۽ آشيرداد. هنجي من جوڻ ڪامنائون، هردي جوڻ پاونائون، ۽ لاندريءَ جوڻ ڪريائون، سڀ سائينءَ جي سُرئيءَ ۾ سمايل آهن. پوءِ هُو مڪتيءَ جي مانگ جو ڪري ۽ وٽڪن لاءِ وهارو ڇو وڃي؟ هُو اهي نعمتون گهري ٿي ڪونه ٿو، نه به پاڻهي بلاند ۾ اچي پونس ٿيُون. جڏهن مانگ مات ٿي وڃي ٿي، تڏهن مالڪ جي مهر جو مينهن، وسڪارا ڪري وهي ٿو. جو ڪچندو ڪونهي، سوني گهٽڪهو ٿيندو آهي. هنجي سندر دشا بسپت، صاحب هيئن فرمائين ٿا:

(۱) گور ڪا شبد رد اُتر ڌاريءَ - پنڊ جنان سڏ سڱه ٺواريءَ
دس لاندري ڪر راکي واس - لانڪي آميءَ هوءَ پرگاس.

(۲) ڪمير نين نهار ٿي ٿجه ڪڏ - سرون سڏ ٿي ناغ

ساوڪ، ڪمير

صاحب (۱۱۴)

بن اچر ٿي نام جي - چرون ڪمل رد ناغ.

موت ٿاڻي جو ٿو؟ ڇاڻي ڇر کان، اهو سنسڪار رهي ٿو، نه سسار سج آهي، ٿاندر ٿوڻ نه سج آهن، ۽ ٿاندرن معرفت ئي، ساري سڪ ۽ سرويڪ سواد وٺي سگهندن ٿا. تنهنڪري، ٻئي آئيني يا علندي وڃياري ٿاڻي، من انت هڻي ٻي ٿو، نه ڇاڻي ٿاڻي ٿرڻ ۽ ٻاڪش آهي، سو سڀو يا نظر فرمي ڪمڻ هوندي؟ سگرو هي ڳيان گرهي ڪرڻ کانپوءِ، ڇڙ ۽ سؤ ڪير هو ميلاب، الڪ الڪ صورت م ڏسڻي ٿو. انهن، ڳڻهارم ساهي ٿي، نه دل ٿاڻي درستي، جنهن م دل ٿر خود پنهنجي ٿي ڏسڻ ڪري رهيو آهي. انهن سسار پوءِ ٿاڻو ڏاڍو ڏاڍو ٿي وڃي ٿو. ڳيان هو ٿر آهي، من ۽ ٿاندرن ٿي قصو آڻڻ، جنهن کان پوءِ من ٿاڻي ٿو. انهيءَ موت معرفت ئي، مڪتيءَ هي منزل ٿي پهچي ٿو. سو من هي اوت هي ۽ موت مڪتي آهي. سؤ ڪير، ڇڙ مان هند ڇڏائي، سؤ ڪير م سماڻي وڃي ٿو، ڇڻڪ مشال م موٽي ويندي آهي. انهن راندي کلي پئي ٿي ۽ ٿر سمجهائي ٿو.

جنهن م ٿاڻو م ڪوٺي، تنهنجي وڃاري هروم وڪاري وهندڙن م رڌل رهي ٿي، ۽ هن ٿوڻ ٿاندرن مڪ حان، رڳو ڪند ۽ عليڻيءَ جو واس وٺن ٿوڻ. اهڙو ڇڙو، راکشي روپ آهي، جنهن م، ڪاٺيا، وڃاري، ٿاندر، هڪ ٻئي جا ٻانهن ٻيلي ٿي ٻٽا آهن ۽ ڇوڙن ٻاڏ ڪري رهيا آهن. هؤ ڪڪرن جو ڪارگر آهي، وڪارن جو واري آهي، ڊڪ ۽ سڪ جو سلائي آهي، هر ۽ موت جو ميراڻي آهي. ٿاندرن هر سواد، ستيا ناس ڪري ٿو ڇڏي، عسوف خيري، لئس پرستي ۽ شوق انگري، درختيت دلڪش لڳندي آهي. ڪمڻ انهيءَ دل فرميءَ جي وعيت م لياڻي ويندا آهن، ٻسر آئين م اڃا ٿيندا آهن، جو نه عيش عسوف هي ڇوڙن، صدم بگاڙي ٿي، اڏي ٻوڙهت ڪري آي، ۽ آلهڪ ٿل ڇڙسي ٿي. انهن ڊڪ، سڪن جو ڇڙو لاس پائي، ٿاڻي ٿو.

ٻئي طرف، جنهن م ٿي قصو ٿي ڇڪو، تنهنجي وڃاري ٿاڻي ٿي. هن ٿوڻ ٿاندر ٿوڻ پوءِ ٿاڻو قصي هيٺ وهندڙن، ڇو نه هؤ وڃاري ٿوڻ، واساڻن ٿوڻ آهي ٿاندرن آهن، هي من هي مرضيءَ مطابق هئو. هي من ٿر آهي، نه رهڻي ڪهڻي اؤس ٿر ٿيندي. اهڙيءَ طرح، نه ڇوڙن م پاڪند هوندي ۽ نه ڊڪا ڊڪيءَ جو ڊوڪو، جنهن هڪ واريءَ، هر رس هي ارم جو سواد چڪي ٿو آهي، تنهن کي ٻا سب سواد ٿڪا ۽ ٻسراڻي لڳندا، ڇو نه ٿاندرن هي سواد هي پست پر، هر رس جو ارم ۽ آند رڙي سواد، ٻسما ٿر ٿوڻ ٿوڻ ۽ ٿوڻ ٿوڻ آهي. انهيءَ درمي ٿي، ٿاندرن هي ٿر ٿر، بڪ ۽ آڇ، سب مڪتي وڃن ٿوڻ. ڇا واسا، من هاڻي ٿر ٿر نه ٿو ڪري ۽ وڃاري ٿاڻي ٿوڻ نه ٿي ڪري، سي ٿاندرن ٿي نه پهچائين ڪهڻ کي؟ ڇڏين من ۽ وڃاري ٿاڻي، وڃاري ٿوڻ نه ٿي ڪري، نه ٿاندرن کي نه اڇوڻ، انهيءَ مطابق ساڳو ٿوڻ سوڌو ڪرڻ ٿوڻ، نه نه سندن وڪر وڃاري ٿوڻ. سو ٿاندرن نه هاڻي اهي آڻي، ماکيءَ ٿوڻ مڪون ٿي پوڻ آهن. ڪند ٿر جي ٻڌيءَ کي ڇڏي، گلن جي خوشيءَ وٺن

ٽون، ۽ ماڪي ٺاهي، اندر پهچائين ٿيون. سوداگري ڪهڙي ڪهي، يا ڪهڙي ڪهڙي
ٻڌي، ڪهڙي ڪهڙي، اهو فيصلو من جي وس ۾ آهي ۽ نه اندرين جي. اندرين نه من
جي منهنجي ۽ ڪاٺ جون پنجنڌڙ پٽليون آهن. جتي ٻوڙائين، اتي ٻوڙندڙون وينديون.
سڄي شيوڪ جي نيم صاف، هردو نرمل، ويچار ڌارا شدي ۽ جيون پور رهي ٿي.
رهڻي ڪهڻي سادي اٿس، پر آدرش، اخلاق ۽ اصول اٿس. راحت ۽ رغبت کان
دور رهي ٿو. رفاقت ۽ رياضت ۾ جيون گهاري ٿو. پيو پوئو ٿي آهي، پر اڏر آسمان
طرف اٿس. هن جون لاندريون، شپ واسنائون اندر آڻين ٿيون ۽ شپ ڪرڻ ۾ ٻاهر
مشغول رهن ٿيون. هن جو سر، ذهن ۽ زهادت، وڌيا ۽ گيان ۾ پور هوندي به هجي.
نميل رهي ٿو. هو ستن ۽ ست برشن اڳيان، جهڪي نمسڪار ڪري ٿو. هنجي نيلن
هر دم نيمهن جو نشوونگو ايندو آهي، ۽ آتمڪ چيتا جو چمڪار اچي رهيو آهي. ان
آتش اڪڙڙن، قادر جي قدرت ڏسي ٿو ٿو ٿو، مرشد ۽ مهاتمان جو درس ڪري ٿو.
ٿو ٿو، ۽ آندو ٿو، سادو، سائيو، سؤڪيم ۽ آلب آهار ورتائي ٿي. هو ڪن سان، ڪيرن
۽ ڳارائي ٿي، ۽ سادو، سائيو، سؤڪيم ۽ آلب آهار ورتائي ٿو. هن سان، مالڪ
ٻڌي ٿو، پر پراڻي پيار ۽ گپ شپ جي گهوڙن کان ڪن لائار ڪري ٿو. هن سان، جبهن
جي مهمالڪي ٿو ۽ پڳن ٿلن جي ٺهل ڪري ٿو. هن جا پير سمارڱ طرف هلن ٿا، جبهن
۾ اندر کي آندو اچي، يا ڪنهن دردوند جو درد مڃي. ديا درشتي جي پاڻ سان ۽
هر سازي جي همدرديءَ سان، پير حال وٺي، ڪنهن کي آجهو ۽ آسرو، ڪنهن کي
بار هلڪو ڪري. ديا جو ديوتا ٿي، ڏئي پير ڏئي، ڪنهن من جون ڪمانئون، هردي جون
سمت ۽ سهارو، ته ڪنهن کي اُڀرڻ ۽ آسرواد. هنجي من جون ڪمانئون، هردي جون
پاڻائون، ۽ اندرين جو ڪري ۽ وٽڪ لاءِ وهائڻ جو وڃي؟ هو آهي نعمتون گهري ٿي
مڪتيءَ جي مانگ جو ڪري ۽ وٽڪ لاءِ وهائڻ جو وڃي؟ هو آهي نعمتون گهري ٿي، ٿڌه
ڪونه ٿو، نه به پاڻي پلانڊ ۾ اچي پونس ٿو. جڏهن مانگ مٿس ٿي وڃي ٿي، ٿڌه
مالڪ جي مهر جو مينهن، وسڪارا ڪري وهي ٿو. جو ڪچندو ڪونهي، سوئي گهڻو
ٿيندو آهي. هنجي سندر دشا بسپت، صاحب هيئن فرمائين ٿا:
(۱) گور ڪا شيد رد اتر ڌاري - پنڃ جهان سڻ سڱ ڌاري
دس لاندري ڪو راکي واس - تانڪي آتمج هوءَ پرگاس.
(۲) ڪير نهن نهار ٿي ٿي - چرون ڪمل رد ٿي.
راڳ - گوري،
بنجران، لڏندي
ساروڪ، ڪ
صاحب (۱۱)

موت ڪائي جو ٿرڻ ڄاڻي ڄر ڪار، اهو سنسڪار رهي ٿو، نه سنسار سج آهي، لاندريون نه
سج آهن، ۽ لاندريون معرعت ٿي، سنساري سڪ ۽ سربوڪ سواند وٺي سگهجن ٿا. تنهنڪري،
بقي اٿئي يا علحدتي وڃياري اڳيان، من اٿ هڻي رهي ٿو، نه ڄر اڳين اڳيان ٿرڻ ۽ ٻرڻڪش
آهي، سر سهند يا نظر ٿرڻي ڪيئن هوندي؟ ستگرو هي ڪيان گرهڻ ڪرڻ کانپوءِ، ڇڙ ۽
سؤڪر هر مطلب، البڪ البڪ صورت پر ٿڌي ٿو. اٿن، ڳڻهارف سلجي ٿي، نه دلنا آهي
درستي، جنهن ۾ دلجو خود پنهنجو ئي ڊوسن ڪري رهيو آهي. اٿن سنسار پوءِ پاڻمرادو
غائب ٿي وڃي ٿو. ڪيان هو نت آهي، من ۽ لاندريون ئي حضور آڻڻ، جنهن کان پوءِ من
ڪائي ٿو. انهيءَ موت معرعت ٿي، مڪتيءَ هي منزل ٿي پهچي ٿو. سر من جي اوت
ن ۽ موت مڪتي آهي. سؤڪر، ڇڙ مان چند ڇڏائي، سؤڪر ۾ سمائجي وڃي ٿو،
چڱڪ مشعال ۾ موٽي ويندي آهي. اٿن رازداني کلي ٿي ۽ ٿي ۽ ست سمجهاڻي ٿو.

جنهنجو من قابو ۾ ڪونهي، تنهنجي وڃاري هروقت وڪاري وهندڙن ۾ رڌل
۾ ٿي ٿي، ۽ ان جون لاندريون مڪ حيان، رڳو گند ۽ غليظاڻيءَ جو واس وٺن ٿيون. اهڙو
هيڏو، راکشي روپ آهي، جهنڊو من، ڪلها، وڃار ۽ لاندري، هڪ باقي جا ٻانهن ٻيلي
ٿي بسا آهن ۽ ڇوٽن ٻرهاد ڪري رهيا آهن. هو ڪڪرن جو ڪارڻو آهي، وڪارن
جو واپاري آهي، ڏک ۽ سڪ هو سڀلائي آهي، ڄر ۽ موت جو موٽي آهي. لاندريون ڄر
سواند، سعا ناس ڪري او ڇڏي، عسرف خيزي، لئس ٻرستي ۽ شهوت انگري، درهڻيش
دلڪش لڳندي آهي. ڪئن انهيءَ دل ٿرڻيءَ جي وجھت پر لياڻي ويندا آهن، ٻر
اٿس ۾ اڃا ٿيندا آهن، ڇو نه عش عشرف جي ڇوٽن، صحت بگاڙي ٿي، اڏي پوهشت
ڪري ٿي، ۽ اٿڪ بل ڇوٽي ٿي. اٿن ڏک، سڪن هو ڇڙو لاس پائي، ٿيائي ٿو.

ٻئي طرف، جهنڊو من ئي حضور ٿي ڇڪر، تنهنجي وڃارنا به بداهي وٺي. هن
جون لاندريون پوءِ پاڻمرادو قصي هيٺ وهندڙن، ڇو نه هو وڃاريون، واساڙن سڀ
آهي وٺندڙن آهن، جي من جي مرضيءَ مطابق هجن. هي من ٿڌ آهي، نه رهڻي ڪهڻي
اٿس ٿڌ ٿيندي. اهڙيءَ طرح، نه جيٽن ۾ پاڪند هوندو ۽ نه ڊيڪا ڊيڪيءَ جو ڊولڪ. جنهن
هڪ واريءَ، هر رس جي اهرت جو سواند چڪي ٿو آهي، تنهن کي ٻا سڀ سواند ٿڪا
۽ پيسراڻي لڳندا، ڇو نه لاندريون جي سواند جي ڀيٽ ۾، هر رس هو اهرت ۽ آندو رڳو
سواند، پيسمار دغا وڌيڪ وٺندڙ ۽ ڦوسائيندڙ آهي. انهيءَ ذريعي ئي، لاندريون ڄر
ٿرشنا، بڪ ۽ اُح، سڀ مڪتي وڃن ٿيون. جا واسا، من هاڻي قبول نه ٿو ڪري ۽
وڃارنا مڃو نه ٿي ڪري، سي لاندريون اٿي به پهچائين ڪنهن کي؟ جڏهن من
وڃارنا، واپار جو وڪو ٿي بدلائي ڇڏيو، نه لاندريون کي نه اهرت، انهيءَ مطابق ساڳيو ئي
سردو ڪرڻو ٻوندو، نه نه سندن وڪو واپرائو ٿي ڪون. سو لاندريون به هاڻي انهي آڪي،
ماڪيءَ جون مڪيون ٿي پيون آهن. گند ٿي جي اهرت کي ڇڏي، گلن جي خوشبوءِ وٺن

پاپ ۽ پير، دشمن ۽ سڄڻ، نيچ ۽ اُتر، سون ۽ مٽي يا وش ۽ اُمرت. هُو انهن مُد بدن جو
 پيد سمجهي اُتر، پر پيد سان، من جي پسنديءَ ۽ نا پسنديءَ جو وهندار نه اُور ڪي. تنهن
 ڪري، چاهي دڪهه به چاهي سڪهه به، خوشيءَ يا رنج به، ڪاميابيءَ يا ناڪاميابيءَ به، مان
 يا اُپمان به، نامُوس يا ڳلا به، بُرائيءَ يا پلائيءَ به، هنجو من، هن يا هن طرف، نه ٿڌي اُوءِ
 نه ٿڌي اُوءِ. هُو هميشه سُڪر، سنڌوش ۽ سائنت پر گذاري اُوءِ. هن جا سڀ ڪم ڪار اُن، چٽڪ
 پر ماتا جي پُوڄا آهن. تنهن ڪري، جيئن به، نه هُو ڪڇ چاهي اُوءِ، نه گهرِي اُوءِ نه
 وري ڪو ڪنهن تي حق چمائي اُوءِ. جو مليس اُوءِ سو ماڻي اُوءِ، ۽ جو نه اُوءِ مليس يا ملي
 ڪسجيس اُوءِ، سو وساري ڇڏي اُوءِ. اهڙي سوچهي واري ۽ وڏاڳي شيوڪ ڪي، سا
 ڪوئين ٿا: سچو گيانِي ٿا پائي، جتي جوڳي، ڌنونت پتونت، اُمر اُڄوئي، اُڀرِي اُوءِ.
 اهي اُئي نه وصفون پر ماتا جون آهن. سو سچو شيوڪ، اهي سڀ ڳا ڳر هڻا ڪري، پر
 جو رُوپ ئي پيو آهي. هُو ستڱور جو سڪيلڌو آهي، ساڌڪن جو سر ڪردو آهي ۽ سرشت
 جو بيتاج بادشاهه آهي. ايڏي مرئي ملي نه، هُو پاڻ کي داسن جو داس اُوءِ سمجهي، هُو
 نه دنيا جو ڏيک ويڪه يا مان شان، هُڏجي من کي ڌاري نه اُوءِ سگهي. جو ائين ڌار اُوءِ،
 سو وري ڌڻيءَ ۽ ڌڻا ٻنهي کان ڌڪيل رهندو، ڌريان ئي ڌار ئي ويندو.

راڳ ڌناسري، محلا
 پنڄوان، شبد (۳)
 نا ڪو ميرا دشمن رهيا - نا هَم ڪڪي ٻڙائي
 پر هم پَسار پَسارو پيتر - ستڱور ئي سوچهي پائي.

اندرين تي قبضو: صاحبن سمجهايو آهي، نه هيءَ سنسار آهي ”پر پنڄ“. پر پنڄ
 معنيٰ پسڄن واسن جو نچارو. اهي واس آهن: ڏسڻ، ٻُڌڻ، چُهڻ، سگهڻ ۽ چڪڻ. اهي
 پنڄئي واس جڙ آهن ۽ پر ڪرئيءَ اندر، سو ڪير پر اُٿا نه انهن جڙ وِستن سان اچي ملي
 آهي. سرشتي نه انهيءَ ميلاپ جي پيداش آهي ۽ پير ڪو نه کيس الڳ وجود ڪونه آهي.
 آهي. سرشتي نه هوند پر لي اچي وڃي ۽ سرشتي ختم ئي وڃي.
 جي اهي عناصر وري جدا ٿي وڃن، نه هوند پر لي اچي وڃي ۽ پر ڪرئيءَ جي پنڄن واسن
 ساڳيءَ طرح، اسان جي پنڄن گيان اندرين ۽ من، جي سڀ جڙ وِستو آهن، تن جي
 مثل آهن. ڏيهه ڌاري اُٿا نه، پنڄن گيان اندرين ۽ من، پر ڪرئيءَ وارو پر پنڄ ڪڙو ڪير
 ميلاپ به آيل آهي. انهيءَ ميلاپ تي اسانجي اندر به، سمايل آهي. اهي مالڪ جون
 آهي. مطلب نه پر ڪرئيءَ جو نقش، وري هُو به اندر به، انهيءَ ميلاپ جي پوري پڄاڻ
 ليلائون آهن ۽ جيئن جڙن ڳجهارائون آهن. جڏهين جڏو ڪي، انهيءَ ميلاپ جي پوري پڄاڻ
 ٿئي اُئي، ۽ جڙ ۽ سو ڪير جي سڄي رُوپ به سڄاڻ ٿئي ئي، تڏهن هن کي گيان جي
 رُوپهه اچي اُئي. پر هن لاءِ سڀ به سڀو آهي، پر نه من ئي جڙ ۽ سو ڪير
 سر اڀر ڪش ٿي وڃي اُوءِ. گيان بنا، اها پرورڙ پورڻ ڪنهن آهي، پر نه من سڀو اوت مان،
 جي وچ به درمياني اُوءِ آهي. من مَرَت ڪائي نه اها اُوءِ اُڏامي وڃي. پر من سڀو اوت مان،

ضروري آهي، جيئن ٻيڙيءَ لاءِ تيل هي مکڙ. دنيا ۾ دڪ ۽ سڪ سان لائن ڀرپور آهي،
 جيئن سمنڊ ۾ ڪاربانڊ. سو هي من رڙبي ٻيڙيءَ ۾، ذاتي سياح هي مکڙ نه ملڻ ڪري، سوراخ
 ٿي پوندو، نه سڪ دڪ هي ساڳو ڄاڻي اندر گهڙي ايندو ۽ ”راڳ ۽ دٻس“ هي حل مع
 آڻيندو، جنهن ۾ من هي شانتی غرق ٿي ويندي. تنهن ڪري، من هي ڪڏهن، اند
 ورائڻ لاءِ، وڃار ڌارا هي خيال ۾ ڏانڻي آهي ۽ سم ۽ سچ هر سهارو وٺڻ آهي.

من کي ٻا خيال جو ختل آهي. اڄ من آهن آهي، جهڙا ڪالهه. خيال ٻڌايا هئائين ۽
 اٽي وري آيو هوندو، جهڙا اڄ خيال ٻڌائيندو. سو هي خيال ڇڪي آهي، نه من ڇڪو
 ۽ جهڙن ۾ ڇڪي آهي. هي خيال ٻڌي آهي، نه من ٻڌو آهي ۽ جهڙن ۾ ٻڌي آهي.
 ڪي ڀري مان ڇڪي ۾ ڏانڻي، ”راڳ ڏيڻ“ ۾ ڦاسو نه آهي پر ان مان جو ٽڪارو ٻاڻو
 ۽ هي خيال ۾، من ۽ جهڙن ۾ ڇڪائي آهي، نه نه ڏئي ۽ ڏيند رهندا ۽ نه نه ٻڌي
 ۽ هي ٻڌ رهندو. صاحب سڏهائين ٿا ته اڄ ٻڌا، هن کان رڙبي ايندڙ سان
 من جي مهار، باهر نه پر اندر واءِ، نه اندر ٻڌڻ واسنن کي وسارڻ، من اندر من هي
 سوانن کي وساري، خيال ۾ سڌو ۽ جهڙن سڌو رهي. باهر ٽن آڪاس اندر ٻوڪر مان ٽن
 ڏيڻ، ٻوڪر وڃان هي ڪماليه آهي، پر سر ۾ هي آڪاس اندر ٻوڪر ڏيڻ، من کي
 ڦاڙو ۾ اٽل، رڳو ٻڌي آهي. رڳو ٻڌي رهي ٿي. سان، وڃار ٿا جو وڪاس
 ٿئي ٿو. سو جنهن من ڦاڙو ڪيو آهي، سوئي مها ٻڌڻ آهي. نه نه من جي ٻڌڻ، آتما
 کي نه جنم هنر ۾ ٻڌڻي آهي. دنيا هڪ مها مڪتب آهي، هتي شخصي آزمودن يا هن
 جي ٻڌڻ مان، سون سبق سکي سگهجن ٿا، بشرطڪ ٻڌڻي جي ٻوڙ ٿئي. سو اڄ ٻڌا، اڻوڪل
 کان ڪنارو ڪر ۽ وار لاهو ٻڌڻ ڪر، نه اڻڌا ٻڌڻ ڇڏڻ ڪري. جو ٿو ٻڌي سو ٻڌي ٻڌي آهي.
 اهوئي ساري سرشتي ۾ آهي. ڪوئي ٿو بدڪار ڪونهي ۽ جي آهي، نه ٿيندي آهي ۽
 ۽ بدڪار خيال ۾ هر خشان آهي. اهي خشان مٽاءِ نه سر ڏسڻي ۽ جو ٻڌ، اٽل اندر
 اوري اچي. حالتون هميشه بدليون ٿيون پر من بدل بدل هوندي به اڻڪار رهڻ گهرجي.

ترا بلا ٻڌڻ آندا - جڏهن هي ڏهه ماڻهو
 ڪرومڪر ايڪو ٻڌڻيا - ايڪس ماڻهو سماع.
 راڳ سڙهي، مٽلا
 ٽهڪا، لڻندي (۷)

سچو شيڻڪ، هر ٿورهي ۽ ٿورو ٿيو، ۽ وڪارن جي وڪڙن مان آزاد ٿيو، سون
 ”ٿوري ميري“ جا پند مٽائي، هر طرف، هر هنڌ ۽ هر وقت هروڙ ٿي ٿو. هڙني
 سر ڏسڻي ۽ جي ٻڌي، اڏول ۽ اٽل رهي ٿو. هن سڃاڻو آهي ته سارو سنڌو ٻڌڻو
 آهي. ايڪ مان ايڪ پيدا ٿيا آهن، انڪ ايڪ ۾ سمايل آهن. هڙهن سڀ ٻڌڻ آهي
 يا ٻڌڻ جي ماڻا آهي، نه ٻڌڻ جو هڪ سان من لڳائي ۽ ٻئي سان غير رکڻي؟ تنهن
 ڪري، سڄي شيڻڪ لاءِ، سڀ ڪڇ ايڪ سان آهي، چاهي ڇهر ۽ مٽ، ٿرڻ ۽ سرڻ،

سڄا ۾ اچن ٿا. هاڻي تماشين وارو تجربو ڪونه آهي، پر تحقيق ۽ تصور آهي. پاڻ پاڻ
نيا پاڻ ۾ ڏڙها نه ٿي هڻي، پر پاڻ، دلبر جو دنيا ۾ ديدار ڪري رهيو آهي. پاڻ پاڻ
پڇي ويو آهي. ڳنڍ چڙهي پئي، بدن ٿئي پيا. لائين تجربن جي ٽپسيا مان، آنرڪا آزمودا
مليا ۽ آنوڪن آزمودن مان، آڙغبي آڙغبي جو اظهار ٿيو، ۽ آڙغبي آڙغبي مان اڪند مليو.
لائين ٽپسيا حقيقت سان ڪر ٿي ۽ پاڻ حقيقت ۾ ڪر ٿي پيو آهي. ڪر جي ٽرپي ٿي آهي.

سَم درشتي: جنهن من ۾ ”راڳ ۽ دٻيش“ يا پسندي ۽ نا پسنديءَ جو انگ ۽ رڳل
آهي، اهو من، هر مسئلي جي دريافت، ڏنيءَ، طرفيءَ يا بيانيءَ جي نقطه نگاهه سا
ڪندو. اها دريافت سم درشتيءَ، سر پاڻ يا سڃاڻيءَ کان صفا خالي هوندي. ۽
سڃاڻيءَ جو وهوار نه هوندو، اُتي شائتي مَور نه هوندي، ۽ نه ”راڳ دٻيش“
تائين، تن ۽ من کي، سمورو وقت ٽپائي رهي آه
ڪئين پيا وڪار آهن ٿين ٿا، جن جي تائين، ته منهنجي جيون شائتيءَ ۾ گذري، ۽ ڇو طرف شائتي
نهن ڪري، ۽ نه ”راڳ ۽ دٻيش“ کان، پنهنجي جند آزاد ڪرائي پوندي، ۽ سم
ٽهلائي، نهن ڪي ”راڳ ۽ دٻيش“ اهو نسخو، ڏيڻ نه ڏاڍو سولو آهي، پر انهيءَ پٽاندڙ عمل
پاڻ جي پد تي پهچڻ پوندو. اهو ”راڳ ۽ دٻيش“، جيتو سان جهي ٿو، ساري عمر سائس
ڪرڻ، بلڪل ڪن آهي، ڇو ته ”راڳ ۽ دٻيش“، هڪجي وصيت نامي معرفت قائم رهي ٿو. مثلاً
سات ڏئي ٿو، ۽ سندس موت بعد به، هڪجي وصيت نامي چڙهندو، پر جي اڻ ڪڍو
تازي چاڻ ٻار کي، ماڪي ٽر وٽ ۾ وجهي، ٽڪ ۾ ٽڪاري ڇڏيندو. اها پسنديءَ جي خوشي
ڇڪاڻجيس، ته منهن ڪڙو ڪري، کان ظاهر ٿئي ٿو، سو ”ٽيريءَ ميريءَ“ جو رُپ وٺي
۽ نا پسنديءَ جو رنج، جو جابي ۾، ڪري اهو پيو چوندو آهي، ته فلاڻي جي پارٽ اڻو ٻو
ويچار ٿا ۽ اهڙو نه گهرو ٿو گسي وڃي، ڪي اهو پيو چڙيان ٿو، پر فلاڻي کي دست بردار ڪڍو، يا
اچڻ کانپوءِ به، جيئو پنهنجي پوين ڪي لاءِ هيءَ چڙيان ٿو، پر فلاڻي کي دست بردار ڪڍو، يا
فلاڻي کان دُور رهجو، يا فلاڻي ۾ هيءَ پاڻي پائيو ٿيندا پر هو مهورم رهندا، لائين ”راڳ دٻيش“
ملڪيت جي وراهگي ۾ هيءَ پاڻي مصلحتن ۾ محفوظ رهي ٿو، پيو ٿي ۽ پيو ٿي ۽ ٻو رسد
به، ڪٽنب جي سهڻي ٿي، موروئي مصلحتن ۾ هوندي ته ڏک ڪيئن دُور ٿيندو؟
رهي ٿو، ۽ ملڪان ملڪ پڪڙو وڃي ٿو. طرفيءَ هوندي ته ڏک ڪيئن دُور ٿيندو؟
هاڻي ڏسڻو آهي، ته هيءَ جنم جنم جي سردري، ٿئي ڇو ٿي ۽ چڙهي ڪيئن
جيستاءِ من، ٻاهرين رُپن ۽ نالن واري دنيا يا ڪال ۽ ديس جي مابا منڊل ڏانهن
ڪهڙيو، جيستاءِ ”راڳ ۽ دٻيش“ جو چڪر چاڻو رهندو، جيئن ٿي من، اندر ڪهڙو
واپس ورتندو، تيئن ٿي من شانت مڃي ٿي ويندو. پوءِ اُٿت ۽ نثرڪ جون پاڻائون
ٿي ويندو، ويچار ٿا ڇا وڃي ٿي ۽ رهندا ۽ سڄو سڀاءُ پرگهت ٿيندو، جنهنجي پوءِ
سام، خودمطلبي ۽ تنگدلي پائدادو غائب ٿي ويندو. اهو ذاتي سڀاءُ، من لاءِ

سوڄي، کيساء لاشا واندو، هندي ۽ بيشمار سڌن، هڪ پتي پٺيان لکياتار آئيندي. -
 آهتا يا اهنڪار نڪتو، نه آهيان ڪم ئي ويهي ۽ آهيان دُور ئي، نه گمان هو پر
 نيندو، جنهن م سب وڪار اُوچوڊ غائب ٿي ويندا ۽ ٻيو سڀئي سرُپ هي معاوڙ
 ملندو. انهيءَ من هي موت ۽ وڪار جي ماراماريءَ باس، ڪورو نازڪ ديو هن نورائن

(۱) ڪام ڪروڙ آهنڪار نِسراي - سُڪر پنج شد سنگجاري
 ڪيان تُوڙي ليڇ مس سڙو لَو جهڙي - منسا مهر سمائي هي.
 من دانا من منگنا - من سر ڪور ڪرتار
 . پنج مار سڳاها - آهتا

راج مارو، مکلا بهل
 سرواڙ (۳)

ڪبير نئون نئون ڪرنا نئون هونا - مجھ مهر رها نه هون سارو ڪبير صاحب
جب آيا پر ڪا مٽ گيا - جٻ ڏيکڻ ٿي نئون . (۲۰۴)

سڄي شيو ڪ، نماڻائيءَ ۽ نهڻائيءَ، نڌڙت ۽ نيازمنديءَ، غريبت ۽ غربت، سادگيءَ
۽ سخاوت، ارڏاشگيءَ ۽ بجا آوريءَ، پاڪيزگيءَ ۽ پرهيزگاريءَ، تحمل ۽ تابعداريءَ، عاجزيءَ
۽ عبادت، پريت ۽ پيار جا پد پاتا آهن. هو داسن جو داس، گولن جو گولو، سڀني جي
پيرن جي خاڪ بڻيو آهي. سڀني کي پاڻ کان اتر ٿو سمجهي، ۽ ڪنهن کي به نيچ نه ٿو
ڪوئي. نه ڪنهن کي رڳهائي ٿو، نه رٿاري ٿو. ٺيڪو نوائي، پرم پد پاتو اٿائين. آيو ڇا
ڳجهارت جو ڳجهه جاتو اٿائين. جيئري مري، امر ٿيو آهي. پاڻ وڃائي، پاڻ لڏو اٿائين.
خودي مٽائي، خدائي خمار آندو اٿائين. سچ جي ڪار ڪمائي، سچ بڻيو آهي. لاهو
شيوڪ آهي، دوانو درويش، سچو سنياسي، صوفي صاف، عشقئون عشق، مستئون مست.
سڀ سڌيون ۽ رڌيون، شڪتيون ۽ سمپتيون پراپت ڪري، نورانيءَ جي نگر ۾، لڙيل
۽ نرڌن جي جهون گهاري ٿو. ڪڇ پنهنجو سمجهي ته ڦڙ ٻاڙن هڻي. پاڻ کي پرماتما جو
نمٽ سمجهي، ڇڳ سان وهندو ڪري ٿو. ڇت ڪٿي يا ڪنهن ۾ به اٽڪل ڪونه اٿس.

نال خصمي رتيا - ماڻھو سڪو وليئاھ

سري راجا، محلا
ڇوڏان، وار (۷)،
ساروڪ محلا پهلا

هوڏي پاڻ نٿاڻيئا - رهبي نماڻيئاھ.

و ار دور: وڪار ڪئين آهن جن جو ڳاڙو ٿي ڪونهي. پر مکيه وڪار پنج ليکيا
ويا آهن، يعني ڪار، ڪروڌ، موھ، لوپ ۽ اھنڪار. من جي نگر ۾ هڪڙي، جنهن ۾
انھن پنجن مکيه وڪارن ۽ ٻين اٺيڪ وڪارن جو واسو آهي، جن کي صاحبن دؤت، چور،
لٽيرا، دشمن ۽ ٻين ڪيترن نالن سان سڏيو آهي. هڪڙي ويڇاري من ڪي، انهن سڀني
سان جنگ جهڙي جيتو آهي. هر مندر ۾، وري وڪارن اچي واسو ڪيو آهي. جڏھين
اعليٰ لوڌي ڪڍيا، تڏھين مندر ۾ هريءَ جو نراس ٿيندو. اها آهي ڪرڪشيترا جي رڻ
يوميءَ ۾، مهاپارڪ واري لڙائي، جو سچو شيوڪ، گيان جي تلوار سان لڙي ٿو، وڪارن کي
ماري مات ڪري ٿو، من مندر ۾ آتما جو پرڪاش آڻي ٿو ۽ پرماتما کي پنهنجي نشت
تي اراجمان ڪرائي ٿو. وڪارن مان پاڻ آزاد ڪرائي ٿو ۽ وڪار منجهاس آزاد ٿين ٿا.
غفلت جي ننڊ مان سڃاڻي ٿي، پنهنجي گهر جي پوريءَ طرح بهر پداري ڪري ٿو.

حقيقت ۾ نه ڪامدا يا ترشنا ٿي سڀني وڪارن جي جڙ آهي. ترشنا مان موھ جو لڳاو
ٿئي ٿو. موھ مان لوپ ۽ لالچ، نه لالچ مان ڪروڌ، وپر ۽ وروڌ پيدا ٿئي ٿو. پر ترشنا
جو ڪارڻ به ”مان مان“ يا اڻڀاڻ آهي. جيستاء ”مان مان“ پاڻ کي سرور يا دلهي ٿي

وٻران ڪري ڇڏيا. نه ڇا علم ۽ عقل ٿي؟ عمل ٻيا نه علم ۽ عقل عياري آهي، مڪاري آهي. وضاعت ٻيا، سڀ وڌيا وضاحت آهي، واضاعت وادووان آهي. وڌيا نه امتداد هو
 بحر آهي سو ڪو ٻي سگهندو؟ تنهن ڪري عقل ۽ عالم آهو؛ جنهن ڪسي لائن احساس
 ٿئي، نه هڙ ڪڇ ڄاڻي ڪونه، ڇو نه اڃا کيس ڳچ پراڻو پڻ آهي. نه ڇا ڪل ۽ ذات ٿي؟
 ڪل ۽ ذات ڪسي نه ڪا ذاتي ريب آهي ٿي ڪونه. ڪڙم ڪا ڪاڇڙ ۽ ڪڪرم، ذات
 لاءِ ذات آهن ۽ سلڇڻ ۽ سڪرم ٿي ذات لاءِ زندگاني آهن. هڪ ذات کي نمڪ نيمڪو
 نوانندو. نه ڇا پٽي ۽ پڌار ٿي؟ اهي نه اسان جا آهن ٿي ڪونه، ۽ نه وري اسان
 هميشه لاءِ ٿي رهندا. جنهن ڏٺا آهن، سو واپس نه وٺي سگهي ٿو ۽ ٻڌو اٿئي امانتو
 نه هلي ڪونه سگهندو. اسن پاڻ نه ڪا ٽڪري ۽ لڇ وٽ آهون، هر دم واحد وهڻا
 ن. هي هُو اسان نه، نڙاڪم پر ٻا لڻا گڏي يا ٽڪا ٿئي، نه ڪن مان ڪڇ ٿي
 ”، پر هي ڪڇي وٺي، نه ڪڇ مان نه ڪن ٿي پئون. تنهن ڪري، اهو ”مان مان“
 مرض، چاهي بڻ ٿين، سائپ، شڪتي، سڀيان، سمهتي ۽ ٻيا ڪنهن ٿئي سبب
 ڪري هجي، نه نه اسان کي ضرور ڏالام آئندو. هرڏ مارائيندي ۽ ڪما ڪندي.
 هيڏو مٿي ٺپ وڌو، ٿيڏو همڪ ڏک وڌو. اڙ ڇو ڳاٽ آؤس ڳاٽ ڪائيندو. ٻڌو هڪ
 وڏائيءَ لاءِ، ڪهڙو واجب وٽ ڇڏو؟ پاڪ هر ڪو هرڳو سبب، حاميائيءَ هي حل نه آهي.
 جنهن مڃي نه هر زبان هلي، پر جي رڻ مڃي نه اها ٺپ ڇڏي، وڃي اڳوڻي هي واس نه
 پئي. ٿيئن ئي هليار اسان، حمري نه ستر ڳهي، نه مرڻ بعد نه سمجھل رهي. پر سٽي
 وڃائيندڙ نه وٺو هليو! هڪ هستي مٽائي ڇڏي ٿو، ٿان هر اسرڻ ٿي ڏکيو ٿي پوي.

صاحب سمجهائو آهي نه اِي ٻڌا، اهڙڪار آهي آڳيان ۽ اُڏا هي اڻاڻي ۽ حاميائي
 آهي کان ۽ وڌيا هجي ڪوئي. هو هڪ هو مريض ٿاهي ڪوئيءَ مان ٻار ٻولندو،
 سوئي شڻا پائسي ٿو پڻ ٿيندو. ڏس نه پاڻي، جنهن م اٽڪل شڪتي سمائل آهي، سو نه
 هيٺائين ولسي ٿو، ساهيءَ هر ڳورو ٻڙ هڪ هوڪي ٿيو، ٿل واري ٿاري هڪ ٿوڙي
 ٿي ۽ صراحي ٿي حامي ٿي. ٿيئن ئي ڏٺي ۽ جي ڏوهار نه، ٿوڻ ٿوڻ ٿي
 ٿيو. عاشق نه پر هوڪائن ٿا، سحر ڪري سر هو ٻليدان ڏين ٿا. ٻوڙ ٿي اٿهيءَ ٻل
 ڇڙهيل سر هي مٿان، شويديءَ هي سر ٿاهي ٿي ٿي، ٿوڙا ٻڌ ٿوڙا ٿوڙا وڙو
 واکاڻ ٿي ٿي، ۽ هڪ ٻي شروعاتيءَ هي ٿوڻ مالهو ڇڙهي ٿي. ٿوڻ ٻا اواز ٿي ٿي
 ڪانه. جتي ”مان مان“ آهي، اتي ”ٿوڻ ٿوڻ“ هو تصور ڪونه آهي. حاميائي ”ميري
 ميري“ پٽي ٿي، ٿوڻ ٿي سڀ نه، هتي ڪٿي، هر وقت ”ٿوڻ ٿوڻ“ ٿوڻ ٿي ٿوڻ.
 لڇ رڻ نه، اسان نه اڻوڻ آهي پر آڳيان کان، ٻيهر سڄو سر رڻ ٿي وٺو آهي.
 آهسته سر آڳيان پٽي، نه سڄي سر رڻ هو پر ڪاش ٿي. اهو آهي پر هر ڪيان،
 بهرحال.

سڄ ۾ وڌيڪ سندن سڃاڻپ آهي، ڇو ته سندس سندر نا اهڙي نه من موهڻي آهي، جو بدڪار ۽ بدچلن هوندي به، سڀڪو ٻيو سندس صورت لاءِ سڪي ۽ ڏسي ٿري. هڪڙن جو نشر لاهيئي ٿي مس ٿي، ته ٻيا انهيءَ نشي ۾ مدهوش ٿين لاءِ، ٿرڪ تيار ٿيا بيٺا آهن. جي نشر لٽو ته ماڻوسيءَ ڪري ڏکي آهن ۽ جي چڙهيو ته مستيءَ ڪري ڏکي آهن. انهيءَ نشي ۾، ماڻا واديءَ جي سڌ ٻڌ ٺڪري وڃي ٿي. جيئن مينهوڳيءَ ۾، ڦوڪيل ندي هر طرف جو گند ڪڇرو پاڻسان گڏيندي ويندي آهي، تيئن ماڻا وادي به سڀ وڪار ميڙي سيڙي، پاڻ سڀ ڦٽيندو ويندو آهي. جو ڪن مان ڪڇ ٿيو آهي، سو ڪڇ نه ڪري ڏيکاريندو! ڪن کي وساري ڇڏيائين، ڪن کي اڪيون ٻيو ڏيکاري، ڪن کي ڏينهن جي ٿارن ڏيکار، جا ٻيو ڌڙڪا ڏئي، ڪن سان سينو ٿو ساڄي ته ڪن جي مٿان ٿو ٿو چاهي. هڪ طرف لڙپ ۽ لالچ چوائيس ٿي، ته اڃا گهڻي ۾ گهڻو ملي، ۽ ٻئي طرف خوف ۽ خفقان ٿو ڳار! ته مٿان ڪپي يا ڪسجي نه وڃي. انهيءَ چنڊ ۽ چورا ڪورا ۾، نه من شانت ٿو رهيس، نه دل شاد ٿي رهيس. پر پشانيءَ جي ٻينگهه ۾، ڪلفت ۽ ڪاوڙت جا لوڙا ٻيو ٿو کائي. اهو سون ٿي گهوريو جو ڪن چئي! جي من هر وقت هن يا هن سبب بي آرام آهي، نه جيئن ۾ شانت ڪٿان ملندي؟ پنجن تنن جو پند، ائين ٻيو اٽڪ آڏي، بيادي ۽ اپادي ٻيڙاڻون سهي. مرض جي زڳ پڪڙ ٿي بنا، صحيح علاج ملڻ دشوار آهي.

پتنيءَ ۽ ٻاروار يا عزيزن ۽ خويشن ۾ موه اٽڪائڻ به ڏکڻاڪ آهي. اهو موه ٿي، ڪن کي پنهنجو ڪري ۽ ڪن کي ٻراڻو سمجهي، يا جن کي اڄ پنهنجو ڪري، تن کي سياڻي ٻراڻو سمجهي. اهو ”ٿيريءَ ميريءَ“ جو پيد ڪيڏو نه خلق ۾ خل ٿو وڃهي، اندر ۾ ٻيائيءَ جو بارڻ ٿو ٻارائي، ۽ به اڪيائيءَ جو ٻائيتال ٿو وجهائي. اها ڏئي، ”پنهنجائيءَ“ جون ڪيڏيون نه اميدون ۽ آسرا ٿي جاڳائي، خوش خبر ۽ خوش نما خواب ٿي ڏيکاري ۽ آخر، نامراديءَ ۽ نالائقيءَ، نا اميديءَ ۽ ناشاديءَ جا نهايت نقصانڪار نتيجا ڏيکاري؟ اها دطرفي، ”ٻراڻو“ سان، ڪيڏا نه ڪوڙ ڪپت ٿي ڪرائي، ونجوڳو جو وڻاه ٿي وجهائي، ۽ وٻر وروڌ ٿي وڌائي؟ اهو ”پنهنجو“، جو ڪالهه اکين جو ٿارو هئو ۽ من جو منار هئو، سو اڄ وداع ڪندي، ويندو ويو وڃي ۽ گهاء ڪري. اهو ”ٻراڻو“ جو ڪالهه شڪ ۽ شدت جو شڪار هئو، ۽ شرارتي شترؤ سمجهي، دل کان دُور رکيو ويو هئو، سو اڄ واپس وري، ويندو واهر ڪري. پنهنجي ۽ ٻرائي جو پيد، لئين بيبياد ۽ بيجا آهي. اهو خواهه مڙهاه پلائي ٿو ۽ پٽڪائي ٿو. ڪا چوٽ يا چمپت لڳي ته اڪ ڪلي.

ساري جڳت کي جسي ۾ جڙيندي به، موه لئين نا معلوم يا غير محسوس آهي، جيئن قدرتي ميناج پاڻيءَ ۾. موه ۾ اٽڪيل هوندي به، ڪنهن پاڻ کي نروهي ٻيا ڪوٺائين!

سو دنيا ۾ رهي، دلشاد ره، ٻين کي به دلشاد ڪر، پر اندرئين آئند ۾ اڏول
رهه. پوءِ ڀلي جي دنيا جا دوست، رُپ ۽ نالا، جي اندر اچن به، يا چاهي اچي موٽي
به وڃن، ته به گنهجو آندو-يون اڏوشت آئند، سڀ باهريان بدن جذب ڪندي به اُڪند
رهندو، ۽ توکي اُٺل، اُچل ۽ اڏول رکندو. ساگر ڪين سدا ڀرپور ۽ مخمور رهندو آهي،
چاهي ڦوڪيل ننڍون منجهس گهڙي اچن يا وري موٽي بدلن ۾ ڇهي وڃن؟ رئين-
سڪه ڏک جي صورت بدلي، سڪه ڏک ۾ سر درشتي رهندي، من هر حالت هيٺ
شانت مٿي هوندو، ڇت جي سرتي سائين ۾ ملي ويندي، ۽ آهڪ اُتيءَ جي
مڪسوسيت، من خود پاڻ ڪندو رهندو، ڇو ته اهي جي سُستي، رجي جي چستي
۾ بدلجي وئي آهي ۽ رجي مٿان، سُستي جو رنگ ٿو چڙهندو وڃي. سو رئين تدبير نقد
بڻائي ٿي، ڇو ته پرشارت جي وٺ مان ئي ته پرابند جو قل چڙهي ٿو. رئين تدبير پنهنجي
وس ۾ آهي ۽ نقد ڪان گوءِ کڻي سگهي ٿي، بشرطيڪ اڃا شڪتي به واسناتن مٿان غا.
پنهنجي وڃي. نقد ۾، اسانجي ڪيل تدبير جي بناوت آهي، ۽ برابر اسانجي سڪه ڏک جي
گهيري ۾ گهمائي ٿي، پر اسانجي اڃا شڪتي نٿي ٺه. ڪري سگهندي. جي اها اڃا
شڪتي، اڀرن ۽ بدڪارين بدرن، خوبيءَ ۽ خير خواهيءَ ۾ خرچ ڪجي، ۽ ٻڏيءَ جي بل
جو سهارو وٺجي، ته مستقبل جو مقدر پاڻمرادو پايدار ٿي پوندو. تنهن ڪري، اندرين سان
اُٻڻ ڪرڻ اجائي آهي. اندريون ته ناحق بدنام ٿيئون آهن. ساڳئي هٿ جي ٿري،
جي سئين آهي، ته گهر گهر ٿي ڪري، ۽ جي اُوندي آهي، ته خيرات ٿي ٿئي. سئين
يا اُوندي، من جي اڃا پٽاندڙ ٿي ٿئي. اندريون ويچارئون نه رڳو من جي مزدوري ٿيئون
ڪمائين، پوءِ چاهي من، ڪين ڪارڻ ۾ گل کڻي يا گند کڻي. جي من، اوت جي آنديءَ
اندر آهي، ته گند کڻائيندڙ ۽ جي موت جي مڙج ۾ آهي ته گل کڻائيندڙ.

من جي اوت کي موت ۾ بدلائڻ لاءِ ڪئين دقتون درپيش اينديون، من اندر
ڪئين مقابلا ۽ مخالفتون ٿينديون، ٿئي ۽ ٿيندڙ سان چٽاڀيٽيون لڳنديون، پر جي ڇت
شڪتي محڪم آهي، پراڻا ۾ پر آهي ۽ ٻڏيءَ جي بل سان بلوان آهي، ته پوءِ آهستي
آهستي، اخلاقي طرف زور پڪڙيندو ويندو، بد اخلاقي طرف سٽ ڇڏيندو ويندو ۽
وُحاني راز کُندا ويندا، تان جو سڀ ڪشمڪشا بند ٿي ويندي ۽ من سپاويڪ شانت
۾ رهندو ۽ وويڪ جي وات وٺندو هلندو. سو اي بدا، ٻڏيءَ جو بل جاڳاءِ، ته من جو
پيشو بدلجي ۽ ڏوڙ جو ڏنڌو ڇڏي، واحد جو واپار ڪري. اهو واپار ئي حاجت جي حسرت
ٿائيندو، حليمائيءَ جي حاصليت ڪرائيندو، حاڪم جي حضوريءَ ۾ وهاري ٿو، حق جي
ڪمراڻي هلائيندو، تابان جي تجرِيت ڏيکاريندو، ۽ وحدت جي وجد ۾ وسائيندو.

ڏهرجي، تنهن ڪسان غر وائڻ يا غائل آهين. هاڻي جهن طرف لڳاڙ ڇڏائڻ گهرجي،
 تنهن سان چسپ ۽ چرار آهي. درحقيقت نه سڀاري ٻڌڻ، هڪ ڙهر جي ڳرريءَ مسئل
 آهن، جنهن مٿان سڌوڙو ٿيڻ، چاڻهيءَ جو چڙهيل آهي. اهو چٽي پڌري ۽ چڙهي پڌري، ڙهر
 ۽ ڳهندو ٿو وڃين. جيئن اٿس، ڦل جا سواندي ٻن کائيندي، ڪنڊن سان پڙهجي ڇپ
 ڇپيندو رهندو آهي، يا جيئن ڪٿو، شڪل ڪندو ڇپاڙ پڌري، پڙهجي وائڻ سان وڻ
 رهائيندو رهندو آهي، جيئن ٿوڻ نه لڌوڻن جي عارضي ۽ ٻيٽا وڻ وڻندي، ڏندگي
 ڏياري رهيو آهي. ائين جڙائي ڳڌري وڻي ۽ ٻڌاڙو آڻو. ڪٿو نه ڪاڏو ۽ ڪڪ نه ڪاڏو پري.
 اٿي ڏڏوڻل سي جا سڙو ستاڻي ٿا. اٿوڙو ڙوڻ ۽ اڏوڙو ڙوڻ اٿن، ٺاڪا ۽ سڀ
 ڇڏوڻ، ٺاڪا ڇوڙ، مٿن ۽ ماڻهن جي مٿوڙي، اڪيلائيءَ جا اُڙمان ۽ اُڄل جا
 اڙ، اڪس اڇاڻ ڦر ڦر اچي، من ۾ ماڻه مڃائين ٿا. تن هٿر اٿي ۽ من جهڙو اٿي.
 ٻن ٻن نه هائي ڪو اوهي واهي ڪوڙ رهيو آهي. پر اوهي واهي نه بابا مڙي ڇو
 مالڪ آهي. هي ڇوڙ، ڇوڙن ۽ اُڏاڙو آهي، نه ڪٿار ڪٿارو آهي. پر ڪيئن لڳندڙ
 ڪٿاري، هيءَ ٻڌڻن ڪوڙ پٺاري؟ سو اي ٻڌا، هٿر نه سڃاڻ ۽ سڃاڻ ٿيڻ. اڃاڙو
 اُڻو ماڙسيءَ ۽ دلشڪستيءَ کان، هاڻي ڇوڙ نه ٿيڻوڙو ٻڌا ڪري رهيو آهي.

پر ٻاڏي اُٿل لاءِ نه نه کڻي وقت، نه هوشيارِي ۽ نه هوشيارِيءَ. پر ڇوڙن هرڙڻ لاءِ نه
 کڻي ٺاهڻ، نه ۽ نه ٻيو. سو سڄڻ، ٿوڙڻ ڇڏي ڇوڙڻ سڳ، ٻڌاڙڻ ڇڏي ٻڌاڻ سڳ ۽
 ڪاڙڻ ڇڏي سڌاڻ سڳ، نه ٿوڻ ٻي شيطان جي خدمت ٿي، شراب جي شاعري ملي ۽
 شمع جي شروعات ٿي. ٻوڙ ڏس نه ڪيئن نه ٿو سائين سڃاڻ ٿي ۽ ڇوڙن ۾ بهار اٿي.
 اها بهار ٻڌا ٿيڻ رهندي، ڇڏهن ٻين جي ڇوڙن ۾ به بهار اٿي. اها بهار ٿيڻ بهار
 ٿيڻ، ڇو نه هيءَ وائڻ وڻ جي نه آهي، پر وڻندڙ ۽ وراعت جي آهي. حاصلت جو حوصلو
 وڃائي، پاڻ اُڙهڻ آهي ۽ پڙهجي پڙائي جو پڻ مٽائي، پاڻ سڃوڻ آهي. خادم ٿي،
 خدمت جي خدمت ڪري مڃائي سان خلاصو ٿيڻ آهي. اٿس پاڻ وڃائي، پاڻ ٻاڙو آهي.
 ٻوڙ ۾ ٻوڙو آهڻ اندر ۾ آهي. سو آندڙ ۾ ٻڌا آندڙ ۾ آهي. ٻاهر ڪڇ نه آهي،
 پر جي آهي نه نه آسان جي اندر جو عڪس آهي. اسانجي ترشائي ٻاهرين عڪس جو پيچڙو
 ڪري ٿي، جن جي ملڻ بند نه، اندر ۾ آندڙ جو احساس ڪوڙ آندڙ، ڇو نه ترشائي عڪس
 هو لڳاڙو آڻو پيچڙو، ڪوڙ ٻاهر خياليءَ جو خواب آهي. تنهن ڪري اي ٻڌا، اُڻو پلي
 دنيا ۾ رهي، پر دنيا کي، دل اندر داخل ٿيڻ نه ٿي. ٻڙي ٿاڙ ٻاڙي ۽ رهي، پاڻ کي
 ۽ ٻن کي نه ٿاڙي سڳي ٿي. پر جي ٻاڙيءَ کي پاڻ اندر داخل ٿيندي، نه پاڻ ٻين
 سميت، ٻاڙيءَ جي ٿري ۾ غرق ٿي ويندي. ٿوڻ نه جي دنيا کي دل اندر آڻيندي، نه
 خود پٽ ٿي ويندي. اهو قدرتي قانون آهي، عاشقن جو اُٿر آزمودو آهي، ستمورتن جو
 -جن آهي. ٻاڙي ۽ سڃڻ جي -ٻاري، سالڪ ٿري ٻار پڙهڻ ٿا.

ديؤاند پر گتو ٻيندو آهي، نه پوءِ اهي سڀ ڪرم ۽ ڪرپاڻون، پاڪندي نانڪ آهن، دياڪا دياڪي ۽ جي دوکيمازي آهن ۽ دنياداري ۽ جو دنيا آهن. مالڪ مهاڻدي جي مزيت جو موجب نه آهي، پر من جي مهاڻا جو مشتاق آهي. من جي مهاڻا بنا، ڪا به ڪرپا ڪرم، پرماتما وٽ پاس ڪونه پوندي. من جي جان خيال پر آهي. خيال جو مطلب خيال پر آهي. خيال پر ڪم ٿي، خيال ڪرڻو آهي. تنهن ڪري، ويچارڻا جي شديءَ سان، ڪرم ۽ ڪريائن کي شدت ڪرڻ گهرجي ته سڦل ٿين، سڪ ۽ ستروش وڌائين. شدت ويچار ٿي، وڪارن جي واسنن جي پاڙ پٽيندا، گطن جي آجيان ڪندا، صدق ۽ سڪ جاڳائيندا، اهدڪار جي آڏ ڪيرائيندا. ڏئيءَ جي ديار پڇيندا، ڏيندن جي هستي مٽائيندا، پڇتاءَ ۽ پراشيت جو ڏن پاونائو. اٿاريندا، ۽ ڀرار ٿيا ۽ پير جوڻ پوتر لهرُون لهرائيندا. اهي ئي لهرُون آهن، جي خاموشي جو آواز اُٿائين ٿيون، جي لالن کي للڪارين ٿيون، ۽ اچي پاڻ وٽ پهچائين ٿيون. سوانگتيءَ جي سوانگت، پرماتما پاڻ اچي ڪري ٿو. لائين پرماتما، پُرش ۽ پوڪرتيءَ جو سنگم اٿي ٿو ۽ اُنهيءَ لاسرار لڳي ٿو، جنهن جو اظهار، اڪرن جي اختياريءَ کان ٻاهر آهي.

نه وديا گيان آهي ۽ نه عقل اُنڀو آهي. عقل، اڪرن جي دليلمازي آهي، ڇو ته چيئن جي چوڀاري پر آهي. اُنڀو، سُر ۽ ساز بنا سنگيت آهي، ڇو ته اُچيئن جو آواز آهي. عقل، لفظن جي لوڙهي آندڙ، من ۽ اندرين جي نورتيءَ سان ٻڌل آهي. اُنڀو، من ۽ اندرين کان پري آهي ۽ اُلوهيت جي آزمودن اندر آزاد آهي. عقل، حد جي حيرت آهي ۽ اُنڀو، لاجد جو لطف آهي. عقل، سربر جا سهنج ۽ سهوليتون وڌائي سگهي ٿو. اُنڀو سربر جي سرگرمي، اُنمڪ شڪتيءَ پر بدلائي ٿو. عقل، سنساري سواد وٺائي سگهي ٿو، نه اُنڀو، آتما جي آڏر ڏياري ٿو. عقل لائتا آهي، نه اُنڀو بي لائتا آهي. سو اُنڀو جي سيماءَ عقل جي پهچ کان پار آهي، سيماءَ رهت آهي. تنهن ڪري ئي اُنڀو، اچا جاپ چي ٿو، اڪت ڪتا ڪتي ٿو، ا.ل.ڪ لکي ٿو ۽ اُپيريءَ جو پير کڻي ٿو. پوءِ اُچيئن جو آزمودو، چيئن جي چترائيءَ کي ڪيئن چڙهي سگهندو؟ جي چڙهيو نه، نه چا لائين چڙهي سگهيو، نه اُنڀو خام خياليءَ جو خمار آهي؟ جي عقل جي آزمائش اڪرن پر آهي، ته اُنڀو جي آزمائش آزمودي پر آهي. اهو شخصي آزمودو، اڪرن جي اُستاديءَ کان وڌيڪ اُستوار آهي، ڇو ته ڪاغذ، ڪلڪ ۽ ڪلام جي ڪلا کان به زياده ڪامران، ڪرامتي ۽ ڪارگر آهي.

اي ابتدا، ٿون به نه پنهنجي من جي چاچ جوڻ وٽ. ڪين اچا پيو ٻيا طرف اڪيڻدين ۽ تازيندين؟ يا جو اچ يا سڀاڻي، اڪين اڳيان غائب ٿيڻو آهي يا اڪين ٻوڏي ٻڪ غائب ٿي ويندو، تنهن کي اُنهي پهر چڙهيو ۽ چنڊڙو پيو هوندين؟ باقي جو سڪ سماءَ ليندو، چاهي هتي نورتي هتي، تنهنجي سار به ڪانه اٿي! جنهن طرف لڳاو لڳائو

من جي موت

هن بستڪ جي پهرئين ڀاڱي جي پهرين پڄن ۾، ”من جي موت“ جو احوال آيل آهي، ته جڏهن من جي آنڌي ٿي اچي يا من جي وٽس ڇڏي، تڏهن جيءَ جو ڪهڙو حال ٿئي. جي حيوانن کي لڪڻ پڙهڻ جو ڏانءُ هجي، ته هوند مٿس ڏاڍو سخر ٿو ۽ چٽرو ڪن، ته اهي بندل، اسانجي ۽ تنهنجي صورت ۾، فقط هيءُ تفاوت آهي، جو اسان کي ڀڄ آهي ۽ ٻيو ڀڄ ڪٿي لنگور آهن. باقي سڀ ۾ ته ٿو اسانجي ذات جو ٿاڻي شريڪ آهن، بلڪ بلڪل بدتر آهن. ڏس ته مانس جنم ملي هوندي دل ۽ دماغ، من ۽ هردي، وويڪ ۽ ٻي عطا ٿئي هوندي به، ڳالهائڻ ۽ ڳاڻڻ ايند به، تو پنهنجو جنم وٽس وڃايو آهي، مليل ڏاڻيون ۽ شڪيئون ذاب ڪري ڇڏيون آهن ۽ امله خزانو لٽائي، ڪوڙيون ڪوڙيون ڪڇ ۾ ڪٽي ويندو ڪڏين. وري به ڪڏهن ڪنجهن نه ڪڏهن ڪرڪين پيو. رڳو هاءِ هاءِ ڪندي، من موندو ڪونه ۽ هٿن هٿندي ڪڇ ووندو ڪونه. ڀلا مخفي ٻل جاڳيو ڪونه، ذاتي سپاءُ روشن ٿيو ڪونه ۽ اصليت تي نشان چٽيو ڪونه، ته پوءِ دلير جي دُوري گهٽبي ڪيئن ۽ محبت جي ماکي چٽبي ڪيئن؟ نٿا نقاب پائي، وينو نفس کي رجهائين، دنيا کي پٺيائي ۽ مائو مچائين.

وقت ته اسين جانور، دماغي ڏانين ۽ رحمتن گهٽ هوندي به، نومش کان وڌيڪ سائنٽيڪا ۽ ڪارائتا آهيون، جو جيئري نه جڳت جي شيوا ۾ پيا وهون، پر مرڻ بعد به، اسانجو جسم ڪئين ڪارج بند ڪري ٿو. ته جيئري فقط ”نيريءَ ميريءَ“ جي راس رچائي، ڦوڪون هڻي خاڪ اُڏائي ۽ مٽي ٻڄاڻا، اها خاڪ مٿان وسائي. اُگر ڪو سا نه هٿ ساڙين جي ٿڌا ته هٿ ڪارا ڪن. پر اڳ به پاڻ جلائي، تنهنجو پوڄن ليار ڪن ٿا، سڀيءَ ۾ سيڪڙو جو سهارو ڏين ٿا ۽ موت کان پوءِ اڳي سنسڪار جو ڪم ادا ڪن ٿا. ٿو ته ڪاري ڪوٺي کان به وڌيڪ ڪارو ۽ ٺڪرو آهن. وري ڏس جڙو ڦٽ، جو پٿر هٿين ڏنن کي به عيو وڌي نه ڪپيندڙن کي به چاڻو ڏئي. ته وڪاري واسنن جي وس چڙهي، پنهنجي ستيا تي ناس ڪري ڇڏي آهي. جي ويچار ٿا پرست آهي، ڪلهن ڪٽي آهي، ڪاٺيا ڪڪري آهي ته تنهنجا ڪرڻ ڪنا ۽ ڪڏا ڪيئن نه ٿيندا؟ ارشدان جي ڪسيءَ ۾ پيو ٿو ٽڙڳين ۽ انهن مان ٿوڻ ۽ تراوت وٺين، جيئن سُرور چڪر کي چشمه عياف سمجهندو آهي. ائين سمجهي وينو آهن ته اڃا ڪسي سڪ ساگر آهي ۽ سُرور سنسار آهي. پوءِ مرشد ڪري ڇا ماڻيندين، مندر پيٽي ڇا پائيندين، مالها ڦيري ڇا وٺيندين ۽ رهي سانگي رچائي ڇا سڪندين؟ ٻاهران جاب پوءِ ته اندران ڪاپ پوءِ به وٺين آب ۾ ٽارائون هڻندو ته مون ڇانو به آهي ته پاتو به آهي. وڌيا ۽ گيان ۾ وڏو ٺاڙو آهي.

(۲۴) سَكَمَن كَعِ دَهَرِ رَاكِه سَن - سَن مَن دَل لَو لاء
اَكِت كَتا بِيچارِ رَئِي - مَدِشا مَن سَما.

راڳ ملار، محلا بهلا،
وار (۲۷)

(۲۵) چَلتو چَلِي دَه دَه دَس - كورِ رَاكِي هَر لَو لَو نَگرو
سَتَگُور شَد دَپَرِ د اَنتر - مَك اَمَرِ نَام چَتاوَنگرو.

راڳه كانڙا، محلا
چولان، اشتهدي (۱)

(۱) پاڙ پَكَمِ كورِ مَتي پَانِي - هَوَمِي وَجَه شَدِ حَلالِي
دَاوَم رَاكِي نَاكِ رَهائِي - سِچا نَام مَن رَسانِي.

راڳه پُر پائي، محلا
بهلا، اشتهدي (۴)

(۱) كَمَر مَن نَرمَل پيا - جَشا گَشا لَپَر
پاچِي اَگَرِ هَر تَرِي - كَهت كَيرِ كَيرِ.

ملوڪ، كَيرِ
صاحب (۵۵)

(۱) ڪڇ ليجي گڙه بڻڪا پائي - دوور ڪوٽ آر ٿيوڙ ڪاٺي. (۰.۱)

ٻانڇ ٻڃيس موهره مد مٿس - آڏي ٻر ٻل ميا
جن غريب ڪو جوڙ نه پهچي - ڪها ڪرڻ رڳهرايا؟
ڪام ڪواري دڪم سڪ درواڻي - پاپ ٻن درواجا
ڪروڙ پراڌان مها ٻڌ ڏنڊر - ٺه من ماواڻي راجا
سواد ٺاڻ ٺوپ ممتا ڪو - ڪٻڌ ڪمان چڙهي
تشنا ٿيو رهي گهٽ پيتر - راءِ گڙهه ليٽو نه ڄاڻي
ٻريم ٻليتا سرف هوائي - ڪولا گيان ڇلايا
برهم آڳن سهجي ٻر جالسي - اڪه چوت سجهايا
ست ستوڪ، اسي اڙني لاڳا - ٺوڙي ڏء درواجا
ساد سنگت آر ڪور ڪرپا ٿي - ٻڪڙو گڙه ڪور راجا
پگونٽ ٻير سڪت سمن ڪي - ڪٽي ڪال ٻوڙ ٿاڻي
داس ڪير چڙو گڙهه اوڀر - راج ليٽو آٺاسي.

[راڳه پيرء، ڪير صاحب، شبد (۱۷)]

- (۲) اڄه من ساڄ ستوڪيا - ٺڊر ڪري ٽس ماهه.
ٻنچ ٻوٽ^{۲۰} سچ ٻيچ^۹ وٺي - جوٺ سڄي^۹ من ماهه.
- (۳) من ڪي ٻڪار منهنه ٺجي - من چوڪي^{۲۲} موهر آيمان.
آٺر رام پڇاڻيا - سهجي نام سمان.
- سري راڳه، محلا ٻهلا،
شبد (۱۵)
- سري راڳه، محلا
ٺيجا، شبد (۳۰)

۱. فتح ڪجي. ۲. قلعو. ۳. راڳه ۽ ڏنڊيش جوڻ پٽيون. ۴. ٽن گڻن جوڻ ڪاهيون. ۵. وڪار.
۶. ٻوڪريون. ۷. حسد. ۸. ٻلوان. ۹. پرماتما. ۱۰. ٻنڌو. ۱۱. دربان. ۱۲. مهندار.
۱۳. ڪرڙو، پوائتو. ۱۴. زورهم. ۱۵. ڪوٺي ورتي. ۱۶. جلائي ڇڏي. ۱۷. آڻ مڃائي.
۱۸. ڪمزور، ڪانء. ۱۹. ٻل. ۲۰. ٺٽ. ۲۱. ٺياڳ ڪجن نه. ۲۲. ختم ٿئي.

- (۱۵) 'نُورِ پَناءِ سَح کارِ کماوی - اِکُو چَیتی تَر حُوس لَه آوی
سٹل، حیر اس حکم مہ آسا - ساچ لاس سَہج سَما یا .
- (۱۶) حور اُن دَن ہودی نام دَباوہ - سب حیر تان کا سٹل یما
اوہ آپ کُری سرشتِ سب تروی - سب کُل یی بار بیا .
- (۱۷) لُبت پَہر سَرا مَی اُنتر جامی - لُٹل حیر سَما یا
گروہند کالیٹی لُبت دَبا لُٹیج - پروا کُ سوئی آسا .
- (سٹل حیر ہیون پروا کُ - گورو پُرسادی حیر و لک مائ
پُسی کام کروڈ اہنگار - تاساک گرومیک اُترہ پار .
- واپس استمع، مہلا
نہا، شد (۷)
- واپس ملار، مہلا
چرتان، شد (۶)
- واپس کائڑا، مہلا
پنجران، چنس (۳)
- واپس پُریائی، مہلا
پنجران، شد (۷)

(۳۷) گام کروڭ جۇڭ ئىچ ئىندا - ھۇ سەمەن بىدۇن ئۇ ئۇي
موھ. مەگن^۲ ھەن^۳ ئىد مەتتا - گور گىرپا ئى چۇ ئىسي .

ۋاڭ - سارنىگە، مەھلا
بەنجوان، شېد (۱۲)

(۳۸) بانھەن بىكۇڭ كىد لىنىي^۱ ئېنى - گىرھ. ئىد كۇپ ئى مايا
كەھ. ئازىك گور بىدۇن كائى - پىچىڭ^۵ ئىد ئىد مەھلا .

(۷۴)

(۳۹) ھە. ئى پىچىو تھى سەمانو - سائىي^۶ ئىد ھەي
كەھ. ئازىك يۈم گور كور - چىو ئىي جۇڭ سەھى .

(۸۳)

(۴۰) ئازى مەنئىي^۸ يۈم كىئىي^۹ - قىر دۇڭ نە ھو ئىي
ئازى مەنئىي^۹ سالاھىي^۹ - پاپان مەت دۇ ئىسي .

ۋاڭ - سارنىگە، مەھلا
چوللان، وار (۱۲)

(۴۱) قىر^{۱۰} قىر^{۱۰} ئازىك داس آيو - سەتتىن ھەي سىر ئازى
كائى آگىيان يۈم موھ مايا - لىچو كىڭ^{۱۱} لىگە .

ۋاڭ - كالىڭا، مەھلا
بەنجوان، شېد (۲۳)

(۴۲) جەم جەم كىي^{۱۲} مەھ پىچىڭ^{۱۲} - دوسن پىڭ مەھىسو
پىچىو پىرگاس^{۱۳} ئىد آچىڭ^{۱۳} - سەھىڭ^{۱۳} سەمات سەھىسو .

(۲۶)

۱. پىرمانما . ۲. پاپىل . ۳. ھەنگار . ۴. كۇھ . ۵. ۋىڭزىل . ۶. تەت كىيسان . ۷. آتما
۸. مەتتا مان لىن ئىي ۋىي . ۹. ھىچىڭ مان . ۱۰. ساراھ . ۱۱. سەمەن كىرپ سان . ۱۲. پىڭ
۱۳. كىي . ۱۴. ئىي سان . ۱۵. پاپ . ۱۶. گىدە . ۱۷. پىرگاس . ۱۸. سەھىسو . ۱۹. كىيان .

(۲۷) حمر مون کا پو کا - گوہند لمو لاگي

هيوت سن سمايا - گور ساگي ساگي .

(۲۸) سہج حگوئا بندن ئي چوئا - گام کروو گور شدي اوئا

من مہ مہدرا غر گور سوتا - نائک رام پکھن نرئا .

(۲۹) پسر چکاوه کورو مکر لئو لاوه - آلم چيئہ پاني

اچکيت کر حائہ سدا برت حاضر - کس سہ گرت نرائي .

(۳۰) اڌ اڳي پھ من کتہ حائہ - حر هر کي کن ساوي

حمر حمر کي باب کراکي - قسن پکيت سداوي .

(۳۱) لوڙي بندن هروچ مک - شد من وسائي

دور مکر جسو آپ کري سو هروچ - اڳس سہ لئو لائي .

(۳۲) دڙو اڏا پور کا - مپہ پيو برکاس

کائي پڙي پڳھ ئي - گورو کيئي بند خلاص .

(۳۳) من تن سئل گور چرئي لاکا - اتر پور کيا پو پاکا

سدا ائند سچي کيا کاوه - سچ بائي برالدا .

(۳۴) حب چو کي پنج داس کي رچا - ائسي پور چکاوه کي

دوسن چوڙي پتي سر درسي - اڳو لاسم دهاوه کي .

(۳۵) اي من ميرا نون کيا ليچ آيا - کيا ليچ حائسي رام

اي من ميرا لاس چئسي - حان پسر چکائي وار .

(۳۶) پاور پور سہ لاگو تان - پورن پور وهور برسان

پور پور مپ ملي کورال - لاک کتہ گور پتي دال .

واپہ بلاؤل، کسر

صاحب، شد (۱۱)

واپہ رام کلي، مٹلا

پهلا، شد (۱۱)

واپہ رام کلي، مٹلا

پنھان، شد (۲)

واپہ رام کلي، مٹلا

لاوان، شد (۱)

واپہ رام کلي، مٹلا

پهلا، ائند صاحب (۲۶)

واپہ مارو، مٹلا

پنھان، شد (۱۴)

واپہ مارو، مٹلا

پهلا، سولھو (۸) ۱۷

واپہ مارو، کسر

صاحب، شد (۴)

واپہ گاروي، مٹلا

پهلا، چنپ (۴) ۶

واپہ پور، مٹلا

پنھان، شد (۴۰) ۴۰

۱. برمالما . ۲. سکیا، ابدیش . ۳. گیان . ۴. لنگوتی . ۵. اڳاکر استی . ۶. گورو معرب .

۷. پچائيو . ۸. برسان، نزدیک . ۹. پچي نر . ۱۰. آلدو . ۱۱. وشن ورتي زنجير . ۱۲. پورن

مان . ۱۳. چنپ مرڻ هر چکر پورو ليدو . ۱۴. پاکند . ۱۵. سر وهاک .

(۱۷) مَرَاتِڪَ پَيِ دَسِي ^۲بَد جُونِي - مَرِ پَانِي سِي چَوَرِي

ڪهت ڪمير جو هر ڏياريج - جيوت بدن نوري .

(۱۸) نام نڌان جن جن چيو - نسن ڪي بدن ڪاڻي

ڪام ڪروڌ مايا بگ ممتا - اهر پماد تي هاڻي .

(۱۹) تون دانا جيئا سينا ڪا - سهر ميري من ماهي

چوڻ ڪمل رد ماه سمانِي - نه پوم آندرا ناهي .

(۲۰) سڪ آيو پي پوم نواسي - ڪرپال هوني پري جهون

ڪه نانڪ ميري پوري منورث - ساد سنگ ٽچ لجهون .

(۲۱) آپ ميت پي سرتائي - اهر مت سادو ڪهي

پري ڪي آگيا مان سڪ پايا - پوم آندرا لهي .

(۲۲) نرگن نپاڻي اناث بنوي - مله پري ڪرپا نڌي

پوم پيت ڪوئيئي سهج سونيئي - پري پلڪ پيڪت نوڌي .

(۲۳) گن نڌان رد پيتر وسيا - نان دؤڪ پوم پوڙ پاڳا

پي پرايت وست آڱوچو - وار نام رنگ لاڳا .

(۲۴) پيو ڪرپال ست سنگ ملايا - او جهي نهت گهره پري پايا

سگل سينگار هڙا مڙهه سهايا - ڪه نانڪ ڪور پوم چڪايا .

(۲۵) هر جي سوڪر آگر هي - ڪت پند مليا جاء

ڪور ڪي شبد پوم ڪيئي - اچنڪ وسي من آء .

(۲۶) من دور پريم پريت - اهر سبت نرمل ريت

ٽچ گهي پاپ بڪار - هر ماي پري نرنگار .

۱. مرڻ ڪانهوءَ . ۲. ڏهه ٽي لاندراون . ۳. پرماتما . ۴. وش . ۵. مرض . ۶. آساؤن . ۷. لوپ

لالچ . ۸. حڪم . ۹. ويٽي ڪري ٿي . ۱۰. خزانو . ۱۱. ديار . ۱۲. درس ڪرڻ سان .

۱۳. نوڌاؤن . ۱۴. آنر وسٽو . ۱۵. وشن جي ترشنا يا تپ . ۱۶. سمن پيو . ۱۷. جهو .

۱۸. طرح، نهوني : ۱۹. جلدي، اوچتو . ۲۰. وڪار .

واڳ آسا، ڪمير
صاحب، شبد (۱۸)

واڳ گوري، محلا
پنجوان، شبد (۶)

(۱۹)

واڳ ديوگنداري،
محلا پنجوان، شبد

(۷)

واڳ بهادرا، محلا
پنجوان، چمت (۳)

واڳ دناسري، محلا
پنجوان، شبد (۴)

واڳ سوهي، محلا
پنجوان، شبد (۵)

واڳ سوهي، محلا
نيجا، شبد (۱)

واڳ بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۳)

(۷) حب ان اُبدو ہانڈاو موہا - آویج ہاء سدا حر ہوہا

حب اس لي سب ايسي رما۔ پيد راہی هي پار برهما^۲

(۸) ئۇنى بىزنىڭ ھاسۇنىمىز كىم ھەمۇشە سادۇر سىگ

ہر راہی رنگ ایک کعبہ - لاک کؤا ہا رنگ۔

(۹) سوک دؤک هس - سمر دوشته

ناک پاپ پن - نہی لیہا۔

(۱) نَازِئُہُ کَرِ رَاکِمِ سَرِے - حَرِیْہِ لَی رَوْنِیْ گُھٹِ مَہِ حَرِے

باہر پتو' پیا پرکاس۔ کب ہوتا سگل ہرم کا اس۔

(۱۱) من یثا سی مسی پی هم - ژوی یدم گاهی

ہولی، دوسرے ماہی، پتھر - تان جوڑی ماہا کے لالہ۔

(۱۲) اُمِّیَّاتٌ لِّاَكْ - اَللهُ مَعَهَا وَمِنْ حِندِهَا

علم جنم چؤكے، پدم پاوی - دوتھ بناسو پدم بناسو۔

(۱۳) ہمارا ناما هانتا - لہوے، لہے، بُندا

گو، کانہ اگھانٹا - آب جنت کے قیام۔

(۱۴) دؤک بارتھان، سوامی - کپا جاکا هورو

۱۷ گوت کے ونستہ بابا کے تھے۔ ایک گوتہ میں وہ کہہ رہے تھے۔

(۱۵) ساق لہرے سو شہر^{۲۲} سدا ہے۔ اک کہ ہم لام^{۱۸} سماں۔

حکمِ حرم کی لمبی باب کتب۔ ایک پر

(۱۶) ماں سینگہ ^۲، ککیر ^۳، لکڑی - گدبند سمیت لاکھا

پروم پروم وگا، دوا - سکا سکا سکا

راڳ ڪوڙي، مڇلا
پنڊوان، اشتهدي (۴)۱

راڳ، گزڙي، هلا
پنڊوان، ٻاواڻاڪري،

واڳ۔ گدڙي، محلا
پنهنجاڙا، سڪمي
صاحب، اشتهدي (1) ۳

راجہ گروڑی، کسر
صاحب، وار (۷)

راڳ آسا، مڃا، ٺاڳا،
(۸) شين

والله اعلم
بما نزل به من
الغيب (٣٧)

(119)

۱۱-۱۰. L — f ;
 $f(1)$ — L .

۲(۳) -

اگر آسا، مدلا
مدلا، مدلا (۷)

۱. عی انسان. ۲. کرڙي نظر. ۳. فرق، نشاوت. ۴. برهان. ۵. ٿوڻي، پڪر. ۶. ۵-ڪ
نظر سان ڏس ٿا. ۷. لپ لٽ ٿو لڳي. ۸. ڇڏڻ ڏهاڙي. ۹. مٿس اڳڪٿر. ۱۰. گمان.
۱۱. جڏائي ٿو. ۱۲. آندو. ۱۳. لٽا، ٺاڻدا. ۱۴. پاپ. ۱۵. پياڻي. ۱۶. پڙدن. ۱۷. ڪروڙن.
۱۸. چٽ سان سهرن ڪري. ۱۹. موڪلڻ. ۲۰. نورب ڪا.

(۱) اِک کُنډ مـوُل چـڼ کـاء - وڼا کـنډ وـاسـا
 اِک پـښـکـوا وېـس کـر - څـر هـ، جـوگـي سـيـا سـا
 اُنډر بـر شـدا بـهـت - چـا دُن پـو جـن کـي آ سـا
 بـر تـا جـنـم گـنـوا - نـ، گـر هـي نـ، اُداسـا
 جـم کـال سـر هـ، نـ، اُتـي - تـر پـت مـنـشا
 گـور مـتي کـال نـ، آوـي نـيژي - جـان هـو وـي داسـن داسـا
 سـچا شـبـد سـچ مـن - گـهر هـي مـا هـ، اُداسـا
 نـانـک سـتـگـور شـيـون آ پـطا - سـي آ سـا نـي نـراسـا .

[راجه مانجه، محلا پهلا، وار (۵)]

- (۲) گور مليعي نام پائي عي - چو کي موه پياس
 هر سيني من رو رهيا - گهر هـي مـا هـ، اُداس .
 (۳) پت کلت کتب هـي - اِک اُپت رهي جو تڏ پايا
 اوه اُنډر هـ، پـا هـر هـ، نـر مـلي - سـچي نـاء سـما يـا .
 (۴) سنگور شيوه سدا من داسا - هو مـي مار کمل پرکاسا
 اُنډر واجـي نـچ گـهر وـاسـا - نام رتي گهر مـا هـ، اُداسـا .
 (۵) هردي سـو کـ پيا پرکاس - گور مک کاوه سچ گڼ تاس
 داسن داس نـت هـو وـه داس - گر هـ کـتب مـه سدا اُداسـا .
 (۶) جيوټ مري مري قن جيوټ - اُسي سـن سـما يـا
 اُنجن مـا هـ، نـر نـچن رهي عي - بهر نـ، پوچـل پـا يـا .

- (۱۸) هرک سوک ئي پئي لراسا - امرت چاک هر نام لراسا
 آپ بچاڻ رهئ لدو لاڳا - جنر جهٽ گورمٽ دکر پاڳا.
- (۱۹) جاکئ آس ناڊي لراسا ناڊي - چٽ سُرٽ سَهٽهائي
 کُٽ کُٽ بَرم کُٽ ملا - نانک پڏ پائي.
- (۲۰) جِڪي آسا لهي سَهٽي - ايه رهيا لراسا
 جس ئي عوتا سوني کر مالا - نانک گرهي اداسي سر پرواڻا.
- (۲۱) کمر آسا کر پئي راءِ کي - اُڙوي آس لراسا
 لُرک پڙه ئي مائي - جو هر نام اداس.
- (۲۲) کير دعوئي داڇهن هون هي - لردعوئي رهئ لاسک^{۱۵}
 جو جن لردعوئي رهئ - سو گئي لند سو رنگ^{۱۶}.
- ۱) راجه بسند، ۰
 بهلا، اشتهدي (۶)
 راجه پرياتي، ۰
 بهلا، شمد (۴)
 صاحب، (۹۵)
 ۱۶۹)

۱. مک. ۲. دکر. ۳. لراسائي، اداسائي. ۴. گيان. ۵. سار، آناه. ۶. برمالها. ۷. اُرين کري. ۸. بندين کان آجو. ۹. کرسمس. ۱۰. مَول. ۱۱. بچن جي. ۱۲. ظاني، غافل. ۱۳. آسا رنگ، حق چمانا. ۱۴. دکانک. ۱۵. لرسني. ۱۶. غريب، دعيت.

(۴۲) نيڇي لوڻ ڪر رهڻ - لي ساڄن گهٽ ماڻھو
سڀ رس ڪيڻ ٻيڻ سڻ - ڪسي لڪاوهه ٺاھو.

سلوڪ، ڪبي-ر
صاحب (۲۳۴)

(۴۳) آڻ جاڻ چڙسڻ گهڙي - ٿڌ ٺوڪڻ رهڻ جيڪو
نيڇي لوڻ ڪڻ ڪرڻ - سڀ گهٽ ڏيکڻ ٻيڻ.

(۲۳۵)
[مھلا پنڊوان]

(۴۴) رڳي سڳي ڪاڻڪي - ٺنڊا پاڻي ٻيڻ
فريدا ڏيک ٻڙائي چوڙي - ٺا ٺر سائي جيڪو.

سلوڪ، شيخ
فريد (۲۹)

(۴۵) فريدا پاڙ پنڊولا ڏج ڪري - ڪنڊاڙي ٻيڻ
چڻي ويسِي شھو ماري - سيڻي ويسِي ڪري.

(۱۰۳)

(۴۶) ڪاھ پنڊولا پاڙي - ڪنڊاڙي ٻيڻ
نانڪ گهر هي ٻيڻا شھو ماري - جي نيٺ راس ڪري.

(۱۰۴)
[مھلا ٽيجا]

سلوڪ، مھلا ٽيجا
(۲)

(۴۷) آڇي ٺوڙن ٻيڻ ٻڌ - ٺاڪا ٻيڪڻ هوءَ
ٺسڪا ٻيڻ نانڪا - وريلا ٻائي ڪوءَ.

مندواڻي: مھلا
پنڊوان

(۴۸) ٿال وچ ٿنڀن وسڻو ٻيڻوڻ - سڀ سنڌوڻ وڃاڙو
آمرت نام ٺاڪو ڪا ٻيڻو - جس ڪا سڀس اڏاڙو
جيڪو ڪاوي جيڪو ٻيڻوڻ - ٺسڪا هوءَ اڏاڙو.

هيت، زمين ڏانهن. ۲. پتي پرماتما. ۳. ٻڌايان. ۴. ٻيڻو. ۵. چوڪ. ۶. درس ڪندو
نن. ۷. سڳي. ۸. سڳي ماري. ۹. پٽڪاء. ۱۰. ڪوڙا، وڳا، وسڻو. ۱۱. ٽماڙي
ي ڪيان. ۱۲. ڪاري گودڙي يا لوڻي. ۱۳. صفا، سڌ. ۱۴. مڪنرو. ۱۵. آڇي. ۱۶. وڃاڙو،
ڙ ڪرڻ. ۱۷. اڏاڙو. ۱۸. هضم ڪري.

- (۳۲) تالاک پُروڙا ٻڪائڻا - پائڻا ٽاليج ماهه
هنڀي ڪورڙ منايا - رڃ رڃ سڀئي ڪاهه.
- (۳۳) ٻاڏُ ٻاڏُ - ڪاهڙو مٽُ نه ڪهڻي
وَسا رار - وِساڻڻُ پنهجي.
- (۳۴) آڳي عدوت ڪڍي پائي - مگر آڳي سج ٺام
پُٺ ڪا ڏن ڀورا هڙا - لاڻا سهج ڏهان.
- (۳۵) هرديءَ جهڙو ٺيڙ ڏيان لاڙهه - سروي ڪٿا سڻائي
چرئي چلڻ مارڪ لاڳو ڪي - وِسا هر ڳا ڪائي.
- (۳۶) آڻڪ آڻاحد - آڻسد جهڻڪار
اٿان وس ڪا - ڪڇ اٿس نه پار.
- (۳۷) تالاک آمريت منهن ماهه - پائڻي ڪور پُروڙاڊ
ٺي پتا وانگه سڙ - جي ڪٿو لکيا آڏو.
- (۳۸) ماسُ ماسُ ڪر موروڪ جهڳڙي - ڪيان ڏيان اهي ڇاڻي
ڪڙڻ ماسُ ڪڙڻ ساڏُ ڪهاوي - ڪس مهه پاپ سُمائي؟
- (۳۹) خُٺ سڦ ڇاڙول ديا ڪڙڪ - ڪر پراپ پائي ڏان
دوڏ ڪرم سڌوڪه گهٽ ڪر - اٿسا مانگه ڏان.
- (۴۰) ٽاڪا ڪهڻيا - ڏور پُروڙاڊ
بڪ آمريت - ڏه سُر ڪسڙ ڇاڙو.
- (۴۱) ڪس ٺٽن ٺهاري آهه ڪٿه - سرون سڏه ٿه ٺاه
ٺٽن اچر ٿه ٺام جي - چرون ڪمل ڀڄ ٺاه.

۱. منا ٽالڪا. ۲. اٽس مباحثو. ۳. آمريت. ۴. ماڻ سان. ۵. پرمانا. ۶. مڏو آڏو. ۷. ڪرڻ سان. ۸. منڊ کان منڊ ٿي لکڪ. ۹. ماس مڇي. ۱۰. پاهڙون. ۱۱. پڪيا. ۱۲. ڏرتاڪ ۾ قبول ٿي ٿو. ۱۳. وش ؟ آمريت کي هڪ جهڙو ڪري سمجهڻ. ۱۴. پرمانا ٺرڪي. ۱۵. ڏهان.

بھڻا رک پٽ ٻر ميسر - ٿر نانگي نهي ٿيونا
پوگنا من مڙي هر رس - سنٽ سنگت مه ليونا
بن ناگي ان سڙي آني - من هر پگتي سنگ سونا
ماٿيا هر رس مه راتي - تس بهڙ نه ڪبهو اڙڪيونا.

[راڳ مارو، مڪلا پنجوان، اِشتيادي (۶)]

- (۶) اُمرت ساڇا لام هي - ڪهڙا ڪچو نه جاء
پيو ٿهو پُرواڻ پيا - پُروڙي شبد سماء.
(۷) هر هر رس آپ هي - آهي هر رس هوء
آپ ديا ڪر دوسي نه گور مڪ اُمرت چوء.
(۸) سي نيتر پرواڻ چدي درسن پيڪا - سي ڪري ڀلي چي هر جس ليڪا
سي چوڻ سهاوي جو هر مارو چلي - هه ٻل ن سنگ پڇاڻا جيئه.
(۹) اُمرت اولي سدا مڪ ويڙي - اُمرت ويڪي سدا نئي
اُمرت ڪٿا ڪهي سدا دن راتي - اڙا آڪ سڙا ويا.
(۱۰) اُڪي باجه ويڪا - وڻ ڪا سڻا
پيرا باجه چڻا - وڻ هٿا ڪرڻا
جيئي باجه اولڙا - لاء جيوت مرڻا.
(۱۱) مندر گهر آند - هر هر جس من پاوي
سپ رس ميني مڪ لگه - جان هر گڻ گاوي.
(۱۲) گور ڪا شبد رد اُتر ڌاري - پڇ جان سڻ سنگ ناري
دس اندري ڪر راڪي واس - نانڪي آني هوء پرکاس.
- سري راڳ، مڪلا
ليجا، شبد (۱۷)
سري راڳ، مڪلا
چوڻان، شبد (۵)
راڳ مانجه، مڪلا
پنجوان، شبد (۲۲)
راڳ مانجه، مڪلا
ليجا، اِشتيادي (۲) ۱۵
راڳ مانجه، مڪلا
پهلا وار (۳)،
سلوڪ مڪلا دوجا
راڳ ڪوڙي، مڪلا
چوڻان، شبد (۸)
راڳ ڪوڙي، مڪلا
پنجوان، اِشتيادي (۱) ۳

۱. بهرڻ. ۲. اُگهاڙو. ۳. هردي بر. ۴. ڏاڳو. ۵. دنيا جي وهندارن جي سڏي. ۶. سڻا.
۷. ۸. ڏکي ٿيڻ. ۹. پيڻ سان. ۱۰. درگاهه پر قبول. ۱۱. پرمالها. ۱۲. گوروءِ معرفت.
۱۳. پاڻي ٿو، وجهي ٿو. ۱۴. هٿ. ۱۵. بلهار، قربان. ۱۶. وچن واک. ۱۷. بين ڪي.
۱۸. بسا. ۱۹. زبان. ۲۰. ن من. ۲۱. وڻي ٿو. ۲۲. هر دو. ۲۳. وڪار. ۲۴. ٿوڙي.
۲۵. وس بر.

بھڻا رک پٽ ٻرميسر - ڦر نانگي ٺهي ٿي-ونا
 ڀوگنا من مڙي هر رس - سبت سنگت مه ليونا
 ٻن ناگي ٻن سڙي آئي - من هر پگتي سنگ سونا
 مانيا هر رس مه راتي-س بهڙ نه ڪهڙو اڙڪيونا.

[راڳ مارو، محلا پنڊوان، اشتهدي (۶)]

- (۶) اُمرت ساڇا نام هيءَ - ڪهڙا ڪڇو نه جاء
 ٻيو ٿو پٺرواڻ ٻيا - پڙوي شبد سماء.
- (۷) هر هر رس آپ هيءَ - آهي هر رس هوءَ
 آپ ديا ڪر دوسي نه گورمڪه اُمرت چوء.
- (۸) سي نيترواڻ جني درسن پيڪا-سي ڪو پلي جني هر جس ليڪا
 سي چوڻ سهاوي جو هر مارگ چلي-هت ٻل ٺن سنگ پچاڻا جيءَ.
- (۹) اُمرت اولي سدا مک ويڙي-اُمرت ويڪي سدا نستي
 اُمرت ڪتا ڪهي سدا دن راتي-اُورا آڪ سڙا ٿيا.
- (۱۰) اُڪي ٻاجه ويڪا - وڻ ڪنا سڻا
 پٺرا ٻاجه چڻا - وڻ هٿا ڪرڻا
 جيئي ٻاجه اولڻا - اءِ جيوت مرڻا.
- (۱۱) مندر گهر آند - هر هر جس من پاوي
 سڀ رس مڇي مک لگهه-جان هر گڻ گاوي.
- (۱۲) گور ڪا شبد رڻ اُتر ڌاريءَ - پنڇ جنان سڻ سنگ نواڙي
 دس اندري ڪر راڪي واس - نانڪي آنيءَ هوءَ پرگاس.

سري راڳ، محلا
 نيجال شبد (۱۷)

سري راڳ، محلا
 چوڻان، شبد (۵)

راڳ مانجهه، محلا
 پنڊوان، شبد (۲۲)

راڳ مانجهه، محلا
 نيجال، اشتهدي (۲۵)

راڳ مانجهه، محلا
 بهلا وار (۳)،
 سلوڪ محلا دوجا

راڳ ڪوڙي، محلا
 چوڻان، شبد (۸)

راڳ ڪوڙي، محلا
 پنڊوان، اشتهدي (۱۳)

۱. بهرڻ. ۲. آگهاڙو. ۳. هردي پر. ۴. ڏاڳو. ۵. دنيا جي وهنوارن جي سڃي. ۶. سبڻ.
 ۷. ۸. ڊڪي ٿيڻ. ۹. پيڻ سان. ۱۰. درگاه. پر قبول. ۱۱. پرمالما. ۱۲. گوروءَ معرفت.
 ۱۳. پاڻي ٿو، وجهي ٿو. ۱۴. هت. ۱۵. ٻهار، قربان. ۱۶. وڃن، واک. ۱۷. بين ڪي.
 ۱۸. سنا. ۱۹. زبان. ۲۰. ٺن من. ۲۱. وڻي ٺو. ۲۲. هر دو. ۲۳. وڪار. ۲۴. ٿوڙي.
 ۲۵. وس پر.

(۳) کر ٿي لاهڻ سڻ گڙ - چا سڙا ڪر سڙ

گڙا مڏي ڪر سيل ڪيٽھ - شرم ماس آهڙا

ڪورمڪ پائينجي لاکا - ڪاڏيچ جاءِ پڪارو

ڏان گڙ سالاھ مڏي - پٽ ماس آهڙا

لاک ٿاڪ ٻوڙهن سج هيٺ - سج نام آڏارو

ڪاٻا لاهڻ آب مڏ - اُمرت لس ڪي ڏار

سج سڱم سڻ ميلاب عروء

ٻار ڪٿوري اُمرت ٻسري - ٻي ٻي ڪٽھ پڪارو

[راڳ ٺهاڱڙا، مڪلا چوڻان، وار (۱۲)]

(۴) اي دسا اڙن آن رس راج رهي - ٿري ٻياس نه چاه

ٻياس نه جاءِ هروڙت ڪٽي - رڳڙ هر وس ٻليءَ نه پاه

هر دس ٻاءِ ٻليءَ پيٽي هر رس - ٻوڙ نه نوشا لاکيچ آءِ

اُهو هر دس ڪڙهي پائينجي - سڱرو مٿي چس آءِ

ڪهي نالڪ هر دس سڀ ٻسري - جان هر دسي من آءِ

[راڳ راهگلي، مڪلا ٽهڪا، آند صاحب، ٻوڙي (۱۳)]

(۵) ٻيڙا چس من آڏاڻيچ - نام اُمرت رس ٻيڙا

کاڙا چس ٻوڙ نه لاکي - سڱرو سڏا ٻوڙا

۱. ڪرمر. ۲. مبالغ. ۳. سج. ۴. شراب. ۵. مائي، وٺي. ۶. کاڌو. ۷. ڪوروءِ مهرنس.

۸. ٻيچ وڪارو. ۹. سرور، هر دو. ۱۰. سان سڃاڻيا. ۱۱. ڪيون پٽي طرفي جان.

۱۲. چيساءِ. ۱۳. ٻراٻس، ٻاڙو. ۱۴. مڪرون ڪري. ۱۵. پيٽي. ۱۶. ٻاڙي ٻري لڙا.

۱۷. کاٺا.

(۵) اندرين تي قبضو ۽ سچا سواد

(۱) اَنَ رسا جيتي تي چاڪي - نهڪ نه ترشنا نيري لائي
 هر رس ڪا تون چاڪه ساد - چاڪت هوء رهه وساد
 امرت وِسنا پيئ پياري - اه رس راني هوء لڙپاري . (۰.۱)
 هي جهوي تون رام گڻ ڪاڙ - نهڪ نهڪ هر هر هر ڏباڙ
 اَن نه سنيئي ڪتھون جائئي - ساد سنگت وڌياڻي پائيئي
 آت پهر جهوي آراد - پار برهر ناکر اگاڏ
 ابهان اوھان سدا سهيلي - هر گڻ ڪاوت رسن اُمولي
 بنسبت مولي قل قل پيڏي - اه رس راني بهڙ نه چوڏي
 اَن نه رس ڪس لوي نه لائي - ڪه نازڪ گور پئي هي سھائي .

[راڳم گوڙي، مڪلا پنجوان، شبد (۱۵)]

(۲) سارمنا ڏن ڏن هيء ميري جندڙيئي - گڻ ڪاوي هر پرب ڪيري رام
 ني سرون پلي سرپنيڪ هيء ميري جندڙيئي - هر ڪيرن سٺه هر نيري رام
 سو سڀس پلا پوڙ پاڻ هيء ميري جندڙيئي - جو جاء لکي گور پيري رام
 کور وڻه نازڪ واريا ميري جندڙيئي - جن هر هر نام چيري رام
 ني نيتر پلي پروا هيء ميري جندڙيئي - جو سادو ستگور ڏيڪه رام
 تي هست پنيڪ پور هيء ميري جندڙيئي - جو هر جس هر هر ليڪه رام
 نس جن ڪي پڻ نه پوجيئ ميري جندڙيئي - جو مارڪ ڌرم چيسه رام
 نازڪ ن وڻه واريا ميري جندڙيئي - جو هر سڻ نام ميسه رام .

[راڳم بهاگڙا، مڪلا چوٿان، چنت (۴)]

۱. بيا سپ . ۲. ڪڻ پل . ۳. تعجب . ۴. زبان . ۵. ڏاڍي پوندي . ۶. بي آند . ۷. لروڪ
 پرارڪ پر . ۸. آلهه . ۹. بي بها . ۱۰. وڙاه . ۱۱. تڙن ٿا . ۱۲. مٿاڙو . ۱۳. پير . ۱۴. بهار . ۱۵. باد ڪري ڏهاڻين ٿا . ۱۶. اڪيون . ۱۷. هڪ .
 ۱۸. پير . ۱۹. وات . ۲۰. مڃين ٿا .

(۲۱) من کي برُسم من لي ٻائي - اُڙي ڪور لي شد ٿي هائي
هڙن مون کي سَمَر وٺي - اڙ نه مري ٿا هر پڪي .

راڳ بلاؤل ، محلا
ٺهڪا ، شد (۶)

(۲۲) اٽڪي اي سب دُڙها عَونا - اٽڪر وڙي اڙ نه بڻا
دُڙهي لي هي اٽڪر حائي - ڪروڪي شد هر در لڻائي
ستُڙ پتي لان اٽڪر باي - وچھ دُڙجا ٺاڪ ڙهائي .

راڳ بلاؤل ، محلا
وار سم (۳)

راڳ رامڪلي ، محلا
ٻهلا ، اشتهدي (۸)

(۲۳) ٽُڙر چلي - اُها من ماليا
ٺاڪ دُڙها - ميت سمايا .

راڳ رامڪلي ، محلا
ٻهلا دڪڙي اولڪار ،
ٻڙي (۲۴)

(۲۴) دُڙپ ڇانو - هي سر ڪر حائي
بدن ڪات - مڪم ڪور آئي .

راڳ رامڪلي ، محلا
ٺهڪا ، وار ، (۸)

(۲۵) ٺاڪ سڃا اٽڪ هي - دُڙ وچ سنار
چنگي منڊي آڻ لائين - سوڪرن هر آڻ ڪرائي ڪوٽار .

راڳ مارو ، محلا
ٺهڪا ، شد (۱)

(۲۶) ڪور اُڙادي اٽڪ ٺو لائي - دُڙا ٺڌي بناسي
هر ٽس پاڻا سوسم ڪرماليا - ڪاڻي ڄم ڪي ٿاسي .

راڳ سِير ، محلا
بدنوان ، شد (۴۰)

(۲۷) ٻڙي ميم - هر ٽي سَمان
سرب ميه - اُڙون پُڙان .

راڳ سِير ، مڪم
ٺامڙو ، شد (۷)

(۲۸) ساڻي ٻرسم هر آڻي لائي - ڪور ٻرسادِي دُڙا حائي
ڪهڙن نه اُڙس رهيا سماء - لامي چم لالا سح ٺاء .

راڳ ملاو ، محلا
ٺهڪا ، شد (۱۰)

(۲۹) سينا مه اٽڪر اٽڪ وڙائي - ٺان اٽڪر وٺي ٺان اٽڪر حائي
حاڪم ٻڌي ميلي سراء - اُٺي اُٺي سدا سڪ هراء .

سلوڪ ، محلا
ٺاوان (۱۴)

(۳۰) اُست ٺڌا ٺاڪ جه - ڪيچن لوڪ سمان
ڪه ٺاڪ سُرِي منا - مڪم ٺاڪ لي جان .

۱. وشواس ، نشچر . ۲. هڪ جهڙو . ۳. ٻرمانا . ۴. ٺرڪڙي ، سرشتي . ۵. ٻيائي . ۶. ڪڍي
چڏي . ۷. اُس . ۸. ٻاهه سان . ۹. سمجھي ٿو ، چئي ٿو . ۱۰. لوڪ وارڪر . ۱۱. ساراھ ،
عز شامند . ۱۲. ٺنڌا ، ٻرائي ٻڌار .

- ۸۶۵
- (۱۱) پاپ پٽن - ڏء ايسڪ سمان
 نچ گهر پارس - نجهه گس آن .
- (۱۲) ايڪ پاو - ڊيڪٽ سڀ ٺاري
 ڪيا جانان - شهه گون پياري .
- (۱۳) سُرگ باس نه ٻانجهي - ڏر بچي نه ترڪ نواس
 هونا هي سر هوني هٿ - منهن نه ڪيچي آس .
- (۱۴) تيرس ني ره اڪم ٻکاڻ - آرڌ آرڌ اچ سر بهڪان
 نيچ اوچ نه پي مان ايمان - پياپڪ رام سگل سامان .
- (۱۵) گهگهي گهال شيوڪ جي گهالي - شبد گورو ڪي لاهه رهي
 برا پلا جي سر گر جالهي - ان ٻڌ صاحب رمت رهي .
- (۱۶) جو ڪچ ڪچو سونئي پل ماني - اٽسي پگت ڪماني
 متر شتر سڀ ايڪ سمان - جوگه جگت نيشاني .
- (۱۷) ٺاڪو ميرا دشمن رهيا - ٺاهه ڪسڪي ٻرائي
 برهم پساڙ پساڙو پيتر - ستگور ني سوجهي ٻائي
 سڀ ڪو مڙت هم آين ڪينا - هم سينا ڪا ساڄن
 دُر ڀوايون ڪا ٻر ها - نان ميل ڪيئو ميري راجن .
- (۱۸) پر نندا اُستت نه جا ڪي - ڪڍن لوڻه سمانو
 هرڪ سوگه تي رهي اُٿيا - جوگي ٺاهه ٻڪاڻو .
- (۱۹) برا پلا پچر آڪدا - چچر هي ده ماه
 گورمڪ ايڪو ٻجهيا - ايڪس ماه سماه .
- (۲۰) جي سڪه ڏيهه نه نجهه آزادي - ڏک به نجهي ڏيائي
 جي ٻڪه ڏيهه نه لانهي راجا - ڏک وچ سوک مناسي .
- واڳ گورڙي، ڪبير
 صاحب، شبد (۶)
- واڳ آسا، م
 بهلا، پتي (۸)
- واڳ گورڙي، مھلا
 پنڊوان، شبد (۱)
- واڳ ڏناسري، مھلا
 ٺاوان، شبد (۲)
- واڳ سوڙهي، مھلا
 نيجال، اشتودي (۷)
- واڳ سوڙهي، مھلا
 پٺوان، اشتودي (۱)

۱. پنهنجي سر ٻڌ، هردي ۲. پرمالما. ۳. بيا سڀ. ۴. پاوانا. ۵. استراون، جڳو.
 ۶. نواس، رهڻ. ۷. چاهيا رکجي. ۸. گڏ ٻانڀ. ۹. هيٺ. ۱۰. مٿي. ۱۱. وچ. ۱۲. ڏک
 جهڙو، هڪ جيترو. ۱۳. وچن گزده ڪري. ۱۴. زمي. ۱۵. دوست، متر. ۱۶. دشمن.
 ۱۷. ميلاب. ۱۸. وچڙو. ۱۹. نرليپ، نيارو. ۲۰. سمجهو. ۲۱. راضي، تربت.

جواس ماری سو حیون مکتا - جواس ماری لس کی نرمل حکمتا
 جواس ماری سونې سگایي - جواس ماری سوهام ذبالي .
 [راجه گوزي، محلا پنحوان، اشتهدی (۵)]

سري راجه، محلا
 بهلا، شد (۱۸)
 سري راجه، محلا
 گوزي، اشتهدی (۲۳)
 راجه مالتجه، محلا
 لیتا، اشتهدی (۲۲)
 راجه گوزي، محلا
 پنحوان، شد (۱۶۰)
 راجه گوزي، محلا
 پنحوان، اشتهدی (۲)
 راجه گوزي، محلا
 پنحوان، سکسي
 صاحب، اشتهدی (۷)
 راجه گوزي، محلا
 پنحوان، لتي
 بوزي (۲)

(۲) مریع کی جیتا نوي - حیون کي نوي آس
 تون سرب هیتا نر مال دج - لکچي ساس کسراس .
 (۴) جن سگوزر سچ لایا - تپي دوجا پسا حککا
 لرمل حرمف آس پراکتا - اوچ چلی حرم سوا جیتا .
 (۵) سئل حرم جان سگوزر پایا - دوجا پاؤ دور شد جلا
 ایتکو رو رعیا کیتا آنتر - مل سس سنگم هرگن کاویمیا .
 (۶) مان آبهان دوئو سمانج - متک ذار گوزر، پاگوزر
 سمند هرک آس آیت دونا - ونک لاکری لاکور .
 (۷) ساحن دشت حاکي ایتک سمانج - جیتا ترل لیتا کمانج
 جیتا سسکا لیتا لار - جیتا بیکن لیتا زبان .
 (۸) لسا هرک لسا آس سوگ - سدا آند نوي نوي پورک
 لسا سوزن لسي آس مانې - لسا اهرم نسي بک کانی
 لسا مان لسا آبهان - لسا ونک لسا راعان
 هرور لانی مانی حکم - نانک اوچ هرک کویع حیون مکم .
 (۹) جا ک، تپ جیتا آب پدپانی - سچ لار سونې جن پانی
 سوسر دوزي لسا کاینا - نانک سکل سرشت دا جیتا .
 (۱۰) دلینا دوزم دوزر کر - کسور شوا کر نیف
 وار دتن من لن اسی - لیم کام کروذ لوب میف .

۱. جکتي، رهس. ۲. لهر کيائي. ۳. بزم لعا. ۴. کورن جي ليکي ۵. کاڌي هر کره. ۶. سڌاري. ۷. هردي ۸. هک جهو. ۹. چرن لې. ۱۰. ځن دولس. ۱۱. مځکلا، آلس. ۱۲. دشمن. ۱۳. کالپانگ. ۱۴. ځا. ۱۵. وچوړو. ۱۶. دن. ۱۷. کوزي. ۱۸. غريب، رعيت. ۱۹. سترو، ليک، چکو. ۲۰. پش. ۲۱. هک نظر وارو. ۲۲. فتح پانيندز، حقون مکم. ۲۳. بيالي، جي کمم. ۲۴. عميک. ۲۵. نروم کر.

(۳) دُئي دُور ۽ سِر درشتي

(۱) لوپ موهه مايا ممتا قُن - اءِ اِكين كي شيوا
هَرَكه سوگه بِرسيچ جهه ناهن - سو مورت هي دِوا
سِرگه نرگه اَمرت اِڪه اي سپ - ته ڪنجن اَر پَسا
اُستت اندا اي سِر چاڪي - لوپ موهه قُن تَسا
دِڪه سِڪه اي باڌي جهه ناهن - ته تِر جائت گيانِي
نازڪه مڪت تاهه تِر مائه - اِهه پڌ ڪو جو برائي .

[راڳه گوڙي، مڪلا ناوان، شبد (۷)]

(۲) جو اَس ماري سِرئي سُرَا - جو اَس ماري سِرئي پُورا
جو اَس ماري تسهه وڌ يائي - جو اَس ماري نِس ڪا دِڪه جائي
اَسا ڪوهه جو دِڀڌا ماري - اَسهه مار راج جوڳه ڪماوي . (۱ . ۰)
جو اَس ماري نِس ڪه پڙ تاهه - جو اَس ماري سو نام سَماه
جو اَس ماري نِس ڪي ترشنا ڳجهه - جو اَس ماري سِرديگهه سَجَهه
جو اَس ماري سو ڏنوتنا - جو اَس ماري سِر پَتوتنا
جو اَس ماري سِرئي جتي - جو اَس ماري نِس هو وي گتي
جو اَس ماري نِس ڪي آگيا گتي - جو اَس ماري سو نهچل ڏني
جو اَس ماري سو وڌ ڀاڱا - جو اَس ماري اُن دن جاڱا

۱. ۴. پٺ. ۲. وشيُون، وڪار. ۳. سڪه. ۴. دڪه. ۵. چهه. ۶. پرماتما جو رُوپ آهي.
۷. وش. ۸. سون. ۹. نامو. ۱۰. هڪ جهڙو. ۱۱. اهڙي ۽ هلت وارو. ۱۲. ڏٺيس پاڻ،
ڀيائي. ۱۳. سُروروبر. ۱۴. وڪارن جي باهه. ۱۵. قبول، پاس يعني ٿر. ۱۶. مان شان
وارو. ۱۷. مڪتي پراپت ڪري ٿو. ۱۸. سنسار ۾ پيدا ٿيڻ سڏل آهي. ۱۹. ڪيان جو
پندار. ۲۰. سڃاڻ، پراپن کان رهت.

- (۱۸) گام کردن آمدگار ازاري - تسکر پنج شد سنگهاري
کیان کۆک لسي من سته^۲ اوه^۳قي - منسا منه^۴ سمانی هي.
- (۱۹) اک بدجا مار شد هي لاكي - سکورو آه مليا وڌ ياعي
انتر ساج روه ونگ والي - هج ساروي سروي هي.
- (۲۰) پنج دُرُم چتو^۵ وکارا - ماها مسره کا ايه. بسارا
سکورو شيوي نان مکس هروچ - پنج دُرُم وس آها.
- (۲۱) پسي گام کسرو آمدگار - اُوني ماها موه بيار
برپ کي^۶ ليک وهي دن رانس - پار بوه^۷ جس کري دانس.
- (۲۲) پنج چورو^۸ ول لاگي^۹ لکريئا - رام نام دن هَرِبا
کُورمب کوچ پُري لب پکُري - دن تابس واس اوتها.
- (۲۳) گام کردن لوب مَد مَسر - اعمه اَرپ سکل دان کينا
متر درزاء هَر اُرکد کورو دپر - تَه مليو سکل پُر پينا.
- (۲۴) من دانا من مَنگنا - من سَر کورو کرئار
پنج مار سکر ماها - انا برهم راپار.
- (۲۵) پنج پار^{۱۰} حاگي سي بن حاگُور^{۱۱} کره - عومع مَل اُتار
سدا حاگه. کُور اُتار^{۱۲} راکهر - پنج تسکر^{۱۳} کاڊه مار.
- (۲۶) کمر اُتار کر آهي - مَندر ديه جروا
پانچ^{۱۴} تَرکي مار کي - وهي رام لدو لاء.
- (۲۷) کمر اُک مَرتي دَه مَتي - دوه مَرتيه چار^{۱۵}
چار مَرتيه چَه مَتي - - چار تَرکه دَه لار^{۱۶}.

۱. پنج وکار. ۲. لاس کړه. ۳. لارار. ۴. هڅو کړه. ۵. برامانا. ۶. اخشېش. ۷. لتي
وېن تا. ۸. اچي وهي لسي. ۹. نشو. ۱۰. حسد. ۱۱. مار، دوا. ۱۲. دانار. ۱۳. پندو.
۱۴. مټان. ۱۵. بېگران هډو. ۱۶. پسرلم. ۱۷. اوچاږ. ۱۸. هر دږو. ۱۹. حلاقي چلږي.
۲۰. آمدگار. ۲۱. آمدگار. ۲۲. اګيانا، اګيانا، راج ۶ دنېش. ۲۳. آمدگار،
اګيانا، راج، دنېش، کاما ۶ ترشبا. ۲۴. کامانرن ۶ ترشباڼون.

(۳) وکار دؤر

- (۱) راکه پتا پُرپ ميري - موه نرگه سڀ گُڻا نيري . (۰.۰۱)
 بسڄ بکادي^۱ ايک غريبا - راکه راکنهاري
 کيڏ گرھ آر بهت ستاوهد - آيسو سرن تھاري
 کر کر هارو اُنک به پانتي^۲ - چوڏه کيهون ناهي
 ايک هاف سُن ناڪي اوڻا - ساذ سڀ مِت جاهي
 کر کر پا سڀ ملي موه - رن تي ڌيرج پايا
 سڀئي منٽ ديتو موه نريڻه^۳ - گور کا شيد کمايا
 چيت لئي اوء مها بکادي^۴ - سهج سهيلي باڻي
 که نانک من پيا پرگاسا - پايا پند نر باڻي .

[راجه گوڙي، مڪلا پنڊوان، شبد (۱۲۵)]

- (۲) جب لاه من موه کرت گمانا - تب لاه باور قرت بگانا
 جب لاه هوڻا سگل کي وينا - تالي رَميئا گهت گهت جينا^۳
 سهج سهيلا قل مسڪيني^۴ - ستگور اپني موه دان ديني . (۰.۰۱)
 جب کس کٽ لاه جانس مندا - تب سگلي اس ميه ڦندا^۵
 مير لير جب انه چڪائي^۶ - تالي اس سڀ نه پرائي^۷
 جب ان اپني اپني ڌاري - تب اس کٽ هيءُ مشڪل ڀاري
 جب ان کرڻي هار پچاتا^۸ - تب اسو ناهي ڪچ تانا^۹

۱. پرمانا، ۲. وکار، ۳. نقصان، ۴. نمونا، ۵. اجهو، آسرو، ۶. منتر، ابدش، ۷. گيان،
 ۸. آندو رويي، ۹. شڪ، ايمان، ۱۰. پاڳل، ۱۱. بيگانو، وچڙيل، ۱۲. خاڪ، ۱۳. چاڻي،
 سڃاڻي ٿو، ۱۴. نمرا، نهٺائي، غريبت، ۱۵. خراب، ۱۶. چار، قاضيون، ۱۷. ڏيٺ
 پاڙو، ۱۸. نورف ڪئي، ۱۹. ويري، ۲۰. لالچ، موه، ۲۱. پراني پجار، ڪاندائون .

(۴۶) ڏوڙا سو اکر ڪوڙا ڪٽ - جهڙا مڙيا مس
 اي ڀڙي ڀڙي وٺس ڪر - ٿان وٺس آوي ڪٽس.

(۱۲۷)

(۴۷) سي ڏاڙهيان سڀيا - جي ڪرو چوئي لڳن
 اُن ڏن شتون ڪرو آڀڻا - اُن ڏن اُنڊ رڃن
 ٿاڪ سي مڻهن سوڙهي - سوڙي ڏر ڏسڻ.

سارڪ، مڙلا لڻا،
 (۵۲)

(۴۸) جه، ٻروئي ڇوڙي ڪهي - ڪوڙا ڏاڙهيان
 ڪه ٿاڪ وٺو مڪس ٿر - ٿر من ساڃي مان.

سارڪ، مڙلا ٿاوان،
 (۱۹)

(۱۸) جني آپ گوايا نني پُر پايا - رڻڱ سَڌَ وليا مائِي

سدا رڻڱ راتي سهجي مائي - اُن دن نام وڪاڻي.

(۱۹) سڄي نام سَمائي هر گڻ گائي - مل پُر پتر سڪ پائي

سدا آند رهيم دن راتي - وجهه هومِي جانبي.

(۲۰) جَب هر هوني تب تُون ناهي - آب تُون هي مي ناهي

اَنل اُگر جسي لهر مَيو دَد - چل ڪيول چل مانهي.

(۲۱) هومِي پيڙ گئي سڪ. پايا - آروگت پي سربا

گور پرسادي هر هر پچانا - نانڪ گُڙي گهيرا.

(۲۲) سَڌ باوري مَت جاڻه. - پرپ مي پايا

سَڌ باوري ئي رِبط - جني پرپ ڏايا.

(۲۳) پاڻي پکا پيس داس ڪي - تب هوءَ نهال

راج ملڪ سڪدار پتان - اگني مه جال.

(۲۴) نيچ تي نيچ اُت نيچ هوءَ - ڪر بنه بلاؤ

پاو مَروان آپ نياک - سنت سنگ سماؤ.

(۲۵) سَنه سَهيڙي ملن بات ڪهه - سگرو آهن مئاوه

تُه گهر هي لالن پاؤء - تب رس مدگل گن گاؤء.

(۲۶) مي ناهي ڪچ هه. نهِي - ڪچ آه. نه مورا

اوسر اڃا راک ليهه. - سڌ لا جن تورا.

(۲۷) پُوڻه چر ٿا ل اُوپر آوهه - اُنسي شيو ڪماوهه

آپس تي اُوپر سڀ جاڻهه. - تَه درگهه سڪ پاوهه.

راڳ وڏهنس، محلا

نيجا، چنت (۳)

راڳ وڏهنس، محلا

نيجا، آلاطيڪا (۲)

راڳ سورن، پڳت

روداس، شبد (۱)

راڳ سوهي، محلا

چوڻان، چنت (۲)

راڳ سوهي، محلا

پنجوان، چنت (۴)

راڳ بلاؤل، محلا

پنجوان، شبد (۴۴)

(۴۵)

(۱۲۸)

راڳ بلاؤل، پڳت

سڌنو، شبد (۱)

راڳ رامڪلي، محلا

پنجوان، شبد (۲)

۱. آهڪار، ايمان. ۲. پرماتما. ۳. پربير. ۴. آند ماط. ۵. متل، مست، مگهن. ۶. واغ،
واچوڙو. ۷. مهاساگر. ۸. روڳه. ۹. نروبو، شڌ. ۱۰. چڪي پينهن. ۱۱. سنت برش.
۱۲. سڪي، خوش. ۱۳. ڏن، دولت. ۱۴. جلاء. ۱۵. منڌ ڪري. ۱۶. سڌيان. ۱۷. پير،
چرن. ۱۸. سڪي. ۱۹. پرماتما سان ملڻ جي. ۲۰. مهڊجو. ۲۱. هاڻي. ۲۲. گنهڊجو. ۲۳. هيٺان.

(۲)

(۸) ارعر کيالي - اؤج ئى اؤچا

من اُيى هئ - مې ئى نچا.

(۹) هرد سکل کي رېگکا - هر سېگ سؤء

دؤرک ل دئى کئى هئ - هئ سئ گهر حاؤء.

(۱۰) مې هر هوي لب تر ناعي - آب تر هئ عسر ناعي

آب هر تر ار-ک پئى هئ - ائکئ دئکس من پئى ناعي.

(۱۱) هؤمئ کرء کرء کري سېگار - تئ کاپئ سئى روي تار

تئ تالک کئى من هاوي - چرئ وئالي اُيى خسر سمارئ.

(۱۲) دؤرمک ليرم هر لاکي باء - بؤرئ اسال وجه. آب کراء

مېرا ارب ساچا آبى حاؤ - کرر کئى شمد آنتر بوهر پچاؤ.

(۱۳) ائک پالئى کر شورا کر نئى - هئ بران ئن ائکئ دؤرئى

پاي بکاؤ-ک-رؤن نج ايمان - ائک بار حائئى تران.

(۱۴) ئد غريبى چرئ لئ - هؤمئ پک حارء

ساچا هئ بؤرا سردا - وکر نام وبارء.

(۱۵) سردعائئى سدا بر بايا - هؤمئ آب کراء

پرسئى آن دن گه رهي - سئ سئى سکر باء.

(۱۶) ائکئ حاسم لى - هر هئ - ائکئ هئ لوي

جئکئ لئکئ هئ پئى - چئکئ سئى کئى.

(۱۷) سؤر اويى آب کئ - بر کئ لوي لى کوء

دؤراراؤ لويئى - اويى سؤر کؤرا هرد.

راڭ گدؤي، محلا

بهدوان، وار (۱۷)

راڭ گدؤي، کسر

صاحب، شمد (۷۲)

راڭ آسا، محلا بؤلا

شمد (۲۶)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۲)

راڭ آسا، محلا

شمد (۸۴)

راڭ آسا، محلا

بهدوان، شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

راڭ آسا، محلا

شمد (۱۱۴)

واڳ. وڏهنس، مھلا
ٽيڄا، چنڊ (۴) ۵

واڳ. ڏاسري، پگت
ڦاٽڻ، شيد (۲)

واڳ. بلاول، مھلا
پھلا، شيد (۳)

واڳ. بلاول، مھلا
پڄوان، شيد (۴۶)

واڳ. بلاول، ڪير
صاحب، شيد (۱۲)

واڳ. رامڪلي، مھلا
پھلا، ڏکڻي اولڪار
ٻوڙي (۳۶)

واڳ. رامڪلي، مھلا
پڄوان، وار (۱۸)

واڳ. مارو، مھلا
پھلا، سولھو (۱۱) ۴

واڳ. مارو، مھلا
ٽيڄا، سولھو (۶) ۷

واڳ. مارو، مھلا
ٽيڄا، وار (۲۱)

(۱) مايا موھ. اھ. من رنگيا - موھ. سڌ نہ ڪاڻي رام

گورمڪ. اھ. من رنگيئي - دوجا رنگ ڄاڻي رام.

(۱۲) اھ. سنسار تي تبھي چوڻڻ - جڻه مايا ٺھڻ ٻاڙوھ.

مايا نام ڪرپ جون ڪا - اھ. آڃ درس پاڙوھ.

(۱۳) مايا موھ. ڌر ڪڻي نار - پوڻڌي ڪامڻ ڪامڻيار

راج روپ جونا دن چار - نام ملي چانڊ ٽنڊار.

(۱۴) مت پوڙھ. مانڪ جن - ماما پسرمايا

نانڪ تس پت راکسي - جو پڙپ پھرايا.

(۱۵) جھ. اھ. جاء ٺھڻ سک پاوي - مايا تاس نہ جھوڙي ڏيو

ڪھ. ڪير ميرا من مانيا - رام پريت ڪي اولي ڏيو.

(۱۶) ڏاڏا ڏاوت رھ. گڻي - من مھ. شيد ٽنڊ

ڌرجن تي ساڄن پئي - پيتي ڪور ڪرولند.

(۱۷) جان پڙ ٽنڊر ٽان ڏن ٻاھو - جان پڙ ٻاھو ٽان ڏن ماھو

بن ناوي ٻھ. ٿيڙ ٿراھو - ستگور سنگ. ڏکايا ظاهر.

(۱۸) مايا ممتا چوڻي نہ ڄاڻي - سي چوڻي سچ ڪار ڪماڻي

اھ. تس پگت رڻي ويڄاري - ناگر سڏ ٻن آڻي هي.

(۱۹) مايا موھ. سڀ آبي ڪينا - گورمڪ وري ڪنھي چينا

گورمڪ هروي سو سچ ڪماوي - ساچي ڪرڻي ساري هي.

(۲۰) مايا سات نہ چليئي - ڪيا ايتاڙوھ ٽنڊ

گور ڪيڇ چرن ڌياء تون - تونھ مايا بند.

۱. گورو ڌناران. ۲. ٻيا مڙيئي. ۳. چنڊي، ڦٽي ڪري. ۴. موهيدڙ. ۵. بد چل
عورت. ۶. ڪامڻ هڻدڙ. ۷. سو جهرو. ۸. مهر ڪڻي آهي. ۹. ساوڏان ٻڌي وارو انسان.
۱۰. ڏوڏڻ. ۱۱. آجهو. ۱۲. سنساري وهنوار. ۱۳. پٽڪڻ. ۱۴. دشمن. ۱۵. وتر.
۱۶. پتي پرماتما. ۱۷. موهڻي مايا. ۱۸. ٽنڊر. ۱۹. جوتين جا چڪر. ۲۰. رات ڏينهن.
۲۱. سمجهو آهي. ۲۲. هي ٽنڊا انسان. ۲۳. بدن.

جو مالڪي سر اڙڪا رهيءَ - اس سڳو راجي سر ڪٿو نه لهي
اسي ٿيڪ سڀ سڳي ڪريءَ - وڏ ٻاڳي ٿاڪ اوه ٿريءَ.

[راڳ رانگي، محلا پنڊوان، شبد (۲۹)]

- (۳) مڙو ٿا ٺاهي پڪي ڍوڙائيءَ - ڪرو ڪي شدي مڙي من ملائي
سڄا ٿال ٻوڙي ماها موهر چڪائي - شدي ٿو ڪراو ٿا.
(۴) ستن ڪي ٻڌن ڪائي هر راءِ - ٿان ڪٿ ڪهان واپاي ماءُ
ڪه ٿاڪ جن ڏوڙ سم ٻاڳي - ٿاڪ ٿڪ ٿو آوي مائي.
(۵) اي سامن ڪج ڪره اٻاها - جاسي ترءِ پڪر اءِ ماها
ڪر ڪر ٻا سڀ سڳو ملائي - ٿاڪ ٿاڪ ٿو مائي.
(۶) موهر ماها ڪي سڳو نه لب - من مهر راجي هر هر اٿڪ
اٿڪ ڪار ڏاڳو اٿڪي - ٿاڪ ٿو ٻوهر ڏک ٿي ٿاڳي.
(۷) جن ٻيٽا سي مس ٻي ٻي - ٿو ٿي ٻڌن ٿاڳي
جوڙي جوب ساڳي ٻيتر - ٿان ڇوڙي ماها ڪي ٿاڳي.
(۸) اُمر ٿل نام - جن ڪرو ٿي ٻاها
ٿاڪ داس - ٿري ٿن ماها.
(۹) سڱل ٿاڳ - هر سر ٿي آها
ٿس حسن - ڪهان ٻاڳي ماها.
(۱۰) سڙي سڙي - ڪيا ڪه ٿاڳي
جن سڄ ٻڌاڻيا - ٿس سڙي ڪاڳي.
- راڳ ماڻهو، محلا
ٿا، اشد ٻي (۳۰)
راڳ ڳوڙي، محلا
پنڊوان، شبد (۱۹)
راڳ ڳوڙي، محلا
پنڊوان، ٻاون اڪري،
(۷)
راڳ ڳوڙي، محلا
پنڊوان، سڪيني صاحب،
اشد ٻي (۱۸)
راڳ آسا، محلا
ٻيلا، شبد (۸)
راڳ آسا، محلا
پنڊوان، شبد (۵۶)
(۷۱)
راڳ آسا، ڪير
صاحب، شبد (۱۹)

۱. ٿاڳ. ۲. ٻر ماها. ۳. ماها، ٻڌارو. ۴. وڏو، ٿوڙو. ۵. اڏو. ۶. ڏکيو ٻوڙل ساڳو.
۷. ٿاڳل. ۸. ڏيڙو. ۹. هر رس ٻيتر آهي. ۱۰. اڏو ٻو. ۱۱. ٿاڳو، ٿس. ۱۲. سڀ
ساري امانئون. ۱۳. ٿاڳل، ماها. ۱۴. ڪاڳي ڇڏي، ڇيڙي ڇڏي.

باب سئون

من جي موٽ

(۱) مايا جي موھ مان چوٽڪارو

(۱) ان سٽ ۾ بربت ڪري گھڻيري - جڏھن ملينجي ٿو ڏيئي ڌاري
 ڪل ڇوڙي جڏھن ڇوڙھ ناعي - لاڳ ڇٽي ستڱور ڪي ٻائي
 ڪڍ. موھني ھر نياڻ ڪوئي - نوڳن ماڻو وڃي وڌائي. (۱. ۰. ۰)
 اٽسي سندر من ڪٿي موھي - ٻاٽ گھات ڳرھ ٻن ان جوھي
 من ٽن لاڳي ھوٽڪي ميني - ڳر ڀر ساد مي ڪوئي ڌڻي
 اڳر ڪي اسڪي وڏي لڳاڻو - ڇوڙھ ٺاھي ٻاٽ نہ ماڻو
 ميلي آڀي ان لي ٻاڏي - ڳر ڪرڻا ٽي مي سڳي ساڏي
 آب موري من پيا آند - پٽ ڇوڪا ٽوئي سڀ ڦٽند
 ڪھ لانڪ جان ستڱور پايا - ڳھر سڱلا مي سڳي آساي.

[راڳم آسا، محلا پنڃوان، شبد (۸۷)]

(۲) گھڻي ڪري نه آئي هات - بربت ڪري چالي نهئي سات
 ڪھ نانڪ جڏھن نياڻ ڏسي - ٽب اوھ ڇوڙي آءِ پئي
 سٺ سنهه - نورمل ٻيچار

وام نام ٻن گت نهئي ڪائي - ڪور ٻورا پيٽ اڌار. (۱. ۰. ۰)
 جب اسڪي ڪوئي ڌري مان - ٽب آپس اوڀر رکي گمان
 جب اسڪي ڪوئي من ڀر هري - ٽب اوھ شيوڪ شيوا ڪري
 مک بير اوڀر اٽل لڳاوي - اڪت ٽور اوھ ڪهي نہ ساوي
 ان موھي بهتي برهمند - رام جني ڪيني ڪند ڪند

۱. مايا پڌارت. ۲. ڳچي ڪي. ۳. ڀرماتما. ۴. وات، وستو. ۵. ٻاجھ، مهر. ۶. مايا جا اڳوان
 يا هٿيار، پنڃي وڪار آهن. ۷. پٽ، من. ۸. ماڻا، ٻڏي. ۹. سامهون کڙا ڪيا آهن. ۱۰. فتح
 ٻائي آهي. ۱۱. سوڳهر. ۱۲. آيمان. ۱۳. دؤر ڪري ٿو. ۱۴. داسي آهي. ۱۵. موھي ٿي.
 ۱۶. هڪ هنڌ. ۱۷. پڳت. ۱۸. ٻوڙا ٻوڙا ڪري جيتو آهي.

جیون هو من یکتیء بر رتل آهی، لهن لی تی رت هی رحمت لئی ای. هن دو
 آندر باور هی بډیء ر اجی ورو آهی. هؤ ئی نظوان گیلای آهی. هن دو من موافقت م
 آهی ۽ هن هی حقون نکنداریء ۽ دپاننداریء م آهی. هؤ ئی ابدیش ذبیح هو اذکاری
 آهی. هؤ سکا وای، ابدیش ذبی لرو ۽ ابدیش ذبی، وری سکیا پارانې لرو. هندو ابدیش
 ۽ سکیا، بئی ساځی سکیا ها به طرف آهن. هؤ باق له لرو لرو یو سددس حقون هی
 لحنیتاس هو انترو لرو لرو ای. مدهالتس الاهی لاله لرو آهی. سکتی گئیء هو ایاام
 آهی یا کچن کچون هی لرحط هو آواز نه آهی یو یو ل گهژی ۽ لروال کچون
 یی سالت آهی. سالت هو ساز آهی، سالت هو آواز آهی. لرو هی دؤری لئی اؤ اؤ
 رائی ای ۽ نزدیکی سالت بر آلی لئی. انهیء مات بر، پراپتیء هو پراپتیء آهی. پراپتی
 پراپتی لاء کورت کار کئی ویندی. قرب ها گیل باطی آچی گیل لیدا، حش پراپتی
 لئن لی ۽ ماکیء دؤن مکرون کتن لئی. اها آهی سچی شؤک جی پدوی ۽ بهج، پراپتی
 ۽ پراپتی. اهو پراپتیء هو پراپتی ۽ لرونی لرونی لرونی ۽ جو نه پراپتی آهی.

بالکن چاپو هؤندو نه هن بستک هی بئی پائی هی پراپتی جیون پراپتی، صاحب
 پراپتی من بر، پراپتی هی مهمه پائی آهی ۽ لکر پکر ساځی مهمه پائی آهی سگور هی،
 ستن هی، شد هی ۽ آدرین شؤک جی. صاحب سدهاندو آهی نه سگور لروزی سست
 بئی پراپتی ها روبرو آهن. وری نام لئی لرونکار آهی ۽ لرونکار نام آهی. هډهن سچر
 شؤک، رچی واس لئی لرو، نه بده شؤک ۽ پراپتی بر با شؤک ۽ سگور بر، کور نه لرو
 کور نه لرو هی. مطلب له پراپتی، سگور، سست، نام ۽ شؤک، سب ساځی شیء، حس
 ها ذاعت آهن. نالا هدا هدا آهن بر مدتهن کور نه پراپتی کور نه آهی، چطک ساگر هو پراپتی
 هدا هدا باطن بر پراپتی، یا پراپتی ها پراپتی هدا هدا حش بر پراپتی، الکر الکر وراپتی ۽
 نالن سان سډچن بر نا آهن. سډچر شؤک، هډهن وکر بر رچی لال لئی لرو، لډهن
 سندس سډر دشا هو بیان کورن بیکار آهی. باق، پراپتی ۽ پراپتی، کډهن نه وراپتی
 آهن، کډهن نه وراپتی آهن نه کډهن بیکار لئی لئی پراپتی پراپتی پراپتی
 پراپتی متائن. لاهی الاهی عشق ها لراور آهن ۽ وحدت ها وحدت آهن. ادنیء، وشت
 دنیء ۽ دنیء جا عتب عتب ۽ الکر الکر آهؤدا آهن. بر ساځی آفتاب مان آلا آهن.
 ورا! ورا! لډرانا آهن بر ساځی لاهر جا لاهر آهن. کور ورا سدهتی سډالی، سډالی سډالی.

سان واگ ۽ وڃن وٺين پر عمل هڪ اکر تي نه ڪونه ڪرين. گور پاڻي ۽ ٻه ٻيا ٻنهن
ي نه من سنسار مان نڪري، گهي ستگور ۽ سنتن ۾، نام ۽ نونڪار ۾، نه ويراڳ لڳي ۽
ٻاڳ اچي. پر حقيقت ۾، ٽنهنجو من، اڃا اٽڪيل آهي، لوپ لالچ ۾، سنساري سنبهڻ
۽ سرپرڪ سوانن ۾. اي ميمڪ، مالڪ ڏانهن منهن مٿي ڪري، اڪيون پوئي ۽ مٿو ڏوڙي،
ون مڪ سان ڇا ٿو چوين ۽ من سان ڇا ٿو طلبين؟ اهڙي زباني حرفتبازي، ڪيئن ڏٺي
در قبول پوندي؟ اهي اعمال، آلهيت ۾ ڪيئن آڻيندا ۽ اوڙاهه طرف ڇو نه نيندا؟ جي
سانگهه رچائي، رام راجهجي وڃي، نه ناڪي ۽ نونڪي سيتائون، ستئون ۽ ساونريون،
ڇو ڪوئي ئي ويهي ڪن مٿين؟ انهن افعالن سان نيتارو ٿين، ناشدني آهي. انهن ڍونگي
ڍولڪن سان ڍولجي ڪي ڌنارن، نامڪن آهي. سچائي ۽ صفائيءَ لاءِ ئي سائين سڪي ٿو.

نهن ڪري، اي بددا، هٿ صاف ڪري ۽ من اوچل ڪري، ميدان ۾ اچ. جي
سچ ڪڍي نه آيو ڇڏي، آپ ۾ اچ. سڪو ٿي، شرن ۾ اچ نه لڄ پست ۾ رهجي آچين ۽
پو ساگر مان پار پوين. ٻيا سڀ آدم ۽ آباء ڦٽا ڪري، اڳو اونڪار جي اوت وٽ، نه ٻوم
پڌ پائين، جتي ئي ٻوم سڪه آهي. اُتي نه ڪهي ڇت جي چترائي ۽ نه دماغ جي دليلبازي.
اُتي ڪهي سڪ ۽ سچائي، ايمان ۽ آور چائي، مروت ۽ مريادا، عاجزي ۽ راجا، پچتا ۽
پراشيت، پراڻا ۽ پير. جن کي اهو سمر ساڻ آهي، تن جي ساڃي آهي. باقي ٻيا سڀ،
تمڊائن ۽ ترشائن جو نوشو ڪڍي، ٻيا هڪ نه ٻيءَ جوڙي ۾ پٽڪندا پر ٿانءَ نه پائيندا.

ڇو سرڻ آويءَ نس ڪنٺ لاوي. - اُهو ٻڌ سوامي سندا
ٻڌونٺ نانڪ هر ڪنٺ مليا. - سدا ڪيل ڪرندا.

سرواي بددا، هاڻي ر ٽنهنجي چادر نه پراڻي ٿي وئي آهي. اڄ نه ڦٽي نه سڀاڻي
پڪ ڦسڻي آهي. پر دل نه لاه. اڃا به وقت ڪونه. وڃو آهي. رڳو من جي مٿ لپاڻ
۽ آوڱن کان ڪنارو ڪر، نه آهستي آهستي، ڪٺ اچي واسو ڪن. پوءِ آخر چوٽ جلاءِ
سرناگتيءَ روڻي ڏيئي ۾، پراڻا روڻي ٿيل سان ۽ شرڏا روڻي وقت سان، نه من ٿون به
ملهه ڪڍين ۽ الله وٽ اگاهين. باقي ٻي ڪا هڻا ٻڃاڙ، ڪارگر ۽ مددگار نه ٿيندي. پر جي
ٽنهنجي من جون منشاڻون ۽ مرادون، اڃا مٿيون ٿي نه آهن نه پوءِ انهن کي گور پاڻي ۽ جي
وڃي وائيءَ جا وستر پهرائي، لوڪ نه پيلاءَ نه مان به ڪو ڪري، ڪير ٺڪار يا ڪٽڪا
آهيان. پر سائينءَ سامهون اهو سڌو سوال ڪر نه من چوٽ کائي، موت کائي. جڏهن
من موت کائي، تڏهن نه. وڃي وائيءَ جا وستر پهرائي، لوڪ نه پيلاءَ نه مان به ڪو ڪري، ڪير ٺڪار يا ڪٽڪا
ڪلا باز ٿون آهن. وندرانيون بلاشڪ پر ٻار مڙ ڪونه ٻهچاينديون.

تي وڇوڙي د تاران ٿي، ڇو نه وڇوڙو ٿي وصل جو وجهه آهي. تنهن ڪري وري، وصل وري نه وڇوڙي ٿي. ساگر جو پاڻي پال ٿي، ڇڙهي وڃي مٽي مڪن ۾، بدلجي بادلن ۾، ڌوڪا ڪري نوسان ۾، جبلن تي گڏ ٿئي، جهي اُٺ ٿئي، رڇي اڀر ٿئي. لڏي انهن ڌر ڌر ٻئي جسر ادلائي. گڏجي وڇوڙي، وڇوڙي گڏجي، ٿر ٿي ٿر ٿي، ٿر ٿي ٿر ٿي، جهٽن کهاڻ کڙو واري وڻجاري جي. ساگر ۾ ٺڌي گڏجي، نه ڦوڪجي ڪونه ٿو ۽ جي ٺڌي اڪري وڃي، نه سسي ڪونه ٿو، ڇو نه پاڻ ڇرد پوڙو آهي ۽ ڪنهن لڏاؤن منجهس سمايل آهي. وصل ۽ وڇوڙي جي انهن گردش آهي، جهٽن ڏينهن رات جي پاڻ ۾ والد آهي.

غیر، ٺڌي ۽ ساگر جي ميل جي مشاهدي يا مڙد ۽ زال جي نئسائي اڀار جو پرتامل ڇو آنداري لڳائڻ لاءِ ڏجي ٿو. باقي ڀڳوان ۽ ڀڳمت جو پاڻ لڳاڻو نه لاناڻي آهي. سندن ٿر ٿر ۾ اُٺت آند آهي. آهن پٺين نه هڪ ٻو ڏسڻ ۾ ٻيا ٻه اچن، جيئن پاڻي الڳ ٿي ڪاٺ ٺڌي جي صورت ۾ هجي، اڄ گڏجي ساگر جي رُڙ ۾ آهي، نه سڀان وري وڇوڙي برسات جو بادل بڻو. ڀڳمت ڀڳوان سان گڏجي، نه کلشن جي ڪٺاريءَ ۾ آهي ۽ جدا ٿي، نه اُٿ ۽ نلاش ۾ آهي. اهي رڳو نه رڳو راجا جا آهن، راز جا نار آهن، اُچارن ۾ آواز آهن، ٻانڊڙن لاءِ پروانا آهن، حشيتن لاءِ مشعال آهن، نه ٻلي راهه روشن ٿين ۽ سحر سڌار ٿين. لاشڪ نه سڄي ڀڳتي، وصل ۽ وڇوڙي جي پيد کان ٻري آهي، جدايت ۾ جذب آهي ۽ مروتيت ۾ متناسب آهي. متوازن بالذات آهي، شالمتي آهي، آئندو پي آهي. نه اڳامي ٿي ۽ نه اڙڪي ٿي، نه ڳٽي ٿي ۽ نه ڏجي ٿي، نه ڏڏي ٿي ۽ نه ٻوڙڪي ٿي. گمان ۾ گڏجي ٿي ۽ ڪور ۾ اُڏجي ٿي. ڀرمانا سان پيدا ٿئي ٿي، ڀرمانا اڳيان هڻڪي ٿي ۽ ڀرمانا ۾ سمايت ٿئي ٿي. ڀڳمت ٿي ڀڳتي آهي نه ڀڳتي ٿي ڀڳمت آهي. رڳو ڀڳوان جو پيد آهي جو ڀڳتيءَ ذريعي سلبي ٿو، نه ڀڳوان، ڀڳمت ۽ ڀڳتي پيد آهن.

هي بدال، هاڻي سوچ ۽ سمجهه نه سڄي ٻارلنا جا آهي، سرٺاڪي جا آهي، ڀڳتي جا آهي، اڏاڻي عشق جا آهي؟ سائينءَ جي شرن ۾ اچي شيرڪ، ٻارلنا معرفت جا ٿر طلعي ۽ ٿون جا ڪهرلندو آهين؟ هُو به مالڪ وٽ منگيو آهي ۽ ٿون به منگيو آهين. هونئن هُو چاهي ٿو سڄي سهڻي ۽ ٿون آڃا ڪوڙ جي ڪٽڙ ۾ پير ٿو ٽڙڳين. جيئن ڪو ڪهاڻو ٻڌ، پتا ڪي منهن سامهون پيري ٻولندو آهي پر پٺيان پٺاڻ ڪندو اُٺس يا جهٽن ڪا ڪاٺي ٺڌي، ٺڌي، سس ڪي سامهون مٿي ڪمدي آهي پر پٺيان پٺاڻو ڏيندي اٿس، ٺيڻ ٿي اُٿن، مندر ۽ مڙهون پٺي، مڙن ۽ مورتن اڳيان مڙ ٺيڪي، وري اڇي-اڇي اهاڻي ڪوڙ جي ڪار ڪمائين. مگر سان منترن جو مطالع ڪرڻ ٻو من جي متراپ ۾، ماڻا ۽ مٽا، مڙوڙيءَ ۽ مڙاريءَ جا مٽا مڇائين. من مڙا ۽ سڄو ٿو نه آهي ۽ هليو آهين مڙيءَ جي هار هڻڻ.

برار آندا ن ريعي، و بچار نا سوار جي آهي، عيب ڏويجن نا، آؤڻ ۾ ڇڏڻ ۽ اندر آڻڻ
ٿو. برار آندا آيو تر ٿاڻي ۽ کي پاڪ ڪري آهي ۽ آيو مٿاڻي آهي. برار آندا نجان لاء بل آهي،
لاء سهارو آهي ۽ سڪين لاء سوغات آهي. سو پڙو. نه آهي، جي پگتي ۽ جي شروعات
ن پهنجي مرادن ۽ مطلبن حاصل ڪرڻ لاء، ڪٿي وڃي. نه به ڌري ڌري، خود
ي ميسارجي ويندي، من صاف ٿيندو، بدن ٿيندا، گيان پڪاش ڪندو ۽ پورال
و هٿ چڙهندو. پوء پگتي ۽ کي پاڻ لڳندو، پوء جو پڙيا ٿو ٿو، پاڻي مڇڻ مان ميناج
دو ۽ سر ٽاڳي سٿل ٿيندي. پوء مهر جا مينهن وسندا، اود يا بر اُجالو ايندو، ستل سجاڳ
دو ۽ سڀ ۾ سائين ٿي سبو. پوء من مات ٿيندو، ڇپ بند ٿيندا، هر دو کلي پوندو ۽
ني وڃندي رهندي. پوء سو ڪيم آهتا جا به بند پڇندا، پوء پلٽو کائيندو، شانتي سر
پاڪ ٿيندي ۽ اکند آند پراپت ٿيندو. ائين مطالبي پگتي نه آخر سچي ۽ پگتي ۽ ۾ بدلي
ي. هڪ نه پگتي ۽ بنا، گيان به بیکار آهي. ائين صدق ۽ پگتي ۽ مان پگت پر گهٽ ٿي ٿو ۽
او ۽ پگتي صدق کي سلامت رکي آهي. ائين صدق ۽ پگتي ۽ جي سڌاڻن جو،
ائين اهو پگت وري پڳوان ۾ جذب آهي وڃي ٿو. تنهن ڪري، پگتي ۽ جي نه چيو جو اڌار ٿي.
سڪ سان سواڳد ڪرڻ گهرجي، پوتر ٿاڻي سان پالن ڪرڻ گهرجي، نه چيو جو اڌار ٿي.
ساجن سنت ڪر. ره. اهو ڪام - آن ٿياڳ جهه هر نام
سمر سمر سمر سکر پاوه - آپ جهه. اوره نام چاوه.
پڳوان ۽ پگت، پاڻ ائين جدا يا مليل آهن، جيئن ساگر ۽ ندي يا گهوت ۽ ڪنار.
ندي جي لهنداڻي جبل جي چوٽي واري طرف ڳوٺ سان، وجود ۾ اچي ٿي. پوء هو
هينائين ۽ جي چڪ ٿي، هڪ ٺڪر کان ٻئي ٺڪر ڏانهن، نچندي، ڪڏندي، زور جي
آواز سان وهي ٿي، جيئن جڏهين ماڻهن ۽ ميدانن مان لنگهي، ڦوڳ ۾ ايندي آهي ۽
گوڙ گهمسان ڪندي آهي. ندي جڏهين ڇپ ۾ ناز ڪندي آهي نه شرمائي نه آهي،
۽ ساگر جي نزديڪ پرندي آهي، تڏهين ڇپ ۾ پيو اُٻو، اُٺو ۽ اُڳرو ٿيندو آهي، پوء جيئن
جيئن شرميائي ڪنار، سهاڳو رات سيج ٿي، گهوت کي گهمڻ ٻون هٽائيندي آهي. پوء جيئن
گهوت، بالي ۽ پولي ۽ ٻانهن جي چڙهين هٽندي نه پيو اُٻو، اُٺو ۽ اُڳرو ٿيندو آهي،
نه من ٻانهن ٻڪ ۾ اچي، تيئن ئي بيتاب ۽ بيچين ساگر به اڳيان وڌي، ندي ۽ جي مرحبا
ڪري، ٻانهن جي بيڪڙ ۾ جهلي، ڪارڻ جي خاصيت ڏاڻي، ڪڍي کڻي ويندو اٿس
پهنجي گود ۾! گود ۾ اچڻ بعد، ندي ائين ٽڙندي آهي، نر ندي آهي، سري ٻري
گڏجي ويندي آهي، جيئن ڪنار ڪانڌ جي ڪچ ۾، چٽڪ ورهين جو وڇوڙو، جنهن
جي ڄاڻي، صدين جو صدمو، وفائي ۽ جي وصل ۾ وسري ويو هجي. پر وصل جو وڇوڙو

نبد باق آهي، ڊيمٽر استاور آهي. نروڊيءَ جو چمڪو رڳو ڀرمانا هي ڀرائيءَ ۾ سٿو رهندو آهي، جتن ماءُ جو ٻار ۾، زال جو مڙس ۾، چڪراوڪو جو سُرُوح ۾، چڪورو جو چنڊ ۾، ڪاٺوڪو جو ٻوڏ ۾، عيس جو ڪهل ٿل ۾ يا ٻروالي جو شمع ۾. ٻئي طرف نه زبان لڳيس ٿي نه ٿو. سائينءَ جي سائت لاءِ سڪي ٻوٽو، سڪي ٻيو. مائي نه ڏوڏ ڦل وانگر وڻ سان ويڙهي ويڙهان، نديءَ جيان سمندر ۾ سمانهي وڃان. ڪڪل نه ٻري نه لڻان پر هي ڪو ڀانڊو يا ٻڌو ٻل نه وڃي پئجي نه وڃي، نه ڏوڏ ٻڪڙم پئي ٻري ڪر بان، نه وري مڇر سان مائي وڃان، جئين سڀي چشمو سان. مثال مڇهه جي ڊڪ ٻانهن ڀرمانا هي ٻلاڻ کي سڙي پئي، نه ٻي ٻانڙن ٻوڙي ۾ سي ٻهائي ۾ پئي هڻي. ائين اهي ٻه ٻوڙو وڃان، رهندو وڃان. انهيءَ ڊڪ هڻي ۾، ولندو ۽ وصل ڪا واپا ٿي وسري وڃن. اهو نه سو عالميان نه ٻانڙو ٻي بدلي نه، نه ٻانڙو سم ڪري ڀڙڪيان. دنڙي لاڙيان مان لڳاڙ ڪڍي، انهيءَ سان لڳاڙ لڳايان، هو خود ٻانڙو لڳاڙن کان الڳ آهي. اهڙو عاشق ٿي آروم ۾ اُلمس رهي ٿو. هڙ هائي مذهبي ٻڌن کان ٻار آهي. سڀ ڌرمي ٻڌن ٿي ٻس.

ڪي چولدا آهن نه ڀڳوان هي ڀڳتيءَ جي ڪهڙي ضرورت پئي آهي؟ هي سرشتي اباڻي اُٿلن نه اسان کان ٻڌي ڪونه اباڻي هٿائين ۽ هي سرشتيءَ جو سرشتو هلائي ويٺو، نه اسان هي مرضيءَ مطابق ٿورو ٿي ٿو هلائي. ٻيو بنا سندس ٿورو ندي جي، ٻوٽن ٻڙن هي ڪو ڪٽڻ نه حامله ڇڏي. ائين نه ٻار نه جنت هلائي سگهي ٿو، نه مڇهه مانا پتا، نه مڙن کان ٻڌي موٽي ڇڏي هو ۽ نه مڇهه ٻڌي ۽ موجب موٽي ٻائي رهيا آهن. ٻيو جو مان سندن مڇا ٻه وڃان ۽ ڇو وٺن ٻانڙو ڦوڙ ڪر بان؟ اهڙي مڇو ٿي، ڏندگيءَ هي ڏلاسم آئيندي يا بيوقوف ارباد ڪرائيندي. ساڳيءَ طرح، رڳو هائسي راعه ۾، راعا مڇو ٿي نه ڇوڙن ارباد ڪندي يا بيوقوف بهاري پٽائيندي. انسان ۽ حيوان ٻه وڏو فرق آهي پر انسان آهي هو انسان خود پنهجي حامله ڪري، ڪاٺو کان نه بدلي ٿي ٻو آهي. اهو نه ٻانڙو ڪورهي نه ڇوڙن جو اُٿام اُٿوڙائيءَ ۾ نه آهي، آروم ۾ آهي. ڇوڙن جو اُٿار، من هي ستيءَ مان نه ٿيندو، من هي مارڻ ۾ ٿيندو. من هي ستي ٿڌن ۾ ٿيندي، ڇڏن من اڳڪاڻ ۽ آسٽ ٿيندو، انهيءَ اڳيان ايندو، هو خود اڳڪاڻ ۽ آسٽو جو آب حساب آهي. انهيءَ ڪري، اهڙو جي عبادت بلڪل لازمي ۽ ضروري آهي. جيئن ڪاٺو کي ڪٽي ۾ ٻڌي ٿو ٻوڙ ڪو آهي نه ٻڌي نه، پٽي نه، ٿيئن ٿي من کي ڀڳتيءَ هي ڏوڙ ۾ ڏاڙو لڳائڻو آهي، نه ٻڙي نه، پٽي نه. اُهو ٻا ٻڙي ۽ پٽڪائي ٿي. اُهو ٻا ٻڙي ٻي ٻا آهن. ڀڳيءَ ڪا ٻاڙا وٺر دائر آهن ۽ اهي آهن ڪيان ۽ ويراڻو. ڀڳتيءَ مان نسي مڪي ملڻي آهي، ڇو نه ڪور ۽ ڪيان هي مارڻ ٿي نه ڀڳتيءَ هي ٻاڙو سان ساڌا ڪوي.

حسن ۽ حليمائي، لطف ۽ لائي، شان ۽ شوڪت، مان ۽ مرتبو، انداز ۽ آب تاب،
۽ ڪماليت، فيض ۽ فراخي، هم دردي ۽ هم داي، داربائي ۽ دلداري، بيدبائي ۽
بي، پرڪاش ۽ پورنائي. ستن ٽنهنجي آبار همما ڪئي آهي پر آبار به آڻڻ وري آهي،
تئون به انت آهين، بهد جو بهر آهين. ساري سرشتي تو مان آهين ٿئي ٿي ۽ تو به
سمائل رهي ٿي. تون نهن جو پل آهين، نئون جو ٿان ۽ آهين، بيهارن جو سهارو
ن. هي پگبت وچل، هاڻي پنهنجو پوڌ پال، شرن آني جي لڄ رک. پنهنجي صاحبيءَ
شان رک. ننڍڪي ۽ اناڪي آهي اچو خوش. منهنجا عيب ۽ اوڳڻ نه ويچار. منهنجا پاب
آباد نه ٿي. اهي آهن اڪيچا، اڻڳڻيا، تن جو اظهار، ڪهڙو ڪري ڪهڙو ڪريان؟
سربا مون کان ڪونهن، نه ڳجهو تو کان به ڪونهن. پر معاف ڪر مڙهتي مڊاڻون منهنجون.
مان ڪوڙو ڪپڙي، ڪامي ڪروڙي، لوبائي لالچي، آلي آهڪاري، پابي پاڪڊي،
ڪڪرمي ڪسنگي، لاپاڻو اڳيائي، نيچن بر نيچ ۽ پسن کان به پري آهيان. واسنائن ۽
ڪامنائن، پاونائن ۽ منشائن جو غلام بڻجي، مان نه وڪارن جي وس چڙهي، چڏيلا جي
چڙي، ڪوڏيئون ۽ گناهن جي گپ پر گچهي، پنهنجو مانس جنم اڪيارت وڃايرائو. رتن
آهيان. پريميل آهيان، پليل آهيان ۽ پٽڪيل آهيان. پنهنجي ڪيل ڪرم جو وار، مون
ڪي اونداهي ڪوڙهه به هيٺ گهليندو ٿو وڃي. ڪر به اوهي واهي نظر نه ٿو اچي. هي منڙا
مالڪ، منهنجو سم ۽ سگهه سڪي ويا آهن. مون کي پنهنجي مدد ۽ مهر جي درڪار
آهي. هاڻي هٿ ڏي ته هلا. انسان خطا جو گهر آهي، نه تون ڪميا جو گهر آهين. بدو
آهي بيڪاري نه تون آهين ڏاڏار. مان به هڪڙو دڪيو دردوند، پنهنجي در تي سوالي
آهيان. سنساري سڄي مان سڃاڻ ٿي، راهه جي رهنمائيءَ جي رحمت وٺي آيو آهيان.
هاڻي پڇتايان ٿو ۽ پڪاريان ٿو ته هي بخشهار، بخش گناهه. ڊڄ لاءِ نه جهون جو اٿون ورق
ورايان، آهتا جي اڳرنا زور ڪريان، ڪروڙا جي ڪرڻ جي روشني ٺهلايان.
هي نرمل نرنڪاري، مان اٺيڪ اوڳڻن به اٽڪيل آهيان ۽ وچتر وڪارن به وچڙيل
آهيان. منهنجي وڌن جي توکي واقفيت آهي. منهنجي مڊاڻن جي سڀ توکي معلوميت
آهي. مون کي سم ڏي ته مان ڪڪرم کان ڪڍو ڪري، نيڪيءَ جي راهه وٺان ۽
ٽنهنجي اوڏو آڇان. منهنجي آڳيان ۽ اوڏا جو پڙدو هٽاءِ نه پالڻ پڇاڻيان، سڄ سڃاڻان.

خدا نالو. آبي مٽي ڪانهه ٿي من. هري مندو پٽي ٿو، جتي هريءَ جو نواس ٿي ٿو.
حتي هريءَ جو نواس آهي، اُتي شيرڪ کي نه ڪو ڀڙ ڀڙو ۽ نه ڪو ٺهر لوڏو. ”ميري
ڏوري نري هات.“ واڳ ڙهيئي واحد هي، پوءِ ڇو مان ڪا ڪڍان ڪهڻدي؟ پوءِ ڇو
مان تائب نڪرڻ ڪرڻان پويجي، جڏهن اُچي آوس ٿي ٿندي سهڻي.

سو سرنائي، ٿوريءَ جي ڀڄ مان، پرماتما جي پراپتيءَ جي ڀڄ ٿي ٻهڃائي ٿي.
سرنائي آڄمڻ ۽ ٿرڻ جي ڀڄ ٿي ٿئي آهي. سائينءَ جي سهاري هٿ، چمڪا ۽ ڀڙ
هو نه سوال ٿي ڪونه ٿو اُتي. ٿي من، ٻهڃا سڀ آڄها ۽ آسراءِ، سات ۽ سهارا ڇڏي،
”اڪال پرڪ هو بلاند پڪڙي ٿو. پاڻ ماري پاڻ پر پائي ٿو. ٻهڻدي سرنائي پاڻ کي
ري ٿو ٿو من، ٻاهر ٿي سهاري ۽ سلامتيءَ جي چمڪا يا ڳولها پر نه آهي، اهو من بسلائيءَ
پر نه سلامت آهي. هن هي سلامت سائينءَ ڌرت ٿي سرگوي آهي، جيئن ساز وچا ٿيندڙ وٽ.
گروا هو پاڻ سهڻن سلامت ۽ شڪتن لاءِ، خود سمور ۽ ڪلاوان ٿي ٻڙي ٿو.

اهو آهي سهڻو سبق، پراڻا ۽ سرنائيءَ ٻاٻ، جو صاحب سيکارڻ ٿا ۽ چوڻ شيرڪ
سڳار ڪري ٿو. انڙو ڪي سرور ٻاٻڪ، حاضران حضور، انٿراپي ۽ جاڻي جاڻوهار
سهڻي، شيرڪ آڙي ۽ ليزاري، اٿتاءِ ۽ آڙڻا ڪري ٿو، سڪ ۽ صدق سان، ٺٽو ۽
ٺٽائيءَ سان، ٻڃتاءِ ۽ پراڄم سان، پيار ۽ پڙوڻائيءَ سان. ڇا ٿو چئي؟ هي ٻارا پراڻا،
هون رندگيءَ جو ڪاٺي دڙو ڏار آهي. ڪاٺي پٽڪير آهيان ۽ ڪاٺي چور ٿا اُٿل. ڇاڇي
هوڄي، ڇاڻ ٻئي اُٿل نه سنساري سڪ، ڏکڻ جو ٻاهران سهڻو ٿه. آهن. ڏنهي ٻڌارت
ٻڌا آهن. اندرون جا وس ٽڪا ٿرڻ ۽ ڏاڍيءَ لاءِ روڳدار آهن. سڀندي، سرار ٿي ۽ خود
مظني آهن نالا ۽ انهن ڪوڙا آهن. سنسار گروا سهر آهي ۽ ڪڪر هي ڇاڙو مثل آهي.
سار ٿي سمندڻ سات چڏي ڏنر آهي ۽ مطلب مٿن مٿن موڙي ڇڏو آهي. پاڻ کي
اُڪيلو ۽ ويڪارو پيو ٿو سمجهان. جيئن جي جوڻا ٿي، هاڻي ڇا ٿا ٿي، ٻو ڪونه ڇيارو سڀار
نه ڏسي، لوڪ لڳا کان لاغرض ٿي، آيو آهيان ٿيڻدي ڏو ٿي. ڪٿي پاڻ سان ڪڇ ڪين
آيو آهيان. ٺٽو شڙا پائي، شرن پر آيو آهيان ڏاڍا ملي نه چيون ٿي. قربان ٿيان نه ڦٽل
ٻڌان ۽ وار وار ٻاهر رڃان. دنيا پر ٿر ٿيڻ رهان، ٿو مر وٽل رهان.

هي سرڪڻ سائين سرچڻار، ٿيڻدي مهاتما جي مان ڪهڙي ۽ ڪيئن مهما ڪرڻار!
ٿون نه ڪن جو پندار آهي، خصلتن جو خزانو آهن، سنسار کان ٻاهر آهيان، قدرت کان
زراو آهيان. سڄاڻ آهي ٿيڻدي ٻڌ ۽ ڀڄ، ٿار ۽ نڙاڪ، سرعاه ۽ سرهاني، ڇلرو ۽

درؤ ٻڌي ڪي ننگو ٿا ڪن. هوءَ ويڃاري آيل، لاجواب ڏايل پيش ڪري، درؤ ٻڌي
انصاف جي طالب ٿي ڪري، پتا پيش ڪان پناهه ٿي ٻڌي ۽ ٻئي بدشتر کان بچاءَ جي
ن ٿي گهري. اي اختيار هنجون ٿي هاري، پر سڀ ٻڌا، اي قياس ۽ اي غيرت ٿي
ا. هنجون ٻڪارون ۽ ٻار ٿڌاڻون، واکا ۽ ويٺيون، سڀ وٽ وڃن ٿيون. ڪو
ٻي حيلو وسيلو ڪونه اچيو اٿس. ٿڌهين، ساڄو هٿ ساڙهيءَ جي پلاو ۾ وڃي، پاڻڪي
چڙهي ۽ ٻيهر مٽيءَ کان ٻڄائڻ جي ڪوشش ڪري ٿي، نه کائي هٿ سان، سري ڪرشن
هراج ڪي، سهارو ڇڏي ٿي. پر اهو به اڃا سڌا نه ٿو اٿائي. ٿڌهين ساڄي هٿ جو
به سهارو ڇڏي، ٻئي هٿ کڻي، وري ڪرشن کي ڪوئي ٿي، واجهائي ٿي، ليلائي
ٿي، ٻاڏائي ٿي، نه هي نر ڪار، هي نه اوڻن جي اوت، هاڻي مون نماڻيءَ جو ننگ ٿو ٿي
آهي، توکي پاڻو آهي. هيءُ منهنجو آنگهه نه آهي پر ٿڌهين جو ننگ آهي. جيئن ائين درؤ ٻڌي،
ٻنهنجو آنگهه ۽ ننگ، سموريءَ شردا ۽ شڪتيءَ، بچاءَ ۽ بهادريءَ سميت، ڪرشن کي
سنڀري ٿي، اري ٿي، تبتن ٿي نرت سندس لڄ ۾، را عزت رهجي اچي ٿي. درؤ
سڀ حاضرين، ڏنگهه رهجي وڃن ٿا، سڀئي اڳيان ۾ جهڪائين ٿا، ڪرنا جي ڪوپ کان
ڪنهن ٿا. پاپ جي گهڙي پوڄا بعد ٿي پرماتما پرگهت ٿي، ستايلن جي سهائتا ڪري
ٿو. هر هڪ ساڌڪ يا شيوڪ اڳيان، اهو درؤ ٻڌيءَ جي سر ٽاڱي جو عالیشان مثال آهي.
ٿاها مثاليت ٿي صدق جو سيلاب آهي. صدق جا سواهي درٻار ۾ داخل ٿين ٿا.

جڏهين سڀ ڪڇ ڇڏيو ٿڌهين نه سڀ ڪڇ ڇڏيو. ائين ڪين مان ڪيڇ ٿين ٿا ۽
سچ ۾ سچ ٺهي ٿي. عاشقن آزمايو آهي، سالڪن ساڌ ٻري آهي ۽ فقيرن فرمان ڪڍيو
آهي. پر ڇڏجي به ڇا ٿو؟ ڪڇو ڪوڙا! مثلاً، سرپرڪ سک ۽ سواد، سنساري سنهت ۽ سهارا
۽ مٽوالي من جي ويڃار ڌارا. مطلب نه من جي ورتي، سرپر ۽ سنسار مان ڪڍي، ٻڌيءَ
۽ آتما طرف موڙائي آهي. وري پانهي ڇا ٿو؟ سچو سون! مثلاً، جيون پاترا جو اهر ڦل،
مڪتيءَ جو مارڱ، اکند آندو، پر ماتما جي پراپتي. رڳو جي من جي اوت جي موت ٿئي نه
بيڙا ٿي ٻار. جي آهن سڄا سوداگر، تن لاءِ نه هي ڏي وٺ جو سودو سستو آهي، ٿڌي
جي لوت آهي. جي ٻنڌ اڻڙنگو آهي نه منزل به لاڏائي آهي. پر هيل تائين گهڻا چڙهيا آهن.
سولو نه آهي. چنڊ تي چڙهي ڪرڻ ڪو چڙو نه آهي. ”ٿون“، تو به مون پر ٿو
رؤ حاني راهه ٿي به ”مان“ ڏني ”ٿون“ ڳڻيو آهي ۽ اهو ”ٿون“، تو به مون پر ٿو
آهي. ”مان“ ماري، اهر ٻڄيو آهي. آبي سان ڪو شيوڪ سڏيو؟ اهر پاڻ سان
سڙي ٿي سگهيو؟ اهي ٻئي نلارون، هڪ ميان ۾ ڪونه ماڻهو ٿون. يا خودي سان

برارلنا آهي، من هي مات م، شد جي سُرِيءَ م، سُن. سماڏيءَ م. هيون باٿرا هي سُر
 م برارلنا، وڪارن هي وِرمَن، سِردن هي سِر مان، ڪامنائن هي ڪُن مان ۽ اُوڪڻا
 هي اوڙاءَ مان اڇائي ٿي. برارلنا آهر شڪتي آهي ها پوماٺا جو ساڪيات پوکاش ڪرائي
 ٿي. برارلنا منڇ ۽ مالڪ هي وچر پڪي پُل آهي. برارلنا پِتاءَ هي اُڪار آهي، صدق
 هي پِت آهي ۽ پاڻي جو انگڪار آهي. شِڙڪ، برارلنا اهڙي نه سڪ ۽ سِر سان اُر
 ڪري ۽ اهڙا نه آلا لُر اُٿاري، هو پوماٺا پاڻ اچي. پيهڪا هٿ اُر سيءَ م سِڪي. شِڙڪ،
 برارلنا اهڙي شد ۽ نرمل هردى سان لِر ڪري ۽ اهڙي لَنڊڪ به، لُر پندا ڪري، هر
 پوماٺا پاڻ اچي، لُر پيهڪا بس م، تل لڳ ناري هيءَ ڪو لُڻي لَٽو نه آهي پر عاشق
 شخصي آه، وُڏو آهي، عالم آشڪار آهي. سو سائين، سِگور ۽ سالڪ، لائين پاڻر سِپهه
 هي سِڳري سان ٻڌا بنا آهن. سج پچ نه پوماٺا ڪي ڦٽڪيت م نه ايترو وشرام ڪونه لُر
 ملي، همترو ابدن جي بندگيءَ مان، جا بندي ۽ بنده پُور جا وچان بند ٿي پجي ٿي وجهي.

سرنانگي هڪ مڇا اُٿر ۽ املهه ساڌنا آهي. سرنانگيءَ جو اهو طريقو نه آهي، نه شرن
 ولي، ڪنهن مطلب يا مراد سان جهولي جهلتي. هي پري نه بي جهلتي، پوءِ ٿين ۽ پوءِ
 چولين، جو نه ترشنا ترست لُڻ جي نه آهي. پوءِ هي ڪنهن طلب جي عمل نه آهي نه
 سڪو صادق اچي مالڪ تي مَٽو، جو نه سندس شرطي صادق جو روشنڊان ٿي ڇڻا نه بد
 ٿي ويو. اهڙي غرور مطلبءَ سان ملاوئي شَرڏا، سائينءَ وٽ، صحيح طور سڃاڻي وڃي ٿي.
 سرنانگي اُها آهي، جنهن م سرار لُڻو مڻا سميتي وڃي ۽ پُر اُرت ۽ پور اُرت جي ٻارلا
 پر ڳوٺ ٿئي. ”مان“ مالڪ سان ملي ۽ اها ملاوٽ متاوانف سان ملي، نه ”مريءَ ليريءَ“
 هر پيد ٿئي. سرنانگي اُها آهي، جنهن م پيهڪا لڳ ۽ لاڳاپا، اُها ۽ آسرا، جدا ٿيڻ ۽
 لمانٿون، پاواناٿون ۽ عادئون، وڃار ۽ ڪورم، سڀ پوماٺا هي پاڻي م پڇي پڻ ۽ حذب
 ٿي وڃن. لائين سڪو ٿي، مڻا اُڙي ٿي، شرن وٺي، سڀ پيهڪا سهر ليل ڪارج ۽
 ڪرباٿون، سُڌور مرحوب ۽ اُڻوڪي سِپاءَ مطابق، سڪ ۽ سڃاڻيءَ سان، اُدا ڪتن.
 نيترو چڱجي اولڪار ٿي. نيترو لڪو سو چشمن ٿي رکي، سم ڪري سڀڪار ڪڍي
 ۽ مٿو سڌو ٿي. لائين پيهڪي من هي مس ملي وڃي مالڪ جي مرعيءَ م. هر
 سرنانگي آهي اُها ٽپاڪ هي لُٽاءُ، جنهن م ٽپاڪ هي لُٽيب ۽ اهر نه ٽپاڪ ٿي، ايترو ڪي
 اُڙي ٿي وڃي. ٽپاڪ ٿيو يا نه ٿيو، اها نه ڪم ڪانه وڃي. اهوئي سچو سنڀال آهي.

اها آهي سرنانگي، ها دروڙيدويءَ تسليم ڪئي عئي ۽ همدرو ڪرڻ ڪرات عام
 م، ڪنهن دعا ٺڪر آيل آهي. دشت دروڙن هي درٻار م، دشائن جي ٻاهاڪ هٿن

[illegible]

جي هڪواريءَ پُرڙڙ ٻوي، نه ٻار ٿيا جي ٻڪار صفا ٻاٺو ڪاٻي ويهي. ٻوڙ هڻاڻ
پڇڻجي نه منڙا مالڪ، مان نه مڙوڪ آهيان، سڪه ڏک جي ٻيڊ کان اُٿڻان آهيان. اهو ڪي ڪو
جو سڄو سڪه حاصل ڪريان، سڀ پر سڪه سمجهان ۽ سڀ جو سڪه مڃان. صاعق سمجهان ٿا
نه اي ٻيڊا، ٻار ٿيا جڙيس، مطلب ٻيڊو ڪٽي ٻاڙا نه ٿين، ٻوڙ آندو يا مڪئي الڳي معصومي
مڃاڻس پر، عاجز جي عبادت پر، ايڪس جي ٻيڊگي ۽ پر، ٻوڙ جي ٻڪار پر، ٻيڊهن پر هن
جي اڻڄاڻا ۽ اڻڄاڻي جي آس آهي، ٺاڻان جي اڻڄاڻا جي تلاش آهي. اها آهي ٻوڙن
ٻار ٿيا، سڄي سر ٺاڻي، ٻوڙ ٻيڊگي، ٻاڙو وٽ قبول ٻوي ٿي ۽ راهبان جو رهبر ٿي ٿي.
روڻاڻي راهه پر، جي ٺار آهي ڪشئي، نه ٻار ٿيا آهي وڻجهه ۽ سر ٺاڻي آهي سڙهه.
انهي ۽ ڪشئي ۽ جو سڙوڙ ٻاڙا ملاح آهي، جهوڪي ٻاڙو يا ٻيڙا ڪهي سڄي سڙا ۽ سڙا
جي. اهو ٻيڙا ٿي، سڙو ڪشئي ۽ روهي ٿو، رار ٺار جي ونگ پر روهي ٿو، مڇر ر ٺي
ٿو ۽ ٺي ٺي ٺار روهي ٿو. ٻار ٿيا نه آهي وڙو ٻوڙي ۽ ٻاڙا ٻوڙا پر، ڪهڙن ڪهڙن ٻاڙا
پر، آواز جي اڻڄاڻي ۽ پر، اکرن جي اڻڄاڻي ۽ پر يا شعرن ۽ سلوڪن جي اڻڄاڻي ۽ پر.

شبابي ڄڻ ۽ حُشمان، اڀر ڪا ۽ انتظار هي آڱ، حشمان ۽ حسد هي حسرت، ڪام ۽ ڪروڙ
 ها ڪشت، لوب ۽ لالچ جو لڳاو، عيش ۽ عادتن جا عذر، گهرڻ ناسازي ۽ ناصوابي،
 مثلي ۽ موٽاهي، بيماري ۽ بي آرامي، بڪاري ۽ بيمثري، عماري ۽ مڪاري، اوچتي
 ابتدا يا لاشاف جو اثر، اولاد هي اچڻ هي آس، اولاد هي وڃڻ جو وندڙ، اولاد هي
 نالائي ۽ هي نراسائي، پنهنجي جا پُور يا پراڻن جا سُرور. مطلب نه سڀو جا سُرور، سمجهڻ
 مان سُرور يا سسار مان سُرور، هي ديهي ڪي دکائين ٿا، من ڪي منجهائين ٿا ۽ دل ڪي
 دڪائين ٿا. پوءِ، حذعن پنهنجي چالاڪي ۽ چترائي، آدم ۽ اُڙو چالي لاکاميات ٿي،
 عيلا ۽ وسلا، اُمدون ۽ آسرا نالاب ٿين، نه بڪار پُورن برمائيا ڪي. اُڙن حالتن هيٺ،
 آسڪ نه ڇا پر ناستڪ نه، برمائيا جو بلاند بڪڙي، جهڙي جهلي ٿي، رحمت هي
 رعيت لاءِ ليلائي ٿي ۽ ارغبي امداد گهري ٿي. ٿي سگهي ٿو ته ڪن هي بڪار، نط اوچتي
 يا لاشافي هجي، نه ڪن هي روزاني رسم آڏائي هجي پر بڪار پُورن، ڪانه ڪا طاعت يا
 ظمڪاري ضرور هوندي. خود مطلعي خاوند طرف جهلي ٿي. وري خاوند هي خاموشي،
 خودي هي حمار ۽ آلي ٿي يا اوشواس جو اُهو وڻائي ٿي. اوشواس ۽ اُهو وري وشراس
 م ڪر خاص نرق ڪونه آهي. ڏک ڪهت، ٻي ساڳيا آهن ۽ ٻي گهاٽا آهن.

هي اها آس وڪن ٿا، نه من جون مدارون، بدون ۽ پراڻن يا ٻين لاءِ بد خواهي ۽
 بد دعائي، پراڻا جو لباس ٻيري، برمائيا وٽ پاس ٻولڻ، سي سراسر پاڻ سان دوکياري
 ڪري رهيا آهن ۽ ايشور سان بي انصافي ڪري رهيا آهن. برمائيا پاڻ خود ناحق
 ڪري، ٿيون ڪان نه ڇو نه هوندي پنهنجي هڙاي وڳن هي وسم، اُڙن پراڻا ڪنڊون ڪي،
 هڙن هٿ حراقي ڪري ڇڏي! پوءِ، ٻوليءَ ٿي گهڻا برمائيا اُڙن پرگهت لندا ۽ گهڻا هڪ
 ٻئي هي رتن ۽ ٻارائن يا شهن ۽ سڙين م، روز پور واه رهاڻي وٺندا؟ هڻن لانگ هي
 منديءَ پر زهر جو ٻُڌو هوندو آهي، ٿين ٿي انسان هي من م ”مان مان“ ۽ ”ميري ميري“
 جو زهر ٻُڌو آهي. اهيءَ ٻنهي بنا، ٻوليائيءَ جو بد پائڻ لاڻدي آهي. ڇا پراڻا جو
 پيار، برمائيا هي بوابتيءَ ۾ آهي يا ٻوليءَ هي ٻوليءَ ۾ آهي؟ پراڻا، بد خواهيءَ ۽
 بدڪاريءَ هي بساد ٿي بڻاء ڪري ڪونه سگهندي. اهو حيترو جلدي سمجهڻي اولڙو
 سٺو، نه ته نه مڙوڙو پيوڙو ٿي ڇڏي ٿي. سڀ هو غير، ڪنهن م ٿي پيوڙو غير
 سمجهڻ گهرجي. هر ٻئي لاءِ سر ڪونهي، سر پاڻ اُٿر ڏهن ٿيندو.

آس اُڀر رکڻ م ڪر اُڀر ڪونه آهي، ڇو نه ترشنا ٿيڻ ڪرڻ ڪر ڇڏڻ ڪرڻ
 آهي. اٿس نه برمائيا هي بوابتي پاڻ نه هڪ آس آهي. سر پنهنجي ڏک روڊ اڀر

واڳ، ملاول، پڳس
چو داس، شبد (۱)

واڳ، کؤند، مـ
پڊجوان، شبد (۲۰)

واڳ، راءڪاي، مـ
چوئان، شبد (۲)

واڳ، ماليگؤڙا، مـ
چوئان، شبد (۱)

واڳ، مارؤ، مـ
پڄا، شبد (۵)

واڳ، مارؤ، مـ
چوئان، سولھو (۲۹)

واڳ، مارؤ، پڳس
نامدؤ، شبد (۱)

واڳ، ڪيڊارا، مـ
پڊجوان، شبد (۱۵)

واڳ، پڊر، مـ
پڄا، شبد (۳)

واڳ، سارنگ، مـ
پڊجوان، شبد (۷۶)

(۵۳) جو ٿيري سر ٿاڳتي - ٽن ٺاهي ٻار
اڻچ نيچ ٿري ٿري - آڻچ سندسار.

(۵۴) چو جو ڳرب ڪري - سو چاء
غريب داس ڪي - ٻرپ سر ٿاء.

(۵۵) ديا ديا ڪر راکھ، هر جيئ - هر دڻ ٿيري سر ٿاء
هر ٻار ڪ ٿر پتا ٻرپ ميري - جن نانڪ بخش ٻلاء.

(۵۶) ڪام ڪروڙ لوپ موھ - بست جھڳڙي جھڳڙا
هر راک، راک دڻ ٿيري - هر سون هر ٻرپ آيا.

(۵۷) ميرا ٻرپ ويرو واھ، هي - نانس ٿل نس طماء
نانڪ نس سر ٿائي پڄ ٻڌ - آهي بخش ملا.

(۵۸) جن هر شيو يا ٽن سڪ پايا - سهجي هي هر نار سمايا
جو سون ٻڙي ٿسڪي ٻس راکي - جاء ٻوڙهه ويد ٻرائي هي.

(۵۹) چار مڪس چاري سڻ ماکي - دؤل، ٻرپ ڪي سون ٻڙو
مڪس ٻوڙ چٽھون جڳ جانير - جس ڪير حس مائي ٻوڙ ٻوڙ.

(۶۰) گھ، ٻڄا ٻڄا داس آيو - چوئي چوئي راکي
ٻرپ چو سون آناڪ آيو - نانڪ هر سڱ چلي.

(۶۱) جاڪي راکي - آڻچي سر ٿائي
ساچي لاڳي - ساچا ٿل ٻائي.

(۶۲) جيئ، ٻارن مڪس ڪر دانا - اڪس سڻ لڏو لاڏ
گھ، نانڪ ناڪي سر ٿائي - دڻ سڱل آڻي.

جوت مروت جو چڪر. ۲. ٻڌن وارو. ۳. آھڪار. ۴. نماڻو، نهڻو. ۵. داس. ۶. ٻوڙ، وٺي.
گھرج. ۸. ٻارن. ۹. سڻ ٻوڙ. ۱۰. گھوٽ، پٽي ٻوڙ. ۱۱. چٽي. ۱۲. چٽس، مڪس.
ٻڪڙي. ۱۴. ٻانھون. ۱۵. ٿڌي ٿو. ۱۶. روزي، کاڌو.

- (۴۲) کیم کسر سته دی برایی - چرند من کی یوما
کیزل نار هره دی برایی - بزه ایه کی سونا .
- (۴۳) مکن وهیو مایا مع نس دن - چته نه من کی کانی
که نازک آب ناعه آتس گس - بن هر کی سرنائی .
- (۴۴) سعاد باد ابرک مد مایا - ان سنگ لاک رسن همر گویا
دک بدن جگ جیون هر رایا - سگل تیاگ نازک سرنایا .
- (۴۵) هته آها دزوه چلکته - مع لکته ته سرنایا جیه
میه آسا رکی چس مه - مرا سیر دکه گزاه جهه .
- (۴۶) مع آتیه بن تیا کی کوتهی - ژون آتس سکائی
هر لیری سرنائی - رسن لینه چسائی .
- (۴۷) دکته در دوند در آها - هته بداس حساب اسه پایا
که روداس سرنایا لب لری - هته جائه ته کرگت مری .
- (۴۸) تائی واه اسه لکتهی - بار اهرم سرنائی
چوگرد هماریه رار کار - دکر لکته نه پائی .
- (۴۹) حرمالک مانک کی شیرا - اوته رس کی لپی لپی قن حانیه
ناک سرنایا سکر ساگر - مریه تیکه لیرو اکه نالیه .
- (۵۰) سهر سهر سهر سک پایا - چرن کمل دکر من ماهی
لکته سرنایا بزر نازک داس - جانی اوژر کر لاهی .
- (۵۱) چرتر کره - دئی یل مائه - من لی چوئی سکل گمان
که نازک لکته سرنائی - جا کا کیم سکل جهان .
- (۵۲) مها اکار گهور دکر ساگر - رس مه برائی کلسه پها
سرنایا نازک سوامی کی - پانهن بکر برک کایا .

۱. رذل، مسعد. ۲. برایی. ۳. چیکزا. ۴. حسد. ۵. بکزی آبی. ۶. مددکار. ۷. سنانا
د بند. ۸. جراب، آمید. ۹. گرم، کوسر. ۱۰. اوت یا بروسو برمالما هر. ۱۱. مرنائی ولی
نو. ۱۲. نالو، رار نار. ۱۳. معی، اثر. ۱۴. آناهو آبی. ۱۵. غلطان لیرو پیر آعیان.

- (۳۲) جو سڙو آويءَ اس ڪٽ لاوي - لاه ڀرڻ سوامي سندا
 بدونت نانڪ هر ڪٽ مليا - سدا ڪيل ڪرندا .
- (۳۳) سون ٿيري ڪٽ مها ٻيڙي - لڪ نام ديهه اڏارا
 بدونت نانڪ ڪر ديهه راکه - گوهند دين دبارا .
- (۳۴) هر نيچ سي اٽم پئي - هر ڪي سرڻائي
 پاڻر ڏبدا ڪاڍ لپيا - ساچي وڏيائي .
- (۳۵) ههه پاپي پٽت ٻرم ٻاڪندي - تون نرمل نوڪاري
 امرت چاڪ ٻرم رس رائي - ناڪر سڙو ٽماري .
- (۳۶) ٻاڙو ملووان مل مل ڏووان - لاه من تڪو ديسا
 سڻ مينا ههه ٿيري سرڻائي آيا - ٻرپ ملهه ديهه اڀديسا .
- (۳۷) سوئي ڪراءِ جو ٿڌ ڀاويءَ - موهره سياڻپ ڪچو نه آويءَ
 هر بارڪ ته سرڻائي - ٻرپ آهي پچ رڪائي .
- (۳۸) ساڌ سڱ ڪهه نه ڪينا - نه ڪيرف ٻرپ گائي
 جن نانڪ ميه ناه ڪوئو گن - راکه ليهه سرڻائي .
- (۳۹) ٻياري ان ٻڌ مل نه جائي - ميه ڪيئي گرم انيڪا
 هار پڙيو سوامي ڪي ڏٺاريءَ - ديجي ٻڌ بينڪا .
- (۴۰) ٿيري سون ٻيا ههه جيون - تون سموت ٻرڪ مهروان
 ٻرپ ڪهه آراڌي - نانڪ سد قربان .
- ڏن - ٻرپ آپ ٻجھائي
 اڏري - ٻرپ سرڻائي .

۴(۴)

۷(۴)

واڳ وڏهنس، محلا
 نيجال، اشپدي ۲(۴)

واڳ سورڻ، محلا
 بهلا، شبد (۵)

واڳ سورڻ، محلا
 پنجوان، شبد (۱۲)

(۷۱)

واڳ سورڻ، محلا
 ناوان، شبد (۶)

واڳ سورڻ، محلا
 پنجوان، اشپدي (۳)

واڳ ڏناسري، محلا
 پنجوان، شبد (۱۸)

(۵۵)

ٽي ٽو . ۲ . پتي ٻرمانما . ۳ . خوشيون . ۴ . ڙنجير ، ٿاسي . ۵ . ٺاڀاڪ . ۶ . مها .
 ۷ . نموني سان . ۸ . پاٺ پڙهڻ ، ويدن جو آڀياس ڪرڻ ۽ ڪئين ٻرڪ استعمال ڪرڻ .
 ۹ . ضمير جي . ۱۰ . وسائين ڇڏي . ۱۱ . ڪري پيس .

(۲۲) مڃا رڳو سسار - دولي پيڪا

(۱۱۰)

چوڻ هر ڪي سڙا - ليڪر ٽالڪ لڪا.

(۲۳) اي من ٿيرا ڪو آهي - ڪو ويڪر شد وڃي

هر سڙائي پڇ ٿو - بائيجه مورو دنارو.

(۲۴) پڪي ڇڏل هر روڊ ڪڇ - هو لاج وڪا

جن ٽالڪ سر ٿاڪي - هر لمار ٿرايا.

(۲۵) سسار ساڻس ٿي ٿريا - جڏي اٻڪ ڏيا

نڃ ڪار ڪروڙ آڻيند ٿندا - بروب سڙائي آيا.

(۲۶) گڏي ٿاڙي سڀ جڳ ٿاسا - ڄر ڪي سڱل بند آيا

گورو بوسادي سي ٿو اٿري - جو هر سڙاڪ پڇ ٿيا.

(۲۷) ڪرڻ اٿڪو سڙاي ميري - گڏي نه موه ڪمايو

گوبند دٻال ڪر ٻال سڪ ساڪر - ٽالڪ هر سڙاڻو.

(۲۸) ساڄن ٿيري چوڻ ڪي - هره وغان سد ڏوڙ

ٽالڪ سڙا ٿيا وڃيا - پيڪر سدا ڪڙو.

(۲۹) ٿيا گڏي سڱل آيا - ڪس ڪي اوڻ ڪڏي

بند سڙائي پڇ - ٿڪي هون سڪ ٿيو.

(۳۰) آب مڃي ٿي سڙائي - لاه مڃ سڙا ڪڍي

بوب ڪي آڻيا مان سڪ ٿيا - بوم آڏو اهي.

(۳۱) مورو ڪمڪ آٽل چٽل - ڀل هين نڃ آهاڻا

ٻنڌل ٽالڪ سڙا ٿيري - وڪ ٿيو آوڻ آهاڻا.

واڳ آسا، مڃا ٿيا،

لشتودي (۳) ۱۳

واڳ آسا، مڃا

چوڻان، چٽ (۴) ۸

واڳ آسا، مڃا ٿيا،

چٽ (۳) ۱۳

واڳ آسا، مڃا ٿيا،

پٽي لکي (۲۵)

واڳ ڪوڙي، مڃا

ٻڌوان، شد (۲۵)

واڳ ڪوڙي، مڃا

ٻڌوان، وار (۴)

(۱۲)

واڳ ڏوڏڌاري، مڃا

ٻڌوان، شد (۷)

واڳ ٻياڏڙا، مڃا

ٻڌوان، چٽ (۱) ۲

۱. پاڪ. ۲. حڪم، ٽائون. ۳. دستوڙ. ۴. اورد ڪري. ۵. مڃا بوشن جي ڪلا.

۶. نمدي ۾ لائل. ۷. ڏاڏوڙن. ۸. اچي سڳندا. ۹. پاڇو. ۱۰. پڇوڙ. ۱۱. ڪا ڪم

ڪل. ۱۲. ٻڪڙ، ڦٽ. ۱۳. لول، هيٺو. ۱۴. چوڻ ٿا. ۱۵. چٽ سڙا جو ڪم.

آن ٻُڌاوت ميري ٻرڻا جاني - آينا نام جهڙا
 دڪه ٺاڻي سڪه سهج سڻائي - آند آند گڻ ڳاها
 ٻانهن ٻڪڙ ڪڍ ليني آڻي - گرھ آند ڪوٺ تي مايا
 ڪه نانڪ گور بدن ڪاڻي - ٻڙڙت آن ملايا .

[راڳ سارنگم، مڪلا پنجوان، شبد (۷۴)]

(۷) من ڪر - ڪهڙو نه هوگن ڳاڙو.

ٻيڪيا سڪت رهيو نس ٻاڻو - ڪيندو آڻندو ڀاڻو . (۱. ۰ ر.)
 گور آڻدش سڻيو نه ڪاڻن - ٻر دارا لهتاڻو
 ٻر نندا ڪارڻ ٻهڙ ڌاوت - سمجهيو نه سمجهائو
 ڪها ڪهڙي مئي آڻي ڪرني - جه ٻڌ جنم گرايو
 ڪه نانڪ سڀ آوگن مون مئي - راک ليه سر ٺاڻو .

[راڳ بلاول، مڪلا ناوان، شبد (۴)]

(۸) ٻرپ ڪيچي ڪر ٻا ٺڌان - هم هرگن گاوڻي
 هڻ ٽمري ڪر ٺڻ آس - ٻرپ موڙ ڪب گل لاوڻي . (۱. ۰ ر.)
 هم ٻارڪ مڱد ٻاڻان - ٻا سمجهو اوڻي
 ست ڪن ڪن پوڻ ٻڱاڙ - جگت ٻڻ ٻاڻي
 جو هر سوامي نمر ديه - سوئي هم ٻاڻي
 موڙ دڙجي ٺاهي ٺوڙ - جس به هم جاوڻي
 جو هر ٻاڻي - يگت - ٺڌان هر ٻاڻي
 جو ٽي جوڙ ملء - جوڙ وڻ جاوڻي

۱. بنا ٻڌائڻ جي. ۲. سڄي حالت جو پتو. ۳. ناس ٿي ويا. ۴. ڪوڙ. ۵. وڇڙيل. ۶. وڃين.
 ۷. ڏينهن رات. ۸. پنهنجي من مان ٿي ڪڍي اٿم. ۹. استري. ۱۰. پيسه جهڙو. ۱۱. ٺوڙو.
 ۱۱. ٻڻ. ۱۲. ڪم ڪاري ڇڏيندو آهي. ۱۳. ٻاڻا. ۱۴. وڻندو آهي. ۱۵. نڪاڙو. ۱۶. مائي
 هڪ ئي وڃڻ.

من لن بران جيءَ آياها - هر سهر سور مان موره ڪتاه
 دنن دبال ڪرءُ انساه - نالڪ داس هر سران سماها.
 [راڳ سوهي، مهلا پنجوان، شيد (۳۶)]

(۴) مڃ ڪوجھ ڪوجھ جي - هر ٺهڙ ٺڪوڙ پايا
 سب اڏرؤ ڏلي جي - نان چرن ڪل چم لالا
 برپ اهاڻي هٿ ٿس ڪي داسي - مري نه آڏي جانِي
 ڏورم آرت ڪام سب پورن - من چنڊي لڄ پُڄالي
 سرم سرم ٿس ٿاوه ڪرئي - سڌ ساڌڪ من جن ڏياها
 نالڪ سرن ڪر پاند سرامي - وڏ پاڻي هر هو ڳاها.
 [راڳ سوهي، مهلا پنجوان، چنت (۴) ۱۱]

(۵) داس ٿيري ڪي ٻيٽي - رد ڪر ٻرڱاس
 ٿري ڪر پائي پار اوهر - دڙڪن ڪڏ لاس
 چرن ڪل ڪا آسرا - برپ ٻرڪ ڪڙ لاس
 ڪير لسن سام سرم رهڻ - چپ لڪ ڪهت ساس
 سامه پنا بندب ٿون هيءَ - ٿون سوب نواس
 نالڪ برپ سر ٿاڻي - هاڪو لومل جاس.
 [راڳ بلاول، مهلا پنجوان، شيد (۷۱)]

(۶) لاکر - ٿر سڙائي آيا

اگر ڪير مري من ڪا سڏا - چپ لي ڏوسن پايا. (۱. ۰)

۱. اُپيان. ۲. ٿون ۾ چاهه پيدا ڪر. ۳. ڳولهي ڳولهي. ۴. ڀرمانا. ۵. نيا. ۶. پسند.
 ۷. سرونڊون ڀر سرونڊون. ۸. روشن. ۹. نکلن جا سمنڊو. ۱۰. مٿ مائت. ۱۱. جس، ڊوما.
 ۱۲. پسرور.

(۸) سونباگتي

(۱) تسون سموت وڏا - ميرِي مت ئوري رام
پالھ، لڪر تڳھنا - پورن درشت تيري رام
اڳاڻ ٻوڏ اپار ڪري - موھ ٺيڇ ڪڇو نه جانا
ونن تياڳ سَنگرهن ڪوڏي - پسون ٺيڇ اڳاڻا
تياڳ، چلتِي مها چنڊل - دؤڪ ڪر ڪر جوڙي
نانڪ سمرون سموت سوامي - پَنڇ راکھ ميرِي .
[راڳ بهانگڙا، مڪلا پنجوان، چنٽ (۸۳)]

(۲) آب هم چلي - لڪر پھ ھار
جَب هم سرون پريو ڪي آئي - راکھ پريو پايو مار . (۱۰ ر.)
لوڪن ڪي چترائي اڳما - تي پستتر چار
ڪوئي پلا ڪھڙ پايو ارا ڪھڙ - هم نَن دِيُو هي پيار
جو آوت سرون لڪر پريو تيري - بس راکھ ڪرپا ڌار
جَن نانڪ سرون تماري هر جيئ - راکھ لاج مَرار .
[راڳ ديؤ گنڌاري، مڪلا چوٿان، شيد (۱۴)]

(۳) گپ گوپال پوپ ڪي نت گاها - آند پند منگل سک تاها
چل سڪيئي پوپ راوڻ جاها - ساد جنان ڪي چرڻي پاها . (۱۰ ر.)
ڪر ايندي جن دؤڙ پاڇاها - جبر جبر ڪي ڪلؤڪ لاها

۱. ڪوڙا، بيشڪر انسان. ۲. موھ رکان ٿو. ۳. دوکو ڪري ڇڏي وڃي ٿي. ۴. موھيندڙ،
ٿيائيندڙ. ۵. ميڙي يا ڪني ڪئي آهي. ۶. لاج، ڏڪ. ۷. ساراهه، خوشامند. ۸. اڳي.
۹. جلائي ڇڏي آهي. ۱۰. آهر پاڻ، آهڪار. ۱۱. ختم ڪري ڇڏيو آهي. ۱۲. خوشيئون،
موجئون. ۱۳. مزا ماڻڻ، لذت وٺڻ. ۱۴. واٽون ۽ ونڊيئون. ۱۵. ٻاپ، دڪ.

- (۴۷) کمر دای - سدا پکاری - دیت جاب هوء اڅکاری
 داس کمر لري ټپه سمانا - هشم اڅک واک ومانا.
- (۴۸) چرن کمل سک - لاکي ډوري
 سک ساگر - کمر بوم گم مسوري.
- (۴۹) اُور ا. کوڙ سوجهي ږب ږن - کهه کو کس به حاسي
 جهه جانه لکه راکه لاکر - سپ کج گهه پسي.
- (۵۰) اتر کتا مټه سروي - ميا کره پگران
 اوس حاس دوتو اکر ارون - بالنتي سک اسرار.
- (۵۱) تر هر دای سموت سرامي -
 اکر مانکه اڅه پاسه هر داي.
 جن لاکه که هر کرها کر داي -
 سد سبه رديع مهر هر چواني.
- (۵۲) راما - هر داس داس کراچي
 حب لک ساس هره من اتر - سازو ډوډه سي.
- (۵۳) هم بارک کور اتر گالن - کور کر کرها پتر نهال
 بک پوخل ډندي کاد ليه ږب - کور لاکه ټال ټال.
- (۵۴) لک چنکيو پښان بزي - کپو له هوس اښاء
 کهه لاکه آب اوت هر - کج جهه هوء سها.
- (۵۵) سنگ سکا سپ لک لکي - کوڙو له ليهو سات
 کهه لاکه اکر اوسم سچ - نیک اکر وگهان.

۱. باني گهگار. ۲. پناه ورتي آهي. ۳. ويځور ږسان. ۴. موکش. ۵. مهر. ۶. جهه مرن
 هي لري کان آزاد ليندس. ۷. دان. ۸. ږو، بیکه. ۹. چرن. ۱۰. لراس کرهان. ۱۱. وکيا يا
 سپال ککڙو. ۱۲. شکتی ختر ليدني لی وچي. ۱۳. بوجا. ۱۴. لدارک، پلر. ۱۵. هالي.
 ۱۶. سڳي سالي. ۱۷. سات چڙالي لاري ويا آهن. ۱۸. سڳت سمی، مشکلاک بر.
 ۱۹. پرماتا.

(۱۷) ھم ڀاڻي نِـرگُڻ ڪَـڙ - گُڻ ڪري پئي

واڳ ڳوڙي، مھلا
ٻھلا، اشتهدي (۸) ۱۶

پرپ ھوءِ دِـبـال - نازڪ جَن ٿر پئي.

(۱۸) گھٽ اَوگھٽ دُونگر گھڙا - اڪ نِـرگُڻ پُـل ھـمـار
وميئي سَڙ اڪ ايمتي ميري - پُونجي راکھ مَرار.

واڳ ڳوڙي، پيگت
روداس، شبد (۳)

(۱۹) دَنس رنڻ آراڌ - سَمالي ساھ ساھ

واڳ، آسا، مھلا
پنجوان، شبد (۱۰۸)

نازڪ ڪي لوڇا پُور - سڄي پاتشاھ.

(۲۰) جَن نازڪ ڪَـڙ راھ دان داھ - پرپ پاوڙ سنڌ وِڻ اَرڏاري

(۱۲۲)

سـرـوڻي ڪٿا نئن درسن پيڪڙ - مستڪ گُـور چَـراري.

(۱۳۹)

(۲۱) اُدم ڪـرڻ ڪراوڙ ناکر - پيگت ساڌو سنگ

ھر ھر نام چڙاوه، ونڱن - آڀي هي پرپ ونڱ.

واڳ، آسا، مھلا
ٻھلا، اشتهدي (۱۶)

(۲۲) ھم اَو لھڳيئا اَو لھڳي - ھم چور وُ ٿاري

جڏ تُون راکھ ٿڌ رھان - مڪ نام ھماري.

(۲۳) ھر ديا پرپ ڌارڻ پاڪڻ ھر تارھ -

واڳ، آسا، مھلا چوٿان،
چنت (۴) ۵

ڪڍ ليوھ شبد سَـڀاء جِيءُ

۱۶
موھ چيڪڙ ٿاڻي ننگھوت ھم جاني -

ھر ٻانھن پُر پُر پڪڙاء جِيءُ.

واڳ، آسا، مھلا پنجوان،
چنت (۱۰)، سلوڪ

(۲۴) شپ چنتن گوبند وِـمـڻ - نرمل ساڌو سنگ

نازڪ نام نہ وسرڻ اڪ گھڙي - ڪر ڪر ٻا پگونت.

واڳ، آسا، شيخ
فريد، شبد (۱)

۱۹
(۲۵) ٿيري پندھ خدائ - تُون بخشندگي

۲۰
شيخ فريدي خير - ديجي بندگي.

۱. وات. ۲. ڏکي. ۳. جبل، پرپ. ۴. نڪم. ۵. پرمالما. ۶. جنر سڦلو ڪر. ۷. داس.
۸. ھري پر ڌيان ڌاريان. ۹. ڪوشش. ۱۰. ونڱين ٿو. ۱۱. ونڱجي پوندو. ۱۲. گولن جو
گولو. ۱۳. بالڪ. ۱۴. پٿر. ۱۵. وڪارن جي گپ پر. ۱۶. غرق ٿيندا ٿا وڃون. ۱۷. خيال
ڪريان. ۱۸. گڻ ڳايان. ۱۹. پناه، آجهو. ۲۰. دان، خيرات.

(۱۰) همري ڇهيا اٻڪ ٻرپ - هر ڪي ڪڍ اکر آٿاءُ.
 هر ڪڍ ڪر ڇوڙ اٿاڻيا - هر ڪر وڏ اکر آٿاءُ.
 هر ديهه ٻرپ مڙس آٿا - ڪور سڪور لي ٻڪ ٻاءُ.
 مڙس سڪم هر ميل ٻرپ - هر ٻاڻي سڪ ٻاءُ.
 هن ٿاڪ ڪڍ هر ٻڌش ليهه - هر ٿيڻ مل ملاهه.
 هر ڪر ٻا ڪر - ٻڪ ٻيٽي - هر ٻاڻي ڪر ٿاڻه.
 [ڊاڳ ڪاٺڙا، مڇلا چوٿان، وار (۵)]

- (۱۱) چرڻ ڪمل ڪا آسرا - دڙو ٺاهي ٿا
 مڇ ڏر ٿري ٻار ٻوهر - ٿري ٿاڻ ڊهاڻ
 اٿاڻا ٻرپ مڙس ٿون - ٿري سڪ سماءُ.
- (۱۲) سا ٻڌ دڙي ڇڻ ٿاڻي - سا مڙس دڙي ڇڻ ٿاڻي
 ساس ساس ٿري ڪڍ ٿاڻان - اوت ٿاڪ ڪور چرڻا ڇيڻ.
- (۱۳) ٿون سڃا ڊاڻار - ٿاڻ دڙو ڇوڙ ٿاڻا
 ٿاڪ مڙس ڊان - هر ٿاڻ ٿاڻا.
- (۱۴) اٿر جامي ٻرڪ ٻڌاڻي - ٿرڏا مڙس ڪي ٿري
 ٿاڪ داس اٿي مڙس مڙس - مڙس ڪر مڙس ڪي ٿري.
- (۱۵) ٻڌ سڻ ٿر ٻرڻ ٿاڻ ٻاري - ڪر ٻا ٿاڻ دڙا
 ٿاڪ ليهه ٻا ٻرپ مڙس - اٿاڻ ڪر ٻرڻاڻا.
- (۱۶) مال مڇاڻا ليهه ڪور - هر ڪي چرڻ ٿاڻ
 ٿاڪ ڇاڻڪ ڊر ٿري - ٻرپ ٿاڻ مڙس ٿاڻ.

سُون سُلطان ڪهان هُئ مِيحان - نيري ڪون وَڏائي
 جو نون ديهه سو ڪهان سواهي - هيءُ مورو ڪهڙ نه جاني
 نيري گڻ ڏاوان ديهه بجهائي - جيسي سچ مهر رهڻ رضائي. (۰.۱)
 چو ڪچ هون ٿا سڀ ٿجهه ئي - نيري سڀ آساني
 نيرا آنت نه جاڻا ميري صاحب - مئي آندلي ڪيا ڇترائي؟
 ڪيا هُئ ڪٿي ڪٿي ڪٽ دٻڪان - مئي آڪت نه ڪٽنا جاني
 جو ٿڌ پايو سواي آڪان - ال نيري وڏ بائي
 ايتي ڪو ڪر هُئ بيگاڻا - پٽ ڪا اس ٽن ٿائي
 پگت هيٺ نانڪ جي هونگا - تان خصمي ٿاء نه جاني.

[راجه بلاول، محلا پهل، شهن (۱)]

(۹) سروي سنه هر هر هري - ٺاڪر جس گاؤ
 سنه چرڻ ڪر سپس ڌر - هر نام ڌباؤ
 ڪر ڪرپا دبال پرپ - اهر ٿڌ سڌ پاؤ
 سنه چنان ڪي رڻڪا - لئي مائي لاؤ
 ليج ئي ليج آت نيچ هوء - ڪر بهت ٻلاؤ
 پاؤ ملوان آپ ٿياگه - سنه سنگه ساؤ
 ساس ساس ٺهه ويسري - ان ڪتھ نه ڏاؤ
 سقل دوسن گورو پيٽي - مان موهر مٿاؤ
 سست ستوڪه ديا ڌرم - سينگار آساؤ
 سقل سهاڻن نانڪا - آڀي پرپ پاؤ.
 [راجه بلاول، محلا پنجوان، شهن (۴۵)]

۱. ميان، خان. ۲. پري، پريت. ۳. تر مائر. ۴. ڪٿا. ۵. ڌڪيل، ڌار ٻو. ۶. سِر يا ساء.
 ۷. خالي. ۸. سڌيئون. ۹. آڙهيءَ کان. ۱۰. پڌڪان. ۱۱. مٿائي ڇڏيا.

سېنا كې ئۇن آس ھېچ مېوى يىيەر - سې ئىچە دېۋار ۋە مېرى شام
جە ئاۋرې ئىكەنكە ئۇن مېرى يىيەر - سې ئالەك كې ئالغام.

[راڭم دىئاسرىي مەكلا چوڭان، شېئى (۱۲)]

(۶) مېل ئىچە، دېئال - دېئە، ئىچە دىئال

دەك ئىچە دېئال - دېئە، ئىچە دىئال

ئىچە دېئال - دېئە، ئىچە دىئال

ئىچە دېئال - دېئە، ئىچە دىئال

كەڭە، ئىچە دېئال - ساكەر سىئال.

[راڭم جىئىستىرىي، مەكلا يىنجوان، وار (۱۶)]

(۷) كەڭە، ئىچە دېئال - ساكەر سىئال

ئىچە دېئال - ساكەر سىئال - ساكەر سىئال (۱. ۰. ۰)

داس ئىچە كې ئاۋە دۇۋا - مەككە لى لى ئاۋە

مەككە لى لى لى لى - ھەر كەڭە كەڭە ئاۋە

اڭيا ئىچە مېئال - كەڭە ئىچە ئاۋە

جە ئۇن دېئە، ئىچە دېئال - ئاۋە كەڭە ئاۋە

سەدەي ئىچە جەئە ئىچە سىئال - سەكە ئىچە ھەيئە

سەدەي سەكە ھەيئە سىئال - ئاۋە ئىچە ئاۋە

سەدەي سەكە ھەيئە سىئال - ئاۋە ئىچە ئاۋە

ئالەك ئىچە سەكە سەكە - مەككە ئىچە ئاۋە

[راڭم ئۆزىي، مەكلا يىنجوان، شېئى (۵)]

۱. مۇن كې ئاۋە - ۲. كەڭە ئىچە ئاۋە - ۳. مەككە ئىچە ئاۋە - ۴. مەككە ئىچە ئاۋە - ۵. مەككە ئىچە ئاۋە
۶. ئاۋە ئىچە ئاۋە - ۷. مەككە ئىچە ئاۋە - ۸. مەككە ئىچە ئاۋە - ۹. مەككە ئىچە ئاۋە
۱۰. مەككە ئىچە ئاۋە - ۱۱. مەككە ئىچە ئاۋە - ۱۲. مەككە ئىچە ئاۋە - ۱۳. مەككە ئىچە ئاۋە - ۱۴. مەككە ئىچە ئاۋە

ٺٺي، هُو سَتَگوروءَ جي شَرَن ۾ اچي ٿو. سَکيا لاءِ سَکي ٿو ۽ پُريار لاءِ پٺي ٿو. سَکيا پاڻي سَري لڳائي ٿو ۽ پُريار پاڻي پَکيڙي ٿو. هَردي جي کُڙملتا سان، دل جي ٺوڙملتا سان ۽ مَن جي سَيتلتا سان، سَينِي جي شيوا ڪري ٿو، سَتَگور جي، سَتَن جي ۽ سَنسار جي. سَچ جو جَس ڳائي ٿو ۽ سَچ جو خَير مَڻائي ٿو. ڪڏهن کي نه رَسائي ٿو، نه رَنجائي ٿو. سَچ ڳالاهي ٿو ۽ مَنو ٻولي ٿو. هَمدرَد ۽ هَڏڏوڪي آهي. نه ٻين کي مَدو سَڏي ٿو ۽ نه پاڻ کي ٻين کان چَڱو سَمجھي ٿو. سادو ڪاٺي ٿو، سادو پَهري ٿو ۽ صاف رهي ٿو. دَک ۽ دَليگيريءَ کان دُور آهي، هَميشه ڪامڪ آهي. آٺي جو آدر ڪري ٿو، وٺي پَنيان وٺاڪل ڪون آهي. سَريرڪ سَوالدن جو شُوق ڪونهيس، لَندَرين جي رَس ۾ چاهه ڪونهيس. مَرشد جي مَک ۾ آهي، دَرگاھ ۾ داخل آهي ۽ هاديءَ جي حاضريءَ ۾ آهي. خُودي مِٽائي خُداڻي ٿيو آهي. هَوَٽ سان هڪ آهي. اَعجب ۾ آهي، اُورس ۾ آهي. کَلي اُڙي ٿو، ٺُڙي کَلي ٿو. سَمجھي وڃي ٿو نه ماڪ جو مالڪ آهيان، وڃوڻ جو والي آهيان، پَر غُفلت ۾ ٿي پاڻ کي ڳوڙ سَمجھيم. سو پاڻ ۾ پيهي، پاڻ کان پڇي ٿو، نه شيوڪ پاڻ سَتَگور هو يا سائين هو، سَتَگور پاڻ شيوڪ هو يا سائين پاڻ شيوڪ هو يا سَتَگور هو؟ پاڻ ئي اُڏائي ٿو نه ٺيئي هڪ هئا ۽ هڪ آهن. وري پاڻ کان پڇي ٿو نه ٺيئي هڪ هئا، نه هي ذَرَق ۽ ذَرَقا ڪڏهن ئي وڌا؟ پاڻ ئي ورائي ٿو نه اُهر پاڻ ۽ اُود يا، اها وِري وڌي هئي ۽ جا شبد ۽ شيوا سان هاڻي هئي آهي. اهو الاهي اسرار اڪين اڳيان آڻي، عجايب جو عجب سَمجھي ۽ سڃاڻي، شيوڪ هر هر کَلي ٿو، کَلي چپ ۾ پَڇي وڃي ٿو. شيوا جو ڦل بي اُٺ آهي، نه شيوڪ جي مَهما نه بي اُٺ آهي.



راڳ وڏهنس، مڃا
چوڻسان، وار (۳)،
سلوڪ مڃا ٽيجا

راڳ سورٺ، مڃا
ٽيجا، شبد (۷)

- (۱) ستگور ڪي شيرا چاڪري - ڪي هون سڪ سار
آنتي ملن وڏيائيان - درتھ موروڪ دانا.
(۲) ڪمل پوتاس سدا رنگ رانا - اُتحد سمد وڃايا
نن من لومل، لومل پائي - چي سچ سهايا.

پر صاحبن اعر به چتاو آهي نه اي ٻڌا، جنهن ستگور جي شرن نه ورتي آهي،
ستن جو سنگ نه ڪيو آهي، نام جو لشو نه ٻڌو آهي، شيرا ٺهل نه ڪمائي آهي، سو چتا
نه اڻاسي حامی پر نه پسون ڪان پري آهي. پسون جي جوڙيءَ پر نه اٽلڪ آنتي آسپڻ
آهي. مانس حير پر نه مڪتي ممڪن آهي. پر خورد ٻههجي لاغرضيءَ ڪري، هن مانس
حير وڻوڪ ڪري ڇڏو آهي. هُو نه ڪلهائن جي دنيا پر رهي ٿو، ڪامائن پر ڪڙهي ٿو،
ڪروڙ پر پتي ٿو، اوشا پر جلي ٿو، ايرڪا پر اُڙجي ٿو، لوپ پر اُڙهي ٿو، موهر پر ٽاسي ٿو
۽ اُٺڪار پر آڪڙجي ٿو. هن سمهتي ميڙي آهي ڪُڙڙ ۽ ڪمٽ جي، لندرين جي رس
هي، ڪمٽ ۽ ڪسنگ جي، پراڻي پچار جي، پاڪند ۽ ٻاپ جي، اُوڳن ۽ اوٺاڙين جي.
لاڙيءَ وکر واپار جو سڪو، اراڪار جي محل پر، ڪونه ٿو اُٺاهي. هن جو لوڪ پراوڪ پتي
ڏکي ٿين ٿا. هُو ڇوراسي لڪ جوڙين جي آواڙن جي چڪر پر اچي ٿو. موڪش ۽ مڪتيءَ
کان لراس رحتي وڃي ٿو ۽ جهر جهر پر اُٺانف رهي ٿو. صاحبن فرمايو آهي:

- (۱) اُڪي اُٺڙ جيب رس ناعي - ڪي پوڙ نه واجي
چوڙي چئي پڙو ٽا اڪي - وڻ شيرا ٿل لاکي؟
(۲) ڪير جا ٿو ساڌ نه شوڀڻه. - عسڪي شوا لاه.
ٽي ٿو مَرعت سارڪي - پوڙ به ٿس ماء.

سور شوا معبد حليمائي ۽ هيٺائين، ٺوڙ ۽ نيازمندي، مڃا ۽ مَر ٿا، پلائي ۽
پلمانائي، دها ۽ دان، شڪر ۽ سيعرش، پوڙ ٽائي ۽ پرهنڙي. شيراڌاري هڏهن اعڙي
سڌي شوڪ هر سڙپ ڌاري ٿو، لڏهن اُڙخود سندس اُوڳن، شيرا ڪنڊي، ڌوڙي
وڃن ٿا ۽ ڪڻ حاصل ٿين ٿا. وڪاڻن جي واسا مري ٿي ۽ اُٺوڙ جي جوت ڇاڳي ٿي. شيرڪ
سج جي ٿلش پر لڪري ٿو ۽ شيرا دٿاران، سچ پر سهاڻي ٿو. سناري ٻڌان مان هزار

ساڻجيءَ منزلگاهه. ڏانهن، جنهن اندر چارئي پاسا هئا طرف اچي ڪڍي. پوئرائيءَ
 مان اُنِيڪ مان اڪ ائين ٿا. جا شيوا، سَم پاونا جي ٻج مان ڦٽل آهي، پوئرائيءَ
 پاڙ مان نڪتل آهي، شفقت جي شاخ ۾ شايع ٿيل آهي، سا وڻ وانگر، سڀني کي
 ٽوڙ ٻندي، ميوو ڏيندي، بنا ڪنهن به فرق ۽ بڪست جي. اها آهي انشڪام
 شيوا ڪڇي رڳي شيوا ڪاٺر، جنهن ۾ ”مان“ بدلاجي مالڪ ٿيو، ”ڏوهين ڏُون“ ٿيو.
 شيوا ڪڇي رڳي ستگور، ستگور ٽوڙي سبت، سبت ٽوڙي سنسار، سڀ ”ڏوهين ڏُون“ آهن.
 شيوا ڪڇي رڳي اربيل ڪٽي ڪنهن کي هجي، پر وڃي پهچندي پرمانا کي، ”توهين
 ن“ کي. سو ڏن آهي انشڪام شيوا، جا پرمانا وٽ پهچائي ٿي. ڏن آهي، شيوا وٺندڙ
 قبول ڪندڙ، جو انهيءَ ٻج جي وات وٺڻ جو موقعو ڏياري ٿو. انهيءَ شيوا ڪندي،
 مانت مئي رهڻ گهرجي، شڪر ڪرڻ گهرجي، شاد ٿيڻ گهرجي، نه درگاهه ۾ پاس پئي.
 راڳ، گوڙي، سڪندي
 صاحب، مهلا پنڊوار
 اِشتيادي (۲۸)

شيوا ڪرڻ - هوءَ نهڪامي
 بس ڪٿه هون - پراپت سواهي.

پرمانا کي ڪهڙي شيوا ڪڇي؟ اها ڪيئن ڪري سگهجي؟ پرمانا کي ٻڌسي ڏوڪڙ،
 پٽ پٽيهرن، گلن ڦٽلن، چوري چندن، ڏُون اڱر پٽين يا رومان ڪٽن جي درڪار کان.
 آهي. اها پيٽا، شيوا يا پوڄا، پرمانا کي پسند ڪانه پوندي. پرمانا نه پرڪريءَ جي
 رڳهه ۾ سمايل آهي ۽ اتان ئي کيس پڇاڻڻو آهي ۽ پانڌر آهي. هوءَ نه سڀ برقي ٿيو،
 قدرت جي ڪُل ڪائنات ۾، جيتوڻيڪ ۾، جيتوڻيڪ ۾، پڪين پس ۾، مڙ پٽي مخلوقات
 ۾، ٿو ۾، مُون ۾، سڀ ۾. تنهنجو مول، منهنجو به مالڪ آهي. ٻنهن ڪري، پرڪريءَ
 جي شيوا ٿي پرمانا جي شيوا آهي. انسان ذات جي شيوا ٿي انسانيت جي پهرين پرور
 آهي. اها شيوا سڦل ٿيندي. اها ئي شيوا، مالڪ جي مڃتا، مرادوندي ۽ مزدوري آهي،
 جا پاس پوندي، پار پهچائيندي. پرڪريءَ اندر، پرمانا جي رُون جي شيوا، پرمانا
 جي پريمين جي شيوا، پرمانا جي پيارن جي شيوا جو جس آهي شيوا جي پاڻ ۾.
 کيس پهچي ٿي، اڙنگيڪار ٿي ٿي. شيوا جو جس آهي شيوا جي پاڻ ۾.
 راڳ، گوڙي، مهلا
 پنڊوار، پاڻ اڪري
 (۲۷)

- (۱) ٺهل ڪرڻ نه اڳ ڪي - جاني ٻڌا نه ڪوء
- من ٽن مک هيٺي ٻئي - جو چاهه سرءِ هوءَ.
- (۲) ڪڇ ڪڇير آب جانيا - سستين رديءَ مڃهار
- شيوا ڪر شيوا پياي - جهه گهٽ ٻئي مزار.

شیرا ۽ شیوا جو ڦل .

شیرا نه ڪرڻ جو نتيجو .

شیرا مان ئي ، شش کي ”شیرڪ“ جو خطاب مليو آهي ۽ شیوڪ کي شان ۽ شرف عطا ٿيو آهي . پر شیرڪ ، جڏهن سڀ ڪجهه ٿياڳ ڪري ، ڪنهن جي سطح تي وڃي پيو ، ته پوءِ وٽس باقي اچڻو ڇڏي ڇڏي آهي ، جو اڃا اُڀرڻ ڪري ؟ صاحب سمجهائين ٿا ته . شیرڪ ، ٿوري سڀ ڪجهه ٿياڳو آهي ، تڏهين به اڃا وٽس سڀ ڪجهه ٿيڻ لاءِ آهي . سڀ ڪجهه ٿياڳ ڪري ، سڀ ڪجهه ٻڙاهڻ ڪمرو ٿاڻين ، سو هاڻي سڀ ڦري ڦٽي وراڻي ٿو . سندس اها اُمر ٻڌتا آهي ته من ۽ من ۽ من ۽ من مان لشڪار ٺهڻو ڪري ٿو ۽ من مان ڪو به لڳائي ، شروعاتي ڪري ٿو . دل به ڊاڙ ۽ درد اٿس ، ڪپڙ ۽ قميص اٿس ، رهر ۽ روشني اٿس ، همدردي ۽ همسازي اٿس ، سو ڏکيان جو همراڻو آهي ، ڏٺائين جو همدرد آهي . درد ڏاند ئي دلجو حاڪم آهي ٿاڻا آهي ، واحد حاڪم آهي . ٽپو ڪري ، شڪو ڪري ، درد ڏاند به درد ٿاڻي جو رُٿو ڏسي ٿو ، ۽ سڀني به اُهو ساڳيو رُٿو ڏسي ٿو ڪنهن ٺڪڪار ڪري ٿو .

شیرا مان به ، صاحب کي شرط شامل ڪيا آهن ، جي ٻاڪل ڏيان ۽ ٻڙا آهن . ٻڙا آهن ته اهڙي جي ڪا به آس نه هجي ، ڪنهن بهي مطلب جي ڪا به مراد نه هجي ، ٺاڻو آهي جي ڪا به ٻڙا نه هجي ، شڪر آڏائيءَ جي ڪا به غرض نه هجي . پوءِ ته ”مان مان“ جي ڪا به ٻڙا نه هجي ، ڇو ته ٻڙا ، شیرا جي سهڙي شڪتي ۽ شوري ڇوڙي ڇڏيندو آهي ، ۽ شش جي ڪمالي شاهاڻي به ٽرائي ڇڏيندو آهي ، شراعت کڻائي ڇڏيندو آهي ۽ شخصي شڪست آڻيندو آهي . تڏهن ته شیرا سر پاڻو به سمايل هجي ۽ پنهني ٻڙائي ، اوج اچي ، لٽي وڌائي ، لائيءَ ۽ لائيءَ ۽ لائيءَ ۽ لائيءَ جي پيد ٻڙا کان خالي هجي . ڇو تڏهن ته شیرا ڪندي ، جي اهڙي اچي ضرورت نه پوي ، ته پر ٻڙا کان به نه ڪندي ، ڇو ته شهدي ، شیرا جي ٺاهڻي آهي . جو شش اهي شرط قبول ڪري ، ادا ڪري ٿو ، سولي شڪو جي شمار به ڪندي ٿو . باقي ٻي سڀ شراعت ، شل يا شراعت آهي ، ڊيڪاڊيڪي يا دوڪياري آهي ، خودپرستي يا خود پروري آهي ، خود غرضي يا خود نرسي آهي . اها سهڙي شیرا وٽس ويندي ، اڪارم ٿيندي . اهو آهي فرق سڄيءَ ۽ مڪاري شیرا به . من ئي اهو فرق وڌي ٿو ۽ من ئي اهو فرق مٽائي ڪڍي ٿو . پنهني ٻڙا ئي ٻڙا ٿيندو . ته شیرا به ٻڙا يا هڙ ٻڙا آهي . سڄي شیرا ڌار ٿي ، ڇوڙن به ڇڏي ٻڙا ٿي ٿو ، رُٿا ئي ٿو ٿي ٿو ، اُهو ٿو ٿي ٿو ، ۽ اها جي آزاديءَ لاءِ اُهو ٿو ٿي ٿو .

شیرا ڪڏهن جي ڪرڻي آهي ؟ سائينءَ جي ، سڳورو جي ، سڄي جي ۽ سڄي جي ؟ پر ٻڙائي ته سڄي جي ڪرڻو آهي . طرف ڪڍڻو به وٺڻو به ٿيڻو

(۲۸) گور شيوا نسي لهي پدارت - هردي نام سدا گر نارت
 ساچي درگه. ^{۲۷}اوج نه هوء - مانيي حكر ^۳سيجهي در سوء.
 (۲۹) ستگور شيويي - دوجي دُرمت جاني
 اَوگت كات - پاپان مت كائي
 كَنچن كايا - جو ني جوت ملائي.

(۳۰) روت ^۹جهجهنزا گاء سكي - هر ايک د ياقوه
 ستگور تم شيو سكي - من چندپزا قل پاقوه.
 (۳۱) ستگور شيوه سنک نه کيچي - آسا ماه نراس رهيچي
 سنسا د وکر بناسن شيوه - قير باهتر روگ نه لايلا.
 (۳۲) انيک جتن گري اندري وس نه هوئي -
 کام کروذ جلي سب کوئي

ستگور شيوي من وس آوي - من ماري مده سماندا.
 (۳۳) جن گور شيوبا - نس پو نه بياني
 جن گور شيوبا - نس د نه ستايي.

(۳۴) سوشيوک جو لايلا شيو - ^{۱۳}تهي پائي نرنجن د يو
 گور هل تاكي کلي کيات - ^{۱۴}بهتر نه آوي جوني پانت.
 (۳۵) ستگور شيوه سي پروا - چن جري جوت ملائي
 سو صاحب سو ^{۱۳}شيوک ليا - چس پاڻا مين وسائي.

۱. آزند، کليان. ۲. پچا ځاچا. ۳. پروان نئي نو. ۴. د نيت پاڻو، بياني. ۵. گمب. ۶. د
 ئي وئي. ۷. سون. ۸. سرير. ۹. پرماتا جا گڻ پير سان ڄاء. ۱۰. سنسو، گمان. ۱۱. د
 ۱۲. باء، ادم. ۱۳. پرماتا. ۱۴. دستر، وات.

راڳه بلاول، محلا
 پهلا، اشتهدي (۲۶)

راڳه بلاول، محلا
 تيجا، اشتهدي (۶)

راڳه راهکي، محلا
 پنځوان، چنت (۵)
 سلوک

راڳه مارو، محلا
 پهلا، سولهو (۹)
 ۲۲

راڳه مارو، محلا
 تيجا، سولهو (۱۵)
 ۱۸

راڳه پير، محلا
 پنځوان، شبد (۲۴)

راڳه پير، کچه
 صاحب، شبد (۹)

راڳه ملار، محلا پهلا
 وار (۲۰)

- (۱۹) لک ستگور کی شیوا کره چاگرے - هر نامی لگیج سار
 ناک نام سران آستا - کل کا کرن اذار.
- (۲۰) ستگور کی شیوا چاگرے - سکی دژن سک سار
 ائتیج مل وڈا لیستان - درگه موک دناؤ.
- (۲۱) ستگور شیو حسن نام اپتا - سئل جسر حک آها
 هر رس چاک سدا من تریتیا - کل تاویج گئی آها
 کمل برکاس سدا رلک راسا - آاند شد وحابا
 تن من نرمل، لومل پاتی - دتی سرج سبابا.
- (۲۲) ناک ارب آبا - ناک پی شرنه لوی حا پی
 آلد کره نیرو داسا - هپ یژون هوی آسا.
- (۲۳) جیوی ستگور شیوا بیاری - لیه کی سات نری
 لیها ناک له پاتیج بیاری - اورت رس نری.
- (۲۴) دور کی کار کامزنی پانی - آب چوڈ چم لاه
 سدا سنج فر دکل لگتی پانی - هر آب وسی من آه.
- (۲۵) ستگور کی شرا سئل عی - هیکو کری چم لاه
 من چنڈا لال باوتا - عروسی وچیه - حاء
 بدن نروژی مکم عرو - سچی رهس سماء.
- (۲۶) آلسی شیوا کرے - جس کا حیرتس آکی دوی
 صاحب یادیو سو بر وای - هر شروک درگه یادیو سنا.
- (۲۷) ستگور شیو سدا سک پاپا - هر وسیا من ماری
 ناک میل لی کرد ایتیج - کورو کیج شد ساری.

راپہ بھانڈا، محلا
 چولان، وار (۱۱)،
 سلوک محلا لہجا
 راپہ وڈھس، محلا
 چولان، وار (۳)،
 سلوک محلا لہجا

راپہ سورک، محلا
 لیجا، شد (۷)

راپہ سورک، محلا
 بھوان، شد (۶۸)

راپہ سورک، محلا
 اہلا، اشتہدی (۱)

راپہ سورک، محلا
 لیجا، اشتہدی (۲)

راپہ سورک، محلا
 چولان، وار (۶)،
 سلوک محلا لہجا

راپہ ڈاسری، محلا
 اہلا، شد (۴)

راپہ سوڈی، محلا
 لیجا، چیم (۴)

۱. اہل. ۲. سٹو کن لا. ۳. کتیب. ۴. حاکم. ۵. چانرا آھی. ۶. اوت لا. ۷. اُمر
 اہل. ۸. سانی. ۹. رانک. ۱۰. ارمالہ. ۱۱. کورہا، پسند. ۱۲. نول بولدو.
 ۱۳. عزم. ۱۴. ملا لی چڈاو.

(۵) شيو جو ڦٽل

(۱) ستگور شيوه ٿان اُڀر هـ - سچ رک هـ - ارڏار
 ڪر ٻا تي هر پائيئي - سچ شبد وڃار
 ستگور شيو من نرمل - هـ مئي نچ وڪار
 آپ چوڻ جيوٽ مري - گور ڪي شبد وڃار
 ڏنڏا ڏاوت ره - گئي - لاڳا ساچ ٻيڙ
 سچ رهي مڪ اجلي - ٽ ساچي درٻار
 [سوي راڳ، مڪلا ٽيجا، شبد (۲۰)]

(۲) ستگور ڪي شيو سڦل هي - جي ڪر ڪري چٽ لاءِ
 نام ٻڌارت پائيئي - اچنتوسي من آءِ
 جنم مرن دڪ ڪٽيئي - هـ مئي ممتا جاءِ
 اُتم ٻڌوي پائيئي - سچي رهي سماءِ
 نانڪ پُرب جن ڪٿ لکيا - نڌان ستگور مليا آءِ
 [مڪلا ٽيجا]

[راڳ بهانگڙا، مڪلا چوٿان، وار (۱۰)، سلو]
 (۳) جن جن گور مڪ شيو - تن سڀ سک ٻائي
 اوھ آپ ڪر ڪتب سٿ - سڀ جگت ٽرائي
 اون هر ناما ڏن سڄيا - سڀ ٽر ڪا ٻجھائي
 اون چڏي لالچ ڏئي ڪي - اُتري لڏو لائي
 اوس سدا سدا گهر اُند هي - هر سکا سھائي
 اون وڙي مٿر سر ڪينيا - سڀ نال سڀائي

۱. ٻار ٻوڙ. ۲. هردي بر سمون ڪرڻ. ۳. چڏي ڏجن ٿا. ۴. پٺيان پٽڪن ٿا. ۵. ٻر
 ۶. اڳئين جنم جا ڪرم. ۷. ڪنڊ ڪيو آهي. ۸. ترشيا. ۹. ختم ڪري چڏي. ۱۰. د
 ۱۱. ۱۲. مددگار. ۱۳. هڪ جهڙا. ۱۴. پير پاڻ آهي.

- (۱۸) شیرا گري سر چاکر هوء - حل لال مهيل رو رهبا سوء
هر لهي چنگي ترا لهي کوء - پرتوت نالک ناري سوء.
- (۱۹) صاحب لي شيرک شير صاحب لي - کيا کر کهي اهان
اُسا اکر کيل بيا هي - سب مهر اکر سمالا.
- (۲۰) کور کي شير نه حايي کوني - کور پاروهر اکرچر سوني
سبر لاء لسي سو شيرک - جس وند پاک مَخالوا.
- (۲۱) نرؤد نه پائي بُوخت نه ديرا - رام پکمت بسن اهل شيرا
ستور بُوخت سدا سدا مناؤد - اُسي شير دورگهر سکر بازء.
- (۲۲) دوهي شيرا هيون اولا - کچر نه هونتي پورون اولا
مالس شيرا کري دهلې - ساند کي شيرا سدا مهيلي.
- (۲۳) اي بزم بزمي مره نه کوني - ستور شير سدا سکر هوني
بن ستور مکمت کني نه پائي - آؤد حارء مره مرحائي.
- (۲۴) کبير شيرا کت دء پلي - اکر سم اکر رام
رام هر دانا مکمت کر - سم مهانوي نام.
- راځه سؤ عي، محلا
پيلا، شد (۲)
- راځه بلاول، محلا
لدا، شد (۲)
- راځه مارو، محلا
پنجران، سولور (۹)
- راځه پير، کسر
صاحب، شد (۶)
- راځه بسن، محلا
پنجران، شد (۸)
- راځه پريايي، محلا
پيلا، اشهددي (۴)
- سکر، کسر
صاحب (۱۶۴)

۱. شيرک، ايلو. ۲. شيرا ۳. لکاني نو جدي. ۴. همتک لي. ۵. اوجا کړل لاء وطن؛
اړن جا بن؛ ۶. کارج. ۷. بلکل دکدالک، وگرمه. ۸. حمر مړل هي پکر کان
بال کي اجاير. ۹. نه دواړن لي لائق آهن.

من ٿيڻ ٿيڻ جي ڏٺي ۽ جي ڏر جو حڪم ٻڌجي پئي ٿو. جو هريءَ جي هٿ وس آهي
سڀ هرجن جي هٿ وس آهي. هرجن به هريءَ جو روپ آهي. پاڪ هري، هرجن جو
اڻ ٿي پئي ٿو، نه ٻئي هڪ ٻئي ڀلي هڪ ئي ويا آهن، جيئن بوند پاڻيءَ ۾ يا
ي ساگر ۾. گڏ ٿي کان پوءِ، ٻنهي جو اڳيون پيد صفا مڃجي وڃي ٿو. انهن شيوڪ، ستگور
سائين ساڳي شيءِ هئا ۽ ساڳي شيءِ ئي وڃن ٿا.

راڳ مارو، محلا
پنجوان، سولهو (۳) ۴

(۱) هرڪا شيوڪ سو هر جيهي - پيد نه جاڻه ماڻس ديهي
جهڻ جهل کڙنگ اڻه به پاتي - ڦير سليل سڪل سماندا.



هر اگرم ٿا يا گورم تي - تس رڻپ نه پري رکيا
گور اچن ٿا يا جڏان اگرم هر - تي ٺاڪر شيوڪ ڪرل ٿيا.
راڳ ڪانڙا، مڃا
چوڻان، وار (۹)

صاحبن شيوڪ جي لڇڻن جي مهما ڪئي آهي، سندس خاصيتن ۽ خصلتن جو خاصو
ورن ڪيو آهي. شيوڪ، سندساري لڳاڙو لاهي، نرشناڻون ۽ طلبون ٿياڳي، فقط آتمڪ
آئيني جي آس رکي، صدق، سک ۽ شردا سان، سائينءَ جي شرن وٺي ٿو. پرماتما کي
جاڻي ڇا ٿي ٿو ۽ حاضران حضور سمجهي، هن جو چٽ سان سمن ڪري ٿو. لالچ ڄا لڳ
لاڳاپا لاهي، پڳوان جو پاڻو، ڇا سک ۾، ڇا دک ۾، مستڪ ٿي رکي، سب ڪري مڃي ٿو،
بها رنج ۽ رنج جي پر شڪر ۽ ستروش سان. انهن ٻن پاڻو ۽ پاڻي جا پاڙا ڇڪائي وٺي ٿو.

اڳيا ۾ ٻوڪ سوئي ڪر سوکا - سوگه هرڪ نه پري جانو
جو جو حڪم پيو صاحب ڪا - سو مائيءَ لاءِ مانيو.
راڳ - مارو، مڃا
پنجران، شبد (۵)

شيوڪ ستگور کي پرماتما جو رڻپ سمجهي، نيت نيت نمسڪار ڪري ٿو. ستگور
جي شيوا ۾، ساڌ سنگت جي شيوا ۾، پنهنجو سڀ ڪچ آرڻي ٿو. سو جو صرفو نه ڪونه
اٿس. شيوڪ سر نوائي، ستگور جا چون چوي، آڙاڻا ڪري ٿو، نه هي منهنجا سڃا ستگور
منهنجو نالو آهي سڃاڳو، ڇو ته مان پنهنجي دڪان لاءِ وڪاڻل آهيان، پنهنجي در جو
زر خريد ٻانهو آهيان. جتي چئيم اتي وهان، جتي چئيم اتي رهان، جيڪي چئيم سو
مڃان، جيڪي چئيم سو ڪريان. حڪم جو بدو آهيان، شبد جو طالب آهيان. هي منا
مرشد، مان پورب جدم کان پنهنجو غلام آهيان. کتي وانگر ٿيڻ سڀني، پنهنجي در
ٿي پوڻ کان پوءِ، نه من منهنجي مستڪ ٿي پنهنجو ٿيو لڳائي، پاس ڪري ٿو. نماڻائيءَ،
نهائيءَ ۽ نيت، مان، مرم ۽ مڃتا جي مڃين سان، مرشد جي مڪان ۾ اچڻ جي اجازت
گهري ٿو، امرت جي پنداري مان ڪڍڪو ٻي ٿو. ڪڍڪو وٺي رچي ٿو، رچي ٿو.

شيوڪ، ساڌ سنگت ۽ ستسنگ ۾ رهي، ستن مهائمان جي ٺهل ڪري ٿو. ستن جا
پير چوي، سندن ڏوڙ مستڪ ٿي لائي ٿو. انهن جي سنگ ۾ آئيني پهر هر نام جو وکر واپار
ڪري ٿو. سک ۾، دک ۾، پڳوان جو پڇن ڪري ٿو. لاهونين سان گڏ ٿيڻ سهي، اک
لنگهي ٿو. پريات جو آئي، ستنام جي امرت ڌارا ۾ لاشان ڪري ٿو ۽ شبد ۾ سڙي لڳائي
ٿو. سادو کائي ٿو، سادو پھري ٿو ۽ سیتلتا سان جیون گھاري ٿو. وڪارن کان ورڪت
آهي، ڏئيءَ کان دُور آهي، ڪسنگ کان پري آهي. من ملي ٿو، سچ سچي ٿو. جیون
هڪ کليل ڪتاب اٿس، حرمت هڪ سمجھابل حساب اٿس. هاڻي ڇا اٿس جو چئائي، ڇا
اٿس جو چئائي؟ سڀ بدتن ۽ بدچل پانهي پانمرادو اچي پٽ پيا اٿس.

وڃي ٿو. عشق ۾ اڙهي، خرد عاشق ٻڌي ٿو ۽ شيوڪ جا سهما سڄي ٿو، اٽڪل آرا
 اٽڪائي ٿو ۽ ٻيا چاڪري ڪمائي ٿو. جيئن راجا، راجيندڙ وٽ گرفتار ٿيل هوندو آهي،
 تيئن دٻاڙ داس وٽ، بالدر بالدي ٻڌي ٿو. آزاديءَ لاءِ آيو آهي سرور غصه لاءِ
 رمزون وڃي ٿو ٻوڙ براهيءَ جو ڀڳيل ٻلاڻ، ڀنائڻ ۽ ڇڏائي ڪرڻ ٿو سگهي.

هر داس سڻ ٻرسم هجي - هر داس ڪو مڻ
 هر داس ڪي ڀس هجي - جڏهن ڪي ڀس هجي.

راڳ سورن، مڃا
 چرلان، وار (۲۵)،
 سارڪ مڃا لڃا

اشيش برادر سڀ خاوند جي آهي پر سگورو هتان ٻلي ٻلي ٿي. برمانا اڃا اشيش
 چٽڪ اندريءَ ۾ وڃي، ٿالو لڳائي، ڪنڊي سگورو جي حوالي ڪئي آهي، نه جهن
 ئي لائق سمجهي، تنهن کي عطا ڪري. لياقت بنا لطف ٿيندو ڪرڻ. اڃا لياقت آهي
 نه سڀ بنا ٻيڪه ڇڏي، سگورو جي شون ۾ اچي، جتان ٽئين سر نصيب جتو ۽ هڙندو.

جس ڪا ڪرڻ نه ٿي ٿالا - ڪنڊي ڪور سنڀالي
 اٽڪ آهه ڪري ٺهي باويءَ - ٻن سگورو سر ٿا-ي.

راڳ ڪوڙي، مڃا
 پنجوان، شند (۱۲۲)

اها ساڳي ڪنڊي، ائين ٿري، شيوڪ جي هٿ ڇڏي ٿي، جيئن اتي هڙ سگورو
 جي شرط پئي ٿو، صدق ۽ سک سان پنهنجو من ٿن ڏن آڙي ٿو. اهو ٻنڌ يا ڇوڙ ڪرڻ
 ٺهي سگهندو، هيڪڏهن سگورو ۾ خرد ڪا ڪهي ٻيڻي آهي يا شيوڪ سان ڪهن
 اندرين استعفا ۾ اڃا اٽڪل آهي. رڳو ڪافي ڪم ۽ ڪم لاءِ، اهو لڪل ضروري آهي
 نه هڪ طرف، شدي ۽ شعور هتي نه ٻئي طرف، صدق ۽ سک هتي، سڄو سگورو نه ڪرڻ
 مانسروڙ ۽ درياءَ جيان آهي، جنهن مان هٿس وڙي سڄا چڪر، ٿار وڙي رٿن ڇڏين
 ٿا. اهو اوسرڪ رٿن سڄو ٻارڪو ٿي ڇڏي ٿو. باقي ٻيا نه ان کي ڪوڙو پيو سمجهي
 جهن نه ڪرڻ لاءِ اهو املهه ضرور، ڏڏاڳين کي نصيب ٿئي ٿو، جن سڄي ڪمائي ڪئي آهي.

سگورو ٻان ٻائي آهي ۽ ٻائيءَ اٽڪل آهي. سگورو شيوڪ کي اهو
 اُمر، ائين ٿو بيار، جيئن مانا پنهنجي ٻار کي ٿن جو کير پياريندي آهي يا ٻوڙ ٻڌڻ
 ڪري ٿا ٿيندي آهي. سگورو بيحد دٻاڙ ۽ ڪرڻاڙو آهي. شيوڪ جي هر هنڌ ۽ هر حالت
 ۾ رکيا ڪري ٿو، ڌڪارن ٿان اچائي ٿو، ٻڙ ۽ ٻوڙ پٽائي ٿو، جنگل ۽ ٻڌن ٿوڙي ٿو؛
 چنبا ۽ چنڊ ٿا ڏور ڪري ٿو. اهڙو شيوڪ، سگورو جي بهاري هٿ، وڃي لال ٿئي
 ٿو ۽ ٻڙاڪر ٻار ڪري، ڪٽيءَ جو درد حاصل ڪري ٿو. اهڙو شيوڪ ڪورم ٻرائي، هڙن
 سگورو ٻاڪ برمانا جو رڳو ٻڌي ٿو. سندس لاهڻس، جس ۽ اسرائيل، ساري جهان ۾
 ٻوڙ ٿي ٿو. هائي سرب ڪلياڻ ڪرڻ جي شڪتي ٻراپس ڪئي اٿان.

(١) نازڪ شيوڪ سوئي آڪيئي - جو سر ذري اُٺار
 سنگور کا پاڻا منڊن لڀي - شيد رڪي اُرتار.
 (٢) جمر مرڻ دُھوُ مھ ناھي - جن پراپڪاري آئي
 جيعدان دي پگتي لائين - هر سٺ لڀن ملائي
 سڄا آمر سڄي پائشاهي - سڄي سڀي رائي
 سڄا سڄي ڏي پائي - جسڪي سي ٽن جائي.
 (٥٢) چاٺ ڪلڻ شيوڪ جي هوءَ - ٽاڪا ڪهڙا ڪهڙ نه ڪوءَ
 وڃ ٿيئي شيوڪ هوءَ - نازڪ پڙيئا پهرئي هوءَ.
 (٥٣) سنگور شيوڪ سي پراڻ - جن جولي جوت ملائي
 سو صاحب سو شيوڪ ٿيها - جس پاڻا مدن ٽسائي.
 (٥٤) سُرگه مڪت مڪت سڀ ٻانجهه - نيت آسا آس ڪراچي
 هر درسن کي جن مڪت نه مانگهه -
 مل درسن ٽرپت من ڏيئي.

(٥٥) اُٺسي جن وري . گه آندو - پُرگه خجائي پايا
 چاٺ ورن تي پئي آئيئا - ممتا لوپ ڇڪايا.
 (٥٦) ڪبير ٻائي هُونا تو ڪيا پيا - سيرا ٿاڻا هوءَ
 هر جن آسا چاهيئي - جئسا هر هي هوءَ.
 (٥٧) ڪبير ٽوپ ناري ڪڏ ٽنڊيئي - ڪڏ هر چيري
 اوھ مانگه سوارِي پڪي ڪڏ - اھ سيري هر نام.
 (٥٨) جو پراڻي نس دن ڀڄي - نازڪ ساڄي مان.
 هر جن هر اُتر نه ي -

واڳ سارنگه، محلا
 چوٿان، وار (٢٧)،
 سلوڪ، محلا ٽيجا
 واڳ سُوھي، محلا
 پنجوان، شيد (٥٤)
 واڳ ملار، محلا
 پھلا، شيد (٦)
 واڳ ملار، محلا
 پھلا، وار (٢٠)
 واڳ ڪلياڻ، محلا
 چوٿان، اشپدي (٢١)
 واڳ پراڻي، محلا
 پھلا، اشپدي (٧)
 سلوڪ، ڪبير
 صاحب (١٤٩)
 (١٦٠)
 سلوڪ، محلا ناوان
 (٢٩)

١. ٻنهي . ٢. اُٺ . ٣. مھما . ٤. نيچ . ٥. جتي . ٦. سڀ دنيري ماڻهو . ٧. چاهيا رڪن .
 ٨. شانسي . ٩. وڃي . ١٠. ٻاڻي . ١١. اُٺي . ١٢. سيرا . ١٣. ٿاڻا . ١٤. هوءَ . ١٥. راجا . ١٦. بدنام ٿيئي . ١٧. ڪراي . ١٨. گه
 ١٩. اُتر . ٢٠. مان .

(۳۱) هر گاه مدگل رانر ناما - هر شيو شيو^۱ شيو^۲ كي

راڳ وڏهنس، محلا
چوٽان، چيت (۴)

برپ جاء پاوي^۳ رنگ، مٽاي - هر رنگ، ماڻي^۴ رنگ كي.

(۳۲) ڏور سڪان من هر برپست هي^۵ - ڏور پوڄا آوه.

راڳ وڏهنس، محلا
چوٽان، وار (۱۱)

هر نام وڻجه^۶ رنگ سٺ - لاهه هر نام لي جاوه

ڏور سڪان كي مڪ اوچلي - هر درگهه پاوه.

(۱۵)

(۳۳) پوکي^۷ شيوه سي پوک هووه - چني هوئي شيد جلائي

نسکا شراڪ ڪو نه پي - ناکو ڪشڪ وٽرائي

نهجل راج هي سدا نس ڪيرا - نا آوي^۸ نا جاني

ان دن شيوڪ شيوا ڪري - هر سچي ڪي گٺا گائي.

راڳ سرون، محلا
ليجا، شيد (۱)

(۳۴) گرهي مهر هر جن سدا اداسي - گيان ٿي بيجاري

ستگرور شيو سدا سک پايا - هر راکيا ارداري.

راڳ سرون، محلا
بدجوان، شيد (۵۴)

(۳۵) نيرا داسا ردي^۹ ماري - پوپ^{۱۰} اچل ني^{۱۱} اساري

پل دن ٽڪي^{۱۲} نيرا - نون پارو ناکر ميروا.

راڳ ڏناسري، محلا
بهلا، شيد (۴)

(۳۶) انسي شيوڪ شيوا ڪري - جس کا جيٺ^{۱۳} لس آهي ذري^{۱۴}

صاحب پاوي^{۱۵} سو پروا - سو شيوڪ درگهه پاوي^{۱۶} مان.

راڳ ڏناسري، محلا
بدجوان، شيد (۴۵)

(۳۷) جو مانگه. ناگر اپني ني - سوئي سوني ديري

نانڪ داس مڪ ني جو پوي - ايهان^{۱۷} اوهان سچ هوئي.

راڳ بلاول، محلا
ليجا، شيد (۳)

(۳۸) آبي^{۱۸} ڏور چيلا هي آبي - آبي گئي^{۱۹} نيدانا

جٺ^{۲۰} آب چلائي پري^{۲۱} ڪوني چالي - جٺ^{۲۲} هر پوي^{۲۳} پگوانا.

راڳ بلاول، محلا
بدجوان، شيد (۱۲۰)

(۳۹) جن پار^{۲۴} ارهر جاڪي نرمل مهما -

جن ڪي چرن نيرت ڪوت^{۲۵} گنگا

جن ڪي ڏور^{۲۶} ڪيتر^{۲۷} جن نانڪ - جنر جنر ڪي هري ڪنگا.

۱. داسن جو داس . ۲. خريد ڪن ٿا . ۳. پرماتما . ۴. مٽ . ۵. ڏکونيندڙ . ۶. دشمن .
۷. هردي پر سمون ڪري ٿو . ۸. مضبوط . ۹. بنياد . ۱۰. پروسر . ۱۱. عزت، مروت .
۱۲. لوڪ پراوڪ . ۱۳. ڪئين، وڙهي . ۱۴. ايشان . ۱۵. باپ .

(۲۱) کور سگور کا جو سیک اناکی - سو پکتي است هر نام دناويع
ادم کري پکتي بوياتي - ايشان کري ارمع سر ناديع.

راڻه گورڙي، مڻا
چولان، وار (۱۱)

راڻه آسا، مڻا
بهران، شد (۱۱۸)

راڻه آسا، مڻا
ليتا، اشتهد (۱۱۳)

راڻه آسا، مڻا
چولان، چمت (۲۸)

۶(۳)

راڻه آسا، مڻا
وار (۲۳)، سڙوڪ
مڻا دڙجا

راڻه آسا، مڻا
صاحب، شد (۱۶)

راڻه گورڙي، مڻا
بهران، شد (۱۲)

راڻه گورڙي، مڻا
لوتا، وار (۱۸)

راڻه وڏهنس، مڻا
چولان، شد (۲)

(۲۲) سگي دادي ٽاڪري - سڀ ڪهتا مهورا
جهو سڃاڻي ٽالڪا - بس سڃهه اسيرو.

(۲۳) جن ڪي من سڄ ڏسبا - سڄي هٿار ڪماء
ان دن شيوعه سيم سڻ - سڄي مساء سماء.

(۲۴) کورو سڀ، سڀ کورو هي - اڻڪر کور ابدش چلائي
وار نام سيم هردي ديري - لسانڪ ملڻ سبائي.

(۲۵) هر جن برب ڙل اڻڪر هوني - هر جن برب اڻڪ سمان جيئ
ڏر مڙل لکيا ڏور مڪ سوغا - جن اري هر هر ڏان جهڻ.

(۲۶) ايو، ڪيئي چاڙهي - جڻ ڀو خسر اس، حاء
سانڪ شورڪ ڪاڏيئي - هر سڀي خسر سماء.

(۲۷) هر جن اتر پگت سداوي - اڻبا من سڀ ساوي
جو بس پادوي ست ڪر مانج - پاڻا من ومانسي.

(۲۸) مٿا مشهور آڙر سيالپ - جن ڪٽ ڪڍو نه آو
جهو جهو آڙر آء بيو هي - آهان تهان هر ڏاڙو.

(۲۹) ڀاڙي در گهر پالسي - سڄ راڻي اڏار
ڀاڙي ڪا مڻا اٽلا - هر ڪي تاء ڀارو.

(۳۰) سر هر هر نام سدا سالي - جس سگور ڀورا مليا
ناڻڪ هر جن هر اڻڪي هرتي - هر جڻ هر سڀي رلسيا.

۱. گورڙي، چرائي. ۲. پراپت جو آئي. ۳. واسو، لڪاڻو. ۴. ڪڙو آئي. ۵. موجب اڻڙاري
ڪئي. ۶. برمانا کي ساويڪ پائي سڃهيو. ۷. گڏهي. ۸. هٿار. ۹. ڪهڙي. ۱۰. شيرا،
ٺٺو. ۱۱. صلاح مصلحت. ۱۲. لکيل جو وقت. ۱۳. اڙو. ۱۴. ڪٽي وٺڻ ٿا.

واڳه گورڙي، مهلا
پنجوان، شبد (۶۷)

(۱۰۱)

واڳه گورڙي، مهلا
پهلا، اشپدي (۸)

(۱۶)

واڳه گورڙي، مهلا پنجوان،
سکمني صاحب،
اشپدي (۶) ۹

(۱۲) چـرڻ ڪـل جـن ڪا آڌارو - آڻ پهر وام نام واپارو

سهج آندد گاوهه گڻ گورند - پرپ نازڪ سرب سماهيا جيءُ.

(۱۳) سرب نڌان راڪي جن ماهه - نانڪي سنگه ڪاروڪ سڀ جاء

جن ڪي مهما ڪٿي نه جاء - پار اوهم جن رهيا سماء.

(۱۴) جيون بدوي هر ڪي داس - جن مليا آتم پرگاس

هر ڪا سمون سن من ڪاڻي - سڪ پاوهه هر دئار.

(۱۵) نيتر سنترڪي ايڪ لڏو^۵ ٿارا - جهوا سوڇي^۶ هر رس سارا

سچ ڪرڻي آپ آنتر شيوا - من تر پتاسيا^۷ اڪ. آپي^۸ وا.

(۱۶) گرزمت رام جهي^۲ جن پورا - نت گهت گهت واجي^۱ نورا

جو جن رام پگت هر پيار - سي پرپ^۳ راڪي ڪرپا ڌار.

(۱۷) جس ڪي من پار اوهم^۳ نواس^۹ - نس ڪا لام ست رامداس

آتم رام نس ندري آيا - داس دست^{۱۱} پاء تن پايا

سدا نڪت نڪت هر جان^{۱۲} - سو داس درگهه پروان.

(۱۸) ناڪر ڪا شيوڪ آگيا ڪاري - ناڪر ڪا شيوڪ سدا پوجاري

ناڪر ڪي شيوڪ ڪي من پر^{۱۳} لپت -

ناڪر ڪي شيوڪ ڪي نرمل ريت

ناڪر ڪڏ شيوڪ ڪا جاني^{۱۴} سنگه - پرپ ڪا شيوڪ نام ڪي رنگه.

(۱۹) بدن ڪات مڪت جن پيا - جهر مرن دؤڪ^{۱۵} ڀرم ڳيا

اچ پئي سرڌا سڀ پوري - رو رهيا سد سنگه حضوري.

(۲۰) ڏن ڏن ڏن جن آيا - جس پرساد سڀ جگت ٿرايا

جن آون ڪا اهي^{۱۶} سٺاء - جن ڪي سنگه چت آوي ناء

آپ مڪت، مڪت ڪري سنسار -

ناڪ نس جن ڪڏ سدا^{۱۷} نمسڪار.

۱. جيون مڪتي. ۲. ڪن سان. ۳. اڪيون. ۴. پرماتما. ۵. ٿيل جي ڌارا وانگر ساندھ.
لکي پيني آهي. ۶. زبان. ۷. شڌ. پوتر. ۸. بي آنت. ۹. واسو. ۱۰. پرماتما جو شيوڪ.
۱۱. داسا ناء. ۱۲. قبول پئي ٿو. ۱۳. وشواس. ۱۴. ڪارڻ. ۱۵. سدائين.

گور دينا سج آموت بدو۱ - سيج مړۍ جوت عی حو۲
 اپډر کر راکه گور یاو۱ - آمور عرو سو تده. سوا۱ -

[راځم بسنت، دحلا پهلا، اشتېدي (۴)]

(۸) استم اندا دواډ اهرت - تده. مان اپما۱

لوحا کچتن سر کر جا۱ - لي مورت پگوانا

لیرا جن - اېک آډ کونلي

کام کروډ لوب موه اهرت - هر ډد چېنې سرن۱. (۱۰۰)

رح تکا ام کک سم کک کومې - اوه لېوي سب ما۱

چوای۱ بد کک چر لړ چېنې - لېوي بزم بد ما۱

لیرت لوب لمر شح سجر - سدا وهي نهکا۱

لرشنا آر ما۱ بزم چوکا - چتوت آنر^{۱۲} راما

جهه مندر دېک برتاس۱ - آلدکار لې لاسا

لریت۱ ژور وهي بزم پاتا - کله کیر جن داسا.

[راځم کېدارا، کبیر صاحب، شېد (۱)]

(۹) چو هر جن یو۱ سو کړي - در لمر لمر یو۱ کوه

لایک رل۱ لاکه هر - سب جگ۱ مه. چال۱ عرو.

(۱۰) داسا نه. یو۱ بن دوسو۱ - لک کن دسرح کک کړ۱

لام یو۱ لسن من هینا - حل بن چلی جت مری۱.

(۱۱) ژون دانا لاکر سب بد خاله - لاکر کي شیوک هر ولک مان۱

هر کک لاکر کا سو شیوک کا - شیوک لاکر هي سکر طاهر چیت۱.

سري راځم، مځا
 بدوان، شد (۱)

سري راځم، مځا
 بدوان، چیم (۱)

راځم مانده، مځا
 بدوان، شد (۱)

۱. آرماریا. ۲. هفت. ۳. کان دورو. ۴. سون. ۵. عکچزو. ۶. سچاني. ۷. ترها اوستا.
 ۸. غنډې. ۹. دلدراين کي روکڼ. ۱۰. لشکام. ۱۱. سورن کړ۱ لړ. ۱۲. برمانا. ۱۳. برمانا
 مسرتاس. ۱۴. برمانا جی دربار. ۱۵. گور فرائي کړ۱ سکندر. ۱۶. روشنایي.
 ۱۷. دوسم. ۱۸. کالسا. ۱۹. عظمو. ۲۰. پرکوت.

جو جو سَنِيچ پيڪي لاءِ سرڌا - جنم مرڻ ۽ ڪه پاڪي
 اُنسي نرت ٿرڪ ناري - نازڪ گورمڪ. چئجي.

[راڳ آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۴۵)]

(۶) مان موھ، او لوپ وڪارا - پيٽو چيت نہ گھاليو
 نام رتن گلا هو بطحي - لاد وکر ليچ چاليو
 شيوڪ ڪي اوڙڪ - نہ بهي ٻريٽ
 جيوت صاحب شيوڪ اپنا - چلتي راڪيو چيت. (۱۰ ر.)
 جيسي آگيا ڪيني ناڪر - تس تي مک نهی مرڙيو
 سهج آند رڪيو گرھ پيتر - ات اناھون ڪٿ دڙڙيو
 آگيا مھ، بؤڪ سوئي ڪر سوکا - سوک ھرک نهی جانو
 جو جو حڪم پيو صاحب ڪا - سو مائي ليچ ماريو
 پيو ڪر پال ناڪر شيوڪ ڪٿ - سوري هلت پلانا
 ڏن شيوڪ سقل اوھ آيا - جن نازڪ خصم پڇا انا.

[راڳ مارو، مڪلا پنجوان، شبد (۵)]

(۷) گھ-ر^۷ مھ گھو^۸ جو دیک دڪاوچ - گرر مھاي سو محل ٻلاويچ
 من مھ، منوتا چيت مھ، چيتا - اُنسي هر ڪي لوگ آيتا
 هرک سوگ تي رهه. نراسا - امرت چاک هر نسام نواسا
 آپ پچاڻ رهيج لدو لاگا - جنم چيت گورمڪ دڪ پاگما

۱. ساوڌان رهي ٿو. ۲. ٻيائي، ڏنيم ياؤ. ۳. پچاري ۴. تالين. ۵. جيتري. ۵. مرندي.
 ۶. لوڪ پراوڪ. ۷. من. ۸. پرماتما. ۹. نرالا. ۱۰. نرليپ.

(۳) هر كا نام جن كنه مكسب بگست - هر كي لار هن كنه اربست بگست

هر كا لار هن كا روت و لك - هر لار جهس كب روت له بگ

هر كا نام هن كي روت بائي - هر كي لار هن سوا بائي

هر كا نام هن كنه نوگ چوك - هر لار جهس كب قاع برك

هن رانا هر لار كي سوا - لارك بروس هر هر دوا

[راجه گوري، مهلا پندوان، سكمني صاحب، اشپندي (۲۶)]

(۴) هر كج كني سو روت كي ولك - سدا سدا بسج هر سگ

سج سدا - هر روت سو هو - كرن سار پتالنج - ره

روت كا كينا هن ميك لكاتا - هسا سا سا دوشالا

هن لي اي اي بس ماعه مالي - اوه سكر لزان اوزن ان اي

اوس كنه ان دپور مان - لارك روت هن اكر هاس

[راجه گوري، مهلا پندوان، سكمني صاحب، اشپندي (۱۴۱)]

(۵) ادم كرس هر روت من لومل - لاسجج آب ندراري

بسج هن لي روت سدا راسجج - من مه ايككاراي

لورا جن - روت كوي گن كادي

ر باب بكارنج لال كهنكوز - ااحد سدا و هاروي . (۰.۱)

لرلي من ابر او روت ابنا - لاسجج اوز روت اوي

وام لار جب عروي جايج - مك لي سكل ساروي

ك ر سگ سادو چرون بكاروي - سدا دوزو تن لازي

من كن روت روت كور اكسي - سدا بدارت ساروي

۱. شوك، داس . ۲. روت، وكهن . ۳. مالي . ۴. اوك . ۵. هالي، و سروي .
۶. سكر، روتي . ۷. دواناوتون . ۸. ساروك . ۹. برمالا . ۱۰. سدا بر اچي لور، ساكنا دوس
۱۱. لور . ۱۲. سامل لتي لور . ۱۳. سروي، ايككار . ۱۴. لاج . ۱۵. دولاك . ۱۶. لور بالي .

(۳) شيوڪ جي مهما

(۱) خصمي ڪي دربار - ڏاڍي وسيا
سڃا خصم ڪلاڻ - ڪمل وگسيا
خصم ڀورا پاء - منهن رهيا
دشمن ڪڍي هار - سڄڻ سرسيا
سڃا ستگور شيون - سڃا مارڻ دسيا
سڃا شد بيچار - ڪال وڌسيا
ڏاڍي ڪٽي آڪت - شبد سراريا
نانڪ گڻ گهه واس - هر جيءَ ميل پياريا.
[راڳ مانجهه، مڪلا ٻهلا، وار (۲۳)]

(۲) منگور ماه سهند ٿا - هر ڀر سنگ بئنڙ ٿاهه
تن ڪي سويا ڪيا ڪٽي - جو صاحب مياڙ ٿاهه
تن من مٽليا رام سڙ - سنگ ساد سھيلڙ ٿاهه
ساد جنان ٿي ٻاهري - سي رهن اڪيلڙ ٿاهه
تن دک نه ڪهڙون آري - سي جر ڪي وس ٻڙ ٿاهه
جني راويا ڀرپ آڀا - سي ڏسن نت ڪڙ ٿاهه
رهن جوهر لعل - هر ڪڍن تنان جر ٿاهه
نانڪ ٻانڀيڻ ڏوڙ تن - ڀرپ سرڻي ڌر ٻڙ ٿاهه.

[راڳ مانجهه، مڪلا پنجوان، ٻار هم ماه، پوڙي (۱۰)]

۱. پرمانا. ۲. داس، شيوڪ. ۳. مهما، گڻ. ۴. آند ڀر رهن ٿا. ۵. وڪار. ۶. جيتين ٿا.
۷. هٿ ڪري. ۸. مانگهه، ٺاهريءَ جي مهني ڀر. ۹. پاڻ سان ملائي ڇڏيو آهي. ۱۰. سڪيون
سهيليون. ۱۱. دُور. ۱۲. لهي. ۱۳. سامهون آهي. ۱۴. گهران ٿو، پٺيان ٿو. ۱۵. ٻيو آهيان.

واڳ بهمنه، سلا ٻيلا،
اشتهدي (۶)

واڳ سارنگه، مڻا
چولان، شمد (۳)

واڳ ملا، ۵۵۰
بهسلا، وار (۱۵)
سلوڪ، سلا ٻيلا
واڳهه ڪالڙا، مڻا
چولان، وار (۹)

سلوڪ، ڪير
صاحب، (۱۵۸)

سلوڪ، مڻا چولان،
(۲۷)

(۲۰) ڪور ڪي جاڪر لاڪڙ پاڻي - بخش يعني ٺاهي هر ڪاڻي
جڪي ڪرديءَ اڪڙ پاڻا - آبي ملي سر ڇڪاها.
(۲۱) ڪورديءَ سار اُمره وس رَسا - وس ڪاڙه وس بهاري
ڪور برشاد اُمره وس چيٽيا - اوه پاڙه موڪ ڏتاري.
(۲۲) ٿڌر ڪري هي آڻي - سان مڪرو مَلنج سَنياءَ
لاڪ مڪرو ئي اُمره هل ٻاڻيا - سڄي وهيا سماءَ.
(۲۳) هر اُڪڙ ڏهاڙا ڪور مڙي - بس رڻ بهي اُمره واکڻا
ڪور اچن ڏهاڙا جيان اُڪڙ هر - ئي لاڪڙ شيوڪ ڀل ڪڻا.
(۲۴) ڪير ساڃا مڪور ڪڻا ڪري - مڻ ڪا مڻ چوڪ
الڏي اڪ نه لائڻي - مڻ ٻالس اُڪائين ڪوڪ.
(۲۵) اڀه پوئل جڪ سار عي - ڪور اوهڻ نام ڪراءِ
ڪور سڪي ٻالس مڻيا - ڪور پورا لنگهه.

۱. شيوڪ. ۲. ٻرمانيا. ۳. ٻرمانه، ڪاڻا. ۴. خمر ڪري ڇڏي آهي. ۵. صاحب، ڪرنا.
۶. يعني آهي. ۷. نيشاني. ۸. گڏجي هڪ ئي ويا. ۹. اٿائڻ، ٽهٽائي. ۱۰. آڙهار ٽڪن
وارو ٿي. ۱۱. مڻا. ۱۲. حڪم.

(۱۰) چنان گور بيارا من چٽ - نٺان پاؤ گورو ديوائيٽا

گور سڪان اڪو بيار - گور مٽا پٽا پائيٽا.

(۱۱) سچ سچي هروي برکاس - ناني بکيا مه رهيع اداس

ستگور کي انسي وڌ يائي - پتر ڪلتر وچي گت پائي.

(۱۲) هيرا اعل املڪ هي پاري - بن گاهڪ ميڪا ڪاڪا

رٺن گاهڪ گور ساڌو ديكو - لب رٺن بڪانو لاڪا.

(۱۳) گور سروور مانسروور هي - وڌ پاڻي پرک لهن.

شيوڪ گورمڪ ڪوجيا - سي هنسلي نام لهن.

(۱۴) نون آبي گور چيلا هي آبي - گور وچ دي نجه ڏياني

جو نڌ شيوه. سو نون هي هوه - نڌ شيوڪ پنج رڪاني.

(۱۵) جهه آپ گيا پو پاگا - گور چرڙي شيوڪ لاگا

گور ستگور پرم چڪا - ڪه نانڪ شبد ملايا.

(۱۶) شيوڪ لايو آبي شيو - امرت نام ديو مک ديو

سگلي چنتا آپ ناري - تس گور ڪه هه سد بهاري.

(۱۷) جن نانڪ جسدي مستڪ پاگ ڌر لکيا -

سو سڪ گورو به آوي

آپ تر با ڪتب س ناري - سڀا سرشت چڏاوي.

(۱۸) باڻي گورو گورو هي باڻي - وچ باڻي امرت ساري

گورو باڻي ڪهي شيوڪ جن مانع - پرڻڪ گورو نستي.

(۱۹) نانڪ پسرپا پڪائيٽا - پائيٽا ٽاليج ماهه

جني گورو مٺائيٽا - رج رج سيئي ڪاهه.

-
۱. مٽر. ۲. پٽ. ۳. پاڻ. ۴. پرمانا. ۵. روشنائي. ۶. ورڪت. ۷. زال.
۸. گيان روپي هيرو. ۹. گراهڪ، پچاڙو. ۱۰. هڪ ڪم مثل آهي. ۱۱. ملهه. ڪيائين.
۱۲. انسان. ۱۳. ستگورو. ۱۴. شيوڪ. ۱۵. موجوده. ظاهر. ۱۶. مٺيون مٺيون، مٺا آترالا.
۱۷. تالھ. ۱۸. راضي ڪن نا. ۱۹. ڏيؤ ڪري، پيت پري.

ستگور سک کٺُ لام ڏن دٻ - گور کا سک وڏاڻي هي
ستگور سک کا علمُ پلٽُ سوارِج -
نالڪ ستگور - کٺُ جيٺ لال سماري.

[۱۸(۱) راڳ گورڙي، محلا پنحوان، سکھي صاحب، اشتهدي (۱۸۱)]

- (۴) چس کا کرھ ن دٻا لالا - کٽي گور ستمالي
انڪ اماز کري اي باوي - ان ستگور سرتالي
جن کي پنڌن کائي ستگور - ن ساڌ سکھ لڌو لائي
بيچ جنان ول منگل ٿاها - هر ٿاڪ پھد ل پائي.
- (۵) سرس پئي گور داز - اُرون هوئي شوق کي شير
آل جندال وڪار تي رعتي - رار لام سن رسا کيتي.
- (۶) مها اڏيان پاڙڪ ساگر پئي - سرڪر سرڪ مسهر بسا
ستگور پست پا مسن اول - حب امرت هر وسلا
ن ڏن ٿاپ کٽو سب اپنا - کڙ مل پنڌن پانديا
گور برسادي پئي جن مڪتي - هر هر نام آڙاڏا.
- (۷) گور اڙوي واکا دي هامد - پرگت پيا جن کا پرتاب
گور گور جي گورو گور ڏاڻي -

جيٺ کي ارداس گورو ايه پائي.

- (۸) من ن اربا ايم من سڙڏا - گور شيوڪ پاڙ ملاي
دٻا لال حيت کا دالا - اڙوي گور لسي پائي.
- (۹) اڙسي ماها کي پنڌن لاغي - هر وار نام لڌو لاگي
هرا من موهير گور موهن - هر ايسر پئي مک لاگي.

۱. لروک پرلوک پھلو کري لو. ۲. سبالي لو. ۳. پرمالو. ۴. سبب مهانماڙن.
۵. رامي، خوش. ۶. سهارا، ٺھل، کماڻي. ۷. سماري. ۸. جهنگل. ۹. اڻي. ۱۰. شيوڪ.
۱۱. آبپوان، جريان لو. ۱۲. مسن. ۱۳. لچا، کاما. ۱۴. شڙڏا سان پرتل. ۱۵. پور.
۱۶. جيسو بر پتي وار آجيان. ۱۷. دوس کڙ سان.

راڳ گورڙي، محلا
پنحوان، شمد (۱۲۲)

راڳ گورڙي، محلا پنحوان،
سکھي صاحب،
اشتهدي (۴) ۲۴

راڳ آسا، محلا
پنحوان، شمد (۵۰)

(۱۰۲)

راڳ آسا، محلا
چوٿان، جيس (۴) ۲

راڳ د پرتڌاري، محلا
چوٿان، شمد (۱)

(۲) شیوگ سان ستگور جو سانگ.

(۱) جڏہ جڏہي سَتَ جَٻُٻُ پالتي - راکي نَدَر منجھار
 اَنتر باهر مُک دي گراس - کين کن پرچار
 نَمَ ستگور گور سک راکدا - هر پریت يار
 ميري رام - هر بارک هر پرپ کي هي اناٺي
 دَن دن گورؤ ستگور پاڏا - جن هر اُپدش دي کيئي سياڻي. (۰.۱.۰)
 جڏسي گڏن ڦرن تي اُوڏي - کيڙي باڳي والي
 اوھ راکي چيت پيچي پچ ٻڙي - نَب هردي سار سماي
 نَب ستگور سک پریت هر هر کي - گور سک رکي جيئ نالي.

[راڳ گوڙي، محلا چوٿان، شبد (۱۳)]

(۲) سُوکي هري کيئي کن ماهي - اُمرت درشت سَنچ جيوئي
 کائي کشت پوري گور ديو - شيرک کڻ دِبي اُپي شيو. (۰.۱.۰)
 مَت گئي چنٺ بُني من آبا - کري ديا ستگور گُٺ ناسا
 دڪ نالي سک آءِ سمائي - ڏِٻل نہ ٻڙي جا گور فرمائي
 لچ پئي پوري گور ملي - ناک تي جن سڦل ٿلي.

[راڳ گوڙي، محلا پنجوان، شبد (۵۸)]

(۳) ستگور سک کي کري پرتال - شيوگ کڻ گور سدا ديال
 سک کي گور دُرم مل هري - گور اچي هر نام اچري
 ستگور سک کي بدن کائي - گور کا سک وکار تي هائي

۱. مانا. ۲. پُٺ. ۳. جڙي. ۴. نظر. ۵. کاڌو. ۶. پيار کندي آهي. ۷. پيسه. ۸. اُپدش. ۹. سکيا ڏيندڙ. ۱۰. آسمان. ۱۱. اچن کين وارون کولجون. ۱۲. سڪل. ۱۳. ساوا. ۱۴. ڏيئي. ۱۵. وجهي. ۱۶. ديو. ۱۷. کارج بند ٿيا. ۱۸. شيوگ. ۱۹. داس. ۲۰. جهي ٿو. ۲۱. کنارو کري ٿو.

(۲۴) عَر مَن اَكْتَدَ هَر مَن هِيَع - هَر وَاكِيَع كَسْت مَن ذَارِيَع
 نَاكِيَع بِا مَالَا عِيَع هَر بَرَب - هَر بَارَك هَر بَرَبَارِي .
 (۲۵) بَرَب كَتَّ مَن اَنَتَر وَد لَوِجِيَع - بَرَب مَن كِي سَاس اَبَارِي
 كَرَبَا كَرَبَا كَر بَكَم دِرْزَالِي - مَن بِيَجِيَع هَكَم اِسْتَارِي .
 (۲۶) اَوْدَاس سَلِي دَانَار بَرَب - دَادِي كَتَّ مَتَل اَسْلَوِيَع
 بَرَب دِيَكْدَا دَك بَك نَتِي - دَادِي كَتَّ مَكْنُ جَع لَد اَوِيَع .
 (۲۷) مَن كَا عَر سِيَتِي مَن مَالِيَا - بَس كَاوَح هَر آب سَرَار
 لَن چَوَكِي مَحَامِي لَوَكَن كِي - هَر اَلِكَاكَار كِيَتَا كَرَنَار .
 (۲۸) كَانِي اَنِيَان نَر اَسْرَمَلِيَا - اَسَد بَسْكَاس بِيَكَا
 هَتَّ حَل لَرَنَك بَس حَل هَر نِيَتِيَع - شِيرَك لَاكَر بَتِي اِيَكَا .
 (۲۹) اَوِيَتَّ كِيَتِي شِيرَك دَاس اَبَدِي - سَكَلِي دُرُك اِسْدَارِيَع
 اَن اِيَا لِيَاك مَن سَكَلِي - چَرَن كَمَل وَد ذَارِيَع .
 (۳۰) عَر كَا چِيَتَن سَوِيِي هَر مَن كَا - هَر اَبِي مَن مَه آب وَكَلَب
 دَن دَن كَرُور نَاك سَمْدَرِي - مَن لِنْدَا اَسَم لَرِي نَرَاَس .

راځه رامکاي، مځلا
 چولان، شد (۶)

راځه لت لارا سبط،
 مځلا چولان، اشتهدی
 ۴(۷)

راځه مارو، مځلا
 بدحسان، وار (۵)

راځه يور، مځلا
 چولان، شد (۵)

راځه سارنگ، مځلا
 بدحسان، شيد (۲۷)

(۷۲)

راځه ملاو، مځلا
 چولان، شد (۵)

(۱۴) مَکَت پَکَت جُکَت سَچ پَسائِيئي - سَرَب سَکَان کَا داتا

راڳ سورت، محلا
بندھوان، شبد (۱۰)

اَپني داس کَک پَکَت دان دايي - پُورن پُورک - پَدانا.

(۱۵) هَمري گُکَت اَس گُکيا کائي - اَپتا اَسرد پَچار

هات دِيئ راکي گر اَپني - سدا سدا رنگ مارا.

راڳ سورت، محلا
چوٹان، وا، (۶-)
سلوک محلا تيجا
راڳ داسري، محلا
بندھوان، شبد (۴۵)

(۱۶) آبي شيوا لائين - آبي بخش کري.

سينا کَا مَ پَکَت آب هي - آبي سار کري.

(۱۷) جو مانگِه ناکر اَپني اسي - سرتي سرتي دايي

نازک داس مَک. ني جو بولي - ايهان اوهان سچ هروي.

(۱۸) جَن کي - پُورن هوئي کام

کلي کال مَکيا مَکيا - لجا راکي راکي.

راڳ سوهي، محلا
بندھوان، شبد (۳۵)

(۱۹) هر کي داس هر سيتي وائي - رام رسائو اَن دن مائي

بانهن پَکَر پَپ آبي کادي - جنر جنر کي اُوي ڏاندي.

راڳ بلاؤل، محلا
بندھوان، شبد (۷۷)

(۲۰) اُري کدي نه هوني - جَن کي اَر داس

نازک جوڙ گوڙد کَا - پُورن گُک ناس.

(۱۰۱)

(۲۱) جيئ پند دَن راس پَپ ليري - اُون سموت سوامي ميرا

داس اَپني کَک راکهارا - نازک داس سدا هي چيرا.

راڳ بلاؤل، محلا
تيجا، وار ست (۴۲)

(۲۲) جس دا صاحب ڏاڍا هوء - اَس نو مار نه ساکي کوء

صاحب کي شيوڪ رهي سر ٿاني - آبي بخش دي وڏ ٻاني

اَس ني اُڙ ناهي کوء - کُڙ ڏري ڏر کس کاء.

راڳ گُونڊ، محلا
بندھوان، شبد (۲۲)

(۲۳) پار برهم جب هوء دال - ساڌو جَن کي کري روال

کام کروڌ اَس تَن ني جاء - رام رتن وسيع من آء.

۱. پَکَتِي. ۲. مر يادا. ۳. پر. ۴. ماتا بتا. ۵. لوک، پرلوک. ۶. کلچر جي سمي پر.
۷. وک، وشيون. ۸. مکهن، مست. ۹. اجائي، ورت. ۱۰. داس، شير. ۱۱. زور دار.
۱۲. خاڪ. ۱۳. اُنجد شبد.

(۶) نَسَدُومَ كِيَسَ دَرُوْدَ - مَآذَرُ مَرُوْمَ

لَاكِرَ اِي حَتَّ مَن نِي لاکر - کيل بُوَرِ هِيَّ لَرَسَ. (۱۰۰)
 اَبِنِ دَانُ دِشِرَا اَبِن - اَب لَکاوِجِ اَزْهَا
 حَلِ لِي لَرَاکَ لَرَاکِي اِي عِي جَل - کِهِنِ شَتَنِ کَتَ دُو حَا
 اَبِه تَاوِجِ اَبِه اِنَاچِي - اَب بَحَاوِجِ اَزْرا
 کِهِنِ نَامَدَرُ نُونِ مَرُو ناکر - مَن اَزْرا اَزْونِ بُوَرَا.
 [وَاکِه سَا نَدَکِه ، يَکَتِ نَامَدِ بُوَرُ شَدَن (۱۲)]

(۷) مَسْکَا سَا لِسَ لِي نَلِ بَا بَا - کُرِ کُرِ بَا بَرِبِ سَکِرِ مَلَا بَا

اَزْرا حَالِ رَعِي رَدَ بَاکِي - نَانِکِ اَزْونِ اَسَا حَتَّ.

(۸) هَتِي دِلِي بَرِبِ دِوَنَارِي - حَمَرُ مَرَا رَوَدِ سَبِ اَزْوَرِي
 نَانِکِ دَاسِ کِي اَبِي - دَرِکَرِنِ رَلِکِ مَالِي حَتَّ.

(۹) بَرِبِ اَبِي حَبِ يَنِي دَال - اَزْونِ هَدِي شِيَوَکِ نَهَالِ

بَذَنِ کَاتِ کِي اَبِي دَاس - سِرِ سِرِ مَرِ کِي نَاس.

(۱۰) بَذَنِ کَاتِ بَارِي اَزْونِ - اَبَا بَرِدِ سَمَارَا

هَدِي کُرِ بَالِ مَامِ بِي لِي اَبِي - بَارِکِ حَتَّ بَرْتَارَا.

(۱۱) اَبِي شِيَوَکِ کِي اَبِي رَاکِي - اَبِي سَامِ هَبَرِي

جِهَ هَدِ کَاجِ کَرَمِ شِيَوَکِ کِي - تِهَانِ تِهَانِ اَبَدِ دَاوِجِ.

(۱۲) جَبِ دِيکَتِ بَرِبِ اَبَا مَرَاي - لَرُ اَزْوَرِ چِيَسَ لَ بَاوَرِي

نَانِکِ دَاسِ بَرِبِ اَبِ اَمَرَا - بَرِمِ بُوَرِ مِيَتِ لَکَاوَرِي.

(۱۳) دَرِکِي دَاسِ هَدِي - لَرِ بَرِبِ کِي چِرْطِي

کِهِنِ لَکَا لِي اَبِي - لِسَ لاکِرِ سَرْطِي.

واکِه مَانَدِه ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۳۱)

واکِه کُرْطِي ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۳۵)

واکِه کُرْطِي ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۳۹)

واکِه اَسَا ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۴۵)

واکِه اَسَا ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۱۲۹)

واکِه اَسَا ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۱۳۱)

واکِه اَسَا ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۱۳۴)

واکِه اَسَا ، مَسْکَا
 بَدَرَان ، شَدَن (۱۳۴)

۱. شَدَم ، شَرَط . ۲. نَرَمَانَا . ۳. نَرَمَانَا ؛ شِيَوَکِ هِي وَجِهَ عَكْسِ نَرَمَانِيءِ هَرِ دَرِ لَرِ اَعِي .
 ۴. دِوَنَا . ۵. مَدَد . ۶. چَوَلَرُون . ۷. تَرِي . ۸. سَکَر ، خَالِي . ۹. مَدَد . ۱۰. مَسْکَا ، کَمَانِي .
 ۱۱. سَاثَر . ۱۲. وَاکِر . ۱۳. سَبَالِ لَدِي اَعِي . ۱۴. کَرِ کَارِ اَزْونِ ، کَارِج . ۱۵. دَوَرِي ، دَوَرِي .
 ۱۶. بَا کِي . ۱۷. لَامِ دَوَرِي سَرُو بَا بَحْثِي اَعِي . ۱۸. بَا بُوَرِ کِي جَانَا بَرِ اَلَس .

(۱۴) مکت پگت جگت سچ ہائی - سرب مکان کا دانا
اُپنی داس کے پگت دان دہوی - پورن پرک، بدانا۔

(۱۵) ہماری کُت نامہ گُٹیا کاٹی - اُپٹا - سرد پچاٹ

ہاٹ دے راکھ کر اپنی - سدا سدا رنگ مارا۔

(۱۶) آپی شیوا لائین - آپی بخش گریڈ

سینا کا ما پتہ آپ ہی۔ آپ سار کر رہے۔

(۱۷) جو مانگه ٿاڪر آڻي - سوئي سوئي ڏاڪو

نازڪ داس مڪ. تي جو ٻوليءَ - اهاڻ اوهان هجي هروئي .

(۱۸) جَن كِي - پُون ھوئي ڪام

ڪَٻِي ڪال مها ٻُڌيا مھ۔ لڄا واکي رام۔

واچہ سوہی، مسکلا
بہنچوان، شبد (۳۵)

(۱۹) هر ڪي داس هر سڀني وائي - رام رسائڻ اُن دن ماڻي

ٻانهن ٻڪڙ ڀرپ آهي ڪاڏي - جنم جنم ڪي نوني ڏاڏي.

واجب بلا قول، محلا
بند جوان، مشید (۷۷)

(۲۰) اُرئي ڪڍي نه هڻوئي - جَن ڪي اُرداس

لَا نَكُ جَوْرٌ مُّوَدَّ كَا - يَؤُونُ كُنَّا نَاسٌ

(۲۱) جیئە پېد دَن راس پُرپ ئېرى - تۇن سەرت سەمەي مېرا

داس اپنی کتے رکھنارا۔ زاک داس سدا ہی چیرا۔

۱) بلا قول، ۔ حلا
نیجا، وار سمیت (۴) ۲

(۲۲) جس دا صاحب ڈایا ہوء - بس نو مار نہ ساکج کوء

صاحب کي شیوڪ رهڻي سرڻائي - آبي اُششي ڏي وڌائي

سٽس تي اوبز ناھي ڪرڻ - ڪوٽ ڌري ڏي کس ڪا ھون.

راڳ، گونڊ، مڱلا
بيجوان، شبد (۲۲)

(۲۳) پارہم جب ہوء دال - سادو جن گي گري رواں

کام کروڈ اس تَن لی جاء - رام رَن وسی من آء .

۱. ڇاڪ. ۱۲. آئند شبد.

(۶) بَدَنَمَ کيسَ سَوَدَ - مَآذَو مَرُفَہ

لاکَر لی حَن لی لاکَر - کیل پڑاو عی تر سَوَ. (۱۰۱ و)

آپن دَہت دَہیرا آپس - آپ لکاوچ اوجا

جل لی ٹرانک ٹرانک لی عی جل - کھن شٹن کف دُوحا

آپہ تاوچ آپہ لاجی - آپ ہجواچ اُڑا

کھن لاند اُڑن مَر و لاکَر - حَن اُڑا اُڑن پُڑا.

[راکھ سارنگہ، پگت لاند پُڑ، شہن (۱۲)]

(۷) مَکسا سَپس لی قل باا - کَر کَریا بَرب سَکِ ملاا

اُڑا حال دَہی وڈ ہاکی - لاندک اُڑن آسا جیہ.

(۸) مَہی دَلی بَرب دَولداوی - حَن مَر و رَوک سب اُڑاوی

لاندک داس کَی بَرب آپہ - مَر کَرن راک مانی جیہ.

(۹) بَرب آپہ حَب پَی دال - اُڑن دَہی شِو کَ تَہال

بَرن کات کَی آپہ داس - سَرسر سَرن تَہا لَاس.

(۱۰) بَرن کات باری اُڑن - آپسا سَرد سَمارا

دَہی کَریال مانع اِپ لَائی - ہارک حَن پُڑاوا.

(۱۱) آپہ شِو کَ کَی آپہ راکہ - آپہ لاس ہاوی

جَہ جَہ کَاح کَریا شِو کَ کَی - تَہان تَہان اُند اُڑاوی.

(۱۲) حَب دَہت بَرب آپہ سَراوی - تَہ اُڑوہ جَہ دَہاوی

لاندک داس بَرب آپہ اُڑاوا - بَرن پُڑ مَیت لَکاوہ وی.

(۱۳) مَر کَی داس جَوی - لگ بَرب کَی جَوی

کَک لگا لَی - سَپس لاکر سَرنی.

راکھ ماچہ، مَکسا

بَرن، شہن (۳۱)

(۳۵)

راکھ کَری، مَکسا

بَرن، شہن (۸)

راکھ آسا، مَکسا

بَرن، شہن (۴۵)

(۱۲۹)

(۱۴۱)

راکھ آسا، مَکسا

بَرن، جَہ (۱۴)

۱. شِو، شِو. ۲. پَرمال، پَرمال. ۳. شِو، شِو. ۴. دَہا، دَہا. ۵. مَند، مَند. ۶. چَولہ، چَولہ. ۷. کَری، کَری. ۸. سَکَر، سَکَر. ۹. مَند، مَند. ۱۰. مَند، مَند. ۱۱. مَند، مَند.

۱۲. مَند، مَند. ۱۳. مَند، مَند. ۱۴. مَند، مَند. ۱۵. مَند، مَند. ۱۶. مَند، مَند. ۱۷. مَند، مَند. ۱۸. مَند، مَند. ۱۹. مَند، مَند. ۲۰. مَند، مَند.

۲۱. مَند، مَند. ۲۲. مَند، مَند. ۲۳. مَند، مَند. ۲۴. مَند، مَند. ۲۵. مَند، مَند. ۲۶. مَند، مَند. ۲۷. مَند، مَند. ۲۸. مَند، مَند. ۲۹. مَند، مَند. ۳۰. مَند، مَند.

آپني شيوڪ ڪي آپ ٻيٽ راڪي-ٽاڪي گت^۱ مٽ ڪوڙ نه لاکي
 ٻيٽ ڪي شيوڪ ڪٽ ڪوڙ ٻه وڃي^۳ - ٻيٽ ڪي شيوڪ اوچ ٿي اوچي
 جو ٻيٽ آپني شيوا لاپا - نانڪ سو شيوڪ دھ ڏس ٻرگتايا،

[راڳم گوڙي، مھلا پنجنوان، سکمني صاحب، اشٽپدي (۱۷)]

(۴) هر داس سٽ^۲ ٻيٽ هيءَ - هر داس ڪٽو مٽ
 هر داس ڪي وس هيءَ - جٽ^۵ جنتي ڪي وس جنت^۸
 هر ڪي داس هر ڏياندي - ڪر ٻيٽر سٽ^۷ نينهن
 ڪر ٻا ڪر ڪي سٽ^۶ ٻيٽ - سڀ جگ، مه، ورسِي مينهن
 جو هر داس ڪي آست^۹ هيءَ - سا هر ڪي وڏيان،
 هر آڻي وڏيائي پاوڏي - جن ڪا جهڪار ڪرائي
 سو هر جن نام ڏياندا - هر هر جن لاک سمان
 جن نانڪ هر ڪا داس هيءَ - هر پنج رکھ پگوان.

[راڳم سورٺ، مھلا چوٿان، وار (۲۵)، سار، مھلا ٽيھجا]

(۵) اپنا جن^۶ - آبه، آپ اڏارو

آٽ ٻه جن ڪي سنگ آسيو - من ٿي ٺاه، بسارو. (۱. ۰)
 ارن چهن ٺاهي ڪڇ پيڪيو - داس ڪا ڪل نه پيچارو
 ڪر ڪر ٻا نام هر ديو - سهج سڀاء سوارو
 مها پڪر آگن ڪا ساگر - نس ٿي پار اوارو
 پيڪ، پيڪ، نانڪ بگسائو^۲ - پٽھ^{۱۳} پٽھ ٻلهارو.

[راڳم نت نارائڻ، مھلا پنجنوان، شبن (۴)]

۱. بهج، بدوي. ۲. سمجھي سگھندو. ۳. اراڙي ڪري سگھندو. ۴. ڏسانون. ۵. روشن،
 مانور ٿئي ٿو. ۶. پرمانا جا شيوڪ، داس، پوڄاري. ۷. ستار وچائيڊڙو. ۸. ستار.
 ۹. نار بهجايو. ۱۰. ورن، ذات. ۱۱. صوڙھ. ۱۲. پرسن نير آغيان. ۱۳. هر دهر، وار وار.

باب چٽيون

سچو شيوڪ

(۱) شيوڪن تي ڪوٽار جي ڪوٺيا.

(۱) عٺ ٺاڻي ۾ ٻوب ۽ عمر ڪا - هر ڪي ڏر آيا

عمر ٺاڻو سڀي ٻڪار - ٺاڻي مڪ لاپا

عمر ٻيٽا ٺاڻي سڏڪي - ڪٽ اُرت ٺوڻ آيا

ٻس ڏاڏو ڏان ڏيال ٻوب - عمر نام ڏها

هر ڏاڏي عمر نام ڇها - ٺاڻڪ ٻيٽا.

[سري راج، مڪلا چوٿان، وار (۲۱)]

(۲) هٿ ٺاڻي ٻڪار - ڪاري لاپا

وام ڏهڪي ڪي وار - ڏوهه ڏرما

ٺاڻي سڇي محل - مصر ٻلاپا

سڇي مٿس سالاهه - ڪوڙا ٻاڻا

سڇا اُسرڻ نام - پوڄن آيا

گورمئي ڪاڏا رڇ - ٻس سڪ ٻاڻا

ٺاڻي ڪري ٺاءُ - سند وڃاڻا

ٺاڻڪ سڄ سالاهه - ٻوڙا ٻاڻا.

[راج مانڱي، مڪلا ٻيٽا، وار (۲۷)]

(۳) شيوڪ ڪٺ ٻوب ٻالن عارا - شيوڪ ڪي واکي اڙڪارا

هر شيوڪ ڇس ڏها ٻوب ڏاريج -

ٺاڻڪ سو شيوڪ ساس ساس سماري

اهي جن ڪا ٻوڙا ڏاڪي - اُهي شيوڪ ڪي سُر ٻو واکي

اهي ڏاس ڪٺ ڏها ٻوڙا ٺاڻي - اُهي شيوڪ ڪٺ نام ڇاڻي

۱. شيوڪ، ڏاس، غلام، ۲. مڙائي، ۳. نام جي سڙو ٻا ٻوڙائي، ۴. واندو، ٻڪار، ۵. مٿس
۶. ڪا ٻاڻا، ۷. ٻوڙا، ۸. سمورن ڪري لو، ۹. عيسا، ۱۰. گهٽا ٺوڻ ٻڪي ٺوڙا ٻوڙا ٻوڙا ٻوڙا

آنديشو، ڪڇ اندازو لڳائي به سگهجي پر پورو بيان ڪرڻ ڪنن آهي. تنهن ڪري، ڄاڻ معنيٰ مات. جن ڄاڻو آهي سي مات به آهن ۽ جي ڄاڻائين ٿا سي اڻڄاڻ آهن. جي ڄاڻو ڄاڻ ڄاڻائين، نه ڄاڻ ڄاڻ جي ڄار به ڦاسي پون. آزادي وٺي ڪير وري ڄاڻ کي ڦاسرائيندو؟ تنهن ڪري، ڄاڻو ڇپ به ڇڏو ڇڏين ٿا، مات به ميناج ماڻين ٿا، پرولين ۽ لشارن به ڏس ڏسين ٿا. جو جڳياسو صادق آهي، سڄاڻ آهي، سرويچ آهي، سواشارو سمجهي ٿو، پرولي ڇڏي ٿو ۽ پيد جي ڪوچ به ٺڪري ٿو. انهيءَ ڪوچ به انيڪ ڪوجنائون ڪري ٿو، بيشمار نجر با پرائي ٿو، ڌڪا ٿا ۽ سور سختيون سهي ٿو، نرميل پر پختي قدم سان اڳتي وڌائي ٿو، هڪ ڏاڪي ٿاڻ پير کڻي پٺي تي رکي ٿو ۽ نيڪ محب سان هلي ٿو. ماڻ بعد، حال به ماڻهو آهي يا ماضيءَ بابت ڳالھو آهي؟ يادگيري ياوري آهي، جيون نه آهي. سهارو آهي، سندسار نه آهي. سو پڙ به پير پائي، سڀ سبقن جا سوال، سؤلا ۽ سرل لڳن ٿا. شنڪا اٿي نه آهي، شڪ هٿيو نه آهي. باقي جي رڳو عقليت جي عين به اٽڪيل آهن ٿن کي نه هيءَ دائر پرفضول بهت مباحثو مباح آهي، مبارڪ آهي.

هاڻي پويون سوال آهي نه من ممتا ۽ مرادن مان مڙي، مالڪ طرف ڪيئن موڙو کائيندو؟ انهيءَ لاءِ صاحبن سوين سوالون سمجهاڻيون ڏنيون آهن. سرڻپ جي اڳيان ڪري، جيرو سمجهي وينو آدي ته مان سرڻو آهيان، سندساري آهيان. پر سرڻو ڪر سواد ۽ سندساري سببت، اڳي يا پوءِ، اهڙي چمات هڻن ٿا جو ڪهاڻ ڳلي پون ٿا. جنم جنم جي ترشائن به ٽڙ ٽڙ ٿي نه من تربت ڪونه ٿو ٿئي. نيٺ ٺڪجي، ساڻو ٿي، ساهه ٻڌي، سمجهي ٿو ته مان سرڻو نه آهيان، سندساري نه آهيان. جلا وطن آهيان. اصلي وطن کي وساري وينو آهيان. انهيءَ پڙدي ڪرڻ سان، نئون ۽ نرالو نظارو نظر اچي ٿو، سار سرڻپ جو سماءُ پري ٿو. انهيءَ اٽل پتل جي اسرار اٽل لاءِ، پهرئين ڀاڱي جي ستين باب به، جيڪا ”شب ڪرڻيءَ“ جي ”دسوي ڳڻ مالها“ آيل آهي، سا بلڪل سڪيادائڪ ۽ سڪدائڪ ثابت ٿيندي. تنهن ڪري، اي بند، تون به نه من جي ويچار ڌارا، مات به ويهي، جاچي ڏس ته سهين، پنهنجي اوڳڻن جي اوڳهڙ ڪر نه سهين، جيون جي جولان به، جوڙن به، انهيءَ مالها جو جاپ ڇپ نه سهين، ته پوءِ نئين ناٽڪ جا پڙدا، تنهنجي اکين اڳيان ڪندي، وبرم ٿي ڪونه ڪندا. اٽه به اندر ڪندي نه ڪيل به اندر ڏسندڙن. جيئن ٽرن به ٿيل آهي، چمق به آڳ آهي، نيئن مالڪ به من مندر جي موري آهي، اندر جو اسرار آهي. ڇاڻ نه ڏسين، ڏس نه ملين، مل نه ماڻين، ڄاڻي، سڃاڻي، بطور آهي.

سنتوش پائي، هن جو ڌيان رام نام ۾ آهي، سُرئي شبد ۾ آهي ۽ آلاپ اُنحد ڏئي ۽ ۾ آهي. مستي ۽ ۾ مدھوش آهي. اُچنت، ترپو ۽ اُنيو جي ٻڌ تي ٻهتل آهي. آتما جي جوت جلائي، هن ۾ر سڪه ۽ ۾ر ۾ر ٻڌ پائو آهي. سنسار ساگر تري ۽ پوڄل پار ڪري، هن ۾ر آسٽ وڃي لڳو آهي نڃ گهر ۾ر، نهڄل ٿان تي، سچ محل ۾ر ۽ وٽڪٽ جي وشرام ۾ر. ڏٺي ۽ جي درگاهه ۾ر لڄ ٻٽ ۽ شان مان سان داخل ٿي، سچ ۾ر سمائجي ويو آهي. ۾ر ۾ر نگر جي نُراني نظر ۾ر نروار آهي. ۾رهم ديس جو ۾رهما آهي. جيون مڪٽ آهي تہ وديهم مڪٽ ۾ر آهي. کيس سنت، مهاتما، فقير، درويش يا ڪهڙي نالي سان بہ ڪٿي سڏيو ۾ر هو خود ۾رمانم آهي ۽ ساندھ سُن گهر جي سهڄ سماڌي ۾ر آهي. صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) چيني آتم چينيا - ۾رمانم سوني
 راڳ آسا، مڪلا ٻهلا،
 اڪو امرت رک هيءَ - ڦل امرت هوئي.
 اشتهددي (۶) ۲۰
- (۲) چپ اڪ ۾رپو اُنيڪ رويا - سرب منڊل چايا
 ۾رهمو ۾رارا ۾رهم ۾رسريا - سڀ ۾رهم درشتي آيا.
 راڳ سوهي، مڪلا
 پنڃران، چنت (۴) ۸

هيل تائين پاڻڪن ڏٺو هو ٿو ته سري گرو گرنٽ صاحب ۾ر ساڌڪ کي سمجهايو ويو آهي تہ ۾رمانما ۾ر صدق رک ۽ ۾رمانما سان ۾ر ۾ر رک نہ پار ٻئين. اهو ساڳيو صدق ۽ سڪ جو مارگ، ڦر ڦر ڏئي ٻڌ دهرابو ويو آهي، ستگور بنسپت، سنتن مهاتمان بنسپت ۽ رام نام بنسپت. هاڻي سوال اُٿي ٿو تہ ساڌڪ جي شروعات ڪٿان ٿيڻ گهرجي؟ سائين سان، سنگور سان، ساڌ سڳت سان يا ستنام سان؟ ٻيو سوال اُٿي ٿو تہ سڄي ساڌڪ کي ۾رمانما جي ۾راني ٿي يا ۾رمانما جي ۾راني ساڌڪ کي ٿي سڄو بڻائي. ساڳيءَ طرح سڄي ساڌڪ کي ستگور جو سڄو ٻڌ نصيب ٿو ٿئي يا ستگور جو ميلاپ ٿي مريد ۾ر مڻيا ٿو اُٿي؟ وري سڄي ساڌڪ کي ساڌ سنگت پاي ۾رندي يا ساڌ سنگت ڏنارن ساڌڪ اڳتي وڪر وڌائيندو؟ آخرين ۾ر سڄي ساڌڪ کي رام نام جي اُلتيتي ٿيندي يا رام نام مان ساڌڪ سچ ۾ر سمائبو؟ مطلب تہ ساڌڪ خود چمق آهي يا سندس ساڌنن جي سڦٽا چمق آهي؟

انهن سوالن جو جواب سڌو سوانتو ڪٿي ڪونهي. ۾ر هوندو بہ ڪٿان؟ سائين: ستگور، سنت ۽ ستنام، چيني ۾ر فرق آهي نالن جو. باقي اٽو چارئي چيزون ساڳي جنس، ڇو تہ چيني جون وصفون ساڳيون آهن، چيني ۾ر اهو پاڻ آهي ۽ اهو پاڻ بہ، تون پاڻ آهين! خير تنهن هوندي بہ، هر هڪ ساڌڪ جا علحدا علحدا آزمودا آهن ۽ الڳ الڳ اُنيو آهن. منزل ڪٿي ساڳي هجي ۾ر سفر جا رستا ۽ طريقا، طرحين طرحين جا ٿي سگهن ٿا. ساڳيءَ طرح، جيون پائرا جا ساڌن ۽ تجربا بہ اُنيڪ قسمن جا ٿي سگهن ٿا ۾ر ٻهچائين ساڳي هٿ ٿا، يا

مسيح دیکو - یسوع و یسری

سري واڳس، محلا

پهلا، شبد (۱)

نيرا چمت - نه آوي ناء.

اي ابتدا، مانس جنم درلپ آهي ۽ وڏي پڄ کانپوءِ ٻاريت ٿئي ٿو، سو وٺرت نه وڃاء. اهو به ويو ته ڇا هت ڇڙهندء؟ هيءُ جيون پوءِ ڪهڙي ڪم جي ٿئي ٿي؟ هيءُ سنسار موهر جو ٻسارو آهي. سڀ ڪچ فاني ۽ بيپڻا آهي. رڃ جي واس آهي. رڃ سان رڃهجي، راحت ٿا طالبون! توڙي ڄاڻ آهي ته مت مائت، دوست سڀيندي، ڌن دولت ۽ مال ملڪيت پاڻ سان ساٿ نه هلندا پر هلق وقت لاهي نينهن سڀ ٿيندا. رڳو رام نام پاڻ سان هلندو. جنهن جو چت فقط ڪٽب، ڌنڌن ۽ سنساري وهنوارن ۾ اٽڪيل آهي، جنهن جي جيون ترشنا، تعصب، ٽڪر، تنگدليءَ، تنگ نظريءَ، انقلابي، اٽسهاڻيءَ، جنگجوئيءَ ۽ بدافعاڻيءَ تي بيٺل آهي، يا جنهن نام وساري، من ڏئي ۽ دنيا سان لڳاپو آهي، سو پاڻهي پاڻ کي ڪم ۽ ڪسنگ جي ڪڙاهيءَ ۾ ڪاڙهي رهيو آهي. اهو ٿو انسان ئي آهي انڌو، لاپٽو، اڳيان، اهدڪاري، احمق. هن پنهنجو جنم جوٺا ۾ اڃا به وڃائي، پاڻ کي نرڌن بنايو آهي. اهوڙي جوئي ۽ جوکي جيءُ جو، ڏٺيءَ جي درگاهه ۾ ڪهڙو حال ٿيندو؟ کيس هڪ هڪ گهڙيءَ جي اشد ويچارن ۽ ڪرم، ويسر ۽ غفلت جو حساب ڏيڻو پوندو. ڪمائيءَ جي ڪوتاهيءَ ڪري، کيس منهن ۾ اڪئون لڳندڙون ۽ سندس منهن ڪارو ڪندا. ڪوبه کيس سهارو ڪونه ڏيندو، ڇو ته هن پنهنجو پاڻ، گهر برباد ڪري، آتم گهات ڪيو آهي. ايس نرڪ جا غوطا کائڻا پوندا ۽ وري چوراسي لک جوڻين جا دک، پوڳڻا پوندا. ڪڏهين پس جي جوڻ، ڪڏهين پڪين جي، ڪڏهين ڪيئن جي نه ڪڏهين نانگن جي. من جي مستي يا موج، ڪيڏا نه منڍ ٿي وڃائي، جنم جنم ۾ پٽڪائي، اڻڻانءُ ڪساني ۽ اصلي وطن ڀلائي! ڪئين ڪن ۾ ڪرندا ڏسجن به پيا پر ڏسندڙ، اکين هوندي به اڪيون پوئي انڌا ٿي ويٺا آهن!! ڳرو ارجن ديو جن فرمائين ٿا:

واڳس، آسا، محلا

پنجوان، شبد (۱۱۰)

واڳس، سارنگ، محلا

پنجوان، شبد (۱۱۱)

(۱) ڪبا هوروه، نام وسار - غافل ڪهليا

ڪتي لاف درياءَ - وڃن وهنديا؟

(۲) نام ٻسار چله، آن مارگ - نرڪ گهور مهه، پاھه

انڪ سڄائي ڪٽ نه آوي - ڪريپ ڪرپ پرمهه.

باقي جنهن نام ڄاڻو ۽ ڀائو آهي، تنهنجي هردي ۾، من ۾، هڪ رڳو رڳو پر رام دهي رهيو آهي. هنجي مهما جو بيان ڪرڻ مشڪل آهي ۽ هنن جي بهنج جي اڻڄاڻيءَ جي

ڪو بندر ٿاڻو کان پئي ئي واپس آيو، آيو آيو وطن تي واپس آيو. مڙهي ماڻهي
 لا آمدني لڙائي هئي، اسلامي ايڪس هئي، بمباري ايتري هئي، اومان
 هئي، خوف خطرو هئي، ر وڻ نام هو سائت ۽ سيارو سدا سان وهندو. سو، اي بندر،
 هئا آسرا چئاندي وڃن ته ر وڻ نام هو سائت ۽ سيارو سدا سان وهندو. سو، اي بندر،
 نام کي ٻڪڙ مان نه ٻار ٻڃين. ايترو توکي هٿ، پر، دل ۽ دماغ عطا ڪيا آهن،
 من وسلي ٿيڻ سمج ۽ ڪوڙ ٻڃائي، سمج جي ڪمائي ڪمائي سگهين ٿو، ۽ ايترو جهڙن
 ري سگهين ٿو. اي بندر، توکي ليڪ هٿو آهي ۽ هيءُ نالي ۽ ر وڻ هر سيار ٻڪڙو
 اي. انهن ڪري ستي نه ڪر ۽ وقت نه ضايع ڪر. وقت کي ڇڏي ڇڏي، نه ٻار ۽ نه ٻڌن
 وڙجي. سر توکي لڏوان هو غلام نه ٿي ۽ ڇوڪر ٻڙو ٿي. ڇوڪر جو اڀرڻ
 ٿي، ڏک ۽ روڊ جو ٻڙو ٿي ۽ ٻوڙا ٿي ڇڏي ڇڏي. ر وڻ نام ئي بند کي آهي، هيون ڇو
 آلاءِ، ساڌن هي سنگ ڪر ۽ ٻوڙا ٿي ڇڏي ڇڏي. پر سڀ ڪهت، ڇوڙت ۽ ٽوڪت آهي.

جن ر وڻ نام وڙو آهي يا جن نام وڙو آهي سي ڪٿي ۽ سڙو ڇيان آهن. وڻا ها
 ڪڍڻ آهن. انهن جا پنج اس ٿي وڃن ٿا ۽ ڪي شير ٿي وڃن ٿا. اهي ڏک ۽ روڊ مڙهن
 ٿا. هر دم کائڻ پيئڻ، گپ شب ۽ عيش عشرت ۾ وڃائين ٿا، اهو دم وڻو وڃن ٿو.
 وڪاري جهڙن ڪري، هيءُ ماڻش حيرت وڙي ماڻڪ، واريءَ وانگر وڪاري ٿو. هي سون
 ڇڏي، مک سان موچي ويٺا آهن، سي منيڪ آهن، ٿڌاڻو م آهن، ٿڌي ۽ ٿڌي پاپ جو
 اوجھو آهن. لڏوان جا سڌا، سڌا ڪي ڪڍي ٿا، ڇوڪر کي چڪا ڇوڙ ڪن
 ٿا، ٻڏي ٻوڙت ڪن ٿا، ۽ ٿڌو وڃي ٿو ٿي ٿي وڃائين ٿا.

سڀي وڙي، مڙي
 ٻيلا، شد (۲۰)
 وڙي، آيا، شد
 وڙي، شد (۱)

- (۱) اڪيل ٻارا وڙي - وڙي وڙا من مڙي
- ڪڍڻ وڙي. ٻي پالڻي - هاڻو نه وڃن من مڙي
- (۲) وڙي عشق خندا - وڙي ٻڌار ڪي
- وسر ٻار هن نام - ٿي ٻڌ ٻار ٿي.

اي بندر، هي نام وڙي بندر، نه ٻڌار م ڪيئن ٻڌين؟ سو ماڻا مان نه
 ڪڍ، لوڻ لالچ ٿي ڪو، مڻاڻن کان مڻي مڙي، ڪوڙ ڪوت کان ڪنارو ڪر، ها
 اڃا ٻڌائيءَ کان پري ره، من کي فائو مڙي، ڪڍ ڪرڻ ڪر، سائين جي شرن مڙي
 وڙي ڪر. مڻا نام کان پڌي پاڻ ٻڌو ٿي، مڻا وڙي ڪري وڙي ٿي

انهيءَ ٻڌ تي پهچائڻ لاءِ، صاحبِ هدايت ٿا ڪن ته اِي ٻڌاءِ، مالڪ کي مـسـرُ نه وسار. جو مالڪ کان ٻاجهي ويندو، سو ڇا هٿ حاصل ڪري سگهندو؟ اها ويسر ٻرمانا جي ٻوليءَ ۾ پڙهندڻ ٿي ايندي. سو سک سان، سوز سان، مالڪ جي مهما ڳاءِ، رات ڏينهن، اُندي وهندي، جاڳندي سهندي، دک ۾ سڪ ۾، خوشيءَ ۾ غم ۾، نه درگاهه ۾ قبول ٿين. جي سڀڪي ائين نه شڪر سان سالاھيس ۽ جي ڪي ڪين ائين نه به شڪر سان سالاھيس. جيڪي ائين ٿين تي شڪر ڪر. شڪر ڪر جيڪي ڏيئي، جيڪي وليئي جتي وهاريئي، جيڏانهن موڪليئي، جتان گهرائيئي يا جهجهو سامهون ڪرائيئي. انهن آزمائشن اندر اگهاپين. انهن پريڪشائن ٻڌاڻا پاس پوندين، ڇو ته دک ٿي سکن جو سلا مـسـطـي اچن ٿا. سو ايمان نه وڃاءِ، اعتقاد رک ۽ تيرج ڌرو. شائتي ۽ شڪر سان، سائينءَ کي سالاھ، سوس سراس سان سنڀار ته مک جي واڻي ڪٽ لڳي، ڪٽ مان هردي ۾ اچي وسي ۽ پوءِ پاڻمرادو پئي هلي، تان جو شيد جي سُرئي اُٿند ڏئي ۽ ۾ لڳي وڃي.

جيئن جو جهوڙ، گهرڻ ۽ ولڻ ۾ نه آهي پر ڏيڻ ۽ ڏيارڻ ۾، نه جيئن ۾ پڙ سون ۾. مرن معي مات ۾ رهڻ، وشو وڪارن کان مرن، پاڻ وڃائڻ. سو مشائون ۽ مرادون ٿينون ڪر. اهي وينديون وڌنديون پڙ بيت ڪونه پڙينديون. اهي ڇڏ نه ڇڏين. بي محتاج ۽ لاطمعي ٿي، سمن ڪو، ڌيان لڳاءِ، ڌارنا لڳاءِ. سمائي لڳاءِ، نه روهائي رنگ لڳن. لئين اڏجندين، اڏامدين، چوٽ چڙهندين. گهر ۾ گهر ڏسندين. ٻرمانا وٽ عبدال ۽ فضل پئي آهن. ڪنهنجي به ڪمائي ڪٽ ڪونه ٿيندي ۽ نه ڪنهنجي اعمال ۽ اعمالن اڌار انداز ڪيا ويندا، ڇو ته هو نرملن سان مها نرمل آهي ۽ ڪنورن سان مها ڪنور آهي. حق سڀني کي پلي پوندو ۽ پانڌ پڙن کي پناهه سڀني. حق يا پناهه گهرڻ جي ضرورت ڪونه آهي. حشدارن کي سڀ ڪچ پاڻهي پلاند پوندو. عاجزيءَ ۽ لاجا، عبادت ۽ آباست سان، جنهن جو وڇوڙو وصل ۾ بدلجي سگهي ٿو. وشواس اندر وشواس واپس آهي.

واڳ ڏوڙي، مـسـلا
پنجوان، شيد (۱۷۱)

واڳ سؤهي، مـسـلا
پنجوان، شيد (۱۷۱)

(۱) سڀ پيڊارت سڀ ڦلا - سڀ گڻان جس ماھـ

ڪٿه گویند مدھ وسار پئي - جس مـرست دک جاء؟

(۲) سار نه ڄاڻان تون وڌ ڏاڻا - ڪر مـهرمت سائين

ڪر با ڪچي سا مٿ ڏيئي - آت پور ٿڌ ڌيائي.

ٻرمانا ڪلاوان، ڇاڻي ڇاڻهار، حانوان حضور، بکست وڃل آهي. هيئن جو ههراھ. آهي، هيٺين جو همدم آهي، بي يارن جو يار آهي. شرن آني جي بچ رکي ٿو. سالڪ

[illegible]

پرمانا سڄو سم آهي نه وٺس نه رڳو سڄو ٿو اٽڪامجي. سو پرمانا وقت نشا آهي
 پاس ٻوڏا، جي بنا ڪنهن مطلب ۽ مقصد جي، بيا ٿا کيس ٻڪارين، هر دم، هر هنڌ،
 هر حالت ۾. صديءَ سڳ ۽ شُرڙا سان، بيا ٿا سندس سمون ڪن، قدرت جو لاءِ ڏسن،
 ٿو رڳو ڪار ۾ راز ٿسن، پاڻو سم ڪري مڃن، ۽ الڏي وهندي واه واه ڪن. لڳا واه
 واه سندن هردي جو هر آواز آهي، سندن وريڪ جو راک آهي. هُو هر انسان ۾ اهڙو
 جو رڙپ ۽ رنگ ڏسن ٿا، چاهي هُو چور هجي چنڊال هجي، لڳ هجي ڪپڪار هجي،
 اشي هجي جوئاري هجي. اهڙو ڪي هر انسان ۽ هر رڳو ڪار ۾ ڏسڻ ٿي، منس جي
 هُسي ۽ مردالهي آهي. مٿن جي جهڙن، قربانيءَ، لشڪار شرا، ريساص، لشڪر،
 لشڪر، لڏو لٽار، دٻا ڏرم، وشش برور ۽ سونگي ۽ جي اصولن تي اڏيل آهي، جنهن
 الله دشمنيءَ، مشرعيءَ يا مڪاريءَ کي، ٿو ماريو ڇڪي ڪانه آهي. هُو سڀ جو پاڻو
 ڄاڻن. نه ڪنهن کي ڏٺائون، نه ڪنهن کي ڏکڻين. پوءِ ٻيو ڪو سندن سر ڪنهن
 ڪري سڳندو؟ شينهن چيئا، نالڪ ٻلاڙون نه جي اڳيان اچن، نه پٺا ڏهن، چالو
 ڏهن، پوڙو نه ٽنگو ٿي نه ڏهن. سارو جهڪ سندن اڳيان جهڪي ٿو، نه هُو ڪنهن
 کي نه جهڪائڻ ٿا چاهين، پر سندن اوج ڪوئيءَ واري پوڄ ڏسي، ڪير نه عرف ۾ اهندو
 ۽ سر جهڪائي سجدو ڪندو؟ هُنن پاڻ وڃايو آهي پاڻ ۾، پرمانا ۾، پرمانا جي بيمارن
 ۾، ڪُل پرڪوليءَ ۾. اٿس پاڻ وڃائي، پاڻ لڏو آڻاڻون. اُتري مڪي ٿي، هردي رڙبي
 ڪنڙ ڪل کي آٿا رڙبي ڪوٺا، وينا ڦر ڦر جهٽائين. صدق وڙبي و عالمي ٿي، معذور
 ٻار وانگر، ارسسي سمها بيا آهن. حذرهين پرمانا پاڻ سندن سلامتيءَ، حفاظت ۽ اچاءِ
 جو بنياد آهي، نه پوءِ ڌرتي اُچسب سمهن ۽ لوڙ ۽ وهن؟ طلب ۽ لڳا اٿن ڪانه، نه ڪنهن
 غرض ڪڍن ڪانه. لامع آهن، لالائي آهن، لاڙهي آهن، لاڙون لال آهن.

پرماتما کي نه وسار. جي وساريئم ته وئين!

نام پائڻ جو نظارو ۽ نام نه پائڻ جو نتيجو.

صاحب سوال چيڙيو آهي ته ڪير پرماتما کي ياد ڪن ٿا، ۽ ڪن پرماتما کي وساري ڇڏيو آهي؟ انهيءَ سوال تي وڌيڪ روشني وجهندي، صاحب سمجھائين ٿا ته جن وقت دنسيوي پدارت ۽ سنساري سڳو ميسر آهن، جن جي جيون سمورو وقت عيش ۽ آرام، مھفلن ۽ مجلسن جي مشغوليءَ ۾ ئي گھارجي، جن کي اڃا ڪا چھيت يا چمڪاڻ لڳل آهي، سي نه سمجھن ٿا ته پرماتما هجي نه سڃاڻجي! ڇيرو ڪين ڇوندو آهي ته سورج ڪهڙي بلا آهي؟ جو سڄو دنيا پاڻ کي غارن ۾ لڪايو ويٺو آهي، سو اوندو کانسواءِ ڪڇ سڃاڻي ڪونه. ٿيئن ئي، سڳي لوڪ سمجھن ته هيءُ خود سندن ئي سردرد ۽ سياڻپ آهي، جنهن ذريعي هو پنهنجي سر، خوشي ۽ سرسبزي ماڻي رهيا آهن، يا سرخرازي ۽ سر بلندي وڌائي رهيا آهن. ان ڪو ڪنهنجو ٿڌو ٿورو ٿيل ڪونه آهي، ڇو ته هو پاڻ ڄاڻي ڄام هئا يا پنهنجي پهچ سان ئي، خود پراخته، خود ساخته، خود روشن، خود آهوز يا خود اعتماد ٿيا آهن. اهي سڀ ماڻگاري جيون، غفلت جي ٿيندڙ آهن، خود ذريعي ۽ تقوٰيٰ فروشيءَ جو شڪار آهن. ليڪن اڳين ڪمائي ڦوڪي ۽ ٿئي رهيا آهن. چيسته اهائيت چالو آهي، تيسته ته ڪنهن ٿياڪڙ کي ياد ڪرڻ جو نه وقت آهي ۽ نه ضرورت آهي، ڇاڪاڻ ته اهو ٿياڪڙ کڻي پاڻ پرماتما هجي. سڳو جو سمو ايترو نه ٿڪڙو ۽ جلدي گذري نرو وڃي، جو ڄڻ ته ڪرڻ جو ڪيل هو. پوءِ وري ساڳيا سور ۽ پور، ٻڪارون ۽ ٻاڪارون، ٻڪارن ۽ ٻاڪارن مان ورندي ڪڇ ڪونه. ڪڇ اچت جي بقايا هجي، ته آئيءَ ويل نه ڪم اچي. جن اڳي آسمان ۾ پئي اٿڪون اڇلايون، سي هاڻي ڪين گھڙيون ٻاون ٿيون.

باقِي جيڪي پرماتما کي ياد ڪن ٿا، ڪنهن نه وقت يا ڪنهن نه نهڙيءَ ۾، سي نه گھڙي ڀاڱي، خود مطلبيءَ جي خيال کان. هڪ نه ٻاهرين ڏيکاري ڪئي ٿي وڃي، انهيءَ مراد سان ته پڳتن جي ڳاڙهي ۾ آڻيندي، اُمت آڻيندي، لاهوس وڌائيندي، جيون سڳي ۽ سهندجي بڻائيندي. چار چيلا ڇاڻي چوگرد وهن، ته آڻو ڪيڏو نه بود ۾ اچي نرو وڃن. پر جتي آڻو آهي اتي ايشور نه عدم پيدا ٿي نرو وڃي. پير نه ڪي آهي آهن، جي باڪندي پوڄا ڪندي يا کلي ۽ اشتهاري دان، ٻج ۽ پمارت ڪندي، يا پاڻ کي ٺڳين، نه مٿان پڳوان پلجي، ڪين وڌيڪ پدارت بخشي، سماج ۾ وڌيڪ سرخرو ڪرائي ۽ اُمت سُهيلي ڪرائي. وري جي انسان پنهنجي مڃوڙين ۽ مشڪلاتن ڪري ڏکي آهن، يا بسن جو سڳو ڏسي پاڻ ڏکي رهن ٿا، سي يا نه ٺاس ٿي پرماتما تي سڀڻيا ويٺا آهن، يا نه پنهنجن حقيقي ۽ خيالي آهڻن کي نرو ڪرڻ کان، ٿا پرماتما کي ياد ڪن. غفلت جي ٿيندڙ

- (۴۲) کبير ڪامِ اڙي هُو سَهرِ پئي - اُنسا سَهرِ نِسا
اُمرا پُر پاسا ڪرڻ - هُر ڪيا نهوڙي پي.
 (۱۶۳) سارڪ، ڪبير صاحب،
- (۴۳) ڪبير الله ڪي ڪر بندگي - چوهر سَهرِ دڪ جاء
 دل مِه سائين پَرتي - اُهي پلتي ناء.
 (۱۸۶)
- (۴۴) ڪبير وامي رار ڪه - ڪهي ماه پيڪ
 ايڪ اُنڪه مِل ڪيا - ايڪ سانا ايڪ.
 (۱۹۱)
- (۴۵) چنان اڪ مَن اڪ چم ڏهايا - سَگُڙو سَ چم لاء
 لڪي دڪ بُڪ هُومِي وڏا روڪ ڪيا - نِردوڪ پئي لڌو لاء.
 (۲۲) - سارڪ، مڙلا چوڻان

(۳۲) اُھر و س چاکت ڈر اپیا - مے و س لہجے مے و س

پُند پر گاس پر گت پُعی - اَلَّت کِرنِ نِگِساں،

(۳۳) کچا گووند گاؤہ سب ہرجن - راگہ رتن - رسوا آواز

گوت جنم کي ترشنا نوري - راور سائين آتم نه راجه

(۳۴) چیت آوی نان سرب کو راجا - چیت آوی نان پڑی کے

چیت آویج نان رنگ کلال - چیت آویج نان سدا بچہ

(۳۵) نام لیٹ دک دُور پُرانا - نام لیٹ اُتِ عَزَّوَجَلَّ

نامر لیت پرگت اُجیٹارا - نامر لیت چٹی جنجارا.

(۳۶) دَلِیْ دِیْہِ جِبِ ہوتِ پُتِیتا - جِرِ کِی نِراسِ نِواری

مہا پت کی پانک اترہ - ہر ناما اردارج .

(۳۷) نام سلاهن پاؤ کر - نج محلی واسا

اوه ٻاهرڙ جون نه آڏونجي - ڦر حوصه نه بناسا .

(۳۸) لیکاً پَر بَیعی حر نام - تَر لیکہ نہ ہوئی

نہ سکی کوء - ہر روز یوں

(۳۹) کہ روڈاس - جو جہم نام

تس ذات نہ جنیر - نہ جوں کام۔

(۴۰) جن کی پلیدی دن و سہ - رتن کا

چمن کے ہر لہجے نون و سہ - لی

(۴۱) سرت ^{۱۸} مت چترائی ^{۱۹} سوا - رو

سرب سڑک آئند نازک - .

۱۔ پرمانما۔ ۲۔ تربیت نہیں۔ ۳۔

۷. مہا مکت، موزک، ۱۱۰ ج ۱۰

۱۲. میا، امر بابی، ۱۳. باب.

۱۸. سوچو، ۱۹. مياڻ، ۲۰.

- (۲۳) رَامَ نَامَ بِيَارِي سَبَ كُلْ اَذَارِي - رَامَ نَامَ مَكْ باطِي
اَوَّلْ جَاڤَ رَهِي سَكْ بَاڤَا - كِهَرْ اَلَدَ سُرَتْ سَمَاطِي.
- (۲۴) كُتَاءَ مَنَكَلَوِ لَسَتْ هَرْ جَدَهْ - بِيِي لَحْ تَبَانِي رَامَ
وَنَكْ رَتِي اَبِي سَوَامِي سَبِي - مَرِي نَهْ اَوِي جَانِي رَامَ.
- (۲۵) جِبْ اِيكْ بُوڤُ اَلَكْ رَوَا - سَرَبْ مَنَدَلْ جَاڤَا
بِرَهْمَرْ بَسَارَا بَرَهْمَرْ بَسَا - سَبْ بَرَهْمَرْ دُوشْتِي آڤَا.
- (۲۶) جِبْ جِبْ جِيرَانْ لَبَرَا نَاءَ - اَكِي دَرَكِهْ بَاوَهْ نَاءَ
دُوكْ اَلَدَ بَرَا مَن لِي حَاءَ - دُرُمْتْ بَسِي رَاجِي هَرَنَاءَ.
- (۲۷) اَلَدَ سُوڤْ بَسَرَامْ لَسَتْ - حَرْ كَا كِيرَن نَاءَ
اَوَرْ سِيَاڤْ چَاڤْ دِيَهْ - لَانَكْ اَذَرَس نَاءَ.
- (۲۸) چَاكِي اَنَتَرْ رَسِي بَرَبْ آڤ - تَاكِي هَرْدِي هَرَهْ بَرَكَاڤْ
بَكْسَ پَاءَ هَرْ كِيرَن كَرَبِي - جِبْ بَارَهْمَرْ نَالَكْ لَسْتَرَبِي.
- (۲۹) اَلَكْ بَرَا جِبْ مَتَهْ كِنْ مَهْ - رَدِي جِبْ يَكْرَانْ
بَاوَلَا لِي مَهَا بَاوَن - كَرَوَتْ دَانْ اَشْتَانْ.
- (۳۰) اَمَرَسْ رَسْ بَانِي تَرَشَا بُو جَانِي - اَلِيڤُڤْ بَاوِي آڤْ كَرَانِي.
اَوچِي پَدَوِي اَوچَرْ اَوچَا - نَرَمَلْ شَسَدْ كَمَاڤَا
اَنَتَرْ نَامْ بَرَا بَسْ هِيرَا - هَرْ جَهْتِي مَن لِي لَبَرَا
دُكُهَتْ كِهَتْ پَتَهْ پَتَهْ بَانِي - بَاڤُڤْ جِنَرْ لَسَتْ حَاڤَا.
- (۳۱) هَرْ كَا جَابْ جِهَهْ جِبْ جَهِي - جِيَتْ آوَهْ رَسَهْ كِهَرْ اَبِي
لَكْ چَوَرَا سِيَهْ نَرَكْ نَهْ دِيَكِهْ - رَسَكْ رَسَكْ كَانِي كَانِي هِي.

۱. بَرَمَانِي. ۲. دَبَان. ۳. سِيِي جِيڤْ جِيَتَرَن بَر. ۴. هَرْ هِنَد. ۵. لُڤَر. ۶. نَكَاڤَر. ۷. كَمَس.
۸. لُڤِي بَارْ بَرَنَدَو. ۹. پَآڤ، كَمَآڤ. ۱۰. بَرَوِي، شَد. ۱۱. لُڤِي. ۱۲. مَشْكَل. ۱۳. وَرِي،
اَمَر. ۱۴. بَرَمَرْ سَان.

(۱۳) سڀ رس ان ڪي رديءَ مه - جن هر وسيا من ماه.
هر درگهه تي مڪه اجلي - تن ڪٿه سڀ ديمڪا چاهه.

واڳ - ڪوڙي، مڪلا
چوٿان، وار (۱۷)

(۱۴) چپ هيئن ٽپ هيئن - ڪل هيئن ڪور هيئن
نامي ڪي سوامي - ٽيڙو ٽري.

واڳ، ڪوڙي، پڳس
نامد پڙ، شبد (۱)

(۱۵) سچ نام پٽ اوڀري - ڪرم نام ڪوٽار
اهه ٿس هرديءَ جي وسيع - نانڪ ندري پار.

واڳ - آسا، مڪلا
پهلا، شبد (۳۱)

(۱۶) راج ليلا ٿيريءَ نام بنائي - جوگ بنيا ٿيري ڪيرت ٿائي
سرب سکا بني ٿيري اولي - ڀر ڪي پڙدي ستگو رکولي.

واڳ - آسا، مڪلا
پنجوان، شبد (۵۷)

(۱۷) جني آتم چينيا - پرمان سونِي
ايڪو اُمرت ڀر ڪهه - ڦل اُمرت هوئي.

واڳ آسا، مڪلا
اشتهدِي (۶) ۲۰

(۱۸) رام نام ڏيائي پوتر هو آئي - تس روپ نه رڳيا ڪائي
رامو دم رويا گهٽ اُتر - سڀ ترشنا روڪ ڳرائي.

واڳ آسا، مڪلا چوٿان،
چنت (۳) ۲

(۱۹) سڀ ايڪ درشت^{۱۲} ڪو دڪي - سڀ آتم رام پڇان جيءَ
هر هر جس گايا ڀرم پد پايا - ٽي اُتر جس ڀر ڏان جيءَ.

ه (۳)

(۲۰) جني هر هر نام ڏايا - ٽي پائڙي سرب سکا
سڀ جمر ٽان ڪا سڦل هيءَ - جن هر ڪي نام ڪي من لاڳي ٻکا.

واڳ وڏهنس، مڪلا
چوٿان، وار (۶)

(۲۱) سي درگهه پڙي چاهه - چنان هر جب ليا
هر شيوه، سيعي پُرڪ - چنان هر ٿڌ ميا.

واڳ سورڪ، مڪلا
چوٿان، وار (۷)

(۲۲) جن هر رس چاڪيا سوهر جن ارڪ - تس سدا هر ڪه ناھي ڪدي سوڪ
آپ مڪت اُورا مڪت ڪراويءَ - هر نار جوپ هر ٽي سڪ پاويءَ.

واڳ ڏاسري، مڪلا
نيجا، شبد (۲)

۱. پرمانما. ۲. رهت، جدا. ۳. ذات، آڪه. ۴. ٽهپي ڏسمن جي ماڻهن ڪي. ۵. ڏ ٻيون رات.
۶. ڪرپا. ۷. سرناگتي. ۸. سڃاڻو آهي. ۹. ستگورو. ۱۰. وڻ، ورڪ. ۱۱. نيشاني. ۱۲. ڪ
هڙو. ۱۳. اٺل پڌوي، اوچ ڪوٽي. ۱۴. ڏکڻي پهرجي. ۱۵. سڪ. ۱۶. ڏک.

(۴) حبي کُورمک نام ڏيالا - وجهه آپ گراء

اوه آندره ٻاهره لرمي - سڄي سڄ سماء

نانڪ آئي سي پراڻ هه - هن گرومي هو ڏيالا.

(۵) هن من وسيا ٻار پهر - سي اوري ٻرڏان

هن کي سول لرمي - پوکيت پتي جهان

حبي ميرا پرڀ ڏيالا - نانڪ تن تران -

(۶) ڀر دس جن هن چاڪيا - نانڪي ترشيا لالا

هر برام ڏيالا - سو ٻهڙ نه ڪهوي ڏيالا.

(۷) من ڪر هلا نون چنڊلا - چترائي چڏ وڪرال

هو هر نام مال اُون - هر مڪم ڪري اٽڪال.

(۸) ڪن مه رام نام ڪنڙڪ ڪائي - پتي ٻرڻ سررا

نانڪ رام نام رستارا - ڪسجن پتي مورا.

(۹) سرب روڻ ڪا اُوڻڻ نام - ڪلياڻ رڙپ منگل ڪڻ ڪام

ڪاهو ڪم ڪتي ٻا ٻيڙي دور - نانڪ بس ملي جس لکيا ڏر ڪور.

(۱۰) اڪر اڪ اڪ ٻچاڻي - اٺ اٺ ڪي اوه سوھوي حاني

نام سنگ حسکا من مانيا - نانڪ ٻنھ ٽوئجن حاليا.

(۱۱) من ٻر ٻڙه هر ڪي ٻاء - ڏھ ڏس ڏاڙڻ آوي ٿاء

نانڪ ٻگھن ل لائي ڪوء - حاڪي هردي ٻيڙي هر - رء.

(۱۲) سرب پٽڪ - مڪم موک پائي

اڪ ٻيڪ - هر ڪي گس ڪائي.

سري راڳ، محلا

ٻيڪا، شد (۵)

سري راڳ، محلا

ٻيڪان، شد (۱۰)

راڳ ڪوڙي، محلا

ٻيڪان، شد (۱۴۶)

راڳ ڪوڙي، محلا

چوٿان، ڪرھلي (۶)

راڳ ڪوڙي، محلا

ٻيڪا، چنڊ (۱)

راڳ ڪوڙي، محلا

ٻيڪان، مڪمي

صاحب، اشوڊي

(۵)

۱۴(-)

۱۹(۳)

۲۰(۸)

۱. کوروء معلوم. ۲. پرمالما. ۳. سؤل. ۴. مکيه. ۵. خرالور. ۶. پٽڪندا. ۷. اٺس.
۸. خرفناڪ. ۹. باب. ۱۰. پور. ۱۱. ٻيڪاري. ۱۲. دوا، مرهم، ملر. ۱۳. سکر. ۱۴. ڪڙي،
ڪرنا ڪور. ۱۵. لوڪ ٻرلڪ. ۱۶. پرچاء، سدهاء. ۱۷. ڏھ ڏساؤن. ۱۸. پٽڪيل.
۱۹. وگھن، مشڪلا. ۲۰. موڪش.

واڳم ڪوڙي، مھلا
چوٿان، وار (۱۷)

واڳم ڪوڙي، ڀڳت
نامد پڻ، شبد (۱)

واڳم آسا، مھلا
پھلا، شبد (۳۱)

واڳم آسا، مھلا
پنڇوان، شبد (۵۷)

واڳم آسا، مھلا پھلا
لاشٽپدي (۶) ۲۰

واڳم آسا، مھلا چوٿان،
چنت (۳) ۲

۵ (۳)

واڳم وڏھنس، مھلا
چوٿان، وار (۶)

واڳم سورڻ، مھلا
چوٿان، وار (۷)

واڳم ڏناسري، مھلا
نيجا، شبد (۲)

(۱۳) سڀ رس ان ڪي رديءَ مھ - جن هر وسيا من ماھ
هر درگھ تي مک اڃي - تن ڪٿ سڀ ديسڪا جاھ.

(۱۴) چپ هيٺ ٽپ هيٺ - ڪل هيٺ ڪور هيٺ
نامي ڪي سواھي - نپيؤ ٿري.

(۱۵) سچ نام پٽ اوڀري - ڪرم نام ڪر نار
اھ ٿس هرديءَ جي وسيءَ - نانڪ ندري پار.

(۱۶) راج لپلا نيريءَ نام بنائي - جوگ بنيا نيري ڪيرت ڳائي
سرب سکا نبي نيري اولي - ڀرم ڪي پڙدي سنگور ڪولي.

(۱۷) جنبي آتم چينيا - پرمانم سونئي
ايڪو آمرت اڻ ڪھي - ڦل آمرت هوئي.

(۱۸) رام نام ڏيائي پوتر هو آئي - نس روپ نه رکيا ڪائي
وامو دم رويا گھٽ اٿن - سڀ ترشنا اڻ ڪھي.

(۱۹) سڀ ايڪ درشت^{۱۲} ڪر دڪي - سڀ آتم رام پڇان جيءَ
هر هر جس گايا ڀرم پڊ پايا - تي آتم جن پرڏان جيءَ.

(۲۰) جنبي هر هر نام ڏايا - ندي پائڙي سرب سکا
سڀ جنم تان ڪا سڦل هيءَ - جن هر ڪي نام ڪي من لاڳي ٿڪا.

(۲۱) سي درگھ پڙدي جاھ - چنان هر چپ ليا
هر شيوھ، سيعي پڙڪ - چنان هر ٿڌ ميا.

(۲۲) جن هر رس چاڪيا سوهر جن ارد - نس سدا هر ڪھ ناهي ڪدي سوڌ
آپ مڪت اُورا مڪت ڪراويءَ - هر نام جهي هر ئي سڪ پاويءَ.

پرماتما. ۲. رھت، جدا. ۳. ذات، آڪھ. ۴. ٽھي ڏسمن جي ماڻھن ڪي. ۵. ڏيھون رات.
ڪرپا. ۷. سرنانگتي. ۸. سچانو آھي. ۹. سنگورو. ۱۰. وڻ، ورڪ. ۱۱. نيشاني. ۱۲. ھڪ
ڙو. ۱۳. اٽل پڌوي، اوچ ڪوئي. ۱۴. ڏکجي ڀر جي. ۱۵. سڪ. ۱۶. ڏڪ.

سوي راي، محلا
تيكا، شيد (۵)

سوي راي، محلا
پنجوان، شيد (۱۰)

راي گرزي، محلا
پنجوان، شيد (۱۴۶)

راي گرزي، محلا
چوان، گرهي (۶)

راي گرزي، محلا
تيكا، چيد (۱)

راي گرزي، محلا
پنجوان، سكمي
صاحب، اشهدو
۶(۵)

۴(-)

۵(-)

(۴) جني كورمك نامر دايلا - وچه، آب، گول
اوه آلدوه باهره لولم - سوي سچ سماء
لايك آلي سي برونه هه - چن كورمي هر دايلا

(۵) چن من قوسيا بارونهم - سي اؤوب برونان
ن كي سويلا لولم - بركهت يتي جهان
جني ميلا بوي دايلا - لايك ن تروان -

(۶) هر دس چن چن چاكي - لايكي ترشيا لايا
هر بسلام ليد بايا - سوي اؤون كوي دايلا

(۷) من گرهلان اؤون چيلا - چتراني چي وكرال
هرهرلام سمال اؤون - هر مكن كوي آنتكال

(۸) ين مهر دام نامر گولك كاني - يتي برون سويلا
لايك دام نامر لستارا - كسيچن يتي سويلا

(۹) سوب روكه كا اؤونك نامر - كايان روكه مسكل كس نامر
كاوهو چيكي له پايي ندر - لايكيس مليج چس لايكا ندر كورم

(۱۰) ايكر ايك ايك پچاني - لايك ايت كوي اوه - سوي چالوي
نامر سكه چسكا من مانيا - لايك يتي نر لايك جانيا

(۱۱) من برونده هر كي ناء - ده ديس اؤونك اوي ناء
لايك پچان له لايك كورم - چاكي هر دوي سوي هر سوي

(۱۲) سوب بركهت - مكن سويلا
ايك لايك - هر كي كس كاني

۱. گوروه معرفت. ۲. بوجالما. ۳. قورل. ۴. مكي. ۵. خورالور. ۶. پيكندا. ۷.
۸. خورسك. ۹. ياپ. ۱۰. بونر. ۱۱. بيماري. ۱۲. دوا. ۱۳. مهر. ۱۴. مكي. ۱۵.
۱۶. بوجا. ۱۷. ده ديساؤون. ۱۸. مكي.

نام جو ڦل.

(۱) پُرپ ڪي سمرن ڪارج پُري - پُرپ ڪي سمرن ڪي ههه نه جهوري

پُرپ ڪي سمرن هر گن هاني - پُرپ ڪي سمرن سهج سماني

پُرپ ڪي سمرن نهچل آسن - پُرپ ڪي سمرن ڪمل بگاسن

پُرپ ڪي سمرن آنحد جهنگار - سڪ پُرپ سمرن ڪا آنت نه پار

سهره سي جن جن ڪٿه پُرپ ميا - نانڪن جن سرائي پيا.

[راڳه گوڙي، مڪلا پنڊجوان، سڪمڻي صاحب، [شادي (۷)]

(۲) چڻي سچ وڻجيا هر جيت - سي پُري شاها رام

بهن ڇڏا نا تن به هر جيت - هر ڪيرن لاهه رام

ڪام ڪروڻ نه لوپ بيا پي - جو جن پُرپ سٿه راتيا

ايڪ جانھ ايڪ مانھ - رام ڪي رانگه مانيا

لگه سنه چرڻي پڙي سرڻي - من لينا اوماها

بدون نانڪن جن نام پلي - سيعي سجا شاها.

[راڳه بهاگڙا، مڪلا پنڊجوان، چنت (۳)]

(۳) هر هر نام ڌيا من - هر درگه پاوه مان

جو لچھ سو ڦل هانسي - گور شدي لگي ڌيان

ڪاوڙه باپ سپ ڪيئھ - هوم چڪي ڪمان

گورم ڪمل بگسيا - سپ آتم برهم پچان

هر هر ڪرپا ڌار پُرپ - جن نانڪن جپ هر نام.

[راڳه، انڙا، مڪلا چوٿان، وار (۳)]

بر ماتا . ۲ . ڳڻتي هر گري . ۳ . گيان . ۴ . برهم . ۵ . آواز . ۶ . ڪرپا، مهر . ۷ . واپار، سودو .
سيت، ڌنران . ۹ . فاندو . ۱۰ . مستانا . ۱۱ . شوق، آساهه . ۱۲ . فرمائين لا . ۱۳ . پاڻ، جهولي،
دو . ۱۴ . من گهرا . ۱۵ . گناهه . ۱۶ . برهم . ۱۷ . هردي دويي ڪهل گل ٿري پير . ۱۸ . پچانو آدي .

(۱۱۱)

(۳۱) نامِ ہمار چاہے اُن مار گئے - سرک تھورو موہ باہ

اُنکے سجا لپے کتبہ نہ آویں - گر پئی کرپ پر مائیں

(۳۲) دناؤنا اڑھی کھیتی - اڑھی دس کھڑا

نازک بُردن کس دن - جس دن وری ناک

(۳۳) نازک دنیا کیا دُنیا - اکی سیتی جال

ابھی جلیں نام و ساریا - اک نہ چلیا نال

(۳۴) ہن ناویں جو کرر کماؤٹی - تہ ہومی ہوء خٹار

جل ہستی مَل ناوالیے - سر پی تر پاویں جارا

(۳۵) کبیر در کا سہروں چاڈ کھی - ہالیو ہیم کتب

دلدا کرتا رہہ کیا - ہالیو رہیا نہ بند

راہ سارنگ، محلا

چولان، وار (۱۹)،

سلوک محلا پھلا

راہ ملار، محلا پھلا

وار (۳۶)، سلوک

محلا دوجا

راہ کانزا، محلا

چولان، وار (۴)

سلوک، کبیر

صاحب (۱۰۶)

۱. بچی رستی، کسکیر ۲۰ - سزائون، سختیوں ۳. ایمان، اہنکار ۴. چچی پیر، چاچی پیر ۵. آجان وڈیک ۶. اکی وڈہائیوں ۷. اکی، ہاہ ۸. ہالی ۹. اشنان کرائچی ۱۰. پتر

نام جو ڦل.

(۱) پُرپ ڪي سمرن ڪارج پوري - پُرپ ڪي سمرن ڪهه نه جهوري

پُرپ ڪي سمرن هر ڪن ٻائي - پُرپ ڪي سمرن سهج سمانِي

پُرپ ڪي سمرن نهچل آسن - پُرپ ڪي سمرن ڪمل ٻگاسن

پُرپ ڪي سمرن اُند جهنڪار - سڪ پُرپ سمرن ڪا اُنت نه پَر

سمره، سي جن جن ڪم پُرپ ميا - نانڪ ٽن جن سروي پيا.

[راڳه گوڙي، مڪلا پنڊجوان، سڪمني صاحب، اشدپدي (۷)]

(۲) جني سچ وڻجيا هر جيءَ - سي پوري شاها رام

بھت خجانا ٽن پھ هر جيءَ - هر ڪير ٽن لاها رام

ڪام ڪروڌ نه لوپ ٻياي - جو جن پُرپ سڙا ٻيا

اڻڪ جانھ اڻڪ مانھ - رام ڪي رنگ مانيا

لڳ سبت چرڻي پڙي سرڻي - من ٽيا اوماها

بدونٽ نانڪ جن نام پلي - سيعي سچا شاها.

[راڳه بهاڳڙا، مڪلا پنڊجوان، چنت (۳)]

(۳) هر هر نام ٽيا من - هر درگھ پاوھ مان

جو اچھ سو ڦل پائسي - گور شبدِي لڳي ٽيان

ڪاوڪ پاپ سپ ڪٽيھ - هوئي چڪي گمان

گورمڪ ڪمل ٻگسيا - سپ آتم اهرم پچان

هر هر ڪرپا ٿار پُرپ - جن نانڪ جب هر نام.

[راڳه، انڙا، مڪلا چوٿان، وار (۳)]

۱. پرماتما. ۲. ڳڻتي ۾ ڳري. ۳. گيان. ۴. پرم پد. ۵. آواز. ۶. ڪرپا، مهر. ۷. واپار، سودو. ۸. سينٽ، ڏنوان. ۹. فائدو. ۱۰. مستانا. ۱۱. شوق، انساه. ۱۲. فرماين ٿا. ۱۳. پاڻ، جهولي، هر دو. ۱۴. من گهر يا. ۱۵. گناه. ۱۶. پرم. ۱۷. هردي روپي ڪمل گل ٿري پيو. ۱۸. سچا تو آهي.

(۳۱) نامِ سار چاهه اُن مارِک - سرک کهور مهر پاه

اُنک سحائي کُلم ل آوي - گرني کرب پر ماهه.

(۳۲) دَنو نَما لَوهي کُهي - اَووي کَن کُء حاء

ناک اَوَدَن لَم دِن - جَم دِن و سَرِي ناء.

(۳۳) ناک دَلِما کِما وَدَمانِما - اَکِي سِيي حال

اَهِي حَلِص نام و سارِيا - اِک لَم چَلِيا لال.

(۳۴) اِن ناوي هو کرم کماوِي - نِم هَومي هوء کُمار

چَل هُستي مَل لارالِيئي - سَر يي مَر ناوي چار.

(۳۵) کير هر کا سِرِن چان کُي - پالو بَهت کُتب

دَندا کَر تا رَه کِيا - پائي رَهيا نَه بَندا.

(۱۱۱)

راڳ سارنگ، محلا

چولان، وار (۱۹)،

سلوک محلا بهلا

راڳ ملار، محلا بهلا،

وار (۲۶)، سلوک

محلا دُر جا

راڳ کانرا، محلا

چولان، وار (۴)

سلوک، کير

صاحب (۱۰۶)

۱. بتي و ستي، کسنگ بر. ۲. سزانُون، ستيرون. ۳. ايمان، اهنکار. ۴. چئي پير، چاهي پير. ۵. اُجان و دايک. ۶. اهي و دمانيون. ۷. اکئي، پاه. ۸. هالي. ۹. اُشان کرائهي. ۱۰. متر.

راڳ، بلاول، محلا
چوٿان، وار (۸)

راڳ، مارو، محلا
بھلا، شبد (۱۲)

راڳ، مارو، محلا
نيجا، شبد (۲)

راڳ، مارو، محلا
پنجوان، شبد (۲۵)

راڳ، مارو، محلا
بھلا، سولھو (۸) ۵

(۱۲) ۷

راڳ، پير، گجر
صاحب، شبد (۸)

راڳ، بسنت، محلا
نيجا، شبد (۱۱)

راڳ، سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۱۱)

(۹۴)

(۲۱) جني گور مک هر نام تن نه کتيو - سي ديواليتي جگه ماهه .
اوڻنگدي قره، سپ جگت مه - کوٽي مه ^۳نگه تن کوپاهه .

(۲۲) هوڻي جليا منڊ وساري - جمر پو وجهه کڙگه گرياري
آب ڪي ڪهي نام نه ملي - تون سه جيٽي پاري جيٽي .

(۲۳) اٿڻي ناوه پليا - قره هت ڪتاو نه پاء
جوٺي سپ پوٽي - بشتا ماهه سماء .

(۲۴) جني نام وساريا - سي هوت ديکي ڪيه
پتر متر بلاس بشتا - توٽي اي نهه .

(۲۵) ناوه پلي چوٿان کائي - بهت سياڻپ ڀرم نه جاني
پچ پچ مئي اچيت نه چيٽه - اڳر پار لدائي هي .

(۲۶) ارڏ پيا تن چيچي دهي - وار نه جهڙي آنت سنيهي
نام وسار چلي مڙه ڪالي - درگه جوٺ خوارا هي .

(۲۷) ڪه ڪير - ارڏن هيء سوني
جاڪي هردي - نام نه هوٽي .

(۲۸) نامه پولي - مره بک ڪاء
پرا جنم - قر آوه جاء .

(۲۹) جسي ڌرتي ساڏي به ٻڌ - ان ايجي ٺهي جامي ^{۲۰}
وام نام بن مکت نه هوٽي هي - ٿي زاهي ايمانجي ^{۲۱} .

(۳۰) هر ڪي نام سڙ پريت لاڳي - انڪ پيڪه به جوڙي ^{۲۲}
توٽ بار نه لاڳي ٽاڪه - جهه ڪار جل ڦوڙي ^{۲۳} .

۱. ديوالو ڪڍو آهي، ڪنگال آهن. ۲. پني ڪاٺين ٿا. ۳. انهن کي هاڻي ٿڪ هڻي
پچي نه کوٽي ڪونه ٿو. ۴. تلوار. ۵. تيز، تڪي. ۶. هي جيٽو. ۷. گري سزا. ۸. هن جنم ۾
۹. پٽڪندو. ۱۰. خاڪو. ۱۱. شوق، خوشيرون. ۱۲. استري. ۱۳. پرمانا. ۱۴. وڏو زهري نانگ.
۱۵. پڏاپو. ۱۶. پريتر. ۱۷. ڪنگال، سڄو. ۱۸. اجاو، نهٺل. ۱۹. سنڀالي. ۲۰. اڄ. ۲۱. پوک.
۲۲. پاڪڊ. ۲۳. پريت لڳائي. ۲۴. دير. ۲۵. پگل ٿل.

(۱۲) لار هېڅ گټې - مورو لنگا

پخ پخ مټي - پک د پک پنگا.

(۱۳) سدا سهائي سب - پیکه سدا حضور

نار بهوژا - سي مرون وسور وسور

داس داستق پاء - مټا نسان کوڅ

وسرا جنان لار - تبارا حال کوڅ.

(۱۴) جب مک لار نه اوڅره - بن لاروي وس کاڅه

نالک ابري حاطي مټي - لب مک گکا پاه.

(۱۵) بسون مله چنگا کټا - کو کاوه ابري د پاه

لار وهوژي آدمي - دږوږ حيوڅ کرم کر پاه.

(۱۶) کورت پگهن بس لاکي - جسر وسري لان

نالک ان دن پلټي - حټه جچه کهر کان.

(۱۷) نالک لار نه چيبي - اگاي اڼلي آروي کرم کماڅ

حسر در اڼي مار پته - ږو وشتا ماه پچاه.

(۱۸) کوڅک کوڅ ټاميا - چپ نه آوس لار.

نالک کوڅي اړک برابري - اڅو سوي لان.

(۱۹) بن لاروي کر نېلي ناهي - پټ کتب سب پاني

نالک مايا مره پارا - اگي سات نه جاني.

(۲۰) حټسي پاهن حل مه راکو - پټدي ناه نه پاني

سټي هي تر ناه پچانو - پک هچن حر پواتي.

واځه آسا، مځلا

چولان، شد (۶)

واځه آسا، مځلا پخوان

شد (۱۰۶)

واځه آسا، مځلا

پهلا وار (۱۹)

واځه گوجري، مځلا

پهلا، شد (۱)

واځه گوجري، مځلا

پخوان، وار (۱۵)

واځه سورت، مځلا

چولان، وارا (۱۵)

سسلوک مځلا لپکا

واځه حسي تري، مځلا

پخوان، وار (۹)

واځه سوهي، مځلا

چولان، چپ (۳)

واځه بلاول، مځلا

ناوان شد (۳)

۱. حالي. ۲. وشن ها وکار. ۳. دکن مر. ۴. شيرک. ۵. اچارڅ. ۶. هوڅوړک گاء. ۷. آحابو،
نهقل. ۸. مشکلاؤس. ۹. وټي رږي نو. ۱۰. والديون، تماشا. ۱۱. اټک. ۱۲. سچر، واران.
۱۳. سايي، سبگي، سهاک. ۱۴. پټ. ۱۵. پانټور. ۱۶. پټر. ۱۷. اڼدر، وچڅ.

(۳) جني نام وساربا - دُوجي ڪاري لڳ
دبڙا لاڳي پڇ مٽي - اُتار ترشنا آڱ.

سري راڳ، محلا
پهلا، شبد (۱۴)

(۴) چھ جڳ مٽي مٿل ڀري - جن مک نام نہ هوءَ

ڀڳتي پاء وهو ٿيا - مٿه ڪالا پست ڪوہ

سري راڳ، محلا
پهلا، شبد (۷) ۷

جني نام وساربا - اوڳو مٽي روءَ.

(۵) وڃ ملڪ سڪداريتا - رس پوڳو بستار

باغ سهاوي سوهڻي - چلي حڪم آڦار

سري راڳ، محلا
پنجوان، شبد (۶) ۱

رنگ نماشي به ٻڌي - چاء لڳ رهيا

چست نہ آيو پاوار هم - نان سرپ ڪي چوڻ ڪيا.

(۶) جر جاڳائي دُوجي پاو ڪر لائي - ناوه ڀولي ديه سڃائي

گهوڙي مهٽ ڪا ليڪا ليوي - رنيته ماسا نول ڪڍاو ٿيا.

راڳ مانجه، محلا
ٽيجا، شبد (۵) ۲۸

(۷) وڃ رنگ مال رنگ - رنگ رانا نجي ننگ

نانڪ لڳيا مٽيا جاء - وڻ ناوي پست ڪيا گواء.

راڳ مانجه، محلا
پهلا، وار (۱۰)

(۸) بن هو ڀو - ڪاهي ڪا ماڻه

هر بسوت - ڪاهي سڪ جانه.

راڳ گهوڙي، محلا
پنجوان، شبد (۶) ۲۶

(۹) بن سمرن گروڙپ ڪي ٿيائي - ساڪت نان ڀرشت ڦراهي

بن سمرن ڪو ڪر هو ڪا - ساڪت لويي ٻڌ نہ پايا.

راڳ گهوڙي، محلا
پنجوان، شبد (۷) ۲۷

(۱۰) نام بنا جيتي بهار - جڳ مٽي سينگار

نام بسا ڪري رس پوک - سڪ سمنڊ لهي ٽن مٿه روڳ.

(۱۰)

(۱۱) آندڪار سڪ ڪجه نہ سوني هي - راجا رنگ دواؤ مل روئي هي

جڳ پٽ رسا رام نہ ڪهيو - اڄم ۲۸ پست رووٽ رهيو.

راڳ گهوڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۸)

۱. بيا وهناري. ۲. دنيت پاڙ، ٻيائي. ۳. اگني، باء. ۴. هميشه. ۵. وڃائي وٺا آهن.
۶. ملڪيت، ڌن دولت. ۷. اٺڪ. ۸. ڳرو، محڪم. ۹. نمونا، قسمر. ۱۰. چاهه، شوق.
۱۱. پرمالما. ۱۲. نانگ. ۱۳. ڏنڊ ڏنڊو. ۱۴. ڏنڊ. ۱۵. ڀل. ۱۶. خوشي. ۱۷. بنا شرم جي.
۱۸. گڏه. ۱۹. وانگر. ۲۰. منمڪ، بيمڪ. ۲۱. اڀر آستان، ڪسنگ. ۲۲. ڪتو. ۲۳. روڳ
لوڳ. ۲۴. نهڻل، اجايو. ۲۵. آڳيان جي اونداه. ۲۶. غريب. ۲۷. جيستاء. ۲۸. چمندي، مرندي

(۱۲) نام نہ ملڻ جو نتيجو.

- (۱) ڏٺل ڊيه ٻائي وڌ ڀاڳي - نام نہ ڄڻهه آڻر گهائي
 مڙ ڇاهي هن ڀرند راءِ - نام ڀڙڻ هيون ڪڙن ڪار؟ (۱. ۰)
 ڪاٺ ڀس ڪيلس هس ڀڙڻ - ڪڙن آڙڻ مڙڻڪ سينگار
 هو نہ سڻه ڄس پڙماندا - ڀس ڀڳي ڀڙڻ ڇو نہ ڀي مندا
 ڪه لالڪ ڪڙو منتر ڊوڙايا - ڪڙو نام وڌ ماہ سمايا.
 [راجہ گوڙي، مڪلا پنحوان، شد (۴۲)]

- (۲) ڪيا سرورھ نام وسار - عادل گهليا
 ڪٿي اٺ ڊوڙاڻا - وڃن وھديا
 نوڙڙا ڇو چڙڻ - من چڙھ لنگهڙي
 آت ڀڙڻ ڪڙڻ ڪاٺ - ساڙو سڱڙي. (۱. ۰)
 ڀڙڻ ڪه ڀڙڻ آٺڪ - وڻ ڏاڙي سڄا
 هر ڪي ڀڳي ڀڙڻ - مڙ مڙ وڻا
 ڪڙ ڀڙڻ سڱڻڻ - ڀس مڙڻ ڀڙڻ
 ڀڻ ڀڻ ڀڻ ڀڻ - سر ڀو چاڻا
 مڙ ڀڻڻ سڙ - وڙڻ ڀڻڻ
 ڇوڻ هر ڪي سڙن - لڳ نالڪ لڳا.
 [راجہ آسا، مڪلا پنحوان، شد (۱۱۰)]

- ۱ ڊولپ، آمولڪ. ۲. ڀڙڻ، ڀڙڻ. ۳. ڀڙڻ، ڀڙڻ. ۴. چڱو چڱو. ۵. مڙڻ. ۶. ڪڙڻ،
 ڪڙڻ. ۷. هرڊو. ۸. ڀڙڻ. ۹. سڙڻ جو ڀڙڻ ساڱو. ۱۰. ڀڙڻ. ۱۱. سڱ م. ۱۲. وڙڻي
 وڙڻي. ۱۳. مڙڻ، مڙڻ. ۱۴. ڀڙڻ. ۱۵. ڀڙڻ. ۱۶. ڪڻ، آڱوڙ.
 ۱۷. ڏڻو آهي، سڙڻ آهي. ۱۸. ڏڻو، ڪڙڻ.

(۱۴) سڀي دڪم سنڌاپ - جان ٿڌه ڀليئي

واڳ راهڪلي، مڪلا
بندڙان، وار (۱۴)

جي ڪيڇن لڪه آهه - نان ڪهي نه گهليئي.

واڳ سو هي، مڪلا
پهلا، شيد (۷)

(۱۵) نسو جيسا ڪاڏيئي - جيسي ڪار ڪماء

جو دم چٽ نه آئي - سو دم پوڻا جاء.

واڳ ملار، مڪلا پهلا،
شيد (۱)

(۱۶) ڪاڻا پيڙا هسٽا سوڻا - وسر ڳيا هيءَ مرڻا

خسر و سار خرابي ڪيئي - ڌرڻه جيون نه رها.

ملوڪ، مڪلا نساوان
(۴۴)

(۱۷) ايڪ ڀڳت ڀڳوان - جهه پراڻي ڪي ٺاهه من

جيسي سو ڪر سڻان - نانڪ مانو ٺاهه تن.

- (۴) اَنڌلِي نام وساريا - منمڪ اَنڌ^۲ عار
 آوڻا ڄاڻ نه ڄڻي - مر حنڻي هوءَ خوار.
- (۵) اڪ لڙ پيارا ويسري - روڪ وڌا مس ماه
 ڪٿي درڪه ٻي بائيئي - ها هر نه وسري من ماه.
- (۶) ٻر مسر لي پليان - ويان سبي روڪ
 وائڪ هروڻي رار تي - لکن حير وڃوڪ
 ڪن مه ڪوڙي هوءَ ڪئي - جهڙي ماها پرڪ.
- (۷) ٽن ٽون وسره - هو لڏ^{۱۰} اپ پلائي
 ٽن ٽون وسره - جو دڙهي پائي.
- (۸) جس راکي - تس ڪو نه ماري
 سو مڙيا - جس منهن. يساري.
- (۹) اني پهر پوڏا نيري - ڪاڏن سنڌي سنڌول
 دوج ٻرندا ڪٿي وهي - ها چس نه هوءَ وسڻل.
- (۱۰) ساس گراس ڪر دانا لاکر - سو ڪٿي منهن يسارو ري
 هيرا لعل آمدل حير هي - ڪوڏي بدليي هارو ري.
- (۱۱) من اٽڪ نه چيٽس - مڙو ما
 هر ٻرست - نيري گڻا ڪليا.
- (۱۲) رڻي عشق خدا - رنگ ديدار ڪي
 وريسا جس نام - ئي پڌ^{۱۵} پڌ^{۱۴} لئي.
- (۱۳) ڪها پير پيرت پوت ڪيئي - رار سرن ٺهي آوي
 هرڪ ڪه ٺهڻ ٿو. مائڻ - صو پرپ جس يساروي.

۱. اڳياڻي، منمڪ. ۲. اڳيان جي اڏندھ. ۳. چمڻ مڙو جو چڪر ۴. رڻ ٻيل. ۵. پر ماليا.
 ۶. بيمڪ. ۷. وچڙا. ۸. پٽڪندو. ۹. کاڌو. ۱۰. ترشنا. ۱۱. لڙڪ. ۱۲. مڙوڪ. ۱۳. خير
 ٻي وبا. ۱۴. زمين. ۱۵. توهر. ۱۶. چا ٿي پرهي. ۱۷. ورت. ۱۸. گهر. ۱۹. ورتوڪ.
 ۲۰. مهمال ڪٺ.

(۱) سۈندۈر سۈيۈشكۈ ئاينىك سە - رىس يۈگۈش پۇرى
 گۈرە سۈنۈن چىدىن سۈگىت - لاء مۈلۈي ھىرى
 مەن لاجى سە مائىدا - كىچ ناھىيە وسۇرى
 سۈر پۈپ چىت نە آۋىي - وشا كى كىزى
 بىن ھەر نام نە سائىت ھەۋە - كىت پەن مەن تەرى
 [راگم جەسنىتورى، مەكلا پىنجوان، وار (۶)]

(۲) لىرىيە نام وساريا - نال مايا رچا
 آۋىي جە پىرائىيە - ۱۱ جۈنۈي نچا
 بىچن كىرۈي لىي كىسكە جە - بۈلۈي سىپ كىچا
 اندرەھ ئۇئا كۈزۈبار - كۈزۈي سىپ كىچا
 وئىر كىرۈي نىرواىر نال - جۈلۈي لالچا
 ماريا سىچى پائىشاھ - ۱۲ دىر كىر مەچا
 جەن دۈلۈي ھىي ھىريا - دىكە ھىي مەچا
 ھەۋا نەۋىس تەرم كا - نالەك دىر سىچا
 [راگم مارۇ، مەكلا پىنجوان، وار (۱۵)]

(۳) سۈكە مەن وسارىيە - جاكىي جىيە پىراپ
 ئىس ۋى سىپ اپتەن ھىي - جىتا پەن كىچا
 ھۈر كىلان سىپ كۈزۈپا - تەن پىراپ

سەرى راگم، مەكلا
 پەللا، شەد (۵)

بىلىك، سىچانۇن. ۲. دىكە، تەكلىفۇن. ۳. پىرمانما. ۴. تەرج. ۵. پەتەكى ئۇ. ۶. تەرى ۋەجى
 ۷. كۈزۈ، جۈت. ۸. خالىي. ۹. دازۇن. ۱۰. دىشمىي. ۱۱. كىكەم. ۱۲. دىسى،
 ۱۳. لىنەف. ۱۴. پە. ۱۵. كادو پىتە. ۱۶. پالەيۇن. ۱۷. دىرگە، پىر تەبۇل.

(۱۵) مانا کي' اُڌر مهر، پُر تال کري - سو کٽُ منڻو، وساريئي
منه کٽُ وساريئي اڀرڻ دانا - جو اُکُن مهر آهار پهچاڙي.

واڳ راه کلي، محلا
لها، آند صاحب،
(۲۸)

(۱۶) هو هر ڏيڻا مٺا - کس نه وساريئي
رامَ رامَ رامَ وسا - کٽ اڏاريئي.

واڳ راه کلي، محلا
پنڪوان، چنڊ (۱) ۲

(۱۷) سار نه جاڻان تون ڏڻا - ڪو مهر مٺا سائس

واڳ سرهي، محلا
پنڪوان، چنڊ (۱) ۴

ڪرنا ڪيئي سائس ڏيئي - آڻ پهر ڏڻا پي.

(۱۸) من ڪهان ساري رامَ رامَ - تَن پسي جرست پڙي ڪام
اڳ پکي نارائڻ هو سڱ - ڪهر، ٽالڪ پڇ ٻه اڳ وڳ.

واڳ بسنت، محلا
ناوان، شد (۴)

(۱۹) هيئي ساس ساس هر لٽي - لٽي، هي گڏ ڳا
نمڪ نه پڙي ڪهڙي نه پري - سد سڱي چنڊ ڳا.

واڳ سارنگ، محلا
پنڪوان، شد (۴۱)

(۶) تَن نُون وَسِرِه - جَو تَد آپ پِلاني

واڳ - گورڙي، محلا
ليجان، شيد (۷)

تَن نُون وَسِرِه - جَو دُو جِي پائي.

(۷) جَن دِيئا نِئاوِي ڪَڙ نَان - جَن دِيئا نِئاوِي ڪَڙ مَان

واڳ - گورڙي، محلا
پنجوان، شيد (۶)

جَن ڪِيئي سڀ پُون آسا - سمرءِ دِن رَتَن ساس گراسا.

(۱۷۱)

(۸) سڀ بدارت سڀ ٿلا - سرب گڻان چس ماه.

ڪَڙ گوبند منڊه وساريئي - چس سمرت دک چاهه.

واڳ - آسا، محلا
پنجوان، شيد (۱۱۲)

(۹) چس سمرت دک، جاء - سهج سڪ پائيئي

وٺ دِنس ڪو چوڙ - هر هر دِبا ئيئي.

واڳ - گورڙي، محلا
پنجوان، شيد (۱۳)

(۱۰) دِن وائي آراڌه پيارو - اَمڪ نه ڪيچي دِپلا

سنت شيوا ڪر پاڙي لائيئي - نياڪ مان هاڻيلا.

واڳ - سورت، محلا
پنجوان، اشهددي (۸)

(۱۱) تَس بن گهڙي نه چيوئيئي پائي - سرب ڪلا پُر پور

ساس گراس نه - سري پائي - پيڪه سدا حضور.

واڳ - سوهي، محلا
پنجوان، شيد (۴۱)

(۱۲) پاي سهاوي چاڙهي - جامه گُن گائي

ڪتھي ڪام نه ڏوڙ هر - چت هر برائي.

واڳ - سوهي، محلا
پنجوان، اشهددي (۵)

(۱۳) مَن لي ڪَڙ نه وسري - جا آبي هو دِيال جيءَ

آوڙ چاڻا رهه گئي - مَن وٺا نراڪار جيءَ.

(۱۴) جَن دِيئا تَد پُون اَمولا - جَن دِيئا تَد نِير نيرمولا

جَن دِيئا تَد پاڙ ڪَ پَلا - تَس ناکر ڪي ره مَن سونا

واڳ - رامڪلي، محلا
پنجوان، اشهددي (۲)

پيڪن ڪَڙ نيتو سُن ڪَڙ ڪَڙا - هَس ڪماون باسَن رسنا

چون چلن ڪَڙ سر ڪيدو ميرا - مَن تَس لاڪر ڪي پُوجهه پُرا.

۱. پرمالما. ۲. بياني، ڏيئيت پاڙ. ۳. نڪاڻو. ۴. عزت آبرو. ۵. نمسڪار. ۶. ڪڙ پل. ۷. دير،

۸. پير، پير، ۹. آهڪار. ۱۰. هٿ. ۱۱. شڪتي. ۱۲. ڏسان پير. ۱۳. جوڙ پڙي.

۱۴. محل. ۱۵. ڪڙهين. ۱۶. وسير اچي آهي. ۱۷. هوا. ۱۸. جل، پاڻي. ۱۹. اگني.

۲۰. ڪن. ۲۱. هٿ. ۲۲. نڪ. ۲۳. ٺاهو ڪو، سرور. ۲۴. چرن.

(۱۲) پروماتما کي نه وسار.

- (۱) جهه پرساد چٽيه، اُرموت کاڌه - تس ناڪر ڪٽه رڪ من ماڳه
 جهه پرساد سُکيندڙ ڪن لاڙهه - تس ڪٽه سموت پرم ڪٽه پاڙهه
 جهه پرساد ٻسهر سڪ منڊو - تسه ڏيهاء سدا منن آندو
 جهه پرساد ڪرهر سڪ سڪ ٻسنا - آت ٻاهر سموت تس رسنا
 جهه پرساد رنگ رس ٻرڱه - نانڪ سدا ڏيائين ڏهاڙن ڇرڱه.

[راڳه گوزي، مڪلا پنڪوان، سڪمئي صاحب، اُشدپدي (۶۱)]

- (۲) سو ڪٽه وسري جو گهاٽ نه پالڻي - سو ڪٽه وسري جو ڪٽه ڪٽه ڪٽه
 سو ڪٽه وسري جن سڀ ڪڇ ڏيٽا - سو ڪٽه وسري جو خٽون چٽا
 سو ڪٽه وسري جو اکن مهه راڳي - ڪرر پرساد ڪر ورو لاڳي
 سو ڪٽه وسري جو پڪه تي ڪاڏي - چمر حنم ڪا ٽوٽا ٽانڊي
 ڪور اُروڻ ٽه ٻه ٻه ٻه - ٻرڱه آت نانڪ جن ڏهاڙا.

[راڳه گوزي، مڪلا پنڪوان، سڪمئي صاحب، اُشدپدي (۴۰۲)]

- (۳) ڪرڙا - لڪ ڏاهه اُدهائي
 سينا چٽا ڪا لڪ ڏانا - سو مٽي وسر نه چائي.
 (۴) ساڻه ساڻه ٽهه سٺا - ڪڍي تسه وسارڻه
 حٽه چٽه صاحب من رسيع - ڪور ٻيڪه اُرموت پيٽه.
 (۵) نانڪ چري حٽه هري - ڏوڪ سيمهي هٻه
 دن رڻ ٽس نه وسري - سو ڪرڙا هوڙي چٽه.

هٻ صاعب، مڪلا

ٻهلا، اُڙي (۵)

سري راڳه، مڪلا

ٻهلا، شمد (۱۶)

راڳه مانجه، مڪلا

ٻهوان، دن رڻ (۳)

۱. پروماتما. ۲. ٻاجهه، مهر، ڪرڙا. ۳. عطر ڦليل. ۴. گهر، ڪٽنب. ۵. لائڻ. ۶. ڪمائي.
 ۷. چٽ ڪري. ۸. سڀ ڪرم. ۹. ٻرڱا. ۱۰. سمههي سڪهندو. ۱۱. ڪڪرم. ۱۲. ملائي
 ٿو. ۱۳. سار، ڪمان. ۱۴. مٽڪرو. ۱۵. سميت ڏيئي آهي. ۱۶. ياد ڪرائون، سمون ڪرائون.
 ۱۷. مٽڪروءِ معرفت. ۱۸. رات. ۱۹. خوش. ۲۰. انسان.

لاهه آهي خداپرستي ۽ خداشناسي، جنهنجي بيخوديءَ ۾ من، مايا جي ملاوٽ ۾
 هوندي نه، اندر جي انحد ڏئيءَ جي آلاپ ۾، اُڪيو بيٺو آهي. ايترو نه انهيءَ رس
 ۾ ريتو ويٺو آهي، جو سساري وهوارن ۽ ڪٽنب جي ڪرڻن کي نه ساڳئي ميناج ۾
 ملائي ڇڏيو اٿائين. آلمڪ اُنئي علم پرائڻ ۾ نه آهي، عالم ٻڌڻ ۾ نه آهي، عاقل يا عادل
 سڏائڻ ۾ نه آهي، پر عمل ڪرڻ ۾ آهي، ڌارمڪ سڳيانن کي جيئون ڌارا ۾ وهائڻ ۾ آهي،
 جيئون کي ڪارگر ۽ ڪارائتي بنائڻ ۾ آهي، نه آتما لائين ڪلهماڙون، ڪرم ۽ ڪوش ڪئي،
 آزاد ٿئي. اهي اصول ڪهڙي ڪم جا، جي رڳو پتيئون ڇڏيون، ڇڻي ڏکي بيٺا هجن،
 دنيا جي دڪان دڪيءَ لاءِ بهڪن، ملاقاتين کي موهين، پر جيئون ۾ جذب ٿيل ڪونه
 هجن. انحد ڏئي، جيئون جي سنگيت آهي، تند بنا نار جو ترازو آهي، جو جيئون بدلائي
 ٻڌڻي آهي، سرير اندر سُرنِي لڳائڻي آهي ۽ پوءِ ڪُل مڌاڻات ۾ ملائي آهي. هيءُ
 جيون جي جوت، لڳاءُ ڪري اڪل آهي، ڏند ڪري ڌمڪيل آهي. هيءُ آلهيت
 جو آواز، اهڻا ڪري اُٿلڪائڻو آهي، ڌنڌڪون ڪري ڌمو آهي. هٿان ڌيان ڪڍي،
 هٿ لڳائڻ سان، نيٺ ٻڌڻ ۾ ايندو، پهرين ڇٽڪ نه پريون پڙاڏو آهي، پر پوءِ ڌيري
 ڌيري، ڇٽڪ نه ويجهو ۽ موافق وجد آهي. اهو ساندائڻ جو سڪار آهي، سولائيءَ جو
 سڪار آهي، پرماتما جي پراپتي آهي.



لوڪ، نوح ڌار، ڌڙ ڌار، اٽڪ لوڪ، اکر لوڪ، اٽامي لوڪ، مٿار الله، مٿار حق، مٿار هڙ، اٺيڙ ڇڙهه، اٺر ڇڙهه، آدي ڇڙهه، بگهر پڙ، امرا پڙ، پير نگر، نڙو محل، وغيره وغيره. جو پهر ديس، نوح ديس آهي، جتي پڙ پهر جو نواس آهي، تنهنڪنالا، ڪيئن پڙو اظهار ڪندا؟ اي اٽڪ جي قدرت تي اٽڪ آهي، اي اٽڪ جو ديس نه اي اٽڪ آهي، نه اي اٽڪ ديس جي آواسين جو اٽڪ ڪيئن لهي سگهيو؟ سج ڪنڊ ۾ جڙ موند نه آهي، سکر ڍڪ نه آهي، خوشي غم نه آهي، روشنائي اونداهي نه آهي، ڏٺيت جي ڪا ڏٺي نه آهي. اٺي ڄمنا، ڪنڪا ۽ سوسوئي ملتان چو سنگم آهي، پير جو پڙ پاڪ آهي، پوڪڙي، پوڙ ۽ پوڙوڙ جي ٿروپي آهي، اٽڪ ڏي آهي ڌارا آهي، امرتس آهي. اٺي اکند آند آهي، سج جو ساگر آهي، چيتا جو چشمو آهي. اٺي جرد خدا آهي. اٺي سڀ ڪم آهي نه ڪم ڪين آهي. سوڪم آهيا جي نه اٽڪ آهي. اٺي سالڪ سهج ساهي ۽ آهي نه سڀ سرڻ ۾ ساهل آهي، درياءُ ۾ لهر آهي نه لهر ۾ درياءُ آهي، ساگر ۾ ڇولي آهي نه ڇولي ۾ ساگر آهي. اٺي اڻڏ سمند ۾ ساهي ٿي نه سمند اڻڏ ۾ ساهي ٿو. اٺي سالڪ ڪڏهي گرد ۾ وار آهي، ديهي وديهي آهي، جيون مڪب آهي، اُن اٽڪ آهي، اڪو اڪ آهي. اڏو لاهري لطف لايان آهي، ڇو نه اکر جي ڪم جو ڪيان، شخصي اٺي ۾ اچي سگهي ٿو پر اکرن ۾ ماڻاڻ مڪن نه آهي. اکرن ۾ اٽڪ آهي، اکيان جي اوت ۾ اچڻ ۽ اڏو ڏاڏو جي اڏ ٿارو ڪرڻ. اکرن جو اڀياس ڪرڻو آهي.

سو اي بند، اٽڪ ڏي آهي جو آواز اهو آهي ۽ اٽڪ اٽڪ، هيون ۾ حادثو لڳائڻ سان، زندگائي جي موڙ تي صحيح طرف وٺڻ سان، دل جي دڳ لڳڻ سان، اٽڪ ٿيڻ ڪيان اچڻ سان، ۽ اٽڪ ٿيڻ ان ڪاڻ سان. اهي ڪرڻ اٽڪ ٿيڻ، جي واپڪ ڪائي آهن، اٽڪ ٿيڻ ڏي ۾ استاد آهن، چوڻ ۾ چالاڪ آهن، چال ۾ چتر آهن، باهريان بهرو پي آهن ۽ اٽڪ ٿيڻ اڃا آس ۽ اڪڙ ۾ اڙيل آهن. جي پاڻ ڪپ ۾ ڪل آهن، ڪناهن ۾ ڪوٽار آهن، ڪمان ۾ ڪمراه آهن، سي اٽڪ جي ڪم ڪٿان ڪندا؟ اٽڪ ڏي آهي جو آواز، اهي ٿي اٽڪ ٿيڻ، جن جي چوڻ، سج جي ساڪر آهي، پير جي پٽي ۾ آهي، دڳ جي درشتي ۾ آهي ۽ دليا جي ديس برداري ۾ آهي. نه قدرت جي ڪائنات ۾ آهي، جلدن جي جلد ۾ آهي، وڙاه جي وسنهر ۾ آهي، گلن جي گلاري ۾ آهي ۽ گلن جي ڪوڪيا ۾ آهي. نه ڪڪدامن جي گذارش ۾ آهي، پسن جي پير ۾ آهي، پڪين جي پير ۾ آهي، چيٽن جي چيٽن ۾ آهي، انسان جي امدادي ۾ آهي، دڪين جي دلداري ۾ آهي، مولجن جي مددگاري ۾ آهي ۽ هيٺن جي حفاظت ۾ آهي. مطلب نه سسار جي سر پاونا ۾ آهي، پوڪڙي ۽ پادار ۾ آهي ۽ خداوندي جي خوشحالي ۾ آهي.

حاکم جي حڪم جي اجا آوري ٿو ڪري، ڀڳوان جي ڀڙ ۾ ٿو رهي، پاڻي کي منڍ ڪري ٿو مڇي. لال جي لوڇ لڳي اٿس. صدق اٿس، سک اٿس، شردا اٿس، مڇتا اٿس. نام جي ڏانف اٿس، اُنحد ڏنيءَ جو اشارو اٿس ۽ سماڏيءَ جي سوچهي اٿس. مٿان ستگور جو سهارو اٿس. لانهيءَ سمر سان، سفر جو سانباھو ڪري ٿو. تيل جاڳيو آهي، جاڳيل اُٺيو آهي ۽ اٿيل سهڙجي سڀيري، پنڌ پيو آهي. ڪيڏانهن ٿو وڃي؟ شر ڪنڊ ڏانهن.

(۳) شور ڪند. هن نئين اوستا ۾ سالڪ شرمائجي ٿو! چوڻو شرمائجي؟ نه مون کي معلوم ئي نه هو ته جا ايڪ مان اُنڪتا آهي ۽ اُنڪتا ايڪ ۾ آهي، سو مان پاڻ آهيان. جنهن وسريل وطن لاءِ واجهائيم پئي سو وطن ئي مان پاڻ آهيان. سالڪ سمرن مان نڪري، ڌيان ۾ گهڙي ٿو. گور شيوا، گور ڀڳتي ڪمائي، گور ڪرپا اندر اچي ٿو ۽ گورمڪ اٿي ٿو. سڀ ڀرم ۽ ٻڌن اٿي پيا اٿس، من ئي پُرون قبضو اٿس. سرپرڪ سواد ستائينس ڪونه ٿا، سندساري سڀنڌ ٿيائينس ڪونه ٿا، مايا موهيس ڪانه آي. سر درشتيءَ جو سر ڪردو آهي، پوتر تائيءَ جو پتلو آهي، صحبت جو مجسم آهي، ڪنول گل جيان نرليپ آهي. وڌين سڌين جو خاوند آهي. ويراڳي نياڳي آهي، جوڳي سنڀاسي آهي، مٺي ٺوسر آهي، سنڌ مهاڻا آهي. لطف جو لاهوئي آهي، لامع ۾ لبالب آهي. آپاسا ۾ اڌڪاري آهي، پراڻا ۾ پُوڄاري آهي ۽ ٺسڪار ڪوٺين يا ڪرم ڪانڊ ۾، ڀڳوان جو پلاوڙو آهي. حياءَ ۽ حليمائيءَ جي حد اندر آهي.

(۴) ڪرم ڪانڊ. سالڪ پاڻ ستگور ٿئي ٿو، سندس ۾ پُري پلٽي ٿو، گيان ٿهلائي ٿو ۽ ٿورائي نرف نوائي ٿو. سڄا ساڌڪ سپاڳا آهن، جي اها جهاڪ جهوليءَ ۾ جهٽين ٿا، شبد جي چاشني ڇڏين ٿا ۽ رُوخاني راهه جي پاڻا قائم رکن ٿا. باقي لوڪ نه ٻيو ڇاچ ۾ ڇيڇون هڻي. سالڪ پاڻ نه ڀرم ٻڌ تي بهتجي چڪو آهي. ڏئي ڏهند ڪان دُور آهي، اُن گڻ ڪان پار آهي. نريءَ جي لستيءَ ئي آهي. ٿريا جي اوستا ۾ آهي. ڪرم ۾ اُڪرم آهي، پرماد ۾ پريورن آهي. برهمانڊ ۾ برهم گيالي آهي، مرنيو ۾ امر ٿا آهي. سندس سان سڌمڪ آهي نه سائينءَ جي شرن ۾ آهي. درشتيءَ ۾ درشتمان آهي، گيان ۾ گيانا آهي. سڀ جو خير چاهي ٿو، سڀ جو ڀلو مڻائي ٿو. سندس آواز لاهي الهار آهي. پنج ۾ پڇي پيو، اڇپا جاپ جوي پيو، اُڪت ڪتا ڪتي پيو. مٿن آستان ۾ آهي، سوچ غما ۾ آهي، اُنحد ڏنيءَ ۾ آهي، ست لوڪ جي سُرئيءَ ۾ آهي، اي سڌ ۽ اي خوديءَ جي اُڪنڊ خمار ۾ آهي. سچ ڪند مان پيا سڌڙا اچنس ڇو نه روم روم ۾ روم روم آهيو اٿس.

(۵) سچ ڪند. هن پوئين پنڌ تي ۾ اُنڪ نالا پيل آهن، جهڙوڪ: سچ ڪند، سڌ

آهي. هت هاڃ ۾ هوندي نه چٽ نام ۾ اٽڪاڻو آهي. ڳانءَ چُونڊي پئي پر چٽ وڇڙي
۾ هونديس. ماءُ رنڌڻي ۾ مشغول هوندي پر چٽ، هٿ تي سمهيل ٻار ۾ هونديس. نئين
هٿ جي مالها، ڪٽ مالها ٿئي، ڪٽ مالها من مالها ٿئي، جڏهن ۾ نه ڳنڍ هجي ۽ نه
ڳٽ هجي. اکڊ جاپ هجي. نه نه نه مالاھون ڪئين پيئون قبرجن، بهارجن يا پيدجن. آهي
سڀ موڪش لاءِ اهڙيون ڪارگر آهن، جهڙيون ڪوھ جي نار جون ڪنگريون، جي پرجي
پرجي نه ڦر ڦر سڪڻيون ٿيو پون. هڪ ڪن کان ٻڌو ۽ پئي کان ڪڍي ڇڏيو، نه من سڪڻي
جو سڪڻو رهجي ويندو.

نام جو سمون چٽ ۾ ٿيندو آهي، چٽ جي چيٽنا آندڙ ٿيندو آهي، سواس سواس
۾ سمايل ٿيندو آهي. اهڙي سڄي سمون معرفت ئي آندڙ ڏني ۽ پر ڌيان لڳندو. مشڪل آهي
پر مهڪن آهي. هڪ ڪن سان مشڪل نه آسان ٿي پوندو آهي. جو سمون ٻاهرئين سٽسنگ
۾ ٿو ڪجي سو آندڙئين سٽسنگ آندڙاڻو آهي. مطلب نه مک جي جاپ تي رجڻ نه آهي
پر اڳتي اڀياس ڪرڻو آهي. ٿان جو آهستي آهستي، ڌيري ڌيري، هوندي آندڙ سمون شروع
ٿي وڃي. پوءِ من جو ڌيان آندڙ ڏني ۽ ۾ لڳي وڃي، ٿان جو نيٺ آما جو واسو سچ ڪند
۾ ٿئي، ۽ آما شيد ۾ لڌو لين لڳي رهي. انهيءَ دشا کي صاحب سن سماڏي اڃا سهج
سماڏي ٿا سڏين. اتي ٿئي ٿو سچو پاٽ پوڄا، هوم بگيه، ٻر نيم، ورڻ ٿيرت، جاپ ٽاپ
ٿياڻه ٿوسيا. باقي سڀ پاڪندي ڪرم ڪانڊ آهي، پاٽ سان دغا بازی ۽ ايشور سان دوکي بازی
آهي. اها دغا بازی ۽ دوکي بازی نه ايشور کان ڳجهي رهندي ۽ نه پئي ڪنهن کي نقصان
پهچائيندي. پنهنجو ڪهاڙو پنهنجي پير تي هڻي، پاٽ کي پورو ڪرڻو آهي. اي بسدا،
خواب ۾ ۽ خواب جي خمار ۾ نه، ڪوڙ کي سچ سمجهيو آهي. جڏهن خواب ٿئي ۽ خواب
جو خمار لهي، نه خواب، خواب سمجهيو آهي، سچ سچ سمجهيو آهي ۽ پاٽ ٿان ڪريو آهي.
اڳيان ۽ اوديا جو پڙدو نه خواب مثل آهي. انهيءَ خواب ۾ ۽ پاٽ انهيءَ خواب جي خمار
۾، هيءَ پر ڪريءَ جو پوئج نه سچ سمجهو ۾ اچي ٿو. جڏهن اڳيان جو پڙدو ڏور ٿئي
ٿو، تڏهن غفلت جو خواب ٿئي ٿو، خوديءَ جو خمار لهي ٿو. پوءِ آندڙين اڪ ٽڪي ٿئي،
اصليت جي خبر پئي ٿي ۽ جيءَ پاٽ ٿان ڪري ٿو نه ڪيئن ۽ ڪيڏو وقت نه، ڪوڙ کي
سچ سمجهي وينو هوس. اها پوڄه، ٿي ڪيان آهي، ٻر ڪيان آهي، ٻرهر ڪيان آهي.

چٽ صاحب ۾، ڳرو نانڪ ڏيو جن، پڄن ڪنڊن جو بيان ڪير آهي: ڌر ڪنڊ،
ڪيان ڪنڊ، شرم ڪنڊ، ڪرم ڪنڊ ۽ سچ ڪنڊ. ڳرو ڳرنت صاحب ۾ ڪٿي ڪٿي پڄن شيدن
جو نه ذڪر آيل آهي. موني متي وارا فقير نه پڄن منزلن کي مڃيندا آهن: ناسوت، جبروت
مڪوت، لاهوت ۽ هاهوت. ٿوري ۾ ائين ڪٿي چئجي ته روحاني سفر ۾ پڄ سوڪهر

سلي مان سهڙجي ٿي سگهي ٿو. وانت بدلاءَ نه من نه چال بدلائي. من جو موڪر بدلو نه
 چڪر ٿي ٿيون کڻي پوندو، رنگ ٿي ٿيون لڳندو. رنگ جي گرمانش به، من ٿوڻ اڪر
 مان، موم بهان نمرل ٿيندو، سرسب ۽ سرايت به لالائي ٿيندو، آنند ڏئيءَ جو آلاب
 اٿائيندو. اهو مهارس ماڻي ٿرپس ٿيندو. اٿن اٿا آزاد ٿيندي ۽ اکند آنند به ايندي.
 ائين مانس جيم سٿلو ٿيندو، آواگون هر چڪر ختم ٿيندو. ٻاهيءَ اوستا کي صاحب بهرم
 بدوي يا سهج بد ٿا ڪولس. جهون هي حاريد به، هڪ جنم نه حق هڪ بل مثل آهي.
 آدم ۽ اڪير آخر سٿل ٿا ٿيندڙن. سو سگرو سوهن جي شرن به اچ. شيوا ڪماءَ، نام وٽ،
 شد هر گرهه ڪر نه مڪتي ماي. دير لڳي نه مڪر نه آهي. سوڀ ملڻ به شڪ شوره
 ڪو نه آهي. سگرو هر درس نه ڪنن به ڪن، پر سچو چپ، لب ۽ سنم آهي،
 سگرو هي شد به سڙي لڳائڻ.

سگرو اوسيو ويڪڙا - چيسا هڪس سنار
 ڏاڻي مڪم نه هروڙي - چچر شد نه ڪري ويچار.

نام، ارڪار آهي، اصل اڪال ٿرڪ آهي. نام لٽ نه آهي پر بهال آهي، آتمڪ
 شڪتي آهي. اسان هي جان هي جان آهي، ٿور جو ٿور آهي، جوس چي جوس آهي.
 ڪل عالم هي عادت لاءِ جٽڪ ٿورڙيل عرق يا عطر آهي. نام سچي باڻي، سچي آرٽي،
 سچي ارداس آهي. نام سچو سڌو آهي. نام سچ ڪند بهيٽ لاءِ اڏند ڪٽولي آهي. نام
 هي مهمالي الب آهي. شاسن ۽ جمر ٿيون، ٻولڻ ۽ بستڪ نام جو الب نه ٿا ٺهن پر فقط نام
 هي مهمالي ٿا ٻڌائن. نام اها دولف آهي جا نه ڪٽي، نه ڪسي. نام هي جهاز به سڀ
 ياتري سلامت آهن، جو نه مرشد باق ملاح آهي. ماڻهان ٺهيءَ جهاز کي نه ڏوڏي سگهندو
 ۽ نه باهه جهلائي سگهندي. نام پرڪريءَ جو جهاو آهي ۽ انسان جو آڏو آهي. جيئن ڦل
 ڏاڻي جو سهارو وٺي، مٿي چڙهندي ويندي آهي، تنهن منس به نام جو سهارو وٺي، من
 کي مني به آئي، اڳاٽا هر ٻڌو هٿائي، جهون مڪتيءَ جو مارگ ماڻي سگهي ٿو.

نام ٻلي ٻڙهي لڪي، ٻڙهي ٻڙهي، ٻڙهي ٻڙهي، پر جيستاءِ نام ڪم مان
 هردي به نه سماتي وٺي آهي، تيستاءِ حڪم مارڻ آهي. ڪٿن واپڪ ڪٿائي، عالم
 فاضل، هوميه ڪون هورازون هٿندا وٺا، پر ٻڙ به پير نه نه پائي سگهيا. ٻڙ به اهو پير پائيندو
 هر پنهجي اندر به پنهجي باق پسندو، ڪا به نگر جو نراسي ٿيندو، شد جي سڙي آنند
 ڏئيءَ به ٻڌيندو. ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان اڀياس ڪرڻ آهي، روزمره به باق ڪان
 امتحان وٺڻ آهي ۽ جيتري مرڻو آهي. نام هي علم جو عمل ڪبي. ورن آتمڪ يا مڪ
 وائيءَ مان طريقت ۽ آهستي آهستي جي معز ميس ٿئي ٿي، پر نس آنند ڏئيءَ سان ڏن لڳائي

گور جي . يقينن ڄاڻ ته پوءِ سڄو ستگور نوسان اچي سمنه ٿيندو، چاهي اُن کيس ڳول
لهين يا هُو توکي ڳولهي لهي . صدق ۽ سک سان، گور شيوا ۽ گور پگتي ڪماء ته گور ڪر
حاصل ٿئي . گور اڀريش، گور ٻاڙي، گور مت يا گور منتر ماي . اهو منتر آهي شيد مارڻ
معبود حقيقي . شيد ستگور جو آتمڪ سرُڻ آهي ڇو ته ستگورُ شيد جو جسماني سرُڻ
آهي . شيد ۽ ستگور ٻن مان شيد جي سرُڻي سان اُهو ڏٺي وڃندي، بشرطيڪ شيدڪ ڏن،
ن ۽ من مان چٽ ڪڍي، شيد جي سرُڻي سان اُهو ڏٺي وڃندي، بشرطيڪ شيدڪ ڏن،
هي، پريت ۽ پريت سان گور منتر اُچاري، ساڌ سنگت ۾ ويهي شيد جو سمن ڪري،
جا مطلب ۽ منورث مٿائي، نشڪار ڪرم ڪمائي . ستگور شيد سرُڻي، شيد اڀاسي
۽ سرُڻڪتيوان آهي . ستگور، شيد جي ڪڇي سان، شيدڪ جي من جو تالو يا
طاق کولي، اصليت جي محسوسيت ڪرائي ٿو . سکيا ۽ سرُڻ سان، شيدڪ کي رُحاني
منزلن جا سير ڪرائي، آخر پور پد تي پهچائي ٿو . گورُ ۽ گور جي گور ۾ اچي ويهي ته ڏس
نه ڪيئن نه ٿو رنگراز ٿي، رنگ ۾ رنگي . نير انداز ٿي نوزاني نظر سان اهو نير ڇڏي،
جو ڪهاڻ ٿي پوئي، سڪاپ ۽ ڪلپ دُور ٿي وڃي ۽ سچ کي اُڀري پوکي سگهين .
سڄي شيدڪ کي سڄي ستگور جو ئي سامهون ٿيندو . ڏيئي جي ڌڪيل کي نه ستگور جو
سهارو ملي سگهي ٿو، باقي ستگور جي ڌڪيل کي هر هنڌ ڌڪ پئي پوندي . هُو ڪٿي
ٿان نه پائيندو . هليا آهي هچتا ۽ نه رڳو مرشد جي منهن ڏس ۾ .

سو اي بند، نگر، اڀيرا بند، ستگور جي اوت ۾ اچ . جيون سنوار، اچڻ سڌار
نقي بلاءِ، نه شيوڪن جي شمار ۾ ڳڻجين . ڪوت چڏ، ڪمت چڏ، ڪمار چڏ، نه سچ
ڪي، سمن اچي ۽ سمارگ ملي . ڪئين مايا ڌاري مايا ۾ مڙهي ويا، موهه ۾ مڙهي
لوپ ۾ لڙهي ويا، ڪار ۾ ڪڙهي ويا، ڪروڙ ۾ ڪڙهي ويا ۽ اهڪار ۾ آزار جي
وڪار وڌي آهي، ڏني دوکياڙ آهي . سببڌي سوار ٿي آهي، متر مطلب آهي . نندا
دي، ڪسنگ پوڙيندو . سواد ستائيندا، ڏس رلائيندا . دنيا جو جواب ڪونه آهي،
جو حساب ڪونه آهي . سنسار سونو آهي، زندگي ڪيل خانو آهي . غلٽ ڇڏي
ٿي، اک پتي پهل ٿي . ڏيئي ۽ آتما جو پيد سڃاڻ ۽ پهچو پاڻ پڇاڻ . من پڇر
آهي ته چٽيوان ۽ چٽيوان نه آهي . آستر ۽ ايڪاڻ ٿي سگهي ٿو، نرليپ ۽ نرسنسي
هي ٿو . ڪوشش ۽ ڪشالي سان، ايمانداري ۽ اُور چاڻي سان، اٿي مان سائو ۽

گل مالها جو ذڪر، پهرئين ڀاڱي جي ستين باب ۾، صفح ۳۴۴-۳۴۶ تي آيل آهي.

پڄي. کس پرواز ڪرائڻو آهي، اڳاٽا ۽ ڏٺي پاتو ڇا ٻڌا پري ڪري، اُهو ڏاڍي ۽ ڏهاڙي ڏهاڙي لڳائڻو آهي ۽ ساڪاٽ سر ڀرڻ ۾ سٺا نظر آهي. - اهو ئي جيتوڻ جو مقصد آهي.

اچي چڪا آهن، جن مان * ”دسي گڻ مالها“ جو چاپ ڪرڻ، ٻيهر ٻيون قدم هڻڻ گهرجي. يقينن ڄاڻ ته پوءِ سڄو ستگور نوسان اچي سڌو ٿيندو، چاهي تون کيس ڳولهي لهين يا هو توکي ڳولهي لهي. صدق ۽ سک سان، گور شيوا ۽ گور ڀڳتي ڪماء ته گور ڪرڻا حاصل ٿئي. گور اپديش، گور باڻي، گورمت يا گور منتر ماني. اهو منتر آهي شبد مارگ، معبود حقيقي. شبد ستگور جو آتمڪ سرڻ آهي ڇو ته ستگور شبد جو جسماني سرڻ آهي. شبد ۽ ستگور پرماتما روڻي سڙي جا به پاسا آهن. ستگور شبد آهي نه شيوڪ سرت جي ڏن آهي. شبد جي سرتي سان اڻهند ڏني وڃندي، بشرطيڪ شيوڪ ڏن، ٺن ۽ هن مان چٽ ڪڍي، سڀ ستگور کي اڻي، ستگور جي شرن ۾ اچي، مڃتا ۽ مات ۾ رهي، پريت ۽ پريت سان گور منتر اچاري، ساڌ سنگت ۾ ويهي شبد جو سمون ڪري، من جا مطلب ۽ منورث مٽائي، نشڪام ڪرم ڪمائي. ستگور شبد سرڻي، شبد اڀياسي آهي ۽ سروسڪتيوان آهي. ستگور، شبد جي ڪنجي سان، شيوڪ جي من جو تار يا طاق کولي، اصليت جي محسوسيت ڪرائي ٿو. سکيا ۽ سپرش سان، شيوڪ کي وڻجاني منزلن جا سير ڪرائي، آخر ٻرم پد تي پهچائي ٿو. گورو ۽ گورو جي گود ۾ اچي ويهي ته ڏس نه ڪيئن نه ٿو رنگراز ٿي، رنگ ۾ رنگي. نير انداز ٿي نوراني نظر سان اهو نير ڇڏي، جو ڪهاڻ ڪلي پوني، سدڪلپ ۽ ڪلپ دؤر ٿي وڃي ۽ سچ کي لڙي ٻرڪي سگهين. سڄي شيوڪ کي سڄي ستگور جو ٿي سامهون ٿيندو. ڏٺي ۽ ڏکيل کي به ستگور جو سهارو ماني سگهي ٿو، باقي ستگور جي ڏکيل کي هرهند ڏک پٽي پوندي. هو ڪٿي ٿر ٿان نه پائندو. مڙيا آهي مڃتا ۾ ۽ نه رڳو مرشد جي منهن ڏس ۾.

سو اي بنڊا، نگر، اڀيرا بنڊا، ستگور جي اوت ۾ اچ. جيون سنوار، اچڻ سڌار ۽ لائقي بڻاء، نه شيوڪن جي شمار ۾ ڳڻجين. ڪوت چڏ، ڪمت چڏ، ڪماري چڏ، نه سچ چمڪي، سٺ اچي ۽ سمارگ ملي. ڪئين ماما ڌاري ماما ۾ مڃي ويا، موهه ۾ مڃي ويا، لوپ ۾ لڙجي ويا، ڪام ۾ ڪسجي ويا، ڪروڙ ۾ ڪٽجي ويا ۽ اهڙڪار ۾ آزارجي ويا. وڪار ويري آهن، ڏني دوکياڙ آهن. سڀندي سوار ٿي آهن، متر مطلب آهن. ننڍا نهڙيندي، ڪسنگ بوڙيندو. سواد ستائيندا، رس رلائيندا. دنيا جو جواب ڪونه آهي، حسرت جو حساب ڪونه آهي. سنسار سڄو آهي، زندگي ڪيل خانو آهي. غفلت ڇڏي سڄاڻ ٿي، اک پٽي ٻهل ٿي. ڏهه ۽ آتما جو پيد سڄاڻ ۽ پنهنجو پاڻ ڀڄاڻ. من چتر ۽ چنڊل آهي ته چنڊوان ۽ چنڊوان به آهي. اُستر ۽ اڀڪار ٿي سگهي ٿو، نرليپ ۽ نرسندي ٿي سگهي ٿو. ڪوشش ۽ ڪشالي سان، ايمانداري ۽ اورچائي سان، اٿي مان ساڻو ۽

* دسوي گڻ مالها جو ذڪر، ٻيهر ٽين ڀاڱي جي ستين باب ۾، صفح ۳۳۴-۳۴۶ تي آيل آهي.

ٻڃي. کس پرواز ڪرائڻو آهي، اڳاٽا ۽ ڏسڻ پاڻو ڇا ٻڌا پري ڪري، اُڻند ڏسيءَ ۾
ڌيان لڳائڻو آهي ۽ ساڪناٽ سرُٻ ۾ سمانظر آهي. راهوئي جيتڙن هر مقصد آهي.

آلٺا ئي انڪ ڄمن هي واسنائن، سنسڪارن جا ڪوش، ٻڌا يا ٿه ڇڙهي ڇڪا
آهن، جن سندس هڪ جهڪي ڪري ڇڏي آهي. چراغ هي ڇمڪ مٿان، ڇمڪيل
روئي چادر وڃائڻي وٺي آهي. راهي سڀ ٿه لاهڻا آهن، هٽائڻا آهن. نٿن ۽ لاندريس
کي آڻ مڃائڻي آهي نه سڪمنا ٿاڙي هٿ لڳي. ٿن ٿڻن کي لٽاڙڻ آهي نه ڇرلڻن ٻڌ
پراڻن ٿئي. لڙن دروازن مان لنگهي وڃڻو آهي نه دسري ڌٽار آهي. من، ماها، ٻڌيءَ،
ڇڪرن، اُٺڪڙ ۽ ٻرڪڙيءَ هي مڙوئي پار وڃڻو آهي، نه ٿرڻا اُوستا ۾ داخل ملي.
اَسڙول، سوکيم ۽ ڪارڻ سڙون جو سامت ڇڏڻو آهي، نه سج ڪنڊ ۾ لواس ٿئي. اٿن شد
هي سڙي اڳندي، اُڻند ڌڻي ٻڌڻ ۾ ايندي، سڄو سڪ نصيب ٿيندو ۽ اُڻند آڻند هر
اُٺڇڙ ايندو. راڻيءَ رس يا سواد ملڻ بعد، مڙ موت مڙ نه کائيندو، سنساري سوانن ۽
سمبڙن مڙوري نه ٿا سندن، ڇو نه من، من ئي نه رهڻو آهي. طلب، ٿمنا يا ترشنا من کي هاڻي
لنگ نه ڪري سگهندي، ڇو نه من هاڻي اُٺيءَ اُمر ٻڌي بهڻل آهي، هر وشه واسنائن جي
ٻهڻ کان پري آهي. ٻر ٻهڙي منزل اڙجي ۽ اڻانگي ٿيڙي محسوس ڪهڙي ۽ اوکي.

سو جي سالڪ هر مڻهن ئي اٿي طرف آهي ۽ منزل طرف نه آهي، نه هرڪا وڪ،
وڏي يا ننڍي، لڪڙي يا ٻلي، منزل کي دُور ڪندي ويندي. تنهن ڪري، اي بندا،
ٻهڙون ڏاڪڙ آهي منزل جي معانوس هئڻ، ٻهڙ ڏاڪڙ آهي منزل طرف مڏهن ڪرڻ،
ٿيون ڏاڪڙ آهي حشمت جي هدايت حاصل ڪرڻ، ۽ ڇوڙون ڏاڪڙ آهي صدق ۽ سڪسان
ٻڌڻ ٻڌڻ. ٻڌڻي ٻڄاڻا، ٻانڊڻڙو ٻرمانا هي ٻهڻا هٿ آهي، واٽل جي رهڻيءَ اندر
آهي. هاڻي کس نه ڪو پڙ نه ڪو ٻوڙو، نه لهر نه لوڙو. ٻلي ٻڙ ٻڙو ٻڙي هلي يا دڪوڻ
ٻلي، ٻلي ٿاڙو جي يا ڌڪا کائي، ٻلي سڙڪي يا ساڙي پئي، ٻهڙيءَ ٻڙڙو ڇو ٻڙو
ٻڪ ٻار ٻهڙندو، صبح سلامت ٻهڙندو، ڇو نه هڙ سڀ ٻا لڳ لاڳاها لاهي، ڏانار جي
ڏوري ٻڪڙي ٻهڙو آهي. اها ڏوري ڏوگر ڌاري، ٻاهان ٿاڙي، سمندر اورانگهي نه
وڃي آخر ٻار ٻهڙائيندي. سالڪ آدم ڪري نه سائن نه سڀ عطا ڪري.

سڙي بندا، دل دنيا مان ڪڍي دل ۾ لڳاء. ڄمون بدلائڻ ۽ سڌارڻ لاءِ، من
کي سنڌو ڪرڻو آهي. اٿي ٿانءَ نه ڪڍ وجهي سگهو ۽ نه ڪڍ جهلي سگهو. گندي
ٿانءَ کي اڙهل ۽ اڇو ڪري، ٻوڙ ٿي ابي ڪا صاف ۽ سڀ شيءِ وجهي سگهي. سو
اڙهڻن کان آخر ٿي، مٿن هر ڪرڻ ڪر، نه اندر ۾ ڪان جي روشنائي اچي، سڙو مان
سڙي سمجھي، آڻا ۾ سڙي لڳي. اُڻند ڌڻي مڙي. راڻيءَ ڏس ۾ ڪافي ڏس اڻي

جي سهارِي سان، پاڻه رادو اُنهيءَ سار سان سُرنِي لڳي ويندي. انهن شرطن جي پوئواريءَ بنا، سُرنِي ملائڻ مشڪل آهي. ڪبير صاحب به ساڳي ڏني آهي:

گور دڪلائي موري - ڄم مرگ پڙت هيچ چوري
راڳ سورڻ، ڪبير صاحب، شبد (۳۰)

ساز ۽ وڄائيندڙ ميلاب ڪن ته سر نڪري، راڳ ۽ راڳيندڙ ميلاب ڪن ته آلاپ اٿي، ڪاٺ ڪاٺ سان گسجي ته باهه ٻري، لوهه ئي مٽر ڪو لڳي ته چڻڪ چمڪي، مٺي ۽ مٺي نارون ملن ته ٻج ٻج ٻج ٻج، ٻوڪ ٻوڪ ٻوڪ ٻوڪ، مونکي مڏڪر ملن ته ونش وڌي. مطلب ته ميلاب يا ملاوت مان، هڪ نئون نتيجو ٿو نروار ٿئي. پيداشي نتيجي جا جزا يا عناصر ته اڳتي ميلابن ۾ موجود آهن، پر فقط ميلاب يا ملاوت لاءِ منتظر آهن. رڳو منظوري ملي ته نتيجو ظاهر ٿئي. ريڊي ائڊر به ته ڏن لڳي بيٺي آهي. فقط ٻڌي ۽ ڦيرائڻ جي دير آهي. تيئن ائڊر به آتمڪ آواز، رُحاني راڳ، يا سُرت جو سر سمائل آهي. فقط من کي اٿي مان سَٿو ٿي، اُنهيءَ سر ۾ سر ٿي لڳائڻي آهي. سَٿي بنا اٿي سر ٿي لڳندي ڪانه. ساڌن ئي من کي سَٿو ڪندا.

اي بند، تون من جي آٿائيءَ کان غافل آهين، تهن ڪري، سَٿائيءَ کان غير واقف آهين. اٿو من دشمن آهي ته سَٿو من دوست آهي، پر توکي دوست دشمن جي پڇاڻ ڪانه آهي، اٿو مڪي ۽ ٻاهر مڪي درسيءَ جي فرق جي شناخت ڪانه آهي. شناخت ۽ پڇاڻ بنا، سنجين وات ڪيئن لپندي؟ جي جيون جي مقصد جي معلوميت ئي ڪانه آهي ته حاصليت لاءِ حيلو ڪيئن هلائي سگهيو؟ تنهنجو ڌيان لڳو بيٺو آهي دائري دما من ۾، ڇت اٿڪيو بيٺو آهي سنساري سڪن ۾، من متوالو ٿيو بيٺو آهي سر ۾ سوادن ۾، سمون گُٺو بيٺو آهي پنهنجن ۽ پراڻن جي پيڊن ۾، پوءِ هن طرف جا ٽرنگ ۽ ٽرانا، آواز ۽ آلاپ، توکي ڪٿان ٻڌڻ ۾ ايندا؟ جتي سمون هوندو، اتي ئي ته ڌيان لڳندو. وري جي سواد ۽ سنبڌ ڏک مان اڻهن ٿين ٿا يا ڏک ۾ بدلجن ٿا، انهن ۾ سڄو سک ڪيئن پالجي پوندو؟ هيءُ سنسار آهي پوڄل ساگر، ڏک ساگر، جنهن کي نه آهي ڪنڌي نه ڪنارو، نه هيءُ ٻو نه هوءُ ٻو. هن ڪال ۽ مايا جي ديس سان دل لڳائبي، نه ڄمڻ ۽ مرڻ جو ڇڪر ڏانءِ ڄاڻو رهندو. هن مَل مَوَلر جي دٻييءَ کي ٿي پاڻ سمجهيو، ته اُمر ٿا اوس غائب رهندي. جي من کي ڇوٽ ڇڏيو ۽ سمون ڪري نه سنواريو، ته آتما جا ڪوش ڪونه ڪٽي سگهبا. من آتما مان شڪتي ۽ جياپو پراپت ڪري، آتما جا زنجير، زياده مضبوط ڪري رهيو آهي. اهي ڪوش ڪٽي ۽ زنجيرون ٽوڙي، آتما کي آزاد ڪرائڻ آهي، پڪيءَ جو بچرو

(۲) گهٽ گهٽ اٽلر برهم اُڪاڻا - گهٽ گهٽ جوت سائي
اٽلر ڪهاٽ مڪئي ڪورمئي - پريچ ٺاڙي لائي .
واڳ سرور، مهلا
بهلا، شبد (۶۰)

اُتند ڏلي ڪو اکر ڪونه آهي، ڪو بس ڪونه آهي، ڪو سار ڪونه آهي، سا
بولي ڪانه آهي. اڻڪاٺ هو آواز آهي، سانس هو سڏو آهي، اُٺلڪيل اکر آهي، اُٺ
ٻوليل ٻولي آهي، اُٺگيوڙيل ٺاڙون آهي، اُٺرچيل سار آهي، اُٺرئل سر آهي، اُٺلڪل
آلاپ آهي. مڌرميناج کان معي آهي. بي انٺ مان لڪري ٿو، بي انٺ ۾ سمانهي ٿو. حٺان
اُتند ڏلي آهي، تنهن کي صاحب ٿل يا تسرا ٿل چون ٿا. ڪي لفظ سر ٻڌا، شؤنتر
يا دود ڇڪشو به چون ٿا مطلب نه انسان هي اُتند، سڀ موجود آهي ۽ اُتان ئي ملو آهي.
پار برهم هو عڪس پو ڪوئيءَ ۾ آهي ۽ پو ڪوئيءَ هو عڪس انسان ۾ آهي. سو اُتند
ئي آهن، سڀ ڪند، برهمند، رُوڄائي منڊل، سُرُج منڊل، چنڊرما منڊل، ٿارا منڊل،
اُتند ڏلي، برهم داس ۽ پار برهم داس. هو سڀ لوڪ ۾ آهي، تنهنجو رُوپ پو ڪوئيءَ
۾ ۽ اهوئي هيءُ آهي اُتند آهي. سڀ رڌيون، سڌيون، ٺڌيون، طاقئون ۽ شڪهيون اُتند
۾ آهن. نه اهي اسرار اُتند ۾ رستي ڪونه ٿي سگهيا، ٻاهرين ڪوڙين اکين ڏٺا
ڪونه ٿي سگهيا. جڏهن اُڪان هو ٻڌو هوندو، تڏهن رُوڄائي روشني ظاهر ٿيندي.
۽ اُتند ۾ اڪ ٿيندي. اهو اسرار سڪرر ڏيکاري سگهندو. چنهن چنهن اهو اُتند ڏليءَ
هو اسرار ڏار آهي سو چاهي ٿو ته اُن ڇشڪي کي ڇهتي ٿان ۽ مَور نه مَوان ۽ مڪي
۾ ٽنڪس کي نه هڙند ٻن هڙان. اهو به لڳاو آهي! ڪوڊو ٺاڪ ڏاڙ هن ٿرمانس ٿا :

ڪرر ڪي ساڪي اُمره ٻاڻي - پڙهه هي پُرواڻ ٻيا
دو درسن ڪا پڙهر هروڙ - مڪم ٻڌڪني ڪري ڪيا ؟
واڳ آسا، مهلا
بهلا، شبد (۳۸)

حالي سوال ٿو اٿي ته هي اُتند ڏلي پنهني اُتند ۾ هردم پئي اُتي وڃي، نه ٻڌڻ
۾ ڇو نه ٿي اچي؟ ٻڌڻ ۾ ايندي ڪٿان جڏهن ساڳئي اُتند ۾ ٻه ڊوڙ ڪوهسان، غلغل
ڏٺڪر لڳا بيٺا آهن؟ هي گهر ۾ ٺار، ڏياريءَ جا ڦٽاڪا ٻه ٻارين ۽ ٻه ٻيا ساڙين، يا شاديءَ
جا ڊهل داما ٻيا رُوم سان وڃن، ته ڇا هڪ ٻئي جو آواز ٻڌڻ ۾ ايندو آهي؟ سو جي
وڃاڙ ڌارا ۾ اُٺڪ رٿن ۽ وڃائڻ هو وڃن هونڊو، حرص حواس هو هراس هونڊو، حسد
۽ حسرت هو هل هڳامو هونڊو ۽ من هي رڇي اُتي ٿي گئي سڀني هوندي، نه ٻيءَ رُوڄ
هي رباب هي رسيائي پو ڏسي ڏن، ٻڌڻ ۾ آڙس ڪانه ايندي. اهوئيءَ ٻڌڻ لاءِ ٻه
سروري شرط آهن: پهرين ماحول ۾ شائتي ۽ ٻيو ڏياريءَ طرف ڌيان. ٻيو سڪور هي شبد

سر جي رڳو ۾ آندو وڃي ٿو، سر کي جڏهين مٿو ۽ منو آواز ماري ٿو ۽ مني آواز کي جڏهين سازن جو سمورن ساعت ماري ٿو، تڏهين ٻڌندڙ جي من کي ڪيڏي نه موج ۽ مستي چڙهي ٿي، هٿين تي ڪيڏو نه نار پئي ٿو، دل کي ڪيڏي نه راحت اچي ٿي، چٻي بلنديءَ ۾ ڪيڏي نه اُڏر ڪري ٿو. پوءِ ٻڌندڙ کي اکر سمجهه ۾ اچن چاهي نه، اکرن جي ٻوليءَ جي ڪيس واقفيت هجي چاهي نه، پر اثر اچي ٿو اکرن جي آلاپ سان، سر جي سوز مان ۽ اندر جي آتش مان. اهڙي سُرندي جي سر مٿان ۽ ساز جي سوز مٿان ٿي، پڄل، راجا راءِ ڏياچ جو سر قربان ڪرايو هو. پر ڪهه وارا ئي قدرشناسي ڪندا.

جي رواجي راڳ اڳيان نه سر جي ست اچي سگهي ٿي، نه اُنحد ٽنهيءَ اڳيان ڪهڙي اُن ۾ ڪنن سان ٽٽائون يا ڪهڙي اُن نه پر پٽي پر ڪشائون هجن، نه به اهي سڀ، ساڌڪ جي سائينءَ سامهون، هڪ ٽچ پيٽا آهي، ڀڳل دل جي شردانچلي آهي. آخر نه اُنحد ٽنهيءَ ۾ راڳ ۽ طرز، سُر ۽ آلاپ سڀ رڳو حالي آهن، شاهي شمع جا شولا آهن، حقيقي عشق جا آلا آهن ۽ چيتا جوڻ چڱوڻ آهن. پوءِ انهيءَ حاصلت لاءِ، چون ڏئون پسيو هڪ ڪجي؟

پر مانا پاڻ نه پيو ٿو لاهي اُندر ۾ راس رچائي ۽ اکرن بنا آلاپ اُٿاري. پوءِ اهو ٻڌي، ساڌڪ جي صورت چوڻ ڇهڪي، سر بر چوڻ بهڪي، من چو نه اُمنگ ۽ اُتساهه ۾ اچي، چٻي چوڻ اُٿل پتل ۾ اچي، هردو چوڻ خوشيءَ جي لهرن تي نجي ۽ آتما چوڻ اُنحد ۾ ڪجي؟ جي اهڙي خدائي خمار جي خدڪي لڳي، نه پوءِ خادم وڌيڪ ڇا ٿي ۽ ڪيئن ڪجي؟ لوڪ چئي نه لڳت اٿس، چريائي اٿس يا بيماري اٿس، پر خادم، عوام کان عاهدو، نيات کان نيارو، پريو جو نيارو، سو پيو دنيا کان دُور رهي، مالا کان منهن موڙي، اُٿيئي مرڪي مشڪي نه اُٿيئي رني رڙي. پر هو هر دم شبد جي سُرت ۾ سمايل آهي، اُنحد ٽنهيءَ جي آواز ۾ اٽڪيل آهي، جبلت ۾ جڪڙيل آهي، جمعيت ۾ جميل آهي، جانب ۾ جڙيل آهي ۽ جاويد ۾ جڙيل آهي. اهو اُنحد ٽنهيءَ جو اسرار آهي، ايشور جو اظهار آهي، انسان جو اِجلال آهي ۽ واهه واهه جو وسند آهي. ڪي ورلا انهيءَ وقت تي وڃن، وڃي بهجن، بهجي پسن، پسي پرن، پري ٿي چپ ۾ اچن. صاحب فرمايو آهي:

(۱) هر اُنتر وارا پوڻ هـيـي ميري گـوـنـدا -

هر آپ وڄائي ٿو وڄي جيءَ.

راڳ گروڙي، مهلا

چوٿان، شبد (۳۰)

هر اُنتر نام نڌان هـيـي ميري گـوـنـدا -

گرو شبدي هر برپ گاجي جيءَ.

- (۱۹) د یوستانه^۲ کیا نیشا^۱ - نه هاجي شبد اناحد^۱ پاڼي
نه چندنه^۱ سورج پوڼ نه پاڼي - ساکي^۳ جاکي گورمک. جاڼي .
- (۲۰) پيڼ رسال و جاوې سوئي - جاکي ار پوڼ سورجهي هوني
نانک بوجه. راه. بد گورمت - هر رام نام لئو لایا .
- (۲۱) ساچا شبد جهان من پایا - پورب لکيا نبي کمايا
سور شيوه. سچ دیاوهم - سچ رتي وپجاري هي .
- (۲۲) وایج پوڼ ني آپ و جائی - شو شکتی دیه. مه پانی
گور پراسدي اتی هروي - گیان رتن شبد ناها هي .
- (۲۳) هاجي دن آکارا - آپ و جائی و جاوڼ هارا
گهت گهت پوڼ وهی لک رنگي - مل پوڼ سپ و جائدا .
- (۲۴) کپت بجهي سیتل آگهانی - سن انحد پسر پتي بساد
آند پیا نانک من ساچا - پورون پوري ناد .
- (۲۵) پوري گور تي محل پایا - پت پرگت لوئي
نانک انحد دني در و جدي - مليا هر سوني .
- (۲۶) چیتا اندر جیت شبد هي - جت شه. هیلوا هوو
پن شبدی جگ آتیر هي - شبدی پرگت هوو .
- (۲۷) گهر مه. گهر دکاء دیت - سو ستگور پرگت سجا
پنج شبد دتکار دن - نه هاجي شبد نیشا .
- (۲۸) پسي شبد وچي مت گورمت - وډ پاي انحد وچيا
آند مۇل رام سپ دیکيا - گور شبدی گرونند گچيا .
- واڼ راه کاي، يگت
پيڼي، شبد (۱)
- واڼ مارو، محلا بهلا،
سولهو (۱۱) ۱۸
- واڼ مارو، محلا
نيجا، سولهو (۱۰) ۷
- (۲) ۱۳
- (۴) ۱۸
- واڼ سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۶۹)
- واڼ سارنگ، محلا
چوټان، وار (۲۸)
- (۳۳)
[سلوک محلا نيجا]
- واڼ ملار، محلا
بهلا، وار (۲۷)
- واڼ کانزا، محلا
چوټان، وار (۷)

۱. پرماتما . ۲. آستان . ۳. سکيا . ۴. ابدیش . ۵. نيشي لوك . ۶. جيو و جنب .
۷. ساس، پراڼ . ۸. ترپت تپ . ۹. اشچرج، تعجب . ۱۰. عزت، مان . ۱۱. آندر پر .
۱۲. اوندھ، آندوکار . ۱۳. روشداني، سورجورو . ۱۴. پرگهت نئي تر . ۱۵. سار .

(۱۰) لَوْنَد بَانِي وَجِي وَاذَلِي - وَاچِي أَنَد لَوِي

، كِه نَانَك مِيع رُز كِهَر پَايا - مِري لَانِي هِي سَكِل وَسُورِي .

(۱۱) كَهْل پُرگاس سدا رَنگ راتا - أَنَد شَد وَجايا

، تَن مَن نَرَمَل نَرَمَل بَانِي - سَچِي سَخ سَمَايا .

(۱۲) كُور دَكَلَانِي مَوِي - جَت مَرَك بُزَم هِي چَوِي

مُؤَلَّدِي دِرَوِي - باجِيلِي أَنَد باچِي .

(۱۳) اَن دِن مِيل پيا مَن مَانيا - كِهَر مَدَر سَوَهَالِي

بِج شَد دَن أَنَد وَاچِي - هَر كِهَر سَاجِن اَنِي .

(۱۴) أَنَد شَد وَجَانِي هَر حِيَت كِهَر اَنِي - هَر كُكَلَوَه نَارِي

اَن دِن پَكَم كِهَر كُور اَنِي - سَا دِن كَسَم بِياري .

(۱۵) لاه مَن لَاجِي سَتَكُور اَنِي - أَنَد شَد دِن لَوُر وَجَمَا

هَر هَر اَسَم كَرِي دِن رَانِي - رَك چَرخ هَر تَال بُورِيَا .

(۱۶) كَرَن لَرَمَلَك هِيَا - اَنَد كُطِي كِهَرَا

اَنَد بَانِي اُؤَلِي - سَمَن هَت رَاچِي كُؤَلِي

سَن سَمَا شَتَا تِه اَسَن - كِهَرُول پَرَم بُور تِه اَسَن

پَكَم سَنگ پَرَم كُوشَت كَرَم -

تِه هَرَك تِه سَوَك تِه جَمَر لَه مَرَم .

(۱۷) كِهَر سِيَانِي شَد وَاچِي - كَلَا جَت كِهَر دَارِيَا

بِج دُؤَم تَد وس كِيَتِي - كَال كُتَك مَارِيَا .

(۱۸) جِه سَمَرَن هَوَه مَكَم دَتَاو - حَاه بَتَكَم لَهِي سَمَار

لُؤُوت كِي كِهَر اَحَاوَه تُوَر - اَنَد اَكَه سدا پَرَاوُر .

وَاچِي وَدَهَس، مَحَلَا

بَهَران، چِمَت (۴)

وَاچِي سَوَرَن، مَحَلَا

يَچَا، شَد (۷)

وَاچِي سَوَرَن، كَسَر

صاحب، شَد (۱۰)

وَاچِي سَوَهِي، مَحَلَا

بَهَلَا، چِمَت (۱۱)

وَاچِي سَوَهِي، مَحَلَا

يَچَا، چِمَت (۱۵)

وَاچِي بَلَاوَل، مَحَلَا

چَوَتان، اَشْتَمَدِي (۵)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

بَهَران، شَد (۳۵)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

يَچَا، اُنَد صاحب (۵)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

صاحب، شَد (۹)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

يَچَا، اُنَد صاحب (۵)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

صاحب، شَد (۹)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

يَچَا، اُنَد صاحب (۵)

وَاچِي رَامَكَلِي، مَحَلَا

يَچَا، اُنَد صاحب (۵)

۱. پَتَا . ۲. دَك دَرَد . ۳. هَر دِي دُؤَلِي كَهْل كَل . ۴. تَوِي پِيو . ۵. سَچِي رَاه . ۶. وَگَار .

۷. بَد كِيو . ۸. سَمَرَن، مَلَاپ . ۹. مَن مَوَهِنْدُؤَل كِي لَو . ۱۰. پَر مَانيا . ۱۱. جَكِيَاوُر

اَسْتَرِي . ۱۲. تَرَاوَن . ۱۳. مَهْمَا، جَمَن . ۱۴. سَاكِر . ۱۵. مَلَكَمَب . ۱۶. چَارِي . ۱۷. كَالَه

اَوَلِيَه، كُشَكُؤُر . ۱۸. سَك . ۱۹. دَك . ۲۰. خُوش نَصِيب . ۲۱. شَكْتِي . ۲۲. كِنْدُو بَا دَب .

(۳) شبد مري سو مر رهي - تر مري نه دوجي وار

سري واڳ، محلا
بهلا، اشتهدی (۷)

شبدی هی لی پانیعی - هر نامی لگی پیار.

(۴) ستگر ملتی آلی پی - نووند خرچہ کاء

سري واڳ، محلا
چوٿان، وار (۲۱)،
سلوک محلا نیجا

انارھ سڌي پچي لکيا ٿون - نچ گهر وسي نچ نساء
آنند ڏني سد وچدي - ان من هر ليو اء
نانک هر پگت نان کي من وسي - جن مستک لکيا ڏر پاء.

واڳ مانجهه، محلا
پنجوان، شبد (۳)

(۵) آنند واجي سهج سهيلا - شبد آنند کري سد کيلا
سهج غفا مه تاري لائي - آسٺ اوج سوارا جی.

واڳ گورڙي، محلا
چوٿان، شبد (۳۰)

(۶) هر آنتر واکا پوٽ هي ميري گوندا -

هر آب وچائي تر واجي جي.

هر آنتر نام نڌان هي ميري گوندا -

گور شبدی هر پوپ گاجي جي.

واڳ گورڙي، محلا
پنجوان، اشتهدی (۸)

(۷) گور کي اچن ميا ميرا پر -

گور کي اچن پیکو سپ ارهم

گور کي اچن کیند واک جوک - گور کي سنگ تر یا سپ لوک.

واڳ گورڙي، محلا
پنجوان، سکمی
صاحب، اشتهدی (۱) ۲۳

(۸) سن سماء - آنند نه ناد

کهن نه جاني - اچرج بسما.

(۹) نه انیک واجي سد آنند هي - سجي رهيا سمائي

واڳ آسا، محلا
نیجا، چیت (۴) ۲

اڳ کهي نانک ستگر مليعی -

ڌاوت ٽميا نچ گهر وسيا آلي.

اهنکار نورف کري تر. ۲. من آنڊرئين طرف ٿئي تر. ۳. هميشه. ۴. سكي، برسن.
خوشيون. ۶. گيان. ۷. سمادي. ۸. بئنڪ. ۹. ساس. ۱۰. وچي تر، ڳائي تر. ۱۱. ڏنر.
پرمانا. ۱۳. شانتی. ۱۴. سمادي. ۱۵. وڙنشو، تماشو. ۱۶. واکا. ۱۷. چنڊيل.
آستف ٿئي تر.

(۱۱) آنهد شېډ، يا ډني.

(۱) برېر بدارت ځن کھت وښا - سهځي دهې سمانې
 شد وڼي سي ونگ چاڼو لي - وائي سهځ سټانسي
 رسنا شد وچار رس مائي - لال پټي ونگ لائي
 وار نام نهکړول حاتيا - من ترپټيا سالمه آني
 پندمه ټوږه ټوږه موڼي سب ټاکي -

برېر پټک ټکي بيکډاري

گرو بوساد لړانځن پاي - ساچې شد وچاري
 آواځون لړار سچ وائي - ساچ شد من پاي
 سگور شير سدا سک پائيتي - ځن وچه آب کړالا
 ساچې شد سهځ ډن آچي - من ساچې لنز لائي
 اکس اکوچر اسم لړانځن - کورمک من وښايي
 اېکس مه سب ځنگر وڼي - درلا اېک پچاڼي
 شد موي ټان سب کچ - سوهي - آن ډن اېکو حاتې
 حسر ندر کړي موڼي ځن اوځهي -

هرور کهڅا کتن له حاتي

نالک نام وڼي سي بېراځي - اېک شد لنز لائي.

[راچې سارنگه، محلا تيمکا، اشتهدي (۲)]

(۲) کيان کنډ مه - کيان ټرچنډ

ټيچ ااد پټود - کړوډ آند.

سري حب صاحب
 محلا بهلا، ټوږي (۳۶)

۱. هرډو، آندرو. ۲. سپاوېک. ۳. ټوږوډو، سټور. ۴. پوټر، شډ. ۵. موڼ ډاري. ۶. پرمالما.
 ۷. چمډ مړډ. ۸. آندکار. ۹. کيان. ۱۰. کړيا. ۱۱. سمهوي ټو، سچاڼي ټو. ۱۲. سچا وټراځي.
 ۱۳. بړکاش ټي ټو. ۱۴. آنهد شد يا ډني. ۱۵. ټډنډ پر اچي ټي. ۱۶. خړ شون، حشن.

سري راڳ، مهلا
پهلا، اشتهدي (۷) ۸

سري راڳ، مهلا
چوٿان، وار (۲۱)،
سلوڪ مهلا ليڄا

راڳ مانجهه، مهلا
پنجوان، شبد (۳)

راڳ گورڙي، مهلا
چوٿان، شبد (۳۰)

راڳ گورڙي، مهلا
پنجوان، اشتهدي (۸)

راڳ گورڙي، مهلا
پنجوان، سڪمئي
صاحب، اشتهدي (۱) ۲۳

راڳ آسا، مهلا
ليڄا، چيت ۲(۴)

(۳) شبد مري سو مر رهي - ٿر مري نه دوجي وار

شبدِي هِي نِي پَانِيئي - هر نامي لکي پيار.

(۴) ستگور ملتي ^۲آلتي پئي - نئونڌ خرجي ڪاء

انارھ سڌي پڇي لکيا ٿين - نچ گهر وڃي نچ نساء

آنند ڏني سڌ وڃدي - ان من هر لبو لاء

نازڪ هر پگت نان ڪي من وڃي - جن مستڪ لکيا ڏر پاء.

(۵) آنند واجي سهج سهيلا - شبد آنند ڪري سڌ ڪيلا

سهج غفا مه ٿاڙي لائي - آسڻ اوج سرار سا جهي.

(۶) هر اُنتر واجا پوڻ هِي ميري گوندا -

هر آپ وڃائي تڻ واجي جي.

هر اُنتر نام نڌان هِي ميري گوندا -

گور شبدِي هر پوپ گاجي جي.

(۷) گور ڪي اڃن مڻيا ميرا پرم -

گور ڪي اڃن پيڪيو سڀ اهرم

گور ڪي اڃن ڪيندو راج جرم - گور ڪي سنگ ٿريا سڀ لوڪ.

(۸) سن سماء - آنند نه ناد

ڪهن نه جائي - اچرج سماء.

(۹) نه اُنڪ واجي سڌ آنند هِي - سڄي رهيا سمائي

اڻ ڪهي نازڪ ستگور مليئي -

ڏاوت ٿنميا نچ گهر وڃيا آني.

۱. اهڪار نورف ڪري ٿو. ۲. من آنند وئين طرف ٿئي ٿو. ۳. هميشه. ۴. سڪي، پرسن.
۵. خوشيرون. ۶. گيان. ۷. سمادي. ۸. بئنڪ. ۹. ساس. ۱۰. وڃي ٿو، ڄاڻي ٿو. ۱۱. ڏنر.
۱۲. پرمانا. ۱۳. شائتي. ۱۴. سمادي. ۱۵. رُونشو، تماشو. ۱۶. واجا. ۱۷. چنڊيل.

(۱۱) آنعد شبد، يا دُني.

(۱) برلم بدارت جن كهت وِسيا - سههي رهي سمايي
شد رتي سي رنگه چاؤ لي - رالي سهج سِيائي
رسنا شبد وِچار رس مائي - لال پئي رنگه لائي
رام نام نهكړل هاڼيا - من تر پتيا سانب آلي
پندېد پږه پږه موږي سپ ټاكي -

برم پيکه لکي پيکاري
گور برساد نړاڼن بایا - ساچي شبد وِچاري
آواڅوڼ لوار سچ رالي - ساج شبد من بایا
ستگور شيو سدا سک پانتي - جن وچه آب گروا
ساچي شبد سهج دن اهي - من ساچي لنز لائي
اگر آگرچر لاس نړاڼن - کورمک من وِسمائي
ابکس مه سپ حکمر وِرتي - ورلا ابک پچاڼي
شبد موي ټان سپ کچ سوهي - ان دن ابک وِحاتي
چسرو نذر کړي سړي جن سوهي -

هرور کهڅا کتن له جاني
ټانک نام رتي سي پيراکي - ابک شبد لنز لائي.

[راڼه سار ننگ، محلا ټيکا، اشپيدي (۲)]

(۲) کيان کيد مه - کيان پړچند
پتي ټان پږد - گور د اُسد.

سړي هب صاحب
محلا بهلا، پوږي (۳۶)

۱. هرور، اندر. ۲. سياروک. ۳. پوږوهر، سهږ. ۴. پوتر، شبد. ۵. مون ډاري. ۶. برمانا.
۷. چم مړ. ۸. اهدکار. ۹. کيان. ۱۰. کړپا. ۱۱. سوهي تر، سچائي تر. ۱۲. سچا وِراڼي.
۱۳. برکاش پتي تر. ۴. شبد يا دني. ۱۵. پښه م اچي پي. ۱۶. خورشون، جشن.

(۳۰) آڱيان ترشنا اس ننه جلائي -

تسدي اوجهي جو گور شبد ڪمائي

نن من سیتل ڪروڙ نوارئي - هومي مار سمايا .

(۳۱) جه جه ديڪان ته ايڪو سوئي - اه گور مت بُڌ پائي
من ن پيران ذري اس آهي - نائڪ آپ گوائي .

(۳۲) گور ڪا شبد رتن هي - ڪر چانڊ آپ دڪايا

آپڙا آپ پچاڻيا - گور مٽي سچ سمايا .

(۳۳) سڀنتر سندسار سڀ بازي - سڀ بازي ڪيل ڪلاونگرو
اها نام گور مت لئي چاله - هر درگه پندا جاونگرو .

(۳۴) پاءُ پگت گور مٽي پائي - هومي وجهه شبد جلائي
ڏاوت راکي ناک رهائي - سڀا نام من وسائي .

(۳۵) اڪتر آه وسي - گور شبد ويڙاري ڪو
نائڪ شبد مري من مانيئي - ساڇي ساڇي سوء .

(۳۶) گور مٽي گيان رتن من وسي - سڀ ديڪيا اهر هر سڀاء
نالڪ ستگور بوھتي وڏياڻي چڙهي - لي پوڄل پار لنگهء .

(۱۵)

واڳ ملار، مڪلا
نيجا، شبد (۷)

واڳ ملار، مڪلا
پهلا، وار (۲۵)

واڳ ڪانڙا، مڪلا
چوٿان، اشهددي (۵)

واڳ پرياني، مڪلا
پهلا، اشهددي (۴)

سلوڪ، مڪلا نيجا،
(۳۳)

(۳۴)

نن بدن ۲۰ پر ماتما ۳۰ بُڌي، سمجه ۴۰ اعدڪار ۵۰ پاڻ ۶۰ سهني وانگر ۷۰ ڪيل، نائڪ
اڀ، فائدو ۹۰ مان شان سان ۱۰۰ پرير ۱۱۰ پگتي ۱۲۰ چنڊل، پتڪندڙ ۱۳۰ اڪتر،
اگر ۱۴۰ هردي پر ۱۵۰ اهڙي ستهرش جي ۱۶۰ جهاز .

(۲۰) اے مجھ جلتا لدری آیا - گور کی شد سیاء

شہد ولی سی سہیل پڑی - نالک سچ کھاء۔

(۲۱) ساھا گٹھ، لہ کرھ بیچار - ساھی اُوپر اگٹکار

جس گورو لے سوئی ہڈ جانی - گورو مس ہوو نہ حکم پجانی۔

(۲۲) ہندن اوڑ چرن کمل درڑانی - اک شمد لدو لانی

آند ڪوٺ ۾ ٻڪرا ٿي ڪاڍيو - ساڄ شدي ٻڌ آئي.

(۲۳) گرو کا شہد رکن شہی - ہنری جسے حجاز

شہد و نیکوئی من لاکا - اہم ہولہ سما

شده استی من ملیا - موع لا با یا.

(۲۴) ھور چھا ۛھی جاٹا - ڪسور مي ساڄ ٻڄاڻ

نام رہا ناہی در دُوہی - حوٹا آوٹا جاٹا۔

(۲۵) قدوس دېکه رهي من مانا - گورو شمدې سبب درهم پځاڼيا

[illegible]

(۲۶) کس شیروی نی کس سالاهی - ستگور شیروی شد سالاهی

سۈپەت شەكىل سىدا مەنە اۆلۈم - اۆلۈم كەل اىر ئاسى ھەي .

(۲۷) چپ لب سدحہ دور کوئی ناہی۔ چپ لب لگہ دور کا شد لہ کما عی

گدور گئی شد ملہا سج پاہا - سچی سچ سماندا .

(۲۸) حیوون ۱۱، کعبہ گور شد کما ئی - هر ۳۰ سدھي رهي ۳۰ ماہي

کرر کرر با نسی ملع وڈائی - هومع روک نه تاها عی.

(۲۹) کابا کین شد و چارا - لیتی هر وسیع جدا انس نه اارا وارا

آن دن هر شیوه سچی باطنی - هر جمه شد ملائدا.

۱۵- سورج، مہلا
جہان، وار (۲)،
سورج مہلا

۱۰۱. واه کلی، مهلا
۱۰۲. اشتهدی (۱) ۴

راڳ رامڪلي، محلا
پنھوان، اشھودي (۶)

راڳ، راهڪلي، اهڙا
ٿيڪا، آندو صاحب،
ٻوڙي (۲۵)

راڳ-مارو، مڃا
پهلا، شمد (۱۰)

۲۲ (۱۵) سولہو، ۲۲

راڳ ماڙو، مڱلا
ڪڇا، سولھو (۳) ۵

14(12)

 $\{F(9)\}$
$$P_1(1)$$

۱. ترشنا هي باھ پر چلندو۔ ۲. نظر پر۔ ۳. پرماتما۔ ۴. کڑھ۔ ۵. ھرو، ھواجر۔ ۶. پرہس،
لڑو۔ ۷. حب۔ ۸. داخلہ۔ ۹. جمع مرغ۔ ۱۰. سمار پر آھي۔ ۱۱. چيري مکتی حاصل
کري ٿا۔ ۱۲. سو۔

(۱۰) گور کي ساکي اُمرت باڻي - پيوٽ هي پرواڻ پيا

در درسن کا پروٽر هروڙي - مڪت بئڪندي ڪري ڪيا؟

(۱۱) گور کي باڻي نام وڃائي - نانڪ مهل شبد گهر پائي

گورميت سٺ سر هر جل ناي - دُرميت مڃل سڀ دُرت گوايا.

(۱۲) جن ڪو پوني پڻ تان گور و ملائي - سچ باڻي گور شبد سڻائي

جهان شبد وسيع تان دڪ جاني - گيان رتن ساڇي سهج سمائي.

(۱۳) جگه موه باڏا بهتي آسا - گورءِ تي لڪ پئي آداسا

انتر نام ڪمل پرگاسا - تن ڪٽ ناهي ڄم کي تاسا.

(۱۴) مڻ نڻ سڀيل سڀيگار سڀ هوٽا - گورميت رام پرگاسا

نانڪ آپ انگره ڪيٽا - هم داسن داسن داسا.

(۱۵) گورميت من نهرا لئي ميري چندڙ لئي -

آنت نه ڪاهو ڏولي رام

من چندڙا قل پايا - هر پرپ گڻ نانڪ باڻي بولي رام.

(۱۶) شبد چين من نهرا هروڙي - تان هر کي گڻ گاوڙي

گورميتي آبي آپ پچاڻي - تان نهج گهر واسا پاوي.

(۱۷) ستگور نرو سڀڪو ويڪدا - جيتا جگت سنسار

ڏني مڪت نه هورئي - چچر شبد نه ڪري ويچار.

(۱۸) گهٽ گهٽ انتر برهم لڪايا - گهٽ گهٽ جوت سبائي

اجر ڪيات مڪتي گورميتي - نروڙي لاري لائي.

(۱۹) گور ساکي انتر جاگي - تان چنچل مت نياگي

گور ساکي ڪا اچيٽارا - تان مٽيا سگل انڌارا.

واڳ. آسا، محلا
پهلا، شبد (۳۸)

واڳ. آسا، محلا
ٽيجا، شبد (۵)

(۱۱)

واڳ. آسا، محلا
اشتهدي (۲)

واڳ. آسا، محلا
چوٿان، چنٽ (۳)

واڳ. بهادڙا، محلا
چوٿان، چنٽ (۱)

واڳ. وڏهنس، محلا
ٽيجا، اشتهدي (۲)

واڳ. وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (۲۱)،
سلوڪ محلا ٽيجا

واڳ. سورن، محلا
پهلا، شبد (۶)

(۱۲)

۱. سکيا، ابدش. ۲. ڪانڪي، پياسي. ۳. سمون ڪچي نو. ۴. سب سنگت. ۵. وهنجي نو. ۶. وڪار، ترشائون. ۷. پلڙ، ڳنڍ پر. ۸. برمانا. ۹. گهڙي. ۱۰. ڊپ. ۱۱. ڪروبا، مهر، باجهه. ۱۲. ايڪاگر ڪيو آهي. ۱۳. پٽڪي. ۱۴. ڪرهن ڪچي. ۱۵. ڏسي نو. ۱۶. جيستاء. ۱۷. پتر جهڙو، اڳيان، انڌا. ۱۸. مغز، ٻڏي. ۱۹. زبان لڳايو. ۲۰. روشنائي، سورجورو.

آب پچاڻي سر سڀ ڳڻ ڄاڻي - ڳرو ڪيڻ شدد هر نام وڻاڻي
 اُن ڏن نام ڏکڻا ڏن وائي - مالا مهر ڇڪاڻا هي
 شدي اڪڻ ڪڻي سالا هي - مري پڻ ساڄي ويهر وائي
 آبي ڪڻ ڏاڻا شدد ملائي - شدي ڪا رس لعا هي
 سي حسن ملي ڏڙ آب ملائي - ساڄي ڀاڻي شدد سڻائي
 نازڪ هن ڳڻ ڪاوي نم ساڄي - ڳڻ ڪاوه ڪڻي سمانا هي.

[ڊاڳ مارو، هڪلا ڏيها، سولو (۱۲)]

(۳) جن شدد ڳرو وڻ سڻ مڻا - ڏن من ڏاڻا هر سره

اُن ڏن پڳي وڻا - مڻن ڪن لومل هوءَ.

(۴) ٻڌا ڳرو ڪمان اڏيرا پڻيا - هر وڻ پڌار ڪ لاڏا

هڻي رو ڪما ڏک لالا - آب آبي ڳرو مڻ ڪاڏا.

(۵) اُمر ڀاڻي ڳرو ڪي مڻي - ڳرو مڻ وڻي ڪي ڇڪ ڏيئي

اُتر پڻ ڪسڻ مها رس پڻي - ڏر - ڇي شدد وڻا وڻا.

(۶) ڳرو ڪا شدد ڳرو وڻا وڻي - آب ماري ڏن لڙا وڻ - وڻي

ڳرو اوڻ مڻي نم مڻا هروئي - هڻي سڻ سمانا وڻا.

(۷) اڪڻ ڪي شدد سڻائي - ڳرو مڻي من سڻ ڀاڻي

سڻ سڻ وڻي - اڪڻ من سڻ وڻا وڻا.

(۸) ڏاڻا پڻ مڻي لاءِ بهه مڻي - ڳرو مڻي وڻا وڻا

ڳرو مڻي نام ڏن ڪڻا - پڳي پڻي پڻا وڻا.

(۹) ڳرو ڪا اڪڻ سڻا اُڻاڻي - ڳرو ڪي اڪڻ ڪڻي هر ڦاڻي

ڳرو ڪا اڪڻ هڻي ڪي سڻ - ڳرو ڪي اڪڻ وڻي نام ڪي وڻا.

سري ڊاڳ، هڪلا
 ڏيها، شدد (۴)

سري ڊاڳ، هڪلا
 ڇوڻاڻ، چنڊ (۲)

ڊاڳ مانجهه، هڪلا
 ڪها، اڻڻي (۱)

(۴)

(۳۰)

ڊاڳ مانجهه، هڪلا
 ٻهلا، وار (۶)

ڊاڳ ڳرو وڻي، هڪلا
 پڻا، شدد (۵)

۱. چئي ڏو. ۲. پڻا مانا. ۳. مڇو آهي، ڳرو ڪو آهي. ۴. اڻا، ڇوڻا، ڇوڻا. ۵. اڻا. ۶. ڳرو ڪا، ڳرو ڪا، ڳرو ڪا. ۷. ڳرو ڪا، ڳرو ڪا. ۸. ڳرو ڪا، ڳرو ڪا. ۹. ڳرو ڪا، ڳرو ڪا. ۱۰. ڳرو ڪا، ڳرو ڪا. ۱۱. ڳرو ڪا، ڳرو ڪا.

(۱۰) سنگور جو شبد ۽ گورمت.

(۱) سچ ھو نام سچ ھي سرڻا - سچ گور شبد جتي لک ٿرڻا
 آڪٽ ڪٿي دٻڪي اُٻر ٺهر - ٿن گرپ نه جوئي جايا
 گور بن موڪ ڪٿي پائيتي - بن گور نام ڪٿي ڏيائيتي
 گورمت ليھ ٿرھ ٻو ڏنر - مڪت پئي سڪ پايا
 گورمت ڪرسن گور ڏن ڌاري - گورمت سائر باھڻ ٿاري
 گورمت ليھ ٻر ٻڌ پائيتي - نانڪ گور ٻر چڪا يا
 گورمت ليھ ٿرھ سچ ٿاري - آٺر چيھ ڊي ٿاري
 جمر ڪي ٿاھي ڪاٺھ ھر چپ - اڪل ٿر ٺجن پايا
 گورمت پنج سڪي گور پائي - گورمت اڪن نوار سمائي
 من مڪ نام چيھ جگ جيون - وڌ آٺر اٺڪ لڪا يا
 گورمت ٻولھ ھر جس سوچا - گورمت آڪي دٻڪھ اوچا
 سروڻي نام سڻي ھر ٻاڻي - نانڪ ھر رنگ رنگا يا.

[راڳ مارو، محلا پھلا، سولهو (۲۰)]

(۲) سڀ رس ڏيھي آندر پائي - وولي ڪٿي گور شبد ٻجھائي
 آندر ڪوچي شبد سالاھي - ٻاھر ڪاھي جاھاھي؟
 وڻ چاڪي ساد ڪسي نه آيا - گور ڪي شبد آمرت پيٽا يا
 آمرت پي آمر ٻڌ ھوئي - گور ڪي شبد رس ٿاڏاھي

هي جيئري سجاڳ ۽ سچيپ نه ٿين ۾ مرڻ وقت ڪر آڇي جاڳائيندڙ؟ جي سهڻو آئي
 لهر ٿي، نه مٽي نه ڪاٺي موقعو مائندڙ. پر پير کان وڇوڙي وٺڻ آهين. جي سڌوڪر جي سڌو
 آئي نه ڪر اوجاڳر، اوڻو وڪر اڪير سان ۽ فنا ٿي ٿرائي ۾. ٺاڙ ٿي وح نامن مٿان نه نڌرائي
 ٿي نه نڌرائي ٿي. رات جو سهڻا گل، سندر قل، عطر، عسرو ۽ ڪٽوري پئي ورائيندي.
 اُمرم ڌارا پئي ٿي وڃي. جن جا ليٽ لند ۾ پُڙيل هڙندا، سي ڪٽن جهولي جهلندا ۽
 بوساڻ پليج پائيندا؟ ڇاڳر، ڇاڳر! نه نه ڪيچن جو ڪاٺو ڪوڇ ڪري ويندڙ.

رات جو چوٽون پور، پرياس جو پور، پرائه ڪال، آئي اُمرم وٺو. انهيءَ اُسر ويل
 آئي، دنيا جي دامن کان دُور ٿي، پير جي پير ۾ ويهي، نام جو سمن ڪسر نه سڄو
 ڏيهن سٺو ٿيندي. انهيءَ شاعريءَ وائي، مالڪ جي مهر جو مينهن وڃي ٿو. صاحب چوڻ
 ٿا نه جي انهيءَ وائي ڇاڳي، اُمرم ڌارا جو نشان ڪن ٿا ۽ پڳڙن جو پڇن ڪن ٿا، اهيئي
 آهن سڀ پش، اٽڪ پش، اکر پش، اُناهي پش. اهيئي اُمرن ۾ وڃن ٿا.

اي بند، اُن نه ڪيچن جنهن کان گهري اڙنگهه ۾ رهيو آهين. هن جنم ۾ نه هاڻي
 اکر اُمر. قيامت اچڻ ۾ ٻاڻي ڪهڙي دير آهي؟ سو پڙيءَ جي ڏڪر ۾، وڇوڙي جي نرائي
 ۾ نه ڪم اٿس جا آسانا لڪ، حسرت جوڻ هنجون هار، سڌ سوڙ جا ساز وڄاء، اُلاهي
 عشق ها آواز اُٿار ۽ درد ٻي آلاپ ٿاء، نه من دل جي در تائين پهچن، نه من ٽهندو
 سڏو سٺاهي، عرض اُگهاڙي، غر جا ڳوٺو ڪم ٿي ۽ وصل جي ور واهه لڳي. ڇاڳر
 وڳو لڳن جو نه آهي. اهڙو ڇاڳر نه هٽاري شراپي، چرو ڇڪار، پوکي ۽ روڙي سڀ
 پها ڪن. جي رليڪ ۾ وڳو ڇوڙ آئي، نه اکن جي اوجاڳي سان، نه ڪي نه سجاڳ، سچيپ ۽
 سرشت وڪ، جي من سجاڳ آهي نه اکين جي لند نه ڪانه ٺهڙو بندڻ. جي من سچيپ آهي
 نه سازشي سنسڪار، سڀني ۾ نه ڪونه ايندا. جي من سرشت آهي نه سهڻو ساڄن، لند
 مان نه اُٿارڻ، اچي جهولي پريندڙ، جو نه ٽهندو ٽڙ ٿي ڪيس نه ٽڙ ٿيندي. سڌ اڳيان
 ساڄن خُود بيٺس ٻاٺو ٿي ٿر پئي. معشوقي مٺو مٺائي، خود مولاج منگبو ٻڌي ٿو. اها
 نه پرمالها جي پٽساري آهي، رُخاني راز جو رمل آهي. صاحب فرمايو آهي.

(۱) ڪيا سڙا ڪيا جاڳا - ڪو وڪر ٿي پراڻ
 چنان ساس ڪراس نه وسري - سي پُري پُري ٻڌان.

(۲) داني صاحب سڏي - ڪيا چلي ڪس ٿال
 اڪه ڇاڪندي ٿا ٿين - اڪه سٽيا ڏي اٺال.
 [۱۱۳]، [سارو ڪهاڻا]
 [پهلا]

قله مساجني ڪيا سدائيتي - هردي هي لک ليه.

سري راڳ، محلا
چوٿان، وار (۵)،
سلوڪ محلا تيجا

سدا صاحب ڪي رنگ رهي - ڪپهو نه ٿوئس نه.

هتي صاحب، ساڌڪ ڪي چٽائين ٿا، نه هر نام جي ڇوٽ، ڇوٽ، ڳائڻ، ٻڌڻ، ٻڌائڻ،
پڙهڻ يا لکڻ مان، ڪڇ ڪڙ ٿيل نه نڪرندو، جيسيتاءِ ڪ نام پر نشچو نه هوندو، نام جو سڪ
۽ شردا سان سمون نه ڪبو، من اوجل، نرمل ۽ پوتر نه هوندو، پنجئي وڪار ناس نه ٿيل
هوندا، نيت، پاواناڻون ۽ ويچار ڌارا شد نه هوندي ۽ دئي ۽ ديد جو دؤرو ختم ٿيل نه
هوندو. رام نام سان شروعات ڪري، آخري نام پر سماجي وچتر آهي. باقي مک سان
”رام رام“ نه سڳو پيو چوي، پر انهيءَ پوک ٻوليءَ مان يا انهن اکر جي آوازن مان، نه سچو
ساز وڃندو، نه سچو سوز لڳندو ۽ نه منو سواد ايندو. سوز جاڳندو ٿڌهين، ڇڏهين هردي
رڻي رباب جي ٿارن تي، اهو سر وڃندو. منو سواد ايندو ٿڌهين، ڇڏهين سدساري
گهٽائين مان نڪري، اڪر اونڪار پر سماجي وچرو. تنهن ڪري، اي بدا، رڳو ويدن.
سمونين، شاسترن، پُرائن ۽ پوئين ٻڌڻ يا پڙهڻ مان مڪتي پراپت نه ٿيندي، پر پستڪن
جي ويچارن تي عمل ڪرڻ مان ايندي، رام رام جي اکرن گهرڻ ڪرڻ مان ايندي. انين
رام نام جو سمون من پر پاڻمرادو ٿيندو، نرسني ٿي، بنا ڪنهن رنڊڪ يا رخني جي.
چهن چورڻ کان اول، چٽ چور ٿو آهي. تنهن ڪري، صاحب فرمائين ٿا.

(۱) ليکندا يا لکندا ڪا گد مس کوني - دوجي ڀاء سڪ پائي نه ڪوئي راڳ مانجهه، محلا

ڪوڙ لکيءَ تي ڪوڙ ڪما وه - جل جاوه، ڪوڙ چٽ لاوڻيا. تيجا، اشوڌي
(۶) ۲۲

(۲) نائڪ ناغ خدائ ڪا - دل هچي مک ليهه. راڳ مانجهه، محلا ٻهلا

اُور دواجي دئي ڪي - جوئي عمل ڪريهه. وار (۶)

اي بدا، هاڻي اهو صاف ظاهر ٿيو ته نام جو فائدو فقط انهيءَ ڪي ملندو، جنهن جي
هردي ۾ صدق ۽ سڪ، سچائي ۽ شردا آهي. اُهو انسان غفلت جي بند ۾ غاٽان رهي نه
سگهي ۽ نه وري اودا جي اونداهه ۾ هٿر راز ٿي هڻندو هوندو. هو هميشه سچاڳ،
تجيب ۽ سرپشت هوندو. انهيءَ لحاظ کان، صاحب جاگرتي تي نه وڌيڪ وزن ڏنو آهي.
و اُپديش ڏين ٿا ته اي بدا، تون آهين غفلت جي بند ۾ اڻوٽ، جنهن ڪري ٿيندي
ندر ۾ پنجن وڪارن وارا ٿيرا گسي ويا آهن ۽ ٿيندي ڪلاڪا يا، شد ٻڌ، سوچ سمجهه
هوش حواس، سڀ ٿئي پورو ڪيو اٿائون. لئين نه ستي به سٽا سُر ستائين بيا. پر
چاڻو اوجاڳي مان ڇا ڄاڻن؟ سي نه سنجهيئي سمهيو ٿون. باقي جيڪي سڪ سرز ۾ سٽا
ن، سي بيا اُترڪن ۽ پرين جي پرڇڻ جي پچار ڪن. سي سڪ ڪيئن سمهن؟ سو سڻڻ،

هي سرچنديار سائين، شال مان سدائين پور هريءَ جو ڪٿا ڪيئن ٻڌان، ٻڌي آندو
 سان اوربان، ڄاڻيءَ سان جڏنن ۽ اٿس وڻهار پايان. آندوان اٽليل ٻاهر ٻڌان ۽ ٻاهر ٻون ٻڌل
 اندر اوتيان. ائين چئبو ۽ ڦڙهارو پئي پاڻ ۾ ملي پيا امرت اوتين ۽ اٽلائين ۽ مان پور نران
 ۽ نران. اندر اورڻ ۽ چم سڙيءَ بنا، ڪيئن ٻڌڻ اجاڙ آهي.

آندو سڙيءَ وڏ ڀاڱو - سڪل منورث ٻڌي
 ٻار پور ٻڌ ٻڌا - آڙي سڪل وسروي.

هي ڪرڻار ڪر ٻاڙو، مون کي اها مٺ ڏي ۽ اها سگهه ڏي، جو مان هريءَ جا ڪٿا
 ٻڌي، وري نين کي نه ٻڌايان ۽ جيءَ، ٻين کي ڄاڻان. جو مون کي ٻڌائي ٽيهن مان پاڻ
 ڦر نان ڪر ٻان ۽ هو مون کان ٻڌي ٽيهن مان به سر صدي ڪر ٻان. نه سر سان ٻان ۽ نه سر
 هو سرور ڪر ٻان. وار نام نان پاڻ ڪوڙي گهمانان. اها سر جي ڦر ٻائي سڃاڻي ٿيندي.

ڪرڻي ڪاوي ڪو سڙيءَ - ڪر آڇر سڙيءَ
 جمر جمر ڪي مڻ آڙيءَ - من چند ٻاڙي
 آڙڻ ڄاڻا مٽيءَ - هر ڪي ڪٿا ڪاوي.

جو نام هي مهيا ٻڌي ٿو، ويڙاري ٿو ۽ عمل ۾ آڻي ٿو، اهو ئي سچو ٻڌند ۽
 ودوان آهي، عامل ۽ عامل آهي، عالم ۽ عابد آهي، عالم انسان آهي، نه هر ۽ ڪل هي
 لحاظ کان پر ٻنهي ٻڌيءَ سان. انهيءَ هر نام جو ليکو ٻڌي ورتو نه پيا سبب سندس
 ليڪا ڇڪو ٿي ويا. هن شد ۾ سڙي لڳائي، آندو اوري، سچ ٿڌو آهي ۽ سچ ۾ سڃاڻي،
 مڪيءَ جو مارڪ ٻاڙو آهي. دلر سان دللڳيءَ جو دار ڏئي، دم لڳائي ٿو ۽ دم ۾ ملائي ٿو.

سو ٻڌيا سو ٻڌند پيا - ڪور شدي ڪري ويڙار
 آندو ڪروحي ڪس ٻڌي - پائي موڪ ڏٺار.

هي خداوند، مان شال ڪاغذ، قلم ۽ مس ڦٽي ڪري، ٽنهنجو سڳورو نام، سڙيءَ
 سان هڙي ۾ لکان ۽ لکي لکي پاڻ کي رنگ ۾ رنگان ۽ نوران ٿينهن جو انتظار لڳايان.
 هڙند مان من کي مس ڪري، ٻڌيءَ کي ڪاغذ ڪري، پيار کي قلم بڻائي، چم سان ويهي
 ٽنهنجو ويڙار لکان ۽ ٽنهنجي امرت پاڻي لکان. ڏن ڏن آهي آڏو قلم، ڪاغذ ۽ مس،
 جينهن سان سڄي نام هي مهيا لکان لکي ٿي. اها ڪلڪ ڪلا جي قابليت نه آهي پر
 قلوب ڪلا جي ڪماليت آهي، ها ٻلڪ ۾ پونءَ سان پرچو ڪرائي ڇڏي، لاهي ۾ لاء
 لڳائي ڇڏي. سالن جي ساڌائين کانپوءِ ئي، اهو لاهي ۾ لاء لڳي سگهي ٿو.

ڀاڱو رامڪلي، محلا
 ٽيڪا، آندو صاحب
 ٻڌي (۴۰)

ڀاڱو ڪاڙوا، محلا
 چوٿان، وار (۱۳)

ڀاڱو سورڻ، محلا
 چوٿان، وار (۲۱)
 ساوڪ محلا ٽيڪا

صاحب ڇون ٿا نه اهو ڏينهن سڀاڳو آهي، جنهن ڏينهن مان پار اهرم ڪي ڏهاڙن ٿو.
 ٻاهر وڃان انهيءَ گهڙيءَ تان، جنهن مهل منهنجو من هر نام ۾ لڳل آهي. اي منهنجا دوستو
 اچو ته سنساري سياڻپون ڦٽيئون ڪري، پاڻ ۾ ملي، هر رس جو سواد وٺون. اڪو اونڪار
 جي شون وٺون، رڳو رڳو ۾، نس نس ۾، سواس سواس جي سرتيءَ ۾ ڇٽيئون ۽ انهيءَ سان ئي
 نينهن جو نالو نڀايئون. هٿ ڀلي وهندڙ وڌل هجن پر مک رام ۾ وڌل هجي ۽ ڇت نرنجن
 ۾ کٽل هجي. جيسين سوار ۾ پٺيان آهن ۽ گهٽ ۾ ساهه آهي، تيسين شال پيو سائين ۽ ڪي
 سنڀاريان، پر جي پٺيان نڪري وڃن، ته به هوند منهنجو پٺير قائم هجي ۽ هردي جو واسو
 هريءَ جي چرٽن ۾ هجي. اها ئي آهي سڄي التجا ۽ اپاسا، عاجزي ۽ عبادت، بدگي
 ۽ رياضت، ساڌن ۽ سماڌي، جا ڏٺي ۽ جي درگاهه ۾ داخلا وٺي ڏيندي.

تب لک پٺاڻي نسيءَ سر ٿوهه - جب لک گهٽ مهر ساسا
 جي گهٽ جاءِ نه پاءُ نه جاسي - هر ڪي چون نواسا.
 راڳ سوڙهي، ڪبير
 صاحب، شبد (۴)

من، منهنجو من نام ڪي مڃي، نام ۾ سچو صدق رکي. ايشور ڪي آزادي ۽ رنگ ۾
 رچي. هي پروردگار، جي مان توکي مڃان ٿو يا منهنجي نالي تي ٿل شيوا ڪريان ٿو،
 نه ٿوئي ڪو ٿورو ٿڌو ڪونه ٿو ڪريان. مان نه منهنجي در جو بيگانو، ٻيڻو فقير آهيان.
 تون پيو دائما ڏين ۽ مان ڳڻڻو پيو وٺان ۽ وٺي، وڌيڪ گهران. اهو ڪي ڪيچ مان ڪٽو
 ڏي جو طلب ترپت ٿئي، طالب ۽ مطلوب ملي وڃن. رام نام ۾ ئي اها رمز رکيل آهي.

ٿڌو شيوهه تجهه ڪيا دٿوهه - مانگهه ليٿوهه رههه ٺهي
 تون داتا جيئا سڀا ڪا - جيئا اُندر جيئا ٺهي.
 راڳ ملار، محلا ٻهلا،
 شبد (۱)

هي مالڪ، مون ئي مهر ڪر ته منهنجا ڳڻ ڳايان ۽ ڳڻ جو ويچار ڪري ۽ ڳڻ ۾
 سمائجي وڃان. ستن جو سنگ ۾ پيو پڳوان جو پڇن ڪريان. پيرن ۾ گهمگهر و پائي ۽ گهوڙنگهت
 ڍڪي، منهنجي پياري پريت اڳيان نجان، ڪڏان ۽ مٿان سر صدقي ڪريان، نه من لائين،
 نينهن جو نياپو پهچي، آلسٽ جو اقرار ٻورو ٿئي، پٺيان جي نظر ناز عطا ٿئي، بيخودي
 اچي، الاهي مستي لڳي ۽ اکندخمار چڙهي. نه من لائين کيس وٺان، وٺس وهان ۽ پاند پوان.

انسِي رَوَف رههه من ميري - هر چرٽي چٽ لائي
 بسر پئي ڪٽ گاءِ منوهر - نريٽ سهرج سمائي.
 راڳ سارنگ، محلا ٻهلا،
 اشهددي (۳) ۱

وام نامَ جو چپڻ مچڻ، ڳاڻڻ،
ٻڌڻ، ٻڌائڻ، پڙهڻ ۽ لکڻ.

مٿي ڏنل چؤنڊ وچن مان ڏسبو، ته صاحبن سمجهائيو آهي ته ”وام نامَ“ ئي، سڀني ڪارڻن ۾ اٽل ڪارج آهي ۽ سڀني ڌرمن ۾ سرپرست ڌرم آهي، پوءِ چاهي نامَ جوڳي، مڇي، ڳاڻجي، ٻڌجي، ٻڌائجي، پڙهجي يا لکجي. اهي سڀ ڪارڻا نئون سکڻا ٿيڻ ۽ نئون، بشرطيڪ انهن بنيادن مان جوڙيان، چست جي سڙئي ۽ هردي جي پاڙا جو لڳائڻ، لڳل هوندو. سو اي بدلا پهرين، نئون هردي سان هرڳڻ هڻڻ ۽ پوءِ زبان سان ڳاء يا ڪن سان ٻڌ، هر دم ۽ لڳاتار، دک يا سک ۾، اٿندي يا وهندي، سمهڻدي يا جاڳندي، ساهه کڻندي يا هرا ڪڍندي. ايمان ۽ اعتقاد سان، پاڻ ڳاء ته ٻين کي به ڳاراء. پاڻ ٻڌ ته ٻين کي به ٻڌاء. مطلب ته پيو وقت ۽ وراهه. ائين هر جس ٻڪڙو، اُمرت رس وراهجي ۽ جڳس جو جهڪار ٿيڻدو. سنسار آهي سمورو، چند روز جي چاڻاڻا. سو سڀئي ڇڏي، غم ۽ اندوه جي نڍ مان سڃاڻ ٿي. وقت نه وڃاء. وقت ڪنهن لاءِ ڪونه ٿو سڏو ته جو وقت لاءِ ٿو ترسي سو به رهجي ويندو. پوءِ پائيندو ڪونه. جو سپان ڪرڻو آهي، سراج ڪر ۽ جراج ڪرڻو آهي، سو هيٺ ڪر. سمجهي سرويچ ٿي ته مرشد ملائيئيءَ مان سان، نه نه نه نڍ ڪئين ٺهڙي ٻڌا.

من جي رڪ ۽ هردي جي اُچ، سنساري سکن ۽ سرپرڪ سوان مان مڙ ڪانه مٽي. وام نامَ ۾ ئي ٿرپتي ملندي. تنهن ڪري تن رڙي ۽ مٽي ۾، شبد رڙي کير وجهي، من رڙي مانڌاڻي سان واهي ولڙ ته اُمرت رڙي مڪا مڪا ڪي ماي. پيو اهو مڪا چڪ ۽ چٽ نه ٻڌجي. وڪار اچي پاڙي پڙي ٿي. سچ جو سودو ڪر ۽ ستن جو سنگ ڪر. وار نامَ جي اکرن ۾ وڏي ڪلا ۽ ڪيميا سمايل آهي. پلي سموري پرايل وڌيا وسري وڃي پوءِ شال اهي به اکر نه وسرن. اهي به اکر ياد ڪري، هئين سان هڻڻ ۽ پوءِ ئي هئين سان واهي لک ته ٺيڻ سان به پڙهه. اها ليڪا ڇڏي لک ۾ هڪ کي ۽ هڪ ڇڏي ٺيڻ اها، سمون ٿاب ڪونه پوندو. وام نامَ اها سڀ وڌيا وٺو ويندي.

دکن ڏس ۾، ٿرپا نديءَ جي ڪناري تي، گورو لالڪ ڏي وڃن، سڌن کي ”اوار“ اکر باب، اٽل ابدش ويهي ڏنو. ”او“ معنيٰ اوانڪار ۽ ”نر“ معنيٰ نمسڪار ڪرڻ جي لائق. پر مانا ئي اوانڪار آهي، جنهنڪي هميشه، هر هنڌ، هر وقت ۽ هر حالت هيٺ، نمسڪار ڪرڻ چڱائي. ساري سرسٽيءَ جي اوتري، اوانڪار مان ٿيل آهي. ٻڌجي ٿي جي مٿن هڪ ٻئي جا وروڏي آهن، سڀ سرسٽيءَ اندر، ميل، موانعت ۽ مطالبات اچي ويا آهن. برهما، وشو ۽ مهيش، آما، من ۽ ٻئي، سچ، چنڊ ۽ تارا، چل، اڳي ۽

(۱۷) چھڙا روح ڄاڻي ڪوئ - جهڙي ڪاليج ٿي چڙهي سوي
ڪهڙي لائڪڻ ڪن ڄاڻي سوي - گمان آهڻ ڄاڻي نيري هوي.

(۱۸) ٺاڻ ٻوڙيائي شدي ڏيانهي - چوڙهي ڏي ٻوڙيائي
ٻوڙيائي لائڪ ڏانهن ڏاڍا - هڪ هاري ٿي هئا.

(۱۹) ٻئي ٻاءُ ڄاڻي سي ڪن ڄاڻي ڪرهي - هوميج مٿي اٿار
سڌا ڪاڏهي، ڪٿي اٿار ڏاڳي - بدي ڪر ڪاڏهي مار.

(۲۰) ڪمري سڙا ڪيا ڪرهي - اٺ ڪن هري، مڙار
اڪ دن سڙي هونگر - لائي ڪوڏ ٻياري.

(۲۱) ڪمري سڙا ڪيا ڪرهي - پٺا رهه ڪر ڪاڏهي
ڄاڻي سکر ٿي ٻيڙي - ٺاهي ڪي سکر لاڳي.

(۲۲) ٺوڙا رام ڪٿي ٺوڙي ٺوڙي - سٺا ملي ٺوڙي
ڄاڻي ٺوڙي ٺوڙي - ٺوڙا ملي ڪٿي ڪٿي.

(۲۳) ٺوڙي ٺوڙي ٺوڙي - ٺوڙي ٺوڙي ٺوڙي
هو ڄاڻي ٺوڙي - سائين ڪٿي ڏاڳي.

(۲۴) ڏاڳي صاحب سنڌي ٺوڙي - ڪا چلي ٺوڙي ٺوڙي
اڪ ڄاڻي ٺوڙي - اڪا سڌا ڏي ٺوڙي.

(۲۵) سڙي سڙي سڙي - هو سڙي شهي ٺوڙي
ٺوڙي ٺوڙي ٺوڙي - اڪي ٺوڙي ٺوڙي.

ڄاڻي، ٺوڙي، ٺوڙي
(۲)

ڄاڻي، ٺوڙي، ٺوڙي
(۹)

ڄاڻي، ٺوڙي، ٺوڙي
(۱۱)

سڙي، ڪمري
(۱۲۸)

(۱۲۹)

سڙي، شهي ٺوڙي
(۸۰)

(۱۱۲)

(۱۱۳)

[سڙي، ٺوڙي، ٺوڙي]

سڙي، ٺوڙي، ٺوڙي
(۱۲)

۱. ڄاڻي مڙي هي چڪر کان. ۲. سڙي. ۳. ٺوڙي. ۴. ٺوڙي. ۵. ٺوڙي. ۶. ٺوڙي سان ٺوڙي. ۷. آهنگار. ۸. وڪار. ۹. ٺوڙي. ۱۰. ڪٿي ٺوڙي. ۱۱. وڙهي ٺوڙي. ۱۲. ٺوڙي، اڪيان هي عجب. ۱۳. ڪٿي. ۱۴. گل. ۱۵. ٺوڙي. ۱۶. هي. ۱۷. ڏاڳي. ۱۸. ٺوڙي. ۱۹. سڙي. ۲۰. وڙي. ۲۱. لائڪڻ لڏي.

- (۶) گور ستگور کا جو سک اُکاڻي - سو پلڪي اُت هر نام ت باوي
اُدم ڪري پلڪي پريائي - اُشان ڪري اُمرت سر ناوي .
- (۷) ڪيا سَوَڻا ڪيا جاگڻا - گور مک ني پروان
جنان ساس گراس نه وسري - سي پوري پُرک پُرڌان .
- (۸) نا جر دوت - دُک نِس لاڳي
جو جن - رام نام لدو جاگي .
- (۹) پي رنڙيئي - چاهڪن ناري
جاگه سنس جنان - ميري رام پياري .
- (۱۰) پرائهڪال لاڳو جن چوني - نِس باسر دوس پاوڻ
نن من اُڀر ڪرڻ جن شيوا - رسنا هر گڻ گاؤڻ .
- (۱۱) اڪو ستگور جاگتا - هور جگه سونا موهه پياس
ستگور شيون جاگن سي - جو وڻي سچ نام گڻ ناس .
- (۱۲) پرائه، ڪال - هر نام اچاري
ايس اوت ڪي - اوت ساري .
- (۱۳) ڪوبند گڻ گاؤڻ لاڳي - هر رنگه اُن دن جاگي
هر رنگه جاگي پاپ پاڻي - ماري سنس پياربا .
- (۱۴) پنڇ سنه گور ني چئي - دُک اُر راڳه
وڌي پُرگاس پرگت پيا - نِس باسر جاڳه .
- (۱۵) اڪ شبد و پچار سدا جن جاڳي - اڪ مايا موهه سوء رهي اڀاڳي
آبي ڪري ڪرائي آبي - هور ڪرڻا ڪچو نه جائي هي .
- (۱۶) پريائي پوپ نام جب - گور ڪي چورڻ ڌاء
جبر مرڻ هل اُترج - سچي ڪي گڻ گاء .

۱. ڪوٺائي . ۲. اُسر ويلو . ۳. تلاخ . ۴. سمهڻ . ۵. واس پوري ئي . ۶. سنس مهالمائون .
۷. زبان . ۸. باقي پيو . ۹. خزانو . ۱۰. لوڪ پُرلوڪ . ۱۱. وڪار . ۱۲. راڳ ۽ ڏنيس . ۱۳. رات
۽ ڏينهن . ۱۴. پرمالما . ۱۵. گندگي، چڪر .

(۹) اوجاڳو ۽ اهرت ويلو.

(۱) واری' آوی کۆڭجکادی - سۇلى جىمىس چۇسى

۱۰۰ رنڊا آندري ڪبا پيس لري- چور پٽڙي ڪهر مڙسي.

دُرُها، پور - سیا - ماگجی اچھتی وار

وَجَبَر - رَاك مُنِيَّتِي - كَادِي كِتِي رَاك

راکوہ کتبی ہر گورہیتی^{۱۰} - جاگنہ چور نہ لاگتی^۲

حرم'مک لہ جاؤ، نا دک پاؤ۔ - حرم کا دُور پناہ

۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵-۳۰۶-۳۰۷-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۵-۳۱۶-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۲-۳۲۳-۳۲۴-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۷-۳۲۸-۳۲۹-۳۳۰-۳۳۱-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۴-۳۳۵-۳۳۶-۳۳۷-۳۳۸-۳۳۹-۳۴۰-۳۴۱-۳۴۲-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۵-۳۴۶-۳۴۷-۳۴۸-۳۴۹-۳۵۰-۳۵۱-۳۵۲-۳۵۳-۳۵۴-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷-۳۵۸-۳۵۹-۳۶۰-۳۶۱-۳۶۲-۳۶۳-۳۶۴-۳۶۵-۳۶۶-۳۶۷-۳۶۸-۳۶۹-۳۷۰-۳۷۱-۳۷۲-۳۷۳-۳۷۴-۳۷۵-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸-۳۷۹-۳۸۰-۳۸۱-۳۸۲-۳۸۳-۳۸۴-۳۸۵-۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۰-۳۹۱-۳۹۲-۳۹۳-۳۹۴-۳۹۵-۳۹۶-۳۹۷-۳۹۸-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۰۲-۴۰۳-۴۰۴-۴۰۵-۴۰۶-۴۰۷-۴۰۸-۴۰۹-۴۱۰-۴۱۱-۴۱۲-۴۱۳-۴۱۴-۴۱۵-۴۱۶-۴۱۷-۴۱۸-۴۱۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۴-۴۲۵-۴۲۶-۴۲۷-۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰-۴۳۱-۴۳۲-۴۳۳-۴۳۴-۴۳۵-۴۳۶-۴۳۷-۴۳۸-۴۳۹-۴۴۰-۴۴۱-۴۴۲-۴۴۳-۴۴۴-۴۴۵-۴۴۶-۴۴۷-۴۴۸-۴۴۹-۴۵۰-۴۵۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۴-۴۵۵-۴۵۶-۴۵۷-۴۵۸-۴۵۹-۴۶۰-۴۶۱-۴۶۲-۴۶۳-۴۶۴-۴۶۵-۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۷۳-۴۷۴-۴۷۵-۴۷۶-۴۷۷-۴۷۸-۴۷۹-۴۸۰-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۳-۴۸۴-۴۸۵-۴۸۶-۴۸۷-۴۸۸-۴۸۹-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۲-۴۹۳-۴۹۴-۴۹۵-۴۹۶-۴۹۷-۴۹۸-۴۹۹-۵۰۰-۵۰۱-۵۰۲-۵۰۳-۵۰۴-۵۰۵-۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۱-۵۱۲-۵۱۳-۵۱۴-۵۱۵-۵۱۶-۵۱۷-۵۱۸-۵۱۹-۵۲۰-۵۲۱-۵۲۲-۵۲۳-۵۲۴-۵۲۵-۵۲۶-۵۲۷-۵۲۸-۵۲۹-۵۳۰-۵۳۱-۵۳۲-۵۳۳-۵۳۴-۵۳۵-۵۳۶-۵۳۷-۵۳۸-۵۳۹-۵۴۰-۵۴۱-۵۴۲-۵۴۳-۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۸-۵۴۹-۵۵۰-۵۵۱-۵۵۲-۵۵۳-۵۵۴-۵۵۵-۵۵۶-۵۵۷-۵۵۸-۵۵۹-۵۶۰-۵۶۱-۵۶۲-۵۶۳-۵۶۴-۵۶۵-۵۶۶-۵۶۷-۵۶۸-۵۶۹-۵۷۰-۵۷۱-۵۷۲-۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵-۵۷۶-۵۷۷-۵۷۸-۵۷۹-۵۸۰-۵۸۱-۵۸۲-۵۸۳-۵۸۴-۵۸۵-۵۸۶-۵۸۷-۵۸۸-۵۸۹-۵۹۰-۵۹۱-۵۹۲-۵۹۳-۵۹۴-۵۹۵-۵۹۶-۵۹۷-۵۹۸-۵۹۹-۶۰۰-۶۰۱-۶۰۲-۶۰۳-۶۰۴-۶۰۵-۶۰۶-۶۰۷-۶۰۸-۶۰۹-۶۱۰-۶۱۱-۶۱۲-۶۱۳-۶۱۴-۶۱۵-۶۱۶-۶۱۷-۶۱۸-۶۱۹-۶۲۰-۶۲۱-۶۲۲-۶۲۳-۶۲۴-۶۲

سايا ۱۳۳۰ دۋا - دۇكس سىتايىر ۱۳۳۰

جوتنا ۱۵ - یو - یا - د دؤف ۲۰ یاکسیر ۱۰۰

لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْرًا - وَأَنْتَ بِمَا يَصْنَعُونَ خَبِيرٌ

[راجہ، قکاری، محلا، جنت (۲)]

(۲) چوہلی پُور صَاح کی - سُرُبا اُچھی چاء

لیان دریاوان سہ دوستی۔ من مکہ سچا لاء

ولعی امورک زندانی - کرمی ہوہ پساہ .

(۳) گور ہوساد نام من لاکا - چار چتر کا سوہا جاگا

مرتب گنا اچری پرپ باٹلی۔ پوری گور کی سمت پراپی۔

(۴) اُورب گرم اُکڑ جب پُرتی - پتیر پُکڑ سَکے پُراے

تیسو اُنڈار ملت ہو ناک - جہم جہم کی، سوئی جاگے۔

(۵) جہا لانگوئی^{۱۶} ات نام چپ - نس^{۲۵} پاس آواز

۲۶ کا رہا تھو، نہ پیا بھی۔ - تاکہ میں آباد۔

وایں مانتھہ ، مانتھہ
 پھل ، وار (۱۸)
 سارک مانتھہ دوتا

واپس گوری، حلا
پسوان، شمد (۲۸)

(119)

راڳ گوزي، مڱا
بندھان، باون اکري
(۲۵)

۱. مرغ جو وقت اهندو. ۲. ڪال. ۳. ڀان. ۴. رات. ۵. لڏي ويندو. ۶. ڇياليءَ جو
 ڀر حصر، جرائي. ۷. غابل. ۸. سودو. ۹. پرڪ. ۱۰. پيارو. ۱۱. ڀر. ۱۲. ٽيون حصر، ڪرڙو.
 ۱۳. پٽ. ۱۴. استري. ۱۵. ٻارن حصر، پيري. ۱۶. آسرو پلي جو. ۱۷. ساڌ سنگت.
 ۱۸. ورهائي ٿو. ۱۹. ٻرساد. ۲۰. ڪرڻا. ۲۱. اکين جون جا. ۲۲. ڦل. ۲۳. سکرڻو.
 ۲۴. اڪيانا جي اولاد. ۲۵. رات ٿيڻ. ۲۶. ڳڻيڻ. ۲۷. مصيبتون.

واڳو ملا، مھلا
پھلا، وار (۲۸)

سلوڪ، ڪبير
صاحب (۱۷۳)

(۱۹۱)

(۱۹) ڏان سو ڪاگد علم ڏنن - ڏن پانڊا ڏن مس
ڏن ليڪاوي نانڪا - جن نام لڪايا سڄ.
(۲۰) ڪبير سنسا دؤر ڪر - ڪاگد ديه، اٿهه
باون اڪر سوڌ ڪي - هر چوني چت لاءِ.
(۲۱) ڪبير رام ڪه - ڪهني ماه، بيبڪ
ايڪ اٺيڪه مل ڪيا - ايڪ سماڻا ايڪ.

۱. ڏنيوڊ جي لائڻ. ۲. مس ڪوڙي. ۳. پرمالما. ۴. لوڙهي ڇڏ. ۵. ويڇاري يا گرھڻ ڪري.
۶. ووا. ۷. سان، سُرئي ۽ سان. ۸. ڪي انسان. ۹. سنساري وهندڙن. ۱۰. سماڻجي ويا.

(۹) مَکھ هَر هَر سب کر کړي - وړاي هردی وسيا

نالک جن کي هردی وسيا - موک مکس پس پاپا.

(۱۰) کاپا کاند هي ايټي بياړی - مَن مَراڼي ډار

لټا ليکن سچ کي بياړي - هر کي لکه بياړ

ډن ليکاري نالکا بياړي - ساح لکسي ارډار.

(۱۱) سو پوهيا سو بندې پيا - کور شدي کړي وياړ

آندر کوڅي لټ لټي - پاني مورو ډنار.

(۱۲) بيد کټب سمرغ سب سامه - ان پړا مکس نه هروي

ايک اکر جو ډور ميک چاپي - لکي نرمل سوي.

(۱۳) اولکار شد آډوي - اولکار ډور مک کړي

اولم اکر سټه بياړ - اولم اکر تر پړا سار.

(۱۴) هر پړه پړه عر پړه پړه - هر سټ وکس بياړ

هر جهتي هر ډبا لټي - هر کا نام ارډار.

(۱۵) پاډا پړهيا اکسي - پډا پړي سچ سياه

پډا سډي لټ لټي - وار نام لټ لټ.

(۱۶) لټ لټي - لټ لټي کا لټ لټ

ساز سڼ کاوره کي کړې - پړون پړه کيان.

(۱۷) شاستر بيد پړاي پړه پړه - پړکار لټا اټلټا

جان اړجې لټ سډجې سوي - نالک اړي کړک نه هروي.

(۱۸) لټا پړه پړي هر نام - تر ليک نه هروي

پڼ نه سکي کړه - هر ډر سډ دوي.

واړ وډهنس، محلا

ليکا، اشهډي (۸)

واړه سورن، محلا

پهلا، اشهډي (۸)

واړه سورن، محلا

چولان، وار (۲۱)

سلوک محلا لټا

واړه سوهي، محلا

پهچوان، شد (۵۰)

واړه رامکلي، محلا

پهلا، دکلي اولکار

پوړي (۱)

(۵۱)

(۵۳)

واړه سارنگه، محلا

پهچوان، شد (۱۱۳)

واړه سارنگه، محلا

چولان، وار (۱۳)

سلوک محلا پهلا

(۲۸)

[محلا چولان]

۱. پرماتما. ۲. سرپر. ۳. زبان. ۴. هردی پر کرهڼ کړی نو. ۵. سپاڅر، سمهډو. ۶. ګرلوي. ۷. اسلامي کتاب. ۸. سمرليوون. ۹. شاستر. ۱۰. کوروه معرفت. ۱۱. نيتي لږک. ۱۲. آبهڼ، آسرو. ۱۳. بندي. ۱۴. ټهلائي لږ. ۱۵. وياړي. ۱۶. اسراس، آستان. ۱۷. اولچاڼايي، نيسمهي. ۱۸. ډاډ، تر پارت. ۱۹. ليکو. ۲۰. داخلا.

(۸) پڙهڻ، لکڻ، جيٻڻ.

- (۱) جال موه، گھس مس ڪر - مت ڪاڱد ڪر سار
 پاڻ قلم ڪر چٽ ليکاري - ڪور پڇ لک اسپار
 لک نام سالاه، لک - لک آنت نه پاراوار
 بابا - ابهر لک جاپ
 چٽي ليک منگيئي - نئي هوء سچا نيشان.

[سري راڳ، مڪلا پھلا، شبد (۶)]

- (۲) اُڪري نام اُڪري سالاه - اُڪري گيان گيت گن ڳاه.
 اُڪري لکڻ ٻولڻ ٻاڻ - اُڪري سر سنجوڻ وڪاڻ.
 (۳) قلتم مساجني ڪيا سدا اُئيئي - هردي هي لک ليه.
 سدا صاحب ڪي رنگ رهي - ڪهڙون له ٿونس ليه.
 (۴) لکنديا لکنديا ڪاڱد مس ڪوئي - دو جي پاوس ڪه ٻائي نه ڪوئي
 ڪوڙ لکي نبي ڪوڙ ڪماوه - جل جاوه ڪوڙ چٽ لاوڻيا.
 (۵) نازڪ ناء خداه ڪا - دل هچي مک ليه.
 آور دواجي دُني ڪي - جوئي عمل ڪريه.
 (۶) لک ليکڻ - ڪاڱد مسواڻي
 رام نام هر - امرت ٻاڻي.
 (۷) رسنا اچري هر سروي سڻي - سو آڌري مڻي
 هر جس لکھ لاء پاواي - سي هس ٻوڻا.
 (۸) رام رام سڀڪو ڪهي - ڪهيئي رام نه هوء
 ڪور پرسادي رام من وسي - نان قل پاوي ڪوء.

۱. جلائي ڇڏ. ۲. گهي، گهي. ۳. سمجه. ۴. ٻڌي. ۵. لکنديا، ليکڪ. ۶. نشاني،
 داخلا. ۷. اُڪرن جي اوت سان. ۸. ٻاڻي، واڻي. ۹. ڪرم جو ليکڪ. ۱۰. قلم. ۱۱. مس.
 ۱۲. گهرائين. ۱۳. پرماتما. ۱۴. ڪهاني ڇڏي، آجاني وڃائي. ۱۵. دنيت ٻاڻ، بياني.
 ۱۶. شد. ۱۷. ڏيک ويڪر. ۱۸. ڪڪر. ۱۹. زبان. ۲۰. ڪن. ۲۱. هٿ. ۲۲. ڪر با سان.

- (۲۳) هر نام دي آراڌيا - جن مستڪ لکيا ڏُر پاء
 هر درگهه من پٽائين - جن هر من وسيا آء
 هن نائڪ لي مڪ اُحلي - جن هر سٺيا من پاء.
 (۲۴) ڪوئي ڪاوي ڪر سٺي - ڪر اچر سارِي
 هنر هنر ڪي مل آري - من چنڊا پاوي
 آڙو ڄاڻا مٽيئي - هر ڪي ڪر ڪاوي.

واچ، ڪانڙا، مڇلا
 چوٿون وار (۹)

(۱۳)

(۱۳) کُڊي نه وساري اُن دِن سماري - جان نام لئي نان جیوان

سَروَٽي سَٽي نه راه من ٿرِٻي نه گُورمِک اُمرِک پيوان.

(۱۴) پيڪن سندن سنونو - من مه ڏور ٿيئي ساچ

پُور رهيو سر ٻٽر مه - نانڪ هر رنگ راج.

(۱۵) اِس جن ڪٿ من ٿن سڀ ڏيؤءَ - جن هر هر نام سڏايو

ڏن ماها سڏيڻ اِس ڏيؤءَ - جن هر هر ميهٺ ملايو.

(۱۶) سَروني سنه هر هر هري - ناڪر جس گاؤءَ

سنه چرڻ ڪر سيس ڌر - هر نام ڏيؤءَ.

(۱۷) ڪهڙي پوت سڏي پوت - سي پوت جني من وسايا

ڪهي نانڪ سي پوت - جني گُورمِک هر ڏيؤءَ.

(۱۸) وڏيائي سڄي نام ڪي - هه جیوان سڻ سڻي

پسُون پوت آڳيان - اڌري لڪ ڪٽي.

(۱۹) سڻ سڻ آڳي ڪيئي ٻاڻي - سڻ ڪههه ڪو اُمر نه جاڻي

جاڪه اُڻڪ لڪائي آئي - اڪت ڪتا ٻڌ ٿاها هي.

(۲۰) لڪي سڻڪي منيا - هر اُمر ڪام

اُٺر هر رنگ اُڇيا - گايا هر گڻ نام.

(۲۱) اُمر ڪتا سڻجي سَروَٽي - ميا ڪر هر پگ-وان

آوڻ جات ڏوڏو پگ پُورن - پائيئي سڪ ٻسرام.

(۲۲) جو جو ڪٿي سڻي هر ڪيرون - ناڪي ڏومت ناس

سڪل مڊوت هاوي نانڪ - پُورن هروئي آس.

واڳ ڏٺاسري، محلا
چوٿان، چمت (۲)

واڳ جيسٽري، محلا
پنجوان، وار (۱)

واڳ ايسراڙي، محلا
چوٿان، شبد (۲)

واڳ بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۴۵)

واڳ رامڪاي، محلا
ٽيجا، اُٺڏصاحب (۱۷)

واڳ رامڪاي، محلا
پنجوان، وار (۱۲)

واڳ مارو، محلا
ٻهلا، سولهو (۶)

واڳ مارو، محلا
ٽيجا، وار (۱۳)

واڳ سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۸۵)

واڳ کانڙا، محلا
پنجوان، شبد (۱۲)

۱. ڪڏهين ۲. ڏياڇي ۳. ستگرورؤءَ معرغ ۴. ڏسڻ ۵. ٻڌڻ ۶. ٻڌائڻ ۷. برساتا.
۸. هر جاء ۹. ملڪيت ۱۰. مهما، سوييا ۱۱. مستڪ ۱۲. چوندي، ڳائيندي يا
ڏيائيندي ۱۳. پوتر، شد ۱۴. پُور ۱۵. ايسجهه ۱۶. ڪٽا، پل ۱۷. ٻڌي ۱۸. ڪم،
ڪارج ۱۹. مهر، ڪرپا ۲۰. جهڻ، هرڻ جو چڪر ۲۱. پاسا ۲۲. آند ۲۳. ڪتا ڪر پٿر.

- (۴) سَطِيعِي سَمُ سَتَرَكِ گان - سَطِيعِي اَد سَد کا اِشمان
 سَطِيعِي بُز بُز باوَدِه ماس - سَطِيعِي لاکِجِ سَهجِ دَمان
 لاکِجِ پَکَتان سدا رِکاس - سَطِيعِي دُورِکِ پاپِ کا لاس.
- (۵) جَن شَد کورُورِ سَطِيعِي - تَن مَن دَبا با هر سوه
 اَن دِن يَکَتِي دَبا - مَن لَن لَومَلِ هَسه.
- (۶) اَرمِ بائي هر هر لَري - سَطِيعِي هَروِي اَرَمِ گَڤ مَري
 جَان اَکَهي سَتلِ هَره مَروا - سَکُورِ کا دَرسَن بائي جَپَ.
- (۷) هر کا جَومَن - مَن مَن کائِي
 سَکِ باوَدِه - هر دَبا رِيرانِي.
- (۸) سَپِ لِي اَلم - هر کي گَنا
 لَاس سَد - دَردِ دَکِ لَنا.
- (۹) جَو جَو سَطِيعِي پَکِکِ لاءِ سَردا - لاکا جَمرِ مَرو دَکِ ياکِجِ
 اَلِسي لَرمِ نَرِکِ اَراي - لاکِجِ کُورِکِ جاکِجِ.
- (۱۰) سَطِيعِي مَن مَن رَما اَوَن - اَبِي آءِ مَلي مَري بائي
 اَن دِن سَچِي يَکَمِ کَر - سَچِي چَپِ لاکِجِي.
- (۱۱) سَروِشِي سَطِيعِي رَما تالَتي - هَروِي دَبا لَيتِي سَروِي
 کَرو کارِ سَمرِکِ سَوابِي - هالي پَروا نَ کَوي.
- (۱۲) کَورِ بائي سَطِيعِي مَعلِ کَروي - سَهي هر لَاس مَن رَسانِي.
 کُورِ گَڤ تَشنا اَن اَکَهي - اَترِ سَلمِ سَهي سَکِ بائي.

۱. اَلِکِ لَرمِک. ۲. اَلِکِ، جَوشي. ۳. اَوِجِي پَدوي يا اَوِستَا. ۴. تَشنا جِي باه. ۵. کَن
 سان. ۶. دَربار، دَروکاه. ۷. لَسيور. ۸. لاج. ۹. پَروما. ۱۰. رَما. ۱۱. رَمان. ۱۲. اَجاو،
 اَوِکل. ۱۳. جَوت يا کُورِ اَوِکل. ۱۴. هَردِي پَر.

(۷) نامر جو بُڌڻ ۽ بُڌائڻ.

(۱) کيڙ سَنائنت رڌ ٿوڻد - ٻُڌ گيان سرب تهر سڏ
ود با لب جوڳ پوپ ٿيان - گيان سربشت اُتير لاشنان
چار پدارت ڪمل پرگاس - سڀ ڪي مڌ سگل تي اُداس
سُندر چتر ٿڪ ڪا بيتا - سر ڏوسي اڪ ڏرشتيتا
له ڦل نس جن ڪي مڪ ٻيبي - گور نازڪ نامر وچن من سني.

[راڳه گوڙي، محلا پنجوان، سکمني صاحب، اشٽپدي (۶)]

(۲) اَنند سَٺھ، وڏ ڀاڳيھو - سگل مڏورت پوري
ٻار ٻرھم ٻرپ ٻايا - اُتري سگل وسوري
دؤڪ روڳ سَناب اُتري - سَٺي سڄي ٻاڻي
سَنت ساڄن پئي سرسي - پوري گور تي جاڻي
سَٺي پيٽ ڪهتي پوت - ستگور رهيا ٻرپوري
ٻيوت نازڪ گور چرڻ لاکي - واهي اَنند پوري.

[راڳه رامڪلي، محلا ٽيڄا، اَنند صاحب، پوڙي (۴۰)]

(۳) ناء سَٺيئي سڀ سڏ هيءَ - رڌ ٻڌي آوي
ناء سَٺيئي ٿوڻد مليءَ - من چنڊيا ٻاوي
ناء سَٺيئي ستوڪ هوءَ - ڪولا چرن ٿاوي
ناء سَٺيئي سهاڄ اُڙجيءَ - سهجي سڪ ٻاوي
گور مٽي ناء پاڻيئي - نازڪ گول ڳاوي.

[راڳه سارنگم، محلا چوٿان، وار (۷)]

۱. آرام. ۲. رڌيئون. ۳. ٻڌي. ۴. سڏايون. ۵. وڃ ٻر. ۶. ٿرءوهي، ورنڪ. ۷. سار،
گيان. ۸. واقع سان چيا آهن. ۹. پرمانا. ۱۰. دک ڏرد. ۱۱. خرش، ٻوسن. ۱۲. ٻولس،
شد. ۱۳. ساز. ۱۴. لچمي ماما. ۱۵. گيان. ۱۶. مٽ يا مٽر.

واځه پېښه، لږک
نامدار، شمد (۱۰)

واځه سارنگه، مځه
پنډران، شمد (۱۲)

واځه سارنگه، مځه
پهلا، اشتهدی (۱۳)

واځه ملار، مځه
پهلا، شمد (۱)

واځه کلیان، مځه
پنډران، شمد (۲)

سارک، کمره-مځه
(۲)

(۱۹۰)

(۲۱۳)

سلوک، مځه ناوان
(۲۹)

(۴۲) باور، پیوی هاله نال - نانا کساوی کس کورال
کنگه من حب اُلْهي بَهي - تَه لاما هر کرنا رهیی.

(۴۳) گاوم سنب سناوم سرُدا - هر وس بی وځ یاکي
کل کلش مټي سب کس لی - وام نام لدر جاکي.

(۴۴) اُنسي روم ووه من مځي - هر چرټي چس لایي
پسر پټي کن کاء منوه - نریټه سهج سمالي.

(۴۵) کُدر شوه لَوه، کیا د پوه - مالکوه، لیوه، رهه لَهي
کُون دانا حیټا سينا کا - حیټا اندر جُته لَهي.

(۴۶) سَل سَل سَل دوس - پُرس پُرس کس گالتي
لَانک لُف لُف سَل مِلتي - هر پي هیر پډالتي.

(۴۷) کمر مري ذات کؤ - سیکر سيني هار
لپاري اس ذات کؤ - جهه چهر سرهظهار.

(۴۸) کسر وام کهن موه پند هيج - لاهه ابک اچار
سوني وام سيني کوه - سوني کؤک هار.

(۴۹) لاما کهي لولوچا - مک لی وام شمال
هات پاغ کر کام سب - چیم لرون نال.

(۵۰) هر پراي اُس دن پهي - ووپ وام په حان
هر کن هر انتر لَهي - لَانک ساچی مان.

۱. هتن ۴ پیرن بر لوه، حون اچر اُون. ۲. گاني پیر. ۳. کنگا لږي. ۴. حمنا لږي. ۵. آبي،
سني ناسي. ۶. وهن. ۷. لږهين. ۸. وشواس، نچو. ۹. برمالها. ۱۰. حیرت بر.
۱۱. د پوي. ۱۲. آنا. ۱۳. درس کندی. ۱۴. چتر وُن پیر کري. ۱۵. لثاوت.
۱۶. سنب مهالانرون. ۱۷. پکب لمدار. ۱۸. پکب لرونچن. ۱۹. راب. ۲۰. پید یا نرق.

(۳۲) جڏهن ته هي لائي - مرڻا آنڪي

واڳ سڙهي، محلا
ٻهلا، اشپدي (۴) ۵

جڏهن مرڻا پراڻا - هر گڻ گانڪي.

(۳۳) تب لڳ پراڻي نسي سڙو ته - جب لڳ گهٽ مه، ساسا

واڳ سڙهي، كبير
صاحب، شبد (۴)

جي گهٽ جاء نه پاڻ نه جاسي - هر کي چرن نواسا.

واڳ سلاول، محلا
پنجوان، شبد (۸۵)

(۳۴) گڻ گروند گاوھ سڀ هر جن - واڳ رتن رسدا آلاپ

ڪوٽ جڏهن کي نوشا ناري - رام رسائڻ آڻ ڏاڻپ.

واڳ سلاول، محلا
ناوان، شبد (۲)

(۳۵) مان موھ دونو ڪٿي پڙهر - گوڀند کي گڻ گاري

ڪه، نازڪ راه ٻڌ ڪو پراڻي - جيون مڪس ڪهاوي.

واڳ گونڊ، محلا
پنجوان، شبد (۱۰)

(۳۶) زمب رام جڏهن مرڻا ناري - اچوٽ رام پي ٻار اناڻي

سڀ تي اوچ رام پڙگاس - نس باسو جب نازڪ داس.

واڳ رامڪلي، محلا
پنجوان، شبد (۴۱)

(۳۷) اولت بعت هر جاپ - بنسي سگل سنڀاپ

ٻڙي سڀ هووي ميس - نرمل نيرا هووي چيت.

واڳ رامڪلي، محلا
ناوان، شبد (۲)

(۳۸) پڙي دال ڪر پال سبت جن - تب لاء باف بتائي

سرب ڌرم مانو ته ڪيئي - جه، پڙي ڪيرت گائي.

واڳ رامڪلي، محلا
پنجوان، وار (۸)

(۳۹) اڪو جويي مڏه ماھ - اڪس کي سڙاء

اڪس ڪو پڙهڙي - دوجي ناھي جاء.

واڳ مارو، محلا
ٽيجا، شبد (۵)

(۴۰) مارو ٿي ستيل ڪري - مدورھ ڪڇن هو

سو ساڇا سالاھيئي - نس جيون اڏر نه ڪر.

واڳ مارو، محلا
ٽيجا، وار (۱۳)

(۴۱) اڪي شڪي منيا - هر اٺر ڪام

اٺر هر رنگ اڇيا - ڪا يا هر گڻ نام.

جڏهن سان ٽي . ۲ . ايستاء . ۳ . پرماتما . ۴ . جيستاء . ۵ . سرپر، دايي . ۶ . تربت ڪر پر .
اهڪار . ۸ . دُور ڪري ٿو . ۹ . چوڻ، اچارو . ۱۰ . رات . ۱۱ . ڏينھن . ۱۲ . دشمن .
تربت، پرپر . ۱۴ . گرم، تٽل . ۱۵ . ڪم، ڪارج .

(۲۲) دۇك دورد نه يۇنچي - نام معروف سد مكي

ساس ساس ارات هر هر - ذياء سو يوب من مكي.

(۲۳) ناء منعي يفت اويچي - سالاهي سچ سورف

دوگه اندو ياليتي - نگر نه اوتس اوت.

(۲۴) ن كر مكي من ماع بلوتي - اس مكي مه شد سترتي

هر كا بلوتان كا بچارا - كرو بوسادي يويچ اوت ذارا.

(۲۵) كني مالا جهوا رام - سس نام ليچ ليچ كرو سلام

كهت كير رام كن كاوه - عتدو ترك دوئو سدهاوه.

(۲۶) كهولگهت تيرو تير ساچي - هر كن تاء كؤده اوتايچي

كهت كير اهور لب حتي - هر كن كاوت جبر بستعي.

(۲۷) مل سبت كاوه حصر پاوه - هر بريم وس ولگ يني

هر لاي بابا آب ميايا - ملي چري وچيندا.

(۲۸) آج كال فن اوج كوس هي - سدهه رانگ چيب

كهت لايك رام يچ لي - جاست اوسر بسب.

(۲۹) هر رسنا حس كاويچ - كسري شه اوئي

جو من ن مكه هر اولي - سا هر يارطي.

(۳۰) دن رنك ساس ساس گنكاوان - هي سراي نك يوان

نام تيرا سكا نايك مانكي - صاحب نني يوان.

(۳۱) كوت تيرت مكن اشنا - اس كل مه متل يويچي

ساز سگ جو هر كن كاويچ - سو ارم كل لحي.

واي آسا، محلا بندران،

چمت (۱)

واي آسا، محلا

بها، وار (۱۵)

واي آسا، كير

صاحب، شد (۱۰)

(۱۳)

(۲۴)

واي بهاگزا، محلا

بندران، چمت (۲۰)

واي سورف، محلا

تاوان، شد (۱)

واي سورف، محلا

چوگان، وار (۱۳)

واي سوهي، محلا

بندران، شد (۴۸)

(۵۰)

-
۱. برمالما. ۲. مكر. ۳. زبان. ۴. كهه. ۵. ست. ۶. حير. ۷. يوتر. ۸. ولور. ۹. گز. ۱۰. سوين پيرا. ۱۱. مسلمان. ۱۲. تبا زين. ۱۳. گدن. ۱۴. گلاز بندين. ۱۵. پنا با آتن. ۱۶. كچ مدف كان. ۱۷. وچول. ۱۸. جاسدو. ۱۹. بكو بندو. ۲۰. وقف. ۲۱. مام سندو. ۲۲. راف. ۲۳. كلكچ. ۲۴. اوجل. ۲۵. كؤمل.

- (۱۲) اڌرھ آپ تري سنسار - رام نام چپ ايڪڌڪار
آپ ڪماء اُڙان اُڀدش - رام نام هردي پروش .
- (۱۳) ڀلي ڏنس ڀلي سنجوگ - جت ڀيٽي پار ٻرهم نرجوگ
اوه ٻيلا ڪڙهه ڀل جاء - جت ميرا من جهي هر ناغ .
- (۱۴) سگل پڌارت آشت سڌ - نام مها رس ماه
سورسن ڀيٽي ڪيشوا - سي جن هر گڻ گاء .
- (۱۵) جهه پرساد نيرو رهتا ڌرم - من سدا ڌياء ڪيول پار ٻرهم
پرپ جي جهت ڊرگه مان پاوه - نازڪ ٻت سيٽي گهر جاوه .
- (۱۶) آپ جهه اُڙان نام چپاوه - سبت ڪهت رهت گت پاوه
سار پُوت سبت هر ڪا ناغ - سهج سپاء نازڪ گڻ گاء
گڻ گاوت نيروي اُڙس مئل - ڀنس جاء هومچي ٻڪر ڦيڻ
هوء اچنت وسي سڪ نال - ساس گراس هر نام سمال .
- (۱۷) سو سرتا سو بيشدو - سو گياني ڌنونت
سو سورا ڪارونت سوء - جن ڀجيا پگونت .
- (۱۸) چپ چپ جيوان نام - هرديچي آند گهڙا
مڙيا موهه سنسار - جونا وڻسٽا .
- (۱۹) آوه ميٺ اڪتر هوء - رس ڪس سپ ڀنجهه^{۱۵}
امرڌ نام هر هر جهه - مل پاپا منجهه^{۱۶} .
- (۲۰) ڏوکن گاوت سڪ ڀي گاوت - مارگ پست سماري
نام ڊرڙ گور من مه ڊيٽا - موري ڀسا ڀجھاري^{۱۷} .
- (۲۱) ڪرڻ ڪارڻ سمريت سو پرپ - جيٽه ڊانا آپ
لياگ سگل سياڻا - آت ٻهر پرپ چاپ .

واڳ - گورڙي، محلا
پنجوان، سڪندي
صاحب، اشوڌي (۲) ۶
(۱۹) ۶

واڳ - گورڙي، محلا
پنجوان، ٿئي (۱۷)
واڳ - آسا، محلا
پنجوان، شبد (۱۱۳)

(۱۱۴)

(۱۲۲)

(۱۳۸)

۱. برماٿا . ۲. سمرون ڪر، چپ . ۳. سنو، سپاڳو . ۴. ميلاپ . ۵. وقت . ۶. آت سڌيئون .
۷. رهڻي ڪهڻي . ۸. نت روپ . ۹. پڪڙجڻ . ۱۰. ڄاڻو . ۱۱. سڙو، وڻو . ۱۲. اوچي
ڌات وارو . ۱۳. بيٺا . ۱۴. گڏ . ۱۵. ماڻهيون . ۱۶. مٿائي ڇڏايون . ۱۷. ترشنا . ۱۸. ڇڏي

(۳) سدا سدا ساچی کی گاؤہ - ساچی ناء پان

کریا کر کے آبی - داون پگت پندار .

(۴) گنا گناوان گنا و آرا - گنا اولیٰ میری - ماء

گورکھ سہیل کٹکار پتا - میل سہیل گورکھ گھاٹ

ہیری ہسٹل برٹیا - رانگ جاؤلیع ناء۔

(۵) پروژہ دکنار سالاہیٹی - جسکی چلیف اٹک

سدا سدا آواز پئي - ا-ا-هـ مٺ وسيلڪم

من تَن مَنا لِس لَکِیج - جَس مَناکَ زانکَ لَکَ .

(۶) گاؤں کو لانا ہر ویج کسی لانا۔ گاؤں کو دات حاطع لسانا

کٹاوی کر گٹا ڈالیا^۲ چار - کٹاوی کر وڈھا وکمر^۳ واچا۔

(۷) هر کجا از اینجی هر کجا گنجینه‌ی - هر هر لام کتا بت سطنیتی

مل سب سنگس هر کڻ ٿاڻي - چڱو ڀڄل ڏار ٿر ٻيٽي هيٺ .

(۸) اکٹا آک نہ رچیا - سندا نہ رچی کن

اُکھ دیک نہ رُجیا - گنگا کے اکوٹ

ایکیا اکر نہ اترے - گلی پر لے جاؤ

لاک کا نان رحمتی۔ جان گن گنہ گنہ سماء۔

(۹) حی گور گھٹ آکیتے - کرلی کا ہوء بہارو

5- ہر گاؤں سے ۱۹-۱۱ - سڑک سے سر جٹھارو۔

(۱۰) میل پرائمر ساچی - گن مساوان

نڪ ساڃي - ساڃ سَماوان.

(۱۱) اے گاؤں رہتی میں ساڈ نہ پاء۔ ہڑوچی وج گاؤں رہتا جاء

اوتۇن ئاقۇھ، خەن ئام بىمار - ساجى پائىسى شەد وپىار.

سری واپس، محلا
لیکھا، شمد (۲۵)

سري واڳو، محلا
چوٿان، شمد (۳)

سري وان، مهلا
پدھوان، شد (۱۹)

صاحب صاحب، محلا
 (۳)

۱- ماہنامہ، ۲- ہفت روزہ، ۳- روزانہ

ہلا، وار (۱۹)، سلوک

۱۴- گورزی، محلا
هلا، شمد (۲۰)

۱۲ گسوزی، مہلا
۱۳ شہد (۳)

(f)

۱. پرمالما. ۲. پھیر آھی. ۳. بیان کران. ۴. بذاپان. ۵. ملي کر وچي. ۶. کُورُ-هر. ۷. سندر. ۸. ملي ۹ گر واکا کر سگھندو؟ ۱۰. بل. ۱۱. لماني. ۱۲. سندر. ۱۳. شين. ۱۴. واپار کدی. ۱۵. سر بست ٿي. ۱۶. گراهڪ، انڊر وٽن. ۱۷. هڪ هڪ ۱۸. کير ٿي. ۱۹. مڇا، چس. ۲۰. سگورو. ۲۱. واپار ٿي.

(۶) نام جو چپڻ، مچڻ ۽ ڳاڻڻ.

(۱) اٿسا ڪيرون ڪر من ميري - ايهان^۱ اوهان جو ڪام تيري^۲. (۰.۱.۰)جاس جپت پڙ آندا جاء - ذاوت مدوئا آوي^۳ ناءجاس جپت ڦر دؤڪ نه لاڳي^۴ - جاس جپت اِهه هومِي پاڳي^۵جاس جپت وس آره پڊا^۶ - جاس جپت ردي^۷ اهرت سَنچا^۸جاس جپت اِهه ترشنا^۹ بجهي^{۱۰} - جاس جپت هر درگه سجهي^{۱۱}جاس جپت ڪوت مته اُپراڌ^{۱۲} - جاس جپت هر هر وه ساد^{۱۳}جاس جپت من سیتل هروي^{۱۴} - جاس جپت مل سگلي ڪروي^{۱۵}جاس جپت رتن هر ماي^{۱۶} - اِهڙ نه چوڏي^{۱۷} هر سنگه هلي^{۱۸}جاس جپت ڪئي^{۱۹} بڪنت واس - جاس جپت سکه سهج نواس^{۲۰}جاس جپت اِهه اُگن نه پوهت^{۲۱} - جاس جپت اِهه ڪال نه جوهت^{۲۲}جاس جپت تيرا نرمل ماڻا^{۲۳} - جاس جپت سگلا دڪ لاڻا^{۲۴}جاس جپت ڪچو نه بني^{۲۵} - جاس جپت سڻا انھت ڏني^{۲۶}جاس جپت اِهه نرمل سوء - جاس جپت ڪمل سڀڏا هوء^{۲۷}.

[راڳم گوڙي، مڪلا پنڃوان، اشتهدي (۲)]

(۲) ناغ منيئي^{۲۸} ڏرم ڪئي^{۲۹} - مت پرگئي^{۳۰} آياناغ منيئي^{۳۱} هو هي گئي^{۳۲} - سپ روک گوايا^{۳۳}ناغ منيئي^{۳۴} نام اوڀجي^{۳۵} - سهجي سکه پايا^{۳۶}ناغ منيئي^{۳۷} سانت اوڀجي^{۳۸} - هر منن وسايا^{۳۹}نانڪ نام رتن هي^{۴۰} - ڪورم^{۴۱} هر ڏايا^{۴۲}.

[راڳم سار ڏنگ، مڪلا چوٿان، وار (۱۱)]

۱. لوڪ پرلوڪ. ۲. مصيبت، مشڪلات. ۳. پنج وڪار. ۴. حاصل ٿئي ٿو. ۵. ٻيرون
 ٿئي ٿو. ۶. گناه. ۷. سنت، عهالما. ۸. گڏجي وڃي ٿو. ۹. ڪيترا. ۱۰. لڳي نه ٿئي
 سگهي. ۱۱. پرمانا. ۱۲. سدمڪ. ۱۳. منڇ، مچڻ. ۱۴. سم. ۱۵. ڳورؤءَ ڏٺارن.

پري، ۱. چار مُکڪا هڪ پتي مٿان، مٿي تي وڌي، پاڻ ۾ ڪُٽندڙون ڳالهائيندڙون، اسڪ
 ٽچيندڙون ٽهندڙون، موٽندڙون آهن، يا ڪي چوڪڙون، ڏنگي نموني جا سٽيٽر مڙهندڙي
 ۾ ٻيون ائين سان ڳالهائون اولهون ڪندڙون آهن. پوءِ نه نڪر مڪڪا مٿي تان ڪرندا آهن
 ۽ نڪر کڻا غلط ڪندا آهن. چو؟ ڇاڪاڻ ته ائين جو چٽ، مڪڪا يا سٽيٽر نه لڳاتار ڪتر
 ٻنڌو آهي ۽ چٽ ڪهاڻي جو ڪافي آڀاس ڪيل آڻن. هاڻي جي چٽ ان مڪڪي يا سٽيٽر
 ۾ ڪهاڻي سگهڻي ٿو، نه آڀاس ڪري، چٽ رار ۾ ۽ رار نام ۾ ڪهاڻي نه ممڪن ٿي سگهي
 ٿو. ٽين ڪري، اي ٻنڌا، اهر آڀاس ڪر جو اهر ڪري ۽ اهر ٻڌائي. رار نام جي ڇاپ
 جي شروعات پلي مُڪ، چٽ ۽ کلي سان ٿئي پر ڏيڙي ڏيڙي، من جي ورتي ۽ سُر ٿي
 نه اولهون ڊوڙائڻ جي ڪوشش ڪهي. ائين ڪندي ڪندي، آخر اها اڻسٽا نه ايندي،
 جو مُڪ، چٽ ۽ ڌار، بالڪل شالٽ ۽ بنا ڪيون چرڻ جي رهندا، مگر من رار نام جي
 ڏيڙي ۾ پاڻمرادو، مڳهن ۽ مسف رهندو، ٻڌي ڪُٽندي رهندي ۽ آتما ٽڙندي ويندي. رار
 آهي هردي جو ڪم يا آند جي ڏيڙي. وري جي ڏيڙي ۽ استيڙي ۾، من جي مصاحف
 کي نه مات ڪرائي، نه صفا خالي ٿيل من، رار نام جي نه حد ٿئي، لاحد هر هليو وڃي ۽ آند
 سان پڙهون ٿي، تن سماڙي يا سهج سماڙي يا ٿوري ڪلپ سماڙي ۾ سماڙي وڃي.

يارف ورش جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾، وڏين کان، ڪيئن پڳران جا پڳت پڳهت ٿيا آهن،
 جنهن پنهنجي جهون ۽ پندش ڌارن، نام جو ناد وڃارو آهي ۽ سنسار کي سڃاڻي ۽ هر
 سندش پتي پهچائو آهي. صاحب نه اها ساک ڏئي آهي ته آتما جي آزاديءَ جو علاج،
 نام جي لکڻي ۾ آهي. لسانيت جي اڏار لاءِ، نام آڙل آسرو ۽ آجهو آهي، لاهر ۽ لئس
 نعمت آهي. ڪابه نعمت مثب ڪانه ملندي پر قديم آدا ڪرڻي پرندي. نام لاءِ ناٿور
 کي صدق ۽ سک جو. سواي ٻنڌا، صدق ۽ سک جو سم ٽڙي، نڪر نام جي سروي
 لاءِ. لاهيڙي سروي جي سرداري ساڻو ڪري ڇڏيندو. جيئن ڏاڍر پاڻ ڇهائي، ڏاڻن کي هار
 جي صورت ڏيندو آهي، يا جيئن رنگ پاڻ مٽائي، شربت کي شرف بخشيندو آهي،
 تيئن ئي نام پاڻ جذب ڪري، نامڌاريءَ تي نرازش ڪندو آهي. ڪلا نام جي، نه
 باهوس ۽ نامياري لڪري نامڌاريءَ جي. نامڌاريءَ جي صدق ۽ سک مٿان، نام نثار ٿئي
 ٿو ۽ نامڌاريءَ جو لنگار سان ميل ڪرائي ٿو. پر جي نام جو ڇاپ هوميءَ وچ هوندو، نه
 جدائي مڙ ڪن ڏور ٿيندي.

صاحب چون ٿا ته نام لاءِ مان ائين ٿو ٿوڻان ۽ ڦٽڪان جيئن ٻاڙي ۽ بنا، جيئن
 ٻار ماءُ جي جدائيءَ ۾، جيئن اڃايل ٻاڙي لاءِ، ٻڪايل کاڌي لاءِ، سڀ ٻڙند لاءِ ۽ چاٽرڪ
 مينهن جي ڦڙيءَ لاءِ. هي ڀرماتما مان ته نام کان سواءِ، هڪ ٻل به نه ٿو جي سگهان. هي
 مالڪ مهروان، مون تي اها دٻا ڪر نه رڳو ٻيو تڏيجهو نام جهيان، مون کي اها وڏائي
 ڏي نه ٿيجهي ڇون ڪدل ۾ ڏيان لڳايان، مون کي اها سمه ڏي نه سک ٿوڙي ڏک
 ۾ ٿيجهي سهارِي هيٺ رهان ۽ مون تي اها بخشش ڪر نه ڏينهن راض ٻيو هر رس پيان،
 زبان سان گوڀند جا گڻ ڳايان، ڪنن سان هريءَ جو ڪيرتن ٻڌان، اکين سان درسن ڪريان
 ۽ من کي پڳتيءَ جو پوڄن ڪارائي ٿرپت ڪريان. سنسار ۾ سڀ ڪڇ اچڻ وڃڻ آهي، سو
 گهري ڇا ٿيندس ۽ وٺي به ڇا ساڻ ٿيندس؟ سڀ ڪڇ هتي ئي ڇڏيندس. ڇو نه اهو
 ڪي گهران جو پوءِ گهرجن جو گهر ٿالو ٿي ختم ٿي وڃي؟ سو هي پيارا ڀرميشور، مون کي
 نام جو پدارت ڏي نه ڳڻي ۽ جو هار ڪري ٻايان، اٽلي پهر نام ڏيان ۽ نام ۾ سمائجي
 وڃان. ائين گد گد ٿيان جيئن ڪنڌار ڪانڌ جي ڪڇ ۾، لائين اُڙان جيئن گلاب جو گل
 صبح جو شبنم ۾، لائين اُڙان جيئن ٺوٺ زمين ارسات جي پيڇ ۾.

ڪروڙين ساڌڪ نام جو دان گهرن ٿا، ڪن وري خوش نصيب منگتن کي، نام
 جو ڪٽو جهوليءَ ۾ جهڙي ٿر، ڇو نه ٿڙف جي تابش ۾ ٿاڻير ڪونهي، ٺوٺي ڪونهي،
 توحيد ڪونهي. هي ابا سائين، مان به انهن منگتن مان هڪڙو آهيان. اوار مان مڙڪ
 آهيان، اڀاڻو آهيان، نالائق آهيان پر مان به ٿيجهي نام جو منتظر مٿاڻو آهيان. ٿران وڃان
 ٺوٺان ۽ ٿيجهي نانءُ مٿان. مون کي به ٿيجهي رنگ ۾ لائين رنگ، ڇو نه اهو رنگ ٿيجهي
 ۽ نه مون کان وري نام وسري وڃي. ٻيو ڳايان، ٻيو جهيان، ٻيو سمران، تان جو رام نام،
 رڳ رڳ ۾، نس نس ۾، سواس سواس ۾، سمائجي وڃي ۽ لائين پاڻمرادو، بنا ڪنهن -
 ڪوشش ۽ ڪشش جي، ٻيو کُڙنج اُلي، سر ٻر مان، دماغ مان، دل مان ۽ هردي مان.
 هر ويچار ۽ هر ڪرڻو، رام نام جي رنگ ۾ رتل هجي. اعل لاؤن لال ٿي پئي.

نسِ بن گهڙي نه جيو ٿون - بنِ ناويءَ مَرِ جاءِ
 سري راڳ، محلا ٻهلا،
 معِ اَنڌلي نام نه ويسريءَ - ٿيڪَ اُڪي گهرِ جاءِ.
 اشتهدي (۲) ۸

هٿ اهو سمجهڻ ضروري آهي ته اهڙي اُوستا ڪيئن آڻي سگهجي جو هر وقت،
 هر هنڌ ۽ هر حالت ۾، اٽلي پهر، رام نام جهڙو رهجي؟ مطلب هيءُ آهي ته هٿ هميشه
 هاج ۾ هجي نه به دل هر دم ياد ۾ لڳي رهي. اهو ڪونه ڏٺو اُٺو نه ڏاڙو، درياءُ تان پاڻي

اندي وھندي، سھندي ڄاڻندي، ڏک سک ۾، شڌ ھڙدي سان ۽ سڄيءَ سک سان، سڀ ٻا آدم اڀاءَ ڦٽا ڪري، سائينءَ جي شرن ڦٽي، سنگڙو جي اوت ۾، سندن چي سنگ ۾، وڳو نام جي رنگ ۾ رتا ٻيا آهن. اهي وار نام جو سهارو وٺي ڳڻي ويا ۽ ٻڃي نڪتا. باقي نه سڄو سنسار، پدارتن جو پلانڊيڪڙي پڪڙي، آفت واپي لڏجي ويو. اهي پدارت ٽئي جي ڦاسي آهن، هي آفت واپي دم ڳهٽن ٿا، ساهه سوڙهو ڪن ٿا، فنا جو دڪر لڳائين ٿا، پر ٻيتر کان پري رکن ٿا. سو اي بعدا، نام جو حزانو هٿ ڪر. نام جي سچن ھڙن ۽ ھوٽن هي ڪوچ ۾، اندر جي عھق ۾ ٿپون ھڙا. اهي ھٿ ڇڙھن ۾ نہ ڳنڍ ۾ ٻڌ ۽ نہ ملھ ٿي وڪڙا. پاڻ ٻاءَ ۽ ٻين کي ٻاراءِ. ڪيترا نہ پائيندين ۽ ڪيترا نہ وراھيندين، نہ هي آملھ حزانو ڳڻھڻ جو نہ آهي. ساڻ نہ سائي ٿي ھلندو پر ٻولين لاءِ وٺي ۾ نہ رھندو، وري وري وراھيندين نہ ٻڌڻدو ويھندو. اها پرڪھ جي ٻھار نہ عھاب جو اسرار آئي.

جن کي صدق آهي، تن کي ئي سک آهي. نيڪ آهن سک جا ڪايل. اهي سوداڻي، نام لاءِ سڪن ٿا، ڄاڻن ٿا ۽ ٻاڏائين ٿا. اهي ٿوري ۾ ٿا بدار، تھلي جا طالب، ٿا ٻان جا تلاشي، ٻا اڙن، ٻا ٻڪارين، نہ ٻرن ڪا ٻھل ٻاري ۽ پاس بچائي. وار نام جو ڏک ئي ٿو ڇڏين ۽ اڙن سڀ آسون مٽائين. ڀڳت نامدو جن فرمائين ٿا:

(۱) والڪن وانگه شون شوءَ - وار نام ٻن ڳوڙي نہ ڄموءَ
ڀڳت ڪرڻ ھڙ کي ڪن ٿاوءَ - آت ٻھر آٻا خسر ڏٺاؤھ.

(۲) ٿوري ڀڳت نہ ڇوڏ - پاري ٿرک ھسي
ڇورن ڪھل - مري ھٿسري ھسي.

سري گرو گرنٿ صاحب ۾ نام جي سک بابھ ھڪئي نہ چيل آهي، تھن مان چوڻد وڃن مٿي ڏال آهن. ھوڻ دست ست نان صدي وڃي. صاحب ھيڪي فرمايو آهي، تھندو نان برج هي آهي، نہ سنسار ۾ ڪئين دولتي سب ساڏو، سانگ ٻڌي ٻيا ڪوئن ڪٿائون ڪن. ڏس نہ کليءَ کليءَ ۾ ٿوري لڳي پئي آهي. ھڙڪو ھام ھڻي نہ حاصل ٿي ٿي ھٿ وس آهي. پوءِ کي ٻا ڇڙھڙون ھڻي جيھ وڃھن، ڪي وار ٿلا ۽ ڪرشن ليلا جي واس وڃائين، ڪي ديوءَ جا ڄاڻن لڳائين، ڪي ٻا نال ۽ رات وڃائين، ڪي ڳھڳورؤ ٻڌي ٻا لڄن، ٿن ۽ جھوڙون پائين، ڪي وڏين ۽ سڌين ھسي ڏٺڪاءِ ڪرڻ لاءِ ٻيا پڪن، ڪي شاسترن ۽ پوان جا ٻا ورق ورائين، نہ ڪي ٻيا ٺھي وائين هي سون جي چٽايتي ڪن. پر صدق ۽ سک ٻا، اھو سڀ ٻڌي، ٻروا ۽ بسنا آهي. ڄر، حزن ۽ چاھليھ آهي. سچ آهي نام ۾ سڙي سمانڻ، چم سان سورن ڪرڻ

نام ۾ صدق ۽ نام لاءِ سک.

هن ڀاڱي جي ٻئي باب مان ڏسبو، ته صاحبن پرمائيا متعلق، صدق ۽ سک جي عدايت ڪئي آهي. نئين باب ۾، سنگور بنسبت صدق ۽ سک جي فرمائش ٿيل آهي ته چوئين باب ۾، سندن لاءِ سک جي سمجهاڻي ڏنل آهي. هن باب ۾ وري نام بنسبت، صدق ۽ سک جو احوال آيل آهي. مطلب ته صدق ۽ سک بنا، ڪنهن ڏس ۾ نه سگهيا، نه امڪن آهي. رام نام، عبادت جي اول عبارت آهي، جا اچاري سگهجي، رڳو صدق ۽ سک سان. ايمان ۽ انساھ بنا، رام نام جو مطالع ڪرڻ ئي مشڪل آهي. ڪهڙو رام نام جهڙو ئي، اسانجو مکيه ڪارج هئڻ گهرجي. گورو نانڪ ديو جن فرمائين ٿا:

(۱) ديوا ميرا ايڪ نام - دک وچ پايا ٿيل
ان چانڊ اوھ سوکيا - چوڪا چمر سٺ ميل.

راڳ - آسا، مد-لا

بھلا، شبد (۳۲)

(۲) ناهي راتي هوءَ ڇي جاء - نام رتي سچ رهي سماء
نام رتي جوک چگت ايتار - نام رتي پاوه موک ڏٺار.

راڳ - رامڪاڻي، متلا

بھلا، سڌ گوشت (۳۲)

نام، هڪ مدو ۽ هڪ چتر ٿي اهو ڏيائيندو، جهڙو نام ۾ سچو صدق هوندو، پورن وشواس هوندو. گورو جن، ورور ڏئي چيو آهي ته نام آهي، منهنجو مانا پتا، يا پراڻي، مٿر ملائي، ذات پات، ڪٽنب ڦيلو، پات پاڇا، ويد پُراڻ، تيرت پائرا، کاڌو پيتو، دوا درمل، اجهو آسرو، چيلو وسيلو، مان شان، لچ پست، جيءَ جو جياپو ۽ اٽل جو سهائي. وڌيڪ سمجهائين ٿا ته مون سڀ ڌرمي هستڪ وڃي ۽ ورائي ڏنا آهن، ۽ سڄي سنسار جا علحدا علحدا آزمودا پراڻي ڏنا آهن، جن انهيءَ ترن تي نتيجي ٿي آندو اٿم، ته سچو سک ۽ اٽل آندو، نام مان ئي اڄن ٿئي ٿو. ڏٺي جي ڌرتي، ڪٿين ڏکي ۽ دردوند پيا ڪارين، پيا پڇاڙين، پر جيڪي نام ۾ رال آهن، سڀئي درويش بڻجي پيا ۽ هريءَ جو ڪهڙو ڪندي، هر جن ٿي پيا ۽ اهرت پي اهر ٿيا. ڀنگ جو نشو درويش ڪونه بڻائيندو.

جن جن هر وس پيو آهي، سي سڀ اچر ۾ بڻجي ويا آهن، سانس ۾ سمائجي ويا آهن، جيئن ڪو گنگو منائي کائيندو آهي، پر منائيءَ جي واکاڻ مات ۾ ئي ڪندو آهي. منجي مات ۾ معدلي واري آهي. جيئن پاڻي ۽ صابن، ميري ڪهڙي جي ميرانا ڪيندا آهن، جيئن نام ۾ من جي مٿل ڪڍي، من کي اڇل، ٻوٽو ۽ نرمل ڪريو. نام هڪ ڪٺا ۾ لاري بار هڻائي سگهي ٿو، جي انهيءَ ڪٺا ۾، سچو صدق ۽ سک سمايل هجي. اها ڪٺا ئي اڏند ڪٽولي هجي. اهڙا جيو وڏي ڀاڱي آهن ۽ شاهن جا شاه آهن، جي نام جو صدق ساري، راحت ڏين،

(۱۹) کَرَن هَر جَس نَتَر دَرَسَن - وِسَن هَر گَن کاوَر
بَلَوَار جَانِي سَدَا - نَانَك دِيهَر اَهَلَا نَاء.

واڳ - ماليگوزال، مھلا
پندھوان، شد (۸)

(۲۰) نا جَانَن هَر دُرُک دِي کَوِي - نَ جَانَن سَبَا
سَدَا صَاڄ کِي رَلگي رانا - اَن دَن نامَر وَاکا
بابا مَرُور کَ هَان - نَاوِي اِل جَاء
نُون کَر نا نُون دانا بِنَا - نِيوِي نامَر نَرَاء.

(۲۱) اِهَر نَشِيش خُصَر لِي پاران - اَن پَهَر کَر جَوَر دَپاران
نامَر جَوِي نامَر سَوِيچ سَپاران - نامَر نَانَك مَلِيچ اُچار ڳا.

(۲۲) جَهَوَا سالاھ نَ رَجِي - هَر نَرِيَتَر چِت لاء
نَانَك نَاوِي کِي مَن اَکَ هِي - مَن نَرِيَتِي هَر وِس کاہ.

(۲۳) هَوَا اَکَرَن هَر دَپارا رَه نَ سَکِي - اِنَت هَر هَر نامَر وِس گِيڏِي
جَه نَار کَ رَسک اُڙو اَن مَنا - اَن کايِي بِلَل بِلَاڏِي.

(۲۴) نِيوِي پَگَب نَ چَوڏ - يادِي لَسَرک هَسِي
چَسَرَن کَهَل - مِي-رِي هَسِيَرِي اَسِي.

واڳ - بسنس، پَگَب
نامد پَر، شبد (۱)

۱. کَن . ۲. اَکَرُون . ۳. زَبان، جَب . ۴. فَرپان وچان . ۵. دانساء، سَپاڏو . ۶. سَپ کَچ
ڏَسدڙ . ۷. بُوچل ساگر نِيوِي پار پاران . ۸. پَرمانا . ۹. گان . ۱۰. داپِي نَر . ۱۱. رِيڏو
پَر آهي . ۱۲. لُڻ . ۱۳. وڏا واکا نَر کَرِي، گَهڙو رِي نَر . ۱۴. کاي، چَرچا کَرِي .
۱۵. شَمِين پَر وِس نا .

(۱۰) جڏهن ماما بال لپٽاوي - تڏهن گيانِي نام ڪهاوي

گور پوريءَ تي پاري - جن نانڪ نام ڏياري.

(۱) تڏهن ٻاجهءَ پياري - ڪيڙو رهان

سا وڏائي ديهه - جيت نام نيري لاک رهان

دوڃا ناهي ڪو - جس آڳي پياري جاء ڪهان.

(۱۲) چوراسيه سڌ ٻڌ نيتيس ڪوت من جن -

سڀ چاهه هر جيت نيرو نام

گور برساد ڪو وري پاري - جن ڪيڙو لاک لکيا ڏر پاء.

(۱۳) سوک ارادن دُک ارادن - ٻيري نه ڪاهو ٻيرا

نام جيت ڪوت سور آچارا - ٻنسي ٻنسي ٻنسي ٻنسي.

(۱۴) آڌ جگاد پگتن ڪا راکا - استت ڪر ڪر جيوان

نانڪ نام مها رس مينا - ان دن من تي پيران.

(۱۵) نام ديجي دان ڪيڙي - ٻنسي ٻنسي ٻنسي ٻنسي

گڏ ڪوٺال اچر رسنا - سدا گائيجي ان دنو.

(۱۶) ڪوئي پڙا سهسا ڪوئا - ڪوئي پڙي پڙا

ڪوئي نام جيجي چپ ماني - لاڳي ٻنسي ڏيانا

آهي ڪيڙي ڪيڙو نه جانا - ٻنسي ٻنسي ٻنسي ٻنسي.

(۱۷) جل پيوت جڏهن لکا مٽت - ڏن ٻنسي ٻنسي ٻنسي ٻنسي

لوي ڪا ڏن پراڻ اڌار - تڏهن هر جن هر نام پيار.

(۱۸) سادو پوک سادو جن پائي - ڪيڙو ڪرڻ ڪرڻ پياري

نام نام ڏن پوني ديوهه - سڀ نشا پوک نوري.

راڳ - سورڻ، محلا

ٻنجان، شبد (۸۳)

راڳ ڏناسري، محلا

ٻهلا، شبد (۱)

راڳ ڏناسري، محلا

چوٿان، شبد (۱۰)

راڳ جڏهن پياري، محلا

ٻنجان، شبد (۴)

راڳ - سوڙهي، محلا

ٻنجان، چنت (۱)

(۴)

راڳ رامڪلي، محلا

ٻهلا، شبد (۱)

راڳ رامڪلي، محلا

ٻنجان، اشپدي (۲)

راڳ نت نارائڻ، محلا

چوٿان، اشپدي (۱)

۱. چنڊي پوندي آهي. ۲. بنا، ڪانسوا. ۳. ڪيڙو. ۴. ٻڌ پيران. ۵. پرمالما. ۶. پيرو.

۷. سورج جي روشنائي. ۸. ڪڙا، پل. ۹. سنسڪرت، وياڪرڻ. ۱۰. مالها.

۱۱. هيٺ يا هن کان پوءِ. ۱۲. استري. ۱۳. پيار. ۱۴. ملان، گڏجان.

ڪٻ ڪروڙ ميلو ٻنچ سٺ ٽانڙا - ڪٻ ڪو رامي ڏن آناوي
 مٺو چٽ ڪن پل چٽا لاکي - ڪٻ لک ميرا من رار ڪن ٿاوي
 ڪٻ ڪو ٺاچي باڙ پٿاري - ڪٻ ڪو هڪ ٻياري
 هڪ باڙ پٿاري پٿر پل لاکي - ڪٻ لک ميرا من رار ساري
 ڪٻ ڪروڙ لوڪن ڪٿي پٿياري - لوڪ پٿياري ٺا پٺ هاري
 هن ٺاڪ هر هر ڏي سد ٻاڙو - هن جي جي ڪري سڀ ڪري

[راڳ آسا، محلا چوٿان، شبد (۱۰)]

(۳) بس بس ڪڙي نه جيروڙن - بس ٿاوي مَر جاء

وي آڏي ٺار نه وٺي - ٽيڪ ٽيڪي گهر جاء.

(۴) هر چاڻڪ ڏين سگور سڙائي - هر هر ٺار ٻوند مڪ ٻائي

هر چل ٺڌ هر چل ڪي مٺي - هن ٺاڪ حل بن موڙي جيءَ.

(۵) اُمر ٺڌ ٺڌا ٺڌا لائي - اُمر ٺڌ ٺڌا پائي

اُمر رسا ٻولي دن وائي - من ٺڌ اُمر پٺاڙي.

(۱) ڪر ڪر ڪر ٺڌ ٺڌا - اڪ ٺڌ ٺڌا ٺڌا

ٺاڪ ڪي پٺي هر ٺڌ - اُٺا ٺڌ ٺڌا ٺڌا.

(۷) سڌا شيون سڌا پٺي - مانگهر وڌ سڌ

جي لک ٺڌ نه وٺي - ساڄي ڪر ٺڌ.

(۸) اي جي ڪيا مانگهر ڪج رهي نه ڏسي - اس جگهه آناجائي

ٺاڪ ٺڌا پٺي ڏي - هر ڏي ڪٺ ٺڌا.

(۹) ميري پٺي - ڪر ٺڌ ٺڌا هر ٺڌا

هٿ ٺڌ ٺڌا ٺڌا - ٺڌا ٺڌا ٺڌا.

سري راڳ، محلا

ٻهلا، اشهددي (۲)

راڳ مانجه، محلا

چوٿان، شبد (۳)

راڳ مانجه، محلا

ٻهلا، اشهددي (۳)

راڳ ڪڙي، محلا

ٻنچان، شبد (۱۵)

راڳ آسا، محلا

ٻهلا، اشهددي (۲)

راڳ ڪڙي، محلا

ٻهلا، اشهددي (۸)

راڳ سورت، محلا

چوٿان، شبد (۸)

۱. راڳين ڪي ملائي. ۲. سرت. ۳. چوٿان. ۴. ڪڙي. ۵. ٺڌ ٺڌا سرت ٺڌا ڪرڻ.
 ۶. ڏير. ۷. راضي ڪن ٺڌا. ۸. سگور وٺ ڪن. ۹. آڳاٽي، ٻنچهر. ۱۰. ٻنچي. ۱۱. ٺڌا
 وڙي ٺڌا. ۱۲. ٺڌا. ۱۳. ٺڌا حاصل ڪرڻ لاء. ۱۴. سمجهه. ۱۵. چٽا ڪندڙ.
 ۱۶. ٺڌا ٺڌا.

(۵) نام جي سک.

(۱) موٽي نه مندر اوسرهم - رتني نه هوهم جڙاءُ
 گسٽور^{۱۳} ڪنگو اگري چندن - ليپ^۴ آويءَ چاءُ
 مٺ ديك پولا ويسريءَ - تيرا چٽ نه آويءَ ناءُ
 هر ران جيئڻ - جل جل چاءُ
 مٺي آڀا گورو پوچ ديكيا - اُور ناهي ٿاءُ. (۱. ۵)
 ڌرتي نه هيري لعل جڙني - پلڳه لعل جڙاءُ
 موهڻي مڪه مڙي سوهمي - ڪري ونڳه پڻاءُ
 مٺ ديك پولا ويسريءَ - تيرا چٽ نه آويءَ ناءُ
 سڌ هووان سڌ لائي - رڌ آڪان آءُ
 گهٽ ڀرڱت هوءُ بئسا - لوڪ راکهي پاڙ
 مٺ ديك پولا ويسريءَ - تيرا چٽ نه آويءَ ناءُ
 سلطان هروان ميل لشڪر - تخت راکان پاءُ
 حڪم حاصل ڪري بئنا - نانڪا سڀ واڻ
 مٺ ديك پولا ويسريءَ - تيرا چٽ نه آويءَ ناءُ.

[سري راجڻ، مهلا پهلا، شبد (۱)]

(۲) ڪٺ ڪو پالڻي گهنگر و نالا - ڪٺ ڪو اڃاويءَ رباب
 آوت جات ٻار کن لاڳي - هٿ^{۱۳} ٽپ لڳه سمارءَ لار
 ميريءَ من - اُسي پگت ان آني
 هٿ هر ان کن ڀل ره نه سڪڻ - جڙسي جل ان مين مڙجائي. (۱. ۵)

۱. بنياد، اوساري. ۲. جڙت. ۳. سڀ نهون جا واس ڌوڀ. ۴. ڀورو. ۵. ڀلڻ. ۶. سون.
 ۷. ٻهڪي. ۸. نظر. ۹. ظاهر. ۱۰. هٿ ڪيان. ۱۱. ٻيٽا. ۱۲. ڪٽ-رو وقت
 ۱۳. ٽهون وڃر. ۱۴. مڇلي.

(٥٧) كُوكُ الْكَارِ لِه هَوَوْنِي - لَدَرِي لَدَرِ نَهَالْ

لاک نار دئی - وھی ملی - شہد گردو کی گھال .

(۵۸) کہتے ہیں کہ، اُر لُروئی - بُرُءِ اِک کی سُرنا

مقبول لام جہہ وی پرالی - لہی نسیم کرنا۔

(۵۹) جہان آندر نام لداں ہی - گور باٹی و پچار

١٠٠
١٠١
١٠٢
١٠٣
١٠٤
١٠٥
١٠٦
١٠٧
١٠٨
١٠٩
١١٠
١١١
١١٢
١١٣
١١٤
١١٥
١١٦
١١٧
١١٨
١١٩
١٢٠
١٢١
١٢٢
١٢٣
١٢٤
١٢٥
١٢٦
١٢٧
١٢٨
١٢٩
١٣٠
١٣١
١٣٢
١٣٣
١٣٤
١٣٥
١٣٦
١٣٧
١٣٨
١٣٩
١٤٠
١٤١
١٤٢
١٤٣
١٤٤
١٤٥
١٤٦
١٤٧
١٤٨
١٤٩
١٥٠
١٥١
١٥٢
١٥٣
١٥٤
١٥٥
١٥٦
١٥٧
١٥٨
١٥٩
١٦٠
١٦١
١٦٢
١٦٣
١٦٤
١٦٥
١٦٦
١٦٧
١٦٨
١٦٩
١٧٠
١٧١
١٧٢
١٧٣
١٧٤
١٧٥
١٧٦
١٧٧
١٧٨
١٧٩
١٨٠
١٨١
١٨٢
١٨٣
١٨٤
١٨٥
١٨٦
١٨٧
١٨٨
١٨٩
١٩٠
١٩١
١٩٢
١٩٣
١٩٤
١٩٥
١٩٦
١٩٧
١٩٨
١٩٩
٢٠٠

راجہ سلا، مہلا، وار (۱۳)
سارک مہلا لہا

راپہ، روپائی، کم
صاحب، شد (۲)

چوتان، (۱۵)

(۱) موني نه مندر اوسر^۱هه - وندي ته هوه^۲ جڙاءُ
 ڪستور^۳ ڪنگو اڱر چندن^۴ - ليپ^۵ آوي چاءُ
 مٺ ديڪ پولا ويسري^۶ - تيرا چٽ نه آوي ناء
 هر^۷ ران جيئ^۸ - جل جل چاء
 مهي آڀا گورو پوچ ديڪيا - اُور ناھي ناء. (۱. ۰. ۱)
 ڌرتي ته هيري لعل^۹ جڙ تي - ڀلڱ^{۱۰} لعل جڙاء
 موھڻي مک^{۱۱} مڙي سوھي^{۱۲} - ڪري رنگ^{۱۳} پساء
 مٺ ديڪ پولا ويسري^{۱۴} - تيرا چٽ نه آوي ناء
 سڌ هروان سڌ لائي^{۱۵} - وڌ آکان آء
 گھٽ ڀرگت هوء بئسا^{۱۶} - لوڪ راڪي^{۱۷} پاڙ
 مٺ ديڪ پولا ويسري^{۱۸} - تيرا چٽ نه آوي ناء
 ساطان هروان ميل لشڪر^{۱۹} - تخت راڪان پاء
 حڪم حاصل^{۲۰} ڪري بئسا^{۲۱} - نانڪا سپ واڻ
 مٺ ديڪ پولا ويسري^{۲۲} - تيرا چٽ نه آوي ناء.

[سري راج، محلا ٻهلا، شبد (۱)]

(۲) ڪب^۱ ڪو پالاي گھنگھرو^۲ نالا - ڪب ڪو اجاوي^۳ رباب
 آوت جات^۴ ڀار^۵ کن لاڳي^۶ - هٿ^۷ تب^۸ لڳ^۹ سمار^{۱۰} نام
 ميري^{۱۱} من - انسي^{۱۲} ڀگت^{۱۳} ان آئي
 هٿ^{۱۴} هر^{۱۵} ان^{۱۶} کن^{۱۷} ڀل^{۱۸} ره نه سڪت^{۱۹} - جئسي^{۲۰} جل^{۲۱} ان^{۲۲} مين^{۲۳} مر جائي^{۲۴}. (۱. ۰. ۱)

۱. ابياد، اوساري. ۲. جڙت. ۳. سڀ نهون جا واس ڏوڀ. ۴. لڳو. ۵. ڀلڱ. ۶. سمار. ۷. ڀلڱ. ۸. نظر. ۹. اڪل. ۱۰. ظاهر. ۱۱. هٿ ڪيان. ۱۲. ڀيڻا. ۱۳. ڪٽي. ۱۴. ڏهن وچ. ۱۵. مڇي.

(٥٧) ڪُڙڪ ڳُڪار نه هوندي - ندي ندي ندي نهال

لاناڪ نام رتي سهجي ملي - شهد گورو ڪي ڪهال.

(٥٨) ڪهس ڪهر سڏه، نر نروڙي - پڙ ۽ ايڪ ڪي سَوا

ڪهڙ نام جهه، ري پِراڻي - تبهوي رَسجي ڪَنا.

(٥٩) چنان اُنڊر نام لڏان هجي - گورو پاڻي وِچار

پن ڪي مک سدا اچي - تس سچم دراز.

راڳه ملار، مه
پهلا وار (١٣)
ساوڪ مهلا لھا

راڳه برپائي، ڪم
صاحب، شبد (٢)

سلوڪ، مها
چرٿان، (١٥)

راڳ راءڪلي، محلا
نيچا، آند صاحب (۴)

(۲۴)

راڳ راءڪلي، محلا
پهلا، سد گوشت (۳۲)

راڳ نڪ نارائڻ،
چوٿان، شبد (۱)

راڳ مارو، محلا
پنجوان، شبد (۶)

راڳ مارو، محلا
وار (۱۵)، سلوڪ
محلا پهلا،

راڳ پيرغ، محلا
پنجوان، شبد (۲۱)

(۲۵)

راڳ بسنت، محلا
پهلا، شبد (۴)

راڳ بسنت، محلا
نيچا، شبد (۱۰)

۱. ماڻيو. ۲. پرماتما. ۳. بوجھ. ۴. نمرتا پاوسان. ۵. سنا. ۶. نڪري وڃن. ۷. ۸. دڪ. ۹. پتڪ. ۱۰. آهر پاڻو. ۱۱. هوا. ۱۲. وڃائڻ جا ساز. ۱۳. مڙڪ. ۱۴. ڪڻڻ. ۱۵. ڪڻڻ. ۱۶. ڪڻڻ. ۱۷. ڪڻڻ. ۱۸. ڪڻڻ. ۱۹. ڪڻڻ. ۲۰. ڪڻڻ. ۲۱. ڪڻڻ. ۲۲. ڪڻڻ. ۲۳. ڪڻڻ. ۲۴. ڪڻڻ. ۲۵. ڪڻڻ. ۲۶. ڪڻڻ. ۲۷. ڪڻڻ. ۲۸. ڪڻڻ. ۲۹. ڪڻڻ. ۳۰. ڪڻڻ. ۳۱. ڪڻڻ. ۳۲. ڪڻڻ. ۳۳. ڪڻڻ. ۳۴. ڪڻڻ. ۳۵. ڪڻڻ. ۳۶. ڪڻڻ. ۳۷. ڪڻڻ. ۳۸. ڪڻڻ. ۳۹. ڪڻڻ. ۴۰. ڪڻڻ. ۴۱. ڪڻڻ. ۴۲. ڪڻڻ. ۴۳. ڪڻڻ. ۴۴. ڪڻڻ. ۴۵. ڪڻڻ. ۴۶. ڪڻڻ. ۴۷. ڪڻڻ. ۴۸. ڪڻڻ. ۴۹. ڪڻڻ. ۵۰. ڪڻڻ. ۵۱. ڪڻڻ. ۵۲. ڪڻڻ. ۵۳. ڪڻڻ. ۵۴. ڪڻڻ. ۵۵. ڪڻڻ. ۵۶. ڪڻڻ. ۵۷. ڪڻڻ. ۵۸. ڪڻڻ. ۵۹. ڪڻڻ. ۶۰. ڪڻڻ. ۶۱. ڪڻڻ. ۶۲. ڪڻڻ. ۶۳. ڪڻڻ. ۶۴. ڪڻڻ. ۶۵. ڪڻڻ. ۶۶. ڪڻڻ. ۶۷. ڪڻڻ. ۶۸. ڪڻڻ. ۶۹. ڪڻڻ. ۷۰. ڪڻڻ. ۷۱. ڪڻڻ. ۷۲. ڪڻڻ. ۷۳. ڪڻڻ. ۷۴. ڪڻڻ. ۷۵. ڪڻڻ. ۷۶. ڪڻڻ. ۷۷. ڪڻڻ. ۷۸. ڪڻڻ. ۷۹. ڪڻڻ. ۸۰. ڪڻڻ. ۸۱. ڪڻڻ. ۸۲. ڪڻڻ. ۸۳. ڪڻڻ. ۸۴. ڪڻڻ. ۸۵. ڪڻڻ. ۸۶. ڪڻڻ. ۸۷. ڪڻڻ. ۸۸. ڪڻڻ. ۸۹. ڪڻڻ. ۹۰. ڪڻڻ. ۹۱. ڪڻڻ. ۹۲. ڪڻڻ. ۹۳. ڪڻڻ. ۹۴. ڪڻڻ. ۹۵. ڪڻڻ. ۹۶. ڪڻڻ. ۹۷. ڪڻڻ. ۹۸. ڪڻڻ. ۹۹. ڪڻڻ. ۱۰۰. ڪڻڻ.

(۴۸) ساڄ نام اڌار ميرا - جن اڪا سپ گوائڻيا.

ڪر سائت سڪ من آء وسيا - جن اڇا سپ پڄائيا.

(۴۹) آند باڻي گور شبد جاڻي - هر نام هر رس پوڳو.

ڪهي زنڪ پريءَ آب مليا - ڪرڻ ڪارڻ جوڳو.

(۵۰) نامي راني هومع جاء - نام رتي سچ رهيع سماء.

نام رتي جوڳ جگت بيجار - نام رتي پاوه موڪ ڏنار.

نام رتي تروڻ سوجهي هوء - نازڪ نام رتي سدا سڪ هوء.

(۵۱) هر هر نام ججه آراذه - شيوڪ پاو لڙي.

ڪلڪ دؤڪ گئي سپ نيڪر - جڏ پاني مئل هري.

(۵۲) گليا ڪرم ڪر پا پئي ناڪر - ڪيرن هر هر ڳائي.

سرم ٽاڪا پائي بسراما - مٽ گئي سگلي ڏائي.

(۵۳) هٿ موٽا مئي ماريا - پوڻ وهيع درياء.

ترشنا ٽڪي نانڪا - جا من رتا ناء.

(۵۴) چيپ آوي تان سهج گهر پايا - چيپ آوي تان ستن سمايا.

چيپ آوي سد ڪيرن ڪرنا - من مانيا نازڪ پڳو ٽا.

(۵۵) نام هماري بيد ارناد - نام هماري پوري ڪاج.

نام هماري پوجا ديو - نام هماري گور ڪي شيو.

(۵۶) ايڪ ڏياوه - هوڙ منا.

پار اتر جاء - لڪ ڪنا.

(۵۷) سو بوجهي جس آب پڄائي - ستگور شيوا نام درڙائي.

جن لڪ جانا سي جن پروان - نازڪ نام رتي در نيشان.

(۳۱) کیم کس سڀ ري لوتی - پور نه رُلَی کوتي

کيا کافي کيا اوکرو مڱيو - وار ردي حنه هوتي.

(۳۸) چندن چنڊ نه سرور وٽ - مڙل نه پتي کٽار

سپل ليوئي نانکا - هينڊرو عس نام.

(۳۶) نام حات نام مري پٽ هي - نام مري پوراڻي

نام سکافي سدا ميري سنگ - هر نام موکڻ ستاري.

(۴۰) هان سک سان شنه راور - دک پي سمالو

نالڪ کڻي سياڻي - اڏ کس مڙا حور.

(۴۱) کڻ روداس - سڀي هڪ لوتيا

هر لک - اڪ وار کڻ چوتيا.

(۴۲) اڙو اڙ سڀ لاکا - داڙون نام ليا

تاب باب سڀ پتي روڊ - سپل من پيا.

(۴۳) پتي پتالي پتي پتالي - دشت دوش هر کاڌي جاڳ

— دڪ سڀ آند کڻي پري - دڪ هيرو هر کٽڻ وٽ.

(۴۴) لڻ ناه لڙڪ لڙاس - پٽ سڀ پٽ کڻ لاس

لي هر نه پکڙي لڻ - سڀ مڙي آند پٽ.

(۴۵) 'ڙون کڻي هي آڏ پٽي' - مڪ کي لوتيا کيا چاني

سرو مڙ وار نام کڻ مڙا - پٽ پٽي نانا اڏ کڻي کيتا.

(۴۶) وار نام لڻ لاس مڙ - لڻ لڻ اڏ اڏاري.

هر کڙ لاس پٽ ناک پٽ - اڻو هر ساري.

واڳ ڏناري، کس

صاحب، شد (۲)

واڳ حسرتي، مڙ

پنجان، وار (۱۷)

واڳ لوتڙي، مڙ

پنجان، شد (۷)

واڳ سوتڙي، مڙ

ليڪا، وار (۲۰)،

سرو مڙا دڙا

واڳ سوتڙي، پک

روداس، شد (۳)

واڳ پٽول، مڙ

پنجان، شد (۲۵)

(۱۱۲)

واڳ پٽول، مڙ

پنجان، اشندي (۵)

واڳ دڙند، پک

تاندڙ، شد (۲)

واڳ رامکي، مڙ

تاران، شد (۲)

۱. ها وس، کافي. ۲. پٽ ملڪ. ۳. مڱيو هر پوک. ۴. مڙ. ۵. لڙ. ۶. داس. ۷. کٽڻ.
۸. پتي پٽا. ۹. مڙا. ۱۰. کال هي وس آهي. ۱۱. دوا. ۱۲. چنڊي چاڻي. ۱۳. دڙا
۱۴. ولي، وٽ. ۱۵. سري مڙا پوک کيتا. ۱۶. وار. ۱۷. ڏهن. ۱۸. کڙي. ۱۹. دس.

مَن - مِه، چِتوئ چِتوئسي - آدم گر تہ اٺ نيت
 هر کيرن کا آهرو - هر ديه، نالک کي مپت.
 سي بڙ پاڻي سي پتوئتي - سيئي پوري شاها
 سندر سگهڙ سرُپ ني نالک - جن هر هر نام وساها.

(۳) جن کي هر نام وسيا سد هر ديج - هر نام تن کي رکهارا
 هر نام پتا هر نامو مانا - هر نام سکائي مٿر همارا.
 (۳۱) هر نام همارا پو جن چتبه، پرکار - جيت کائيئي هم کي تر پت پئي
 هر نام همارا پٺ جيت قرننگي نه هرو هه - هور پٺن کي هماري سُرنگي.
 (۳۲) هر هر نام ميرا اٺ سکائي - گورو سنگور نام درڙا
 جتي پت کٽر کوئي پيا ناهي - نئي هر هر نام چڙا.

(۳۳) نهي گهي تر پٺ واپيا پائي - گورمي پو جه، اجهاء
 رام نام لگ چوليئي پائي - پو جه، گيانيجا جاء.

(۳۴) دائي داس رکي هت اپئي - جس پويئس د پئي
 نالک نام رهي سک پايا - درگه، جاپئي سيئي.

(۳۵) رام نام بن سيئي بگوي - ديکھ، زيرک سريرا
 هرگي نام بن کن گت پائي - که اپدش کيرا.

(۳۶) جن هر رس چاکيا، سر هر جن اوگه -
 بس سدا هرک، ناهي کدي سوگه.

آهي مکت، آورا مکت کراوي -

هر نام جوي، هر ني سک پوي.

راڳه گوجري، محلا
 بدجان، وار (۶)

راڳه ديوندياري، محلا
 بدجان، شبد (۱۰)

راڳه وڏهس، محلا
 چوٿان، وار (۱۵)

(۱۷)

راڳه وڏهس، محلا
 چوٿان، چيت (۲) ۳

راڳه سورک، محلا
 تيجا، شبد (۹)

(۱۱)

راڳه سورک، کير
 صاحب، شبد (۱)

راڳه تاسوري، محلا
 تيجا، شبد (۲)

۱. بادگيري، سهون. ۲. آسر جو. ۳. مان شان وارا. ۴. دولتمند سينيون. ۵. وشواس. ۶. اهونا.
 ۷. پوشاک. ۸. لچا، منشا. ۹. استري. ۱۰. سھانک، مددگار. ۱۱. نئي. ۱۲. نئي لورک.
 ۱۳. دما. ۱۴. پوجن. ۱۵. ختم ني ويا. ۱۶. ويا. ۱۷. سک، خوشي.

(۱۷) دېرا مړا اېک نام - دکه وچ پاپا لیل
ان چانل اوده سوکيا - چوکا هر سته میل.

(۱۸) دکښي دود دولد - در ليری
نام رسي - در ویش پتي.

(۱۹) اهره نام لارا لاکر - اهره مها رس چنه پسر
چنه جهر چوکي پو لاري - دره پناسيو پرم پير.

(۲۰) جس لبح کته کوني نه حاني - نام جهه اهر چه کت ماني
حاکي لکت نه اوي کوني - سکل موشه اناکي چن مل دوني.

(۲۱) موروک مگد اکيان او پاري - نام ليري کي اس من داري
هپ لب سدهم کور نه ساذا - نام پور کا مبه ارادا.

(۲۲) هردی سمالي مک هر هر اولی - سورن لب لب کته نه دولي
کته لاک هر راجي ناء - هر مالا لاکي سکه حاء.

(۲۳) پت گي کشف - پناسو سنا
نام رني حسن - پتي پکو نغا.

(۲۴) نام سطي نام ميني نامي و دنا پي نام سلاعي سدا سدا نامي مهل پاني
نامي هي گهت چانغا نامي سول پاني - نامي هي سکا و دني نامي سول پاني.

(۲۵) هر حبه کوبا کوي لرو لوي - لاها هر هر نام لير
کور پوسادي هر دن پايو - انبي چلدا نال چلير.

(۲۶) واه واه کريا هر پاپا - سدهي کورمک پال
سي و دنا پي ناکا - هر هر ردي سمال.

(۲۷) واه واه کور سکه جو لب کري - سورن چلدا قل پاپا
واه واه کور سي حن سونغي - هر ن کي سکه ملاء.

۱. دک دُر پي لرو چي. ۲. بوماما. ۳. دپ. ۴. چاروني طرف. ۵. مچنا نتي. ۶. وديرو.
اردبک. ۷. بسمهه. ۸. بعتل. ۹. گمابو آهي. ۱۰. لوکپرلوک. ۱۱. ذکا کاتي. ۱۲. مالپا.
سور پي. ۱۳. پختي. ۱۴. رُوب پختي پاپا. ۱۵. روشنايي، برکاش. ۱۶. سحان الله، پاپار
وچان. ۱۷. کړلوي لهن نا. ۱۸. هميشه. ۱۹. گورپا. ۲۰. سندر.

واپه آسا، مهلا پاپا،
شد (۳۲)

(۳۳)

واپه آسا، مهلا
پدوران، شد (۴۷)

(۶۳)

(۶۹)

(۷۰)

(۸۰)

واپه آسا، مهلا
لها، اشهد پي (۷)

واپه آسا، کور
صاحب، شد (۱۵)

واپه کور پي، مهلا
ليکا، وار (۱۵)

(۱۷)

(۷) تـيـرا ايک نام - تاري سنسار

مي ايها آس - ابهر آزار.

(۸) کهتي پوتر سڻي سڀ ڏن - لکتي گل تاري ا جيه.

جن گه ساڌو سنگ نام هر رنگ - ندي برهم بيجا راجيه.

(۹) ناغ پوجيهي ناغ منيهي - ناغ کارگ سڀ هر ايا

جني نام ڌا يا ايک من ايک چت - سي اسٽر جگ رهيا.

(۱۰) کن مه رام نام کارگ کائي - پتي پوت سورا

نانک رام نام استارا - کچن پتي مورا.

(۱۱) ترش مٽي جرم پت کي - جاس بسڻي من نان

گيت پاوه مٽ هو پراس - محلي پاوه نان.

(۱۲) سگل سرشت ڪو راجا دڪيئا - هر کا نام جهت هو سڪيئا

لاک ڪروڙي پندن پڙي - هر کا نام جهت نسترئي.

(۱۳) نام کي ڌاري سگلي جيت - نام کي ڌاري کنڊ برهمند

نام کي ڌاري سموت ويد پوان - نام کي ڌاري ستن گيان ڌيان.

(۱۴) لاه هر رس پاوي جن ڪوء - امرت پيري آهر سو هو

اس پرک کا ناهي ڪدي بناس - جاڪي من پرگتي گن تاس.

(۱۵) ارک نواي دڪ هري - اوئها اڻڪ ڪلش

ميچ هتي جرم لي چتي - هر ڪيرن پرواش

پو بسڻي امرت رسي - رنگ رلي نونڪار

دڪ دارد اپورن - ناسه نام آزار.

(۱۶) ڏنا سڀ سنسار - سڪه له نام بن

تن ڏن هوسي چار - جاتي ڪوء جن.

سري راج، محلا
بهلا، شبد (۲۹)

سري راج، محلا
پنجوان، چيت (۵)

سري راج، محلا
چوتان، وار (۱۱)

راج، گوڙي، محلا
نيچا، چيت (۱)

راج، گوڙي، محلا
پنجوان، پاون اڪري
(۳۲)

راج، گوڙي، محلا
پنجوان، سڪهني صاحب
اشهدي (۲)

(۵)

(۶)

راج، گوڙي، محلا
پنجوان، نتي (۴)

راج، گوڙي، محلا
پنجوان، وار (۶)

۱. برمانا. ۲. نهجل. ۳. پوتر، شڌ. ۴. لوهر. ۵. ڌر، ڊپ. ۶. سرشتي، سنسار. ۷. آزار، آ. ۸. آند. ۹. خامر. ۱۰. پرگهت. ۱۱. کان هجي ٿو. ۱۲. نورت ٿي ٿو. ۱۳. مؤت. ۱۴. خ.

(۳) مَن مِرو کُج جھوٽا ميري ڪاٺي - مَن مَن ڪاٺي هر ڪي ڦاسي

ڪها ڪرڻ ڄاڻي ڪها ڪرڻ ڄاڻي - رار ڪو ٿام چوڻ دن واپي. (۰.۱.۰)

رائڻن رائڻن شين شين - رار ٿام ٻن گهڙي نه جوڙ

پڪم ڪرڻ هر ڪي ڪن ٿاڙ - آڻ ٻوڙ اُٻا ڪُسر ڏاڙ

سُئي ڪي سُوئي رُئي ڪا ڏاڏا - ٺامي ڪا چم ٿو سَ ٿاڏا.

[راڳ آسا، ڀڳت ٺاهڻ، شبد (۳)]

(۴) اُٺا ٿام رڻن اُمر - رڻن ٻڌاڻ ٻاڻا

اُٺ ڪڇن ڪر هر دڻ ڏکيا - رڻن نه چوڻ چها

هر ڪن ڪهڻي ڪهڻ نه ڄاڻي - چئسي ڪڙنگي ڪي مڻاڻي. (۰.۱.۰)

رَسا رَسا سب سب سڙوئا - چم چم ڪر هر ٿي

ڪه ٻيڪن ڏه ٿن سڙوئي - چم ڏيڪن ٿه سڙي.

[راڳ سورڻ، ڀڳت ٻيڪن، شبد (۴)]

(۵) اه ڏن ميري هر ڪو ٿاڙ - ڪاٺي نه ٻاڙ ٻيچ نه ڪاڙ. (۰.۱.۰)

ٿاڙ ميري ڪيئي ٿاڙ ميري ٻاري - پڪم ڪرڻ جن سرن ٿاري

ٿاڙ ميري ماها ٿاڙ ميري ٻاڙهي - ٿه چوڻ ڄاڻه ٿي ڏوڙي

ٿاڙ ميري ٻڌڻ ٿاڙ ميري ٻاڻي -

ٿاڙ ميري سڱر اُٺ ٿو سڪائي

ماها مڙ ڇس رکي اُڏاس - ڪه ڪم هر ٿاڪر ڏاس.

[راڳ ڀيري، ڪبير صاحب، شبد (۱)]

(۶) جني ٿام ڏاڏا - ڪي سَ سَ گهال

ٿاڻڪ ٿي مڪر اڇلي - ڪيئي چئي ٿاڻڪ.

ڄم صاحب، هلا ٻيلا

سلوڪ هلا ڏوڏا

۱. ماڻ وارو ڪر. ۲. ڪنڇي. ۳. ماڻي، ڪڇي. ۴. ٻرمانا. ۵. اڳن جنم جا پنج.
۶. لڪائي سڳو. ۷. ڏاڏن، ڄم. ۸. چوڻ. ۹. اڳوڻ. ۱۰. ڳنڍ. ۱۱. وڪڻي. ۱۲. ٻرڪ.
چري زمين. ۱۳. باغ. ۱۴. ٻي ڪا ٻاڙه. ۱۵. مائت. ۱۶. ورڪم. ۱۷. لڪاڻي.
ڪاٺي. ۱۹. ڪنن سڱي سائي. ۲۰. سڱر.

(۳) نام ۾ صدق.

(۱) مَن ڪيڻا اڃا پُورِيئا - پايا نام نڌان
 انٽرڄامي سدا سنگ - ڪوٽي هار پڇان
 گور پوسادي مڪه اوڄلا - جپ نام دان اشمان
 ڪام ڪروڌ لوپ بئسيا - تجيا سپ ايمان
 پايا لاهيا لاپ نام - پورن هروتي ڪام
 ڪر ڪرپا پري ميليا - ديتا اڳا نام
 آوڻ جاون ره گيا - آپ هوئا هروان
 سچ محل گهر پايا - گور ڪا شبد پڇان.

[سري راج، مڪلا پنڃوان، شبد (۱۱)]

(۲) دُٽيئا دُرمت دُور ڪر - گور شيوا ڪر نيت
 رام رتن من تن بستي - اڄ ڪام ڪروڌ لوپ ميت
 مروت هتي جيون ملي - بسه سگل ڪليش
 آپ تجه گوبند پجه - پاء پگت پريوش
 لاپ ملي توئا هري - هر درگه پتونت
 رام نام دن سنجوي - ساچ شاهه پگونت
 اوٺت بئنٽ هر پجه - سادو سنگه پريست
 نانڪ دُرمت چت گي - پاراهم اسي چيست.

[راج، گوڙي، مڪلا پنڃوان، ٿئي (۲)]

۱. پرماتما. ۲. مهر، ڪرپا. ۳. خيرات. ۴. فائدو. ۵. پنهنجي هردي اندر. ۶. پيچ جي
 نيت. ۷. ڪم. ۸. هميشه. ۹. ڏک سور. ۱۰. قبول ڪريو، بکڙيو. ۱۱. نقصان.
 ۱۲. مان شان وارو. ۱۳. عيسر يا گڏ ڪريو. ۱۴. اندي. ۱۵. وهندي. ۱۶. دُور نبي وٺي.

رشن، مٺس ۽ بهائائين جي گهرين مان، صاحبن اهو ٿس ۽ سٺ ڪڍي ٿيکارو آهي ۽
 رار نام تي رُوحانيات جو مَولَ منتر آهي، جو سڃاڻي ۽، صدق ۽ سڪ سان سانڍڻو ۽ سمجھڻو
 آهي. اهي آياڻه مٿا نه ٻاهر ايندا ۽ نه مارڪيٽ ۾ ملندا پر من جي موجودگي سان مٿس
 ڪوٺا آهن، ستگرو جي صلاح سان، ستن جي سنگ سان ۽ مالڪ جي مهر سان. حبسڪر
 انهيءَ طرف تصور ڪندو، من جو مدھن ۾ وڙهندو، سو وڙهي مددگارن سان ملائي ٿيندو،
 وريڪ جي وات وٺي وڙون وڌائيندو ۽ ماڳن تي موٽي ملڙو محب ماڻيندو. اهو دلير جو
 دلاسر آهي نه دلير جو نه ٽڪڻ آهي. دلير ئي ٿيندو جي تصور بنائي ٿي. دلير خدا
 جي طرف ٿي بدلي ويا نه ٿيندو جي طرف ۾ بدلي ڪيئن نه ايندي؟

تنهن ڪري، اي ابتدا، ڌرم جي رت جو چڪر پورين ٻاڙو، رار نام جو اڀرو آهي،
 تنهن کي بختر ٻڪڙي، سا چوڙه ڇڏي ڏي. جي بيارهي پوڙو سان پراس چوڙهي آهي
 نه پدارثن سان پراس ٿوڙهي ٻولندي. پر جي سساري سڀيڻن سان لڳاءُ لهي وڃي، نه اڀر
 پوڙو ۽ پرڪڙيءَ ٻنهي سان ٻڪر ٻار، گڏوگڏ ملي سگهي ٿو. انهيءَ انگل سان ڪجهه ۽
 جڪڙو، ٻئي هڪ مٿان ۾ ماڻائي سگهيا. سو سهڻل، رار نام جي دامن وٺي، ڪوٺار جو
 ڪيٽن ڪري، ستن جو سنگ ڪري ۽ ستگرو جي اوت رت نه وڙجڻ ٻار ڪري، وڃي ڏيئي
 جي دوتاهه ۾ ٻانهن لڏائين. ڪلچڪر ۾ رار نام جو سهارو ٿي ڪائي آهي. نام اهو اُڪت
 خزانو آهي جو چتر واپرائيندڙ اوترو وڌندو ويندو ۽ اوک پٿر لڪ سهارو ڪندو. گرو
 گروٽ صاحب ۾، صاحبن اهوئي پهر ڪيان ٻاڙو آهي، نه ڪونه وڃار ڪندي يا ڪونه
 ڪرڻ ڪندي، رار نام کي نه وسارو، اها وسر ٿي وڃاڻا ۾ وڃن وهي ٿي ۽ ڪرمن
 کي ڪسو ڪري ٿي. نام، رار جو روپ آهي. اهو وسارو نه ڪرمن کي ڪيئن ڪندي
 لڳندي ۽ وڙي ۾ ڪيئن واڌ ٻولندي؟ رار نام جو سمون ۽ من، من ۾، ڪنڊ ۾، چپ
 ۾ ۽ هڙدي ۾، دلير جي داري ٿي ٻهڙائيندو. صاحب فرمائين ٿا:

اچي ناسن ڏرمم هرن - ڪُل مه. هرڪو نام
 نين دن جو نالڪ اچي - سڻل هوڙه. ته. ڪام.

مارڪ، محل لاوان،

(۲۰)

جي وٺي کان پوءِ، باقي بچيو ڇا آهي، جنهن سان انسان پاڻ کڻي سگهي ٿو؟

جي ڪو سٺ ڪري سو ڇڏجيءُ - ٽپ گهر ٽپ نه هوندي
جي ڪو ناءُ لٽي بدناميءَ - ڪل ڪا لکڻ ايسءِ .
راڳ، راءِ ڪلي، محلا
ٻوللا، اسٽيڊي (٢) ۱

صاحبن ابدش ڏنو آهي ته هر هڪ جڳهه کي پنهنجو پنهنجو شرف آهي پر جن جن
ڌرم جي رکيا ۽ پوئلڳ ڪٿي، سي ئي سرشت انسان آهن. جڳهه چار برابر جدا جدا
پر چئني جڳهه جو جگهه ساڳيو ئي رهيو آهي ۽ ساڳيو رهندو. ڌرم جي رت جي چئني
ڇيڪاڻ مان، نام جو ڇيڪو تمام وڌيڪ مضبوط ۽ محڪم آهي، جو چئن جڳهه جي چوٽن
کاٺا نان پوءِ به اڃا پختو بيٺو آهي، ڇو ته نام نڪري ٿو لرنڪار مان، سو ڪيئن ناپوڏ
ٿيندو؟ پر نام جي ڦيٽي کي به جي سچ جو پتو چڙهيل هجي، پوئلڳائيءَ جوئون ميخون
لڳل هجن ۽ ساڌن جو تيل مڪيل هجي، ته هڪ ڦيٽو به هوند ڌرم جي رت کي جڙڪ مٽي ئي
ڪٽي، ڊوڙائي. انهن نه سمجهو گهرجي ته اڳين جڳهه ۾ بدي برائي هئي ڪانه. اها نه ايتري
ڪهڙي ۽ قديم آهي. جيتري خود انسانيت. بدي ۽ انسان يعني گڏوگڏ خلقيا ويا هئا، نه
انسان بديءَ جي مخالفت ۽ مقابلو ڪري، انسانيت جو ثبوت ڏئي ۽ اُلوهيت جو آواز
اوچو رکي. سو حقيقتان، انهن سمجهو گهرجي ته منهن، ڪلچن سان پنهنجو ڪارو منهن
ڪري، ستجڳهه کي به ڪاڇڳهه بنائي سگهي ٿو، ۽ سلچن سان سهڻو سباجهو ٿي، ڪاڇڳهه کي
به ستجڳهه بنائي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري ئي، برهمڻ ڪن ڪرئون ڪري، شودر
کان به بدتر ليکيو ويندو آهي، ۽ شودر سرشت ڪرئون ڪري، برهمڻ کان به اهتر
سمجهيو ويندو آهي. پنهنجا ڪرم ئي پاڻ لاءِ ستجڳهه يا ڪاڇڳهه خلقين ٿا. ڪاڇڳهه ۾ به
ڪيئن ڪامل پورش ٿيا آهن ۽ ڪيئن اڃا پيا آهن، جن جي شڪتيءَ سان جڳهه جي پيو ٿو.

اڳين جڳهه ۾ رام نام سان گڏ، وديا سندڪرني، رگ، ياجور، هوم هون، ٽپ ٽپسيا،
ايواس سنڀاس ۽ ٻين ڪيترن ڪشڻ ڪشالن کي خاص اهميت ڏني ويندي هئي، جي
سڀ هاڻي عام جنتا جي پهچ کان پري ٿي پيا آهن، ڇو ته جيئون هاڻي اهڙي نه لڳ،
نيز ۽ ٽڪي ٿي پئي آهي، جو تانان جي شريف ڪرڻ لاءِ به نه اهڙو وقت آهي ۽ نه اهڙي
وصيت. پر تنهن هوندي به، روحاني انهيءَ بنا نه جيئون اڏوري رهجي ويندي. تنهن
ڪري صاحبن، ڪاڇڳهه ۾ به ڪلياڻ ڪرڻ کان، هڪ سولو ۽ سهڻو، سول ۽ سستو سولو
سليو آهي ته عوام، گرهستي جيون گذاريندي به، رڳو رام نام جي رڪڙيءَ سان، جيئون
مڪتي پراپت ڪري سگهي ٿو. انهيءَ لاءِ نه هاڻي نام ضروري آهي شاستر وديا ۽ نه شستر
وديا، نه ٽپ ۽ نه ٽپسياڻون، نه ٻڪه ۽ نه ايواس، نه پستڪ ۽ نه پوڄاڻون. جي نام جو نذر
چڙهي ۽ نينهن جو نانو لڳي، نه سڀ وديا ۽ گيان، باطني پاڻ مان بدتر ڪائي نڪرندڙون.

ٺار جي ٻاري ۾ صاحب چئني هڪن جي سميتاڻي ڏني آهي. چار جڳ آهن: ستنجڪ
 ٺرنا جڳ، دٽار جڳ ۽ ڪاهڪ. ستنجڪ ۾، ڌورم جي وقت جو آڌار ڪو چئن ڇيڪلن تي:
 (۱) سڄ، (۲) ٻوٽو ٺاڻي، (۳) ساڌن ۽ (۴) ٺار. جيئن ئي ستنجڪ ختم ٿيو ۽ ٺرنا جڳ شروع
 ٿيو ته ڌورم جو ٻوٽو ٺاڻو ڇيڪلو بهيل سڄ، ڪر ٿي ويو ۽ ٻائي اڃا ئي. سڄ، ستروش ۽
 شڪر جي مکيه ڇيڪلي ڪانواءِ ڌورم جو وقت ننگو ٿي پيو. ستن مهانمان جي مڃتا
 ڪوتن ٺڳي. ٺرنا جڳ ٻورو ٿيو ته ڌورم جي وقت جو ٻيو ڇيڪلو ٻوٽو ٺاڻي جو به غائب
 ٿي ويو ۽ ڌورم جو وقت ڇڻڪو ٿي پيو. دٽار جڳ ۾ نه رهيو سڄ ۽ نه ٻوٽو ٺاڻي. سڄ کان
 سڌا ساڌن، ٻيا باڪد، ٻرم ۽ ٻڌن. جهڙا ٻارا ٻانڀڻ ۽ ٽن جا ڇيلا چاڻي، ٻڙا انهن جا ٻوٽا
 ۽ ٻڙ جاڙي. ڪڙ ٺوڳي ته هيءَ اڀري. هڙ ٺوڳي ته هيءَ خود مڙهي. ڪيئن بيڪ نه
 ڪيئن بيڪڙاري. ڪيئن ٻڌ ته ڪيئن ٻاٽو ٻڌار. ٻو رهي رڳي ٻاٽو ٻڌا ٺڳي. رهڻي
 هڪڙي ته ڪهڙي بي. ڪو طرف به اڪياڻي، ٻياڻي، ڏني ۽ ڪوڙا ڪرم ڪاند ورتي ويا.
 وري دٽار جڳ جي نه ساهي ٿي ته ڌورم جي وقت جو ٺورن ڦيٽو جهڙن ٺوڙن ساڌن
 جو نه ڪڍي وار ۽ وقت ۾ ٻائي وڃي هڪڙو ڦيٽو ٺار جو اڀيو. هڪ ڦيٽي تي نه وقت
 سڌون سڌو اڀي نه نه سڳندو. وقت علائق جو نه سڙل ٿي آئي نه ٺو سڳي.

هاڻي ڪاهڪ جي ڪار ڪهڙي وڃي رهي آهي، تنهنجو ڪهڙو اظهار ڪري ٿي؟
 ڪي ٺور ٻو ڪوٺي ته ٺري ڪي ٻار، انڌي ڪي رهر ته مرشد ڪي مڪار، اينداڙي ڪي
 ساهڪ نه ساهڪ ڪي ساهڪ، جيئري ڪي مٿل ته مٿل ڪي جيئرو، ايندڙ ڪي ويندڙ ته ويندڙ
 ڪي ايندڙ، پيوڌي ڪي ٻرائو ته ٻرائي ڪي پيوڌو، مٺي ڪي ڪوڙو ته ڪوڙي ڪي مٺو،
 آروغ ڪي وش ته وش ڪي آروغ ۽ سڪ ڪي دک ته دک ڪي سڪ. مطلب ته سڄي، ساهڪ
 ۽ سڙي، سڀ آئينون ٿي پوڙن آهن. جي سسڪار تي آنا هوندا ته وڃاڻا ۽ ڪوٺ
 ڪيئن ٺٽا ايندا؟ تنهن ڪري، ڪاهڪ ۾ ڪوڙ ڪهڪ، ڪام ڪروڙ، ٺوٺ لالچ، ڊوڪو
 ڊولاب، ماها ۾ موخ ۽ آهڪا جو آند، زبردست ڏور بڪڙي آيا آهن. ڪو ڪهڪو غير
 نه ٺو ٺوڙي. هرڪو ٻئي جو ٺو ٺو چاهي. انسان جي رهڻي ڪهڙي ڏوٺل، رهن ۽ حيوان
 حيران بڻجي پئي آهي. مڙ زال ها غلام بڻجي، پيوڌو خوش خوش وڃائي، ٻانڌون جهڙن
 ٻارڙن وٽا ڪيائون. زال وٽ ڏڪر آهي منطقت، ڪار سينگار ۽ ٻيڙائي ٻڙا جو.
 هرڪو ٻانڌ لاءِ جيئن ٺو چاهي ٻو هي ٿي سڳي ته ٻئي جو ڪيسو ڪٽري، هوندا پيوڌو
 ٻوڙي. سائي ڪي سوي ڪو نه بکي ڪي ڏني ڪو نه. همدرد ۽ عذ ڏوٺاڻي، مروت ۽
 مراد، شرافت ۽ شرافت ڪر ٿي ويون آهن. خود مڙهي ۽ ڊوڪياريءَ مٿان، چترائيءَ ۽
 ڊاڏيءَ جو جهڙاڙش ڇڙهيل آهي. ٻي اڀائي، بيخوامي، بيخاني ۽ بيخاسي وڌيل
 آهن ته ٺڪاريءَ، ٻڌاڻيءَ، ٻڌاڻيءَ ۽ ٻڌاڻيءَ جو ٺوٺاڻو ٺوٺو ٺوٺو. ٻڌاڻي
 ته ٻڌاڻي ٺوٺو آهي. ٻڌاڻي، ٻوٽو ٺاڻي، ٻوٽو، ٻوٽو، ٻوٽو، ٻوٽو ۽ ٻوٽو.

۽ اُمر تن ۾ آبِ حيات. جن جن هر رس جو سواد ورتو آهي تن کي ٻيا سڀ سواد ڪوڙا يا ٽڪا ٿا لڳن. هنن جي بک ۽ ٻياس نورث ٿي ويون. هنن سڀ دنيري ٻڌارت، سرور ڪ سواد ۽ راندوين جا ڀرڳ، نام مٿان قربان ڪري ڇڏيا. نام ئي سڄو تيرت ۽ ٻڙل انسان آهي، جپ ٽپ ۽ سڄم آهي، ٻوڙا پاٽ ۽ هوم يگيه آهي ۽ هريءَ جو مارڳ آهي. ڪابه سازنا نام جي مٽ نه آهي. ٻي هر چيز بدلي، گهٽي يا ناس ٿيندي. باقي رڳو رهندو ناءُ الله جو. رام نام جا ٽي ٻه اکر آهن جي جڳان جڳهه قائم رهيا آهن ۽ قائم رهندا. نام ئي انسان جو نان ٿڪيو، اجهو آسرو، مان شان ۽ واکو رهيو آهي. صاحبن سڀني ڌارمڪ سڳيانن جو سار نام اندر نچوڙيو آهي. انهيءَ عرق ڀيتي، الهامي احساس ٿيندو، ٺٺي عقل ويندو، عشق ايندو اعتقاد ڄمندو، عبادت ٿيندي، عين ڪندي ۽ عبادت اگهامچندي.

نساء تيرا نان ديوان - ناءُ تيرا لشڪر نساء سلطان
 ناءُ تيري مان مهت ديوان - تيري ندري ڪرم پوي نيشان
 راجه پراڻي، مهلا
 بهلا، شبد (۱)

جتي ٻيا سڀ ساٿ ڇڏائي وڃن ٿا، اُتي اچي نام سها ٿئي ٿو. جتي مصيبتون ۽ مڃوڙيون مڃهائين ٿيون، اُتي اچي نام ڇڏائي ٿو. جتي نا اميدي ۽ نراسائي وڌي وڃي ٿي، اُتي اچي نام سڻائي ڪري ٿو. مطلب ته من کي ڪئين مرض لڳل آهن، ڪڏهن ڪهڙا نه ڪڏهن ڪهڙا. پيڙا ڪٽي تن کي هڃي، دل کي هڃي يا دماغ کي هڃي، هر حالت ۾ پوڳي نه من ويندو. رام نام، هر مرض جو علاج آهي، ڇو نه پرڳيندڙ جي من جي پوڳنا مٿائي يا گهٽائي ٿو. جتي هر طرف اونداهه اندوڪار آهي، اُتي اچي نام من کي روشن ڪري ٿو، ٻڌي پرڪاش ڪري ٿو ۽ آخر جوت جڳائي ٿو. نام ئي انهيءَ جوت جو ڏيئو آهي، نيل به آهي، وقت به آهي، لات به آهي نه سورجورو به آهي.

نام تيرا ديوان نام تير وائي - نام تير وائل لي ماهه. بساري راجه ڌناسري، پگه
 نام تيري ڪي جوت لڳائي - پيو اڃيارو ڀون سگلا ري. روداس، شبد (۳)

سو اي سدا، اهو اٿئي ٿو ويچار ۽ پرم ڳيان. نام جي اوت وٽ ۽ ڪروءَ جو اڀڀاش هڏيءَ. شبد ۾ سونئي لڳاءُ. ستن جو سنگ ڪر. ساڌ سنگت ۾ چٽ لڳاءُ. هريءَ جو پڇن ڪر، اٿئي بهر، رات ڏينهن، من لڳائي ۽ هردو پڄائي. گوهند جا گن ٿاءُ ۽ زبان کي هر رس جو سواد چڪاءُ. سواس سواس نام جو ڪراس ڪر نه نام جو نشو چڙهي، چٽ چٽي ۾ اچي، من مڃتا ۾ نچي ۽ دل دلير ۾ لڳي. دل لڳيءَ جا داستان ڪهڙا ڪٿن؟ ائين ئي ٿيندين نام راتو، رنگ ورتو ۽ سدا سهاڳو. ائين اڪت ڪتا ڪٿيدان ۽ من جو من ۾ سمائين. نام ۾ من لڳاءُ نه نام ۾ ملي وڃي.

۱۷
 آمريڪا پيئندا هن کي پوءِ اٽا پاڻ پياريندو. اچي ته ٿو مٿان پر ڪيٽي هٿان. اهي هڪ
 آڻن سگور جا. ٽيون ڪري، اي پندا، سگور جي شرن وٽ، سگور جو پاڻ ٻڪڙ نه
 پراڻي ٿئي. سگور جي سڄيءَ دل سان، ٽن من ٽن سان شيوا ڪر نه ميرا ملي. نام جو
 ٽن، گيان جو بدارت، شند جو مٿو ۽ مڪئيءَ جو مارڪ، سڀ سگور وٽ آهن. ابا در
 پٽڪو آهايا آهن. ابا وسلا وٽ وٺو ويندا. سگور جي چائٽ وٽ ۽ سگور جي چوٽن
 جي اوت موه نه من مٿي تي هڪ رڳي، نام جو پر ڪاش ڏيکاريندي ۽ من پر ٽي مڙيل
 ملائيندي، سڄي سگور کي ٽي اٽا شڪتي عطا ٿيل آهي. سگور جي ڏنل ڏاڍا ڪير نه
 ڪيٽائي يا مٽائي نه ڪيندو. پر ڪو ورو وائڙو ٿو اٽا وصل جي وقت ڏهري.

هن ڪٿه سگور ٺاهيا - ٽن مٿن نه سڪي ڪرڻ

اولا آندو نام ٺڌان هيءَ - نامو پر ڪت هرو
 ناءِ پڙهيندي ناءِ مٽيندي - آڪند سدا حج سوه.

ڪو ٿار جي ڪرپا ۽ سگور وٽ شيوا سان، نام ٺڌان نه حاصل ٿئي ٿو. پر اُوري
 جاب، سمون، اُپاس، ڏيان ۽ ڏارنا لاءِ، وري ساڌن ۽ ستن جو سنگ به بلڪل ضروري
 آهي. سنگ ٿاري ڪسنگ اڙهي. ڪسنگ ڪو نه وري من تي مر چڙهندي، قلب تي
 ڪٽ لڳندي. پر هي سنگ ڪو نه من جي هٿاڻي ٿيندي رهندي، قلب جي ڪاراهن تي
 قلبي لڳندي. من مندر پر ميراڻي، مالڪ موت ٿاڻي ٿو پر من مندر جي اڻهڻا پر اڻهڻو کي
 آبي آند اچي ٿو. نام جي اڙهيءَ پر، سائين، سگور، سب ۽ سڪ، چار ٽي ٽين سوت اڏا
 پيا آهن. من مٿي جا سارا آهن. ڪڏهن چار ٽي جدا لڳن نه ڪڏهن هڪ ئي
 وڃن. اڙهيءَ مٿان هڪ ٻئيءَ مٿي، ڪو ڪو آهن، ڇو نه نام جي باطني بنياد تي بلند ايل آهن.

جاڪڙ پٽي ڪر بال پوپ - هرو عر سڀئي جهابيه
 ٺاڪڙ پر پٽ لکي ٽن رام مٿه - پست سڌ سڌاڪاڻ.

صاحب ٻڌايو آهي ته نام جي موما اُپار، اُڪر ۽ اڪٽ آهي. موما ڪندي
 ڪندي، سڀ سب موما ٺاهڻن تي اُڪر تي اُڪر چولدا ويا. نام آهي ٺاهڻ، اُڪر، اُڪل،
 ۽ اُپاسي. نام آهي - چو سڪ، ها مڪل ۽ اُپي آندو. ويد پُراڻ ۽ شاستر سهر ٿيڻ نام جي
 اُوري موما ڪري نه سگهڙن آهن ۽ نه سب ڪٿي سگهڙن آهن. پر نام نه واکاڻ سان
 وڌو ٿو ٿئي ۽ نه ننڍا سان ننڍو. نام جي بلندي، اڙچائي ۽ وڌائي، نام مان ڪو نه اُڪري
 ٿي. سڀني ڌرم جو مڙل نام آهي. نام سڀ ڪوڙ آهي، ٺاڻي آهي ۽ ٺاڪا آهي.
 نام آهي ڪيئن م سڀو ٻيڻو، اڏارڻ پر قيمتي بدارت، هٿيارن پر مکيه هٿيار، رسن ۽ هوارس

نام کٿان ملندو؟

نام جي مهيا.

صاحب سمجھائين ٿا ته نام جي مهيا رس، ستنام جي پوتر ٻاڻي يا رام نام جو اُمرت نه چؤطرف ائين وڌي رهيو آهي، جيئن برمانا پاڻ سر وياپڪ ٿي، هر وقت ۽ هر هنڌ رهي رهيو آهي. نام ۾ سڀ سک سمايل آهن. نام دٿاران سارو سنسار ٽري پار پئجي سگهي ٿو. ٻر جي نام آلهه آهي ته دل ۾ آهي. ڪنهن وري نصيب واري کي هٿ چڙهي ٿو، ڇو ته نام جا ڪانڪي به ڪي وري نصيب وارا آهن. عام طور ته سڀ کي، نام جي نالي تي ناڻو گهرجي. تنهن ڪري، وڳو جنهن کي پڳوان جو پڙ آهي، جنهن کي برمانا لاءِ اُتي پيار آهي، جنهن جا ڪرم سٺا آهن ۽ جنهن تي ڏر جو ليڪ لکيل آهي، سوئي نام پراپت ڪري ٿو، گوهند جا ڪٽ ڳائي ٿو ۽ هردي سان هريءَ جو ڪيرن ڪري، پاڻ ٺاري ٿو.

ڪليا ڪرم ڪرپا پئي ٿاڪر - ڪيرن هر هر ڳائي
سرم ٿاڪا پائي بسراما - مت گئي سگلي ڏاڻي. (۶)

سو نام ملي ٿو ڪٿان جي ڪرپا سان. جڏهين رب جو رحمن ٿئي ٿو، تڏهين ئي ستڱور جو شبد يا مرشد جو منتر ملي ٿو. پر اهي هيرا هٿ چڙهندا ڪنهن کي؟ جو حرص حواس کي ٽٽي ڪري، هيرن جو واپاري ٿيندو. هر دل سان هر دم ٿئي، هر رنگ ۽ هر آواز ۾ ايندو. سو اي ابتدا، تون به پنهنجي هردي وٽي زمين کي صدق جو بچ ڏي، سک ۽ شرڌا جو پاڻ ڏي ته مالڪ جي مهر ۾ جو مينهن وسي. پوءِ نام جو سارو اُڀرندو، جو مڪتيءَ جو ڦل ڪڍندو. سڪيءَ ۽ سڪپيءَ زمين تي به ڪڏهين ٻوڪ پئي آهي؟ جهڙي زمين جي لائقي نهڙو لاٿارو. جيتري محنت ڪيتري مزدوري. سو لڳ ڀڳ جي پٺاري، نه پهچين ڪناري. صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) جان ٿس پاوان ندهي ڳاوان - نان گاريءَ ڪا ڦل پاوان
گاريءَ ڪا ڦل هوني - جان آهي ديوي سوني.
(۲) گهال نه مليو شيو نه مليو - مليو آءِ اچتا
جا ڪٿه ڏيا ڪري ميري ٿاڪر - تن گوراءِ ڪمانومتا.

برمانا پاڻ ئي نام آهي ۽ نام جي رس آهي. جنهن تي مهر ڪري نئون کي نام جو دان ڏئي، ٻاڻيءَ جي ڏانڊ ڏئي، اڪت ڪتا ڪٿائي ۽ اڪل لڪائي. اهي پيارا آهي

(۱۷) کاهک مه - اک نام اذار

واځه پورغ، محلا
پنځوان، شمد (۱۱)

نالک اولېغ - اوهه اسمچار.

(۱۸) ولنا دولتيان اودينا - اوش هوني سيشاد

واځه سارنگه، محلا
چولسان، وار (۱۴)
سلوک محلا بهلا

سئل سندر سح يتي - کاتا کاح اغاح.

(۱۹) يي ناسن دروم هون - کل مه هرکو نام

سلوک، محلا ناوران،
(۲۰)

يس دن جو نالک يهي - سئل هوه نه کار.

-
۱. چونکارو. ۲. استراژن. ۳. مع لېږ واراژن. ۴. مژس. ۵. بابې. ۶. سچايي.
۷. اندرین لي خاطر. ۸. اوتراڼي. ۹. کر لي وکي آهي. ۱۰. چشکي وارو. ۱۱. دزو.
۱۲. گيمه. ۱۳. راسه ډيپهن.

- (۱) کلي اَندر نائڪا - چنان دا اُونار
 پَت جنورا ذِيءَ جنوري - جوڙو چنان دا سڪدار .
- (۹) کَل مه. اڪ نام ڪر اَند - جاءِ جويئتي گت پايو
 اُور ٽرم تاڪي سِر ناعن - راعه بِيڌ ببد - ستاويع .
- (۱۰) چُه جُگي کَل کالي ڪاندي - اڪ اُتر بدوي اس جُگه ماڻ
 گورمڪ هر ڪيرت ڦل پائيتي - چن ڪُٽ هر لڪ باءِ .
- (۱۱) جُگه جُگه آيو آڙا ٽرم هي - سوڌ ديکھ بيد پُرانا
 گورمڪ جني ٽانايَا هر هر - چگ تي پوري پُرانا .
- (۱۲) پُرئي وِسيا سب ڪا ڪيڙا - ترپتي مهر ڪچ پيا ٽيڙا
 ٽيڙا آرڌو آرڌو سمايا - اڪ رهيا نان اڪ ڊڪايا .
- (۱۳) جي ڪو سب ڪري سو چيچي - پَ گهر پَ نه هوني
 جي ڪو ناءِ لئي بد ناري - کَل ڪي لڪڻ ابي .
- (۱۴) ڪلجگه مهر ڪيرن ٽڙاڻا - گورمڪ جويئتي لاءِ ٽانايَا
 آپ تري سگلي کَل ناري - هر درگه پَت سڏ چاندا .
- (۱۵) اس جُگه مه نام نڌان هي - نامو لال چاي
 ايه اُڪت ڪدي نه نڪتي - ڪاءِ خرچ پلي .
- (۱۶) کَل مه برپت جني وَاڻ نه پچانا -
 ستجگه پُر هنس ايجاري
- ڊاڻر ترپتي ماڻس ڦرلھ - ورلي هُو مِي ماري .

۱. جن جڙيُون ، پُوت پُوتِيُون ، مَکين مت وارا انسان . ۲. استري . ۳. مهندار . ۴. برادر .
 ۵. نصيحت . ۶. ڪارو سهجهو وڃي ٿو . ۷. گورؤءَ معرفت . ۸. پومااما . ۹. پڙهي ٿو .
 ۱۰. جُگتي . ۱۱. ڦڙل ، پاس . ۱۲. ستجگه . ۱۳. آڏو آڏ . ۱۴. تڪليف ۾ پئي ٿو .
 ۱۵. بدنامي . ۱۶. لچل ، ڪارناما . ۱۷. اُتر . ۱۸. ڪتنب . ۱۹. اُنڪه سنگهه . ۲۰. سب
 ميانمائون . ۲۱. ڪرم ڪانڊ .

ڪلڪ ڪلا ڪا وڃائي - ڪا ٻي چڙچ مالا موڙ وڌائي
 مالا موڙهه آف غبار - سگرور پيٽي نام آڌار
 سڀ هڪ موڙ ساڄا اٽڪو سوتلي - سڀ موڙ سڄ دڙها ٺهي ڪوئي
 ساڄي ڪرمت سڄ سڪ هڙئي - ڪرومڪ نام وڪاڻي ڪوئي
 سڀ هڪ موڙ نام اٽڪ هڙئي - ڪرومڪ وراڻا نوڙهڻ ڪوئي
 هڙ نام ڏهائي پڪسڻ سوتلي - ناڪ هڪ نام وڌهائي هڙئي.
 [راڳ راه ڪلي، محلا ڏيهه، شيد (۱)]

(۳) اس ڪلڪ موڙ - ڪرم ڌرم نه ڪوئي

ڪلي ڪا حير - چنڊال ڪي ڪو هڙئي.

(۴) سڄه سڄ ٺيڪا هڪي - ڏکڻاڻو ٻوڙا چار

ليڊو هڪ ٺيڪو ڏيئي - ڪل ڪڙل نام آڌار.

(۵) ڪل ڪلواڻي مالا مڏ مينا - من مٽالا ٻيوڻ رهڻ

آئي رڻ ڪري ٻي پائي - ناڪ ٻيڙا اٽ ڪي.

(۶) هن مل ماري ٻيچ - ڏور ٻيچ - اٽڪ ڪڙن ٺي وي

هن ٻيچ مار ٻڌار ڪڏاري - سو ٻوڙا اٽ ڪلي ري.

(۷) سڄه رڻ سڄه ڪا - ڌرم اٽڪي وٽه

ٻيچ رڻ هڪي ڪا - ڪوڙو اٽڪي وٽه

ڏکڻاڻو رڻ ٺيڪي ڪا - سڄ اٽڪي وٽه

ڪلڪ رڻ اٽڪ ڪا - ڪوڙو اٽڪي وٽه.

واڳ ڪوڙي، محلا
 ٺڪا، شيد (۱۰)

واڳ ڪوڙي، پڪس
 رولاس، شيد (۵)

واڳ آسا، محلا
 ٻيلا، شيد (۵)

واڳ آسا، محلا
 ٻيهران، شيد (۱۳۳)

واڳ آسا، محلا ٻيلا،
 وار (۱۳)

۱. رام ۱۸. ۲. اڙده. ۳. ٻرمانا. ۴. ٻيچ وڪار. ۵. سڄ. ۶. پڪي. ۷. ڏسڻو. ۸. ڪوڙو
 ڪيڙو. ۹. ڪلڪ. ۱۰. ڪل ڪلڪڙو. ۱۱. اٽڪ. ۱۲. اٽڪ ٻرڪارن جا. ۱۳. وڃارو.
 ۱۴. سڙو. ۱۵. ڏکڻي. ۱۶. ٺاس ڪيا آهن. ۱۷. ڪلا ٺيڪڙو. ۱۸. ٺيڪ. ۱۹. ٺيڪ.

(۱) کلي اندر نائڪا - جنان دا اوتار
پت جنورا ذيق جنوري - جوړو جنان دا سڪدار.

(۹) گل مه. اڪ نام ڪراند - جاءِ چيئي گت پايو
اور درم ناکي سڙ ناهن - لاهه بڻد بڻد پايو.

(۱۰) چھ جگي گل کالي کائي - اڪ اتر بدوي اس جگه ماڃ
گورمه هر ڪيرت ٿل پائيئي - جن ڪٿه هر لک پاء.

(۱۱) جگه آيو آڻا درم هي - سوڌ ديهه ايد پُرانا
گورمه جني دهايا هر - جگ تي پوري پروانا.

(۱۲) پورمي وسيا ست ڪا ڪيڙا - تربتي مه ڪچ پيا ڏيڙا
ڏيئا اردر ارد سمايا - اڪ رهيا نان اڪ دڪاها.

(۱۳) جي ڪو ست ڪري سو چيئي - پ گهر پ نه هوني
جي ڪو ناء لئي بد ناري - گل ڪي لڪي ابي.

(۱۴) ڪلجگه مه ڪيرن نر ڏانا - گورمه چيئي لاء ڏانا
آپ تري سگلي گل ناري - هر درگه پت سڏ ڄاڻا.

(۱۵) اس جگه مه نام نڌان هي - نام لال چاهي
ابه اڪت ڪدي نه نڪتي - ڪاء خريه پلي.

(۱۶) گل مه پربت جني ران نه پڇانا -

ستجگه پورم هنس پياري

دٻار تربتي ماڻس ورته - ورلي هڙ هي ماري.

واڳ - بهانڙا، محلا
چوٿان، وار (۲۰)،
سلوڪ محلا بهلا
واڳ - سورتن، محلا
ٺاوان، شبد (۵)

واڳ - سورتن، محلا
چوٿان، وار (۲۲)،
سلوڪ محلا نيجا
واڳ - بلاول، محلا
نيجا، شبد (۴)

واڳ - رامڪاي، محلا
بدجوان، شبد (۱۲)

واڳ - رامڪاي، محلا
بهلا، اشهڊي (۱۳)

واڳ - مارو، محلا
بدجوان، سوانور (۶)

واڳ - مارو، محلا
نيجا، وار (۱۵)

واڳ - يره، محلا
نيجا، شبد (۱۶)

۱. جن جنڙيون، پوت پوتيون، ملين مت وارا انسان. ۲. استري. ۳. مهندار. ۴. برابر.
۵. نصيحت. ۶. ڪارو سمجهيو وڃي ٿو. ۷. گوروءَ معرفت. ۸. پرماتما. ۹. پڙهي ڏسو.
۱۰. جگتي. ۱۱. قبول، پاس. ۱۲. ستجگه. ۱۳. اڌو اڌ. ۱۴. تڪليف پر پئي ٿو.
۱۵. بدنامي. ۱۶. لڇا، ڪارناما. ۱۷. اتر. ۱۸. ڪتب. ۱۹. انگهه سنگهه. ۲۰. سمن.
۲۱. مٿان مٿان. ۲۲. ڪرم ڪانڊ.

ڪلڪ ڪلا (ڪ) وڃائي - (ڪ) ٻي چلڻ ماها موه وڌائي
 ماها موهه آف غمبار - سڳور پيتي نام آڌار
 سڀ هڪ موه ساڄا ايڪو سونئي - سڀ موه سڄ دڙا ٺهي ڪونئي
 ساڄي ڪرڻ سڄ سڪ هونئي - ڪورمڪ نام وڌائي ڪونئي
 سڀ هڪ موه نام اٺر هونئي - ڪورمڪ ورا ٺوڃو ڪونئي
 هر نام ڏهائي پڪهه سونئي - ٺانڪ هڪ هڪ نام وڌائي هونئي.

[راڳ راهگلي، مهلا ٽيهڪا، شبد (۱)]

- (۳) اس ڪلڪ موه - ڪورم ڌرم آه ڪونئي
 ڪلي ڪا حير - چنڊال ڪي ٿور هونئي.
 (۴) سڄڪ سٺ ليٽا هڪجي - ڏٺاڻر ٻڙا چار
 ٿيو هڪ ٿيو ٻڙي - ڪل ڪڙل نام آڌار.
 (۵) ڪل ڪلڙالي ماها مڏ مينا - من مٿولا پيو س رهڻ
 آئي رڙپ ڪري ٻه ٻانڀي - ٺانڪ ٻڙا اتر ڪهڻ.
 (۶) جن ٻيل ماري ٻنچ سڙو بر - اٽس ڪڙن ٻلي ري
 جن ٻنچ مار ٻڌار گڏاري - سو ٻڙا اٺ ڪلي ري.
 (۷) سڄڪ رٽ سڄڪ ڪا - ڌرم اٽي وٺرائڻ
 ٻيڙي رٽ جتي ڪا - سڙو اٽي وٺرائڻ
 ڏٺاڻر رٽ ٺيڻ ڪا - سٺ اٽي وٺرائڻ
 ڪلڪ رٽ اٽن ڪا - ڪڙو اٽي وٺرائڻ.
- راڳ گڙي، مهلا
 ٽيهڪا، شبد (۱۰)
- راڳ گڙي، ٻيڪ
 رونس، شبد (۵)
- راڳ آسا، مهلا
 ٻيلا، شبد (۵)
- راڳ آسا، مهلا
 ٻيٺوان، شبد (۱۳۲)
- راڳ آسا، مهلا ٻيلا،
 وار (۱۳)

۱. وار ٽم. ۲. اڙندو. ۳. ٻرمانا. ۴. ٻنچ وڪار. ۵. سڄ. ۶. ٻيڪ. ۷. ڏسڙو. ۸. ڪرڻ
 ڪيڙو. ۹. ڪاڪو. ۱۰. ڪل ڪل ڪندڙ. ۱۱. لشو. ۱۲. اٽڪ ٻر ڪارن جا. ۱۳. وٺاڻو.
 ۱۴. سڙو. ۱۵. ڏنگي. ۱۶. ٺاس ڪيا آهن. ۱۷. هلا ٿيندڙ. ۱۸. اٺ. ۱۹. ٻيڙي. ۲۰. آف.

(۳) چار جڳه.

(۱) کڙي ڪٿي ڪٿي ڪٿي - ڪري سار نه ڄاڻي
 انڌي ڪا ٺاءِ ٻار ڪو - ڪلي ڪال وڌائي
 سوڙي ڪٿي ڄاڻت ڪٿي - ڄاڻت ڪٿي سوڙا
 جيوڻ ڪٿي مڙا ڪٿي - مڙي نه رونا
 آڙت ڪٿي جانا ڪٿي - ڄاڻي ڪٿي آيا
 برڪي ڪٿي اٻا ڪٿي - اٻي نه پايا
 مڙي ڪٿي ڪوڙا ڪٿي - ڪوڙي ڪٿي مڙا
 وائي ڪي ننڍا ڪر - اٺا ڪل مه. ڏيئا
 چيري ڪي شيوا ڪر - ٺاڪر نه ڏسي
 پوگر نير وروليئي - ماڪن نه رسي.

[راڳ، گوڙي، مڇلا، اشتهدي (۱۸)]

(۲) سڄي سڄي سڄي سڄي - گهر گهر پڪت گهر ڪوئي
 سڄي ڌرم پير هي چار - گهر ڪوئي ڪو پير
 جڳه چاري - نام وڌائي ڪوئي

جو نام لاڳي سر مڪت هروئي - گور بن نام نه پوي ڪوئي. (۱. ۰)
 ترپي ڪل ڪيئي ڌور - پاڪند وريا هر ڄاڻ ڌور
 گور ڪو پير ڪوئي - اتر نام وسيع سڪ ڪوئي
 ڏاڍر ڏوچي ڏاڍا هوء - پير پلائي ڄاڻ ڏوچ
 ڏاڍر ڌرم پير وڪائي - گور ڪوئي نام ڌور ڏوچ

۱. سڄا، سنا. ۲. ڪاڇو، جو سمو. ۳. ننڍو سمهيل. ۴. سنڌ مڇاڻاڻن. ۵. آڳاٽي جيوڻ.
۶. پراڻي، ڏيهي. ۷. آڻا. ۸. راج ڪار. ۹. وڪار. ۱۰. ماها. ۱۱. پرماتما. ۱۲. ٺاڻ.
۱۳. اڪروڙو. ۱۴. گورو معرست. ۱۵. ترپي جڳه. ۱۶. شڪتي. (سڄي). ۱۷. ڏاڍر جڳه.
۱۸. ڏيئو پاڻ، پياڻي. ۱۹. پير، پرماتما ۽ پير ڪري. ۲۰. سڄي ۽ پراڻي شير ئي وڙن.
۲۱. گرهه ڪري.

(۲۳۵)

(۴۴) کبير رام رتن مک کـوٺري - پارک آکي کول

کوٺري آء ملنگو گاهکي - لڳو مهگي ^۳مڙل.

(۴۵) رام نام اومي گهيرو - جاگي سر لهي کوء

چهر سمرغ سنگت مٽي - درس تهارو هوء.

سـلـوڪ، مـحـلا
لاوان، (۵۷)

واڳه بلاول، محلا
چوٿان، شبد (۴)

واڳه مارو، محلا
پنجوان، شبد (۱۶)

واڳه مارو، محلا
ٻهلا، لاشندي (۸) ۵

واڳه مارو، محلا
نيجا، وار (۱۵)

واڳه سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۱۱)

واڳه سارنگ، محلا
چوٿان، وار (۴)،
سلرڪ محلا دوجا

واڳه کانڙا، محلا
چوٿان، وار (۴)

واڳه پراڻي، محلا
ٻهلا، شبد (۱)

تندوي، محلا پنجوان،
ٻوڙي (۲۲)

سلرڪ، كبير
صاحب (۱۷۱)

(۳۴) رام نام رس رام رانڻ - هر شيو هه سبت جنه.

چار پدارت چاري پائي - گورمت نانڪ هر پڇه.

(۳۵) روپ رنگ خوشيئا من پوگ - تيتي چدر وڪارا
هر گا نام نڌان ڪلياڻا - سوک سهج لاه سارا.

(۳۶) سبنا وپا سب ذات هئي - مائي ول جائي

پن ناوي نال نه چلي - سنگور بوجه، بجهاني

نانڪ نام وني سي نرملي - ساچي رهئي سماني.

(۳۷) لس جگ مه نام نڌان هئي - نامو نال چلي

لاه اڪت ڪدي نه ڪئي - ڪاء خرچ پلي.

(۳۸) کوچت کوچت لاهي پچارو - سرب سکا هر ناما

که نانڪ بس پيو پرابت - جاڪي ليک ماما.

(۳۹) جن وڏ پائي تيري نام ڪي - تي وني من ماء.

نانڪ اُمرت ايڪ هي - دوجا اُمرت ناه.

(۴۰) هر ڪيرت اُمر نام هي - وچ ڪاجگ ڪرڻي سار

سبت گورمت ڪيرت پائيئي - هر ناما هر ار هار.

(۴۱) ناء تيرا ناک ناء دپاڻ - ناء تيرا لشڪر ناء سلطان

ناء تيري مان مهت پرواڻ - تيري ندري گرم پوي نيشاڻ.

(۴۲) اوکڏ نام اپار - امولڪ پيجيئي

مل مل کاوه سبت - سگل ڪه ديجيئي.

(۴۳) ڪبير پراڻي تاري ڪسه - ته لاء ڪسي سرور

اي دء اکر نا ڪسه - سر ڪه رهيو ڪبير.

۱. رسيلا، منو. ۲. پاپ، گناه. ۳. آند روپي. ۴. ڏاڙو. ۵. پرماتما. ۶. پاڻ سان. ۷. مستڪ بر.
۸. هردي بر هار ڪري پئي ڇڏو. ۹. آسرو. ۱۰. عزت. ۱۱. مرتبو. ۱۲. ڪم ٿي وڃن ٿا.
۱۳. رام يا رام نام. ۱۴. ٿاڙو. سوگهو جهلي بينو.

- (٢٦) ٻج ٻوم ڪرم ٻڌ لکيڏ - وار نام لڏوي
 ڪرو ٻوساد جن ڪيو - وار ڪو سڏهي.
- (٢٧) نام ٿيرا ديرا وار ٿيرو ٻاڻي - وار ٿيرو ٿيل لي ماء ٻساري
 نام ٿيري ڪي جوت لکائي - پير اڃاڙو پون سڳلاڙي.
- (٢٨) ٿدوت ٿير نه جائيئي - وڏا ويهرواهه
 ڪو بندي نون بندي - چتر گهٽ مه ساهه.
- (٢٩) هرڪا مارڪ آڪيئي - ڪه ڪه ٻڌ جائيئي
 هر هر ٿيرا وار هي - هر حرح لسي جائيئي.
- (٣٠) چاڪو ٻڌا چنگاڻيا - اُور سڀاڻي ڪه
 لالڪ نام سال نون - ٻڌا چنه چنه.
- (٣١) سامي هي لي سڀ ڪي هونا - بن سڪرو وار نه جائي
 ڪو ڪا شد مها رس مينا - بن چاڪي ساد نه جائي.
- (٣٢) سموت بيد ٻارڻ ٻڪارن ٻوڙيا -
 نام بنا سڀ ڪوڙ ڪالي هوڄيان
 سوڏم سوڏم سوڏم سوڏم ٻچاڙيا -
- نام بنا سڪ تاهه سڙا هاريا.
- (٣٣) مليئي مليا لا ملي - مليا مليا جي هوءَ
 اتر آلي جي ملي - مليا ڪههئي سوء.

١. سڪرم. ٢. ڪڪرم. ٣. ليدون. ٤. ٿيرو. ٥. وٽ. ٦. وڃهان ٿو. ٧. سوچيرو، روشاني.
 ٨. ساري سنار. ٩. ملهه. ١٠. جيستائين. ١١. وات لاءِ سمر، لوشر. ١٢. شيوا.
 ١٣. اڀانداريءَ سان. ١٤. چاڻ ٿي نسي. ١٥. ستاويهه سمن ٿيون. ١٦. ڳالهائون. ١٧. آشد.
 ١٨. ٿوروڻ. ١٩. آخر. ٢٠. ملهه جي وڏا ٻڌل ٿي لهرائي جو ملهه. ٢١. سڄي ٿر واري ملهه.

واڳ آسا، محلا
پهلا، شبد (٢)

واڳ آسا، محلا
پنجوان، شبد (٥٥)

واڳ آسا، محلا پهلا،
اشتهدي (٩٤)

واڳ آسا، محلا ٽيڄا،
اشتهدي (٧٥)

واڳ گزجري، محلا
پنجوان، شبد (٨)

واڳ گزجري، محلا
ٽيڄا، وار (٧)

(١٤)

واڳ ديوگنداري، محلا
پنجوان، شبد (١٨)

واڳ سورڻ، محلا
ناوان، شبد (٥)

واڳ دلاسري، محلا
پنجوان، شبد (٣٧)

(١٦) ساڄي نام ڪي ٿل وڌياني - آڱر لڪي قيمت نهڻي پائي
جي سڀ ملڪي آڱر پاء - وڌا نه هوري گهاٽ نه جاء.
(١٧) ٿلي ڪنڊريتا سر ڪنڪ چترپتا - هر پگت پتا ڌڻ گڏ لپتا
روپ سندرپتا آنڪ استرپتا - هر رس ان سڌاڌ ڦڪرپتا.
(١٨) آڙ نه اوڳڏ ٿي نه منتا - هر هر سمون ڪاروڪ هنٿا
تُون آب پلاوه نام وسار - تُون آبي راکه ڪرپا ڌار.
(١٩) نامي هي گهٽ چانڌا - نامي سوپا پائي
نامي هي سڪ اوڀجي - نامي سرڻائي.

(٢٠) نام ڏن نام سڪ راڄا - نام ڪنڪ سهاڻي
نام سنهت گور نانڪ ڪڙ ديتي - اوھ مري نه آوي جائِي.
(٢١) ابڪو نهڄل نام ڏن - هور ڏن آوي جاء
اس ڏن ڪڙ ٿسڪر جوھ نه سڪي - نا او چڪالي جاء.
(٢٢) واھ واھ پاڻي سڄ هي - سڄ ملاوان هوھ
نانڪ واھ واھ ڪرپتا پوپ پاپا - ڪرم پراپت هوھ.
(٢٣) جنم جنم ڪي ڪاروڪ ناسه - ڪوٽ مڃن اشنا

نام ڏن ڪاروڪ گڏ گوپند - لاگو سهج ڌانا.

(٢٤) ڪل مه ابڪ نام ڪرپا ڏن - جاه جهڙي گس پاوي
آڙ ڌرم ٿاڪي سم ناهن - اھ ٻڌ بيد پتاوي.

(٢٥) نام ڏن جس جن ڪي پاڻي - سوئي پورا شاها
نام پتھارا نانڪ آڌارا - نام پراپت لاهيا.

گڏجي. ٢. هاڻي. ٣. سونرو. ٤. خاک. ٥. ڦڪو، ايسراڊي. ٦. علم، دوا. ٧. نورف
ن ٿا. ٨. هردي پر. ٩. ٿرپت ڪري ٿو. ١٠. پوڻجي، ملڪيس. ١١. چور. ١٢. ٺيڪي. ١٣. پرمانا.
١٤. ڪسروڙن. ١٥. اشنا. ١٦. ڪلجڪ. ١٧. ريت، رسترو. ١٨. بلجي. ١٩. وھدار، رھڻي
ھڻي. ٢٠. ٿاندو.

(۷) اَرُد سِر سِر کَنائِج - سِر کَرَوَم دَرَاء

نَ هِمَمِل کَالِج - پي من ئي روک نه جاء

عَر نايِج نل نه بَجِج - سَب دَلِي لَوک وَجاء.

سري راج، محلا بهلا،
اشترودي (۱۴)

راځ گرځي، محلا
ليجا، شد (۱۳)

(۸) عَر کا لار رکھ. اَرَداري - لار وکي يُوکل اَرَه ياري

اَنحد واجي لُج کهر واسا - لار وکي کهر ماء. اَداسا.

راځ گرځي، محلا
بجوان، شد (۱۵)

(۹) اَن رَسا جيتي ئي چساکي - لِمک لَه ترشا ئيري لالي

هَر رَس کا اَرُون چاکو ساد - چاکم هَره وهه وساد.

(۱۳۱)

(۱۰) راج جوتن اَوَد جو ديسي - سَب کج جک مه کُنايا

لار لَدان سد اَوُن لومل - اء نالک هَر دن کانيا.

راځ گرځي، محلا
ليجا، جيت (۲)

(۱۱) هرکا لار مينا پراچي - جان چاله چس لاسي

رَسنا هَر رَس چاک مَيي چي - اَن رَس ساد گراني.

راځ گرځي، محلا بهران،
سکمي صاحب،
اشترودي (۱۹)

(۱۲) سَرَب لَدان مه - هَر لار لَدان

چپ نالک - د رکھ پرون.

راځ گرځي، محلا
چوټان، وار (۱۰)

(۱۳) حيان اَدَر لار لَدان هَر - ن کي کاج ديه آلدی واس

ن چوکي مُتاجي لوکن کي هَر برب اَنک کري بِناس.

راځ گرځي، محلا
بهران، وار (۳)

(۱۴) اَموم لار لَدان هي - سِل يَزَمه يائي

چس سِر مَس مَر بانيج - سَب نَکا بچيائي.

راځ گرځي، گير
صاحب، شد (۲۵)

(۱۵) کهر کير جيتن پَد کارن - هَر کي پگم کراچي

ايک اَدار لار لارائن - رَسنا رار روچي.

۱. آدو آد. ۲. کارائي. ۳. هماغسل پرم. ۴. اعي. ۵. سب ڳالهندون. ۵. لوکي، وچائي،
چگي، طرح سان وچاري. ۶. پيا وشين، وکارن چا رس. ۷. کعب، لهرس. ۸. عمر،
حيائي. ۹. نئصالکار، نازلند. ۱۰. لئون سون. ۱۱. هي مدهدا پيارا يا پياري. ۱۲. خزانو.
۱۳. بکش. ۱۴. کرشنا، اُج. ۱۵. اوج بدوي. ۱۶. پرنر سان چين کهرجي.

رام نام گورر اجني ٻولھ - سندس سڀا مه ٻه رس ٿولھ
 گورمت ڪرج لھه ڪھر آھيا - ٻھڙ نه ڪري مڃھارا ھي
 سڄ ليرت ناوھ ھر ڪا ڪاوھ - ت وڃاڙھ ھر لدو لاوھ
 انڪال ڄم ڄرھ نه ساڪي - ھر ٻولھ رام پيارا ھي
 پڻج ت مل ڪاٻا ڪيئي - رس مه رام رن لي چيئي
 آتم رام رام ھي آتم - ھر پائيتي شبد وڃاڙا ھي
 ھر ڪي پڳت ڪرھ جن پائي - اڪت ڪتھ من منھ سمانئي
 ات ڇا نا ناڪ رکھ ڪھر آبي - دک ڪائي ڪاٺھارا ھي
 ھر گور ٻوري ڪي اوت پراي - گورمڪ ھر لدو گورمڪ ڄالي
 ناڪ رام نام من آتم - ھر بخشي پارا اٿارا ھي .

[راڳه مارو، لا پھلا، سولھو (۱۰)]

- (۴) ھر ھر ڪڍ چي پھريا - گور چوڻي چت لاء
 ننان پڇي رت سڌ ٿري - اونان ٿل نه طماع.^{۱۳}
- (۵) نام رڻي سي ٺرملي - گور ڪي سھج سڀاء
 من تن والو رنگ سڌ - رسنا رسن رساء
 ناڪ رنگ نه اٿري - جو ھر ٿر چوڏا لاء.
- (۶) جي چاڪيا ٺي ساد پايا - بن چاڪي ڀرم پلاء
 امرت ساڇا نام ھي - ڪھڙا ڪچو نه جاء
 پيو ٺھو پٺرواڻ پيا - پوري شبد سماء.

۱. ڳولھ، لھ. ۲. دھي، سربر. ۳. جيو آتما. ۴. پرماتما. ۵. چنچل. ۶. آسٽر. ۷. آجھو،
 شرت. ۸. ورنئي. ۹. گورو معرفت. ۱۰. سمجھ، ٻڌي. ۱۱. پرماتما جي نام جو. ۱۲. سڀ
 رت يون سڌاؤن. ۱۳. وڻي ماء. ۱۴. تما. ۱۵. وٺل، رنگيل. ۱۶. پرماتما جو پٺرو.
 ۱۷. زبان. ۱۸. سواد. ۱۹. پيئندي ٿي. ۲۰. پرماتما جي درٻار ۾ قبول ٿيل.

(۲) نَارَ جِي ھِيٺا.

(۱) سو آئسا ھر نام ڏي ٻاڻيئي من ميري - هو سينا ابر حڪم چلائي
 سو آئسا ھر نام ڇههئي من ميري - هو آئيئي اُتس لئي چلائي
 سو آئسا ھر نام ڇههئي من ميري - هو من ڪي ٻرنا سڀ ٻڪرالي
 سو ڪورمڪ نام ھيا وڏ ٻاڻي - ٽن ٻنڌڪ ڏشت سڀ ٻيري ٻائي
 نائڪ نام آزاد سينا ٿي وڏا - سڀ ناريچ آئي اڃا ٻرائي.
 [سري راڳ، مڪلا چوٿان، وار (۱۴)]

(۲) ھي مارڱ ڪي ڪٽي ھاء ڪوسا - ھر ڪا نام آھان سنگ ٻوڙا
 ھي ٻنڌي ھيا آند عمارا - ھر ڪا نام سنگ اھيڙا
 ھيان ٻنڌ ٿرا ڪول سچاڙو - ھر ڪا نام ٻو ٺال ٻچاڙو
 ھي ٻيا ٻيان ٻنڌ ٻي ٻي - ٻي ھر ڪي نام ڪي ٿر اوڙو ڄام
 ھيان ٿرڪا ٻي ٽھه آڪر ڪي - ٻي نائڪ ھر ھر آرم ٻوڙي.
 [راڳ، گوڙي، مڪلا پنحوان، سڪملي صاحب اشپدي (۲۴)]

(۳) ٿڳو رھو ري من مڪڙا ٻائي - رار ھيھ آنتر ڪس ڏيائي
 لالچ چوڙو ڇھه اُٻراڻو - راء ٻاڙو مڪس ڏٺارا ھي
 چس ٻيڙي ڄم ھوھڙي لاڳي - سڀ سڪ ڄاھ ڏکا ٿي آئي
 رار نام ھي ڪورمڪ ھيڙي - اٻھ ٻيڙي ٽھه ٻيڙا ھي
 ھر ھر نام ھيھ وس مينا - ڪورمڪ ھر وس آنتر ڏيئا
 آھس رار رھه ٻيڙي والي - اٻھ ھي ٽھه ستر سارا ھي

-
۱. اُتس وٺي، وقت. ۲. ٻيڙي ڪي، صاب ڪر. ۳. نام ھيڙو. ۴. ٻيڙي ھي وٺ.
 ۵. ڪورمڪ. ۶. رستي يا ٻنڌ ٿي. ۷. ووشائي، سوھرو. ۸. ڪرمي. ۹. ڄاڙو. ۱۰. آھ.
 ۱۱. مائڊو ڪندي. ۱۲. ٿرڪا. ۱۳. ٻيڙي آندو، ھرو. ۱۴. ٻيڙي. ۱۵. مار ٻيڙي.
 ۱۶. ھي ٻنڌا. ۱۷. ڪيان ھر ساڙو. ۱۸. ڏيھن واس.

واڳ، کانڙا، مھلا
چوٿان، وار (۱۱)

سلوڪ مھلا چوٿان،
(۲۸)

(۴۳) هر اُٺم هر پوکِ نامُ هيءُ - گور بچن سڀاگسي ليٽا
دڪم دالڏ سڀو لهه گيا - جان ناءِ گورو هر ديتا.
(۴۴) گور پوري نامُ درڙايا - جن وجهه پورم چڪايا
وام نامُ هر ڪيرف گاءِ - ڪر چانڊ مڱ دڪايا.

- (۳۳) سٺا سٺا آڪي ڪيئي ٻائي - سٺا ڪهڙي ڪو آنت نه هائجي
 حاڪم اٿڪ لڪائي آبي - اڪت ڪٿا ٻڌ ٿاها هي.
- (۳۴) جسو نام دٻو سو ٻائي - ڪور ڪيئي شيد هر منن رسائي
 ڪور ڪر ٻا ڪي نام وسيا ڪهت آنتر - نامو نام ڏياندا.
- (۳۵) هرو دٿارا ڪوه نه سو هجي - ٿر ٻوڙ ڏاوي لان ڪڇو نه ٺوهجي
 سڪور شاه پندار نام جس - اهو وٺن رسي ٿي ٻاڻا.
- (۳۶) داري سچ دٿار سو پروالو - سد دانا وڏ دانا
امر اڇولي آستر هاجي - ساڃا محل چرآڻا.
- (۳۷) وار نام ڏکڻ هي ٻائي - ڪور پروال رسي من آبي
 وار نام هن ٻاڻو سوه - ٻڙي ڪور ٿي پراپت هوه.
- (۳۸) اٻي دها ڪري سو ٻائي - هرڪا نام منن رسائي
 ساج شيد هردي من ماه - حير حير ڪي ڪلڙو ڪاه.
- (۳۹) اٻڪ نام ٿاري سنار - ڪور پروالدي نام ٻارو
 بن لامي مڪت ڪيئي نه ٻائي - ٻڙي ڪور ٿي نام پلي ٻائي.
- (۴۰) سوب وٺڪ اٻڪ وٺڪ ماه - سوب سکا سڪ هر ڪي ٿاه
 رسيه پروال اهو لڏان - لالڪ ڪور جس ڪري دان.
- (۴۱) هر ڪا نام اُمرت هر هر هري - سو پيئي جس رار ٻهاسي
 هر آب دال دها ڪر ميلي جس سڪروڙو -
 سو جس هر هر اُمرت نام چڪاسي.
- (۴۲) اٻڪو نام اُمرت هي مينا - هڪ اوڻل سچ سولي
 لالڪ نام ٻڙو ٿي ٻائي - هن ڪو ڏر لکيا هوني.

واڳ- مارو، محلا
 بهلا، سولهو (۱۲)

واڳ- مارو، محلا
 سولهو (۱۲)

واڳ- مارو، محلا
 بهوان، سولهو (۴)

واڳ- ٽڪاري، محلا
 بهلا، چنيس (۴)

واڳ- پورو، محلا
 بهلا، شد (۹)

واڳ- پورو، محلا
 بهوان، شد (۲۹)

واڳ- بسنس، محلا
 بهلا، شد (۱۰)

واڳ- بسنس، محلا
 بهوان، شد (۲)

واڳ- سارنگ، محلا
 چوٿان، شد (۱۲)

واڳ- ملار، محلا
 بهلا، شد (۴)

- (۲۴) سچ رَأي سي نرملې - جرړي جوټ ملاء
ستگور مليعې ناء بایا - نازک سک سماء.
- (۲۵) کُھال نـ. مليو شیو نـ مليو - مليو آء اچستـا
جا کټ دیا کړي میري لاکر - نن گور هر کمانو ممتا.
- (۲۶) کن کښت کړ با کړي جگدیسر - لب هر هر هر جس دیاو
جن نازک کټ هر پيتي سوامي - دک هومې روگه گوايو.
- (۲۷) گور گيان بدارت نام هي - هر ناءو د پير درزاء
جس پراپت سو لهي - گور چرطي لاگي آء.
- (۲۸) پي بېسي لِه لوک کي - پاني سک تان
دیا کړي سموت گور - بيا من نام.
- (۲۹) باطي گورور گورور هي باطي - وچ باطي امرت ساري
گورور باطي کهي شيوک جن مانې - برنگه گورور نستياري.
- (۳۰) هر هر هر کتا سماء پوپ - گورمې هر ردي سماطي
جب هر هر کتا وځ ياگيا - هر اهر پد لرباطي
گورمکان من پراپت هي - گور پوري نام سماطي.
- (۳۱) گليا گرم کړ با پي لاکر - کيرتن هر هر گاني
سوم لاکا پاني بسراما - مت کتي سگلي ذاتي.
- (۳۲) گور دتاري ناء پاليعې - ان ستگور پلي نـ. پاء
ستگور کي پاټي من وسي - لان اهنس رهي لټو لاء.

راځه سورف، محلا
چولان، وار (۶)،
سلوک محلا ليجا

راځه دناصري، محلا
بديوان، شبد (۷)

راځه بگراڅي، محلا
چولان، شبد (۲)

راځه سوډهي، محلا
چولان، اشتهدي (۱۰)

راځه بلاقول، محلا
بديوان، شبد (۴۹)

راځه انت نارائو، محلا
چولان، اشتهدي (۵)

راځه مارو، محلا
چولان، شبد (۵)

راځه مارو، محلا
بديوان، شبد (۶)

راځه مارو، محلا
بديوان، اشتهدي (۳)

۱. پرماتما. ۲. محتسب. ۳. اوچتر. ۴. منتر، شبد. ۵. ذري، ذري. ۶. دپ، ذر. ۷. لنهي.
۸. گليو کلابو. ۹. اري پار کيدو. ۱۰. دک وهت. ۱۱. وبساح، بدينو. ۱۲. پاځه، نصيب.
۱۳. دک، تکليف. ۱۴. پتک. ۱۵. ذبهن رات.

(۱۴) سبي و سز کوزيان - سبي لاءِ مٺا

سائ آبا بس هر حنان - چڪ ساڙي ڏنا

بار برهر چس لکيا - مسن لپي ڙليا.

(۱۵) نون بي آلت ديال هيءَ - نري سرتائي

ڪرو يوري لسي پائيجي - نامي وڏائي.

(۱۶) ڪور پاڻي لائي ٿي هڪ چڙيا - لڙمڙڪ وٽن آهرا

هر هر نام آڻوڻڪ پايا - نري پکي پري پندارا.

(۱۷) حاڪم پئي ڪرڻال ٻرپ - هر هر سبي حباب

لانڪ پوس لکي ٿي رام سڏ پيٽ ساڌ سنگاڻ.

(۱۸) ڪوروس - رام نام پائي

استر وهيءَ - نه ڪهڙن هائي.

(۱۹) رام رام سڀ ڪر ڪهيءَ - ڪهڙي رام نه هوءَ

ڪور پوسادي رام من وڃي - نان ٿل ٻاويءَ ڪوءَ.

(۲۰) پوري ڪور ٿي نام پايا جاء - سڄي شد سڄ سماء

اي من نام لڏان نون پاء - آڻي ڪرو ڪي من لپي وڌاء.

(۲۱) جائس پوان لدهي ڪارن - نان ٿاويءَ ڪا ٿل پوان

ٿاوي ڪا ٿل هوني - حان آبي ديسوي سوني.

(۲۲) آبي اُمرت آب هيءَ پيارا - آبيءَ رس آبيءَ

آبي آب سلاهدا پيارا - هن لانڪ هر رس ڏوڙجي.

(۲۳) سڪور نام لڏان ڏروڙيا - چٽا سڪل پائي

ڪر ڪوبا اڏو ڪر لپيا - من وڃيا آهائي.

واڳ، ڪروڙي، مڃا
پنهران، وار (۱۳)

واڳ، آسا، مڃا
ليڪا، اشهدي (۱۰)

واڳ، آسا، مڃا
چوٿان، چٽا (۴)

واڳ، آسا، مڃا، پنهران،
چٽا (۴)، سلوڪ

واڳ، آسا، ڪير
صاحب، شد (۲۱)

واڳ، ڪوهر، مڃا
ليڪا، شد (۴)

واڳ، وڏهنس، مڃا
ليڪا، شد (۸)

واڳ، سورن، مڃا
پهلا، شد (۱۲)

واڳ، سورن، مڃا
چوٿان، شد (۳)

واڳ، سورن، مڃا
پنهران، شد (۲۵)

۱. سُڙن. ۲. نيوک. ۳. ساڌن. ۴. رهي رهيو آهي. ۵. املهه. ۶. بچند ڪهڙو. ۷. سمن
ڪن ۸. سڪر، ڪڏهي. ۹. سڪيا، اڏيس. ۱۰. حڪم، آکيا. ۱۱. پرماتما. ۱۲. مهما
هون. ۱۳. ڏو ڪرالي ٿو. ۱۴. ناس ٿي، لورن ٿي. ۱۵. پنهنجو.

(۶) جن ڪٿڻ ستگور ٿاڻيا - تن مٿي نه سڪي ڪوڙ

سري واڳي، محلا
پهلا، شبد (۸)

اونا آندڙ نام نڌان هي - نامو پرڪٽ هوءَ
ناغ ٻوڃيئي ناع مٽيئي - اکنڊ سدا سچ سوء.

سري واڳي، محلا
ٽيجا، شبد (۲۰)

(۷) هر جيءَ آڀي ڪرڻا ڪري - نان لاڳي نام پيار

نانڪ نام سمال تون - گور ڪي هيت آڀار.

سري واڳي، محلا
چوٿان، شبد (۲)

(۸) نام اموک رتن هي - پوري ستگور پاس

ستگور شيوي لگيا - ڪي رتن ديوي پرکاش

ڌن وڏ پاڻي وڏ پاڻيئا - جو آءِ ملي گور پاس.

(۹) پايا لاهڻا لاپ نام - پورن هونئي ڪام

ڪر ڪرڻا پرپ مليا - ديئا اپڻا نام

آوڻا جاڻا رهه ڪيا - آپ هونئا مهران

سچ محل گهر پايا - گور ڪا شبد پڇان.

(۱۰) وار نام ڌن نرملو - جي ديوي ديوتهار

آڳي پوڄ نه هونئي - جس پئي گور ڪرنار

آپ ڇڏائي چيئي - آڀي بخشهار.

(۱۱) تڏ ڪرڻا تي مارڻ پائيئي - پرپ ڪرڻا تي نام ڏيائيئي

پرپ ڪرڻا تي بدن چيئي - تڏ ڪرڻا تي هوميئي.

(۱۲) گور پراساد نام من لاڳا - جنم جنم ڪا سويا جاڳا

آمرت گڻ اچي پرپ پاڻي - پوري گور ڪي سميت پراڻي.

(۱۳) ڪه نانڪ - گور منتر درڙاڻا

ڪيول نام - رڌ ماه سمايا.

سري واڳي، محلا
پنجوان، شبد (۱۱)

سري واڳي، محلا پهلا،
اشتهدي (۲) ۱۵

واڳي گورڙي، محلا
پنجوان، شبد (۱۴)

(۲۷)

(۴۲)

۱. قبول، آستان ڪيو آهي. ۲. نهڄل، قائم. ۳. پرماتما. ۴. پریت. ۵. روشنائي، سوچيرو.
۶. فائدو، نشعر. ۷. چمڻ سرت جو چڪر. ۸. سچاڻن ٿا. ۹. نرلوڪ پر. ۱۰. سڀانڪ.
۱۱. تنهنجي. ۱۲. سچي راه. ۱۳. ڪرڻا. ۱۴. سڪيا، اپدیش. ۱۵. رڳو، نقط. ۱۶. هر دو.

هر گڻا هر دئي ٺڪر ٺڪي - جس اٿر پڻ ٻاڙي ٻاڙي
 بس ٻئي ڪيڻ نه ٻيهر ٻاڙا - ٻن ٻئي ٻاڙ نه اٿر ٻا ڪرئي
 ٻڙ ٻاڙ ٻيهر ٺاڪ ٻيهر ٺاڪي - جس ٿون اٿي ڪر ٻا ڪر
 نري ٻيهر ٻيهر ٺاڪ - جس ٿون ٻيهر ٻيهر ٺاڪي ٻيهر ٺاڪي.

[راڳ ٺڪاري، مڪلا چوٿان، جيت (٢٤)]

(٤) جس آئي ڪر ٻا ڪري ميرا سرامي - ٻس جن ڪر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 سڳو ٻيهر ڪري هر ڪري - هر ٻاڙي سڳو ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 هر هر ٻاڙ ٻيهر ٻيهر - هر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 جس ٻيهر ٻيهر ميرا سرامي - ٻس ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 هر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 جس ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر

[راڳ ڪهدارا، مڪلا چوٿان، شمد (١)]

(٥) ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر - ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر - ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر - ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر - ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر
 ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر - ٻيهر ٻيهر ٻيهر ٻيهر

[راڳ سارنگ، مڪلا چوٿان، وار (١٢)]

باب پنجنون.

رام نام، ستنام.

(۱) نام کرتار جي ڪرپا ۽ گوروءَ

دُئاران، پراپت ٿي سگهي ٿو.

(۱) سُر وڏ ڀاڱيئا - هر اُمر ۾ پاڻي رام

جن ڪم ڪرم لکي - اُس رڏي سـمـاڻي رام

اڪت گهاڙي نبي جاڻي - جس آپ پُڙ ڪرپا ڪري

اُمر لڳا ڦر نه موٽا - ڪل ڪليشا دءِ هري

هر سرڻ پائي اُڄ نه جاني - پُڙ پُڙ مـنـنِ پاڻي

بدونست نازڪ سدا گائيندي - پـوـتـر اُمر ۾ پاڻي.

[راڳ بهارگاؤ، محلا پنجوان، چنت (۳) ۵]

(۲) موڙ ڀرڻ اُٺ - سرڻي آبا

بل بل بل گور ديو - جن نام درڙا

گور نام ديو ڪُل لڳا - سرب اڇا پُڙيئا

جَلِي ڀڄهائي سائت آئي - هلي چڙي وڃيئا

آند هروڳ سهج ساڇي - مها منگل گڻ گابا

بدونست نازڪ نام پُڙ ڪا - گور پوري لي پابا.

[راڳ رامڪلي، محلا پنجوان، چنت (۴) ۲]

(۳) تيري پڳت پندار اُسڪ - جس اُون ديو هم ميري سواي اُس مله

جسڪي مستڪ گورو هاڻ - اُس هرديءَ هرو گڻ ٺڪه

گرامس جا ڪامل، هي ميريءَ پيريءَ جا پيغمبر، هي خداوند، مهندي هيءَ اس ٻڌاءِ نه هڙءَ نه ٻڌاءِ. جي سمج ۾ آهتا جو ڪو اٽلڪو، اٽلٽيل اٽلڪ ۽ هيل هڙندو نه چاهيندو نه ناموس نڪري ۽ اُمت نه آباد رهي. پوءِ انهيءَ سلسلي ۾ ناموس ۽ ناماچار نه وڌندو ۽ ٻئي طرف، سڌيئون ۽ شڪتريون وينديون گهٽجيون، تن جو سمج جو حال اهڙو اچي اُکرو ۽ سڪڙو ٿيندو، جوڙو چوسل يا لتاڙيل لمبي جو. ڪسيءَ ۾ ڪٿي اڃا نمر آهي. وري مثلاً ڪو سمج، غلٽ يا ٻي آخياطيءَ جي حالت هيٺ، ڪار، ڪروڙ يا ڪنهن ٻئي وڪار جي وس ۾ اچي ڪو ڪڏو ڪم ڪري ٿو رهي ۽ ظاهر ٿي ٿو پري، نه به سندس سڄي ڪٿي ڪمائي ناس ٿي وڃي. پوءِ نه آهي ساڳا ڇيلا چالي، جي اچي لپاڙ ۾ لهندا هئا، ڪوڙا نسا لاهيندا هئا ۽ ڪرامتيءَ ڪهائيندا ٻڌائيندا هئا، سي به هاڻي ٿري ٿا آهن، سمج ٿي ڄاڻ، لاجاڻو ٿي ٿو ٿا هڻن ۽ پڙهو گهمائي بدنام ٿا ڪن. سندن نه ڪج ڪول به بگڙيو، جو نه هڪ در ڇڏي، وڃي پير جهليندا. پر سمج وڃاڙو نه طافوسي نضت تن ترڪي، اچي ٿر به ٿي پيو. جڏهن ڪو ٿري پاڻ ڪٿي ۽ برمانا جي پرڪش ٿري ٿي ٿي ٿي ٿي سمج دعا ٻڌندا آهن نه هي دياڙ، حڙون به رڪ نه ٿا حڙون به رڪ. اها به قادر جي قدر سمج آهي جو سمج پاڻ ٿري، ڇلي ڪي نه ٿري ٿو. وري ڪو ڇيلو پاڻ ٻڌندي، سمج ڪي نه ٻڌي ٿو. ٻئي ڪنهن جي ڪسريءَ ڪري، ڪڏن يا ڪن ٿا.

ويندو گهڙن يا اباڻي وطن جو واغ ساغ ٿو وٺين؟ دل جي دريءَ مان حرص، حيوانييت ۽ حرص جي هوا ٿي نڪري يا حبيب ۽ حسين جي حاصليت جي هڪڙي ٿي اچي؟ سروي سرڻپ پر آهي يا سساري سنڀڙ ۽ سندس اڃا ستائين پيا؟ مطلب نه اندر پر جلاب لڳل آهي يا گلاب ڪڙڙل آهي؟ اي جناب، اڄ نه ڏي سڃا جواب! نه جواب ٿي جهڙن جاڳائي، جنبش اٿاري ۽ جريان لڳائي. لائين ٿي جانب لاءِ جستجوءَ جي شروعات ٿيندي آهي. تنهن ڪري، اي ابتدا، ٽڙن به پيا حيل و سڀلا وٺڻ سمجهي، رڙهائي وڌاري لاءِ ستن جو سنگ وٺ ۽ ساڌ سنگت پر وهڻ جو نير ٺاهه. گهٽ پر گهٽ، جو وقت ساڌ سنگت پر ويندو آهي يا ڪٿا ڪيئن ٻڌي رهيو آهي، اهو وقت نه سساري وهنوارن ۽ وهن مان من ڪڍي، رار نار پر لڳاءِ ۽ ستن جو اُڀرڻ هيانءُ سان هڻاءِ، نه ٿورو ٿورو، آهستي آهستي، من لائين من ڪي هـوڇڙو لڳي، مڱل ميسار جي، اوڳو اجهام، ڳڻ پر گهٽ ٿين، ستن جي آسيس ڪڍڻي، ڪوروءَ جو منتر ملي ۽ مالڪ جي مهر وسي. رڙهائيت جي راءِ پر، ڪڇ مهل نه ڏٺو ٿو جهنجهڻ کان جند آزاد ڪرام. سونارڪي هنر پر، لوهار جا اوزار ڪيئن ڪم ايندا؟ سفر جو ساز سامان نه مناسب ۽ موزون هجڻ گهرجي. پوءِ جي سڻڪ پڙهي آهي ۽ اتي ڪوشش ٿاڻي آهي نه سفر اُٿس ٿاڻ پوندو، ڇو نه پرماتما پاڻ پاسبان آهي ۽ پيو پرورش ڪندو. اهوئي نه سنگور پر ۽ سمن پر سمائجي، سڪ جي ساهيتا ڪري ٿو.

ستن ۽ ساڌ سنگت متاع خاص خاطر اُن بلاشڪ مليل آهن پر هيءُ پمڪ به خرابين ۽ خطرون کان خالي ڪونه آهي. ڪواهر ٽولڪ به آهي جتي لوڏا نه هجن؟ اي ابتدا، ڏس ڇپ، نه ۳۲ کان وڃي هوندي به ڪيئن ڪم پئي ڪري نه پاڻ به بچائي ويندي آهي. سدا سڃاڻ آهي نه سلامت به آهي، پر جي پلڪ به پر داخل کان پري رهي، نه ڇڪ پئجي وڃي ۽ رت رپلا ڪري اچي وهيس، جتي ملڻ پئي ڪو به مشڪل آهي. ساڳيءَ طرح، سمن وڃارا به نه ڇڻا وڃن جي وافت وچ آهن. تنهن ڪري، سدا سڃاڻ رهن ۽ هميشه هوشيار رهن. ڪڇ لاڀروا هيءَ ۽ لاڳو ٺاهي ٿي نه حال نه ٿو ڪي اچي ٿري پر ڪرندا. وڏو خطرو نه پهرين اٿن، خود پنهنجن چيلن چائين مان، جي پنهنجي مطلب کان، پيا کين ڏٺارين، لـوڀائين ۽ لـسائين. وري ڪڇ ٿو پيو به رهن ٿو پرماتما جو، جو پلانڊ به ٿو پڪڙائين نه پريڪشائون به ٿو وٺين. سمن وٺ وڃ نه پيو لڳي پئي آهي پر عام طور، ايندڙ گهراس ڇا ٿو؟ نه ترشنا جي هيءَ يا هوءَ مڃا ۽ طلب پوري ٿئي، تنهن لاءِ ڪيڏا نه سانگ ٿو رچائي ۽ ٽوليدائون ٿو پڌي؟ پوءِ ٿي سگهي ٿو ته ڪرم جي ڪنهن نه ڪنهن ڪوٺاهيءَ يا ڪهڙوري، ڪري ۽ سمن ٽڙڪي وڃي. جو هڪڙيءَ ٽڙڪيو، سو سڙو نه وري ٺاهه ڪونه پائيدو.

مثلاً قياس ڪندي يا ڪهڪڙ پوندي، سمن پنهنجي شڪتي استعمال ٿو ڪري ۽ ڪنهن گهرندڙ جو مطلب سڌ ڪريو، نه پوءِ نه پهن پٺيان پيهون اچي ٻڌو جهلبدون، نه هي

سُورج ڪُڙي ٿو، اڳيان ۽ اُڏاڏا جي اُڏاڏا غائب ٿي ٿي، رات مان ڏينهن ٿي ٿو، رات
 ڏس ۾ رهندي وڃي ٿي ۽ هُڙو نه موني ٿي، من جي محراب مٿان مغربي مشعل چمڪي
 ٿي. دائمي پهل پاڻ پير پالو آهي نه چورن چڪارن جي چرپر ٿي بند ٿي وئي آهي
 هيءَ جرنبي حساب نه آهي يا لفظي لطف نه آهي پر آئيني اشارو آهي ۽ آلههيتي اسرار
 آهي، هيٺي شاعري شوق نه، شعر ۾ صحيح صورت نه آهي سگهندو، چو نه وڃد جي
 رات سان واکاڻ ڪرڻ، واجهه جي وس کان پوءِ آهي ۽ اکرن ۾ آڻڻ، آئينو آهي.

ساد ماڻھو سڌ ٻائيٽي - ڪا اهو چوڪ ڪا ڀرڻ
 دُڌ ۾ل ڪارج اُڙهڻي - رات ٿاڻ ٿاڻ ٿاڻ ٿاڻ

سندن جو سنگ، شيوڪ جي ڪاٺا پٽي ڇڏي ٿو، ڪانءِ کي هٿس پٺائي ٿو، لوهر
 کي سون ڪري ٿو، پائيءَ کي ٻوٽو ڪري ٿو، پيش پتي جي پٽج رکي ٿو، ٻڌلڙ کي
 ٿاري ٿو، ڏورانهو ڏاهر ڏيکاري ٿو، جهر سڪيارو ڪرائي ٿو، ٻُڙهل ٻار ڪرائي، اُڙو مٿل
 جو لڙاسي ڪرائي ٿو ۽ ڏئيءَ جي درٻار ۾ منهن مٿي ڪرائي ٿو. سبت آهي صابن، جر
 من جي مٿل پٺائي اڇو اُڙهل ڪري. ساد آهي ٻارڻ، جو ڪوڙ کي ڪڍڻ ڪري.
 ٻيڪس آهي اهو نندو يا ٿورو، جو ڪوڙ ڪمٽ جي ڪُن کان پٺائي. درويش آهي اهو
 سڳو، جو هرون کي هار ۾ پئي هڪ ڪري. سبت ملڪ آهي اها چٽنگ، جا ڪرم جا
 چٽا ٿي چٽائي ڇڏي. رُوخالي وڙوڻ نه سبت ٿي سبي سگهندا، چو نه ٿي ڪنهي
 سائينءَ پاڻ کين سڃڻي آهي. ٻيڪس، ٻيڪرڻ جي پٺاري جا پٺاري آهن، جتان ڪُل خلق،
 ڪل ذات، ٻرهن، ڪنڙي، ونڻ، شُڏو ۽ چنڊال، سب سندن جسي سنگ ۾، سڄ ۾
 سائيتي سگهن ٿا، بشرطيڪ کين سڄ ۾ سائيتي جي سڄي مراد هجي، سندن من ۽ مڪر
 مدائيءَ جي ملازمت نه هجي ۽ ڪٿا ڪيئن وقت، سندن ورتي وچن ۾ کڻي رهي.

مگرو سبت ملڪ سائيتي - ڪلوڪ ڊڪ ڪائي سب دُڙو ڀاڳ سارلڪ، مڃا
 اتر چرند پتي ٻوڙلڪ - ٻرڪ لڙلڪ ڊيڪا حضور. چوڻان، شد (۱)

دهيءَ کي مرض لڳي نه اسپتال وڃڻو ٻڌندو آهي. ليڪن ٿي من جي روڊ مٿان لاه
 ساڻ سبڪ ضروري آهي. مٿان دوا ملندي نه هٿان دعا ملندي. دُڙو دواخانو آهي نه
 دِيءَ شفاخانو آهي. من جي روڊ مٿان ڪالو، سڀو جا سُوڙ نه گهٽا يا سَڙائيءَ سان
 - ٻاري سگهيا. پر اِي بندا، لوڪڏهين پاڻ کان اهي ڪي چنڊ سوال پڇيا آهن نه لون
 ستن وٽ يا ساڻ سبڪ ۾ يا ڪٿا ڪيئن ٿي، ڪهڙي مراد کڻي ٿو وڃين يا ڪٿي چنڊ ٿو
 لڳائي وڃن؟ لڙسنا جوڻ نندون ٿوڙن ٿو وڃن يا ٿين سر چوڙن ٿو وڃن؟ ڪهر جا گهٽ

اِي بُندا، ساڌ سنگت ۾ سنساري سودا ڪونه ٿا سڀڪار ڄڻ، دنياوي وهدوار ڪونه ٿا
 ٽنڊڄڻ ۽ پاڪڊ جي رڳا ڪونه ٿي ٿئي. اُتي آهي سچ جو سودو ۽ ووڻڪ جو وهدوار ۽
 وحدت جي واقفيت، جن جي من جون مرادون ۽ منشائون، آڃا سنسار ۾ اٽڪيل آهن ۽
 جن جي چمت کي آڃا چومت ڪانه آئي آهي، تن جو ساڌ سنگت ۾ اچڻ آڃاڻو آهي. اهو
 دهن دنيا ٻنهي سان ڏوڪو آهي. اهي ساڌ سنگت مان ڪڍ ڪونه ٿيندا. سون جي دڪان
 تان لوھ ڪيئن ملندو؟ باقي جن کي لالڻ جي لڌو آهي، ستگور ۾ صدق آهي، ستسنگ ۾
 شرڌا آهي، ستن جي سنگ جي سک آهي، تن جو ساڌ سنگت ۾ اچڻ جهڳاڻي. کين لاپ
 ملندو. اهي ستن سان لائين ملي ويندا جيئن پاڻي ۽ کير پاڻ ۾. کير کڻي وڃي نه ٿو پاڻي
 پاڻ مٽائي، کير جي رنگ ۾ جذب ٿي ويندو. شرڌا سا سک کي هجي نه سبت جو سات ٿي.
 ڇڏائبو. باقي ٻيا ته رڳو ٻيا پاڻي ولوڙين، ڇو نه هنن جي پاونا آهڪه آهي، ويچار ڌارا
 ٺراي آهي ۽ آسون اميدون عاهدون آهن. تنهنڪري ڪو ورتو ڏيڳي سک، شيوڪ
 يا ساڌڪ آهي، جنهنجي پورب جنر جي ڪمائي ڪيل آهي ۽ جنهنجي مستڪ تي اهڙي
 لڻات جو ليڪ لکيل آهي، جو ساڌ سنگت ۾ نهڪي اچي ٿو. اُتي آکاڻي ٻڌي، نيارو ۽
 ٺرليپ ٿئي ٿو، وحدت جو واڪ وٺي ٿو، هر جن سان ملي هر جن هڻجي ٿو ۽ لائين پهنجو
 لوڪ ٻرلوڪ سهيلو ڪري ٿو. جنهن ۾ چت آهي، تنهن لاءِ ٿي نه چڻي ٿيندي.

صاحب ساڌ سنگت جي لاپ جو ڪافي ڌرنن ڪيو آهي. ستسنگيءَ ۾ رڳو صدق
 سک ۽ شرڌا هجي نه سڀ ٻلي پوندس. اهي چڱيون نڪرندس ۽ چراغ پوندس، جنهن
 ۾ پنهنجي وڪار، پڙ پور، پاپ بدن، تاپ ستاپ، لماناڻون اوشائون، چشڪا چشڪا،
 ڏٺي، ٻيائي، گھم ڪسنگ، چنٽا چنچلتا، ننڍا چنڊا، سڀ پسر ٿي ويندا.
 اهي انساهه ۽ امنگ اُپرنندس، جو نام جو سمون ڪندو، شبد ۾ سُرن ٿي لڳائيندو، ستڪور
 جو اُپديش هڻائيندو، گوڀد جا گڻ ڳائيندو ۽ رُوڄائي رنگ ۾ رنگبو. اهي پاڻ ۽ پاڻاڻون
 جاڳندس، جو موت نه کائيندو، اڳتي وڌندو هلندو، هٿ هاري هيٺائين وٺندو، داس
 جو داس ٿيندو، سڀني جي شيوا ڪندو، سڀ جو سچ ٿيندو، من ۽ مک اوچل رکندو،
 نفعي نقصان ۾ وهائڻ نه ويندو، سهن شڪتي ۽ سمر دشتي ڪندو، شڪر ۾ ستروش پرائيندو،
 رهڻي ڪهڻي شڌ ڪندو، ٻڌيءَ جو وڪاس ڪندو، پاڪ پيغام پهچائيندو ۽ آخر جوت جو
 پرڪاش ڪندو. اها لڌو لڳندس، جو پاڻ سڃاڻندو، جيئري مڻل رهندو، اندر اور بندو،
 ليڪا چوڪا الڪ ٿي ڇڏيندو، عشق اندر عقل عدم پيدا ڪندو، سڀني سڌ لهندو، -ن-
 جو من ۾ ماڻيندو، اُهو ڏٺي جو آندو اوتيندو، دسر ڏٺار ۾ ڌيان لڳائيندو، آد برڪ-
 ٻائيندو، پرماتما کي حاضران حضور ڄاڻندو ۽ پار پور ڪي سڀ رُوپ ۾ ۽ سڀ ٿهت ۾
 ڏسندو. اهو آهي گرهست ۽ سنڀاس جو سچو سڃوڪ، جتي اندر جي آڪاس ۾ اُٺ ڇو

(١) گر ڪر يا برب آڻي - حن ڏوڙي سنگ سماء

هنن اٿن راکو نه دهان - بيرا دلا پتا ڪساء.

(٢) ٺهل ڪراءِ ٿيري داس ڪي - پڪ هوار ٻال

مسڪ ايسا پيت ديءَ - گن سَنءُ رسال.

واڳ ماڻهه، مڃا

بهدران، ڏن وٺ (٤)

واڳ اسلاؤل، مڃا

بهدران، شد (٤٢)

جهڙو سنگ ٺهڙو رنگ. پهرئين ٻائي هي (٧) باب ۾، ڪينگ جي اُتر ۾ - احوال
آيل آهي ته هڪ ستن جي سنگ جي ساڪ ۽ ساراه ٺهل آهي. صاحب سمجهايو آهي ته
اسان سڀ وهڻ ٻُراڻ ۽ شاستر سرورڙيون اٿلاؤن پٿاراؤن آهن، پر ساڻ سنگ يعني ستن
هي سنگ جهڙي ساڻ لا، بي ڪاه ادڙي ام ۽ اُترائي ڪانه آهي. ساڻ سنگ آهي
لهڙل آستان، آڻل آکاڙو، اُمر آڏو، لڄ ڌار، سچ لواس، اُٺڙ ٺهر ۽ وشال وڪڪت. ساڻ
سنگ، مٿا ٿيرم پاترا آهي ڇو ته ڪنگ، جينا، گرداڙي ۽ سرورڙي لڙ ستن جي چرلن
جي خاڪ جي طلب ۾ اُڙن ٿيون. هي من ستن جي سنگ ۾ ساڻ ۽ ٿيرم نه ليو ته پٿر
سمجھڻ گهرجي، نه ٿيرم پاتراڻن ۽ من جي اُتائي مٿاڻي وڏو ڪو نه سگهند اُڙن.

ساڻ سنگ ۾ سائينءَ جي صف ٻانجي ٿي، نام جي ٺهرل ڌارا وڃي ٿي، ٿڪ ٿڪان
ملي ٿو، پڙ ۽ پاڙ ٻڙا پٽ ٿي ٿو، پڇيءَ جو پٺاڙو ٿئي ٿو، ٻڌه جي ٻالهه ملهي ٿي،
وڙهائي وٺي وڃي ٿي، محل ۾ جرمه پري ٿي، ٻائيءَ جو سمون ٿئي
ٿو، شد جو ٻوڪاش ٿئي ٿو، سچ جو ٻوڇن ٿيندي ٿو، اُڪت ڪيرن هلي ٿو، آند
چاندي ٿو ۽ وشار پاتي ٿو. ساڻ سنگ گویا ڌرم جي پڙي آهي، آب حيات آهي.
ساڻ سنگ جڙڪ ٺهرل جل جو ڌوڻاءُ آهي، جتي سڪ وڙهي غس، اُشان ڪري اڙهل
۽ ٻوڙ ٿين ٿا ۽ نام وڙهي هيرا ۽ مٺي چوڻدي ڇڪن ٿا. ساڻ سنگ هريءَ جو لواس آهي،
ڏاڏار جو ڏيرو آهي. اُتي مٺي مٺو پاڻ وٺو ٿين پٿري وڃائي. اهو اسرار ڪرڻ ٻکاڙي
سڳي ۽ نڪر ڏسي سگهي. هيئن هوائي پائي ٿين ڇڪڙ ڏاڻي. پٿڪ ۾ ٻرڇو ٿي پري.
ٻائي ماڻا وادي نه ساڻ سنگ ۾ وڃندي نه وڃا ماڻا جي مڙح مائين. صاحب فرمائين ٿا:

(١) اولي آمرو ولد پٽي - سڳيا هر ڪرڻي

هر ڪي بست نه ٻاليتو - ٿر ٺاهي مڙي.

(٢) اڪو سرور ڪول اڙوب - سدا پڪاسي ٻسول وڙوب

اڙهل مٺي ڇوڳه غس - سرب ڪلا هڪدم اُٿس.

واڳ آسا، مڃا ٻهلا

شد (١٢)

بهدران، وار (٩)

سنتن جي سنگ لاءِ سک .

ساد سنگت جو لاپ .

سچن سنتن جي مهما ۽ مٿيا جو مختصر احوال اڳتي اچي چڪو آهي . سندن ڪلا ۽ ڪشش، سڪن کي پاڻمرادو پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي . سڪ به سنتن جي سنگ لاءِ سڪن ٿا . اها سڪ ئي سڪن جي سڃي سمجهي آهي . موڪش مڪتيءَ لاءِ مصلحت ۽ منظوري آهي . سڃي سڪ کي مال ملڪيت جي درڪار نه آهي ، مان مرئيت جي پرواهه نه آهي ، عزت اڏمير جي غرض نه آهي ، سنساري سببندن جي گهرج نه آهي ، سوار جي سڪن جي چاهه نه آهي ۽ اندرين جي سوادن جي ترشنا نه آهي . سنتن وٽ رکي ۽ اڳتي روئي ڪالڻ ، ٻاهر جي چٽيهه پرڪارن جي پوڄن کان ، وڌيڪ ساوڻي ، سواڻي ۽ سڪڙاڪ آهي . سنتن وٽ لنگوئي پائي گودڙيءَ ۾ گذارڻ ، ٻاهر جي پٽ پٽيهه ۽ سڀج پليڪر کان ، وڌيڪ سهائيدڙ ۽ سونهندڙ آهي . سنتن جو سنگ سرگهه سمان آهي . ٻيا سڀ جاپ لاپ ، پير لير ، هوم بگيه ، يا گرم ڌرم ڪهڙا به ضروري ۽ فائديمند هجن ، پر ساڌن جو سنگ سڀ کان اٽل ۽ سريشت ليکيو ويو آهي . جتي سڪ جو سمن سان سببندڙ سچائيءَ سان ٻڌل آهي ، اتي سڪ جي پراڻيءَ ۾ ڪهڙو شڪ هٽي گهرجي ؟ سڪ کانسواءِ ، سنتن وٽ ٻيو رکيو ڇا آهي ، جو هو وڻدي وراهين ؟ اهو سڪ ئي من کي سڃي شائيتي ۽ سنتوش بخشي ٿو .

انهيءَ ڪري ، سڪ سنتن جي بنيان پري ٿو ، پٽڪي ٿو ، ٿڙي ٿو ، ٻاڏائي ٿو ۽ ليلائي ٿو . ڇاڻو چئي ؟ اي ستورس مهاڻا ، مان ٽنهنجي در جو داس آهيان . منهنجي خدمت سڃيڪار ڪر . آڳيا ڏينم نه ٽنهنجي در جو پاڻي پريان ، جند پيهان ، پاڪا هلايان ، وارن سان ٽنهنجا چرن چنڊيان ۽ ٽنهنجي پيرن جي ڏوڙ مڪ ۽ مستڪ ٿي لڳايان . هي دياؤ درويش ، سنسار جي سڙن ۽ سختين ، ڪافي سبق سيکاريا اٿر . ڪو ڪاهو ڪونهي . سڀ مطلب لاءِ ملاقي ٿين ٿا ۽ مطلب لٿي ، ملامتون هٽن ٿا . مناسب يا غير مناسب جو مدار ٿي رهڻو سڪڻي مطلب ئي آهي . سو ترشنا کي ٽرڪ ڪري ، اچي ٽنهنجي شرن ورتي اٿر . من مان ٽول ڪمائي نهال ٿيان . منهنجون اڏڙاؤن ٽنهنجي درس لاءِ واجهائين ٿيون ، لوچ جي اطف لاءِ لڙڪ وهائين ٿيون ۽ آساني نگاهه سان ٺهاري ٿيون . ترو وٽ اٿر جو خزانو آهي ، پڪتيءَ جو پندار آهي . هون ٿو اڳيان پلاند پاتو آهي ت من ڪو اٿان جو ڪو ڪٽو ڪو ڪٽو ڪو ، پلي پلي ، پار پوچائي . پٽ پار ڪراءِ ت مان جان جند جي جوڻا ڪريان ، دل جو داغ لڳايان ۽ ٽن من ڏن ٿو هٿان قربان ڪريان . گورو ارڃن ديو جن فرمائين ٿا :

(٣١) گنگا جمن گوداؤوي سرستي -

راڳه ملار، محلا
چوٿان، شمد (٢)

ئي ڪره ادم ڏوڙ ساڌو ڪي ٿاڻي

ڪنڙڪ مئل پري ٻڙي هيري وچ -

همري مئل ساڌو ڪي ڏوڙ گراڻي .

راڳه ملار، محلا
پنهوران، شمد (١٣)

(٣٢) داتو ڪڙل دليپ ڪڙل ڪڙل ڪڙل ڪڙل - ساڳو اٿري ٻاري

هر هر پتن ڪري ساڌو سڱ - ٿاڪي ڏوڪ پنداري .

راڳه ڪانڙا، محلا
چوٿان، شمد (١)

(٣٣) هر ڪي سڱ سڱ پل ٿيڪي - پل سڱ حنان پل لهيئا

هڙ مڇ ڏوڪ ڪيا سڱ پڪر - هڙ صاڻ ڪانڙ ڪر پٽا .

راڳه ڪانڙا، محلا
پنهوران، شمد (٨)

(٣٤) پسر ڪڙي سڱ ٿاڻ پراڻي -

حَب ٿي ساڌ سڱ مڙه پائي

لاڪر پري اڙي بگاڻا - سڱل سڱ هر ڪڙل بَن اُٿي .

ساروڪ، ڪمر
صاحب (١١٦)

(٣٥) ڪمر ساڌو ڪي ملڻي ڪاٺيڪي - ساڻ ٿي ليڪي ڪور

ٻاڇيڪ ٻاڇ ٿي - اڱي هور سر هور .

١. ليکڪ آخاڻن واروڻ ٻوڙو ٿڌوڻ . ٢. واسطي، لاو . ٣. ڪٽنب . ٤. واکاس، واکش .
٥. ڌار ٿاڻوڻ . ٦. حتر ڪمري ٿو . ٧. پلو مانس . ٨. ٻاهه، ڪناهه . ٩. پڇار . ١٠. ڏاڍو،
- ٻراڻو . ١١. پريه لڳي ٿي . ١٢. ساڻي، ٻاڻسان . ١٣. پسران، نونعان . ١٤. پسر .
١٥. اڳي، آئيندي .

- (۲۲) گهر لښ نر مولک هیرا - آند گټي گهر را
 آند باڼي پوڼجې - ستن هک واکي گونجې.^۲
- (۲۳) ارشنا بوک سپ ناسي - سټت رساد جهيا ابداسي^۳
 وټن داس پرې شير کمانې - هر ملطي کي اهر ليشاني.^۴
- (۲۴) ادشت اگوچو پاروهر - مل سادو اکک کانا نا
 آند شبد دسر دټار وچيو - که اهر د نار چټا نا.^۵
- (۲۵) سټت کرها ئي هردي واسي - دوجا پاو مټاونا
 پگت ديا ئي اټوگاسي - ترومت دوک اچاونا.^۶
- (۲۶) کيا ککه بيا پاس - کر هينډي هک آدار^۷
 ليم ستن کي وټا - چس لپي سک دالار.^۸
- (۲۷) پارس کي سڼک ناڼا اځر - سو ناڼا کچن هرو نيزو
 ستن سڼک کچوا اځر - سو کچو رامې هرو نيزو.^۹
- (۲۸) سټگور سټت ملي سانس پائيتي - کاوک دک کائي سپ دور
 آلم جوف پټي پوڼولت - پورک نر اچن د کيا حضور.^{۱۰}
- (۲۹) سټت جنان کي سڼک مل پټي - تټ پاو مټو دټار^{۱۱}
 ان سټسگ سک کي ن پاڼا - جاء پوچھ ايد اچار.^{۱۲}
- (۳۰) جو جو سڼک ملي سادو کي - لپتي پټ پټيتا^{۱۳}
 که لاک جاکي وټاڼا - لن جبر ادارک جيتا.^{۱۴}
- راځه رامکاي، محلا
 بدجوان، شبد (۳۵)
- راځه مارو، محلا
 بدجوان، شبد (۱۲)
- راځه مارو، محلا
 بدجوان، اشتمدي (۵)
- راځه مارو، محلا
 بدجوان، وار (۱۱)
- راځه پورو، کچو
 صاحب، شبد (۵)
- راځه ساراڼک، محلا
 چولان، شبد (۱)
- راځه ساراڼک، محلا
 بدجوان، شبد (۶۵)

۱. سموتې. ۲. چاپي. ۳. پرمالما. ۴. رانس. ۵. د هين. ۶. چوسير. ۷. پټي وچن. ۸. تارين.
 ۹. طرف، پاسا. ۱۰. نامو. ۱۱. بدلجي پيو. ۱۲. نري، قولهارجي پټي آهي. ۱۳. حاسوان
 حضور. ۱۴. اي پاگل انسان. ۱۵. چارلي ويد. ۱۶. پاي، مډگار. ۱۷. پور، شبد.

(۱۲) ساذ سکر کڻ کاڙهر هر کي - وٽن حمر لهي هاراد

رڊپ کن تاء بکي ٿي ٿريا - ڪلهه سوڙه اڏاڍو.

(۱۳) ٿرڻن ليح اناص آبڙادي - اوت ستن کي آهي

اڙوڻه موڙه ڳره اڏ ڪوٽه موڙه - ٿاڻڪ لهه ٿياهي.

(۱۴) ميا آند پتي سڪ پايا - ستن کي پراسادي

ڪه ٿاڻڪ هر سٿ من ماليا - واري وٽي پمادي.

(۱۵) سمس ڪا مارگ ڏورم کي ٻڙڙي - ڪو وڏياڻي ٻائي

ڪوٽ حمر کي ڪلڪ ناسي - هر چرڻي چس لائي.

(۱۶) ساذ سنگ مل لائي - يادوهر ٻيو ساڻي

ٿاڻڪ اسار ڏياها - آڏ ٻرڻو ٻرڻو پايا.

(۱۷) جڀ هي سون ساذ کي آڏو - ڏورم سڪ ٻيائي

ٿب ٿاڻڪ چنڊو چنڊان - ڪاڻي جر کي ٿياهي.

(۱۸) سيم سنگيم ساذ ٻائي وڏياڻي - من چلڻو ٻيو آروڙا

آند ڏن واهه - ٿب واهي - هر اُرم ڏار رس ڪڙوا.

(۱۹) ستن سکر مل رهجي - ٿان سچ لکجي ٻيار

سچ سالا هي سچ مسن - ڏر سچي سڌارو.

(۲۰) ٻيٽ ساذو حسو جيوڻا - ٿيٽو ٻيٽو ٻيٽو

ٻيٽ سکر سڀ ٻيٽو مٽي - ڪٽي ٻيٽي هماري.

(۲۱) اڏاڻج جرح سڀيڻ اٿيڻ - سڀ ڏورن حسي حسي اٿيڻا

ساذو سون ٻڙي سڀ اٿيڻ - ڪٽي ٻيٽو ٻيٽو ٻيٽو ٻيٽو.

واڳ ڏاڍ ڪنداري

مڪلا پندران، شد (۳۰)

واڳ سورت، مڪلا

پندران، شد (۷)

(۱۹)

(۵۳)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

(۶۵)

۱. سکر، ميلاپ. ۲. وڪار. ۳. واري اتر. ۴. ڪڙهه. ۵. ٻار ڪري ولو. ۶. ٻيٽو ماليا.
۸. ڏاڪو. ۹. سچو، مددگار. ۱۰. ڪمب. ۱۱. ڏهاڻ لڪاڙو. ۱۲. چنڊيل. ۱۳. اٿڪاڪو،
- استر. ۱۴. ٻيٽو، ٻيٽو. ۱۵. اٿڪاڪو مان ٻيٽو ٻيٽو. ۱۶. ڪٽي. ۱۷. ٻيٽو مان ٻيٽو، ٻيٽو.
۱۸. ٻيٽو مان ٻيٽو، ٻيٽو. ۱۹. ڪٽي.

(۴) سٺ پُرساد جِي ھر ٺاڱ - سٺ پُرساد ھر ڪِرَن ڳاڙ
 سٺ پُرساد سڱل ڊڪ مٽي - سٺ پُرساد ٻڌن تي چٽي
 سٺ ڪرپا تي مٽي موھ ڀُرم - ساڌ رڀڻ مڃن سڀ ڌرم
 ساڌ ڪرپال ڊيال ڳوبند - ساڌان مڙ ۱۷، ھمري ڇنڊ.

واڳ ۵- وڙي، مھلا
 پنڊجوان، شبد (۲۲)

(۵) جيتي سڀاڻپ ڪرم ھر ڪيئي - نيتي ٻڌ ٻڙي
 جٽ ساڌو ڪر مستڪ ڌريو - تب ھر مڪت پئي .

(۶) چاڌ سڀاڻپ ٻھ چترائي - ستن ڪي من ٺيڪ ٺڪائي
 چار ڪي ٻُٽري ٻُرم گت ٻائي - نانڪ جاکٽ سٺ سھائي.

واڳ ۶- ڳوڙي، مھلا
 پنڊجوان، ٻاون اڪري
 (۲۳)

(۷) ساڌ ملي سٺ ٻائيئي - ڪ اڻھ جوڳ ڪ پڙوڳ
 ڏھ ڀل ڪارج اوڙجي - رام نام سنجوڳ.

واڳ ۷- ڳوڙي، ڪبير
 صاحب، شبد (۵۵)

(۸) سٺاد ٺيٺ لاندري رس ٻُٽيو - ۱۳ رس ليت ڀڪارو ري
 ڪرم پاڪ ستن سڱاني - ڪاشت ۱۵- لوھ اڌارو ري .

(۹) ان بن ڌرتي ڪوچتي - هاري ٻھ اوڳاھ
 نانڪ پيئي ساڌ جب - ھر ٻايا من ماھ .

واڳ ۸- آسا، مھلا پنڊجوان،
 چنت (۵)، سلوڪ

(۱۰) ساڌ سنگ ھر ڪي رنگ - ڳوبند سھوڻ ٺاڳيا
 ڀُرم موھ وڪار دوجا - سڱل ٽھ ٺياڳيا .

(۱۱) آوي صاحب چت - ٺيري پگتان ڏنيا
 من ڪي ڪيئيئي مئل - ساڌ سنگ وٺيا ۷

واڳ ۹- ڳوڙي، مھلا
 پنڊجوان، وار (۹)

جنم مرن ٻو ڪيئيئي - ۱۸ جن ڪا شبد جب
 ٻڌن ڪولڻ سٺ - دوت سڀ جاء ۲۰ ڇپ .

-
۱. ڪرپا، ٻاجھ ۲. لاشان ۳. جان ۴. هٿ ۵. اوت وٺي آهي ۶. رک ۷. ٻٽلي .
 ۸. سڌيُون، موڪش ۹. جوڳي ۱۰. گرهستي ۱۱. ميل ۱۲. ٺيڄي ويو آهيان ۱۳. نشو .
 ۱۴. وڪار ۱۵. ڪاٺ ۱۶. ڳولھڻ، پوئو ۱۷. گذارڻ جي ڪري ۱۸. سٺ مهاڻا ۱۹.
 ۲۰. ٺوڙڻ ۲۰. لکي وڃن ۲۱.

(٥) سنتن جي سنگ مان لاپ.

(١) سنگ کي دڙو مٽي اُڻه ڪرڻ - سنگ ٻر ساد هنر مرڻ تي چڙت

سنگ ڪا درس ڀرون اُڻان - سنگ ڪرڻا تي هٿي ٿار. (١٠٠)

سنگ کي سنگ مٽيا اُڻڪار - دوشٽ آوي سڀ اڻڪار

سنگ سُڙڻ آئي ڏس ٻنڀا - اُمر ٿار رڌي لي شڀا

ڪه ٺاڪ ٺاڪا ٻڙا ڪور - ٿس پيئي ساڙو ڪي چرون.

[راڳ گوري، محلا پنڌوان، شدن (٤٦)]

(٢) ساڙ ڪي سنگ اُڻوڇر مٽي - ساڙ ڪي سنگ سڌا ٻر ڦلي

ساڙ ڪي آڙه ٿس ٻنڀا - ساڙ سنگ اُمر ڏس ٻنڀا

ساڙ سنگ هره سڀ ڪي رڻن - ساڙ ڪي سنگ منور ٻن

ساڙ ڪي سنگ نه ڪٺوڙن ڏاوي^١ - ساڙ سنگ اُست^٢ من ٻاوي

ساڙ ڪي سنگ ماها ٿي ٻن - ساڙ سنگ ٺاڪ ٻر ٻي سهرسن.

ساڙ ڪي سنگ نه ڪٺوڙن ڏاوي - ساڙ ڪي سنگ سڌا مڪ ٻاوي

ساڙ سنگ اُست^٣ اُڻوڇر لوي - ساڙو ڪي سنگ اُهر سڀي

ساڙ ڪي سنگ اُسي ٿان اُڻوڇي^٤ - ساڙ ڪي سنگ محل ٻوڙي

ساڙ ڪي سنگ دڙو سڀ ڏرم^٥ - ساڙ ڪي سنگ ڪڙل ٻار ٻهر

ساڙ ڪي سنگ ٻائي ٿان ٺڏان^٦ - ٺاڪ ساڙو ڪي قربان.

[راڳ گوري، محلا پنڌوان، سکمي صاحب، اشتهدي (٧)]

(٣) جس تڙ لکيئي هيوتئي - ڀول ٻائيئي ٻار

ڀل ساڙو سنگ اڏار هره - مڪ اڙهل درٻار.

واڳ - گوري، محلا

پنڌوان، شد (١٧١)

١. باب، ڪناه. ٢. نظر ٻر. ٣. ٻوس ٿي ٿي. ٤. ٻج وڪار. ٥. ڪڏ ڪو آهي. ٦. ٻرمانا.
٧. نڙي، مڙج ٻر اڇي. ٨. ڏس، قصي ٻر. ٩. پيئي ٿو. ١٠. من کي موهيندڙ سُر ۽ آواز.
١١. پنڪي ٿو. ١٢. اڻڪار. ١٣. حنا، اُڻڪ. ١٤. چو، شيع. ١٥. وڏي ٻيڙا. ١٦. اُسر
- ٻڌوي. ١٧. وات وٺي ٿو. ١٨. فقط وڳو. ١٩. غزالو.

(۳۱) ست سنگت مه هـر هـر و سـيا - مل سنگت هر گن جان

وڏي پاڻ ست سنگت پائي - گور سنگور پُرس پگوان.

(۳۲) ڪبير پال^۲ سَمها سرور^۳ پرا - پي نه سڪي ڪوئي نير

پاڻ ٻڏي نبي پايو - نون پير پير پيءُ ڪبير.

(۳۳) فريدا سوني سرور پوندي له - جڳهه لپي وڻ

چوڙ پوندي ڪيا هروي - چڪڙ^۷ ڏيئي هٿ.

راڳ برپائي، محلا
چوٿان، شبد (۱)

ساوڪ، ڪبير
صاحب، (۱۷۰)

ساوڪ، شيخ فرید
(۵۳)

۱. جي ملڻ ڪري. ۲. ڪنارن تائين تار پُريل. ۳. تلاءِ ست سنگت. ۴. باٿي، چال.
۵. آتم گيان. ۶. ننڍو ڏوٽو، گسنگو. ۷. گپ، وڪار.

(٢٢) ھر ڪرڻ سڌ سنگھ ھيچ - پو ڪسڻن ڪي ڪرڻا
 ڪھ ناڪ ٿي پيو پرايم - جس ٿوڻ لکي ڪا لھڻا.
 (٢٣) نڪلا ڪاڏ ايج ڪي سنگھ جاء - ڪرڻڪر ٻڙو مک لافيي
 ناڪ ميل ميل ٻوڙ سنگھ - ميل سنگھ ھس ڪر لافيي.

واڳ سرورند، مڱلا
 بدھوان، اشھدي (٨)

واڳ رامڪلي، مڱلا
 چوٿان، شمد (٤)

(٢٤) ساڇي سنگھ ٺاڻ سچ - سڇي گھر ٻارا

واڳ مارو، مڱلا ٻھلا،
 اشھدي (٦)

سڇا بوجھن ٻاڙ سچ - سچ ٺاڻ آڏا

سڇي اٺي ستوڪيا - سڇا شمد ويچارا.

(٢٥) سمن منڊل موڙ ھر من وسچ - سمن منڊل موڙ ڏرڻ سب ٺسي
 سمن منڊل موڙ ٺرمل ريم - سمن سکر ھوڙ اٺڪ ٻرمت.

(٢٦) جا ڪارڻ اھ - ڏک ڏيھ - سو ٻوڙ ميري ٻوڙ ڏيھ
 ساڌ سنگھ موڙ ٻار ٻار - سڌا وڏي چيچ ٻوڙ ٿيو ٺاڻ.

(٢٧) سمن سنگھ ڪي رڳو مک لافي - ڪڇي سکر ٿيو ٺيھ
 ڪھ ناڪ رڳو چاڙ ٺي ھيچ - ھر رڳو ڏيھ مڱيا.

(٢٨) ٻري ڪڙ ماڻ موڙ ٻارا - سب ٽوڙي آڪاري
 ٽوڙا ڪڙ سمن سنگھ ٻاڙي - ٺڌو ٻار آڏو.

(٢٩) ڪيا ھر ڪرڻ ڪيا ڪرڻ ڪماڙ - مڙو ڪڙو ڪي سب ٺاڻ
 اوڱاري ٻاڙي - سمن سنگھ مل آري ٺاڻ.

(٣٠) ٻر ٺي سب ٺاڻ ٻراڻي - جَب ٺي ساڌ سنگھ موڙ ٻاڻي
 ٺاڪو ٻري ٺوي اڳاڻا - سکر ھر ڪڙ ٺي آڻي.

واڳ ٻيڙو، مڱلا
 بدھوان، شمد (٣٧)

واڳ بسمن، مڱلا
 بدھوان، شمد (٤)

واڳ ساراڻڪ، مڱلا
 بدھوان، شمد (٤٣)

واڳ ملاڙو، مڱلا
 ليڪا، شمد (٩)

واڳ ڪاٺڙا، مڱلا
 چوٿان، شمد (٤)

واڳ ڪاٺڙا، مڱلا
 بدھوان، شمد (٨)

١. ڪرڻ ڪرڻ. ٢. سڀني ڪرڻ ٻر سرشت ڪرڻ. ٣. اڳين ڪرڻ جي ڪري. ٤. ٻڪھ
- ٻڪي، ٻاڪندي انسان. ٥. ڏوڏ. ٦. وڻ. ٧. سمن مهاڻا. ٨. ستوش ٺي ٺو. ٩. ٻرمانا.
١٠. آب. ١١. آمدلڪ مالش جنر. ١٢. چوڻ، ٻاڙ. ١٣. لاشان. ١٤. لال. ١٥. ٻڪو.
١٦. ٻرڻن ٺڌ. ١٧. ڪيٺان. ١٨. ڪاٺاڻا. ١٩. شون ٻر. ٢٠. ٻڙو. ٢١. ٻرڙو. ٢٢. ٻرمت.
- ٻڇي وڃي آهي.

(۱۲) سڀ سنگت مليئي هُر ساڏو - مل سنگت هر گڏ ڳاء

گيان رنن ٻليا گهٽ ڇانڻ - اڳيان انڌرا جاء.

(۱۳) کوجت کوجت سڀي راه سوء - ساڌ سنگت بن ٿريو نه ڪوء -

جس مستڪ پاڳ ٽن سنگور پايا - پوري آسا من ٿر پتايا.

(۱۴) جسو آبي رنگي سو وڻسي - ست سنگت ٻيلاء

پوري گور ٿي ست سنگت اوڀجي - صفتي سچ سماء.

(۱۵) مانڪه ان ٽن پسون پکي - سگل آجه ٿي آراڏ ٿي

ديال لال گوهند نازڪ - مل ساڌ سنگت هوء گتي.

(۱۶) مل سنگت گاهو، خصر پاوه - هر پير رڻس رنگ پنديتا

هر لاپ پايا آپ مڻايا - ماري چري وچنيئا.

(۱۷) سنگت سنگت جس گايا - راه پورن ڌن پايا

گه نازڪ آپ مڻايا - سڀ پار پهر ٿوري آيا.

(۱۸) ايد سمر ڪٿي ساهت - يگت ڪره، بيچار

مڪت پائيئي ساڌ سنگت - پس جاء انڌار.

(۱۹) سمر سمر سوامي پري اپنا - نڪت نه آوي جام

مڪت بڪت ساڌ ڪي سنگت - جن پاو هرڪا ڌار.

(۲۰) سنگت ميت ملاپ - پورا ناو ٿو

گاوڙي گاڙهار - شيد سهار ٿو.

(۲۱) ساڌ سنگت بنا پاڙ نه پي اوڀجي - پاڙ بن يگت نه پي هوء ٿيري

ڪهي روداس لڪ پينتي هر سڻ - بچ راکه راجا رام ميري.

راڳ آسا، محلا
چوٿان، شيد (۱۱)

راڳ آسا، محلا پنجوان،
شيد (۱۱)

راڳ آسا، محلا ٽيجا،
اشپدي (۵) ۹

راڳ آسا، محلا
پنجوان، چيت (۱) ۵

راڳ بهانڙا، محلا
پنجوان، چيت (۲) ۵

راڳ سورڻ، محلا
پنجوان، شيد (۸۰)

راڳ ڌناسري، محلا
پنجوان، شيد (۲۰)

(۴۸)

راڳ ڌناسري، محلا
ٻهلا، چيت (۳) ۱

راڳ ڌناسري، پگت
روداس شيد (۲)

۱. پرماتما. ۲. ساڌن، سنگت. ۳. جليو، پيدا ٿي. ۴. روشنائي، پرڪاش. ۵. رتا لال ٺبا. ۶. انسان. ۷. وڙاه. ۸. آراڏ ناڙون ڪن ٿا. ۹. مڪتي. ۱۰. مڙج ماڻهن ٿا. ۱۱. ٻچ مدد ڪان. ۱۲. وڇڙيل. ۱۳. نظير. ۱۴. ستاويه سمر ٿيون. ۱۵. مهملا، آست. ۱۶. ويجهو. ۱۷. جر. ۱۸. ستن. ۱۹. لشنان. ۲۰. منو، سندرو. ۲۱. پرماتما سان پريت. ۲۲. پرماتما جي يگتي. ۲۳. لاج.

اَدر اِوَرُو سب سَنگِ بائي - ايج گور هوتا واسا
 هر سَنگِ رَس و سَن رَسائي - نالک لار پُرکاسا.
 [راڳه سُوهي، محلا چوٿان، جلدت (۲۲)]

- (۴) مَن مِه مَدُوٿا هي مَرِيءَ - لَن اِرِ رَاوِي نَدَرِ
 اِڪسِ ٿاڪِي رُل مَلِيءَ - کُل مَرِيئَن ڪر هَارِ
 سَنس سِپا سِڪ اُوڙِيءَ - ڪِرومڪ لار اُڏارِ.
- (۵) هَر مَن ٿَن ڪوھي پَال پالائي - ڪَٽَ بَپارا پَرِ مَرِيءَ مَرِيءَ ماني
 مَل سب سَنگِ ڪِرڇ ڏَسائي - وِچ سَنگِ هُو پَرِ وِسي جِيءَ.
- (۶) رَن پائي هَر سَنگِ باوهر - پانگَ ٿِيَن پور چوٿان کاوهر
 اِس پانگَ سَنسڪر لَس لَبِيءَ - اِس سَنگِ مَل پَرِ اِچِي جِيءَ.
- (۷) سَو لَنءَ سِج مَن لَو مَل هَرءَ - سِج لَواس ڪري سِج سَرءَ
 سَڄي بائي جِڪ چاري جايءَ - سِپ ڪڇ ساڄا آبي آبيءَ.
- (۸) ڏڏا ڏِٻرا اِڏ اِڏي - جِه ڏِٻرا ٿَه ڄانَ
 اُٿان ڏِٻرا ڪا سَنسڪر - ڪور ڪِڇ سَنسڪر پَڄانَ.
- (۹) اوڻِي اُورِ مَل ڏِٻريءَ - سَڪيئا هَر ڪرڻِي
 حَر ڪِڇ پَنڊ لَ پالِيءَ - پَر ناهي مَرِيءَ.
- (۱۰) جُب لَڪ مَن پَنڪسَ ڪِي آس سَڪب لَڪ هَرءَ ٺهي چَرَن لَواس
 ڪَڇ ڪَڇ اِڏ ڪَڇِيءَ ڪَڇ - ساڌ سَنگِ پَنڪسِيءَ اِڏ.
- (۱۱) اِڏڪر سَرور ڪِمل اُڙوڻ - سَڌا يَڪاسِي پَرِ مَل رُوڻ
 اُڙحَل مَرِيءَ چُوڙِيءَ هَس - سَرور ڪلا هَڪڙِيءَ اُٿس.

۱. ڪڇ، مَها. ۲. پَرڪاش ٿئي ٿو. ۳. پتي پَرمانا. ۴. چڪياسو اِستري. ۵. هڪڙي ٿي.
 ۶. ڏاڳي. ۷. پاڻ لَو ٻُڙيا ڪَڇيان ۽ مَن کان پَس ڪَڇيان. ۸. ٿڌورا، ٺِپاڻا. ۹. آسان،
 لڪاڻو. ۱۰. هي سَپار. ۱۱. سَچو مَڪان. ۱۲. مَڃاڻ. ۱۳. اُڏم. ۱۴. ساڌ سَنگِ پَرِ.
 ۱۵. وراڇي ٿو. ۱۶. سَڄي ڪي. ۱۷. ڏان، واسو. ۱۸. ڪيئن ڪي. ۱۹. ٿلا. ۲۰. ساڌ سَنگِ.
 ۲۱. اُمرڪ. ۲۲. چنڊن. ۲۳. سب. ۲۴. اولاد.

سَڄي راڳه، محلا
 ٻهلا، اشهدِي (۴۹)

راڳه مالجهه، محلا
 چوٿان، شد (۲)

(۴)

راڳه گُوڙِي، محلا
 لسا، شد (۳)

راڳه گُوڙِي، محلا
 بهران، اُون اڪري
 (۲۹)

راڳه گُوڙِي، محلا
 بهران، وار (۹)

راڳه گُوڙِي، ڪير
 صاحب، شد (۱۰)

راڳه آسا، محلا
 بهلا، شد (۱۲)

(۲) سادَ سنگِت.

- (۱) ڪوڻ آستان جو ڪپھ نہ ٿريءَ - ڪوڻ شيد جيت ڏرمت هريءَ. (۱.۰.۱.)
 سهج صفت پگت تَت گيانا - سدا آنند نهچل سچ ٿانا
 تھان سنگت سادَ گڻ وسريءَ - اُنيو نگر تھان سدَ وسريءَ
 تھ ڀو ڀرما سوگ نہ چنتا - آوط جاڻ مروت نہ. هونا
 تھ سدا آنند اُنھت آڪاڙي - پگت وسھ. ڪيرتن آڌاري
 ٻار ٻرھم ڪا اُنھ نہ ٻارءَ - ڪوڻ ڪري تازڪا ٻيچار
 ڪھ نانڪ جس ڪر ٻا ڪري - نهچل ٿان سادَ سنگِ ٿريءَ.
 [راڳ، گوڙي، محلا پنجوان، اشٽپدي (۴)]

- (۲) ڪپھون سادَ سنگت لھ ٻاويءَ - اُس آستان تي بهڙ نہ آويءَ
 اُنتر هوءَ گيان ٻرگاس - اُس آستان ڪا نهچي ٻياس
 مَن ٿن نام رتي لڪ رنگ - سدا ٻسھ ٻار ٻرھم ڪي سنگ
 جڏھ جَل مھ، جَل آءَ ڪٽاڻا - تڏھ جوئي سنگ، جوت سماڻا
 مَت گي گون پائي ٻسرام - نانڪ ٻرپ ڪي سدَ ٿر ٻان.
 [راڳ، گوڙي، محلا پنجوان، سڪمني صاحب، اشٽپدي (۸)]

- (۳) سنگت سَنَت ملائي - هر سَت ٿرمل نائي
 ٿرمل جَل نائي مَل گرائي - ڀڻي ٻوت سر ٻرا
 ڏرمت مَل گئي ڀرم ڀاگا - هومِي ٻنِي ٻيڙا

۱. اساس ٿئي. ۲. ڀرمانا. ۳. ڏک. ۴. ڪافي، گهڻا. ۵. سادَ سنگت. ۶. ڇڪياسو.
 ۷. وري. ۸. ٻنهي هتي ٿو. ۹. گڏجي وڃي ٿو. ۱۰. ڄمڻ مَرڻ جو چڪرو. ۱۱. اڻڻاڻ ڪري.
 ۱۲. ٻوٽو، شڌ. ۱۳. دُور ٿي وڃي ٿي.

- (۱۳) جن ساڏو چرن ساڏ ٻگ شيوي - ٽن سڏيو جسسر سڏا
موڪڻ ڪيڇي داس داس داس ڪو - هر دڀا ڌار ڇڪڻ ٿاڻا.
- (۱۴) ٽس هن ڪڏ من ٽس سب دڙو - جن هر هر ٺار سڏاو
ڏن ماها سڀي ٽس دڙو - جس هر ميٺ ملايو.
- (۱۵) ڪيڙا ڪا ڪر ٻيڙا - سب چنڊر ڏڙو
سڀس ٺهڙو چوڻ ٽل - ڏوڙ مڪو لاڙو.
- (۱۶) ٻکا ٿوري ٻاڻي ڏوران - هر جن ڪي پيس ڇماڙو
ٺاڻڪ ڪي برڀ پاس ايتي - ٿوري جس ڏيڻ ٺاوان.
- (۱۷) ٺول ڪوڙ ٿوري داس ڪي - ٻگ هڙو ٻال
سڀڪ اٻا ايت ڏيڻ - ڳن سڀس وٺال.
- (۱۸) ستن ڪي ٻهاري ڄا - ستن ڪي سڀر وار ڳن ڪا
سب برساد ڪوڙ سب ڪي - سب سڀر وڏ ٻاڻي ايتي.
- (۱۹) موڪڻ ڌار ڪوڙا ڇڪ ڇوڻ ڌاڻي - هر سب ٻگي ٿي ٻاري
هڏ ڪاڻڪ ڪاڻ ٻاڻ سڙو راکڻ - جس ٺاڻڪ سب چڙ آوي.
- (۲۰) چوڻ ستنه مان مڙو - ٽن درس ٻيڪڻ ٽس ٻڙو
سڀس ٺهاري سب ٺول - ٻڙن من ڏن سب ٺول.
- (۲۱) سب ٻيا مي ٺاڻ ٺ ڪوئي - آڙو ٺ سڙو چي ڄاڻا
موڙ ٺوڙ ڪڏ ڪوڙ ٺ راکي - ستن سڀر سماڻا.
- (۲۲) چن هو ٺاها چن هر ٻيا - ٽن سڀس هر مله ڪر ميا
ٺڪا درس ڏيڻ سڀر ٻاها - ڏڪ هڙو روڪ ڪيا.
- ٻاڳ چنڊسٽري، مڃا
چوڻان، شيد (۱)
ٻاڳ ٻهاري، مڃا
چوڻان، شيد (۲)
ٻاڳ - سڙهي، مڃا
ٻهوان، شيد (۴۲)
ٻاڳ - بلاول، مڃا
ٻهوان، شيد (۴۱)
ٻاڳ - گڙد، مڃا
ٻهوان، شيد (۲۲)
ٻاڳ - رامڪلي، مڃا
چوڻان، شيد (۳)
ٻاڳ - ماليگڙو، مڃا
ٻهوان، شيد (۴)
ٻاڳ - مارو، مڃا
ٻهوان، شيد (۵-۸)
ٻاڳ - ملار، مڃا
چوڻان، شيد (۶)

۱. ستن جي رکيا هيند آسن. ۲. برمانا. ۳. ملڪيس، ٻوڙهي. ۴. وارو. ۵. وچڙو، ٻڪرو.
۶. مڃا ڪرمان، ڏٺان. ۷. مڃا، وس وارا. ۸. چوڻ. ۹. ڪهي. ۱۰. مڃو يا مڃو.
۱۱. راس. ۱۲. ڏيڻ. ۱۳. هڏ. ۱۴. ٻوڙو، آڇو. ۱۵. مهر.

(۲) سادَ سنگت.

(۱) ڪوڻ آستان جو ڪهڙ نه ٿري^۱ - ڪوڻ شبد جيت ٿرمس هري^۲. (۰.۱.۰)
 سهج صفت پگت نت گيانا - سدا آند نهچل سچ لانا
 تھان سنگت ساد گڻ وسري^۳ - آنيو نگر تھان - د وسري
 تھ ڀو ڀرما سو^۴ نه چتا - آوڻ جاڻ مرمت نه. هونا
 تھ سدا آند انھت آڪاڙي^۵ - پگت وسهه ڪيرن آڌاري
 پار^۶ برهم ڪا آنت نه پار^۷ - ڪوڻ ڪري تانڪا بيجاڙ
 ڪھ تانڪ چس ڪرپا ڪري - نهچل ٿان ساد سنگ ٿري^۸.
 [راڳ، گوڙي، محلا پنجوان، اشٽپدي (۴)]

(۲) ڪهڙون سادَ سنگت لھ پاوي^۹ - اس آستان ي بهڙ نه آوي^{۱۰}
 اتر هوء گيان بر-گاس^{۱۱} - اس آستان ڪا نهي بناس
 من ٿن نام رتي لڪ رنگ - سدا بسهه پار برهم ڪي سنگ
 چٽ جهل مهه جهل آء ڪٿا^{۱۲} - تھ جوئي سنگ جسوت سمانا
 مت گئي ڪوڻ پاني برام - تانڪ برپ ڪي سد قربان.
 [راڳ، گوڙي، محلا پنجوان، سڪمني صاحب، اشٽپدي (۸/۱۱)]

(۳) سنگت سبت ملائي - هر سٽ نرمل نائي^{۱۳}
 نرمل جهل نائي مئل گرائي - پئي پوت سربرا^{۱۴}
 درمت مئل گئي پور پاگا - هوئي^{۱۵} پئي پيرا

۱. اساس ٿئي. ۲. پرماتما. ۳. دڪ، غم، ۴. ڪافي، گھڻا. ۵. ساد سنگت. ۶. ڇڪياسو.
 ۷. وري. ۸. پنتي هتي ٿو. ۹. گڏجي وڃي ٿو. ۱۰. جهل مرڻ جو چڪرو. ۱۱. اشان ڪري.
 ۱۲. پوتر، شد. ۱۳. دُور ٿي وڃي ٿي.

(١٣) جن سادو چون سادو بگو شوي - تن سادو چيسر سانا
موکته کيچي داس داس داس کي - هر ديا دار هکن نانا.

(١٤) لس هس کته من تن سب ديوه - چين هر هر نار سناو
دن ماما سنيچ لس ديوه - چين هر هر ميست ملايو.

(١٥) کييا کا کر بهنا - سب چيتر دلاوه

سپس اهاره چون ليل - دوزو مکه لاوه.

(١٦) يکا نري پاڻي دوراں - هر هس کيچي پيسچ پيس کماوه
نانک کي برپ پاس بستي - نري هس دپکڻ باوان.

(١٧) ٺهل کرڻ نري داس کي - بگو ههاره بال
مستک اينا بستي ديه - کس سست ريال.

(١٨) ستن کيچي باهاري حاء - ستن کيچي سبک رار گن گاه
سب برساد گلزک سب کتي - سب سرخ وڙ پاڻي باهي.

(١٩) موکته دار کوبا جکه هيون دالي - هر سب بکي لي باوي
هته کانه کانه باڻو راکته - هس نالک سب چو آوي.

(٢٠) چون سته مات مڙو - تن درس نکتہ لس مڙو
هس هماري سب ٺهل - بزان من دن سب ٺهل.

(٢١) سب ببا مي ٺان نه کوني - آڙو نه سوهيچ حارنا
مڙو لڙکڻ کته کوه نه راکي - ستن سنگ ساروا.

(٢٢) چن هر کاها چن هر حيا - تن سنگ هر مبله کرمبا
لکا درس دپک سکر باها - دکه هوميچ وک کيا.

راڳ حسيني، محلا
چوٺان، شمد (١)

راڳ بغاڙي، محلا
چوٺان، شمد (٢)

راڳ مڙهي، محلا
بدهوان، شمد (٣٢)

(٥٤)

راڳ بلاول، محلا
بدهوان، شمد (٤١)

راڳ گڙل، محلا
بدهوان، شمد (٣٢)

راڳ رامکاي، محلا
چوٺان، شمد (٣)

راڳ ماليگڙوا، محلا
بدهوان، شمد (٤)

راڳ مارو، محلا
بدهوان، اشپدي

(٨-٧)

راڳ ملا، محلا
چوٺان، شمد (٦)

١. ستن هي رکيا هيت آهن. ٢. بوماناما. ٣. ملکيت، ٤. واري. ٥. وچڻو، بکر.

٦. صا کريان، ٧. نانا. ٨. وس وارا. ٩. چرن. ١٠. کي. ١١. مهنجر با مهنجا.

١٢. ران. ١٣. ١٤. پروس، آهور. ١٥. مهر.

(۴) ڪر ڪرڻا پوپ آڀڙي - جَن ڏوڙي سنگ سماءُ

جَن ٿون راکه تَن رهان - ٿيرا ڏسا پنا ڪاڏ.

(۵) ڪام ڪروڙ لوڻ مڊ ڪوئي - ساڌ ڪي سنگ ڪاڻوڪ سڀ ڏوئي

ڪر ڪرڻا پوپ ڏين ڏيالا - نانڪ ڊيڄي ساڌ ڏيالا.

(۶) ٿاڳي چرڻ پڙ ٿان جيون - جَن ڪي سنگ ٺهالا

پگتن ڪي رڀ ٿو هوءَ من ميرا - هوڏ پڙو ڪرڻالا.

(۷) ڏن ٺهي ٻاڇي - سُر ڪ نه آڇي

آف پڙ پوپ - ساڌ وڃ راجي.

(۸) ٿي سُر پڙه پراڻيهر - جس ڊي ٺاڻ پلي

اٿي رهه سهيلا - اڳي نال چاي.

(۹) ڄاپ ٿاپ ڊوڙ سڀ ٺيما - ڪرم ڌرم اڙي سڀ هوڙا

گرب موڙ تڄ هوڙ وڻ - اُن ڪي سنگ ڊيڪ پوپ ٺي

ٺمڪ ٺمڪ اڙي آڙاڏ - ڏس وٺس اڇ شيوا ساڏ

پڙي ڪرڻال ٿي ٿو بند - ساڌ سنگ نانڪ بخشند.

(۱۰) ڏان مهڙا ٿي ڇاڪ - جي ملي نه مستڪ لائي

ڪوڙا لالچ ڇڏي - هوءَ لڪ من اٿڪ ڏيائي

(۱۱) ٿر ٺڌان اٿل سلطان - جيست جڏت سڀ ڄاڇي

ڪه نانڪ هير اڇي ڇوڙا - راکه ستن ڪي ٻاڇي.

(۱۲) جَن ڪي چرن وسه ميري هيڙي - سنگ پڙي ڏيئي

جَن ڪي ڏوڙ ڏيه ڪرڻا ٺڌ - نانڪ ڪي سک اڇي.

راڳ مانجهه، محلا
پنجوان، دن رنڀ (۴)

راڳ ڪوڙي، محلا
پنجوان، شبد (۷۵)

(۱۳۱)

راڳ ڪوڙي، محلا
پنجوان، ٻاون اڪري (۴)

راڳ ڪوڙي، محلا
پنجوان، وار (۸)

راڳ آسا، محلا
پنجوان، شبد (۸۴)

راڳ آسا، محلا
وار (۱۰)

راڳ سورڻ، محلا
پنجوان، شبد (۱۷)

راڳ ڏناسري، محلا
پنجوان، شبد (۳۵)

۱. مٿاڻي ڇڏي. ۲. گناهه. ۳. باپ. ۴. ڏوڙ. ۵. ستن جي. ۶. چاهنا، اڇا وڪن ٿا. ۷. مڪين ٿا. ۸. انهن ستن مهاڻائن. ۹. ٺهل شيوا ڪرڻا. ۱۰. رام ٿار. ۱۱. جب. ۱۲. آب. ۱۳. ٺير. ۱۴. هوم، پگي. ۱۵. لڳو رهان. ۱۶. پرماتما. ۱۷. چرن جي ٿرون جي. ۱۸. تنهنجي ڏر جا منگتا آهن. ۱۹. احوال، افعال. ۲۰. پڪش پر. ۲۱. هر ڏو، سن. ۲۲. ٻولر، شد. ۲۳. ڏيئي. ۲۴. هي پرماتما، پنهنجي مهر جي خزاني مان.

اَمَرَت گُڻ سَنَس بَولِي - سَڻ مَنِي پِيلاؤ
 اَتا رَس مِي سَانَس اَرِيَس دَو - پَکِي حَل پِيلاؤ
 جَب پَنَس کَرَس سَنَس مَنَدَلِي - تَن مِل عَر تَاؤ
 کَسَر تَ لَمَسکار پَنَس جَس - دَوَر مَک لاؤ
 اَوَلَس پَنَس جَ تَ سار - اَس کَسَر کَماؤ
 نَانَس کَکِي بَرِي پَنِي - هَر سَر سَماؤ
 [راجہ بلاؤل، مَکلا پَنَتوان، شيد (۵۱)]

(۲) پَنَس سَنَس پار اَر عَر جَ اَپا - سَنَس کَرَس سَنَس مَن مَن پاپا
 سَنَس جَس مَالَس ميرا پَنَس - اَنَس پار سَنَس دَن دَن
 اَس مَن - سَنَس کَکِي پاپا

جاکِي اَمَر گَکِي سَک پاپا - راکِي کَسَر پاپا داري . (۱۰۰۱)
 سَنَس جَرا دَو دَو پيران - سَنَس دوس نیک نیک جيران
 سَنَس کَکِي مَري مَن اَس - سَنَس سَماوِي لَمَل راس
 سَنَس هَمارا راکيا پُدا - سَنَس پَساد مَو کَکِي نَ کَؤدا
 سَنَس سَنَس دَپا کَسَر پال - سَنَس سَپاي پَي دَپال
 سَرَس مَن پَن پَسر کَاس - کَکِي نَپير اَپار گُڻ تاس
 جَپ جَنَس سَکلي پَسر پال - نَانَس سَنَس دیک نَپال

[راجہ رامکلي، مَکلا پَنَتوان، شيد (۲۱)]

۱. مَن کي . ۲. پاپا پان . ۳. سَماوِي پان . ۴. سَنَس سَپا پان . ۵. پَري . ۶. لَمَسکار .
 ۷. وِلِي . ۸. پَنِي . ۹. پَکِي . ۱۰. دَکي لَپان تَو . ۱۱. دَپان . ۱۲. سَنَس . ۱۳. پَنِي .
 ۱۴. پَر کَکِي کَکِي .

(۳) سنٽن جي سنگ لاءِ سک.

(۱) پاڻي پکا پيس داس کي - تب هرو نهال
 راج ملڪ سڪداريا - اگني مهه جال
 سنٽ جنان گو چوهرا - بس چرڻي لاڳ.
 مايا ڌاري چترپت - بس چوڏ ٿياڳ. (۱. ۰. ۰)
 سنٽن کا دانا روکا - سو سرب نڌان
 گرھ ساڪت چتپت پرکار - تي بکڙ سمان
 پگت جنان کا اڻنگڙا - اوڍ لڳن نه هونئي
 ساڪت سرپاء ريشمي - پهرت پت ڪوئي
 ساڪت سٺ مڪ چوڙيئي - اڌ ويجهه نونئي
 هر جن کي شيوا جو ڪري - لت اڻهه چوئي
 سڀ ڪچ تهڙي ئي هوندا - آپ بخت بڻائي
 درس پيٽ ساڌ کا - نانڪ گڏ ٿائي.

[راجه بلاول، محلا پنڊجوان، شهد (۱۴۴)]

(۲) جل ڌوڙ اهه سڀس ڪر - ڪر پڳ پڪلاوڙ
 بار جاء لڪه پيريتا - درس پيڪه جيواوڙ
 ڪرڻ مروت مني ماهه - اپني پرپ تي پاوڙ
 ديه سوهدني ساڌ ڪي - ايڄن ڌولاوڙ

-
۱. اُن پيهان. ۲. سنٽ مهاڻاڻون. ۳. ڌن دولت. ۴. سرداري، مهڏاري. ۵. داس، ٺٽيو.
 ۶. ڌنوان. ۷. روئي. ۸. زهر. ۹. لنگوئي. ۱۰. پهريندي، ٻائيندي. ۱۱. اوچي، قيمتي
 بوشاڪ. ۱۲. پرپ لڳائي. ۱۳. سر-لي. ۱۴. هٿ. ۱۵. پير. ۱۶. صفا ڪرڻ، ڌن.
 ۱۷. واري، بلهار وڃڻ. ۱۸. دفعا. ۱۹. جهڙو بهاري. ۲۰. وڃڻ.

سرشتي ۽ ۾ ڪيئن پکيڙ آيا ۽ وارو وڃائي ويا پر صاحبن، پکيڙ پرهلاڊ کي خاص خطاب عطا ڪيو آهي ڇو ته هن اڳئين جمن ۾ ڪي اهڙا ڪروڙا ۽ ڪوٺا جا ڪرم ڪيا هئا، جو پوئين جنم ۾، پاڻائي اوستا کان وٺي ٿي، هندي پرهت وڃي پرماتما سان ٻڌل هئي. ائين ڪيئن به طرف هندو لاڙو يا لڳاءُ لڳل نه هو. هن کي هب هٿس، حب ڪٽ، جانب جو چارو ڏسڻ ۾ ايندو هو. هو هر وقت، هريءَ جي حضور ۽ ۾ هو، سائن ۽ هي شرن ۾ هو. تنهن ڪري، ڄاڻي ٿي ته ڪي ٻڌ ٿي پهل هو. پنهنجي پتا جي ڏهڪاڻ ۽ ڏاڍاڻ، عتوبتن ۽ عتابن جي باوجود به، هندومن هر حالت هيٺ اڏول رهندو ۽ پنهنجو صدق، صاف طرح ثابت ڪري ڏيکاريندو. ائين نه هو ته ڪيئن ڪو ڏيارو هٿس، عمر ڏاڍو هٿس، چوٽ رسائي هٿس يا چغلي پهلجي هٿس، جنهن ڪري ويراڳ جي واٽ وٺي هئائين. ٿاڳ، ڪهڙو سبب ڏياري ته به سو آهي پر پرهلاڊ هر ته جنم ٿي سڏي ۽ ۾ ٿو، جنهن ڪري، شروعات کان ئي، سندس جوتن ۾، اشد ٻي مل مان به ڪهڙي ڪانه سگهي. وٺل ٿي والنگو ٿيڻو ٿيو هو ۽ مقرر وقت تي وڃي پرماتما جي پلانڊ ۾ پيو. ڪيئن شردالو ۽، پرهلاڊ کان پڪي ۽ هي ساڌائين بابت سوال ڪيو هو، جنهنجي جواب ۾ هن چيو ته، سڄي سنڌ ها هيءَ پنج لکين آڇن: (۱) پرماتما جي مهما ٻڌڻ ۽ هنجا ڪڍ ڪاٺ، (۲) ڏک سکر ۾، دام لام اچارڻ، ڄمڻ ۽ ڪٽ ڪوڙ، (۳) دام لام هو من، اُپاس، ڏيان ۽ ڏاڍا ڪوڙ، (۴) پنهنجو ٿن، من ۽ ڏن، مرادون ۽ مڻائون، ويچار ۽ وسلا، ڪرم ۽ ٿل، سڀ ايترو ڪي آڇ ۽ (۵) سڪڙ ٿي سائن ۽ جي سرائي ۽ ۾ اچڻ ۽ پاڻو سم ڪري مڃڻ. اهڙو سنڌ ٻڌي ۽ ۾ بلان آهي، ائين جي احساسات ۾ آهي، دسوي ڌار هي دعوت ۾ آهي. اوه پگراڻ پليان ڪيئن نه ٿيڪندس ۽ اٽڪل آرا سهندس!

سنت جي شڪتيءَ بڻيان، ڪهڙو راز يا رمز رئيل آهي، جو جيڪي خود خدائي نه ٿي ڪرڻ چاهي، سو سنت راس ڪري سگهي ٿو؟ ڇا جي ڪو سڪيلڊو پٽ، ٻيءَ جي اختيارين کي اورانگهي وڃي ته نه ٻيءَ چشمر پوشي نه ڪري ڇڏيندو آهي؟ يعني ٽي سنت نه سائينءَ جو سڪيلڊو سپر آهي ۽ قدرتي قاعدن ۽ قانونن جي پابنديءَ کان پري آهي. پابنديءَ جي اندر يا ٻاهر رهڻ لاءِ هو خودمختيار آهي. سڪيلڊو سولو ڪونه ٿيو آهي. پاڻ پڄائي، ٻي پڄائي، ٻي پڄائي، پاڻ پڄائي، رڳو ڄاڻي، رڳو ڄاڻي رڳو ڄاڻي راس ڪئي اٿائين. مالڪ جي منش ۾ اها ئي اميد هئي جا سنت پڄائي آهي. پوءِ ڇو نه سڪيلڊو ٿي، اوليئون ماڻهي؟ اخلاقي اصولن کي، سنت اصلي اقرار ٻڌايو آهي، پنهنجي جيون ۾ اظهار ڪيو آهي ۽ مخلوقات لاءِ مناسب مثال قائم ڪيو آهي. بد اخلاقيءَ جي استعداد، هاڻي هن وقت رهي ڪانه آهي. هو سرور کي سڪيو رکي، سک نه ٿو وٺي پر سنسار کي سڪيو رکي، سک ٿو وٺي. پهرين ته ڪئين دل ۾ درد جاڳيس ۽ دماغ ۾ دقتون آيس پر مقرر مقصد کان هٽ نه وڌو. انهن دردن ۽ دقتن کي دفع ڪرڻ بعد ئي نه سنهتي جي سطح تي پهچي سگهجي ٿو ۽ آلمڪ چيستن کي واسنن ۽ ويچارن ۾، ڪاٺين ۽ ڪرڻن ۾ ڇڏي ٿو. لائين وڪارن جي واسن وڌائي وڃي ٿي ۽ ٻي پڄائي ٿي ٿو.

سنت آسٽر ۽ ايڪاگروا، سمر پائونا ۽ سمر درشتيءَ، محبت ۽ هريادا جو مجسم آهي. مخالفت نه من سان اٿس ۽ نه مخلوقات سان. ٻيو، سان متابعت ۽ مصلحت ۾ آهي. هن جي وڏائي ٻيهر مان پيدا ٿيل آهي. هو اختياريت ۽ اهليت جون نمائندون نه ڪري، ٻيهر ۾ ٻي ٿيو آهي. اهو ٻيهر جو ٻيو ٿو پيائين کي پياري ۽ جانبازن کي جباري. هو خود اعتماد، خود آفرور ۽ خود آمرز آهي. رنگ ۾ رچي، لال ٿيو آهي. هو حثارت ۽ حسد، حرڪت ۽ حرفت کان پري آهي، ڪوڙ ۽ ڪپت، ڪروڌ ۽ ڪاؤفت کان دور آهي، پراڻي دن ۽ پراڻي استريءَ کان پاسيرو آهي، اوديا ۽ اڳيان کان آيو آهي. درد وندن جو دوست آهي. دوا ۽ دعا ٻئي ڏين ٿو. سالڪن جو سچو آهي. صدق ۽ سک جي سوکڙي ڏين ٿو. ويچار توڙي وارن ۾ سچ ئي سچ ٿيو بهڪيس. اهڙي سنت اڳيان سچو ڪري، سبق سک ۽ سکيا پراءِ، نه بطجي پوين. مٿان سنت کي ڏهرائين يا ڏکونين! اهڙو اڳرو اڳواڻ ڪو ٻيو مشڪل هوندو. اهو اڳواڻ وڏي آفت ۽ آڀاڻ ۾ آڻيندو. مثلاً ڪو شينهن جي ٻي سان هٿ ڇراند ڪري نه. پوءِ ٻيو ڪٿي سائت ۽ صبر ۾ نه رهي پر شينهن، مونسباز جو ڪهڙو دل ڪري ڇڏيندي؟ سنت جي ڏکائيندڙ جو نه اهڙو حال ٿئي ٿو. جهولي جي جهوپ جهلي نه وڃي پر نل واري هوند مٿان وڃي سگهجي؟ آهي نه ساڳي سچ جي گرمي توڙي جهولي ۾ يا واريءَ ۾. سو، سنت کي رڳو ڄاڻي آهي نل واريءَ کي پاڻ مٿان ورسائڻ. ڪرڻا جي سنت ۾ سمايل آهن، سي رڳو ڄاڻيندڙ کي ٻيهر ڪري ڏيندا. سنت پاڻ لائين چاهي توڙي نه پر ڪڪر جي - زو اوس ماڻهي ٿي آهي.

دڳ، لڳائي ٿو ۽ پايين کي ٺاري ٿو. ڳلا ۽ ساراهه سان ڪُن نه لڳائي، جيٽ ۽ سڀ سان چٽ نه اُڙائي، سون ۽ مٽيءَ سان عقل نه لڙائي، دڪ ۽ سڪ به من نه منجهائي. سمر درشتي جو ساڌڪ آهي، سڻوڪت جو سوالي آهي، سچ جو سائل آهي، دلبر جي دبدار لاءِ دواڻو آهي، فراق به فدا آهي. الاهي عشق جي امنگ به، خُون جي پيو ٿو هولي ڪيلي. ڪانهس سڏ سر به جي يا پرواهه ٻيٽ جي. ڪڏهين ڏس نه ڪاي ۽ ڪيلي پيو، ڪڏهين رئي ۽ رڙي پيو، ڪڏهين محبت جي مات به نه ڪڏهين آلهيت جي اڳانت به ٻار چٽ اُنئي بهر اڪال بهرڪ به. ڏيهه ڏني ڏنگو آهي پر ڏاڻر ڏني ڏنگيل آهي. لوڪ ليکي لاسي آهي پر لان ليکي لاهو ٿي آهي. ٿورو ڪائي، ٿورو ڳالهه ۽ ٿورو سمهه. ميزان ۽ موازنه به ماهر آهي نه موقوف ۽ مراد به محڪم آهي. مڪر ۽ مڪاريءَ کان مدڪر آهي نه مسڪيند ۽ مفلسيءَ به مسافر آهي. من به رام، مک به تي نام، اُندر اُڇل، مدور ٿي صاف، نئس لاڙو، ويچار ڌارا پوتر، رهڻي پاڪ ۽ ڪهڻي سُڌ. ڳيان هوندي پاڻ لاپاڻو ڏيکاري، ڪلا هوندي لاپاڻو، ڪرامت هوندي نهڻو ۽ مڻيا هوندي مانيٽو. ڪيچ هوندي، ڪين به خيما ڪوڙي ويڙو آهي. چاهي نه مڙني جي مستڪ جا ليڪ ٿي مٽائي ڇڏي.

ميت هوندي هوءَ لاپاڻا - پاڻ هوندي هوءَ ناپاڻا
 پاڻ هوندي آپ وڻڊائي - ڪوئي اُنسا پگم سڏائي.

سلوڪ، شيخ فرید
 (۱۲۸)

سنت پاڻ کي سمجهي ٿو سڀني جي خاڪ، داسن جو داس ۽ سرشتيءَ جو شيواداري هميشه دالو، ڏاڳو، ڪمياوان ۽ ڪلمه. رهي سدا شائتي به، شرڌا به ۽ سُڪر به. سندس سنساري ڪامڻان کان ڪمارو آهي ۽ ترشائن سان ٽرڪ آهي، چو نه ٿياڳ جو نابعدار آهي. نه نئس ڪا طلب نه ٿمنا، نه آهتا نه اُگرتا نه لوپ نه لالچ. ٻيائيءَ کي بهاري ڇڏيائين ۽ ڏنيءَ کي دفنائي ڇڏيائين. نام جو واپاري، سچ جو سوداگر ۽ سڪ جو سرڪردو آهي. ايوهرواهه، محتاج، بيدپو، بلڪ بيحد جو باب، جيئري مئل، برهه ڦٽيل، رنگه رتل، ڌڻيءَ جي ر ٿي وڪاڻل ۽ اَلڪ، وت اڳهامل. نه ڪنهنجي برائي اٿس، نه لائي چائي. ڪرهنست به داسي، آس به نراسي، سدا سجاڳ، ڪارج اڪارج کان آڻي، دڪه سڪ کان رهت، رُشيءَ غميءَ کان دُور نه چر ۽ موص جي ٻار. سڀ جو خير گهري ۽ سڀني سان سنيهه ڪي. سڀ به ٻار ٻار هم ڏسي ۽ سڀ ٻار ٻار هم به ڀسي. چوئين ٻڌ به، اُتر يا اُوستا به ۽ آتما به آند به وسي ٿو. سنت جتان لڏڪهن، جتي وڃن، جتي رهن، اُتي اُتر جي ڌارا به ٿي ٿي ۽ مهور جو ميدن بهر وسي. جو ڏيک ٻري سو ڏيکجي ٻري. ٽون به ڪا اِڪي وت نه ش لهي، ٺاڙگي اچي، ٺوڻيڪ وڌي، ٿڌو ٺهي، تصديق ٿئي ۽ نتيجتاً ملي.

ای بند، نو ڪڏهن اهو سڄو آهي ته ڇو اٿون پڳڙان هي وس ئي ٿي ٻيو آهي ۽
 ڇو پڳڙان پڳهه هي ڏس ۾ اچي چڪو آهي؟ ڇو اٿون مالڪ هي مٿي ۾ آهي ۽ ڇو پاڻ
 پڳڙان پڳهه هي مٿي ۾ اچي وڌو آهي؟ اٿي سوال ئي هي ۽ اٿن سوچ ڪرڻ نه پاڻ ۽
 پڳهه ۾ بند سڃاڻن. بند پڳڙان ۾ نه آهي. بند آهي ٽپندي ڀارن ۽ ڪهي آهي ٽپندي
 ڪامنا ۾. ٿو ۽ سب ۾ فرق نظر اهو آهي ته توکي ڪامنا آهي سنڀاري سرادن ۽ سڪن
 جي، ڪنهن سڃاڻا ٿوري اسٽلا، ٻي ڊڪ جو ٺاهه آهن. اها ڪامنا هي ڪشني پائي،
 ٻيو ٿو هٿ هٿ ڏيکڻ، پٽڙون ۽ پٽ پٽن، پٽاڻي پٽن اٿسڻ ٻوڙ ٿاڻ ۽ ڪو نه ٿو پائين،
 ڇو نه اها ڪشني آهي پڇي ۽ هر ڳت، سرن هي ٿوري، هنن ٻوڙي سان ٻيو ٿو هٿ
 ڪهڙن ۽ غاڙي ۾ عمر جا عوطا ٿاڻن. اٿي ٻوڙي، ڪشني ٺهڙي ناس ڪيا. اٿن نه
 اٿن هيان ڪيون ڏيهن ناس ٿي ويندي ۽ آڙاڙن هي چڪر ۾ اچي ٻيو ڇيڇا ٿيندي.
 ٻول اڃا نه وٺي ڪانه آهي سو ستن کان ڪو سڪ سوڙو ڇو سڀي سڪ نه هيون بدلتی
 ٻوڙ ٿي ۽ ڪڏهن سٽل ٿي. اها ڪامنا هي ڪشني لاهه ته لال هي لوح لڳي ۽ هيڙن
 کي هادر لڳي. اها ڪشني ٿي نه آهي ته روڊ مٽيو نه آهي ۽ هرڳ هڳيو نه آهي.

سب ڇو سر ۽ صورت برابر ٿو وانگر آهن پر سندس سيرت سڪاني، ستن ڇو،
 عشق علحدو، لب لبڪ، نمان ٿورو نه نظر ٿوري. سو ٺاڙو آهي ٿرلب، ٽپدي،
 ٿر، ٿر ۽ ٺاڙو جو. ٺاڙو آهي ڪامنا ڇو، پاڙو ڇو، وڃاڙو ڇو ۽ رڙي ۽ ڪهڙي
 ڇو. اهو ٺاڙو ئي ٺاڙو ٿو ڪرائي ٽپندي ۽ سب هي. سب کي ڪامنا آهي ڪرنا
 هي ته ڪرڻ نه ڪرنا ڇو. ٻي وائي ڇو وائي، وڳو ٿري آهي ٺاڙو. سب ٿر
 اٿاڙن، وڳو ٿر مندر، مڪا مديا، ستن هي سولي ۽ سب ڇو سب
 نصيب ٿي ته ڪو سمورن پاڙاڻ ڇو درسن مٿي چڪو. سب ڇو ستن آهن صبر،
 صدق، صداڪ، صلاحيت ۽ صاحب. صحت ڪري ٿو سب سان ته ٿر ٻه پاڙي ٿو
 ٿر ٻه سان. مجلس، محفل ۽ مشاعرن ۾ نه اٿڪائي ته ٺاڙن، ٿر ٻه ٿر ٻه ٿر
 نه ٺاڙي. ٺوڙهه هي تسلي سان، ٺاڙاڻ هي ٺر ٿر ٿر ٿر ٺر ٺر سان، ٺر ٺاڙا
 ڇو ٺاڙن مٿي ٿو. من اٿس وڃاڙا هي مٿي ۽ وڃاڙا اٿس واقفيت هي وڃاڙا ۾. هيئن
 ٻاهه ڪاڻس وڃاڙا ٻه، پاڻ ٺاڙو وڃاڙا وڃاڙا آهي ٺاڙا وڃاڙا ٻه وڃاڙا ٺاڙا، وڃاڙا
 ۾ رهندي آهي. اهي وڃاڙا نه واحد هي وحد ۾ اٿيندڙن آهن. ٺپن ڪري وڃاڙا
 مان وڃن وڃاڙا وڃاڙا ٿو، وڃاڙا وڃاڙا ٿو ۽ وحد ڇو وصال وڃي ٿو. اٿن نه ڪا اٿن
 وڃي وحد نه اٿن، اٿن ٺاڙا هي اوڏو اچي ۽ آها هي ٺر ڪاش هي ٺر ٺاڙا.

سب هي ڇو ٺر ٺاڙا مان ٺر ٺاڙا هي اهو ٺر ٺاڙا، دل ٺاڙا ڇو ٺاڙا ڇو ٺاڙا
 ڪو ڇو ساڳو اچي ٿو. دل ٺاڙا ٺاڙا نه ٺاڙا سان دل ٺاڙا ڪري ٿو. ٺاڙا ڪي

سُنتن تي ڪرتار جي ڪرڻا.

سُنتن جي مڙهه-ما.

ڀڳت کي ڀڳوان پيارو آهي ته ڀڳوان کي نه ڀڳت پيارو آهي. ٻئي هڪ ٻئي ۾ مليا جڳهيا يا پڻا پيا آهن. پيد ٻيو ۾ ڪونهي. ٻئي شيءِ ساڳي آهن ٻنهن ڪري، هڪ ٻئي تي فدا ۽ فنا آهن. ڀڳوان ڀڳت وڃل آهي، ڀڳتن جي پيڙ پچندڙ، پٽچ راکهار ۽ پڙنڀاڪ آهي. ڀڳوان، ڀڳتن جو سڀ آسُون ٻڃائي، مرادُون ٺاڻ ڪري، ڪارج سڌ ڪري، دڪ نوازي، مٿي تي چٽ پهرائي، گلي لڳائي، جڙ جي ڦاسي ڪاٽي، ٻانهن کان وٺي، پوڄل نارائي، ٻار ٻهڃائي ٿو. ڀڳت نه ڀڳوان جي پاڻي ۽ پوڄ ۾ پدل رهن ٿا، پسيار ۾ پاڻ ٻڃائين ٿا، پيا سڀ لڳاڙ چڏائين ٿا. پوءِ رُوڃائي راس وچائين ٿا ۽ اُتر ٿا جو آبشار وهائين ٿا.

ڪبير جاٺ جڳها ڪيا ڪري - هرديءَ سڀي گڏال
ڪبير رڻيڪا ڪڍ ٺل - چوڪه سرب جڳال.

ساموڪ، ڪبير
صاحب، (۸۲)

سري گرو گرانٿ صاحب ۾ ستن جوڻ سڀن ساڪيُون آيل آهن، جي ٺاڻ ڪن ٿيون ته جن جن سائينءَ جي شرن ورتي، سي سڀ مڪتيءَ جا مالڪ بڻيا، چاهي سڀ ٻرهلاد ۽ ٿرؤءَ ٻارا جي ڄاڻي ڄام هجن، چاهي ڪبير، روداس، سڻي، سڏني، ڏني ۽ ٻڌر جيان گهٽ ذات هجن، يا چاهي اُڃال، والميڪيءَ ۽ نامدو وانگيان ٻهرين ٻاڻي ۽ ٻڌارا هجن. ناميارا خُڙني، وهزن ۽ ڊاڪو نه ساڃاهي، سڌار جي پيا. پڇتاءَ، پراشيت، پيار ۽ ٻار ٿا سان جو اچي پاڙ ۾ پيو پاناؤن نه پر ماتا نه ٻنهي ڪيئن ٻوندو؟ ڀڳتن تي ٻڌڙ ٻئي نه آهي ته ڀڳوان انهيءَ دم ٻرگهٽ ٿي، اچي سندن سهائتا ڪري ٿو. ڏسڻ جي درٻار ۾ ٿرؤ ٻڌيءَ جي دانهن ٻڌي، سندس ڪٻ ۾ اچي لاج اڇايائين. ڀڳوان جي هٿ وس ٿا. سڀ ڪڇ آهي پر ڀڳت جي هٿ وس خُڙ ڀڳوان آهي. ٻنهي جي فرمائش جي ٻڌواري ٻر ماتا کي هر حالت ۾، پوري ڪرڻي پوي ٿي. ٻنهن جي ٿرؤءَ ۾ ٻڌجڻ کان پوءِ نه پاڻ ٻڌواري ٿو سگهي ۽ نه پاڻ چڻائي ٿو سگهي. ڀڳتن جي پاڪر ۾، پيڪڙو ٻيندو آهي.

راڳ، راءِ ڪلي، ۽ ٻيا

ٻڌجوان، وار (۵)

سيڪو ٿيريءَ وس - اُگم اُگچرا

ٿون ڀڳتان ڪيءَ وس - ڀڳتان ٿاڻ ٿيرا.

واڳ سارنگ، مالا
ليها، اشتهدي (۲) ۳

سلوک، کير
صاحب (۵)

(۱۸)

سلوک، شير نريد
(۱۱۶)

(۱۶۸)

(۴۵) پکس کا پوس هر نام نرهس - پنه پنگنا پدائي

نح کهر واسا سدا هر شيون - هر دژ سوي پائي.

(۴۶) کير انا ايك آڏ - هر هيوت پترنگ هرء

نري هرنگي کي روي - هر پکس کنا سوي.

(۴۷) کير مايا دولتي - پون ههگل هار

سته ماکن کابا - چا پيني ستار.

(۴۸) صو اُسڏر مايري - کس ايرئي چاين

هون لهديک خدء دي - پست لم کسي اُنڏي

(۴۹) پست هڏي هره انا - تان هڏي هره انا

اڻ هڏي آپ وڏائي - کولي انا پکس سڏائي.

۱. وستر، کڙوا. ۲. مثل ساج. ۳. چاڻي نره، هي نو. ۴. مٽ. ۵. پانڌاڻي. ۶. صر وارا
درويش. ۷. م. ۸. قصي ر وخن. ۹. کده. ۱۰. پڏي، عئل. ۱۱. پاڻکي پيئڻ کونائين.
۱۲. پست ساج وڏي کائي.

(۳۵) پښت سښکې پورپ - گوشت کړت

واږ، رامکلي، مهلا
پنجوان، شبد (۳۵)

نځه هرک نه سړک - نه جنم نه مړت.

(۳۶) چالا نرالي پکتهه کيري - اېکمر مارگ چلا

واږ، رامکلي، مهلا
پنجوان، اُند صاحب (۱۴)

لې لوب اهنکار ټچ ترشا - بهت ناځي پولا
کنځه ټکي واله ټکي - ايت ماريگه چالا.

(۳۷) رهه اکانف ايکو من وسيا - آسا ماهه لراسو

واږ، رامکلي، مهلا
پهلا سډ گوشت (۵)

اگر اگوچر دېک دکانې - نانک لاکا داسو.

(۳۸) چسو اگو رنگه - پښت سو جانور

واږ، رامکلي، مهلا
پنجوان، وار (۱۳)

اوه سپنا کي رېټ - پرهې چارټو.

(۳۹) سوهن پښت پوړو درباري - مکت پي هر داس اماري

واږ، مارو، مهلا
پهلا سولهو (۲) ۱۴

آپ گراء تيرج رنگه رالي - آن دن نام ذبائدا.

(۴۰) تيري شيوا تچه لي هوروي - اور نه دوجا کرنا

واږ، بسنه، مهلا
پنجوان، شبد (۲۰)

پښت ليو سوني ټډ پاوې - چسو نون رنگه ډرټا.

(۴۱) پلو کبير داس دامن کو - اتم ستن جن ناي

واږ، سارنگ، مهلا
پنجوان، شبد (۱۸)

اوچ لي اوچ نامدو سر درسي - روداس ناگر پټ آئي.

(۵۵)

(۴۲) تان پوترا مان پوترا - پوترا ستن کهن هاري

کهن نانک لي پون پوترا - جامه سبت اماري.

(۹۳)

(۴۳) سړولي کيون سمرن سوامي - له ساد کو آچار

چرن کمل استت رد انتر - پوجا پران کو آډار.

واږ، ملار، پښت
روداس، شبد (۱)

(۴۴) تر نار اوترا کر مانيئي ري - جسي کاگرا کرف پنجوان

پښت پاکوت ليکيئي نه اوبري - پوجيئي کر نمسکارن.

۱. بحث مباحثو. ۲. ډکتي. ۳. تلوار. ۴. وار. ۵. سهي. ۶. پرماتما جي چرن جو عشاق.
۷. پرماتما، لڳائين لرو. ۸. سيني پر واريک، سيني کسي هڪ سمان ڏسندڙ. ۹. زوڙ.
لڳجي وٺي. ۱۰. پرماتما کسي هچيندڙ، پوجيندڙ. ۱۱. مڪان. ۱۲. کمن. ۱۳. وهندوار.
۱۴. نهول. ۱۵. لاڙي جو ورڻ. ۱۶. پتا، پن.

- (٢٦) اَمَرَا بَد بَابَا آبِ كَرَابَا - وِلا كِيانِ وِچاري -
 لاک پکت سوهن در ساچي - ساچي کي واپاري .
- (٢٧) هر بن کچو نه لاکي - پگن کت مينا
 آن شاد سب قیکا - کو ترانته دينا .
- (٢٨) بُنکَت اکر جهان - سبب و اسا
 برپ چو کمل - رد ماهر و اسا .
- (٢٩) پاگينژي هر سبب ناري - چن گهر دن هر ناما
 برشوان کلي سيعي اده آئي - سئل نمان کي کاما
 حمر مروت دعهون مچي ناهي - حن بر ابرکاري آئي
 حيقدان دي پگتي لاکن - هر سئل مائني .
- (٣٠) هر پگنان کي دابب پي هوي - پگت هر کي نام سمانلي وار
 هر پگت کره وچه آب گراوه - چن کلا اوزک اچاچي وار .
- (٣١) اَمَرَت گلا سبب برولي - سئل ماهر يلاؤه
 اتا وس ميه سانب ترپس هره - پگي چن اچهواؤه .
- (٣٢) هر پگنان کما آسرا - اَن لاهي ناء
 تان ديناچ بر وار دن - برپ تيرا ناء .
- (٣٣) بندب سُر اچتر پست راحا - پگت ترار اوز نه کوه
 حسي برتن باف و هي چل سيب -
 بن روداس چيني حک اوه .
- (٣٤) سولتي سبب - هر يايوي وار
 سبب گرپد کي - ايکي کام .
- واچ دلا سري، محلا
 بهلا، چسب (٢٤)
- واچ حستري، محلا
 بهوان، وار (١١)
- واچ سوهي، محلا
 بهوان، شمد (٣٥)
- (٥٤)
- واچ سوهي، محلا
 نيه، چسب (٢٢)
- واچ بلاول، محلا
 بهوان، شمد (٥١)
- (٥٦)
- واچ بلاول، پگت
 روداس، شمد (٠)
- واچ گوندي، محلا
 بهوان، شمد (١٠)

١. اَمَر. ٢. چتيء طرح. ٣. وَنکَت، شُرک. ٤. پاچ وار. ٥. سؤل بيل. ٦. چاچي مگهن
 ٧. دُوند ياربان. ٨. بي کما. ٩. لکاور. ١٠. آهوه، آسرو. ١١. بهادر، سُرما.
 ١٢. چو پتي ها بن. ١٣. لزدک. ١٤. سئل.

واڳه گوزي، محلا

پنجوان، وار (۱۱)

واڳه آسا، محلا

ليجا، اشتهدی (۹) ۱۴

واڳه آسا، محلا بهلا

چند (۴) ۳

واڳه آسا، محلا بهلا

وار (۹)

واڳه آسا، محلا

پنجوان، وار (۱) ۱۰

واڳه گوزي، محلا

ليجا، وار (۱۱)

واڳه گوزي، پگت

چند، شبد (۱)

واڳه سورڻ، محلا

ليجا، شبد (۳)

واڳه سورڻ، محلا

ليجا، اشتهدی (۲) ۱۱

واڳه ذناسري، محلا

چونان، شبد (۴)

(۱۶) اڙ نيشاڻي ساڌ ڪي - جس بيمت تر بيمتي

جمر ڪنڪڙ نيڙ نه آڙي - ڦر بهڙ نه مري بيمتي.

(۱۷) پگت نه رالي الله دي - جاپي ڪور وياڙ

نانڪ نام هردي ٿي ٿي - پي پگتي نام سوار.

(۱۸) هر ڪي پگت رتي بڙاڳي - چوڪي موڙه پيايا

نانڪ هومي مار بيمتي - وراسي داسه داسا،

(۱۹) پگت نيري م-ن پاودي - در سورن ڪيرن ڪاودي

نانڪ ڪرما باهري - در پروء نه لهي ڏاودي.

(۲۰) رام پياري سدا جاڳهه - نيام سمرهه ان دنر

چوڻ ڪمل ڌيان هردي - پڙپ پسر ٺاهي ڪي ڪڍو.

(۲۱) پگت سڄي در سوهدي - سڄي شبد رهائي

هر ڪي پڙپ پڙپ اڙي - هر پڙپ ڪائي

هر رنگ رهه سدا رنگي رالي - رسيا هر رس پيائي.

(۲۲) هر پگت ٽچ نهڪيولا - رد ڪرما اڇا

جوگين ڪن جگن ڪن - دانين ڪن ڪنسا.

(۲۳) پگتن ڪا ڪارڇ هر آند هي - ان دن هر ڪي ڏاڻي

شبد رتي سدا ڪي رنگي - هر سڙه هي سمائي.

(۲۴) پگتن هر جوڙه نه ساڪي - ڪال نه نيڙي جائي

ڪيول زام نام من ٿي - نامي هي مڪ پائي.

(۲۵) هر ڪي سبت جوڙه هر جوڙه - هر سبت چلي هر نالي

چن هر جويا سي هر هوني - هر هليا ڪيل ڪيلاي.

۱. دؤف. ۲. علحدي. ۳. پڳوان چو پڙو. ۴. ختم ٿي وئي. ۵. ايشور پر پڙن وشواس.
۶. ڪرنا جي ڪرنا کان رهت ٿيل. ۷. داخلا. ۸. پڙڪن پيا. ۹. ڪڙا، ڪوڙي. ۱۰. وڪارن
کان پاڻ کي اڇائي رکيو آهي. ۱۱. پاڻو آهي. ۱۲. پرماتما. ۱۳. ڪرم. ۱۴. وچن. ۱۵. جوڙو.
۱۶. ڪهڙي ڪر جا. ۱۷. بگهه. ۱۸. ڪرت. ۱۹. ماري. ۲۰. پاڻ سا ڪڏ. ۲۱. هوج ڪرائيندڙ.

- (۶) دُکُرم سَکُرم مَندي - سِساو سَکُلا -
 دَه هُون لي دَهس يَکُم هي - کُرمي وِلا اَما.
- (۷) يَکُم مَن اَند هِي - سَچي عَند وِلا سَسي
 اُن دَن کُلا کَور سَد لَرم - سَچي لَرم سَباي.
- (۸) لَلا خَسمي وِلا - مَلا سَک وِلا هِي
 هودِ لَلا لَلا - وِلا اَما هِي.
- (۹) سَک وِلا يَکُم کَماي - سَچي يَکُم لَرم مَن يَلي
 سَچ يَلي کُلاي سَلا هِن - وِلا سَچي يَکُم کَرا وِلا.
- (۱۰) يَکُم کَرن هَر چَکُرم - هِي لَان دَن لَرم دَبا
 دَاس دَاس هَرا کَچي - هِي وِلا اَما کَرا.
- (۱۱) هَرم سَرم دَهور لي مَکي - مَدا اَلم کَور اَرم کَچي
 دَسم سَپ مَپ لي وِلا - لَرم کَرا اَما دَبا کَور.
- (۱۲) سَي يَکُم هَر يَولدي - هَر کَرم وِلا اَما
 اَپ چَور شَوا کَرن - هِي مَما مَما وِلا.
- (۱۳) سَسم جَمان کَماي کَرن سَپ لَرم - سَسم جَمان کَچي هَرم سَپ لَرم
 سَسم جَمان سَسم شَپ وِلا - سَرم يَلي وِلا سَک وِلا.
- (۱۴) اَلم سَرم سَلا کَسي اَچن - اَلم کَ لَلا اَما وِلا
 سَسم کَماو سَرم اَما - اَپ لَرم لَرم کَماو.
- (۱۵) لَلاک وِلا هِي سَسم سَسم - چَار وِلا کَماي
 يَکُم مَکي لَسي لَولدي - سَسي وِلا هَرم لَولدي
 يَرم کَماو اَما اَما سَسم لَولدي.
- سَري وِلا، مَلا
 يَچوان، شَد (۲۶)
- سَري وِلا، مَلا
 لَچا، اَشَدِي (۵)
- سَري وِلا، مَلا
 چَوان، وِلا (۷)
 سَرم کَماو وِلا
- سَري وِلا، مَلا
 لَچا، اَشَدِي (۲۴)
- سَري وِلا، مَلا
 وِلا، وِلا (۱۶)
- سَري وِلا، مَلا
 يَچوان، شَد (۱۷)
- سَري وِلا، مَلا
 لَچا، اَشَدِي (۲)
- سَري وِلا، مَلا
 وِلا، وِلا (۲۴)
- سَري وِلا، مَلا
 وِلا، وِلا (۲۴)
- سَري وِلا، مَلا
 وِلا، وِلا (۱۲)

۱. کَکَرم. ۲. سَکَرم. ۳. سَما يَما هِن. ۴. يَما. ۵. اَند. ۶. سَکي. ۷. اَند
 مان. ۸. اَما. ۹. سَک. ۱۰. دَک. ۱۱. سَکي مَما. ۱۲. دَسن. ۱۳. اَما.
 ۱۴. لَري يَار کَن لَلا. ۱۵. مَلا. ۱۶. يَلا.

د بيان اټكو قلم اټكا - هُما تُمَا ميل
در لعي ليكا پيژ چټي - نانكا جټ نيل.

[راڼه آسا، مهلا پهلا، وار (۲۰)]

(۴) گو بند گو بند گو بند سنگ - نامدؤ من ليټا
آي دَام کو چيټو - هرو لاکيټا. (۱. ۰ ر.)
بُنا تَنا تياکي - پريت چون کبيرا
نيسچ گلا جو لاه-را - پيو گنديه گهيرو
روداس ديوروتا ديور نيت - تن تياگي مايا
پرکت هونا ساز سنگ - هر درسن پايا
سَن نائي بُت کارينا - او هه گهر گهر سنيا
هردي وِسيا پار اهرم - پگتان مه، گيا
اه، بد سَنکي جانزو - ات پگتي لاکا
ماي پرتک، گسائيئا - دنا وڏ ياگا.

[راڼه آسا، پگت ذنو، شبد (۲)]

(۵) سوک محل جاکي اوچ دُتاري - تا مه وټه پگت ياري
سهج کتا پرپ کي ات مينې - وِلي کاهو نيتره، دُبي. (۱. ۰ ر.)
ته گيت ناد اکاڙي سَگا - اوهان سست کره، هر رنگا
ته مرڻ نه جيرو سوک نه هرکا - ساچ لام کي امرت وِکا
کُهج کتا اه، گور تي جاڻي - نانک وِلي هر هر پاڻي.

[راڼه سوهي، مهلا پنځوان، شبد (۱۲)]

-
۱. دربار. ۲. ناراني نياکاري. ۳. اهدکار. ۴. لښ لښي
۵. کونډي، دمڙي. ۶. ډوبي. ۷. اڻڻ. ۸. کوري.
۹. حجر جو بين جا حجامت سان لڳ مڻا کري. ۱۰. ساکيات. ۱۱. برهانا. ۱۲. رهن نا.
۱۳. ميل ملاقات. ۱۴. ڳجهي، اکر.

(٢) سنتن جي مهمما.

(١) خرچَ ڪهڙا نام ڏن - اها پگن ڪي راس
 ڪما غراسي آندو هج - ههه رههه ڪن ٿا
 ڪاهه بههه آندو سڙهه - ڇاڪه هههه ڪر ٿا
 سدو غيرو سهاڙي - راس ٿام ڪر ههه مال
 ڪيڏانهن دؤڪ نه ڏن ٿا - ڇاڪه ٿام ڪر ههه
 ٿام ڪر ههه ٿام ٿام - ٿام ٿام ٿام ٿام.

[راڄهه گوڙي، مڪلا پنحوان، ٻاڙن اڪري (١٨)]

(٢) ساڙ ڪي مهمما بهڙ ٿا حاله - جيئا سڏهه ٿيئا پڪياها
 ساڙ ڪي اها ٿا ڪن ٿي دؤر - ساڙ ڪي اها رهي ٿا دؤر
 ساڙ ڪي سڙا ڪا ٿا ههه - ساڙ ڪي سڙا سڙا ٿا
 ساڙ ڪي سڙا اڙح ٿي اڙچي - ساڙ ڪي سڙا مڙح ٿي مڙچي
 ساڙ ڪي سڙا سڙا ٿا ٿا - ٿام ڪا سڙا سڙا ٿا ٿا.
 [راڄهه گوڙي، مڪلا پنحوان، سڪمئي صاحب، اشپدي (٨) ٧]

(٣) هن اُت اندر اساهه ڪڍڙ - ٿا ٿا ساهه
 ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا - ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا
 ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا - ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا
 ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا - ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا
 ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا - ٿا ٿا ٿا ٿا ٿا

١. گيان، شانتي، ٢. ڏنلوان، ٣. سڙو، ٤. مشڪلا، ٥. هر هر ڏنل، ٦. سان ڪن ٿا.
٧. ٿام ڪوڙي، ٨. لهڪي ٿي اچي، ٩. گوڙي، ١٠. درسن هر چاهه، ١١. بيان، ١٢. راس
١٣. برمانا هر دروازو ٿا ٿا، ١٤. راس ٿام رهي ٿا ٿا، ١٥. هر هر ٿا، ١٦. هر هر ٿا.

(۳۴) ج-و هر پاوه، پکب - تنان هر پاوهگي

چوتې جوت ملاء - جوت رل جاوهگي.

(۳۵) تمچي پارس همچي لوها - سنگي گنجين پملا

نۇن دبال رتن لعل - ناما ساچ سمانلا.

(۳۶) گبير جاف جلاها کيا کري - هردي نسي گهال

گبير رهميئا گنت مل - چوکه، شرب جيجال :

واک کلياق، مولا

چوتان، شبد (۶)

واک پرياني، پکب

لامد پو، شبد (۲)

سلوک، گبير

صاحب (۸۲)

۶۳۳
(۲۳) هر اڪسي لال مڇ دوستي - هر اڪسي لال مڇ ولنگ
هر اڪسي مڇ سڌو - هر اڪسي لال مڇ سنگ.

واڳ رامڪلي، محلا
پنهورن، وار (۵)

(۱۰)

(۲۴) سڀ ڪو نيري ڏس - اڪس اڪوچرا

نئون پڪتان ڪئي وس - پڪتان لال پيرا.

واڳ مارو، محلا
نڪا، سڙهو (۱۰/۳)

(۲۵) ڏر پڪتان ميلي آب ملائي - سڄي پڪتي آبي لائي

ساڄي پاڻي سڌا ڪٿا ڏوڇ - اس جهڙي ڪا لاهائي.

۲۴(۱)

(۲۶) لڏوي پڪتان لٽه ملائي - پڪس ساهن سڌا لٽو لائي

تڏه سرڻائي اهرڙه - ڪرني آبي ميل ملايا.

واڳ مارو، محلا
پنهورن، وار (۷)

(۲۷) جان نئون مڇري ڦل هي - ناڪيا مهچندا

گڏ سڀ ڪي مڇو سٽيا - ها پيرا پندا.

واڳ نڪاري، محلا
پهلا، چنڊ (۱۰/۱۷)
[باوراهه ماه]

(۲۸) پرڀ ملي پياري ڪارج سناري - ڪرنا سڀ پڌ هائي

جن سينگاري سڀ پياري - ميل پيا رنگ مائجي.

واڳ پيرڙه، محلا
نڪا، اشهددي (۲/۳)

(۲۹) پڪتان ڪي پنج رڳو نئون آبي - اهو نوري وڌيائي

حير هنر ڪي ڪاڙو ڏک ڪانهه - ڏندا وڏي نه وائي.

واڳ پيرڙه، ڪمبر
صاحب، شد (۱۸)

(۳۰) گنگا ڪي لڏو مڇري نئي زنجير - مڙه چالا پر پئي ڪمبر

ڪوهر ڪيو ڪرڻو سنگ نه ساهه - هل ٿل ڏاڪن هي ڳهيناهه.

واڳ پيرڙه، پڪس
نامد پور، شد (۳)

(۳۱) دڙد پيٽاء - پڪس گهوگيا

نامي هرڪا - درسسن پيا.

واڳ سارنگ، محلا
چوٿان، شد (۱۲)

(۳۲) هرڪي سڀ پلي ئي اهر پڪس پلي - هو پاڙوهر وار وارو

جن ڪا اٿس ڪري ميرا سرامي جن ڪي ٿالڪ هر پنج ساري.

واڳ سارنگ، محلا
پنهورن، شد (۶۶)

(۳۳) ڪرپا لڏان مڙه ڪي ساگر - حس سڀ مه چاڪو چاڙو

سڀ سنگ سر ڪوئي - اڀا آب درشتا پيو.

۱. برمانا. ۲. شڪتي. ۳. آد کان. ۴. نفوس، فائدو. ۵. باهه، مهر. ۶. نري ٻار نون ٿا.

۷. پاسي. ۸. ڪاڻ، پرواهه. ۹. داس. ۱۰. سڌ ٿيا. ۱۱. صفا ختم ٿي وئي آهي. ۱۲. ڪل.

۱۳. گير، مليون. ۱۴. پڪس. ۱۵. پڪس پيو آهي. ۱۶. درس ڏنو آهي.

- (۱۴) پَرپ کاٹیا چم کا قاسا - من پُرون هونئي آسا
جَهه پيكا نه سونئي - هر پَرپ بن اُور نه كوني.
- (۱۵) جو منگِهه سر ليوهه - پَرپ آبليا سبتان ديوهه
هر گوهند پَرپ راكيا - جن نانك ساچ سِيَاكيا.
- (۱۶) نُون ديال كَرپال كَرپا لَد - منشا پُرونهارا
پگس نيوي سپ پُراپ پُت پُريتم - نُون پگتن كا پيارا.
- (۱۷) جان نُون نان مي سِيكو - نُون صاحب ميوي راس جِيهه
نُون اَنتر هَهه سكه وسان - نُون اَنتر شااباس جِيهه.
- (۱۸) سبتان كِي كارج آب كَلوئا - هر كم كراوئا آيا رام
دَوَت سَهاوي نال سَهاوا - وچ اَمَرَت چل چاا رام
اَمَرَت چل چاا پُرون ساج كرايا - سگل مدورت پُوري
جِيههكار پيا جِيهه اَنتر - لاني سگل وس-پُوري.
- (۱۹) مها تِهت تي پِي سانب - پُرس پاپ ناني
اَنذ كُوپ مهه گلف نِي - كاڊي دي هائي.
- (۲۰) سنب كِي لندا كرهه نه كوه - جو لِنديئ لس كا پُتن هوه
چس كَهه راكِي سرجنهار - جكه مارء سگل سَسار.
- (۲۱) اَنگِيكار كِي پَرپ اُنِي - پُري سگلي سادي
جن پُري هِيهه اَهه جكه اوئا - نِي پُري لي هادي.
- (۲۲) كول كَوارا مهل اُلايا - جَسا سا لسا دكلايا
كهه نانك سپ پُردا اوئا - هَهه تيرا نُون مي من وُئا.

۱. سو بڌاؤن ٿا. ۲. پرماتما. ۳. دولت، پُرنجي. ۴. دلپواد. ۵. سالي بلجي پُورا ڪيا.
۶. ٿلا. ۷. وڌو آهي. ۸. سبسا، دڪه. ۹. جهوڙ سان. ۱۰. پُڌس نِي. ۱۱. پُڄائي، شاندر.
۱۲. سِيڪار، پڪش. ۱۳. وڪاري دشمن. ۱۴. دروازو. ۱۵. سمانجي وڙ آهن.

(۵) با بندج، بند ملاوان - بند ده بند نه بچون باوان
بند هره بندگی گوی - بندک هره بند سدهی.

(۱) ستان نیک نامری سوامی - ارن ستین کا سهائی
که ناک سست هر راکي - بندک دیتی رزائی.

(۷) یکم وچل - یکتان هر سنگ
نالک مکف پتی - هر رلیک.

(۸) در شیوک دروان - درد لرون جاٹھی
یکم لیری حیران - درد گوازهی.

(۹) هر چکه چکه یکم آپا - پنج رکدا آبا وار وادی
هر ٹاکس دشت هر ماربا - برهلاک سراپا
آهنگاربا بندکا پت دیت - نامدیز مک لایا
کن نالک آسا هر شیربا - آنس لئی چڈایا.

(۱۰) هر دژوی نالیتی مثل کرائیتی - جنر مرط دکر لالی
آلتر باهر سدا حدرووی - برمشر برپ سالی.

(۱۱) یکم جهان کتر سردا - آب هر لانی
وچی کرهست - آداس رهانی.

(۱۲) گیه کمت لانی سهج سیانی - آد اکر آبا
برولمت لالک آب ملیا - بهژ کتهون نه حایا.

(۱۳) یکم جهان کتر آب تئا میرا پیارا - آبی لعتن جن لاء
پالشاھی یکم جهان کتر دیتین - سر چمت سچا هر بقاء.

واچ کرؤی، کمر
صاحب، باوان اکری
(۲۹)

واچر آسا، محلا
بدهوان، شمد (۴۱)

واچر آسا، محلا بهلا،
اشمدهی (۸)

۲۱(۳)

واچر آسا، محلا چولان،
چمت (۳) ۱۳
[آسادی وار]

واچر آسا، محلا
بدهوان، چمت (۴) ۲

واچر کورچی، محلا
چولان، شمد (۷)

واچر اهاکڑا، محلا
بدهوان، چمت (۵) ۷

واچر وڈهس، محلا
چولان، وار (۱۱)،
سلوک محلا لکھا

۱. اژند، قزو. ۲. بوء روی جدا کونہ لندا. ۳. بدو، درویش. ۴. کری. ۵. متر،
دوست. ۶. چمت مرط حی چکر بر غوطا کارائین لو. ۷. داس. ۸. دروان. ۹. پٹی لانا،
مہن سرورائین. ۱۰. لشان کر. ۱۱. ورکمت. ۱۲. بوروب جنر هر قل. ۱۳. راجی.
۱۴. سچی آبیری یا بادشاھی. ۱۵. لاج، چمت.

باب چوٿون.

سَنَت مَهَاتَمائُون.

(۱) سنتن تي ڪرٿار جي ڪرپا.

(۱) پانڊڇ بُرڪه ڪو اَنات ڏَرُو ٻارڪ - هر سِمرت اَمَر اَناري
پُتر هُپت نارانڻ ڪهيو - جَم ڪُڪو مار بڌاري
 ميري ٺاڪر - ڪيتي اُگت اڌاري

(۰. ۱.) موه دِيسن اَلپ مَت نِوگُٺ - پُترِو سَروڻ ڏناري.
 بالمِيڪ شِڄارو نِو - پڌڪ نِري بِڄاري
 ايڪ نِڪ من مَاه اَرادِو - گُجھت پار اَناري
 ڪيڏي رڪيا پگت پرهلا دِيع - هر ناکس نَڪھ بڌاري
 بَدو داسِي سَت پيو پُڻيتا - سِگلي ڪُل اُجاري
 ڪوَن پُرات ساوڙ اُپي - مَٽيا موھ مَڪناري
 آو شام نانڪ اوت هَر ڪي - لِيچي ڀڄا پُاري.

[راڳه مارو، مڪلا ۲. وان، شبد (۲)]

- (۲) تُون سنتن ڪي ڪرھ پرتالا - سنٽ ڪِيَلھ نِر سِنگ ڳوپالا
 اُپي سنٽ ٿڌ ڪڙي پياري - تُون سنتن ڪي پِراڻا جِيھ.
- (۳) ماڀا وِڀاڻت - بھ پُرتاڪاري
 سنٽ جِيوھ - پرت پوت ٺماري.
- (۴) اُپي پگت آهِي درڙائي - پُرت لِيڪت مليا ميري پاڻي
 جس ڪرپا ڪري لِس پُرون ساڄ^{۱۶} - ڪير ڪوسوامي غريب نِراج^{۱۷}.

راڳه مانجهه، مڪلا
 بڄوان، شبد (۱۳)
 راڳه ڳوڙي، مڪلا
 بڄوان، شبد (۱۹)

راڳه ڳوڙي، ڪير
 صاحب، شبد (۴۰)

۱. سال، ورهيه. ۲. اُتل آندو. ۳. اُجامل بابي. ۴. ماري ناس ڪيو. ۵. اُٺڪليا،
 ڪيترا نه. ۶. داس. ۷. پنگي. ۸. شڪاري. ۹. هاڻي. ۱۰. ٺهن سان. ۱۱. مسڪ، مڪن.
 ۱۲. ٻانهون. ۱۳. راندئون ڪن ٿا. ۱۴. سسار پر سمائي رهي آهي. ۱۵. ڪيترن ٺهون
 سان. ۱۶. ڪارج، لاڃا. ۱۷. نوازش يا باجهه ڪندڙ.

جنون مٿي ۽ مٿي ٿارون بڻي ٻاڻ ۾ لڳندڙن آهڻ نه ٻڌي يا برق ابرقار ٿيندي آهي، ساڳيءَ طرح، جڏهن سنگور جو شند ۽ سڪ جي سُرتي گڏجنديون آهن، تڏهن انهن جي تڏي لڳندي آهي جڏهن ۾ سائنس، سنگور ۽ سڪ ٽيئي اصلوڪي انگ جي اتصال ۾ اچي ويندا آهن. کور ڪر يا ٽي اهو اتصال جو اسرار ڏيکاري سگهي ٿي. سو سڪ ٽي، سڪيا وٽ، ساڌن ڪر ۽ ٽول ڪماء نه ٿون ۽ اهو اسرار ٻنهن.

اٽلن ٺاهي نه سگهون سوال ڪونه آهي نه سندس اندر ۽ اک اڳيان اهو اسرار آيو نه آهي يا سڌ ۽ ٻُرون سڻائڻ جي وچ ۾ ڪا ٻي ٻهچ يا پدوي آهيئي ڪانه. ڇا وڏي ڊگري حاصل ڪرڻ لاءِ، وقت وڃائڻ، دماغ ٽڙائڻ ۽ محنت ڪرڻ ضروري نه آهي؟ ڇا جنون ۾ سنساري آسڻ نه وڃي سڌ ڪرڻ سان ٽي پڇنديون آهن؟ ڪيتري محنت، مزدوري ۽ مدد ڪانهه، ڪو تڪڙو ظاهر ٿيندو آهي، سو به ڪهڙي ڀاڱي اڏورو ۽ اُٺورو، انهيءَ دوران ۾ به، ڪيترن نه محذُورين ۽ مشڪلاتن، ناڪاميابين ۽ نااميدين جو سامهون ڪرڻو پوندو آهي؟ جيڏا اٽل ٿيڻا لڙڻا. ساڳيءَ طرح، روحاني راهه تي به ڪيئن روڙا ۽ وٽس ڪڍڻ، پڙهائڻ ۽ پرڳهائڻ دريوش اينديون آهن، جن جو سڪ ڪي سامهون ڪرڻو پوندو آهي. هي صدق ۽ سڪ، اڃا شڪتي ۽ آواز ڇائي مٽڪر اٿس نه سنگور جي سهار تي هيٺ ۽ مالڪ جي مهر سان، ايت وڃي ٻڙم پڌ تي پهچندو. انهيءَ وچ ۾ هُو ڪيئن اُترائي نظارو ڏسندو، اُنهيءَ اندر ڪيئن روحاني راز ڳولندا ڏسندو ۽ منزل مقصود چوڻ وڃيئن ٻڌڪڻ مائيندو. مطلب نه ڏهري ڏهري، هڪ ٻوڙيءَ تان ٻيءَ ٻوڙيءَ تي چڙهندو. کيس خرد معلوم ٿيندو رهندو نه پٽي ڪونه. اهو هٽندو وڃان پر اڳتي وڌندو ٿيڻ هٽان. ڪُل ڪيترو وقت لڳندو يا ڪيترا جنم ڪٿڻا پوندا، ٽههجي ڪا عام جدول ڪانه آهي. پر وقت يا باڪ هڪ جنم نه آيا جي آمرنا جي آندازي اندر، هڪ پل به نه آهي. وري جنم جنم وٽو وڃائي، پٽي اهو کان نه جنم جنم سڻو ڪري، اڳتي اڳتي وڌائڻ، هر طرح بهتر آهي.

باب چوٿون.

سنت مہاتماؤن.

(۱) سنتن تي ڪرڻار جي ڪرپا.

(۱) پانچ بُرڪ ڪو اُٺاڻ ڏرُو ٻارڪ - هر سمرت امر اُٺاري
پُتر هيم نارائڻ ڪهيو - ڄم ڪڪر مار ٻڌاري
ميوي ٺاڪر - ڪيتي اگت اُٺاري

مروه ڏين اَلپ مت نرگ - پڙيو سرڻ ڏناري.
بالميڪ سوڄارو نرو - ٻڌڪ نري پياري
ايڪ نمڪ من ماه اُٺاڻيو - گجھت پار اُٺاري
ڪيبي وکيا پگت پرهلاڏي - هرناڪس نڪه ٻڌاري
ٻڌو داسي ست پيو پڙيئا - سگلي گل اُڃاري
ڪوڻ پراڻ بتاؤ اُٺي - مٿيا موهه مڱاري
آو شام نانڪ اوت هر ڪي - لڇي ڇا پُٺاري.

[راڳه مارو، مڪلا پنجوان، شبد (۲)]

(۲) تُون سنتن ڪي ڪوه پراڻالا - سنت ڪيلاه نر سنگ ڳوڙالا
اُٺي سنت ٿڌ ڪڙي پياري - تُون سنتن ڪي پراڻا جيءَ.
(۳) مالا ويا اُٺ - اُٺ پُڪاري
سنت جيوهه - پرپ اوت ٺاري.

(۴) اُٺي پگت آهي ڌڙائي - پُرب ليڪت مليا ميوي ٻائي
جس ڪرڻا ڪري بس پُون ساڄ - ڪير ڪرسامي غريب نراج.

۱. سال، ورهيه. ۲. اُٺل آندو ماڻهو. ۳. اُڄايل ٻائي. ۴. ماري ناس ڪيو. ۵. اُٺلڻا،
ڪيترا نه. ۶. داس. ۷. پنگي. ۸. شڪاري. ۹. هاڻي. ۱۰. ٺهڻ سان. ۱۱. مس، مڪن.
۱۲. ٻانهون. ۱۳. رانڊاؤن ڪن ٿا. ۱۴. سنسار بر سماڇي رهي آهي. ۱۵. ڪيترن نهون
سان. ۱۶. ڪارج، لڇا. ۱۷. نوازش يا ٻاجه ڪندڙ.

جئون مٿي ۽ مٿي ٿاڙون پئي ٻاڙ ۾ لڳندائون آهن ته ٻيئي يا ٻيئي ٻيڙي ۾ رٿا ڪري ٿي، ساڳيءَ طرح، جڏهن سنگور جو شيد ۽ سڪ جي سُر ٿي ڪڍندائون آهن، تڏهن انهن جي ٽڙي لڳندي آهي جهڙي ۾ سانس، سنگور ۽ سڪ ٻئيئي آواز کي انگ جي اتصال ۾ اچي ويندا آهن. ڪور ڪر يا ٽي اهو اتصال هو اسرار ٽيڪاري سگهي ٿي. سو سڪ ٿي، ٻيڪا وٺ، ساڌن ڪر ۽ ٺهل ڪماء نه ٿون ۽ اهو اسرار پسين.

انهن ٻنهي ۾ سڪ سنگور اڳيان سوال ڪيو ته آهي ته سندس اندر ٻن اک اڳيان اهو اسرار آيو ته آهي يا سڌ ۽ ٿاڙون سڻا جي وچ ۾ ڪا ٻي بهنج يا ٻيڙي آهي ڪا. ڇا وڏي ٻيڙي حاصل ڪرڻ لاءِ، وقت وڃائي، دماغ ٽٽائي ۽ محنت ڪرڻ ضروري نه آهي؟ ڇا جهڙن ۾ سنساري آسڻ نه وڃي سڌ ڪرڻ سان ٿي ٻڌندائون آهن؟ ڪيتري محنت، مزدوري ۽ محنت ڪانهه، ڪو نڪتو ظاهر ٿيندو آهي، سو به گهڻي ڀاڱي آڏورو ۽ اڳتي وڌيڪ دوران ۾ نه، ڪيترن نه محسوسين ۽ مسڪلائن، ناڪاميابين ۽ نااميدين جو سامهون ڪرڻو پوندو آهي؟ جيڏا اٺ ٿيڏا ٿرڏا. ساڳيءَ طرح، رڳو ٻيڙي واهه ٿي نه ڪئن روڙا ۽ ولسڪون، پٽڙائون ۽ ٻيڪاڙون دريوش ٻڌندائون آهن، جن جو سڪ ڪي سامهون ڪرڻو پوندو آهي. هي صديق ۽ سڪ، اڃا شڪتي ۽ آواز ٻيڙي محڪم اٿس ته سنگور جي سهاري هيٺ ۽ مالڪ جي مهر سان، ايت وڃي پور بند ٿي ٻڌندو. ٻيڙي وڃي هڻ ڪئن ٿرڙائي نظارو ڏسندو، ائين اندر ڪئن رڳو ٻيڙي واهه ٿيڏا ڏسندو ۽ منزل مقصود جهڙو وڃڻ بلڪل ٿيندو. مطلب ته ٽيڙي ٽيڙي، هڪ ٻيڙيءَ ٿان ٻيءَ ٻيڙيءَ ٿي ڇڏندو. کيس خرد معلوم ٿيندو وهندو ته پٽي ڪونه ٿو هڻندو وڃان ته اڳتي وڌندو ٿر هلائي. ڪُل ڪيترو وقت لڳندو يا ڪيترا جهر ڪٽڻا پوندا، تنهنجي ڪا عام جدول ڪانه آهي. پر وقت يا اٽڪ هڪ عام نه آهي جي اُمر ٿا جي اُنداڙي اندر، هڪ ٻئي نه آهي. وري جهر جهر وٺڻ وڃائي، پٽي ٻوڙ کان نه جهر جهر سڦار ڪري، اڳتي اڳتي وڌائي، هر طرح بهتر آهي.

مان شبد ۾. ستگور جي سھاري ۽ سرپوشيءَ سان، هُون نه راءِ ٿام جو اُمرت ٻيٽو آهي،
 پراڻن جي پياس ٻجھائي آهي، آما جي جوت جڳائي آهي، پراڻءَ سان پريست ٻائي آهي،
 راڻل جو رنگ ماڻيو آهي، نوٽڻ پراپت ڪئي آهي ۽ مڪتي حاصل ڪئي آهي.

مان ڪنهن جنهن کان غلٽ جي لڏ ۾ غلطان هوس. هاڻي مان جاڳيو آهيان، سجاڳ
 ٿيو آهيان. هردي اندر سڀ رتن پدارت پاتا اُٿم، اندر ۾ اُچرج ڏٺو اُٿم، شبد ۾ سُرئي
 لڳائي اُٿم، ٻار هر ۾ پريشور پاڻ ۾ پاتو اُٿم. سچ ۾ سمايل آهيان، سدا سهج سماڏي ۽ ۾ آهيان.
 جيئري ۾ ڇڪو آهيان، اُحد شبد جي ڏنيءَ ۾ آهيان. سرڳ ۽ نرڪ جي ٻار ٻيٽو آهيان،
 جيون ۽ مڪت آهيان ۽ ڇڄي وٽڪنٽ واسي ٿيو آهيان. اُهرائي هوس ۽ اُهرائي ٿي پيو
 آهيان. هن ۾ پري پڌويءَ ٻاٻ، صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) پيءُ-پيءُ پڙجڻ ڏوڙ ۾ هڙي - مايا وچ غلطان پيا
 گور ۾ سادي ايڪو جاڻي - ايڪو گهڙي ۾ ٻار پيا.
 (۲) جهڙو جهل مل ڪار دستا - نه اُحد شبد - چڻا
 جوئي جوت سمائي - هي گور ۾ سادي جاني.

اي بند، اي نگر نندڪ، تون نه نه ڪو پنهجي اوڻن جي اوڳهڙ ڪر، ڪر
 لانسائيم جو اقرار ڪر. اي پيپرا، تون نه نه گور پير ڪري، ڪنڌ نراءِ، جهولي جهل ۽
 آسيس وٽ نه اُڳيان جي اوڙاهه ۽ اوديا جي اُونگهه مان ٻاهر اچين. سڪ ۽ صدق سان
 گور پڳتي ڪر ۽ گور شيوا ڪماءَ نه من ڪر ٻا جو ڪٽڪو يا ڪڪ ملي ڪيچ ڪري، شبد
 جو پريست ملي، پير جو پيالو پيئجي نه نام جو نشو چڙهي ۽ نشي ۾ ٿي نينهن جو والو
 نٻاهجي. گور ڪر ٻا اُٿي پيار جي پڪ، مٿي ٿي پڪت، جو جيون پائرا جي اوڳي ۽ لسي
 سُر ٿي رکيا ڪندءِ، ترشنا جي طوفان کان بچائيندءِ، وڪارن جي واڇوڙن کان بچائيندءِ
 ۽ اُھتا جي اوڙڪ کان بچائيندءِ. گور ڪر ٻا ٿوڙ ٿاڻين ساٿ ڏي ٿي ۽ آخري بند ٿي
 پھچائي ٿي. گور ڪر ٻا ۾، گيان، گيات ۽ گيت ٿيئي گڏجي وڃن ٿا، جو نه ٿيئي هڪ
 چيز هئا پر ٿيڪر ۽ ٿيڏاڻ ڪري، ٿي جدا جدا ٿي ڏسڻ ۾ آيا. ستگور ۽ سڪ ڪي نه، ۽ ٿي
 هڏاڻا وائگر، جسماني جامو آهي. پر اهو جامو نه هڪ ٿي ڇڏڻ آهي، پوءِ جاعلي ٿي
 جلائي يا دفنائجي. اصليت نه ٻي چيز آهي. ستگور جي اصليت آهي شبد نه سڪ جي
 اصليت آهي آما. گور ڪر ٻا سان آما، شبد سرُپ جي سُرئي ۽ ۾ سمائجي ٿي وڃي.
 صاحبن جي اها سڪيا آهي نه ستگور نه شبد آهي نه سڪ شرف جي ڏن آهي. جيئن اچي ۽

سڻا، مرشد هي مهر تي منحصر رکي ٿي. جو سک، (انهيءَ صدق جي سهارو هيٺ هر دم
لکي ٿو سڙي پتڻ پار ڪندو. باقي ٻيا ٽي ڪٿن ٻيا هٿوراڙيون هٿن، ٽانگهي ۾ ٽڙڪن يا
وح سیر ۾ غرق ٿي وڃن. ڏينن ٻيا جوڙين ۾ پٽڪن ۽ ڊڪ ۾ ڀڄن.

سڪ جو ساڌن يا سعيو ضروري آهي پر ساڳئي وقت ڪنهن حد اندر محدود رهندو.
برالڳ، اها حد جي سرحد بنائي ٿي ته لحد، لحتي ۾ اها سرحد پار ڪرائي ٿي. هيءَ
برولي سلط سڙي نه آهي. واهي ٿوڙي روڙهي ڇڏي ۾، آدم کي اوار آهسته آهي ۽
آدم جو لحد آهي لطيف، لطف يا لذت. پوءِ ڪر آدم اڃا ٿورو ڪر اڻڇسڻي. لکڻ
ٿي ڪنهن لذت جو مڏو ٿوري مڏت لاءِ نه ڪنهنجو ڪهڙي لاءِ. پر هر حالت هيٺ، آدم
۽ لذت ٻئي عارضي آهن ۽ هڪ ٻئي جو پيڇو ٻڌا ڪن. آدم ڪري، لذت وٺ ۽ لذت ختم ٿي
نه وري آدم شروع ڪر. انهن، نه لذت قائم ٿي رهي ۽ نه آدم جي سردرد ٿي ٿي. پر اها
ڪا منزل آهي، جتي لذت دائماً قائم آهي ۽ آدم اڻڌاغي ٿو ڪري؟ صاحب تصديق
ڏئي آهي ته واهي ڇڏي ۾ نه، باقي روحاني ڇڏي ۾، لاشڪ اها منزل آخر اچي ٿي،
جتي آدم يا آدم جو اڇاڻ، چٽسٽا اندر گهي نه ٿو سگهي، ڇو ته جوڙ لاهي مستي ۾
مدھوش ٿي وار آهي، جتي سندس ڪرم ۽ ڪرپاڻن ٻاڻرادو ڪن پڙن ۽ لذت بيهڻ ۾
پر ٻا ٿي وئي آهي. لڏهين، ملڪ مالڪ ۾ وسي ٿو ۽ مالڪ ملڪ ۾ وسي ٿو. هٿو اڻڌر
هو اڻڌر ۾ اورڙن اوري ٿو ۽ سچ هي صراحيءَ مان سڏائون سرڪيئون پري ٿو. ٻئي ٿي
لاحد سرحد پار ڪري ٿي ۽ لاهيءَ منزل جي ٿي پيڇو سک، سنگر سامهون سڏ ڪري
رهر آهي. اتي ڪرم ڪٽجي وڃن ٿا ۽ پراڻو پاڪاڻ ٿي وڃي ٿي.

سڪ سنگور کي خالو نه سنگور سک کي سڃاڻو. هڪ شناخت ڏيکاري ته ٻئي قدرشناسي
ڪئي. هڪ پرکڻا پار ڪئي ته ٻئي پرست ڏيکاري. هڪ ويهتي ڪئي ته ٻئي قدر
ڪئي. عرض اناپرو، نه سک سپاڙو ٿيو، وڃي لال ٿو ۽ وڃي پرم بد ٿي بهتو ۽ اوڏو ٿي
ويندو. وڃي ڏال وڃن مان معاذم ٿيندو ته پنهنجي وصل ۽ وجد جو، سک پاڻ ٿي داستان
ڪري ٻڌائي ٿو ڇا ٿو چوي؟ اڏيئون، اڄ نه عشق اچي اظهار ڪيو آ. پهل پڇي ته
پڇي ٿي آڏو آ! صدي وڃان سنگور ٿان، جنهن سرچي، منهنجي آس اڳهاڻي، مراد
ٻڌائي. منورف ٿان پير، جيڪي ظهير سر ملير. مهر ٿي، ميار ٿي. مان نه سڏو آهيان،
اڏو آهيان. آهيان نوال ٻرويو، ٿورو ٿورو. هاڻي ته نه آهن ٻاڙون، نه ٻڌن، نه پٽڪ،
نه ٽٽڪ، نه ڪيئن جي ڪيئن، نه مرڻ جي مائوسي. اڏڪڻ مٽي ڪڍ ٿي آهيان، ڊڪن مان
سڪ، روڙي مان آڏو، ڪم مان سم، ڪر هٿ ۾ آڏو، آس ۾ نراسي، حل مان
شاهي، اڏيڏه مان سوچيرو، اڪيان مان ڪيان ۽ ڏنيءَ مان اڪو. شد مٿن ۾ وسي ٿو ته

(۲) ستگور اسپکيا ديه، مئ - نون سموت دانسار
هومي کرب نوار بئي - کام کروڌ اهدگار.

راڳه سوهي، هسلا
لي-جا، وار (۱۵)،
سلوگ مهلا ٻيلا

ستگور اهڙي سڪ جو صدق، سچائي ۽ سڪ ٻرڪي ٿو. اهو تسليم ڪري ٿو ا-
جيون بدلائڻ جي خواهش ئي ڳيان ماڻ لاء لائڻي ۽ حقداري آهي. نه نه نه عار طور، ستگور
وت هر ڪو اچي رڻا رڻي ٿو ۽ پٽا پٽي ٿو نه سنساري سڪ، دکن سان سٿيل آهن پر ٻين
هوندي به اڃا رڳو سنساري سڪن جي ئي مانگ ڪري ٿو ۽ ائين پاڻ لاء دکن ۾ دڪ-
وڌائي ٿو. انهيءَ لحاظ کان نه هو سڪ، ورلو ولسادي ۽ مشتافي منگتو چٽو، جو سنساري
سڪن جي چار مان آزادي پائڻ چاهي ٿو، نام جي ٻيڪ گهري ٿو، توبان جي طلب ڪري
ٿو، پهل جي پياس ۾ ٽڙي ٿو ۽ سچ ۾ سمائجڻ چاهي ٿو. اهڙي سڪ لاء نه ستگور ويندو
واجهائي نه اچي ڪو لاهوئي، جو ڏيئي آهوني، وٺي پاڻوئي. سچو سڪ آهي ڀڄت ٻوڙو،
جو ماء جي پيت کي قابو ڪندو آهي نه ساڻس گڏ ٿي، واڙي ۽ وسانس ۽ چاريءَ
چرانس. جيئن ٻوڙو ماء جي پيت کي قابو ڪري، پنهنجي ادر ٻوڙا لاء ادر ڪري ٿو،
ئين سڪ به ستگور جي شرن وٺي، پنهنجي روحاني آئيني لاء ادر ڪري ٿو. پوء جيئن
ٻي پنهنجي پونگڙي کي ڏندن ۾ جهلي، سلامتيءَ واري هنڌ پهچائي پاليندي آهي، تيئن
ستگور، سڪ کي همت جا هٿ ڏئي، خوف خطري کان بچائي، مڪتيءَ جي ماڳ تي
پهچائيندو آهي. جي ڏندن ۾ چوڙو بنا رهڻ، پونگڙي جو پرشارت آهي نه مڃتا ۾ مات
رهڻ، سڪ جو ساڌن آهي. ائين سڪ، ستگور جي پرداخت هيت ٻڌجي، وڏي وڃي ٿو.
جي لاهيءَ مڪتيءَ جي مارگ تي، ڪو سڪ، ڪنهن به وقت سمجهڻ لڳي نه پنهنجي
پڙيءَ جو اڪيو آهي رڳو پنهنجي ساڌن جو سڙهه، ۽ نه مڙد ملاح جي ميا ۽ محبت، نه
پوء هو نار مان وڃي ٿو ۾ پوندو ۽ ڪٿ ۾ ڪي لي ويندو. مثلاً، ڪو ٻار پيءُ جي ڪلهي تي
چڙهي، ملاڪڙو ڏسي رهيو آهي ۽ سمجهڻ لڳي ٿو نه مان پنهنجي ٻل ٻڌيءَ سان، راض
بخش رونق ڏسي رهيو آهيان. پوء اچانڪ، ٻار ڪلهي تان ڪسڪي هٿ ڪري ٻوي ٿو.
پوء ڪٿي رهي ”مان مان“ ۽ ڪوڏانهن ويو ملاڪڙو؟ يا ڪو ٻار، ماء جي آگر جهلي،
جلوس ڏسي رهيو آهي ۽ سمجهڻ لڳي ٿو نه مان پنهنجي سمجهه ۽ شڪتيءَ سان، شوق
وٺي رهيو آهيان. پوء اوچتو ماء جي آگر ڇڏائي وڃي لي ۽ ٻار جلوس ۾ گڏجي ڪر لي وڃي
ٿو. پوء به ڪٿي رهي ”مان مان“ ۽ ڪوڏانهن ويو جلوس جو جلوس. جيئن پيءُ جو ڪانڊو
۽ ماء جي آگر تي، ٻار کي لطف جي لذت وٺرائين ٿا تيئن، ستگور به ماء پيءُ جي جان، سڪ
جي هر دم سار سنڀال ٿو ۽ آخر الاهي آرام ٿاهه جي آسائش عطا ڪرائي ٿو. ساڌن جي

هي سڳور سرامي، اُن چاڻي ڇاڻهار آھين. منھنجي حال هر ڇاڻو آھين، منھنجي مرض هر سڃاڻو آھين. ٻڌو ٿيھنجي اڳياں ڪڇ ۾ نه آھي، ظاھر ٿيھنجي اڳياں سڀ ڪڇ آھي. اُن اُڇاڻڻ کي سوارون ٿو، ڀلن کي بتائين ٿو ۽ ڀاڀن کي ٿارين ٿو. ٿو وٽ گيان جا گنج آھن، دها جا پندار آھن. ٿو وٽان ڪونه سوالي حاڻي ڪونه ٿو ورتي. سڀ سڃاڻا ساوا ٿين ٿا. مان به ساڻين، ٿيھنجي در جو سوالي آھيان. ٿو وٽ ھولاي ھولي آھي، ٿو وٽ پاڻو پائو آھي. ٿو کانسواءِ، مون کي ھاڻي ٻيو ڪوبه آھو آڌار، سالي سھارو ڪونه رھيو آھي. سڀ پاسا آزمائي آيو آھيان. سناري وھزارن ۾ نه ڪو سچو ساڻي ملي ٿو ۽ نه ڪو سچو سڳ حاصل ٿئي ٿو. سڀ منھنجي سوارت ها آھن، مصلحت پرست ۽ زماني ساز آھن. ٽپھن ڪري راضي سڀ سمجھ سڳ کان محروم رکن ٿا. نه من ھون ترشنائون پڙھائون ٿين ٿيون ۽ نه من ھي اُٺائڻي گھٽي ٿي. خطا خطاڪن نه ھٽجن ٿا ۽ نه حفا ھٽھڻ مڃن ٿا. ڇھيءَ حد سان ھڙون لڳو پيو آھي، اندر ۾ ڪڇاڻو ھو دم ڇاڻو آھي. بي آزار آھيان، بيشڪو آھيان. ٿڏھين اچي ٿيھنجي شرن ورتي اٿر. ھاڻي شرن آئي ھي لڄ رک، پرن پئي ھي ٻڌ رک. هن داس کي چرڻ ۾ قبول ڪر. هن نه آواز ٿو جي آس آڻھاءِ.

ھي اکر گُٺائين، منھنجي من ھي اُٺائڻي مٽاءِ. اھا ڪا سُمب ٿي ھو لمڪيءَ بديءَ ھو پند سڃاڻان، بدي ڇڏي نيڪيءَ ھي راھ، ٿي ھڻان، عيسن کان آجو ٿيان، پر کان پاسو ڪريان، ٻڙائي استري، ٻڙائي ڏن ۾ ٻڙائي پڇار کان پري رھان. ڪوڙ، ڪھت ۽ ڪسنگ کان ڪنارو ڪريان. نه راجه ڏيئش ۾ وسجي رھان، نه ڏيئڻ ۾ ديوار ٿيان ۽ نه ٿن گھڻ سان ٽڪر کان. تر سسي ۽ ٿر پٿر رھان. اچمب ٿي اچمب ٿيان. ٻيھنجي پوتن ھون پاڙون پٺيان نه سرور ۾ سڳھ اچي، آندو ۾ سوھڻي ھجي، من ۾ محسب مڃي، چم ۾ رام نام رچي ۽ ھورو ٿيھن ۾ اچي، نه رنگ ۾ رنگاڻ، ستن ستورشن ھو سنگ ڪمابان، ساڌ سنگ سان دل لڳايان، ٿيھنجي چوڻ ۾ وڻهي وشوام وٽان، ٿيھنجي داسن ھو داس ٿي قبول ڪريان، خاڪ ٿي خاڪ ۾ رھان. اھا ڪا ٻھل پيار ھو شد ۾ سُر ٿي لڳي، دل ھي دري گلي، دھڪ وري ٿري، گيان ھو پر ڪاش ٿئي، ٻھل پوچي ٻيھي ٿي ٻيھجي، نه وڇڙيل واصل ٿيان، ٿيھن ھي ٿيھن سان ٿاھوان، ٻاڪن سان پاڻي پياربان، پاڻو آريبان، ھرم ھي ھنم اچان، ھو ٿي ھند وري لڳان، نه آئي ٿي رھان، وري نه وٽان، مڙ نه موٽان. پاڻ ڪڍي، پاڻ ٿيان. بھد ھي ٿو ٿيھي، ساگر ۾ سمانھان ۽ ساگر ٿي پوان:

(۱) سڳور آڪسي آرداس ڪر - سامن ديسر ملاء

سامن مليتي سڳ پايسا - ھر دؤم مئي پر ڪاء

سري راج، مھلا، اشٽمدي (۵)

ساوڙج اندر ھٿ سان - ناءِ وسيع من آء.

ٿو نه ”مان، گوروءَ جو آهيان“، تڏهين ئي گورو بڙي نه ٻيڙيءَ جو ملاح نه بڻجي ٿو. انهيءَ منزل بهتري، سڪ سمجهي ٿو نه ”گورو منهنجو آهي.“ پوءِ جڏهين ڪهر لڳي، ٻيڙي منزل مٽسڻ لڳي، تڏهين سڪ سمجهي ٿو نه ”مان ئي خود گورو آهيان.“ اهي ئيئي ٻيڙيون نه ڪو گروءَ جي گرياني ئي ٿيون ڪسين ۽ نه ڪو سندس رهنمائيءَ کي رخصت ٿيڻ ڏين پر سڪ جي، ستگور پر ملاقات ٿيڻ ڪرائين. ستگور ۽ سڪ، جي اهي الڳ ٿي ڏسڻ ۾ آيا، سي هاڻي هڪ ئي ويا آهن. ڪامل ڪارگار ئي لاهو ڪرم ۽ ڪارماڻي ڪري سگهي ٿو ۽ اها ڪارماڻي ۽ ڪرامت ڏيکاري سگهي ٿو. هتن سان حسادي، انهن ڪڇري مان ڪنول گل ڪڍن ٿا. هڪ پاسي سڪ جو صدق ۽ سچاپ ۽ ٻئي پاسي گوروءَ جو گيان ۽ گورو ڪرپا گڏجي، وحدت جي وجد ۽ اُلوهيت جي لاسرار ۾ آڻين ٿا.

جيون پر ئي ڳالهيون اُمله يا ڏرلپ آهن: هڪ مانس جنم، ٻيو مدش جي - من پر رُحاني رفتار ۽ ٿيون گوروءَ سان گڏجاڻي. اهي ئيئي جُزا جڏهين پاڻ ۾ جذب ٿين ٿا، تڏهين هڪ نئون ستروش جنم وٺي ٿو. انهيءَ آسري تي سڪ لڳي ٿو. صدق ۽ سڪ، مروت ۽ مڃتا جي - مڙي پاڻ سان کڻي، سڪ ستگور سان سودي ڪرڻا جون سڌون ستي ٿو. ستگور جي سامهون اچي، سڪ نهٺائيءَ، نماڻائيءَ ۽ نفرت سان لپاڙ ڪري ٿو. مٿي ڏنل وچمن مان معلوم ٿيندو ته سڪ، ادب سان هٿ ٻڌي، عرض ڪري ٿو ته هي سموت ستگورو، مان مها موروڪ آهيان، مان اڳيائي، اُندو، لاهڻو ۽ اُلبيلو آهيان. هي مهوران مرشد، مون ۾ گڻ ڪونه ڪونه آهي. مون ۾ اُڻڻا ٿيا اُڻڻا آهن، جن مون کي در در ڏارائن جيان پٽڪاڻو آهي، پُلاڻو آهي ۽ ڦٽندڙ ۾ ڦاسبو آهي. من مدائيءَ ۽ مڃتا مان اڪري نه ٿو، چمت چالبازيءَ ۽ چاٻڏوسيءَ مان چڙجي نه ٿو ۽ خيال بيائيءَ ۽ بهروپيءَ مان ٽٽي نه ٿو. قاب ٿي ڪٽ چڙهي وئي آهي، نيمت بد ٿي پئي آهي نه منهنجا ڪراوت آهن ڪڏا ۽ ڪرم ڪسا. ترشنا جي طوفان، منهنجي دل جو ديهڪ ٿي وسائي ڇڏيو آهي. جن جي لاءِ پاپ اُٻاڙ ڪمايم، سي به ڪم ڪونه آيم. سڪ ۾ سات سڀ ٻيا ڏين پر دڪ ۾ هر ڪو منهن موڙي وينو. ڏک ۽ ڏڪا ڪاٽيندي، اک ٽٽي اٿم ته جنم وڃايم جڄالان پر. اڳ جهڙو نوشو نهيو ڪونه. هاڻي ٻيو ٿو هٿ هٿان نه هيڏو وار بدن جو ۽ اُلبار عيبن جو، سو ڪيئن کڻي ۽ ڪٿان هلاڻ؟ اڪل ٿل آهيان پر ٿانءُ اڪاڻو نه اڃا پاڻو ڪونه اٿم. منجهيل آهيان، ماڻوس آهيان، مجبور آهيان، ڇو نه اندر جا اُجهن آزارين ٿا، سائين جا سور ستائين ٿا؟ ڏيهه جا ڏورا ٻا ڏنگين ٿا. ڪن هيٺو آهي، من هيٺو آهي، وقت ٿورو آهي ۽ سُر لڀو آهي. واه ٽٽي نه ٿي، راه لپي نه ٿي. ڪا واهروءَ جي واه ملي، ڪا راهر جي رهنمائي ٿئي.

واڳ مارو، محلا ليجال
اشتوڊي (۲) ۱

واڳ مارو، ڪمير
صاحب، شيد (۳)

واڳ مارو، محلا
بھالا، شيد (۲)

واڳ مارو، پکيت
نامدو شيد (۱۱)

واڳ مارو، محلا
بھالا، شيد (۱۲)

واڳ مارو، محلا
پنجوان، شيد (۲)

واڳ مارو، محلا
چولان، شيد (۲)

واڳ مارو، محلا بھالا
اشتوڊي (۶) ۱

واڳ مارو، محلا
چولان، اشتوڊي (۱) ۴

واڳ مارو، محلا
بھالا، اشتوڊي (۳) ۱۵

واڳ مارو، ڪمير
صاحب (۱۲۰)

(۲۸) دُٻ درشت جاڳي ڀر چڪائي - گور ڀرسان ڀر ڀڏ پائي
سو جوڳي راءِ ڄڳت پڇاڻي - گور ڪي شيد پڇاري جيءَ.

(۲۹) گور ڀرسان جه، ڀوجھيا - آسا تي پيا نراس
سڀ سچ ڏري آيا - جڳ آند پيا اداس.

(۳۰) گور ڏورا گور اُلڪ آيو - لڙي ڀوڳ سوجھي گور ڪي شيوا
آهي دات ڪري گور دائي - پايا اُلڪ آيو.

(۳۱) جڳ گور دڙي نه ملي مرار - جڳ گور دڙي نه اُڀري ڀار
جڳ گور دڙي نه ڀڳت نري - جڳ گور دڙي نه جيوت مري.

(۳۲) ساڇا شاه گورو سکدانا - هر ملي ڀڳ گوري
ڪر ڪر ڀا هر ڀڳت ڏورائي - ان دن هر گڏ گائي.

(۳۳) سرب رنگ لک رنگ ماء - سرب سکا هر ڪي ناء
نسه پراپت راءِ نڌان - ناناڪ گور چس ڪري دان.

(۳۴) ڀوپ اڳر اڳوچر رويا سرب لائي - من ن اُلڪ آڀاري
گور ڪر پال پي ڪب پايا - هر دڙي اُلڪ لکاري.

(۳۵) ڀر ڀر ڪري سڀي هيءَ جيتي - گور ڀاري ڀر ڀڏ پائي
ڀر ڀر نالي سڌهي سچ سنگي - ڏري ميل ملائي.

(۳۶) اُنڪ جهر وچڙي ميري ڀر ڀر - ڪر ڪر ڀا گورو ملاو لڪو
ستگور ملت مها سڪ پايا - مت ملين اڳسارو لڪو.

(۳۷) ڀسري ڪر ڀر ڀر ڪل بگاسي - سس گهر سور سما
ڪال ڀڳت من ماري - گور ڀرسان ڀر پايا.

(۳۸) ڪمير سرگ نرڪ تي مهي رهيو - ستگور ڪي ڀرسان
چرن ڪل ڪي مڙج مهر - رهه اُنڪ اُڀر آڏ.

۱. گيان. ۲. نظر ڀر. ۳. پرماتما. ۴. مهر ڪري نه. ۵. لکايائين، ڏيکار يائين. ۶. واشتوڊو.
۷. ڀاجه، مهر. ۸. ڪميت ناس ڪري سميت بخشيدو. ۹. پڪڙجن ٿا. ۱۰. ڀرور. ۱۱. ڀر ڀر.
۱۲. چنڊ. ۱۳. سورج. ۱۴. جهڻ مڙج ڇو ڇڪر ڀڙو رو لئي آو. ۱۵. عالي سان آڙ لئي.
آهيان ۽ جهر ۽ مڙج جي ڇڪر کان آزاد آي ڇڪو آهيان.

- (۱۹) سگور نام لڏانُ ڏرواڻيا - چنڌا سگل ٻنهي
 ڪر ڪريا اُٻو ڪر لڏو - من ڏسا اُٻاڻي -
- (۲۰) پٽي ڪر ٻال ڪور ڪووندا - سگل مڙوٽ ٻاڻي
 اُسڙ پٽي لاءِ هر چوڻي - ڪوونڊ ڪي ڪٿا ٿاڻي -
- (۲۱) ڪور ڪر ٻال ٻي آند - آڙوڪ سب ڪٿي
 ڪور اُٻڻي ڪر ٻا ڌار - اُٻڻي ڪر ڪٿي -
- (۲۲) ڪور ڪٽڻ ڪر ٻا ڪٽي - سب ٽن من ڏيو، هر لڏي
 ڪه ڪير رانڪ وارا - مڙو ڪه ڪوون ڏاڻا -
- (۲۳) ڪه ڪه لاءِ ڪار ڏسندا - ٽه آند شمد اُڪندا
 چوڻي چوڻ سماڻي - مٿي ڪور ٻر سادي جاني
 ڪه آند سُرُڙ اُڪتارا - ٽه ڏيو ڪه ڪٿي چڻڇارا
 ڪور ٻر سادي هاڻيا - ٻن ناما سچ سماڻا -
- (۲۴) پٽ ٽالڪ ٻر ٻٽ ڪوڙي - ڪور ٻر سادي جانا
 ساڇي لڏو لاءِ ڪي پٽر - سگور سڻ من مانيا -
- (۲۵) هڙ مٿي پڙ ڪٿي سڳا ٻا - آڙوڪ پٽي سريرا
 ڪور ٻر سادي ٻرهر ٻڻاڻا - ٽالڪ ڪٿي ڪٿي هرا -
- (۲۶) اُڪٽ سڃي هر ٻر ٻر وار راجا - ڪور ڏي هر ميلن
 مٿي من ٽن ٻر ٻر ٻر وار راجا - ڪور ميلي ڪر ٻي -
- (۲۷) ڪور پُور ڪر ٻا ڪري - ڪاڻا ڏڪ روڻ
 من ٽن سڃي ٻيا - ٻر ڏاڙو ڪوڻ -

واڳ سرور، مڃا
 چوڻان، وار (۲۷)

واڳ سرور، ڪمر
 صاحب، شمد (۴)

واڳ سرور، ٻيڪم
 نامد ٻڙ، شمد (۱)

واڳ ڏاڏي، مڃا
 ٽهجا، شمد (۹)

واڳ سڙهي، مڃا
 چوڻان، چنڌ (۱۲)

۶(۴)

واڳ بلالول، مڃا
 ٻهوان، شمد (۵۳)

۱. ٻرمانا. ۲. ڪامناڙو. ۳. اڪاڙو. ۴. لاس ٿي ويا. ۵. ٻنهي ڇڏو آهي. ۶. ڪج، ٿوري.
 ۷. لڏو لڳائي ويو آهيان. ۸. ڪامل ٻر سڙي ٻهڙي آندو ٻر سڙو آهي ۽ ٻي ٻي روشني
 ڏسي سگهندو آهي. ۹. ٻاهرين روشني. ۱۰. هڪڪي. ۱۱. فرمائش ٿا. ۱۲. ٿورو.
 ۱۳. هڪڙي، ساڳي. ۱۴. هي وار جا ٻهرا. ۱۵. ڏان ڪرڻ جو لائق يا حقدار آهي.

(۱۰) گورد ورساد نامہ من لائے - جنم جنم کا سوا جاگا

راڳ ڪوڙي، ۱۱-۱۲

پہچان شد (۲۱)

اُمر ۾ اچري ۾ رپ ٻاڻي - پوري ۾ ڪي سميت اڻاڻي.

(DΛ)

(۱۱) مٽ ڪڍي ڇڏت پئي من آسا - ڪري ڏيا سنگدور ڳڻا ٺاسا

دک ناني سکه آء سمانی - ډډل نه - ٻڙي جا گور فرمائي

لڄ ٻڍي پوري ڳرر ملي - نازڪ ئي جـس سڦل ٿي .

۱۰۰- گوڑی، مہلا

۴۷- وان وار (۱۲)

(۱۲) پار برهم پرپ درشتي آيا - يۇدون اگير بسماد

نازك دام نام تَن كَيْتَا - بُردي گور پرساد.

(۱۳) ستگور میرا سدا دے-الا-ء-وہ۔ دین کے راکہ لیتا

کایا روگ، مہا - کہ پایا - ہر امرت مک نام دینا

اُنکے باپ میری پرہر یا - بدن کا ئی مکت پی

آند ڪو پها گهور ٿي - ٻانهن پڪڙ ڳور ڪاپ لڀي.

(141)

(۱۴) گور - رساد ميريج من وسيا - جو مانگه سو پاؤ ري

نام رنگ اِه من اُرتانا - اِهَر نِه، کتھون داؤد ری .

(۱۵) يېڭى يۈرۈل ئۇيغۇر مۇزىي - مائارىپ وچ غلطان يېڭا

گور پرسادی اکر جاڻي - اڪ ڪهڙي مه پار پيا .

(۱۶) ھے، پُوس لیرا تُون اپ میرا - اکی زاهر دھا سیرا

۱۲
کھ کبیر جن ایک رو جھیا۔ گور پر سادی می سپ کچ سو جھیا۔

راڳ، گوجري، مهلا

لیجیا، شہد (۴)

(۱۷) رام رام سپ - کھوکھی - کھیڑی رام نہ ہو

گور اوسادی دام من وسی - نان قل پایی کوء.

۱۰۰ - سورۃ ، ۱۱۱

۱۰۱. شبد (۱۰)

(۱۸) مَرْتَبَۃٔ اُکَاسِۃٔ دِکَاوَرِ - گِرَرِ سِتْگَرِ کَرِ پَا دَارِ جِیۃِ

سو تر هر اڄو اڻي ۱۶ شهبی هروني - ڏٺ پتر ڊيڪ مراري جيئ.

۱. غفلت جي نند مان جاڳيس. ۲. ڳڻن جو پندار، خزانو. ۳. ديار. ۴. فرغان، ڪم. ۵. قلدانڪ، سرپشت ٿين ٿا. ۶. اُشچرج وڻ. ۷. گڏ ڪيو آهي. ۸. پٽڪا. ۹. پٽ. ۱۰. پٽا. ۱۱. هاڻي اسان ٻيوئي جو هڪ هنڌ ساڳيو نڪار ٿيو آهي. ۱۲. سمجھو. ۱۳. ڌرتي. ۱۴. پائال. ۱۵. پرماتما جو سر وڻ ڏسڻ ۾ آيو آهي. ۱۶. برعالم، جو جوڙين کان ٻاهر آهي.

(٣) گور سالاڊي سدا سڱدانا - ڀرڻ ڀارائڻ سوزي
 گور ڀوساڊي ڀوم ڀڏ ڀايا - وڏي وڏائي هوندي
 اُن دن ڳڻ ڳاڙج ڳم ساڃي - سج سَماوڻ سوزي
 سڱور دانا رام نام ڪا - هرڙ دانا ڪوڙي ڀاڳي
 ڄڻ دان ڏيڻ ڏيڻ ڏيڻ ڏيڻ - سڄي سام سَمائي
 اُن دن هر ڀوڀا ڀڏ اُتَر - سڄي سڱا لڳائي
 [راڳ ملار، مڪلا ڦڙڪا، شمد (٤)]

سري راڳ، مڪلا ڦڙڪا،
 شمد (٣١)

(٤) گور ڀوساڊي من ڦسجي - مَل هُومِي ڄا سماءُ
 ڄڻ اُڏي ڏيڻ ڏيڻ ڏيڻ ڏيڻ - ڏيڻ ڏيڻ اُڏي اُڏي

راڳ - ماڻهو، مڪلا
 ڀڳوان، شمد (١٦)

(٥) ڏورس ڀيڳت ڀي ڀڳتا - سڱل اڏي ڀائي مڙتا
 اُڱر اُڱر سَواڙي اُڱا - گور ڪرڀا ڀي سج ڏيڻي هي

راڳ - ماڻهو، مڪلا
 اشتهدي (٧)

(٦) هُومِي مار من ڦسا - گور ڇوڙي سدا ڇوڙا ڀا
 گور ڪرڀا ڀي من تس ڏول - ڏول نام ڏهاوڻا

١٧(٨)

(٧) گور ڀوساڊي اڱر ڄاڻا - ڏوڄا مار من سج سَماتا

ڏاڪ اڱر نام ڏوڙي من اُتَر - گور ڀوساڊي ڀاڙا

٢٤(٥)

(٨) گور ڀوساڊي سڄا هر ڀاڱي - من ڀي وڳي هُومِي مَل ڄاڻي

ڀيڻ سر ڏاڻ سدا هر ڳڻ ڳاڙج - سڄي شمد سَماوڻا

٣١(٧)

(٩) ڏاڻ ڏاڻ ڏوڙ ڏي ڀايا - ڀوري سڱور شمد سَماتا

گور ڀوساڊي مڙتا اُڏاڙا - ڳڻ ڳاڙج آب ڀڳاڙا

١. ڪرڀا سان. ٢. ڏوڙ ڪري ٿو. ٣. ڏسدي. ٤. ڀوڱو، شڌو. ٥. مٿو. ٦. ڀرمائڻا. ٧. ڦاڙو
 ڪو آهي. ٨. ڏي ڏي ڏي. ٩. وهي ٿو. ١٠. ڀڳي اُڏو، هردي ڀر. ١١. روشنائي.

(۸) ستڱور جي ڪوپا.

(۱) ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - تہ سَرِڏا پُورِ پئي
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - نہ ڪَجهُن جھُورِ پئي
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - تان دَ نہ جاڻي پئي
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - تان هَر رَنگَ ماڻي پئي
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - جَمر ڪا ڏَر ڪيها
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - سَدَهي سَڪَ دِ يها
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - نَوَڙَ پائي پئي
 ستڱورُ هوءَ دِ يالَ - نہ سچَ سمانِي پئي.

[راڳ مائجهم، مڪلا پھلا، وار (۲۵)]

(۲) گور ڪي چرن هردي ٿي وڙائي - من چڻت سڪلي ٿي پائي
 اڳن ٻڙهي سڀ هروڙي سائت - ڪر ڪر ٻا گور ڪي پي دات
 ٿاوي ڪٽ گور دِ پور لائ - نِماي ڪٽ گور ڪي دِ مان
 بدن ڪات شيوڪ ڪر راکي - اُمرت پائي رَسا چاڪي
 وڏي ٻاڪ پوچ گور چرنا - سڱل نياڪ پائي ٻرپ سَرِڻا
 گور نازڪ ڇاڪ پيا دِ يالا - سو جَن هُونا سدا نِهاالا.

[راڳ آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۱۰۰)]

- (٥) بهاري گورو آپسي - سد سد ويرانا
 لار اند و سړه (ک کن چسا - اهر کچيچ دانان -
- (٦) هر کي ځن ستکور سټ پړنا - بټه گرت گورو پاس
 هر کړي کړم ستکور سړائي - کر دبا نام پړگاس -
- (٧) امری نیک - پوري مري ستکور - من سون تاري پزي
 اچيس اياسي وارک نانک هر - تر واکه ډار کړی
- (٨) هر انډلي کيان هين اکيالي - گته چاله مارک پتا
 هر انډلي گته گورو انډل دچيچ - ځن نانک چله ملتا -
- (٩) ستکور پکيا ديهه ميه - لؤن سمرت دانار
 هؤ مچي کړب پړاوتي - کار کړو اهدکار -
- (١٠) ستکور دبا کسه هر ميله - ميري پرت پړاؤ هر رانا
 هر چوپي هوه لکه گورو چوپي - ځن هر پرب مارک پست دکانا -
- (١١) مډ سؤډن جگ جيزن ماډؤ - ميري لاکر اکر اباري
 اک بټه بيبي گرت گورو اچي - من ساډو چرن پکاري -
- (١٢) گورو دانا دانار هچي - هټ مانگه دان گورو پاس
 چوپي وچينا ميل پرب - مچي من ټن وډزي اس -
- (١٣) گورت بټه گورو اببي پرتي - هور او ملاوي
 سټ گهن گهور سیتل من مورا - لال وکي کټ کاوي -
- (١٤) هر بارک گورو اکر کائين - گورو کر کړا پرتال
 پک پوخل ډېدي کايه ليه پرب - گورو نانک بال کيال -
- واکړه آنا، محلا
 چولان، شد (١٠٤)
- واکړه کوهري، محلا
 چولان، شد (١)
- [رهواس]
- واکړه کوهري، محلا
 چولان، شد (١٨)
- واکړه هتسوري، محلا
 چولان، شد (١)
- واکړه سوهري، محلا
 ليکا، وار (١٥)
 سلوک محلا بهلا،
- واکړه رامکلي، محلا
 چولان، شد (٥)
- واکړه لت اواراڼ،
 محلا چولان، اشتوهي
 (١٢)
- واکړه مارو، محلا
 چولان، شد (٥)
- واکړه ملار، محلا بهلا،
 شد (٢)
- واکړه پړايي، محلا
 چولان، شد (٢)

١. کټ، ٢. ايل، ٣. ويبي، ٤. لنډو کيڼون، ٥. موزک، ٦. باهه، مهر، ٧. بهشيش،
 آسرو، ٨. بکيا، دان، ٩. مغوري، ١٠. راجا، مالک، ١١. داسي، ١٢. پرمانا هي استي،
 جا حنا عدا نالا، ١٣. ډيان، ١٤. کچ مدف کان، ١٥. وچيل آهيان، ١٦. پتي پرمانا،
 ١٧. سټ، ١٨. گهوروون، ١٩. سټال، ٢٠. رکال.

(۷) ستگور و آڳيان آراتنائون .

(۱) ميري ستگور - آڳي ٻالڪ راکهه ليلا ڌار
 ديهه سَمب سدا گڻ ڳاوان - ميري ٺاگر آگر آڳار
 پَر ڌن پَر ڌارا نندا - ان سڏ پريت لـِـوار
 چرن ڪمل شيري رد آنتر - گور پوري ڪي آڌار
 گرھ مندور مڪلا جو ديسه - نا ڪوئي سنگار
 جَب لڳ جيهه ڪلي ڪال مهه - نانڪ نام سمار .
 [راڳه آسا، مڪلا پنجوان، شبد (۳۷)]

(۲) ستگور - آڳو سرتا ٿهاري

ماي سؤ ڪ نام هر سوڀا - چنتا لاهه هماري . (۰.۱)
 اُور نه سؤجهي دؤجي ٺاهه - هار پڙيو تڏه ڌاري
 ليڪا چوڻ اُليڪي چوڻهه - هم نر ڪن ليئه آڳاري
 سد بخشد سدا مهر وانا - سينا ديت سڌاري
 نانڪ داس سبت پاڇي پڙيو - راکه ليئه لاهه هاري .
 [راڳه توڏي، مڪلا پنجوان، شبد (۹)]

(۳) ستگور آڳي آرداس ڪر - ساڄن ديت ملاء
 ساڄن مليئي سڪ پايا - جر دؤت مٽي بڪ ڪاء
 ناوي اندر هڏ وسان - ناء وسي من آء .
 (۴) ميري بيدن هر گور پورا ڄاڻي - هڏ زه نه سڪا بن لام و ڪاڻي
 مي اؤ ڪد مٿر ديجي گور پوري - مي هر هر نام اڌ و بتي جيئه .
 سري راڳه، مڪلا
 بهلا، اشهددي (۵)
 راڳه مانجهه، مڪلا
 چوڻان، شبد (۳)

۱. قدرت جا ڌڻي . ۲. استري . ۳. خٿر ڪر . ۴. محل . ۵. سڳي سائي . ۶. ڪاڇڪ .
 ۷. وڏيائي . ۸. اڪاڻو . ۹. بسا حساب ڪتاب جي . ۱۰. تنهنجي بک ورتي انر .
 ۱۱. هيءُ دفع . ۱۲. پرماتما . ۱۳. اچارڻ، جهڻ . ۱۴. ڪري بار بران .

چمکي ۽ سائين سدمک ئتي. آندڙ ۾ ئي آهي، اهو زور مٽل، مير مٽل، اکر ديس ۽
 آدي آله ديس، جتي ستورو سڙائي سگهي ٿو، طائوسي تخت ئي وهاري سگهي ٿو ۽
 وڙحالي راج ٿاڻر گرائي سگهي ٿو. جڏهين اهو مڙد ملاح ملندو ٿڏهين ٻيڙو ڪهر ٿسي
 لکندو، سکن جو سامه لهندو، اصلي وطن اڳيان ايندو، وچوڙي جو وهڻ ويندو ۽ وصل
 جو واهر وڃندو.

(۲) پنج سنگ گور ئي جوئي - دؤك آر راڱس

واڳ بـلاول، مـحـلا

بـجـوان، شـبـد (۳۲)

وڊي پرگاس پرگت پيا - نس باسڙ جاڱس.

سڪ، رۇحاني راهه جي بي پڙڙي آهي. صدق مان ئي سڪ پيدا ٿئي ٿي. سواءِ
سڪ جي، سڀ سادن سڪڻا آهن. پوءِ جي پڙهر، سڪ وارا نه پير پائبي سگهندا ۽ هر
ڏئي شهيد ٿيندا. ڀلا صدق آهي ۽ سڪ جاڳي کانپوءِ، سر جو سانگو ڪيئن ڪندا؟ محبتي
مشتاق، مرشد جي سڪ هر سڪي ۽ سڪي ٿو، وڇوڙي هر ورلا پڙن ڪري ٿو ۽ وصل لاءِ
واجباني ٿو. ملي مشڪي ٿو ۽ وري نه ملي، پيو هر دم تنواري ۽ لڙڻي، انتظار ۽
بـقـرار ۽ هر، فڪر ۽ فراق به. هو درس لاءِ ديرانو آهي، آڳيا لاءِ منتظر آهي، شير لاءِ
ششدر آهي ۽ جند جان اربط لاءِ آخر آهي. راز کان، ستگور شيوڪ سان رسي ٿو ۽ ريز سان
ساڻس رسي ٿو. لئين ستگور، صدق ۽ سڪ جون پريڪشائون وٺي ٿو.

لڪ ڪهڙي نه ملتي تان ڪاڄگ هوتا - هڙ ڪد ملهجي پوءِ ٿڌ يڪوٽا واڳ مانجهه، مـحـلا
مهره رانڳ نه وهاويع نيم نه آوي - بن دڪي گور درباري جيئ. بـجـوان، شـبـد (۱)

عاجزا ئي، سڪ آڙيئون نيزار پون ڪري ٿو نه ڏي دياؤ ڪرپاؤ، هي منهنجا سڃا
ستگور، مان ٽهنجي نالي تان بلهار وڃان، ٽهنجي درس تان قربان ٿيان، ٽهنجي وڃڻ
تان صدق وڃان. هي منهنجا مٺا مرشد، شال مان پيو ٽهنجو نيطن سان درس ڪري پوان،
ڪن سان مهما ٻڌي ڪڏان، مک سان ڪڙ ٻڌي جهلان ۽ پيرن جي خاک سان لاشان ڪري
اُڄل ٿيان. هي منهنجا پيارا پريتر، شال مان ٽهنجي در جي داس ٿي، توکي وڃڻ
گهميان، جهلي چڪيان. شال مان ٽهنجي حويلي ٿي صائون ڪريان، پاڻي پريان، جند
هلايان، ڪاوڻيون ڪٽان. شال پيو ٽهنجي چائٺ چمان، ادب پراچي نينهن پر نهان، سڪي
ساهه ڇڏيان. شال مان ٽهنجي گوان جو گرلو غلام ٿي، آڳيا مڃان، ٽول ڪربان ۽ شوا
ڪمايان. شال منهنجو ڪند، هميشه ٽهنجي چرن تي ۽ پڻ ٽهنجي قاعدن جي قدمن
تي ڪريل هجي. من ڪو ڏس ڏئي ۽ محب ملائي نه هئانس هڙد سر جي ست ڏيان،
عضوي عضوي جي آڏو ئي ڏيان ۽ جيءِ جند جي جانبازي لڳايان. شال مان ترسان
اورانگوي، طوفان لٽاري، درياءُ آبي ۽ سمند پار ڪري به، وڃي ملهه مٿانگي مرشد سان
ملان. پوءِ شال قدمن کي قابو ڪري، قرب رهان ۽ قـهـول برهان. شال منهنجي سڪ
ثابت ٿئي، شردا تاب پئي ۽ سرُوب جي سوجهي ملي نه آيا آزاد ڪرايان.

ستگور ۾ صدق ۽ ستگور لاءِ سک.

ستگور جي سکيا مان ڦل.

اڻٿين باب جي شروعات ۾، اهو سمجهائو ويو هو ته جن جو سائنءَ ۾ صدق آهي ۽
جن جو ٻيونءَ سان ٻارم آهي، تن ئي وٽ چور وهر رهي ٿو صديق ۽ سک لي سدائين مهر
ها مينهن وسن ٿا ساڳيءَ طرح، هتي صاحب اهو سمجھايو آهي ته جن جو ستگرو ۾ صديق
آهي ۽ جن کي ستگرو لاءِ سک آهي، تن کي ٽي ستگرو جي سکيا جو ڦل پراپت ٿئي ٿو.
ليست نه ستگرو به اصلڪ جو نسل آهي، ٺهر جو روپ آهي ۽ جگدش جي حرم آهي.
لهن ڪري جگياسوءَ کي جڳائي ته ستگرو کي سچائي، سندس مهاروولي، منهنس
وشيش وشراس ۽ اُرون بولست رکي، جيتون ياترا جي سفر جو سامهون ڪري. رُوخالي
راهه تي، صديق ٻيون ٻڙي آهي. صديق شروع ٿئي ته عقل ۽ نور، دماغ ۽ دليل لن
هيٺان لتاڙجي وڃن ٿا. شرڪ جي دل ۾ اهو درٻر ويساه هڻڻ گهرجي ته ستگرو ٽي آهي
لڪر لڪار، مروتڪيان جو ماهر، رُوخاني راه جو رهبر، سميرت، سرور شڪتيوان، ڪلاوان،
لام جو خزانو، انبءَ جو آشعار ۽ مهر جو مهراج. سبي لذت، سندان ۽ وڏان جو مالڪ آهي.
سندس مؤل منتر، مثيد ۽ مشمول آهي، شد ائل آهي، باغي لهچل آهي، وچن املهه
آهي ۽ آليا ملي آهي. ستگرو اد جي اکند ڏانهن، ڏيهه کي ڏيکاري رهيو آهي. سچا
شرڪ، اها ڏانهن ڏسي، رُوخاني راهه تي وڪ مٿان وڪ وڌائيندا وڃن ٿا.

لنهن ڪري اڻڄا ۽ ڏيان ڪرڻو آهي نه سڪورو ڄڻ، ڪيائون وڌو آهي نه سڪورو وٺان ۽
ڪم ٻاڻي آهي نه نه سڪورو معرعت. ٻيا سڀ ٻارا ڀاءُ ۽ ڀائڙ، ڀائيءَ جي ٻوڙن ۾ مشغول
آهن، جي ٻيا ٻڌائيندا پر ٻڌائيندا مٿس ڪونه. سڪورو به محتاج، ابي اختيار، بيديءَ،
بندڙ، سچ ڄڻ سينگار، گناهه ڄڻ بخشيدڙ، ڀائرن کي ٿاريندڙ ۽ سڪن جو ڏانءُ آهي.
سندس وڏائيءَ ۽ وطن جي واکاڻ، ساري سنار ۾ سمايل آهي. سندس دامن ڪوبه مڙي
ڪونه مڙهندو. پر جنهنجو ٻُڙو ڀاڳ آهي ۽ جنهنجي مستڪل تي اهو ليڪ لکيل آهي،
لنهن کي ئي سڪورو جي چڪا ٿي نصيب ٿئي. اهڙو شيوڪ، سڪورو ڇا وڃن سڀ ڪري،
اکين تي رکي ٿو ۽ سندس پلانڊ بڙي، وڃي ٻار ٻڙجي ٿو. سڪورو ملي، سڀ ڪا به
دليوري درڪار نه ٿي رهي. من جا مڙي موههارا مڙهي ٿا وڃن. صاحب نرمانين ٿا:

(۱) ان کو کر کے نہ دیکھتی - کر مہی دیکھ جائے

کر کر کے بیچ پاؤ جو دلی - صحتی سچ سماء .

راڳ آسا، مهلا تيجا،

اشتہدی (۳) ۹

واڳو ملار، مھلا
بھلا، وار (۱)

واڳو پوريائي، مھلا
پندجوان، اشتهدي (۵)

سلوڪ، ڪبير صاحب،
(۱۵۷)

سلوڪ، مھلا چوران،
(۱۱)

(۱۸) گور مليئي من رهسيئي - جڏو وٺي ڌرتي سينگار
سڀ ڏسي هر ڀاڱي - سر ڀري سڀر نال.

(۵۶) دس ناري مع ڪري ڏهاڱن - گور ڪهيا اها. رسه ڀڳاڻ
ان سببدي رسال جاء - هم گور راڪي هر لسو لاء.

(۶۰) ڪبير ساڇا سنگور مع مليا - شبد جو باهيا اڪ
لاڪ هي ڀڄي مل ڪيا - پڙيا ڪليجي چيڪ.

(۶۱) سڃا پري پيار - گور پوري تي بائيئي
ڪهڙو نه هروڙي پنگ - نازڪ هر گڻ نائيئي.

(۴۹) بس دامن جئے چمک چندائنگ دیکھی -

راڳ - مارو، مڱلا
پهلا - سولهو (۲۱)

آهتس حرم لوتري پکي

آند وٺب آٺوب سروبا - گورو پورو دیکالیا.

راڳ - مارو، مڱلا
پهلا - سولهو (۱۳)

(۵۰) ترشنا اوجهي آتر لنڊا - گورو اوري لئي آٺوب گندا
سرم شد رد آتر هاڳي - آٺوب سولهو پيکا هي.

راڳ - لکاري، مڱلا
پهلا - چمک (۴)

(۵۱) هوري گورو کوئي نوکت هولي - چوڪي سوگ سنڀاڳي
هولي آلدو حرم سمائي - آپ پچا آٺوب.

راڳ - لکاري، مڱلا
چوٿان، چمک (۱)

(۵۲) گورو درس پاا آڪان گوا - آتر حرم پسرگسي
چم مڱا دک کن مه پسي - هر پاا پري آٺوب.
(۵۳) سترگور سم ملي سانب پائي پي -

راڳ - مارو، مڱلا
چوٿان، شيد (۱)

ڪاڙو دک ڪاڻي سب دورو
آٺو حرم پي آٺوب - پوک ترانن دیکيا حورو.

راڳ - مارو، مڱلا
پهلا، شيد (۶)

(۵۴) آني آپ آٺوب هي آٺوب - سب آٺوب ڪمل دنگادا
پانو نه ڄاڻي ڪهي پائي ري - پري نانڪ گورو مل لاڏا.

(۳۸)

(۵۵) آند ڪوٺ مه داهڪ ٻڌو - گورو ودي ڪپو پسرگاسا
ڪه نانڪ درس ايڪه سک پاا - سب ارون هولي آٺوب.

(۷۴)

(۵۶) پانين پڪو ڪڍ پي - گرھ آند ڪوٺ لسي ماا
ڪه نانڪ گورو بنڊن ڪاڻي - پٽو آٺوب ان ملاها.

راڳ - ملار، مڱلا
پهلا، اشتادي (۳)

(۵۷) پسر نانڪ نه اوجهي پوي - سترگور دينا دڪاڻي
سبح مليا لب هي سک پاا - ترشنا شد اجهائي.

۱. راس. ۲. بجلي. ۳. راس ڏيهن. ۴. وچڙيل کي ملايو آهي. ۵. آند وٺي آرمه حا
ٽڪ پري لو. ۶. دک درد. ۷. پيهي سرٻ هي ڄاڻ پي. ۸. آٺوب. ۹. آٺوب پي
آهي. ۱۰. برناما. ۱۱. ڏيکاري لو، ڏسي لو. ۱۲. طريقو. ۱۳. حاصل ڪري سگهجي لو.
۱۴. نراڻو. ۱۵. ويڙو، حاضران جوڙو. ۱۶. منهنجي کوئي مٿ.

- (۴۱) ستگور ملي نَس كُڙ جاڻي - رهي راضي حڪم پڇاڻي
حڪم پڇاڻ سڃي در واس - ڪال بڪال شبد پئي ناس .
- (۴۲) ڏن واهي آند گهورا - من مانيا هر رس مورا
گور پوري سچ سمايا - گور آد پُڙڪ هر پايا
سڀ ناد بيد گور پاڻي - من رانا سارنگ پاڻي
ته نيرت ورت ٽپ ساري - گور مليا هر نِساري .
- (۴۳) سڀ لڄ پئي آس پوري - ملي ستگور پوري
بدونت نازڪ پرپ آپ ميلي - ڦر ناھي دُڪ وسوڙيا .
- (۴۴) هٿ مڃھانو مي مائڪ لڏا - ملھ نہ گھڙا مي ڪو ستگور دتا
بدوند وڃائي ليئا - جسر بدارت نازڪ جتا .
- (۴۵) هر ڪن اُڇ نيچ هر ڪائي - گور ستگور سنگ سڪي
جڻ چندن سنگ بسيم نر اوتکا - ڪن چندن ڪي بسڪي .
- (۴۶) وڏ پاڳي گور درسن پايا - گور مليئي هر پوپ جاتا
دُرمست مغل گهي سڀ نيڪر - هر آمرت هر سر ناٿا .
- (۴۷) گور پُڙڪي پُڙڪ ملاء پوپ - مل سرائي سرت سماڻي
وڏ پاڳي گور شرويا - هر پايا سگھڙ سڃاڻي .
- (۴۸) ڦوڻو آندا پر ڪا - منھ پيو پر گاس
ڪائي پڙي پگھ ٿي - گور ڪيني بند خلاص .

راڳ بلاول، محلا بهلا،
اشتھدي (۷) ۲

راڳ رامڪلي، محلا
بهلا، شبد (۱۰)

راڳ رامڪلي، محلا
بدجوان، جنت (۴) ۳

راڳ رامڪلي، محلا
بدجوان، وار (۱۷)

راڳ نت لارائڻ، محلا
چوٿان، شبد (۳)

راڳ ماليگڙا، محلا
چوٿان، شبد (۲)

راڳ مارو، محلا
چوٿان، شبد (۵)

راڳ مارو، محلا
بدجوان، شبد (۱۴)

۱. پر ماتا . ۲. رضا، پاٿو . ۳. مرڻ ۽ چمڻ جو چڪر . ۴. ٿاري ٻار ڪيو . ۵. ويٺي
- ڪري چوڻ ٿا . ۶. چيتاؤڻ . ۷. پڙهڻي آندري . ۸. منهنجو پٽڪو پورو ٿيو ۽ من اڳڪاڻو
- ٿيو . ۹. کٽيو، سڦل ڪيو . ۱۰. مڙن نيچ . ۱۱. پرڪش، وٺ . ۱۲. پراڻت ڪيا اٿم . ۱۳. چانر،
- ٻاٺ . ۱۴. اڪري وئي . ۱۵. لاشان ڪيو . ۱۶. پڙي . ۱۷. سياڻن جو - وڙوڏن . ۱۸. آندو،
- بيضو . ۱۹. پيرن جون زنجيرون . ۲۰. بد پٺائي مان آزاد ڪرايو .

- (٢٢) سڄو ٻڌڻ ٿو ٿو ٿو ٿو - ٻوڙ نه ڪرڻ مهاري هٿ
 ٺاڪ ڪيان رڻ ٻوڙ ٻوڙ - هر من ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
- (٢٣) ڪو ساڳي اٿر ڪاڙي - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ڪو ساڳي ڪا اٿر ڪاڙي - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ڪو چوڙي م لاڳا - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٻوڙ وڃ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٢٤) ٻوڙ ڪي اٿر ڪاڙي - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٺاڪ ڏاڍو ڪاڙي ڪو ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٢٥) ڪو ڏکڻ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٢٦) ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ڪو ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٢٧) هر ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٢٨) ڪو ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٢٩) ڪو ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
- (٣٠) ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ
 ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ - ٺان چيل مٿي ٻوڙ

١. آزاد ڪري ڇڏيو. ٢. چڻ مڙ هي ڇڪو ڪان چوڻ ڪارو مليو. ٣. ٻوڙ ٻوڙ. ٤. ٻوڙ ٻوڙ.
 ٥. ٻوڙ ٻوڙ. ٦. ٻوڙ ٻوڙ. ٧. ٻوڙ ٻوڙ. ٨. ٻوڙ ٻوڙ. ٩. ٻوڙ ٻوڙ.
 ١٠. ٻوڙ ٻوڙ. ١١. ٻوڙ ٻوڙ. ١٢. ٻوڙ ٻوڙ. ١٣. ٻوڙ ٻوڙ.
 ١٤. ٻوڙ ٻوڙ. ١٥. ٻوڙ ٻوڙ. ١٦. ٻوڙ ٻوڙ. ١٧. ٻوڙ ٻوڙ. ١٨. ٻوڙ ٻوڙ.
 ١٩. ٻوڙ ٻوڙ. ٢٠. ٻوڙ ٻوڙ.

(۲۳) کيپ نياهي بهت لاپ - گهر آني پتوت

۶۰۵
راڳ، گورڙي، محلا
پنجوان، وارون اڪري
(۵۳)

گڙا دلانسا گور ديئا - آءِ ملي پگونت.

(۲۴) جڙي ڏنا ميرا سنگور پاڻو گر - ٽن ڪي سڀ پاپ گهروائي

راڳ، گورڙي، محلا
چوٿان، وار (۱۸)

هر درگهه تي مڪ اوڄلي - بهه سويلا پائي

جن نانڪ منگي ڏوڙ ٿن - جو گور ڪي سڪه ميري ٺائي.

(۲۵) بس ڏنا پوري ستگورو - هر ڏن سچ اڪت

(۲۹)

سڀ انڊشي مت گهي - جمر ڪا پو ڇت.

راڳ آسا، محلا پنجوان،
شبد (۴۸)

(۲۶) اُنڪ پاپ ميري پر هريا - بدن ڪاڻي مڪت پئي

انڌ ڪوپ مها گهور ٿي - ٻانهن پڪڙ گور ڪاڏي پئي.

(۲۷) ستگور ملي پئي آپ ڪيا - ٿر پوڻ سورجهي هوني

راڳ آسا، محلا
ٽيجا، اشهددي (۵)

ٿرمل جوت پسر رهي - جوتي جوت ملائي.

(۲۸) هر نيچ مٿي اُنڌ ايماني - دوجي پاڻو وڪار

۹(۲)

گور پارس ملي پئي ڪيچن هوني - ٿرمل جوت اُٻار.

راڳ، گورڙي، محلا
ٽيجا، شبد (۷)

(۲۹) ستگور ملي پئي من ستو ڪي پئي - ٽان ٿر ٽرشنا پوک نه هوءَ

نام ٺڌان پايا - پر گور جاءِ نه ڪوءَ.

(۳۰) پري پري ڪرني سڀ جگ ٿري - ميري پياس نه جاءِ

راڳ، پياڙا، محلا چوٿان،
وار (۳)، لوڪ محلا ٽيجا

نانڪ ستگور ملي پئي ميري پياس گهي - پر پايا گهر آءِ.

(۳۱) جن ڪڏ ستگور پيٽيا - سي هر ڪيرف سدا ڪماء

راڳ، وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (۱۶)،
ساروڪ محلا ٽيجا

اچي هر ٿان ٿن ڪي من وسيا - سچي شبد سماء

ڪل اڌار هه اپڻا - مڙڪ پيدوي آبي پناء

پار برهم ٿن ڪڏ ستشت پيا - جو گور چرني جن باء.

-
۱. مسافري ۲. نفعور ۳. عزف سان ۴. سڪدانڪ ابدش ۵. پرم، سنا ۶. ڪئين.
۷. مٿايا ۸. اهم پاڻو ۹. ٽيئي لوڪ ۱۰. جلي رهي آهي، پڪڙجي رهي آهي ۱۱. آلي،
ٿامر ۱۲. سون ۱۳. شانت پر اچي ٿو ۱۴. غلط جڳهه ٿي ۱۵. برمالا ۱۶. پنهنجي آند.
۱۷. ڪتب، آڪهه ۱۸. موڪش، مڪتي ۱۹. راضي پوسن.

(۱۵) کور مليٽي - مل اٽڪ سما

کر ڪرڻا - کور محل دڪان

لاٽڪ - هڙ مڇي - مار ملايا .

(۱۶) کور مليٽي سڀ مڇي پڌ هود - من لهرول وڌيڪ سڄ سوڌ
ساڄ وڌيڪي ساڄي سڀ ڪار - اٽر ڪرڻي شند اڇڙاڇاڙ .

(۱۷) کور سٽڪور دائي پٽڪ پٽا - هر ملايا آه لهر پ موري ،
اُن دن اُند پيا وڌاڳي - سڀ آس پڇي جس ڪيري .

(۱۸) چوڙا وڏا کور ڪي مک لاکي - اهڙ پڻ نڪل نياڪي ،
کور جا شند لڪو من ميلا - يار پور ڪاڻي موه ڏيلا .

(۱۹) اُند پڻي کور مليٽ ڪرڻال - رڪو ڪرڻا ڪاڻي چمر چال
ڪه لاک ڪور پورا پيا - لائي لهر نه وڌاڳي ملا .

(۲۰) ڪاٺ جيٽوڙي ڪيسر داسرو - سسٽن نهلايو
ايڪ لار ڪو لهر پڇاڙي - موڪل آچر ڪورڊ دڪانو

پور پوڪاڻ سرب اڇڙاڇاڙا - ڪور ڪسان موه پوڪاڻيو
آموت لار پيو من لهر پٽا - اٽڪي لهر لهر .

(۲۱) ڪر ڪرڻا جه سٽڪور مليو - من مدو موه ڏيلا
چيس هار ڪي سوجهي ڪري - لهر لاس کور ڪي قيمت پڙي .

(۲۲) کور ڪاڻو پڇا پيا - موه ڪوڙاڙا

مڇي جيٽوڙ چمر آهار - پڇو نه هاريا

مڇي پيا سرب لڏان - اڪڪ ڪتاڙا

هر در ڪه سڙاڙا - پاهن گڏاڙا .

واڳ - ڪوڙي ، مولا
پهلا ، شند (۹)

واڳ - ڪوڙي ، مولا
پهلا ، شند (۱)

واڳ - ڪوڙي ، مولا
چوڻان ، شند (۲۰)

واڳ - ڪوڙي ، مولا
پهراڻ ، شند (۳۸)

(۵۳)

(۱۳۶)

واڳ - ڪوڙي ، مولا
پهراڻ ، شند (۷)

(۱۲)

۱. بر ملايا . ۲. ڪر بالو . ۳. سڄي راه . ۴. راج . ۵. چو . ۶. ڪمب . ۷. اڪڪار . ۸. موه جي ڏوري . ۹. شيرا پ لڳاڻو . ۱۰. پوڙي . ۱۱. ڏيڙ . ۱۲. سرب . ۱۳. ڪٽ . ۱۴. سجه . ۱۵. پاهن ڏيڙي . ۱۶. ڪوڙه مان . ۱۷. سرب پوان . ۱۸. پياڻو . ۱۹. وندس .

گڏ نڌان رد پيتر وسيا - تان دؤڪ پور پڻ پيا
 پئي بوابت وست اگوجر - رام نام رنگ لاڳا
 چمت اچتا سوچ اسوچا - سوگه لوپ مره ٺاڪا
 هڙهي روڪ مٽي ڪرپا تي - هر ئي پيا بياڪا
 ڪر ڪي ٺهل ڪورؤ ڪي شيوا - ڪر ڪي آگيا پاڻي
 ڪه نازڪ جن هر ئي ڪاڍي - نس ڪر ڪي ڪرپاڻي .

[راڳه دفاسري، محلا پنڃوان، شبد (۴)]

- (۱۰) ڪور مليئي نام پائيئي - چوڪي مسو، پياس
 هر سڀني من رو رهيا - گهر هي مائه ادا.
 (۱۱) مل ستگور سڀ دک ڪيا - هر سک وسيا من آء
 آنتر جوت پرگاسيا - اڪس سڻ لسو ٿاء.
 (۱۲) ستگور مليئي آئي پئي - لوت خروچ ڪا
 انا ره سڌي پچي لگيا ٿون - نچ گهر وسي نچ ٿاء
 آند ڏني سد وڃدي - ان مڻ هر لسو ٿاء
 نازڪ هر پگت ننان ڪي من وسي - جن مستڪ لکيا ڏر ٿاء
 (۱۳) جاگه ڪوجھ سرب اباڻي - وڌيا ڪي درس ڪوروا پائي
 اوچ اپار اگوجر ٿاڻا - اوڻ مهل ڪورؤ ديکائي جيئ.
 (۱۴) ڪور گيان انجن سچ نيتري پايا - آنتر چانڱ اگيان انڌار گنوانيا.
 جوتي جوت ملي من مانيا - هر ڏر سويا پاو ٿيا.

سري راڳه، محلا
 ليچا، شبد (۱)

سري راڳه، محلا
 پنڃوان، شبد (۱۱)

سري راڳه، محلا
 چوٿان، وار (۲۱)

راڳه مانجه، محلا
 بدجوان، شبد (۱۶)

راڳه مانجه، محلا
 ليچا، اشهڌي (۳) ۲۴

برمالما . ۲ . چتاؤن دؤر ئي ويؤن . ۳ . ويچار ختم ئي ويا . ۴ . دک . ۵ . بيدو .
 وڻي ئي، قبول ڪئي . ۷ . جهڙو ڪان چوڪارو مليو . ۸ . آج . ۹ . ورڪم .
 . من جي ورتي بدلائي وئي . ۱۱ . شبد جو سڙ . ۱۲ . ٿريا آوڻا . ۱۳ . منڊ ڪان .
 . ڳولها ڪجي ٿي . ۱۵ . برمالما جو آستان . ۱۶ . سرورن . ۱۷ . جهڙو جي جوت، برمالما جي
 . ۱۸ . پٿرو پيدا ٿيو .

ڏاڙفَ لَمَيا سَگرو مَلِيئي - ڏسوا ڏنار پاڻيا
 پيئي اُمرت پرم سَھڻ ڏَن اِيھي - چمبشدم حڪمت لَم رھانا
 تھ آنيڪ راھي سدا اُناحد هِي - سڄي رھيا سمانِي
 اءِ ڪھي نالڪ سَگرو مَلِيئي - ڏاڙفَ لَميا نَح ڪھر سَبا آئي
 [راڳ آسا، مڪلا تھڪا، چنت (۲۴)]

(۸) مَرُڪ ڪُڙ پاڻر کَن ساڻا - پوڙمَ اَن مَلاپا
 پسون ارمَ مَڪڙ پيئي سَڙئي - هر ڳا مَڪ ڳا
 دُڙي ڪڙي دَڪ وڌائي - ٿاڪي قيمت ڪوڙ لَ ڄاڻي. (۰.۱)
 دُڙڪ سَڙڪ ڪا ڊاهو ڏُڙا - آند مَنڪل پِراما
 مَسانچَ ڦل مَلي اُچَنا - پُرون هرئي ڪاڻا
 اِيهاڻ سَڪ آڻي مَڪ اُڙحل - مَت تھي آوڻ ڄاڻي
 پوڙ پيئي هرديءَ اَم رَسا - آبي سَگرو ڪي مَن پائي
 اُڙس پَني هر ڪڙ ڪاري - دُڙڪ دَرد پِرومَ پاڻا
 ڪھ نالڪ ٿاڪي پُڙ ڪَڙما - حاڪا ڪڙ چري مَن لاڻا
 [راڳ سورڻ، مڪلا پلھوان، شدم (۲۱)]

(۹) حَب لي دَرمَن پيئي ساڙو - پلي دَلس اوءِ آلي
 مَها آند سدا ڪَ ڪيرَن - پُڙڪ پَڌاڻيا پائي
 آب موهر - رام حَرمَن کانو
 پير پَڙڪاس سدا سَڪ مَن هه - سَگرو ڏُڙا پِاسرو. (۰.۱)

(٥) هيري هيرا بيد بون من - سهجي رهيا سمائي
 سگل جرم ان هيري بيدي - ستگور ادي مي بائي
 هر گي کتا اناحد بائي - هڏس دهر هيرا ليڊ پچائي . (٠.١)
 ڪه ڪبير هيرا اس دٻيو - جگه مهر رها سمائي
 گهٽا هيرا پرگت پيو - جب گور گر ديتا دکائي .

[راجه آسا ، ڪبير صاحب ، شبد (٣١)]

(٦) ڏيک نه ڏولا ٿو لڏ - جه من ڪي پرم
 پرم ڪائي گور آهي - پائي پراها
 اوه بکادي ڏوڪيا - تي گور تي هڏسي
 هر چوئي آب اولا تي - اوه هر تي چوئي . (٠.١)
 ميرا ليرا جائتا - تبهي لي ايندا
 گور ڪائي اگيائتا - آب چٽڪي قندا
 جب لڳ ڪم نه اوجھتا - تبهي لڳ دڪيا
 گور مل ڪم پچاڻيا - تبهي لي سڪيا
 نا ڪو دشمن ڏوڪيا - ٺاهي ڪو مندا
 گور ڪي شيوا شيوڪو - نانڪ خصمي بددا .

[راجه آسا ، مڪلا پنچوان ، شبد (١١٩)]

(٧) ستگور مليجي ڌاوت ٿميا - نج گهر وسيا آئي
 نام وهاجي نام لڳي - نام رهيا سمائي

١. جڏهين انسان جي سرتي پرمالما سان ٻڌجي ٿي . ٢. چٽيل من . ٣. بي انص .
 ٤. جيڪي پورن سنڌ هوندا . ٥. اهڙو . ٦. ڪجهه . ٧. روشن ، ٺاهه . ٨. سڄي راجه .
 ٩. ڏنگو ، اٿروستو . ١٠. هلان ٿو . ١١. تيستاء . ١٢. جيستاء . ١٣. وڪار . ١٤. دک ڏيندڙ .
 ١٥. هيٺجي ويا . ١٦. بدن . ١٧. قاسمون . ١٨. پرمالما جو . ١٩. بددور داس . ٢٠. اڳاڳو
 ٢١. خربد ڪري ٿو ، ولي ٿو .

لانی پوک زرش سب لانی - چتا سگل باری
 کَر سب کور یوری دوار - من هتو چک ساری
 بربت اکھاء وہی رد آتہ - ڈولن لی آب چوکی
 آمت خرائسا ستگور دہنا - لوبت لہی وی مڑکی
 اچرح ایک سہو، وی پالی - کرر آنسی اڑھہ لہانی
 لہہ اڑدا تاکر حہ پیتر - لہہ پیری لاس پرائی
 کھیر لہہ حانی اہہ، اچہر - سو حانیج جس چاکیا
 کھہ ناکہ سج پتی بکاسا - کرر نڈان ردی ایع راکہ
 [راجہ گوڑی، محلا پنحوان، شند (۱۶۱)]

(۴) اماؤس آتہ سکی پتی - ستوگہ دہنا کرر دیو
 من ن سبیل سالت سوخ - لاکا برب کھی شیو
 لڑی بندن اہہ وکار - سٹل اڑوں تاکی کام
 دوس مٹی ہوی چتی - سمرس ہر کر نام
 سون کھی ہار برہم کھی - مٹی اڑاگورن
 آب لہہ کتب سٹ - کسٹ کوہد برب دؤن
 ہر کھی لہل کھاؤلی - ہویج برب کا نام
 کرر یوری لی پسا - لاکہ سک ہرام
 [راجہ گوڑی، محلا پنحوان، تھی (۱۵)]

۱. کاماؤن. ۲. ہمہ. ۳. یوری لی. ۴. پتکل. ۵. خمر لی وحا. ۶. عصب ہی ڈالہ.
 ۷. اکیان ہی اڈ. ۸. لندا، کپلا. ۹. اچرح. ۱۰. لہکلا. ۱۱. خرائہ. ۱۲. ستروش، شانتی.
 ۱۳. سولائی سان. ۱۴. چمٹ مرٹ ہر چکر. ۱۵. حاب کرٹ. ۱۶. آندہ.

ستگور جي ملڻ مان ڦل.

(۱) ستگور ڪٿي اڳ ڄاڻيئي - ڄڻ مليئي ٿو مٿ پائينئي
 سو تو من جن لوچڏي - سو ستگور ديتا ٻجھاء جيئي
 ستگور مليئي ڦل پايا - جن وڃھ اھڻڪرڻا چڪايا
 ڏرمٽ ڪا ڏک ڪٿيا - پاڻ ٻٽا مستڪ آء جيئي
 ستگور مليا جاڻيئي - ڄڻ مليئي نام وڪاڻيئي
 ستگور ٻاجھ نه پايو - سڀ اُڪي ڪرم ڪماء جيئي
 جن ستگور سٺ ڄڻ لايو - ٺٽي دڙجا پاء چڪايا
 نرمل جوڌ ٽن پراڻيئا - اوء چلي جند سوار جيئي.
 [سري راج، مھلا ٻھلا، گھر ٽيھلا، اشتهدي (۱)]

(۲) هر ڪي سنڌ سٺھ جن پائي - هر ستگور ڪي لک ساڳي
 جس ڏر پاڻ هوويي مڪ مستڪ - ٽن جن لي هردي راکي
 هر اهرت ڪٿا سر ايشت انم - گور ٻڃي سهجي چاڪي
 ٺھ پيا پورگاس مٽيا آند پارا - جٽ سڙج رڻا ڪراڪي
 ادمت اگورچر الڪ نونجن - سو دٻڪيا گور مڪ اڪي.
 [سري راج، مھلا چوٿان، وار (۱۲)]

(۳) پايا لعل رڻن - من پايا
 ٽن سیتل من سیتل ٿيئا - ستگور شبد سمايا. (۱. ۷.)

۱. موڪش، مڪتي. ۲. دڙا ٿاڙون. ۳. انسان. ۴. مٽي رشي. ۵. شيرڪ. ۶. چاهين ٿا. ۷. اهر
 پاڻ. ۸. ڪمب. ۹. بنا ڪانسواء. ۱۰. ڏٺي، پيالي. ۱۱. سٿل. ۱۲. سڪيا، اڀرڻ.
 ۱۳. راع. ۱۴. ختم ڪري ٿو ڇڏي. ۱۵. گورؤءَ معرفت. ۱۶. لار رڙهي آملھ ھيرو.

(۲۰) اَلَيْكَ جَمْرُ بَابٍ كَرِهُوِي - هُنَا نَحْنُ سَرْتَاكُمُ اَلَيْ

دِبا كَرِهَهُ وَكَه لِيَوَهُ هَر جِبْتَه - هَم لَآكِه سَتَكُورِ بَابِي .

(۲۱) كُور كِي بَابِي وَتَه! وَا رَا بَابِي - كُور شَبَد وَتَه! اِل جَابِي

كُور سَالَاهِي سَد اِيْطَا بَابِي - كُور چَرَطِي چِمب لَابِي .

(۲۲) كُور كِي چَرَط وَتَه! اِل جَاء - كُور كِي كُتْ اَن دِن كَاء

كُور كِي دُرُزْ كَرِهَ اَشَان - سَاچِي دِرْگِهَر بَانِيْعِي مَان .

وَاڳ نِڪاري، ههلا

چوٺان، چيمب (۳)

وَاڳ بيمب، ههلا

لبهه، شبد (۱۸)

وَاڳ ههلا، ههلا

پنجران، شبد (۱۹)

(۱۲) سڄڻ مـلي سڄڻا - جن ستگور ٺال پيار

راڳ وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (۵)،
سلوڪ محلا ٽيجا

مل برتير تي ڏيايا - سڄي پراسر پيار
منهي تي من مانيا - گور ڪي شبد آبـار
ايه. سڄڻ ملي نه وڃڻه - جو آپ ميلي ڪرنا.

(۱۴) پاو ملوان مل مل ڏروان - اء من تڪو دسا

راڳ، سورت، محلا
پنجوان، شبد (۱۲)

سڄڻ ميتا هء نيري سرٿائي آيا - پرپ مله ديه. اپدسا.

(۱۵) جگهڙ جهاڳي مينهن ورسِي - پي گور دڪڻ جائِي

راڳ، سُو هي، محلا
چوٿان، اشهدِي (۱)

سمند ساگر هروِي هء ڪارا - گور سڪ لنگه گور به جانِي

سڀ دِنس رڻڻ دڪڻ، گور آهيا - وچ اڪي گور پير ڏراهي

اٺيڪ آهء ڪري گور ڪارڻ - گور پاويء سـو ٿاء پائي.

(۱۶) آندر سڃا نينهن - لايا برتير آهـطي

(۲)

نن من هـوء نهال - جان گور دڪان سامـطي

مي ستگور سڀي پرهري - ڪء گور بن جيون ماء

مي گور باڻي آڌار هـي - گور باڻي لاء رها.

(۱۷) سڄڻ سڄڻ برتير ميرا - مي ستگور ديه. دڪال

راڳ، رامڪلي، محلا
پنجوان، وار (۲)

هء نِس ديوان من آهيا - نس هردي رکـان سـمال.

(۱۸) سوء سڻدي ميرا من نن مڙيا - نام جهندي لائي

(۱۷)

پندي جڻدي ميرا آندر ننڍا - گور درسن دڪ نهائي.

(۱۹) ڪر ڪر ڇاچڪ جن نيري - لڪ مانگه دان پياري

راڳ انت نارائڻ، محلا
چوٿان، اشهدِي (۱) ۵

ستگور ڪي نس سرڌا لائي - موڪه هر گور ميل سـراري.

۱. ستگور ۲. سڪ. ۳. ستگور ۴. سڪ. ۵. آر بن ڪربان.
۶. طوفان. ۷. وکان. ۸. نڪاڻو. ۹. آموون سامهون. ۱۰. پراس، پراس. ۱۱. وچن، حڪر.
۱۲. ڏيکار. ۱۳. باد رڪان. ۱۴. موما. ۱۵. گد گد نيو. ۱۶. بهار. ۱۷. ستسنگ ڏانهن پند
پندي. ۱۸. منگتو. ۱۹. سڌاري، دڀ لڳائي.

- (۴) همدۀ ناماڻي دہ، پران - پوری ستگور پاس
 ټماڻيا کور مائځ هڅي - کور ستگور کري شاهاس
 هڅۀ کور سالاځ، له رځوون - مځي ميلي هر ارب پاس -
 (۵) جس پياري سټۀ نښون - پس آگي مسر چلتي
 ډرځۀ هڅوځ سيار - لاکي پاجي هڅوځا -
 (۶) لک ډوڙي له پلي نان کلکۀ هڅا -

- هڅۀ رڼا له وځاوځي لښد له آوي - ين دپکي کور دراري هڅۀ
 هڅۀ کد ملتي پرځۀ ټډ پکوتيا
 (۷) هڅۀ س پرېت - ساپا موه، کماچا
 پس هاء - کڅوځا کچ پاچا
 ځن لاک پرېت - پرېت کور ساچا -

- (۸) هر مائۀ سټۀ پرک - ميرا سر ټن وټۀ ټل ډوليا
 هر سکۀ کور کار کواځ - هڅۀ ټلر ايمان کا ټرليا.

- (۹) کور سالاځسي آڼا - به ټډ رنگ سپاء
 ستگور سځي من وټا - رکيا پټس ټټاء -

- (۱۰) پر اړ سپاء لگټۀ کور آڼي - آلم ډار ټاريا
 کور ټار ټار هڅي هر ډوليا - هر ډي دپک ټاريا.

- (۱۱) سټۀ سټۀ ميري پرېت پائي - مځي ميله مټر سکداسا
 اوځۀ هڅۀ کي مري سپ ټلن چاڼي لښ سټاوځ هر کيځا ټاټا.

- (۱۲) کډلي آځ کډلي آځ ملاوي - ميرا ستگور ډورا ډار -
 هڅۀ من ټن هڅۀ من ټن ډارا - پس کاپ سر ټرا ډار.

سري ډاځ، مځا
 چولان، شد (۴)
 سري ډاځ، مځا چولان،
 وار (۳)، سلوک
 مځا دځا

ډاځۀ مانهه، مځا
 پځان، شد (۱)

ډاځۀ کډلي، مځا
 چولان، شد (۴)

ډاځۀ کډلي، مځا
 چولان، وار (۱۹)

(۲۳)

ډاځۀ آسا، مځا
 پځا، شد (۱۶)

ډاځۀ وځهس، مځا
 پځان، شد (۹)

ډاځۀ وځهس، مځا
 چولان، چښ (۱۳)

۱. پرون لي کړي لي پرون. ۲. هيليان مائۀ ځن کي عام طور مان، عرب کانس ملندي
 آعي. ۳. ډاځان. ۴. آځر، پير پائين. ۵. آځار، ټټل. ۶. هاڼي. ۷. کډري. ۸. کډوڙي،
 پيشا. ۹. لوي ټي رکسي کيځان. ۱۰. پانځو، داس. ۱۱. آنيک لمون م. ۱۲. اښکار
 کري. ۱۳. آڼا، وي سيالي. ۱۴. ستگور. ۱۵. وځن، پځا. ۱۶. ځالهوځن، کټاځون.
 ۱۷. سر پر.

(۱۳) سڄڻ ماري سڄڻا - چن سنگور نال بيار

واڳ، وڏي غنيس، محلا
چوٿان، وار (۵)،
سلوڪ محلا ٽيڄا

مل ٻريتم ٽيڙي ڏياري - سڄي ٻريتم بيار
منهي ٽي من مانيا - گور ڪي شيد اٻار
اڻه، سڄڻ ملي نه وڃڻ هه - جو آپ ميلي ڪر نار.

واڳ، سرور، محلا
ٻڌجوان، شيد (۱۲)

(۱۴) پاڻ ملووان مل مل ڏروان - اهو من ٽڪو ڏسا
سڄڻ مڙيا هه ٽيري سر ٿاڻي آبا - ٻري ملهه ڏيهه اڀريسا.

واڳ، سڙهي، محلا
چوٿان، اشٽدي (۱)

(۱۵) جڳهڙ جهلڙي مينهن ڦرسي - ٻي گور ڏيڪڙ جاني
سمند ساگر هووڙ بهه ڪارا - گور سڪه لنگهه گور بهه جاني
سڀ ڏنس وٺڻ ڏيڪهه، گور اٻا - وچ اڪي گور پير ڏراهي
اٺيڪ اٻاء ڪري گور ڪارڻ - گور پاوي سڙ ٿاء پائي.

(۲)

(۱۶) اندر سڃا نينهن - لاڳا ٻريتم آهڙي

ٺن من هوء نهال - جان گور ڏيڪان سامڙي

مي سنگور سڀي ٻريتم - ڪهه گور ٻن چيوان ماء

مي گور ٻاڙي آڌار هي - گور ٻاڙي لاڳهه هاء.

(۱۷) سڄڻ سڄڻ ٻريتم ميرا - مي سنگور ڏيهه ڏڪال

هه ٽس ڏيوان من آهڙا - ٽس هردي ڏڪان سمال.

(۱۸) سڄڻ سڄڻ ميرا من ٽن هڻيا - نام جهنڊڙي لائي

ٻڌڻ جهنڊڙي ميرا اندر نيدا - گور ڏرسن ڏيڪهه ٺهائي.

واڳ، رامڪلي، محلا
ٻڌجوان، وار (۵)

(۱۷)

(۱۹) ڪر ڪر ٻا جاچڪهه چن ٽيري - لڪه مانگهه دان بيار

سنگور ڪي ٽس سڙا لاڳي - مڙهه هر گور ميل سڙي.

واڳ، ٽس نارائڻ، محلا
چوٿان، اشٽدي (۱)

سنگور ۲. سڪه. ۳. سنگور ۴. سڪه. ۵. آر ٻن ڪرمان.
۶. وڏان. ۷. وڏان. ۸. ٺڪاڻو. ۹. آهون سامهون. ۱۰. ٻريتم، ٻريتم. ۱۱. وچن، ڪر.
ڏيڪار. ۱۳. باد وڏان. ۱۴. موما. ۱۵. گد گد ٿيو. ۱۶. اٻار. ۱۷. ستنڪ ڏانن ٻڌ.
۱۸. مڱتو. ۱۹. سڙاري، ڏيڪهه لڳائي.

(۴) هــوء ناماڻي ڏهه، پـوان - پـوري سـگور پاس

ناماڻيا ڪورُ ماکُ هـيـج - ڪور سگور ڪري شاڻس

هـئ ڪور سالاهه نه رَحـيُون - مـيـي مـلي هـر ارب پاس.

(۵) هـس پياري سـئ نمهن - رِس اڪـي مـر چـلـيـج

ڏرڻ ڪوڙا سـار - ٽاڪي پـاچي ڪوڙا.

(۶) اڪ ڪوڙي نه مـلي تان ڪاڪه هـوا -

هـي ڪه مـلي پـر نه ٿڌ پـگـوڻا

هـو نه رڻ نه وهـاوي پـيد نه آوي - پـن ڏيڪي ڪور ڏراوي هـئ.

(۷) هـور سـب پـيم - مـايا مـوه ڪـاچا

پـس هـاء - ڪـوڙا ڪـج پـاچا

هـن لاڪ پـيم - پـيم ڪـور ساچا.

(۸) هـر مـباهه سـجڻ پـر ڪ - مـرا سـر پـن وڻه ٽل ڏوڻا

هـر سـڪ ڪور ڪار ڪاوهه - هـئ ڪـنر ايمان ڪا ڪوڻا

(۹) ڪور سالاهي آڀا - پـه پـڌ واک سـياه

سگور سـمي مـن وڻا - وکيا پـيم پـڙهه.

(۱۰) لوڙ پـاء لـگه ڪور آهي - آڻـم واک نهاري

ڪوڙ پـچار هـردي هـر روڻا - هـردي ڏيڪ پـچاريا.

(۱۱) سـن سـجڻ مـري پـر پـر پائي - مـي مـلهه مـٿر سـڪڻا

اوڙهه هـي ڪي مـري سـب پـس حالت مـي سـتاروي هـر ڪـاڻا.

(۱۲) ڪوڙي آڻا ڪوڙي آڻا ملاوي - مـرا سگور اڙوڙا واک

هـئ مـن ٿي هـئ مـن ٿي ڏاڙا - رِس ڪاڻ سـرڙا واک.

سـري واک، مـهلا

چوڻان، شـد (۴)

سـري واک، مـهلا چوڻان،

واک (۳)، سـلـوڪ

مـهلا ڏوڙا

واک مـانهه، مـهلا

پـهوان، شـد (۱)

واک ڪوڙي، مـهلا

چوڻان، شـد (۴)

.

واک ڪوڙي، مـهلا

چوڻان، واک (۱۹)

(۲۳)

.

واک آس، مـهلا

پـهلا، شـد (۱۶)

واک وڏهس، مـهلا

پـهوان، شـد (۹)

واک وڏهس، مـهلا

چوڻان، جـسـف (۳)

۱. پرن ٿي ڪري ٿي پوان. ۲. هيٺيان ماڻهو هن کي علم طور مان، عرف ڪالو ملندي آهي. ۳. پياڻيان. ۴. اڇر، پهر پائين. ۵. اڇار، نهڻل. ۶. هاڻي. ۷. ڪڏري. ۸. ڪوڙي، سٺا. ۹. پري ٿي رکي ڪههههه. ۱۰. پاهوڙ، داس. ۱۱. اٽيڪ ٺهڻ م. ۱۲. اڪاڙ ڪري. ۱۳. اٽا ڪي وسيلي. ۱۴. سگورڙو. ۱۵. ويڏن، پڙا. ۱۶. ٻالهون، ڪٽاڻون. ۱۷. سرڙو.

(۵) سنگور لاءِ سک.

(۱) گور کا درس دیک دیکہ دیوان - گور کا چربا ذوق توہ پیوان
 گور کی رابطت مجن کر^۲ - جنم جنم کی ہویئے مغل ہر^۳
 نس گور کے جھولاؤ پآکا - مہا اگن نی ہات دی راکا
 نس گور کی گرہ دیوئے پا^۴ - جس گور نی اکل گت جا^۵
 نس گور کی گرہ پیسے^۶ نیت - جس رسا^۷ وری سب میت .
 [راجہ گوڑی، ہکلا پنجان، اشتهادی (۹)]

(۲) اُتر گورو آراڈا - جھوا^۹ جب گور ناء
 نیتری سنگور پیکٹا - سرو^{۱۰} پی سنا گور ناء
 سنگور سیپی رتیا - درگھہ پائیئے ناء
 کھ نانک کرپا کری - جس نو ایہ، و^{۱۲} دیت
 جگ مہ، ائم کا^{۱۳} یئہ - وری کیئی کیئے .
 [راجہ گوجری، ہکلا پنجان، وار (۱)]

(۳) چن جگ جیون ابدیسیا - نس گور کے ہئے سدا گھما^{۱۵}
 نس گور کے ہئے کنیئے^{۱۵} - چن مڈ سوڈن ہر نام سٹا^{۱۶}
 نس گور کے ہئے وار^{۱۵} پی - چن ہویئے^{۱۶} یک سب روگہ کوا^{۱۷}
 نس سنگور کے وڈ^{۱۷} بن ہی - چن اوگٹ کت گ^{۱۸} پی سمجھایا
 سو سنگور ن کے پیٹیا^{۱۹} - چن کیئے مک^{۲۰} مستک یاد^{۲۱} یک پابا .
 [راجہ وڈھنس، ہکلا چوٹان، وار (۷)]

۱. تُوڑ. ۲. ایشان. ۳. لاهیان، صفا کریان. ۴. پکوی وچڑو. ۵. گھوہر، جاء نی. ۶. اُن
 پینہان. ۷. ہاجہ. ۸. من ہر. ۹. زبان. ۱۰. اکیون. ۱۱. کن. ۱۲. شیخ، ہشیش. ۱۳. کرلیا
 وچن لا. ۱۴. پرماتما. ۱۵. بلہار وچان، قربان تیان. ۱۶. وش، زحر. ۱۷. ہیج. ۱۸. اوجہ
 وڈی آہی. ۱۹. ملی نو. ۲۰. ائم، مہا.

(۳۲) پښ سڼگ گور تي چوڻي - دوک آر راکڼ.

راڼه - بلاول، محلا
پنجران، شبد (۳۲)

رديځ برگاس برگت پيا - نس باسر جاگه.

(۳۳) پښگل پربت پار پڙي - کُل چتر اکتيا

(۳۷)

اندلي لريون سوجهيا - گور پيت پښيتا.

(۳۴) نيدر يا ستگور ڌر تيري - گر گرپا راکه جن گيري

که، نازک لس گور بهاري - جاکي سمون پښج سوري.

راڼه - گونڊ محلا
پنجران، اشهددي (۸)

(۳۵) ڌنڌا ڌاوت ره گئي - من مهر شبد آند

ڌرجن لي ساجن پئي - پيتي گور گورند.

راڼه راءکلي، محلا
پهلا، دکطي اونکار
(۳۶)

(۳۶) جهسا ستگور سٽيدا - نيسو هي مي ڌب

وچڙ يا ميلي پريو - هر درگه، کا بسيت.

راڼه راءکلي، محلا
پنجران، وار (۱)

(۳۷) اک در شيوه درد و نچائي - اوء درگه پښدي ستگور چڏائي

هومي بدن ستگور ٿوڙي - چت چنچل چل نه دينا هي.

راڼه مارو، محلا
پهلا، سولهو (۱۶)

(۳۸) گور کي داف نه مپي کوني - جس بخشي لس تاري سوني

جهر مرڻ دک ٿيڙ نه آوي - من سو پرپ ابر ايارا هي.

۱ (۱۲)

(۳۹) گور لي پوجهي تان در سوجهي - نام و هوڻا کت کت لوجهي

ستگور شيوه کي وڏائي - ترشنا بڙک گواني هي.

راڼه مارو، محلا
نيچا، سولهو (۱۳)

(۴۰) جو آيا سر سیکو جاسي - دوجي پاء باڏا جمر قاسي

ستگور راکي سي جن ابري - ساچي ساچ سمانهي هي.

۴ (۱)

(۴۱) برگتيا سور نس هتيا آندارا - اگيان متيا گور رن ابارا

ستگور گيان رنن آت پاري - کرمر ملي سک بائي هي.

راڼه مارو، محلا
چوڻان، سولهو (۱۰)

۱. پښج وکار. ۲. راڼه ۳. ڏنڌيش. ۴. پريو ۵. نثرف. ۶. رات. ۷. ڏنڌهن. ۸. جڏو. ۹. جربت.
۱۰. گيان ڏني ٿو. ۱۱. نيسي لوك. ۱۲. ننڌلڪا. ۱۳. پتڪا. ۱۴. دشمن. ۱۵. پوچائيندڙ.
۱۶. وڪيل. ۱۷. وکارن پاسي وچ. ۱۸. ويجهو. ۱۹. ايحد نشچر. ۲۰. پسا. ۲۱. کانسراء.
۲۲. وڙهن پيا. ۲۳. سورج. ۲۴. رات. ۲۵. ابرلڪ.

- (۲۲) بَرُخ دِ چينان بِي ماه - هي ستکور لاگه ساچي ٻائي
ستکور سدا دِ مال هسي - اُوکڻا شد هلاسي .
- (۲۳) چين کڙ ستکور پيتيا - سي هر کيرف سدا کماه
اچنم هر نام کن کسي من وسا - سچي شد سماء .
- (۲۴) چاري کندا سـودَٻَٽا ٻائي - وڻ ستکور نساھي هاء
وڻ ٻساگي کور ٻاها ٻائي - هر هر نام دِ هاء .
- (۲۵) سمر سمر کور ستکور اُٻا - سگلا دُڙک مٽايا
تاب روڻ کڻي کور اچي - من اچي ٿل ٻاها .
- (۲۶) هر دِ نام وساھ - کور اچي کور دِ هاء
کور اُڙي سچ کھيا - سمر سمر سچا لھيا .
- (۲۷) کور اُٻي ٻاھاري - چين اُڙن پتھ ماري
من چنڊ ٻا ٿل ٻايا - برب اُٻا سدا دِ ٻايا .
- (۲۸) سرب سکا کا دالا - ستکور ناگي سرائي ٻائي
دوسن پيتھ هوم آندا - دُڙک کيا هر ناگي .
- (۲۹) سب کور اچي اُٻا ٻائي - کور ني اچي سو حان
سمر اُڙي سي اُٻي ٻائي - شد سچا نشان .
- (۳۰) کور دُڙم کڻ اُٻي له آو - اُھ اُٻي ٿول کرڻي
چاڻ سڀا سڀر ناگ - لاگور کور کي چرڻي .
- (۳۱) کور سبک ميد - چلڻ کور چانئي
چر کور کڻي سرائي ٿل ماھ - هر هر کڻا ٿرائي .
- راڳ وڏھس، مھلا
ليھا، چنم (۴)
- راڳ وڏھس، مھلا
چرڻان، وار (۱۶)،
[ملوک مھلا ليھا]
- راڳ سورد، مھلا
بھوان، شد (۲)
- (۴۳)
- (۵۲)
- (۶۹)
- (۸۹)
- راڳ سورد، مھلا
بھلا اشھدي (۹)
- راڳ دڙو کڏاري،
مھلا بھوان، شد (۹)
- راڳ ڏناسري، مھلا
چرڻان، شد (۴)

۱. پتي برمالا. ۲. وڙول. ۳. ڳولڻي ڏلڙون آھن. ۴. ٿپ. ۵. مرض. ۶. سکيا ولي ٿر.
۷. وڙو پير آھي. ۸. ٻار پتي ٿر. ۹. اندريس ٿي قصو. ۱۰. کڻي يا چڻي پٽاندڙ.
۱۱. فاند بھند. ۱۲. خاص، ٿلڏاڪ.

(۷۰)

(۱۲) سٺل جنم - هـووي برواڻ

گور ٻار برهم - نڪت ڪر جاڻ.

(۱۱۲)

(۱۲) اُن دن چوڻ گور رُ گور نام - نالي سڌ پئي سگلي ڪام

درسن ديه سٺل من پئي - جنم جنم ڪي ڪاڙو ڪئي.

(۱۴) جا ڪي من - گور ڪي برئيٽ

نس جن آوي - هر ٻرپ چيت.

(۱۵) اُڙڏ ازل لن نون ڪو عدد - ڇهه دس ٽاٽ ٺهيو

ڪه ڪير پڙ ساگر نون ڪو - پي ستگور اوت لهيو.

(۱۶) ان گور ڪو ن - رنگيئي - گور مليئي رنگ چڙاڻ

گور ڪي پئي پاء ڇو رڻي - صفتي سچ سماء.

(۱۷) پورا ستگور پيٽيا - سٺل جنم همارا

لام نوي نڌ پايا - پري اڪت بندارا.

(۱۸) گور سر ٽالي جوڙ ن ساڪي - دوت ن سڪي سبتاني

اوت ٽاٽ نرنجن راني - نريٽ سڌ لنو لائي.

(۱۹) نالڪ ستگور سو ڏن سٽييا - جو جيء مهر رهيا سماء

ونگه لسي ڪا اڪلا - ونسي چڙي چڙاڻ.

(۲۰) اُٺا ستگور سرنئي پائي - چس مستڪ هر لڪ پايا

چن نانڪ بلهاري گور آڻي ونه - چن ٻر پلا مار ڪ پايا.

(۲۱) ستگور ملي - نه سهسا جائي

ڪس هڻ پوڄه - دوجا ندر نه آئي.

واڳ گورڙي، سڪمني

صاحب، محلا بدجوان،

اشتهدي (۸) ۱۵

واڳ گورڙي، ڪير

صاحب، شيد (۵۹)

واڳ آسا، محلا نيچا،

اشتهدي (۳) ۹

۱۴(۳)

واڳ، گوجري، محلا

بهلا، اشتهدي (۴) ۳

واڳ، گوجري، محلا

نيچا، وار (۵)

(۱۲)

واڳ، گوجري، پکيت

نامدڙ، شيد (۱)

۱. نزل ديك. ۲. رات. ۳. سٺل نين ٿا. ۴. پاپ، گماء. ۵. يروسو، شردا. ۶. هي سرار
 پيٽا ۽ فاني آهي جنهن کي ڪال رُپ چوڌاري ويڙهي ويندو آهي. ۷. پڙ. ۸. برهم.
 ۹. موما. ۱۰. ٺهارڻ، ٺهڻ. ۱۱. عطا ڪيو آهي. ۱۲. چار، بيحد. ۱۳. سچو سرون.
 ۱۴. ڏيهون ڏيهن وڌندو ٿو وڃي. ۱۵. ٻر سسا. ۱۶. نظر ٻر.

ستگور ميرا سرب پرتاپي - ستگور ميرا مار حيرالهي
 ستگور مري ڪي ڦڙهائي - پوکڻ پي هئ سبي ٿاڻي
 ستگور ميرا ٿاڻا ٿاڻا - ستگور ميرا گهر ديهان
 ستگور ڪي هئ سد بل جا - پوکڻ مارڪر هن ڪر دڪلا
 هن ڪور شيو ٻاڻس پوءِ اپائي - هن ڪور شهر ٻاڻس ڏک نه سڃاڻي
 لالڪ سوڙي سمره ٻيڏ - پاروهر ڪور لاهي ٻيڏ.

[راڳ پيرءِ، هڪلا پنڊوان، شدد (۲۴)]

- (۶) هنان ستگور رس ملي - سي ٻوري پوک ٿاڻا
 ڪور بل پوئل لنگهي - ڏرڪه - ٻي پورواڻ
 لالڪ ٿي مڪر اوچي - ڏن اپي شدد ٿاڻا.
- (۷) ڏوڻي سهي او ملي - هن ٻورا ڪور و ليا
 لالڪ ٻڌا گهر ٿان - چئي روم نه حمر حرا.
- (۸) ستگور ميرا وڏ سمرلا - هيءَ سَمالي ٿان سب ڏک ٿا
 چنڊا روڪ ڪئي هئ پڙا - آپ ڪري پرتاپال حسه.
- (۹) ستگور پي پي پي پي - ايسها ڪر ٿي ساڙ.
 ستگور ڪر ٿي ڪري - شدد سوار ٿا هار.
- (۱۰) ڪور ڪا اچن سدا اُٻاسي - ڪور ڪي اچن ڪتي حمر ٿاڻي
 ڪور ڪا اچن جيءَ ڪي سگ - ڪور ڪي اچن وڃي وار ڪي ڏک.
- (۱۱) ستگور درس اڏن ٻاراڻي - ستگور پي پي هڙ مڙي
 ستگور سگ لاهي من ڏوڻي - اُمره ٻاڻي ڪور مڪر ٻراڻي.

سري راڳ، هڪلا
 شدد (۲۲)

سري راڳ، هڪلا
 پنڊوان، شدد (۶)

راڳ مانهه، هڪلا
 پنڊوان، شدد (۸)

راڳ مانهه، هڪلا
 ٻهلا، وار (۱۲)

راڳ ڪوڙي، هڪلا
 پنڊوان، شدد (۵)

(۲۲)

۱. سڀال لوي لو. ۲. طاهر. ۳. پل. ۴. اولهن حرو. ۵. دراز. ۶. واڙهي. ۷. ستاڻي،
 ڪشت ڏکي. ۸. ڳوليا ٿولها آهن. ۹. سمر ٿوڻ. ۱۰. ٿاڻو، برق. ۱۱. سڀاڻا.
 ۱۲. مڙل ٻڌن ٿا. ۱۳. آند شدد. ۱۴. پيدا ٿي ٿي. ۱۵. جهنڊو. ۱۶. آندرا اچي جي
 مڙڪل. ۱۷. مڙڪ. ۱۸. آندرا ٻڌ ڪر ٻاڻ لو. ۱۹. پناهه وٺ. ۲۰. سڙو. ۲۱. اچي ٿاڻ
 دائر. ۲۲. واساڻن جي ٻاهر. ۲۳. ڏور ڪڍي آهي. ۲۴. چنڊل، پڪي ڪڍڙ.

گور ميرا گيان گور رديءَ ڏيان - گور گوپال پُرڪ ڀڳوان
 گور ڪي سرڻ رهڻ ڪر جوڙ - گور وُ بنا مِي ناهي هور
 گور بروهٽ ناري پُر پار - گور شيوا جبر تي چٽڪار
 انڌڪار مه. گور منتر آچارا - گور ڪي سنگه سگل نستارا
 گور پورا پائيءَ وڏ ڀاڳي - گور ڪي شيوا دُڪ نه لائي
 گور ڪا شبد نه ميهي ڪوءِ - گور نانڪ نانڪ هر سوء.

[راڳم گونڊ، مهلا پنجوان، شبد (۹).]

(۴) اڻهي ديهي گور درسو - گور چرڻي مٿا
 پيري مازي گور چلدا - پکا ٿيري هٿا
 اڪال هور رديءَ ڏياندا - دن رڻ جهٽا
 مٿن چڏيا سگل اڻاڻو - هرواسي گور سمرنا
 گور بخشيا نام نڌان - سڀو دڪم لٿا
 پوگه پڻجه پائيهو - پلي نام اڪٿا
 نام ڌان لاشان ڍرڙ - سدا ڪر ه گور ڪٿا
 سهڻج پيا پرپ ٻايا - جمر ڪا پو لٿا.

[راڳم مارو، مهلا پنجوان، وار (۲۰).]

(۵) ستگور ميرا بيمهتاج - ستگور ميري سچا ساڃ^{۱۱}
 ستگور ميرا سڀس ڪا دانا - ستگور ميرا پُرڪ ڀڳوانا^{۱۲}
 گور جڻسا نهئي ڪو ديو^{۱۳} - جس مستڪ پاڻ سولاگا شيو. (۰.۱)

۱. ڀيو ڪو. ۲. جهاز. ۳. روشنائي. ۴. ٿري مار بون ٿا. ۵. وڃن، سڀيا، حڪم. ۶. رات،
 ۷. اهر ٻاؤ، مان مان. ۸. مڙج ڪريو. ۹. اي آندو. ۱۰. گيان. ۱۱. ٿات، سينگار. ۱۲. ٿل
 بخشيدڙ. ۱۳. ديوتا.

(۲) ستڱور ۾ مدق.

(۱) ستڱور جي ڏهاڻيا - سي ڪڙن سواهي
 ستڱور جي ڏهاڻيا - سي لڙپڻ اڪهائي
 ستڱور جي ڏهاڻيا - ٻن جنم ڏر ٺاهي
 جن ڪٿه هڙتا ڪر مال هر - سي ستڱور پٿري پاڻي
 ٻن اٽئي اٽي مک اڇلي - هر دور ڪو پٿري چاهي.
 [سري راڳ، مڪلا چوٿان، وار (۱۴)]

(۲) لڏ سڏ ڏڏ هر هر ميري - جنم پٺاڻ ڪوهر گيسري
 لاک ڪوٽ خريشان رنگ واري - جو ڪر لاکا پاڻي چيٽ
 دوسن پيڪڻ پئي پٺيئا - مڪل اڏاري پاڻي ميسا
 اکڻ اڪڙ سرامي آبا - ڪور ڪر ٻي سڄ ڏهاڻي چيٽ
 جا ڪٿه ڪوچيڻ سرب آباڻي - ڏڏ پاڻي دوسن ڪر ورا پاڻي
 اوچ آبار اڪڙ لاکا - اوھ مٿل ڪورڙ ڏيکائي چيٽ
 ڪوهر گيسري آرم ٺار ليرا - مڪڻ پيا جس ودي و سيرا
 ڪور پٺن ٻن ڪي مگلي ڪاڻي - جن نالڪ سھڻ ساهي چيٽ.

[راڳ، مالتهم، مڪلا پنحوان، شيد (۱۶)]

(۳) ڪور ميري اڙحا ڪور ڪوبند ڪور ميرا ٺار ٺهر ڪور پڪوٽم
 ڪور ميرا ڏاڙ آڪا آڀو - سرب اوچ چرن ڪور شير
 ڪور ٻن اڏر ٺاهي مٿن ٺاڻ - ان ٻن جهٽ ڪورڙ ڪور ٺاڻ. (۱.۲۰)

۱. ساڙ ڏڪن ٺا. ۲. سب لڏوڙن. ۳. شرن اچن ٺا. ۴. هن لڙڪ ڀر. ۵. ٻرلڙڪ ڀر.
 ۶. عزب؛ ماڻ ٻاڻين ٺا. ۷. تو لڏوڙن. ۸. اڏوڙن سڏوڙن. ۹. وڏوڙن. ۱۰. ٻوڙو.
 ۱۱. ٻرلڙڪن ٺا. ۱۲. آبا، طرٺا، لڏوڙن. ۱۳. بي آلس، آبار.

ٺيٺي هڪ ٿاڻو سڀ ۾ اچيم. اهو ازغيبِي اسرار هو جو مالڪ پاڻ اچي ديه ۾ ديو
جمايو هو ۽ من معرفت، مريديءَ ۽ مرشديءَ جا ملاڪڙا مڃايا هئا. هيڪر پاڻ سان
پاڻ ورائي ڏسان ٿو ته اهو هڪڙو ئي هرت، خياليءَ جا خيال ڏيکاري رهيو هو، ٺٽا
رنگ رچائي رهيو هو، ڏويت جي ديار وڃي رهيو هو ۽ هاڻي ادويت جو اظهار ڪري
رهيو آهي. ائين وحدت جي وهڪ ۾ وهي کان پوءِ، مريد موت ڪيئن کائي ۽ مرشد،
مرشدي مٿان ڪنهنجي هلائي؟ ٺيٺي هڪ هئا، هڪ ئي ويا ۽ اکند آند ۾ آست ٿي ويٺا.

اڪثر طور، سڪ چاهيندو آهي ته ڳورو يا ستڱورو، ديه ڌاري ۽ موجوده هجي
نه سندس چوڻ ۾ ويهي، ٺهل ڪجي، حال اورجي، سڪيا پرائجي، آشرواد وٺجي ۽ پاس
پئجي. جيئن ٻار، ماءُ پيءُ جي سڌيءَ سار سنڀال هيٺ رهي، ڦلجي ڦولجي ٿو يا شاگرد
استاد اڳيان ويهي، اڀياس ڪري ۽ مشق پڄائي، وڌيا يا هنر پرائيندو آهي، نيئن ٺي
سڪ ستڱورو ۽ معرفت، پنهنجون شدڪاڻون ۽ سنديه ڏور ڪرائيندو آهي، نصيحتون
وٺي عمل ۾ آڻيندو آهي، معيادي آزمائش ۽ ڪسوٽين مان لنگهندو آهي ۽ ٻار ڳورو ۽
جو رهڙون ۽ راز سڃاڻي، پريڪشائن مان پاس پئي، آتمڪ آزادي حاصل ڪندو آهي.
پر ڪي الله لوڪ، مست فقير، ملنگ ۽ درويش، اهڙا به ٻڌا ويا آهن جي وچارن وسيلن
ڪي وانجي، سڌو سائينءَ جي سُرئيءَ ۾ لڳا ويٺا آهن. انهن جو موليل، مالڪ به آهي نه
مرشد به آهي. جهڙوڪ ڳورو ٺاڪ جن جي موجوده مرشد جي، ملڪ ڪي ڪا معاوميت
آهي؟ وري ڪي سڪ قدرت مان، زماني مان، جيون مان يا ڌارمڪ شاسترن مان سڪياڻون
وٺي، اڳاٽ ۾ ايڪاڱو ٿي، آخر گيان جو اٺيءَ پائي، نرت نگر جا نواسي ٿيا آهن.
مثلاً، ڏهين پادشاهي، ڳورو گوبند سنگ مهراج جن، سڪن ڪي گرو گرنٿ ڪي، ستڱورو مڇڻ
لاءِ هدايت ڏني هئي. مطلب نه جتان سڪيا ملي سگهي ۽ روحاني سفر سڦل ٿي سگهي،
سوئي ستڱورو آهي. چنبر نه رنگيءَ جا رنگ نيارا آهن. سڄي سڪ جي ساهڻ،
ستڱورو ٿي، ڪڏهين ڪهڙي رڻپ ۾ اچي نه ڪڏهين ڪهڙي رڻپ ۾. ٻو آهي اهرني
رڻپڌاري جو رنگ ٿو مڃائي. رڳو من رڻپي ڪوڙو اچو اڇو اڇل هجي نه ڳوڙهو رنگ. اڳي.

ستگوروء جي ضرورت مهسوس ڪرڻ ۽ مهما ڄاڻڻ کانپوءِ سندس سڃاڻپ ڪرڻ
سڃاڻي ٿيڻ ڪري. سچ ۽ جوت جي پوري پڇاڻ پوڻ گهرجي، ڇو ته اڄ هر ڪو گهر ڇوڏ ڪيل
با رال، گهڙوڙا ڪپڙا، اڇا ادا سي يا ٺيلا وستر پھري، چار چيلا چاڻي گڏ ڪري، پاڻ
کي گورو سڏائي، جهانجهه جهجهوڙ وڃائي يا چو منتر جا چالا ماري، پرمانا ڏانهن پادوروت
ڏيڻ جي هام هڻي ٿو. ڇو پاڻ انڌو آهي سو ٻين کي ڪيئن وات ڏسي ٿو؟ ڇو پاڻ بونلڪن
جو محتاج آهي سو ٻين جي پرداخت ڪيئن لهندو؟ ڇو پاڻ سڪڙو آهي سو ٻينجي سڪن
کي ڪيئن ڏيندو؟ جنهن پاڻ نه پائي سو ٻين کي ڪيئن ٿار مان ٿار ڏيندو؟ ڇو پاڻ عرض
دراس جي هلاڪين پر هٿوراڙيون هڻي ٿو سو اڳلن کي عشق اگم پر ڪيئن آئيندو؟ ڇو پاڻ
پاڪڊ ۽ ڪوڙ ڪمٽ پر گستر پيو آهي سو ٻين کي سچ ڪيئن سڀي سگهندو؟ ڪوڙ ڪوڙ
سان گڏو نه سچ اوزوئي بڻجي پوندو! تنهن ڪري گورو امرداس صاحب فرمائين ٿا :

گورو جيان ڪا انڌلا - سڪم پي انڌي ڪرم ڪريسن
اوڻ پائي چان آڻي - نت جوڻو جوڻ اوليسن .

راڳ راءِ ڪاڻي، مٽلا
ٺيڄا، وار (۱۰)

ستگور اهو جو وڪارن جو نوروت ڪري، ٻڌن ۽ پاپ ٺاس ڪري، اڻسندھ
۽ سوچھرو آڻي، اڻديا دُور ڪري، ڪمٽ کي سمٽ پر بدلائي، ڪوڙ مان ڪڍي سچ
پر آڻي، پرڳه مان ڪڍي ٺياڳه پر آڻي، جيون پالرا جو پٽ ٻڌائي، هردي جي پاس
ٻجھائي، انڌر پر سڪ ۽ شانتِي آڻي، نام جو گيان ڏئي، پگتيءَ جو پندار بخشِي، پريءَ جو
پريم لڳائي، رنگ رتڙو ڪري، جهڙو هڻا جي چڪر کان ڇڏائي، پرم بدئي بهڄائي ۽
جگندات پر جوتي جوت ڪرائي. اهڙوئي ستگورو سڃاڻي، سڪم کيس پوءِ پھچو پاڻ سنڱي
ٿو ۽ پيچو ڪري ٿو. نه کيس پئي ڏئي ٿو ۽ نه سندس پٽ ڇڏي ٿو. سندس پٽ لالند
پڪڙي، پٽ پوي ٿو. پوءِ پٺيان وري ڪونه ٺھاري ٿو. گورو رامداس صاحب فرمائين ٿا :

جس مليئي من هوءَ آئند - سر ستگور ڪهيتي
من کي ڏيڏا پس جاء - هر پرم بد لهيتي .

راڳ ڪوڙي، مٽلا
ڇوڻان، شبد (۱۴)

اهڙو ستگور سچو آهي. اهڙو پارڪ پورن پارڪو آهي. اهڙو وڻند شتا ڏياريندو،
ڇو نه کيس مرض ۽ دوا، ٻنهي جي پوري پڙوڙ آهي. اهڙن ستگورن جي پٺيان سچو
سندس لڳندو ۽ سڀ امت ٻڌا ۽ فنا ٿيندي، جيئن پونئو گن مٿان، ماکوڙا مٿان مٿان،
پٽنگه شمع مٿان ۽ عاشق معشوق مٿان، بنا ڪوت جي، بنا سوچ جي ۽ بنا ٻڌ داء جي،
رڳو توڪل جي لڙي ٿي. باقي اڏڙا جهڙا پاوا پائين ۽ ساڌو پٿير نه پھچي پٽ پوڄا ۽

پتو پڄي سگهندو ۽ نه آنت لهي سگهيو. ستگورو اترجائي ۽ چاڻي چاڻڻي آهي. کيس ظاهري توڙي ڳجهن ڳالهين جي معالوميت آهي. هو هميشه تريا اوستا ۾ رهي ٿو. جو پاڻ بولي سو پرميشر ٻڌي ۽ تربت ائين ئي ٿي پوي. ستگورو آهي سونهن، يارڪو، دانار، مهران، آس ڀڄائيندڙ، منشا ٻڙي ڪندڙ، پاپ ناس ڪندڙ، پاپيءَ کي ٻوٽو ڪرڻ وارو ۽ انسان کي ديوتا بنائڻ وارو. پاڻ ڪرڻا، پاڻ ڪرڻهار ۽ سڀ جو آڌار. ستگورو جي پيٽ ۾ اهو ڪو نه اڇڙو سمرت، ڪلاوان ۽ شڪتيوان ڪونه آهي. سندس وس کان ٻاهر ڪڇ ڪونهي. جيئن وڻيس تيئن ڪري، جيئن چاهي تيئن ٿئي. سندس پٺون ڪلا ۽ اٽل شبد سان سڄي سنسار جو آڌار ٿي سگهي ٿو. ستگورو سکر کي اترمڪي ۽ ۾ آڻي، اٺيءَ جا اشارا ڏياري، اڄهه، ڳجهه سڀي ٿو، اڪل ڪلا ڏيکاري ٿو، اڪت جي ڪٿا ڏيئي ٿو، اٽڪ ڏيکاري ٿو ۽ اڪر جي گر جو گيان ڏئي ٿو. اهو گيان پرم گم تي پهچائي ٿو.

ستگورو هڪ مها نيرت يا پوتر آستان مثل آهي، جنهن ۾ سندس گيان ڏانوان لاشان ڪري، من جي مئل مٿائي سگهبي. ستگورو هڪ موهين ۽ رتن جو ساگر آهي، هيرن ۽ ماڻڪن جي کاڻ آهي ۽ لعلن ۽ جواهرن جو ڀاڙو خزانو آهي. ستگورو گویا ڌرم جي ڌرتي آهي، جتي اُمرت پوکي اُمرت جو ڦل پائبو. گيان جي کيتي آهي جتي پري پري ۽ پورن جو ٻچ ڇٽي، نام جو لاهارو لڳبو. سچ جو سانڍو آهي جنهن ۾ سم، سڪ، سم، صدق، سندس، سمر پاوا ۽ سر درشتيءَ جا سڪا جڙن ٿا. ستگورو جي مهما جو پيد برهما، وشو، مهيش يا اندر نه پائي ڪونه سگهيا. ستگورو جو آکاڙو، هنن سڀني جي بهج کان پري آهي، جتي نه آهي پاڻي نه هوا، نه ڌرتي نه آسمان، نه ڏينهن نه رات، نه اڻن نه مان، نه آڪاري نه ناڪاري، نه سکر نه ڌڪ، نه سم نه آسم، سڀني پيڊن کان خالي ۽ سڀني نگرن کان نيارو. ستگورو جو نواس اتي آهي جتي خود اکر، اگوچر ايشور آهي. ستگورو جو وڏاڙو ڳاڻائي کان ٻاهر آهن. سندس وصفون بيان ڪرڻ کان مٿي آهن.

ستگورو جو درس ڪنهن وڏاڙيءَ کي ٿو نصيب ٿئي. ستگورو جو سکر ۽ سڪيا وٺڻ سڄي شيوڪ کي ملي ٿي، جنهن ۾ انسانيت جا اٽڪ موجود آهن ۽ اسرڻا لاءِ آيا آهن، جنهنجي سواءِ ۽ سڪ، سچائي ۽ سچائي، مڃتا ۽ مراد، لياڻ ۽ ويراڻ جا سلا سمایل آهن. پوءِ سکر ۽ ستگورو، ٻئي هڪ ٻئي ڏانهن چڱو وانگر ڇڪجن ٿا، پوءِ نه ذات سچائي ذات کي. سکر جي اوچ ۽ لائڻي لازمي ٿي نه آهي نه ستگورو جو ساهڻو ٿيو نه آهي. پوءِ نه ٻئي هڪ ٻئي کان ڊلڪ نه پري نه ٿيندا ۽ نيٺ پاڻ ۾ هڪ ٿي ويندا. جدا هئا ڪٿي جو وري جيتري جدائي ڪن؟ اهڙي شيوڪ لاءِ ستگورو ماءُ، پيءُ ۽ پتر سمان آهي. جو شيوڪ کور ڀڳتيءَ ۾ ستر نشو و رکي ٿو، کور شيرا ۾ مشغول رهي ٿو ۽

ستگور سائين .

سري کرز کرلت صاحب و گوروء کي کور داؤ يا ستگوروء نه سڏيو وار آهي . صاحب
 صاب سمجھائيو آهي نه گوروء کان سواء نه کيان ملي سگھندو ۽ نه گت ئي سگھندي . ويد ،
 شاستر ، پُراڻ ۽ بڻسڪ ، سڀ اهر پڪارين پيا نه ستگوروء بنا ، نه رڻجائي وار کولي سگھو ۽
 نه مڪتي پراپت ئي سگھندي . هيءُ سمجھائي ئي گت وڃار آهي ۽ مها گمان آهي ،
 جهنجي پرتاريءَ سان ، رڻجائي ستر شروع ڪري سگھي ٿو . انهيءَ ستر جي سڦلن لاءِ ،
 پرماتما ، پنهنجي شڪتيءَ جي ڪلا ۽ وحدت جي واڳ ، گوروء جي هٿ وس ڪئي آهي .
 سڄي گوروء بنا ، پاڻي پڙهڻ يا پڙڻ نه ڪجي ، ڙڪي يا اڏروي لڳندي ، بانٺ پڙجائون
 ۽ ڪرم ڪالڊ پرمڻ ۽ بيڪن هر پلائيندا ، پاڪڊ ۽ ڪهت ختم نه ٿيندو ، هر دو اڙجل ۽ لوهل
 نه ٿيندو ، من جي چڻچلنا دڙو نه ٿيندي ، سمجهه سرتي نه ٿيندي ، امار ، منتر ۽ شندل
 پائو ، اڳيان جو اڏڪار ٽاهر رهندو ، پشما جو ڪپڙو ئي گذارو ، چوراسي لڪه چوڻن جو
 چڪر هلندو رهندو ، جڳتي مڪتي پراپت ڪان ٿيندي ، سائينءَ جي وات چسي سڏ نه
 رهندي ، ڏٺيءَ جو در ڏرلوي نه سگھو ۽ نه روپي ڪو ڪڏهن برهم نه پائي سگھو . سو
 ساڌڪ جي لڙيءَ ۽ ڪاميابيءَ ڪارڻ ، ستگوروءَ بالڪل ضروري آهي ، جو سندس قدم
 قدم تي سار لهي ، لوڏن ۽ جهاکن کان بچائي ، ڏڪن ۽ ڏڪن مان چٽائي ۽ آخر آڱر کان
 واپي آخر لنگر هر پڄائي . موڪش جي ڪهڙي گوروءَ وٽ آهي ، جهن سان من جو منجهل
 ست سمجھائي سگھو ۽ دل جي ڙڪي کولي سگھي . گرومست ئي هريءَ جي دٻار
 نالن پوڄائيندي . رچيل بيڪ ، پوءِ پاڻوي اڏو ڏوڪي ويندو . صاحب پرماتمن ٿا :

- (۱) اڇو گورو جگس اڙانا - پڙلا چوڻان کائي
 مَر مر جمعي سدا دک پائي - دَر کي خبر نه پائي .
 واڳ پير ۽ مڃا
 لهجا ، شمد (۸)
- (۲) گورو ڪڏهي سادو اڙل - من ڪو لائن چيت
 نانڪ گورو ٻن من ڪا طاق نه اڏوڙي - اُڙو نه ڪڏهي هيت .
 واڳ سار لنگر ، مڃا
 چوڻان ، وار (۱) ،
 سارو مڃا دڙجا

ستگوروءَ جي هوما آهار آهي . گوروءَ ۽ گوبند هر ڪوبه پيد ڪونه آهي . هو نه ارهم
 و . نهن ڪري پرماتما ۽ ستگوروءَ کي هڪ ڪري سمجهڻ کپي . ستگورو نه
 آهي اڙج ، اکر ، آهار ، اُٺاڻ ، اُٺڪ ، اُڀرو ، اُڀولير ، آڊ جڳاڏي ، آهاسي ، جهن جو نه اُڙو

واحد واحد ستگورو هئي - جو سچ دروڙائي سوه
 ناڪ ستگورو واحد واحد - جس تي نام پراپت هوء.

[سلوڪ، دهلا چوٿان، (۲)]

(۴) ڪيان اُٿڻ پئي يَٽَيا - ديڪر نسرٽن پاء
 گهم ٻرڪت سڀ جا ٿيئي - هي من راکي لاءِ
 اُٿا ستگورو جي ملي - نان سَهي ٿي ملاء.

(۵) گورو جنان ڪا اُٿلا - ڇيلي ناسي لاءِ
 ٻن ستگورو لاءِ نه پالئي - ٻن لاري ڪيا سَئا
 آءِ ڪيا پڇاڙيا - جڏهن سَهي گهر ڪاء.

(۶) حسدي اندر سچ هئي - سو سچا نام مڪر سچ آلائي
 اهر هر مارڪر آپ چلدا - هورنا اهر هر مارڪر پائي.

(۷) نالڪ پري آپ ڪڏ - نان پارڪر جاڳ
 روڪ دارون دروي آڏي - نان ويد سڄا
 وات نه ڪري مائلا - جاڳي مهان
 مَول حسا ڪلا ڪري - هان لائي هان.

(۸) جنم مري تري گن ڄڻڪار - چاري بيد ڪٿو آڪار
 ٽن اوستا ڪهه وڪيان - تَرتا وستا ستگورو تي هو جان.

(۹) جس مليئي من هوء آند - سو ستگورو ڪوئي
 من ڪي ڏنڊا پس جاء - هر ٻر پد لهيئي.

۱. شرمون. ۲. ٻڙ. ۳. دُرو ٿي ٿو. ۴. لڪل. ۵. طاهر. ۶. ايڪاگر. ۷. جلدي، بنا لڪائڻ جي.
۸. اڪيانئي، اڻڄڻو. ۹. لڪائو. ۱۰. سواد ايندو، ڪارج پند ايندو. ۱۱. سچائي. ۱۲. ڄاڻو.
۱۳. ڇڪڙو. ۱۴. مزمان. ۱۵. نسا، سار. ۱۶. آبديش. ۱۷. وڪارن کي ناس ڪري ٿو.
۱۸. ٻرپس رکندڙ، موه لڳائيندڙ. ۱۹. چوٿين اوستا. ۲۰. اڙچي ٻڌو، جي پراپتي.

(۳) سنگور جي سڃاڻپ.

(۱) سو سنگور شيوه ساڌ جن - چن هر هر نام ڏور ٿاڻا
 سو سنگور ٻُجهه ڏنس رات - چن جگنيات جگديس جهانڻا
 سو سنگور ڏيکھه ڏک ڏمڪ ڏمڪ - چن هرڪا هر پڻڪ ٻٽاڻا
 ڏس سنگور کي سڀ ٻڌي ٻُجهه - چن موهه اُڏهر ڇڪاڻا
 سو سنگور سڀ ڪهڙه ڏن ڏن - چن هر پڳت پڌار لھانڻا.
 [راڳه وڏهنس، مڪلا ٽيڄا، وار (۴)]

(۲) اي من اُٿا سنگور کوچ لھه - جت شيون ٿيئي جت مرڻ ڏک جاء
 سھڻا مڙل نه هون ٿي - هڙمي شبد جلاء
 ڪوڙي ڪي پال وجهه ڏکائي - سڄ وسعي من آء
 اُٿر سانڌ من سک هوء - سڄ سڄر ڪار ڪماء
 نانڪ ٻوري ڪر سنگور علي - هر جيئ ڪرڻا ڪري رضاء.
 [راڳه وڏهنس، مڪلا ٽيڄا، وار (۴)]

(۳) واهه^۱ واهه سنگور ٻرڪه - چن سڄ جانا سوء
 جت مليئي ٻڪه اُٿري - ڏس من سیتل هوء
 واهه واهه سنگور ست ٻرڪه هي - چنر سميت سڀ ڪوء
 واهه واهه سنگور ٻرور هي - چن ننڍا اُست ٿل هوء
 واهه واهه سنگور سڃاڻ هي - چن اُٿر ٻرهم واهه
 واهه واهه سنگور نونگار هي - چن اُٿل نه ٻارا وار

۱. سنسار جو سوامي، ۲. سڄي راهه، ۳. پير، چن ۴. پير، سنسار، ۵. اُڏ، ۶. ڏن
 ڏن، شبحان الله، ۷. اُڄ، ۸. هڪ سمان، ۹. سمجھو، سياڻو، ۱۰. پرماتما جو رڻپ.

(۲۱) ستگور ميرا سدا سدا - نا آوي نسا جاء
 اوهر آبناسي توك هيج - سپ مهر رهيا سماء.
 (۲۲) سقل مورت گور د اؤ سواهي - سرب كلا بر پوري
 نازك گور بار رهر بر ميسر - سدا سدا حضه پوري.

(۲۳) گور بر ميسر - ايكو جانا
 جهر تس پاوي - سو بر وانا.
 (۲۴) نه شوشكي جل نه پونا - نه اكار نه ميدني
 ستگور جو كا نهان نواسا - جهه اوكت نات آكر ذني.

(۲۵) ستگور سهجي كا كيت هي - جسو لائي پاور
 ناء بيجي. ناء اكري - نامي رهي سماء.
 (۲۶) ستگور هي پوهنا - شبد لنگهاتهار
 نئي پونا نه پاكو - نا جل نا آكار
 نئي سچا سچ ناء - پوچل ارطهار.

(۲۷) گور سرور هم هندس پياري - ساگر مهر رتن لال^{۱۲} ساري^{۱۳}
 مولي ماڻڪ هيرا هر جس گاوٽ - من تن پينا هي.
 (۲۸) گور كي پكت كره كيا پراڻي - ارهمي ازدر مهيش نه جاني
 ستگور آلڪ كهڙهه كڙهه لڪيڙي - جس بشي تسه پچاا هي.

(۲۹) جن ستگور جانا تن ايك پچاا - سري رو رهيا سكدانا
 آلم چين پرم پد پايا - شيوا سرت^{۱۶} سهائي هي.
 (۳۰) گور گوبال گور گوندا - گور دبال سدا بشدا
 گور ساست^{۱۷} سمرت^{۱۸} گت^{۱۹} گرما - گور بوگر آستاا هي.

واڳ - سوهي، محلا
 چوٿان، اشهدي (۱۳) ۲
 واڳ - بلاول، محلا
 پنجوان، شبد (۴)
 واڳ - گونڊ، محلا
 پنجوان، شبد (۸)
 واڳ - رامكلي، محلا
 پنجوان، شبد (۳)
 واڳ - رامكلي، محلا
 تيجا، وار (۱)
 واڳ - مارو، محلا
 بهلا، اشهدي (۲) ۲
 واڳ - مارو، محلا
 بهلا، سولهو (۲) ۸
 واڳ - مارو، محلا
 چوٿان، سولهو (۱۵) ۱
 واڳ - مارو، محلا
 پنجوان، سولهو (۱) ۱

۱. لرد بک. ۲. قبول پيل. ۳. ٺي گڻ. ۴. هوا. ۵. آسمان. ۶. ذرلي. ۷. نواس. ۸. پرمالما
 ۹. ببي. ۱۰. ٺي. ۱۱. اگني. ۱۲. پيا ڪئين. ۱۳. پڇي پڇي. ۱۴. چانو آهي.
 ۱۵. ڌيان. ۱۶. شاستر. ۱۷. سمريون. ۱۸. ۱۹. ۲۰. نڪال.

(۱۱) ستکور بُرک د بال هج - حسو سُم سب گوء
ایک دِرشَت کر دیکدا - من پاوَلی تی سَد هوء
ستکور وح اُمرت هج - هر اُمر هر پَسد سوء.

(۱۲) ستکور ذِرايِ ذوم هج - لِس وح هیها کو بَحتی لَها نل پانی
کرر سَکی اُمرت بَها - لِس اُمرت قِل هر پانی.

(۱۳) سا ذوم پتی هر پتاوَلی - حَیتی مرا ستکور پتا آء
سی حَسب پتی هر پتاوَلی - حَیتی مرا ستکور دیکدا هاء.

(۱۴) ستکور بُرک اُمر هج - جس اُندر هر اُردا رَها
ستکور لو اُز کوء نه سَکی - جس قُل سِو حَظا رَها.

(۱۵) کرو کي مهما کا کهان - کرر بُسک سَف سَر
او هء آد حَکادی حَکها هَک - پدِروا پسر میسر.

(۱۶) سَمند وِرول سِرور هر دیکدا - اِک وَسف اُز پ دیکانی
کرر گروند گروند کرور هج - نالک پَسد نه پانی.

(۱۷) پلهاری کرر آهلی - دِله سَای سَد وار
چن مائس لی دِوَلی کِیتی - کوف نه لاکي وار.

(۱۸) کرر اُزوی اُزوی کِیتی - بَخش اُپتی کر دلی
لِس اُند مک بابا - ناز سَکی سَکی و سالبابا.

(۱۹) کرر سائر وِلی یو اُزوی - اُمرت سَمب چَکها لَهي دُوروی
هر رس چورک چَکها بَرب پاوی - سِرور مه هَس پان پَس پاوی.

(۲۰) کرر پیاری هر شیریا - کرر دَن کور دَنو
کرر هر مارک دَسیا - کور پَن و د پَنو.

۱. هک سمان. ۲. نظر. ۳. یار وَن تا. ۴. پدوی، دوحو. ۵. بچ چتی، پوکي. ۶. سربیدک،
سرسز. ۷. وایک آهی. ۸. بچی، پچی. ۹. ساف دِپندز. ۱۰. وریک. ۱۱. اوانلی.
۱۲. ولرزی. ۱۳. عصب. ۱۴. تازوب. ۱۵. دهازی. ۱۶. سوبن دُعا. ۱۷. انسان مان.
۱۸. دبر. ۱۹. کمانه تاب کوانی. ۲۰. چکهن. ۲۱. چکن تا. ۲۲. زری نسا هَس.
۲۳. سَمب. ۲۴. پرمالبا. ۲۵. پتاوَر آهی. ۲۶. بچ.

واژه آسا، محلا
پدهران، شد (۱۰۴)

واژه آسا، محلا چولان،
چسب (۱۰۴)

واژه آسا، محلا پهل،
وار (۱)

واژه سوروک، محلا
پدهران، شد (۸۲)

واژه داسری، محلا
پهل، اشتهدی (۱۱)

واژه لنگ، محلا
چولان، شد (۱)

(۲) جو ٻولي يورا سنگور و - سو پر ميسر سٽيا
 سوئي ورتيا جگت مهر - گهت گهت سٽيا
 بهت وڌائين صاحب - نهه جاني گٽيا
 سچ سهج آند سنگور پاس - سچي گور مٽيا
 نانڪ سند ساري پار برهم - سچي جهه پٽيا.

سري جپ صاحب،
 محلا بهلا، پوڙي (۵)

سري واڳ، محلا
 بهلا، شبد (۹)

سري واڳ، محلا
 پنجوان، شبد (۲۰)

واڳ مانجهه، محلا
 بهلا، وار (۱)

واڳ گوڙي، محلا
 ليچا، شبد (۲)

[راڳه بلاول، محلا چوٿان، وار (۱۲)]
 (۵) گور مک نادن گور مک ويدن - گور مک رهيا سماني
 گور ايسر گور گور گور برما - گور پار پٽي مائي

جو هٿ، چاٿان آکان ناهي - ڪهڙا ڪٿن نه جاني.
 گور پوڙي پٽي گور و - گور ٿلها هر ناء
 گور سر ساگر پوهيو - گور نيرت درياء

جي نيس پاري اڇلي - ست سر ناول جاء.
 (گور دانا سمرت گور - گور سپ مهر رهيا سماء
 گور پرميسر پار برهم - گور ڏبدا آبي ڪراء.

(۸) گور دانا گور هوي گهر - گور ديهڪ نه لوء
 امر پدارت نانڪا - من مائيئي سڪه هوء.

(۹) گور ني گيان پائي جن ڪوء - گور ني بوجهي سيچي سء
 گور ني سهج ساچ بيجار - گور ني پائي مڪت ڏنار.

(۱۰) جهه سنگور - نهه ست سنگت بڻائي
 جهه سنگور - سهجي هر ڪا ڪائي
 جهه سنگور - نهان هوءي شبد جلائي.

۱. ٻڌي ٿو. ۲. ڦهلاجي وڃي ٿو. ۳. چئي ٿو. ۴. گيان. ۵. عيما. ۶. پروان ڪيو آه.
 ۷. برهه نما. ۸. گور وء جي ڪه مان نڪرن ٿا. ۹. آند شبد. ۱۰. ويدن جو گ.
 ۱۱. ڏاڪو. ۱۲. ڏاڪو. ۱۳. ترهم. ۱۴. جهاز. ۱۵. برف. ۱۶. ڏ.
 ۱۷. ڏاڪو. ۱۸. دروازو. ۱۹. جتي. ۲۰. پاٿر اڏو.

(۲) کور دایو مانا کور دایو پنا - کور دایو سوامی برمیست
 کور دایو سکا آکیان پست - کور دایو پستد پستودرا
 کور دایو دانا هر نام ابدی - کور دایو مست تودرا
 کور دایو سالت سست پستود - کور دایو پارس پارس پرا
 کور دایو تیرست آمرست سرور - کور کیان مچن ابرم پرا
 کور دایو کورتا سب پاپ هرتا - کور دایو پست پست کرا
 کور دایو آد جکاد جک جک - کور دایو مست هر چپ آدرا
 کور دایو سکت پست میل کر کرپا -

هر موزده پاپی چست لک ترا
 کور دایو ستکور پارتو هر پرمست - کور دایو ناکهر ناکرا.

[راجه گوری، مکتا پنخوان، باون اکری (۱)]

(۳) سو ستکور دن دن - چن پرم کور تودرا
 سو ستکور واده واده - چن هر مچن جودرا
 سام نستان اکت - کور دایو دار کور
 مچا روک اکتال - پستی پندار کور
 پایا سام نستان - پست پست پراپا
 چستا چست ابار - آپ پست پست
 مچا کپی نستان - کور سورت دایو
 کور پارتو هر پرمست - ابرم اکت اکت.

[راجه گوری، مکتا پنخوان، وار (۱۶)]

۱. پتر. ۲. دایو کندر. ۳. مانت. ۴. پاد. ۵. وچن. ۶. اذار کندر. ۷. پدی.
 ۸. لک، چو. ۹. نلا. ۱۰. اشان. ۱۱. پرماتا. ۱۲. ناس کندر. ۱۳. پاپی کپکار.
 ۱۴. پرت. ۱۵. وندنا. ۱۶. نلو. ۱۷. سرت لکائی. ۱۸. دارون، دوا. ۱۹. پالاک.
 ۲۰. نلا پشی آبی. ۲۱. کتیر اثر. ۲۲. ترپه.

(۲) سنگور جي مه-ما.

(۱) گور پر ميسر^۱ اوجيئي^۱ - من ن لاء پيار
 سنگور دانا چيئي^۲ کا - سڀ سڀ دي آڌار
 سنگور پڻ ڪماوڻي^۳ - سڀا اڻه^۴ ويچار
 ٻن سادو سنگت رڻيا - مايا موهر سڀ چار
 ميري ساڄن - هر هر نام شمال
 سادو سنگت من رسيئي^۵ - اودن هوويي^۶ گهاٽ^۷. (۱۰ ر.)
 گور سمرت^۸ آڀار گور - وڏ پاڳي درسن هوءَ
 گور آڳوڻو^۹ نرملا - گور جهڙو^{۱۰} آڌر نمر ڪوءَ
 گور ڪرنا گور ڪرڻهار - گور مک^{۱۱} سڀي^{۱۲} سوءَ
 گور تي باهر ڪڇ نهئي^{۱۳} - گور ڪيٽا^{۱۴} لوڙي^{۱۵} سو هوءَ
 گور نيرت^{۱۶} گور پاد جائف - گور مينا^{۱۷} اودن هار
 گور دانا هر نام ديتي^{۱۸} - آڌرئي^{۱۹} سڀ سندس
 گور سمرت^{۲۰} گور نر ڪار - گور اوچا^{۲۱} آڳر آڀار
 گور ڪي مهما آڳر هي^{۲۲} - ڪيا ڪئي^{۲۳} ڪئن هار
 چيڙي^{۲۴} قل من باجيئي^{۲۵} - پيڙي^{۲۶} سنگور پاس
 پوڙب^{۲۷} لکي پاوڻي^{۲۸} - ساڄ نام دي پاس
 سنگور سرڻي^{۲۹} آيا - پاهڙ^{۳۰} نهئي پاس
 هر نانڪ ڪدي^{۳۱} نه سرڻي^{۳۲} - اڻه^{۳۳} چيئي^{۳۴} پند^{۳۵} ٿيرا^{۳۶} ساس.
 [سري راجه محلا پنجوان، شبد (۲۹)]

۱. برمالما چور رڻي سمجهي. ۲. اڀديش، آڳيا. ۳. مڻي. ۴. ڪمالسي. ۵. بي آند. ۶. وڃن گور وڃا. ۷. ڪرڻ چاهي. ۸. لڳا پڇاڻيدڙ وڻ. ۹. چاهيا رکجي لي. ۱۰. اڻه. ۱۱. ڪرڻ. ۱۲. ملڪيس. ۱۳. پوء. ۱۴. آليا. ۱۵. سرڻ. ۱۶. بران.

واچ مارو، مھلا
٢٢ (١١) سولہر

واچ مارو، مھلا لھا
سولہر (٨) ٢٤

واچ پور، مھلا لھا
شمد (١٨)

واچ بسند، کسر
صاحب، شمد (٣)

واچ سارنگ، مھلا
چولان، وار (١)
ساروگ مھلا دؤھا

واچ ملار، مھلا لھا
اشمدی (٦) ٢

واچ پریائی، مھلا
بھلا، اشمدی (٤) ٣

واچ پریائی، پکس
بھٹی، شمد (١)

سولیتی مھلا چولن
کی، پت لہ (٨)

(٢٣) واچہ، بستک وید برانا - اک ١٥ سہ سواہ کانا
اھکر کھت کھت کھت کھت - بن ستگور تہ نہ پاپا.
(٢٤) باچہ، گورو ہی مود عمارا - تر تر دپج وارو وارا
ستگور پتی سح دروڑائی - سح نام من پاپا.
(٢٥) باچہ، گورو حکم اہڑانا - یولا چرونا کائی
مور حنی سدا دک پائی - دڑکی ضر نہ پائی.
(٢٦) بس اسٹ کڑ لورائی - پندی بس بات گھیری
بن ستگور بات نہ پائی - کھ کیر سمجھائی.
(٢٧) گورو گدی باھڑ لول - مس کولان چپ
نالک گورو بن کا طاق نہ اکھڑی - آورو گدی ہمت.
(٢٨) روجی کھ شپا ڈانت ہی - بڑ باز کھرہ وچار
مکس کدی نہ ہر وئی - نہ پان مود دتار
بن ستگور بدن نہ تئی - نام نہ لکھی پیاو.
(٢٩) ای بوم پڑی مود نہ کوئی - ستگور شو سدا سک ہوئی
بن ستگور مکس کھن نہ پائی - آوہ حاد مود مر حالی.
(٣٠) جن آمر لت اہ چینا - سپ ٹوکٹ ڈور آپنا
کھ، بٹی کرور مک ڈاوئی - بن ستگور بات نہ پاوئی.
(٣١) گورو بن گورو اندار - گورو بس سمجھ لہ آوئی
گورو بن سرف نہ پند - گورو بن مکس نہ پاوئی.

١. وڈی، ہالک. ٢. ڈھان یا یاد کرائی لو. ٣. پاگل. ٤. چوڑون، ڈک. ٥. ہرادی ہی
رڈم جی. ٦. راجہ. ٧. کھا، بپا. ٨. کر ڈپدی. ٩. رستر. ١٠. لنگھ. ١١. سچی راہ.
١٢. قنٹ جی. ١٣. ماڑی، محل. ١٤. دور. ١٥. سسار. ١٦. فانی بسنا. ١٧. جمپ مرٹا ہر
چکر. ١٨. جالو یا پانو آہی. ١٩. اندا، مڑو کہ. ٢٠. ڈھان. ٢١. پند پون.

(۶) مَمَكُ كُورم كُري آمهكاري - سب دُكُور دكُوم كماء
ناك مَمَكُ اَوَّل نان نيتي - حان سَكُور مَاه سَماء.

سُري راجه، مَمَكُ
چهار، وار (۱۲)،
سَلوك مَمَكُ لَمَا

(۷) باهه كُورُ هِي اَنَدُ غارا - اَكالي اَنَدَا اَنَدَا

راجه مانهه، مَمَكُ
- لَمَا، اَشتهدي (۵)

(۸) اس شدي اَنَر اَنَرَا - نِه سَم لِهِي اَس چوكي قُرا
سَكُور هِي كُهي عروم در كُلي باهي - كُور بروجي ياكُ مَلَا لَمَا.

(۷) ۲۴

(۹) اَوَل حانَا كُت رهي - كُت مِلَا هِدوي

راجه آسا، مَمَكُ لَمَلَا،
اَشتهدي (۲۲)

حمر مرغا كا دك كُت - لَم سَهَا دوي.

اَوَل حانُ لَم رهي - باثنيي كُور بُرَا

وام نام دُن راس دِي - ريسي بوم كُورَا.

(۱۰) هي سُر چَدا اَكُور - سُرُوح چَور هَرَا

ايتي چانُ هَر دِيان - كُور بِن كُور اَنَدَا.

راجه آسا، مَمَكُ لَمَلَا، وار
(۱)، سَلوك مَمَكُ دُحا

(۱۱) ساسَم ايد چَرمف سب سَوَكِي - سب اِيكا باف اِكاري

راجه كُورهي، مَمَكُ
بَهوان، شَد (۲)

بِن دُور مَكَم نِه كُورُ ياروي - مَن ويكُه كُور بَچاري.

(۱۲) هَم بَلَمَتُ كاشف مَهار - بِن سَهر لِهِي كايح سار

راجه دَسرگنداري،
مَمَكُ بَهوان، شَد (۳۴)

بِس كُور اَس بَاوَلَكُور - هَر هِي كُور دَنار.

(۱۳) سَم خِراا ايش هِي - مَن ايشيع سو خِرچي كاه

راجه بَهانُ، مَمَكُ چوران،
وار (۱)، سَلوك مَمَكُ لَمَا

سَكُور بِن هَم نِه اَرِي - سب لَكِي كُورم كماء.

(۱۴) اَم جَك اَنَدَا سب اَنَد كَموي - بِن كُور مَكَم نِه باني

راجه سَور، مَمَكُ
لَمَلَا، شَد (۱۰)

ناك سَكُور مَلِي نِه اَكِي ويكِي - كُورِي اَنَدَر سَح باني.

۱. بيهي من هي مَمَكُ لَمَلَا واروي. ۲. كالسواء، بِن. ۳. وشتا. ۴. اَوَل دَه اَنَدَا كار.
۵. عروم رُوي دَن. ۶. مَلَا مَمَكُ، مَلَا ب. ۷. اَبَر. ۸. روشتاني، چَمَكَا. ۹. چَه شاستر.
۱۰. ستاروا. ۱۱. چايي دَلِيُون اَم. ۱۲. اَكِي. ۱۳. كاه. ۱۴. طر بَر. اَدَم.
۱۵. كُورم. ۱۶. سَچي راجه. ۱۷. بيهي عروم اَنَدَر.

باب ٽيون

سٽنگور سڙنھون

(۱) سٽنگور جي ضرورت

(۱) ٻن سٽنگور ڪٺي ٺه پايو - ٻن سٽنگور ڪٺي ٺه پايو
سٽنگور وچ آپ رکيئون - ڪر ٻرگت آڪ سٽايا
سٽنگور مليئي سدا مڪت هيءَ - جن وجهه موھ ڇڪايا
اٺم اٺهه ٻيچار هيءَ - جن سڄي سٽ چٽ لايو
جگه جيون دانا پايا.

[راڳ آسا، مڪلا ٻهلا، وار (۶)]

سري راڳ، مڪلا
ٽيڄا، شبد (۲)

(۱۴)

(۲) جي لڪ استر ٻٽا پوک ڪرڻ - ٺو ڪنڊ راڄ ڪماء

ٻن سٽنگور سک ٺه پاڻي - ٿر ٿر جوئي پاء

(۳) لڪ چوراسيه ٿي پيا - ڪاهڻ دوجي پاء

ٻن گور ٺيڻ نه آڻي - ڏکي رٿ وڻ وڻ

ٻن شبدي ٻر نه پائيئي - ٻر ٿا جنر ڪراء

(۴) هر ٺر مل آت اوڃا - ٻن گور پايا نه جاء

پات ٻڙي نه اوڃهي - ٻيڪي ٻر ٿا پلاء

گور مٽي هر سدا پايا - رٿا هر رس سماء

(۵) ڪٽ درسن جوڳي سنڀاسي - ٻن گور ٻر ٿا پلاء

سٽنگور شيوڻ ٿا ڪٽ پاڻي - هر جيءَ من وٺائي

سڄي پاڻي سٽ چٽ لايو - آڻڻ جڳا رهائي

سري راڳ، مڪلا
ٽيڄا، شبد (۳)

(۵)

۱. گت پاڻي هٽي. ۲. گت پائيندو. ۳. ٻر مائما. ۴. غنم ڪيو آهي. ۵. چوراسي اڪن جو ٺهڻ ٻر
ٻيڪي ٺهي. ۶. ڇڪياسو استري. ۷. ٺٽيت ٻارو، ٻيائي. ۸. راليون. ۹. ٻيئي ٻر مائما.
۱۰. آڃاڻو. ۱۱. ٺامو. ۱۲. سانڪو، بيڪڌاري. ۱۳. ٻيهر درسن يا فيلسوفن جا مٿا. ۱۴. ٻيئي
مرڻ جي چڪر کان چوٽڪارو ملين ٺو.

ندي ٺهندو هلي، شان هوندي نماڻو رهي، هيٺن تي ديا ڪري، گهڻا ڪارن ٿي ڪميا
ري، مڙس جي مدد ڪري، دڪن سان همدردي ٿي، نيڪيءَ ۾ نروار بهي، پاڪند
سان پري رهي، لوڪ اڇا ۾ ٽڙ ٿئي ۽ پرهلاڻ وانگر آڏول بڻجي. ڦٽن جي اکين جو
بيج، زهريلي نانگن کي به نمائي ڇڏي، خوفناڪ جانورن کي شرمائي ڇڏي، سورين
کي جهڪائي ڇڏي نه ظالم ۽ قاتل انسانن ۾ به انسانيت آڻي ڇڏي. اهڙن عاشقن کي نت
گيان حاصل ٿيو آهي ۽ سچ پايءَ ٿيو آهي. اهي نريءَ جي پند تي پهچي، سچ ۾ سمائجي
وڃا آهن ۽ جوت ۾ جوتي جوت ٿيا آهن. پاڻ نريءَ ۽ پرماتما نريءَ. پئي هڪ ئي وڃا آهن.

راڳ ڪوڙي، سڪندي
صاحب، محلا پنڊوان
اشوهدي (۲) ۱۷

(۱) جاڪي رديءَ وشواس ٿرپ آيا - نت گيان ٿس من ٻرگتا يا
بيءَ تي نريءَ هوءَ هسانا - جس تي اڇيا ٿس ماهه سمانا.

راڳ سوهي، محلا
ٻهلا، شيد (۸)

(۲) نازڪ جيوتيا - رهيئي - اٿسا جوڪ ڪمائيئي
واجي باجهه سنگي واجي - ته نريءَ پند پائيئي
انجن ماهه نرجن رهيئي - جوڪ چڪت ته پائيئي.

سو اي بسدا، ٻيو ڪو نه ٿيندي ٿي قدر بڻائي سگهي ٿو ۽ نه بگاڙي سگهي ٿو.
ٿيندي ٿي قدر ٿيندي ڪرم ۽ ڳڻائي آهي ۽ مالڪ جي مٿ ۾ آهي. پوءِ ٻين مان ڏب
هيٺ يا ٻين جي لڏي خوشامد ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت؟ نريءَ کي نازڪ سمجهي،
ڏب ۾ مڙس مڙس آهي نه ڏب جي سامهون اچڻ کان اڳ ئي ٽر ۾ ڏڪڻ به. ٽر ۾ نظر
آئي. جڏهن ڏب اکين اڳيان اچي يا اچڻ وارو هجي تڏهن ان جو مٿاڙو هوشيار ٿي،
مٿ، حشمت، بهادريءَ ۽ ٿڌي سڀني سان ڪجي ۽ نتيجو پرماتما تي ڇڏجي. جڏهن کي
ڳوان جو پڻ آهي ۽ جو سنسار کان نه ٿو ڏجي، ٿيندي ٿي قدر ٿيندي سڀ شڪتيءَ جي
ر جي نتيجو ڏکڻ ڏکڻ ڏکڻ به نه کيس لڳائيندو ڪونه، ڇو ته هو، پڏجي سڀ شڪتيءَ جي
بل سان، ڳوان جو پاڻو ست ڪري پوڻ لاءِ هميشه تيار آهي. هو نه نه ڪڏهن کي ڏيکاري ٿو،
ٿو ۽ نه ڪڏهن کي هيسائي ٿو. هو نه ڪڏهن کان ڏجي ٿو ۽ نه ڪڏهن کي ڏيکاري ٿو.
هو نه ڦٽ ٽاڻ جي ٽر ۾ رهي ٿو، نيڪيءَ ڏي ڇو پيد سڃاڻي ٿو، ٻار ۽ برباد جو
ڪرم جي قانون جي مڃتا تسليم ڪري ٿو، نيڪيءَ کان متروڪ رهي ٿو، هميشه ڪرم جي
سڃاڻيءَ سان ٻالن ڪري ٿو، خرد مطلبيءَ ۽ پوءِ کان متروڪ ڪري ٿو، انهيءَ ڪري نريءَ جي بدد
وهندار وڌائي ٿو ۽ رب جي رضا ۾ راضي رهي ٿو. انهيءَ ڪري نريءَ جي بدد
هيٺ، ٽڙ، نريءَ، نرسسي ۽ نرسسي ۽ نرسسي ٿي، جيون ڏاري ٿو. ٻائيءَ بنا نه اندروني اڻيا
کي، روحاني واڌاري ۾، خاص اهميت مليل آهي، ڇو ته ٻي اندر ئي اصرار آهن.
ابندو ۽ نه وري اندروني عشق جو پتو لڳندو. انهيءَ عشق

(۲) ولڪ رحمان ڪاٺي - جن من پڙ ٻاڙ هسو
 لائڪ پي ٻاءِ باهري - رڻ کڻ سڪ نه هسو.

واڳس ملار، مڃا
 ٻهلا، وار (۵)،
 سارڪ مڃا لڀسا

ٻائي جن کي پڳڙن جو پڙ آهي، انهن جو من آهي شالڪ، سرور ٽرمل، صحت سالم، من
 اٿر، آندڙ پڳڙڪاش، لوڪ ٻرلوڪ سويلو ۽ مانڻ جڏهن سڻل. آهي آهن وار لار ۾ ٻيل ۽ رانگ
 ۾ رڻل. رجب رڪت ۽ جيون ٺهڻ ۾ پرمالما کي ڏسڻ ۽ هر هڏ، هر رڻس، هميشه کيس
 ڏٺائين. هيون جو قدر، سڄي، سمهڻي ۽ سڀاڻي ڪٿن. پڻي جي ٻيلي ۾ پڻهڻو پڙ سمهڻ.
 سمهڻي سڳاڳ ۽ سڌا سڃس رهن. وڻن آهي سڌي سڙي، ستروش جو سبڱار، ٻرل جو
 پدارت ۽ پڙ جو ڀرجڻ. اهي سڌا سڳاڳڙن وار وڃائي، ڪش تي اُڏول ٿي، راج چرڳ ڪمائين
 ٿوڻ، اُصليڪ جي حشمت سڳاڻن ٻوڙن. اهي اوچ ڪوٺي ۽ جا مالهائڙن ل ٻيل پرمالما
 کان پري ٿين ۽ نه پرمالما کائڻ پري ٿي. ڪن ۾ هڪ جي ٿي اٿن لاهي، اڀي ٻولي ٺاهي
 واس ٻوڙ ڪوڙي ڪراي ۽ آڻي هڪڙي جي آسري جو اٿر، ڪير مٽائي سگهندو؟

(۱) پي وڃ پي پي رڻي - پي وڃ ڪماڻ ڪار
 اُٺي سڪ وڌائڻان - ڊوڪهه سڪه ڏسار

واڳ ڪوچري، مڃا
 ليٽا، وار (۱۹)

پي ٿي ٿوڙي ٻائي - ٻل چڙي جڙي اُٻارو.
 (۲) جهه اڏوڳهه، پڙ ٻوي - جهه پڙ ٺهه، هر ٺهه
 ڪچرو ڪس پڇار ڪي - سم سڏه من ماهر.

سارڪ، ڪچر
 صاحب، (۱۸۰)

هتي هڪڙي شڪا مٽائڻ ضروري آهي. حذمين پرمالما سڄ آهي، ٻوڙ آهي،
 وحر آهي ۽ ڪما آهي نه ٻوڙ آهي پڙ چڙي ڪري؟ پرمالما ٺهڙ ڪرل آهي جو پڙ ڏاڍو ٻوڙ
 ۽ ڏاڍو ٻوڙ. ٺهڻ ڪري پڳڙن جي پڙ جي معنيٰ آهي نه پڙ هڻ ڪري مڙاڏا ٻوڙ، ڪرمن
 جي ٺاڙن جي ڪلرو ٺا جو، ٺاڙي ۽ ٻڌي جي لڏي ٻوڙ، ڪهت ۽ ڪڇڻا
 جي سزا جو ۽ لاهي انصاف جي ٺاڙي جو. جيون کي لاهو ٻوڙ آهي ٺهڻي ڪوڙ ٻوڙ
 ڊب هيٺي نه سگهندو. هن جو من آڙس آڙس کان آڇ ۽ ڪٿن سان پڙوڙ رهندو.

صاحب وڌيڪ سمهائين ٿا نه پڙ کان مٿي وڃي ٺوڙ، ٻوڙ جي ٻوڙي آهي، جا
 ٺا آڇ - جي ٺوڙي لاهي مان پڙاڻ ٺي ٿي. ٺوڙ آڻي ڪي ڪن ڪرلو جو ٻوڙي
 ٻوڙي جوڻ ڪرل ۽ ٽرمل پڙاڻ ٺوڙي، ڪنهن ملاڳڙي، آڙي يا ٻوڙ ۾ چالاري ۽
 ٻوڙي ۽ هر ٻوڙ ۽ ڪرڻ ڏيکاري، سرڪ ٻل جو ٺهڻ ڏيکاري يا ڪرل ۽ مياس جو
 ٻل عام ڪرائي. ٺوڙ آڇو آهي جو آس ۾ آس رهي، ڪرهن ۾ آڏاس رهي، ٻل

[illegible][illegible]

راڳ، مانجه، محلا
 پهلا، وار (۳)، ساروڪ
 محلا دوڄا
 راڳ، سارو، محلا
 پهلا، شبد (۷)

(۱) پڄي کي چرڻ ک پاڻ کي - لوڻڻ سرت ڪري سڀ
 نازڪ ڪهي سياڻپي - اڻو ڪٽ مڻلاوا هوءَ
 دوازا هوءَ

(۱) ایچہ کی برائی سیاطیعی - لو
نازک کھی سیاطیعی - جا پیچ دوازا ہوء
(۲) تہ دوازا جالپیعی - جا پیچ نہ جالپی کوء
ایک صاحب باہرا - دوجا اور نہ جالپی کوء
ایک صاحب باہرا - دوجا اور نہ جالپی کوء

(۲) ٺٽو ديوارا جاڻيئي - جاڻيئي
 اٻڪي صاحب ٻاهر - دُجا اُڙ نه جاڻي ڪو.
 صاحبن چٽاڙو آهي نه جو انسان سنساري ٻين ۾ غاڻان آهي، اهو ڪڏاچت سڪ نه
 سُمهندو ڇو نه هڪي ٺٽ سڀ وڪار وڙهي ويندو، پور پلائيئدا ۽ ٺٽ ڊاڪر ستائيندو رهندو
 هن جو من هر دم آسان آهي. هڪ نه هڪ وار اچڻو آهي پر هو نه ٻپ وڇان ڏري
 هو چيڙي ٺٽي ۽ ٺٽ جا آسرا مٽي، ٻڌڻ جي ٺٽ تياري ڪري رهيو آهي. ٺٽ ۾
 مري رهيو آهي ۽ ٺٽ جا آسرا مٽي، ٻڌڻ جي ٺٽ تياري ڪري رهيو آهي. ٺٽ ۾
 دوا نه هڪير لڪان وٽ به ڪانه هئي. سري گورو امر داس جن فرمائين ٿا:
 راج ڀارو،
 راجا، وار (۳)
 ٺٽ ۾ گيان ٺهي - پيڇ ڪي ٺاڻي ٻڌ
 ٺٽ ۾ گورو ٺٽ

راجہ عارف،
بیجا، وار (م)

(۱) جن ڪٿي آندو ڄاڻان ٿي - پيڇي ڪي زاعي ٻڌو.
زانڪ ميا ڪا ڪيا مار ٿا - جو آپ ماري ڳوڙندو.

ڀڳوان جو ڀڙو

نرياءَ جي بدوي.

دب ۽ ڀڳوان ۽ ٿي سري گرو گرنٿ صاحب ۾ اٺيڪ اُملاڪ نصيحتُون آيل آهن، جن مان چؤنڊ وڃن مٿي ڏنل آهن. صاحبن سمجهائيندو آهي ته سسار ۾ جنهن کي دب ۽ چا جو رهي ٿو ۽ چا جو رهڻ گهرجي. دنيا ۾ ڏسجي ٿو ته هر انسان گنهين نه ڪنهن دب ۾ ٿاڻل آهي. جنهن کي سڀڪي آهي سو ڀڳي ٻيو نه مٿان اهي ٻڌارٿ ڪسي يا گهٽجي نه وڃن ۽ جنهن کي ڪي ڪين آهي سو ڀڳي ٻيو نه ڪيئن گذر ڪري ٿو رهي ۽ ڪي دب رهي ٿو نه ٻڪڙهي نه ٻڙن نه ڊوهي ۽ ڪي دب رهي ٿو نه ٻڙ نه ٻڌرو ٿي پوي. ڪمزور کي دب آهي ته سائس ڏاڍائي، ظلم يا بي انصافي مٿان ٿئي. ڏاڍي کي وري ڏر آهي ته مٿان ڪو ڪائنس وڌيڪ طاقتور ۽ ٻيٺل ٿي، سائس ڪيل ڪندڙن ۽ آياچارن جو حساب ڇڪائي. انهيءَ دب ۾ جيم، ٻڪي، ٻڙن، جانورو ۽ انسان سڀ رهن ٿا ۽ اهر دب انسانن مان ٿولن، ڏرين، مدعسن، قومن ۽ ملڪن ۾ ڇڻو طرف ٻڪڙجي ويو آهي. دب ڪهڙي ڀانسي خالي خوفي ڄاڻائي ٿو، بي وجود ٿو ٿي ڪري ٿو ۽ نه موجود دشمن ڏيکاري ٿو. دب ساري سماج جو بنيادي اڇ ٻڌي ڇڪو آهي، جنهن مان لوڻ، لالچ، گھڙها، ڪڙڙ، ڪهت، ٺٽو، نا اُمدي، ٺٽو، اُٽهاڻي، اٺڪا، اُٽار ۽ ٻيا ڪيئن اُڻڪي ۽ وڪار پيدا ٿين ٿا ۽ جي وري اٺڪا اُٺان، آياچارن ۽ ٻين صورتن ۾ ٿا ۽ سسار ۾ اُٽاڻي وڌائين ٿا. دب گهڻا وڪارن جي ڄڻ آهي. اُڻڪا اُٺاڻي ۽ ٽٽا ٿا ڪري. جتي دب هوندو اُتي ٽٽا نه هوندو ۽ جتي ٽٽا نه هوندو اُتي گهڻو ڪٿان ٻڌو ٿي، ساري جڙن ٻڌا ٿي وڃي ٿي.

ڏرم، دب هر دور ۾ آهي پر ڏرم هي اُن ٻڌي ٻيٽ ٻوڙ ۽ ٻيٺ ٻڪڙ ڪار، ڏرمي اُٺن ۽ آسائين ٿي، ٻرم ۽ دب جو جهنڊو بلند ڪيو آهي. هنن ڪيئن سمن جا ٻاٽ ٻڙڄاڙن، ٻرم ٻيٺ، ٻڻ ٻيٺاڙن ۽ ڪرم ڪانڊن جا ٻاڪڊو ڇڏا آهن ۽ منهن ڏانهن کي ڪمراڻ ڪيو آهي، نه ائين وسيلي ڏيڻ ڏيڻاڻن هر وڻج روڪي سگهو، سورج، چنڊرما ۽ تارن جي ڪهاڻي ڪرڻ جو ڏور گهٽائي سگهو، آڪاس مان برسات آڻي سگهي، ٻوڙن، ڏلرن ۽ وڃندڙ ٻيٺارين هر ڪوڙ ٻيٺائي سگهو، ٻوڙن ٻيٺن کي ڪڍي سگهو، مٿل اُن ڏانڊن کي کاڌو ۽ ٻوڙاڪ ٻيٺائي سگهي يا من ٻوڙن هي ڪهڙو خير خراپي يا ٻوڙي بدعراضي مٽائون ۽ ٻوڙن اڻوڙن ڪرائي سگهيون، وغيره وغيره، جتي اڻوڙ ۾ ٻوڙن وڃائين ته آهي، اُتي من جا ٻوڙ اڻڪي اُڪندا ۽ جتي من ٻوڙ ۾ ٻوڙو هوندو،

واڳو سؤهيء هلا
ڏيلا، شبد (۸)

واڳو، بلاولء هلا
پنجوان، شبد (۳۷)

واڳو، بلاولء هلا
قوان، شبد (۱)

واڳو، مارو، هلا
تيجا، وار (۱۷)

واڳو، مارو، پيڪه
نامدو، شبد (۱)

واڳو، ڪيدار، ڪير
صاحب، شبد (۱)

واڳو، بسنت، هلا
بدجوان، شبد (۳)

(۱۳)

(۱۲) نازڪ جيوتيا مر رهيتي - اٿسا چوڪ ڪمائيتي
واجي باجهه سنگي واجي - ته نريٽه پند پائيتي
انجن ماهر نرنجن رهيتي - جوڪ جگت ته پائيتي
اٿسي پگت گروند ڪي - ڪيٽ هستي جيتا
(۱۳) جو جو ڪيندو آيو - تس آبي دان ديتا .

(۱۳) نازڪ ڪهت سنڌ ڌرؤء بارڪ - ڀڄن ماه لپتانو
اچل آهر نريٽه پند پايو - جگت جواهه حيرانو
نازڪ ڪهت پگت رچڪ هر - بڪت تاهه تر مانو
(۱۴) اٿندر اُمرت پير پور هي - چاڪيا ساڻ جا پي
جن چاڪيا سي نريٽه پيئي - سي هر رس ڌراني

هر ڪرپا ڌار پيٽا - ٿر ڪال نه واپسي
(۱۵) سنڪه چڪر مالا مالڪ پراجت - ديم پرتاپ جرم ڌريو
نريٽه پي ران بل گرجت - جنم مون ستاپ هر يو
(۱۶) جهه مندر ڏاڳ ٻرگاسيا - اٿندڪار ته ناسا
نريٽه پور رهي پور پاڻا - ڪهه ڪير جن داسا

(۱۷) سو نريٽه جن پو پيا - سو سڪيا جس پورم گيا
سو اڪانتي جس ردا نانء - سوني نهچل ساچ ناء
(۱۸) سي ڌنوت جن هر پرپ راس - ڪام ڪروڌ گور شبد ناس
پي پسي نريٽه پند پايا - گور هل نازڪ خسر ڌيايا

۱. جيئري پاڻ ڪي ماري ڇڏ، آهر پاو ڪڍي پاڻ ڪي پي ڪري ڇڏ. ۲. کانءاء
۳. سنسار ۾ رهي ۴. ان کان آڇت ٿيڻ گهرجي. ۵. ڪٿي. ۶. هائي. ۷. نريٽه. ۸. عجب
۹. رڪيا ڪندڙ. ۱۰. خبر پوندي. ۱۱. نريٽه ٿي نر. ۱۲. راجمان آه
۱۳. ڪچن ٿا. ۱۴. دڪه. ۱۵. گيان دويي ڏيهر. ۱۶. ابشور جو لب. ۱۷. اڻڪاڻو. ۱۸. ران ران جو ڏن. ۱۹. ناس ٿي ويا آهن.

(۱۱) لوبڼه كيڼن ٿبو؟

(۱) لوبڼه هډو پټه پکوان - ساذ سنگه بل ڪپو دان.

(۲) آب مٺن بيا ڪرلي عارا - پڻ پسي آلم سکه سارا.

(۳) هوڙو ٻو ٺاڻي ٺهان آسن ٻاڏو - سنگي آلم ٻالي

ٽه ٺهڙا ڏنڊا ڪر راکو - ڄمڪ ٺام من پالسي.

(۴) هڻ ٿو ٻوٽ آلائي چلڻه - ٿڌ ٿڌ ڏان پوري

پروٽ ڏاڙ ٿور ٻورا مليا - ٿڌ ٺاڪ ٻريجي.

(۵) ٻاس ٻاسري اٻڪي سراپي - اڏاڻ درشتاڻو

ٻوٽه اچي سس ٻرم ڏارو - ٻرون سواڻو.

(۶) ڄاڪي وڏي وٽاس ٻرپ آيا - ٽه گمان ٽس من ٻرڻا

پڻ ٿي ٻوٽه هډو ٻالا - ڄس ٿي اٻيا ٽس ماءِ سمانا.

(۷) اوٽ گهي - ٻوٽه پند پائجي

ساس ساس - سو کن ٿڌ ڪاٺجي.

(۸) ٻوٽه پئي خصر سڻگ رائي - ڄم ڪي ٻراس ٻهائي

ٺاڪ داس مڌا سنگ شيرڪ - لوري پگم ڪو ٿڌ ٺڌ لائي.

(۹) آلمتر جامي ڪرڻي هارا - سوئي خصر هارا

لوبڻه پئي گورو ڇرڻي لائي - اڪ وام ٺام اڏارا.

(۱۰) روگ سوگ ڏک ڪرا مرا - هر هڻه ٻڪڻاڻي

ٻوٽه هډو رعي ٺڌ اڪي - ٺاڪ هر من مائي.

واڳ ڪوڙي، مڪلا
پنڊران، شد (۱۰۸)
(۱۱۳)

(۱۳۰)

(۱۵۹)

(۱۶۰)

واڳ ڪوڙي، مڪلا
صاحب، مڪلا پنڊران،
اشمدي (۲) ۱۷
واڳ، آسا، مڪلا
پنڊران، شد (۹۹)

واڳ وڏهيس، مڪلا
پنڊران، چمپ (۳) ۱

واڳ، سورڌ، مڪلا
پنڊران، شد (۵)

واڳ، سوڏي، مڪلا
پنڊران، شد (۱)

۱. سماري ڏاڏن کان پيدا ٿي ۳۰. منهنجي آتما کي ٻرون سکه نصيب ٿيو آهي.
۳. لاءير آهي. ۴. اناحد شد. ۵. مڙل منتر. ۶. ڪيڪي. ۷. وڻي لسي. ۸. جيستائين.
۹. وڻين جو ٻار. ۱۰. جيستائين. ۱۱. ڏنڊ. ۱۲. ٺٽي ڪٽي. ۱۳. وڻهه. ۱۴. جهنگل.
۱۵. ڏسڻ جي ٻي. ۱۶. سوڙو واپڪ. ۱۷. اڀڙو هي شون وڻن سان. ۱۸. خزانو.
۱۹. ڏپ. ۲۰. سماڻي سمارڻن، من ڇوڻ ٻيڙاڻن ۽ چمڪ مڙن جا چڪر. ۲۱. ستن.
۲۲. واپڪر اچي سڪون لا. ۲۳. پٽيو ٿيو آهي.

واڳو سوهي، مهلا
پهلا، شبد (۸)

واڳو، بلاول، مهلا
پنجوان، شبد (۳۷)

واڳو، بلاول، مهلا
ثاوان، شبد (۱)

واڳو، مارو، مهلا
تيجا، وار (۱۷)

واڳو، مارو، پهڳت
ناعدو، شبد (۱)

واڳو، كيدار، كبير
صاحب، شبد (۱)

واڳو، بسنت، مهلا
پنجوان، شبد (۳)

(۱۳)

(۱) نازڪ جهونيا مر رهيتي - اٿسا جوڳ ڪمائيتي

واجي باجهه سنگي واجي - تڏه نريته پند بائيتي

اٿجن ماڻه نرنجن رهيتي - جوڳ جگت تڏه پائيتي

(۱) اٿسي پگت گروند ڪي - ڪيٽ هسٽي جيتا

جو جو ڪپرو آندو - تس اٿيچ دان ديتا

(۱۳) نارڏ ڪهت منٺ ڌروءَ بارڪ - ڀڄن ماه لپٽانرو

اچل آهر نريچ پد پاڻو - جگت جهاه حيرانرو

نازڪ ڪهت پگت رچڪ هر - ڀڪت ٿاه ٿر مانو

(۱۴) آندو آمرت پراور هي - چاڪيا ساڻ جاپي

جن چاڪيا سي نريته پتي - سي هر رس ڌراپي

هر ڪرپا ڌار پيٽيا - ٿر ڪال نه واپي

(۱۵) سٺڪ چڪر مالا لاک پراجت - ديم پرتاپ جم ڌرو

نريته پيچ رابر بل گرچت - جنم مون ستاپ هررو

(۱۶) جهه مندر ڏيڳ پرتاسيا - آندڪار نه ناسا

نريته پور رهي پرم پاڳا - ڪهه ڪبير جن داسا

(۱۷) سر نريته جن پور پيا - سو سکيا جس پرم گيا

سواڪانتي جس ردا ٿانء - سوتي نهچل ساچ ٿانء

(۱۸) سي ڌنواس جن هر پرت راس - ڪار ڪروڌ گور شبد ناس

پيچ پسي نريته بد پايا - گور هل نازڪ خسر ڌيايا

۱. جيتري پاڻ ڪي ماري ڇڏي، آخر پاڻ ڪڍي پاڻ کي ڇڏي ڪري ڇڏي. ۲. ڪانء. ۳. سنسار ۾ رهي، ان کان اڄت ٿيڻ گوري. ۴. ڪڍي. ۵. ڪاٺي. ۶. نريته. ۷. صاحب. ۸. رکيا ڪندڙ. ۹. خبر پوندي. ۱۰. نريته ٿئي ٿو. ۱۱. پراجمان آٿن. ۱۲. ڪچن ٿا. ۱۳. ڏڪو. ۱۴. گيان روپي ڌرو. ۱۵. ايشور جو ڏپ. ۱۶. اڳڪٿو. ۱۷. س. ۱۸. رابر رابر جو ڏن. ۱۹. ناس ٿي ويا آٿن.

(۱۰) پڙ نه ڪرڻ مان نقصان.

- (۱) پڙي وڃ جيرو پڙي بهت بهت - خوشيءَ مان خوشي ڪماء
 نازڪ پڙي وڻ جي مري - مڻهه ڪاليج اُت جاءِ.
- (۲) پڙي پڻ گهاڙت ڪڇ ڪڇ - آندا سڃا آندي ست
 ٻڏي ٻاڙي اڇي چاڇ - سڀس سياڻپ پوري نه ٿاڻ
 نازڪ مڻهه پورل وڻ - آندا اکر وڻ ڏٺاڻ.
- (۳) پڙي پڻ لاڳ نه لڳئي - نا من نمرل هوءَ
 پڙي ڪر ڪماوڻي - چوڻي ٿاڻ نه ڪوءَ.
- (۴) پڙي ڪٿي آندر گيان نه پڙي - پڙي ڪي ٺاهي پڻ
 نازڪ مڻا ڪا ڪا مارڻا - چو آپ ماري گروند.
- (۵) نڪت اڇي - سو برا ڪٿي ڪري
 پڪ سڃي - نٿ ڏر ٿا ٿري.
- (۶) پڙي ڪٿي - سرب پڪار
 ڪه نازڪ - ڏر ڪا پڇار.
- (۷) رنگ رهيا پڻ ڪاڻي - جن من پڙ پڙ هوءَ
 نازڪ پڙ پڙ ٻاهري - نٿن ڪن سڪ نه هوءَ.
- (۸) مڻهه پڙ ڪي سار نه ڄاڻي - ٿر سڃا چلتي ڪرڻ پڪار
 نازڪ ناوي ڪي هي سڪ پاڻا - گورمڻي آرڏار.

واڳهه مانتجهه، مڃلا
 پهلا، وار (۱۲۵)،
 سلسلوڪ مڃلا نيجا

واڳهه گ-وڙي، مڃلا
 پهلا، شبد (۱)

واڳهه آسا، مڃلا نيجا،
 اشپدي (۹۴)

واڳهه مارو، مڃلا
 نيجا، وار (۲۲)

واڳهه پير، مڃلا
 پندوان، شبد (۱۶)

(۱۹)

واڳهه ملار، مڃلا پيلا، وار
 (۵)، سلسلوڪ مڃلا نيجا،

(۲۲)

[مڃلا پيلا]

۱. هن جي اهڙي نه ملين ٻڏي آهي جو هن جو سدساري وهدوان بر شوق لڳو ايندو آهي.
 ۲. ٻپ پرمالما جو. ۳. اي معي. ۴. هن جي دعا يا پست اي آرائي آهي. ۵. پرا.
 ۶. نڪاڻو. ۷. سمجهه، پڇهه. ۸. ويجهو. ۹. جيڪو دشمن بر مڃلا آهي تنهنڪي پڇهه.
 ۱۰. ٿر هير ڪڙهيو. ۱۱. اڃائي. ۱۲. ايترو جي ڏر.
 ۱۳. مڙ جي مستي. ۱۴. سگروروءَ جو ابدش. ۱۵. هردي بر ساندي رکيو اتر.

(۱۶) یئې پېئېئې ئس كُنْ هوء - لوپ رف وچھ جء

جھ بئستو ذائف شد هوء - ئف هر كا پو دوسم مئل كراء

ئانك ئى خن سوھئي - جو ولى هر رلك لاء.

(۱۷) ساكر دېكئ ذر مرئ - يئې ئېرئ ذر لاء

كور كئ شد سئوكتا - ئانك بگا لاء.

(۱۸) يئې ئى بئراك اېئې - هر كوجئ ئرطا

كوجئ كوجئ سھج اېئې - ئر هنر ل مرئا.

(۱۹) هر كئ هر دئ ئكھ ئكئ - جس ائتر يئ پاولئ هرئى

ين يئ كئ لئ ئرير پالا - ين يئ بار ئس ائو با كورئى.

(۲۰) يئ ئى سھج پائئئى - مل جوئى جوب ائار

يئ ئى ئوئل ئكھئئ - كورمئى وئار

يئ ئى ئوئئ پائئئى - جس دا ائئ لئ بارادار.

(۲۱) يئ پاء جاكئ سى جن جاكوئ كره - هؤمئ مئل ائار

سدا جاكھ كھر ائلا وائھ - بئج ئكئ كادھ مار.

(۲۲) كسر لاي يئې جر پو ئوئا - دسا ئئى سب ئوئل

اورا ئر پائئى پيا - جء ملئو ئل كؤل.

(۲۳) هر كئ كاوه. كامطئ - سھج شد سماء

يئ كا سھج سئگار كره - سھج وهئ لئو لاء

ئانك نامن من وسئ - هر دركھ لئ چءاء.

واڭ رامكئى، مئلا
ئىكا، وار (۸)

واڭس مارو، مئلا
ئىكا، وار (۲)
سلوك مئلا چولان،

واڭس مارو، مئلا
بئهران، وار (۲۲)

واڭس ئكارئى، مئلا
چولان، چئب (۴)

واڭس ملار، مئلا
وار (۲۲)

واڭس پراپئى، مئلا
ئىكا، لئشئدئى (۱)

سلوك، كسر
صاحب، (۱۷۷)

سلوك، مئلا
ئىكا (۵۷)

۱. سائىكرو، ئماٲو. ۲. ذائو. ۳. كئمئ. ۴. سئدرو. ۵. سئسار. ۶. ئوئى پو آھبان. ۷. ئوئن

كئيان. ۸. سك، شردا. ۹. اوراٲو، پكئئى دئاران سكاكئى. ۱۰. پئائئى. ۱۱. چرو، وكار.

۱۲. چكر ئر. ۱۳. سئسارى وهئوار. ۱۴. ئوف. ۱۵. كئرى وچئى. ۱۶. وئكرو كرى.

۱۷. سئدرو. ۱۸. سھج، مالك سھج.

(۱۰) ڀڄڻ نه ڪرڻ مان نقصان.

- (۱) ڀڄڻ وڃ جيروڻ ٻهٺ ٻهٺ - خوشي مان خوشي ڪماء
 نانڪ ڀڄڻ وڃ جي مريئ - مڻه ڪالڻ اٺ جاء.
- (۲) ڀڄڻ ٻن گهاٽن ڪڇڻ ڪڇڻ - انڌا سڃا انڌي ست
 ٻڏي ٻاڙي اڀڄي ڇاڇ - سهس سياڻپ ٻري ننه ٽاڻ
 نانڪ منمڪ ٻولڻ واء - انڌا اکر واء ڏٺا.
- (۳) ڀڄڻ ٻن لاڳن نه لڳي - نا من نمرل هوء
 ٻن ڀڄڻ ڪرم ڪماوڻي - جوڻي ٽاڻ نه ڪوء.
- (۴) جن ڪٿه اندر گيان نهئي - ڀڄڻ ڪي ٺاهي بند
 نانڪ ميا ڪا ڪيا مارڻا - جو آپ ماري گورند.
- (۵) ڪٽ ٻڄهي - سو ٻرا ڪٿه ڪري
 ٻڪر سڄي - ٽٽ ڏرنا ٿري.
- (۶) ٻن ڀڄڻ ڪٽي - سرب ٻڪار
 ڪه نانڪ - ڏر ڪا ٻيچار.
- (۷) رڻگه رهيا ٽن ڪاڻي - جن من ڀڄڻ ڀاڙ هوء
 نانڪ ڀڄڻ ڀاء ٻاهري - ٽن ٽن سڪ نه هوء.
- (۸) منمڪ ڀڄڻ ڪي سار نه جاڻي - ٽرشنا جيتي ڪرڻ ٻڪار
 نانڪ ناوي ٿي هي سڪ ٻايا - گورمڻي ارڏار.
- واڳهه مانجهه، مڃلا
 ٻهلا، وار (۲۵)،
 سلوڪ مڃلا ٽيڄا
- واڳهه گورڻي، مڃلا
 ٻهلا، شبد (۱)
- واڳهه آسا، مڃلا ٽيڄا،
 اشتهدي (۹)
- واڳهه مارو، مڃلا
 ٽيڄا، وار (۲۲)
- واڳهه ٻهلا، مڃلا
 ٻهلا، شبد (۱۶)
- واڳهه ملار، مڃلا ٻهلا، وار
 (۵)، سلوڪ مڃلا ٽيڄا،
 (۲۲)
 [مڃلا ٻهلا]

۱. هنن جي اهڙي نه ملين ٻڏي آهي جو هنن جو سساري وهدوانن پر شوق لڳو ٻينو آهي.
 ۲. ڊپ ٻرماڻا جو. ۳. ٻي معنيٰ. ۴. هنن جي دعا يا ٻت ٻي آزمائشي آهي. ۵. ٻرست.
 ۶. ٺڪاڻو. ۷. سمجهه، ڀڄڻ. ۸. ويجهو. ۹. جيڪو وڻن ۾ مڃلا آهي تنهنڪي پنهنجن ٽي
 ڪرڻ ٽن جو ڊپ وڪوڙيل آهي. ۱۰. ٻڙهيو ڪڙهيو. ۱۱. اجائي. ۱۲. ايشور جي درٽاء.
 ۱۳. مڙج جي مستي. ۱۴. سڪوروءَ جو اُڀدڻ. ۱۵. هردي پر سانڍي رکيو اٿس.

(۱۶) پيچ پيچي کس کي هسوء - لوپ وٽ وڃي جاء

جڏهن ته هرڪا پڻ دڙو مٿل ڪراء

نالڪ لي چن سرهڻي - چو وٽي هس وٽڪ لاء.

(۱۷) ساڳو دٻڪڻ ڏر مڙ - پيچ پيچي ڏو ڏاڳ

ڪور ڪيچ شد ستر ڪيچا - نالڪ پڳا لاء.

(۱۸) پيچ لي پٿر ڪڍي - هر ڪور ڪيچا ڪيچا

ڪور ڪيچ ڪيچا - ڪور ڪيچا ڪيچا.

(۱۹) هر ڪيچا هر ڪيچا ڪيچا - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا

پن پيچ ڪيچا ڪيچا - پن پيچ ڪيچا ڪيچا.

(۲۰) پيچ لي پيچ پيچي - پيچ پيچي پيچ پيچ

پيچ لي پيچ پيچي - پيچ پيچي پيچ پيچ

پيچ لي پيچ پيچي - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا.

(۲۱) پيچ پيچ پيچ پيچ - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا.

(۲۲) ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا.

(۲۳) ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا - چن ڪيچا ڪيچا ڪيچا.

نالڪ نامو من ڪيچا - هر ڪيچا ڪيچا ڪيچا.

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

ڪيچا ڪيچا ڪيچا ڪيچا

واڳ گورڙي، گمير
صاحب، ٻاون اڳري
(۱۹)

(۷) ڏڏا ڏُر اڳي ڏُر جائي - نا ڏُر مه ڏُر رهيا سمائي
جڳ ڏُر ڏري نه ڏُر لاڳي - ڏُر هڻا ڏُر ارهوءَ پاڳي.

واڳ سرور، محلا
چرئان، وار (۶)،
سلوڪ محلا ٽيجا

(۸) گور پوسادي يڙ پيا - وڏ پاڳ وسيا من آء

پي پيئي من وس هڻا - هڻي شبد جلاء.

واڳ سرور، محلا
ٽيجا، اشهدي (۶) ۲

(۹) گورمئي يڙ اڳي پائي - يڙ ڪرئي سچ سار

پير پدارت پائي پائي - سچ نام آڌار.

واڳ سوهي، محلا
چوٿان، ۲ (۲)

(۱۰) نرمل يڙ پايا هرگڙا گايا - هر ويڪي رام حدوري

هر آرم رام پساربا سوامي - سرب رهيا پير پوري.

واڳ سوهي، محلا
ٽيجا، وار (۳)

(۱۱) شبد سچي رنگ لال ڪر - پي پاء سينگار بڙاء

نانڪ سدا سوهانگي - جو چان ستگور پاء.

(۵)

(۱۲) سدا سوهانگ شبد من - پي پاء ڪري سينگار

نانڪ ڪرمي محل پايا - پير راکيا آرڌار.

(۱۳) ڪاء پير من مانيا - تڻ بڻيا سينگار

ڪچا تڻ پير واپ هئي - جا شه ڏري پيار

پير سينگار نڀول رس - پوجن پاء ڪري

ن من سنڀي ڪنت ڪر - تڻ نانڪ پوک ڪري.

(۹)

واڳ بلال، محلا
بندوان، شبد (۵۴)

(۱۴) پي تي اڳي پگت پيرپ - اتر هوء سانب

نام چپت گوند ڪا - پسي پيرم پرائت.

واڳ بلال، محلا
بھلا، ٽي (۱۷)

(۱۵) ڏر ڏر مري نه بڙي ڪر - ڏر بڙي مري ڪر

ڏر مه گهر، گهر مه ڏر جائي - افس نواس سچ من پائي.

۱. پرماتما جو ڀڳت. ۲. ڪال يا دنيا جو پڙ. ۳. نه ڪري. ۴. پرماتما جو ڀڳت دل ۾ رکي راتني
سنساري ڀڳت جو پڙ نه ڪري. ۵. آخر پاڻ. ۶. اڀدش. ۷. سرينت. ۸. ماحوان حضور.
۹. گورو جو منتر. ۱۰. آگيا پٽاندڙ. ۱۱. وڏن ڀاڳن سان. ۱۲. پتي پرميسور. ۱۳. هردي ۾
سنڀالي رکيو آهي. ۱۴. جڳيا سو استري. ۱۵. پاڻ سو پاري. ۱۶. مائيندو، مائيندو. ۱۷. پتڪ.
۱۸. جنهن کي پرماتما جو پڙ نه آهي. ۱۹. مالڪ وٽ پسند پئي، اڳي بدوي پائي ٿو.

(۹) یو هټن کړي نالدا.

- (۱) یې پیچې مَل کیتیږي - لومل هووې سرور
 آلتر پرتاس مې اولر هووې - هر حې ټټې ګهر
 یې وچ پسی یې وځي - یې وچ کماوې کار
 آتې سکر وځپایان - درګه موده دکار
 یې ئې لړپټې پانېږي - مل جړلې حوسه ابار
 نالک خصمې یاري سا پلي - حسو آني بهشي کړنار.
 [راځې ګوڅري، محلا تمکا، وار (۱۹)]

واچې مانه، محلا
 نیکا، اشتمدي (۴)
 واچې مانه، محلا
 بهلا، وار (۳)،
 سلوکه محلا دوا

- (۲) یې پاء مسگار پټای - کور پوسادي محل ګهر پانی
 آن ډن سدا راوې ډن وانی - مټېنې ولګر پټاړلېا.
 (۳) یې کي چرټ کړ پاز کي - لورنې سرب کړې
 نالک ګهپې ساتیږي - از کت مسلاوا هډه.
 (۴) سبي وېلا وقف سب - حی آلي پور هډه
 نالک صاحب مړ وځي - سچا ناوړ هډه.
 (۵) یې وچ حېټ یې مړي - یې پور من مې هډه
 نالک یې وچ حی مړي - بهلا ابا سږه.

(۱۷)
 [محلا بهلا]
 (۲۵)
 [محلا لیجا]

- (۶) یې پس کوله لنگس پار - یې پور واکا پاء سوار
 یې ئن اکن پکټ یې لال - یې پور ګوڅې شې سوار
 یې پس ګاوت کچ لکچ - آندا سچا آندی ست.

واچې ګرځي، محلا
 بهلا، شې (۱)

۱. پکران هر ژ. ۲. من حی مکتبا. ۳. ټډی. ۴. پکران، لرماتا. ۵. براسر. ۶. پکران هر
 وړب یا سړوب آلدورم پانی لور. ۷. رات ډېهن. ۸. پکر. ۹. هت. ۱۰. اکمړن. ۱۱. ټټې
 ر ډېان. ۱۲. پتي ترمسور. ۱۳. آتې پېر. ۱۴. لرت پالوا هر وژر لشان. ۱۵. ستار.
 ۱۶. هردي م سبالي وکو آهي. ۱۷. باهر والکر چه کي لور. ۱۸. اکايي انسان آهن.
 ۱۹. سرور. ۲۰. کړاوت.

سري راڳ، محلا ٻهلا،
شيد (۱۱)

راڳ گروڙي، محلا
ٻهلا، شيد (۲)

راڳ گروڙي، محلا
پنجوان، شيد (۲۶)

راڳ سوڙهي، محلا
نيسجا، وار (۸)،
سلوڪ محلا دوجا

(۱۰)

[محلا نيسجا]

راڳ مارو، محلا ٻهلا،
شيد (۷)

راڳ نڪاري، محلا
چوٿان، چنيت (۴)

راڳ ڪيدارا، ڪبير
صاحب، شيد (۳)

سلوڪ، ڪبير
صاحب (۱۸۰)

من ري - سچ ملي ٻڙ جاء

پي بن زريقه ڪڙ ٿيئي - گورو مک شيد سماء.

ڏر گهر گهر ڏر ڏر ڏر جاء - سر ڏر ڪيها جت ڏر ڏر پاء

ٿڌ بن دوجي ٺاهي جاء - جو ڪچ ورتي سڀ ٿيري رضاء

ڏر پيئي جي ڏر هووي هور - ڏر ڏر مرڻا من ڪا شور.

(۵) بن هر - ٻڙ ڪاهي ڪا مانه

هر برست - ڪاهي سڪه جانه.

(۶) جهان ٻڙ ٺن ٺاه پڙ - مچ پڙ ٺو ٺاهه

نانڪ ايه پشتر - ٺت د پيا ڪيها.

(۷) پي بن پگت نه هوئي - نام نه لکي پيار

ستگور مليئي پڙ اچي - پڙ پاء رنگ سوار.

(۸) ٺت ديوانا جاڻيئي - جا پي ديوانا هوء

ايڪي صاحب ٻاهرا - دوجا اُور نه جاڻي ڪوء.

(۹) بن پي ڪمي نه برير پايا - بن پي پار نه اُتر ڪوئي

ٻڙ پاو برت نازڪ تسه لاڳي - جس اُون آڻي ڪرڻا ڪر.

(۱۰) پي پاو وچ پاء ڪوڙو ٻُجهه - هر رس پاوي پائي

جيتي گهٽ آمرت سيئي مهر - پاوي نسي پيائي.

(۱۱) جه اُٺو ٺه ٻڙ ٺهي - جه ٻڙ ٺه هر ٺاه

ڪهيو ڪبير بيجار ڪي - سنس سته من ماه.

۱. جن جهون ڪي من بر ٿهندو ڏپ آهي ۽ من ٿهندو ڏپ بر آهي، ٺن ڪي ڪال جو ڏپ
نه ٿو ڏپاري. ۲. ڪال جو ڏپ آجايو آهي ۽ اهڙو ڏپ ڪرڻ، من جي ڪهڙو آهي.
۳. ڏچي ٺڏهين جڏهين پرمائيا جي ڏپ کان سواءِ ٻئي ڪنهن کان ڏچڻ جي ضرورت هجي.
۴. پرمائيا جو ٻڙ. ۵. ڪال جو ٻڙ. ۶. ڪيڙو. ۷. جن ڪي پرمائيا جو ٻڙ نه آهي. ۸. بيد، ٻڙ.
۹. دربار. ۱۰. برير. ۱۱. آند پاء. ۱۲. آلمست. ۱۳. ڪيان. ۱۴. بورت ڪيان.

جي حڪم جي ٻوڙاري ڪري ٿي. ٽيئن ئي مڻس به پنهنجي گهير چوڌاري ٿري، ڪرم ٺاهي ٿو ۽ پاڻي چوڌاري ٿري، پراڻو پوکي ٿو. اوتار به اچي، انهيءَ چڪر ۾ ٿرون ٿا.

اها جيون جو چڪر مڻس ذات لاءِ دائما چالو آهي ۽ چالو رهندو پر هر مڻس اهو چڪر کائيندي، آزاد به ٿي سگهي ٿو. پنهنجي گهير ۾ چوڌاري ٿرندي، اها ۽ نرسا نياڻ ڪري، مرادون ۽ منشاون ماري، سڀ سان پال پلاني ۽ نرليپ ٿي جيون گهاري ٿا. ڪرم جي سانچي جو فيوز ٿي اڏاهي ويندو ۽ ڪرم جي چوڻوڙي جا ڪاڙ ٿي اڃا رهجي ويندا. نه نوان ڪرم ٺهن ۽ نه نئين پراڻو بڻجي. باقي پراڻو جا جيڪي اڻ ٿي ڪاڙ لکيل آهن سي نه وهي وهي سميتا آهن، تان جو ڪا باقي بچا يا نه بچي. جي ڪرم جو ليڪر، ائين لاڳت لاهي، سميت ٿئي نه ڪرم جي قانون جي محوري گردش به ختم ٿئي. پوءِ مڻس ائين آزاد ٿي، اصلي وطن ووندو جيئن قيدي قيد مان رهائي وٺي، گهر ايندو آهي يا پچري پچندي يا گلندي، هاند ٿيل ٻڪي پنهنجي آڪيري طرف پرواز ڪندو آهي. قيد آهي چاهي دروازا سونا هجن. پاڻو، پاڻو آهي توڙي وئڪٽ وٺي هلي. جيون جو مقصد اهو نه آهي ته رڳو سٺا ڪرم ڪري سرڳهه جا سڪه ماڻهن ۾ ڪرم کائي، ٻرم آتما آندو پرواز ڪري وڃي ۽ پاڻو مڇي، مالڪ ۾ ملي وڃي. مڻس لاءِ اها منزل مٽھوڏ آهي.



جهنگن ۽ اڀرڻن ۾ ڏکي ۽ ڏکي حمون اوسر ڪئي ۽ ڏسري اختيار ڪئي. هنن جهنگن ٿارڻ لاءِ پاڻ ڀڙڪڻ ۾ اچي پيدا، کون پاڻ ٿارڻ لاءِ ۽ پاڻي ڀڙڪڻ ۾ اٽڪل آرا ڪرڻ ٿيو. پوءِ منزل ڪڍڻ وڃي ٻوڏ لاءِ پاڻو، صدق ۽ سڪ هي سڃاڻي ۽ هي ڀڙڪڻ وٺي ٿو.

ٺي سڳي ٿو ته هن حرم جا ڪيل ڪور وسري ويا هجن پر اڳين حرمن جي ڪورن جي، هن حرم ۾ نه ڪر آي نه رهي آهي. تنهن هوندي به اهو ڳڻائي ته اڳل مصيبت جي مُڪتي مرحا ڪهي نه وٺي لکي. ڏک به غمبست آهي، نعمت آهي. ڏک ڏکڻن جي درد جو احساس ڪرائي ٿو. ڏک، دل ۾ همدردي ۽ جڙ ڏها ڄاڻائي ٿو. ڏک، دل ۾ پاد ڏياري ٿو. ڏک، ٻڙاڙا پاڻو ۽ سڪڻا سهارا ڇڏائي ٿو. ڏک، پڇتاءُ ڪرائي ٿو. پڇتاءُ، اکين مان آب وهائي ٿو. اکين جو آب اسان جو استاد ٿي، ٻار لڻا ڪرائي ٿو ۽ ٻار لڻا پرمالما جي پراپتي ڪرائي ٿي. ڏک پاڻي اچڻ جي سبق سيکارڻ، سڻن راءِ ڏيکارڻ، تنهنڪري اڃا پيدا، پراڻو اڳيان پر جهڪاءُ، ڏک کي سائينءَ جي سوعات سمجهي، صدق ۽ سندس سان سواڪش ڪر، ته من اڏول ۽ اچست رهي ۽ ڏک نه پنهنجو سرور ۽ سختي لاهي ختم ٿئي. پوءِ وري اهڙي خطا ڪانه ٿيندي جا ظلم ٻاري. لاهيءَ عهدي سان، ڏک جو مقابلو ڪر ۽ پاڻي جو ستگار ڪر. جڏهن سارو سسار حڪم جي ڏور ۽ ٻڌل آهي ته تڏهن حڪم جي لاهرائي ڪري، ڪيئن سڪ سمهندڻ؟ حڪم جي ادب ۽ چٽا ۾ ئي سڪر سڪر سمائل آهي. سڄا سالڪ سڀ اهل رخا آهن جو نه رب جي رضا ۾ راضي رهن ٿا، سوليءَ هوندي به سُر سخيون، سڪ ۽ صدق سان سهارين ٿا، اڀرائن آلي نه اڀرڻ جي آهوي اندر اڏجن ٿا. هُو هر واقعي ۾ ۽ هر حالت ۾، هوم جي هٿ چراند معاوضن ڪن ٿا ڇو ته هنن جي چمپ هي چمپنا، هر دم هوم ۾ ئي گئل رهي ٿي. پوءِ ڏک يا سڪ، هنن جي چمپ ۾، ڪيئن ٿاڻڪ ۽ ٿاڻن جو ٿاڻو آڻيندا؟ هُو نه سمدرشتيءَ جو سرورپ آهن.

هاڻي ڏسو ته ساري پرڪري پرمالما جي حڪم هيٺ آهي، قدرتي قانون جي قواعد ۾ آهي ۽ نتيجي ۾ چمپ ٿريست ۾ آهي. منس نه ڪور جي قانون ۾ ٻڌل آهي. پرڪريءَ جو پرزو ٿي، ٿوڀان جي ٿريست کان ڪيئن ڌار ٿي سگهندو؟ جي ڌار ٿيڻ جي ڪوشش نه ڪندو ته اها ٿاڻڪا ۽ ڌوڏا سهندو پر پراڻو جو پاڻو چٽائي نه سگهندو. جي شڪر ۽ سندس سان، سڀ ڪري سهندو ته رهر جو اڌڪاري ٿيندو پر هي ٻيڙيون هڻندو ته وڌيڪ ڪندو ٿا ڀڙڪندو، جيئن ٿيندڻ هو حال ٿيندو آهي. قاعدي اندر، اشراف سان ڪم ڪن ته سزا هر مدو گهٽو وڃي پر هي ڏنگائي ۽ ڏڦير ڪن ته وڌيڪ سختي ۽ سنگدلي سرس ڪرڻي ٿين. پر ٿوري پنهنجي چوڌاري ٿيندي آهي ته سُرور جي محوري گردش ۾ نه ٿيندي آهي ۽ ٿيندي ٿيندي، پرڪريءَ جي وچاڻيءَ جو پالڻ ڪري ٿي ۽ حڪم

پنهنديجي من جي ملين مت، جا آتما جي آواز کي ۽ ايشور جي آگيا کي ٻني ڏسي وٺي آهي. من جي مت اصلي ۽ سچي سياڻپ کي وساري وٺي آهي ۽ ثقلي نصاب بهري سڏي ڪان ڀاڙي وٺي آهي. هيءُ سنو يا خراب آهي ۽ هو پسند يا نا پسند آهي، راضي سڀ من گهڙت، ۽ واعيات وڃاڙ آهن، جي وشيه واسنائن مان اٿن ٿين ٿا. من، ايشور جي آگيا جو الڳو ڪري، پنهنجو شان بلند ڪرڻ ٿو چاهي. من ملزم آهي، مظهر آهي، نه منصف نه آهي. ملزم آهي جو نه ٻڌي ۽ ٻڌي ۽ آتما کي اورانگهي ٿو. مظهر آهي ڇو نه وشيه واسنائن تي سندس ستيا ناس ڪئي آهي. منصف آهي ڇو نه ساڃاهه هلائي، نسٽس ڳولهي ۽ روڪي سگهي ٿو. من، عدل جي لائق آهي پر وڃاڙو فضل جو نه طالب آهي.

نهن ڪري اي بدا، تون من کي من سان ڇڏ، غور ۽ ڌيان سان، سائنس ۽ ٽرليپ ٿي، بنا تهنس لڳائڻ يا ڀڄڻ ڏيڻ جي، بنا ننڊا يا ساراهه ڪرڻ جي، نه سچ روشن ٿئي، هليو مٿي ٽر ٿي اچي ظاهر ٿئي، من جي مت مٽجي، ٻڌ ڀڄن ۽ بند خلاص ٿين، اصلي سياڻپ معلوم ٿئي، سڌو سچاڻجي، ”مان“ ”تو“ پر بدلجي، سندس مان صدق ثابت ٿئي، صدق مان پير پيدا ٿئي، ايشور جي آگيا آتما جي آواز پر اچي، ڪور جي قانون جي ڪنور ٿا پٺيان مالڪ جي مڌر مهر وسي ۽ تهرم گيان پراپت ٿئي. اها آهي پرماتما جي پراپتيءَ جي نشاني ۽ پگوان جي پاڻي پر پدل رهڻ جي قدرشناسي. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) رُوپ ملڻي کي ايه، نمشاني - من اڪو ساڇا حڪم پڇاڻي
سُهڃ سندرڪ سدا تر پٽاسي - آند خسر کي پاڻي ڇيڻ.

راڳ مانجهو، مٽ-۱۱

پنجوان، شبد (۳)

(۲) نڙ ديارانا جاڻيئي - جا ايڪا ڪار ڪماء

راڳ مارو، مٽا ٻهلا،

شبد (۷)

مڪم پڇاڻي خسر ڪا - دوجي اور سياڻپ ڪاء؟

پاڻو ڪنهن ٿان به ڪونه ٿو ٽري، چاهي هو امير هجي يا فقير، مهاتما يا ڪر، اولياءَ يا اڙاڙي، موٽ يا مڌڪر، جيو يا جناور. پر سڀي مذهبن جي سب پيشن جي آهر ڪنهن مان معلوم ٿو ٿئي نه هُنن مڙني، پاڻو ست ڪري مڃيو آهي، سماج جا سُهڃا سائنس پر سنا آهن، سرپر جا سُر ۽ ڪشت خوشيءَ سان ڀرڻيا آهن ۽ طالمن جا ظلم صبر سان هموار ڪيا آهن. شهيدِيءَ جي سڃي ٿي سمهڊي، هنن نه پڇتاءَ ڪيو، نه ٻني ڏني ۽ نه پٽ پاران ڪڍڻ پر پاڻ ستمگرن کي معافي ڏني نه آيس نه بخشى. ويندي نه واشڪرو، جي ”واهه واهه“ ڪئي ۽ ”واهه واهه“ چوندي چولو ڇڏيو. ظنر ۽ زوراورِي بند ڪرائيا ڪاٺ، گورو ارجن ديو ۽ گورو ليخ بهادر صاحب جن، اتي بستر، سُر ۽ ستمون سڏيون ۽ سر قربان ڪيو. ڌرم جي رکيا ڪاٺ، گورو ڪوبند سنگهه چارٽر، ماءُ پڙاڙا شهيد ڪراڙا ۽ ساڃاهه

پئجي آر. تدبر سان ايندڙ يا لندڙ ٿيندڙ بڻائي يا بگاڙي سگھجي ٿي. انهيءَ لاءِ انسان کي ٻڌي عطا ٿيل آهي. وٽيس نه ڪمف ٿي چڙهي، ڪمارڪ هر دستر وٺي ۽ وٽيس نه سمف ٿي سوار ٿي، سمارڪ هي واٽ وٺي. ڪوڙو سچ، نهڪي ۽ ٻڌيءَ ۽ ٻاٻ پنج هي پڇاڻڻ لاءِ وٽس سمجهه ۽ ساجهه موجود آهي، جنهن ذريعي پاڻ سڌاري، سڌاري سگھي ٿو. مطلب نه ڪرڻ ٿي سندس ٻڙون اڌڪار آهي مگر ڪرڻ جي ڦل ٿي مالڪ هر مدڪم اختيار آهي. ڪرم ڪچا ۽ ڪسا نه ڦل ٿڪو ۽ ڪرم ليڪ ۽ ثناء ڪاري نه ڦل وٺو. انهن ڪرم جي قاعدي موجب چڱو يا ٻرو ڦل حاصل ڪبو. انهيءَ وقت پرمائيا ۽ پرمائند ڪسي ڏوهه ڏيڻ نه لازم آهي ۽ نه نالاهند آهي. ڪرم ۽ ڦل جي گڏيل جواپداري پاڻ ٿي آهي.

صاحب سمجهائين ٿا ته هڏهن پاڻو ڇڏو ٿيندي ڪيل ڪرڻ جو هرڳر نتيجو آهي نه ٻيو ڀاڱي ڀڙڳڻ ۾ چور ڪوڪس، ڪنڊهن، ڪپهائين يا ڪونهي ڪرڻن ۽ قسم ۾ همڪي لکيل آهي سو اوس ايندو ۽ لندو. موت نه کائيندو. نه ٻيو وڌڻ ۽ واڌو، چڊتا ۽ چورائڪرا، رنج ۽ رونامو جو ۽ چا لاءِ. انهيءَ مان چا وڌندو، چا وٺو ۽ اٿندو ٿين ته پاڻ شڪر ۽ سڀن شڪتيءَ جي اڃا ڪمزور ٿيندي ۽ قسم ۾ ڪشت ڪشالا ڪن ٺهيندا. جو سڳو آهي، ٺهندو ستروش سان چو نه سڳو ڪڍي ۽ شردا ۽ شالتيءَ سان چو نه ٻيڻو جي آڳا اڪس ٿي رڪي ۽ اٿس ڪرڻ سان ڏکڻ جو ڏکڻ ٺهڻ ڪرندو. سڀن شڪتي پرنال ٿيندي، اڃا شڪتي اڳرائيءَ ۾ ايندي، سائنءَ ۾ صدق هائيندو، پاڻن هر پڇتاءَ ٿيندو ۽ آئيندي جو نيتارو ٿيندو. چو نه پاڳ جو پاڻو سر ڪري ڀڙڳي ٿو سر عصي ۽ غم کان آخر ٿي ٿو، شالتي ۽ سڪ حاصل ڪري ٿو، سچو پڌارڪ پراپڪ ڪري ٿو، ڪمف مان لڪري سمف ۾ اچي ٿو، وٽس ۾ رٽل وهي ٿو ۽ ليڪ جهڙو مڙج جي چڪر مان آزاد ٿي ٿو. سچ پنج نه اهڙو انسان ٿي چتر آهي، سياتو آهي، ٻيو سهاڳو آهي، چو نه غن حرم، ليم ۽ هوندو، ٽيئي صاف ۽ شد آڻن ۽ مذهبي ساهڻ يا همرانو هوشاريءَ کان بده. خالي آهن. حلدي هو ٺاهڻ، واراڳ ۽ سهج ٻڌي ٻيڻ وارو آهي. صاحب فرمائين ٿا :

- (۱) حڪم منجي هروڀر لڙان - خصميءَ کا مڃل ٻاسي
 خصميءَ ٻاڙي سر ڪري - منجه چنڊا سو ڦل ٻاسي. وار (۵)
- (۲) هر ڪج هڙا - سو تيرا پاڻا
 چو از اڙ حقيي - سو هج ساهيا.

سو اي اندا، حڪم کي خوش ٿي مڃڻ ۽ پاڻي کي سم ڪري ڀڙڳڻ نه چڻ نه ٻرو ڏٺار من ٻوڙو ٻڙجا آهي ۽ پراپتيءَ جو پراڻو آهي. انهيءَ آباڻ جي آڏو اچي ٿي،

ٿوري ۾ سمجهاڻي. جيئن جسماني، طبعي يا سرڪاري نيمن، قاعدن ۽ قانونن جي پريميگي يا پوئاري ڪرڻ سان، سزا کان بچاءَ لاءِ سگهي ٿو ۽ اڻگهڻ يا ڀڃڪڙي ڪرڻ سان، سزا سان سامهون ڪرڻو پوي ٿو، نيئن ئي ”ڪرم جي قانون“ جي اڃا آڏو، ڪرمن جو ليڪو ئي اٽڪليل رکي ٿي ۽ ڀڃڪڙي، ڪرمن جو ليڪو جاري رکي ٿي. پوءِ راضي آڏس ۽ بڻايا جا ليڪا لھڻا، جڙڻن ۾ پٽڪائڻ ٿا ۽ جنم جنم ۾ پيچو ڪندي، اٽڪ ڀوڳڻاڻن پوڳائڻ ٿا. جيترو پوڳڻا پوڳڻ ۾ رائج ۽ ناراضجو، اوڻو پوڳڻا جو سم ۽ سختي وڌيڪ ٿيندي ويندي.

تڪليفون ۽ مشڪلاتون، آپڏائون ۽ آفتائون جو ٺهڻ اچن يا هڪ جهڙو ٻئي جيون کان چو ايترو عاهدو آهي يا هڪ جي حالت ٻئي جي حالت کان چو هر نموني نڀاري آهي، تنهنجي سمجهاڻي وڳيان جي ذريعي نه لاءِ سگهندي چو نه وڳيان جي کوچ-چوڙ پڏائڻ اندر محدود رهي ٿي، جن کي ڪونه ڪو روپ، رنگ، آواز يا نالو آهي ۽ جي اڪين اڳيان ظاهر آهن يا ظاهر ڪري سگهن ٿا. سوڪير سرڀون ۽ آتما طرف نه وڳيان، ڏان ئي ڪونه ڏٺو آهي. ته پوءِ ”ڪرم جي قانون“ جي ڪل ڪٿان پوندس؟ هن قاعدي چي عميل لاءِ رواجي عدالت خانن، قيدخانن يا ڪن ٻين حڪومتي هٿيارن جي ڪابه ضرورت ڪانه آهي. اهو قاعدو پاڻمرادو عميل ٿئي ٿو. هر هڪ ڪارڻ جو پورو پراڻ، وقت سر، پاڻهي پرگهت ٿيو آهي، جنهن کان نه ڪو اچي سگهي ٿو ۽ نه ڪو اچي سگهي ٿو. جهڙو ٻج ٺهڙي پيدايش ۽ جهڙو ڪرم ٺهڙو ڦل. ڪرمن جو ڦل مورو مندو نه ٺڪرندو ۽ ڪرمن جو ڦل مورو مندو نه ٺڪرندو، چاهي ڪيتري به عيرا ڦيري ڪجي يا ڪرائجي. جيستائين اهو ذهن نشين نه ٿيو آهي تيستائين ماضيءَ ۾ مبتلا رهيو، حال ۾ حيران رهيو ۽ مستقبل ۾ مشڪلاتن ۾ رهيو. تنهن ڪري صاحبن، وروڙ ڏٺي ورجاڻو آهي ته اي بندا، اهو ڪي ڪر جو اڳي جون آنسو اڳهي، جو اڳي کي سامه، راءِ يا جيئڻان بخش، جو اڳي کي مڙڪائي ۽ مشڪائي ۽ جو اڳي جي روءِانيت چمڪائي، نه ٿو نه ڪوچ کان پري رهين، اهنج کان آجو رهين ۽ اڳيان کان آزاد رهين. ٻين سان پلائي ڪرڻ، پاڻ سان پلائي ڪرڻ آهي. جي ڪل مخلوقاب هڪ ئي جس مان جڙيل آهي ته پوءِ ”ٿوريءَ ميريءَ“ جو فرق ڇا جو؟

ڀاڻي يا پراڻو بابت، پهرئين ڀاڻي جي پنجن باب ۾ ڪافي تفصيلدار سمجهاڻي ڏنل آهي. پڳوان جو پاڻو اهر، اٿل ۽ اٿلر آهي. اهر کي ڪير آڏو اچي سگهندو؟ اهر پاڻو ڪو نادر شاهي يا چوڀتي اعلان ڪونه آهي پر نياءَ ڪاري لارڻا جي وچيل ڪرمن جي قانون ۽ نتيجي نيمن تي ٻڌل آهي. اهر پاڻو اسان جي اڳين ڪرمن جو ڦل آهي ۽ ڪڏهن ڪارڻ جو پراڻ آهي. پر نه به ٿيندي جا ڪرم اسان جي همت وس آهن، جن تي اسان جي پورو خود هٿياري ۽ ساواڏبڻا آهي. تنهن ڪري، اڄ جو پراڻو سڀان جي پراڻو

آڳين ۽ هن هنر جي ڪيل ڪرمن جو ليڪو ئي، ڀڳوان جي ڀاڱي جي ضرورت اختيار ڪري ٿو. جيئن سرڪاري عدالت تاهه مر شاعديءَ ۽ دليلداريءَ کان پوءِ، تـنـدو ل ملندي آهي ۽ عمل مر ايندي آهي، جيئن ئي لاهي عدالت خالي مر، ڪرمن جي قاعدي مطابق، اسان جي اعمالن جو پير پوتامل وٺي ۽ پوري معياد تي، نيتو ظاهر ٿي، تعميل ٿئي. من پسند نيتو نڪري نه پور مر اچي وڃون نه ڇا آهي اسان جي قابليت جي ڪمالييت يا اسان جي حرفتن جي حدود انگريزي! خير نه نه به ڇا ٿڪا ٿڪي ٿڪائي مر ذهن متان ڪا مالڪ هي مهر ئي ڏيئي يا متان منهنس ڪو بهور نه ڪم ڦاسي. پر هي نه پسند نيتو نڪري نه عتب لهجي نه ڏو ڦلاڻو نالائق ڪيئن وڃي لائڻيءَ ٺهڻ ۽ مرن کان نه ڳرو ٿئي وڻو؟ ائين ويچار ڊوڙائيندي، انسوس نه ٿئي نه نه ايترو وٽ لڻاصاف آهي ۽ نه قسم ۾ سڻائي لکيل آهي، نه نه نه مهينجي طرون ۽ طرونن يا قابليت ۽ علمنديءَ مر ڪانه ڪسر رهيل ڪانه ڏئي. اهو پڙهي ٺهون جو روح، نامناسب، بهاءِ ۽ ڊڪڊانڪ آهي، ڇو نه پڙهي حالتن هيٺ، نيتي کي ٺاهه جي روپ ۾ ڏسي، اوچسڻ نه ٿو ڪيو وڃي. نيتي کي صحيح ضرورت ۾ نه سڃاڻڻ ڪري، اسن بي ارادي ۽ بي خياليءَ سان، هڪ ٻيو اسٽون ڪرم ڪراون ٿا، منهنجو به ڊڪڊانڪ نيتو اڃا آئيندي ۾ پوڙهو ٻوندو. ائين ٻيا ڪرم نيتن ۾ بدلن ۽ نيجا، نون ڪرم ڪراون. پر هي اسن ٺاهه مان نصيحت ٿراون ۽ ڀاڱي کي انڌو وڃي آڳا مهينجي، سب ڪري سٽوڪار ڪراون، ته پوءِ نه لٽس کي شائني حاصل ٿيندي پر هيون، پر ڪرنيءَ جي سپارڻڪ وڌڪ مر، موافق ٺهون سان، گڏيل ميل هڏي. ائين رڳو حالي وڌارو ملندو ۽ آندون اڪ ٿئي، گمان جو پر ڪاش ڪرامندي ۽ شخصيت کي لاشخصيت بڻائي، اڃا ناس ڪندي. گمان بنا گب ڪيئن ٿيندي؟

اهو برابر آهي نه ڪي اهڙا ئن آبدانئون ۽ آنتون اوچتاوچن ٿيون، هي شانس مع من نه ڏوڏي ٿيون ڇڏن ۽ ساهه مٿا ڪي ٿيون ڇڏن. پر اها ئي نه شانس مع من هي ٻيو آهي، هيئن مان پاس پئي، ٻار پوڙهو آهي. اهو ياد رکڻ گهرجي نه ڪا اهل مشڪلات، مصيبت، ٻڙ يا پرڻائي، نه بي سبب آهي ۽ نه بي واجب آهي پر واجب سبب ڪري، واجب نيتو ڏيکاري رهي آهي. ضرور ڪا اهڙي ٿرشنا هاڻي هوندي، هيئن ٿرشنا مان اهڙي اڃا آهن ئي هوندي، هيئن اڃا اهڙو ڪڪرم ڪراو هوندو، هيئن ڪڪرم سرشتيءَ جي ڪانسان مر، مطابق ۽ يا عساريءَ برخلاف اهڙي حركت علامتي هوندي، هيئن حركت اهڙي ڇوڙي ڇڏن ۽ ٻيو ٻيو ٿرشنا هوندي هنن هاڻي اسان کي سُر مٽن ڏئي ۽ پيٽي ڪئيءَ جو ڪيتو پوڻائي، سرشتيءَ هي ٻڙيل مطابق يا عساري، وري واپس پال ۽ ٻيا ٿيون ڪن. حركت ڪرڻ هي هراڻاري اسان جي غني نه ڪئيءَ هو ٿل نه اسان کي ملڻو آهي. اها آهي ”ڪرم جي قانون“ جي

ڀڳوان جو پاڻو ۽ حڪم.

مڃتا ۾ مڻيا.

اڳئين باب ۾ سرشتي جي رچنا ۽ قدرت جي ليلا ٻاٻس ڪافي ورنن اچي چڪو آهي. هن باب ۾ اهو سمجهائيو ويو آهي ته هيءَ ساري سرشتي، ٻر مائتا جي حڪم پٽاندڙ هلي ٿي. اهو حڪم جڳان جڳ هليدو آيو آهي ۽ هليدو رهندو. مڙ ٿي لوڪ، مڙ لوڪ، ٻر ٿي، پاڻال، آڪاس، سورج، چنڊرما، لارا، نڪشتر، گرھ، ۽ ٻيون ڪئين سرشتيون، جي اسان جي اکين اڳيان ٻر ٿين ٿا آهن، اهي سڀ ٻر مائتا جي حڪم مطابق پنهنجي پنهنجي سنڀال ڪرڻ ۾ رڌل آهن. ڏهه اوتار، ٻرهما، وشنو، مهيش، سڀ ديوت ديوتائون ۽ جيوت جنتر، سندس حڪم موجب پيدا ٿيا آهن، جيئن پيا، ڪرڻ ڪن پيا ۽ آخر ختم ٿين پيا. چار مندڙن، ڏينهن راتيون، اوندھ روشنائي، سوک سڙي، سڪ ڏک سڀ سندس حڪم جو راز آهن. انهيءَ گردش ۾، ٻر ڪرڻي جو چرخو، هر وقت ۽ لڳاتار، مقرر ٿيل رفتار سان، ٻيو ڦري. شڪليون ۽ نالا پيا بدلجن بدلجن. ڪڇ قائم ڪونه رهي. قائم آهي فقط اهو حڪم، جنهن جي حڪمرانيءَ هيٺ سارو سنسار هلي پيو ٿو ۽ هليدو پيو. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) سڀ آئي حڪم خصماء - حڪم سڀ ورتي

راڳ، تلڪ، مڻيا

چوڻان، شبد (۱)

سچ صاحب ساڇا ڪيل - سڀ هر ڏني.

(۲) حڪمي جڳ مه. آيا - چلڻ حڪم سنجوڳ جيءَ.

حڪمي ٻر پڻچ ٻسرا - حڪم ڪري رس ٻوڳ جيءَ.

راڳ، سڙهي، مڻيا

ٻڌجوان، اشتهدي (۳)

ساڳيءَ طرح، هر انسان ۽ ٻڌجوان جي پاڻي ۾ ٻڌل آهي. سندس چم، مڙ، شوش نصيبي ڪم نصيبي، ڏک، سک، خوشي غم، فقيري اُفيري، نڍ وڏائي، صحت بيماري، ناموس بدنامي، اولاد ٻڌو، بي اولاد ٻڌو، وغيره، سڀ انهيءَ پاڻي تي ٻڌل آهن. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) جڳ جڳ، پاڻا - ٿم ٿم راکي

نانڪ سڀ ڪڇ - ٻر ٻر ڪي هائي.

(۲) ڪيا ڪهڻي - سر اي رهيا ساء

چو ڪڇ ورتي - سڀ ٿيري رڱاء.

راڳ، ڏو ڙي، سڪمي،

صاحب، مڻيا ٻڌجوان،

اشتهدي (۵)

راڳ، ٻر ٿي، مڻيا

ٻوڳ، شبد (۵)

- (۵) رُوپُرلے سِر - چَتر سِمالا
چن هن مانبا - پُرب کا پالا۔
- (۶) جس کی ہستہ پس آگے راکھ - پُرب کی آگہ مانع مانع
اُس لی چوگن کرے نہال - لالک صاحب سدا دیال۔
- (۷) پاٹا مَنی - سدا سر ہرہ
لالک سج - سداوی سہ۔
- (۸) سِر لَد پاٹا حَسب - سِر لَد اِہتی
چر لَد پاٹا حَسب - سِر دُر گہر سِہتی۔
- (۹) گور بر سادی اہک لَدو لاکھ - دُہدا کندی پناہی
ہر پس پاٹا سِر سب کز مانبا - کاپی ہر کی ناسی۔
- (۱۰) چن ہر پاٹا منیا - پس سوگہ نہ سناہی
ہر جہت اُون سہنا کا مہ ہجے - سب جائہر آہی۔
- (۱۱) ساچ ہسدارک - دُر و مکہ لہے
پُرب کا پاٹا - سب کز سہے۔
- (۱۲) مَدک لَلاک لَکھا دُر لاکر - مہتا ل ہاء
لالک سی چن اُرون ہوئی - چن ہر پاٹا یاء۔
- (۱۳) حر کج دُر تا - سِر لیرا پالا
ہر اُر اُر جہی - سِر سہج سمالا۔
- (۱۴) حَہ رام راکھ - تہ و ہتی ری پالی
ہر کی مہما - کج کتن لہ حالی۔
- (۹۰) واہ گوری، سکمنی
صاحب، مہلا پندران،
اشتمدی (۲) ۵
واہ آسا، مہلا لہا،
شد (۱۰)
واہ راہکالی، مہلا
پندران، وار (۷)
واہ مارو، مہلا
لہا، شد (۱)
واہ مارو، مہلا
پندران، وار (۸)
واہ پسر، مہلا
پندران، شد (۱۱)
واہ ملار، مہلا لہا،
اشتمدی (۸) ۱
واہ اربانی، کمر
صاحب، شد (۱)
واہ پسر، پکس
لامدو، شد (۵)

۱. سندر، سطر. ۲. غنمند، جالاک. ۳. شیخ. ۴. چوہدر. ۵. ہر انسان لہندہر پاتر پسر
گری اربانی لو. ۶. سدیوی یا چالی لو. ۷. سِرل پتی لو. ۸. بانہی، دُہس پاؤ. ۹. دکہ.
۱۰. آد یا مد نان. ۱۱. لالک. ۱۲. کبان یا سن چي ہد نی ہوتی وجی لو.

(۷) پاڻي مڇڻ مان فائدا.

(۱) جو تڏ ڪرڻا سو ڪر پايا - پاڻي^۱ وچ ڪو ورو لا آيا
پاڻا^۱ مني سو سڪ پائي - پاڻي وچ سڪ هاندا
 گورمڪ تيرا پاڻا پاڙي^۱ - سهجي هي سڪ سچ ڪماوي
 پاڻي نر لوچي بهتيري - آڀا پاڻا آب ماندا
 تيرا پاڻا مني سو ملي تڏ آئي - چس پاڻا پاڙي سو آجهه سمائي
 پاڻي وچ وڏي وڏيائي - پاڻا ڪس ڪراندا
 جان رس پاڙي تان گورو ملائي - گورمڪ نام پدارت پائي
 تڏ آڀي پاڻي سڀ سرشت اباڻي - چسو پاڻا ديهه رس پاڙا
 مدمڪ آند ڪري چترائي^۲ - پاڻا نه مني بهت دڪ پائي
 ڀرمي پاڻا آڙي جائِي - گهر محل نه ڪڍو پاندا.

[راڳ، هارو، مڪلا ٽيڪا، سوالو (۲۰)]

- (۲) بند خلاصي پاڻي هوءَ - هور آڪ نه سڪي ڪوءَ
 جي ڪو کانگ آڪڻ^۳ پاء - اهو جائِي جيتا مهه^۴ ڪاءَ.
- (۳) برپ ملطي ڪي ايهه ليشاني - من اڪو ساڃا هڪم پچائي
 سهج سنوڪ سدا تر پتاسي - آند خسر ڪي پاڻي جيهه^۵.
- (۴) جو ڪچ ورتي - سڀ تيرا پاڻا
 هڪم اوجهي - سو^۶ سچ سماڻا.

۱. ايشور جي آکيا تي راضي رهيا. ۲. چالاڪي. ۳. جوڙين جي قيد مان نڪارو.
 ۴. بيهڻ. ۵. چوندو. ۶. منهن تي موچڙا کائيدو. ۷. برعائما پر لدولين تي ويهي ٿو.

(۱۶) سو کټر اُنڌا آکٽيٽي - ھو حڪمھ اُنڌا ھو

ناڪ حڪم نه اُڏيٽي - اُنڌا ڪھيٽي سوء .

(۱۷) نٿو ڊارائو ڄاڻيٽي - ھا اٽڪا ڪار ڪماء

حڪم ڀڄائيٽي حڪم ڪا - دڙجي اُڙو سياڻپ ڪاء ؟

(۱۸) سڀ ڪوئي ھي حڪم ڪا - خصمھ سڳو ھو

حڪم ڀڄائيٽي حڪم ڪا - نان سچ پاويٽي ڪوء .

(۱۹) پا اٽڪا لا اٽڪا نا اٽڪا ابھ من - حڪم ڪا حڪم من

ناڪ حڪم منيٽي نڪ اٽڪي - ڇڙي ڇڙڪل وٺن .

(۲۰) سڀ مھ ڇا اٽڪو سڙي - اٽڪا ڪيٽا سڀ ڪڇ ڇڙي

حڪم ڀڄائيٽي سڙ اٽڪو ڄاڻي - ٻڌا ڪھيٽي سڙي .

ڇاڙو راهڪي، مڃا

لڃا، وار (۱۶)،

سارڪ مڃا دڙا

ڇاڙو مارو، مڃا

ٻهلا، شد (۷)

ڇاڙو سارڪ، مڃا

ڇوٽان، وار (۱۸)

ڇاڙو ملار، مڃا ٻهلا،

وار (۹)، سلوڪ

مڃا لڃا

ڇاڙو ٻر ٻاڙي، ڪمر

صاحب، شد (۳)

۱. اڻڌر جي عشق ۾ مڃاڻو. ۲. نرمانا. ۳. ڇڪيا-ڙو ٻههيا. ۴. وولابڙون ڪ-ڊا ڪر. ۵. وڪاڻون ۾ من ل وڪاڻو. ۶. ڪامائڙون، ترشائڙون. ۷. ڇوٽو. ۸. رلڪو. ۹. اڻڄل شخص.

راڳه گورڙي، مهلا
پنڊوان، شيد (۶۶)

راڳه گورڙي، سڪيني
صاحب، مهلا پنڊوان،
اشتواڙي (۱) ۵

۲۲(۴)

راڳه آسا، مهلا نيچا،
پنڊ (۲) ۲

راڳه آسا، مهلا
پهلا، وار (۱۵)

راڳه گوجري، مهلا
نيچا، وار (۶)

راڳه گوجري، مهلا
پنڊوان، وار (۱۸)

راڳه بلاول، مهلا
پنڊوان، شيد (۲۰)

راڳه بلاول، مهلا
پهلا، اشتواڙي (۷)

راڳه راءِ ڪٿي، مهلا
پنڊوان، شيد (۲۱)

راڳه راءِ ڪٿي، مهلا
پنڊوان، شيد (۲۲)

(۷) ڇوڪڙو ڦرائي - سڀ ٿيرا پيا
حڪم ٻُڙهي - سو سڄ سڻا.
(۷) جس چن - اپنا حڪم مائيا
سرب ٿوڪ - نانڪ ٿن پائيا.
(۸) شيوڪ ڪٿ - شيوا ٿن آئي
حڪم ٻُڙهي - پورم پڌ پائي.

(۹) چن حڪم پڇانا هري ڪٿا - سوتي سرب سڪ پاوئي
لوڪهي نانڪ سو پڇاڙي - ان دن هر لڊولاوئي.
(۱۰) حڪم منڃي - روئي پڇاڙي - خصمي ڪا محل پائي
خصمي پاوي سو ڪري - منهو چنڊبا سو ڦل پائي
ٿان درگه پڌا جائسي.

(۱۱) حڪم پڇي ٿا مائسي - چن ڪٿ ندر ڪري
حڪم من سڪ پائيا - پورم سڃاڻو هرو.
(۱۲) چي پڇانا حڪم - ٿن ڪڍي نه رووڻا
چي پڇانا حڪم - من ماهه پڇوڻا.

(۱) نانڪ بخشيش - من ماهه پڇوڻا.
(۱) چنڊ آنديشا ٿئي ٿي - چن حڪم پڇانا
نه ٻنسي نه چوڏ جاء - نانڪ رنگه رٿا.

(۱۴) ستگور ٿي ٿرئس ڪٿ جائسي - رهڻي رضائي حڪم پڇائي
حڪم پڇاڻ - چي ڏر وٿس - ڪال ڪال شيد پئي ٿاس.

(۱۵) ڪو نانڪ - چن حڪم پڇانا
سرب صاحب ڪا - ٿن پڌ جانا.

۱. جيئو، انسان. ۲. خوشيون، بدارت. ۳. ڪرڻ جڳائي. ۴. اوچي ڪٿ. ۵. هر. ۶. سڄو.
۷. پاس پئي ٿو. ۸. ڪڏهن به. ۹. پئي ٿڌان. ۱۰. چنڊا. ۱۱. سڄا. ۱۲. ٿي پڌو.
۱۳. ٿا. ۱۴. رٿا پيا آهن. ۱۵. ٿواس. ۱۶. جيئو ڪرڻ. ۱۷. پڌو.

(۶) حُڪْم مِچَڻ يا سمجھڻ جو ڦل.

(۱) چئي حُڪْم ٻيڻا سي مڃي - هڙ هيءُ شدِ خلاءِ

سڃي ٻڪڻ ڪرڻ، ڏيڻ والي - سج رهڻي لڏڻ لاءِ

سڌا سج هر وٺندي - ڪرور ڪڍي شدِ سڀاءِ

من ري - حُڪْم مٿن سڳ هڙ

پرڀ پاڻا اڻڻا پاڙڏا - جس اڻڻي رس پڳهن ڏي ڪڙو، (۱. ۲)

[راڳ ملار مڪلا تمڪا، شبد (۲)]

(۲) کُڙمڪ حُڪْم مٿي شُه ڪيرا - حُڪمي ڏي سڳ ٻائي

حڪم وڃي حڪم اُڙاڏي - حڪمي سڃي - مائي

حڪمي وڃي امر سڃي سڻ - من جڏها ڦل ٻائي

سڌا سڃاڻڻ چور حڪمي اُڏهي - سڳور وڃي لڏڻ لائي

لاڻڪ ڪرڻا ڪري چن اُڙو - ڀان حڪمي لڏي ڀلائي.

[سلوڪ، مڪلا چوڻان، (۱۸)]

(۳) پرڀ ملڻي ڪي - اڻڻ لڻائي

من اڪو ساڃا - حُڪْم ٻيڻا ٻي.

راڳ ماڻهو، مڪلا

پنڊران، شد (۳۵)

(۴) سڻي ڪرڻا جو آپ ڪرائي - چئي وڃي ٻئي ڄاڻي

سڻي سڃاڻڻ سر پڙڻا - حڪم لڳي جس مڃا جيءُ.

(۴۲)

راڳ ڪوڙي، مڪلا

ٻهلا، شد (۱۷)

(۵) جڙڻا آڻس اڻڻا ٻي - پٿر وڃي ڪائي

پرڻا لاڻڪ حڪم ٻيڻا ٻي - سڳ هڙو ڏيڻ والي.

۱. ڏس لا. ۲. سڳاڻڪ ۳. پسند پوي ٿو. ۴. ولڏڪ. ۵. پٿي، پرماتما. ۶. اڏڻاڻي.

۷. اندرون کي روڪڻ. ۸. وڏندڙ. ۹. ڇڪڻ، هڏ. ۱۰. عزت ڏيڻ لائق. ۱۱. چڱيءَ.

۱۲. جلي اڏو ٿو. ۱۳. اڏو ٿو ڏس ۴ واساڻن جي ڪٿار لڳي پٿي آهي. ۱۴. ڀرمائي ٿو.

راڳ - پير، محلا
 پنجوان، شبد (۲۳)
 راڳ - بسنت، محلا
 پنجوان، شبد (۲۰)
 راڳ - ملار، محلا
 پنجوان، شبد (۲۰)
 راڳ - ملار، محلا
 بهلا، وار (۲۰)
 راڳ - کانڙا، محلا
 چوٽان، اشهدِي (۸)
 راڳ - پريالِي، محلا
 بهلا، شبد (۵)

۱) تِس پاڻا سڙڪي ڪاشت ڪريا - تِس پاڻا تان ٿل سر سريا
 تِس پاڻا تان سڀ ڦل پائي - چنيس ڪٽي لڳ ستگور پائي.
 (تيرا محل اڳڙچر ميري پياري - بگم تيرا هي پاڻا
 ڪهه ڏنڪ ڏيهه پتيا ڏناري - رک ليوهه مگڏ آڃاڻا.
 ۲) دڪ سڪ ڪرني حڪم رضاء - پاڻي بخش پاڻي ديت سزاء
 دُعاَن سِرَيا ڪا ڪرنا آڻ - ڦربان جائتي تيري پُرتاپ.
 ۳) آڻي پاڻي ڪهه ڪن سڪ پائيا - آندا آند ڪهائي
 بکيا ڪڍي هي رجي ناهي - هور ڪهه نه جائِي.
 ۴) آڳيان لاءِ سڙايا - گور ڪيائي لاءِ جگا ونگو
 نانڪ پاڻي آڻي - جڙ پاري نوي چلا ونگو.
 ۵) ڪيا ڪهئي - سڙبي رهيا سماءِ
 جو ڪڇ وڙي - سڀ تيري رضاء.

۱. ڪاڻي. ۲. سرُڀ. ۳. دُور. ۴. ڪنن، پياري. ۵. هور ڪ، اڻڄاڻا. ۶. پتوي لور ڪن
 جو، لوڪ پُرتوڪ جو. ۷. ڪرلار، ڪندڙ ۽ ڪرائيندڙ. ۸. وچنا. ۹. هور ڪ انسان ڪنن
 ڪڪرم پيا ڪن. ۱۰. وڻين، واسنائن مان ڪڍين نه بابيو. ۱۱. لڳائي. ۱۲. غلام
 ۱۳. هر هنڌ، هر جڳهه. ۱۴. سماڇي رهيو آئين. ۱۵. وڻي

ٻائي جون ٻرائنجي - ٻائي اٽس ڪريٽ
 ٻائي دڪ سڪ ٻرڪجي - ٻائي ڪرم ڪريٽ
 ٻائي مٽي ساڄڪي - ٻائي جرڙ ڏريٽ
 ٻائي ٻرڪ ٻرڪاڻا - ٻائي مٺه ڪريٽ
 ٻائي نرڪ سُرڪ اُڙاري - ٻائي ڏرڻ ٻريٽ
 ٻائي هي جس بگي لائي - ٺاڪ ورتي هي.

[راڳ رامڪلي، محلا پنڌوان، وار (۱۲)]

- (۴) ٻائي اڇوڙ ٻائي راعا - ٻائي هرڪڙ ڏورمڪ ڪاواها
 ٻائي ٻرم ٻريٽ ٻه جوڙي - سڀ ڪڇ ٽپي رهائي چيٽ.
 (۵) جهڙ جهڙ سڀ ٿڌ آهائي - ڄڻ ڄڻ ٻاڻا ٻيٽ ٻيٽ لائي
 سڀ ڪڇ ڪڇا ٿيرا هروي - ٺاهي ڪڇ اُٺاڙا چيٽ.
 (۶) ججه ججه ٻاڻا - ٺه ٺه راکي
 ٺاڪ سڀ ڪڇ - ٻرڻ ڪي هائي.
 (۷) هر ڪڇ ٻائي ڪور ملي - شرا ٻڪي ٻيڇي
 هر ڪڇ ٻائي هر من رسي - سهي رس ٻيڇي
 هر ڪڇ ٻائي سڪ ٻائي - هر لاڻا ٻيٽ ٻيٽي.
 (۸) هر هر ٻرڻ ٻاري سوني هروي - اُڙ نه ڪرڻا جاني
 ٻيٽ سڀاڻ ٿيا نه جاني - ڪر لاکي سڀ چترائي.
 (۹) وڻ جاڻي ڪر نه جاڻي - جو ڪڇ ڪري سر آڻي ٻائي
 ٺڪ چورائيٽ جهڙ آهائي - ٻائي ساعه ٺهراڻا.
- راڳ مانجهه، محلا
 پنڌوان، شمد (۷)
- (۲۴)
- راڳ ڳوڙي، سڪمي
 صاحب، محلا پنڌوان،
 اشهدِي (۵)
- راڳ ڳوڙي، محلا
 ٺيڄا، وار (۱۶)
- راڳ وڏهندس، محلا
 چولان، جنم (۴)
- راڳ مارو، محلا ٻهلا
 سولهر (۴)

۱. پنڪائي ٺو. ۲. ٻن ٽن جا جهڙو لاهي ٺو. ۳. شڪتي. ۴. اڇائي ٺو، وريڪ ڪري
 ٺو. ۵. وري حير وڌائي ٺو. ۶. بالڪل ٺورا آهن. ۷. ڪمارڪ. ۸. سمارڪ. ۹. حڪم يا آڳا
 موجب. ۱۰. آسان جو. ۱۱. ٺورل پٽي ٺي. ۱۲. لاپ، لشهر. ۱۳. ڪٿائين ٺا.

(۵) ڀڳوان جو ڀاڻو.

(۱) جان ٿڌ ڀاڻو، تان واڙوھ ٿاڻو، - ٿڌ ڀاڻي ڄل ٿاڻو،
 جان ٿڌ ڀاڻو، تان ڪرھ ڀڙو ٿا - سڱي ٿاڻو ڄاڻو،
 جان ٿڌ ڀاڻي تان ٻڙھ ڪٽيٻا - ملان شيخ ڪهاڻو،
 جان ٿڌ ڀاڻي تان هوڙھ راجي - رس ڪس بهت ڪماڻو،
 جان ٿڌ ڀاڻي ٽيڱ وڳاڻو، - سر مڻڊي ڪٽ ڄاڻو،
 جان ٿڌ ڀاڻي ڄاھ، دستر - سڻ ڳا ڳھر آڻو،
 جان ٿڌ ڀاڻي ٺاڻ ڇاڙھ - ٿڌ ڀاڻي ٿون ڀاڻو،
 نانڪ ايڪ ڪهيئي بيٺي - هور سڱي ڪ-وڙ ڪماڻو،
 [راڳ مانجهڙ، مڪلا ٻھلا، وار (۱۵)]

(۲) ڀاڻي تخت وڌائيٽا - ڀاڻي پيڪ اداس جيءَ
 ڀاڻي ڀل سر سر وهي - ڪمل ٿلي آڪاس جيءَ
 ڀاڻي ڀڙجل لنگهيئي - ڀاڻي منجه ڀر ڀٽاس جيءَ
 ڀاڻي سو شه رڻڳلا - صفت رٿا گسٽ ٿاس جيءَ
 ڀاڻي شه ڀڙاڙو لا - هٿ آڙو ڄاڻ مٽياس جيءَ،
 [راڳ سرهي، مڪلا ٻھلا، سڄي، شبد (۲)]

(۳) نانڪ نام ٿيائيئي - گور پورا مت ديءَ
 ڀاڻي ڄپ ٿپ سنجو - ڀاڻي هي ڪڍ ليءَ

۱. ساز وڃايان. ۲. نيرت يانراڻون ڪريان. ۳. راجا. ۴. تارار. ۵. ڪهي. ۶. ڄپ ڪري
 يا وڃا ڪريان. ۷. بکيا. ۸. غمگين ٿي. ۹. مٿاهون پٽ. ۱۰. درياءَ. ۱۱. پيران ٻئي.
 ۱۲. وڃ ڪندڙ يا ڏيکاريندڙ. ۱۳. ڳڻ جو خزانو يا ساگر. ۱۴. بيانڪ. ۱۵. جهر مڙ ڄي
 آواڙون هر ڏکي ٿي وهي آهيان. ۱۶. نصيحت، صلاح، سمجهاڻي. ۱۷. اندران ڪي روڪڻ
 جو ٻوڪ.

(۶) حکمی کرم کماؤٹی - ایشیئیک کرم تیراء

حکمی درس دیکھا - مہو پدھہ کھ ہاء

حکمی ہر ہر مین وسی - حکمی سج سماء

(۷) لا حیۃ مری نہ ذریعہ لوی - جس کج کیتا سو کج کری

حکمی آوی حکمی ہاء - آگہی پاجسی حکم سماء

(۸) حکمی ڈار اڈار رھاوی - حکمی اہدی حکم سماوی

حکمی اوج لیج ایشوار - حکمی اٹک رنگ پسرکار

(۹) حکمی پندا ہاء - درکھہ سالیعی

حکمی ہی سر مار - بند رھالیعی

(۱۰) مٹہ مٹہ لرا حکم - اوی لہ رھتا

مہو مہو رکھہ آپ - تہ ہاء کڑوڑا

(۱۱) کیتی زلیخ سب حکم ہی - حکمی من وڈ ہائی رام

گورمتی حکم اڑھیتی - حکمی میل ملانی وار

(۱۲) سب آئی حکم خصماء - حکم سب زورنی

سج صاحب ساچا کیل - سب ہو ڈلی

(۱۳) حکمی مگ مہو اہا - چلی حکم سدورگہ حیۃ

حکمی بر بدج اتریا - حکم کری رس پورک حیۃ

(۱۴) سب حکم زورنی - حکم سماء

دڑک دڑک - سب لہ رھتا

سری راگہ، محلا
لیکا، اشتہدی (۵)

راگہ گسڑی، محلا
پہلا، شد (۲)

راگہ گڑی، سکمی
صاحب، محلا پدوران،
اشتہدی (۱)

راگہ آسا، محلا پہلا
اشتہدی (۱۵)

راگہ گھری، محلا
پدوران، وار (۱۲)

راگہ وڈھس، محلا
لیکا، چس (۴)

راگہ لنگ، محلا
چولان، شد (۱)

راگہ سڑھی، محلا
پدوران، اشتہدی (۳)

راگہ بسند، محلا
پہلا، اشتہدی (۷)

۱. اگہس، ۲. پتکن تا، ۳. آڈار ہا، ۴. وھوار، ۵. طاہر ہا پندا لہ لہ، ۶. ہر دڑک،
رب ہا ہندا، ۷. کرا لہ پورن تا، ۸. واپار، ۹. ترمالا، ۱۰. کار کمانین تا، ۱۱. مالک،
۱۲. آگیا اترسار

(۱) حکم اچلي حکمي رهيءَ - حکمي دڪ سر ڪر سهيءَ
 حکمي نام جهي دن رات - نازڪ جسرو هوويءَ داس
 حکم هريءَ حکمي هي جيريءَ - حکمي نانا وڏا ٿيويءَ
 حکمي سرڪ هڪ. آند - حکمي جهي نروڏر گورمٽ
 حکمي آوڻ جاڻ رهائي - نازڪ جاڪڙ پگتي لائي.
 [راڳه راهڪاري، محلا پنجوان، وار، (۱۱)]

(۴) حکمي آنيا حکم سمانيا - حکمي ديسي جگت اهايا
 حکمي سرگه مڇ پئيالا - حکمي ڪلا رهائدا
 حکمي ٿري ٿول سر پاري - حکمي پوڻ پاڻي ڳٽاري
 حکمي شو شڪتي گهر واسا - حکمي ڪيل ڪيلاڻدا
 حکمي آڏاڻي آگاسي - حکمي چل ٿل ٿريوڻ واسي
 حکمي ساس گراس سدا - ٿڻ حکمي ديهه ديكائدا
 حکم اپائي دس اوڻارا - ديرو ڏانڙو اڳٽي آبارا
 مانيءَ حکم سو درگه پڇويءَ - ساڄ هلاء سماندا
 حکمي چڱه ڳڏاري - حکمي سڌ ساڌڪ وڃاري
 آپ ناٿ ٿئي سڀ جاڪي - انشي مڪت ڪرائدا.
 [راڳه مارو، محلا ٻهلا، سولو (۱۶)]

(۵) حکمي سڀئي اوڻجهه - حکمي ڪار ڪماء
 حکمي ڪالي ٽس هيءَ - حکمي ساڄ سماء.

سري راڳه محلا
 اشتهدي (۴)

۱. هٿ ۾ بانڙو ٺيڻ. ۲. ايڪ سمان. ۳. ننڍو ۴. آڌار ٿيندڙ يا آڌار ڪندڙ. ۵. ست
 جو ميٽر. ۶. جند مرڻ جو ڦيرو. ۷. مٿس لڙڪ. ۸. پاڻال. ۹. ڀڄو، ڏاند. ۱۰. آ-
 ٿيڻ. ۱۱. ٿيڻ. ۱۲. هڪ ٻئي پوئتان پيدا ڪيا آهن. ۱۳. سڀ سندس ڪرڻ.

(۲) حاڪم جي حڪم هيٺ ساري سرشتي آهي.

(۱) حڪمي ھروڙن آڪار - حڪم نه ڪها جانئي
 حڪمي ھروڙن جيئ - حڪم ملي وڌيائي
 حڪمي انر ليچ - حڪم لک دڪس سڪ پائي
 لکنا حڪمي بشيش - لک حڪمي سدا پرائي
 حڪمي آلدو سڪر - ساعس حڪم نه ڪرو
 لاک حڪمي جي آڙهي - نه ھوڙي ڪهي نه ڪرو.
 [جپ صاحب، مڪلا پھلا، پُڙي (۲)]

(۲) حڪمي آلدو ليئا پياري - حڪمي آلدو مھار
 حڪمي آلدو ھيا پياري - آڙد سڙ ڪي پياري
 ڪڙمڪ درڪھ، ھاڻي پياري - چئي ڪارج ساري
 حڪمي آلدو آيا پياري - حڪمي ھاڻو جاء
 حڪمي بس چاڻي پياري - ممڪ ھوڙي - سراء
 حڪمي شد پچاڻي پياري - درڪھ، پڌا جاء
 حڪمي ڪٽس ڪٽاڻي پياري - حڪمي ھوڙي دوء
 حڪمي پوي پراڻي پياري - آڙڪ مٺي روء
 حڪم سڄاڻي شاعر ڪا پياري - سچ ملي وڌيائي ھرو.
 [راڳ سورڻ، مڪلا پھلا، اُشتيڍي (۲)]

۱. آهتي. ۲. پڪن ٿا. ۳. مان مان. ۴. ٻچ وڙھ ۾ پيدا ٿيو. ۵. مانا جي ڪرب آلدو رهيو.
 ۶. آڙندو ئي ماءُ هي ٻيٽ مان ٻاهر لڪتو. ۷. مرن ٿا. ۸. ٻڏي وئي ويجهو. ۹. عزت آبروءَ
 سان داخل ٿين ٿا. ۱۰. حساب وٺي ٿو. ۱۱. ڏکيس ٻاڙو، پياڻي. ۱۲. سڄاڻي يا اڃاڻي ٿو.

نه ڪو پا سڌ ٿين ۽ مڪتي ماڻين. نشڪام ڪرم ڪر نه دعا ڪٿين ۽ آسيس وٺين. اُپاسنا
 ڪر، اُپاس ڪر نه گيان جو پرڪاش ٿئي، زبان لڳي، ڌارنا مڃي ۽ سماڌي سچ بر
 سماڄي. وشواس جي ڪنجي سان، برهم جو ڪلف ڪول نه مٽر جا ماڻڪ هولي ملي.
 اهي ماڻڪ هولي، جيون مڪتيءَ جا مڻيا آهن، سَن سماڌيءَ جو سمر آهن ۽ جولي جوت
 جو جوهر آهن. جن جي همت لڳاءِ سي همت ڏيت آزاد آهن، بلند آهن، برقرار آهن.



(۲) اکر اکرچر اُون ڏٺي - ساڃا اَک اَک اَپار

اُون دالا سڀ منگي - اکر ديوڻهار.

راڳ ملا، مڻا ٻهلا،
وار (۱۹)

جو اوبس ۽ آندڻ آهي سو چس ۾ ويٺو چس جوڻ ڇڪڙون وٺي. جهڙن ۾ نه ڪنهن
چنگا آهن پر چس جي چنگي جو چنگو ٿي بيهندو آهي. ٻچ آهن کان، جن چوسي
يا چئي ڏنو آهي. چس آهي چئن قسمن جي. هڪ زبان جي نه ڪو اشد وچن نه اڍو.
ٻي ڪن جي نه ڪو اشد وچن نه اڍي. ٽي اکن جي نه ڪو ٽاٻاڪ روپ يا رڙيڪار
نه ڏسجي. چوٿين ٻاٻي اندر ٻن جي، نه ٻڌي جي ٻلا ۾ نه اڍا آهن. پر اهي چارئي
ڇوڙن، آهن چالاڪيءَ جوڻ چالار ٻڙن، جي من ۾ چس آهڻي ڪانه. جڏهن چس اندر
چس جو چشمو چورف وهي، تڏهن نه واسا ۽ وڇاڙا، اندر ٻڙن ۽ اعمال، چس جو
چشمو ڦلندا. جڏهن چس اندر، چس جو چس ڪڙي ۽ تڏهن نه جهڙن نه گلشن ٿيندي.
اهاڻي چس، دٻر سان دلچسپي آهي، ٽاٻاڻ جي ٿرڻ آهي ۽ اڙمانا جو ٻار آهي. اهاڻي
چس، دائمي بجليءَ جي رڙ آهي، هاڙو ٻڙ بند ڪري ٿي ڇڏي. جو اهڙيءَ مٿس ۾
آهي، سڙي سڄو اڙهر ڳاڙي آهي. هڙ ڪيترو نه ڳالهي ڪئي، نه ٻڄڻ نه خاموشيءَ ۾
آهي ۽ هڙ ڪيترا يا ڪيترا نه ڪرم ڪري ڪئي، نه ٻڄڻ نه اکر ۾ آهي، جو نه هن جي
چس اندر چورف چس آهي. ٻڙ ڦهلو آواز لاهي اٿس آهي ۽ هٿو ڪرڻ، خود خدا
هر ڪرڻو، آهي. جو نه هٿا وچن ۽ ڪرم، اهوڻا جي اڙو سان پکڙيل ڪرڻ آهن. هڙ
ٻڙيءَ تي نه ڪوهي ٿي ڪرڻو اڻو جو نه ڄڻ لا جسمي بڻجي، هڙ آڪاس جي آڪاس سان،
ٻڙ ٿر بيمائش وٺي. سر اڻوئيءَ جي ٻهچ کان نه پري آهي. شائتيءَ جو سر ٻڙ آهي.

اي ٻندا، اڙمانا سڀي جي هودي ۾ ڌسي ٿو. سندس ٻاجه نه سڀي مٿان آهي.
پر ٿر ٻان ۽ اڙمانا جي وچ ۾، اهر ٻاڙ جي دٻار ڪڙي ڪئي آهي. اها اُنڪ هٿ نه اُون
نه ٻڙن ٻڙن. دٻار جي هٿ ڌس ڇا نه آهي؟ ڏاٽو ڏئي نه وٺندڙ ٽڪڙي ٻڙي. ڏاٽ
ڪي ڏاٽو ٻڌل ڪرڻ آهي. ڏاٽ ٻڌد آهي، ٿي اُنداز آهي. اڙمانا ماءُ پيءُ جيان سار
سڀال لهي ٿو. ڏکين ها ڏک ڏور ڪري ٿو، روڪين ها روڊ مٽائي ٿو، ٽڙڪن ڪي
ٻاڏ ڏئي ٿو پر وشواس هي نه پر ڪه لڳي ٿو. سڀ سندس ٻڌو آهن، مڪتا آهن. ٿون نه
ٻڙن اڳيان نه ٻڙن، سائينءَ جو سحدو ڪر، وشواس ڄاڻاءُ، ٿاڻ ڦڪرائ ڪر، ٻڙن ٿاڻ.
ٻڙ ٿاڻ نه چئن مٿي. ٻڙي ڪو نه اکر ٿاڻي ملي، ٻڙي ڪي، وڙاڻ اچي. ساڌن ڪر

گذهين ڳوڙها بند ٿي نه ٿين. مات ۾ محبت جو مطالع ڪن. جي ڪڇن نه واس ۾ وائي
واحد جي، اکر اوانڪار جو ۽ حرف حقاني. لوڪ چيئن نه اول ٻاول، ديوانا آهن. عاشقن
ٻاڻ ٻڃاڻيو آهي ۽ سائين سڃاڻو آهي، سي ڪيئن نه سدواريل سڏجن؟ سندن نيت نڪ،
نظر نوري، من شد، هر دو نرهل، پر پائين لنگن آي ليڙون. گيان جي ڪم ۾ گم آهين.
واليءَ جي وچوڙي ۾ وهڻو آهين نه وصال ۾ به وسيل آهن. جدا به ٻاڻ آهن نه گڏجن به ٻاڻ ٿا.

قلعہ مساجدي ڪيا سدائين - هردي هي لڪم - ليهه
سدا صاحب ڪي رنگ رهين - ڪجهه نه ٿو ٿوس - نههه.
سري راڳ، محلا
چروان، وار (۵)،
سلوڪ محلا ٽيڄا.

جن عاشقن لائين وچوڙ جو ورق وراڻو آهي، من جي مٿي مٿي آهي، تما تر ڪ
ڪري ٿو ڪل جو تڙهو تيار ڪيو آهي، خوديءَ جو خمار لائو آهي، ٻين جي ڀلي ۾ بندو
ٻيو سمجهيو آهي، ٻاڻ، پر ڪريءَ ۽ برمانا ڪي هڪ ڪري ليکيو آهي، پيار جي ٻيڙ ۾
ڪل داغ لڳايو آهي، ڪل ۽ ڪڇن ساڳي سمجهي ڪري سڃاڻي آهي، تن کان برمانا
ڪيئن پري رهي سگهندو؟ پريءَ ۾ پريءَ ۽ پريءَ ۾ پريءَ ۾ پريءَ جي پري ڌارا گڏجي
هڪ ٿي رهي آهي. پريءَ ۾ ڪٿو نه ڪسڪندو ڪٿان؟ هاڻي ٻاڻ گوار ٿي ٿو گذاري!

جن پريئا سڏ نهينهن - سي سڄو مٿي نال
انتر ٻاهر هٿ ڦران - پري هرديءَ رکان سمال.
سلوڪ، محلا چروان
(۲۱)

عاشقن تي مالڪ جي مهر جا ميدن داڻا پيا وسن. رب جي رحمت ساريءَ سرشتيءَ
ٿي آهي ۽ ڪل مخلوقات لاءِ آهي، جيئن سورج ۽ چنڊ جي روشني، آسمان جي هرا،
درياءَ جو پاڻي ۽ وڻ جي ڇانو. پر جيڪو قدرتي نعمتن جو فائدو نه وٺندو يا اُچرڻ لهندي
استعمال ڪندو، نه نعمتن جو ڪهڙو قصور؟ جيڪو سورڊاس ٿئي سان اُڪري ٿا-
ڪاٺي، نه ڪو ٿئي ٿي ڏوهه مڙهي سگهيو؟ جن ۾ نه آهي سچو صدق، نه محبت جي
مٽيا، نه ارهه جي بيقارائي ۽ نه اُلفت جي اڪير، سي ڪيئن رحيم جا حُدار ٿيندا؟ ڏٺي
جو فضل انهن مان لائين پار ويندو جيئن پٿر ۾ پاڻي يا زرد ۾ سڙو. جتي اهڪار انت هلي
بيزار آهي ۽ جتي عيب آڏو اچن ٿا، اتي ڪرنا جي ڪرپا ڪيئن پلي پوندي؟ اُتي نه
ڪم جي قانون جي ڪنورن، جرڳي ڪاروائي ڪندي. باقي جن کي وڻيش وڻاش آهي
ٻُرن پري آهي، اوسيڙو انتظار آهي، تن کي قلب جو قرار آهي. انهن جي مٿان رب جي
رحمت جا ويلا وسن ٿا. تربت آهن، اندر مٿي آهن ۽ اُتر آهن. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) دنا دانا اڳ هئي - سڀ ڪٿه ديوتهار
ديندي نودت نه آئي - اُڪت پري پندار
راڳ، ٿوڙي، محلا
بجوان، ٻاون ادري
(۲۴)

ماڭوى تەن ئۆزۈم - تەنم ئېي ئۆزۈم

نَمِ مَنُ نَوَز - مَكُون مَنُ جَمُورُ مَنُ .

۱۰۲ - سورت ، پیک

روڈاس، شمس (:) :

ٺهڻجي مهينس ۾ مان ڪو احوال ئي پيو آهيان. تن کي ٿا ڏهندي ۽ من کي وڃڙا هڻندي، مان بل هٻڙ، ٿوڙن ۽ اُٺن تي پيو آهيان. ماس ڪاڇي چڪو آهي. سرازير سم ڪراوي. لمانا لڳ ڪٽي پيو ٿو ٺهاريان ۽ لاڙيءَ آس ۾ پيو ٿو لڳان ڪن مان ڏاڍو ڊورن ٿئي. هي جيئري نه ملو نه مٽي ٻڄاڻا، ميهڙي وٽڪڻ مان به دل ڪڍا ٺاهي. جسي جيئري ٿيو ٿو هڪ نه ڇڙهيو نه مٽي ٻڄاڻا، ڇهار ڪيئن چنڊ ۾ ڄاڻ ٽوڪيندا. جيئري پاڻيءَ جو ٿو ٽوڙي ڪي نصيب نه ٿو نه مٽي ٻڄاڻا درياءُ به پياس ٻڄائي نه سگهندو. هاڻي ميهڙي بربد جي پُٺ رک، ميهڙي وشواس جي لڄا رک. هاڻي اوري اُڇ نه اڏجان، هل ٿو مشڪان، ڪوڊ ۾ وهار ڪو گد گدان ۽ نظر ملائي ٺهال ٺهان.

(۱) کالگا چؤاڈ نہ پندرا - اسی نہ اڈر جاء سارک، شیم فرید

حَمُّ مَرْجَعٍ مَرَا شَهْرَ قَسِيٍّ - مَسْ لَه لَدُونِ كَاءِ . (۹۲)

(۲) ایک اُردو چل گا۔ - چالے کے دے ہادیں

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

10. *Chlorophyll a* and *Chlorophyll b* contents were determined by the method of Lichtenthaler and Sponholz (1980).

[illegible]

١٠ **وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ**

۴. مریکا، اٹلی آج ۴۰ اربا مان، کئی کڈھ ۴۰ کولی نیاں، سیم سمو، ۴۰ سرچان، واپل سان

راست و چپي لنگي لڳان، الڳ الڳ ۾ اُڏاڻان. ويل نه وسارايان، ساڄ، ساڄ سان سڀياليان،

ساري سماجي وچان ؛ گنجي ڏک ٿيان ، جيئن پاڻي کير سان . مان مان نه رهي پر پر

(١٥٦) (١٥٧)

دے دے لڑچے بیکان - جے ہر بسن آؤر نہ دیکھان

نفس دہی دلک الہی - اب بیکل کون نہ حالی . صاحب، شہد (۶)

اگر ای ای عشق، مژده و تنعم، سائیم ساله سنجید، لاله لاله لاله اش. ایضا عاشق.

درويش : ڪمال ائسو ڪيئن ٿا هيٺون ڪنارن؟ ڦاٽل هي رنگ ۾ زال آهن. دنيا جي

دور ان دور امن، گذشتہ برس، گذشتہ مہینوں، گذشتہ رات گذشتہ اپنی ل

ڪي پورو ڪندو آهي؟ ٿيڻ ئي پوئتي ڳل مٿان ۽ هرڳ رانجه پٺيان. سڙون جا سبق سڳو.
سڙي ۽ جُون سڳيائون ٻڌ. شهيدِيءَ جا سڌڙا اُٺاء. دل ۾ درد ڄاڻاء تہ پرڻه پڙڪا ڏئي،
پر پر بلتا کائي ۽ ٺيڻهن ٺروار ٿئي. پر ماڻها سان پيار لائين ڪر جيئن مڇي ۽ جو پاڻي ۽ سان،
ڇاڻڪ جو مينهن سان، ڇڪوي جو سڙج سان، ڪوئل جو اُٺ سان، هڏس جو مانسروور
سان، اُٺ جو ڦل سان، ٻار جو کير سان ۽ لستريءَ جو مڙس سان. پاڻ وڃاء. ڪين جو
قاع قارو ڪر. خودي ۽ خدا ڪيئن بچي ماڻها هڪ ميان ۾؟ خودي ۽ خود مطلبِيءَ جي
آهوني ڏي الاهي عشق جي آڱ ۾. پيار ڪر پيار ڪارو. طالب ۽ ترشدا ترڪ ڪر. ٻين سان
نيڪ داري ۽ خير خراهي ڏيکارو. اها اُنهي پرست جي ريت جڏهن ۾ آهي جيئن جي جيت.

جڏ تہ پر پر کي پاڻ ڪا ڇاء - سر ڌر ٽپي گلي ميري آء
اُٺ مارڻ پٿر ڌر بچي - سر ڌر بچي ڪا نه ڪيچي. (۲۰)

هڪ ڏينهن مرڻو اوس آهي پوءِ ڇو نه جانيءَ مٿان جند جان قربان ڪرڻ نه قبول
ٿو. سڄي اها نه آهي جا مڙس سان چڪيا ٿي چڙهي. سڄي سڄي اها آهي جا مالڪ
مٿان پاڻ گهروري قربان ٿئي. آهو مٿان يا خودي ختم ڪرڻ ئي آهي پاڻ قربان ڪرڻ.
لئين مري جيئن آهي ۽ لئين جي آمر ٿبو. ائين خود مرن پوءِ جي موت جو ماتر مڇي ٿو.

سري گرو گرنٿ صاحب ۾ سڪ ۽ سوز ٿي، اره ۽ تڙ ٿي، وڇوڙي ۽ وصال
ٿي، ايشمار شبد آيل آهن جن مان اُٺڪل سڙو ڪن ٽڪون مٿي ڏنل آهن. صاحبن وڇوڙي
۾ ورلا پون ڪندي، اره ۾ بيخود بچي. فڪر ۾ بنا ٿي. اکين ۾ آب آئي، ٻيا نا پوئتي
ڪي پڪارين. هي مهنجا مڙا محبوب، جي اُون چنڊ آهن نه مان چڪور، اُون ارسا
نه مان مورو، اُون ڏيڏو نه مان وٽ، اُون ٿيوت نه مان پائري. مان ٿو بنا پوئتي، ٿي آراء
ماندو ۽ در بدر آهيان. ناهي ٿي ٿيڻ ۾. گهاٽي ۾ پيو ٿو پيو جان، رٿان، رٿان، پٽڪار
۽ ٿاڻا کان. پرين جي وات وينو نهاريان. ٻئي اُٿڙون ٿو پرين ٿيڻ ٿيڻ آهن جيئن ٻئي
جون ڪڇي ۾ ۽ ماءُ جون ٻار ۾. ٻئي پاسي نهارين نه هوند ڪڍي ڪٽر ڪيان. پانڌ پڙن کان
پيو ٿو پڇا اُون ڪريان نه من ڪو پيو ٻئي، ڪو ڏس ڏئي، ڪو ڏيڻ لڳائي نه مٿاس جي
جند قربان ڪريان ۽ ساري جمار سندس پيو هر دم شير ڪريان. تن، من، ڏن اُٺڪل
ڪريان. هي مهنجا پيارا پوئتي، اُون جڳ سان پرست ٿوڙي، نوسان وڇوڙي آهي. ٿاڻي
نوسان ٿوڙي ڪنهن سان وڇوڙ بندس؟ ٿيڻجو در ڪونه ڇڏ بندس. مورو نه موندس. سب
سندساري سڃاڻا ڇڏي، مون ٿيڻجو پاڻ پڪڙيو آهي. مٿيڻجو مٿس بنائين نه واسه واسه، ٻئي
پڪڙين نه نه واسه واسه. اُون پاڻ ۽ ٿيڻجو مٿس، ٻئي نولان گهروري گهڻا آهي.

ٻڌاي نه ٿي ڪا وڃ ۾. راءِ آهي پُرون وشواس، شد سڙدا، سڄو صدق، ڌرتي نشچو ٻا-
تحقيق ۾ تسليم. راءِ آهي نت ڳيان. سچ جي سات مليي کانوءِ، دماغ نڪو ٿيو بتي.

اهڙو ايمان ڪيئن اچن ٿيندو؟ شڪ مان، سندن مان، پر نه شڪي سماءِ مان.
شڪي سماءِ معنيٰ سڀ ۾ شڪ ۽ شڪ جي شڪا مٿان کان ٺاهي وارو. جا ڳالهه ڳڻي
ٻڌل هجي، انهيءَ کي سچي بڻائڻ لاءِ ٻئي ڪئين ڪوڙ ڳالهه ٻڌن. راءِ شڪ نه ٿيو پر
وسرس ۽ هنيائي هون. شڪ يا شڪا کي دُور ڪرڻ معنيٰ ڪلي من سان چنڊ چاڻ ڪري،
سچ کي پروڙڻ. انهيءَ حد تائين عقل، دليل، سوچ ۽ سمجهه سڀ ڪارگر ٿيندا. سچ ڪوڙ،
ڀاپ ٻچ ۽ نيڪي ۽ بدعيءَ جي پڇڻ پوندي. جيئون يارو جو سفر سوار ۽ سهنجو ٿيندو.
شڪ مڃي يقين، عقيدو، اعتبار ۽ اعتقاد ٿيندو. پر اعتبار ٿيندو آهي ڏنل، ٻڌل، چاڻل
۽ سمجهيل ڳالهين ۾، جن ۾ من اٽڪڻ ۽ موٽه قاسم جو امڪان آهي. موٽه مان ڊپ جو
اندشو آهي ۽ ڊپ مان اوشواس جو خطرو آهي. بزماتا نه ڏنل، ٻڌل، چاڻل ۽ سمجهيل
ڳالهين کان پار آهي. اتي اعتبار کي اڳتي وڌائي پُرون وشواس ٿيڻو آهي.

پُرون وشواس مان وشيش پير پيدا ٿئي ٿو ۽ وشيش پير مان بزماتا جي بزماتي
حاصل ٿئي ٿي. جيئون يارو جا رهي لکڙا لکڙا پر ڏکيا ڏاڪا آهن. صاعب غرمانين نا:

(۱) چاري ڪندا پڙي پڙا - ڪو نيمي مڙا
واڳ آسا، محلا بهلا،
جي ٿڌ پاري صاحب - تون مڃي هڻ مڙا.

(۲) هر لکي نال مڃي دوستي - هر لکي نال مڃي رنگه
واڳ رامڪلي، محلا
هر لکي ميرا سڄو - هر لکي نال مڃي سنگه.

منڍ ۾ ڏنل وچن مان ڏسو نه ڳرو ڳرنت صاحب ۾ وشواس ٻايت ڪاڏي سنيون
سمجهائون آيل آهن. صاحب چوڻ نا نه هي بزماتا، تون نماڻا جو عالم آئين، نتاڻا جو
نالا، نتاوان جو نانءُ، ڌرتيا جي ڌر ۽ نڪتيان جي گت آهين. سمجهي سڃاڻا اوچتو اتي
اچي ٿي بهجي، جتي مشڪلا تون ۽ مصيبتون چرطرف وڪوڙي وڃن ٿيون، جتي وڪارن
جي واسناتن بيموس ڪري ڇڏيو آهي، جتي ڪو سنگي سائي، ڪو بانين ٻيئي ڪون آهي،
جتي ڪي به حيل و سلا نه نا هلن، جتي آسرا اميدون ختر ٿي چڪيون آهن، جتي چمڪا
۽ نراسائي گهيرو ڪري ويون آهن ۽ جتي گهاٽي ۽ پٺاڪ اوندو ۾ روشنائيءَ جو سرور
۾ نظر نه ٿو اچي. اتي نا ممڪن، ممڪن ٿي ٿو پوي. راءِ آهي ٽوڪل جو نڪو ۽ ايمان
جو اسرار. اهڙن اسرارن جا انيڪ احوال، سنتن جي ساکين ۾ سمايل آهن.

سائیکس-پیکو پر صدقہ

پریسن سان بریت، ۴

• مالڪ جي مڙ.

وشراس، صدق، نشپور يا شردا ساڳي معنيٰ رکي ٿا. وشراس جا ڪيترن قسم آهن، جهڙوڪ آئند وشراس، شرطي وشراس ۽ اڻرون وشراس. جڏهن ڪو انسان عام هجي ته سندس پريشانجا وشراس آهن ته ڪس پاڻ کان پوريائين. ڇڻا ٿور هي ته اهو وشراس ڪهڙي قسم جو آهي؟ آئند وشراس آهي جاهلپڙ ۽ هوڻيڪاڙ، جتي عقل ۽ دليل هجي ڪم ڪندا ڪن. مثلاً ڪو چئي ته پير ڪارو ته ٿاڏو وڃي ٻهجي وڃان ٿيل وڌن ڪي، يا اوڀر ٿانهن ٻڌي ٿو ته سورج هي ٿيند ۽ سج ڪونهي، يا هيءُ ڪو ڏوڏ ڏوڏ ۽ ڳاڙهو، ٻاٽ ۽ ٻوڏ ڪوڙو ته هڙن يا هيئن ٿئي، ۽ اُٻار بنا ڪنهن روح وڃار هي اهڙا ڪم ڪانڊ ۽ پاڪنڊ ڪري، ته اهو ئيو آئند وشراس ۽ ڪرائيندڙ چئبو وشراس گهاٽو. اهڙن ڪم ڪانڊن ۽ پاڪنڊن مان ٻڌايل مطالب ڪڍاچم پڻ نه ٿي سگهندو. باقي وچان ڪو ٻيو پار يا اُڀر ڪٿو ته اها ئي ڳالهه آهي. عام طور ته پريهي ٻڌن مان ٻلائي ملڻ مڪمل آهي.

شرطي وشواس ۽ اوشواس ۾ ڪو خاص فرق ڪونه آهي. شرطي وشواس آهي مطلب ٻا ٻولڻ لڳي، حقيقتو بهاد ڪونهن خاص مطلب يا شرط تي ٻڌل هجي. هي ٻوري ئي نه اي شرط هڻي ۽ هي اٽهوري يا اڏوري وهجي وڃي ته ايمان ڏيڻو ۽ اعتقاد نٿو. اهڙان حالتن هيٺ اعتقاد نٿو ٿئي آهي ڇو ته ليڪت گهڻا مطلب لڳاتار جيڪا ٿيندا ۽ گهڻيون شرطون هڪ ٻئي سان ڪونهن؟ اها ڳالهه نئي ڪانه ته ڳالهائي ٿا ڀڙڻ ٿي ڪانه.

اڙون وشواس جي ڪسوٽي باڪل ڪن آهي. اتي پنهنجا آدم ٻاء، آسون آسرا،
آلدارا آهڃاڻ، ڊڊ ڊاء، آمڊون مرادون، حيل و سبلا، سڀ ”پنهنجا ئي“ مان ڪڍي،
پر مالها جي حرالي ڪوٺا آهن. ڪومن ۽ ڪوٺائين کي ”مان مان“ کان مٿي ڪري، ڪين
جي سطح تي آئي، جهولي جهولي آهي. جي پري نه ٻار ٻار ۽ جي خالي وهڻي وٺي نه
نه راءِ راءِ. هيئن رڊ هي رها. ڪرم لوڙي ڏل ٻي گهورا سدس نالي مٿان. نه ڪالهه
هي اُٺائي ۽ عمر نه نه وري شين جي چيٽا ۽ ڌڙ. جيڪي حال ۾ مڊو سو برحال. هيڪر
ماجيءَ، حال ۽ مسئل هي دانها هڃيل ۾، ايندڙ جي آسٽرنا ڏسي ٿو، سوئي وشواس جي
ڪسوٽي مان ٻار پئي ٿو. ڪامنا مان ٻار کي ڪڍي، ايندڙ ۾ ٻار آڻڻائي ٿو. پوءِ ڏڪن
۾ داستان ۾ ساڻس اڏوي نه سکن جي پتا نه سدس اڳيان وڃي. ٻار ۽ پر مالها ٻار ۽

(۲۳) ٿوري ديا ئي - هوء درد داس

۵۲۹
واڳه ڀيرڙي، هٿلا
ڀنڊوان، شبد (۳۱)

ٿوري ميا ئي - هوء ڪمل^۱ ڀڳاس.

(۲۴) روڱي ڪا پرپ ڪنڊه^۲ روڱه - دڪيئي^۳ ڪا مٿاوه^۴ پرپ سوڱه^۵
نٿاوي^۶ ڪه^۷ نر ٿان^۸ مٿاوه^۹ - داس اُهي^{۱۰} ڪه^{۱۱} پگتي لاوه^{۱۲}.

(۲۵) سڀنا صاحب ايڪ هيئي^{۱۳} - ويڪي^{۱۴} ڌنڌي لاءِ
ڪسي^{۱۵} ٿورا ڪسي^{۱۶} اڳلا^{۱۷} - خالي ڪوئي ٺاه^{۱۸}.

(۲۶) خسر وڏا داتار هيئي^{۱۹} - جو لڄي سو ڦل پاءِ
ٻاٻيها^{۲۰} ڪيا ٻوڙا^{۲۱} - جگتي^{۲۲} ڪي^{۲۳} ٽڪ^{۲۴} جاءِ.

(۲۷) اڱر^{۲۵} اڱوڇر^{۲۶} ٺُون ڌڻي^{۲۷} - ساڇا^{۲۸} اٽڪ^{۲۹} اٻار^{۳۰}
ٺُون دانا سڀ^{۳۱} منگتي^{۳۲} - اڪر^{۳۳} د يوڻهار^{۳۴}.

(۲۸) ساڇو ٺُون هيٺ ميرا^{۳۵} - گرھ^{۳۶} ٿيري^{۳۷} سڀ ڪيھ^{۳۸}
مان^{۳۹} مانگه^{۴۰} ٿان^{۴۱} مانگه^{۴۲} - ڌن^{۴۳} لڪمي^{۴۴} ست^{۴۵} ديھ^{۴۶}.

(۲۹) داني صاحب سند پٺان^{۴۷} - ڪيا چاچي^{۴۸} تس نال^{۴۹}
اڪ جاگندي نا لهن^{۵۰} - اڪدا^{۵۱} شتيا^{۵۲} ديه^{۵۳} اٺال^{۵۴}.

(۳۰) جگت^{۵۵} ٻڪاري^{۵۶} ڦرت^{۵۷} هيئي^{۵۸} - سڀ ڪر دانا رار^{۵۹}
ڪه^{۶۰} ٺانڪ^{۶۱} من^{۶۲} سهر^{۶۳} نه^{۶۴} - ٻورن^{۶۵} هروڙھ^{۶۶} ڪام^{۶۷}.

(۳۱) ٺدر ڪرھ ٺُون نارھ^{۶۸} ٿريئي^{۶۹} - سچ^{۷۰} ديوه^{۷۱} ديسن^{۷۲} ديا^{۷۳}
پر^{۷۴} ٿوئس^{۷۵} ٺانڪ^{۷۶} داسن^{۷۷} داسا^{۷۸} - ٺُون^{۷۹} سرب^{۸۰} چيٽا^{۸۱} پر^{۸۲} ٽالا^{۸۳}.

(۳۲) جاڇڪ^{۸۴} - نار^{۸۵} جاڇي^{۸۶} جاڇي^{۸۷}

سرب^{۸۸} ڏار^{۸۹} سرب^{۹۰} ڪي^{۹۱} ٺانڪ^{۹۲} - سڪ^{۹۳} سوه^{۹۴} ڪي^{۹۵} داني^{۹۶}
ڪيتي^{۹۷} ڪيتي^{۹۸} مانگن^{۹۹} مانگي^{۱۰۰} - پاوئيڻان^{۱۰۱} سو پائيئي^{۱۰۲}.

۱. هردي بر پرڪاش اچي وڃي ٿو. ۲. مٿائين ٿو. ۳. جوڙو، ڳيٽو. ۴. اوجاڻا. ۵. جوڙو.
۶. ويچارو. ۷. آڇ. ۸. ڀل. ۹. اچي. ۱۰. پٽ. ۱۱. زور ڏيئي سڳندو. ۱۲. پٽڪي ٻيو ٿو.
۱۳. چون ٿا، فرمائين ٿا. ۱۴. منگرو. ۱۵. ٿوري ٿو، چاڻي ٿو. ۱۶. پيني. ۱۷. آڌار، آسرو.
۱۸. مالڪ. ۱۹. پشيمندڙ. ۲۰. چاهين ٿا.

- (۱۲) غرگي چَرن - سدا سکدائي
 هر لڄه سوني ٿل پاڙه - پوڙي آس اڻه هائي.
- (۱۴) هر دانا سڀ جگه پکاوڙيا - منگ چن هتا
 هر ديوه دان دليال هوء - وچ پاڙ ڪرم هتا.
- (۱۵) هر مالڪو لاکر اُپي ٿي - سوني سوني داري
 ناک داس مک ٿي جو پوڙي - اهاڻ اڙهان سچ هروڙي.
- (۱۶) دپال سدا ڪر پال سروي - ليح لايڻ هاريا
 هيءُ منس سڀ وس ٿيري - سکل ٿيري ساريا.
- (۱۷) چن گنه ڪريا ڪري جگه جيون - هر اردار پو من ماحيا
 ذرمراء در ڪاڏ ٿاڙي - من نائڪ ليڪا سمهيا.
- (۱۸) ساڀي صاحبا - ڪيلا هائي گهر ٿيري
 گهر نه ٿيري سڀ ڪج هيءُ - جس ديه سو پاڙي.
- (۱۹) دانا نون پيا ٿي - دانا ڪي سر دان
 داند پهن دڪ دلي - - ڪورم ڪيان ديان.
- (۲۰) برب ماڻ پنا ڪنڻ لالدا - لوڙي پالڪ پال
 دپال غوني سڀ جيءُ هتا - هر نالڪ ندر نهال.
- (۲۱) سبيج لڙو ڪر پال - سمالي ساه ساڻه
 پوڙا ڪره نه هاء - جو آوي ٿڌ آهه.
- (۲۲) ٿوري ٿوري مڻ هيءُ - سڄي وڌيائي
 دپدي ٿوت نه آوي - ليح ليح ٿڪ پائي.
- واڳ سرور، مٽلا
 پندران، شد (۷۹)
- واڳ سرور، مٽلا
 چوڻان، وار (۲۰)
- واڳ ڏاسري، مٽلا
 پندران، شد (۴۵)
- واڳ ڏاسري، مٽلا
 پندران، چن (۱۳)
- واڳ هتسري، مٽلا
 چوڻان، شد (۵)
- واڳ رامڪلي، مٽلا
 پندران، اُند صاحب (۳)
- واڳ رامڪلي، مٽلا
 پها، ڊکڙي اوانڪار (۳۵)
- واڳ رامڪلي، مٽلا
 پندران، وار (۳)
- (۹)
- واڳ مارو، مٽلا پها،
 شهندي (۶۵)

۱. آهائي. ۲. پيو ٿي. ۳. ڪيڻان. ۴. ڏارن ڪير آهي. ۵. ڪرمين هر لڪو مٽي ويٺو.
 ۶. ٿوري وار. ۷. ساڻو، دانار. ۸. ڏسندڙ، اُتر هامي. ۹. دانارن جو دانار. ۱۰. مثلي
 ٻڌندڙ. ۱۱. دڪ ٿوري ڪندڙ. ۱۲. ٿورو. ۱۳. خالي. ۱۴. پورن پرش.

(۳) دېدا دي - لعدې اُک پاء

جب صاحب، محلا
پهلا، پوڙي (۳)

جڳا جڳتر - ڪاهي ڪاء.

(۴) بالڪ برڙ نه جاڻيئي - نهڇل نس دروار

سري راڳ، محلا
پنجوان، شبد (۱۳)

جو منگيئي سوئي پائيئي - نڌارا آڌار.

سري راڳ، محلا
چوٿان، وار (۲۰)،
سلوڪ محلا پهلا

(۵) ڪيا هنس ڪيا - ڪلا - جا ڪٽ ندر ڪري

جوئس پاري نانڪا - ڪاڏهه هنس ڪري.

راڳ، مانجهه، محلا
نيجا، اشوڊي (۳) ۱۶

(۶) سينا اُڀر ندر پُڀ نيري - ڪسي نوري ڪسي هي ڳهڙي

نجهه ني ٻاهر ڪڇ نه هروي - ڏورمڪ سوجهي پاڻيا.

راڳ، مانجهه، محلا
پهلا، وار (۱۹)

(۷) چيوڏ صاحب ني وڏ داني - دي دي ڪري رضائي

نانڪ ندر ڪري جس اُڀر - سچ نام وڏيائي.

راڳ، گورڙي، محلا
پنجوان، شبد (۱۴)

(۸) تڙ ڪر پائي مارڻ پائيئي - پُڀ ڪر پائي نام ڏ پائيئي

پُڀ ڪر پائي بندن چيئي - تڙ ڪر پائي هوندي تڙي.

راڳ، گورڙي، محلا
پنجوان، ٻاون اڪري،
(۳۴)

(۹) ڏدا دانا اڪ هي - سپ ڪٽ ديوڻهار

ديدي نوٽ نه آوئي - اُگت پري پندار.

راڳ، گورڙي، سڪندي
صاحب، محلا پنجوان،
اشوڊي ۱۱ (۴)

(۱۰) جا ڪٽ اُڀي - ڪري بخشش

نانڪا ليڪا - نه گني جگدس.

راڳ، آسا، محلا
پهلا، شبد (۳۲)

(۱۱) اڪو لوڪي هور چمچري - راءِ مٺا وٽ پند ڪاء

نانڪ پند بخشش ڪا - ڪهون نڪوئس ناه.

راڳ، وڏ هنس، محلا
چوٿان، وار (۲)

(۱۲) نون ڪو ڪارڻ سمرت هي - اُون ڪره سوئيئا

نُون اُن هنگيئا دان ديوڻا - سينا ها چيئا.

-
۱. ڏهندڙ. ۲. وٺندڙ. ۳. ٻڌو. ۴. سدائين قائم. ۵. هنس اتر پکي آهي. ۶. پگهه پکي.
۷. ڪانگ. ۸. پوڄهه. ۹. پنهنجي مرضي موجب. ۱۰. گنهنجي. ۱۱. پياري. ۱۲. اُنڪ،
بيشمار. ۱۳. ويچار ڪرڻ. ۱۴. پرماتما. ۱۵. پير. ۱۶. ديوتا. ۱۷. ڪٽڻ جو.
۱۸. بنا گهرڻ جي.

(۳) مالڪ جي ۵۰۰۰

(۱) مڙهيون پيا پرميسر پاليا - هيٺ چيٽ سڀ سڳي رساليا
 نيا ڪلش پيا سڪ ساڄا - هر هر نام رسالي هيٺ
 مڪي سي لڏي ڀرڻاري - يار يهر ڀڙي وڪاري
 سڻي پيٽي ٺاڪر ميري - پڙون هڙي گهاٽي جيت
 سرب چيٽا ڪٽڻ ڊيڙ ٺهرا - گڙور پڙادي ٺڌو ٺهرا
 چيل ٿل مهيل سڀ ٺهڻاڻي - ساڙو چون پڪاڻي هيٺ
 من ڪي لڄ ڀڙ ٺهرا - سدا سدا جاني ٺهرا
 نالڪ دان ڪيٽا ڏکڻ پٺن - رتي رلي رسالي جيت.
 [راجڻ مالڪي، مڪلا پنڌوان، شيد (۲۲)]

(۲) ٺڌو سڱور شهر پيٽ - ٺڌو شيرا هرو
 ٺڌو اهو من رس آڏي - ٺڌو من ٺڌو هرو
 ميري من - چيٽ سڄا سو
 اڪر چيٽو ٺان سڪ پاڻو - ٺڌو ڏوڪ ٺڌو هرو. (۱. ۲۰)
 ٺڌو مڙي جي پيٽ - ٺڌو شيد رس من آه
 ٺڌو حڪم ڀڙ پيٽ - حڪمي رهسي سماء
 سڀا ٺڌو اڪر هسي - آهي ٺڌو ڪرڻ
 نالڪ سڱور ملهين ٺل پاليا - نام وڏائي ڏيڻ.
 [راجڻ وڏنلس، مڪلا ٽيڪا، شيد (۲)]

(۱۰۰) ۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

ساوک، شیخ فرید
(۲۵)

جاء ملان تيان سچا - تته ناهي نينهن.

(۳۵)

(۱۰۱) فریدا چنٺ ڪٽولا وٺا دڪ - برهه وچا وٺا ايٺ

(۱۲)

ايه همارا جيوت - تون صاحب سچي ويڪ.

(۹۱)

(۱۰۲) جو سر سائين نا نوي - سو سر ڪيچي کان

ڪي هيٺ جلائيئي - بالبا سدي تان.

(۹۲)

(۱۰۳) ڪانگا ڪرنگ ڀنڊوليا - سگلا ڪابا ماس

اي دٺ نينا مٺ جهٽ - پر دڪن ڪي آس.

(۱۱۹)

(۱۰۴) ڪانگا چاؤنڌ نه پڇرا - سچي نه اڏر جاء

جست پڇريءَ ميرا شهه قسي - ماس نه ٿڌون ٿاه.

(۱۰۵) تون نهي ٿڌو رجه - بالبا هڏ پلن

پري ٿڪان سر جلالن - جي مون پوين ملن.

ساوک، محلا ٻهلا،
(۲۰)

(۱۰۶) جهٽ ته پراڻ ڪا چاء - سر ڏر ٿلي ڪلي ميري آء

ات مارڻ پٿر ڏريجي - سر دجي ڪا نه ڪيچي.

ساوک، محلا چوٿان،
(۵)

(۱۰۷) هٿ ڪڙي نهالي ٻنڌ - مٺ مون سچا آوئي

ڪو آڻ ملاوي آج - مٺي پر ميل ملاوي.

(۱۰)

(۱۰۸) گورمڪ سچي عاشقي - جت پريتر سچا پائيئي

ان دن رهه اُند - نانڪ سهج سائيئي.

(۲۱)

(۱۰۹) جن پريتان سٺ نينهن - سچي سچا مٺي ٿال

اُتر ٻاهر هٿ ٿران - پي هرديءَ رکان سما.

۱. ۲. ۳. ۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰.

- (۵۱) ٻاٻڻيا کن کن رڻلاء - ٻن ٻنر ڏيکي ٿيند لاءِ ٻاءِ
اڻر وڻڻڙا سڙيا نه جاء - سڱور مڻي ٿان مڻي سڙياءَ.
- (۵۲) اڇڙف مرون ٻڙون هر مڻي - ٽس ڪٿڻ ڏورن ڏيکي
لام اڏار ٻڙون ڏن لالڪ - ٻرڻ ميري ڪرڻا ڪڍيڻ.
- (۹۳) ڄڻ ڪي ٻلي ڏن وسڻ - ٽن ڪا لاءِ ٿيند
هن ڪي ٻڙي ٽن ٻڙي - ٽي ٽو ٽڙي ٽهر.
- (۹۴) هر اڪس سڀي ٻڙي - هر اڪر ميري ڄڻ
هن لالڪ اڪ اڏار هر اڀ - اڪس ٽي ڪٽ ٻڙ.
- (۹۵) اڪي ٻرڻ ڪاٺيا - هر هر لام اڪن
ڪر ڏوڙا ڏيکي - هن لالڪ ڪڍ ڏجن.
- (۹۶) ها ڪر ٻرڻ سڙا هڻي - ڇون ڇڙو من ماڻ
لالڪ ٻرڻي ٻرڻ ڪي - ان لاءِ ڪٿو ڪا.
- (۹۷) ڪس مڙي ڪا ڇا هڻي - مڙ نه هر ڪي ڏار
مڙ هر اڇي ڪڙن هڻي - ٻڙا هڻي اڏار.
- (۹۸) ڪس ٽن ٻڙا ٽڙي ڪٿڻ - ٻڙون سڙي ٿڻ لاءِ
اڇڙن اڇڙ ٿڻ لام هڻي - ڄڻ ڪڍ ڏلڻ.
- (۹۹) ڪس مڙ ٿڻ ساڙ ٻرڻ ڪي - سڀس ڪاٺ ڪر ڪو
ڪاٺ ڪاٺ هڻال ڪر - هر ڪي ٻڙ نه هڻو.
-
۱. هڪاڙو. ۲. وڙلاڙون ٽو ڪري. ۳. سڙيڻي. ۴. ڪلوان انسان. ۵. ٻرڻ. ۶. مڪي، مرڪش. ۷. ڪيڙون ٻڙون آهن. ۸. ڏسڻ ٿوڻ. ۹. ڇڏڻ. ۱۰. سڙاڻ. ۱۱. ڏهاڻ ڪن ۲. ۱۲. ڏوڙي. ۱۳. مٿان. ۱۴. ڏهاڻ، وسڻا سان. ۱۵. ٻڙي هڻي. ۱۶. ڪاٺ ٺاهڻ. ۱۷. ٻرڻ. ۱۸. ٻڙ، ڪيڙون. ۱۹. مڙج مستي. ۲۰. اڇي وڇ. ۲۱. هڪ ڪي ٿيندو ٻڙي ڪي ڏار وڻدو.

سلوڪ، شيخ فريد
(۲۵)

(۱۰۰) اِيجه سَجَّه ڪَڏي - الله ورسه ميهن

جاء ملان ننان سچا - تَتَه ناهي نيهن.

(۳۵)

(۱۰۱) فريدا چمت ڪتولا واڻا دڪه - بره وچاوا ايٺ

ايه همارا جيوڻا - تون صاحب سچي ويڪ.

(۱۲)

(۱۰۲) جو سر سائينء نا نري - سو سر ڪيچي ڪاه

ڪني هيٺ جلائيئي - بالڻ سدي نانء.

(۹۱)

(۱۰۳) ڪانگا ڪرنڪ ڏنڊوليا - سگلا ڪابا ماس

اي دنه نڪتا مت جهه - پر دڪن ڪي اس.

(۹۲)

(۱۰۴) ڪانگا چوڻڌ نه پنڃرا - سڀي ته اڏر جاء

چمت پنڃري ميرا شهه وسه - ماس نه ڏئون ڪاه.

(۱۱۹)

(۱۰۵) نَن نهي ٿو رجهه - بالڻ هڏ بالڻ

پري ٿڪان سر جلال - جي مون پرين ملن.

سلوڪ، محلا پيلا،
(۲۰)

(۱۰۶) ججه ته پريم ڪيلڻ ڪا چاه - سر ڏر ٿي گلي ميري آء

ات مارڪ پتر ڏوهجي - سر دجي ڪا نه ڪيچي.

سلوڪ، محلا چوڻان،
(۵)

(۱۰۷) هه ڪڙي نهالي پند - مت مون سچا آڙي

ڪو آڻ ملاوي آج - سي پر ميل ملاوي.

(۱۰)

(۱۰۸) گورمڪ سچي عاشقي - چمت پر پتر سچا پائيئي

ان دن رهه آند - نانڪ سهج سائيئي.

(۲۱)

(۱۰۹) جن پريتان سته نيهن - سي سچا ميه ٿال

آنتر ٻاهر هه تران - پي هردي رکان ساه.

۱. پلي رچي. ۲. پلي گري وڃي. ۳. گرم چادر. ۴. وچوڙو. ۵. هنڌ. ۶. ڊيگري. ۷. ڪاٺين جي پارڻ بدوان. ۸. اي ظالم ڪاٺو. ۹. سر پر جو پورو. ۱۰. اچي وراهو آهي. ۱۱. لوڻا مٽل. ۱۲. پر جي آلي اچي ويٺو آهي. ۱۳. ڪاٺين وانگر. ۱۴. چلڻ. ۱۵. نتي ئي اڏوئي هلائڻ. ۱۶. ٿري. ۱۷. پروهه. ۱۸. وات. ۱۹. گڏ.

- (۹۱) ٻانڀيا کن کن اُلاءَ - ٻن ٻنر ڏيکي ٿيند نه ٻاءَ
 لاءِ ويٺوڙا سڀيا نه جاءَ - سٽڪڙو مليع نان مليع سڀاءَ.
- (۹۲) اڇٽوڙ مرون ٻيون هر ملي - ڪن ڪٽ ڏورن ڏانهن
 لاس اڏار ٻيون ڏن لالڪ - ٻوب ٻيري ڪريا ڪهڻي.
- (۹۳) جس ڪي ٻلي ڏن وسيع - ٻن کا لاءِ ٺهر
 هن ڪي ٻولي اُون ٽسڻ - ٽي ٽو ڪڙي گهير.
- (۹۴) هر اڪس سڀي ٻنر ٻري - هر اڪر ٻيري ڇس
 ڪن لالڪ اڪ اڏار هر ٻوب - اڪس ٽي ڪٽ ٻس.
- (۹۵) اُڪي ٻنر ڪاٺا - هر هر لاس ٻن
 هڪ ڏوڙا ڏيکي - هن لالڪ ڪٽ ڏچن.
- (۹۶) ها ڪو ٻنر سڀاءَ هڻي - چوڻ ڇٽوڙ من ماڻ
 لالڪ ٻوڙي ٻوڙي ڪي - آن نه ڪهڙو جاءَ.
- (۹۷) ڪس ٻوڙي ڪا جاءَ هڻي - مرءُ نه هر ڪي ڏٺا
 مٿ هر اڇٽوڙ ڪڙن هڻي - ٻڙا هماري ٻار.
- (۹۸) ڪس ٻن ٻار ٺهڻ ڪٽ - سڙن سڙ ٺهڻ ٺاءَ
 اڇٽوڙ اڇٽوڙ ٺهڻ لاءِ جي - چوڻ ڪٽ ڏٺا
- (۹۹) ڪس ٻوڙي ٺهڻ ٻوڙي ڪي - سڀ ڪاٺ ڪر ڪٽ
 ڪاٺ ڪاٺ ڪاٺ ڪر - هر ڪي ڪٽ ڪٽ ڪٽ.

۱. هڪيا-ٽو. ۲. ڊولاٽون ٽو ڪري. ۳. سڀئي، سڙائي سان. ۴. ڪٽان انسان. ۵. ٻنر.
 ۶. مڪئي، مڙڪش. ۷. ڪهڙون ٻيون آهن. ۸. ڏسڻ ٺوڻ. ۹. چڏهڻ. ۱۰. سواد، مڙو.
 ۱۱. ڏهان ڪن ٿا. ۱۲. ڊر ٿي. ۱۳. مٿان. ۱۴. ڏهان، رستا سان. ۱۵. ٻههههه هڙي
 جاء ڏهان. ۱۶. ڪ، چاهيا. ۱۷. ٻوڙ. ۱۸. ٺال، ڪهڙون. ۱۹. مڙج مستي. ۲۰. آچي وڃ.
 ۲۱. هڪي ٿيندو ٻنن کي ڏلو ويٺو.

(۸۱) سڄڻ مڪ انڙپ - اٿي بهر نهالسا

واڳهه مارو، محلا
پنڇوان، وار (۱۷)

ستڙي سو شه، ڏٺ - نيم سڀني هٿ ڪسيئي.

(۸۲) بهلا مورو قبول - جورو کي ڇڏ آس

(۲۳)

هوڻه سين کي رڻڻڪا - ته آءِ هماري پاس.

(۸۳) درسن ديهه ديا پٺ داني - گٺ پاڙو مٺ ديهو

واڳهه تڪاري، محلا
پهلا، چنت (۱۴)

نازڪ رنگ رويي رس رسيئا - هر سٺ پريت سنيهو.

(۸۴) اوه دن بهر مورت پل ڪسي - اوه پل گهڙي ڪهاري

واڳهه ڪيدارا، محلا
پنڇوان، شبد (۵)

کولي ڪپت ڏپت ٻجهه ترشدا - جيوع پيڪه درساري.

(۸۵) ليچ وچ پاڙو پاء ڪوڙو بوجهه - هر رس پاوي پائي

واڳهه ڪيدارا، ڪبير
صاحب، شبد (۳)

جيتي گهٽ اُمرت سيڙهي مهر - پاڙو تسه پيئائي.

(۸۶) ساني پريت جو آبي لائي - گور پوسادي ڏڏا جاني

واڳهه پييري، پگت
قائد پوءِ، شبد (۷)

ڪجهو نه ٿو اُس رعيا سماء - ناعي چمت لائيا سچ ناء.

(۸۷) جب لڳه درس نه پوسي برتر - تب لڳه اُوک پياسي

واڳهه سارنگه، محلا
پهلا، شبد (۲)

درسن دپڪت هي من مانيا - جل رس ڪمل بگاسي.

(۸۸) گوهند پريت لڳي هر ميني - اُور وسر سڀ جاء

واڳهه سارنگه، محلا
چوٿان، شبد (۴)

ان دن رهس پيئا من مانيا - جوتي جوت ملا.

(۸۹) جب ٽپ سڄم پٺن سڀ هومئ - تس اُريٽه سڀ سڪ جائِي

واڳهه سارنگه، محلا
پنڇوان، شبد (۱۵)

اڪ ٽمڪ پريه درس دڪاوي - تس ستن کي پل جاني.

(۹۰) جب اُوک ٽپ پوجن مانگي - اُگهائي سُوک سگهاري

(۵۲)

تب اُروڱه جب ٽم سڱه بستو - چڙڪت هوءَ روارِي.

۱. سندر. ۲. ڏسان. ۳. قربان ٿيان. ۴. آخر پاڙو کي ناس ڪر. ۵. ڇاڪ، مٽي. ۶. سهڙيو.
۸. پريه. ۸. آلائي ڪيئن يا ڪڏهين. ۹. ڪهاڻ، ڪوڙو، ٻاڪند. ۱۰. ٻڪدم. ۱۱. ٽپ.
۱۲. ٿيان. ۱۳. پريه. ۱۴. ديهه پاڙو، پيائي. ۱۵. ٿڙي پئي ٿو. ۱۶. جلائي ڇاڪ ڪيئون.
۱۷. مڪان، ملڪيتون. ۱۸. ڍڳ ٿيڻ کان پوءِ. ۱۹. ماڻي ٿو. ۲۰. ڇڏين جدا ٿيڻ.
۲۱. ٽچ، ٽاچيز، ڇاڪ.

(۷۳) اُڏس ڇاڻڪ اڀند نه سرويئ - سو ڇاڻڪ جس وڏن هروئ
نرر ڪي ڪان لڳي تڻ پتو - وڏو ڪ ڇاڻڪ ڪارڻي ڇيئ.

(۷۴) تڻ ڊروالا ڇاڻڪي - ها صاحب ڌري ٻيٽار
مڏا ڇاڻڪي آپ ڪڙ - اُڌر ٻيلا سٿار.

(۷۵) پاڙ لکا ڪر بند سڙ - ڪوآل ٻائي ٿاء
ڪسٿر هماري ڇميئا - نيڪت نه ڪهڙ ڇاء.

(۷۶) جسو نرر مڻ ڙسائي - ساڇي شيد سهج سڀائي
اڀا وڏن سڙي ڇاڻڪي - اُڌر ڪ ڇاڻڪي ڪاري ڇيئ.

(۷۷) دل ڊروالي ڇو ڪري - ڊرويشي دل راس
عشق مڙس ٿاڪا - لڳا ڪر ٿي ٻاس.

(۷۸) لڙون ڇڻ سڄا مڏيا - ڏيئي سڀ اس اڏار
لڳا مڙهي ٿو سڏي - ڪيڊ ٻي ڊيڏار
لڳن مڙها اڏو لال - ٻيا لڳن ڪوڙاوي ڏيئ
ڪوڙ ٻرڪه ڏرواڻي - ڇو ٻري نه ڏيڪر.

(۷۹) سو مڱان دان ڪوڙاڻيئا - ڇيئ ٻڪر لڳه ڇاوي

ٻوب ڇيئ ڊوڙ ڊرس آڻيا - ڇيئ ڊاڍي ٻر ٻاوي

اڏاس سڙي ڏاڏار ٻوب - ڊاڍي ڪڙ مڄل ٻلاوي

ٻوب ڊيڪڙا ڊڪر ٻڪر ٿي - ڊاڍي ڪڙ مڱا ڇيئ نه آوي.

(۸۰) ٿاڪ جس ٻن ڪوڙي نه ڇوٽا - وسري سڙي نه ٻيڏ

ٻس سڙ ڪڙ من وڏو ڇيئ - ڇيئ هماري چيئ.

واڳ مارو، مڄا ٻيا
شد (۱۲)

(۷)

واڳ مارو، مڄا
ٻيٽار، شد (۴)

واڳ مارو، مڄا ٻيٽا،
اڻشدي (۱) ۱

واڳ مارو، مڄا ٻيٽا،
وار (۱۲)، مڄوڪ
مڄا ٻيٽا

واڳ مارو، مڄا
مڄا ٻيٽار، وار (۱)

(۹)

(۱۰)

۱. مرض، ٻماري. ۲. ٺڪي، ڊوا. ۳. خراب، ٻڌڙو. ۴. مڄس، ۵. ٿاب. ۶. وساعه
حر ٻج. ۷. سرداري، لڳهائي. ۸. سڇي، ٺاڪ. ۹. ٻر ماليا. ۱۰. ڇوٽو ڏيٺان.
۱۱. واهالين ٻيا. ۱۲. ڊيٽار ٻيٽو، ٺا ٻيٽو. ۱۳. ٻيٽي سر ٻر. ۱۴. ڏسدي.
۱۵. ڪ ڪوڙي نه. ۱۶. رڇي. ۱۷. ٻالا جي اڻٽاري.

(۶۵) اُهل ڪرڻ ٿوري داس ڪي - پڳ جهارڻ بال

راڳ بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۴۱)

مستڪ اپنا پيت ديت - گن سنڌ رسال.

(۶۶) ڪب ديت پڙپ اپنا - آثر ڪي رنگي

(۶۱)

جاگن تي سُهنا پلا - سڀئي پڙپ سنگي.

راڳ بلاول، محلا
چوٿان، اشوڌي (۳)

(۶۷) ڪوئي آڻا سندس ديت پڙپ ڪيرا -

رد انتر من ن مپ لگيئا

مستڪ ڪات ديت چوٽا^۲ نل - جو هر پڙپ مياي ميل مليئا.

راڳ بلاول، محلا
پنجوان، چيس (۲)

(۶۸) ڪر پڙپ راڻو، سڀي پاڻو - اڪ نمڪ پلڪ نه نياگيئي

گه ڪنڊ لائيئي نه، اجائيئي - چرن دج^۹ من هاگيئي.

راڳ بلاول، ڪبير
صاحب، شبد (۲)

(۶۹) هي بگڙي اڀي مپ ڪوئي - ميري پور پولي مپ ڪوئي

سو پڙا ج پ پڇائي - آپ پڇائي نه ايڪي جاني.

راڳ بلاول، پڪي
سڌو، شبد (۱)

(۷۰) اڪ اوند جل ڪارني - چا ٽرڪ دڪ پاوي

پران گئي ساگر ملي - ٿن ڪام نه آوي

پران جو ٿاڪي ٿر نه - ڪسي ارم^{۱۲} اوڻ

پوڏ مٽي ٺوڏا^{۱۳} ملي - ڪه ڪاه چڙاوڻ.

راڳ رامڪلي، محلا
بها، شبد (۳)

(۷۱) جس دروسه^{۱۴} ڪون در ڪهيئي - ڌرا پيتر در ڪون لهي

جس در ڪارڻا ڦران اداسي - سو در ڪوئي آء ڪهي.

راڳ رامڪلي، محلا
پنجوان، وار (۲۲)

(۷۲) محبت جس خدائ دي - رتا رنگ چل^{۱۵} ٿول

نانڪ ورلي پائيئي - بس جن قيم^{۱۶} نه م^{۱۷} ٿول.

-
۱. پڪي. ۲. پنهنجي وارن سان سندس پير اڻهي صفا ڪريان. ۳. آتما. ۴. پورن جي هيٺان. ۵. پانچي ٿو. ۶. قابو ڪري. ۷. شور ڪرڻ. ۸. ٺاڪ، ڏوڙ. ۹. مٿي لڳائجي. ۱۰. ڪوهي ڇڏي اٿر. ۱۱. آلمست فقير. ۱۲. شانت رهان. ۱۳. پڙي. ۱۴. ڌنار، آستان. ۱۵. لال، ڳاڙهو. ۱۶. قيمت، ملهه. ۱۷. اصل، ڪڏهن.

- (۵۵) ٻن گربند اُڙو سِڪَ لِيديان - اوھ ڄاڻيھ سدا ڏھيلا
ڪھ نالڪ ڏُڙو (ھيچ ٻڌيائون) - ٻرند ٻر ٻو سڌ ڪيلا.
- (۵۶) ٻيھ ڄير ٻڙي ٿي ماڏ - اھ ڄير ٿماري ليڪي
ڪھ روداس آس لڪ ڇوڙ - ڇر ٻڙو درون ڊيڪي.
- (۵۷) ٻس ڏس ٻياري ٻر ڌري اتاري - لڪ ٻڙي درون ڊيڪي
ٿن ٿماري ٻر ٻر لڪ ٻڙي - لڪ ٻڙي نا ڌر ٻڙي.
- (۵۸) ھو ٻن ڪڙو نه لائي - پکن ڪٺ ٻڙي
آن سڌا سڌ ٿيڪا - ڪر انرڻ ڏيڻا.
- (۵۹) سا وٺا ڪھ ڪڙو ڇوڙ - ڄير ٻر ٻڙي پائي
سر ٻڙي ٻڙي سڌوڙ - ھيچ ٻڙي ٿيڪا.
- (۶۰) سو ڄير سو ٻڙ سو ٻڙي ٻڙي - ڄير ٻڙي ٻڙي لڪا
ٻن ٻڙي ٻڙي ٻڙي سڌوڙي - لڪ ٻڙي ٻڙي سڌوڙي.
- (۶۱) جي اُڙو ٿنا ڪر ٻڙي لڏان - اها ڏوڄا ويڪال
اٿيا ٻڙي ٻڙي ٻڙي - ٻڙي ٻڙي ٻڙي ٻڙي.
- (۶۲) سٽيا اٿي نه اٿين - ڄير ٻڙي لڪ ڇوڙ
نالڪ سٽيا ڄير ٻڙي - ڄير ٻڙي ٻڙي ٻڙي.
- (۶۳) لب لڪ ٻڙي ٻڙي سڌوڙ - ڄير لڪ ٻڙي ٻڙي
جي ٻڙي ٻڙي ٻڙي ٻڙي - ٻڙي ٻڙي ٻڙي ٻڙي.
- (۶۴) ڪالي ڪوڙو اڙو ڪٺ ٿي ڪالي -
ٻڙي ٻڙي ٻڙي ٻڙي - ڄير ٻڙي ٻڙي ٻڙي.

- (۴۶) نِـرگُٺ نِـمائي اَنات بَـري - مِلھ پُـرپ گُـرپا نَـدي
پُـرم پُـيت کُـو نِـيئي سَـهچ سَـوئيئي - پُـرپ پُـلک پُـيکت نَـو نَـدي.
- (۴۷) چپ اُپ پُـرپ کُـيني - پُـيکن کُـئ کُـچرٿا رَام
تُـهت نَـ کُـتھ اُجھي - اِن سَـوامي سَـرٿا رَام.
- (۴۸) سَـيس وِـدي گُـر بَـسٿ دِـجي - وِـط سَـر شِـو کُـر اُـچي
کُـئ نَـ مَـراچي جِـئڙا نَـ دِـجي - جَا شَـھ پُـتيا وِـڙاٿا.
- (۴۹) هَر وِـکُٺ کُـئ سَـپ کُـوئي لَـوچي - سَـو وِـکُئي جِـس اُپ وِـکاي
جِـسندو نَـدر کُـري مِـرا پَـارا - سَـو هَـر هَـر سَـدا سَـمالي.
- (۵۰) پَـانوَ مَـلوان مَـل مَـل دَـوان - اِـه سَـر مَـن لَـکُؤ دِـسا
سَـر مِـتا هَـئ پُـري سَـرٿائي آڻيا - پُـرپ مَـلئ دِـه اُپ دِـسا.
- (۵۱) جَـئ نِـ کُـواؤ پَـڙيئي - رَـف نَـ پَـوري دِـه
جِـئ وِـچي چَـو کُـنيئي - سَـچي سَـدڙي نِـه سَـن
- لَـنک مِـل نَـ چَـکئي - رَـني اُـئي دِـه سَـن.
- (۵۲) هَـسٿي سَـر جَـئ اُنکُـس هَـي - اَـهَرٿا جَـئ سَـر دِـي
مَـن نِـن آڻي رَـکئي - اُـوي شِـو کُـر اِـه.
- (۵۳) دَـء دَـء لَـوچن پُـيکان - هَـئ هَـر اِن اُـور نَـ دِـسکان
نَـن رَـهي رَـنگ لَـئي - اُپ اِـيگل کَـه نَـ جَـئي.
- (۵۴) پُـيڙي پُـرپ مَـزوي مَـنگي - جَـئ کُـوٿُ پَـان چَـواوي هَـو
لَـوگ کُـتب سِـه نِـ نَـوڙي - نَـ اِن پُـيڙي اُـوي هَـو.

راڳ سورڻ، ڪبير
صاحب، شبد (۴)

راڳ سورڻ، پکيت
نامدو، شبد (۲)

۱. ويٽي ٿي ڪريان. ۲. ديار. ۳. ناس ڪر. ۴. پراڻن جو. ۵. چاهيا رکي ٿو. ۶. سمرن
ڪري ٿو. ۷. اُڍان ڪري ڏيان. ۸. سکيا، طرڀو. ۹. گهاٽو. ۱۰. قطرو، ٿڙو. ۱۱. وهي،
نڪري. ۱۲. چار ٺڪرا ٿي پوان ٿو. ۱۳. ڪندو. ۱۴. سنداڻا. ۱۵. اِن ٻاهران. ۱۶. اِن
اندرون اکين سان ڏسان ٿو. ۱۷. اُڃاڻون ڳالهائون. ۱۸. پرمالما. ۱۹. لاهي ڏئي.

(۳۷) رب کی پریت (۱۷) یوحنا لکھی -

پُرب ڪي پرست هر لي لهي ذريع

ارپ کی پرہہ کل اذاری -

پُرب کی پُرب چلی سگڑی .

(۳۸) من یمت ألدو باءو كڈڙ - ئی پئی مسار

لَنْ نَجِدَهُنَّ لَكَ وَهْمَ سَيِّئَةٍ - دَهْشَتِي وَاجْأَرُ .

(۳۹) اہم کتبہ عاشقی - دوحی لکھی ماء

لاک عاشق کا دل پیچ - سدھی رہی سماء .

(۴۰) مہ آس اذہتی مہری بیاری - دے نئیں ھئی

مگر نالک دہر وکسی میری پیاری۔ حُسنِ ماضی سَتی۔

(۴۱) اک دم ساچا وپری۔۔ سا وبلا ہوتا جاء

سار سار سدا سالیتم - آبی بخشی کری وضاء.

(۴۲) صاحب نری چرن کی - دروہ رھان سد ڈوڑ

نالک سرچا اُھارنسا - بیکٹسہ سدا حضہ ورو۔

(۴۳) کڑچیلوں پر - سماء: حاکم سوجنا

سیٹی مکہ دے ۔ تاکہ کسی برابر نہ ۔

(۴۴) هُوَ يُرَوِّدُ دَوَالِيَّ أَوَّلُ بَابٍ - لِسِ كَارِطَا هَس دَوْلَتِ

کونہی ملیج میرا ہر تر بہارا - عمر بس کی تل گولیش۔

(۲۵) راج نہ چاؤ مکھ نہ چاؤ - من پرست چور کمار

۱۰۴۸ مہیش یژمہ اندرا - مہ لاکھ ہی دوساری .

11 = 1, 17 = 1,

(၂၅) သနပ်ခါး

ہاں آسا، صلا بھلا،

(۲۰) و

(21)

[سلوک، خلا دوحا]

۱۱-۱۲-۱۳

چوتان، چیس ۱۴(۴)

راڻو گجروي، محلا

لیجا، اشتہدی (۹)

راڻو، گجراتي، ڪلا

پندوان، وار (۴)

(12)

112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105 1106 1107 1108

واچہ د او خنداوی،
محلہ جونا، شمد (ج)

11.8

وایں د لو خداوی،
محلایک ای رشید (۲۹)

۱. سکر، ساد، ۲. گودڑاؤن، ۳. دوس گرو، ۴. آہلاکا، ۵. بس سبازي وادوارن ر.
۶. جی ہا چپی سکھی لرو، ۷. کتا ہا آہن، ۸. پت، ۹. کڑا، ۱۰. چڈی ہوڈی،
۱۱. لاولور، پرتھ، ۱۲. لاس جی ناسی، ۱۳. کمل گل جیان، ۱۴. انہن مینی دیوانن
- کہ، ۱۵. عواد چڈی.

(۲۸) پرکو بڏاڻا ايڪ سر ٻڌو - ڪٿي ملهه ٽڙهي اڏي ٿي

راڳ ڳوڙي، محلا
پنڊوان، چمت (۱)

ڪر ڪر هه شيوا سيس چوڙي - من آس درس نماڻيڪا.

(۳)

(۲۹) هٿ من اري سي سڀ کن اري - اري سي سڀ ديسا

هٿ سر اري تس ميت پياري - جو پري ديه سبد ٿيسا.

راڳ ڳوڙي، محلا
پنڊوان، هاون اڪري
(۱۶)

(۳۰) اٺ سندر ڪلين چترهڪ - گيانبي دنونت

مر ٿڪ ڪهيه لائڪا - جهه پريت نه پي ڳونٺ.

(۳۱) ڪانگي اڪي - درس ٿهارو

راڳ ڳوڙي، سڪندي
صاحب، محلا پنڊوان
لشپدي (۱۱)

نائڪ ان سڪه - موهر اڏارو.

(۳۲) جهان اندر امر ٿل - سيئي جاٿن سوڙيڪا

راڳ ڳوڙي، محلا
چوٿان، وار (۱۹)

هر جاٿه سيئي برهه - هٿ ٺن ونهه سد گهر گهوليڪا.

راڳ ڳوڙي، محلا
پنڊوان، وار (۲۱)

(۳۳) ڀاندي در پري مڱا - در ڪدي نه چوڙي

نائڪ من ٺن چاهه ايهه - نت پري ڪٿي اوڙي.

راڳ ڳوڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۲۳)

(۳۴) ان ست ستي هوء ڪسي نار - بندت ديهه ردي بچار

پريت بنا ڪسي ٻڌه سنيهه - جب لڪر ٿس تب لڪه نه پي نيهن.

راڳ ڳوڙي، ڪبير
صاحب، هاون اڪري
(۳۶)

(۳۵) ڪلا اٿسي لدو من لاوي - اٿت نه جاء پرم سچ هاوي

ار جهه تهان پريم لدو لاوي - ته الله لهي لهه چرن سماوي.

راڳ آسا، محلا بهلا
شبد (۲۳)

(۳۶) ساد سهج سڪ رس ڪس ٽيئي - ڪاڙ چوڙ چمڙ ليئي

دڪيئي درد وند ٿيري - نام رتي درويش پئي.

۱. ڪرم جو ڦل ٿي بندڙ. ۲. ڪملا پتي. ۳. وات وٺي نڪيان. ۴. نياپو، سنيهر. ۵. نهايت.
۶. چڱي ڪل وارو. ۷. ڳالهه جو چالاڪ ۽ مڙو. ۸. مڙو. ۹. پياسي. ۱۰. ڪير ڦٽ.
۱۱. درد. ۱۲. قربان ٿي وڃان. ۱۳. پينڊو. ۱۴. سڪ. ۱۵. واسنات جو رس. ۱۶. پتي
- طرف. ۱۷. ڇڏي ڏنا آهن. ۱۸. مرگه چالا. ۱۹. هي پرمانا، تون دڪي انسان جو دڪه
- ڄاڻندڙ آهين، تنهن ڪري دڪي ۽ درد وند جيءَ، تنهنجي در تي سوال ڪن ٿا.
۲۰. دست فٽير.

- (۱۸) جس بیاری سڌ لڏين - بس آڳي مَر چلڻي
ڏُرڻ هيڙو سيار - ٺاڪي پايي جيڙا.
- (۱۹) تڏه مڙهي ڪيا سڌالڻي - خردى عي لڪ لڏي
سڌا صاحب ڪي وٺي وڃي - ڪهڙن لڏ ٿڙس لڏين.
- (۲۰) هر سر سائين لڏا لڏي - سر سر دڏي ڏار
ٺاڪ جس ڏيتر مهر - پوڙا اوي - سر ڏيتر لڏي ڏار.
- (۲۱) هر هر سڄا ميرا پوڙا رڻيا - ڪوئي آڻ ملاوئ مري پوڙا حيرانيا
هڏو ره لڏ سڪا ان ڏيکي پوڙا - مڇي پوڙا ڏيتر ڏيتر چلڻ هڏي.
- (۲۲) ڏن ڏن هر هن هر پوڙا حال - هاء پوڙا هن هر ڪي پانا
پوڙا ملوان مل مل ڏووان - ول هر هن هر دس پڇي هڏي.
- (۲۳) پوڙا پڳ جس ڪي من لڏي - ڪڏ ٺاوي ان ڏن لڏ حاڪي
پاڻن پڪڙ بس سرامي مڇي - هڪڙي مستڪ اڻڻا.
- (۲۴) هيري من چڱ هر آس لڏ - ڪڏ ڏيکان هر دوس ٺاوا
هن پوڙا لڏي سر حال - هيري من چڱ هر پوڙا ٺاوا.
- (۲۵) مڇي مڇي سڄا ميرا هر پوڙا سڄا - مڇي من لڏ ٺاوا هڏي
هڏو ره لڏ سڪا ان ڏيکي مري پوڙا -
- (۲۶) وار رڻاڻا هر هن ڪڏي - چوڻ ڪم پوڙا پڳي ٺاوي
ان سا دڏي سب ڏار - ٺاوا سا اڻڻ سيار.
- (۲۷) من آڻاڻ ڏن ڏاڪڻ آڏي - من ڪي مڇي مڇي سڪ ٺاوي
هر پوڙا ڪي هر ڪڏا سڄي - ان ڏن ڏرڻ بس پڇي پوڙا.

۱. آڻاڻ. ۲. ٺاوا. ۳. ڪڏ. ۴. مڇي ڪڏي. ۵. سر پوڙا. ۶. ڪڏاڻي ڏاڪ
ڪو. ۷. ٺاوا. ۸. پوڙا، ڏوڏن. ۹. ڏوڏن، ٺاوا. ۱۰. ٺاوا. ۱۱. لڏ. ۱۲. ڏيتر.
۱۳. ٺاوا، پوڙا. ۱۴. پڏي ڏاڪڻ. ۱۵. مڇي پوڙا آڏي. ۱۶. ٺاوا. ۱۷. ڏاڪ، مڇي.
۱۸. پڏا ٺاوا. ۱۹. پوڙا مڇي.

مڻن نواس اُچي ڄل هيءُ ئي - سڪ دڪ پُرب ڪمائي
 ڪن ٿل رهه نه سڪي ٻل ڄل ٻن - مرن جيون ٿس تائي
 ڏن واندي پُرب دس نواسي - سڄي گُور بهر شبد پنائسي
 گُڻ سگرهه پُرب ردي نواسي - ڀڪم رائي هر گائسي
 پُرب پُرب ڪري سڀي هيءُ جيتي - گُور پايي پُرب پائي
 پُرب لالي سدهي سچ سڳي - ندري ميل ملائي
 سڀ مهر جيءُ جيءُ هيءُ سوني - گهٽ گهٽ رهيا سمائي
 گُور پُرب گهر هي پُرب گاسيا - سهجي سهج سمائي
 اُٻيا ڪاڇ سوارهه آبي - سڪدائي گوسائين
 گُور پُرب گهر هي پُرب پائيا - تڻ نازڪ گهٽ پُرب هائي .

[راءِ ملار، محلا پهلا، اشتمدي (۱)]

سري واکه، محلا
 چوٿان، شبد (۱)

(۱۵) مڻن ٽن پُرب اُٽ اُٽلا - ڪٿي پُرب مائي ڪهر آءِ
 جان ديان پُرب آٻلا - پُرب دڪيئي دڪه جاءِ
 جاءِ پُرب ٽن سڄا - پُرب ڪٽ پُرب ملي ملاءِ .
 (۱۶) هٿ پُرب دسائي نيس ڪڙي - ڪوئي پُرب دسي ٽن جاءِ
 چئي ميرا پيارا راڻيا - ٽن پيچي لاکه ٿراءِ
 ڪر مٽ ڪر جوڌڙي - مڻي پُرب ملطي ڪا چاءِ .

(۲)

سري واکه، محلا
 پنجراڻ، اشتمدي (۱۵)

(۱۷) ٿيرا پڳتا ٻڪه سد ٿيرا - هر لڙچا پُرب ميرا
 ديهه درس سڪ دائيا - مڻي گل وچ ليئه ملاءِ جيءُ .

۱. پُرب جنر جي ڪرمن مطابق . ۲. وچ ٻيل . ۳. آندڙ اچي ٿي . ۴. سهج جي بدوڻ .
۵. ترشائڻ جي ڪرمانش . ۶. واٽون . ۷. پئي نهاريان . ۸. ماڻھو يا پاڻو آهي . ۹. ويٺي .
۱۰. خواهش، منشا .

(۱۳) عر پس کٔ وڙسي - دکه پسيانئ
 چورا ساد نه ٿيکي رس ن - ن برب کال ستايئ. (۰.۱)
 جب لک دوس نه پسي بربتر - لب لک پڙک پياي
 درس دیکه هي من مانيا - جل وس کمل بگاسي
 اوڙو ڏيئو کرجي بوسي - کورگل مرور پراڻي
 سرور پرک پيگ پيگر - کور پڙ ڏن سوهائي
 کچل کڙوب گنار کڙکي - پر کا سهج نه جانبا
 هر رس ولک رس اوي اوي - ڏوسه دڙک سمانيا
 آه نه جاري نه دکه باوي - اها دکه دڙد سر برب
 لاک لي برب سيج سيلي - برب دیکه هي من ڏيئ.

[راج سارنگه، مکتا پهل، شبد (۲)]

(۱۴) ڏکڙي ڏن ايند اڀ چاهي - ن پرايد نه پائي
 سور جهڙي پڙه دیکه ٿئي - او سر لائي پائي
 برب باوي - برب سڪائي
 پس اسن کيڙي اڀي جگ چوان - آئي پياس ٿائي. (۰.۱)
 سرور کمل کڙو آکاسي - بگسي سيج سمانيا
 بربتر بربس بي آب آئي - چولي جوس ملائي
 چانوک حل ن پڙه پڙه نسي - لب کڙي پلائي
 ڏيئو ڏور ڏس بوسي - ن جل پياس نه چائي

۱. وار لار حر سواد. ۲. نصيب ليخ. ۳. هيند لون تا. ۴. ککڙ. ۵. نود بر اچس لا.
۶. چندن. ۷. بکي. ۸. نالک. ۹. اڙار. ۱۰. بد شکل. ۱۱. گندي. ۱۲. کڙي.
۱۳. کعب. ۱۴. لکي پتي آهي. ۱۵. پڙي لو. ۱۶. بکاري لو. ۱۷. وڙاڙن پڙو کڙي.
۱۸. چولڙي، هر طرف، ڏهني ڏسان و. ۱۹. وار لار هر اُمره جل.

چیت چتوہم مت اَنڌاري - جٺ آس چڪوي دن چـڙي
 لاک پي اَنوي ٻريءَ سنگه ميلي - مچلي نير نه وسري.
 [راڳم بلاول، مڪلا پنجوان، چنت (۴) ۳]

(۱۱) ناڌ ٻري مي جسي مرڻائي - ٻران کجي واڪو ڌيان نه جاني
 اَنسي واما اَنسي هيرء - رار چوڏ چت اَنت نه ڦيرء. (۱، ۲)
 جٺ مينا هيري پسونارا - سونا ڳڏي ني هيري سَوارا
 جٺ بکئي هيري ٻر ناري - ڪوڏا ڏارت هيري جُوناري
 جھ جھ دِڪان تھ تھ واما - هر کي چرن نٽ ڌياوي ناما.
 [راڳم گونڊ، ڀڳت ٺاهڻيو، شهن (۲)]

(۱۲) مَن لڙچي هر ملڪ ڪٺ - ڪٺ درس پائيا
 مي ڪڪ وڙائي صاحب - جي پند ٻولائيا
 مي چاري ڪندا پائيا - ٿڌ جيوڏ نه سائيا
 مي دسھو مارگ سنهرو - ڪٺ ٻريو ملائيا
 مَن اَرپھ ھڙمي ڪجھ - ات پنت ڄلائيا
 نٽ شيوھ صاحب آڀيا - ست سنگ ملائيا
 سيي آسا ٻوريئا - ڪور ھل ٻلائيا
 ٿڌ جيوڏ ھور نه سڄي - ميري مٿر ڪوسائيا.
 [راڳم مارو، مڪلا پنجوان، وار (۱۲)]

۱. راف ٿيڻ سان. ۲. سورج نڪرڻ سان. ۳. چون ٿا. ۴. ڪرڻ. ۵. سندس. ۶. ڪڪ ڪڪ
 ڌيان لڳائڻ. ۷. ٻگھ ٻکي. ۸. ڪاهي ٻرڻ. ۹. جونا جا ڍارا. ۱۰. حاصل ڪيا. ۱۱. ڪڪ
 ڪهڙي. ۱۲. ڳولھيئون آھن. ۱۳. ڇڏي، ڏنو آھي. ۱۴. مارگ، رستو. ۱۵. ھارو. ۱۶. سج
 سڙپ.

سازڪ بند سڪل مڻ چاهيو. - اڙي ڪاهڙو ڏيڻا
سڪل اڙو ڏيوو نام ٻالها - تڏه لامي مسين ٻيڻا.

[راڳم ڏنلاري، يڪات ٻاندڙيو، شبد (۲)]

(۸) جڏهن مڇي، ان ٻاڻيڻي - ڪٿي جهڙو ٻاڻيڻي

اڙو ڏيوو ڇاڙو ڪو - ڪٿي ڪو ٻاڻيڻي

نات ڪر لڪهه ٻيڻا - سڪهه انت ڏاڻي

ٻيڻو ٻاڻي ڪم اس ڪا - ٻيڻو ٻاڻي

تڏهن ڄڻ هر ٻيڻو هي - ڏيک ڏوس اڳهاري.

[راڳم جڏهن ٻيڻو، مڪلا ٻيڻو، وار (۱۲)]

(۹) اڏو ڪٿي ڏيک - ڏوس ٻيڻو وار

ڏو ٻيڻو ڪٿي ٻيڻو - مڇي مڇي ڏيک وار

مڇي ڏيک ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

ڏوس ڏيک ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

سڪي ڏيک ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

ٻيڻو ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

[راڳم سڙهي، مڪلا ٻيڻو، چلت (۱۱)]

(۱۰) مڇي، مڇي ٻيڻو - مڇي ٻيڻو

مڇي ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

مڇي ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

ٻيڻو ٻيڻو ٻيڻو - مڇي ٻيڻو ٻيڻو

۱. لوڪ. ۲. ٻيڻو ٻيڻو. ۳. شڪاريءَ جي اکيان ڏوڙي ٻاڻ مارائي لو. ۴. ٻيڻو ٻيڻو.
۵. سڃاڻپ ٻيڻو ٻيڻو. ۶. شب ٻيڻو ٻيڻو. ۷. شتر ٻيڻو ٻيڻو. ۸. سڃاڻپ ٻيڻو ٻيڻو جي ٻيڻو
۹. ٻيڻو ٻيڻو. ۱۰. مڇي ٻيڻو. ۱۱. مڇي ٻيڻو.

ڪهه روداس ڀڳت لاءِ ٻاڏي - اُن ڀاءُ ڪاسهه ڪهه پڇي
جا ڪارڻ هر ٿر آڏي - سو دڪهه اُجهو سبهه پڇي .

[راڳ سورڻ، ڀڳت روداس، شبن (۲)]

(۶) جڏهن ٿر ڳڙوڙ ٿي هر موزا - جڏهن ٿر چنڊ ٿي هر ڀڳي ڇڪرو
ماڏوي ٿي ٿوڙهه - ٿي هر نهه ٿي ٿوڙهه
ٿر سڏ ٿوڙ - ڪون سڏ ڇوڙهه ؟ (۱. ۰. ۱)

جڏهن ٿر ٿوڙا ٿي هر ٻاڏي - جڏهن ٿر ٿرڪ ٿي هر ڄاڻي
ساڄي ٻوڙ هر ٿر سڏ ڇوڙي - ٿر سڏ ڇوڙ اڏو سڏ ٿوڙي
جهه جهه ڄاڻ ٿان ٿوري شيوا - ٿر سو لاڪر اڏو نه ٿوڙا
ٿوري ڀڳن ڪهه ڄم ٿا - ڀڳت هيس ڪاوي روداس .

[راڳ سورڻ، ڀڳت روداس، شبن (۵)]

(۷) مارواڙ جڏهن ٿي-ر ٻاڏا - اٿل ٻاڏا ڪر هلا

جڏهن ڪرڪ ٿي ٿاڏ ٻاڏا - ٿي ميري من رامي

ٿي ٿاڏو ٿوڙو ٿوڙو - اٿل ٿاڏو ٿوڙو ميري رامي . (۱. ۰. ۱)

جڏهن ٿر ٿي ٿاڏو ٻاڏا - ڪرڪ ٿي ٿاڏو ٿوڙا

جڏهن ڪرڪ ٿي ٿاڏو ٻاڏا - ٿي ميري من رامي

ڇڪوي ڪڏهن ٿي ٿاڏو ٻاڏا - مانسروڙ هٿلا

جڏهن ٿر ٿي ڪرڪ ٿي ٻاڏا - ٿي ميري من رامي

ٻارڪ ڪڏهن ٿي ٿاڏو ٻاڏا - چاڙڪ ٿي ٿاڏو ٿوڙا

ٿي ٿاڏو ٿوڙو ٿوڙو - ٿي ميري من رامي

۱. ٻاڏي آهي . ۲. اٿل ٿاڏي . ۳. ڪرڪ . ۴. ٿاڏو . ۵. ٿوڙو . ۶. ٻاڏي . ۷. ٿاڏو
ڪرڪ ڪار . ۸. ٿوڙو ٿوڙو . ۹. ٿوڙو . ۱۰. اٿل . ۱۱. ٿوڙو . ۱۲. ٿاڏو . ۱۳. ٿاڏو
ٿوڙو آهي . ۱۴. ٿوڙو . ۱۵. ٿوڙو . ۱۶. ٿوڙو . ۱۷. ٿاڏو . ۱۸. ٿوڙو . ۱۹. ٿوڙو
ٿوڙو . ۲۰. ٿوڙو . ۲۱. ٿاڏو . ۲۲. ٿوڙو .

اٺي ٻالا ڪهڙ هروڙي - ڪاٺا هروڙي واء
 سُرڪي دٻان موٽيئا استرمان هروڙي - ٺاڪ سهر جاء
 پي لڙن هي سالاهڻا - آڪڻا لهي نه چاء.
 [راڳ مانجهه، محلا پھلا، وار (۹)]

(۴) مائي - مرد ٻوٽو رات تازو ري مائي
 هٿ هارين کن بل ره نه سڪت - جڻي ڪوئل پيل راجهائي. (۱. ۱)
 هرا من ابرار اڻ ڪم پٽيو - هر درس مڃ ڪي لائي
 جڻي آل ڪمان ره نه سڪتي - ٿئي موهر هارين رهن نه چائي
 رات سرن چنڊ پسر باري - موهر سرڌا پڙ هر گسائين
 هن ٺاڪ ڪي من آندو موهر هيء - هر درس ٺمڪ دکائي.
 [راڳ آسا، محلا چوٿان، شبن (۱۵)]

(۵) جه هه ٻانڌي موهر ٺاس - هر ٻر ٻڌن ٿر ٻانڌي
 اٻي چوڻن ڪا جڻ ڪوٽ - هر چوڻي ٿر آواڌي
 ماڏوي جالء هٿ جڻي ٿئي - اب ڪها ڪر هڪي آئي. (۱. ۱)
 مڃ اڪڙ ٺاڪڙو ار ڪاٺو - ٻانڌ ڪيڙو اٻه ٻانڌي
 ڪنڌ ڪنڌ ڪر ٻڙجن ڪيڙو - ٿڙ ٿه ٻڙو ٻانڌي
 آڻن ٻانڌي ٺاڪي ڪي ڪو - ٻاڙن ڪو هر راجا
 موهر ٻنل سب ڪم ٻاڙهه - پڪ ٺهه سڀا

-
۱. اٺي. ۲. ٻارو، لول. ۳. آند. ۴. ٿر جا پٽ. ۵. جدارو، آڳر. ۶. ٻوٽو. ۷. ڪمڪ.
 ۸. هڪ ڪوڙي يا لفظو. ۹. مٿون ٻوٽو گرڻ. ۱۰. اٻرا اٻرا ڪري ڪه-جرو.
 ۱۱. طرحن طرحن لهڻن پر. ۱۲. ٺوڙي ٺوڙي. ۱۳. مٽي مائي. ۱۴. ٻر ٻر. ۱۵. ٻڙڌا.
 ۱۶. ساليه ۲.

(۲) اُونَ جَلِ نِدَ هَم مِينُ تَماري - تيرا نام اُونَد هَم چاترُڪَ اِڪهاري
 تَمري آس پيا آ تَمري - تَهِي سَنگِ مَن لِيئا جِيئُ
 جِيئُ اِرَڪَ پِي کير اُگهاري - جِيئُ نَرَدَنَ دِيڪَ سَڪَ پاوي
 نَرِڪاوتَ جَل پِيوَتَ نندا - تَهَ هَر سَنگِ اِهَم مَن پِيئا جِيئُ
 جِيئُ اَنڌاري دِيڪَ پَرگاسا - يَرِتا چِتوَتَ پَرُونِ آسا
 مِلَ پَرِيتَر جِيئُ هَوَتَ آندا - تَهَ هَر رَنگَ مَن رَنگِيئا جِيئُ
 سَنتن مَوڪِيئُ هَر مارِڪَ پاڻيا - ساڌَ ڪِرِپالَ هَر سَنگِ گِجهاڻيا
 هَر هَمرا هَم هَر ڪِي داسِي - نازِڪَ شَبَدَ گورو سچَ دينا جِيئُ.

[راڳ مانجه، مهلا پنجوان، شَبَد (۱۴)]

(۳) نَدِيئا هوءَ دِيٻَرَا - سَم هَرَوَه دُڌَ گَهِيئُ

سَگِي دَرِئي شَڪَر هَوِيئُ - خُوشي ڪَري نَسَ جِيئُ
 پَرِيتَ سونا رَپا هَوِيئُ - هيري لعل جِيئا
 پِي اُونَ هِي سالاھڙا - آڪَڻا لَهِي نَسَ چاءُ.^{۱۲}
 پَارِ اَنارَه مِيوا هَوِيئُ - گَرِڙا هَوِيئُ سَءُ
 چنڊُ سَوَرَج دُءَ قَرَدِي رَڪِيئُ - اِهِيَل هَوِيئُ نَانُ
 پِي اُونَ هِي سالاھڙا - آڪَڻا لَهِي نَسَ چاءُ.
 جِي دِيهِي دَڪَ لائِيئِي - پاپَ گَرَه دُءَ رَاهُ
 رَتَ پِيٻِي راجِي سَري اُوپر رَڪِيئُ - اِري جاپِي پاڻُ
 پِي نُونَ هِي سالاھڙا - آڪَڻا لَهِي نَسَ چاءُ.

-
۱. ساگر. ۲. مچلي. ۳. اڃايل. ۴. سڪ. ۵. لڌو ليش. ۶. مکهن. ۷. پٽار. ۸. خيال ڪرڻ سان. ۹. ملائي ڇڏيو آهي. ۱۰. گانء جو کير. ۱۱. چشما، الاء. ۱۲. تڏهين به. ۱۳. جس ڳائڻ. ۱۴. شوق. ۱۵. وڏراھ. ۱۶. ڪاهه. ۱۷. عمدا چانور. ۱۸. هڪ ٺڪ ڪڍي بهاري ڇڏجي. ۱۹. گرهن ۽ راعن جي مدد سان. ۲۰. رت پيئندڙ. ۲۱. ظالم. پرتاپ.

(۲) ڊرين سان پریت .

- (۱) ري من اُئي هر سٺُ ٻرمت ڪر - جڏي جل ڪُلهو
 لهرِي نال ٻيڙيئي - پي وڪي اُهو
 جل مڊ جيت اٺاڪي - پڻ جل مڙو نيو
 من وي - ڪٺُ چوڻه. پڻ اُچار
 ڪڙمڪ اُتر رو دغا - بڻي پڪم پٺاڙو. (۰.۱)
- ري من اُئي هر سٺُ ٻرمت ڪر - جڏي مڇي لهر
 جڏ اڏڪٽ تڏ مڪ ڪهڙو - من نڻ سان سڙ
 پڻ جل ڪڙي لڏ جهڙي - پڙپ چاڻي آب پڙو
 ري من اُئي هر سٺُ ٻرمت ڪر - جڏي چالڪ مڇو
 سُرُ پُر ل هڙنا وڙي - اڪ اڙند لڏ ٻڙي ڪيهر
 ڪور ملڪي سڙ پالڪي - ڪورم پٺا پڙ ديهه .
 ري من اُئي هر سٺُ ٻرمت ڪر - جڏي جل دڏ هڙو
 وڻو اُبي ڪڙي - دڏ ڪٺُ ڪهڙو لڏ ديهه
 اُبي مڇل وڇيا - مڇ وڏ پائي ديهه .
 ري من اُئي هر سٺُ ٻرمت ڪر - جڏي چڪوئي سڙو
 مڻ پل لهند لڏ سڙي - چاڻي دڙو حڙو
 مڻڪ سڙجي تا پڙي - ڪڙمڪ مڏا حڙو .
- [سري راڳ، مٽلا ٻيلا، [شتيڊي (۱۱)]

۱. ڪڙوڙ جو تل . ۲. ٻرمت . ۳. پاڻي . ۴. ڪهڙو . ۵. پوماس ڪري لاءِ ٻرهي پڙن لاءِ .
 ۶. زمينون سرسڙن لڏون . ۷. ڪورم جي ليکي ڪري . ۸. سڙاس چڙلر پڙس لڏو .
 ۹. ڪر . ۱۰. ڪور ليڻ وٽس . ۱۱. برداشت ڪري لڏو . ۱۲. وڇوڙيل . ۱۳. سڙوڇ . ۱۴. پٺي .
 ۱۵. ڙڇوڇ . ۱۶. حڙان حڙوڙ .

(۳۳)

(۵۳) اُور اوت مي ڪو نه سوڙهه ٿي - اڪ هر ڪي اوت مي آس

ڪيا دٻان ڪريئ ارداس - جڏه سڀ گهٽ پريو نواس.

واڳ ڪانڌا، هالا

چوٿان، وار (۷)

سلوڪ، ڪبير

صاحب، (۲۱۹)

سلوڪ، هالا ناوان،

(۹)

(۵۴) هر اڪس سڀي پڙهڙي - هر اڪو ميري چي

جن نانڪ اڪ اڌار هر پري - اڪس ئي گت پت.

(۵۵) ڪبير جو مي چتو نا ڪريئ - ڪيا ميري چتري هوءَ

اپنا چتو نا هر ڪريئ - جو ميري چت نه هوءَ.

(۵۶) سڀ سک دانا رام هي - دوسر ناهن ڪو

ڪه نانڪ سَن ري منا - ٿي سمريت گت هوءَ.

- (۴۳) نئي اؤن سورت - جتي كره لاه.
اولن نيري ركه - اكي ادر ماع.
- (۴۴) سگلي مع دېكى جرتي - پدنه اؤر نه كوتلي
حيئن اسرائيل سماع - عبي هوي آهي.
- (۴۵) دكدر نه وائي. پتو له پالسي - ايكو سهائي رام هي
كيتا جر هروي بايان مكو دروي - سو سوره پزان هي.
- (۴۶) اؤن مېروپنا اؤن هي مېرانا - اؤن ميري جيت پزان سگدانا
اؤن مېرانا لكر هك داس ايرال - اؤر اوي كرميرا.
- (۴۷) پيدريهان دَر لكتيان كيم - استاريهان لرون لاره
دعديس حان اهان اؤن سگي - نيري كېرمه كرم كماء.
- (۴۸) جب اؤر كوكب ارحمن مانكي - اكهائلي سوكه سگهارني
كب اؤر كوكب جب اكرم سېك پتو - چتكم هره واري.
- (۴۹) جس كا پنا اؤن هي ميري سواي - ايس بارك اؤر كوكبي
اؤر نه اسم ازان كره نيري - من بائجي سو لهسي.
- (۵۰) هيچ جگديس ايراز دكاري - وائي اؤر كوكبي سوي
هيچ هيچ نيري نيري نيري - اؤر نه اؤر نه كوتلي.
- (۵۱) حنا بالكي پناه سيائي - لكر ايسراذ كمارني
كر ايدش هوكي به پالي - اؤر پنا كل لوي
پتلي اؤر كوكبي نيري - پوپ اكي موكه باوي.
- (۵۲) نيري آس ايرواسا كمارا - اؤر لاه ودي لسي دوتنا
نورو كل كر سېك سايي - هر هر كوكه سوي سوي كولا.

۱. دكبا. ۲. حاجي هوجي دلو اهر. ۳. اير كور. ۴. حكيم. ۵. دكبي. ۶. پتو. ۷. مثل.
۸. كرتل. ۹. ارباب نئي لهر. ۱۰. الك لهر لاهان. ۱۱. شتر نئي وچان كر. ۱۲. چاغي.
۱۳. بالنا كوي كره. ۱۴. نديا جي ميا موي. ۱۵. غلطان. ۱۶. غلطان. ۱۷. اچي لاه. ۱۸. سگي راده. ۱۹. پرمالها. ۲۰. سرون كرپان كر. ۲۱. سجاو.

(۳۲) چسكى گهر د بېاڼا هر هروځي - لاسكي مېني وچ جگت سپ آيا

واځه وژدهس، مځلا
پېچوان، وار (۱۴)

نس كڼه لاسكي كښي دي ناڅي - هر دېاڼا سپ آيا پټري پاڼا.

واځه سورخ، مځلا
پېچوان، شېد (۵)

(۳۳) آبي زياتيا تانا ځي پيارا - آپ زياتيا مانا

آپ د يا كر رځدا پيارا - آبي سگهژ سچاڼ.

واځه ذناسري، مځلا
پېچوان، شېد (۲۰)

(۳۴) چرن كمل اذار جن كا - راس راو نجي ايك

مانا مان د بېاڼا ساچا - لاسكي پري پري ك.

(۴۶)

(۳۵) اوځي گهژي نه د پك د پي - ايدا سرد سمالي

هاسك د پي راكي اډي كڼه - ساس ساس پريوالي.

واځه سوهي، مځلا
پېچوان، شېد (۵۷)

(۳۶) چس كي سر او پري تون سوايي - سرد كڼا كڼا پوي

پول نه چاڼي مايا مډ مانا - مړتا پيښ نه اوځي.

واځه سوهي، مځلا
پېچوان، اشهد دي (۲)

(۳۷) سچي تون ځي سچي تون ځي - تبه اډر اډر ماڼيا

چان تون اندر تان سكي - تون ماڼي ماڼيا.

واځه سوهي، شېخ
پرياد، شېد (۱)

(۳۸) وژي كوهي مډ لاسي - نا كو ساني نا كو اډي

كو كريا پري ساد سڼه ميا - چا څو د پكان تان ميرا الله پيا.

واځه كواند، مځلا
پېچوان، شېد (۵)

(۳۹) اماڼي كڼه چو د پي مان - سگل اوځي كڼه كر تا دان

گريپ گهر مې راكدهار - نس لاسكي كڼه سدا لاسكار.

واځه رامكاي، مځلا
پېچوان، شېد (۱۵)

(۴۰) چا كي انتر پري پري آپ - نا كڼه لاسي دوك سډاپ

لعل وژي نس پايي پري - سگل كڼه اډر جن لي تريا.

واځه رامكاي، مځلا
پهلا د پي اواكار
(۴۳)

(۴۱) اسير كرتا تون د پي - نس پي كي ميع اونك

گڼا كي هاري هډ مڼي - شېد وني من پوت.

واځه رامكاي، مځلا
پېچوان، وار (۵)

(۴۲) هر لاسي نال ميع دوستي - هر لاسي نال ميع رانك

هر لاسي ميرا سچو - هر لاسي نال ميع سڼه.

۱. محتاجي. ۲. وژو غلامند. ۳. نشو. ۴. مس. ۵. مالت. ۶. د كد انك. ۷. چكيا. ۸. استري. ۹. مددگار.

- (۲۱) هر ميري اوت ميع هر كا تانگ - هر مرا سكا من ماع دېهان
هر ميري اوت ميري مرا هر و ساع - دؤ و مېر دؤن كي هر ميرا شاع.
- (۲۲) چاكه ايك لماري - راي - تا كنه ناهي چينا
جا كنه دېا لماري هرئي - سي شاعه پلي پكولنا.
- (۲۳) جان اژن صاحب تان رؤ كينا - هت دؤن كس مالا پي
ايك اژن تان سب كج عيغ - ميع دؤن دؤ جا ناهي.
- (۲۴) هت ميع اينا صاحب چيغ - لئ پؤر ميري ميس
هت ميع اوت دؤي برب ليري - تان اژن هرئي مينا ميري.
- (۲۵) مانگ لماري لؤن دؤي - ليرا پسر و اس
پس ساچي ان نيك هيع - هر جا پو كاجا.
- (۲۶) چوڭ سرب دال ليري - لؤن لماري ماس
چي پوڭ اڏار ليرا - لاناك كا برب تانگ.
- (۲۷) چساري گندا دؤ دينا - كور ليقي مڏا
چي دؤ پادوي صاها - اژن ميع هت لئلا.
- (۲۸) ساس ساس - ليرا لار سمار - گهوي كنه برب آدي
لالك نيك پي كرن كي - هر اس بڏا پي لادي.
- (۲۹) مان پنا سب ميس پالي - پس پنا اوي كور
ايند انا چي تال سكي - سرب روڤا سوع.
- (۳۰) پس صاحب كي نيك - تالڪ ميع ماع
چس چيرف سڪ هوع - سگلي دؤر كه جاع.
- (۳۱) تڏي سهرن عې كج ادر - پكمر لئ دؤن كوني
چس پير كج پنا صاحب - تالڪ ميس لئ كني كوني.

راڳ آسا، محلا بدوان
شد (۱۶)

(۴۰)

(۴۱)

(۸۰)

(۱۰۳)

(۱۳۲)

راڳ آسا، محلا
بھلا، اشتهدي (۱۴)

راڳ گوجري، محلا
بدوان، شد (۱۹)

(۲۷)

راڳ گوجري، محلا
بدوان، وار (۱)

(۲)

(۱۲)

(۱۱) چرڻ ڪمل ڪيا آسرا - دڙجا ٺاهي ٺاءِ
مٿي ڏر ٿيري ٻار ٻهر - ٿيري ٺاڻ وهاءِ
نماڻيا ٻرڻ ماڻ تون - ٿيري سنگه سماءِ.

(۲۷)

(۱۲) هڙو ٺاڻ ٺاڻ ڪرڻ ٿيرا - هڙو جائڻ آبا
سيڙهي مڏ سيڙو ٿي ٻاهر - بي مهتاج ٻاها.
(۱۳) صدق ڪر سڄڻا - من ڪر مقصود

سري واڳ، محلا
چوٿان، وار (۴)،
سلوڪ محلا ٻهلا

جهه ڏر ديڪان - ٿه ڏر موجود.

واڳ مانجهه، محلا
ٽيجا، اشهددي (۶) ۵

(۱۴) هر ٿڌ ٻاجهه هي ڪوئي ٺاهي - هر ٿڌي شيوي ٿي ٿڌ سالاهي
آبي ميل لعيه ٻرڻ ساڄي - ٻوري ڪرم تون پاوڻيا.

واڳ گورڙي، محلا
ٻيجوان، شبد (۱۳۸)

(۱۵) گرڻ ڪنڊ لڙڪ تي راکي - ڀوجل ٻار اٺاري

چرن ڪمل ارادت من مه - جهر ڪي ٿراس ٻڌاري.

واڳ گورڙي، محلا
ٻهلا، اشهددي (۱) ۱۷

(۱۶) جه ڪاٺي ڪڙ ڪوڙلي - راکه ڪرسارا

اه ٿس پالھ راکه ليھ - آلمر سڪ ڌارا.

واڳ گورڙي، محلا
ٻيجوان، اشهددي (۱) ۶

(۱۷) هر سڙ ڇڙي نه سڀڪو هيٺ - هر سڙ ڇڙي نه نهڇل چيٺ

هر سڙ ڇڙي نه واپاي ڪاڙا - هر سڙ ڇڙي نه هوء اُستارا.

واڳ گورڙي، سڪندي
صاحب، محلا ٻيجوان،
اشهددي (۲) ۱۷

(۱۸) سٺ سرڻ رڍي جن مانيا - ڪرن ڪراون ٽن مڻل ٻچانيا

جاڪي رڍي واشواس ٻرڻ آبا - ٽڪ ڪيان ٿس من پرڪٽانيا.

۱۹(۱)

(۱۹) ابڪ آس - راکه من ماهر

سرب روڏ - نانڪ مت جاء.

واڳ گورڙي، محلا
ٻيجوان، وار (۱۶)

(۲۰) جمنڻ مرڻ نه ٿن ڪڙ - جو هر لڙه لاکي

جيوت سي پرواڻ هڙي - هر ڪير ٿن جاڳي.

۱. گهر، ۲. ٺڪاڻو، ۳. ٺيڪ، ۴. شان، ۵. اندرو، ۶. ٻڌڻي، ۷. مراد، ۸. پاسي،
طرف، ۹. ڪانسواءِ، ۱۰. مانا جي، ۱۱. ٻڌ ناس ڪري ٿو، ۱۲. ڪوال، ۱۳. سنڀال،
۱۴. رات ڏينهن، ۱۵. ٻرڻ رکجي، ۱۶. وڙهي وڃي، ۱۷. ٻڌڻي، ۱۸. چوڻڪار،
۱۹. اوت وٺڻ.

دېن د لينا لري نيك - مې مه رويا صاحب ايك. (۰.۱)
 لري نيك كرون آند - لري نيك هون گور مې
 لري نيك كرون پور ساگر - واكهار اورا س ساگر
 لري نيك لاهي پور كره - اتر هامي ساچا سره
 لري نيك لرا من لاه - اهان اهان لرون دې
 لري نيك لرا لرا لرا - سكل دې لرا لرا لرا
 مې مې آند كره لري داسا -

پور لاک ساچي گيا لاسا.

[راځم پور، مکتلا پنځوان، شمد (۲۹)]

- (۱) لري هېډ هېډ لرا لرا - ګډګډ صاحب اوډ روډ
 هي لرون صاحب اوډ روډ - لرون اوډ لرا اوډ.
 (۲) اګر دې لرا - اګر پالسي مې
 اګر دې سامګر - اګر دې لرا
 اګر دې لرا - لرا لرا لرا
 سګر لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۳) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۴) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۵) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۶) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۷) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۸) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 (۹) لرا لرا لرا - لرا لرا لرا
 لرا لرا لرا - لرا لرا لرا

(۴) جس نئون آوهه چت - نسو سدا سک
 جس نئون آوهه چت - نس جر ناهم دک
 جس نئون آوهه چت - نس ک کاڙيا
 جسدا گرنا مٿر - سپ کاج سواريا
 جس نئون آوهه چت - سر پورو^۱ جئن
 جس نئون آوهه چت - بهتيا^۲ نس دن
 جس نئون آوهه چت - سر وڏ پورو^۳ راريا
 جس نئون آوهه چت - نن گل اڌاريا.
 [راڳه رامکلي، مڪلا پنڃوان، وار (۶)]

(۵) هر^۴ جي مانا هر جي پتا - هر جي^۵ پرتواک
 هر جي ميري سار کري - هر هر کي بالک
 سهجي سهج کلاندا - نهجي کندا آلک
 اوڳا کونه چناردا - گل ستي لائک
 مڻ مڱا سوئي ديوڊا - هر پتا سک دائک
 گيان راس نام دن سنهيون - اس سوڊي لائق
 ساڃهي گور نال اهايا - سرب سک هانک
 مٿن نالهه کڊي نه وڃڙي - هر پتا سينا کلا لائق.
 [راڳه مارو، مڪلا پنڃوان، وار (۲۱)]

(۶) نيري ٺيڪ رهان گل^۱ ماهر - نيري ٺيڪ نيري گل^۲ ماء
 نيري ٺيڪ نه پوهي کال - نيري ٺيڪ پسي جنجال

۱. غم، ڳڻتي. ۲. درگاهه پر قبول. ۳. ڪتب. ۴. سڀيئي. ۵. تاري ڇڏيا. ۶. پرمالها.
 ۷. آلس، دبر. ۸. ويڃاري نرو. ۹. لڳائي نرو. ۱۰. بخشيو آهي. ۱۱. هائوار، شرڏا.
 ۱۲. جرڙي آهي. ۱۳. ڪاڇڪ.

(۲) اُون ميرا سَکا اُون هِيچ ميرا مِيچا - اُون ميرا پُر پتر تَر سِيکَ هِيچ
 اُون ميري بِيچ اُون هِيچ ميرا کُھٹا - اُچھ بِن اَمکَ لَ حالِي رِخا
 اُون ميري لَاتَن اُون ميري پُران -

اُون ميري صاحب تون ميري خان. (۱۰۰)

هَکَ اَم راکھ اُوھي رِخا - حَر تَر کھو سَوِي مَوھ کَرنا
 جِھ بِيکَ تَوان تَر اَسنا - اُوچھ لَسار جِھو لَسرا رَسنا
 اُون ميري اُوکَ تون پندار - واکَ رَسا اُون مِيچ اَدار
 اُون ميري سَويا تَر سِيکَ رِخا -

اُون ميري اوت تون هِيچ ميرا لَکِشا
 مِ بِن اُنَدَر اُھي لَھايا - مَر لَکَارا کور لِي پَانِيما
 سَکور لِي دَر لَکَ لَکَ اِکِي - لاکَ داسَ هر دَر تَر کِي.

[راڳ گورِي، محلا پنحوان، شبد (۱۸)]

(۳) جِسو تون وکالا - ماري لِي کَوتَ
 جِسو تون وکالا - جِسا تان بِيکَ
 جِسو لَسرا اُنک - لَس مَکَ اَجلا
 جِسو لَسرا اُنک - سَر اَملي دُون لَوملا
 جِسو ليري لَندر - لَ لِيکَ اُچھي
 جِسو ليري خوشي - بِن لَؤند پَد پَد پَد
 جِسو تون بَر بَ لُ - لَس کِي مَھ پَد کِي
 جِسو ليري دَر - سَر ليري اُند کِي

[راڳ راکِسي، محلا پنحوان، وار (۸)]

۱. دوسرا، ۲. ارب، ۳. ابارو، ۴. سردار، ۵. نهاران لَر، ۶. وسن لَر، ۷. راسان.
 ۸. اندون، ۹. خزان، ۱۰. مہما، ۱۱. وڈھائي، ۱۲. رتو، ۱۳. وسر پور آھيان، ۱۴. وھالو، ۱۵. آسرو.
 ۱۶. عرت کان دپ، ۱۷. لہان کراپ آھي، ۱۸. حيتي چلار، ۱۹. سچر چکتر، ۲۰. آجھر،
 ۲۱. جھانلي لَر، ۲۲. پوسان، ۲۳. پاسي کان، ۲۴. ارواھ، محتاج،

باب ٻيو.

ڀاڙ ۽ ڀڙ.

(۱) سائينءَ ۾ صدق.

(۱) جا ڪم مُشڪلُ آفَ بڻي - ڊوئي ڪو نه ديهي
لاڳو هوندي دشمن - ساڳي ڀڄ ڪلي
سيو ڀڄي آسرا - چڪي سڀ آسراءِ
ڇت آويءَ آس ٻار ٻهر - لڳي نه نتي واءِ.
صاحب - نٽائڻءَ کا ناٺ

آءُ نه جاني ٿر سدا - گورشدي سچ جالو. (۱.۰.۱)
جي ڪو هوروي دُٻلا - ننگ ٻڪ ڪي ڀڄي
دمٽا پلي نا ٻويءَ - انا ڪو ديوئي ڏيڙ
سوارف سماءُ نه ڪر ڪريءَ - تا ڪڇ هوروي ڪاڇ
ڇت آويءَ آس ٻار ٻهر - ان نهڇل هوروي راج.
جاڪڙ چنٽا بهت بهت - ديهي واپسي روڱو.
گرهس ڪٽب ٻليٽيا - ڪدي هر ڪدي سوڱو
گڏ ڪري ڇهه ڪٽ ڪا - گهڙي نه بچس سءِ
ڇت آويءَ آس ٻار ٻهر - تن من سيتل هوءَ.
ڪام ڪروڌ موٽ وس ڪيٽا - ڪرڻ لڀ پيار
چاري ڪاڙوڪ ان اگهه ڪيئي - هو نا آسر سگهار
ٻوٽي گيس ڪوٽ ڪڇ - ڪدي نه ڪرڻ ڌريا
ڇت آويءَ آس ٻار ٻهر - تن نمڪ سمريت ٿريا.
[سري راڳ، مڪلا پنجوان، اشتهدي (۱)]

۱. گهٽي، ڏاڍي. ۲. وڃهرو اچڻ. ۳. رشتيدار. ۴. آسرو ڏيندڙ. ۵. اربل. ۶. ضعيف،
اگهو. ۷. اُنڱ ۽ ڀيت نه پورو ڪونه اٿس. ۸. ٻائي پٽسو. ۹. ڌوڄ. ۱۰. اُڙي ڪرڻا.
۱۱. ٿاڻو ٻيو هجي. ۱۲. پٽڪي پيو. ۱۳. ڪنڊوس. ۱۴. اگر ڀاپ. ۱۵. باب هچائڻ.
ڪري. ۱۶. ڏٺيس. ۱۷. ناس ڪندڙ. ۱۸. ڪيرتن. ۱۹. ڪن سان ٻڌو هجيس.

ئي، اهي سڀ اناري ڏوڀا نڙول سمجهيا ويندا آهن. ٽين ئي مالڪ ملڪي کان وٺي سڀ سالڪ، هڪ ئي سطح تي پهچي ويندا آهن. ٻيو اکرن ۾ چر آڙهن، والڻ ئي چر وڙهن، ٻرڪڙي ۽ ٻر چو باسڪاري ڏيکارين ۽ پڪڙن ۾ چو بند ڏسن؟ هيءَ دلچسپي آهي هيستاءِ دؤر اسان ڏي آهي! ڏلي ٻڌائڻ، اکين پير پاسو نه ”وار“ دسوف هر به شهزادو آهي، سڀ هي گهٽ گهٽ ۾ به آهي، سڄي برعالم ۾ به وڃي رهيو آهي ته سڀ کان پيارو به آهي!

سو اي پند، اندر ۾ آهي اُمرت هر آئينار ۽ واعڪورءِ هر واسو. اُتي آهي اصل ڪُور، اصل ڏانءِ ۽ اصل وطن. اهو وطن نه وسارو. لاهيءَ وطن ۾ واپس ڪار ٿي. واپس ٿي، وٺو نه ورتيندڙ. اهوئي آهي ٻڌي پليان ٻيو برتر ٿو لاه ٻڪاري. اهو ٻڌو ٻري ڪر نه برتر ٿي پائين. ڪلشن هر ڪڙو ۽ ڪڙي کي ڪٽڻ هر ڪاٺ پئي اندر ۾ اُٿي. ٿاءِ هي ڪپ تان ڪهاڙو ٻري آهي ته ڌاري ڌاري نه مٿان ٿر واري مٽي نه مٽي اچي. وڪاري وٽارو نه من کي ڏوڏي ٿي ۽ مٿل مٽي اُٿي، ڪرڻس وڙي ڪهاڙو ۾ وڃي ٿي. سو مٿل ڪڍي، من مٿا ڪر نه پرائي ڪان ٻار اچين، فنا ۾ بڻا ٿين ۽ اکين اُڀري ۽ چر ٻر ڪٽن. اهو آهي ٿام، ٻرج، صاهن هي سمجهائي ۽ چر، مالڪ هي مهما مڇڻ چو، قدرت تان قربان ٿيڻ هر ۽ حيرت سٺل بڻائڻ هر.



ٻان نه ٿو ڪري سگهي ته پرمانا جو بيان ڪيئن ڪري سگهيو؟ اهو نه لاکلام ۽ الحاد آهي. سرشتي ۽ سرجهار ۽ سنڀاليندڙ جي سهڪ ڪيئن ٻوندي؟ نه پوءِ نورگن نورڪار جو اندازو لڳائڻ ته اُسيڻو آهي! پر پنهنجي من پرڻائڻ لاءِ، پريءَ جا پيارا پڳت به پيا مهملا لکڻ ۽ ڳائڻ پر لکي لکي ۽ ڳائي ڳائي، باسين به پيا ته ايشور پي اُنٽ آهي. پي اُنٽ، پي اُنٽ چئي، چپ به اچي وڃن. چپ جو چوڳو ڇڳي، پيا چپ به چاشني ۽ جي چاٽ، چوسين ۽ چٽين. چوسِي چوسِي، چٽي چٽي وري چپ به اچي وڃن، ڇو نه اگر جي کُسر ملڻ مشڪل آهي. جي ڪڇن سي ڄاڻن ڪونه ۽ جي ڄاڻن سي ڪڇن ڪونه.

پلا اکرن ۾ رکيو ڇا آهي؟ اگر به ڪو لاسر جو اندازو لڳائي سگهندا؟ مثلاً ڪلاب جي گل جي نرملٽا ۽ نراڪت، ڪوئلٽا ۽ ڪماليت، خوشبوءِ ۽ خارستاني يا پيسن خاصيتن ۽ خصلتن جي معلوميت، رڳو اکرن مان ملي سگهندي؟ بلڪل نه. گل ڏانهن نه هڪ نڪ نهارڻو آهي نه صبح جي شبنم سان هڪڙي ڪيئن ٽڙي ٿي، پتا ڪيئن پکڙجن ٿا، پينٽر ڪيئن مٿان جهمي ٿو، پوٽ ڪيئن نچي ٿو، گلشن ڪيئن بهڪائي ٿو، بلبل ڪيئن گجي ٿي، عاشق ڪيئن اٽڪي ٿو، معشوق ڪيئن هڙي ٿو، شاعر جي شوق ڪيئن گل کي وري ڇاڻي ٿي. نڙهين کا ڪڇ گل جي گذارش ٿئي. پڳت به خدا جا خادم ٿي، دلبر جا داس ٿي، ائين قدرت جي ڪائنات تي نظر ڊوڙائيندا آهن ۽ جانب ۾ جذب ٿي ويندا آهن. پر ڪرڻي ۽ جو ٻڙو ٿي، پيا قدرت ۾ قادر نان قربان وڃن، جهڙن جي ڇيڪاري اُندو ڇڪر ڏين، جڳت ۾ جگدسر جا ڪيل اماشا ڏسن، گوبند جا گڻ ڳائين، اِي اِي اِي اِي اِي اُنٽ چون ۽ واه واه منائين. ڏسي ڳائين ۽ ڳائي، مات ۾ اچن. ڳائڻ ۾ معنيٰ نه مات ۾ به معنيٰ نه پئي وري اِيهه معنيٰ، ڇو نه مالڪ جي ملاقات، من ۾ نه لفظن ۾ ئي ٿئي. ملاقات ٿئي اِي هن ۾ پر پوءِ ڏسڻ ۾ اچي ٿو ڏهن ڏسائڻ ۾، ڇو نه هو هر دم پيو جهڙن ۾ اڪي.

گنگا ندي هڪ ٻي گهاٽ گهڙا نه پاتري اُٽڪڻيا. ڪو ڪنهن گهاٽ تان ڪهڙي نه ڪو ڪنهن تان. ڪو ڪيڏي مهل گهڙي نه ڪو ڪيڏي مهل. ڪو ڪيئن وهنجي نه ڪو ڪيئن. پر هڙي ساڳي نديءَ جي ساڳي جل ۾ ٿا اُشان ڪن. ٿيئن ئي، هر ڪو پڳدان جو پڳت، صدق ۽ سک جي سهاري سان علحدي علحدي وات وٺي، علحدو علحدو اندازو لڳائي ۽ علحدي علحدي رُڀ ۾ يا ريت سان، پير رام راجهائي. پر رام سڀني جو ساڳيو آهي، نالو ڪهڙو به ٺهي پيا پڪاريس. پوءِ لکيو يا هو ڪنهن ڪهڙو ڪنهن ڪهڙو. اهي مندرون مسجدن، مورتن مورتن، پوئين بستڪن يا پيا ڪئين لکيا يا بنا. ٺهڻ ڪنهن حد تائين ڪارگر آهن، جيئن نئينءَ جاءِ جوڙائڻ لاءِ ڪائين جو جهڙو ڇوڙو آهي، مٿي پوڄڻ لاءِ سڙي استعمال ڪبي آهي يا آلي ڦٽ مٿان پتي ٻڌي آهي پر ڪارج نه ٿو.

وقت مطابق ڏينهن رات، ماڳن تي مندُون ۽ مدن موجب آب هوا. جبلن تان نري
 ڳري نديُون نين، ندين جو پاڻي چؤسڙي بادل بڻجن ۽ بادل ابرسات وسائين. اوجھڙو
 آبادي ٿئي. طرحين طرحين جا اُناج نه اُنڪ پرڪارن جا ڦل ۽ ڦول. جيتن جي رهڻي
 ۽ کاڄ عاهدو، جانورن جو عاهدو نه پڪين جو عاهدو. پاڻيءَ ۾ جيءُ، پاڻل ۾ جيءُ نه پر نري
 تي جيءُ. سڀ هڪ بئي کان نرالا ۽ نيارا. نيتن تي منش ذات پر اُنڪ روپ رنگ، ذر
 بست، ذائون ڀائون، رسون رواج، ڏندا وهندو ۽ چال چلگت. وري انهن وچر ڏيندن
 جو دؤر ڏرنگي، ڪيڏا نه ٿر رنگ. رچائي: استري پرش، چرموت، نيڪي بدي، سڪ
 دڪ، سڄوڳو وڃوڳو، ڀوڳو نياڳو، مان اُٺان، نند وڏائي، اميري فقيري، ڪوٺا ڪنورن.

وري سڀني جي ريت الڳ نه ڪرڻ ڳو. ڪي پسي پوئتان نه ڪي پرمائيا پوئتان،
 ڪي پاپ پنيان نه ڪي پچ پنيان، ڪي رس پنيان نه ڪي جس پنيان، ڪي ڪوڙ پوئتان
 نه ڪي سچ پوئتان. ڪنهنجو مارڪ ڪهڙو نه ڪنهنجو ڪهڙو، ڪنهن جي ڪاميا ڪهڙي
 نه ڪنهن جي ڪهڙي. من جي جوڙجڪ نه ڪهڙي نه نرالي نرالي، جنهن جي ڪائنات
 تي ڪيترن قسمن جون پاونائون ۽ ترشنائون، واسنائون ۽ وڃاڙ، سندسڪار ۽ سؤچنائون.
 ڪو من ڪم نه ڪو سم نه. وري ڪو من ڪڏهن ڪم نه ڪڏهن سم
 نه. ڪنهنجي ٻڏي ڪهڙي نه ڪنهنجي ڪهڙي. ڪنهن جي آتما سڌو روشن نه ڪنهن
 جي آتما تي ڪوشن جي دائما ڪارنهن. ڪنهن جون اندريون وشين جو واپار ڪن نه ڪنهن
 جون نرمل نير پين. ڪنهن جي اندر ۾ پنج وڪار واسو ڪن نه ڪنهن جي اندر ۾ پنج
 ڳو پرگهت ٿي پرڪاش ڪن. صاحب پرمائين ٿا:

(۱) ٿڌ جڳ. مه. ڪيل رچائيا - وچ هو مئي پائيا

اڪ مدد پنج چور هه - نيت ڪر ه اُرائيا

دس ناري اڪ پرڪ ڪر - دسي ساد لويائيا

اين مائيا موهڻي موهڻيا - نيت ڪر ه پرمائيا.

(۲) باجيگر ڏنڪ بچائي - سڀ خالي تماشي آئي

باجيگر سوانگ. تڪيلا. آڀي رنگ روڻ اڪيلا.

صاحبن سهجهائيو آهي نه سندس هڪ ڪيل تماشو ۽ ٿاڻڪ آهي، جدوڊو مند نه مانڪ،
 وچ نه مالڪ نه پچاري نه مالڪ. پاڻ اُٺائي ٿو پاڻ ڪلائي ٿو ۽ پاڻ ٻورو ڪري ٿو، پر پاڻ
 سڀ کان ٻار، نرليپ ۽ ورڪم. ڪئين لاهي ڪيل ۾ پيا ڪيلين، آچن ۽ وچن، وچن ۽
 آچن. ڪو ورو ٿو رعا رما سچائي رام سان ريتو ويندو آهي. سو اي بند، قدرت جي

راڳ مارو، محلا
 بچوان، وار (۲)

راڳ سورڻ، ڪير
 صاحب، شيد (۴)

مالڪ جي مهما

۽ قادر جي قدرت.

سري گرو گرنٽ صاحب ۾ ”مالڪ جي مهما“ ۽ ”قادر جي قدرت“ تي سوين
شيد ابل آهن جن مان ڪي مختصر وچن مٿي ڏنل آهن. هن وٽه نئ ڪوٺا لکندي
لکندي، مهما ڪندي ڪندي ۽ گيت ڳائيندي ڳائيندي، صاحب ڦر ڦر ڏئي چوَن ٿا ته
اي سرشتي ۽ جا سرچڻهار، اي مهدي مالڪ، تون اي آنت آئين ۽ ٽهنجي مايا به
بي آنت آهي. تون ئي رڳو پنهنجو ۽ پنهنجي مايا جو رڳو بيان ڪري سگهين ٿو. اسان
ڪٿ ڪرڻ لاءِ اسمت آهيون. جي ڪا ٿوري ڳيٽي پڙهه پئي آئي، ته اها زبان اي
لفظن جي عورت ۾ نه آئي اچي سگهي. ٽهنجي ڏٺن، حاضيتن، وٽهن ۽ شڪتي ۽ جي
جيڪا به اسان پنهنجي ڏٺي ۽ آهي، صفت ۽ ثنا ڪئي آهي، سا ٽهنجي ڪوئل چرهن
اڳيان، پنهنجي عقيدتي ۽ عبادت جي ٽچ پيٽا رکي آهي. آئين لکي وار وار لکڪار
ڪري، اي اختيار هنجون هاري، اندر مڃون ٿا ته بابا، تون اي آنت، اي آنت آئين!

هي پروردگار، تون آدي، انادي، اباڻي، اهر، اٺل، آجوني، اڪال، اڪر،
اگرچر، اٺوپ، اٺار، اٺل، اڪت ۽ اٺڪ آهين. هي پوما، تون دياؤ، ڪرپاؤ، نياڪاري،
راڙق، خالق، حاضران حضور، چاڻي چاڻهار ۽ سروربابڪ آهين. هي پرميشور، تون سرڻڻ
آهين ته ٺرڻ ته آهين، سٽول ته آهين، ڳوٺ ته پرگهت ته، وات ته وانڙو ته، پٽ ته
پاڻي ته، پيڙي ته ملاح ته، هيرو ته يارڪو ته، ويچار ته ويچاروان ته، ليپ ته اوليپ ته،
ڪارڻ ته ڪرڻا ته، پر پر ته پر پر ته آهين. اي قادر، تون راجائن ۾ مهاراجا آهين، شاعرن
شهنشاهه، زميندارن ۾ جاگيردار، واپارين ۾ وڏو واپاري ۽ سورمن ۾ مهاورمو آهين. اي
قلندر، ٽاڪرن ۾ ٽهنجي ٽڪرائي آهي، سڪين ۾ سڪ، لکين ۾ لک ۽ ستن ۾ ستنجي
سڌي آهي. اي ڪيشو، دان ۾ تون ڏاڏار آهين، ليچ ۾ ليچونسي، پوک ۾ پوکي، چور ۾
چورجي، گرهست ۾ گرهستي، نياڪ ۾ نياڪاري، گيان ۾ گيانجي ۽ انسان ۾ انسان
آهين، وغيره وغيره. تون سرور شڪتيوان، سرور سريشت، سرور سمريت ۽ سرور ڪبان آهين.

هي پاريهر، ٽهنجا بيشمار نالا آهن، جهڙوڪ مڌسودن، مولي مدوهر، موشن
مراري، ماڏو، مڪند، رام، ڪاڻ، ڪرشن، ڪملا ڪنس، ڪوبند، ڪوبال، ڪوبهيات،
لرسنگ، لرنڪار، نارائڻ، ابهر، پڪوان، واسداؤ ۽ جگنات. سڪ ۽ سوز ۾ ٽهنجا

* هي مها سندر شيد، ”مالڪ جي مهما“ ۾، ستين نمبر تي ابل آهي ۽ سري مد پادشاه
گيتا جي ستين آڏاء سان بلڪل رلي، اي اچيٽو.

(۱۳) بڙا نڙو ٻاٽي پمڻا - اڌر سڌوڪي ڌولي مڻا
رڻسڻا ڊس ڏه ڊاٽي ڊاٽا - هڪ ڪيلڻ ڪيلڻي هئي.
(۱۴) مريءَ ارب ساڄي اڪ ڪيل وڃاڻا -

واڳ - مارو، مڻا
ٻيلا، سولھو (۱۰)

ڪوھ ل ڪڍي جھڻا اٿاڻا

آبي لڙو ڪري ويڪر وڻسڻ - سڀ رڻس ڊاٽي مڻا هئي.

واڳي بڙو ئي آب وڃائي - شڙ شڪڙي ڊاٽي ٻي ڊاٽي.

ڪڙو اڻسادي اٿي هروڙي - ڪيان رڻس شڙ ٿاڻا هئي.

(۱۵) ٿڀر ٿڀر لڻڪر پاڙڪ ٿڀرا - ڌورم ڪري سڱڌاري

ڌولي ڊيگ ملڻ اڪ ويرا - پاڻڪ ٿڀرا پڻڌاري

هي نڙو ٻڙ مڇوڻ صاب - سڌوڻ ڪڙو هماري

چاري ڪڻڪ ڪڻڪ ڪڻڪ - ڪوڙ ٿڀر صاب هماري.

(۱۶) ڌولي ٻاٽي آڪاسي - اڪ ڌر وڻن ڌڻي

اڪسا ڌڻي آڙڻا - اڪ مڻر هڻو ڇوڙ

اڪ ڊي ڪاڻ اڪڻي ٿاڻي - اڪ سڌا ٿڀر ٿڀر

هڪڻي ساڄي هڪڻي ڊاٽي - اڪ ڊاٽي ٻي ڊاٽي.

واڳ - سڻس، مڻا
ٻيلا، اشتهدي (۸)

واڳ - مڻا، مڻا
ٻيلا، وار (۲۴)

۱. ٻيلا. ۲. وڻس. ۳. اڻس ٿي ٿو. ۴. ٿي ٿي. ۵. اڻي. ۶. ڪڙو. ۷. ڌورم وڃاڻا.
۸. چاڪو. ۹. ڌوليءَ جو مڻاڪ. ۱۰. طرف يا پاسا. ۱۱. اڻ مڻا هئي ڌوراري ٿي. ۱۲. ڌور.
۱۳. ڪڻڪ. ۱۴. اڻيڪ بهاري ۾ مڻا. ۱۵. ڏاڍو ڪڻڪ ڪڻڪ ڪڻڪ. ۱۶. ڪڻڪ ٻل.

ڪرڻا نڌان نانڪ ديال - جن جهڙا نانڪ تي پئي نٿال.

[راڳ سارنگ، مڪلا پنڃوان، اشتهادي (۲)]

(۶) سوئي مولڻ جن جڳ مڙيا - ڪرييا ڪيٽا سنسارو

سري راڳ، مڪلا

پهلا، شبد (۲۸)

آب خاڪ جن بند رهائي - ڏن سرجههارو.

سري راڳ، مڪلا

چوٿون، وار (۴)،

سلوڪ مڪلا پهلا

واڳ آسا، مڪلا پهلا

شبد (۳۱)

(۷) قدرت ڪرڪي وسيا سوه - وڌت ويڄاري سو بنداهه

قدرت هيءَ قيمت نهي پاء - جان قيمت پاء تہ ڪهي نہ جاء.

واڳ سورڻ، مڪلا

چوٿون، وار (۱)

(۸) لڪ لشڪر لڪ واڃي نيجي - لڪ آت ڪر هه سلام

لڪان اپر فرمائش تيري - لڪه آت راکهه مان

جان پٽ ليڪي نا پوي - نان سڀ نيرا قل ڪامر.

(۹) تون آبي سست ڪرنا، سرجن هاريا -

تڏ آبي ڪيل رچاء، تڏ آڀ سواريا

دانا ڪرنا آڀ، آڀ پوڳ هاريا -

سڀ تيرا شبد ورتي، اڀاوت هاريا.

(۱۰) سڀي گملا آڀ - ثابت بهاليون

(۲۸)

آڀي وچن رچاء - آڀهي گهاليون

آڀي جند آڀاء - آڀ پرف پاليون.

واڳ سورڻ، ڪمير

صاحب، شبد (۴)

(۱۱) باجيگر ڏنڪ بچائي - سڀ خلق نماشي آڻي

باجيگر سوانگ سڪيلا - آڀي رنگه روي اڪيلا.

واڳ رامڪلي، مڪلا

پهلا، ڊڪٽي

اوانڪار، (۴۱)

(۱۲) ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱
۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱
سر ۱۶ سوڪي ۱۵ پي ۱۴ ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

۱۶ ۱۵ ۱۴ ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱
سر ۱۶ سوڪي ۱۵ پي ۱۴ ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

۱. خدا. ۲. سرسبز. ۳. گلزار ڪير آهي. ۴. مانڻ جنم ۾. ۵. سڀ برش. ۶. ناد، واڃا.

۷. حڪم. ۸. آڃاڻو، نسل. ۹. ڪر ۾ لڳائي ٿو. ۱۰. دڙ پاڻ پاڻ ڪري ٿو. ۱۱. نڀارو.

۱۲. ماشو. ۱۳. سماعت ڪري. ۱۴. ڏاڍو. ۱۵. ناهي. ۱۶. ڪاٺي ٿو.

۱۷. پري ٿو.

ڪوت مالا جاڪي شير ڪماء - ڪوت جيٽ جاڪي سهجاء
 ڪوت اٻار جئا تيري اٺڪ - ڪوت پگت بسپ هر سنگ
 ڪوت پتر پٽ ڪوت نمسڪار - ڪوت لندر نايي هي ڏنار
 ڪوت بڪڪ جاڪي دشتي ماه - ڪوت نام جاڪي تيمس ناه
 ڪوت پور پٽ هي جاڪي ناء - ڪوت آڪاري چلت بسماڊ
 ڪوت شڪت شو آگيا ڪار - ڪوت جيٽ ديري آڌار
 ڪوت ليرت جاڪي چرن مڃهار - ڪوت پوتر جهٽ نام چار
 ڪوت پوجاري ڪرني پوجا - ڪوت بستارن اُور نه دوجا
 ڪوت مهما جاڪي نرهل هٿس -

ڪوت استع جاڪي ڪرف برهمس
 ڪوت پزلي اوٽ نمڪ ماه - ڪوت گٽا ليري گٽي نه جاء
 ڪوت گياي ڪٿه گيان - ڪوت گيان ڌرت ڌيان
 ڪوت لهرس لهرني ڪرني - ڪوت ميسر مون مه رهتي
 اوگت ناک اڪوچر سوامي - پور رهيا گهٽ اتر جامي
 جٽ ڪٽ ڊيڪٽ ليرا واسا - ناک ڪٽ ڪر ڪيٽا پرگاسا.

[راڳ پيوءَ، محلا پنجوان، اِشتپدي (۲)]

(۵) اڪم اڳاڏ سٺه جن ڪٿا - پار برهم ڪي اچرج سڀا. (۱. ۰. ۱)

سدا سدا ستگور نمسڪار - گور ڪرپا تي گن گاء اٻار
 من پتر هووي پرگاس - گيان اڃن اڳيان بپاس
 مٽ ناهي جاڪي بستار - سوڀا ساڪي اٻار
 اٺڪ رنگ جاڪي گني نه جاء - سوگ هرڪ ڏهو مه ناه

(۲) تڏ ڀرجي مڏاي - ڏک سک ڏوٽيارو
 لاري ٿورڪ ڀرجيٽ - پک ماها موع ڀيارو
 ڪاٿي ٻاٿي ٿريئا - ڏيڀ جيئا آڏارو
 ڏورن ٺٽڻ وڃاڻيا - سچ ٿورڻ هارو
 آڙا ٽوڙا ڀرجيا - ٿورن ٿور ڪوٽي هارو
 چمڪا ٿورڻ آءِ ٿيا - ٻڌڪ جيءَ ڀڄارو.
 [راڳ وڏهلنس، مڪلا ٻيٺلا، آلاهيٺيا (۲)]

(۲) تڏ جڪ مڙ ڪيل وڃاڻيا - وچ هڙي ٻاٿيا
 اٻڪ مڏڙ ٻيڄ ڇوڙ هڙ - ٻيڄ ڪرڙ ٿوٺاڻيا
 ڏس لاري لڪ ٻرڪ ڪر - ڏسي ساد لڙاڻيا
 اين ماها موٽي موٽيا - ٻيڄ ٿورڙ ٻرماڻيا
 هالا ڏوڍ ڪيٽيو - شڙ شڪڙ ڏوٺاڻيا
 شڙ اڪي شڪڙي هاريا - اڀري هر ٻاٿيا
 لڪ وڃڻ هي تڏ وڪيا - هر سڀيڪ ملاڻيا
 جل وڃڻ ٻيڄ ٻيڄ السايو - حل ماڻ سڙاڻيا.
 [راڳ مارو، مڪلا ڀنڀوان، وار (۶)]

(۴) ڪوٽ ٻيڄ ڪيٽي آڙار - ڪوٽ ٻرهمڊ جاڪي ڏورمال
 ڪوٽ مڙس آءِ سڙاڻي - ڪوٽ ٻرهمڊ جڪ ساڄي لائي
 آڙو ڏٺي ڏرند همارا - ٿورن ٿور ڪوٽ ٻيڄارو. (۱. ۰)

۱. ٻرلوي. ۲. ڏور راج. ۳. سڙو لاء ڪندڙ آهي. ۴. چمڪ ۽ مڙڻ جو ٿورو. ۵. ٿاڻو.
 ۶. سڙو. ۷. وڪارو. ۸. لڏوڙو. ۹. ٻيڄ لڏوڙو جا روپ. ۱۰. مڙس. ۱۱. هي ٻرماڻيا
 ٿورن ما جي چار کان اڃاڻي جي شڪڙي ۽ شڪڙي آڙو. ۱۲. ٻڌ ٻڌا. ۱۳. وسار ڪرڻ.

(۱۲) واهم تنهنجي قدرت!

(۱) وسامُ نادُ وسامُ ويدُ - وسامُ جيئَ وسامُ پييدُ
 وسامُ رُوبُ وسامُ رنگُ - وسامُ نانگي قهره جنت
 وسامُ پُوطُ وسامُ پاڻي - وسامُ اگني کيڏه وڌاڻي
 وسامُ ذرئي وسامُ کاڻي - وسامُ ساد لگهر پراڻي
 وسامُ سنجوڻ وسامُ ونجوڻ - وسامُ بک وسامُ پوڻ
 وسامُ صفت وسامُ سالاھ - وسامُ اچيڙ وسامُ راهه
 وسامُ نيڙي وسامُ دُور - وسامُ دِڪي حاضران حضور
 وبک وڌاڻ رهيا وسام - نانک اُجهڻ پُوري پاي
 قدرت دسي قدرت سڀيئي - قدرت پوڻ سک سار
 قدرت پاتالي آکاسي - قدرت سرب آگار
 قدرت ويد پُراڻ ڪتبا - قدرت سرب ويچار
 قدرت ڪانا پڻا پڻا - قدرت سرب پيار
 قدرت جاني جسي رنگي - قدرت جيئ جهان
 قدرت نيڪيئا قدرت بديمان - قدرت مان ايمان
 قدرت پُوط پاڻي بستر - قدرت ذرئي خاڪ
 سڀ ٿيري قدرت تون قادر ڪرنا - پاڪي ٺاڻي پاڪ
 نانک حڪمي اندر ويڪي - ورنهي ٽاڪو ٽاڪ.

[راڳ آسا، محلا پھلا، وار (۳)]

۱. عجيب، واهم ولهه. ۲. شبد. ۳. اگهاڙل، ننگا. ۴. سواد، واسنائون. ۵. ميلاپ. ۶. وچور.
۷. مهم. ۸. ويوان. ۹. ڊچون ٿا. ۱۰. سک پاڻون ٿا. ۱۱. رُوب. ۱۲. چار ويد. ۱۳. پراڻا.
۱۴. چار اسلامي مذهب جا ڪتاب. ۱۵. پهريون ٿا. ۱۶. ڏاڍيون. ۱۷. اگني. ۱۸. مٽي.
۱۹. قدرت جو مالڪ. ۲۰. پوٽر. ۲۱. توهين تون.

هر ٻڪتا ڪر راڳي آهي - ديهي نام وڌائي
 ٻن جن ڪر آڙوڻا ٻن ڪي - ٿي ٿي ديهي وڌائي
 مڪم ٻئي ماڻ سڀڪم ڪر - ٿي ٿي آڙوڻ سڀ ٻي ٿي
 ٻن ڪر ديهي ڪر ٻيلا - ٻن ٻي ساڳو ٿي
 هم ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي - ٿي ٿي ٿي ٿي
 مڻ ٻن ٿي ٿي ٿي ٿي - ٿي ٿي ٿي ٿي
 [راڳ سار ٿي، مڻ ٿي، ٿي ٿي (I)]

چمڙپوش ڪا مندر ٿيرا - اهو پڌ ٿي گهٽالا
 جهن ڪوٽ ڪا پيهن ٿيرا - سولهه سهڻ لارا
 پار اٿار هو مدگر ٿيرا - سهڻڪ سڀ سسارا
 ديهي مهجد من موٽاٿا - سهج نواج گجاري
 بيبي ڪوٽلا سڻ ڪائن ٿيرا - نرنڪار آڪاري
 پڳت ڪرڻ ميري ٿال چنائي - ڪه به ڪرڻ پڻڪارا
 نامي ڪا سوامي اٽر جامي - ڦري سڱل اسي ديسرا.
 [راجه پيرءِ، پڳت نامديو، شعبن (۱۲)]

(۱۵) گُٺائي - پرنپ ٿهارو ڏيئا

ڪون ڪراون اٻاء سماون - سڱل ڇتر بست اپنا. (۰.۱.۰)
 واپسا راءِ راج پئي دنڪا - ان جوئي ڪهڙ ڪهائيو
 همرا راجن سدا سلامت - ٿاڪو سڱل گهٽا جس ڪائيو
 اٻا سندو راجن ڪي سنهه - ڪهت جيست بهو چا
 بيشمار وڏ شاهه دانارا - اوچي هي ٿي اوچا
 پون پروڻو سڱل آڪارا - پاڻوڪ ڪاشت سنگي
 نير ڌرڻ ڪر راڪي ايڪا - ڪرء نه ڪسهي سنگي
 گهٽ گهٽ ڪتا راجن ڪي چالي - گهر گهر ٿجهه اماها
 جيست جيست سڀ پاچي ڪريا - پرنمي رزق سماها
 جو ڪچ ڪرڻا سو آبي ڪرڻا - مصلحت ڪاهو ديهي
 اٽڪ جتن ڪر ڪرڻا ڌڪائي - ساچي ساڪي چيني

۱. قميس. ۲. هزار. ۳. پتلونون. ۴. ڏنڊو. ۵. مسجد. ۶. ملو. ۷. نڪاح، وڏي. ۸. ديس
 پر ديس. ۹. ڇڪورڻي راجا. ۱۰. فقير. ۱۱. سڄي آڪار پر عرا پڙيل آهي. ۱۲. اگني.
 ۱۳. ڪاٺ. ۱۴. جل. ۱۵. پرنڙي. ۱۶. دشمني. ۱۷. صلاح مصلحت.

هن ڪٽ ڪرڻا ڪري سگهائي - تن ساڙو ڇوڻا ٿيڻ وڌيڪ ٿرائي
 ڪل ٿام ٿان ٿس ٿاڻا - اٿند شبد ٿس واهنگا
 ڪوٺر ٿام ڪٿي ٿري ههبا - سم ٿام ٿرا ٿرا ٿو ٿلا
 ڪهه ٿانڪ ٿيڪ ٿي سر ٿائي - ڏيڻ ڏوس ٿن رڳو ٿکا
 ٿري ٿم ٿن ٿي ٿاڻه - اٿن آڻي ڪٿي ٿي آب وڪاڻه
 ٿانڪ ڏاس ڏاس ڪو ڪر ٿيڻه - هر ٿاويچ ڏاسا راڳ سگا.
 [راڳ مارو، محتلا پنڪوان، سولو (۱۱)]

(۱۳) ستر سڃ سالو ٿي جا ڪي - سورا لاڳ ٿيڪاڻو ٿاڪي
 شمع هر ڪهڻه ڪوٽ آلاسي - ڇهن ڪوٽ جاڪي ڪيل خاصي
 مڙن غريب ڪي ڪو ڪاڙوڻي -

مجلس دؤر محل ڪو ٿاوي . (۱۰۰)

ٿيڪس ڪروڙي ٿي ڪيل ٿاڻا - ڇرواڻي لڪ ٿري ڏوانا
 ٿا آدم ڪٿي ڪڇ ٿو ٿائي - ان ٿي اهڃ ڪهڙي ٿائي
 ڏل ٿاڻل جاڪي ڏوڍ رو ٿائي - ڇوڙ ڪٽي ڪري شيطان
 ڏيڻا ڏوس ڏوس ٿي ٿوڻي - اٿنا ڪيڻا ٿاوي سوني
 ٿس ڏاسي هر سڌا ٿاڙي - ڏيڻ ڪاڻ هڙو اڳاڙي
 ڏاس ڪير ٿري ٿيڻه سڻا - اهڃ ٿيڪ راڳ رحمانا.
 [راڳ ٻهڙ، ڪبير صاحب، شبد (۱۵)]

(۱۴) آء ملندڙ ڪيڙا - ڪر عبداللہ ٻيڙا . (۱۰۰)
 ڄمڻ آڏاس ڪٿي سر ڪيڙي - ڪوڙي سم ٻيڙا

۱. اوائلي، مذهبي. ۲. ٻيڙو. ۳. سم هزار سوه سالو. ۴. ٻيڙو. ۵. ڪروڙ. ۶. ڄاوانگاه.
 ۷. لوڪو. ۸. ٿلاڙش يا سٿاڙش ڪري. ۹. آکاڙا. ۱۰. شڪ. ۱۱. شڪل. ۱۲. ڪيڙو.
 ۱۳. ٻهڙو، غوڻ. ۱۴. ٿس هر وٽس. ۱۵. ٿوڻي. ۱۶. ڪيڙي. ۱۷. سم ٻاڻل.

۱. پرماتا جا جدا جدا نالا، جهڙو ڪيشو، وشو، ۲. بيسري، ۳. آرڄن جو رت ڪٽائيندڙ، ۴. ٺيٺي لوڪ، ۵. ڏنڻ ڌاري، ۶. سڀني آنگهه، ۷. نردوڪ، ۸. شد سروب، ۹. ناس نه ٿيندڙ، ۱۰. چترائي، ۱۱. راضي ٿيڻ، ۱۲. قائم، ۱۳. ناس ڪرڻ جو، ۱۴. زبان، ۱۵. شيش نانگ، ۱۶. جيڪي ڏسجي ٿو، ۱۷. جوڙ، ۱۸. ڏوڙ، ۱۹. ڇڪ.

وئس ائوئك ائر ابارا - تيمم كوزا كرى وبارا
 ئۆز كىچ شىنە ئول ئولائى - ائر شىنە پچاا هي
 ائى كونا كرى كرائى - چى بائى - چى دورائى
 ئالك نام ماچ وئائى - چىك هك اكر حساتا هي .
 [راگه مارو، مئالا تيمم، سولپو (۹)]

(۱۲) ائيمد بار برىر ائر جامي - مئسوزدن دامودر سرامپ
 وكيگش كوزون ذاري - مراي مئور هر رنكا
 موعن ماذو كوش مراي - مكدر هر چيئ اوشنگهاري
 هك جرون ائاسي ئاكر - كيت كيت واسي هيى سكا
 ئۆلي ئور ايش لوسك ئارائى - دازا اكرى برور درائى
 بازون رۇب كيتا نذ كرى - سبوي سبي هيى چىكا
 سري رامچيد جس رۇب ل ريكا - برالي چىكر باق درس اؤيا
 شس لير موز هيى سكا - اك دانا سب هيى سكا
 بكم وئل ائايه لائي - كوبى نات كل هيى سالي
 بائىز برنج دالى - برن لى سا كى كى اكا
 مئند مئور لئي سارا - دروئي لكا قرار اذارو
 كىكا كىس كروئي كئو هل - ايد بروي لئىكا
اوتئو درس اؤلي سب - اكال رۇب جس كدي نامي كى
 ائاسى ائيك اكر وجر - سب كى ئجوي هيى لكا
 سري لكر تكت كى واسي - مچ كى كوزر اكا اؤتراي

۱. حكان هك. ۲. سدر نالر. ۳. سري كوشا جا چندا حندا نالا. ۴. چكىم چر پنا، ايشور.
 ۵. دئىن كى تىس كىندز. ۶. بولويء جو مالك. ۷. وراه رۇب اؤتار. ۸. سرام. ۹. ورلى
 ۱۰. كىك كىندز. ۱۱. ائيمى. ۱۲. سدا موز. ۱۳. لوليب. ۱۴. ئاستى، بر يادى.

(۸) سب کړتا سب پکښا. (۱-۰)

سټو کړتا، بیکمې کړتا - اډوشتو کړتا ډروشتو کړتا
 آبس کړتا، ډولسې کړتا - پټابمې کړتا، آلټو کړتا
 بشکړ کړتا، بړجېمې کړتا - آوب کړتا، حابې پي کړتا
 ټوکې کړتا، سړکې کړتا - ډور ټوسا، ټانک سر ډوشتا.

[راځم ګوند، مهلا پنځوان، شېد (۱)]

(۹) مېي انډلې کي نیک - تیرا نام خند ګارا
 مېي غریب مېي مکېن - تیرا نام مېي اډارا. (۱-۰)
 کړېا رحېما - الله لرون کي -

حامران حضور - ډرېش لرون مېي
 ډوباء لرون ډهند لرون - پټار لرون ډنډي
 ډېمې لېر اېک لرون - ډگر کړ نه مېي
 لرون دالو لرون پټا - مېي پېچار کړا کړي
 نامي چي سرامي - دشمند لرون هري.

[راځم ټلگم، پېگت نامدېو، شېد (۱)]

(۱۰) ډډي هډ وډا - اټار تیرا-مرټا

ولگ ټولگ اټیک - نه جابې کړتا

چېا آندر جېم - سب کچ: جاسټا

سب کچ تیري وس - تیرا ټکړ، پټا.

تیري کسېر آند - وډائي ټد کسېر

۱. هیکي ډسټ پر نه اچي. ۲. تاس کړېا: ۳. سرب وټابک. ۴. لرلېپ. ۵. ګالپا نېدو.
 ۶. سمېدېدو: ۷. هک نظر سان ډسټو نا. ۸. آسرو. ۹. دولت مند. ۱۰. وېچېو، یرسان.
 ۱۱. دالبار. ۱۲. وډو. ۱۳. یو کسو. ۱۴. ډسټدو. ۱۵. ماڼ شان، اوج. ۱۶. طرحین.
 طرحین. ۱۷. کړکې، کړیو.

ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي .

جيئن سرآمد پاڻ-وانت گيتا ۾، تيئن ئي سري گرو گرنٿ صاحب ۾، ڪرم، گيان ۽ ڀڳتيءَ جو ڪافي ذڪر ٿيل آهي. انهيءَ وشي ۾ ئي ٽيڪا ٺهڻي ڪندي، ڪيترن اهوئي رايو ڏنو آهي ته لاهي ئي آڳوڻو ۽ عاحدا مارگ آهن ۽ هر هڪ ساڌڪ کي اختيار آهي، هو پنهنجي پنهنجي سهاءَ ۽ شوق موجب، پنهنجي جهون پاڻ لاءِ، انهن مان ڪهڙو به خاص مارگ چونڊي، عمل ۾ آڻي. حقيقت ۾ اهو رايو غلط آهي. ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي آڳوڻو ۽ عاحدا مارگ نه آهن پر ٽيئي پاڻ ۾ مٿي جهلي هڪ ساڳيو ۽ يڪو جهون پاڻو آهي. مارگ ٻڌائين ٿا. تنهن ڪري اهو چوڻ صحيح نه ٿيندو ته ڪرم جي پنهنجي گيان کان اڳ آهي يا گيان جي پنهنجي ڀڳتيءَ کان اڳ آهي يا هڪ ٻئي کان سڀني يا اڳوڻو آهي.

ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي، لاهي ٿيئي اٿس، انهيءَ انسان جا، جنهن پاڻو نه آهي نه پاڻو نه آهي ۽ جنهن کي جهون پاڻو ۾ پورن سڦلٽا پراپت ٿي آهي. اهوڙو انسان گهڻي نالن سان ياد ٿيل آهي، جيئن ته سبت، فطير، درويش، مهاتما، بهتل شخص، لاهوئي، ڀڳواني، ڀڳت، اوهر گياني، سدياسي، سڌ، مها يورگي، ٽڪتا، گورمڪ، سوهاڳيا، ستگور سائين، جهون مڪت، وغيره، وغيره. نالن ۾ ته اهڙي سوچا ڪانه آهي. سوچا آهي انسان جي اڏور ۽ پوڄ ۾. پوڄ جي نشاني آهي ته هڙدي جي سنگر ۾ ڪرم، گيان ۽ ڀڳتيءَ جون ٽيئي ڌارا اٿن، گڏجي هڪ ئي پٿر ۾ وهن. اهو آهي اُرت جو آڇاڻو.

مثلاً، مون جي مسافري ڪرڻي آهي پر ڊرائيور ۽ پيٽرول بند، مون جي مسافريءَ کا شروع ٿي سگهندي؟ ساڳيءَ طرح، ڊرائيور يا پيٽرول رڳو پالمرادو پنهنجي مهڙ مسافري ڪرائي سگهندا؟ جڏهن ٽيئي گڏ ٿي، هڪ ٻئي سان سهڪار ڪندا ٿا تڏهن مسافري شروع ۽ سڦل ٿيندي. تهڙيءَ طرح، جهون پاڻو لاءِ ساڌڪ کي ڪرم، گيان ۽ ڀڳتيءَ جي ٽيئي انگن جي ضرورت ٿيندي ۽ جيستائين ٽيئي جو پاڻ ۾ مٿي جهلي، پوري معهاد ۾ ميلاپ نه ٿيو آهي، تيستائين روعاني وڪاس اڳوڻو ۽ اڏورو رهيل سمجهڻا گهرجي ۽ جهون پاڻو جي پورن سڦلٽا ناممڪن رهندي. ڇو ته ٽيئي آڏو ٿيڻا جا غير ممڪن انگ آهن.

اي بند، سوچ نه گيان جي جهاڪ کان سواءِ، ڪو به ساڌڪ نه ڪري پنهنجي سگهندو يا ڪرم نشڪار نموني ۾ ڪري سگهندو؟ جيستائين جهون پاڻو کي اڳيان وڃان، ڪرم جي ڪرڻا سمجهي ٿو، تيستائين ڪرم بنين ڪونه ڪو مطلب، پورجن ۽ اڃا اوس ٿاڻو رهندي جا گيان کان سواءِ اڏوڻ موز نه ٿيندي. ساڳيءَ طرح، گيان جي پرڪاش کان سواءِ، ڪو به

(۲۵) چۇكا پارا كرم كا - هر ئېلى ئېكوما

سائر ئېلى كىلىن چۇي - كور كىيىن دوما.

(۲۶) كالىنا كا اىر مېنى ھې - مەن ماھىر سمانا

ھەر جىئە كا مەل بائىا - شىچ لاء دىيانا.

(۲۷) ئېسومك ئېرىم ئىرىم شىچ سىمەر - سىدا دىھى ئېكوما

ئېرىشا ار مايا ئېرىم چۇكا - چىزىم ئىمەر راما.

(۲۸) ئىل كىكارى قۇلىق ئېرىا - ئىل لانا تىب قۇل پىلا

كىمانى كارى كىرما ئېرىا - كىمان ئېرىا ئېرىا ئېرىا.

(۲۹) ئىلىد دۇرۇپى بېكىنكە - ھە مەل سىلار ئىگى

كام كىرىپ سىپ ئېكەكە - ھە سىلار ئىگى.

(۳۰) كېكە كېكە كېكە كېكە سىپ كىرە - ئىن مەن ئېگى ئى ھە

كىمان مەن كىمەل ئېرىا - ئېرىا كىمەل ئېرىا ئېرىا ئېرىا.

(۳۱) كىمان لاء سۆلپا - كىرور كىمانى لاء چىكارىكور

ئازىك پاتىق پاتىق - جە ئازىق پاتىق پاتىق.

(۳۲) بىچ ئىكەر ئازىق پاتىق - چۇكا مەن ئېرىا

ئىش ئىكەر ئازىق پاتىق - ئىش ئازىق پاتىق.

(۳۳) كىمەر جىمان كىمان ئېرىا - جىمان جىمان ئېرىا

جىمان ئېرىا ئېرىا - كىمان ئېرىا - جىمان ئېرىا

(۳۴) ئېرىا ئېرىا - ئىش ئېرىا

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق.

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

ئازىق پاتىق - ئازىق پاتىق

۱. بىر ئىر. ۲. بىر. ۳. بىر. ۴. بىر. ۵. بىر. ۶. بىر. ۷. بىر. ۸. بىر. ۹. بىر. ۱۰. بىر. ۱۱. بىر. ۱۲. بىر. ۱۳. بىر. ۱۴. بىر. ۱۵. بىر. ۱۶. بىر. ۱۷. بىر. ۱۸. بىر. ۱۹. بىر. ۲۰. بىر. ۲۱. بىر. ۲۲. بىر. ۲۳. بىر. ۲۴. بىر. ۲۵. بىر. ۲۶. بىر. ۲۷. بىر. ۲۸. بىر. ۲۹. بىر. ۳۰. بىر. ۳۱. بىر. ۳۲. بىر. ۳۳. بىر. ۳۴. بىر. ۳۵. بىر. ۳۶. بىر. ۳۷. بىر. ۳۸. بىر. ۳۹. بىر. ۴۰. بىر. ۴۱. بىر. ۴۲. بىر. ۴۳. بىر. ۴۴. بىر. ۴۵. بىر. ۴۶. بىر. ۴۷. بىر. ۴۸. بىر. ۴۹. بىر. ۵۰. بىر. ۵۱. بىر. ۵۲. بىر. ۵۳. بىر. ۵۴. بىر. ۵۵. بىر. ۵۶. بىر. ۵۷. بىر. ۵۸. بىر. ۵۹. بىر. ۶۰. بىر. ۶۱. بىر. ۶۲. بىر. ۶۳. بىر. ۶۴. بىر. ۶۵. بىر. ۶۶. بىر. ۶۷. بىر. ۶۸. بىر. ۶۹. بىر. ۷۰. بىر. ۷۱. بىر. ۷۲. بىر. ۷۳. بىر. ۷۴. بىر. ۷۵. بىر. ۷۶. بىر. ۷۷. بىر. ۷۸. بىر. ۷۹. بىر. ۸۰. بىر. ۸۱. بىر. ۸۲. بىر. ۸۳. بىر. ۸۴. بىر. ۸۵. بىر. ۸۶. بىر. ۸۷. بىر. ۸۸. بىر. ۸۹. بىر. ۹۰. بىر. ۹۱. بىر. ۹۲. بىر. ۹۳. بىر. ۹۴. بىر. ۹۵. بىر. ۹۶. بىر. ۹۷. بىر. ۹۸. بىر. ۹۹. بىر. ۱۰۰. بىر.

- (۱۵) گیانیغا نرو سڀ سچ هيءَ - سچ سوجهي هوندي
اوه ٿلاني ڪسيءَ دي نه ٿلدي - سچ جاملن سوني .
- (۱۶) پگت پاڙو راه مارگه پکڙا - گور دٿاري ڪو پاڙي
ڪهي نازڪ جس ڪري ڪرپا - سو هر پگتي چٽ لازمي .
- (۱۷) جو ڪچ ڪيٽو سروي ٿل مانسي - اٿسي پگت ڪماني
متر شتر سڀ اڪ سماڻهي - جوگه چگت نيشاني .
- (۱۸) اها پگت سچي سچي لڌو لاگي - ان شيوا پگت نه هوني
جيوت مريءَ تان شبد بيجاريءَ - تان سچ پاوي ڪوني .
- (۱۹) نازڪ گياني جگه جيتا - جگه جيتا سڀ ڪوءِ
نامي ڪارج رڌ هيءَ - سهجي هوءِ سو هوءِ .
- (۲۰) سهج مليئي ملي پراڻ - ناس مرڻ نه آڻڻ جانا
لاڪرمه داس داس مه سوء جهه دپکا نه اُڙنه ڪوءِ .
- (۲۱) اٿسي پگت گوروند ڪي - ڪيٽ هستي جيتا
جو جو ڪيٽو آندو - بس اٿسي دان ديتا .
- (۲۲) پڙي برت رهي نه ڪام - اچا جاڻ چي مک نام
ٿين ٿون مه اڪو جاتيءَ - سڀ سچ سچ سچ پچاڻي .
- (۲۳) پڙ ڪ مه ناري نار مه پڙ ڪا - پڙ جهه برهم گياني
ڏن مه ڏيان ڏيان مه جانيا - گورم ڪت ڪهاني .
- (۲۴) ڪرمي سهج نه اڻجي - وڻ سهجي سهسا نه جاء
نه جاء سهسا ڪتي سچر - رهي ڪرم ڪماء .

راڳ آسا، محلا ٽي
اشتهدي (۷)

راڳ آسا، محلا ٽي
چمت (۱)

راڳ گوجري، محلا
بندران، شبد (۶)

راڳ گوجري، محلا
ليجا، اشتهددي (۷)

راڳ بهائڙا، محلا
چوٿان، وار (۲)
سلوڪ محلا ليجا

راڳ ڌناسري، محلا
بهلا، اشتهددي (۱)

راڳ بلاول، محلا
بندران، شبد (۳۷)

راڳ بلاول، محلا
بهلا، ٽي (۱۶)

راڳ رامڪلي، محلا
بهلا، شبد (۹)

راڳ رامڪلي، محلا
ليجا، آند صاء
(۱۸)

۱. برماٿما. ۲. اڻانگرو. ۳. معرفت در تي. ۴. دشمن. ۵. هڪ جهڙو. ۶. برماٿما سان ميلاب.
۷. اهدڪار ماري. ۸. سنساري ماٿيا. ۹. پورن، سئل. ۱۰. ڪٽي. ۱۱. هاني. ۱۲. اڀر ٻڌو.
۱۳. ورت. ۱۴. آندو بر ڏيان ڪري جاپ ڪري ٿو. ۱۵. اوڪ. ۱۶. پڙش. ۱۷. سر، آواز.
۱۸. سندس، پرم. ۱۹. جتن، آباء. ۲۰. ڪرپاڻون.

- (۵) جس اُتر نرہم لکھ سو مکتا۔ اُلدوي وس سج سدر حُکنا
نور کسي شد سدا هُر دَہائی - اِیہا یگب هُر پاؤتلیا.
- (۶) سو اہکرمی هوشد بپاری - اُتر لَم کِیاں هومے ماری
لار اُدارت اُژد ہائی - بَرِی کُت میت سماؤتلیا.
- (۷) - هَچن آسٹ اُتر ہالیا - سوچی آندد شبد وچالیا
- هَچی وُی حَییکار - ہالیا - ناکی کُور پار پوہم - ہالیا.
- (۸) جَنسب باری - اہک درشتیا
ناہک کِیاں اُلتُن - چہ نعترا.
- (۹) ناکی وِدی - وشواس پرب آلیا
لست کِیاں - پس مین پرکٹالیا.
- (۱۰) شرا کرب - ہرہ لہکائی
پس کُت ہوس - پراہم سواہی.
- (۱۱) دہکر ہائی - کماں کھی آلی اُلدی
میہی اُڈای نور کی تائی - وِدی لہ ماہا ہالدي.
- (۱۲) لٹا بِن نُولہ لُٹ عوی - نان لُٹ لُک کُت جُت کوی
نُؤٹ لہ بِن لُک اِچار - نان لُٹ لُک سِی بِن نَؤٹ.
- (۱۳) چودس چوڈ لُک سچار - رور رور مہ ہوت مَرا
سد سترہ کا نوجوان - کُت کُت پوہم کماں.
- (۱۴) واحا مَسٹ ناکوچ بَاز - ہرہ آندد سدا مین چا
اِہا یگب اہر لُٹ دے - اُس وِک لَچہ وِک وک باؤ.
- راہ ماہو، مکتا اہا،
اشتہدی (۷) ۲۰
- ۳۱ (۲)
- راہ گروہی، مکتا
ہندوان، اشتہدی (۷) ۳
- راہ گروہی، مکتا
ہندوان، ہاون اکری،
پوڑی (۲۲)
- راہ گروہی، مکتا ہندوان،
سکندی صاحب،
اشتہدی (۲) ۱۷
- ۱۱ (۲)
- راہ گروہی، کمر
صاحب، شد (۴۳)
- راہ گروہی، کمر
صاحب، ہاون اکری
(۲۸)
- راہ گروہی، کمر
صاحب، لُٹ (۱۵)
- راہ آسا، مکتا ہلا،
شد (۶)

۱. خجائی. ۳. زمانہا. ۴. وٹی بی. ۵. لشکار گور پوہی. ۵. خوالہ. ۶. تہی. ۷. کِیاں،
- پاوچک. ۸. اراس، کٹوہ. ۹. مڈوشد. ۱۰. پشورون. ۱۱. سرمون. ۱۲. اکس م. ۱۳. ہندو،
لہدو. ۱۴. پوہٹ لہدو. ۱۵. واجدرو. ۱۶. ککالہن چاؤڑی. ۱۷. گور وُی کل.
۱۸. کماں وُی کل. ۱۹. کٹاؤ چہو. ۲۰. دلیس. ۲۱. جمن مری جی چکران آہر.
۲۲. چوڈہن. ۲۳. شتہتون کور. ۲۴. پڈی. ۲۵. ڈکڑ. ۲۶. لہسا. ۲۷. ہر.

(۸) ڪرم، گيان ۽ ڀڳتي.

(۱) برهم گياني سڱل ڪي وٺيا - آتم رس برهم گياني چينا^{۳۱}
 برهم گياني ڪي سڀ اوڀر ميا - برهم گياني تي ڪڇ اُڙا نه پيا
 برهم گياني سدا سر دُسي - برهم گياني ڪي درشت آخرت برسي^۴
 برهم گياني بدن تي مڪتا - برهم گياني ڪي نرمل چڱتا
 برهم گياني ڪا پوجن گيان - نازڪ برهم گياني ڪا برهم تيان
 برهم گياني ڪي اڪي رنگ - برهم گياني ڪي سڀي پري سڱ
 برهم گياني ڪي نام اڌار - برهم گياني ڪي نام پروار^۷
 برهم گياني سدا سند جاگت - برهم گياني آهڻد نياگت
 برهم گياني ڪي من پرماند - برهم گياني ڪي گهر سدا آند
 برهم گياني سڪ سهج نواس - اٽڪ برهم گياني ڪا نه پي بناس
 [راڳ، گوڙي، مڪلا پنڊجوان، سڪمني صاحب، اشتهدي (۸)]

(۲) پُرت نازڪ گياني ڪيسا هوءَ - آڻي پچائي اُڇهي سوء
 گرو پُرساد ڪري پيچار - سو گياني درگهر پرواڻ
 (۳) سڃي ڀڳتي من لال ٿيما - راتا سهج سڀاء
 گور شبدِي من موهيا - ڪهڙا ڪڇو نه جاء
 (۴) پريم ڀڳت جسڪي من لاڳي - گُڻا گاوي اُن دن نٿ جاڳي^{۱۳}
 ٻانهن پڪڙس سَواهي ميلي - جسڪي مستڪ لهڙا.^{۱۶}

۱. جنهن کي پرماتما يا برهم جو گيان پراپت ٿيل هجي. ۲. خاک، مٽي. ۳. ماڻهي، ٿور، سمجھي ٿو. ۴. مهر، ڪرپا. ۵. هڪ نظر سنان دُسي. ۶. نظر. ۷. ڪٽنب. ۸. ڪمٽ، آخر پياڻو. ۹. خانمو. ۱۰. فرمائين ٿا. ۱۱. قبول، پاس. ۱۲. رانگجي وڃي ٿو. ۱۳. رات لڏي. ۱۴. هر دم، هميشه. ۱۵. پرماتما. ۱۶. ليڪ لکيل.

جي معافي ٿيندين ۽ کما ڪندين ته اها پاڻا به موٽي اچي من شڌ ۽ شائب ڪندء. اهو
نه بلڪ نه من جي شائعيءَ پر ئي سچو سک سمايل آهي. شائعيءَ بنا سک سهي پر به ساد
ڪونه ٿيندو.

نهن ڪري اي بند، من جا ٻوجها جيترا هاکا ۽ ٿورا اوٿرا سنا ۽ سهڻجا. جيترا
— سندن گهٽ ٿترا جيجال ۽ جاکوڙون گهٽ. اها واندڪائي، واپارنا پر وٺون وجهندي،
من مان پر آئيندي، ٿيڻ جي واٽ وٺي وٺوڻ جي ٻڌ تي پهچائيندي، آڏي انهامن ۽
انٿرون جي بجاوڙي ڪرائيندي، لئس جي ٺاڙديءَ جا ٺارا وجهائيندي، لاهي مستي ۽
نخرديءَ جي وجد پر آئيندي ۽ ملهه مهالگي محبُوب سان ملائيندي. اها اٽلي مذهبي
منطق جا مطالع ڪرڻي آهي ۽ اعليٰ علميس جا عمل پر آڻڻي آهي. علميس اها يا انسائيس
سيڪاري، انسائيس اها جا رُخائيس جي رنگ پر رنگي ۽ رُخائيس اها جا آخر اُلوهيس
پر آڻي، جتي ترشدا ۽ طلب ختم ٿي چڪوڙن جو نه طالب ۽ مطاُوب ٻئي ٻاڳر ملي ويا
آهن. اتي سج ڪنڊ جو اکنڊ آند آهي. ائين من، من ئي نه رهيو آهي. جڏهين من، من
ئي نه ٿو رهي، تڏهين سچو سک حاصل ٿئي ٿو. باقي اها آدم ۽ آسرا، پاڻيءَ پر ٿاڦڙا
هڻائيندا، ڪڇ ڪونه وٺائيندا پر سڀ ڪڇ گهائيندا.



ايشريٽڪ وڳو ڦاٽ جي ڪل قابو ۾ اچي. اهو ياد ڪرڻ ضروري آهي ته اها ڪل آه شانتِيءَ ۾. سڪه معدني شانتِي. جي من سائنس ۾ آهي ته سڌيو سڪي آهي پر جي اُشان آهي ته سڌيو، سڪه کان سڪو آهي، ڇو ته هروقت، يا خوشيءَ ۽ خواهش جي خدڪيءَ آهي يا غم ۽ غصي جي غوطن ۾ آهي، يا برد جي بلنديءَ ۾ آهي يا نه بيچينيءَ اي آراميءَ ۾ بيقرار آهي. ٻنهي حالتن هيٺ، من سڪه کان هروم آهي ڇو ته ٻئي حالت ۾ عارضي ۽ آسٽ آهن. تنهن ڪري، هڪ جي پوئتان پوڻ ۽ ٻئي کان پري پڻ، آهي ر ۾ راند ڪرڻ. پوئتان پوڻو آهي ته من جي شانتِيءَ جي ۽ پري پڻو آهي من جي اُشانتي کان، ته سڄو سڪه پائي پوي، جو دائمي آهي، جو هميشه گي ۾ هوندو ۽ جو مَر نه ماڳن ٿا موندو. سو ڪيئن اُشانتي اُلپ ٿئي ۽ ڪيئن شانتِي اُستائين ٿئي، تنهن لاءِ ڪافي ڏس ڏنل آهن ۽ ڪيترا اشارا انهيءَ بابت اڳتي اچي چڪا آهن، پر اي ابتدا، تنهنجي اندروني ترقيءَ جي تهر ڪ لاءِ، ڪي خاص چار نسخا، جي الله لوڪن جا اڳتي آزمائيل آهن، سي وري دهرائجن ٿا ته اهي هننهن سان هڏائي، عمل ۾ آڻين ته اهڙا ئي پار پون:

(۱) سڃاڳي: روحاني طور، اي ابتدا، تون اصليت کان اُڻڻا آهين، تنهن ڪري جاڳندي به نند ۾ اُلپ ۾ آهين، اکين هوندي اُندو آهين ۽ ڪنن هوندي ٻوڙو آهين. جڏهين ڏهنهن جو، سڃا سالڪ سنساري وهنارن ۾ ورڪٽ ٿي سمهيل سمان رهن ٿا، تڏهين تون واسنائن جي ور وٺن، ۾ جاڳي رهيو آهين. جڏهين هو رات جو رب ريجھائڻ ۾ رڌل رهي جاڳن ٿا، تڏهين تون اڳهور نند ۾ غاٽان رهين ٿو. جتي جاڳڻ گهرجي، اتي نون سڃاڳ آهين! اها اڳيان جي نند نهڙو ته ته چور ڪات هڻي، لان ٿئي ويندو. سڪه ۽ سنيهه وارا ڪيئن سڃاڳي ٿي سمهي پوندا؟ سڃاڳيءَ، سرچوشيءَ ۽ سروچشيءَ کان سواءِ سڃاڳ ڪيئن ٿيندي؟ بيشناسيءَ، بيپرواهيءَ ۽ لاغرضائيءَ سان من ڪيئن موزون رهندو؟ سو سڃاڳ ره نه وڃي شڪتي به جاڳي ۽ جاڳي، ويچار ٿا جو تفصيلوار وڃو وٺي ۽ ويچار ڌارا جي وڪڙن جي مڃاڻميت ڪري. لائين جاڳ پوندي ته ترشنا ڪٿان ٿي منهن ڪڍي، ڪٿان ڪڙچيس ۽ ڪيئن ڪڙچيس. جي غفلت ڪري ڪو ڪار ورسجي ويو ته پوءِ اُن جوڻ بختيرون پاڙون پٽ، ڏاڍو ڏکيو ٿي پوندو. سڃاڳ هوندي ته ترس ٿي تر تير ماريدين.

(۲) لڳاءُ جا ليڪا لاهڻ: جهڙو تنهنجي وات جو چشڪو تهڙو تون طعام تو طلبين ۽ جهڙي تنهنجي من جي مراد تهڙي ماحول مان واسنا ٿو وٺين. لائين لڳڻ لڳي ٿي ۽ اتي لڳاءُ اٽڪجي، اڙجي ٿو. پوءِ جهڙا جهڙا لڳاءُ تهڙا تڙا لڳڻ ۽ جهڙا لڳڻ تهڙي هٿ پٽ، جنهن ۾ جنم ٿي ڪوهجي، ڪسجي ٿو وڃي. ڪڏهين سوچيو اٿئي ته جي سنسڪار توکي دلشاد ڪن ٿا سي ڪيترو نه خصيص ۽ معهولي آهن، جن بنا سُرني به ويندي. يا جي سنسڪار

ساري پرکري ۽ سنسار جا سمورا سک ۽ دک ۽ انهيءَ آدمڪ آندو متعلق پاڇا ۽ پڙاڏا آهن، جن کي پنهنجو الڳ وجهڻو ڏکون آهي. جنهن لاهو آندو پائو، سو ساري سنسار جو سرڪرڻو آهي. لاهو آندو هر وقت، هر هنڌ ۽ هر ڪاٺر سڪدائڪ آهي. لاهو آندو دک جي ڀيٽ ۾ سک نه آهي، پر دک سک جي پيد ڪان خالي آهي. لاهو آندو دک رهت آهي ۽ وڳو سک ئي سک آهي. لاهو آندو جيئو آتما ۽ پرم آتما جي ميلاپ جو رس آهي. ٻاهر يون نه پر اندر يون سک ساگر آهي. چڪل، چٽل ۽ چؤسط ممڪن آهي پر لفظي بيان ڪرڻ ناممڪن آهي.

اي بدا، لاهو آندو تنهنجي جيئون پائرا جي آخرين پوڙي آهي. انهيءَ ئي اک رک ۽ انهيءَ کي پائڻ لاءِ پتن ڪر. سڀ سک انهيءَ ۾ سمايل آهن. انهيءَ پائي ٻي ڪا به درڪار نه رهندي، ڪا به مصيبت من نه منجهائيندي، ڪا به چنبا سندن نه سڪائيندي ۽ ڪا به آس دل نه ڏکائيندي. انهيءَ آندو جي پراپتيءَ لاءِ، گورؤ ارڄن ديو جن هيٺيون منتر ڏسيو آهي:

جس سرب سکا قل لوڙيٿه. - سو سچ ڪماوه.

نيڙي ديگهه پار برهم - اڪ نام ڏياوه.

هوءَ سگل ڪي ريطڪا - هر سنگ سماوه.

دؤڪ نه ديئي ڪسي جيئه - پست سته گهر جاوه.

مطلب نه جي تون سڃا سک ۽ منا قل چاهين ٿو نه تون سچ جي راه، ئي هل ۽ سچي ڪرت ڪماء. ايشور کي حاضران حضور چاڻي، انهيءَ جي نام جو جاپ ڪر، سمون ڪر، ڌيان ڌار. ڪنهن جو منو نه گهر ۽ ڪنهن کي دک نه پهچاء. سڀ جي چوڻ جي خاڪي غربت ۾ گذار ته پرماتما جي سنگ ۾ سمايل رهين ۽ سندس درٻار ۾ پائون لڏي شان شوقت سان داخل ٿين. سنسار سچو آهي نه سچ نه آهي. جي من ورڪس آهي نه سنساري سمجهت ۽ وهوار سڃا آهن، جن سان تعلق سچائيءَ ۽ صفائيءَ وارو رهندو. جي من اٽڪيل آهي نه سنساري سمجهت ۽ وهوار، اٽو روپ اختيار ڪندا، انگل آرا، آنڪ مچولي ڪندا، جاڳندي جلائيندا ۽ خوابن ۾ ستائيندا. دک مٿو ڪونه نه شائتي ڏسي ڪونه. جڏهين گهري نند ڪئي وڃي ٿي ۽ جتي من داخل ٿي ڪونه ٿو سگهي، اتي سنسار نه ڪونه نه ستائي. انهيءَ گهڙيءَ ۾ ئي سک سمايل آهي. نه چڙبو نه اسان جا دک، ڦرڻا، ٻپ ٻاء، آسون ۽ انديشا سڀ من گهڙت، خيالي خراب آهن.

جيستاء من آزاد، آستر ۽ اڪاگر نه آهي پر سنساري قيدخاني جو مڙهي آهي، نيستاء اندرين جي سندسڪارن ۽ وشيه واسناتن جي ميلاپ مان، منط ترشنا جي اڻهتي ٿيندي ۽ ترشنا جو روڳ، وڳو دک جو روشن ڪرائيندو. ترشنا جي ڪارخاني ۾ منط دک ٺهندا آهن.

سڪ ايندو ڪٿان؟ هڪ سڪ هلي نه پيو ڪي هڪ طلب پوري ٿئي نه ٻي ننگ ٿي ڪري. هڪ وڌيڪ سڪي ٿو ٿئي ته ٻيو جاري وڌيڪ ڏکي ٿو ٿئي. هڪ پاڙو مان ٻي پاڙو، هڪ وڪار مان ٻيو وڪار، لائين وڃي من جي پٽڪ ۽ اُشانتي وڌندي. سڪ جي ڪوچ وڃي ڏک ۾ بدلبي. تنهن ڪري، اي بندا، ڪڇ سوچ، ڪڇ ساڃاهه. سندساري سڪر ۽ سربز ڪ ڀرڳه بلاس، نه ڪنهن کي سڄو سڪ ڏنو آهي ۽ نه ڪنهن کي ڏيندا؟ ڇو؟ ڇو ته اهي وشيه واسنائون آهن ۽ ٻاهر پون ۽ ڌار پون آهن. مؤهل جي ڪاڪ جيان ڪاغذي پون آهن ۽ پاڇا آهن. منجهن ڪڇ ڪونهي، نه ڏک ۽ نه سڪ. ڪنهن جو من انهن کي سڪ جي صورت ٿو ڏئي ته ڪنهن جو من ڏک جي. وري اهوئي من، انهن کي ڪنهن وقت سڪ جي صورت ٿو ڏئي ته ڪنهن وقت ڏک جي. من ڇڻڻ نل سندس درشتي نه ڇڻڻ نل. گهڙي ۾ نولو نه گهڙي ۾ ماسو. سڄو سڪ اُٿي اُندر ۾. اُندر ۾ ڳولهيس نه لٽي. ڏک جو ڪارڻ مٿاءِ ته ڏک نه مٽجي وڃي نه ته ڏک، مرڻ تائين جند ڪونه ڇڏيندو بلڪ جنم جنم ۾ پيڇو ڪندو ايندو. اهو ڏک ناسور جي ڳوڙهي مثل آهي، جو ڪهي اڇلائڻ پوندو.

اي بندا، هاڻي پنهنجن خليفن ۽ من گهڙت سڪن ۽ ڏکن کي ڇڏي، اڄ ته انهن سڪن ۽ ڏکن جو ويچار ڪريون جي اکين اڳيان ظاهر ظاهر آهن ۽ جنهن بسنت (۷) باب ۾، ڪرمن جي ليکي سان، ڪافي سمجهاڻي اچي چڪي آهي. سڪ ۽ ڏک ساري سندس ۾ سمايل آهن. سڪ ۽ ڏک نه پرماتما جي پر ڪرنيءَ جو هڪڙو ڏيند آهي. ڏيند، پر ڪرنيءَ جا ڇٽڪ بنياد آهن، جهڙوڪ رات ڏينهن، اوندو روشني، بدي نيڪي، گهڻائي ٿورائي، هيٺاهين مٿاهين، اڃر آبادي، بوڏ سوڪ، وغيره وغيره. سڪ ڏک نه لائين ساڳئي سڪي جا به پاسا آهن. ڏس ته ڪن جي نصيب ۾ پياس نه اچهي ته ڪن اڳيان جام خالي نه ٿئي، ڪي پريءَ ۾ نه ڪي پاڪ ۾، ڪي سگها نه، ڪي اڳها، ڪي سڄا نه ڪي جدا، ڪي اوچ نه ڪي نيچ، ڪي سڄا سڪتا نه ڪي ميا متارا.

اي بندا، اهي قدرتي ۽ ڪرمن جا ڪارناما آهن. انهن جو ڌڪ نه ڪر ڇو نه اها آهي پرابڌ، ڪرمن جي قانون جي فتوا، جا اُٿل آهي. مري نه مٽائي نه سگهندن. پوڄڻ بنا اها مٽبي ڪانه ۽ ڳڻتيءَ سان ڳرندي ڪانه. ڳرو ڏانڪ ديوجن فرمائين ٿا:

سڪ ڏک ٿرڻ جنم ڪي ڪيئي - سو جاڻي جو دائي ديئي راجه مارو، محلا بهالا، ڪس ڪس دوش ديوه اُون پراڻي-سهه اُٻا ڪيئا ڪارا هي. سولهر (۱۴) ۱۰

جا پوڄنا پوڄي آهي، سا رڻ ادران ڪلي ڇو نه پوڄي؟ ست ڪري پوڄيندڻ نه ڏک جو تائير نه معلوم ٿيندو. سربز جي شڪتي نيل نه ٿيندي، بلڪ اڇا شڪتي ۽ آساع.

هائي ڏسڻ آهي ته سڄو سکر ڪا ر آهي ۽ ڪٿان پايو ٻڌندو؟ ڇا سکر ڏنڊو رستن
۾ آهي؟ هي ها، نه ڇا انسان پنهنجي اڇا موجب، وٺندڙ وستر واپس آيا اٿڻ ٿيندڙ وستر
ڪان وانهڻي، پاڻ کي سڌا سڳي رکي سگهي ٿو؟ ڇا اسانجو شخصي تجربو انهن ثابت
ڪري ٿو؟ انهن سوالن جي صحيح جواب ۾ ئي اسانهي مسئلي جو جواب جمع ٿيل آهي.

اي ابتدا، من کي غور سان حاج ته ڪڏهن ڪا من پسند وستر ملي ٿي يا راحت
بخش حالت پئجي ٿي ته من برابر حوشي مڙوس ڪري ٿو پر ڪي به نه ٿيڻ ڪلهيائون
پيدا ٿين ٿيون. هڪ ڏيڻ ته مٿان مليل وستر وڃائي نه وڃي ۽ ٻيو ته اڃا اٽڪ ۾ اٽڪ
اڀندو رهي ته شال ٽريپ ٿئي. ساڳئي طرح، ڪا به پسند وستر يا رڻ ٻڪار دؤر ٿئي ٿي
ته من حال نه لاشڪ شال ٿئي ٿو پر اٽڪل ٿوري وقت لاءِ. هڪدم ڇاهيا پيدا ٿئي ٿي ته اڃا
وستر يا رڻ ٻڪار اڃا نه وڃي ڪا مڙس کان. دؤر ٿئي يا ٻي به ڪا آخري لاڳاپو رکندڙ وستر
۽ رڻ ٻڪار دؤر ٿئي يا اصل دفع ٿئي. من پسنديءَ ۾ ئي محسوس ٿيڻ لڳو آهي.

۱- اڃا آهي ترشنا، ها نوان نوان سيڪلب ٿي اٿن ڪري. ترشنا ٽريپ ٿيڻ جي ڪانه
آهي. ترشنا جي ٽريپءَ مان ٻي امنا ٿي پيدا ٿئي ۽ ٻي امنا جي اٽڪڙوالي، ٿڌون ڊڪه
ٿي ٻڙڳائي. هر انسان جي هر وقت هر امنا پوري امنا ناهن ٿي آهي ۽ هي اڃا اٽڪڙواليءَ
سا ٺهڻ لاءِ ڊڪه ٿي. رستي نه ٻيو هن هر ڊڪه دؤر ڪٿن ٿيندا؟ هن ها سڀ هٿن، سکر
جي ٽريپ لاءِ، وٽر وٽ ۽ مطلب سنڌ نه ڪري سگهيا. ڪهڙو ٻڌوان، ڊڪه وڌندا ويا.
ڇو؟ ڇو هر سکر ۽ ڊڪه جو اٽڪڙو ٿي اٿس هر ۽ ان کي وٺڻ يا وڃائڻ حارطو ٻڌاءِ اعلا هئا.

سڄو سکر ڇا آهي؟ سڪدانڪ وستر اڃا آهي ها ڪنهن کي نه ملي، ۽ ڪمري ۾
ملي ۽ ڪڏهن به ملي ته من هردم ۽ هميشه لاءِ ٽريپ رهي. هي آخري وستر هٿ اچي
ته چئو ته سڄو سکر پايو ٿيو. اڃا وستر لاڳاپو رکي ٿي ته ڪنهن خاص انداز سان، نه ڪنهن
خاص وقت سان، نه ڪنهن خاص آستان سان ۽ نه ڪنهن خاص منهن سان. اڃا وستر هر
وقت، هر هنڌ ۽ هر لاءِ سڪدانڪ هٿ ٿي ٿو. هي انهن نه آهي ته سکر ٽريپ ٿيندو ۽
نه وري ڊڪه دؤر ٿيندو. گویا سکر ۽ ڊڪه جي سردرد ۽ سلامتي رهجي ويندي.

آهي سساري سکر ڪهڙي ڪم ها، هي امنا ٿيڻ ۽ ٿڌون وڌائي، نوان ڊڪه پيدا
ڪن؟ آهي سر ٻا ٻڙ ڪهڙي ڪم ها، هي وقت سب سڪائي، نوان روڊ پيدا ڪن؟
آهي وستر ڪنهن سڪدانڪ چئوڻ جي ڪن کي سڳي ڪن ۽ ڪن کي ڊڪه ڪن يا
ڪنهن وقت وٺن ته ڪنهن وقت نه وٺن. وکيان درمي وڙو وڙو ٿيڻ ٿيڻ وستر ٻيڙون
ٻيڙون هن مان سر ٻڙ کي زياده ۽ زياده سهنج ۽ سوليٽي ملي، ٻڙ ڇا منهن ڏانهن ٿيڻ
ٿيڻ سڳي يا ڊڪه ٿيڻ ٿي وڃي؟ آهي سب سهنج ۽ سهوليٽون اٿر ٿيڻ آهن.

سڪ ڪيئن ۽ ڪٿان پراپت ٿيندو؟

ٻانڪن کي ياد هوندو ته هن بستڪ جو آرٽيپ ٿي ”دڪ“ سان، پهرئين باب ۾ ڪيو ويو آهي. دڪ جا ڪئين ڪارڻ آهن جن جي وسٽار يعني کان چهن ٻان ۾، ڪافي اڳتي اچي چڪي آهي. هاڻي ”سڪ“ بابت سمجهائي ڏجي ٿي. سڪ ۽ دڪ، مدش جي جيتون ۾ وڏي اهميت رکن ٿا ۽ جيستائين هنن کي هن مسئلي جي پوري پروڙ نه پهچي سگهي آهي تيستائين هنن جي جيتون يا ٿورا سڦل نه ٿيندي. تنهن ڪري، هيءُ سوال مدش لاءِ بالڪل مکيه ۽ مهترورون آهي. اهو سوال آهي دڪ ۽ سڪ جي سڃي سڃاڻپ ۽ مفيد علاج جو.

سازارڻ طور، جا وسٽو آسان جي من کي وڻي ٿي سا جيڪر ملي، نه سمجهون ٿا ته سڪ ملندو ۽ جا وسٽو آسان جي من کي نه ٿي وڻي سا جيڪر دُور يا دفع ٿي وڃي ته سمجهون ٿا ته سڪ ملندو. ساڳيءَ طرح، جا وسٽو آسان جي من کي وڻي ٿي سا جيڪر نه ملي، ته سمجهون ٿا ته دڪ رسندو ۽ جا وسٽو آسان جي من کي نه ٿي وڻي، سا جيڪر نه هڻجي، ته به سمجهون ٿا ته دڪ رسندو. ٻيا دڪ ٿين ٿا خيال کان، آندشي وچان يا ڊپ ڌارن، ته شايد هيئن نه ٿئي يا هونئن نه ٿئي، ته مٿان هي نه ٿي پئي يا هونئن ٿي پئي. ڊپ ٿي دڪ جي چڙ آهي جو مصيبت کي تصوري صورت ۾ آڻي ٿو.

مطلب ته سڪ يا دڪ جو احساس، من جي ويچار ڌارا سان آهي، گهڻا ٻئي سڪ ۽ دڪ من گهڙف آهن. پوءِ ڪنهن کي ڪنهن وسٽو مان سڪ جو اٿڻ ملي ته ڪنهن کي اڳي وسٽو مان. انهن به ٿي سگهي ٿو ته ساڳي وسٽو، هڪ لاءِ سڪڻاڪ نه ٻئي لاءِ دڪڻاڪ يا ساڳي وسٽو ساڳئي انسان لاءِ، هڪ وقت سڪڻاڪ آهي ته ٻئي وقت دڪڻاڪ. جهڙوڪ بيت ڀري کان پوءِ ذاتقيدار يا طاقتور طعام به لذت وڃائي ڇڏيندو آهي. انهيءَ کانسواءِ ٻيا به سڪ ۽ دڪ آهن جي ظاهر آهن ۽ اکين اڳيان پريٽ آهن، جهڙوڪ هڪ طرف، شاهوڪاريءَ جا عيش، آرام، سڪ ۽ سهوليتون ته ٻئي طرف، غريبت ۽ بيڪسيءَ جا ڏک، ڏجها ۽ ڏاڪڙا يا سريرڪ پيڙائن، بيمارين، روگن ۽ ڪشطن جا دڪ ۽ عذاب. اهڙن سڪن ڏک جو به من تي پراڻو يعني ٿو ۽ من کي موڳو، منجهيل ۽ ماڻوس رکي ٿو.

سڪ ۽ دڪ جو ڪارڻ ڪهڙو به هجي، پر هر ڪو چاهي ٿو ته من کي سڪ پراپت ٿئي ۽ دڪ دورف ٿئي ۽ سڪ کي ميسر ڪرڻ لاءِ يا دڪ کي دُور ڪرڻ لاءِ، مان پنهنجي سهوري سهنجي ۽ شڪتي لڳائڻ لاءِ تيار آهيان ڇو ته سڪ حاصل ڪرڻ آسان آهي ۽ من جو ذاتي شياغ آهي. پر حقيقتان، دڪ مان ٿي سڪ جي قدرشناسي ٿئي ٿي ۽ سڄي سڪ جي سڃاڻپ ملي سگهي ٿي. سر جيون ۾ دڪ به بالڪل ضروري ۽ نصيحت آميز آهي.

۱. واڳو ملار، مڃا
ٻهلا، شند (۷)

۲. واڳو پراڻي، مڃا
ٻهلا، شند (۲)

۳. سلوڪ، شج ٺرند
(۹۵)

۴. سلوڪ، مڃا ٺاوان
(۳۹)

(۲۸) سي سڪيئي سدا سوھڻي - جن وڃھ آڻ ڪواء
نن سوڳ وڃوڳ ڪڍي ٺھي - هر ھوڪي اٽڪ سماء.

(۲۹) دؤکا ٿي مڪ اوڻجھ - سوڳي ھوڙھ دؤڪ
جھ مڪ اوڻ سالھجھ - ٿھ مڪ ڪٽي اؤڪ.

(۳۰) آڻ سنراڙھ مٽي ملھ - مٽي مليا مڪ ھوء
ٺرندا جي ٺڙن مٽرا ھوء رھھ - سڀ مڪ ٿيرا ھوء.

(۳۱) جتن اھس مڪ ڪي ڪٽي - ڏک ڪو ڪٽو نه ڪرھ
ڪھ ٺاڪ سڻ ري مٺا - ھس پاري سو ھوء.

۱. سندس ۲. دڪ ۳. وڃڙو، چڏائي ۴. پرماتما ۵. ڌيان ۶. پيدا ٿئي ٿو ۷. سڌارين
ڀائرن ۸. اباڙ، ڪوششون ۹. دليري مڪ ۴ سھنج ۱۰. چمنڻ مرنڻ جي دڪ هر علاج

- (۱۸) جن کي پٽون وسهه ميري هيٺري - سنگ پڊيتا. ديهي
جن کي ڏوڙ ديهه ڪر پانڌ - نازڪ کي سک ايهي .
- (۱۹) دؤک ٽڏي جڏ ويسري - سڪ پوپ چٽ آئي
سنتن کي آند ايهه - نٽ هر گڻ گائي .
- (۲۰) آڻ پڇاڻه، نان سچ جاڻهه - ساڇي سوجهي هوني
سچا شبد سچي هي سويا - ساڇي هي سڪ هوني .
- (۲۱) پوهه چرڻا ٽل اڻاير آوهه - اٽسي شيو ڪماوهه
آپس تي اڻاير سڀ جاڻهه - ٽه درگهه سڪ پاوهه .
- (۲۲) سڪ دڪ پوب جدر کي ڪيٽي - سو جاڻي جن دائي ديهي
ڪس ڪهه دوس ديهه نون پراڻي - سهه اڻا ڪيٽا ڪرارا هي .
- (۲۳) سڪ ناھي بهتي ڏن کائي - سڪ ناھي پيگي ^{۱۴} نرڻ نائي
سڪ ناھي بهه ديس ڪمائي - سرب سکا هر هر گڻ گائي .
- (۲۴) جنم جدر ڪا سسنا چوڪا - رٽن نام جب پائيا
نوشنا سگل بداسي ^{۱۷} من تي - نچ سڪ ماھه - سمائيا .
- (۲۵) ٽنڊهه سنگ سنٽن کي شيوا - چرن جهاري ڪيساڻيو
آف بهر درس سنٽن ڪا - سڪ نازڪ لاهه - پائيو .
- (۲۶) هر ڪا نام ٽڏان هيءَ - شيو ٽيئي سڪ پائيئي
نام نونجن اچران - پٽ ^{۲۲} سهه گهر جائئي .
- (۲۷) آسا وچ آف دڪ گهڻا - منمڪ چٽ لائيا
گورمڪه يعني اراس - پورم سڪه پائيا .

راڳ - ڏناسوري ،
مٽلا پنڊوان، شبد (۳۵)

راڳ - بلاول، مٽلا
پنڊوان، شبد (۵۰)

راڳ - سوهي، مٽلا
نيجا، چٽ (۴)

راڳ - رامڪلي، مٽلا
پنڊوان، شبد (۲)

راڳ - مارو، مٽلا
بھلا، سولهو (۱۴)

راڳ - پير، مٽلا
پنڊوان، شبد (۴۱)

راڳ - سنٽ، مٽلا
ناوان، شبد (۳)

راڳ - سارنگه، مٽلا
پنڊوان، شبد (۶۶)

راڳ - سارنگه، مٽلا
چولان، وار (۴)

(۳۱)

۱. سنٽ مهاڻا نون . ۲. هر دو . ۳. پرمالما . ۴. ٽڏهين . ۵. جڏهين . ۶. سڃاڻ . ۷. سمجهه .
- چاڻب . ۸. موما، وڏ ٻائي . ۹. هيٺان . ۱۰. مٿان . ۱۱. اڳين . ۱۲. ڏوهه، ڏوراڻو . ۱۳. سخت .
۱۴. گهڻو، بيحد . ۱۵. ڏسڻ . ۱۶. ناچ، گانا، نازڪ . ۱۷. ختم ٿيو . ۱۸. اڪيون، نيترو .
۱۹. چنڊيان . ۲۰. وار . ۲۱. خزانو . ۲۲. عزت آرو . ۲۳. آسا کان رهس .

- (۸) رايڭ سگل لایا مَن ڪَری - اڻهڙو ڪرم ڪَما
حڪمي اُچھي سدا سک - نانڪ لکنا پاء.
- (۹) دڙڪ سڙڪ بڙپ دِونهار - اُور تباک تُون تَسھ چَٽار
هو ڪج ڪری سوئي سک مان - پُولا ڪاهي ڦرھ اُجان.
- (۱۰) حس سک ڪٿ - لُبت پاڇھ مِس
سو سک - ساڌو سنگ پسر سب.
- (۱۱) چترائي ساڻا - ڪٽي ڪاڙ تَس اَٽي
لُکا صاحب هو دِريچ - وڙي سک پاڇي.
- (۱۲) ڦرپ ڦرپ ڦرپ ڏٺار آڻا - پي پي پي پي هر رانا
ساڌ ڪي چور ڏوڙ ڪن پاڇي - سک نانڪ لاه پانا.
- (۱۳) آڻي ڪڙبا ڪري ڏور پائي - وڇھ آت گرائي
پسندا آت وڇھ آڻي - سک من آسي.
- (۱۴) دڪ سک دِيا ڪها ڪها - سو پي پي پي نالي
هڻي ڪرم ڪرائي ڪرا - دُهي ڪار نه پالي.
- (۱۵) پڙھ پڙھ پڙھ پڙھ سک پائي - نچ ڳھر وَا سا هوئي ڪھ
حير مون پڙ پي پي پي - پڙھ ڄم نه هوئي ڪھ.
- (۱۶) ڏُور ڏُور ڏُور ڏُور سک پائي - ڏُور ڏُور ڏُور
آم پڙھ ڄم سک پائي - سٺ سنگ پڙ ڪ ڪماري.
- (۱۷) ڪام ڪروڙ ڏي موه آڻانا - تاه سک نهسي پائي
هوڙ ڏي تُون سگل ڪي مري - تھ آند منگل سک پائي.

۱. ڪرم ڪر ليک. ۲. پرماتا. ۳. ياد، سمن ڪر. ۴. غافل. ۵. چاهين ٿو. ۶. ڪنهن نه.
۷. توکي. ۸. ڏوڙين م پي پي پي. ۹. آهر پاڻ، آهنگار. ۱۰. سوڙف ڪري.
۱۱. پي پي ڪرم ڪن ٿا. ۱۲. هلندو. ۱۳. سانڪ، گڏ. ۱۴. ڏسڻ. ۱۵. آهسرف.
۱۶. سرپشت. ۱۷. سڌي سوڙف ڪر. ۱۸. ٿراس. ۱۹. ڀرو ڦري. ۲۰. ڳورو معرعت.
۲۱. روشنائي، سرهڙو. ۲۲. ڏوڙي مٿس. ۲۳. خوشيڻ.

(۷) سڱ ڪيئن ۽ ڪٿان ملندو؟

(۱) جس سرب سکا قل لورڙيھ. - سو سچ ڪماؤءَ
 نڙي دڪھ. ٻار ٻوھڙ. - لک نام دٻاؤءَ
 هوء سگل ڪي رڙڪا. - هر سڪر. سماؤءَ
 دؤڪ نه دٻي ڪسي جيءَ. - پٽ سڱ گھر جاؤءَ
 پٽ پٽ ڪر تا پٽرڪ. - نائڪ سٽاؤءَ.

[راڳ گورڙي، هڪلا پنڊجوان، وار (۱۷)]

(۲) سڪ ڪٽ مانگي سڳو. - دڪ نه مانگي ڪوءِ
 سڪي ڪٽ دڪ اڱلا. - منمڪ ٻوڙهه، نه هوءِ
 سڪ دڪ سر ڪو چاٽيھ. - شبد پيد سڪ هوءِ.

(۳) نائڪ ٻوڙ ڇهڪا. - دڪ چڏ منگيھ سڪ.
 سڪ دڪ دءِ در ڪهڙي. - ٻهڙهه جاءِ مڪ.

(۴) ٽڏ ٻوڙي تان گوان ٻاڙي. - ٽڏ ٻوڙي تان سچ وڪاڙي
 ٽڏ ٻوڙي تان سڱور مڱيا. - سرب سڪان ٻوڙ ٽري دٻا.

(۵) ٻرا ٻلا ڪوئي نه ڪهڙي. - چوڙ مان هر چوڙ ڪهڙي
 ڪه. نائڪ ڪوڙ منتر چٽار. - سڪ پاڙهه ساڇي درٻار.

(۶) آب من ٻيا. - ڪرني هارا
 پي پسي. - آتم سڪ سارا.

(۷) مان آڪيا سرب سڪ پائي. - دؤڪه لاءِ ڪوئي
 جيءَ سهرسن پي ٻوڙ لاکر. - سڀ آند رڻپ دڪاڻيو.

۱. سڀ. ۲. چاهين ٿو. ۳. نڙيڪ، ويجهو. ۴. ٻرمانا. ۵. خاڪ، مٽي. ۶. درگاه. ۷. ٻاڙي. ۸. ٻوڙ ڪندڙ. ۹. جس ٻڌاء. ۱۰. وڌيڪ. ۱۱. مڙڪ، بيمڪ. ۱۲. هڪ جهڙو. ۱۳. سڇاڙي، پڇاڙي. ۱۴. آجائي بڪراس. ۱۵. ٻي. ۱۶. چوان. ۱۷. ڪريا، رحيم. ۱۸. اھڪار. ۱۹. بڪڙجي. ۲۰. اچي وسو آهي. ۲۱. پو. ۲۲. مڇ. ۲۳. ايشور جو. ۲۴. ڏيرو. ۲۵. راضي، برسن.

خود مطلبي، خود پرستي، خود پرورتي، خود تسلي، خود حمايتي، خود رعائتي، خود نمائي ۽ خود شعروي. وري پيداداريءَ جون نشانوَن آهن: خود شناسي، خود محاسبِي، خود انحصاري، خود اعتمادِي، خود آموزِي، خود آبروِي، خود الزامي، خود گيري ۽ جان نثاري، اهي پيدادار ٻرپور وڻ ٻوش، ٻار پيدا ڪن ٿا ۽ ٻار پکيڙين ٿا. اهي آهن معصوميت جا محسوس، جهيلاسو جادوگر جن جي دل جي محرومان، دانا ديهڪ جي لالڪ نڪري، روحاني راه روشن رکي ٿي. پاڻ جو ٻڙ دو هڻائي، اها جوت جي جهلڪ جهٽي آهي. پاڻ نه پڌاءِ ۽ نه ٽڌاءِ، پر وڃاءِ. پاڻ وڃاءِ نه پائين.

اهي پيداداريءَ جون خاصيتون ۽ خصلتون برابر ملند نه آهن پر نه نه ذريعو آهن، هي ذرا ذرا، ذري ذري، اخلاقن جو پار مضبوط ڪندڙون، جنهن مٿان ئي آئينا جي اڏاوت ٿيڻ ٿي ٿي. چٽو جيان، اخلاق آئينا کي ڇڪندا، ڇو نه آئينا جي اُسر، نٺ اخلاقن جي پالهن ۾ ٻڌجي سگهي. تنهن ڪري، تا پيداداريءَ بد اخلاقيءَ ۽ بداءِ ملائيءَ ڪا ٻڙ ٻري ڪري، پيداداريءَ، اخلاقن ۽ آدرشن جي انگ ۾ اچ نه ٿي اها آئينا جي ڪرڙ ٻري، پالهي اچي ٻهڙو ۽ ٻري ۽ آئوڪ آند جو وشرام وٺائي.



ٻڌو آئي. هاڻي پاڻ کي چوڙو. ائين چوڙو بنا چٽو مشڪل آهي.

من ئي وڌيڪ ويچار ڏيندي، ڪن سٽورڪن سمجهائيو آهي ته عام طور، سنسار ۾ جيئرو ناپيدار ٿي گذاري ٿو. چاهي ته ٻيو وٺان پر ڏيان ڪي به ڪين. اهڙن جيئون جو سڀاءُ ڇڻن نه وٺن جو آهي. هڪڙا چوسيندڙ ٻيا ڦريندڙ، ٿيان ميڙيندڙ نه چونان وڪڻندڙ. منشا سڀني جي ساڳي نه هوند هميشه پڙ پڙ دعُون، ٻر ٽر ٽيهُون ۽ ٽر ڪيهُون سڀني جوَن پنهجُون پنهجُون. مثلاً چوسيندڙ چاهين ته وڳو ٻيا چوسيون ۽ ڏهُون ۽ گهڻي ۾ گهڻو حاصل ڪريون، ڪڇ چترائي ۽ چستائيءَ سان، ڪڇ چٽ چالوائيءَ سان ته ڪڇ ڍوڪي ڍولاب سان. ڦريندڙ ڪي به ڪهي وڳي ٿي مار پر ڪڇ چٽ چالوڪ سان، ڪڇ چٽ هٿ چٽاڀيٽيءَ سان ته ڪڇ زور زار دستيءَ سان. ميڙيندڙ ته فقط ميڙي چاڻي. ڪنڊو ڪري ڇڏي ويندو پر هٿ جس ڪونه ڪندو. پڌارڪ ته پري رهيا پر هڏ، علم، عقل، بچر ٻو يا آزمودو به پيو. اُٺڙ ۾ سانڍيندو ۽ مَور نه وٺيندو وراهيندو ته عتان ڪو ٻيو ورسڻي نه وڃي. باقي وڪڻندڙ جا نه طريقا سڀ طريقا ڪي ۽ ٽرڪتائي، حرڪتي ۽ حرفتي، ڇو ته هن ڪي پنهجور وڪر وڪڻو آهي ۽ نه وٺو آهي. موڪندو ته معيل سان، مشڪندو ته به مطلب سان ۽ جي ڪڇ هٿان ڇڏيندو ته به موت جي مراد سان. دم دم دل دعويٰ وڪيس ٿي ته جهولي پريندي به ٻيو ميان منو سڏجان پوءِ پلي هٿ هميشه ٻين جي کيسن ۾ هجن.

۱. مالداريءَ ۾ ملامت نه آهي. ملامت آهي مال پرستيءَ ۾. جيون جي جستجو ۾ ڪٿي به
 نه پر ڇڏڻ ۾ هٿ ڪڍڻ گهرجي. ڇڏڻ اها، ڇڙڻ ۽ ڇڻڻ ڪيئن ٿيندو؟ اُڪت ۽ اُلڳڻيا اسباب
 ڪهڙي ڪم جا، جڏهين آڻڻ جي اُڪت ۽ اُلڳڻي نه آهي؟ علم جا اُتار ۽ عالمن جا
 اُتار، ڪهڙو ڪارج سڏ ڪندا، جي عمل جي اُڻوڻي آيل نه آهي؟ من جي رچي هڪ
 وقت، فقط هڪ هنڌ رهي سگهي ٿي، يا سنساري سڀڻدن ۾ يا رڙحائي راهه ٿي.
 جهڙي واسا اُندر واسو ڪندي، تهڙي ٻاهر نڪرندي ۽ تهڙي ڦري اُندر ويندي. پر ٻار
 پر ٻار ئي پر گهٽ ٿيندو ۽ پر ٻار جو پر ڪاش اُندر جاري رکندو. نفرت، نفرت ٿي نروار
 ٿيندي ۽ نفرت کي ئي اُندر ۾ برقرار رکندي. تنهن ڪري ويچارنا ۾، اها واسا واپسي
 آهي، توڙي جوڙڻي آهي، بدلائي بدلائي آهي. ڇپي ۽ پٽي ڪو نانگ جو زهر غائب
 ٿي ويندو؟ پر سندس ڏندن ۾ ڇڪڻ کانپوءِ ئي زهري ڳڻا ٻي اُترائي ٿي پرندي. ساڳيءَ
 طرح، رک جو تھ ڪو اُندر ڪوئي جي ٽپت اڇائي سگهندو؟ پر پاڻي ٻوڏ سان ٽپي
 سندس گرمائش ڪم ٿي ويندي. ٿيڻ ئي من جون نا پيدا داريءَ ۾ خستون ڪري،
 پيدا داريءَ ۾ خاصيتون جاڳائڻيون آهن. نا پيدا داريءَ جون نشانين آهن: خود غرضي،

ٻه دل يار ۾ لڳي بيٺي اٿن. نام جو اُمرت جل ورتائين ٿا ۽ نام جي نرمل جل ڌارا ۾ اشد
ڪن پيا. سچ جو وهندڙ ۽ سچن جي سنگت. لال جي لڏو ۾، ايشور جي اُجهي ۾، مال
جي مٺ ۾ ۽ سائينءَ جي شرن ۾. من جو من ۾ مٺا پيا آهن، جيئري مٺل آهن، مري جيئ
ٿيا آهن ۽ مروت مٺائي اُمر ٿيا آهن. پاڻ ماري پاڻ ٿيا آهن. وسن ٿا سن سماءَ ۾، سه
غفا ۾، سچ ڪنڊ ۾، نرڪار جي ديس ۾. من محل ۾ اُمر چوٽي جلائي ويٺا رام راجهائين
ماڻا ڪن ته اُنڪل آڙا نه سهن. ارڙهن سڌيُون سندن هردي جي ڪنول گل تي چوڻر ۽ پوڻ
گهمائين. لاهي پور آهن، پيغمبر آهن. مير امير وٽن سوالي آهن. خود خاوند آهن، خدا آهن
الله جو اسرار آهن، گگن منڊل جا والي آهن، نج ڌام جا نواسي آهن ۽ ارهم ۾ ارهم آهن.

واڻي سندن وات جي - آهي اُلهه جو اقرار

ٽهڙي لوڪن کي آهي - سندن حڪم جو انتظار.

اي ابتدا، لاهي درويش ئي دلبر جو در ڏيکاريندا. هاڻي پاڪندي پوڄا ڌاري، پت
کان پاڻ ٻري پڄائيندا، رڻ ۾ رٿائيندا ۽ ڪٿي ڪمائي نه ڪت ڪندا. سائين سک جو
ٻُڪيو آهي، نه بيڪه جو. بيڪن سان هن پر جون پوانتيون کائيندڙن ۽ هنن پر ڪونه، بهڙي
سگهو ۽ پلا جي رڳو ننگي گهمڻ سان ننگ ٺڪري نه هوند جهنگ جا مرون ۽ ٻيئي ڪٿي
ماڻهن. جي رڳو ان ۾ بنواس ڪرڻ سان مرلي منوهري ملي نه هوند ان جا باندو نه بهاري
بطجي بدن. جي رڳو لنگوٽ لال جي لڏو لڳائين نه هوند ڪسي ڪڏڙا سڀ سنڌن جي شمار
۾ اچن. جي رڳو تيرت آستانن جا راشن اُٻاڻ مٽائين نه هوند ڏيڏو، مڇيون، پلاءَ پورائي
جا پتلا ٿي پون. جي رڳو منڊ منڊائي، موڪش ملي نه هوند سڀ ريدون رام راجهائين. جي
رڳو جتانئون جيءَ ۾ جادو لڳائين نه ويچارا رچ جو هوند رچ ۾ رلن؟ جي رڳو ٿهر، طرقت
جو ٽڪيو ڏئي ۽ چٽيو جگديش جو جوت جاڳائي نه مونک ذات نه مڃي وٺي ۽ سڀ کان
وانججي ويٺي. مطلب ته دمپ يا پاڪند پرماتما وٽ پاس ڪونه پوندو.

صاحب لائين ڪونه ٿا چوڻ ته ڪرم ڪانڊ کان صفا ڪنارو ڪريو يا پاٽ پوڄان
جي پڄاڻي آڻيو پر اهو زور ڏين ٿا ته بهرين بهرين، من جي مستي مٽايو، نيت نيڪ
رڪو، مٺ، هر دو، ويڪ ۽ ٻڌي بلوان ڪريو. پور تائي ۽ پاڪدامني بهرين آڻجي
اُندر ۾ نه پوءِ باهريان ڪرم ڪانڊ ۽ پاٽ پوڄائون پاڻهي پور ٿي پاس پوندون. جي
اُندر اوچل ڪونه آهي نه رڳو سر ۾ جي صفائي ۽ سينگار نه ڪونه سهندو. مطلب نه باهريان
پاٽ پوڄان کي اُندر جي پريم ۽ پور تائيءَ سان، پاڪ بقاء. بيڪن ۽ پرم ۾ پاڻ نه، پلاءَ،

سڀ سنڌاري وهندڙ نرالا ٿي پوندا. نه آهن مان مڱل نڪرندي ۽ نه من کي آها وڃي لڳندي. آهتا، ممتا ۽ لڳاءُ جند ڇڏيندا ۽ جيءَ جا پٽن ٿيندا. گهٽجڻ لڳ ڀر لڳ سڀ ٿيندو. جنم جنم جي مڱل مڱجي ويندي ۽ آواڳون ختم ٿيندو. ڪورؤ آرڄن ڏاڍو جن فرمائين

- (۱) خرچ خزان نام ڏن - ابا پگتن کي راس
ڪما غريبي آند سھج - جهٽ رھھ ڪٽ ناس.
راڳ ڳوڙي، مھ
پنڇوان، پاو
اکري (۱۸)
- (۲) هٿ مڃهاڻو ميءَ ماڻڪ لڏا - مل نه ڪهڙا ميءَ ڪو سڱور ڏنا
ڍونڍ وڃائي ٿيئا اٿا - جنم پدارت نازڪ ڇٽا.
راڳ رامڪلي، مھ
پنڇوان، وار (۱۷)

سڃا ڇپ ٿپ: ڀاڳد پٺيان اسين ڪيڏو نه ٿا پڙهڪون ۽ سماج يا ٻه-رمانا سان دوکياڙي ڪرڻ جي ڪوشش ڪريون؟ پر ٻه-رمانا کان نه اسان جي نيب ۽ نه من جي ورتي ۽ سرتي ڳجهي آهي. سرويياڪ سوامي سڀ سمجهي ۽ سڃاڻي ٿو. من جي سڃاڻي ۽ بنا، سڀ ڇپ ٿپ، سنڌ، سنڌ، هوم بگي، پاٽ پوڄائون، ورث نيم، مڪا مدينا يا تيرت ايشان، سڀ آجاي ۽ وارث آهن، نهڻل ۽ ڦوڪت آهن. ٻه-رمان ضرورت آهي من جي اوجھتا جي. ڪندي ٿان ۽ ڪاڏو ڪيئن رڌو؟ ڪندن لنگن تي پٽ ڪيئن ٻه-راو؟

سواي بند، من مان ڪند ڪڍي خالي ڪري ۽ ڌوئي اوجھل ڪري. انهيءَ ڪند وڏو وڻاه ڪيو آهي. اڻڳل ڪڍي ڳا وجهه. هوم بگي اهو جنهن ۾ آهوي ٻوي اڻڳلن ۽ وڪاڻن جي نه جاي پسر ٿين. پاٽ پوڄائون ۽ تيرت پائراڻون پاي ڪر، مڙهيون مندر نه پلي پيت نه ورث نيم نه پاي پال، پر من مندر ۾ مالها ڦير رام نام جي. نام جي پاء آراي نه ڏيئي مان نه نام جو پرڪاش نڪري. شرڌا جا گل چاڙهه ۽ صدق جو چوٽر گهماء. ڏور نه ڏاڙو اٿئي نه اُڀ ۽ اُٺي نه آهي. ٿون ڪين آهين ۽ ڪنهن جو ڪونه آهين نه نه ڪوئي گهٽجڻ ٿي آهي. جنهن جو آهي ڏنن کي هاڻي ٿو. تن، من، ڏن ايشور اُڀ ۽ اُٺ. اها آهي ٻه-رمانا جي ٻوٽو پوڄا ۽ ڪرتار جو ڪارائتو ڪيئن جو پٽن ٻار ڪرائيندو.

اي بند، سچ جي ڪار ڪماء، حق حلال جو ڪاغ، سڀ سان ٻه-راو جو ورتاء ڪر ۽ اوجھ نيب جو پٽ پاء نه رک. سُر پاڻا ۽ سِر درشتي ڌار نه سڀ ٻه-رمانن پسين. صبر سکر، شڪر ڪر، سنڌوش سان گذار، پڳوان جو پاڻو سٺ ڪري مڃ. جيءَ ڏيا ڪر. نه ڏکوء نه ٻوٽو سچ، منو ڳالهه، مڙڪي نهاري ۽ مشڪي گذار. پرمات ڪر، سڪرت ڪر ۽ دان ڏي دل و جان سان. ڪميا ڪر، ٻين جون خطائون نظر آندار ڪر ۽ نه ٿون خود خطائن جو گهر آهين. نهڻو، نماڻو ٿي هل متان ڏک نه کانين. آبي بنا شيوا ڪر، مطلب بنا ڪرم ڪر.

سچو وڻج واپار.

سچا جپ، تپ سنجم، نيم، ورت، تيوڻ ۽ ايشان.

سچو جڳياسو.

باب يعني ۽ نمن بر سمجهايو ويو آهي ته سسار بر ڪيئن نه ڪوڙ ڪهت جو ڪوڙو واپار هلي
وهير آهي، ڪيئن ڌرم هي نالي بر، پاڪند ۽ ڪوڙا ڪرم ڪانڊ ڪيا وڃن ٿا، ۽ ڪيئن
پاڪندي ٻارا ٻانڀڻ، ماڻهن کي ڀومن ۽ پلٽائي، اڌرم هي اوڙاهه ۽ ڊجهي، پاڻ کي سچا سمج
۽ ساڌو سڏائي رهيا آهن. صاحب انهيءَ پاڪند جو ڀڙ پڌرو ڪيو آهي، انهيءَ اڌرم کي
اڳهاڙو ڪيو آهي، ۽ اهڙن پاڪندن جي پٺ وائڻي ڪئي آهي. صاحب جي سڳا حسا
ڇوڻڊ وڃن مٿي ڏنل آهن، جنهن دٻارن ساڌڪن کي هاڻي ڪوڙ ۽ سچ جي ڀڄاڻ ۽ پرک
ڪرائي وئي آهي، انحرڪ ۽ احرڪ ٿيڪ بدن کان واقف ڪرائو ويو آهي.

سچو واپار: سسار جي سون ۽ آسن ڪڍي نه ٻڪائي، ڳڻ ڳوٺ ۽ حرداري
ڪندا آهن ته من ڪا ڪٺاڻ يا رعابت نٿي. ڇوڻ نه لنگر وٺي نه نه لکي لوڪي،
جهن پاڻ کي ڪس نه لڳي پر ڪس ئي رهي. ٿي سگهي ته لڳي پر لڳندي اصل نه. پر
حسوس هي سون ۽ آسن ڪڍو نه لاپرواهه ۽ لاعرض آهن! هري جهڙو آموڻڪ هنر،
ڪوڙيءَ بدلي وڪڻندي، ڪو ڦاس يا ڪهڪاڻي ڪونه ٻڌي. بنا سچ ۽ سچائيءَ جي،
هڪ ڪن ۾ داڻ لڳائي ڇڏي ٿو. هي ڇوڻا هنر، هڪ ئي هنر هارجي وار نه ڇڏن ٻارا
ڪيئن سڻل ٻڌي؟ اڳتي لاءِ توشو نه ٺهري ڪونه جو ڇوڻن مان چند آزاد ڪرائي.

نهن ڪري، صاحب چٽاڻن ٿا ته سچو واپار آڻو وار نام جو. اي بدلا، ٻڌندي من
مند، ڪاٺيا مند يا هو مند هي همت ۽ وکر وکر وار نام جو ۽ واپار نه ڪر وار نام جو.
وار جو وڪڻارو ئي، نام جو وڻج ڪر. نام جو ٽڪرا ٽوڙي ۽ وٺ. هن سائينءَ جي سوداگريءَ
۽ وکر وڪڻندڙ ۽ علحددا نه ويندڙ ۽ علحددا. سڀ الله لوڪ. واپاري سچائي وکر وٺ ۽
گراڻڪ سچائي وکر وڪڻ. سچا ساڌو ۽ سچا آڻي هن سوداگريءَ ۽ واپار ۽ نقصان آهي
ٿي ڪونه، رڳو شعر ئي شعر آهي. هن ٻڌنديءَ ۽ آهي هر ڏن، هر وس، مها وس، چونه
گتسي ۽ نه گتسي. ٻيو ڪاهه، ٻيو وراهه نه به هميشه ٻڌو، سڳندي ۽ سودا. اهو آڪت
خزان ملندءَ ڪرناڻ هي ڪرپا سان، مرشد هي منظور نظر سان. ستن جي سنگ ۽ انهيءَ
خزاني هي چاڻي ملندءَ. اڻن نه ڪا نه چکر کي نه ڪاراءِ. سڀ آئند ماڻهو، ٿور ٿور. ڏور مڪ
ٿور، ڏور مڪي وڏاير ۽ ڪورمٽي ماڻهو. اهوئي واپار ۽ وهدار، اڪهي ٿو دلر يا هي در تي.
اي بدلا، اڻن نه من کي رنگ لاءِ نه وار نام جو. اهڙي رنگل ۽ رچيل من سان،

(۴۱) سَرا شَرابَت اسي ڪهاوَه - طَرِيقَت لَرِڪِ ڪوچ تَوالَوَه
مَعْرِفَت مَن مارَه عَبدِالا - ڀَلَه حَقِيقَت جِست تَر نَه مَرا
اَوَل صِفَت دَوُجي صاؤري - نِجَجي حَلِيمي چَوَلي خِيري
بِجَوِي بَجي لَڪَت مَقامي - اِهه بِنج وَثَت نِيري اَپَر اَرا.

(۴۲) سَؤرا سَو بَهچانِيئي - جَو لَوِي دِيسن ڪي هِيَت
پُرجا پرجا ڪِيت مَري - ڪَپهَو نَه چاڏِي ڪِيت.

(۴۳) جاب ڪا کُرب - نَه ڪَريَه ڪوئي
برَهَم بَدي - سَو برَهَم ٿَ هَوِي.

(۴۴) اُچُنت سَو جاکِن اَن بَسن - اُچُنت هَسَن بَراکي
ڪَه ناکِ چَن جَڪت لَکَنا - سَو مايا هَو چَن ناکي.

(۴۵) اُوکُت تِياڻَه پَعي بَراکِن - اَمَتر وَر سَـرَهاڻَه هَري
سَوکَ وِجَوَکَ تَس ڪَدي نَه وِنايَ - هَر پَر پَ اُپَلي ڪَرا ڪَري.

(۴۶) پَر دَارا پَر دَن پَر لَريا - هَوِي بَکِي بَڪار
دَشت پاو تَچ نَد پَرائي - ڪام ڪَروَت چَندار.

(۴۷) تَونا آکِي هَڻ بَه پَد هَڻا - تَوِي بَشت بَـڪارا
اِتي رَس چَوَڙ هَوِي سَنياسي - ناکِ ڪَهي وِچارا.

(۴۸) مِٺ هَوَدي هَوَ لَياڻا - لَياڻ هَوَندي هَوَ نَياڻا
اُڻ هَوَندي آپ وَڻداني - ڪوئي اَنسا پَڪَت سَداني.

(۴۹) سَو برَهَم ٿَ جَو بَدي برَهَم
جَپ تَپ سَنجَم ڪهاوِي ڪَرم - سَيل سَترَوَ ڪا رَکِي قَرم

بَندن تَوِي هَوِي ڪَمت - سَوِي برَهَم ٿَ جَو جَڪَت.

-
۱. ڪامناؤن، ترشناؤن. ۲. صوفي مٽي جـون چار رُوخاني مَـزائون. ۳. پاڻو. ۴. مانور.
۵. خيرات. ۶. اندرين کي اَـنتر مَڪ ڪَـرڻا. ۷. سَورَم، بَهادر. ۸. رڻا پوهي. ۹. ٻيا چَـنـتا جِي.
۱۰. دَڪ. ۱۱. جَداني، وِچَوَرو. ۱۲. لَـسـتري. ۱۳. ڪندو سَـيـاءَ. ۱۴. پاڻي، جَل يا ڪَرم ڪاندي.
۱۵. پـوـتـر، نَـمـل، اُوچل. ۱۶. بَـڏي، سَـجـهه. ۱۷. شَڪـتي. ۱۸. بَين کي وِراهي ڏَـئي.
۱۹. ٻائي، پَچاڻي. ۲۰. اندرين تي مَـبـسـر. ۲۱. لائق.

راڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، اشهڌي (۵)

(۹)

راڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، اشهڌي (۱۲)

راڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، ڏکڻي اراڪار
ٻوڙي، (۵۳)

راڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، وار (۵)

(۱۲)

[محلا ٻهلا]

راڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، وار (۱۳)

راڳ مارو، محلا ٻهلا،
اشهڌي (۷)

راڳ مارو، محلا
ٻهلا، سولهو (۱۳)

راڳ مارو، محلا
ٻهلا، سولهو (۱۴)

(۳۱) اَلِهتُ غُما مِه، رِهه، لَواري - تَڪَر پَنج شيد سَنگهاري
بَر کور جاء نِه من ڏولائي - سَهج توتَر رِهه، سَمائي.

(۳۲) سَنگي سُرَت اَناسحد واهي - گهت گهت جوتِ لَماري
پَر پَنج پَنڌ تهي مَن راکا - پَرهر اَگنِ سَر جاري.

(۳۳) وڻ ڏجائي ڪنگري واهي جَڙي - سا ڪنگري وڄاء
نازڪ مڪھ هروڙ، حوڙي - ساڇي رِهه، سماء.

(۳۴) پاڏا پڙها آڪتي - پڊنا پڇري سَهج سَپاء
پڊيا سوڌ پَنج تَه لَهڻي - وار نام لَو لاء.

(۳۵) سَر تپا حراڙ، تپ گهاري - سَگور نر مليء شيد سَمائي
سَگور ڪي شوا لَه تپ پوراڻ.

نازڪ سَر تپا ڏر گهه پاري ماڻ.

(۳۶) سَر ايرائي چو اَلتِي تَرَه - گَن مندِل مِه رَوِيء تَر
اَهِيَس اَنر رهي ڏيان - تسي ايرائي سَم سَمان.

(۳۷) چَس آنا هت لڏان - سَر رَهڻا پاڻور
چَسو لَڪو وِگ - پَگ سَر چاڻور.

(۳۸) سَر سَناسي چو سَگور شديء - وڇه آڻ کرائي
چاڏن پڇن ڪي آس نه ڪري - اَگَن پَنج سَر پائي.

(۳۹) گور ايرادي حَڪم پچاڻي - ڏاوتو راکي لَڪم گور آلي
نامي راکا سندا ايرائي - نام رَن مَن ٿاها هي.

(۴۰) سَوي پَگ سَوي وڏ ڏاتا - سَوي پُورن پُور ٻڌاتا
اَل سَپائي سَوي لَرا - حو ليري مَن پاوڻا.

۱. تَليپ. ۲. تَرا. ۳. پَنج وڪار. ۴. ناس ڪن ٿا. ۵. يَتڪي. ۶. هڪ سَر. ۷. اِرا. ۸. وڪارن ڪي ناس ڪن ٿا. ۹. سازج تَه تَر. ۱۰. پَنديء. ۱۱. تَسيا ڪندڙ. ۱۲. ڪيائي
ڪري. ۱۳. سَناسي وهنارن ڪسان مَن پوڙي. ۱۴. پَنج جي سَر پَر ڏيان ڪري تَر.
۱۵. رانف ڏيون. ۱۶. نام جو جزاء. ۱۷. سَناسي پَنڌارن پَنڌان نه تَر پوڙي. ۱۸. ڪڙا،
وَسر. ۱۹. سَهارڪ، واهي تَه تَر پَر. ۲۰. ڏيان.

واڳ آسا، ڪي صاحب، شبد (۱۷)

واڳ، گوجري، مڌا نيجا، اشتهدِي (۲)

واڳ، گوجري، پڳت جڏ، شبد (۱)

واڳ، وڏهنس، مڌا چوان، وار (۱۱)، سلوڪ مڌا نيجا

واڳ، سورڻ، مڌا نيجا، شبد (۳)

واڳ، سورڻ، مڌا چوان، وار (۱۹)، سلوڪ مڌا نيجا واڳ، ڏناسري، مڌا ناوان، شبد (۳)

واڳ، سوڙهي، مڌا نيجا، چنٽ (۲) ۲

واڳ، سوڙهي، مڌا بهلا، شبد (۸)

واڳ، رامڪاڻي، مڌا بڏوان، شبد (۱۷)

(۲۱) نواج سروي جو نياڻ بڇاري - ڪلما عقده، جاني

ٻاڳه، مَس مُصلا بڇاوي - تب تڏ، ديسن بڇاوي.

(۲۲) آپ نچائي سو پگت ڪهڻي - آهڻا پيار آپ لائي

آهي گاوي آپ سڻاوي - اس من انڌي ڪڏ مارڻ ٻائي.

(۲۳) هر پگت نچ نهڪيولا - رڻ ڪرڻا اچسا

جوگين ڪن جگين ڪن - دانين ڪن ٽپسا.

(۲۴) پگت جنان ڪڏ آپ ٽڏا ميرا پيارا - آبي لئين جان لاء

پاشاهي پگت جنان ڪڏ دئين - سر چٽ سڄا هر بڻا.

(۲۵) پگتن ڪا ڪارج آند هي - ان دن هر گڻ گادي

شبد رڻي سدا لڳ رنگي - هر سڏ رهڻ سمانِي.

(۲۶) برهم ٻڌي ٽڏا برهمهت رهڻ - ايڪ شبد لڏو لاء

تو ٽڏي اٺار، سڌي پڇي لڳا ڦر، - جو هر هردي سدا وساء.

(۲۷) پر ٽڏا آستت نه جاکي - ڪڏن لو، سمانو

هر ڪ سوڳ، لي رهڻ آيتا - جوگي ٺاه، ٻکاڻو.

(۲۸) هر پگتن ڪي ذات ٻڌ هي - پگت هر ڪي نام سمانِي رام

هر پگت ڪر، وڇه، آپ گراو، - جن گڻ اوڳڻ بڇاڻي رام.

(۲۹) نازڪ جيوتيا مر رهڻي - اٺا جوڳ ڪمانِي

واڳي ٻاڳه، سنگي واڳي - تڏ نري پڏ پائِي

اٺن ماڳ، نرنجن رهڻي - جوڳ جگت تڏ پائِي.

(۳۰) سو پڏت گور شبد ڪماء - نري گڻ ڪي اس آري

چتر ٻڌ پورن هر ناء - نازڪ ٽسڪي سرڻي پاء.

۱. پنج ني وڪار. ۲. وچائي. ۳. پنهنجي من ڪي. ۴. پرمانا. ۵. لشڪار. ۶. هر دو. ۷. ڪرم. ۸. وچن. ۹. بگي. ۱۰. پرسن آهي. ۱۱. بڇاڻي ٿو. ۱۲. برهمڻو. ۱۳. سرن. ۱۴. هڪ جهڙو. ۱۵. سک. ۱۶. ڏک. ۱۷. نرالو، لوليپ. ۱۸. سمجهو. ۱۹. عزت. ۲۰. وچائڻ. ۲۱. کانسواءِ. ۲۲. سنساري، پرينچ. ۲۳. مايا. ۲۴. چارني.

- (۱) رُبَ كِي رِصاء مَنِي سِرِ اُڙِيَر - كَرُٺا مَنِي اَپَ ڪِرِاڻِي
 تَرُ ٺاڪ سِرِب جِيٺا مِهَرَمَ هِرَء - تان مسلمان ڪِهاري.
- (۱۲) سِي پُگب هِرُ ڀاڙندي - هر گُڙمَڪِ پاء چَلِي
 اَپَ جِيڙ شِوا ڪِرِي - حِيرو مَنِي رِهِي.
- (۱۳) عَرَجَ حِرانا نام گُن - اِسا پُگتن ڪِي رُاس
 کِما عَرِبي اُنڊ سُهَچ - جِوت رِهِي ڪُٺِ ٺامُن.
- (۱۴) سُرِپ سُرِپ ڏء ڪِي مَنڊا - پُرمِ باهر ڪِنڊا
 سِرِ غُٺا مِهَرِ اَسَٺ پَنسَٺ - ڪَلِپَ پَرِجَمِ پَنسَٺ.
- (۱۵) آس اِسراسِي - تَغَرِ سِناسِي
 حان مَنِ حِرَگِي - تان ڪِيا پُڙِي؟
- (۱۶) اِرُٺِي ٺِياڪِي هُڙِ مِيعِ پُرمِ - ڏُنڌا ٺاڪِي لِرِڪا رِيب
 پُڙِي ڪُٺِ ٺاڪ ڏَرِجِ مَس سَماي - تَرِپَٺا ڪُٺِ مِلِ ساڌ پُڄاڻِي.
- (۱۷) پُگب اِسراڻِي اللّٰه دِي - حاڻِي ڪُورِ وِڇار
 ٺاڪ نام هِرِدي وِڇِي - پُڇِي پُڇِي نام سَرار.
- (۱۸) هِر ڪِي پُگب وُٺِي پَرَاڻِي - چُڙڪِي مِوَهه پُڄاسا
 ٺاڪ هِرُ مِيعِ مار پَنڀُڙِي - وِراسِي ڏاسَٽُ ڏاسا.
- (۱۹) گُگِي گُڀانُ رُوهِي هِي ڪوٺِي - پُڙها پَنڊت سِرِوَنِي
 سِرِب جِيٺان مِهَرِ اِڪُورِ حاڻِي - تان هُڙِ مِيعِ ڪِهِي نَه ڪوٺِي.
- (۲۰) اِسانڪ پُگتن اِڪَ سالَ اُڇُ - سِجِ نام اڏارُ
 سڌا اُنڊ رِهِي دِنِ رِاڻِي - ڪُٺَرِ تَنڌا پُڄارُ.

- واڳرِ مانڊهه، مڃلا
 ڀُڄلا، وار (۸)
- واڳرِ گِرِڙِي، مڃلا
 ٺَڪا، اَشَمِدي (۲)
- واڳرِ گِرِڙِي، مڃلا
 پَنڊهَران، ساون
 اڪِرِي (۱۸)
- واڳرِ گِرِڙِي، ڪَمَر
 صاحب، شِڊ (۵۳)
- واڳرِ آسا، مڃلا ڀُڄلا،
 شِڊ (۲۵)
- واڳرِ آسا، مڃلا
 پَنڊهَران، شِڊ (۲)
- واڳرِ آسا، مڃلا ٺَڪا،
 اَشَمِدي (۱۴۹)
- واڳرِ آسا، مڃلا ڀُڄلا،
 چِمب (۴۳)
- واڳرِ آسا، مڃلا
 ڀُڄلا، پَنڀِي لَڪِي (۴)
- واڳرِ آسا، مڃلا ڀُڄلا،
 وار (۶)

۱. برمانا. ۲. سنسار حرو اُڀاڻيندڙ. ۳. دها. ۴. ڪروءِ معرفت. ۵. پُڙهي. ۶. گسان.
 ۷. پُڙمانا هِي نام حرو هِڇُ ۽ ڏهاڻ ڪِرِڙ. ۸. عَگَتِي. ۹. شائِي. ۱۰. ڪامندان
 ڪِي رِوڪُڻ. ۱۱. اڏارين ٽِي قِصَر. ۱۲. پُڙپائين. ۱۳. طَرِپَٺا. ۱۴. دِشَمَن. ۱۵. لِرِوَرِ،
 ناس ٺِيڻ. ۱۶. مَڙُ ٺامَٺ. ۱۷. پُڙين هِي ڏُڙُ.

١
بِت وِچار گميان مَع دُنڊا - ورتان پيولن
هر ڪيرت رهواس هماري - گورمڪ پست ايتن
سگلي جوت هماري سميا - نانا ورن اتيڪن
ڪهه نانڪ سڻ ڀرڻر جوگي - پاروهرم لڌو ايڪن.

[راڳ آسا، مڪلا پھلا، شبد (۳۷)]

جپ صاحب، مڪلا
پھلا، ٻوڙي (۲۸)

(۴) منڊا سنڌوڪ شرم پت جهولي - ڌيان ڪي ڪره پيوت
ڪيتا ڪال^۹ ڪٿاري ڪاڻيا - جگت دُنڊا پريت.

(۳۷)

(۵) نا اُهو مره نه ناگي جاء - جن ڪي رُمر وِسي من ماحه
تتي پگت وِسهه ڪي لوءِ - ڪره اُنڊ سڃا من سره.

سري راڳ، مڪلا
نيچا، شبد (۸)

(۶) سو سازو بڙاڳي سوتي - هردي نام وِساني
اُتَر لاک نه نامس هولي - وچه آپ گواني.

(۱۶)

(۷) من تن رتا رنگ سَم - هو مِي تيج وڪار
اُغس هردي رو رهِي - نريته نام نرنڪار.

(۲۵)

(۸) سڃي پگتي من لال ٿيئا - رتا سهج سِيءَ
گور شبدي من موحيا - ڪهڙا ڪڇو نه چاءِ.

سري راڳ، مڪلا
چوٿان وار (۱۴)،
سارڪ مڪلا نيچا

(۹) سو پگوتتي جو پگوتتي جاڻي - گور پوسادي آپ پچائي
ڏاوت راڪي اڪت گهر آڻي - جوت مري هر نام وڪاڻي.

راڳ مانجهه، مڪلا
نيچا، اشپدي (۱)

(۱۰) نرڱل سرڱل آبي سوتي - نٽ پچائي سو پندت هوني
آپ تري سگلي ڪل ناري - هر نام من وساوڻيا.

۱. ڀنگ جو پيالو. ۲. پرڪري. ۳. پرماتما. ۴. سڃي وات. ۵. گورو معرفت. ۶. اوليپ.
۷. واپاڪ آهي. ۸. ڪئين، اتيڪ. ۹. سرب مورت کان پوءِ ناسونت آهي. ۱۰. شرڌا،
سڪ. ۱۱. سڃا جيڪياسو. ۱۲. لوڪ. ۱۳. ويراڳوان. ۱۴. ٿي ڪيا. ۱۵. ڪڏهن به.
۱۶. نياڇ ڪوڙا. ۱۷. پتڪمنڌر من. ۱۸. ايڪاگر، آستر. ۱۹. پرماتما پرڪوليءَ جو بيدا
ڪمنڌر آهي پر ان کان اوليپ به آهي. ۲۰. مڱل منتر.

(۱) مهر مسيت صدق مٽلا - حق حلال قران
شرم سنت سيل روزا - هوڻ مسلمان
ڪرڻي ڪوٺا سچ پير - ڪلما ڪرم نواج
تسبيح ناس ياوسي - نانڪ رکي لاج
پنج نواج وڪت پنج - پنجا پنجا ناء
پهلا سچ حلال دء - ليچا خير خدء
چروئي نيت راس من - پنجوي صفت نداء
ڪرڻي ڪلما آڪي - نان مسلمان سداء
نانڪ جيتي ڪوڙيار - ڪوڙي ڪوڙي پاء.

[راڳ مانجهه، مڪلا پهلا، وار (۷)]

(۲) ارڏاري جو اٽل نام - سرب ميه پيڪي پگوان
نمڪ نمڪ ٺاڪر نه ڪاري - نانڪ اوڻا اڀر سگل نستياري.
مٿيا ناهي رسنا: پوس - من مهر پريت نرنجن دوس
پرتوي روپ نه پيڪي نيت - ساد ڪي ٺهل سنت سنگ هيٺ
ڪرن نه سني ڪاهو ڪي ننڍا - سپ تي جاني آپس ڪٽ منڊا
گور پوساد پڪيا پير هري - من ڪي باسنا من تي تري
اندري چت پنج دؤ ڪي ريت - نانڪ ڪوت مڌي ڪٽ اٽسا پوس
بشنو سو چس او پو سچرسن - بشن ڪي ماڻيا تي هوء پين
ڪرم ڪوت هروئي نه ڪرم - نس بشنو ڪا نرمل دور

۱. ديا. ۲. آسٺ. ۳. ٿهر. ۴. جٽ ست. ۵. سڪرم. ۶. ٻانگ. ۷. نماز. ۸. مالها. ۹. پرمالها.
۱۰. پرمالها جو جس ڳاڻو. ۱۱. گرهڻ ڪري ٿو. ۱۲. اهو پوس جو ڪنهن به ڌارو نه ٿي هوندو
هجي. ۱۳. جؤت، ڪوڙ. ۱۴. جهڻ. ۱۵. پراڻي استري. ۱۶. پير. ۱۷. ڪن. ۱۸. ٿيٺ،
اڇڙو. ۱۹. نورف ڪري ٿو. ۲۰. واسنا ٿون. ۲۱. وڪار. ۲۲. ڪروڙن. ۲۳. وشنو. ۲۴. راضي
۲۵. وشنو. ۲۶. پري، جدا.

(۳۲) چپ لب سهر دور کوني ناهي - چپ لگ کور کاشند نه کماي

کدر کسي شد ملنا سح پانيا - سخي سح سماندا.

(۳۳) ليرت ليرت سر سچ سهر - سدا رهق نهکاما

پرشنا آر مائيا بسور چوکا - چتوم آسر رانا.

(۳۴) عور حکر چپ لب سب سهر - نکت ليرت نقي پانيا

مينا آت پني سر تاني - کور کي ناکت حکت ترانا.

(۳۵) سالگرام لب اوج مناوع - سکرک لکي مالا

رام رار چپ ليرا پانده - ديا کره دانا

(۳۶) گنگا گنگا کور داور - سسار کسي کاما

لسارا لک سهرس هور - لک شيرک لسانا.

(۳۷) سح وري سهرک ليرت - گان ديان اشنا

ديا ديوتا کما حب مالي - بي مائيس پرتان

حکمت دوتی سرب چوکا - لاک گر لکي هور

پاؤ بوحي ناکت - ورا لک کورکي کور.

(۳۸) کور بر سداي منگ حاء - لاکي مزل نه لکي مپا

نکال کما کچ هور دي - ناکت راهه اچا لکي سهر.

(۳۹) چيني سهرت ليري مري سوي -

سب پني لويچ دوز سادو کي تاني

ناکت لاکت هورويچ جس لکا -

سادو دوز دي سر پار لنگهاني.

(۴۰) لک ليل نام کما پاني - داکت ديهه امارا

حور لک چگديس چگانيا - ووهيچ ووهههارا.

راکس مارو، مهلا

دجال سولهو (۱۲) ۱۶

راکس کمدارا، کسر

صاحب، شد (۱)

راکس پور، مهلا

پندوران، شد (۱۴)

راکس استم، مهلا

پهلا، شد (۹)

راکس استم، لکس

نامدق، شد (۱)

راکس سارنگ، مهلا

چوتان، وار (۲۱)،

سوک مهلا پهلا

(۲۲)

راکس ملار، مهلا

چوتان، شد (۲)

راکس پريالي، کسر

صاحب، شد (۵)

۱. پرمنا. ۲. سهار. ۳. مرم پرمنا هو زبان کري تو. ۴. پکس. ۵. آهنگار. ۶. کوروع
معرف. ۷. پرخي موري. ۸. پرهه. ۹. پندوم هو ليرت آستان. ۱۰. راضي. ۱۱. مزل
نودو. ۱۲. سح پاليا لک. ۱۳. آسر. ۱۴. پرمنا مان مهلا. ۱۵. سکر. ۱۶. پرمنا مان
لير. ۱۷. هور کماي. ۱۸. چاهين. ۱۹. سح وري ليل. ۲۰. رت. ۲۱. ديهو. ۲۲. مرم
سر. ۲۳. روشناي، سهرور.

(۲۳) سو جب سو تپے سو ارحس او جا - جیت هر سه پريت لکاء
 بن هر پريت هر پريت سپ جو ني - کن مهر اسر سپ جاء

(۲۴) جب تب کا پتہ پڑا - جت لنگھ وھیلا
 نا سرور نا اڑ چای - اٹسا پت سہیلا۔

(۴۵) من مندو گن و اس قلندر - گھٹ ہی تیر دت تاوان
ایک شہید میری ایران بست ہی - ہاتھ جنم نہ آوان۔

(۲۶) ھندو انا تڙڪو ڪاٿا - ڏهان تي گيانِي سياڻا
ھندو پوڄي ڏاڏا مسلمان مسڃت -

(۲۷) سو گرهه ۱۳۰ جو زگرهه ۱۲۳ - چپ ۱۵۱ سنجر ۱۵۱ ۱۲۹

(۲۸) اِذَا بَعُلَا اُنْزِلْ سَكْمًا - اَمِنْ وَسْمٍ اِكْ نَافِي

(۲۹) پُر پُتر گُٹا اُنکي سُن پُريپ بُدکي - بُد پاوران سر ناوران

(۳۰) گدگه جمن نه. بیټی سنگر - سادف سمند سماوان -
 اُنک اواجف مته کس مه. ردي چپ پکران

(۳۱) گنکا جمدا کیل^{۲۵} کیدارا - کاشی کانتی بڑی دتارا^{۲۶} پاؤنا نی مها پاؤن - کروت دان ایشان۔

گنکا ساگر ^{۲۱}یٹی سنگر - اَنس ^{۲۹} اَنک سمائی ہستی

۱. پرومانا. ۲. بي آنت. ۳. پيڙي. ۴. جلدي، ڪدم. ۵. سدساري ساگر. ۶. اهرؤن. ۷. سولو. ۸. سچا فقير. ۹. آندا. ۱۰. مسلمان. ۱۱. بدوي. ۱۲. مدد. ۱۳. گرهستي. ۱۴. لاندوان کي روڪڻ. ۱۵. پکيا، دان. ۱۶. تن من سان. ۱۷. ساڄي ۽ کاٻي ناس. ۱۸. ۽ ۱۹. گهٽ ٿاڙي. ۲۰. هٿ. ۲۱. ٿرواڻي. ۲۲. پرياه. ۲۳. ڪئين. ۲۴. نلاڻ. ۲۵. جهڙا ندي. ۲۶. باب، گناه. ۲۷. پوتر. ۲۸. ڪرشن مهرار جا ڪيل ۽ ٺاڄ. ۲۹. پرومانا پر سمائل آهن.

- (۱۲) نومل حل نائېي حان پرې يانې - پښت ملي ريښاري
 ګام ګروډ ګوښت پکا پخ - سخ نام ارډاري .
- (۱۳) پخ نخ هسور چاپه سي روه - آډ نه ځاږي بند نه هوه
 پوڅ ګوډډ من ګا ګاء - نائک ځن من پور تان من پاڅ .
- (۱۴) سړچي اڼو نه اکښه - اهن حر پيدا دوه
 سړچي سمي ناکا - چن من وښا سړه .
- (۱۵) چندر چندر کي ګاډو ناسه - ګوښت مټن^۲ اشنا
 لار لاندان ګاډو ګډ ګوښد - لاکو سهج ډ پانا .
- (۱۶) اڼو سيند يا اړواک هچ - چت هر سړا پرې چت اړي
 هر سړه پريست اړي هچ - مائسا مسوه جلاوي .
- (۱۷) آپي آت سب توت ګرلسا - آپ ګسري اشنا
 آپي سدهم وړي سړامي - آپ ځاږي نام .
- (۱۸) چل مل ګالبا ماڅي پائي - اي ملا ان هوه
 کاس مها رس نالکي پائي - من لن نومل هوه .
- (۱۹) باري ان بد مل نه ځالي مسي ګي ګوم اکښک
 هسار اړو سړامي ګسي دتاري - دتعي ټد بکا .
- (۲۰) حاب لاپ يگم سا پوري - هسور پوپ ګي من پائي
 لار مسي پريشا سب اڼي هچ - ناک پوپ اڼي .
- (۲۱) ګوښه پښه مټه اټک - دسرح ډرم ډرني ګر ناک
 چت سس سحر ردي سماني - چوڼي پد کټ هي من نيايي .
- راډ آسا، مځلا ټهلا .
 چيس (۲) ۲
- راډ آسا، مځلا ټهلا .
 وار (۵)
- (۱۷)
- راډ د پوځداري مځلا
 بدوان، شد (۱۱)
- راډ اهاڅوا، مځلا
 چوڼان، وار (۱۳)
 [سارو مځلا لهما]
- (۱۴)
 [مځلا چوڼان]
- راډ سړوب، مځلا
 ټهلا، اشتېدي (۵)
- راډ سړوب، مځلا
 بدوان، اشتېدي (۳)
- راډ د ناسري مځلا
 بدوان، شد (۱۰)
- راډ د ناسري، مځلا
 ټهلا، اشتېدي (۱۷)

۱. وار نام، سات سګيت، ۲. اشنا، ۳. گمان اڼدراؤن، ۴. شوق، ۵. پرېم، ۶. ډوړ، شد.
 ۷. پوما، ۸. باب، ۹. شمار هر پات، ۱۰. مهتر، ۱۱. ورکي، ۱۲. وطي، سند
 پوي، ۱۳. ډاډي پوي، ۱۴. لرلوي هو اډار، ۱۵. ټرپا اوسنا، ۱۶. ۱۷.

دَس اَنَا اُنْسِي چاري کاڻي - اهي ڦرڻا هي سگل سساري
 ڪهي روداس نام نير و آرتي - ست نام هي هر پوڻ ٿهاري.

[راڳم دذاسري، ڀڳت روداس، شبد (۳)]

(۳) نيرت ٽپ ديا دت دان - جي ڪو پاوي ٿل ڪا مان
 سٽيا منيا من ڪيتا پياو - آنتر گيت نيرت مل ناه.

سري جپ صاحب،
 محلا بهلا، پوڙي (۲۱)

(۴) اڪي ٻڪار دشت ڪر ڪا ڪري - ان نج آلي هوءَ ڏيائي
 جپ ٽپ سنجم هوءَ جب راڪي - ڪهل اگسي مڌ آس ماني.

سري راڳ، محلا
 بهلا، شبد (۲۶)

(۵) سچ سنجم ڪر ٿي ڪارا - ناوڻ ناه جوهي
 نازڪ آڳي ائم سيعي - جو پاپان پند نه ديهي.

سري راڳ، محلا
 بهلا، وار (۲۰)

(۶) جس آنتر اريت لگي سومڪتا - اندري وس سچ سنجم جگتا
 گرو ڪي شبد سدا هر ڏيائي - اها پگت هر پاو ٿيا.

راڳ مانجهه، محلا
 ٽيڄا، اشپدي (۷) ۲۰

(۷) سچي ويلا وقت سپ - جي آڻي پو هوءَ
 نازڪ صاحب من وسعي - سچا ناوڻ هوءَ.

راڳ مانجهه، محلا
 بهلا، وار (۱۷)

(۸) من سنوڪ - سرب جيت ديا
 ان ٻڌ - عرف سنهورن ٿيا.

راڳ، گرڙي، محلا
 پنجوان، ٿي (۱۱)

(۹) گڏ ٻارَس صفت تماري - ناوي آلم راڳ
 سچا ناوڻ تان ٿيئي - جان اه نيس لاگي پاو.

راڳ آسا، محلا
 بهلا، شبد (۳۲)

(۱۰) جاپ ٽپ ديو سڀ نيم - ڪرم ڌرم اري سڀ هوما
 گرب موڙ، نج هروڙ ران - ان ڪي سنگ دڪت، پرپ نهن.

راڳ آسا، محلا پنجوان،
 شبد (۸۴)

(۱۱) آنتر گيان مها رس سارا - نيرت ڪن گور وڃارا
 آنتر پوجا تان مرارا - جوتي جودف ملاو ٿهارا.

راڳ آسا، محلا بهلا،
 اشپدي (۵) ۱

۱. آرڙهن ٻوان. ۲. انهن نيرت. ۳. تپسيا. ۴. رتيءَ مان. ۵. ايشان ڪرڻا. ۶. هاري مات
 ڪيو. ۷. سرب. ۸. سڪرم. ۹. ليڪو. ۱۰. پرلوڪ. ۱۱. ايديش، صلاح. ۱۲. آڻي هروڙ:
 ۱۳. حال ٿيو. ۱۴. گنگا ندي. ۱۵. ڪاشي. ۱۶. آتما وارو راجا. ۱۷. ڏينهن، رات. ۱۸. پرپر.
 ۱۹. اھڪار. ۲۰. خاک. ۲۱. نيطن سان. ۲۲. پرماتما جو نواس.

(۵) سچا جپ کپ ۽ بوجائون.

(۱) مانگه. مچن سنگ مادوتا - دؤري ڪر اڻشان

هر ڪا لام ڏيائ سڻ - سچا نؤ ڪر دان

جهر ڪرم مل آتري - من تي جاء گمان

ڪار ڪروڙ نه موهين - پسڻي لڀ سڻان

سچي مارڳ چلدا - است ڪري جهان

اڻ سڻ ڪر سڪل بن - جيءَ ديا پوران

جسڊو داري دها ڪر - سوني اڻوڪ سڻان

جهان مليا پسڻي اڻا - ٿاڪن ڪن ڪرمان.

[راڳه مالنجه، محلا پنجوان، ٻارهم ماهه (۱۲)]

(۲) لام ترو آتري - مڻ ماري

(۱. ۰. ۰) هر ڪي لام رس - چؤني سڪل پاري.

لام ترو آسڻو لام ترو اڻا - نام ترا ڪيسولي چنڪاري

لام ترو اڻا لام ترو چنڊنو - ڪهس جهي نام لي ٿهه، ڪه چاري

لام ترو اڻا نام ترو پاڻي - نام ترو مل لي ماء پاري

نام ترو ڪي حوس لکائي - پير اڻاڻو پون سڪاري

نام ترو ٿاڻا نام ترو مال - پار اڻاڻو سڪل حوڻاري

ترو ڪهڻا ٿهه ڪا اڻاڻو - نام ترو ٿي ڇو ڏوڻاري

۱. مانگه. هر مهڃو. ۲. اڻشان. ۳. اڻڪار. ۴. ڪتو. ۵. اڻهڻ. ۶. ڏنگاهه پر ڏنل

پئي ئي. ۷. پرمالو. ۸. پر پڻج. ۹. آسڻ. ۱۰. روهي. ۱۱. حل. ۱۲. چنڊن. ۱۳. ڏيڻو.

۱۴. ڌڻ. ۱۵. روشنائي. ۱۶. سرجي. ۱۷. ڏاڍو. ۱۸. سڀني قسمن جا ڦل ڦول. ۱۹. اڻوڻو.

۲۰. پيدا ڪيل. ۲۱. پست وکان. ۲۲. ڪهڻاڻ.

واڳو مارو، مڌلا
ٽيجا، سولھو (۴) ۱۶

۱۹ (۳)

واڳو پير، ڪبير
صاحب، شيد (۱)

واڳو بسند، مڌلا
چوٿان، شيد (۳)

واڳو ملار، مڌلا
پهلا، وار (۲۱)

واڳو پريائي، مڌلا
ٽيجا، اشٽيڊي (۶) ۱

سلوڪ، ڪبير
صاحب، (۱۱۴)

(۲۲۵)

(۳۳) ڪاٺيا هر مڌر هر آپ سڙاري - نس وچ هر جيهڻ وسڻ سڙاري
گور ڪي شيد وڻجن واپاري - ٺڌري آپ مڌلندا.

(۳۴) چوڏھ ڀوڻ ٺيري هٿ نالي - ستگور ڏکڻي اٽل نالي
ناوي ڪو واپاري هروڙي - گور شيد ڪو پاندا.

(۳۵) ٻه ڏن ميري - هر ڪو ناء

گائب نه ٻاڏ - پيچ نه ڪاء.

(۳۶) پيچ چور ڀل لاڳي نگرڻا - رار نام ڏن هرڻا

گورم ڪوچ ٻڙي تب پڪڙي - ڏن ثابت راس اڀريا.

(۳۷) شرع ڌرم ڏن نانڪا - جي ڏن پلي پاء

سو ڏن مٿر نه ڪاڏي پئي - چٽ سر چوٿان ڪاء.

(۳۸) هر مڌر هر ڪا هات هي - رڪيا شيد سوار

نس وچ سودا اڪ نام - گورم ڪو لين سوار.

(۳۹) مارڻ موني پيڙي - اٺاڏا نڪسيو آء

جوت بنا جگدس ڪي - جگت اٺنگهي جاء.

(۴۰) ڪبير رار وٽن مڪ ڪوٺري - پارڻ آڱي ڪول

ڪوٺي آء مڪو گاهڪي - ليگو مهگي مول.

۱. پرماتما. ۲. ڪرپا، مهر. ۳. چوڏهن لوڪ. ۴. ڳنڍ. ۵. وڪڻي. ۶. وڪار. ۷. ٽن من ڪي.
۸. ڪسي وڃن ٿان. ۹. سلاهت رهي آهي. ۱۰. پي، ۱۱. ڪوٺيو، ۱۲. سزا، ڏڪ. ۱۳. پڪڙا
پيا آهن. ۱۴. اورانگهي وڃن ٿا. ۱۵. ڳوٺري، ٽيلو، ۱۶. چاٿون. ۱۷. گراهڪ. ۱۸. ولندو.
۱۹. مهاڻگي. ۲۰. ملي، دهر سان.

- (۲۳) لُوبَت نِه آوِي مَوُل - سَنِيَا نام دَن
سَنب حَسَنان سَن سَمَك - پَانِي عِي وَدِي نَن .
- (۲۴) هِيوا رَنن حَرِيوَر مَانَك - اِهه ساكُو پَر اَوُر كِيَا
جِس وَدِ ياكِه هَرَوِي وَدِ مَسَك - نَن كُور مَس كِي كاد لِيَا .
- (۲۵) كَدَر نَن لَر مَوَلَك هِيوا - اَنَد كُتِي كِهِيوا
اَنَد بايِي اَوُنهي - سَنن هَت واكِي كُوْنهي .
- (۲۶) كُور كا شَد رَنن هِي - هَرِي جَس حَزَا
شَد رَنن جَس مَن لاكا - اِهه هُو نَا سَمَاء .
- (۲۷) هَر راس مَرِي مَن وَتَاكارا - سَتَكُور اِي راسِ حَاطِي
هَر هَر نِسَب هِيَه حِيَه - لاغا كَنه دِعاوِي .
- (۲۸) سِي سَب كَر سَه اَنايَا - نَن يَزُون اَك چَوِي
كُور مَر وَسَب پَر اَسَب هَرَوِي - جُن لِي مَانَك مَوِي .
- (۲۹) نَن هَنوِي - مَن وَتَاكارا
لَانَك سَوِي - سَج وَاپارا .
- (۳۰) هَت مَهِيَاوُر مِي مَانَك لَدَا - مَل نِه كِهْدَا مِي كُو سَتَكُور دَا
دُولِدِ رَجَسَانِي لِيَا لِيَا - جِم پَر اَدَامَت نَانَك جَسَا .
- (۳۱) اَمَرَت كِي سَار - سَوِي چَاپِي
چَر اَمَرَت كا - رَاپاري جِيَه .
- (۳۲) كُور مَو هَانَت بَنِي وَاپارا - اَوُر دِي لَوَل لَوِي وَتَاكارا
اَنِي رَنن وَسَاغِي لِيوي - اَنِي جِم مَن اَنَدَا .
- واڳه جَسَتَرِي، مَحَلَا
پَنَدَرَان، وار (۱۷)
- واڳه رَامَكَلِي، مَحَلَا
چَوَلَان، شَد (۱)
- واڳه رَامَكَلِي، مَحَلَا
پَنَدَرَان، شَد (۳۵)
- واڳه رَامَكَلِي، مَحَلَا
لَهَا، اَنَد صَاَحِب
(۲۵)
- (۳۱)
- واڳه رَامَكَلِي، مَحَلَا
پَهَلَا، دَكُتِي اَوَانَكَا
(۲)
- واڳه رَامَكَلِي، مَحَلَا
پَهَلَا، سَد كُوشَت،
اَوُرِي (۳۹)
- واڳه رَامَكَلِي، مَحَلَا
پَنَدَرَان، وار (۱۷)
- واڳه مَارُو، مَحَلَا
پَهَلَا، شَد (۱۲)
- واڳه مَارُو، مَحَلَا پَهَلَا،
سَوَلَهَر (۱۲۴)

۱. لُصَان. ۲. كُذ كَرَا. ۳. ساكُو. ۴. چَاپِي. ۵. چَوَانَس نِيل. ۶. سَمَانَكِي وَجِي. ۷. هِي
حِيَو. ۸. لَوَك. ۹. كُور دَو مَعَرَس. ۱۰. چَو نَدِي. ۱۱. كَبَان. ۱۲. هَر دَو. ۱۳. خَرِيَد كِيَو.
۱۴. پَتَكُ خَتَر نِيَو. ۱۵. اِيكَاكُو. ۱۶. كَس. ۱۷. كُور. ۱۸. رَمَانَا.

واڳه گوزي، محلا
پنجوان، وار (۶)

(۱۵)

واڳه گوزي، پښت
رومداس، شبد (۳)

واڳه آسا، محلا
پنجوان، شبد (۱۱۴)

واڳه آسا، محلا پهل
اشتهدي (۸) ۱۳

واڳه آسا، محلا
چولان، چند (۴) ۱

واڳه آسا، کبير
صاحب، شبد (۱۵)

(۳۱)

واڳه وځهنس، محلا
نيجا، اشتهدي (۳) ۱

واڳه سورک، محلا
چولان، شبد (۴)

واڳه سورک، محلا
پنجوان، شبد (۱۹)

(۱۲) هر دڼ سڃي راس هي - کني وړلي جانا

نسي پړاوت پانر ه - جس د پير پڅا.

(۱۳) لاهه جگه مه سي کته - جن هر دڼ راس

د نيمه پاؤ نه جاطني - سڃي دي آس.

(۱۴) هه پڅارو رام کور - سهج کروڼ پڅا.

هه رام نام دڼ لاديا - پک لادي سنسار.

(۱۵) پڅ غريبي خرچ ليه - هوممي پک چاره.

ساچا هت پورا سودا - وکر نام واپاره.

(۱۶) د ورم پورم سم پيچ کر - انسي کرس کماوه.

نان واپاري جاطيه - لاهه لي جاوره.

(۱۷) رنار دڼ پڅارت - به ساگر پريا رام

باطي کور باطي لاگي - نن هت چڙيا رام.

(۱۸) هر جيه کر با کري لدو لوي - لاهه هر هر نام ليو

کور پوسادي هر دڼ پانيو - انتي چلديا نام چليو.

(۱۹) که کبير هيرا اس ديکو - جگه مه رهيا سماني

گهتا هيرا پرکت پيو - جب گور گر دينا دکائي.

(۲۰) سچ کيتي سچ پيچا - ساچا واپارا

ان دڼ لاهه سچ نام - دڼ پک پري پندارا.

(۲۱) آبي کنډا آب ترازي - پري آبي نول نولانیا

آبي شاهه آبي وڅارا - آبي وڅج کرائيا.

(۲۲) سنتن سي ميري ليوا دوي - سنتن سته پڅارا

سنتن سته هر لاهه کانیا - هر پک پري پندارا.

۱. سمجهيو هوندو. ۲. پراپته. ۳. پرماتما. ۴. د نيمه پاؤ، بياني. ۵. واپاري. ۶. کڅ کروڼ. ۷. وشين جا وکار. ۸. چلايو. ۹. پڅارت ديس. ۱۰. پوک، کيتي. ۱۱. مسالک موني. ۱۲. پور، ونځ لگاني. ۱۳. کر با، باجه. ۱۴. اسان، مؤن. ۱۵. لکل. ۱۶. وات، سڃي. ۱۷. رات د پهن. ۱۸. ساهمي، کانتو. ۱۹. دي وکهر سودو. ۲۰. وڅارا، واپار.

ڀرنگار ڪي ديس جڳهه - ٿان سڪ لهره محل.

[راڳ سورڻ، مڪلا پهللا، شبد (۱۲)]

(۳) وڻج ڪرھ وڻجوارو - وکر ليھ سَمال

لڻي وَس وَساڻي - جڻي لڻي نال
اڪي شاھ سڄاڻ هي - لڻي وَس سَمال.

سري راڳ، مڪلا
پهللا، شبد (۲۳)

(۴) سس جڻ مل پائيو - سڄا نام سَمال

نرڻا بندھ جيت ڪا - اُٿي اوڻي نال.

سري راڳ، مڪلا
پهللا، شبد (۲۰)

(۵) واپاري وڻجوارو - آڻي وڻجھ لڪاھ

ڪار ڪمارو، سج ڪي - لاها ملڻ رڻاھ.

سري راڳ، مڪلا پهللا،
اشتهدي (۶)؟

(۶) چوڻ ڪم - جن ڪا آڏارو

آڻ ڀر - رام نام واپارو.

راڳ، مانجهه، مڪلا
پهللا، شبد (۳۶)

(۷) شاھ، همارا ناڪر پارا - هر سڪي وڻجاري

جيت، پند سڀ راس لڻي ڪي - مار آڻي جيتالي.

راڳ، گوڙي، مڪلا
پهللا، شبد (۱۴)

(۸) رام نام واپارو اکر پارا - ڪسورمي ڏن پائيئي

شير شرف پگھ لاء ساڇي - وڇھ آڻي گوائيئي.

راڳ، گوڙي، مڪلا
پهللا، شبد (۳۴)

(۹) خرچ خزان نام ڏن - ابا پگھن ڪي راس

ڪما غريبي آند سوڻ - جهي رهه گڻ لاس.

راڳ، گوڙي، مڪلا
پهللا، شبد (۱۸)

(۱۰) اُون سڄا صاحب آب هي - سج شاھ هماري

سج ڀونجي نام ڀرڙاھ - برب وڻجاري ٿاڻي.

راڳ، گوڙي، مڪلا
چوٿان، وار (۱۴)

(۱۱) ڪاٺا ڪوٽ اُٿا هي - آندر هت نالي

ڏور مڪر سودا چو ڪري - هر وس سَمالي.

(۱۵)

۱. ڀرمانا، ۲. سبالي، ۳. لوڪي، ۴. ڪڏ، ۵. سمرن ڪريو،
۶. ٻولي، ۷. لوڪ، ۸. موصي، ۹. منڙي، ۱۰. شيوڪ، ۱۱. وڏو،
۱۲. اي آڻ، ۱۳. ڪيا، ۱۴. ڪرھ، ۱۵. ڪرھ، ۱۶. هرڏو.

(۳) سچو واپار، وکرو ۽ راس.

(۱) شاهه همارا اُون ڏٺي - جڏسي اُون راس ديهه ٽڪسي هر ليهه
 هر نام وڻجھه رنگ سڏ - جي آپ دڻيال هوءَ ديهه
 هر وڻجاري رام ڪي - هر وڻج ڪراوي دي راس ري .
 لاڻا هر پگت ڏن ڪٿيا - هر سچي شاهه من پائيا
 هر جپ هر وکر لڏيا - جڙ جاڳائي نيڙ لڏيا
 هور وڻج ڪرڇه واپاري - اُنڙ ٽرنگي دڪ مائيا
 اوه جيئي وڻج هر لائيا - ڦل تيها ٽن پائيا
 هر هر وڻج سر جن ڪري - چس ڪرپال هوءَ ڀرپ ديتي
 جن نانڪ شاهه هر شيڊيا - ڦر ليڪا مڙل نه ليهه .

[راڳ، گوڙي، محلا چوٿان، شبد (۷)]

(۲) مڻ هالي ڪر سڙي ڪر سڙي - شرم پاڻي ڪن ڪيت
 نام پيچ ستروڪ سهاگا - رڳ غريبي ويس
 پاڻ ڪرم ڪر جنمسي - سي گهر پاڳت دڳ
 هاڻا هٿ ڪر آرجا - سچ نام ڪر وڻ
 سرف سوچ ڪر پانڊ سال - ٽس وچ ٽسورڪ
 وڻجاري سڏ وڻج ڪر - اسي لاهامن هس
 سڻ ساسٽ سوداگري - ست گهوڙي لسي چل
 خرچ بن چنگيا نيمان - مٺ من جاڳهه ڪل

۱. وڏو سيڪ. ۲. برمانا. ۳. پونجي، هڙي. ۴. واپار ڪرڻ. ۵. واپاري. ۶. نشور، ڀانڊو.
 ۷. پسند پيو. ۸. وڪري لاءِ مال. ۹. ڪڙمي، هر ڏيندڙ. ۱۰. ڀوک، کيتي. ۱۱. سڪرم
 ۱۲. جڻي. ۱۳. لوڙهو. ۱۴. پير پير. ۱۵. ڦٽندا، اُڀرندا. ۱۶. دولت مند. ۱۷. گهٽ ڇنڊڙ.
 ۱۸. عمر. ۱۹. برنڀ، پاسو. ۲۰. ڪل، خوش آئي. ۲۱. شاستر. ۲۲. سڀاڻي.

هر روى آهي نه من نه انهيءَ ڪڙيءَ تي آهي، جتي اڻوڻي اوني ڇڏي ۽ گستاخهتي
 هلي، جي جيون اخلاقي ڦٽن جي بنياد تي آهي، پر افسوس ۽ بيار ٻئي وٺندي
 وراهي، شراڪندي سڻل ٿئي، هر جيءَ ۾ راءِ جو رڻ ڏسي ۽ اٿس ٻئي هر وقت دلبر
 جو دوسن ڪري، انساني ايتھوئا جو آواز اٿاري، پاڻ ٿاري، گل ٿاري ۽ جگر ٿاري.
 انهيءَ ڪڙيءَ تي اچڻ بعد، من کي ڏئي، ڏيند يا نٿي ڳڻ، ڪيئن پنهنجي ڏور ۾ پڏي
 سگهندا؟ سو، من مان آزاد ٿيڻ نه آهي پر من ۾ آزادي پراپت ڪوڻي آهي. اها آهي
 صاحب جي سڳا، اسان سڀئي هورڪن لاءِ مٿس، اسان اڏڻ لاءِ آهيندڙ ۽ انسان ذات لاءِ
 سڄي سڪ حاصل ڪوڻ جي حامي خوراڪ جا من جي آڇ ۽ ٽڪ مائيندي.

وڳيان ڪڍڻ نه وڌارو ڪري رهيو آهي ۽ ڪيترا نه قدرت جا ٻيچ کوليندو ٿو
 وڃي؟ انهيءَ سلسلي ۾ ڪنهن کوجناؤڻ ۽ ايجادون ٿل آهن ۽ ڪنهن ٿيندڙون رهندڙون،
 جنهن ذريعي ٿيڻ ٿيڻ ڊوائون، عجب عجب اوزار، حروف الڪو هٿيار ۽ مختلف
 اوزار جون مشينون، سڌان ۾ آڏون آهن ۽ ايندڙون رهندڙون. پر عام هٿيارن جي من
 ۾ ڪو مرڙو آهي؟ ڇا سرپرڪ سهڻن ۽ سهڻيتن هوندي؟ انسان پاڻکي سڳي سمجهي
 ٿو؟ ڇا اهي ئي سهولت بخش ساز سور، انسان ذات کي آڏاڻ ۾ استعمال ٿي ٿي ٿي
 سگهي؟ جو وڳان، انسان ذات جي دڪ ڏور ڪوڻ ۾ آسروٺ رهيو آهي ۽ سڪ ٻرڻا
 ڪوڻ ۾ ناڪامياب بڻيو آهي؟ جو ٿو وڳان ۽ منوگان ووستا، گهڻي ڀاڱي منهن جي سرور
 سان ئي ٿي سمنڊ رکي. ٻڙه من جي مٿيءَ ۽ هونجھاري جو مٿي علاج ڪنهن ٿيندو؟
 انما هي اٿي ۽ اڌار ڪٿان ٿيندو، جي اخلاقي ۽ روحاني راهه جي واٽ ٿي نه وٺي؟

ڇا ٿو جي سرور جي صاحب سڳي آهي پر من اٿائين ههي؟ وري ڇا ٿو جي سرور
 جي صاحب سام آهي ۽ من نه روح پر آهي پر آتما آڏاس ههي؟ من جي طلب ۽ ڪلاش سڄي
 سڪ لاءِ آهي ۽ انهيءَ ملٽي بنا سندس اٿائيتي اوس دائر رهندي. ڏور ٿڌن ٿيندي
 جڏهن سماجي، اخلاقي ۽ روحاني وڪسم وڌارو، گڏوگڏ ٻڙي معاد ٿيندو، جڏهن
 وڳيان، منوگان ۽ آتما ڪيچا پاڻ ۾ ٻڙن سهڻو ڪندا. انهيءَ انقلاب جي چاڙهي ڇڏ
 پر آهي ۽ جنهن کي هٿ ڪوڻ هر هٿار ”ڏسي ڳڻ مالها“ آهي. اها مالها، ڏوڏنهن بغير
 شعلو آهي ۽ انهيءَ هٿيءَ، من مان لنگهي سگهو ۽ لنگهي اورانگهي سگهو. اٿن هرڪو
 مرڻي وقت منهن اورانگهي سٽه جي سطح تي سوڙندو، اُتر جي اڏي ٿي اڏول ۽
 آڇل رهندو، ۽ ڪل ختم ٿيڻ جو محسوس ٿئي، خدا جي خداڻيءَ جو جهنڊو پٽند رکندو.

جيستاء صحیح رستي تي قدم نه هوندو ۽ اڳتي نه وڌندو رهندو، نيستاء سفر ڪامياب نه ٿيندو. صاحبن اهو سُخن ڏنو آهي ته مٿي ڏنل ڪُنن ۽ اخلاقي اصولن جي ”دسي گُڻ مالها“ هن ڏس ۾ ڏاڍي مددگار ٿيندي، من کي ظابطي ۽ تابع ۾ آڻيندي، من جي رڳي سنساري بدن مان ڪڍي رُوخالي راهه تي آڻيندي، ٻڌيءَ جو پل ٻهڪائيندي، جيءَ آتما جي سُرن تي جاڳائيندي، نُراني نرف نروار ڪندي، ڇت رُوپي چراغ جي چمڪار سان اوڏا ۽ اڳيان جي اُوندهه دائما دُور ڪندي، پرڪرني، پُرش ۽ پُرشوتم نيئي پاڻ ۾ پُستي ڇڏيندي. صحیح راهه تي اچڻ پنهنجي هٿ وس آهي باقي سفر جي سلامتيءَ ۽ سڻلنا جي جوابداري صاحبن جي سخن تي آهي. جيترا ۽ جهڙا جتن ٿيترا ۽ تهڙا نتيجا، جو نه هيءَ سنسار ”ڪرما سندڙا ڪيم“ آهي، جتي جيڪي پوکيو سو لڳو. هيءَ ڪرم اُومِي نياءَ جي نگرِي آهي، جتي پاپ پڇ يا نيڪيءَ پڌيءَ جا پيا جيءَ اڇ چڻين ۽ اڇ پٽانڌڙ پيا سڪ دڪ پوڳين. پاپ پڇ يا نيڪي پڌي، جڳان جڳهه قائم آهي ۽ قائم رهندي ۽ پنهنجي دڪ سڪ نه. هاڻي اهو هر جيءَ تي منحصر آهي ته هو هن آلمڪ علم تي عمل ڪري يا تلمعي ۽ طريڪي تعليم جي تابعداريءَ ۾ رهي. سڀني پيدا، جهڙي پنهنجي ندي ۾ هوندي تهڙي پنهنجي آڏو ۾ بطني. قسمت قهار نه آهي پر پنهنجا ڪرم ئي ٿا قسمت سان ٺهر ڪن ۽ ڪاڙ وهاڻين. سواناڻن آهين ته ساوڏان رهندين.

هر ڪو پيو اها دعا گهري ۽ وٺي ته شال عمر وڏي ٿئي، پيو چيان ته مٿان موت سان مٿهان منهن نه ٿيان. پر لعنت آهي انهيءَ لسي عمر تي، جا جسماني دڪن ۽ روڳن ۾ مبتلا هجي، خوشحاليءَ ۽ خوش مزاجيءَ کان خالي هجي، اوڻن ۾ اٽڪيل هجي يا اُڌر جي بياد تي اڏيل هجي. ڪئين لائين جي به مري ويا، جي اڄ ڪڏهن کي ياد نه آهي. تنهن کان ته چوڻي ڪر هزار دفعا وڌيڪ پلي، جنهن جيءَ ۾ سر پر سگهو هجي، من موڙون هجي، هر دو ڪوئل هجي، دل ۽ دماغ روشن هجي، ٻڌي بلوان هجي ۽ آتما جو چمڪار چوڌار پکڙيل هجي، رهڻي ڪهڻي شد هجي، گڻ هر پهلوءَ ۾ ۽ هر اُوءَ ۾ نروار هجي. اهڙي جيءَ ۾ ڪيتري نه ٿوري عرصي ملئي، پئي هر دم پريم ۽ پيار جي سگندي پڪڙيندي جا پوءِ هميشه پئي پٺيان ماڻهي ۽ ڳاڻبي. اهڙن ڪامل پُرشن کي ڪير وساريندو؟

اي پيدا، مانس جنم جو مقصد اهو نه آهي ته رڳو سنساري سهوليتون ۽ سهنجائون، آرام ۽ آسائشون ميسر ڪجن، يا رڳو پاڻ ۽ پنهنجي پُروار جي بهبوديءَ لاءِ پيو پاڻ پتوڙجي، يا رڳو سر پرڪ ۽ مانسڪ آنتيءَ جو اونو رکجي ۽ رُوخاني واڌاري جو ويچار ئي نه ڪجي. لائين ته جيءَ جو وڪاس اُڻوڙو ۽ اڏوڙو رهجي ويندو. تنهن ڪري، اهو پڻ پاڪل

اهسا سيج، دڪ جو درياءَ هياڳائي. سڄي سڪ جو سڄو ڪرائي ٿي، آندڙ چور وشارم
 وڙائي ٿي، وڙيل کي وصال ڪرائي ٿي ۽ مڃوڻ جو مشاهدو ماڻائي ٿي. سنساري
 سيج م نه سمج ٻڌاندڙ سڪ ۽ سواد آهي پر ڪڍ جو ڪل آهي ۽ ختم ٿيڻ کان سواءِ دڪ ۽
 روڊ جا رٿا وڃائي ٿو. هن طرف، سهرين ۽ هي سيج پر سڌارو سڪ آهي، اڪٽ ۽ اڪٽڊ آندڙ
 آهي. هيءَ وش آهي ته هڙءَ آرمب آهي. هيءَ مرلو آهي ته هڙءَ حورن آهي. پارڪو
 پڇاڻندا ۽ پڇائي پار ٻڌندا باقي ڪونهي ڪم ڪوڙن جو.

هاڻي اهو سوال آندو ته اهو ممڪن آهي ته اها ”دسي ڪڍ ماڻها“ هٿ ڪري،
 همي سگهي ٿي؟ ڇا ڌرمڪ سڪاڻون، سندن حورن ساڳيون ۽ اڻرڪڪ انسان حورن آهر
 ڪهاڻيون، اهو ثابت نه ٿي سگهي ڪن ته مڪي مله نه فقط ممڪن آهي پر حورن جو مقصد
 آهي، جنهن تي هر منس جو موروثي حق آهي. پڇاءَ، پڇاڻيس، پار ۽ پارلنا هي
 ٻڌائڻ سان، پاڻي نه ٿي وڃي پار ٻها آهن. انهيءَ ۾ شڪ شوه جي گڏائڻ ڪا به
 ڪانه آهي. ڊوڙ ڪهي اعتقاد ۽ آدم. ڇا دليري ٻڌارت پڙهڻ ڪرڻ آسان آهن؟ انهن
 ٻڌارن ٻڌتائن لوري ٻڪڙ ٻڪڙ ڪرڻي ٿي پئي يا جانماڙي لڳائڻي ٿي پئي. پر اهو نه
 آهي ٻڌارت پڙهڻ ڪونه ٿا پوين. مورڙو هڻ پڇاڙ پر سڌڪ ساڻا ٿا ڪن، هٿن مان ڪسڪندي
 ساهه ٿا ڪڍين، ۽ اُٽ ويلي دم ٿا گهٽين. سمجهون ٿا ته اها سمجهي سڪ ٿي پندي، من
 ڪي شاعري ٿي پندي ۽ ٽن کي آرام ۽ آسائڻ ٻه ٿي پندي، اي ٻڌا، تههڙو ٺهڙو ڇا ٿو
 ٿي پاري؟ نه ترشائي ۽ نمائڻ کي ترهڻ ٿي نيب ٿي لڪل ڪونه آهي ته پوءِ سڪ
 پڙهڻ ٿي پندي ڪٿان؟ ته پوءِ سڀ ڪهڙا وسلا ٺهڪا آهن. اتي هڻ ڇو هڻي؟ ڇو نه اها
 لڄا شڪتي ۽ اورچائي، آدم ۽ اوله، سرهوشي ۽ سرورچي، طاقت ۽ طاعت، اي آرامي
 ۽ بشراري، جا هاڻي لڌندين هي ڏوڳ بلاس پر پوءِ ٿي ٿي، وشه وڪارن پر وڻوت وڃي
 ٿي يا پوءِ ۽ ٻڌارن ٻڌتائن صابح ٿي ٿي، ساهون پارو هي سڻا ٿا ڇو نه اوسعمال ڪهي؟
 لڏن ڪو نه پوءِ ڪج پهندي ڪوشش، ڪج من هي مٿا، ڪج سڪور هي سڪا، ڪج
 سندن جو سنگ، ڪج نام جو نشو ۽ ڪج مالڪ هي مهر، اهو سڀ سهر، سهر سهر ۽
 سٿارو ڪندو ۽ پڪ آهي ٻه ٿي پندي هي سڪ ڌار، لڄ ڌار يا ڏور ڌار آهي ۽ حتي دڪ
 هي داخلا ٿي منعنامو نڪتل آهي ۽ هو ڪنهن نه حالت هيٺ منسوح ٿي نه ٿو سگهي.
 انهيءَ اڪٽڊ آندڙ حور ٻڌ، من پر ملي سگهي ٿو. سو ٻوڙهه آڻائڻ ۽ آڻائڻ سان انهيءَ ٻڌ
 ٿي ٻه ٿي ممڪن آهي، ۽ انهيءَ ڏس پر آدم ڪرڻ، هر انسان جي وڙهائي ضرورت آهي.

تنهن ڪري، اي ٻڌا، تون نه حاج ته تههڙي من جو مرڪر ٽڪ ٽڪ ٿي يا
 ٻڌي هي بنياد ٿي ٻڌل آهي، من هي ظنن جو طرف لڌندين يا آليا پاسي آهي، من
 جو هٿ اتر مڪي يا باغ مڪي آهي؟ منزل هي ماڳ ڏانهن، من ۽ من ۽ من ۽ من

هيءُ آهي ڏٺن، ساڇڙن ۽ رُحاني رهن جي ياقوتي ياداشت، ”دسي گُٺ مالها.“
 اي ابتدا، انهيءَ مالها سان سدا جاپ ٿاڀ، پاٽ پُڄا، سار سهرن ۽ ڌيان ڌارنا ڪر نه
 من، من جي آڇ ۽ اُڪهه هجي، ترشدا ٽڙجهي، سندس ساگر ۾ مٽن هتي ڪري ترين ۽ جيون
 ياترا ۾ سهنجائيءَ ۽ سولائيءَ سان اڳتي وڌڻ وڌائين. ٻاهرين تسبيح ٽڙهين تار لنگهائيندي
 جڏهين اندر جي ٿال سان مليل هجي ته ته اهو به هڪ پاڪيد جو پيشو ٿيندو، جڏهن
 ذريعي جيون جا بندن وڌندا ويندا پر نه گهٽبا ۽ نه ٿيندا. سو اي ابتدا، هيءُ گُٺ گرهڻ
 ڪر ۽ روزنامو ڇاڇ نه ڪيتري قدر عمل ۾ اچن ٿا. اهڙي آدم سان، گڻن جي هڪڪار،
 جيون جي هر ٻهاڙ ۾ پروار ٿي ويندي. گڻن جو سهر ٿي جيون ياترا جو سهر ٿاڀ وجهندو ۽
 منزل جي آخري ٻوڙي تي پهچائيندو. گڻن ۾ ئي گروند گاجي ٿو.

اوڳڻن جو اُجهو ڇڏي، ڳڻن جي اوت ۾ اچڻ، لاشڪ جيون ٻاترا ۾ وڏو واڌارو آهي
 ٻيو اي بنڊا، اهو نه پلجڻ آخري منزل اچڻا دور آهي. سلاچڻ ۽ سڪرم، سول ۽ سنا
 لڳن ٿا ڪاڇڻن ۽ ڪڪرم جي پيمت ۾. جيستاء اهو پيد قائم آهي تيستاء اُهم پاڻو جو جياڻو
 به قائم آهي، حالانڪ سوکيم صورت ۾. اڃا نه اهو پيد به مٽائي، ڳڻن ۾ خود بخود سمائجي
 وڃڻو آهي. جڏهين ڳطان خود ڳڻن ۾ سمائجي وڃي ٿو، تڏهين کيس ڳڻن جي اصل ۽ اثر
 جي اُڙجهه ئي ڪانه ٿي رهي. اها پهچ آهي وحدت ۾ وڃو ڏيڻ جي، جيون مڪتيءَ
 جي ۽ جوتي جوت جي. انهيءَ استيتيءَ اندر سڀ پيد پاڻو مڙجي وڃن ٿا، چاهي ڳڻ اُوڳڻ
 ۾، نيڪي بديءَ ۾، پاڇ پاپ ۾، آشا لراشا ۾، سچ ڪوڙ ۾، جيڻو آتما ۽ بوم آتما ۾،
 چاهي پرش ۽ پرشور ۾. سڀ برهم آهي جنهن اندر ڪُل جيون ڌارا به ايحد جو برهم
 ٻسارو آهي. اهو آهي جيون پاڻا جي آخري منزل جو آخري ڏاڪو، لاحد جو لکهم. جي
 ٽپيا سي ٽڙيا، جي پار پهتا سي پر ٽپيا، جي لنگهي ويا سي لاهوئي ٿيا.

اي ٻڌا، لاهواري آهي آهڙي من جي، من جي مطلبن، مشائن ۽ مرادن جي.
انهيءَ آهڙيءَ ۾ من رڳو جي ٿو، رنگ جي ٿو ۽ رڳو ٿو. آهڙي چاڙهه نه ڇوٽ ڇڏين.
آهڙي آهي اڀاسا ۽ آڙاڻا. آڙاڻا جي آڱ ۾ اڀاسا جو هون لڳاءِ نه ڳيان جي لالت
ڪري، اونداهه اڏپ ڪري ۽ پرڪاش پکيڙي. اهو آهي مها يگي، جنهن لاءِ سڪ، شرذا
۽ صدق جو سمر ڪوي. هتان ٿوڙي هٿ جرڙو. وڪ وڌاءِ نه سفر شروع ٿئي. هتان جي
هٿ پڇاڙ پوري ڪري، هتان جو نه آواز اٿاء. اهو آدي ۽ اُنادي آواز اُڪر مان اچي ٿو،
جتان ٻرين ٻانڌ پڙن لاءِ پيو پڪاري. جي من جي مڃانگ ٿي چڙهي، ٻڌي جي اُڀل
سان ۽ آتما جي اشارن تي، اهو آواز اُٿائين ٿا، تن کي ستگور جو سهارو آهي ۽ مٿان مالڪ
جي مهر آهي. هو سهڻائيءَ ۽ سلامتيءَ سان، ست تي سهڻيءَ سان سڄي ٿي سمون ٿا.

آندڻ، سولائيءَ سان سُري پُوري سگهجن ۽ ايترو جي اوڏو اچس. [اهدگار جي مٿان ئي وڌاڪ وڇاڙ آڃا پئي پائي پر نه اچڻ آهن.]

(۹) **نشڪام ڪرم:** نشڪام ڪرم جو وسارُ اڳي ئي اچي چڪو آهي ۽ اڳتي اڃا پئي پائي پر نه اچڻو آهي. مختصر نموني، هڪ لهر چوڻ کائي آهي نه جهستاءُ جيءَ پر جان آهي تهستاءُ منهن ڪرم کان آهر ۽ واندو ئي نه ٿو سگهي. پر ڪرم، نشڪام ٽڙهن ليڪا جڏهن سڌو مطابق، ذاتي سياہ سان، پرماتما، سُڪرت ۽ فرض آڏائيءَ جي لٽاڻ کان، اباهيا ويندا، بنا ڪنهن مطلب جي ۽ بنا ڪنهن موت جي مراد کان. سڀ سوارت ۽ سڪرم سائينءَ سانگي، ايترو اوت. جڏهن ڪرم فرضي ڪار، سمجهي ڪڍن ٿا ۽ ٻين جي پلي ڪار ڪڍن ٿا، جتي نه چست اٽڪيل آهي ۽ نه مطلب رکيل آهي، نه ٻرو آهي ڪرم اُڪرم آهن ڇو نه ڪارڻ، ڪرم ۽ ڪرڻا جو پيدائيل آهي. اهڙن ڪرمين سان ڪورم جو ٽائون لاڳو ڪرڻ آهي. ڪرم جو ليڪر لڪڻ ئي بند ٿي چڪو آهي. جڏهن لهر ليڪو مٽجي چڪو ٿئي ٿو تڏهن مڪتي ماڻهي ٿي. سوار ٿي ڪرم بند ٿي پر بدن ٿا ۽ نشڪام ڪرم آڏوڻ مان آزادي ٿا پرين ٿا. سوار ٿي ڪرمين کي جهون بخشي ٿو.

(۱۰) **حد اندر رهڻ:** حد ڇا آهي؟ شرم، حياءُ، مرم ۽ مراد آهي. گهڻ ۾ نه وج، چاهي هن ٻي چاهي هُن ٻي. اِي ابتدا، ماڏير سطح آهي پُوري انداز ۽ معيار ۾ رهڻ، نه نه وري ٽپدن جي ٻيڪڙ ۾ رُسانس ٻو ۽ ٽن ڪٽن جا ٽڪر کائيدان ٻيو. نه چڪر آس گهڻو نه چست گهڻي، نه ٽپ نه اوهاڳر، نه بُڪ نه ٻءِ، نه اُس نه چاڙو، نه سروي نه ڪرمي ۽ نه ٻڪ نه اوڳڙ. نه مير مغارو ٿي ۽ نه سرور سُڪاءُ. انهيءَ نٺ ٺگاه ڪان، صاحبن خصوصاً، ”الب آهار“ ۽ ”الب ٻڌرا“ جي زوردار هدايت ٿي آهي. اچڻ ڪين سيمان لاءِ حد هي ليڪ لڳائي هئي؟ لهر ليڪو لٽڻ معيل مصيبت هي ماڻي موڪلائڻ. حد اورانگهڻ نقصانڪار آهي، صحت لاءِ عزت آورو لاءِ مان مرجاتا لاءِ، پاڻ لاءِ، ڪتب لاءِ، سماج لاءِ ۽ آخرين ٻينهي جيون پٺا لاءِ. هيءَ ڏيهه ٿر نارائڻي آهي. اها ساله ۽ سگهي هرندي نه آندريان اوزار نه آسانيءَ سان عمل ۾ اچي سگهندا. انهيءَ ڪري، حد اندر رهڻ کانسواءِ، اهو نه ضروري آهي نه سرور جي سبيل سان ڪڍوڪڍ، آندري جي آنتيءَ ۽ آڌار جو نه اوڻو رکجي نه مختلف شڪتن جو وڪاس اٿورو يا اڏورو نه رهجي وڃي ٿر پُوري معسد ۾ هجي. آٽڪ آٽي آسان آهي بشرطڪ سرور سگهو رهي، دل ۽ دماغ حد اندر پوري لڪائي ٿي هجن، من مڙي مان ٿي اچي، ٻڏي اٻڙان ٿي، هر دو ڪوئل ۽ نول رهي، روبرڪ جا واک ۽ واپڻائون سئينءَ راه ٿي هلائين. مطلب نه ماڏير سطح ٿي ٿي سرورڪ، مانسڪ، اڌانڪ ۽ آٽڪ آٽي ممڪن آهي. گهڻ جو گهڻو چڪاڇور ڪندو.

هيءُ آهي ڳڻن، ساڇڻن ۽ رڙحائي رهن جي باقوت ياداشت، ”دسي ڳڻ مالها.“
 اي ابتدا، انهيءَ مالها سان سدا جاپ ٿاپ، پاٺ پڙجا، سار سهرن ۽ ڌيان ڌارنا ڪر نه
 من، من جي آڇ ۽ بڪه مڙهي، ترشدا ٽڙجيئي، سنسار ساگر ۾ مڙهن هڻي ڪري ترين ۽ جيون
 پاترا ۾ سهنجائيءَ ۽ سولائيءَ سان اڳتي وڌائين. ٻاهرين تسبيح ٽڙهين تار لنگهائيندي
 جڏهين اندر جي ٿال سان مليل هجي ته ته اهو به هڪ پاڪند جو پيشو ٿيندو، جنهن
 ذريعي جيون جا بدن وڌندا ويندا پر نه گهٽبا ۽ نه ٿيندا. سواي ابتدا، هيءُ ڳڻ ڪر هڪ
 ڪر ۽ روزنامو ڇاچ نه ڪيتري قدر عمل ۾ اچن ٿا. اهڙي آدم سان، ڳڻن جي هڪڪار،
 جيون جي هر بهاوءَ ۾ پروا ٿي ويندي. ڳڻن جو سهر ٿي جيون پاترا جو سهر ٿاب وجهندو ۽
 منزل جي آخري ٻوڙي تي پهچائيندو. ڳڻن ۾ ئي ڪروند گاجي ٿو.

اوڳڻن جو اجهو ڇڏي، ڳڻن جي اوت ۾ اچڻ، لاشڪ جيون پاترا ۾ وڏو واڌارو آهي
 پر اي ابتدا، اهو نه ڀلج آخري منزل اچا دور آهي. ساڇڻ ۽ سڪرم، سول ۽ سنا
 لکڻ ٿا ڪاڇڻن ۽ ڪڪرم جي پيمت ۾. جيستاءِ اهو پيد قائم آهي تيستاءِ اهم پاڻو جو جياپو
 به قائم آهي، حالانڪ سوڪرم صورت ۾. اچا ته اهو پيد به مٽائي، ڳڻن ۾ خود بخود سمائجي
 وڃڻو آهي. جڏهين ڳڻان خود ڳڻن ۾ سمائجي وڃي ٿو، تڏهين کيس ڳڻن جي اصل ۽ اثر
 جي اوجھ ٿي ڪانه ٿي رهي. اها پهچ آهي وحدت ۾ وجودي جي، جيون مڪتيءَ
 جي ۽ جوتي جوت جي. انهيءَ استييءَ اندر سڀ پيد پاڻو مڙجي وڃن ٿا، چاهي ڳڻ اڻڳڻ
 ۾، نيڪي بدئيءَ ۾، ٻچ ٻاپ ۾، آشا لاشا ۾، سچ ڪوڙ ۾، جيو آتما ۽ پرم آتما ۾ نه
 چاهي پرش ۽ پرشور ۾. سڀ اهرم آهي جنهن اندر ڪُل جيون ڌارا به بيحد جو ٻوڙ
 ٻسارو آهي. اهو آهي جيون پاترا جي آخري منزل جو آخري ڏاڪو، لحد جو ليکھ. ڇو
 ٽپيا سي ٽڙيا، جي پار پهتا سي پر ٽيا، جي لنگهي ويا سي لاهولي ٽيا.

اي ابتدا، لاهولي آهي آهولي من جي، من جي مطلب، مشائن ۽ ميران جي.
 انهيءَ آهوليءَ ۾ من رڳڙ جي ٿو، رنگ جي ٿو ۽ رچي ٿو. آهولي ڇاڙهه نه چوت چڙهين.
 آهولي آهي اڀاسا ۽ آراڌنا. آراڌنا جي آڳ ۾ اڀاسا جو هون لکاءِ نه گيان جي ات
 نڪري، اوندھ اڻوڻ ڪري ۽ پرڪاش پکيڙي. اهو آهي مها يڪي، جنهن لاءِ سڪ، شڌا
 ۽ صدق جو سهر ڪجي. هتان ٿوڙي هٿ جوڙ. وڪ وڌاءِ نه سفر شروع ٿئي. هتان جي
 هڪ ٻيڙ پوري ڪري، هتان جو به نه آواز اٿاء. اهو آدي ۽ اناڊي آواز اکر مان اچي ٿو،
 جتان ٻين پانڊيٽن لاءِ پيو پڪاري. جي من جي مچانگ ٿي ڇڙهي، ٻڏي جي ابل
 سان ۽ آتما جي اشارن تي، اهو آواز اٿائين ٿا، تن کي ستگور جو سنارو آدي ۽ مٿان مالڪ
 جي مهر آهي. هو سهنجائيءَ ۽ سلامتيءَ سان، ست تي سهرين سان سيج ٿي سمهن ٿا.

(۸) حليمائي. ھيٺن کي سندن پيوسي ۽ ايگسي حليم کري ڇڏي ٿي پر اوچتي مڃوري يا مصيبت، حاڪمن کي به حال نه حليم بڻائي ڇڏي. پر اها حليمائي، مطلبِي يونگي آهي، نيجبائي ۽ ناڪ آهي. حالتون بدلايون يا مطالب سڌ ٿيو نه اهنڪار جو هيلنائين ڊيل ۽ ڇڏيل هو، سو وري ايڙڪو کائي، پر بل ٿيندو. اها حليمائي ڳاڙهي پر ڪونه ايندي. ڳاڙهي پر حليمائي اها ايندي جا سپاءِ پر سمايل هجي. سڄي حليمائي نه سڳي سگهبي آهي ۽ نه بڻائي سگهبي آهي پر پاڻهي پاڻمرادو پيدا ٿيندي آهي. آبي جي جياپي پر، حليمائي حاصل نه ٿيندي. آبي جي آنت پر ٿي آهي سپاويڪ حليمائيءَ جي شروعات، چاهي هو هيٺو دجي يا حاڪم هجي. اهڙي حليمائي، نيجبائيءَ يا ڪانفرنس جو نماءُ نه آهي پر بيحد بهادريءَ جي برقرار آهي. بل جو ڏيکاءُ نه پسون به ڪندا آهن پر انسان اهو جو بل هوندي به بل جو ناجائز فائدو نه وٺي. بل هوندي به ٺهڻ وارو ورڻا ڪري، نماڻائيءَ سان، نوڙت سان ۽ نهڻائيءَ سان. صاحب انهيءَ حليمائيءَ بابت سکيا ڏين ٿا ته اي ابتدا، آڀو مٽاءِ، ۽ غريبي ويس ڪر. نه تون خاص چڱو آهين ۽ نه وري ڪو پيا خاص اها آهن. سو داسن جو داس ٿي، ۽ هڙني جي پيرن جي خاڪ ٿي. جيڪو هڙيو سر جڙيو. پاڻ کي ڪنهن کان به مٿي نه سمجهه. اهائي زبان ڪت تي وهاري نه اهائي پٽ تي. سو سدا شپ وڃن ٻول، منڊو ڳالهه ۽ نه ڪنهن کي ڏمراءِ نه ڏڪراءِ، نه اڏجي پوندين ۽ سڀ ڪڇ پايءِ پوندد. سڀ پر پار پهر نظر ايندءِ، پهرين پاڻ پر ۽ پوءِ ٻين پر به. پوءِ ڪير مندو ڪير مڇارو؟

اي ابتدا، ڏس نه جڏهين قل نڪري ٿڏهين وڻ جي ٺاري پاڻمرادو هيٺ جهڪي پئي. پاڻيءَ جي وهڪ به، وهي هميشه هيٺائين ڏانهن. ساهميءَ جو ٻڙ جيئن ڳورو ٿيڻ هيٺ وڌيڪ ٺهي. سڪڙي ڪبي گهڙو اڀامي پر پير بل ٿانءِ رهي مات پر. نه ڏڏي نه ڏوڏي. ٽنهن ڪري، تون به لوڪ نانا ٺاهه، نوڙت سان، نهڻائيءَ سان، نماڻائيءَ سان ۽ امر تا سان، ذاتي سپاءِ سان ۽ نه ڊيڪا ڊيڪيءَ جي دولاپ سان، اها اڻڻي جيون باٿرا جي اوچي بدوي. خاڪ به پيرن جي ٺري هيٺان ئي لتاڙجي پر انهيءَ ئي ٺچ خاڪ مان جڙن ٿا مندر مڙهيون، مسجدون هٿام، مڪراب مقبرا، محل ماڙيون. اهائي پيرن جي خاڪ، مٽي ٻڄاڻا مٿان پئي ٿي دفنائي، چاهي ٿر ت ٿي چاهي سماڏيءَ ٿي. لوهار لڪڙي جلائي ٿر پير آنت پر لڪڙي کيس جلائي پير ڪري ٿي. ڪپار به مٽيءَ کي مٽي ۽ مروڙي ٿر پر آخر اهائي کيس هيٺ لپٽائي ٿي. اهنڪار جيڏو اوچو ٿيڏي سندس گراوت. جڏهين جڙ پدارت، مت مات، متر ملاقاتي نه پنهنجا آهن ۽ نه پاڻ سان سات هلندا نه پوءِ بانور جا ٿي ڪجي ۽ غرور جا جو ڪجي؟ غروري مٿان مٿان ڪيرائيندي ته حليمائي هاڪو ڪري مٽي ڇاڙهيڻدي. اهنٽا ۽ آڪڙ آڏو ايندي نه نٿرت ۽ امر تا اوري آئيندي. دلبر جو در سنهي سڄيءَ جي سوراخ جيڏو آهي. ٽنهن ڪري سڀت مان نه سٽج. سنهور ۽ سرڪير ٿي ۽ نه سوراخ

ٻڌو ڇاڻي اڳاڻي جي لڪايل يا مصمت مٽي يا نه مٽجي. پاڳ هوندس نه ٻار ليدس ۽
 هي نه نه نه ٿيندي لاء سوت اڃا. دان ڪر ٿي، من ۽ ڏن حر. سمهتي ۽ سربهر اُڀر
 اڀڙو اڀر نه دان درگاهه ۾ قبول ٿئي. هوند مان نه هرڪو دان ڏئي سگهي ٿو. دان
 اهر حر اڳ هوند ۾ نه ٿندي وراهي ڪانهي. هر ڏن ٿو سو سڀ ڏاڻو حر ڏنل اٿئي.
 جنهن کي ڏن ٿو، ٿيون ۾ نه ڏاڻو آهي نه ٿو ۾ نه ڏاڻو. جنهن ڪري، هيڪي ڏن ٿو
 سو ٻڌاڻ کي ٿو ڏن. ڪنهن ٿي ٿڌو ٿورو نه آهي. دان ڪر دل ڪرلي. گهر ڪاٺو ۽ هي
 گهرج يا طلب ڇي ٿاڻا ڪر لڪو سان ۽ حود ٻڌندي ٿي گهرج واريءَ ٿاڻيءَ ۾. ها جنهن
 هي لاء ضرورت آهي سا اڳاڻي جي به هوندي. ٻڌندي ۽ اڳي هي اهدح يا ارام حود
 اندازو ساڻيءَ ماڻ سان ڪر. دان فرض طور ڏيڻ به سٺو ٿو آهي سڌو. دان اهر جنهن ۾
 موت جي مراد ٿي يا طلب ڇي، مڙي نه هجي. دان اهر هر ٻڌندي ڪڙل هردي هجي
 ٻڌندي لڪري. دان اهر هر ٻڌندي مصمت، مردوري ۽ ٻگهر جي ٻڌندي مان ٻڌندا
 ٿيل هجي، حق حلال جو هجي. ڪڙو هي ڪماڻيءَ مان ڏنل ڪمپشن ٿاڻ نه ٿو ٿئي. دان
 اهر جنهن ۾ ٻار هر ٿي، مڙي به ٿي ڏنل. دان ڪر ادارا ۽ فراخديءَ سان، جنهن ۾
 اڳاڻي حر شان رهندي آهي ۽ ڪلا نه نه لڪري حر ڪنڌ عيت ڪر ٿو ٻوس. اهڙو دان جهڙو
 ڏنل جهڙو نه ڏنل. دان ڏي ڪم ۽ ڏي نه ٻڌار. ڏونڪر نه ڇڄا ٻر هي ڇڄاڻو نه اٿئي
 نه واليءَ حر واهه جنهن حر ڏنل اٿئي ۽ حر ڏنڊ ۽ ونڊڙ ٻنهي ۾ وڃي رهيو آهي. ٻڌ
 رک نه ٻڌائي ڪي نه اوس ٻار ٿيندو ڇاڻي چاهين نه چاهس. ڏنل ٻڌو آهي.

(۷) ڪما: ڪما به هڪ لهڙي حر دان آهي. ٻئي هي گهرج ٻڌو ڪرڻ آهي
 دان نه ٻئي جي خطا معاف ڪرڻ آهي ڪما. انهن ۾ آيو نه ڪما وٺي. وٺو نه ڪما آئي.
 ڪما آئي نه عصر ڪر. وٺو، وٺو ڏاڻي ڏي ڪما، ڪير ڪند ڪندي. دان والڪر، ڪما نه
 ٻاڻ ٿي ٻڌائي آهي ۽ ٻئي ٿي احسان ڪونه آهي. ڪما من مان ڪروڙ ۽ اهر ڪي ٺيڪالي
 ڏئي ٿي. من شانس، اڏول ۽ اچمت رهي ٿو. خطا کان ٺٽ ڪاوند خالي آهي. انسان نه
 ٽپ ٽپ ٿي ۽ ٻل ٻل ٻر ٻڌو خطا ٿو ڪري. اڳ ٻڌا، اڻ ٻڌا، اڻ ٻڌا ٻنهي خطائن ۽ خامس حر
 ڪيئن ٿورو ٻڌو لڳائي سگهندن، حڏهن توکي خود خطا ٿي ۽ خامس جي ٻڌا سمورين
 مڪمل حقيقتن ۽ حالتن جي ٻڌو انهن ڪونه آهي؟ ٻڌو ٻڌندي خطا ۽ خامس جي
 توکي ٻڌو ٻڌا آهي ٿي جي ٻڌو ٻڌار ڪر ۽ ٻڌا ڪر نه آندو اڻ ٻڌا ٻڌي. توکي
 حود ڪما حري وڏي درڪار آهي. ڪما ڪندي، ڪما ٻڌندي. ڪڏر ٿي وٺو نه
 سٽو ۽ سهڻڪتيءَ جا ملا آهن من مان ڪما حر ڏنل لڪري. ڪما ڪر نه اڻ ٻڌا
 نه خطا ڪندڙ جي حود ۾ نه ٿلڻاڪ ٿيرو آهي. ڪما آهي سڪ جي سرعت جا ڏيندي
 يا وٺندي هر ڏو ٻڌائي ٿي ۽ ٺٽ ٺاري ٿي. ڪما ڏکيءَ دل لاء ڏنداڻي آهي.

(۵) جيئو ڏيا: پري ۽ ديا چٽڪ نه ڄاڙئون ۽ گڏيل سياهي پيئڻ آهن. جا دل پري سان پري پري هوندي، سا ديا کان خالي نه هوندي. جڏهن دل ۾ درد جو دونهون ئي نه ٿڪندو هوندو سا بهي جو درد ڪٿان سڃاڻندي ۽ ديا ڪيئن ڪندي؟ اهو ٿو ٿئي ۽ بيميا سي انسان پسون کان نه پري آهي، دشت ۽ راکش مثل آهي. پگس روداس صاحب فرمائين ٿا:

سو ڪس جانيءَ - پيڙ پرائي
جا ڪي ٿو ٿي - درد نه پائي؟
واڳ سڙهي، پگس
روداس، شيد (۱)

صاحب سڪيا ٿين ٿا ته اي بنداءِ هر ساهواري جيءَ کي ديا جي ضرورت آهي، چاهي جيئو، چاهي پسون، چاهي پکي، چاهي مڇي. چيترو جيءَ نڍو ٿيڻو ديا جو وڌيڪ حقدار. جي پريان ته وڌيڪ ڪهل ۽ قياس جو ڪاٺل. جيئن مڇي آواز ڄڻ مان اڏاءِ رسي ٿو ٿيئن جانور کي نه. جيئن مڇي ماءُ پيارو آهي ٿيئن پسون کي به. جيئن مڇي ديا ۽ دعا ملندي، مشڪرائيندو آهي ٿيئن پريان جيءَ نه. اي بنداءِ، جي خود توکي ديا جي درڪار آهي ته توکي جيءَ هٿيا ڪرڻ چڱائي، چاهي شڪار جي لحاظ کان، چاهي واه جي چشمي کان يا چاهي من جي وندر کان؟ جيءَ هٿيا ٿون پاڻ ڪرڻ يا ٻين کان ڪرائين، ٿيندي جيءَ رابداري ٻيئي حالتن ۾ ساڳي آهي. جي ٿون پاڻ جيءَ هٿيا ٿو ڪرڻ يا ڪرائين، ته توکي پاڻ رحم ڪيئن ٻئي ٿو ٿي؟ سڀ جان وارا جيءَ ٿو ٿي، پکي ۽ پسون، سڀ ٿڌي ۽ جا اباڻ آهن، تنهن ڪري پاڻ ۾ هڪ ذات جا ڀائر ۽ پيئڻ آهن. سڀني ۾ ساڳي جيون ڌارا ٿي وڃي. اسين سڀ ساڳئي مالڪ جون ۽ ٿو ٿون آهيون، چاهي انسان ٿو ٿي گگدام. اي بنداءِ، گگدام تي ڪهل ڪر ۽ ترس ڪاڻ ته گهرج وقت ٿو ٿي نه رحم ۽ ديا جو اڌڪاري ٻڌين. جي پوکيندين ٿي ڪونه ته لڏين وري ڇا؟ ڪنهن کي نه رنج رساءِ ۽ نه ڪنهن کي نه ٻهجهاءِ. ڪنهن سان نه پرائي نه ڪر ۽ ڪنهن جو نه اڙو نه سوچ. سڀ سان مڻو ڳالههءَ. سڀ جو ڀاو ڪر، پري جو نه ڀاو ڪر. سڀ جو خير نه ٿين پر ٿيندو نه خير. ديا سمجهي ٿو ٿي جو مڻو مٽر آهي ۽ هر ٿو ٿي جو سڄو ۽ سول سياڻو آهي. ديا ڪر نه دعا ڪئين ۽ دلبر جو درد ٿو ٿي.

(۶) دان: محتاج جي محتاجي پوري ڪرڻ آهي دان. دان ڪڇي دلي همدرديءَ سان، دل ڪولي، سک ۽ سرپيا سان ۽ مٺي طرح. اي بنداءِ، جتي دڪه درد ٿين، غم ٿين، اتي همدرد ٿي ٿيڪار، نه فقط واه جي پر دل و جان جي، ٻيا ڪنهن پيد، پاڻ ۽ مطالب جي. ٻين جي خوشيءَ ۽ سک ۾ پنهنجي خوشيءَ ۽ سک ٻاءِ. سڪر ڪماءِ، سخاوت ڪر، سداورف هلاءِ، پنهنجي ذاتي سياڻو کان، جيئن گل خوشبوءِ ٿي ٿي، وڻ ۽ ٿو ٿي ٿو ۽ سورج روشني ٿي ٿي، سڀني کي ساڳي، ٻيا ڪنهن جي عيب ۽ اعمال وڃارڻ جي

(۵) جيئو ڏيا: برابر ۽ ڏيا جڙڪ ۽ جاڙئون ۽ گڏيل سياهي پيئو آهن. جا دل برابر سان پڙ پڙ هوندي، سا ڏيا کان خالي نه هوندي. جنهن دل ۾ درد جو دونهون ئي نه ٿڪندو هوندو سا بهي جو درد ڪٿان سڃاڻندي ۽ ڏيا ڪيئن ڪندي؟ اهو ورتو ئي ۽ بيقياسي انسان پسونءَ کان نه پري آهي، دشت ۽ راکش مثل آهي. پڳت روداس صاحب فرمائين ٿا:

سو ڪٿه ڄاڻي - پڙ پڙ پڙي
جا ڪي اندر - درد نه پائي؟
راڳه سوهي، پڳت
روداس، شبد (۱)

صاحب سڪيا ڏهن ٿا ته اي ابتدا، هر ساهواري جيئو ڪي ڏيا جي ضرورت آهي، چاهي جيئ، چاهي پسون، چاهي پکي، چاهي مندش. جيترو جيئو نڍو ٿيٿرو ڏيا جو وڌيڪ حقدار. جي بيزان ته وڌيڪ ڪهل ۽ قياس جو ڪاٺ. جيئن مندش ڪي آزار جڙ مان ايندڙ رسي ٿو ٿيئن جانور ڪي نه. جيئن مندش ڪي ساهه پيارو آهي تيئن پسونءَ ڪي نه. جيئن مندش ڏيا ۽ دعا ملندي، مشڪرائيندو آهي تيئن بيزان جيئو نه. اي ابتدا، جي خرد توکي ڏيا جي درڪار آهي ته توکي جيئو هتيا ڪرڻ جڳائي، چاهي شڪار جي لحاظ کان، چاهي وافت جي چشڪي کان يا چاهي من جي وندر کان؟ جيئو هتيا ٿوڻ پاڻ ڪرڻ يا ٻين کان ڪرائين، ٽنهنجي ج-راڻداري بهي حالتن ۾ ساڳي آهي. جي ٿوڻ پاڻ جيئو هتيا ٿو ڪرڻ يا ڪرائين، ته توکي پاڻ رحم ڪيئن پلي پوندو؟ سڀ جان وارا جيئو ٿوڙي جيئ، پکي ۽ پسون، سڀ ٽڙيءَ جا اباڻ آهن، تنهن ڪري پاڻ ۾ هڪ ذات جا ڀائر ۽ پيٽر آهن. سڀني ۾ ساڳي جيون ڌارا ئي وهي. اسين سڀ ساڳئي مالڪ جون مڙ ٿوڻ آهيون، چاهي انسان ٿوڙي گگدام. اي ابتدا، گگدامن تي ڪهل ڪر ۽ ترس ڪاڻ ته گهرج وقت ٿوڻ نه رحم ۽ ڏيا جو اڌڪاري بڻجين. جي پوکيندين ئي ڪرڻ ته لڳندين وري ڇا ڪنهن ڪي نه نه رنج رساءَ ۽ نه ڪنهن ڪي نه ڏک پهچاء. ڪنهن سان نه اڙائي نه ڪر ۽ ڪنهن جو نه اڙو نه سوچ. سڀ سان منڊو ڳالهه. سڀ جو پاو ڪر، پري جو نه پاو ڪر. سڀ جو خير نه ڪنهن ۾ ٽنهنجو نه خير. ڏيا سڀني ڌرمن جو مڙ منتر آهي ۽ هر هردي جو سچو ۽ سرل سياڻو آهي. ڏيا ڪر نه دعا ڪئين ۽ دلبر جو درد دل اندر لهين.

(۶) دان: محتاج جي محتاجي پوري ڪرڻ آهي دان. دان ڪجي دلي همدرديءَ سان، دل ڪولي، سک ۽ سرييا سان ۽ مذهبي طرح. اي ابتدا، جتي دڪه درد ٿين، غم ٿين، اتي همدرد پڙ پڙ نه فقط وات جي پر دل و جان جي، بنا ڪنهن پيد، پاؤ ۽ مطلب جي. ٻين جي خوشيءَ ۽ سک ۾ پنهنجي خوشي ۽ سک پاء. سڪرت ڪماء، سخاوت ڪر، سداورث هلاء، پنهنجي ذاتي سپاءَ کان، جيئن گل خوشبوءِ ٿئي ٿو، وڻ ڇانو ٿئي ٿو ۽ سورج روشني ٿئي ٿو، سڀني کي ساڳي، بنا ڪنهن جي عيب ۽ اعمال وڃاڻ جي

رهي اُره. ڏٺي ۽ ڏٺين جو دُور ٿيڻ ۽ ٿيڻ جو وڏو ٿيڻ نه سر درشتيءَ جو پرڳڻو ٿيڻ. سر درشتي آلهه جي جوم جي هٿڪ آهي جا ٻڌيءَ کي ڪڍي، من روشن ڪري ٿي. نه رهي پاڻا ۽ نه رهي پيد پاءُ، پنهنجي پراڻي جو اُڄ امج هر، ڏک سک جو، اري پاي جو، دوست دشمن جو، ساراه تندا جو يا سون پتيءَ جو. ٿيڻ ناهي نه من آخرو واٽڙ، وسڙڙل ۽ ويڪاڙو ٿي ٻيو آهي جو صاف طاھري ٿاوان هي سمهڻ جي نه ساڄھ ڪانه رهي اٿس. پيد سڃاڻي سڀ ٿو پر انهن ۾ اٽڪهي ڪونه ٿو. اهو اٽڪهي ٿي ڪاميا جو ڪارڻ ۽ من جو ٻڌن جو. [سر درشتيءَ هي وشي ٿي وڌيڪ وسار آيا ٻئي ڀاڱي ۾ به اڀدو.]

(۴) شڪر ۽ سنٽوش: جتي ٿيما ۽ ٿرشنا هوندي، اتي شڪر ۽ سنٽوش رهي ڪونه سگهندا. باقي جتي سر پاڻا هي زمين هجي، سر درشتيءَ جو رخ چڱو هجي، سڄي جي اُس ۽ ٻيهر جو پاڻي هجي، نه باغ ۾ مورو ٻڌا ٿيندو شڪر، سنٽوش، سک، صبر ۽ صدق جو. اهي آهن اُسر ٿل. جا رب جي رضا ٿيڻ ۾ راضو. جو پڪوان جو پاڻو سولي پلو. جا ايشور جي لڳا ۽ آکيا سا سڀ سڀ ۽ اکين ٿي. اها رضا، پاڻو، لڳا ۽ آکيا، لاچار ۽ لاعراضي يا لاعتماريءَ سان نه قبول ڪرڻي آهي پر آچاريءَ ۽ ايمانداريءَ ۽ اعتقاد سان سهڪار ڪرڻي آهي. اهل رضا بڻجڻ آهي. صاحب سڪا ڏين ٿا نه اي ٻڌا، جتي رام رکي اتي ره، جتي موڪلي اتي وڃ ۽ جيڪي ڏيئي سو وڃ، جيڪي وٺي سو وٺي. اهو ٿي ۽ اهو ٿي، خوشيءَ سان ۽ بنا همڪ يا دٻر جي. اهي به انهيءَ جو، ڏيئي به اهو ٿو ۽ مرائي وٺي به اهو ٿو. انهيءَ پاڻ سان زندگي گهار ۽ وهنوار ڪر نه ٿيندي لاءِ سسار چڱي صورت ٿي ٻڌائي ويندي. جي دنيا جو راج ملي نه به مالڪ هي ٻه ۽ جي ڦرجي وڃي نه به قادر جي قدرت. نه اُمريءَ ۾ آڪڙ نه نه ٺهريءَ ۾ ٺڪو. هو حاله هوم هي ۽ هر هنڌ هاديءَ جو. ٻئي جي ماڙي ڏسي پنهنجي جهوڙي نه ٻاهه. ٻيڙاڻو ٻيلاھ ڏسي، پنهنجي مڪيڻي مانيءَ ۽ ڙڪي ۽ روٽيءَ کان آڻ نه ڪر. من نه پٽڪاء. ڪنهن کي ڪاڻ نه ڪڍ. روٽي رازق ٿي آهي. ٻيو من جي غرض جو ڪڍجي ۽ ٿيندي خوشامند جو ڪهي؟ شانتيءَ ۽ سسروش جي رھڻي درگاهه ۾ قبول پتي ٿي. پلو مچسدين نه پلو ٿيندو، اُج نه سڀان. ڏاڍو ٺڳي ٿي نه پر اٽڏو ڪونه ٿيندو. پاڻي سس ڪري ٻوڙي سان، ڪرمن جو لڪر چڪڙو ٿي ٿو. صدق ۽ صبر سچن درويشن ۽ درشن جا آڻيڻ ٿيندا آهن. هُو آهن سائنس ۾ سمايل پر سائنس وچان اهو راز سس ڪونه. ڏاڍو جي ڏو ٿي دعا ڏهرن نه قناعت نه ڪن. پڪوان جي پاڻي جو وڌيڪ وسار ٻئي ڀاڱي ۾ به آچر آهي. حال ٻي احوال، ڳرڙو آرمڻ ڏيڻ جن جو هن وشي سان لاڳاپو رکندڙ وڃن، هٿ ٻيڻ ڪهي اُره:

آکيا ٺهري مينڀي لاڳتھ - ڪٽو ٺهاريو پاڻو
جي اُڙن ڏيھ. ٺهي اُھ ٺهريسيءَ - اُن نه ڪهڙو ڌاڙو.
واڳ ٺوڙي، مهلا
ٻهوان، شبد (۵)

ٿئي ۽ منو مندار مھجرب ٿئي ۽

سري گرو گرنٿ صاحب جي سکيا مطابق ، گھڻن ، اخلاقن ۽ روحاني سؤالن جي وچور هيٺ ٿي ٿئي . هيءَ وچور گرنٿ صاحب ۾ ڪا هڪ هنڌ يا نمبر وار نه ٿيل آهي پر سڄي مهاراج مان ڪي خاص آلهه موٽي ميٽي ، هن باداشت ۾ ڳڙها ويا آهن . ٿي سگهي ٿو ته ٻيو ليکڪ ، هن باداشت جي وچ ۾ ، ٻاڪل علھدي ۽ وڌيڪ عمدي ۽ ڪارائتي نموني ۾ ٺاهي ها پر پنهنجي ناقص سمجهه ۽ تجربي مطابق اها ٺاهي اٿس جا اميد نه پائڪن ڪي پسند پوندي ۽ هن علم کي ذرا علمي جامو به نصيب ٿيندو .

(۱) سچ سچاڻ ۽ سچ ۾ سمائجي وڃ ۽ سچ آهي پرمانا . جو سچ ٿي هليدو سوني پرمانا کي پائيندو . سچ ئي هلي معنيٰ سچ جي ڪاملا ، سچ جو ويچار ، سچي نيت سچي ڪهڻي ۽ سچي رهڻي ، جنهن ۾ ڪوڙ ڪهڻ ، يا سڪڙي سياڻپ جي رٿي ۽ مائر به ملاوت نه هجي . سچ نه ايندو نچ ، تلوار جي ٿار ٿي پر نوري نظر ۾ . سچ ئي هل سچ ڪانه نه سرير پوار ٿئي ، من شد ٿئي ۽ سچ ۾ سمائجي وڃي . سچ جي سڳند سمائجي ساري سنسار ۾ نه نه ساراهه نڪري پر سچ برڪت ٿي پر پا ٿئي . سچ پر پا ٿيو نه آهي نه ڪوڙ ڪهڻ جو قلعو ڪريو نه آهي . سچ ئي وڌيڪ وستار اڃا به اڳتي ايندو پر هتي گورو نانڪ ديو جن جو هڪ امراڪ وچن ٿي ٿو جو ڪنهن مسلمان ماريءَ يا مٽي کي چيل آهي ، جنهن ۾ به سچ کي پهرين پوڙي ٺهرائي وٺي آهي :

پهلا سچ حلال دءُ - ٽيجا خير خدءِ
چوٿي نيت راس من - پنھنجي صفت نساء

(۲) پريم : پريم به پرمانا آهي . سچ ۽ پريم هڪ ٻئي جي ورتو ۾ نه آهن پر ساڳئي سڪي جا به پاسا آهن . سچيار اوس پريمي هوندو ۽ پريمي اوس سچيار هوندو . سچو پريم ڪهڙي بنياد تي به ايندو هجي ، ٻي مڌو پاڻ تي ٻڌل هجي يا عاشق مشغولي مظاهرو هجي ، پر هوندو ٻڪر شد ، پورن ، پورن ۽ وشيش . ترشنا ۽ خود مطلبيءَ کي به پنهنجي ۽ پراڻي جي پيد کي ، جن پريم ۾ ڪانه ڇڪه ڪانه آهي . پريمي پرمانا کي پرڪرنيءَ جي هر وستوءَ ۾ ڏسي ٿو ، تنهن ڪري هو هر وستوءَ کي ، پرمانا جي بيش سمجهي ، پيار ڪري ٿو ۽ پائين ٿو ، بنا ڪنهن به پيد ۽ پاڻا جي يا چٽ اٽڪال جي . اهڙي وشيش پريم سان ئي ڪرم ڪٽبا ۽ ڪرم جي ڌارن جي بهج کان پار پيو . اهڙو پريم ئي ڪنهن ماڻهي سگهي ٿو . [پريم ئي وڌيڪ ويچار اڃا به ٿئي ٿو پر به ايندو .]

(۳) سمر درشتي : سچيار پريمي ئي سر درشتيءَ جي اوستا ۾ اٿل ۽ مڪرم

دوشنيء مان ڪڍي، آندونينءَ دوشنيءَ ۾ آڻڻ ۾ من آسٿر ۽ ايڪاگر ٿئي ۾ اُشائتي مڙهي.
اُشائتي مڙي ۾ من حا ڊڪر ۽ ٽن ڄا روڳ پالمرادو سولائيءَ سان سهاري سگهيا. من جو
ڊنڪ ٻڙيو ۾ آندو، ٻاهر ۽ چوڌر طرف پوکاش پوکشت ٿيندو. من کي من سان ساڌ ۾ سڌ
ٿين. من ۾ ئي مالڪ ملندو. پاڻ پڇاڻ. پاڻ پڇاڻ ۾ آنا کي ٻڙم آنا جي پوکيش ۽ پراپتي
ٿئي. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) آنا ڊيڙ پوڄيٿي - ڪورو ڪڍي سهج سڀاءُ سري واڳس، مڪلا

آئي لو آئي دي پوکيش هوء - ٽان گهر هي پوڄا پاء. چوٿان، وار (۱۲)

(۲) مَما مَن سَتَ ڪَاحَ هيءَ - مَن ساڌي سڌ هوء
منهي من سَتَ ڪهيءَ ڪسرا - من سا پلا ۾ ڪوء.
واڳ ڪڙي، ڪسو
صاحب، ساون
اُڪري (۲۲)

اُڪان، اُڏها ۽ اُڏڪڻ جي اُڇهه پتي ۾ اهاڻي ڪان جي پوکاش جي بهران ههاڪ
آهي. اي بنڊا، ٽوڪي اُڇا اها اُڇهه ئي ڪان آئي آهي ۾ ٻوڙ من ڪڇڻ اُڇل ۽ آهرو
ٿيندو؟ جي من اُڇا ميوو ۽ مڇهل آهي ۾ ڪڻن کي ڪڻن ڪرهن ڪندو؟ رهي اُمولڪ
ڪڻ پائي ڪوڻ سگهيا جيسٿاءَ من اُڏڪڻ مان آزاد ٿي، سڄي شند ۾ ۾ سمائي وڌو آهي ۽
ڪڻن جي سمر ٽانسرائ، رُڙهائي راه، حر سفر شروع ٿي ٿامڪن آهي. ڪڻن جي بهاد ٿي
ٿي سڄي پڳتيءَ جي شروعات ٿي سگهي ٿي. ڪورو اُمرڊاس صاحب فرمائين ٿا:

گڻ اُمولڪ پائي ۾ ڄاه. - مَن اومل ساڇي شند سماه
سي وڌ پائي ڪن لار ڏهاڻا - سڌا ڪڻ ڏانا من وسايا. شند (۲)

ٽيهن ڪري، اي بنڊا، پهرين ڏاڪو اهو آهي ۾ اُنن بهنڪا اُڏڪڻ مڪسوس ڪرين،
اُنهن جو اظهار ڪرين ۽ پڇاءَ ۽ پراشچ ڪرين، ٻار ۽ پراوٽا ڪرين ۾ ٽيهنڊو ٿيٿاو ٿئي.
اُڏڪڻ کي اُجهو ۾ ڏي پُر اُڳهاڙو ڪرين ۾ من لوڪ لڄا هي لڪي ۾، شرم جو مسرر ۽
هبا ٻڙن. اهو شرم ئي پڇاءَ ۽ پراشچ هو پنداشي بح آهي. سو اُڏڪڻ جي اُڳهاڙ ۾
ٿي ٿوڙائي نظر لروار ٿيندي. ڪورو تبح بهادر صاحب فرمائين ٿا:

ڪها ڪههءَ مڇ آئي ڪري - جهه پڌ جنر ڪسرا - واڳ سارنگ، مڪلا
ڪهه ٽانڪ سب اُڏڪڻ مَن مڇ - واڳس ليهر سرائيهو. ٽوان، شند (۴)

اُڏڪڻ کي جا زنجير آهن. اهي ٿوڙ ۾ هليڪو ٿي وڌ وڌائي سگهن. ڪڻ ڪڏ ڪر،
ڪڻ ٿي ڪڻ ۾ سمائي وڃ ۾ هڙدي ۾ هڙي وسڻي. ڪڻن جي گراڻڪ کي ٿي ڪڻن جو قدر
ٿيندو. ڪور ڪر، سڪرس ڪر، ٽيڪي ڪر ۾ ٽيهن ڇاڳي، ٻوڙ ٽائي، ڏوڙي ڏوڙ.

ڏنر آهي. هو سمجهائين ٿا ته حقيقت ۾ ساريءَ سرسٽيءَ جو سرجهار هڪ ئي آهي ۽ اهو ئي انسان ذات جو اڀائيندڙ آهي. هر جيو جي اندر ۾، اهوئي ايشور وسي رهيو آهي ۽ سو سڀ جيو هڪ ئي برادريءَ ۾ بدل جا، پاڻ ۾ پاڻ ۾ ڀينر يا ٺاڻي شريڪ آهن.

تنهن ڪري ڌرم بدلائڻ جي ضرورت نه آهي پر ڌرمي سکيا ۽ سندس جي پوريءَ طرح پيروي ڪرڻ جي ضرورت آهي. انسان جي پنهنجي ئي مذهب يا پست جي اخلاقي اصولن تي محڪم رهي، پوري پيروي ڪري، ته هوند ڪُل انسان ذات ۾ ايشور ڏسي ۽ ايشور ۾ انسان ذات. پوءِ هوند مذهبي مخالفتون ۽ مقابلا مورا نه ٿين. پر منس جو من به، قادر جي قدرت جي هڪ عجيب رچنا آهي. قدرت جي قالب مان اهڙو نه قلب ڪڍيو اٿائين جو ڪنهنجي وقت جو نه آهي. انسان جي اکين جي نظر ۽ دماغ جي سمجهه، ٿي اٿي ڪري ڇڏي اٿائين. پر انهيءَ اٿي کي سٺو ڪرڻ ئي جيون پالڻ جي پوري پيروي آهي. هن ڪتاب ۾ اڃا انهيءَ پوريءَ پيرويءَ جي ئي پٽڙ هلي رهي آهي. سري ڪرڻ گرانٽ صاحب جو اخلاق نامو جنهنجا چوند وچن مٿي، معنيٰ سميت ڏنل آهن، سو به يقينن اعليٰ درجي جو آهي ۽ ٻين مڙن مذهب ۽ پستن جي اخلاقي اصولن سان هونو وڌيڪ ملي اچي ٿو. اهي اصول جيتوڻيڪ آهن آڏي پر نه به نت توان آهن. شل انسان اهي گرهڻ ڪري، ايمانداريءَ ۽ انصاف سان عمل ۾ آڻي ته سارو سنسار ئي سر ۾ سمان ٿي پئي. انهيءَ سر ۾ جي ڪنهنجي هر جيو جي من مندر ۾ موجود آهي. جي جيو کڙڪائي نه کڻي پوندو، ڇاڻي هڪ ڇڙ ۽ مندي، جنهن ذريعي دسمي ڏنار ايندو جتي ئي جيون پالڻ جو منزل مقصود ملندو، پڻ ساگر پار ڪيو ۽ جهڙو مڙ جو چڪر ختم ٿيندو. وڏو افسوس اهو آهي ته هڪ من ۾ پر ٻي ۾ رڳو جيان اسين پٽڪون پيا ٻاهر، ساري سنسار ۾.

صاحب سکيا ڏيڻ ٿا ته اي ابتدا، پهرين من صفا ۽ خالي ڪر. من جي مٿل ڌوڻ. اڻڳڻ ۽ اوڻاڻون ڪڍ ته ڳڻن کي اندر ۾ جاءِ ملي. انهن اڻڳڻن جي اڻٽار، پئي ۽ نئين ٻاڻن ۾، ڪاڻي اڳ ۾ ئي اچي چڪي آهي، جهڙوڪ ڪوڙيون ۽ ڪڇي ڪامنائون، ترشائون، ڪار، ڪروڙ، وير، وروڙ، لوپ، لالچ، موهر، آهنڪار، ڏٺي، ڏيند، پياڻي، ٻه اڪياڻي، ڪٽڻا، ڪوٽا وهوار ۽ سڀيٽ، پاپ، اڻڙاڻ، ڀرم، ڪوڙا ڪرم ڪالڊ، ذات پات جا پند، ننڍ وڏائيءَ جا ويڇا، اندرين جا رس، گسنگ، پراڻي پچار، وغيره، وغيره.

ميرو ڪهڙو پهرين ڏوٽو آهي ته پوءِ رنگبو آهي. اُن ۾ پهرين اڻڳڻ کان آزاد ٿي، چنڊ ڇڏاءِ نه سڄو واراڳي ۽ تياڳي بڻجن. ڪيل گناهن جو سڄو پڇڻاءُ ڪر ته سمارڪ ٿي پوئجن. آسا منشا جلاءِ نه آس ۾ نراس ۽ گرهست ۾ ادا ٿي جي بد ٿي پوئجن ۽ اُنهن ۾ اڪ ڏسجن. پنهنجي من مان ڏٺي ڪڍ ته سڀ کي سڄو سمجهندڙن. من کي ٻاهرئين

مُطَّع ۽ اَوَمُطَّع، شَيْبُ لَچُڙ ۽ شَيْبُ ڪِرڻِي.

سماجڪ ريتون ۽ رسمون هر ڪنهن ملڪ، قوم يا جاتيءَ جون نوابتون آهن، بلڪ سماجي ملڪ، قوم يا جاتيءَ جون ريتون ۽ رسمون نه سمجھي ۽ حالتن آهر پيئون بدلهن ۽ بداندازيون رهنديون. ساڳيءَ طرح، هر هڪ مذهب، قوم يا پست کي پارانن جا سڳورا مڪان يا پات پوڄا جا پرهند پنهنا پنهنا آهن، جن جا نمر ۽ نمر نه ٻيا سمجھي، هند ۽ حالتن پتاندي بدلهن. پر بنيادي اخلاق ۽ روحاني راز، انسان ذات لاءِ، آد جڳداد ڪسان ساڳيا آهن ۽ ساڳيا رهندا، جنهن لحاظ کان سڀ قومڪ شاستر به شروعاتي کان سڃا ۽ ساڳيا آهن ۽ لوڙ نائن سڃا ۽ ساڳيا رهندا. ڪوڙ آهي پائڪن ۽ پوتلڪن به.

قومڪ شاسترن جا واک ۽ وچن، ڏر جي ٻاڻي آهي. آئي آهي الله والان، پر اوتارون ۽ اوليائن هي اڳوڻا يا سڀ پرنهن هي مڪ مان. اهو اخلاق نامو ۽ روحاني راز ئي آهي جنهن ساڳيءَ سڄيءَ سڳي سان، هڙي اڳين پون مذهب، قوم ۽ پنهن کي پئي، هڪ وٽ به وٽي هون جو هار بنايو آهي. اکر کڻي تان تان يا جنا جدا هجن پر هدايت نامي جو سار ساڳو ئي آهي. جهڙو ملڪ، جهڙو وقت، ۽ جهڙو وقت جون حالتون، تهڙي لطائن هي لاءِ پر کس يا معنيٰ ۾ فرق ڪونه آهي. فرق فقط آهي اسان جي من جو، جو اڻوڻو اٿس، پر اسان کي اوجھڙ ۽ اوزاڙه ڏانهن ڪهلي، مختلف مذهبن ۾ وڃا وڃهائي، اسان انسان سان اڙائي ۽ پرماتما کي پئي ڏياري. شال لاهي وڃا ۽ پريون وٺان اسان!

مذهب، منش ذات جي محسوس ۽ ميلاپ لاءِ آهن پر اسان سمجھي ٿا، اچي پاهين پوتان پنا آهيون، جنهن ڪري هڪ مذهب کي نئي مذهب کان نه فقط ازالو پر هڪ نئي هي وروڻ به سمجهون ٿا. اهو پند پاء، وانگر وڇڙجي ويو آهي ۽ هاڻي اسان کي سماجي مذهب يا پست هي پوتلڪن ۾ به، ڪيترا مرقا ۽ اشرفا ڏسڻ ۾ اچن ٿا. قوم وڃي ڪوڙو ڪرم ڪانڊ پيو آهي. اخلاق نامي کان اصلي اڳ ٿي ويا آهي. بلڪ قوم جي نالي ۾، خدا خدا مذهب يا قوم ۾ چڪاڻ ٿا ساري، هل هنڪا ۽ ڏنگا ساد به ٿين پيا. هر ڪر چئي نه منهنجو ئي مذهب مٿي آهي، منهنجو پيغمبر ئي پرماتما جو پاڪ پيغام کڻي آيو ٿو، منهنجي مندر ۾ ئي مالڪ هو مڪان آهي، منهنجو قوم پستڪ ئي پرماتما هي پراڻي ڪرائيندو يا منهنجو ئي پات پوڄا پرتو آهي، باقي پر مڙ پري ملهيو آهي. ملهيو آهي من. هي آئي پدي ۽ پراڻي آهي نه اهو انسان به پدي ۽ پرتو آهي، چاهي هڙ ڪهڙي نه مذهب هو پوتلڪن هجي، ڪهڙي نه پيغمبر جو پوڄاري هجي، ڪهڙي نه اسڪ مدر اڀاس ڪندو هجي يا ڪهڙي نمولي جي پات پوڄا ڪندو هجي. صاحبن، سري ڪر ڪر ڪر صاحب جي سکيا جي ڏري، قوم ميلاپ ۽ قوم پستڪ ٿي، نهايت دور

(۱۴۱) نَؤَ سِرَ اُڪَرِ ڪَٽَ ڪَٽَ - ڇهبا مٽيا مٽ

اي ٿوڻي پيٽي ويس ڪر - نان وس آوي ڪٽ.

(۱۴۲) هَر ڪَٽَ ڪَٽَ ڪَٽَ - سڄي شبد سماء

پي ڪا سهج سينگار ڪرڻ - سڄ وهه لاء

ناڪ نامو من وڃي - هر درگه لئي ڇڏاء.

(۱۴۳) ڪور ڪي شبد آڙاڻي - نام وانگه پيراڻه

جيتي پند پٿرائيا - ناڪ سڦل مارو اهر وانگه.

(۱۴۴) ڇهبا ڪن گوڙد ڇهه - ڪن سڻه هر نام

ڪه ناڪ سَن ري مڊا - پڙء نه ڄم ڪي ڏام.

(۱۲۷)

[شيخ فريد]

سلوڪ، محلا ٽيجا،

(۵۷)

سلوڪ، محلا

پندجوان، (۳)

سلوڪ، محلا ناوان

(۲۱)

(۱۳۱) حَبْ لَیْ مَرِی مَرِی گَرِی۔ لَبْ لَیْ کَاحْ اِکْ لَہِی سُرِی
کُج مِی رِی مِی رِی مِتْ جَآء - لَبْ پُرِ کَآرِ سَرَارِ آء۔

راجہ ملار، محلا
بھلا، وار (۲۱)

(۱۳۲) جن کی بیعت نہ ہو - ان کا نفع نہیں

[illegible]

چن کے ہر دے اُن و ہ۔ لی نُر کُٹی کھر۔

(۱۳۳) لہ دُبارا^۳ حاطیعی۔ ہا صاحب^۲ کوری ہیار

مَسْداً عَالِیُّ آبِ كُتُّ - اَوْر پَسْلا سَنَسَار .

راجہ لکاری، محلہ
چوٹان، جیسٹ (۴) ۲

(۱۳۴) اُتُن العرماہی ہر آپ -

حەممە ئۇن چاۋەدە بىلەن ھەممە چەلەن

مەري ھايت كىچ ئاھى - ئۇن مۇنەججەم ئاھى - مىللان .

۱۱۹
 (۱۱۹)

(۱۳۵) کَمِيرُ نَعْنِ اِهَارُۃٌ لَّهٖۤ اَكْبَرُ - سَرُوۡنَ مَعْنٰی لَّہٗ لَاۤ اِ

٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠ ١٠٠١ ١٠٠٢ ١٠٠٣ ١٠٠٤ ١٠٠٥ ١٠٠٦ ١٠٠٧ ١٠٠٨ ١٠٠٩ ١٠١٠ ١٠١١ ١٠١٢ ١٠١٣ ١٠١٤ ١٠١٥ ١٠١٦ ١٠١٧ ١٠١٨ ١٠١٩ ١٠٢٠ ١٠٢١ ١٠٢٢ ١٠٢٣ ١٠٢٤ ١٠٢٥ ١٠٢٦ ١٠٢٧ ١٠٢٨ ١٠٢٩ ١٠٣٠ ١٠٣١ ١٠٣٢ ١٠٣٣ ١٠٣٤ ١٠٣٥ ١٠٣٦ ١٠٣٧ ١٠٣٨ ١٠٣٩ ١٠٤٠ ١٠٤١ ١٠٤٢ ١٠٤٣ ١٠٤٤ ١٠٤٥ ١٠٤٦ ١٠٤٧ ١٠٤٨ ١٠٤٩ ١٠٥٠ ١٠٥١ ١٠٥٢ ١٠٥٣ ١٠٥٤ ١٠٥٥ ١٠٥٦ ١٠٥٧ ١٠٥٨ ١٠٥٩ ١٠٦٠ ١٠٦١ ١٠٦٢ ١٠٦٣ ١٠٦٤ ١٠٦٥ ١٠٦٦ ١٠٦٧ ١٠٦٨ ١٠٦٩ ١٠٧٠ ١٠٧١ ١٠٧٢ ١٠٧٣ ١٠٧٤ ١٠٧٥ ١٠٧٦ ١٠٧٧ ١٠٧٨ ١٠٧٩ ١٠٨٠ ١٠٨١ ١٠٨٢ ١٠٨٣ ١٠٨٤ ١٠٨٥ ١٠٨٦ ١٠٨٧ ١٠٨٨ ١٠٨٩ ١٠٩٠ ١٠٩١ ١٠٩٢ ١٠٩٣ ١٠٩٤ ١٠٩٥ ١٠٩٦ ١٠٩٧ ١٠٩٨ ١٠٩٩ ١١٠٠ ١١٠١ ١١٠٢ ١١٠٣ ١١٠٤ ١١٠٥ ١١٠٦ ١١٠٧ ١١٠٨ ١١٠٩ ١١١٠ ١١١١ ١١١٢ ١١١٣ ١١١٤ ١١١٥ ١١١٦ ١١١٧ ١١١٨ ١١١٩ ١١٢٠ ١١٢١ ١١٢٢ ١١٢٣ ١١٢٤ ١١٢٥ ١١٢٦ ١١٢٧ ١١٢٨ ١١٢٩ ١١٣٠ ١١٣١ ١١٣٢ ١١٣٣ ١١٣٤ ١١٣٥ ١١٣٦ ١١٣٧ ١١٣٨ ١١٣٩ ١١٤٠ ١١٤١ ١١٤٢ ١١٤٣ ١١٤٤ ١١٤٥ ١١٤٦ ١١٤٧ ١١٤٨ ١١٤٩ ١١٥٠ ١١٥١ ١١٥٢ ١١٥٣ ١١٥٤ ١١٥٥ ١١٥٦ ١١٥٧ ١١٥٨ ١١٥٩ ١١٦٠ ١١٦١ ١١٦٢ ١١٦٣ ١١٦٤ ١١٦٥ ١١٦٦ ١١٦٧ ١١٦٨ ١١٦٩ ١١٧٠ ١١٧١ ١١٧٢ ١١٧٣ ١١٧٤ ١١٧٥ ١١٧٦ ١١٧٧ ١١٧٨ ١١٧٩ ١١٨٠ ١١٨١ ١١٨٢ ١١٨٣ ١١٨٤ ١١٨٥ ١١٨٦ ١١٨٧ ١١٨٨ ١١٨٩ ١١٩٠ ١١٩١ ١١٩٢ ١١٩٣ ١١٩٤ ١١٩٥ ١١٩٦ ١١٩٧ ١١٩٨ ١١٩٩ ١٢٠٠ ١٢٠١ ١٢٠٢ ١٢٠٣ ١٢٠٤ ١٢٠٥ ١٢٠٦ ١٢٠٧ ١٢٠٨ ١٢٠٩ ١٢١٠ ١٢١١ ١٢١٢ ١٢١٣ ١٢١٤ ١٢١٥ ١٢١٦ ١٢١٧ ١٢١٨ ١٢١٩ ١٢٢٠ ١٢٢١ ١٢٢٢ ١٢٢٣ ١٢٢٤ ١٢٢٥ ١٢٢٦ ١٢٢٧ ١٢٢٨ ١٢٢٩ ١٢٣٠ ١٢٣١ ١٢٣٢ ١٢٣٣ ١٢٣٤ ١٢٣٥ ١٢٣٦ ١٢٣٧ ١٢٣٨ ١٢٣٩ ١٢٤٠ ١٢٤١ ١٢٤٢ ١٢٤٣ ١٢٤٤ ١٢٤٥ ١٢٤٦ ١٢٤٧ ١٢٤٨ ١٢٤٩ ١٢٥٠ ١٢٥١ ١٢٥٢ ١٢٥٣ ١٢٥٤ ١٢٥٥ ١٢٥٦ ١٢٥٧ ١٢٥٨ ١٢٥٩ ١٢٦٠ ١٢٦١ ١٢٦٢ ١٢٦٣ ١٢٦٤ ١٢٦٥ ١٢٦٦ ١٢٦٧ ١٢٦٨ ١٢٦٩ ١٢٧٠ ١٢٧١ ١٢٧٢

(155)

(۱۲۶) کسیر جہان گمان نہہ زور ہی - جہان جوت نہہ پاپ

جہاں سرپ نہ کال ہے - جہاں کُما نہ آپ۔

(۲۲۹)

(١٣٧) كسر ألما بهج ١١ - وه - باره ماس قلنس

سمیٹل چالیا گھر قل - ہنکی کیل کرلیس.

'''

(۱۳۸) کسیرِ حُتّہٗ کُتّہٗ، کر نہ لوم کر - ناہی نہ کر ہر اُنک

برائگی بدن کریں - سانک و بدو اپانک۔

سلوک، شیخ فرید
(۷۸)

(۱۳۹) فریدا آری دا بلا کر - عَصَا من لہ ہلباء

د اښې روځ له لگني - پلي سب صبح پاء .

(۱۰۹)
[محلہ پندھوان]

(۱۴۰) فریادِ دلمے سے کہے کر - دل ہی لاهے گا،

ألا يا وي سرورُنا - لنا لبي دربار.

۱. یورو ئېي. ۲. ئېمالما. ۳. سېمېد. ۴. دورۇش، مستازۇ فېم. ۵. گھەت، حراب. ۶. ملائین.
۷. دایان. ۸. لىكائۇر، حساء. ۹. كۆز. ۱۰. كىما، دىيا. ۱۱. چىت. ۱۲. قىل پىو ئېي.
۱۳. كەپۇر. ۱۴. گرھىست. ۱۵. پېتۇر ئىسان. ۱۶. كازۇ، ئىم. ۱۷. ئېي، ھەدەر.

(۱۲۷)

[شیخ فرید]

سلوک، محلا نیجا،

(۵۷)

سلوک، محلا

پنجوان، (۳)

سلوک، محلا ناوان

(۲۱)

(۱۴۱) اَوٲ سو اَڪر ڪَٲوٲ ڪَٲوٲ - ڇهبا مطيعا منس

اي ٽري پيٽي ويس ڪر - نان وس آوي ڪنٽ.

(۱۴۲) هر ڪن ڪاوه ڪاٺي - سڄي شبد سماء

پي ڪا سهڻ سينگار ڪرھ - سڄ رهه لٽو لاء

ناڪ نامو من وسيع - هر درگه لئي ڇڏاء.

(۱۴۳) ڪر ڪي شبد ارات يعني - نام وانگه پيراڻه

جيتي پنج پٽوٺيا - ناڪ سقل مارو لاهه وانگه.

(۱۴۴) ڇهبا ڪن گوٺند ڇهه - ڪن سڻه هر نام

ڪه ناڪ سڻ ري مدا - پٽه نه ڄم ڪي ڏام.

(۱۱۴) نا کر مړا دښه وهيا - لاهم ککي نکراني
 برهم پساړ پساړو پيتر - سگرو لي سوهي پاني .
 (۱۱۵) دېس چداء دځي هو لاني -

دهي سرائي گنامي گهاني
 سجا زور ټن پلا کرائي - دن کي خوش دځي نه هائي .
 (۱۱۶) دځا دځي دبا دان کر حائي - باهر حالو پيتر آځي
 رولي اوبه دهی نهکار - آهبا حابې هوي مک نام
نيسن ټون مه اځو حائي - سب سچ سندر ساج پچائي .
 (۱۱۷) آرم رام سرب هڅي بيک - ټورن ټور وهبا سرب اځي
 دن امدل ردي مه حار - اهي وشه ټون آپ پچائي .

(۱۱۸) سايت ليري چاي ناهي - بس نال کڅ چي لاني
 آتسا کم مولي نه کچي - چي اوبه پيتر لاني .
 (۱۱۹) ټر پيتر اوبه پائي - سب سترکس اځي
 حل طيمي حائي چي چي ټر وکت سترک .
 (۱۲۰) ټر کر گيان ځان کر مهو ټا - ټر پائي من ځاوا
 حکمن لاڙي سوي سماني - پيوي پيوي لاهوا .

(۱۲۱) هڅ ټون وانگه ټر هان - حرو دځو سو کاء
 چي ټون چلاوه ټر چلان - مک امرو ناء .
 (۱۲۲) دل دروازي حرو کري - درويښي دل راس
 عشق محبت ناکا - ليکا کرکي پاس .

واځه ځانگړي مهلا
 پنهان، شد (۳)
 واځه سوهي، مهلا
 پنهان، شد (۲۰)
 واځه بلاول، مهلا
 بهلا، ټي (۱۶)
 واځه رامکلي، مهلا
 پنهان، شد (۳۰)
 واځه رامکلي، مهلا
 تها، اندام (۱۱)
 واځه رامکلي، مهلا
 لهما، وار (۱۷)،
 سلوک مهلا بهلا
 واځه رامکلي، کسر
 صاحب، شد (۲)
 واځه مارو، مهلا بهلا
 اشندي (۲)
 واځه مارو، مهلا
 لهما، وار (۱۲)،
 سلوک مهلا بهلا

۱ شعر، وېي . ۲ . زمانا ۳ . سدهو، سمه . ۴ . ډر مک هبون . ۵ . سناري سېد . ۶ . لره ځاواک
 بر گېکار يا پاي لکيا ويندا . ۷ . پخ . ۸ . پارس . ۹ . م . ۱۰ . وره . ۱۱ . ليکي لورک .
 ۱۲ . پيتر لا . ۱۳ . ساري سرشتي اندر ځس . ۱۴ . امله . ۱۵ . سړوپ . ۱۶ . مړ
 نه . ۱۷ . زمين . ۱۸ . ځانگړي چوڅي . ۱۹ . هر . ۲۰ . هاري . ۲۱ . باد گرځ . ۲۲ . سېد .
 ۲۳ . شابه ناعلي حا کل . ۲۴ . شارب هي بي . ۲۵ . ټين کپه ناس . ۲۶ . چوکيداري .
 ۲۷ . چر اېکو .

(۱۲۳) نائڪ ڪچڙيا سٺ ٿوڙ - ڏيُوندي سڄي سڌت پڪي

اوه جيوندي وڃڻهه - اوه مڃيا نه چاهي چوڙ
ڪارڻ ڪرڻي جو ڪيڙا - سونهي هجي ڪرڻا
جي سٺ ڌاڙهه پراڻيڙا - باوهه ڏر لھڻا.

(۱۲۴) ڪرڻي ڪيرت گور مٺ سار - سڌت سپا گڻ گيان پيڇار

من ماري جيوت مر جان - نائڪ نڌري نڌر پڇاڻ.

(۱۲۵) اُستت نندا دوڻو پڄرت - لجهه مان اڳمانا

لوهه ڪنڊن سر ڪر جائڻه - ٺي مڙوت پڳرانا.

(۱۲۶) جهه راڪي سونهي سڪ ٿانا - سهجي هوءَ سونهي پل مانا

پنسي پٿر ٺاهي ڪو پٿري - سڀ ايڪو هجي پاڻا.

(۱۲۷) نيتر سنڌوڪي دوس پيرڪ - رسنا گائي گڻ انيڪ

ترشنا پوءِ گور پراساڻ - من اڳهاڻا هور وسهه سڌا.

(۱۲۸) نيتري رهره ڏيکان پوپ سوامي - رسنا نام وڪاڻي

سروڙي ڪيرتن سڏي ڏن وائي - رديع هر هر پائي.

(۱۲۹) پسر گئي سڀ تابع پراڻي - جب لي ساد سنگت موهه پائي

نا ڪو پٿري نه پڳاڻا - سڄل سنگ هم ڪم بن آئي.

(۱۳۰) پي پاءِ جاگهه سي جن جاگرتا ڪرهر - هوڻي مٿل اُٺار

سڌا جاگهر گهر اڻڻا راڳهه - پندج ٽڪر ڪاڍهه مار.

راڳ - مارو، مٺ
پنجوان، وار (۲۲)

راڳ - پربائي، مٺ
پهلا، اشتهدي (۸)

راڳ ڪيدار، ڪبير
صاحب، شبد (۱)

راڳ - مارو، مٺ
پنجوان، سولاهو (۱۳)

راڳ بسنت، مٺ
پنجوان، شبد (۶)

راڳ سارنگ، مٺ
چوٿان، شبد (۵)

راڳ ڪاڙا، مٺ
پنجوان، شبد (۸)

راڳ پربائي، مٺ
نيجا، اشتهدي (۲)

۱. گسنگ. ۲. سڄا ست پرش. ۳. پرمالما. ۴. پٽڪين، ڪوششون ڪرين. ۵. اي پراڻي.
۶. مستڪ جي ليڪه مطابق. ۷. ساراھه. ۸. آليپ. ۹. سون. ۱۰. هڪ ڇوڙو. ۱۱. ٿان.
۱۲. جيڪي قدرت چاهي يا پاڻمرادو ٿئي. ۱۳. وٿر. ۱۴. ويسري. ۱۵. ڏسڻ بر
- اچي ٿو. ۱۶. اڪيون. ۱۷. زان. ۱۸. ٿرپ ٿيو. ۱۹. ڪن. ۲۰. باڻي وٿي پئي. ۲۱. پوانو
- ڌارين، اڏائي. ۲۲. ٿرپ لڳي وئي. ۲۳. پير، لندو. ۲۴. چور، وڪار.

- (۹۴) مَلُ مَسَاجِدِي كِيَا سَدَالِيْعِي - هَسِرْدِي هِي يَكُ لَه. سدا صاحب كِي رانگ رهِي - كَجَهُون ا تُوَس لَهْمَن.
- (۹۵) مَن كِي مَس لِيَاكَه. دَرَجَن - حَكَم رُجَه. سَك پَالِيْجِي دِي. جَر بَرِي كَرِي سَوِي يَل مَالَه. سَك دَك اوهِي دِي پَالِيْجِي دِي.
- (۹۶) سَك دَك دَوَار سَر كَر جَانِي - اُزُر مَان اَبَانَا. هَرَك سَوَك يِي رَهِي اُنْجَا - بِن جَك لَم پَانَا.
- (۹۷) رَاغُ دَوِيْجِي خُصَرُ اِيَكُر جَاغُ - كَر كِي شَد حَكَم پَانَا. سَك رَوْب رَوْن مَن مَاهِي - كَه لَانَك اِيَكُر سَالَاهِي.
- (۹۸) يَدِيَا دُونَدَم كَه رَوَه - دُونَدَن اِيَا مَن مَاه. سَنِي لَمَارِي اَرَب اِسِي - بِن بِن كَه اَرَاه.
- (۹۹) رَوَا رَوُ لَه كَرِيْجِي كَاغُ - كَهْت كَهْت اَنَر اَرَه سَاغُ. وَاو رَوُو پِيْجِي لَه مَن يِي - هَر كِي رَن كَرِيْجِي جَو سَتِي.
- (۱۰۰) شِيَا كَرِي هَوَه لَه كَاهِي - نَس كَه هَر مَس اَرَاَت سَوِي. اَبِي كَر پَارَس اَب كَرِي - لَانَك - دَشِيْرَك كَرِي مَس لَه.
- (۱۰۱) كَهَر مَنَدَر خُشِيَا لَهِي - جِيْهَن اُزُر اَوَه چَس. دَلِيَا كِيَا وُل پَانِيْمَان - لَانَك سَب كَسَم.
- (۱۰۲) جِيْمِيَا مَرِيَا لَه بِن كَه - جَر هُو اَوَه لَآي. جِيْمِيَا سِي اَوُورُ هَوِيْجِي - هَر كِي رَن جَانِي.
- (۱۰۳) جَب هَر هَوِي تَب لَه نَاهِي - اَب تَر هِي هَر نَاهِي. اَب تَر اَب يِي هِي - اِيَكِي دِيكِي مَن پَانِيْمَانِي.
- سَرِي رَاغَس، مَحَلَا
چَوْرَان، وَاو (۵)،
سَارَك مَحَلَا تِيَا
- رَاغَس كَرِي، مَحَلَا
بَجَرَان، شَد (۱۳۷)
- رَاغَس كَرِي، مَحَلَا
نَاوَان، شَد (۱)
- رَاغَس كَرِي، مَحَلَا
بَهَلَا، اَشْتَدِي (۵)
- رَاغَس كَرِي، وَاو
اَكْرِي، مَحَلَا بَجَرَان،
اَوُرِي (۳۰)
- (۴۶)
- رَاغَس كَرِي، مَحَلَا
بَجَرَان، سَكَمِي
صاحب، اَشْتَدِي (۱۸۲)
- رَاغَس كَرِي، مَحَلَا
بَجَرَان، وَاو (۶)
- (۱۶)
- رَاغَس كَرِي، كِي
صاحب، شَد (۷۲)

۱. مَس عِلْم. ۲. كَوْرَانِي. ۳. وِيْزُو لِيَك. ۴. اَرَمَاتَا. ۵. قَتِي كَر. ۶. سَمَرَن كَر. ۷. هَك
جَوَزُو. ۸. نَوَلِيْب، وِرَكَمَد. ۹. هِنْدَن ۱۰. مَسَامَانَن جِي سِي طَرِيَا جَدَا اَهَن بَر
۱۰. كَوَلِيَا كَرِي. ۱۱. جِيْمِيَا. ۱۲. وَايَاك اَهِي. ۱۳. كَرُوْد مَعْرَمَد. ۱۴. لَشَكَا. ۱۵. مَن
مَنَدَر. ۱۶. جَوَلِي. مَس وَاو اَرَن، قَرَكَت. ۱۷. اَوَمَت يَر. ۱۸. جَوُل، مَكَم. ۱۹. اَهَنكَار.
۲۰. اَنَدَر اِيِي وَاو اَهِي.

- (۱۰۴) آپ بیچار مار من دیکیا - تہر سامیت نہ اُور کونہ
جئے اُون واکہ، توی رھتا - د کہ سک د ہوہ کرہ سوئی.
- (۱۰۵) جیکو ناع ذرائی وڈا - سہاد کری من پاٹی
خصمی نذر کیتا آوی - جیتی چہ گئی داٹی
مر مر جیوی تان کچ پائی - نازک نام وکائی.
- (۱۰۶) جہان پناوہ، تہ تہ جانی - جو تہ دیہ سوئی سک پائی
تمرا دے ما پتہ کائی - تہ پوساد پسرپ سکی ولانی.
- (۱۰۷) ہڈ غریبی خرچ لیٹہ - ہومی یک جارہ
ساچا ہت پورا سودا - وکر نام واپارہ.
- (۱۰۸) کوڑا لالچ چوڑی - تہ ساچ پچاٹی
کور کی شبد سمانی - ہرمارت جاتی.
- (۱۰۹) دیا کھاہ سنتوکہ سوکت - جت گندی ست وٹ
اہہ جیٹو جیتہ کا - ہعی تہ پانڈی گھت.
- (۱۱۰) من مٹلی سپ کچ مٹلا - تہن ذرائی من ہیچا نہ ہوہ
اہہ جگت پسر پلاٹیا - ورا لاہوجہی کوء.
- (۱۱۱) سچی کار کماوٹی - سچ پتہ سچ نام آزار
سچی سنگت سچ ملی - سچی ناء پیار.
- (۱۱۲) جئے تہ پاء آپاء اہ مانج - تہ تہ ملو دُرائی
آن اُندا کرت بیچارا - تہ تہ ہیچ بکائی.
- (۱۱۳) تہ نندیا تہ است جا کتہ - لوب موہ ایمانا
ہرک سوک نی رھی نغارتہ - تہ مان ایمانسا.

۱. پھندو پاٹ. ۲. ہرمانما. ۳. سچٹ. ۴. پاٹ کی وڈو سمجھی تسو. ۵. اندران جا چشکا.
۶. نظر مر. ۷. ذبانی، سمون کری. ۸. موکلین. ۹. بھرتا. ۱۰. گذران کیان ترو. ۱۱. ہڈی
۱۲. سمر. ۱۳. سکرٹ. ۱۴. ڈاگو، سگر. ۱۵. جٹیو. ۱۶. گچی پرائیر. ۱۷. اوجل، پونر.
۱۸. تہیم جو پید پاء. ۱۹. ڈکیو، تمام بری. ۲۰. تیری میری. ۲۱. وچہ وکارن جرائکا
۲۲. نندا، پرائی پچار. ۲۳. واکاٹ. ۲۴. نرلیپ، ورکس.

- (۷۵) سُرُئي سُرُم رَلايِي اِيء- تَن كَرَلُكَا لِنِگه جِهَمَ
اَنتر پاڻر لِيئي نُون رَک - اَهِس دِيَر بَلِيغ اَلکَ.
- (۷۶) بَوَه چوڻا لُ اُزُر اَوَه - اَلِي شِيَر کماوَه
اَبِي نِي اُزُر سَب جالَه - تَه دِرگه سَک پاوَه.
- (۷۷) لُشِن اُزُک سَب ناسِي - سَم بَرَسا دِ جِهَم اَباسِي
رُتَن داس بَرپ شِيَر کمايِي - هَر مَلِيغ کِي اِيه نِيشاني.
- (۷۸) چَو اَندر ساس لُچر شِرا کِيچِي - جاع مَلِيغ رَام مَرادِي
اَن دِن جاکم رهي دِن رانِي - اَبِي پُر اُ بَرَس باري.
- (۷۹) اَلتر سُنن باهر سَن - تَر پَوَن سُنن مَسَن
چَواع سُنن چو لُ جالِي - ناکم پاپ لُ بَن.
- (۸۰) لِيچ تَس لِي هَر دِي راکَه - رهي نِرام نازِي
کَمب کَمر سَنه رِي سَنه - دَر دِبا کَر پاڻِي.
- (۸۱) لِيچ چَرن شِيَر ساذ کِي - لِيچ لوب مَره راکار
سَب تَه دُجي اُسُري - رَک اَس اَک نَراکار.
- (۸۲) پُچاي گَنه نِشاء جِيء - اَب نُون مَارک بَاء
هَر کِي چوڻي لاک وِهان - وِجَه اَب کِواء.
- (۸۳) اَکيا مِه اُزُک سُرِي کَر سُوکا - سَوک هَوک نِي جايو
چو چَر حُکمر پَدِر صاحِب کا - سَو مانِي لِيچ مالِيو.
- (۸۴) لاهِم چَنکي اَکِيئَه - تَر نِه دِيئَه کَره
لَانک هَزَمِي مارِيئَه - سَچي هِيئَه سَوه.
- (۷) واڳ رَامکلي، مَکلا
بندوان، شَمَد (۲)
- (۴۶) واڳ رَامکلي، مَکلا
نِيچا، اَشْتَدِي (۴)
- واڳ رَامکلي، مَکلا
بِهلا، سَد کوشَت،
پُوڙِي (۵۱)
- واڳ رَامکلي، کَمير
صاحب، شَمَد (۷)
- واڳ مالِگُوڙال، مَکلا
بندوان، شَمَد (۱)
- واڳ مارُو، مَکلا نِيچا
شَمَد (۳)
- واڳ مَسارُو، مَکلا
بندوان، شَمَد (۵)
- واڳ مارُو، مَکلا بَهلا
اَشْتَدِي (۸) ۱۰

۱. بَرمانا. ۲. وِرَئي. ۳. گَلجي. ۴. پُوڙِي. ۵. وِکارن جي اَکِي. ۶. رَوک. ۷. دانبا.
۸. هِيان. ۹. کَرها. ۱۰. رانِه. ۱۱. جِيئَه. ۱۲. تَسْتَه. ۱۳. تِن اَوَسْتَه. ۱۴. تَرها اَوَسْتَه.
۱۵. نِلواڙِي. ۱۶. اَس، کامنا. ۱۷. اَکيان. ۱۸. بَرمانا چو حُکمر، پاڻر. ۱۹. چوڻ، کولائِي.
۲۰. لَسَڻ.

واڳو مارو، مٿا
پندڙوان، وار (۲۳)

واڳو پير، مٿا
چوٿان، شبد (۳)

واڳو پست، مٿا
پندڙوان، شبد (۹)

واڳو سارنگ، مٿا
پندڙوان، شبد (۱۳۰)

واڳو سارنگ، مٿا
چوٿان، وار (۲۱)،
سارنگ مٿا پھلا

واڳو ملار، مٿا ٽيڙا
شبد (۱۰)

واڳو ملار، مٿا
پندڙوان، شبد (۳)

واڳو ڪانڙا، مٿا
چوٿان، وار (۱)

واڳو پريائي، مٿا
پھلا، شبد (۷)

(۸۵) مٿا جيوندا پيڳ - جيوندي ^۲مر جان
جنان محبت اڪ سڙ - ني ماڻس پرڏان.
(۸۶) سڳرڻ ڪرڻي - سارڻ چپ مالي
هردي ڦير - چلي ٿڌ نالي .

(۸۷) سڳل ڌرم مهر، اٽل ڌرم - ڪرم ڪوٽ ڪي اڻڀر ڪرم
جس ڪو چاهه - سڙو ڌارو - سنٽ سڀا ڪي لڳهه شيو.
(۸۸) شپ وچن ٻول ڳن اٺول - ڪنڪري ڪار ڏيڪ ري پيڙار
گور شبد ڌاء مٿل پاء - هر سنگ رنگ ڪرڻي مها ڪيل.
(۸۹) سچ ورت سنٽوڪ نيرت - گيان ڌيان اشنان
ڏيا ڏيوتا ڪما چپ مالي - ني ماڻس پرڏان
جڳت ڌوئي سرت چوڪا - ٿڪ ڪرڻي هوء
پاء پوچن نانڪا - وڙلا نه ڪرڻي ڪيڙهه.
(۹۰) سينا مهر اڪر اڪر وڪاڻي -

جان اڪر ويڪي نان اڪر جاڻي

جاڪڙ بڙشي ميلي سوء - اٺي ^{۱۲}اوائ سدا سک هسوء.

(۹۱) سڳل ٻڙي جر آهر ڪريا - نچيو سڳل اٽلڏاڻا
ڪارج سڳو اڙڻيو گهر ڪا - ٺاڪر ڪا پيرواسا.

(۹۲) رابر نامر ڏان هر - گور مست رڪ اڙڌار

داسن داسا هوء رهه - هومع بگيا مار.

(۹۳) جت سڻ چاول ڏيا ڪٽڪ - ڪر پرابت پائي ڏان ^{۲۱}

دوڌ ڪرم سنٽوڪ گهيڙهه ڪر - اٽسا مانگهه ڏان.

۱. آهڪار رعت. ۲. ڏس، سڃاڻ. ۳. مائيا پرڻا. ۴. مٿل سهجهه. ۵. پرمائما. ۶. اٽل.
۷. سڪرم. ۸. مالها. ۹. ساڻ، گڏ. ۱۰. شڌ، منا. ۱۱. اٺولڪ. ۱۲. پڻ هٺا. ۱۳. آند
۱۴. لوڪ پرنوڪ پر. ۱۵. شڪ ۽ سنسا. ۱۶. آرنپ ليو. ۱۷. شڌ-زانو. ۱۸. وڪار، وش.
۱۹. اندرين تي قبضو. ۲۰. پال. ۲۱. ڌيان.

- (۷۵) سُرِي سُرْمَا وَلَانِيئي اِيه - تَن كَر تَلْهَا لِنِگه جِهْمَا
اَنتر پاڻر سِيئِ نُون رِک - اَهِس دِيو اِيئي اَلِک.
- (۷۶) بُوڙ چو تَل اُڙو اَوَه - اَنسِي شِيَر ڪَمَاوَه
اِيئِي ئِي اُڙو سَب جَاڻَه - تَه دِر ڪَه سِک پاوَه.
- (۷۷) تَرشَا اُڙو سَب ناسِي - سِنس پُرسَاڻ جِهِيَا اِيهاسِي
وَتَن دِلَس پُڙپ شِيَر ڪَه اِيئي - هَر مَلِيئي ڪِي اِيه لِيهَانِي.
- (۷۸) چِيَر اَندر سَاسُ تَر شِرَا ڪِي چِيء - حاءِ مَلِيئي وَاڻ مَرَارِي
اَن دِن حَاڪم رِهِي دِن وَاڻِي - اِيئي پُڙا پُڙيس پِياري.
- (۷۹) اَنتر سُنن پاهر سُنن - تَر پُڙو سُنن سُنن
چَوَلي سُننِي حَر تَر حَالِي - نَاڪَت پاپ لَه سُنن.
- (۸۰) پَنج تَم لِيءِ هَر دِيءِ رَاڪَه - رِءِي نَرَاڻ لَازِي
ڪَه سِڪ ڪَمَر سَنه رِي سِنه - تَر م دَا ڪَر پاڙِي.
- (۸۱) لِيءِ چَرن شِيَوَه سَاڻ ڪِي - لِيءِ لَپ مَرَه رِڪار
سَب تَه - دُوڙي آڙِي - رِک اَس اڪ نَرَاڪار.
- (۸۲) اِيئي گَنه اَضَاء جِيء - اَب نُون مَارَن پَاء
هَر ڪِي چَوَلي لاڳ رَهَان - وِجَه اَب ڪَسَرَام.
- (۸۳) آگِيَا مَه اُڙو سُرِي ڪَر سُوکا - سَوَکَ هَر تَه لَهِي جَاوِي
حَر مَر ڪَمَر پِيَر صَاڄِب ڪا - سَر مَانِي لِيءِ مَالِيو.
- (۸۴) نَا هَر چِنگِي آکِيئَه - پُڙا تَه دِيءِ ڪَوء
لَاڪ هَر مِيءِ مَارِيئي - سَچِي حِيَهڙا سَوء.
- (۷) وَاڳ وَاڻ ڪِي، مَحَلَا
پَنڊران، شَد (۲)
- (۴۶) وَاڳ وَاڻ ڪِي، مَحَلَا
لِيهَاشَتِيدي (۴)
- وَاڳ وَاڻ ڪِي، مَحَلَا
پَهَلَا، سَن ڪُوشَت،
پُوڙِي (۵۱)
- وَاڳ وَاڻ ڪِي، ڪَمَر
صَاڄِب، شَد (۷)
- وَاڳ مَالِيوڙا، مَحَلَا
پَنڊران، شَد (۱)
- وَاڳ مَارُو، مَحَلَا لِيهَاشَتِيدي
شَد (۳)
- وَاڳ مَسَارُو، مَحَلَا
پَنڊران، شَد (۵)
- وَاڳ مَارُو، مَحَلَا پَهَلَا
اَشَتِيدي (۸) ۱۰

۱. پَرَمَانَا. ۲. وِرَتِي. ۳. گَنڊجي. ۴. پِيڙِي. ۵. وِڪارن جي اگِي. ۶. رَوِڪ. ۷. دَانِيَا.
۸. هِيَان. ۹. ڪَرِيَا. ۱۰. رَاڻ. ۱۱. حِيَسَاء. ۱۲. تِيَسَاء. ۱۳. تِن اَوَسْتَا. ۱۴. تَرِيَا اَوَسْتَا.
۱۵. تِلَوَڙِي. ۱۶. اَس. ڪَامَنَا. ۱۷. اُکِيَان. ۱۸. پَرَمَانَا چَر حِڪَم، پَانِڙ. ۱۹. چَوَلي، ڪَوَلَانِي.
۲۰. دَسَق.

(۸۵) مَوَٽا جِيوَندا پِيئَڪَ - جِيوَندي مَر ۲ جان

جَنان مَحَبَت اِڪَ سَءِ - تِي مائِٽس پَر ڏانَ.

(۸۶) سَڪَرَت ڪَڙِٽِي - سارَ چپ مَالِي

هَردي ڦير - چَلِي تَد نالِي .

(۸۷) سَڪل ڌَرَم مِه اَمَر ڌَرَم - ڪَرَم ڪَڙِٽ ڪِي اُڀَر ڪَرَم

جس ڪو چاهه - سَوَر ڏاڍو - سَنَت سِپا ڪِي لَکِه شِيَو .

(۸۸) شَپ ۱ وَچن ٻول ۱ گُن اَمول - ڪَنڪَري ۱ ڪار ڏيڪ ري بِيچار

گور شبد ڌيائ مَهل پاء - هر سَنگ رنگ ڪَڙِي مَها ڪِيَل .

(۸۹) سَچ وِرت سَنتوڪ نيرت - گيان ڌيان اِشنان

دِبا ڏيوتا ڪِما چپ مَالِي - تِي مائِٽس پَر ڏانَ

جَگت ڌوئي سَرَت چوڪا - تلڪ ڪَڙِٽِي هَرء

پاء ڀرجن نازڪا - وِڙلا نه ڪَڙِي ڪِيءَ .

(۹۰) سينا مِه اِڪو اِڪو وِڪالِي -

جان اِڪَر وِڪي تان اِڪو جالِي

جاڪَٽَ بخشي مِلي سَوء - اَٽِي ۱۲ اوڻِي سدا سَڪ هَوء .

(۹۱) سَڪل ٻڌِي جَر اَڏَر ڪَڙبا - نَچيو سَڪل اَنڌايشا

ڪارڇ سَڪلو اَر ٿِيو گَهر ڪا - ناکَر ڪا پِرواسا .

(۹۲) راءِ ناسر ڏَڏان هر - گُور مَت رَڪ اَرڏار

داسن داسا هوءَ رَه - هَوَمِي ۱۸ بَڪيا مار .

(۹۳) جَٽ ۱ سَٽ چاول ڏِبا ڪَٽڪ - ڪَر پَرابِت پائِي ڏان ۲۱

دَوَڏ ڪَرَم سَنتوڪ گَهيءَ ڪَر - اَنسا مانگِه ڏان .

واڳ - مارو، محلا

پندجوان، وار (۲۳)

واڳ - پيرء، محلا

چوٿان، شبد (۳)

واڳ - بست، محلا

پندجوان، شبد (۹)

واڳ - سارنگ، محلا

پندجوان، شبد (۱۳۰)

واڳ - سارنگ، محلا

چوٿان، وار (۲۱)

سارڪ محلا ٻهلا

واڳ - ملار، محلا ليجا

شبد (۱۰)

واڳ - ملار، محلا

پندجوان، شبد (۳)

واڳ - کانڙا، محلا

چوٿان، وار (۱)

واڳ - پرياتي، محلا

ٻهلا، شبد (۷)

۱. اَڪَڪار رَخت . ۲. ڏَس، سَڄاڻ . ۳. مانيا پر ڦال . ۴. مَٽل سَمجھ . ۵. پَرماڻا . ۶. اَمَر .
۷. سَڪرم . ۸. مالِها . ۹. ساٿ، گَڏ . ۱۰. شَد، مَنا . ۱۱. اَمولڪ . ۱۲. بَن هَڻ . ۱۳. آئند
۱۴. لوڪ پَرلوڪ پَر . ۱۵. شَڪ : سَنسا . ۱۶. آرڻپ ٿيو . ۱۷. خَس-زالو . ۱۸. وِڪار، وِش .
۱۹. اندر بِن تِي تَبضو . ۲۰. پائِل . ۲۱. ڌيان .

- (۷۵) سُرَپي سُرَمَ رَ لَایَتِي اِئ - تَن کَر تَلَا لَنگه هَمَ
اَنتر پاڻ، بِسِي نُون رَک - اَهَس دِوَرِ پَلِي اُلَکَ.
- (۷۶) پَوَه چَر تَا تَل اُزُر اَوَه - اَنسِي شِوَر کَمَوَه
اَبَس لِي اُزُر سَب جَاڻَه - تَه دَرگه سَک پاوَه.
- (۷۷) تَر شِا يُوک سَب لَاسِي - سَنَس پُرسَاد جِهِيَا اَبَسَاپِي
رُتَن دَس پُرپ شِوَر کَمَانِي - هَر مَلِي کِي اِهه نِشَانِي.
- (۷۸) چَر اَندر سَاس پُچَر شِيرا کِچِي - جَءِ مَلِي رَام مَرَاڊِي
اَن دِن حَاکَم رَهِي دِن رَاني - اُنِي پُرَا پُرِي هَمَارِي.
- (۷۹) اَنتر سُنن باهر سَن - تَر پُور سَن مَسَن
چَر لِي سَنِي هَر اَر حَانِي - تَاکَه پاپ لَه پَن.
- (۸۰) پَنج تَس لِي هَر دِي رَاکَه - رَهِي نَرَام تَاڊِي
کَهَم کَمَر سَنه، رِي سَنه - ذَرَم دِا کَر پاڙِي.
- (۸۱) لِم چَر شِوَه ساڻ کِي - لَچ لَر مَر، اِکَار
سَب تَه، دُوچي اَسَرِي - رَک اَس اِک نَر اِکَار.
- (۸۲) پُچاري گَنه، اَخِش جِيء - اَب نُون مَارَنگ پَاء
هَر کِي چَر لِي لَک رَهان - وِجَه اَب گَرَاء.
- (۸۳) اَکِيَا مَه اُوک سُرَپي کَر سُوکا - سَوَک هَر کَر لَهِي جَانِي
هَر جَر حَکَم پَر صَاخَب کَا - سَر مَانِي لِي مَالِي.
- (۸۴) لَا هَر چَنگي اَکِيَه - پُرَا نَه دِسي کَو
لَاک هَر مِي مَارِيء - سَچِي هَهَرَا سَو.
- (۷) رَاڊ رَام کَلِي، مَحَلَا
پَهَران، شَمَد (۲)
- (۴۹) رَاڊ رَام کَلِي، مَحَلَا
لَهَا، اَشَمَدِي (۴)
- رَاڊ رَام کَلِي، مَحَلَا
پَهَلَا، سَد کَر شَف،
پُوڙِي (۵۱)
- رَاڊ رَام کَلِي، کَمِير
صَاخَب، شَمَد (۷)
- رَاڊ مَالِگُوڙَا، مَحَلَا
پَهَران، شَمَد (۱)
- رَاڊ مَارُو، مَحَلَا لَهَا،
شَمَد (۳)
- رَاڊ مَارُو، مَحَلَا
پَهَران، شَمَد (۵)
- رَاڊ مَارُو، مَحَلَا پَهَلَا،
اَشَمَدِي (۸)

۱. پرماتما. ۲. وولي. ۳. گدجي. ۴. پيڙي. ۵. وڪارن جي اکي. ۶. روڪ. ۷. دانها. ۸. هيٺان. ۹. ڪرپا. ۱۰. واس. ۱۱. هپتاء. ۱۲. نپتاء. ۱۳. نين آوستان. ۱۴. ٿريا آوستان. ۱۵. فلزاي. ۱۶. آس، ڪامنا. ۱۷. آڳيان. ۱۸. پرماتما جو حڪم، پاٿو. ۱۹. چوڻ، ڪرلائڻ.

واڳه جئسنٽري، محلا

پنجوان، چست (۲) ۲

واڳه ڏناسري،

پڳت نامد يو، شبد (۲)

واڳه سوڙهي، محلا

پهلا، شبد (۱)

واڳه سوڙهي، محلا

پنجوان، شبد (۱۸)

واڳه سوڙهي، محلا

پهلا، ڳئونتي، شبد (۳)

واڳه سوڙهي، محلا

پهلا، چست (۳) ۴

واڳه سوڙهي، محلا

تيجا، وار (۳)

واڳه بلاول، محلا

پنجوان، شبد (۴۵)

واڳه رامڪلي، محلا

پهلا، شبد (۳)

(۶۵) اڃ مان موڙه وڪار دوجا - ايڪ سٽ لولاڻي

ارپ من ن بر يو آگي - آپ سگل مٽائين.

(۶۶) لاه سمسار تي ٺهي چوڻه - جٽ مايا نه کپتاوڙه

مايا نام گرپ جون کا - لاه اڃ درس پاوڙه.

(۶۷) جهڙ نه ايڪو ناما

اڙ نراڻل ڪاه.

(۶۸) ساڌ سنگ جنم مرڻ ناري - اُمر ڪٿا سڻ ڪرڻ اڌاري

ڪام ڪروڌ لڀ موڙه تجاري - درڙ نام دان لڙشاني.

(۶۹) لاه مارگ چاي پائينڙي - ڪور ڪهي سوڪار ڪماء جيءَ.

ٺياڻي - ن ڪي هٿڙي - وساري دوجا پاڙ جيءَ

لاڙ پاوڙ هر درساروڙا - نه لگي نتي واڙ جيءَ.

(۷۰) جتي جاءِ پهيڙي پلا ڪهيڙي - جهڙل اُمر ٻيڙي

ڳڻان ڪا هروڙي واسلا - ڪيڊ واس لٽيڙي.

(۷۱) شبد سڄي رنگ لال ڪر - پڙ پاء سينگار بناء

نانڪ سدا سوهاڱي - جي چن ستگور پاء.

(۷۲) نيچ تي نيچ اُف نيچ هوء - ڪر پٽ پلاوڙ

پاڙ ملووا آپ ٺياڻي - سنت سنگ سمواڙ.

(۷۳) ڪٿا ڪيرن راک ناد ڏن - لاه ٻيو سڙاڙ

نانڪ لڀ سچرسن پٽي - بانچت ٿل پاء.

(۷۴) چست آسا اندشا - ٺهي ڪٽ ڪر ايڪ ڪهي

آسا پيٽر رهي نراسا - ٿه ناناڪ ايڪ ماسي.

۱. اهنڪار، اهر پاڙ. ۲. پرماتما. ۳. ڦاٽل. ۴. چمڻ، مرڻ جو چڪر. ۵. نوتل، آڃاپو. ۶. ڪن.

۷. گرهڻ ڪرڻ. ۸. ڪوئي مٽ. ۹. درس. ۱۰. ويجهي. ۱۱. گهروڙي. ۱۲. دٻي. ۱۳. پڙ.

۱۴. پير. ۱۵. آڳيا مطابق. ۱۶. آڻي، بيحد. ۱۷. ويٺي. ۱۸. سڀاڻ، ڪرڻ. ۱۹. من.

(۵۵) چو کج کچر سوئي پل مائي - آئي پگت کماي
چتر شتر سب ايک سائي - چو کج چگت نيشاني.

واچ کرجري، مهلا
پنجران، شبد (۶)

(۵۶) کام کروڌ لوپ چروڌ پيچ - ديچي آڳن جلاء
چروڌ سا نس جايچي - نائڪ ساچا لاء.

واچ کرجري، مهلا
پنجران، وار (۵)

(۵۷) چو راج ديه نه ڪون ٻڌائي - چو پڪ منگاوه نه ڪا گهٽ جاني
اڻون هر پڇ من مري پڌ آڻاي - بهڙ نه هوء تيرا آڻن حان.

واچ کرجري، پگت
نامد آڻ، شبد (۱)

(۵۸) ساڌو ڏوڙ لائي مڪ مستڪ - کام کروڌ پڪ چارء
سب لي ليح آڻم ڪر مائه - من مهر راج مڪ سڪ ڌارء.

واچ ڊاڙگڌاري، مهلا
پنجران، شبد (۱۹)

(۵۹) سگورو فرمائي - ڪاري ايه ڪري
ڪورو ڌاري هر لڪي - صاحب سنالهر.

واچ ٻهاڙا، مهلا
چولان، وار (۱۵)،
[سلوڪ مهلا نيشا]

(۶۰) آڳي سترڪيا اڻڪ لڙ لاء - من سترڪيا اڻڪ لڙ لاء
د به سڙو سڪ هروچ شدهر لاء - نام پومل هروچ رهيا سماء.

واچ وڏهس، مهلا
نشا، شبد (۷)

(۶۱) سب سبگ جس گايا - اهر پورن هر ڏن سانيا
ڪه نائڪ آڻ مٽايا - سب پار ٿوهر ٿڌري آڻيا.

واچ سورج، مهلا
پنجران، شبد (۸۰)

(۶۲) آسا ميا جلاء ٿون - هره رهه ميهماڻ
ستگور ڪي پائي بي چله - نان ڊوگه پاڙه ماڻ.

واچ سورج، مهلا
چولان، وار (۱۱)
[سلوڪ مهلا نيشا]

(۶۳) چو آماري هروچ واسه - ستن ڪا سبگ پاڙه
سوڳ آڳن مه من نه واپيچ - آڻ بهر گس کاڙه.

واچ ڌڻاسري، مهلا
پنجران، شبد (۴۹)

(۶۴) چو هر اڻڪ سربر لگايا - گورو ساڌو ايه شڙا لاء مڪ ڏوڙا
هلب ٻلت هر سڙو پاڙه - هر رڻگ لکا من ڪوڙا.

واچ چستري، مهلا
چولان، شبد (۶)

-
۱. دشمن. ۲. هڪ جهڙو. ۳. پرماتما سان ملاپ. ۴. چيتري هوندي. ۵. پرماتما.
 ۶. مڪتي. ۷. ڪلائي چٽو. ۸. پاڻ کي. ۹. ڪرم. ۱۰. ساڌ سنگت. ۱۱. بادڪو، ڏهان ڌرو.
 ۱۲. تربيت نيش. ۱۳. کن من. ۱۴. سڳندي. ۱۵. نظر ڀرو. ۱۶. مزمان. ۱۷. عزت. ۱۸. پنج وڪار. ۱۹. واسطي، راي. ۲۰. لوڪ ٻولوڪ ڀرو. ۲۱. ماڻ سان. ۲۲. ڳوڙهر، گهاٽو.

(۴۴) ٺاڙر ٿر ڪر راڳي سـ وء - جوڻي ڏي وٺي گهٽ مهڙ جوڙ
ٻاهر ڀيتر ڀيٽيا پرگاس - تـب هونا سگل ڀرم ڪا ٺامـ.

(۴۵) سٺ سمنوڪ وجهه ڏء نال - ٻيڙي وڃا سدا نهال
راڳ ٺاڙ نهڙي دوجا پاڻ - لـت رنگه ٺاڇه رک رک پاڻ.

(۴۶) من موڙي جي ڳهڙا هروڙي - ٻوڙا هروڙي سوڙت ڌاري
ڪما سينگار ڪـامڻ نـن بهري - راڙي لال ٻياري.

(۴۷) پر ڌن پر ڌارا ٺندا - ان سٺ پرڀت نوار

چرن ڪمل شيوي رد آنتر - گور ٻوڙي ڪي آڌار.

(۴۸) آدم ڪوٽ هروڙي من نرم - ٺاڇي آب نراري

ٻڏج ڄڻان لي وس گت راڳي - من مهڙ ايڪڪاري.

(۴۹) پر ڪا ٺرا - نـم راڳهه چيٽ

نرم ڪٺ ڏک - نهڙي ڀاڻي مڀت.

(۵۰) ڪاڻيا نگر مهڙ ڪرم هر ٻوڙهه - هر جا مڙي هرڙا ڪيٽ

مدونا آسٽر ايل من جوڙهه - هر سڄهه گروميت جيٽ.

(۵۱) گهگهي گهال شيوڪ جي گهالي - شبد گورو ڪي لال رهي

ٺرا ڀلا جي سم ڪر جاني - ان ٻڌ صاحب زميت رهي.

(۵۲) سندس ساگر ٽٽي ٺريا - چئي ايڪ ڌياڻيا

تڄ ڪام ڪروڙ ٺاند ٺندا - پرڀ سرنڀ آڻيا.

(۵۳) هر ڄڻ انم ڀگت سداوي - آڳيا من سڪ پاڻي

جو ٿس ڀاوي سب ڪر ماني - ڀاڻا من وساني.

(۵۴) خصم پڇان ٿرس ڪر جيٽ مهڙ - مار مڙي ڪر ٿيڪي

آپ جنا ٺور ڪٺ جاني - تب هوء اهشت شريڪي.

۱. چنڊر. ۲. ايڪاگر. ۳. گيان. ۴. جوڙي ٺور. ۵. پرمانا جوڙ دوسن. ۶. سواس. ۷. ڏاڳو.
۸. جڳياسو استري. ۹. ماڻي. ۱۰. پرمانا. ۱۱. استري. ۱۲. وڪار. ۱۳. ٻين جوڙ. ۱۴. سڪرم.
۱۵. ڏاند. ۱۶. ڪمائي. ۱۷. هڪ جهڙو. ۱۸. سند مهاڻا ٺون. ۱۹. پرمانا.
۲۰. ديا. ۲۱. غياس. ۲۲. دل. ۲۳. آهڪار. ۲۴. چاڻڻ. ۲۵. سچاڻڻ.

راڳ گورڙي، مڪا پڇوان،
سڪمي صاحب،
اشتهدي (۶) ۳

۱۷(۲)

۱۸(۶)

۱۹ (۶)

راڳ گورڙي، مڪا پڇوان،
لڻي، اڙڙي (۲)

راڳ گورڙي، ڪبير
صاحب، شد (۴۹)

(۶۳)

(۶۹)

راڳ، گورڙي، ڪبير
صاحب، راون اڪري،
بڙي (۳۱)

(۳۲)

(۳۴) جاڪا من هوءَ مڪل ڪي دينا - هر هر نام تڻ گهٽ گهٽ چينا
من اڻي لڻي تڻا مٿا - پڻي مڪل سرشت ساڻا.

(۳۵) سڀ سڙوب وڌي جن مانبا - ڪون ڪراون تڻ مڻل پڇاڻيا
حاکي وڌي وشواس پوڻ آليا - تڻ تڻان تڻ من پڇاڻيا.

(۳۶) آڻ پهر هر ڪا نام لڳ - سڄ اڻديش شيرڪ ڪڍ ديت
موهر مانبا ڪي سڳ نه لڳ - من مه واکي هر هر اڻڪ

اڻڪ ڪار دڻي پوڻاسي - نازڪ پرم موهر، دڪر تڻ لڻي لاسي.

(۳۷) چرون ڪڍل راکڻ من - ماڻ ڄم ڪسي ڪلرڪ ڄاڻ

آپ جهڙو اڙوان نام مهاور - تڻ تڻ ڪهت رهت ڪڍ پاڙو.

(۳۸) مڙا مڙي مڙي مڙي - پڻس مڪل ڪلش

آپ تڻ ڪرڻ دڻي - پاڻ پڻ پڻ پڻ.

(۳۹) جهڙو مڙي مڙي تڻ چڙي - اڻسي مڻ مڻا

اڻهن ماڻس اڻاڻن رهڻي - پڻ نه پڻ پڻا.

(۴۰) تڻ تڻ دڪر نه هر ڪيڻي - تڻ تڻ دڪر نه روء

ڄڻ تڻ تڻ تڻ - تڻ تڻ رچا سو روء.

(۴۱) ٻڌي - ٻڌڪسي اڻسيار

صاحب روءِ تڻ - ڪ پڻار.

(۴۲) مڻا مڻل گهڻا مڻ مانبي - مڻي هوءَ سو مڻ ڪڍ چالبي

مڻ ڪرڻي مڻ مڻا پڻا وڻي - مڻ تڻا تڻو سڄ پاوڻ.

(۴۳) مڻا مڻ مڻ ڪاڇ هڻي - مڻ تڻي مڻ هوءَ

مڻي مڻ مڻ ڪڍي ڪيرا - مڻ تڻا مڻا نه ڪوء.

۱. سڃاڻي لو. ۲. ڏسڻ ۾ ايندو. ۳. مٿر. ۴. پرمالما. ۵. هر دوه. ۶. پڻ گهٽ، ظاهر تڻر.
۷. لال. ۸. روشنائي، سوچيرو. ۹. پاپ، دڪر. ۱۰. ڏنگ. ۱۱. مڪي. ۱۲. ناس تڻ تڻا.
۱۳. تڻ تڻ تڻ تڻ. ۱۴. تڻ تڻ. ۱۵. سڻار ساگر. ۱۶. تڻ تڻ. ۱۷. خوش تڻ. ۱۸. مڻ تڻ.
۱۹. مڻ تڻ هر لڳ. ۲۰. غصو، ڏم. ۲۱. تڻ تڻ ڪن تڻ. ۲۲. سڃاڻي ڏنگ. ۲۳. تڻ تڻ.
۲۴. مڪر، مڻ. ۲۵. تڻ، تڻ، تڻ. ۲۶. هوءَ.

راڳ، مانجه، مھلا
ٺيڄا، استھدي (۱)

راڳ، مانجه، مھلا
بھلا، وار (۳)
[سلوڪ مھلا دوجا]

(۷)
[مھلا پھلا]

(۸)
[مھلا چوٿان]

راڳ، گوڙي، مھلا
پنڇوان، شبد (۴)

(۱۴)

(۱۷)

راڳ، گوڙي، مھلا
پنڇوان، ٻاون اکري
ٻوڙي (۳۱)

(۳۹)

(۲۵) آپ وڻجائي نان سپ ڪڇ پاڻي - گور شبدِي سڄي اندو لائي
سڄ وڻجه، سڄ سنگرھ - سڄ واپار ڪراو ٿيسا.

(۲۶) پي ڪي چوڻ ڪر پاڻو ڪي - لوڻ سُرڻ ڪري
نانڪ ڪهي سياڻي - او ڪٽ ملاوا هوء.

(۲۷) بھلا سڄ حلال دء - سڄا خير خدام

چوڻي نيم راس من - پنڇري صفت ڪٺاء.

(۲۸) پُر ڪار ڪروڙ جوت نندا - اڄ ماڻيا اھڪار ڇڪاري

اڄ ڪار ڪامي موھ، نجي - نان انجن ماھ، انجن پاوي.

(۲۹) سدا نڪت ڪر رڻسو جاڻ - پُرپ ڪي آگيا سب ڪر مان

گور ڪي اڃن مٽاوھ، آپ - هر هر نام نانڪ جپ جاپ.

(۳۰) جو ٿڌ پاوي سو نرمل ڪرما - جو ٿڌ پاوي سر سڄ ڌرما

سرب نڌان گٺ ٿمهي پاس - تون صاحب شيو ڪ ارداس.

(۳۱) هر ڪ سو ڪ دھوون تي مڪتي - سدا اُلهت جو ڪ اُڙجگتي

دِسهر سپ مھ سپ تي رھتي - پار اوھم ڪا اوء ڌيان ڌرني.

(۳۲) رڻ سگل ايا من ڪري - ايتو ڪرم ڪماء

ڪهي اُڙجهي سدا سڪ - نانڪ لکيا پاء.

(۳۳) پورا آڻن اُڙا مٽاوي - ٺاھو ارا لکت نهي آوي

ٻاڏو آڻن هه هه ٻڌا - دوس ديت آگهه ڪ اڏا.

۱. بوير. ۲. پو. ۳. هت. ۴. اڪيون. ۵. پرماتما. ۶. پيرو. ۷. مھلا، جس. ۸. نورس، دُور،
لياڳ ڪرڻ. ۹. استري. ۱۰. گرهست پر. ۱۱. وچن، اُپدیش. ۱۲. وڻي. ۱۳. سڪ. ۱۴. دڪ.
۱۵. بھي. ۱۶. نرليپ. ۱۷. دنيوي بدن ۽ وھدار. ۱۸. خاک، مٽي. ۱۹. ڪرمن جو ليڪر.
۲۰. سُرما، بھادر. ۲۱. پراڻي، ڪلچڙ. ۲۲. اھر پاڻو. ۲۳. اين ڪي.

- (۲۲) (۱۶) - سَوِي کِيئي رَاهِيئي - سچ نام اِيخ پاء
کِيئي هي اُکاي - مَنوئا وَا سَوِي سِيء.
- (۲۷) (۱۷) سَوِي سالاھي سچ لگا - سَوِي لاء تَرِيءِ هوء
کي وِچاري کي سگرها - اوکي کيان دوء.
- (۲۵) (۱۸) سَوِي دِهانِيئي هِيئي - سر شاهان پاتشاه
سَوِي کي گر آس من - حشکا سِيس وِساه
سپ سِيانها چَد کِي - گرر کي چَر پي پاء.
- (۲۵) (۱۹) سَع سَعورک دِها کماوچ - اِيء کَر پي سار
اُپ چوڊ سپ هوء وِشا - جس دِء رِب اُرکاد.
- (۲۰) (۲۰) سَوِي گاوپا لَانء پوي - پِن سَوِي کِيئي پاد
- سَوِي هي پکء اُوچي - سَوِي پيار پيراک
- سَوِي هي لي سر سالت هوء - پِن - سَوِي چِيء پاد
- (۲۱) (۲۱) اُما دِو اُرچِيئي - گرر کِي سَوِي سِيء
اُئي لَو اُکي دِي پَرِيء هوء - لَان کُور هي اُرچا پاء
اُما اُڊول ل دِوَلِي - گرر کِي پاء سِيء.
- (۲۲) (۲۲) اُدم گرِيء من لرمل هُوئا - هَر مارِک چِلَس پَرَم سِکلا کُريا
لام لَدان سَعور سِئانها - مَت کِي سِکلي وِگسا حِيء.
- (۲۳) (۲۳) اُرپ مِئي کي اِيء لِمِئانِي - مَن اُکِو ساچا حِکَم پِچانِي
سَوِي سَعورک رِپِئانِي - اُلد حِشَر کِي پانِي چِيء.
- (۳۵) (۲۴) نام اُوکَد جِن حَن لَمِري پانها - جِنر جِنر کا وِوگ کِراپا
هَر کِبرلن کاوَد پِن رانِي - سِئل اِيها هِيء کاري حِيء.
- (۳۹)

۱. کيان. ۲. کيڙو. ۳. حارم. ۴. پاور. ۵. پرماتما. ۶. گل کريان. ۷. سچ. ۸. شالتي.
۹. آهر پاور. ۱۰. پاس. ۱۱. آچار. ۱۲. پنا. ۱۳. اُما. ۱۴. پورس، وشراس. ۱۵. هردی.
۱۶. پتک. ۱۷. گرشش. ۱۸. لاس گير. ۱۹. مرض، وکار. ۲۰. ماسر، دوا.
۲۱. رهڻي. ۲۲. کيڙي.

ټياگنا ټياگن ټيکا - کار کروډ لوب ټياگنا
 مانگنا مانگن ټيکا - هر جس گزر سي مانگنا
 جاگنا جاگن ټيکا - هر کيرن ه جاگنا
 لاگنا لاگن ټيکا - گور چرني من لاگنا
 لاه ټيک ټسهر پراپتي - جا گي مستيک ټياگنا
 که نازک ټس سب کچ ټيکا - جو پوپ کي سر ناگنا.

[راڼه مارو، مڅلا پنځوان، اشته پدي (۴)]

(۱۱) مڼدا ستوک شرم ټيک جهوي - ټيان کي گر هه پيوت
 کنډتا کال ڪناري کائيا - جگه ٽنڊا پور ټيک.

(۱۲) جال موهه گهس مس کر - مٺ کاگد کر سار

پاو نام کر چس ټيکاري - گور پچ ليک اچار

ليک نام سالاھ، ليک - ليک، آنت نه پاراوار.

(۱۳) عمل کر ٽرني بيچ شبدو کر -

(۲۷)

سچ کي آب ټس ديهه پاڻي

هوء ڪرسان ايمان جمالي - بهشت دوزق اڻو جاڻي.

(۱۴) پوئي پراڻ ڪمائيئي - پو وئي ات ٽن پائيئي

سچ - اوجھو - آڻ جلائيئي

لاه ٽيل ديرا ٽه جليئي - ڪر چانڻ صاحب ٽه مليئي.

(۱۵) جان پو جاڻي آڻا - ٽن من آکي ٽرني

سوهاگي ڪرم ڪماو ٽيا - سيمي ڪرم ڪري

سهجي ساچ ملاوڙا - ساچ وڏائي ديئي.

سري راڻ، مڅلا
 ٽيچا، شبد (۱۴)

۱. ٽياڻ ڪرڻ. ۲. پنڊ، گهرڻ. ۳. پاڻ. ۴. سرن اچي ٽو. ۵. مددرا. ۶. اوان، ڪڪر
 ۷. گودڙي. ۸. مڱيل. ۹. مالڪ سان ميلاپ. ۱۰. شردا، سک. ۱۱. جلاء. ۱۲. سهجي.
 ٻڌي. ۱۳. سڪرم. ۱۴. پاڻي. ۱۵. عمل ڪر. ۱۶. ٽيڙو. ۱۷. زوشائي. ۱۸. پرماما.
 ۱۹. پتي پرماما. ۲۰. اربو ڪر، پيتا رک.

- (۸) دسې نام دان لشدان - آن دن مچن چا گسټ کمان
 سچ مغل نه لائې بوم پټه ياکي - راڼر نه تونل کاجي ناکي
 چټ ناکا جگ ايرې جايځه - اتر چټ ساچ رانگ ساڅوځه.
- (۱۲)
- (۱۳) ايکادسي اک ودي وساوي - هسا مدعا موځ چکاوي
 قل باوي بوم امر چيني - پاکند راج تمه ټوي نيسي
 ليرمل نزارا ټوکړول - نوچي ساچي نا لاگي مل.
- (۱۶) دتا د-ي ديا دان کر جايځي - باهر حائر بتر آلي
 برلي بوم وهي نهکار - اجبا جاب جه-ي مکر نام
 ټين ټون موځ ايکر جايځي - سچ سم سدر ساچ بچالي.

[راڼه ټاول، مځلا پټلا، ټقي]

- (۹) داس ټارې کي پاوه ډوډا - مټک لي لي لاوه
 مها پټس لي هوم پټيا - هر کيرلن گن کاوه
 آکيا ټوري مېلي لاکه - کټو نهوارو پاوه
 جو ټون دپه ټوي لاه ټرپټي - آن له کټهو ډاډه
 سد هي لکټ جانټ برب سرامي - مکل رنځ هوه وهيځي
 ساډو سنگه هوه پرابس - ټان پرب اټسا لويځي.

[راڼه ټولې، مځلا پنځوان، شېد (۵)]

- (۱۰) چاډدا چاډدن انگن - برب جيټ اټس چالډنا
 اراډنا اراډن ټيکا - هر هر نام اراډنا

۱. کسره. ۲. راس ډهون. ۳. لشدان. ۴. ډبر. ۵. ډاکو. ۶. ايکاکو. ۷. پرمالما. ۸. جيتو
 ټپاس. ۹. ورس. ۱۰. پچايځي. ۱۱. ډسټ. ۱۲. پارس. ۱۳. آندور، سروپ م.
 ۱۴. لشکار. ۱۵. لړک. ۱۶. لاندريڼ تي بهضر. ۱۷. ډر، شد. ۱۸. پاڼو. ۱۹. راضي رهان
 ۲۰. ډايځي. ۲۱. پټي هند. ۲۲. پټکل. ۲۳. ډوډو، خاک. ۲۴. روشنايي. ۲۵. ام
 -رېشت. ۲۶. ډايځي، موما چايځي.

ٻاڻا ٻاڻن نیکا - ڪام ڪروڙ لوپ ٻاڻا
 مانگنا مانگن نیکا - هر جس گذر تي مانگنا
 جاگنا جاگن نیکا - هر ڪيرن ۽ هر جاگنا
 لاڳا لاڳن نیکا - گور چرني من لاڳا
 اهر ٻڌ تسهر پراپتي - جا ڪي مستڪ پاڳا
 ڪهر نانڪ سڀ ڪچ نیکا - جو پرپ ڪي سر ناڳا.

[راڳ مارو، مڪلا پنڃوان، اشتهدي (۴)]

(۱۱) مندا سندوڪ شرم ٻڌ جهوڙي - ڏيان ڪي ڪرڻ پيوڻ
 ڪنڊا ڪال ڪٽاري ڪاڻيا - ڇڱڻ ڏنڊا پرنيت.
 (۱۲) ڄال موڙهه گهس مس ڪر - مٺ ڪاڱڻ ڪر سار
 پاڻو ڪر چٽ ٺيڪاري - گور پڇ ليڪ ٻيڪار
 ليڪ نام سالاھ، ليڪ - ليڪ. آنت نه پاراوار.
 (۱۳) عمل ڪر ڌرني ٻيچ شبدو ڪر -

سري چٻ صاحب،
 مڪلا ٻهلا، پڙڙي
 (۳۸)
 سري راڳ، مڪلا ٻهلا،
 شبد (۶)

(۲۷)

سچ ڪي آب نٺ ديه، پاڻي

هوء ڪرسان ايمان جمائي - بهشت دوزخ ايو جاڻي.

(۲۳)

(۱۴) ٻولي ٻارڻ ڪمائين - ٻو وٺي اٺن ٻائين

سچ ٻوڙهه - آڻ جلائين

اھ ٽيل ديرا ٺهه جلائين - ڪر چانڊ صاحب ٺهه مليين.

(۱۵) جان پر جاڻي آڻا - نٺن من آڱي ڌرين

سوهاڱي ڪرم ڪماون ٿيا - سڀئي ڪرم ڪرائن

سهجي ساچ ملاوڙا - ساچ وڌائي ديئن.

سري راڳ، مڪلا
 ليڄا، شبد (۱۴)

۱. ٻياڳ ڪرڻ. ۲. پنڌ، گهرڻ. ۳. پاڳ. ۴. سرن اچي ٺو. ۵. بندرا. ۶. اراڻي، ڪڪر.
 ۷. گودڙي. ۸. منڱيل. ۹. مالڪ سان ميلاب. ۱۰. شرڌا، سک. ۱۱. جلاء. ۱۲. سهجهه.
 ۱۳. ڪرم. ۱۴. پاڻي. ۱۵. عمل ڪر. ۱۶. ڏيئرو. ۱۷. روشنائي. ۱۸. برمانا.
 ۱۹. پتي برمانا. ۲۰. آڙڻ ڪر، پيتا رک.

- (۸) دسوي نام دان لشدان - آن دن مچن سچا گسٹ گمان
 سچ مثل له لايي بوم يته پايي - اير له توتس کاچي نايي
 چته ناگا جک اايي حاطه - استور چمت ساچ راکر ماطه.
- (۱۲) ايکادسي اک ودي و ساوي - هسا مدتا وه چکاري
 قل باوي بوم آلر چيني - پاکند رايچ مت نهی ليسي
 لرمل ازارهار نهکيول - سوچي ساچي نا لايي مل.
- (۱۳) دنا دسي دنا دان کر جالسي - باهر حاور پتر آلي
 بوي بوم وهي لهکار - اهما چاپ جهي مک نام
 لون تون مهر ايکر حالي - سپ دح سدر ساچ پچاني.

[راڳه ٻاول، مڃلا ٻهلا، ٻٽي]

(۹) دانس لماري کي ٻاوه ڏوڙا - مستک لي لي لاوه
 مها پتس لي هوم پتيا - هر کورس گن کاوه
 آکا توري مينسي لاگه - کيڙو نهاردو ٻاوه
 جو تون ديه ٿهي اهر پرتي - آن له کتوهو ڏاوه
 سد هي لکت جائه بوب سرامي - سکل رتي هوه وهبي
 ساڏو سنگ هوه پراپ - نان پرب اُسا لهسي.

[راڳه ڦوڙي، مڃلا پنڪوان، شبد (۵)]

(۱۰) چالڏلا چالڏن آنگن - بوب هيءُ استر چالڏنا
 آراڏنا آراڏن نيڪا - هر هر نام آراڏنا

۱. ڏسء. ۲. رات ڏيهن. ۳. اُشان. ۴. دبر. ۵. ڏاڳو. ۶. ايڪاگر. ۷. پرماتا. ۸. جيڙو
 گهاٽ. ۹. درٻ. ۱۰. پچاڻڻ. سچاڻڻ. ۱۱. ڏسڻ. ۱۲. پاورس. ۱۳. آندڙ. سرُوب ڀر.
 ۱۴. لشڪار. ۱۵. لوڪ. ۱۶. اندرين تي مضر. ۱۷. ڀوتڙ. شد. ۱۸. پاڻو. ۱۹. راضو رهان
 ۲۰. ڀاڄي. ۲۱. پي هند. ۲۲. پتڪڻ. ۲۳. ڏوڙو. خاک. ۲۴. روشنائي. ۲۵. اهر
 سرپست. ۲۶. ڏاڻڻ. موما ڳاڻڻ.

۱. مەدەنىيەت. ۲. تەبىئەت. ۳. زاتىيەت. ۴. پەقەتلىك. ۵. گەرەك. ۶. نەتىجە.
۷. پەقەتلىك. ۸. ئىككىلىك. ۹. غەجىب، تەجەب. ۱۰. پەقەتلىك. ۱۱. ئەرەبىي. ۱۲. ئەرەبى.
۱۳. ئىككىلىك. ۱۴. سەمەلىي. ۱۵. چۆرە، وگا. ۱۶. ئۆزگەرتىش. ۱۷. جەلپ. ۱۸. ئەرەبى.
۱۹. ئىككىلىك، ئەرەبىي.

(۴) جس سرب شکان ٿل لوڙيڙهه - سو سڄ ڪماڙهه
 لوڙي دٻڪه ٻار برهم - اڪ نام ڏهاڙهه
 هره نڪل ڪي وٺڪا - هر سڀ سماڙهه
 دؤر نه دٻي ڪسي جيئ - ايس سڄ گهر جاوهه
 پت پت ڪرڻا ٻرڪ - نالڪ سڙهه.

[راڳ ڳوڙي، مڪلا پنڪوان، وار (۱۷)]

(۵) من هائي ڪر سائي ڪر ٿي - شرم پاڻي ٿن ڪس
 نام اڀڄ سنوڪ سهاڻا - رڳه غريبي ويس
 پاء ڪرم ڪر جنمسي - سي گهر پاڻڪ ڏيڪ

(۱. ۰)

ان مابا ڇڪ مـ رهيا - ورا ٻـ وڙهه ڪوهه
 هان هت ڪر آڇا - سڄ نام ڪر دم
 سرف سڄ ڪر ٻاند سال - لس وڃ ٻـ وڙهه
 وٺاڙا سڄ وٺج ڪر - لي لالا من هن
 سڄ ساسڻ سوڏاڳري - سڄ گهر ٿي چل
 ڪرچ ٻـ پڻڪيا ٻـ - مڃ من جاڻه ڪل
 ٺاڻڪار ڪي ٻـ جاء - ٺان مڪ لهه مڪل
 لاه چم ڪر چاڪري - من نام ڪر ڪر
 ان ٻـ ڪر ڏاڙي - ٺا ڪر اڪي ٺن
 ٺانڪ وٺي ٺڌو ڪر - ڇڙي ڇڙ ڪڙ ٺن.

[راڳ سورڻ، مڪلا پھلا، شيد (۱۲)]

۱. سڀي. ۲. اڇا آهي. ۳. ويجهو، نڙ ڏيڪ. ۴. پرمالما. ۵. خاک، مٽي. ۶. پاڻي،
 گهنگار. ۷. ٻوٽو ڪندڙ. ۸. ٻن کي ٻڌارو. ۹. هاري، ڪڙي. ۱۰. ڪيچي. ۱۱. ڪيم. ۱۲. ڇي،
 ۱۳. لوڙهه. ۱۴. ٻر ٻر، ٻر ٻر. ۱۵. ٿڌندو. ۱۶. آسودا، سڪيا. ۱۷. گهٽجندڙ. ۱۸. عمر، زندگي،
 ۱۹. ٻاسڻ. ۲۰. واپاري. ۲۱. واپار. ۲۲. فائدو، لشو. ۲۳. ڪٺو. ۲۴. شادتر. ۲۵. ٻڌو،
 ڪر ٻو. ۲۶. سڀاڻي. ۲۷. وڃو. ۲۸. پٽڪا. ۲۹. ڪوٺا. ۳۰. ڇر ٿو. ۳۱. رنگ.

(۱. ۰)

(۱) اڙائڻا هر رنگه رنگو - جب جهڙا هر ايڪ مڱو.
 ٽچ هومچ نورو ڪيان ٻڙو - مل سنگت ڏر ڪرم لکيو
 هر ستن ڪر نمر نمر - نو لڏ پاوه اٿل سڪو
 نئن آڻوڙ سڏا جنو - هردي ڪاوه نام ڏو
 ڪام ڪروڙ لوپ موه ٽڙو - جنم مرن ڏهه ٽي رهيو
 دؤر ٿي ٿي ٿي ٿي - گور ڪيان ڏر ٿي ٿي ٿي
 جن شيوا سو پاڙ ٻڙو - جن نانڪ گورمڪ جگت ٿي ٿي.
 [راڳ ڪوڙي، هڪلا پنجوان، اشپدي (۱۳)]

(۲) آسٽم من مه ڪر نرنگار - ڪر من ميري سب ٻڙي
 نرمل رسنا امرت پيئ - سدا شهلا ڪر ليھ جيئ
 ٿيھ ٿيھ لاکر ڪا رنگ - سڏا سنگ ٻڙي سب سنگ
 چرن چڻ مڙ ڪر ڏر بند - مڙه پاپ جهڙي هر بند
 ڪر هر ڪرم سڙوڻ هر ڪتا - هر درگھ نانڪ اوڄل مٿا.
 ٻولھ جس جهڙا دن رات - پڙپ اٻي ڪن ڪيني دات
 ڪرھ پگت آڻ ڪي چاء - پڙپ اٻي سڙهه سماء
 جو هوڻا هوروت سر جاني - پڙپ اٻي ڪا ڪم پڇاڻي
 اس ڪي مهما ڪوڻ ٻکا ٿي - اس ڪا ڪن ڪه ايڪ نه جائه
 آت پهر پڙپ سڙهه حضوري - ڪه نانڪ سيئي جن پوري.

[راڳ ڪوڙي، هڪلا پنجوان، سڪملي صاحب]

۱. پرماتما. ۲. پاڻ ڪي پير پير رنگيو. ۳. زبان. ۴. نوروت، دؤر ڪريو. ۵. اھڪار. ۶. نو
 ڏاڙو. ۷. درسن ڪيو. ۸. سبت مهاتما ٿون. ۹. خزانو. ۱۰. پٽي. ۱۱. هر دو. ۱۲. ڏيئو.
 ۱۳. گورو معرعت. ۱۴. مهما، جس. ۱۵. وهنار. ۱۶. ڏس. ۱۷. ناس ٿي ٿو. ۱۸. وات،
 راهه، بست. ۱۹. ڪٽ، ڪوڙي، پل. ۲۰. ڪن. ۲۱. داس. ۲۲. شواقي، اساهه. ۲۳. سچائي.
 سمجهي ٿو. ۲۴. بيان ڪيان. ۲۵. حاضريءَ ۾.

- (۳۱) گور ابرو سداي منگن هاء - ناکي مۆل نه لکي هاء
گهال کاء کج ههه ديه - ناک راءه پچانهه سيه .
- (۳۲) هر شو سواهي نمر ديه - سوني هر بارهگي
موره دوجي ناهي اؤر - جس به هر بارهگي .
- (۳۳) حهه سه چاول دها کتک - کر براب پالي دان
دؤد کرم سترک گهيه کر - آلسا مانگه دان .
- (۳۴) ركي سكي کاکي - لندا باطي بهه
دريدا ديه براني چورزي - نه ترساني حيه .
- (۳۵) صر آلدو صابري - لن اوي جالن
هون ازل ديك خداه دي - بهه نه کسيه دين .
- (۳۶) سدا شجي کي کي کاران - سدا شجي کي سينگ وهاء
پتن کي چکيا لينا پالي - آهي بهه کي ساد آبي کاء .
- (۲۲) واژه کلباط، محلا
چو نان، شد (۶)
- واژه برپالي، محلا
بهلا، شد (۷)
- سلوک، شيخ نريده،
(۲۹)
- (۱۱۶)
- سلوک، محلا
لپکا (۵۱)

۱. کدهين ۲. بهر هي بروهني هي کمايي . ۳. دان کر . ۴. سچر مارک . ۵. برمانا .
۶. لکالو . ۷. زبان . ۸. سکر . ۹. سطي ماني . ۱۰. شاتي مي . ۱۱. ويهه . ۱۲. گهه .
۱۳. دان ، سلين . ۱۴. برشاک بهر . ۱۵. کمايي ، چکالي .

[illegible]

رونداس و سار (۱)

(۲۲) $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ - $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 جا $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^2} = -\frac{2}{x^3}$

(۱) $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2}{dt^2} \right)$

[illegible]

۱۹۱۱

(۲۴) $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

۱۰ (۸) د څارنې

(۱۵) $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^2} = -\frac{2}{x^3}$

۱۲ (۵)

(۱۶) سید محمد زکریا خان - مولانا محمد زکریا خان - مولانا محمد زکریا خان - مولانا محمد زکریا خان .

Pr (10)

(۱۷) آنگاه او شد اس بزرگوار را - که در آن روز در میان او و من بود -

۱۵۵۰ و ۱۵۵۱ و ۱۵۵۲
 (۱) ۱۵۵۳ و ۱۵۵۴

(۲۸) جہان و اتر را کسی - لے دھمکے وی ہائی
 تھو سکی مہما - سچے دمیان اس جہانی "

والله اعلم بالصواب

(۲۹) چھری ہسٹری چلنا - ہر ماہ سالار
 ہر گس راویں لاکھا - ساہی ہائی ہار۔

(11)

(۳۰) سچ و حقیقت سے روئے کرنا - کھانا پکانا -
دیا دینا کرنا - کھانا پکانا -

1102 1104

۱. کمان. ۲. سزانو. ۳. اسکلاف. ۴. سوز. ۵. اسن چسبی. ۶. وسار روتی. ۷. ارمات. ۸. مود کمدان. ۹. کرطین سوز. ۱۰. زلهو. ۱۱. اسن چسبی آما. ۱۲. چو اسکاردو. ۱۳. ایلکریان. ۱۴. اسن چسبی. ۱۵. وسار روتی. ۱۶. شوزاد. ۱۷. مالها. ۱۸. سر ایشک.

- (۱۱) سَفَ سَتَرَكُ كَرِ يَاؤُ - توشا هر نام سَتَرَكُ
مَنَه، چَرَدِ رِكار - سِچا سَج دِیَه.
- (۱۲) شیو کَتِی سَدو کَتِی - جِی سِچَر سِچ دِیالیا
اوسِی مَنَدِی یَر نِه وِکِر - کَر سَتَرَك دُور کمالیا
اوسِی دِلَمِیا لَوِی بَدِتا - اَن بَساطِی لَوِرا کالیا.
- (۱۳) سِج لَان رُو حاطِیعی - حان دِیعی سِچا هَوِ
کُزُ کِی هَل اَری - نِ کِری هِچا دُوع.
- (۱۴) حِج حِج لَرا سَکَم - لَوِی اَن هَر وِتا
حِج حِج رِکِه، اَب - تِه حِج کُز وِتا.
- (۱۵) مَن کَلَرُ شَد یُبد دُور - شامِی رِسیع مَن آه
شامِی وِج کَر کماوِطِی - سا حِصَم بَالِی لَآ.
- (۱۶) کَلِک کَالِی هِزُور کُزُور - هِ - یَد دَان دالارا
اَن اِستَر دُور هِ، اَوِی - یَه مَلِعی هَر دُالارا.
- (۱۷) اَکِیا تَمِری مِلی لَآکِه - کِیو لَهَار وِ یَاوِ
هَر نُون دِه، کُوی لَه، رِو پَتِی - اَن نِه کَتِهؤ دُاؤ.
- (۱۸) پِی سَر سِیغِا حاطِیعی - سِیل سَدو کَر وِجَن
شِیوَن سَالِی اَیلا - نِسیف اَن سَالِی.
- (۱۹) سَف سَتَرَك دِیا دُور - سِیگار بَساؤ
مُتِل سَهاگِی نازکا - اَبی یَر یَاوِ.
- (۲۰) نَد لَوِ لَوِ مَن لَرا دِا - سِاچ یَمِی بَسَط کَم لَآ
سَف سَتَرَك هَر وِیج اَوِ داس - تان سَط سَد بَها لِی یاس.
- راځ آسا، مَکلا بَها،
اشتهدی (۵) ۲۱
- راځ آسا، مَکلا بَها،
وار (۷)
- (۱۰)
- راځ گوجری، مَکلا
بَهاران، وار (۱۸)
- راځ بهاکرا، مَکلا
چولان، وار (۹)
[سلوک مَکلا لَکا]
- راځ سوون، مَکلا بَهاران،
اشتهدی (۴) ۳
- راځ لَوِی، مَکلا
بَهاران، شَد (۵)
- راځ سَوِی، مَکلا
لَکا، وار (۶)
- راځ بلاول، مَکلا
بَهاران، شَد (۴۵)
- راځ رامکلی، مَکلا
بَها، شَد (۸)

۱. یزیر. ۲. مَس مَان. ۳. وار نام. ۴. پرماتا. ۵. ککرم. ۶. سکر. ۷. اَوِج، شَد.
۸. پِرکِیت لُیوَن تَا. ۹. سِیَل کَر، یَح. ۱۰. لَکا لَوِ. ۱۱. سَرِوَن. ۱۲. اِستِری. ۱۳. کَهرِزا.
۱۴. هالِی. ۱۵. کَهرِزا. ۱۶. وِجَن، حاکِر. ۱۷. پَتِکان. ۱۸. سَتِیوَن. ۱۹. باد کِی. ۲۰. یَسَنا.
۲۱. سَد کِری باغ وِج وِها لِی لَوِ.

چون ٺڪار ڪر شيوا - جي ٺاڪڙ پاوي
هوءَ ڪر پال دٻيال پري - ٺاڪڙ ڪڍ ٺاوي.

[راڳ بلاول، مڪلا پنڊجوان، شبد (۳۵)]

- (۳) جو ٺٽ پاوي - سائي پلي ڪار.
ٺون - سدا سلامت نرنڪار.
- (۴) جاءِ پڇهه سوهاڙي - ٺسي راوڙا ڪي ڪڙي
سهج سنٽوڪ سينگاريا - مٺا - دل ٺي.
پوڙيساؤ ٺان مٺي - جان گورو ڪا شبد سڙي.
- (۵) صدق صوري صادق - صبر ٺوڻا ملاڪا
ديدار پوري پائسا - ٺان ٺاهي ڪاڻڪا.
- (۶) جهڙ ٺم ٺاڪه، ٺوهي رهيا - جو ٺم ڪهڙ سڙي موڙ ڪرا
جهڙ ٺيڪه ٺهان ٺم بسا - ٺريڪه نام جهڙ ٺيرا رسا.
- (۷) سبت مندل هر جس ڪهڙ - اوله سبت سڀا
ٺاڪ من سنٽوڪيئي - ايڪس سبت لڙ لاءِ.
- (۸) گورو ڪا شبد مٺي مٺو - ڪٺا ڪما هداوت
جو ڪچ ڪري پلا ڪر مانڱهه - سهج جوڪ ٺٽ پاوڙ.
- (۹) ڪام ڪروڙ مائيا مڏ مشر - اي ڪيليت سڀ جو ٺي هاري
سبت سنٽوڪ ديا ٺرم سچ - اهو اٺيڪ گهو پيتر واري.
- (۱۰) جهان پٺاؤ ٺه ٺه جاني - جو ٺم ديه سڙي سڪ پائي
سدا چيري گورند ڪوڙائي - ٺمري - ڪر پائي ٺري آڱهائي.

سري جپ صاحب،
مڪلا پهل، پوڙي (۱۶)

سري راڳ، مڪلا پهل،
شبد (۱۰)

سري راڳ، مڪلا
چوٿان، وار (۲)،
[سلوڪ مڪلا پهل]

راڳ ڪوڙي، مڪلا
پنڊجوان، شبد (۱۸)

راڳ ڪوڙي، مڪلا
پنڊجوان، ٺي (۷)

راڳ آسا، مڪلا پهل،
شبد (۳۷)

راڳ آسا، مڪلا پنڊجوان،
شبد (۳۶)

(۶۰)

۱. ٺٽ. ۲. پرماتما. ۳. وٺي. ۴. ويجهاريو. ۵. گيان. ۶. سندر، سڀڙو. ۷. صدق رڪندڙ،
سبت. ۸. پوڙي، سمر. ۹. فرشتا. ۱۰. پاپي، بي ايمان. ۱۱. ٺٽ سان. ۱۲. زبان.
۱۳. مندلي، سنگت. ۱۴. سچ. ۱۵. چولو. ۱۶. خزالو. ۱۷. نشو. ۱۸. حسد. ۱۹. هردي
لندر ٺارو ڪهن. ۲۰. موڪليو. ۲۱. داسي. ۲۲. تمام ڏاڍي پئي آهيان.

(۲) شپ لڄڻ.

(۱) مانگه، هڻن سڳ ساڌوڻا - ڏوڙي ڪر اڻسان
 هر ڪا نام ڌاء سڻا - سينا نر ڪر دان
 جبر ڪرم مل اٿري - من لي جاء ڪمان
 ڪام ڪروڙ نه موهيئي - پسي لوب سڻان
 سڄي مارڻ چلدا - آست ڪري جهان
 اڏ سڳ لوت سڳل پڻ - جيء ڏها پٿروان
 جسرو ڏاري ڏها ڪر - سوئي پڙگه سڻان
 چنان مليا پڙپ آڻا - ٺاڻڪ ڀن ڦرڻان
 مانگه، سڄي سي ڪاڏي پڙهه - ڇن پورا ڪر پٿروان
 [راڳ مانگه، محلا پنڪوان، ٻارهر ماهه (۱۲)]

(۲) دوش نه ڪاهو ڏيئيئي - پڙپ اڻا ڌاڻيئي
 ڄم شيريني هره سڳ گهنا - من سوئي ڪاڻيئي
 ڪهيئي ڪاء پياري ٿهه، پنا -

(۱.۰.۲) نر ڏيال سڙي سڀ اڻڪن هئا.
 جڏهن ام ڀاڳي ٿي رهان - اڏو اهي چارا
 لڏوڙيا ڏر لڏيڻا - لڪ لاء اڏارا
 چو ٿر ڪره سوئي پلا - من لڏا مڪنا
 سڳل مڱوي ٿي پنا - سڀ ٿيڻي چڱا.

۱. هندن جي سنس جو مانگه، پهرو. ۲. اڻسان. ۳. پرماتا. ۴. ڪڪرم. ۵. ڪٿو.
 ۱۲. رستو، رسيلا. ۶. وات، راء. ۷. قبول. ۸. شد، پٿر. ۹. سڏجن ٿا. ۱۰. ڏوه، ڏوراپو.
 ۱۱. مڙن بر. ۱۲. آسو. ۱۴. سرشتي. ۱۵. شڪتي.

(۳۴) ڪها ڪهه مڃي آهي ڪرني - ڇهه ٻڌ جنم ڪرائيو

ڪهه نانڪ سڀ اڻڳن مڃي - راءِ ليهر سر نائيو.

(۳۵) آڻڻ تي اي ايراني - آسٽر ٿر سرهاڪ هاري
سوڳ وڃوڪ نيس ڪڍي نه واپسي -

هر ٻڌ ٻڌي ڪرپا ڪري.

(۳۶) تون ڪن دانا نڌان هي - آسین آڻڻيار

جس بخشي سو پائي - گور شدي وڃار.

(۳۷) جيڪو اڳ ڪري چنگيائي - من چٻ بهت ٻڌاوي

ايتي گن ايتي چنگيائي - دٻي ۽ ٻڌاوي.

(۳۸) ڪير رس ڪو ٿاڻڻو چوسجي - گن ڪڍ مڃي روءِ

آڻڻياري مانسي - پاڻو نه ڪهجي ڪوءِ.

(۳۹) فريدا جي ڪهي ٺاهه گن - تي ڪهڙي وسار

مٺ شرمندا ٿيوهي - سائين دي دربار.

(۴۰) نڀو سو اکر ٿوڻ گن - جهبا مڃي منٺ

اي ٿري پيڙي ويس ڪر - ٿان وس آوي ڪٽ.

واڳ سارنگ، مڪلا
ٺاوان، شبد (۴)

واڳ ملار، مڪلا پهل،
شبد (۲)

واڳ ملار، مڪلا پهل،
وار (۱۳)

واڳ پريائي، مڪلا
پهل، شبد (۲)

ساروڪ ڪير صاحب
(۷۲)

ساروڪ، شيخ فرید،
(۵۹)

(۱۲۷)

۱. بد انعال . ۲. مڻ پر . ۳. ويراڳوان استري . ۴. پٿار . ۵. پرمانما . ۶. دڪ . ۷. جدائي .
۸. خزانو . ۹. هڪڙي . ۱۰. ٻاڙ هڻي ٿو . ۱۱. ڪمند . ۱۲. اولرو ڪشالو ڪڍجي .
۱۳. ماڻهو . ۱۴. چڱو . ۱۵. ڪر، ڪارج، ڪر ٿو . ۱۶. نمرتا، هيٺائين . ۱۷. ڪميا .
۱۸. ٺاوان . ۱۹. موٽي ماڻڪ . ۲۰. منتر . ۲۱. ٿيئي . ۲۲. هي منهن جي پٺ، سڪي .

- (۲۵) چٽڪي هريءَ جو وسيع - هو ميءَ روڱ ڪراءِ
 ڳٺ رڙهه ڳٺ سنگرھ - حراي حروف ملاء.
- (۲۶) ڪرپا ڪرھ ڏيڻ کي ڏائي - مٿرا ڳٺ اڙڪڻ نه بھارھ ڪوئي
 مائي ڪا ڪيا ڌوپي سرامي - ماڻس کي گپ اھي.
- (۲۷) ڳٺ ويڇاري ڪيائي هوءَ - ڳٺ مھ ڪان پراپس هوءَ
 ڳٺ ڏاڏا وڙلا سنار - ساڃي ڪوٺي ڪوڙو ويڇارو.
- (۲۸) من ڇوڙا چوڙھيا - اڙڪڻ ڇوڙا لال
 من مٿو من اٿڻ هريءَ - جي ڳٺ هڙوھ لال
 ميري ميري ڪر مٽي - وڻ لاويءَ ڏک پال.
- (۲۹) چم چميس - ڪي اهي ٻاڙيا
 هر بسرف - نيري ڳٺ گڏيا.
- (۳۰) اڙڪڻاري ڪٽس نه ٻاويءَ - من ڪي حولي چوٽ ڪماوي
 پُر ڪا ساڻ نه حاٿي هڙوڪ - ان ٿور اڙهه نه پائي هي.
- (۳۱) وڻ ٿاڌڪ ڳٺ ويڇي - ٿڪ ڪٺ هڙوڪ هاءِ
 ڪٺ ڪا ٿاڌڪ جي مليءَ - ٿڪ ڪٺ لاد وڪاءِ
 ڳٺ ٿي ڳٺ ٻل ٻانڌي - هي سنگور ماڻ سماء.
- (۳۲) ڳٺ ٿڌه سماڻي - مستڪ لار ٿيڻاڻو
 سج ساڃ سماڻا - چوڪا آڙڻا ڄاڻو.
- (۳۳) جن ڪٺ جن ٻل سڙيا ٻاويءَ - ڪٺ مھ ڪٺ ٻرڪاڻا
 ميري لاکر ڪي جن ٻر ٻر پاري - هر هڙوڪ ڏاسن ڏاسا.
- واڳ. بلال، مھلا
 چوٿان، وار (۳)
 ساروڪ مھلا لکيا
 واڳ رامڪلي، مھلا
 پندھون، شد (۱)
- واڳ رامڪلي، مھلا
 پھلا، ڏکڻي اولڪار،
 ٻڙي (۱۷)
- (۴۲)
- واڳ سارو، مھلا
 پھلا، شد (۳)
- واڳ مارو، مھلا لکيا،
 سولھو (۶)
- واڳ مارو، مھلا لکيا،
 وار (۱)
- واڳ لکاري، مھلا
 پھلا، چيس (۳)
- واڳ بسنس، مھلا
 چوٿان، اشھدي (۷)

۱. ٻر مائما. ۲. مٽيءَ جو پٿارو. ۳. افعال. ۴. سنگورو. ۵. ڀليست ڪيو آهي. ۶. ٻاڳ سان.
 ۷. اٿرو. ۸. ڀڙڪين ٿا. ۹. ٻاڳل انسان. ۱۰. ڳري وڃن ٿا. ۱۱. سڙاڻ، آڻند. ۱۲. وڪڻجي.
 ۱۳. سستو. ۱۴. لک روپين ۾. ۱۵. ٻاڙا. ۱۶. جهڻوڪ وڻ جو چڪر. ۱۷. شهرڪ، سنس.
 ۱۸. ٻرڪاش، سرچھرو ٿيو آهي.

- (۱۵) لاهه هر رس لېږي هر راوېښي - ان دن نام وکائي
 گڼ سگره، اوگڼ وکله - آبي آب پچايي.
- (۱۶) سپ گڼ نيري ناکر ميري - کت مک نډ سالاھي
 گڼ اوگڼ ميرا کچ نه بېچاريا - بخش لېغا کن ماهي
- (۱۷) يۇډزي نام وساريا - يۇډزي کيا نس چارو
 گڼ چوډ بک اډيا - اوگڼ کا وڅارو
- (۱۸) مر جمني وارو وارا وډه بکارا - گيان وهوډي مړني
 بن شېدي ار نه پاتيو جمر گوانو - رووي اوگڼياري جوني.
- (۱۹) نانک اوگڼ جيتري - نيتي گلي زنجير
 جي گڼ هون نه کښتن - سي پاني سي وار
 اگي گي نه مښتن - مار کيده وي پير.
- (۲۰) لالڼ يي پاتيا آب گرايا - جي ڏن پاک مٽاي
 پانهن پکڙ ناکر هډه گهڙي - گڼ اوگڼ نه پچايي.
- (۲۱) ساجن چلي پياريا - کټ ميلا هوڻي
 جي گڼ هرووي گنتر پي - ميلگا سوڻي.
- (۲۲) گڼ اوگڼ پچايي هر نام وکائي - يي پگت ميني لاگي
 ان دن پگت کره، دن راتي - گهر هي مه پراگي.
- (۲۳) سهج سڀاء پي کربالا - گڼ اوگڼ نه بېچاريا
 کت لکاء لپي جن آبي - رام نام ارداريا.
- (۲۴) ئي شه من مه - کيڻا روس
 مڃه، اوگڼ - شه ناهي دوس.

واڳ وډهنس، محلا
 نيجا، چنت (۱) ۲

واڳ وډهنس، محلا
 پنجان، چنت (۴) ۱

واڳ وډهنس، محلا
 بهلا، الاهيڻا (۳) ۳

واڳ وډهنس، محلا
 نيجا، چنت (۲) ۲
 [پرو دفع]

واڳ سورڻ، محلا
 بهلا، شبد (۱)

واڳ جښتري، محلا
 پنجان، چنت (۳) ۱

واڳ سوڙهي، محلا
 بهلا، شبد (۴)

واڳ سوڙهي، محلا
 نيجا، چنت (۲) ۲

واڳ سوڙهي، محلا
 پنجان، چنت (۳) ۸

واڳ سوڙهي، شيخ
 نريد، شبد (۱)

۱. پرمالما . ۲. چڙي ڏيو . ۳. ٻڌندڙ جيؤ . ۴. وش، وکارن جو ترشو ناهيو آهي .
 ۵. واپاري . ۶. وري وري . ۷. وکار . ۸. بنا، خالي . ۹. ڳچي ۴ بر . ۱۰. ڪهجن . ۱۱. سورما .
 ۱۲. بولر ڪر . ۱۳. نگر . ۱۴. اهم پاؤ . ۱۵. جگياسو استري . ۱۶. پاڻ ڏانهن ڪڪيو .
 ۱۷. سنجوڳ . ۱۸. ٻلاڻ يا هردي بر . ۱۹. پگوان جو پؤ . ۲۰. ويراڳي، ليا . ۲۱. کلي .
 ۲۲. شيوڪ، داس . ۲۳. هردي بر کٽ ڪيو آهي . ۲۴. ڪاوڙ، رڻ .

(۵) سَچَ سالَهي سَچَ لَگا - سَچَ لاءِ تَرَبَسَ هَرَوَ.

کُن وِچارِي کُن سَکَرها - اُڙکُن کِيانَ ڏوَوَ.

(۶) بِنَ کُورَ کُن نَ حابِي - بِنَ کُن پَکِڻ نَ هَوَ

پَکِڻ وِڇَل هَر مَنَ وِسيا - سَهجَ مَليا تَرَبَ سَوَ

لَلاڪَ شَدي هَر سالا هِيئي - کُورَ بَرابَسَ هَرَوَ.

(۷) کُن سَکِرَ حاوِي چَوَتَ نَ کاوِي - لا بَسَ حَمِڻ مَرِئا

کال جال مَر حَوَڙ نَ ساڳِي - پاءَ پَکِڻ پُڇَ کُڙئا.

(۸) پَکِيا پَکَ نَ اُڙوِي - کُڙِي پَکَ نَ حاءَ

لَلاڪَ پَکان تان رَحِي - حان کُن کِهَ ڳُڙِي سَما.

(۹) حِيئا سَمَد ساکِر اُڙَ پَرها - لَتي اُڙکُن هَماري

دُئا کَرهَ کَڇ مَهر اُٻاؤندَ - ڏُڀدي پَتَر تاري.

(۱۰) اُڀَهي اُڙکُن - کُڙڪِي کُڙِي

حان پَسَ پاوِي - اِڪَشي سَڙِي.

(۱۱) اُڻر سَکِڻ اُڻر هَروِي - کُن کَڙَ ڏاوي اُڙکُن ڏووي

اِن کُورَ شَيوي - سَهجَ نَ هَروِي

(۱۲) بَرَبَ بَرابَر وِلي هَر بَسَتي - نامَ هَر کَڇ سَکَ وِسي

نَ کُن پَڇاڻَ تان بَرَبَ حانِهَ - ڳُڙهَ وِڙس اُڙکُن لَسي.

(۱۳) ڳُڙلَتي شَهَ راوِئا - لِرَکُن کُڙڪِي کَءَ

هي ڳُڙلَتي پِي رَهي - تا پِي شَهَ راوِئا حاءَ.

(۱۴) ڳُڙلَتي لَڀ کُن وِڇِي - هَر وِڇِي نامَ وِسا

اُڙکُڙنَ کَماڻِي - دَکَ لاڳِي پَلا.

(۲۷)

سَري وِڳَ، مَڄا،

نِها، اِشتمَدي (۸)

سَري وِڳَ، مَڄا پَڄا،

پَڄي، شَڊ (۵)

وِڳَ، مانَڄو، مَڄا

پَڄا، وارَ (۱۹)،

[سَلوگ مَڄا ڏوڄا]

وِڳَ، کُڙِي، مَڄا

پَڄا، شَڊ (۱۷)

وِڳَ، آسا، مَڄا

پَڄا، شَڊ (۲۸)

وِڳَ، آسا، مَڄا پَڄا،

اِشتمَدي (۷)

وِڳَ، آسا، مَڄا پَڄا،

چِڻس (۲)

وِڳَ، وِڙهَس، مَڄا

پَڄا، شَڊ (۲)

وِڳَ، وِڙهَس، مَڄا

لَڄا، شَڊ (۴)

۱. نَما، ۲. بنا، کان سَراءَ. ۳. کَومَن، پاڳَن سان. ۴. سان کَڙ. ۵. سَرا، ڌڪا. ۶. نَشان
- پَڇاڻِي سَکَڊو. ۷. پَڄل سَما. ۸. لَڙوَن ڳالَهيُون. ۹. حل، پاڻِي. ۱۰. کَڇ پَر، هِٽ رَکِيو.
۱۱. ۱۲. بَرابَرِي لَر. ۱۳. کِيانَ. ۱۴. نامَ نَڄِي لَر. ۱۵. آئندَ ماڻِڄ. ۱۶. ڳالَئين لَڙوَن.

باب سڌون .

سچ جي پرک .

(۱) گڻ ۽ اڻ گڻ .

(۱) گڻ سڻگرهه وجهه اڻ گڻ جاه - پوري گور ڪي شبد سماه .
 مڱان ڪا گاهڪ هروڙي سو گڻ ڄاڻي - امرت شبد نام وڪاڻي
 ساڇي پاڻي سوچا هوء - گڻ نسي نام پراپت هوء
 گڻ اڻوڪ پاڻي نه جاه - من نرمل ساڇي شبد سماه
 سي وڏ پاڻي جن نام ڏيانا - سدا گڻ دانا من وسائيا
 جي گڻ سڻگرهي تن بلهاري ڄاء - ڊر ساڇي ساڇي گڻ ڳاء
 آبي ڏيري سهج شياء - نازڪ قيمت ڪهڻ نه ڄاء .

[راجه آسا محلا قيجا، شبن (۲)]

(۲) گڻڪاري گڻ سڻگرهي - اڻوان اڻديسن
 سي وڏ پاڻي جو اونا مل رهي - ان ڏن نام لئين
 سي پاڻي سي سڃا - سو سڃا شيون
 اڻ گڻ وڪڻ پلن - گڻ ڪي سانجهه ڪرن
 گڻ ڪي سانجهه سڪ اڻهجي - سڇي پگت ڪرن
 سچ وڏجهه گور شبد سڻ - لاهنا نام لئين .

[راجه سوهي محلا قيجا، اشپدي (۳)]

(۳) نازڪ نر گڻ گڻ ڪري - گڻوتيا گڻ دي
 ٽيهه ڪرء ڏر سڃهڻي - جي ٽس گڻ ڪرء ڪري .

(۴) گڻوتيا سچ پائيا - ترشنا ٽچ وڪار

گور شبد من رنگيا - رسنا پير پيار .

جپ صاحب، محلا

بهلا، پوڙي (۷)

سوي راجه، محلا

نيجاه، شبد (۲۶)

۱. ميڙو، گڏ ڪيو. ۲. گراهڪ. ۳. شڌ. ۴. بي مله. ۵. پرماتما. ۶. گڻوان. ۷. بين ڪي. ۸.

۹. رافت ڏينهن. ۱۰. چنڊين. ۱۱. ٽچ وشتو. ۱۲. دوستي. ۱۳. واپار. ۱۴. نٿو

۱۵. ڪرپا. ۱۶. نو جهڙو. ۱۷. نياڳ ڪن نا.

ڪڍي، رام نامَ ۾ لڳائڻ آهي، دادوي ٻڌائڻ مان ڪڍي، پرماتما ۾ پُٺڻ آهي. ذبح، اصل ۽ لڳائڻ ڪوشش سان، من جو لڳائڻ لائڻ ۾ لڳي ويندو. پر نه اهڙا رهندي ته ”مان“ مان ئي موٽان ۽ مٽا رهندي ته مان مالڪ سان ملان، تان جو اهرم جيون ۾ جذب ٿي ۽ جيون ۾ اهرم ۾ جذب ٿي. پوءِ من جي سڃاڻ جو اڏاڏو سڳڙو، ٻڌڻ مان ڇڏجي، پاڻي اچي پُٺ ٻڌندو. وري نه وڃندو جو نه هاڻي نه هُو ڪارائتو آهي ۽ نه ضروري آهي، جيئن هاڻي ۽ پوءِ، ڏاڪڻ ٻي معنيٰ ۽ بسود لڳندي آهي. هاڻي من پنهنجي اصلي سڃاڻ ۾ سڃاڻ آهي، هردي جي سڃاڻ آهي، ٻڌي ڇي ڀل ئي آهي، وريڪ جي رات ئي آهي، آتما جي آڌار ئي آهي ۽ پرماتما جي پناهه هيڪ آهي. انهيءَ لڳ ڀڳ اسٽيٽ ۾، لڳ ڀڳ ڪو به ناهي مان اوان ڪرم ايندا ڪونه ۽ اڳيان ڪرم نه ڪٿا ويندا ڇو نه ٿي ڪن جو اثر، من ئي هاڻوڪي سڃاڻ هيڪ، پري ئي ڪونه ٿو.



ٺي ڪانه اچي آهي. لاهيءَ سڦيل سامان سان، من نهايت ڏکي ۽ اُشانت ٿو رهي. انهيءَ
ڏک ۽ اُشانتِيءَ عِنائُ لاءِ، تُوڻ ٻيو خواهشُون ۽ خويش مَٽائين، عدد ۽ مڙهيُون ڀڃين،
ٻاوا ۽ ٻانڀڻ ڀڄائين، قارُون ۽ قِيظا ڊڳائين، ڳڻتي ڳارو ڪرين ۽ پٿون پاراڻا ڪڍين. لاهيءَ
ذريعي ڏک وڌندو وڃي، نراسائي ۽ نااميدي وڇوڙندي وڃي، اڃا شڪتي ۽ اُساهت
اڏامندي وڃي. پوءِ قصور ڪڍين قسمت مان يا ڪرتار مان! اُتي علاج جو اثر اوس اُٿر
نڪرڻو آهي. من جي خوشي نه خريد ڪري سگهجي ٿي، نه سوغات طور عطا ٿي سگهي
ٿي، پر خود بخود من ۾ آڻڻي آهي ۽ مائپڻي آهي. جنهن لاءِ اهو نهايت ضروري آهي ته
من جي سُپاءِ جي سڃاڻپ هجي ۽ ان جي استعمال ڪرڻ جو علم هجي. نه ته ته ٻيو پاڻ
پٿرڙو، پاڻيءَ ۾ ٿاڦوڙا هڻبا ۽ وچ سير ۾ غوطا کائي غرق ٿيو. پنهنجا پٽ ڀرم، پيد ڀاڙو ۽
ٻنڌن ٻوجها، ايترو ته ڀاري آهن جو سڌو سِرڻ درياءُ، جتي مدد ملي ڪانه پرڃي ملي
ته به اچائي ڪانه.

ٺهڻ ڪري، اي ابتدا، من جي سڃي سڀاءَ کي سڃاڻ ۽ سڃاڻي، صحيح سطح تي آڻيس، دشمن مان دوست بڻائيس ته دل اندر ئي دلبر جو ديدار ٿئي. من جي سڀاءَ جو سڳڙو، وٺيل آهي ان ڏاڳن مان، هڪڙو اهڻا، ٻيو ممٽا ۽ ٽيون لڳاڻو. وري ٺهڻ کي ٺهڻ ڳنڍيئون ڏنيون آهن، اندرين جي رس جون، وشيه وڪارن جون ۽ جڙ پدارتن جون. انهن ڳنڍين ڪري، سڳڙي جي سمر ٿي سمابت ٿي وئي آهي. اهي ڳنڍيئون چوڙ نه ڇوڙ ڪارو ٿئي. من مستانو آهي لار، لست ۽ لذت لاءِ، سر هڪ شيع جو سواد وٺي بي ٿو طلبي. انهن طلبن جي نات بر، تون آڇينس ڇا ٿو؟ رڳو اهي رڳو ۽ نالا آهن پدارت ۽ پرڀج جي سڀ عارضي، بيٻقا ۽ ناسوزن آهن، جن ۾ لڳاڻو لڳي وري ٿئي ٿو. سو من کي اهر آڇ جهڙن جي لار، لست ۽ لذت لائڻي هجي، اڪت ۽ امر هجي ۽ ڇا وقت جي ڀوڄ ڪان ٻري هجي. اهر آهي رام نام، جنهن منتر مٿي، من تريت ٿيندو، ۽ اڪند آند ٻر ايندو، ترشنا ۽ طالب جو تهرڪ هميشه لاءِ ختم ٿي ويندو. پکي پيري سان ٻار وڪندو ته ٻرواز ڪٿان ڪندو؟ هاڪيءَ جي مک به لار ٻر ٻر ڪانه اٽڪائيندي آهي. جي تون سرور ڪ سوان ۽ سنساري وهنوارن ۾، پنهنجا ٻر ٿي پٽائي ڇڏيندين ۽ انهن هيل وسيلن وٽائي وهيندين، ته ڪا به دنيا جي طاقت يا هستي، توکي ڪن مان ڪڍي ڪانه سگهندي. من جي مستي - من سان مٽائڻي آهي. جي مرض جو منائب علاج اندر ۾ عمل ۾ آڻيو ته ٻوءِ ٻاهران سهارا به، سهاڪ ٿي سگهندا. دوا ٿئي ته دعا به لڳي.

ڏاڪڻ تان هڪڙو ٻيڙ ڪٽي ٻوڙ ٿي ٻئي رڪوڙ تان جو ڪڍ ٿي ٻيوڇيڇي. ڏاڪڻ جي ٻوڙ غرو وٽ رهندي ڪانه. ٿيڻ من جو لڳاڙ سرپرڪ سرادن ۽ سمناري سمنادن کان

نئون هي ڇڏڻ هي ٿڙي نه وڃ سڀو ئي ۽ ڪن جي وچر آهي. سان ۽ مٿان سان سڙا
 پيا اچن، جتي نئون هو ڳوڙ آهي. مالڪ هي درگاهه پر لڪو واپسو، انصاف جي تارازي
 پر. اتي فقط سج ۽ صفائي قبول ٿيندڙون. ڇل ڍل ۽ ڏاڏا ستا ڪم ڪونه ٿيندا.

حياتي گذرندي ئي وڃي. دم تي، دم جو ڀروسو ڪونهي. تنهن جو وارو نه راجهر ڪ
 راجهر آڏو. هر سڀان ڪوڙن سر آڇ ڪر ۽ هو آڇ ڪرين سر هائي ڪر. آڇا نه ويل ڪانه وٺي
 آهي. چاهين نه هينئر به چڙهي پئجن. لهندڙن رڪٽر آڻي نه پرمالها سان رڪ. رڪ-رڪ آڻي
 سڄو ۽ سڪدانڪ سمنڊ. سائين جي شرن وٽ ۽ سنگور جو اڀرپش ڪرڻ ڪر. ڪورم
 ڪماء ۽ شدم سڙي رڪ. ساڌن جي سنگ پر، من سان، چم سان، رام نام هو سمن ڪر.
 رام نام اُمرت آڻي ۽ حتي ڪڍي سنگ سهائي لهند. سنساري پڌن آڙ پند ۽ پڙ ساگر
 پار ڪرائي ٿوڙ ۽ اچم جي پڌ تي پهچائيندو. لاهي ۽ جهاز پر جهڪر چڙهيو سر وڃي
 پار پهتو. راجه پئجن آهي هو صاحب وو وو ڏئي دهرائين ٿا ۽ لسلي پڙشين ٿا.

اي بند، اڙائي اڇا ٿئي ڪر. پئي هي اڙائي نه سوچ. ڪامنا ڪڍ ۽ ٿرشنا لڳا.
 لندڙين هي رس پر انڪ روڊ اڪل آهن. ڪڇ پڇ ڪر، ڪڇ دان ڪر ۽ ڪڇ ڇوڙ ڏيا
 ڪر. سڪرڻ جا ڪم ڪماء. ٻانڌور چڙهي، حلمانگي سڪ. سرورهي، اڙلپ
 لهنر ۽ اماڻو ٿي گذار. جو مڙو سر ڇڏيو. شيرا ٽول ڪو ۽ شڪر ۽ سندرش م رهم. هرڪم
 ٻاڙي ۽ حرمت ٻاڙي ڇڏ نه من خالي ۽ صفا ٿي، سچيت ۽ روشن ٿي. لائين وڪار ڏوڙ
 ٿيندا، ڏئي ڏند ٿاس ٿيندا، ٿيئي ڪڇ اڻر ڇڏيندا، سر دوشئي ٻراپس ٿيندي ۽ ڊڪ ۽
 آڻاڻي ۽ هر مڇوڙيل معاملو حل ٿيندو. من مار نه اُمر ٿين، ٻاڙ پڇاڻين، آس پر ٿواس رهم
 ۽ گرهم م آڏاس گذارن. پرمالها سرورپاڪ آهي. سڀ پر وسي ٿو ۽ هرهند ساڪسي
 آهي. سڀ ڇوڙ پندھنا نه آهن نه پراو نه آهن. پندھنا آهن ڇو نه هڪ هڪڊيس هي جرڻ
 آهن، پراو آهن نه متان موھ نه لڳي. باقي اڃا اڳيانا آهي نه ڪن کي پندھو سمجهي
 نه ڪن کي پراو، اڇرائي پند آهي جو ڇو آما ۽ پرم آما پر وڃو ٿو وڃي. راجه پند پاء
 مٿاء نه پندھو ٻاڙ م پائين، ماڻڪ من پر لهن ۽ سڄو سهاڳ ماڻين.

جه ٿو پاء آما راجه ماڻي. ٿو ٿو ملو ڏورائي
 ان اڃا ڪرڻ پڇاڻا - ٿو ٿو ملو ڏورائي
 راجه سرور، مٿا
 پندھو، شد (۳)

اي بند، من ڏڪڙو سو ملو مالڪ جي ملاقات لاه، نئون پر نه اچي گھڙا اڳو آهي
 ٿرشنا جو. ٿرشنا جي ڪيئن، لاڳ سان لڳ ڪري، پشماو سسڪار ۽ سسڪاپ، لمانون
 ۽ ٿرنگ، اميدون ۽ ارواح، ارمان ۽ الجھن اڻهن ڪيا آهن، هن هي ماڻاڻ جي من پر هاء

ٻيا ٻيو سوچين، اکين ۽ ڪرڻن. ڪار ساجھ ۽ شناخت نه رهي آئي. ٻرائي بازار ۾ رس
ٿو اچي، ٻرائي ٻري ۾ خوشي ٿي مليئي ۽ ٻرائي مال ۾ مزدور اچي بي. نيڪي ۽ جي
راھ کان گذارو ڪري، ارائي ۽ جي ميدان ۾ موجون ٿر ماڻين ۽ ڪڳيون ٿو هڻين. ڏور
ارجن ڏيو فرمائين ٿا:

اي مڱڙ لاپڙا، ائون پنهنجي اڏر پورنا لاءِ ڪيڏا نه ڦل وٺڻ ٿو ڪرين، واس جا چشما ۽ سواد ٿو وٺين، جنهن ڪري ٿرڪي سر بر جا روڳ نه پوڳا ٿا پون. من جي مدائيءَ ۽ هيراط جي شناخت اهي ڪانه، باقي سر بر کي سينگاري پيو چٽيو ڏکيو گهمين. مائما ميڙڙ ۾ مڱهن آهين. پاپ پڇ جي پرڪ ڪانه اٿئي. پر جڏهين سر بر ئي پنهنجي ڄر نه ٿو ٿئي نه پدارت ڪيئن پنهنجا ٿيندا؟ نه ڪڇ پاڻ سان ڪٿي آئين ۽ نه ڪڇ ڪٿي ويندين؟ ننگو آئين ننگو ويندين. آهين خاڪ، ٿيندي به خاڪ. پر اکين هوندين اُنڌو آهين ۽ ڪن هوندي ٻوڙو آهين. دنيا: ڪارڻ دامن وڃايل اٿئي.

(۱) جہنمی رنک پراہی - اُنک چلہہ پریاٹ

(۲) جُمَّہُ آنیا لَہُ جارحہ بَدْرُی - جُمَّہُ جمعی لَہُ عربیہ اُیَیَا راج، راءکلی، محلا

اي ممڪن، ساڪس، نو مونس کي وساري ڇڏڻ آهي پر مونس توکي ڪونه وڃارڻ
آهي. مونس مڙهي ويندو، لڪي ويندو ۽ ٽاڙي ويندو. ٻار ڇڏا، ننڍا وڏا، ڪوٺندڙ ڪراڙا
منڀ آهن مونس جي منهن ۾، ڪي اڃ نه ڪي - ڇان. پيئندو ڪونه نه، رهندو ڪونه نه.

من کی موج-زرو۔

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

مٿي ڏال وڃين ۾ صاحب اُڏيهش ڏئي رهيا آهن تہ اي بندن، من کي من سان ڏس،
 پنهن جي اکين سان ۽ نہ ٻين جي اکين سان. اُڏو ۾ جهاتي ٻائي، من سان ڳالهائون ڪر،
 مال جرابي ڪر ۽ اڏوڻ اور. وڃار ڌارا تي چوڪسي رک نہ ڪيئن لي وڏوڙ وڃي.
 اي مڙڪ، تون آئين ڪوڙي ڪرڪ لاءِ ۽ لڳو ڪهڙي ڪرڪ ۾ ٻيو آهين؟ اي غافل،
 توکي ڪنهن سان بزم ناعليٰ هئي ۽ ڇا ۾ لهيو ٻيو آهين؟ پوءِ توهن جي جڏن ٻانڌا
 ڪئن سٿل لهندي؟ ڪڇ عمر وٺي ٻانڌا هي راند رڻد ۾، ڪڇ وٺي جرابي جي اُڏو
 ۾ ٻائي وٺي ٻڌائي جي سڙن ۾. تپهن وار ڪوڙي وهدار ۾ نہ رات وٺي وس، پوڳ،
 ۽ بند ۾. انن اُڏوڪ ماڻش جنم ورت وڃو هلي. اُڏ نہ پئي جو آلهندي جو اوار ڪري،
 ڪڇ ڪڏاڪ سم ناعلي. رڻن جوارو پيڙي ڪلر ۽ ڪوڙ کي اچي لڳو آهين. اهلي گهر
 کي وساري لڏي گهر کي چنڊو ٻيو آهين. گروڙ اُڇن ڏيو چن فرمائين ٿا:

(۱) جو گهر ڇڏي ڪوٽڻا - سر لکا مٿي
ڇٽي جاءِ لڏ ڏوٽڻا - لڪي چٽا ٺاهڻ.

(۲) کرائي اُرائي لڳائي ڏن-نهن ڪرم ڪماوي
ڪٺا ناهي ٿه ڳاهن لاهي - ذاء ذاء دڪ پاهي.

اي نادان، تون رڳو ٻنهي جي ڪٽنب ۾ رڳو ٻيو آهين ۽ انهن لاءِ ڪوڙ، ڪهٽ، ڪٻڌا، اڀاڻي ۽ اڳياڻي، لڳي ۽ ٽوڙي ڪري رهيو آهين. ٻين سان اڻڀاءُ ۽ اڻڀاڄار ٻيو ڪرڻ ۽ انهن جي بد دعا پاڻ تي ڪڍڻ. پر توهن جو اولاد، بستري، مٺ مائٽ، مٽر ۽ سڀئي ٿرسان اُنڙ وٺي سنگ ڪوٺ ڇڏندا. ممڪن آهي تہ توهن جي جيجري ٽٽي، ڪنهن مشڪلات يا مصيبت ايندي، توهن جو ساٿ ڇڏائي وڃن. توڙن، ٺٽائي ۽ ٺٺل جو سهارو اهڙو ڪالراءِ ڪير ايندو؟ ڪام جي وس آڇي، تون سڌ آڏ پٺائي ٿو وهين. ڪرمڙ توکان ڪهڙا نه ٿر اُهوڙا ڪڪرم ڪرائي ۽ ڪهڙن سان وار وروڙر اُٿڪائي؟ اڀي ۽ لالچ ڪري توهن جوڻ ڪامناؤڻ وڃن وڌندؤن پر ترشا ٻُڙوي ٿئي ڪان.

اهو سڀ ٽن گروئن ٿو موڪ وڃان، مون ٻاڳ سان ۽ پنهنجن سان. مون هي چار
بر فاسي ٽن چيان ڪمڙا ٿو ٺاڻڪ رچس ۽ وشتا جي ڪڙي وانگر، ڪنڊي ۽ ايترو نه
ٺڪر ٻير آهي، جو هند چٽاڻي مشڪل آهي. اهوڪار جي نسي ٻر ٻاڳن چيان آلائي ڇا

ڇا پيو سوچين، اکين ۽ ڪرڻن. ڪار ساجھ ۽ شناخت نه رهي آئي. ٻرائي بچار ۾ رس
ٿو اچي، ٻرائي بُري ۾ خوشي ٿي مليئي ۽ ٻرائي مال ۾ مزدور اُڀري. اٽڪي ۽ جي
راھ کان گذارو ڪري، ٻرائيءَ جي ميدان ۾ موجُون ٿو ماڻين ۽ کڳيُون ٿو هڻين. دُور
اُڄھن ديو فرمائين ٿا:

تري ڪام ڪرڻ اوت ڪاروٽيا - نام ڪري ويا پي پي سونڀيا
اوسر آهيا پوجهي نه آيا نا - مايا - موءِ رنگ ڪيٽانا .
راڻو سوڀي ، - مالا
پنجوان ، شبد (۸)

اي ڪڏنہ لاپاڻا، تون پنهنجي اڏر پورنا لاءِ ڪيڏا نه ڦل وٺڻ ٿو ڪرين، واس جا چشڪا ۽ سواد ٿو وٺين، جنهن ڪري ٿو ڪي سرور جا روڙ نه پوڳا ٿا پون. من جي مدائيءَ ۽ هيراط جي شناخت اڀي ڪانه، باقي سرور کي سينگاري پيو چٽيو ڏکيو گهمين. ماري ميڙ ۾ مگهن آهين. پاپ پڇ جي پرڪ ڪانه اٿئي. پر جڏهين سرور ئي پنهنجي ڄر نه ٿو ٿئي ته پدارت ڪيئن پنهنجا ٿيندا؟ نه ڪڇ پاڻ سان ڪٿي آئين ۽ نه ڪڇ ڪٿي ويندين؟ ننگو آئين ننگو ويندين. آهين خاڪ، ٿيندي به خاڪ. پر اکين هوندين اٿڻو آهين ۽ ڪن هوندي ٻوڙو آهين. دنيا: ڪارڻ ڏان وڃايو اٿئي.

دنيا اُتئي مسافر خانو جتي هڪڙا پيا اچن ته پيا پيا لڏين، ڪوهه جو وار جهنن ۾ هڪڙو ٻن ڪنگر ٻن پسيون ۾ رجن ته ٻيون ٻيون خالي ٿين، باغات جتي هڪڙا ٿل پيا پڪجن ته پيا پيا پڪجن ۽ وٺ جي ڄانو جا شيندر آهي ته پوءِ ايتري ڪونه. دنيا اُتئي گهنڊي رنگ وانگر، چئن ڏينهن جو چٽڪرو ڪڇ ٻههجو نه آهي ۽ ڪڇ اُستر نه آهي. اُڪه ٻوليندي سڀ يڪدم پرائو ٿيو پئي. جيڪي ڪرم ڪيا اُتئي، پٺرا ٿوڙي ڳجهل، ڪامائن يا ويچار جي صورت ۾، رهڻي يا ڪهڻي ۾، تنهن جو سر بستو ليڪو لڪجي پيو. لڪي ڪڇ ڪونه ٿو، مٽجي نه ڪڇ ڪونه ٿو. صاعب فرمائين ٿا:

(۱) جَنَسِي رَنُڪُ پَراڻِي - اُن ڇَلَسَه پَرِيادِ
 ڪِيَا تُون رِنا گِرِهَسَت سَمُ - سِڀ ڦِلا ڪِي باغَاتِ .
 سَري راجِي، مَدَل
 بَدجوان، شيد (۲۲)

(۲) جَدُّ آئِيَا لَهْ جَاوَه بَرِّي - جَدُّ جَمِي لَهْ عَرَطُ لَهْ يَا
جَدُّ رَس يُوگ كِيئي نِي تَا دَك لَگِي - لَان اِه سِر جَوِي بَا.

اي منمڪ، ساڪڻ، ٿو موم کي وساري ڇڏو، آهي پر موم ٺوڪي ڪونه وسارو آهي. موم مَرُڪي ويندو، ٺڪي ويندو ۽ ٽاڙي ويندو. ٻار ڇڏا، ننڍا وڏا، ڪوٺندڙ ڪُٺارڙا، سڀ آهن موم جي منهن ۾، ڪي اڄ نه ڪي - ڇيان. پچندو ڪونه نه، رهندو ڪونه نه.

من ڪي هوڇڙو سنوچ ۽ سمجهه.

مٿي ڏنل وچين ۾ صاحب اڀرپش ڏئي رهيا آهن ته اي ابتدا، من ڪي من سان ڏس،
 ٻين جي آئين سان ۽ نه ٻين جي آئين سان. آندو ۾ جهالي پائي، من سان ڳالهائون ڪري،
 سرال ڇرائي ڪر ۽ اورون اورو. وڃار ڌارا ئي چوڪي وڪ نه ڪيئن ئي وهائو وڃي.
 اي موروڪ، تون آئين ڪوڙي ڪر ۽ لڳو ڪوڙي ڪر ۽ ٻيو آئين؟ اي غافل،
 توکي ڪنهن سان پرست نه اچي ۽ ڇا ۾ لٽو پيو آهين؟ پوءِ تهن جي جيئون پيارا
 ڪيئن مڃل ٿيندي؟ ڪڇ عمر وڃي پالڻ جي راند روند ۾، ڪڇ وڃي ڇرائي ۽ جي آند
 ۾ ۽ باقي وڃي پالڻ جي سون ۾. ڏيهن وار ڪوڙي وڃندو ۾ نه رات وڃي رس، ڀرڻ،
 ۽ نند ۾. آئين آموڪ ماڻن جنم ورت وڃي. آند نه پئي ڇو آئيندي ڇو اوار ڪري،
 ڪڇ ڪڍانڪ سر نه اچي. وڃن جوار ڇڏي ڪلر ۽ ڪوڙ ڪي آچي لڳو آهين. آهلي گهر
 ڪي وساري لڏي گهر ڪي ڇڙو پيو آهين. ڪروڙ آڇن ڏيڄن فرمائين ٿا:

سري راڳ، مهلا
 بهدان، شبد (۳)

(۱) ڇو گهر ڇڙو ڪروڙ - سر لڳا من ماڻه
 ڇڏي جاءِ نڌ ڌرتا - لڪي چننا ناهه.

(۲) ڪرائي آرائي لڳائي ٿن رتن - نهڻل گرم ڪماوي
 ڪڻ ناهي ته ڳاهڻ لائي - ڏاء ڏاء ڏک باهڻي.

اي نادان، تون وڳو ٻنهن جي ڪتب ۾ رتو پيو آهين ۽ انهن لاءِ ڪوڙ، ڪوت،
 ڪهڙا، بياني ۽ اڪيائي، ڏکي ۽ فريب ڪري رهيو آهين. ٻين سان آلياڻ ۽ آلياڻ
 پيو ڪرين ۽ انهن جي بد دعا پاڻ تي ڳڻين. پر تهن جو اولاد، استري، مت مائت، من
 ۽ سڀئي ترسان آتس سنگ ڪونه ڇڏيا. مهڪن آهي ته تهن جي جيتري آهي
 ڪنهن مشڪلات يا مصيبت ايندي، تهن جو ساڻ ڇڏائي وڃن. تون، ڳڻائي ۽
 ڇو بهارو ايندو ڪالراءِ ڪير ايندو؟ ڪار جي ڦس آچي، تون ڇڏي پلائي ٿو وه
 ڪروڙ ترکان ڪهڙا نه ٿو اڀريا ڪڪرم ڪرائي ۽ ڪيترن سان وڃو وروڙ آڻڪائي؟
 ۽ لالچ ڪري تهن جوڙن ڪمانئون وڃن وڌندو تون پر ترشدا ڏوي لڏي ڪانه.

اگر سب تون ڪرين ٿو موع وڃان، موع پاڻ سان ۽ بهن سان. موع، موع
 ۾ ٿاڻي تون نئين چيان ڪيڏا نه ٿو ٿانڪ وڃن؟ وشتا جي ڪوڙي وانگر، گنديءَ ۾
 آڻڪو پيو آهين، جو حد ڇڏائي مشڪل آهي. آهڪار جي لڏي ۾ پاڳن چيان آ

ساروڪ، مڪالا لوان،
(۵۳)

(۳۳) فریدا گورَ نماي سَد ڪوري - لڪهريا ڪهر آءِ
سَر پَر مَٿي آوِلا - مَر رَاه، نسا ڏي رِيَاهم.
(۳۴) اَل پَٽڪو بدن اُڙي - ڪَٽو ڏه هونءِ اِيام
ڪه نالڪ آب اوت هر - گُڄ جِي هوه سِهام.

- (۲۳) آڙھ لنگي جھار لنگي - وڃي ڪرھ وڻار
 نانڪ حڪم لہ جا پڻ - آڳي ڪاڻي ڪار.
 (۲۵) نانڪ لہ پري لہہ پڻي - مڻي سندا ڪوت
 پيتر چور آهليا - ڪوت وي جيئا ڪوت.
 (۲۶) نانڪ ڏلھيا ڪيئا وڏا پھيا - آڳي سڀي حال
 اھي هلن نام وساريا - اڪ لہ چلھيا تال.
 (۲۷) ڪيتر لھہ کس جانکا - ڪوڙي مارڪ لاء
 ڪي شڪست ڪر ساد ڪي - ڪي هر ڪي کڻ ڪاء.
 (۲۸) ڪيتر جيتي باب ڪيئي - راکي آلي ڏراء
 نوڪت پئي لسان سڀ - سڀ پڙجي ڌرمراء.
 (۲۹) ڪير ڪال ڪرنا آھ ڪر - آب ڪرنا سڌ تال
 پڇي ڪڇو لہ ڊولگا - جڏہن سر پر آوي ڪال.
 (۳۰) لڙدا جي لڙن عئل لڙھ - ڪاڻي لڪ لہ لڙ
 آھڙي گراوان مو - سر لڙوان ڪر ديسڪ.
 (۳۱) لڙدا ڪاڻي جي لہ راڍا - ڏوڙي راڍي ڪر
 ڪر سائين سڌ پڙي - رڳو لڙدا ڊر.
 (۳۲) لڙدا ڏکان سڀي ڊگ ڪيا - سڙان سڀي راج
 ڪرڙا پڪاري پائي - پڙا ڪوڙ واپ.
- راڳ ساراڳ، مھلا
 چوٿان، وار (۲)،
 [سلوڪ مھلا دوجا]
 (۱۷)
 [مھلا پھلا]
 راڳ ملار، مھلا پھلا،
 وار (۲۶)، سلوڪ
 مھلا دوجا
 سلوڪ، ڪيسر
 صاحب (۲۱)
 (۱۰۵)
 (۱۳۸)
 سلوڪ، شبع لڙدا،
 (۶)
 (۱۲)
 (۸۵)

۱. ڪراچي. ۲. ڪهڙي. ۳. سرپر. ۴. مسن. ۵. ويل آهي. ۶. ڪڪرم. ۷. پاڇو. ۸. حلاء.
 ۹. ڪيھن، ڪهڙي. ۱۰. ڪڇ، لسورو ڪهڙو. ۱۱. ھيلان. ۱۲. لڪائي ڇڏي. ۱۳. باب.
 ۱۴. پائي. ۱۵. ھيتر. ۱۶. پڪدم. ۱۷. پوء. ۱۸. آڪار. ۱۹. ڪرڙو، پراڻي پڇاڙو. ۲۰. آندڙ.
 ۲۱. چرائي. ۲۲. پڇاڙو. ۲۳. پري. ۲۴. ڊڪ. ۲۵. ڏيھن. ۲۶. ملاح، سنگرڙو. ۲۷. ڪڻ.

راڳ، آسا، ڪيڙو
صاحب، شبد (۱۵)

راڳ، سورڻ، هڪلا
پنجران، شبد (۲۰)

راڳ، سُرهي، هڪلا
چوٿان، چنت (۲)

راڳ، گروڻ، هڪلا
چوٿان، شبد (۲)

راڳ، رامڪلي، هڪلا
پهلا، اشتهدي (۱)

راڳ، رامڪلي، هڪلا
ٽيجا، اشتهدي (۷)

راڳ، رامڪلي، هڪلا
پهلا، ڏکڻي اوازڪار
(۱۶)

راڳ، مارو، هڪلا
وار (۱۲)، سلوڪ
هڪلا پهلا

راڳ، مارو، هڪلا
پنجران، وار (۲۲)

(۱۰) هر جيءُ ڪر ٻا ڪري ٿو لاوي - لاها هر هر نام لئو
گورو پراسادي هر ڏن پائيو - اٿي چاڊيا نال چليو.

(۱۶) جيتي سڱري ڏيکي، ري ٿو - ٿيٽهي ڇڏ جاني
رام نام سنگ ڪر بهارا - پاوه پڏ نر ٻاني.

(۱۷) ان ناوي ڪو ٻلي لاهي - پٽ ڪٽب سٺ پائي
نازڪ مائيا - موه پسارا - آگي ساڌ نه جاني.

(۱۸) جو سساري ڪي ڪٽب، مٿر پائي ڏيسه من ميري -
ٿي سڀ اٿي سٺاءِ ملاسا

چنت ڏن ان ڪاسياءِ هوءَ نه آوي - ٿي ڏن ٿيري ڪون ٻي ڪاسا
من ميري اٿيا هر شيو ڏن وائي - جو ٿڌ اٿي ڏوڪ سڪاسا.

(۱۹) جيءُ آليا ٿي جاوه، اٿي - جيءُ جمني ٿي مروت پٽيا
جيءُ رس ٻوڙ ڪي ٿي ٿي ڏک لائي - نام وِسار ٻوڙل پٽيا.

(۲۰) اندري آڏا سڀ ڪچ ٻڌي - هر سڀي چنت لاءِ
سنگور نال ٿيري پاوئي لائي - نان لاءِ سورجھي پاء.

(۲۱) واک ٿانوَ آوي جاء - ڪيا لي آيا ڪيا پلي پاء
وڻ ناوي ٿوڻا سڀ لاء - لاها مائي جان ڏي ٻجھاء.

(۲۲) حڪم رضائي ساڃي - درگھ سچ قبول
صاحب ليڪا منگسي - ڏنيئا ڏيک نه ٻول.

(۲۳) نازڪ ڪچڙيا سڱ ٿوڙ - ٻوڙن سڃو سٺ ٻڌيا
اوه جيوندي وڃڙه - اوه مٽيئا نه جاهي ٻوڙ.

۱. پرماتما. ۲. پريسم. ۳. نفوس، فائدو. ۴. ڪرپا. ۵. پرڪرني. ۶. وهنوار. ۷. اولاد.
۸. مطلب جا مٿر. ۹. ويجهو ڪونه ايندو. ۱۰. مددگار ٿيندو. ۱۱. پاڇل. ۱۲. سسار ساگر.
۱۳. ڏسڻ پر. ۱۴. ناس ٿيندو. ۱۵. ٻوڙهه. ۱۶. مسافر. ۱۷. نقصان. ۱۸. سساري ٻڌڻ،
- يا سڀندي. ۱۹. ڳراهه. ۲۰. پڪا، سجا. ۲۱. سادو ڪونه ڇڏيندا.

رُس چُرکته ميمک نارار - قالسي چُرته گڼ کيان بيجار
ستکور شير اُزله جر کال - هر دئ ساچا شد سمال
کُرمب ساچي شد هسچ مار - هرکا لار رکي ارډار
سي دکه آکي جر زکر بلاسي - نالک مکمه نه ي بن ناري ساچي.

[راڼه ملار، مڪلا بهلا، اشتېدى (۵)]

(۹) جر کهر چَد کراولسا - سر لکا من ماه

چئي جاء گد ورتسا - تسکي چينا ناه

قالي سچي لکاي - هر کور کي پتري ماه.

(۱۰) جسي رگن بر اعطي - آب چله بر يام

کيا اُون زنا کرهس سته - سپ قلا کي باغاب.

(۱۱) کيا لچ آليا لچ جاء کيا - تاسه جر جالا

دول بذا کيس جيتري - اکاس پتالا.

(۱۲) لهر بارک لهر جريپي - لهر اُرډي کچ بند

لهر بيرا لهر اُرجهپي - جته آه زوي جر قند.

(۱۳) تاهر سينک له دن چلچ - کره جرين لهر راج

سنت سنگ سمره رهت - لهر تهارو کاج.

(۱۴) جسي لوزده چکا اپتا - کر پنه لچ سداني

جي جر وانا پتري - جر ولس کندي آني

کر وهي نه پرتي پاتي.

سري راڼه، مڪلا

پنجران، شد (۸)

(۲۲)

واڼه کوزي، مڪلا بهلا

اشتېدى (۶)

واڼه کوزي، مڪلا پنجران

باون اکري (۱۹)

(۲۲)

واڼه آسا، مڪلا بهلا

وار (۵)

۱. کس. ۲. برماليا. ۳. رام. ۴. بيمه. ۵. سوکهيون پدل کنگريون. ۶. اُرډي. ۷. جران.
۸. پزهر، پادو. ۹. روک. ۱۰. وسم. ۱۱. چاهين. ۱۲. پنج. ۱۳. هيت درجي وارو، لمانو.
۱۴. پادو. ۱۵. برشاک. ۱۶. کسيپدو. ۱۷. وسم پري سيکو لنڊندو.

جا گئي ڪيئي سرم ڪري - آي اير اڙوڏي
 آنت ڪال پڇ ڄاڻي - ڪاهي ڄلھ ڪڙوڏي
 داس ريل سوئي هوڻا - جس مستڪ ڪرما
 ڪھ نالڪ بدن چئي - ستگور ڪي سرنا.
 [راڳم بلاول، مڪلا پنجوان، شبن (۳۶)]

(۷) رام سرم - پڇاهاگا من

(۰.۱) پايي جيٽا لوپ ڪرت هيءَ - آج ڪال آت ڄاهگا.
 لالچ لائي ڄم گرائيا - مائيا سرم پُلاهاگا
 ڏن جوڀن ڪا ڪرت نه ڪيچي - ڪاڪڊ جڻ ڪل ڄاهگا
 جڻ ڄم آءِ ڪيس گھ پٽڪي - ٿان ڏن ڪڇ نه ڄاهگا
 سمون ڀڄن ڏٺا نهي ڪيني - ٿڻ مڪ چوڻان ڪاهگا
 ڌرمراءِ ڄب ليڪا مانگي - ڪيا مڪ لڪي ڄاهگا
 ڪھت ڪير سڻھ ري سنڌھ - ساڌ سنگت ٿر ڄاهگا.

[راڳم مارو، ٻير صاحب، شبن (۱)، ٿيون دفع]

(۸) مرڻا مڪت ڪت سار نه ڄاڻي - ڪندي يعني ڪور شبن ڀڄاڻي
 ٿون ڪسي اڙ ڦاڻي ڄال - آڻڪ نه ڄاڇھ وڏي سمال.
 ايڪ جيٽ ڪي جيٽا ڪاهي - ڄل ٿر ٿي اڙوڏي ڄل ماهي
 سرب جيٽ ڪي ٻر ٿاڻي - ڄب ٻڪڙي ٿب هي ڀڄتاني
 ڄب ڪل ڦاس پڙي آت ڀاري - اڙوڏ نه ساڪي پنڪ ڀاري

۱. وڻ. ۲. برخلاف. ۳. آنت سمی. ۴. خاک. ۵. سپاڻي. ۶. هٿ. ۷. ڪري ويسدين.
 ۸. وارن کان ٻڪڙي سڀيندو. ۹. ڦس نه هلندو. ۱۰. ڏڪ، سزانون. ۱۱. آڙ ٻڪي.
 ۱۲. ڀاري. ۱۳. ٻرمانا. ۱۴. پنهن جي تما لاء. ۱۵. ٻين جيون ڪي. ۱۶. هضر.
 ۱۷. ٿام ڪوري، ڀيانڪ.

(۴) صاحب سمرقند ميري پالهر - سينا اهر پيما
 ابي دندا كوزا چاردها - آهي سر بر جا
 آهي سر بر جا جته مهنا - گاهي گارب كچه
 جسته شيريني در كه شك پالهي - نام نسي گاهي
 آهي حكره چلي مولي - سر سر كيا وها
 صاحب سمرقند ميري پالهر - سينا اهر پيما.

[رايم ودهنس، مكله پهل، آلاهلما (۱۳)]

(۵) چينا هي ته چيسه لي - لس دن مي نالي
 چن چن اول اها هي - موني كهت جته نالي.
 هر گاه گاه نه گاهي - مورك اكبا
 جولي لال لاکي - لهر مرن اچا
 آهون كه بگزي نهي - هر برپ ما گاهي
 كه نالک به رهن اي - نرسي بد ساوي.

[رايم گلدسم، مكله ناوان، شبد (۱)]

(۶) مرف قسي سر اوبي - سونا نهي سوجهي
 باد ساد آهنگار مه - مرثا نهي سوجهي
 ستگور شمره آيسا - گاهي نسره آياكي
 ديك گنبا رنگلا - گاهي بول لاکي.
 گر گر باب درب كينا - ورنه كي نالي
 ماني ماني ولي - لالگا ات چالي.

(۱.۰.۱)

۱. برمانا. ۲. بي لوک. ۳. لذت آهي. ۴. نديهن. ۵. برلرک بر. ۶. سرور. ۷. هزمان.
 ۸. هت. ۹. گداهين. ۱۰. حساب دليز برلدر. ۱۱. سمرن گرب. ۱۲. رات نديهن.
 ۱۳. گيژي لي. ۱۴. عمر. ۱۵. گدولدي پتي وحي. ۱۶. بکل دلور. ۱۷. آجا به.
 ۱۸. دسر کراني. ۱۹. مرف. ۲۰. کلي لو. ۲۱. بکراس. ۲۲. سراد. ۲۳. کچر. کهنس.
 ۲۴. دن کير کير. ۲۵. ساري وديوار.

(۳) اٺ وڃ وٺاڻوڙيا - لسيءَ ڪيا چُر لالڻيا
 مهٺس پٽڙيا - ڪٿ ڪوڙ لڀيائين
 ڪوڙي لڀاڻيا ڏوهه ماڻيا - ڪرڻ پاپ اُميتا
 ڪن پسر ڏيوي جهڙي - ڪال پوڙي جيتا
 مال جوڀن جوڙ وٺي - وهڻو پٽ ڪاڻيا
 نازڪ ڪماڻا سڳ ڇليا - نه، جاءِ ڪرڻ مٽاڻيا
 ڦاٽو، مرڻ جوڙي - پسيڪ رٿ چنڊرائڻ
 سوکڙي دُک پئي - لٽ پاپ ڪماڻ
 پاڻا ڪماڻي ڇڏي ناهي - لڳ چلي گهٽ ڪلاوڻيا
 هو چنڊڙي دڳ مٺا - ڪوڙ سيجا راوڻيا
 لب لڀ آهنگار مٺا - ڪرڻ پٽيا ساماڻ
 نازڪ مرڻ اڳيان پسي - نه، مٽي آوڻ جاوڻ
 مٽي مڪ مٺا - ڪٿ لٽي اڏاري
 هٽي ڪرڻ پٽيا - ڪٿ ڪٿي لاري
 ڪرڻ ڏهڻ پٽيا ڪن مهر - خصم چٽ نه آڻيو
 دُکا سڙائي گهٽ ناهي - ڪيڻا اڻڻا پائيو
 گجها ڪماڻا پڙگت هڻا - ايت اُٺا، ڪواري
 نازڪ سڱور ٻاجه، - مٺا مٺو آهنگاري.

[راڳ آسا، محلا پنڊجوان، چنٽ (۱۱)]

۱. مسافر، مهمان. ۲. دڀر. ۳. وقت. ۴. ڀرجي آيو آهي. ۵. ڏوهه. ۶. بيحد. ۷. غاڪ.
 ۸. ٺهاري ويٺو. ۹. فطخ پائي آهي. ۱۰. رهجي ويندو. ۱۱. هلندو. ۱۲. ڪڪرن جو
 سائب. ۱۳. هرڻ وانگر. ۱۴. چانڊوڪي رات. ۱۵. ڦاسي. ۱۶. رڃ، پياپان. ۱۷. هٿ.
 ۱۸. پسر. ۱۹. چمڻ مڙج جو چڪر. ۲۰. اڏامڻ. ۲۱. هاڻي. ۲۲. دريافت. ۲۳. ڏکيو.
 ۲۴. ظاهر. ۲۵. لوڪ ٻرلوڪ ۲۶. بنا ڪانسواءِ.

(۱۱) کج سمجھ ۽ سوچ

- (۱) هٽُ کُڏ آٿان ميري ڪاٿيا - نُون سُنَ يڪَ هماري
 ٿندا چندا ڪره - اُڙائي - جُولِي لاعتاري
 وٺل ٻرائي جوهه هٽَ چيڙي - ڪره چوري ٿوري
 هٽُ چليا نُون پڇي رهي - اهو چتر هونءُ ٿوري
 نُون ڪاٿيا رهيو، سٺو - کڏ ڪها ڪرم ڪمانيا
 ڪو چوري مٿي جا ڪي ٿيا - نان من پلا پالها
 هٽُ لڏ سولا پلٽ لڏ ٿوري - اهو ڪم ڪرانا
 هٽُ کڻي ڏهائي هوني - بابا نانڪ ميري بابا ڏاڙهي ڪوئي.

[۱۱ اڳ ڳوڙي، مڪلا پھلا، شبن (۱۲)]

- (۲) لڏا ٿي ڪرندو لهي - ڪاء پيارهه، پاڙ
 اٽڪ پنج ٻڙيل ڪره - ماٿيا ايڪ آباء
 ٿئي منجهه سر ڪره - لڏ ٻڙ ڪارڙ
 من ڪي ڪام لڏ آڙي - آڏي آڙو پاڙ
 ٿي پاڻه ڪرندو ٻيو - ستهه ڪي سڱ ٿهه
 اڀر ڪره، مڏا اٽڪ مڏ - اڀا ساڃا اُڀهه
 ڪارڙ ڪون ڪارڙو - سڀ ٻڌ ايڪي هانهه
 جڏ ڪم ٿو لڏ لڏهه - نانڪ جڏ اٽڪ

[۱۱ اڳ ڳوڙي، مڪلا پنڌوان، ٻاون آڱري (۱۲)]

۱. ڏاڙهي، خرابو. ۲. اڀرڻ. ۳. چٽي. ۴. آوڙاس. ۵. استري. ۶. ٽڪڻ. ۷. آٿا.
 ۸. ڪارڙ. ۹. سڀي. ۱۰. ڏاڍو خوش گندي هٽيڻ. ۱۱. هسي لوڪ. ۱۲. ٻرلوڪ.
 ڏاڙو. ۱۳. اڃا. ۱۴. آڱري. ۱۵. آڱري. ۱۶. ٿوڙو. ۱۷. پڪڙڻ. ۱۸. آڱريون. ۱۹. مانبا.
 ۲۰. لڏ. ۲۱. مڏو. ۲۲. مڏو. ۲۳. پڙو. ۲۴. آباء.

سلوک، محلا بهلا (۲)

(۷)

سلوک، محلا تاوان (۲)

(۱۸)

(۲۱)

(۴۸)

(۴۹) کس مَن دِ پِچِي سَچُٔا - اٽسا هِسُٔا سَاوُ
لِس سَٔٔ ٽِيهِن نَه کِيچِي - جو دِسي چَلُٔهاوُ.
(۵۰) ري مَن دِ بَگِ نَه دُولِئِي - سِيدي مارِگِ ذَاڻُ
پاچِي باڳهَ دِراوُٽو - اُکِي اُگن نلاڻ.
(۵۱) پَکِين سَٔٔ ڪاهي رچيو - نِمکِ نَه هوءَ اُداسُ
ڪه نازڪ پِيچُ هُر مَٺا - پُڙِي نَه جِر کي قاس.
(۵۲) جِهه مائِيا مَٺا نِجِي - سِپ نِي پِيو اُداسُ
ڪه نازڪ سُن ري مَٺا - تِهه ٽُهَت بَرُهر لواسُ.
(۵۳) جِٺها ٽَن گوبندُ پِجِهه - ڪَرَن سَنه هِر نلر
ڪه نازڪ سُن ري مَٺا - پُڙِي نَه جِر کي ڌامر.
(۵۴) نِجُ ڪَر دِ بَکيو جَگت مهه - ڪو ڪاڏو ڪو ٺاهه
نازڪ لِر هُر پِگت هِيئ - تِهه راکو مَن ماهه.

۱. سنڌ مهاڻاڙن. ۲. ڪل، سڪه. ۳. فاني، بي بقا. ۴. اٽي راهه تي نه وڃ. ۵. شينهن،
جر ڪال. ۶. پرلوڪ پر، ۷. وڪارن جي وش. ۸. پرماتما. ۹. تياڳه ڪيئي. ۱۰. هودي پر،
۱۱. زبان. ۱۲. ڪن. ۱۳. چڱي طرح، ۱۴. ساڻي، سچو. ۱۵. ٽانر.

(۳۹) ڏلڌا ڪري سگهي ٿي ڪورس - پور نه مٿس ڪرارا

پن ڪور شد مڪمل ٿي ڪهڙي - اٿلڌي ڏلڌا ٻارا.

(۴۰) ڄارءُ اٿس پور ڪتب سڀڌي - مائيا موه ٻاري

جس اٿر پور ٻار رس ٺاهي - ڏلڌا ڪور ٻڪاري

(۴۱) ڪور اُڙائي لکائي دن وٺن - ٺهڻ ڪور ڪماهي

ڪٺا ٺاهي ٿي ٻاهر لاکي - ڏاڏ ڏاڏ ڏک ٺاهي.

(۴۲) ڪائيا مٿل وڌائيا - پڙهڻ ڪور ڪي هاڻ

اڪ بڪ وڏ ڇاڻيا - پن ٺاوي پڪ ڄاڻا.

(۴۳) ڪير دن ڪرائيا ڏئي سڏ - ڏي نه چالي ساه

ٻاه ڪهاڙا مارا - غائل - اٿس هاه.

(۴۴) ڪير سڏ ساڻا ٻي ڪي - ڪيڻو ڪيڻو نه مٿس

چالي ٿي هر مل ڪٿ - ٻيڻي اٿڪور چيس.

(۴۵) ڪير هر ڪا سرور ڄاڏ ڪي - ٻاهو ٻي ڪتب

ڏلڌا ڪرنا وه ڪيا - ٻاهي رهيا نه پڙ.

(۴۶) ڪير وٺ نه ڇيڻو - ٻيڻي لالچ ماهر

ٻاه ڪرنا مڙ ڪيا - اوڏ ٻي ڪن ماهر.

(۴۷) ٺرڊا ڪا ٿي ڪٺ ويل - ٻان ٽون وٺا ڏي سڏ

ٻيڻي سڙائي ٺهڻ - ڄان پڙيا ٿان ٺهڻ.

(۴۸) ٺرڊا ڄار ڪرائيا هڏ ڪي - چار ڪرائيا سر

ليڪا وٺ مڪيا - ٽون آهرو ڪري ڪر.

واڳ پيرءِ، مڪلا ٻهلا

شبد (۷)

واڳ سارنگ، مڪلا

ٻهلا، شبد (۳)

واڳ سارنگ، مڪلا

ٻهٽوان، شبد (۱۶)

واڳ پڙائي، مڪلا

ٻهلا، شبد (۱۳)

سلوڪ، ڪير

صاحب (۱۳)

(۹۶)

(۱۰۶)

(۲۲۱)

[مڪلا ٻهٽوان]

سلوڪ، شوبھ ٺرڊ

(۸)

(۳۸)

۱. غافل. ۲. دليري وهزار. ۳. حلاء. ۴. اٿ. ۵. پٽڪي پٽڪي. ۶. ڪوڙا ٻهري. ۷. ڪهاڻو. ۸. مذهب. ۹. سالي ۴ متر. ۱۰. پرماتما. ۱۱. عمر حتر ٿي چڪي. ۱۲. سناري. ۱۳. سان پور لڳاڙ اٿي. ۱۴. چار پور. ۱۵. لڏ. ۱۶. ڪور ٺوڏو، وٺندو. ۱۷. ڪهڙي ڪر. ۱۸. پالڻ جنم ورتو؟

(۲۹) اُري گام كُڤ اوت كلوتيا - نام كي بيللا بيم بيم سوتيا
اوسر اهدا اوجهي نه لانا - مائيا موهمه رنڭ لپانا.

(۳۰) پيكت چاكت كهيت اندا - سنيست سنيست ناهي
نكت وسب كُڤ جاطي دُوري - پاي پاپ كماهي.

(۳۱) پي ن قيركا نياك ري سكيست - نام مها رس پيست
بن رس چاكي پڊ گني سگلي - سكي نه هروست جيه.

(۳۲) اوتي كاج نه هروست اوري - گام كروت مد سدهي جهوري
گري اكار جيتري كي ناي - غافل سينگ نه سوتا جاني.

(۳۳) كن مه ويس كره نوتونا جه - موهمه پاپ مه گلت گنيا
لست افس مائيا ديك پساري - موهمه مائيا كي مگن پيا.

(۳۴) ندوي اوتا سپ كچ بيسي - هر سيني چست لاء
ستگور نال ليري پاوني لاگي - نان له سوجهي پاء.

(۳۵) مائڪ من مه من ماري - سچ نه لاگي كت
راجا افس نكي گطي - پسي پچا افس رست.

(۳۶) اي من هر جيه چيست اون - مده اچ وکار
گور كي شيد ذياء اون - سچ لگي پيار.

(۳۷) جو سمرت سرب گُڻ ناك - تس كُڤ كهه نه گاوس ري
چوڊ جاء کن پير - انا كُڤ قير قير داوس ري.

(۳۸) اهدا چوڊ پرائيستي رانا - مائيا مد من تن سينگ جانا
لرشن نه اوجهي كرف كلولا - اوتي اس ميا سپ بولا.

۱. اتي كزو نتي نو. ۲. وقت. ۳. دُست. ۴. پرمالما. ۵. كوتا. ۶. اوتا. ۷. دكي رهن انا.
۷. نائي. ۸. غلطان رهي نو. ۹. هتي هتي. ۱۰. مست. ۱۱. چيكي سپ دُست پراچي.
نو. ۱۲. پير. ۱۳. اوجهم. ۱۴. ذري. ۱۵. ساد سينگ. ۱۶. كرا پر. ۱۷. سساري
وهدار. ۱۸. پياس. ۱۹. دنوي عيش. ۲۰. اچارو. ۲۱. جولو.

راڳ سوهي،
پنجوان، شيد (۸)

(۹)

راڳ، سلاول،
پنجوان، شيد (۵)

راڳ، رامکلي،
پنجوان، شيد (۵۲)

راڳ، رامکلي،
پهلا، اشتهدی (۵)

راڳ، رامکلي،
نيجا، اشتهدی (۷)

راڳ، مارو،
شيد (۱۰)

راڳ، مارو،
نيجا، شيد (۲)

راڳ، مارو،
پنجوان، شيد (۷)

(۱۹)

(۱۹) بِرْ کَا بُرَا نه راکه، چیمه- تر کته دکه نهی یاتسی مسف
هر در کته مسف کور دپنا- اهر مک لالک ان دن چپنا.

واژه آسا، محلا
پنهران، شد (۶۲)

(۲۰) ای مَن مَوِي باؤلي - هر وس چاکر ساک باء
آن رَس لاکا اُون قسره - بر لسا چسمر گسواء.

واژه آسا، محلا پنهران،
اشتهدي (۱۵)

(۲۱) مَن اُون جوم سرؤب هي - اَپنا مَزُل پچالغ
من هر چی لبري لال هي - کور متي رلک ماکا.

واژه آسا، محلا لپکا،
چسب (۵)

(۲۲) بَرَايِي کاهي کته لوب لاکي - رلن چسمر کولنا
بُورب چسمر کرم بُورم - بيج لاهي برولنا.

واژه آسا، کسر
صاحب، شد (۲۳)

(۲۳) اَپنا کُور مَوْسَف راکر نه ساکه- کي بُو کُور چسره لاکا
کُور دُر راکه هي رس چاکه - چو کُور مک شوک لاکا.

واژه سورب، محلا
پهلا، شد (۱۰)

(۲۴) چَتر لَته پَاء اَپاء اهر مانع - ته لَته ملخ دُورائي
آن اَپنا کرم بيجارا - ته لَته بيج بکائي.

واژه سورب، محلا
پنهران، شد (۳)

(۲۵) ري چَن اَلارِيع دَبره - سَعا کَفي وِهْءاء
سَکُور کا شد سَک نه چاکير- آنتر نه اَپير چاهه.

واژه سورب، محلا
چولان، وار (۲۳)،
سارک محلا لپکا

(۲۶) مابِ پنا پائي سَف بِنّا - تاکي رس لَسْهالا
جوين دَن بَرِپنا کي مَد مَي - اَعْ لَس وِهي دوانا.

واژه داسري، محلا
ناوان، شد (۲)

(۲۷) جَب لَک جوم کالنا مه - نَرِي- اَپا بُو نه بُو جهي
لالج کري جيتن بد کارن - لَرِچَن کچور نه سُو جهي.

واژه داسري، کسر
صاحب، شد (۲)

(۲۸) لوب موه اَپمان اُزْدَچ - مَرِچ چيم لَس اَوِيع
بَستر مَر بَشار بَسنا - اَپير کرم بَهاوِيع.

واژه چشستري، محلا
پنهران، چسب (۱)

۱. نين جي مدائي. ۲. سچانو آهي. ۳. پيا وکاري. ۴. ذرتي. کيتي. ۵. بچ. ۶. چتمن.
۷. وکارن کان تريل. ۸. وکارن کان وس پر رک. ۹. گروه معرفت. ۱۰. پريم و ورايت.
۱۱. برانو پيپندر. ۱۲. سيني پر خراب خراب. ۱۳. پت. ۱۴. زال. ۱۵. وڏائي، خوشامند.
۱۶. نشو. ۱۷. ڏهين رات. ۱۸. آنا. ۱۹. ڏيوي. ۲۰. گيان ورتي نيترو. ۲۱. زهدوار.
۲۲. عمر گذرلدي رجي کي.

سري راڳ، محلا
پنڊول، شبد (۴)

(۱۱) پهلا پُهر ٿنڌي گُيا - دُو جي پر سوٿيا
سيجي جاڪ ڇڪاڻيا - چوئي پونئڙ پيا
ڪڏهي چٽ نه آيو - جن جيٽ پند ديا.

راڳ، گورڙي، محلا
پهلا، شبد (۱۲)

(۱۲) ننڍا چنڊا ڪرھ پرائي - جوئي لاعتباري
وڻ پرائي جوھڙ جيٽڙي - ڪرھ چوري پرياري.

راڳ، گورڙي، محلا
چوٿان، شبد (۱۹)

(۱۳) ميري من شيوھ سو پرڻ سرب سڪدانا -

جٽ شيوئي نڃ گهر وسئي
گورمڪ جاء لهه گهر آيا - گھس چندن هر جس گسيئي.

راڳ، گورڙي، محلا
پهلا، اشپدي (۶) ۱۷

(۱۴) ڪيا لي آيا اي جاء ڪيئا - قاسم ڄم جالا
ڏول ٻڌا ڪس جيٽوري - آڪاس پاتالا.

راڳ، گورڙي، محلا
چوٿان، ڪرھاي (۹) ۱

(۱۵) من ڪرھلا ميري ساجنا - هر خرچ ليئا پت پاء
هر درگھ پتئايا - هر آب ليئا گل آء.

۲(۸)

(۱۶) آنتر نڌان من ڪرھلي - ڀرم ڀوھ باهر پال
گور پرک پورا پيٽيا - هر سڄا لڌا نال.

راڳ، گورڙي، محلا
پنڊول، سڪندي
صاحب، اشپدي (۳)

(۱۷) پرک ڪي چائيا سڙ رنگ لاوي - اوھ انسي اوھ من پچتاوي
جو ديسي سو چال ھار - اپت رھيو تھ آنت اٺدار.

۱۵(۴)

(۱۸) من مڙڪ ڪاھي بللائيئي - پرڻ لڪي ڪا لڪيا پائيئي
دوڪ سوڪ پرڻ ديونھار - اور تياڻ تون تسھ چٽار.
جر ڪچ ڪري وئي سڪ مان - يولا ڪاھي ترھ اڃان
ڪون بسٽ آني تيري سنگ - اپت رھيو رس لوي پتنگ.

۱. زندگيءَ جو پهريون حصو. ۲. اڳيائي ٿيندو. ۳. آجائي بڪراس. ۴. پري، اڌاڀرو.
۵. پرمانا. ۶. سر بر آتما. ۷. ساراھ. ۸. اوشواس. ۹. استري. ۱۰. ٽڪين اڻو. ۱۱. سڄي
سرڀ پر. ۱۲. گوروءَ معرفت. ۱۳. جپ، زبان ڌر. ۱۴. کوه، جي ڪنگري. ۱۵. نورڙي.
۱۶. اٺ. ۱۷. هر نام جو سمر. ۱۸. عزت ملندي. ۱۹. کوجنا. ۲۰. رڻ. ۲۱. چانو. ۲۲. ناسرانت،
اي بڻا. ۲۳. چلائين. ۲۴. ڪرمن جو ليکو. ۲۵. ياد ڪر. ۲۶. شيء، چيز. ۲۷. پرڻت.

- (۹) لې ئەر - كېسە بۇرۇن سى كېسە
آن پازى پېگې ئېيى - ئۇكى دائى نە دېنە
 كام نە سىرور كورد نە سىرور - لوپ نە چوڭىز دېنە
 بىر ئىدا مە ئې ئېيى چۇڭى - ئۇل ئېيى سې شىرا
 بۇت يار كېر مۇس پرازو - يىت سىرچى بىرۇدى
 جە بىرلوك ھەۋە بىرلوك - سىرچى بىرلوك سادى
 ھەسەت مە ئې ئېيى چۇڭى - جىتە دىئا ئېيى پالسى
 پىرماند سادى سىكەت بىل - كىتە پىنەت سە چالسى.

[راڭم سارنىڭ، بېگىت پىرماند، شېد (۱)]

- (۱۰) مۇن مېكەت كېسە سار نە چالسى - كىلى بىشى كورد شىد پىچالسى
 ئۇن كىسى آڭ ئالسى ھال - ئۇن نە چالسى رەدى سەل. (۱. ۱۰)
 بىك جىتە كىسى چىن ئالسى - چىل ئۇنى ئۇنى چىل ماھىسى
 سىرچى جىتە كىسى بىرلوك - سىرچى بىرلوك سەل ھى پىچالسى
 جىب كىل ئاس بۇنى ئاس پازى - ئۇن نە سادى بىكە سادى
 رەس چۇڭىر مېكەت سار - ئالسى چۇڭىر كىل بىچار
 سىگۇر شېر ئۇنى ھەر كىل - ھەدى سادى شىد سەل
 كۇر مې سادى شىد ھى سار - ھەر كىل رەس بىرلوك
 سى دىكە ئۇنى چىر بىرلوك بىلسى -

ئالەك مېكەت ئېيى رەن ئالسى سادى.

[راڭم ملار، دىچلا پىلا، شىد بى (۵)]

۱. ھى ھىز. ۲. ئۇنى شاستى. ۳. ھەك مە. ۴. سادىن كى سادى. ۵. پرازو كېر ئۇنى.
 ۶. پالسى. ۷. ئىدا. ۸. ئالسى كىر. ۹. كىرەن پىر. ۱۰. بىرلوك. ۱۱. مە سادى.
 ۱۲. پالسى ھەر بىك. ۱۳. پىرمان. ۱۴. پىن ھىتەن ھە ماس كائىن ئۇ پالسى سان سادى ۽ بىچار
 ئۇ كىرەن. ۱۵. بىرلوك. ۱۶. كىسە كىلى. ۱۷. ئال. ۱۸. چىن مۇن چىر چىر. ۱۹. ئال. ۲۰. بىرلوك.

آل اکند پراڻا سُڪڊاڻي - ۱ڪ نمڪ نهِي ٿڌ ٿاڻيو
جَهان جاتا سو اَن وَسارو - ۱ڪ نمڪ نهِي مَن لائيو
پَتر ڪلتر ڳرھ دِڪ سِڱري - اس هِي مِه ارجھائيو
جَت ڪو لائيو ٿي هِي لاڱا - ٿي سي ڪو مَ ڪمائيو
جَھ پيئو ڪر پال تان ساڌ سڱ پائيا - جَن نانڪ اُهر مَ ڏيائيو.

[راڳه مارو، مڪلا پھلا، اشپدي (۱)]

(۷) چوڏھ پراڻي ڪوڙ ڪپاڙا - ڪوڙ ماري ڪال اُڇاھارا
ساڪت ڪوڙ ٻجھ مَن هُومِي - ڏھ مار ٻجھ پڇاڻي هِي
چوڏھ ٿندا تام پراڻي - پڙ پڙ ڊجھ سالت ٿي آڻي
مِل ست سنگت نام سلاھه - آتم رام سڪاڻي هِي
چوڏھ ڪام ڪروڙ پراڻي - هُومِي ڌنڌ چوڏھ لپھائي
ستگور سرب پڙھ تان اُپرھ - اءِ ٿريسي پوڄل پائي هِي.

[راڳه مارو، مڪلا پھلا، سولهو (۶)]

(۸) مَن ڪر - ڪپھو ٿي هر ٿڻ ٿاڻيو
(۰.۰.۱) ٻکيا سڪت رهيو نس پاشو - ڪپيو اُپو پائيو.
گور اُپدش سَيو ٺھ ڪان - پَر ڏاڙا لپھائيو
پَر ٿندا ڪارڻ ٺھ ڌاڙو - سمجھيو ٺھي سمجھائيو
ڪهان ڪهڙي مِي اُپي ڪرني - جھ اُٿڌ جنر ڪرائيو
ڪهڙي نانڪ سڀ اوڳن مَن مِي - راک ليھ سرنائيو.

[راڳه سارنگم، مڪلا ناوان، شبد (۴)]

۱. پرماتما. ۲. کن پل. ۳. ٺڪاڻو، گهر. ۴. بڊارت. ۵. وٺل، ڦاٽل. ۶. ڏاڙو. ۷. چمر پو. ۸. دڪ سهددين. ۹. اُهنڪار. ۱۰. دڻيت پاڙ، پيائي. ۱۱. جلن ٿا. ۱۲. ڪڪرم. ۱۳. اچھ. پوندا. ۱۴. سنسار ساگر. ۱۵. پھون جي مَن جي ڪرائوان ڪري. ۱۶. ڏيھون. ۱۷. پسنڊ پيو. ۱۸. استري. ۱۹. پٽڪي ٿو. ۲۰. طرح، ريت.

هُر سَنگِ سالي - دنا نيوچ - دِلس رَنگِ ساهيئي
 هُر اڪن ڪن ڪن اڙ ناهي - پاءِ دَنگِ ساهيئي
 ميس جويان مال سرڻس - برب اڪ ڪر مَن ماضي
 بدولت تانڪ وڏ پاڻ پائيئي - سوک سڀس ساهيئي.

[راجڻ آسا، مڪلا پنڌوان، جنت (۱۲)]

(۵) هر جس ري ماناءِ لڄ - جو سڀي هي ڪيو
 اُسر بيتيو جانف هي - ڪهيو مان لڄ ڪيو.
 ساهي رت ڏن واج سڙ - اُت لڄن لڳاندر
 ڪال ناس ج ڪل پڙي - سڀ پڙي پڙي
 جان اڙهڪن باڙي - نسي ڪاڇ پڙي
 باب ڪري سڪچر ٺهي - نه ڪر پڙي
 جه، ٻڌ ڪور اڻڀسا - سو مَن ري پالي
 تانڪ ڪه پڙي ڪي - ڪه پڙي سولائي.

(۱. ۰)

[راجڻ دلڳم، مڪلا ڏاوان، شبد (۱۲)]

(۶) لک چرواسيه، بومتي بومتي - دُٻ جمر آب پائر
 ري مڙي - نون هرچس رس لڳاندر
 اُت سڀ سڀ هي نري - پڙي سڙ اڙهائيو.
 دِلس جويان پڙي آيو - ڪال لاد چلائيو
 جه، ڏور جه، ڏور رهيا پسا - سو ڪور چي ل آيو.

(۱. ۰)

۱. برمانا، ۲. ران، ۳. ياد ڪر، ۴. ديس پاڻ، ۵. چلاء، ۶. هراڻي، ۷. سڀ ڪڇ،
 ۸. ولس، ۹. ڏور ڏور پيو وڃي، ۱۰. ڏن دولهه، ۱۱. پاڳل، ۱۲. ڪولس ڪنارو
 ڪي، ۱۳. اڪڪار، ۱۴. پڪڙ، ۱۵. موهڪ، ۱۶. ڏولي، ۱۷. ڪولي، ۱۸. ولس،
 ۱۹. ولس، ۲۰. سوڙپ، آهلي وطن.

سنگ دیکي کټر ٿهرا - ڪاء پاپ ڪمائعي
 سڪر ڪڇي نام ليڃي - نرڪ وُل نه جائعي
 آت ٻهر هر نام سمر ٿهرا - چلي نيري سائي
 پڇ ساد سنگت سدا نازڪ - مڻه دؤڪ ڪمائي
وُل ونچ ڪر اُڌر ٻرهر - مَورڪ گاوڙا
 سڀ ڪڇ دي رهيا - هر ديو ٿهرا
 داتار سدا دٿيال سوامي - ڪاء مڻه وسارئي
 مل ساد سنگي پڇ ننگي - گل سهو ها تارئي
 سڌ سادڪ ديو مَن جن - پگت نام اڌارا
 بدونت نازڪ سدا ڇڄي - پرپ ايڪ ڪر ٿي هارا
 ڪوٽ نه ڪڇي - پرپ پرڪٽ ٿهرا
 ڪوڙ ڪٽ ڪماوڙي - چم مڻه سنسار
 سنسار ساگر ٿي ٿريا - جي ايڪ ڌيائيا
 ٿڃ ڪام ڪروڙ اُٿند ٿندا - پرپ سر ٿائي آنيا
 چل ٿل مهيتل روي سوامي - اوچ اڪم اڀارا
 بدونت نازڪ ٿيڪ جن ڪي - چرڻ ڪمل اڌارا
 بيڪ هر چنڊ ٿرڙي - ^{۱۷}اُسٿر ^{۱۸}ڪڇ ناھي
 مانيا ونڱ جيتي - سنگ نه جا هي.

۱. پرمانا. ۲. چڱا ڪرم، پڇ. ۳. ڪمايل، گڏ ڪيل. ۴. چل وُل، دوهه ۽ ٺڳيون. ۵. بيت.
 ۶. هڪ مهر. ۷. سڀيئي. ۸. جڳياسو. ۹. ويٽي ڪري چون ٿا. ۱۰. سڀ ڪڇ سڃاڻندڙ.
 ۱۱. وري وري چمن مون ٿا. ۱۲. چڏي. ۱۳. سب مڻائون. ۱۴. ٺڪي، جبل.
 ۱۵. آڪاس، ۱۶. وچ، ۱۷. بياپان، وچ. ۱۸. ٽانر.

پراڻي - تون آيا لاهڻ

(۰.۱)

لکا ڪٽ ڪٽڪڙي - سڀ مڪڙي ڇڏي رهي
ڪڏم ڪري پڻ بکيا - دسي ٺاهي ڪال
اوڻي ساڻ منڪ هي - ٿاڻا مائيا جال
مڪي سڀي پاليندڙ - چور سڄا نام سال
چور ٿيڻ ڇڏ ڪراوڻا - سور لکا من ماه
هتي جاء ٿيڻ ڏرڻا - ٽڪي چنڊا لاه
ٿاڻي سڀي لکي - چور ڪر ڪي پري پاه
ڪرڻي رک نه سڪي - دڙجا ڪول دڪاء
چاري ڪنڊا پالڪي - آء پتيا سر ٿاء
لنڪ سڄي پاليندڙ - ڏيڍا لپا ڪڍاء

[سري راڄ، مڪيا پنڊوان، شين (۳)]

(۳) پهلڻ بيار لکا لڳ ڏڏ - دڙجي ماء ٻاپ ڪي ڏڏ
ٽيھ پتيا ٻاڻي ٻيٺ - چور ٿي بيار آڻي ڪيڏ
پنڊو ڪاڻ پيڻ ڪيڏا - چور ڪار نه پيڻ ڏاڻ
سور ڪي ڪي ٿي ٿي - ڪوڏ ڪوڏ ٿي ٿي
ٿوڻ ڏوڻ ٿي ٿي - سور ڏاڏا ٿي ٿي

[راڄ مانجه، مڪيا پهل، وار (۱)]

(۴) ڏن ران ڪاڻ ٿوڻ - سور ٿوڻ مائڻ
جس ٻاس اڪاڻ ٿوڻ - سور وڻي سائڻ

۱. نالو، مڪي. ۲. ڪڪر، ٻاپ. ۳. ڪڏر ٿي وڃي ٿي، ۴. ران، ٿوڻي. ۵. ڪوڏا
۶. اوڙهي طرح. ۷. چاري. ۸. مڪوڻ ڪن. ۹. هي سيار. ۱۰. رهڻ، وڃڻ آهي. ۱۱.
۱۱. ٿاڻا. ۱۲. مڪوڻ ڪن سڄا ڪوڏ. ۱۳. پتڪي. ۱۴. ٿوڻي، هي ٿوڻ ڪن
۱۵. ٿوڻ ڪن. ۱۶. مڪوڻ. ۱۷. ٿوڻ. ۱۸. ٿوڻ، ٿوڻ ٿوڻ. ۱۹. ڪڏ،
ڪوڏ. ۲۰. پري. ۲۱. رک، ڪاڻ. ۲۲. ڪوڏ ڪوڏ. ۲۳. لکاڻي ٿوڻ. ۲۴. ڪڏ، ساڻ.

(۱۰) مَن کي موچڙو.

(۱) ڪيا تُون رَنا دِڪَڪِي - پُتر ڪلتر سينگار

رَس پوگره خوشيڪان ڪره - ماڻه رنگ اُٻار

بهت ڪره فرمائشي - ورته هوء اُٻار

ڪرنا چت نه آوئي - ميمڪ اَنڌ گوار

ميري من - سڪدانا هر سوء

گور پُرسادي پائيڪي - گرم پرايت هوء.

ڪوڙ پوگره ڪپتانيا - سَمنا رها خاڪ

هتور گتور ٻه رنگي - ڪيڪي رت اُٺاڪ

ڪسوي چت نه پاوئي - پُريا سڀ ساڪ

سرجهار پُلاڻيا - وڻ ناوي ناپاڪ

لدا بد ڏٺا تون - مائيا ڪره اڪٽ

جسبو تون پتيا لدا - سو سڻ اجهي اُٺ

اهڪار ڪره اهدڪاريڪا - واپيا من کي مٽ

نن پُڙپ آپ پُلاڻيا - نا نر ذات نه پت.

[سري راڳ، محلا پنڊجوان، شبن (۱)]

(۲) پُڪي اُٺ پهلڪيڪي - وڻ ٻجهي مگڌ اُٻار

سو پُڙپ چت نه آيو - چُٽيگي پيناڻ

ستگور سِيتي چت لاء - سدا سدا رنگ ماڻ.

۱. استري. ۲. گهڙا. ۳. پرماتما. ۴. ڪرپا. ۵. وشين جا پوڳ. ۶. مڻي، بي بڻا. ۷. گهورڙا.
 ۸. هاڻي. ۹. مٽ مانت. ۱۰. پت پارانا. ۱۱. ڪني، گڏ. ۱۲. وشواس رکين ترو. ۱۳. قابل،
 ڪڙيل. ۱۴. مانُ شان. ۱۵. آسر ويلي. ۱۶. صفائي ۽ سينگار ڪرڻ. ۱۷. بنا. ۱۸. سمجھڻ.
 ۱۹. مڙڪ، بي سمجھ. ۲۰. ماسا، قبرستان. ۲۱. سان. ۲۲. پرماتما جي رنگ هر رنگ
 جي موچ.

كائي ئو، سادېي سۇدېي جىتۇن كھارې ئو، دېس ھېس كان ئېي آھي، كھوجۇن سرۇرسە
 بتاندۇ كھري ئو، كىيەن جي كاڭ كۆنە كىيې ئو ۋە رۇرۇرودگار چو ھىڭ ۋەكزې، شىكر
 كرى، رىسدىكى بىرس كرى ئو. آھۇي ھىز كى چىتا چو ئېيدىي؟ ھۇ ھردىم اچىسۇ
 رھي ئو.

ھۇ ھىبىشە لاطمە، ئى اولۇ ۋە ئى نىر رھي ئو. ھۇ ھر ھالىت ۋە اكدې آندى مالىي لىو
 چو ئو ھۇ ئېي ئۇرۇن كىيالىي ھىچىي پىو آھي.



سمنار ۾ رڳو چڱائي ڏسڻ ۾ ايندي. ايشور جي اوت اڏي ڇڏيندي. صاحبن فرمائيو آهي

(۱) تڏهن ٻن اڙ ٺاهي مٺي دڙجا - ٽن ميري سن - ساھي

واڳ - آسا، ۵۵

پنچوان، شبد (۳۰)

ٽن ساڄن سنگي ٻڙپ ميرا - ڪاهي جيءَ - ڏراھي.

(۲) ڪبير جو مٺي چٽو ٺا ڪري - ڪيا ميري چٽويءَ -

سلوڪ، ڪبير

صاحب، (۲۱۹)

اٻيا چٽويا هر ڪري - جو ميري چٽ نه هوءَ.

من جا اٺيڪ رنگ، رڳو ۽ نالا آهن. چنبا به انهن مان هڪڙو رنگ آهي. چنبا ٽن نه پيدا ٿين ۽ جي آهن نه دڙ ٿين، يعني اڇيت جي اوستا پراپت ٿئي، تنهن لاءِ ساڌن ضروري آهن ۽ صاحبن اهي ساڳيا ساڌن سليا آهن جي من کي مرڙڻ لاءِ اڳتي ٻڌايا ويا آهن. من سان ڳالهه ٻولهه، من کي من سان ڇاڇڻ ۽ سندرارڻ، سر درشتي، دڪ سڪ اڻڪ سمان، ايشور ۾ وشواس، پاڻو ست ڪري ڀڳڻ، ستگوروءَ جي شبد ۾ سُر ٿي، ساڌ سنگس، نام چنن. اهو آهي من جي اکين لاءِ گيان جو سرور، جنهن پاڻي، جو ٺوڇل آسڻ ٿي، انج گهر ۾ واسو پائي ٿو. گورو ارجن ديؤ فرمائين ٿا:

(۱) جس ٻڙپ راکيئ ٿس ٺاهي دڙڪ - نام چٽ من هوٽ سوک

واڳ گورڙي، سڪمي

صاحب، محلا پنچوان،

اشٽدي (۷) ۲۲

چنبا جاءِ مٽي اهنڪار - ٿس جن ڪءِ ڪوءِ نه پهچهار.

(۲) ڏر ڪي پاڻي آئي - ٿس سگلي چنبا مٽائي

واڳ سرور، محلا

پنچوان، شبد (۷۷)

دٻال ٻڙڪ مهر وانا - هر نانڪ ساچ وکانا.

سو اي بهدا، روزي رازق جي هٿ ۾ آهي جو رحيم به آهي نه ڪير به آهي. هُو ئي ساري مخلوقات جي، رات ڏينهن ۽ هر هميشه پرداخت لهي ٿو. جو ڏسي ٿو سو به انهيءَ جو روپ آهي نه جو گهري ٿو سو به انهيءَ جو روپ آهي. جي هٻج ۽ لالچ کان آجو ٿي، ايشور جي اوت وٺين، نه توکي ڪا تمنا نه رهندي، سڀ لازمي ضرورتون پوريون ٿينديون ۽ من شانت مٽي ۽ تربت رهندو. اها هٻج ۽ لالچ ئي آهي جا من اشانت ٿي ڪري، هٻ هٻ ٿي ڪرائي، رڃ پٺيان ڊوڙائي، ٻين جي ڪا ڪيائي، چنبا ۾ چور ڪري، سر ٻڙ ڪائي ۽ ٻڪ وڪائي. پر ڪل ڪانه ٿي پئي نه ڪوڙي ڪچ ڪاڻ ڪيڏي نه قرباني ڪرڻي ٿي پئي ۽ ڪيتري نه قيمت ٽڪاڻي ٿي پئي. اها ڪل آهي گيان، جنهن پاڻي ۽ ڇائي کانپوءِ، جيؤ لالچ جا قندا ٽٽا ڪري، ستروش ٻڙجي ٿو، پاڻي اڳيان سر جهڪائي ٿو، رب جي رضا ۾ رهي ٿو، آئي جو اُٻان نه ٿو ڪري، وٺي جو ارمان نه ٿو ڪري، حق حلال جي ڪمائي ڪري ٿو، ڪمائي وندي وراهي

چنڊار آهي. د ايا مڼي ۽ وږو مان د ځي آهيان. صبر، شکر ۽ ستورس سان ئي چنډا کي چکنا چټور کړي سگهږي نو. ډډر م ډک آهي ۽ صبر م شک آهي.

اي بډا، کچ سوج وياچار، اندر م بهاني پائي، من هي وياچار څارا هي وچسور دښ ۽ باغ سان اورون اور نه من خالص لاء کون پانگ کي ټري قدر وراښار آهي؟ چا تر بهن هي کارمن کي کامنان هي ولگ م نه وگير آهي؟ چا تر بهن هي پلي سان گډ پټي مو نه کچ پلو سوچيو آهي؟ چا لاله م اچي تر کامنان هي حدن ها بند نه نه پټي چنډا آهي؟ چا تر کاليف ۽ سپان کي ملائي، اچ هي ستا ناس نه نه کچي آهي؟ چا لنهن مو ډک، روډ ۽ پټو، لنهن هي من گټوس کامنان ۽ کامنان هي چننان هي پيداش نه نه آهي؟ چا تر باغ کي بل هڅو، لراس ۽ نکور پاڼي نه نه پټار آهي؟ هي ها، نه ږو اس کي چر لو دوش ډډن ۽ پټون بارانا کيدن؟ کامنا آهي فرص نه چننا آهي وياح بهن م ن هي شکتي ۽ من هي شالتي پټي گروي دکټرون پون ليدن. قرض ۽ وياح چکټر لاسا کولو بهن کري گروي چکټر پټي. کولس مو نه هائي ډټي سائين کول آهي. وټي پگن لاء نه کن نه کپائي آهي. چننان هي چننان مو کچو علاج گهي؟

مو اي بډا، کارح ۽ کولس کي بهن هي نرض ادايي اندر محدود رک. خرد مطلق مو ولگ نه وچا. بهن مو پلو چاهيدی، اس مو نه خبر ميا. پير ډولي اي رک ۽ آسمان م لټار نه هلا. مو اټي لنهن ئي راضي وه. مو ډټي لنهن ها لورا مخ ۽ لاه. هي مشکلاون اچا آون نه آهي ۽ شايد اچا نه، لن هي وياچار سان اچ هي خوشي چو تر لوباد کړين؟ بهن هي لجا شکتي ۽ وصيف آفر، هرون هي مسئلن کي سچائي، ايمانداري ۽ اورچائي سان منهن ډي. باغي برمانا ئي پاڙ. حتي پهنهروس وړوړ ټي تر اتان وشراس شروع ټي نو. وشراس اټور، چننا چورا کورا، شک شه، سوال حواني ۽ ها عار حس کي کاره جبهه کانه آهي. هيئن ليو تين سم. ها تکليف با اېدا اټسټر ۽ اټسټر آهي، سا پوځي پټي ئي. چننا با وټع مان کچ نه وړندو. سم کري اورچن سان ئي ډک چر ډنگ لکري لو وي. ۽ مټيس سولائي سان سهاري سگهږي ئي.

بهن شکتي م وټي کلا آهي. وټي کان مرک پلي. نااميدي ۽ نراساني، لاسا شکتي ۽ آفر وشراس لاء گټانک آهن. من هي علامي ۽ قصي م زهر زمين آسمان وارو وډو برقي آهي. چننا کور کارح ډډ نه ئي کري بلک ولگ پټي ئي. من اټيس مو مو پټي ئي. لن بل عيضا تر اټين ټي نو. آلس ۽ ستي کري وياچار څارا، اشد ۽ اټور ټي ئي. کرون هي لارون م نه اټرو آهي نه نه اټيا آهي. وټي اټي مثل آهي. هي من هي باونا پري نه سارو سارو برو ډسټر م اټرو ۽ هي پهنه، باونا جگ آ ۱ ۲ -

اي ابتدا، جي جس ڳاڻو اٿئي ته جگدش جو ڳاء، جو سچو دانا ۽ ڪرنا آهي ۽ نه
مڻس جو، جو خود ڪارڻ يا ماڻهر آهي. پر مانا جي شرن وٽ نه ٺهڻجوڻ لمانئون ۽ مڇوروڻون
مڻجن ۽ ضروري گهرجوڻ عزت ۽ آبرو سان پوروڻ ٿين. صاحب هدايت ڪن ٿا:

(۱) تون ڪرنا ڪيئن سڀ ٿيرا - ڪيا ڪو ڪري ٻراڻي

جا ڪٿه ٺڌو ڪرڻه تون اڀري - سائي سچ سڀاڻي.

(۲) ڪيئن ڪيا سالاھيئي - ڪري سوء سالاھه

نانڪ اٺڪي ٻاھرا - دوجا دانا ٺاھه.

راڳ آسا، محلا ليڄا،

اشتهدي (۴)

راڳ سارنگ، محلا

چوٿان، وار (۴)

سلوڪ محلا ٻهلا

جڏهين رزق نه موجود آهي ۽ پنهنجي آدم سان ميسر نه ٿي سگهي ٿو ته پوءِ
چنتا ڇو ٿي ٿئي ۽ چنتا دُور ڪيئن ٿيندي؟ انهيءَ لاءِ پهرين رڳو سمجهڻ مناسب آهي ته
چنتا خُود ڪهڙي بلا آهي؟ ڪامنا ڪريا آهي مانا ۽ لالچ پتا ۽ ٻنهي جو ستنان آهي چنتا.
جي ڪامنا ۽ لالچ نه هجي ته چنتا پيدا ٿي ڪانه سگهندي. جڏهن جيتوڻيڪ ڪامنا ۽ لالچ
آهن ته اُهي ئي آهڻي آهي اچڻ. سنساري وهنوار ۾ هر انسان کي ڪارڇ، مرض
آدايون ۽ جوابداريون آڏا ڪرڻيون پون ٿيون. جڏهين هُو انهن کي اڇا، آشا، خُود مطلبيءَ
۽ موت جي مراد جا رنگ ڏئي ٿو ته اهي بدلجي، ڪامنانون بڻجن ٿيون. ڪامنانون جي
خارس لهي لالچ مان پر لالچ جي خارس لهڻ جي نه آهي. پوءِ ته من جي ويچار ڌارا جي
حد ٿي ڪونه آهي. بيحد ۾ بيحد ڪجي. هيٺين ڏانهن نه نهاربو ۽ نه وري ٻئي جي گهوج
پُوري ڪرڻ جو اونڙو رهندو. باقي مٿين کي ڏسي پيو سڙبو ۽ جابو، نه مان هسي ٿيان،
هُو به ٿيان ۽ منهنجن کي هيءَ به ملي نه عُو به ملي. وري جو اڄ ملي تنهن کان وڌيڪ
سيان ملي ۽ تنهن کان وڌيڪ ٻئي سال ملي. منهنجن پٽن کي ملي ته منهنجي ڏيڻ کي به
ملي نه وري انهن جي اولاد کي به ملي. ٻين پيا پيڙهين جوڻ پيڙائون پوکيون.

پوءِ سڀ کي سڀ ڪڇ ڪيئن ۽ ڪيئن ملندو رهندو؟ نتيجو: نا اميدي، چنتا،
چورا ڪرا، گهٻراهت، فقر، ڳڻتي ڳارو، صحت بگڙيل، اشانتي، سرور جو روڳ ۽ من جي پيڙا.
مطلب ته چنتا مان پيڙا ۽ هاڻي پيڙا جي چنتا. ڪارڇ، مرض آدايون ۽ جوابداريون اٿيئي
اُڻُورايون ۽ آڏورايون رهجي واريون پر وچان ئي پيون ٿيون ڪننانون شروع ٿيون آهن جن
جي جهوري لڳي ٻئي آهي، ٻانڀ کي ۽ تنهن سان گڏ پنهنجن کي. سرور نستو، من منجهيل،
عروش گر ۽ اڇا شڪتي غائب. خوشيءَ جهڙي خوراڪ ڪانه آهي نه ڳڻتي جهڙو مرض
ڪونه آهي. هاڻي اوائلي مسئلي کي منهن ڏيڻ جي شڪتي نه رهي نه پوءِ جي بيڊا ٺيل
چنتائن جو مقابلو ڪيئن ڪري سگهيو؟ وڳو هاءِ هاءِ نه ايشور وٽ اُنڌو آهي. منڊر مائي

هيڙ ٻيٺن جا چڱا يا برا ڪرم ڪڏ ڪري ٻڌائڻ لاهي ٿو. قسم قسم ڪرم هي اُنس آهي.

هاڻي سوال آهي ته رڻ رڻ سڀني لاءِ ميسر ڪو آهي ته ٻيءَ هٿن ڪرڻ آهي ڪهڙي ضرورت چٽي؟ هٿن ڪرڻ نه پر ڪرڻيءَ جو هڪڙو ٿيم آهي ۽ نه ڪرڻ، ٿيم هي ڀڄڪڙي يا اُتارائي آهي. ايترو اسان کي هٿ ۽ پير، دل ۽ دماغ ۽ ٻيا سڀ ضروري عصارا عطا ڪيا آهن هن ذريعي اسان کي سڀاءُ، موجب، سدوم سمجهي، پرڪه آباءُ ۽ ڪرم ڪرڻ گهرجن. هي نه ڪنداسن ته سزا هي لائق ٻڌاسن. ٻيٺن هي ۽ ڪٽنب هي ٻالڙا لاءِ ۽ وصيعت آهر ٻرمارت ڪرڻ لاءِ، حق حلال هي ڪمائي ڪرڻ، اسان جو انساني فرض يا گربا ڌرم آهي. ايمانداريءَ هي مهذب هي مڙهي ئي اسان جو نصب آهي. مثلاً ٻانڊر ٻاڻي ٻيٺن هي ٻڇي کي ٻيٺ سان چنڊڙائي هڪ وڻ کان ٻئي وڻ تي ٿيا ڏسي، هن جي آهيوڪا پوري ڪري آئي، پر ٻيٺ سان سوگهو چنڊڙهي جهلڻ نه ٻڇي جو فرض آهي. نه ٻانڊرو نه ٻيٺن جو مڃاڻو ٻڌائي مؤلف اُٿندو، جنهن هي چراگاهي ٻانڊر ٻاڻي ۽ مٿان نه نه هڻي سگهي. پر شارب ٻڌون نه ڪن ٻيا ته ٻوڏ بندو ڪئن مڻهن موڙ بندو؟

ٻيٺي اڃا شڪتيءَ ۽ ٽوڙ ٻڌائڻ، ٻيٺي فرض شناسيءَ ۾ ڪا به ڪوتاهي ڪرڻ نه گهرجي ۽ نه ٻئي ئي ٻيٺڙن چراگاهي ٻڌون مڙهڻ گهرجن. صاحبن نه اٿس اُٺدش ڏٺو آهي ته اي ٻڌا، ٻاڻ ۾ وشراس رک، ٻاڻ تي ٻاڙ ۽ رڱي رڱي ڪاڻي، شڪر ڪري وقت گذار نه سگهائي ٿيندي. اسن هي مدد لاءِ بکر نه منگ، پر هي ٻئي سهاري جي ضرورت محسوس نه ڪرڻ، نه سائنءَ جو سهار وٺ جنهن جي ساري هڪڙو قسم مولاخ آهي. هر ڪرندش ٻاڻ ڇوڏ ڪيئن نه ڪيئن ڏک يا موٽاهيءَ پر آهي سو بس ڏک ۽ مولاهيون ڪيئن مٽائي سگهندو؟ جي مدتهس اها شڪي يا ڪلا هجي هان ته هڙ هڙ ڏسڻ سهار ٻيٺي هٿ وس ڪري، ساري منش ڏاڍي ڏکي ۽ محتاج ڪري هان. تنهن ڪري اسن جي محتاجي ڪيڏي، ٻيٺي لاج وڃائڻي آهي ۽ صمير وڪڻڻ آهي. ڏڪار آهي اهڙي حيثيت تي جنهن کان مؤلف جو طرح بهتر آهي. ٻئي جي اوت وٺڻ آهي ڪاغذ جي ٻيڙيءَ تي ستر ڪرڻ يا وڻ جو ٽڙ ڪٽي ٽاريءَ تي لٽڪڻ.

انهيءَ مان اهو مطلب نه ڪيڏي ڪو ته ٻن انسانن يا ٻن ڌرمين جو ٻاڻ ٻر سهرڪ ۽ سهڪار نه هئڻ گهرجي يا دل ۽ همدردی، حق ڏکيا ۽ ٻراڻڪار جو سرشتو بند ٿيڻ کپي. پر ٽاف ٻرج ڏي آهي ته مالڪ مان امان وڃائي، منش هي ٽڪ واپي، هن جي ٽنڊي خوشامد ڪئي، مڻهن چڙهي يا گهر ڇاڙو ٻڌي سر جهڪائي هلي، اها لعنت ڪرڻي هيون آهي. زندگيءَ جو اصول وڏو آدر پورنا نه آهي.

سڀني جيون جو، اهڙن سڀني هندن تي ڪير ٿو رکيا ڪري؟ ايشور يا انسان.

اوهين ماني وٺا ڪاٿو نه اوچتو ڪو مهمان ٿو اچي سهڙي. جنهن جو به مانيءَ ۾ رهي هون تنهن جي توهان کي ڪل ٿي ڪانه هئي. ماني اوهان جي اڳيان رکي آهي پر ڪا اوهان جو رليو نه هوندو نه ڪونه ڪر ڪارڻ اهڙو اچي. بطور جوڇهن تي آيل گرهه به مڪه جي آندو نه وڃي سگهندو. اهي مالڪ جا مخفي اشارا ڪافي آهن، اسان کي پريته ڏيارڻ لاءِ، نه جنهن پروڊگار، چوراسي لک، جوڙين جا جيڙو اڀايا آهن، تن سڀني جيون لاءِ جوڳو ڪاڄ، پرڪرائيءَ جي نيمن ۽ ڪرم جي قانون انوسار، پيدا ٿئي پيو ۽ پهچي پيو.

انهيءَ مان پڙسڻ آهي ته هر ساهراڙيءَ جيءَ لاءِ، رليو: مطابق روزي ميسر آهي پر پوءِ ڪن لاءِ ٿوري ته ڪن لاءِ گهڻي ۽ ڪن لاءِ سڀني ته ڪن لاءِ اڻڀري. جيئن سنسار جا پير سڪن، سهوليتون ۽ پدارت سڀني جيون ۾ هڪ سمان وراهيل نه آهن، تيئن روزي به، هڪ جيتري وراهيل نه آهي پر ساريءَ سرشتيءَ جي سار سنڀال جو ذمرو ۽ چٽا پرمائما تي آهي تنهن ڪري، صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) اُهي جيءَ جنس پوتهاري - جڏهن ٻارڱو ماڻا سماري
 دڪ پڇن سک ساگر سواهي - ديت سڱلا آهاري جيءَ.
 (۲) نائڪ جنس اپائڪي - سماي سيناهه
 جن ڪرائي ڪوڙا ڪپڙا - چٽا پ، ڪرڻي ٺاهه.
 وار (۸)

سو جنهن جيون جي معرفت ڪنهن بغي کي مدد ملي ٿي، تنهن کي به اهو سمجهڻا ڪبي ته سندس سمپتي ايشور جي ڏنل امانت آهي، جنهن ۾ ائين جو به رليو لکيل آهي. ائين جي پالنا ڪري هو پُورب جنم جا قرض ٿو چڪائي ۽ نه ڪنهن تي ڪو ٿڌو ٿورو ٿورو ڪري. بلڪ جتي ڪو پرمارت جو ڪم، ڪميا، دان يا پڇ جي لحاظ کان ڪجي، ته به ڪنهن تي نوازش نه سمجهڻا گهرجي. مطلب ۽ اڃا، ڪرم جو ڦل ناس ڪري ڇڏيندا. نشڪام ڪرم ٿي وڙهائي راهه ۾ ڦٽائڪ ٿيندا. ڏانار جي ڏني مان ڏيئي، نه ڏاڙهيو ۽ نه ڏکيو. اها آهي سڄي پلماڻسائي ۽ ڏيا درشتي.

لاڳ ۽ ڪپڙا ڪري ڪي انسان ٻين جي روزيءَ تي امت ڏيندا آهن، حق ٻڌائي نه وجهندا آهن، پاڻ ڀيت پري ٻين کي اڪير رکندا آهن، ۽ ڪيترن قسمن جا اڻپاڇا ڪندا آهن. اها پرڪرائيءَ جي نيمن سان هٿ چراند ۽ دست اندازي آهي ۽ جي ائين ڪن ٿا، سي ڪرم سان پنهنجي جي آئيندي جو دڪدائڪ سمه ٺاهين ٿا. اهر نيڪيءَ ۽ ٻڌيءَ جو ساسو نه فقط روزيءَ جي ڪيتر ۾ پر سموري سنساري وهندڙ ۾ جاري آهي، جنهن ۾ هرڪو

رُزُقُ رازِقُ دُکي تُو ؟

مانش جي ٽيڪ آجائي آهي .

چئنائون ڪيئن دُور ٿينديون ؟

سار ۾ ڪي جڙ آهن جي هميشه اها ٻيا هار هڻندا آهن ۽ اسين هنن کي ٿا ٻاڏيون ۽ ڦٽن کي ٿا روڙي وسايون . هي آهن کي اسين روڙي نه ٻهڙائون هاڻ ٻا آهن جي اسين سار سيال نه ٻهڙون هاڻ ، نه اُچ هڙ آلائي ڪٿي هڻن هاڻ يا شايد هڻن ئي نه هاڻ ، ڪي روڙي جڙ آهن جن کي هر دم بههڻي ۽ پنهجن جي آڏو ٻُڙ ٿا هر ويچار رهي ٿو ته هاڻوڪين حالتن ٻڌائڻ ، سڀاڻي ڇو ڪيئن گذر ٿيندو ، نه اڳو مهينو ڪيئن ٺاهيو ، نه ايندڙ سال ڪهڙو حال ٿيندو ، نه ڪيئن کان مدد ٿورون ، نه ڪهڻ جي پڪ وٺون پر ڪير گهرجائو ۽ جي گهرج ٿوري ڪندو ؟ هڪڙا ڪيرب ڪاء ۾ نه ٻيا خُڏائين ۾ .

انهن ٻنهي قسمن وارا ڇو غلط راهه ٿي آهن ڇو ته سندن ويچار پروردگار کان بههڻ خالي آهن . ٿاوهه لفظ اهو آهي ته ٻهڙئين قسم وارا ڇو پرمانا ۽ پرڪريءَ جئون وڙڙن پنهن جي هڪ ۾ سهڙي ، اُٻان وڃان ، لڙڙن هڻي رهيا آهن ته اها اسان جي سمجهي آهي جنهن جي وسيلي اسانجو ڪتب ۽ بلڪ ٻيا پروردگار ٻنهي رهيا آهن . ٻئي قسم وارا هيڙ ايشور مان وشواس وڃائي ، لڙاڻا ۾ اچي ، پنهن جي اڇا شڪتي ناس ڪري ، اسن ۾ اُڪيون وجهي ويٺا آهن ، ڪڇ اُٻيد سان نه مٿان ملي ۽ ڪڇ ٻڌ وڃان ته شايد اڻڪارو ڪندا . وڃار ٻنهي جا علحددا علحددا پر پئي دلير کان دُور .

سري ترو گرنٽ صاحب مان مٿي چؤنڊ وڃن ڏٺائون ، صاحب اهو سمجهائي رهيا آهن ته رزق ڏئي ٿو رازق ، باقي ڪو نه نه ڪهڻ کي ڪارائي ٿو ۽ ڪو نه ڪهڻ ڪو کائي ٿو . ها ، اهو آهي ته ٿيندو مٿان پر ڪهڻ جي هٿان . پرڪريءَ جي نمر مطابق ، هر چيئن چيئن لاءِ پرڪي رزق ۾ جهڙو آهي ، اُٻاڙ جي چيئن لاءِ کان اُٻر ئي رزق ميسر ٿئي ٿو . ٻلا ڏس ته سڙن هڻي يا ٻرائي ، مانا جي ڪوب ۾ ٻڙ ماس جي ضرورت ۾ هڻي يا اُٻندي جي ضرورت ۾ ، اُٻي آهيءَ پئي جي ڪير ٿو پرورش ڪوي ؟ جن ٻن جو جسر ڪاڌور ۽ قُوم ڪري هڻندو آهي تن جي مائٽن کي ڪير ، وٺر کان اڳ ئي نه ٻڌندو آهي ؟ ڪٿي رهي باقيءَ ۾ ۽ سندس اڇا ٻاهر سُڪيءَ ٿي . ڪڙاهڙن ۽ ٻئي اُٻيڪ پکي روز ڪيترا ڪُوهه نري اُٻائي وڃن ۽ سندن ٻڙا رهن اُڪلا اُڪيرن ۾ . ڪٿيڙن ڪروڙن جي تعداد ۾ رهن . جن ۾ ۽ ٻنن جي ڇوڙ جتي انسان جو هڪ ٻهڙي ڪو نه سگهي . جبلن جي چوٽيءَ تي هڻي ڪاڌر لبي ڪرڻ ، وڙو ٽوڙ ٿي ٽوڙ ، اُٻي نه ڪنن جيون ڇو واسر آهي . انهن

سڀني جيون جو، اهڙن سڀني هندن تي ڪير ٿو رکيا ڪري؟ ايشور يا انسان.

اوهين ماني وٺا ڪاٿو نه اوچتو ڪو مهمان ٿو اچي سهڙي. جنهن جو به مانيءَ ۾ رليو هو تنهن جي توهان کي ڪل ٿي ڪانه هئي. ماني اوهان جي اڳيان رکي آهي ۽ جي اوهان جو رليو نه هوندو ته ڪونه ڪر ڪارڻ اهڙو اچي. بطور جوڇن تي آيل گرهه به مک جي اندر نه وڃي سگهندو. اهي مالڪ جا ماضيءَ لاءِ اشارا ڪاٺي آهن، اسان کي پرڻيءَ ڏيارڻ لاءِ، ته جنهن پروردگار، چوراسي لک جوڻين جا جيو اڀايا آهن، تن سڀني جيون لاءِ جوڳو ڪاڄ، پر ڪرڻيءَ جي نيمن ۽ ڪرم جي قانون انوسار، پيدا ٿئي ٿي ۽ ٻهجي پيو.

انهيءَ مٿان پرست آهي ته هر ساهاريءَ جيو لاءِ، رليو، مطابق روزي ميسر آهي پر پوءِ ڪن لاءِ ٿوري نه ڪن لاءِ گهڻي ۽ ڪن لاءِ سڀني نه ڪن لاءِ اڻڀري. جيئن سنسار جا پيا سکر، سهوليتون ۽ پدارت سڀني جيون ۾ هڪ سمان وراهيل نه آهن، تيئن روزي به هڪ جيتري وراهيل نه آهي پر ساريءَ سرشتيءَ جي سار سنڀال جو ذمہ ۽ چنڊا پرماتما تي آهي. تنهن ڪري، صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) اُٻني جيءَ جنم پرتياري - جڏهن ٻارُ مٿا ساري
 دڪ پڊجن سک ساگر سواهي - ديت سگلا آهاري جيءَ.
 پڊجوان، شبد (۲۹)
- (۲) نٿاڪ جنم اپٿاڪي - سماي سيناڪ
 جن ڪرئي ڪرڻا ڪرڻا - چتا پ، ڪرڻي ٿاڪ.
 وار (۸)

سو جنهن جيون جي معرفت ڪنهن ٻئي کي مدد ملي ٿي، تنهن کي به اهو سمجهڻو ٿو ته سندس سمهڻي ايشور جي ڏنل امانت آهي، جنهن ۾ ائين جو، رليو لکيل آهي. ائين جي پالنا ڪري هو ٻُورب جنم جا فرض ٿو چڪائي ۽ نه ڪنهن تي ڪو ٿورو ٿورو ڪري. بلڪ جتي ڪو پرمات جو ڪم، ڪميا، دان يا ٻج جي لحاظ کان ڪجي، ته اهو ڪنهن تي نوازش نه سمجهڻو گهرجي. مطلب ۽ لڳا، سکر جو ڦل ناس ڪري ڇڏيندا. نشڪام ڪرم تي رڳو حاني راهه ۾ ڦٽائڻ ٿيندا. ڏانار جي ڏني مان ڏيئي، نه ڏاڙهيءَ ۽ نه ڏکيو. اها آهي سڀني پلماڻسائي ۽ دٻا درشتي.

لالچ ۽ ڪٻڌا ڪري ڪي انسان ائين جي روزيءَ تي امت ڏيندا آهن، جي بابت نه وجهندا آهن، پاڻ پيت پري ائين کي ٻڪرو رکندا آهن، ۽ ڪيترن قسمن جا آلياچار ڪندا آهن. اها پر ڪرڻيءَ جي نيمن سان هٿ چراند ۽ دست اندازي آهي ۽ جي ائين ڪن ٿا، سي ڪرم سان پنهنجي آئيندي جو دڪڻاڪ سهر ٿاڻين ٿا. اهو اٽڪيءَ بديءَ جو اساس نه فقط روزيءَ جي ڪيتر ۾ پر سڌري سساري وڌيڪ ۾ جاري آهي، جنهن ۾ هرڪو

راڳ گوجري، محلا
نيجا، وار (۲۰)

راڳ دهر گنداري،
محلا بدجوان، شبد (۶)

راڳ سورج، محلا
بدجوان، شبد (۴۱)

(۷۷)

راڳ تلنگ، ڪبير
صاحب، شبد (۱)

راڳ بلاول، محلا
بدجوان، شبد (۳۹)

راڳ پيرغ، محلا
بدجوان، شبد (۲)

ملوک، ڪبير
صاحب (۲۲۰)
[ملوک محلا نيجا]

(۱۰) اُمرت هر ڪا ڏاڏ - سدا ڏيائيا

سنس چنان ڪي سنگ - دڪه مٿيا

نانڪ پئي اچس - هر ڏن نه چلاتيا.

(۱۱) ڪوٽ بُراڻ مٿي ٿيري شيوا - درسن دؤڪ اٿارو

نامر جهٽ مها سڪ، پاڻيا - چنٽا روڱ ٻڌارو.

(۱۲) ساڌو سنگ پييا من ادم - نامر وٽن جس گائي

مٽ گئي چنٽا سهر اُنٽا - ساگر ٽريا پاڻي.

(۱۳) ڏر ڪي باڻي آئي - ٽن سگي چنٽ مٿاڻي

دڻيال ٻرڪ، مهر وانا - هر نانڪ ساڄ وڪاڻا.

(۱۴) بندي ڪوچ دل هر روز - نا ٿو ٻيڻاڻي ماه

ماه جو دئي پيا ^{۵۶} سهر هيل - دستگيري ناه.

(۱۵) نهول آسٽ وڻي چنٽ - ناهي ڏواسيت

پرم ٻلاوا مٽ گئي - پرپ پسيڪ نيم.

(۱۶) راڻا ايڪ همارا سوامي - سگل گهٽا ڪا اُتراجاهي

سوء اچنٽا جاڳ اچنٽا - جهان ڪهان پرپ نون ورتتا.

(۱۷) چنٽا پر، آپ ڪرائسي - اچنٽ پر، آبي داس

نانڪ سر سالا هيئي - جو سينا مار ڪرياس.

۱. سست سرويپ اڪال پرڪ ڪان. ۲. بيان ڪيو آهي. ۳. ڳولھ، ڦولھ. ۴. نثر يا ڳڻتي.

۵. چادوءَ جو ڪيل، سهندو. ۶. ٿاڻو پر اچنٽا وارو. ۷. پرمانيا پر ٻورن ڏيان ڪوٽ سان.

۸. اڪين سان. ۹. وکيا ڪندڙ. ۱۰. چنٽا کان دڪه.

(۹) چنتا دُور: اچنتا.

- (۱) چانکي دکر سک - سُر کر چانکي
 ناکت کازا - کھان وِساڻي.
- (۲) چنس ڀاري - اڻک دُشتي
 نانک کيان اڻڄڻ - جهه لڃرا.
- (۳) هوءَ اچنس - وسڻي سک ٿال
 ساس ڳراس هر - ٿال سمال.
- (۴) چنس ڀرپ راکي لس ٺاهي دُور - لار جهوپ من هوڙف سُرک
 چنتا جاء پتي اُھڻکار - لس ڀن کت کوء لڙ ڀڄنهار.
- (۵) لڻج گهر وسيا - کڻ ڳاھ اُلتا
 ڀرپ مليو - نانک ڀڄي اچتا.
- (۶) ٿورک پتي ڀڳوان - نانکي سرڻ کهي
 لوڙه پتي ڀڳوان - چنتا سڳل لهي.
- (۷) سڱور شيريني سدا سک - جنم مرڻ دکر جاء
 چنتا مڙل لس هرڙي - اچنس وسڻي من آء.
- (۸) چنتا مڙل لس هرڙي - هر لار وڃا آکھاء
 نانک لار ڀڄا لهي چوڻيڻي - هوڙي ڀڄو ڀڄاء.
- (۹) اُرم پيوڙ سدا چر چيوڙ - هر سرف اُلد اُلتا
 وانگ لاشا ڀڙون آسا - کجه لس ڀاڀي چنتا.
- واڳ ڳوڙي، مھلا
 ٻڌوان، شد (۳۴)
- واڳ ڳوڙي، مھلا ٻڌوان
 ٻاون اکري (۲۲)
- واڳ ڳوڙي، سڪمي
 صاحب، مھلا ٻڌوان،
 اشدي (۷) ۱۹
- ۲۲ (۷)
- واڳ آسا، مھلا ٻڌوان
 شد (۳)
- واڳ آسا، مھلا ٻڌوان،
 چنس (۱) ۹
- واڳ وڏھس، مھلا
 چوڻان، وار (۴)،
 سلوگ مھلا ٿيڻا
- (۶)
- واڳ ڳوڙي، مھلا
 ٻڌوان، شد (۴)

۱. هڪ سمان. ۲. هڪ ڀرمانا کي ڏسي لو. ۳. سرفون. ۴. اکين ۾. ۵. ڳڻپيءَ کان آڃو.
 ۶. ساه ڪندي. ۷. ماڻي کائيندي. ۸. ڳڻپي سگھندو، ڀرائي ڪري سگھندو. ۹. سڄي
 سرف ڀر سمال رهي ٿو. ۱۰. ٻي آڻس ڀرمانا. ۱۱. گھڙ.

(۸) چنتا ڇا جي ؟

- (۱) ڪاڙا آندڻ ڪرڻ ڪڍڻ - ڇا ٺاهي آڏور ماردا
سڄا صاحب سڄ نياڻ - پاپي نر هاردا .
(۲) ڪاهي سوچ ڪرڻ - نون پراڻي
جپ نازڪ - ڀرپ اٽڪ وڌائي .
(۳) ٽجهه بن اور ٺاهي مڇي دوجا - نون ميري من ماڻھي
نون ساڄن سنگي ڀرپ ميرا - ڪاهي جيءَ ڏراھي .
(۴) نون ڪاهي ڏولھ، پراڻي - ٿڌ راکينگا سرجهڻار
جن پيداش نون ڪيٽا - سونھي ديهه آڌار .
(۵) نازڪ چنتا مڇ ڪرڻ - چنتا تسهي هيءَ
جل مھ، چنتا اپائين - ٿڌان ڀر، روزي ديهه .
(۶) ڪاهي من نون ڏولتا - هر منڊا پورنهار
ستگور پرڳڻه ڌاء نون - سڀ دڪ، وسار ٿھار .
(۷) نا ڪر چنتا هيءَ ڪرائي - هر ديريءَ جل ال چنتا سڀ ئي
اچنت دان ديهه ڀرپ ميرا - وچ ٻائر ڪيٽ پڪاڻي هي .
(۸) ڪيهر جو ديهه چتوڻ نا ڪري - ڪيا ميري چتويءَ هوءَ
اٻا چتوڻا هر ڪري - جو ميري چت نه هوءَ .
(۹) چنتا ڀرپ آب ڪرائي - اچنت ڀرپ آب ديهه
نازڪ سو سالاھيئي - جو سينا سار ڪريءَ .
(۱۰) ڪيا نون سڙجھ ڪيا نون چتوڻ - ڪيا نون ڪرھ اپائي
ناڪھ ڪھه پراھه ڪاھو ڪي - جھ ڪوڙيال سھائي .

۱. ڪاوڙ . ۲. ڳڻتي . ۳. فٽر . ۴. اندر وسين ٿو . ۵. ڊچين ٿو . ۶. ڀٽڪين پير . ۷. اوچتو .
۸. ڪيٽان، ڪٽليون . ۹. پٿرن جي وچ ۾ رھندڙ . ۱۰. سوچيندس . ۱۱. ان پٽاندڙ پرمالما
ڪوٺھ ھلندو . ۱۲. چنتا کان رھت . ۱۳. سڙجين پير . ۱۴. چنتا ٿون پير ڪرين . ۱۵. اٻاءُ
ڳولھين . ۱۶. پرمالما .

سلوڪ، ڪيپٽر
صاحب (۹۷)

سلوڪ، شيخ نويد
.. (۲۱)

(۴۲)

(۲۰) ڪير ڪارن بهڙا ڪيا ڪري - جڏهن رات نه ڪري سگهيا

جهڙو ڪو ڏاڏي پڳ ڏيڻ - سوئي ڪو ڪو ڄاء.

(۲۱) نويدا رائي وڌيڪان - ڏک ڏک اٿن ٻاس

ڏوڪ ٻان ڏا ڇوڪا - ڇان وڌاڻي آس.

(۲۲) نويدا ٻار ٻوڙي ٻسڻا - سائين مڙهي نه ڏي

جي ٿوڻ اڏي رکي - جيءُ سرور ڪي.

۱. بنڊا ڪيل حدو. ۲. ٿاري. ۳. پير. ۴. ٿوڙي يا پڇي پوندي. ۵. پاسراون. ۶. آهانو،
وڙڻ. ۷. ٻن جي. ۸. ٻن جي ڏر جي غوص ڪڍائڻي آهي. ۹. لائين. ۱۰. گذران
ڪرائڻ آهي.

واجبہ اسلام، مدللہ
پنجوان، شبہ (۹۲)

(۱۰) جو مانگ مانگ ڪي شيوا۔ اوھ ٿس ڪي لٽي لٽي ٿن جائيجي
 نازڪ سرن سرن سک ساگر۔ موھ ٿيڪ نيرو ٿڪ نائيجي۔

راڳ راھ ڪلي، مڃا
پنجوان، شبد (۴۴)

(۱۱) ہوتا یرواسا لوک - ناکر ہرپ لیری تسیک
اؤر چوٹی سپ آس - اچنت ناکر پیٹی گٹا ٹاس۔

واچ واه کلي، محلا
پنجوان، وار (۳)

(۱۲) وَلَئِذَا هُوَ جَوَّ مَعَكُمْ - سر دکان کے دے دے
دے نام سنتو کیے - اُسے من کی ہے۔

(10)

(۱۳) پرپ چوڻ هور جو منگلا - سڀ ٻکيا رس چار
سي سڪيئي سچ شاهه سي - جن سڃا بهار.

واڳ، مارو، محلا
چوٿان، سولهو (۷) ۲

(۱۴) نا گر آس - ميٽ سٽ پاڻي
 نا گر آس ڪسيءَ - شاهه بهار ڪي پُراني.

راڳه مارو، محلا
بديوان، وار (۱۱)

(۱۵) کیا نکھ پیا پاس - کر ہیءَ ڑی هک آزار
 ڑیءِ ستن کی ریت - چیت لی سکے دار۔

واچہ، ساونگی، محلا
پنجوان، شبد (۴۹)

(۱۶) سوک منگل کلياڻ جس ۾ گهر - نهي سڙي پائي ٿي
 نهي نياڳ مان ڪي شير ۾ - ٿي لڳ لڻ هوءَ ڄاڻي ٿي.

۱- سارنگ، مولا
چوٹان، وار (۴)

(۱۷) گپتا کیا سالاہیعی - کری سوء سالاہیہ
 نازک اکی باہرا - دوجا دانا ناہیہ .

واہے ملارے محلہ
بجوان، شبد (۴)

(۱۸) تياک سواهِي آن ڪَڏَ چٽوٽ - هُوڙ مُگڏ ڪُل خُرَٽِي
ڪاڱر ٿاڙ لنگهه. ڪٽ ساگر - ٻر ٿا ڪٽ هم ٿرَٽِي.

وار (۶)، سلاو
ملا، ملا، ملا

(۱۹) کیا اُن اُن دیکھتے ہوڑی - اِس میگوئیے حتّٰی کچّ ناکہ
جس اِہ میگوئے پنائیا - اِس راکھوں مَن ماکہ۔

۱. آجورو مونائي ڏيڻو پوندو. ۲. نالي جي، نام جي. ۳. پاڻي سياريڪ نموني ۾.
۴. کڻن جو سمنڊ. ۵. وڪار. ۶. اجاڳا، جولا. ۷. وڻوار، رڻي ڪهڙي. ۸. خساڪ.
۹. مڻي. ۱۰. آندو. ۱۱. پراڻي جي خوشي. ۱۲. ڳري ويندي، ختر آهي ويندي.
۱۳. مليل ڏانء، پيدا ٿيل شيء. ۱۴. ڇت ۾ ڏانهن ٿا. ۱۵. عورڪ. ۱۶. گڏو. ۱۷. بيڙي.
۱۸. ٿرڻ پيا. ۱۹. ڪڪر. ۲۰. موڪليا آهن. ۲۱. سمون ڪر.

(۷) مانڪَ جي ٿيڪَ آجائي آهي.

- (۱) مانڪَ کي ٿيڪَ ٿي سڀ ڄاڻ - دٻڙن ڪٿَ ايڪي پڪوان
جس کي ڏيئي رهي آهي - اهو نه ٿو ڏسڻ لائي آءِ
ماري وائي اڪو آب - مانڪَ کي ڪم ٺاهي هاءِ.
(۲) ڪه مانڪَ ٿي ڪها هٿ آهي - جو ٿس پاري سولي ڪراوي
اس کي هاءِ هوءَ نه سڀ ڪم ٿي.

۱۱(۳)

- جو ٿس پاري سولي ڪري.
(۳) مانڻ جتن ڪري اهو پالڻ - ٿس کي ڪرڻ ٿي ڄاڻ
ماري نه وائي آءِ نه ڪو - سڀ ڄاڻ ڪا راکا سوه.
(۴) ٿو ڪرڻا ڪرڻا سڀ ٿي - ڪيا ڪر ڪري پراڻي
ڄا ڪٿَ ٿو ڪرڻ ٿي - سائي سڄ سائي.

راڳ آءِ، مڪلا ٿيڄا،
اشهڌي (۴)

راڳ آءِ، مڪلا ٿيڄا،
وار (۲۴)، ساوڪ
مڪلا ڏوڄا

راڳ ڏوڄري، مڪلا
پنڊران، شيد (۷)

راڳ وڏهندس، مڪلا
ڇوڻان، وار (۱۰)

راڳ سوڍڪ، مڪلا
ٻهلا، شيد (۱)

راڳ سوڍڪ، مڪلا
پنڊران، شيد (۱)

- (۵) اهو ڪهڻي ڏاڍ - آءِ ٿي ڇو ٿيڄي
ٿاڻڪ سا ڪرڻا - صاحب ٿيڄي ڇو ٿيڄي.
(۶) جس مانڪَ اهو ڪرڻ ٿيڄي - سو اهي ڏک ٿيڄا
ٿاڻوهر جس وڏي آڙاڻا - ٿس ٿو ساڻ ٿيڄا.
(۷) هر اڪو ڏاڻا منگيڄي - من ڇنڊا ٿيڄي
جي ڏوڄي ٿاڻو، منگيڄي - ٿان لاج ٿيڄي.
(۸) وڏا ڪر سالاهاڻا - هٿيڄي هوسي هوءَ
سڀا ڏاڻا ايڪ ٿيڄي - مانڻ ڏاڻا نه هوءَ.
(۹) هر جيڻ - ٿيڄي ڏاڻي راجا
مانڻ اڇا ڪيا سالاهاڻي - ڪيا ٿڪا مڪاڄا.

۱. ٿيڄي ٿي ٿي ۲. ٿيڄا، ڪوششون. ۳. پنڊن جي ٿيڄي. ۴. ڪرڻا، ٿيڄي.
۵. ٿو وڻان. ۶. ٿيڄي مري وڃي. ۷. ٿان وڻان. ۸. ٿيڄي ٿيڄي. ۹. ڪاڻ،
ٿيڄي.

(۳) من ٻکا مت ڪرھ - مت ائون ڪرھ ٻڪار

لڪ ڇوراسيهه جني سري - سڀ سڀي ديتي آڌار
نريو سدا دنيا ھي - سينا ڪردا سار.

(۴) آھي جيءَ جنت پرتپاري - جءَ ٻارڪ مانا سماري

دڪ پڇن سک ساگر سوامي - ديت سگل آھاري جيءَ.

(۵) پھلو ديتي رزق سماھا - پڇو ديتي جنت آھاھا

تڏ جيونڌ دانا اُور نه سوامي - لويءَ نه ڪوئي لاوڻيا.

(۶) نائڪ جنت آپانڪي - سمالي سيناھ

جن ڪرائي ڪوڙا ڪيئا - چنتا ٻه ڪوڙي تاهه.

(۷) نون ڪاهي ڏولھ پراڻيئا - تڏ راکينگا سرڄڻھار

جن پيدائش نون ڪيئا - سوئي ديتي آڌار

جن آپالي ميدني - سوئي ڪردا سار

گھٽ گھٽ مالڪ دِلان ڪا - سڃا پڙوڌگار.

(۸) پرتپال مانا اُور راکي - لگن ديت نه سڳ

سوئي سوامي اِيھان راکي - بوجھ ٻڌ ٻيڪ.

(۹) نا ڪر چنت چنتا هي ڪرائي - هر ديري جل اُل جنتا سڀ ئي

اچنت دان ديت پرتپارا - وچ پاڻر ڪيت ٻڪاڻي هي.

(۱۰) وڙي ميگهه سهاوڙي - ڪم ڪيئا ڪرنا

رزق اُپايون اڪلا - نائدي پتي سسار.

(۱۱) آبي پاڻي ٻڙائي بهه زندگي - سشت آهه پرتپارا ڪيئا

ڪر ڪر ويڪي ڪري ڪرائي - سرب جيئا نو رزق ديتا.

سري راکي، محلا
ٽيجا، شبد (۳)

راکي مانجهه، محلا
پنجوان، شبد (۲۹)

راکي مانجهه، محلا
پنجوان، اشتهدي (۶)

راکي آسا، محلا پھلا،
وار (۸)

راکي، تنگ، محلا
پنجوان، شبد (۳)

راکي مارو، محلا پنجوان،
شبد (۲۹)

راکي مارو، محلا
چوٿان، سولھو (۶)

راکي سارنگ، محلا
چوٿان، وار (۳۶)،
ساوڪ محلا پنجوان

راکي، پرتپارا، محلا
ٽيجا، شبد (۶)

۱. پيدا ڪئي. ۲. سنڀال. ۳. پالنا. يا سنڀال ڪري ٿو. ۴. روزي، قوت. ۵. برابري
مشابھت. ۶. سرشتي پيدا ڪئي آهي. ۷. پٽڪين. ۸. ڄاڻي ڄاڻڻھار. ۹. آهت، نه.
۱۰. اوچتو. ۱۱. ڪڙيلون. ۱۲. وسيا. ۱۳. مينهن. ۱۴. تڏڪار، خوشي. ۱۵. طرح طرحن قسمن جي.

(۶) رزق رازق دُئي تُو:

- (۱) رې چم چمتس كښ د نبال دمودو - مه د جالس گرلي
 جي داوڻه بوهنډ كڼد كڻ - كونا كرى سر هوئي.
 جنني كورى اڏر اڏكا مه - پند كپا دس دُئارا
 دپڻه آهار آگن مه رايي - انا غصه همارا
 گهي جل ماه تشن ريس هار - پنك كبر تن ٺاهي
 اُرون برماند موهو - سحر ديك من ماهي
 پاڪڻ ڪيت گهٽ هوءَ وهتا - ناچر مارڻ ٺاهي
 ڪهي دُئا اُرون ٺاهون ڪو - سڀ رې جبه ڏراهي.
 [راڳ آسا، يگت ذل، شبن (۲)]

- (۲) ڪاهي رې من چتره اڏم - جا اهر هر جبه ڏوڙا
 سئل ٻر مه چس اباڻي - ناڪا رازق اُئي ڪر ڏوڙا
 چن ريتا لوڪ سس ٻٽا - ڪوڊ نه ڪسڪي ڏوڙا
 سر سر رازق سناهي لاکر - ڪاهي من ڏوڙا
 اوڏي اوڏي آوي سڏ ڪوڙا - نس پاچي اڇڙي ڇڙا
 ڙن ڪوڙ ڪلاوي ڪوڙ ڇڪاوي - من مه سون ڪوڙا.
 [راڳ گوهرې، مڪلا بدخوان، شبن (۱)، رهواس]

(۳) من ٻکا ٻکا مٽ ڪرھ - مٽ نئون ڪرھ ٻڪار

لڪ ڇوراسيهه جني سري - سڀ سڀ ديت آڌار
نريو سدا دنيا ھي - سينا ڪردا سار.

(۴) آھي جيءَ جنت پرتپاري - جيءَ ٻارڪ مانا سماري

دڪ پنجن سڪ ساگر سوامي - ديت سگل آھاري جيءَ.

(۵) پھلو ديتي رزق سماھا - ڀڄو ديتي جنت آھاھا

تڏ جيونڌ دانا اُور نہ سرامي - لويءَ نہ ڪوئي لاوڻيا.

(۶) نانڪ جنت آپانڪي - سمالي سيناھ

جن ڪريءَ ڪرڻا ڪيئا - چنتا ٻہ ڪرڻي تاء.

(۷) نئون ڪاھي ڏولھ پراڻيئا - تڏ راکينگا سرڄڻھار

جن پيدائش نئون ڪيئا - سونئي ديت آڌار

جن آپاني ميدني - سونئي ڪردا سار

گھٽ گھٽ مالڪ دِلان ڪا - سڃا پڙدگار.

(۸) پرتپال مانا ادر راکي - لگن ديت نہ سيڪ

سونئي سرامي اِيھان راکي - بوجھ ٻڌ بيڪ.

(۹) نا ڪر چنت چنتا هي ڪريءَ - هر د پوي جل ٿل جنتا سڀ ئي

اُچنت دان ديت پرپ ميرا - وچ پائر ڪيت ٻڪاڻي هي.

(۱۰) وٺي ميگھ سهاڙي - ڪم ڪيئا ڪرنا

رزق آپايتون اُڪلا - ٺاڻد پتي سنار.

(۱۱) آبي پاڻ پٺائي ٻھ رنگي - سشت آپاء پرپ ڪيل ڪيئا

ڪر ڪر ويڪي ڪري ڪرائي - سرب جيئا نور رزق ديتا.

سري راکي، محلا
ٽيڄا، شبد (۳)

راڳ مانجهه، محلا
پنجوان، شبد (۲۹)

راڳ مانجهه، محلا
پنجوان، اشتهدي (۶)

راڳ آسا، محلا پھلا
وار (۸)

راڳ تلنگ، محلا
پنجوان، شبد (۳)

راڳ مارو، محلا پنجوان،
شبد (۲۹)

راڳ مارو، محلا
چوٿان، سولھو (۶)

راڳ سارنگ، محلا
چوٿان، وار (۳۶)،
ساوڪ محلا پنجوان

راڳ پرياتي، محلا
ٽيڄا، شبد (۶)

۱. پيدا ڪئي. ۲. سنڀال. ۳. پالنا. ۴. روزي، قوت. ۵. برابر
مشابھت. ۶. سرشتي پيدا ڪئي آهي. ۷. پٽڪين. ۸. ڄاڻي ڄاڻڻھار. ۹. آھت، اھ.
۱۰. اوچتر. ۱۱. ڪليون. ۱۲. وسيا. ۱۳. مينھن. ۱۴. ٺڌڪار، خوشي. ۱۵. طرح طرحن قسم جي.

(۶) رزن رازق دَڙي نُو.

- (۱) ري چس چس کين دَڙال دمودور - بهه نه هائس گرځي
 هي دَڙوڻه پوهمند کښ کڼه - گرځا گري سره وځي.
 هني کيري ادر ادکا مهه - پښ کښا دس دَڙارا
 د پښ اعار اکن مهه راکښي - انا جصر همارا
 کهي جل ماه تشن دس باهر - پښک کير تن ټاهي
 پرون پرماند مهور - سمجهه د پښک من ماهي
 پاکښ کيت گپس هوه وها - ټاچر مارگ ټاهي
 کهي دَڙا پرون ټاهون کو - مپ ري جهه دَڙاهي.
 [راڼم آسا، پښت ذوق، شند (۲)]

- (۲) کاهي ري من چتره ادم - ها اهر هو حنه اڙيا
 سئل پتر مه حس اباقي - ټاکا رزق اگي کر دَڙيا
 هن پتا لورک سس پنا - کوه نه کسکي دَڙيا
 سر سر رزق سباهي ااکر - کاهي من پوکريا
 اوډي اڙي اوچ سځ کوسا - تش پايچي پڙي جڙيا
 ښ کڙا کلاوي کڙا چکاري - من مه سرور کريا.
 [راڼم گوچري، مکتلا پخوان، شند (۱)، رهواس]

سزبرڪ سواندن ۽ سنساري سنڀڙدن مان سميتي، رام نام ۾ لڳائي آهي، جنهن مان ئي
 سڄو سڪ، سنڌوش ۽ شانتِي پلي پوندا. رام نام، ڪامنا جي قيامت آڻي ٿو، ٻي اونس ۽
 ٻي فڪر بڻائي ٿو، ڪسنگ ڇڏائي ستن جو سهارو وٺائي ٿو، ستگور جو سامهون ڪرائي ٿو
 ۽ ٻر مانا جي پناهه ۽ ٻناري هيٺ پهچائي ٿو. رام نام جي ڪنجي ۽ هٿ آني، مَن جو
 طاق ٽڪلي ٿو، گيان جي آندي اچي ٿي، جنهن ۾ دُئي ۽ دُبدن ۽ ٽن گُڻن جا اُٿر اڏامي
 وڃن ٿا ۽ دڪ سڪ، پنهنجي پُرائي، سون مٽي ۽ پريت و پريت، سمن ايمان، جس اچس
 جا سڀ پيد پاؤ مڙجي وڃن ٿا. جڏهن سالڪ انهيءَ سِر سڏي ۽ سِر درشتي ۽ جي سطح
 تي اچي سهڙي ٿو، تڏهن هو جيون هڪ آهي. آهي اسان جيان انساني چس چي
 جامي ۾ ٻڙ ٻڙ ٻڙ ٻڙ ٻڙ آهي، رجب جو روپ آهي.



آسا ڪوڙيا چڱا مٿا - آسا مريءَ نه جاء
لاڙڪ آسا پُروڙ پٽا - سڄي سڦ ڇڻ لاءِ .
نڪا، رار (۲۲)

صاحبن سمجھائو آهي ته اي بددا، هي ڇاڪن ته ٽنهن هي ڏورن ناس ٿئي، من
جي حل ٻڌهي ۽ اُٺاڻي ٿورن ٿئي، اڳيانا ۽ اُڀاڻا هي اُڙلده، پر ٻرڪاش آهي، سڀ
مديوت پُروڙا ٿي ۽ ڇوڪر چڪيا جهڙو ٿئي ته ٻنهن هي ڇڏون سڌار. سڀ اڃاڻون ۽
آسرا ٿي ڪري، اڀورو هي اوت م آج. سائين هي شون وٽ ۽ هريءَ جا چرن هردي م
وساء. ٿري جو پار ڪر. عصي کي من پر جاء نه ڏي. ماڻا جو سنگ جهڙو. آهنگار کان آهر
ٿي ۽. ڪوڙا وهندار ٿوڙو. سڄو سونو ڪر. سڄو سونو آڻي رام نام ڪر. رام نام جو رس
آهي اُمرن، جنهن مان من هي آج ۽ ٻڪر لهندي ۽ ٿرپي ٿيندي. رام نام هي ٻڌوي سڀني
ڪوڙاڻن کان، سڀ، سڀ، ۽ ٻن کان مٿي لکي وٺي آهي. رام نام وڏو چين سان چوڻو
ڪوٺو آهي. رام نام من م ڏسي. من رام نام سان وٺو ۽ وڏو پيو هجي. اها آهي سڄي
اڀوڙيا ۽ ٻيڙي، ڏيان ۽ ڌاريا. منن هوسنگ ڪر. سڀ سنگ جو اُڀرپش ڪرهن ڪر. سنگرو
هي لشڪار سڄا ڪر. سنگرو جو شد هٿن سان هڻاء.

اها ٿين ڇڙن ٿي ٿوڪي آج نه سڀان لهن ٽن ڪر هي ٻڌ ٿي ٻه ٿاڻندي ۽ وڃڻ ل
هو آيا جو ٻڙم آيا سان مٿاڀ جو آچوڙ ڏيکاريندي. اها اوتو آڻي ش سڀاڙي ۽ هي
۽ سهج سڀاڙي ۽ هي. اهي ۽ اسٽي ۽ م ترشنا هي وٺ ڇڏون ٻاڙون ٻڌهي وڃن اهوڙن. ترشنا وٺي
' ڙگ وٺي. ڙگ وٺي نه من سڄاڙ، سرست ۽ شانم مٿي ٿي، سج پر سڀاڙي ويندو.
هي من ٿي سج م سڀاڙي آهي ته پاڻاڻون، وٽار ڌارا، وچن ۽ ڪرڻب اس سڀ سج م
سڀاڙي هڻدا. اهڙي لاهوڙي نڪر کي ڪهڙي ٿو ڪهڙو لڙدو، ڪهڙو نڪر ڪهڙو نڪر
چاهي ڳڙ م، چاهي عشا م، چاهي مٿل م چاهي مقام م. هر هڻي، هو اُڏول، ايڪاگر،
اُٿر، اچيند، ٿرپي، ٿرپي، ٿرپي ۽ ٿرپي ٿو. اي بددا، اهڙي الله لوڪ اڳيان
ڳهڪ نه من کي هڙپ لڳتي.

مطلب ته ڪاميا هڻي ڪڙ، ڪڙ ٻڌارن، سرپرڪ سوانن يا سنساري سڏيندڙن م
سڀاڙي آهي، سا پُروڙي ٿي ڪڙ نه آهي. پاڻ وڏي وڻاه ڪندي، ترشنا هي ٿاڻر ڪي
ٿر ۽ ٿر ڪندي، هڻ ٻڌا ڪندي، هڻ غرضي، چڙهه، چٽاڻي، ماڻوسي،
مٽوري، رنج، روسار ۽ ٻي آرامي وڌائي، وٺ پر ٿاڻندي. اهو سون ٿي گهوڙو جو
ڪن چڙي. اها ڪاميا ٿي ڪڙ ٻي ها من هي شاني وڃائي ۽ پوءِ نه پُروڙي نه ٿئي. من
هي شانيءَ بنا، چڻ ٻي پاسي ڪٿان لڳندو؟ اهيءَ ڪري من هي دشا، ڪڙ ٻڌارن،

سڪڻو آءِ ڪو سڪڻي مان پريو، ڪو آڪاس مان بٽ تي نه ڪو بٽ مان آڪاس تي، ڪو
 اڇو مان اڇو نه ڪو اڇو مان نيچ، ڪو مڙڪ مان سياڻو نه ڪو سياڻي مان مڙڪ ۽
 ڪي ڪي رڻن نه ڪي روڻي ڪلن. مطلب نه ڪماليڪ ڪي زواليت ۽ زواليت ڪي ڪماليڪ
 ۽ انهيءَ سلسلي ۾ ٻيا رنگ ۽ روپ ڦرن گھرن پر ڇهڻ مڙڪ، ٺهڻ ٻهڻ، ٽٽڻ ٻڏڻ، سڃڻ
 وانجڻ جو سرشتو هر دم چالو آهي. اهو آهي پر ڪوئيءَ جو وهنوار ۽ قدرت جي ليل، جا به
 ڏيند جا ڪيل ڪيائي رهي آهي ۽ جنهن بابت گورو نانڪ ديور جن فرمائين ٿا:

نٿو ٿي سانگه بڻاڻيا - بازي سسارا راڳ آسا، مڃلا ٻهلا،

ڪن پل بازي ديکيئي - آجه-ڙت نه-ي بارا، اشپدي (۴) ۲۲

سسار اڳين اڳيان پرنيم آهي پر آهي سڀني مثل. هر ڇيز پئي ٺهي، ٺهي ڦري ۽
 ڦري ٻهي. ڇا اها دانا هاجل ۽ ڦير گهير ڪو آند ڏند جو آڪاڙو آهي، ڪو بادشاهه
 جڙديءَ جو سارو آهي يا ڪو چرٻت راجا جو نظارو آهي؟ پاڪل نه، ڪڍاڇ نه، اهو سڀ
 پورن نياءَ ۽ نتيه نيم ئي جڙيل آهي ۽ ڪرم جي قانون تي ٻڌل آهي. جهڙو ڪارڻ ٺهڙو پراڻ،
 جهڙي ڪريا ٺهڙي پراڻي ۽ جهڙو ڪرم ٺهڙو ڦل. انهيءَ نياءَ ڪاري قانون ڪي، سڪي
 وانگر به پاسا آهن پر هڪ ظاهر جنهن جي آسان ڪي ڄاڻ هوندي ۽ اهو آهي هن جنم جا
 ڪرم جي اسان ڪري ڇڏا آڏيون، يا ڪريون ٻيا يا ڪنداسين. پير آهي مڃهر بعد پراڻي
 پراڻي جنهن جي اسان ڪي ڄاڻ نه آهي ۽ اهو آهي اسان جا اڳين جنم جا ڪرم جن جوڻ
 واسنئون جيؤ آما سان لڳل آهن ۽ جنهن جا سنسڪار من ۾ سمايل آهن.

اڳين پراڻي ۽ هاڻوڪن ڪرم جي ڄمارندي گڏوگڏ پئي ٿي کلي ۽ پڙهجي. پوءِ
 ڪي سڪي نه ڪي ڊڪي، ۽ ڪو اڇ پريءَ ۾ نه سڀيان ڀاڪر ۾. ڪو ٻوڪي نه ڪو لٽي ۽
 ڪو لٽي نه ڪو کائي. انهيءَ راز پوئتان به رمز آهي. جو ٺهي سو ٺهي. الاهي اشارو آهي،
 جو پسي سو رسي. سڪي انسان ڪي جڳائي نه سڪ وٺندي وراهي کائي ۽ اود ۾ نه اچي
 مٿان ڏک جو دڙو ٻيهر نه موٽي اچي. ڊڪي انسان ڪي جڳائي نه سنترش ڪري ۽ نراس
 ٿي همت نه هاري نه من سڪ جو دڙو ٻيهر چالو ٿئي.

پر اهي سڪ ڊڪ به سڀ من گهڙف آهن جن جي جڙ آهي لوشا ۾. من جون مرادون،
 ڪامنائون ۽ نرشنائون سڀ آهن سربر جي رس ۾ ۽ سساري پڌارتن ۾. نه لوشائون
 پورائون ٿين جوڻ آهن ۽ نه اهي جڙ پڌارت جتاندار آهن. انهن جي بنيان ڊورڙ ۾ سر دردي
 وڌي ٿي پر سچو سڪ ۽ شائتي پراپڪ ڪونه ٿا ٿين. اهي ٿڌهين حاصل ٿيندا جڏهين
 من جي ڪامنائن جو گدار صفا ۽ خالي ٿئي. گورو اهر داس صاحب فرمائين ٿا:

ڪڏهن پريءَ ۾ ته ڪڏهن پاڪ ۾.

ڪامنائون ڪيئن ڪانڊر ٿينديون ؟

اڳي اسن ڏسي آيا آهن ته سنسار سهر آهي ۽ برڪتيءَ جي هر رستو نارست آهي. مٿي ڏنل وچين دٽارن صاحبن وڌيڪ سمجهائي ڏني آهي ته شروعاتي ڪي نه فقط ٻڌائي آهي پر شروعات کان خاتمي تائين ڪيئن ٿيندڙن طاهر ٿيڻ لئون. ڪابه رستو، حالت يا رويڪار سوڍو وقت ساڳي ڪو نه ٿي رهي پر ٻئي بدليءَ ۽ آلت ٻلت ٿئي. ڇا حالت هينئر آهي يا پوءِ صفا ٻي يا صفا ايتري سگهي ٿي. واه وقت واه!

ڏسو قدرتي حالت ۾. ڌرتي ڌرتي نه آباد شهر آهي ٿي وڃي، لاهل اڪاڻا ڏهي ٻون، جيترا حير مري وڃن، سڄا جدا ٿي ٻون، اُسر نڪري ٿي ٻون، سهاڻڻڙن وڏوانڙن ٿي ٻون ۽ صاحبزادا اُنات ٿي ٻون. اڳي ٻوڏ نه آباديءَ مان بربادي، سڪي ٿي جل مچي ۽ مڙهان ٻيٽ ٻاڻيءَ ۾. ٿڌن منڊون نه گرميءَ مان سرد ٿي يا سرديءَ مان گرمي، سڪن مان ساوا يا ساون مان سڪا، اُڏر مان ٿل ۽ ٿل چوٽ مان ٻٽ ٿي. ٻئي مينهن نه سڪيءَ مان سرسبز ۽ بربڪ مان وڄس. ٻيٽ جا ڪپڙا پر ڪڍي ٻيا اڏامن. ننڍڙن ۽ ڊوٻڙن پاسو ورائين نه رهي سج اُٿي رسي ٿي ٻوڏي ۽ جتي سڙي اُٿي وڃي. جتي سمند هئا اُتي هاڻي سوک آهي ۽ جتي اڳي لڪريون هيون اُتي هاڻي مائوڙن آهن. واه قدرتي واه!

ڏسو ماڻھو ڏانڊ جي حالت. ڪي ٽوٽلڪر نه ڪي نڪر، ڪي سرويءَ ٿي نه ڪي نري پٽ، ۽ ڪي ڪٽ ٿي نه ڪي پٽ ٿي، ڪي عيش ۽ آرام ۾ نه ڪي نراڻن ۽ فاقن ۾، ڪي ٻيهرين پٽ نه ڪي گردڙيءَ لاءِ مولاج، ڪي داول ۽ رحيل نه ڪي اڳا ۽ ٺڳا، ڪي ٽسڙون ۽ ٻوڙ ٻلاھ کائين نه ڪن کي اُٿي لاءِ لڙڻا چڙهي ڪوڏ آهي، ڪي آزاد نه ڪي غلام، ڪي سگها نه ڪي اڳها ۽ ڪي حسن نه ڪي بدويب، ڪي مڄلن ۾ نه ڪي رسن ٿي، ڪي وڏوان نه ڪي اُڻ ٻڙهل، ڪا وائي نه ڪا ٻانهي ۽ ڪي اوج نه ڪي لسيج. ڏسو جيس، ٻڪي ۽ ٻسڙن. انهن ۾ به وڏا رنگ لڳا ٿيا آهن. ڪر ڪنهن هو ڪاڇ نه ڪو ڪنهنجو. هاڻيءَ جي ٻيهر هيٺان هراوين حس به مرن نه هڪ ڪٽلي ڪن ۾ وڃي هائيءَ کي به امتياني ڇڏي. ماس کائيندڙ ڇانور گاهه ٿي ٻيا گدوان ڪن نه گاهه کائيندڙ ڇانور ٻيا ماس کائين. ڪي حالسرو شهرادن وانگر ٻيا پلھن نه ڪن ڪي هر دم ڇها ٻيا لڳن. واه، ٻڙاڻڻ واه!

وڏي اسرار ۾ ته ڪيترن مان نڪري ٿي ٻئي نه ڪيترن مان اُسر، ڪو ٻي ٻي مان

(۳۹) اِه - من هُونَا سَاڌ ڌُوڙ - رَت دِيڪِي سَوَاهِي حَضُور

ڪام ڪروڌ ترشنا گهي - نانڪ پُڙپ ڪرپا پيئي .

(۴۰) جنم جنم ڪا سنسُ چوڪا - رتن نسام جب پائيا

ترشنا سڪل بناسي من ني - نچ سڪ ماڻه سمائيا .

(۴۱) اُنڌ ڪوڙپ مهڊ دِيڪِي ٻليو - گور ودي ڪيڙو پُرڻاسا

ڪه. نانڪ درس پيڪ سڪ پائيا - سڀ پُرون هوئي آسا .

(۴۲) چنچل مٺ نياڳ پيڻ پندجن پائيا - ايڪ شبد لو لاڳي

هر رس چسڪ ٻرڪا نَواري - هر ميل لئي ٻڌ پاڳي .

(۴۳) ناغ سڻي سڀ سڌ هي - رڌڙ پيئي آوي

ناغ سڻي نڙ ڌن ملي - من چنڊا پاوي .

(۴۴) سڃا صاحب من وِسي - نان من چنڊا ڦل پاء

نانڪ ن ڪا آڪيا آپ سڻي - جو لئيعن پئي پاء .

(۴۵) اُمرت هر ڪا نام هي - چم پيئي اڪ جاء

نانڪ گورمڪ چن پيئا - تن بهڙ نه لاڳي آء .

(۴۶) جو جو ڪيئي سڻي هر ڪيرون - ناڪي ڌرم ناس

سڪل منورت پاوي نانڪ - پُرون هـووي آس .

(۴۷) فريدا ٿري دا ڀلا ڪر - غصا من نه هنباء

ديوي روڌ نه لگي - ٻاجي سڀ ڪچ پاء .

(۴۸) پيئي ناسن ڌرم هرڻ - ڪل مڇي هر ڪو نام

نِس ڏن جو نانڪ پيئي - سڻل هوڻه نه ڪام .

واڳ بهست، محلا

پنجوان، شبد (۱۵)

واڳ بهست، محلا

قوان، شبد (۳)

واڳ سارنگ، محلا

پنجوان، شبد (۳۸)

واڳ سارنگ، محلا

ٻهلا، اشپدي (۲۲)

واڳ سارنگ، محلا

چوٿان، وار (۷)

واڳ علاو، محلا ٻهلا

وار (۸)

(۱۱)

[سارو ڪ محلا پيچا]

واڳ ڪانڙا، محلا

پنجوان، شبد (۱۲)

سارو ڪ، شيخ نريدي

(۷۸)

سارو ڪ، محلا

قوان (۲۰)

۱. برمائيا. ۲. پرم. ۳. ڪوهر. ۴. ڏيڙو. ۵. پريو. ۶. روشنائي. ۷. ڏي. ۸. ترشنا. ۹. دُور

ڪيئي. ۱۰. سڌيون. ۱۱. رڌيون. ۱۲. ڪاڳر، پيو. ۱۳. آج، بناس. ۱۴. گورو ۽ معرفت.

۱۵. گمت. ۱۶. ڪاوڙ، ڪروڌ. ۱۷. پو. ۱۸. ناس ئي وڃي ٿو. ۱۹. دُور يعني اُور.

۲۰. ڪاڳر. ۲۱. رات ڏينهن. ۲۲. جوي، سمن ڪري.

- (۲۹) موهن روپ دڪاوڙي - آب موهن نند سهاوڙي
سپ ميري اڳا اڳهائي - آب ميه سهج سمانئي.
- (۳۰) پورن نري هروڙي آس - جر ڪي ڪتيڙي نري ڦاس
ڪرو ڪا اڀديش منڍيڙي - نانڪ سڪ سهج سميتيڙي.
- (۳۱) لرشا اڙڪه سپ لاسي - سنف پرماد جڙيا اڀاسي
ونن لاس سپ شير ڪمان - هر ملطي ڪي ايه لشانئي.
- (۳۲) آند سٿر وڏ پاڳهو - سڪل منورث پوري
پار اوهم پوپ پانيا - اترى سڪل وسوري.
- (۳۳) ڪرو نام ديتا ڪنل لينا - سرب اڃا پنيئا
چلبي اڳهائي سانس آئي - ملي چري وچنيئا.
- (۳۴) سپ ڪڇ ڪوڙ هي ماه هي - وڏ پائي لينا
اتر لرشا مرگي - هر ڪا ڪاوتيا
آسي ميل سلاسي - آبي ديه اڳهائي.
- (۳۵) ڪوڙ چوڏ ساڄي ڪڏ ڏاوه - جر اڃه سوني ڦل پاوه
ساح وکر ڪي واراڙي وولي - لي لاهڻ سڙدا ڪينا هي.
- (۳۶) هر رس جني چاڪيا - ان رس لاک وھانا
هر رس بي سدا ترپ پتي - تر لرشا پڪ ڪوايا.
- (۳۷) هڏ هڏا مڙي ماريا - پڙو وهي درياء
لرشا نڪي لانڪا - جان مڙو وڏا ناء.
- (۳۸) من ن وانا رام رنگ چرڻي - سرب منورث پورن ڪرڻي
نوني بدن پورن آسا - هر ڪي چوڏ وڏ ماه نواسا.

۱. پرماتيا. ۲. گهري. ۳. لرشا. ۴. گلن. ۵. سمانتي وچن. ۶. ناس نسي وڻي.
۷. رانڊ ڏيڀون. ۸. آند صاحب. ۹. خوشيرون سڪ. ۱۰. ڪڇ مدد ڪان. ۱۱. وچر ٿل.
۱۲. هردي م. ۱۳. چاهڻو پيمان پيو. ۱۴. سوردو شون. ۱۵. لثغو. فاندو. ۱۶. نا سپ.
۱۷. ڦٽا ڪري ڇڏيا. ۱۸. آهڪار. ۱۹. مان مان جو مرض. ۲۰. دوا.

واڳ رامڪلي، مھلا
پندھوان، شمد (۴۱)

واڳ رامڪلي، مھلا
پندھوان، چنس (۴۲)

واڳ رامڪلي، مھلا
نيھا، آند صاحب
پڙي (۴۰)

واڳ رامڪلي، مھلا
پندھوان، چنس (۴۳)

واڳ رامڪلي، مھلا
نھا، وار (۱۸)

واڳ مارو، مھلا پھلا،
سولھ (۱۲)

واڳ مارو، مھلا
نھا، وار (۵)

(۱۵)
[سولھ مھلا پھلا]

واڳ پرم، مھلا
پندھوان، شمد (۴۸)

واڳ وڏھنس، محلا
پنجوان، چنٽ (۳) ۵

واڳ سرورٽ، محلا
پنجوان، شبد (۲۱)

(۸۲)

واڳ ڌاسري، محلا
پنجوان، شبد (۸)

(۵۱)

(۵۵)

واڳ جئسنٽري، محلا
پنجوان، چنٽ (۴) ۱

واڳ سوهي، محلا
بيجا، اشهددي (۸) ۱

واڳ سوهي، محلا
چولان، چنٽ (۲) ۶

واڳ بلاول، محلا
پنجوان، شبد (۵)

(۵۱)

(۱۸) من لڄ پائيئي پُڙپ ڌيائيئي - مٿه، جمر کي ٿراسا
گوبند گائيا ساذ سنگائيا - پيئي پورن آسا.
(۱۹) اُونٽ بخت هر گنگا گويي - دؤڪ درد پورم پاگا
ڪه نازڪ ناضي پور ڪرما - جا ڪا ڪور چرني من لاگا.
(۲۰) ڪور پورا آراڌي - ڪارج سڱلي ساڌي
سڱل منورٽ پوري - باجي انحد پوري.
(۲۱) سرب منورٽ جيڪو چاهي - شيوي ايڪ ڌانا
پار پهرم اُڀر نهر سرامي - سمرت پار پُرانا.
(۲۲) سرب منورٽ راج سؤڪ رس سد خوشيئا - ڪيرن جپ نام
جسڪي ڪرم لکيا ڌر ڪرئي - نازڪ جن کي پورن ڪام.
(۲۳) ترشما اُگن - پُڙپ آپ بجهائي
نازڪ اڌري - پُڙپ سر ٿائي.

(۲۴) آسا مدشا سڱل پوري - پُڙپ اُنڪ اُنڪ ملائي
بدونٽ نازڪ سڪ سڪيڌي - سامي ڪور مل پائي.
(۲۵) نام ڌيائي نان سنگور پائي - جو لڄي سو قل پائي
نازڪ رس دا سڀ ڪچ هروي - جو وچه آپ ڪرائي.
(۲۶) ڪور پائيا وي سنت جبر - من آس پوري هر چؤڊا
جن نازڪ پُڙپ ديه مٽي - چڏ آسا نٽ سڪ سؤڊا.
(۲۷) سڪي سهيائي رام رنگ رائي - من تن لڄ بچائي
نازڪ اُچر اُچر سڱ مليا - ڪهڙا ڪچو ڏي جائي.
(۲۸) امرت ڪٽ سٺ برلتي - سڱ منڇر پيلاوڙ
اُٿان رس مه سائت ٿر پٽ هو - پڪي جلٽ بجهاوڙ.

۱. پرمالما. ۲. سنگ پر. ۳. سيميئي. ۴. سڌ. پورا ليا. ۵. انحد ڌاني. ۶. پار ٿري وچن ٿا.
۷. اوائل کان. ۸. باهر. ۹. چائي، هيٺون. ۱۰. فرمائين ٿا. ۱۱. سڪاٿون. ۱۲. چوندِي،
جهيندي. ۱۳. مٽ، اُڀدش. ۱۴. سهي ٿو، نند ڪري ٿو. ۱۵. تعجب، آتما. ۱۶. من کي،
هردي کي. ۱۷. پياريان. ۱۸. وڃين، وڪارن جي. ۱۹. باهر، اڪي. ۲۰. ناربان، وسابان.

(۸) من بيچي ستگور کي پاس - تس شيوگ کي کارح راس
شيرا گرب هره نهکامي - تس گره هره پرايت سرامي.

واڳ گوزي، مڃلا
پنجران، سڪمي
صاحب، اشهدي (۲) ۱۸

(۹) هر کي پگه - کره من له

۱۹ (۴)

من بسچس - لانک قل بهاء.

(۱۰) شيوگ کي مڃا پوري پتي - ستگور تي نرمل مڃا لئي
جن گره برپ هره دنيال - شيوگ کي سدا نهال.

۲۰ (۳)

(۱۱) سڪمي سچ گرهنگن نار - جس من وسع سو هره نذران
سرب اڃا ناڪي پرون هره - برذران برک برکت سب لره.

۲۴ (۵)

(۱۲) آپ لجهه گوبند پجهه - سرون پره هره راء
دوک هره پوهل لري - من چنڊا قل بهاء.

واڳ گوزي، مڃلا
پنجران، لئي (۷)

(۱۳) جڻه مڃا اوت گزي - برپ ليري

واڳ آسا، مڃلا
پنجران، شبد (۸۰)

سان پرون هره - مڃا ميري.

(۱۴) پن دان چپ نه جيتي - سب اوبر نار

(۱۲۰)

هره رسنا جر جهي - تس پرون کاره.

(۱۵) مانيا کي سبند سن ساک - کتوي کار نه آليا

واڳ گوجري، مڃلا
پنجران، شبد (۷)

هرکا داس ليج گل اوچا - تس سڱه من پانچس قل پائيا.

(۱۶) لرت کري له من اچائي - کور برسادني آب کرائي

واڳ گوجري، مڃلا
پنجا، اشهدي (۱) ۱

چس بر واکي سروس هره - جر اچي سوني قل پائي.

(۱۷) آسا کريا جگ مڃا - آسا مڃا نه جاء

واڳ گوجري، مڃلا
پنجا، وار (۲۲)

لانک آسا پوري - سچي مڃا چس لاه.

(۵) ڪيئن ڪامنائون ڪافور ٿي وينديون؟

سلوڪ

- (۱) سڀيترا من منجهاءَ - پلڪ نه آيوڇ باعرا
 نانڪ آسڙي نباھ - سدا پيڪندو سچ ڌڻي.
 آساوڻتي آس - گُسانين پُور پيئي
 مل ڳوڀال ڳوڻند - نه ڪپھڙ جهڙ پيئي
 ديهه درس من چاٿه - لھه جاءِ وسور پيئي
 هوو پُتر سرپر - چرنا ڌوڙ پيئي
 پار پوھم ڳور ديسو - سدا حضور پيئي.

[راڳه جڻسنتري، مھلا پنڊجوان، وار (۱۳)]

سمري واڳه، مھلا
 پنڊجوان، شبد (۱۱)

- (۲) من ڪيئا اڃا پُريئا - پائيا نام نڌان
 انترجاهي سدا سدگ - ڪرڻي هار پچان.

- (۳) اڪ رنڱ راڻي جو ٿڌ آب لولائي - پاء پگت ٿيوڇ من پائي
 سنگور شيون سدا سُڪدانا - سڀ اڃا آب پچاوڻيا.

واڳه مانجهه، مھلا
 تيجا، اشتهدي (۵) ۳

- (۴) سڀ جگه لنگيو لنگه - آليئي جانيئي
 کن مهر ٿر شا اڳ - شبد اُجهائيئي.

واڳه مانجهه، مھلا
 پھلا، وار (۱۹)

- (۵) ڪر ڪر پا هر ميليا - ميرو سنگور پورا
 اچ پئي جن ڪيريئا - لي سنگور ڌوڙا.

واڳه ڳوڙي، مھلا
 چوٿان، شبد (۱۴)

- (۶) هر رس جن جن چاڪيا - نانڪي ترشنا لائيا
 هر سرار ٿڌ پائيا - سو بهڙ نه ڪٽهي ڌانڻيا.

واڳه ڳوڙي، مھلا
 پنڊجوان، شبد (۱۴۶)

- (۷) ڌر جيئڙي اڪ ٿيڪ نون - لاه پڌاني آس
 نانڪ نام ڌيانئيئي - ڪارج آوي راس.

واڳه ڳوڙي، مھلا
 پنڊجوان، ساون
 اکري (۳۵)

۱. سمڃي، ٻئي ڇڏيو آهي. ۲. کن، گهڙي. ۳. پرمائما. ۴. ٻڌتيءَ ۾ ڳرڻا. ۵. ڊڪ ڊرڊ.
 ۶. خزانو. ۷. ماڻيا. ۸. باھ. ۹. داس، شيوڪ. ۱۰. وري. ۱۱. پيڪندو، چوڻين ۾ ايندو
 ريندو. ۱۲. اي جيو. ۱۳. ٻين جي، ٻرائي.

واڳ مارو، مھلا ٻھلا،
سولھو (۱۵)

واڳ مارو، مھلا
ٻدھران، سولھو (۴)

(۱۷) آبي دٻڪ دکاوڙي آبي - آبي ٽاپ اٿاي آبي
آبي جرڙ وڇوڙي گرڻا - آبي مار حيواندا.
(۱۸) سلطان خان ڪري کن ڪڙي -

غرب نواح ڪري برپ ميري
ڪرپ نزارڻ سرب سڌارڻ -

ڪڇ نيمس ڪهي نه ڄاڻي هي.

واڳ مارو، مھلا
ٻدھران، وار (۲۳)

واڳ پسر، مھلا
ٻدھران، شد (۲۶)

واڳ سارنگ، مھلا
ڇوٽان، وار (۲)
سلوڪ مھلا ٻھلا
واڳ ملا، مھلا ٻھلا،
وار (۲۴)

سلوڪ، شيخ نويد
(۲۴)

(۱۹) پنڌ ڪٽڙا سمرت هي - اڙيس سڀ پسر لڳي
ڪرڻ ڪارڻ سمرت هي - گھٽ گھٽ سڀ بدولي.
(۲۰) کن مه اوڙي سڀ پرا - کن مه سوڪي ڪڍي هريا
کن مه ٽاوڙي ڪٽڻ دٻو لانء - کن مه نمائي ڪو دٻو مان.
(۲۱) چش ٽاپ چيٽا ڪٽ پيچي - چش ٽاپ ليڇ جاوڙي
آبي لاپ آلاهي آبي - آبي ويس ڪراوڙي.
(۲۲) اڪ دي ڪاه لڪٽي لاهي - اڪ سدا سره شعر
حڪمي سامي حڪمي ٻداهي - اڪ چي مه لڪ.
(۲۳) ٻرڊا اڪا اٿا اٿلا - اڪا ناهي لڙو
اڪي گئي سڄا پسن - چوٽان کاسي ڪڙو.

- (۸) نِسْتُونِي مَانَنگ بٿاڻيا - بازِي سنسارا
 ڪن اِل بازِي دِيڪِيئي - اجهڙت نهِي بَارا.
 (۹) آپ ڪرائي ساختِي - ڦر آپ ڪرائي مَار
 اڪما گلي زنجيرِ بٿا - اڪ ٿري چڙهه بَسِيٿار.
 (۱۰) ڪاهو دِيبي بٿاٽ بٿنبر - ڪاهو پلگهه بٿوارا
 ڪاهو گڙي گودڙي ناهي - ڪاهو خان پَرارا.
 (۱۱) ڪن مهه ٿاپ اٿان هارا - قيمت جاء نه ڪري
 راجا رنگ ڪري ڪن پٿر - نيجهه جوت ڌري.
 (۱۲) چن مهه راء رنگ ڪٽ ڪري - راء رنگ ڪر ڌاري
 رائي پري پري سڪناوي - به ٽاڪو بهاري.
 (۱۳) اوچي تي نيچا ڪري - نيچ ڪن مهه ٿاڻي
 قيمت ڪڍي نه جائِيئي - ٽاڪر پَر ٿاڻي.
 (۱۴) ري پراڻي اَسَن سِيٽ ڪرنا ڪري - گهام تي ڪاڍي
 ڪيڙي تي هسني ڪري - ٿو ٿا لي ڳانڍي.
 (۱۵) ڪوئي واهي ڪو ٿئي - ڪو ٻائي ڪلهان
 نانڪ اڙ نه جائِيئي - ڪوئي ڪاء نڌان.
 (۱۶) ڀن ڀن گهڙيئي گهر گهر پڇي - ڊاهه اَساري اَسري ڊاهي
 سر ڀر سوکي پي ڀر پوکي - سمرت ويهرواهي.

واڳ آسا، محلا پھلا،
 اشپدي (۲۲۴)

واڳ آسا، محلا پھلا،
 وار (۲۳)

واڳ آسا، ڪبير
 صاحب، شبد (۱۶)

واڳ گوجري، محلا
 بدجوان، شبد (۱۸)

واڳ بهانڙا، محلا
 نوان، شبد (۱)

واڳ بلاول، محلا
 بدجوان، شبد (۵۰)

(۶۰)

واڳ بلاول، محلا
 چوٿان، وار (۱۱)،
 سلوڪ محلا پھلا

واڳ رامڪلي، دڪلي
 اوانڪار، ٻوڙي (۴۱)

۱. باز يگر. ۲. ڪيل، تماشو، نانڪ. ۳. ناس ٿيڻ. ۴. دٻو. ۵. اٽي. ۶. ٻولي. ۷. ڪئين،
 پھلا. ۸. ويشمي ڪوڙا. ۹. پراڻي، ڦاٽل. ۱۰. گهر ڀر. ۱۱. ڳاهه. ۱۲. نئير، ڪنگال.
 ۱۳. سڪڙو. ۱۴. دستور، رهنوار. ۱۵. مهما، وڏائي. ۱۶. اَس، دڪ. ۱۷. ٺڌڪار، سڪ.
 ۱۸. وڪارن جي گرماس. ۱۹. ڪٽلي. ۲۰. هائي. ۲۱. فصل. ۲۲. پڇاڙيءَ ڀر.
 ۲۳. سڪائي ٿو. ۲۴. پري ٿو.

(۳) انسان کڏهين ڀريءَ ۾ ته کڏهين پاڪر ۾.

(۱) شيهان بازان چرغان ڪهيڻان - ايسا ڪوالي ڳاڻو.
گاه ڪان تان ماس ڪوالي - ايهه چلائي راهه
نديان وچ ٽپي دڪالي - آئي ڪري اسگاه
ڪيڙا ٽاپ ديهه پاشاهي - لشڪر ڪري سگاه
جيتي جيئيه جيوهه ايچ ساهه - جيوالي ٺاڪ آساهه
نانڪ جه جه سڄي پاوي - نه نه ديهه گراهه.

[راڳه مانجهه، محلا پهل، وار (۱۴)]

(۲) ائسي لال - آجهه بن ڪون ڪري

(۰.۱)

غريب نواج گسيئا ميرا - مائي چتر ڌري.
جاڪي چوت جگت ڪم لاگي - ٺاڙ ٽهي ڌري
نيجهه اوچ ڪري ميرا گوبند - ڪاهو ئي نه ڌري
نامدرو ڪير لڏوچن - سڏنا سن ٺري
ڪهه روداس سنده ري سنهه - هر جيئيه ني سڀي سري.

[راڳه مارو، ڀڳت روداس، شبد (۱)]

(۳) ڪهون ڪير ڪانڊ - گهيئيه نه پاوي

ڪهه-ون گهر گهر - ٺوڪ منگاوي

ڪههون ڪورن - چني پناوي

جه رام راکي - نه رهيئي ري پائي

(۰.۱)

هرڪي مهما - ڪچ ڪتن نه جاني.

۱. بازن جا قسم. ۲. چراخ. ۳. بيت، ٺڪر. ۴. متاعين زمين. ۵. جل مي. ۶. ناس.
۷. ساس بنا. ۸. آجيوڪا، روزي. ۹. سوامي. ۱۰. لاج. ۱۱. باجهه. ۱۲. ڪارج سڌ ليددا.
۱۳. اک نه لي ٻڌي. ۱۴. روليءَ ٺڪرو. ۱۵. بنائي ٺو. ۱۶. ڪچا، ستم. ۱۷. چبازائي
ٺو. ۱۸. راضي رهڻ ڪهي.

ٺهڻ ڪري، اي ٻڌاءِ، اڃا ويل ڪانه وئي آهي. ڪڇ سوچ، ڪڇ ساڃاهه. ٻالهي
 جا لوڪ نه ٻڌاسين ته جرائيءَ جو چلوو نه ڏٺوسين. هاڻي ٻڌائي ڇو ٻڌائڻ آيو آهي. لڳه
 وسامن ٻيا، سرور سڏ ڇڏي اينو آهي، ڇاڻي ڇڏي ٿي، زبان ڪسڪ رهي ٿي، ڪن
 ٻوڙا آهن، اکيون ٽوٽ ٽوٽن پيون ۽ زبان ڏمڪل آهي. پر من اڃا اُٺيلو، ٻيو سرور
 سڪائڻ ڪري، ڌارون وجهائي ۽ آکا آڻيون پائي. مرادولند من هميشه تارو، تارو ۽ ٽڪڙو،
 ترشيا پر ٻيو ٿڙي. اها آهي ڪرمن جي ڪوٽاهي پر قصور ڪڍڻ قسم مان. اي ٻڌاءِ،
 تون من نه آهين. من کي مؤمن اچي مات ڪري ٺهڻ کان تون ڇو نه مات پر آئيسين؟
 تمثيل طور، تو ڌرياءِ پر ڪُن، لهرون ۽ چولبون ڏٺون هونديون. آهن ڌرياءِ جا ٻوٽا يا
 پاڇا پر الڳ ڏسڻ پر اچن ٿا. تون نه ترهر جو ڀاڱو آهين پر هن ڏيهي ۽ ڌارن ڌڻيءَ کان ڌار
 ٿيو آهين. ماحول جي لهر ڪ ڪري، ڪُن، لهرون ۽ چولبون الڳ هستي ڏسڻ پر اچن
 ٿيون پر ماحول پر مانائيءَ سان، نسب ڌرياءِ پر جذب ٿي وڃن ٿيون. شاڻيءَ طرح، من جي
 ماحول پر مانائيءَ اچڻ سان، جيئو آيا پر نرم آيا هڪ ئي وڃن ٿيون. اها ڪا من پر مانائي
 آهي نه. معاً مري، مؤمن جو ٻيو ٺڪري، رڙهائي راه مان رنڊڪون ۽ رڳون ڏور
 ٿين ۽ پرمانا جي تراپي ٿئي. تون ڏهه، اندر، ٻارن يا آئيهڪڙو، آڏاس نه آهين. تون
 خود خوف سرور آهين. اها جي سچ ۽ سڌي جي سچائي ٿئي، من، مؤمن ۽ مڪي
 جي ڀڙهي لڳاڻ ٿئي ته معرفت مان حقيقت جي ٻڌڻي ٺهڻي ۽ اُور نظر ڇو نظر
 نروار ٿئي.



پسارو سمورو پڙساگر آهي، جتان نيٺ هليو آهي. ڇاڳ، ڇاڳ غفلت جي نبد مان، سڃاڻي ٿي ۽ اڳيانا جي آند مان. ٻرين ٻڪاري توڙي ۽ ٽون ٻر لاء پيو ٻڪارين! دنيا ناني آهي. پوء دنيا لاء دين جو ٿو وڃائين؟ سمجهي ۽ سمجهندي سڀ امانت آهن جن جي نه ايدي ڪسي روڪي سگهيو ۽ نه ويدي ڪي روڪي سگهيو. اها امانت نه آهي انهن جي، ۽ نه آهي دائما نه قائم. انهن ڪري نه ماڻ ٿي بود ۾ اچي ۽ نه وڃي ٿي غم ڪجي. امانت امانت سمجهي هلائڻ گهرجي. آهي ته روزي، گهڻي نه هلا. سڀ ناسوانت آهي، ٻيڻا آهي. مسئل آهي رڳو رام ۽ رام نام. اي بنڊا، لائين هجين سان هيدائي، ٽون سنسار جي سمجهي ۽ سمجهين سان، ٽرموهي ٿي وهنوار ڪر، نه پوء ٽون موه جي مصيبتن کان آجور هيدان، وڪارن جي وڪڙ مان آزاد ٿيدين، آسا ۾ نراس ۽ گرهست ۾ ادا-ي بطين، اُنت سڪي ڪندين ۽ ٽڙي ۽ ٽڙي درگاه ۾ ٻانهن لوڙن جي لائق ليکجن. اي بنڊا، ٽون ٻرمانا جي پيداش آهين. ٽون ٻر ڪري ۽ ٻر پاڻ کي ٻرمانا جيان ٻڌاء. حيلو هلاء ته ٻڌجي ٻڌجي، آخر ٻڌجي وڃين.

صاحب سمجهائين ٿا ته اي بنڊا، اڄل اٿر آهي. تنهنجي غفلت ڪري، ڪونه. غائب ٿي ويندو. وقت سر ٻاڙهي اچي سهڙندو. مڙي مڙ نه ويندو. ڪٿي آهن تنهنجا ماءُ، ٻيءَ، ماميون ماما، ماسيون ماسڙ يا پڙيون پڙ؟ ڪيڏانهن ويا تنهنجا اباڻا اڏا؟ وقت ٻا ڪال سڀ مال ملڪيت يا مت مائت ميساري ڇڏيا. نه تنهنجو ڪچ هڻو ۽ نه ڪچ ٻي سگهيو. تنهنجي اکين اڳيان ڪنهن ڪنهن ٻيا ۽ ڪنهن ٻينهن ٽون به لائين ڪندين. ٻڙجي بدارت پوئتي پيا هوندا، رفيقن جي رخصت به شايد نصيب نه ٿئي، رستري ۽ نياڻيون نيتن مان نير وهاڻيندڙن، پٽ ۽ ٻيا مٽر ۽ مائت هائين تائين ساڻ ڏيندا. وقت پئي سڀ ٻڌجي ويندو. جي ڪنهن سهي ياد به پئجن ته ڪي انسوس جو اظهار ڪندا ته ڪي ٻيا پڙيون ٿيندو. پر تنهنجي آتما اڪيلي آهي، اڪيلي وڻي، اڪيلي ليڪاري ۽ اڳيان ليڪو لاهيندي اڪيلي اچي نئين پوشاڪ پهريندي. جنم جنم ۾ نئون ٺاڳ رچي ۽ سانگ ٻڌجي ۽ نئين پئي سنسار ۾ سفر جو سلسلو جاري رکي. ٽون انهيءَ رنگه محل جي منڇ کي، مسئل منڇي ويندو آهين. مؤٽ هڪڙي جنم جي پڇاڙي آهي ته پئي جنم جي شروعات آهي. نيرو ۽ جيون پئي هڪ پئي ٻر ڇڙيل آهن ۽ ساڻجي سڪي جا به پاسا آهن. جن مؤٽ کي هڻي ۽ صحيح صورت ۾ سڃانو آهي، سي مؤٽ لاء هر وقت تيار آهن. هڻو سمجهين ٿا ته ٻا ٽن مرڻو آهي ۽ ڇا ٻر جيئرو آهي. هڻو دم دم مرن ٿا ته هر دم اُتر ٻڌجن ٿا. هڻو مؤٽ کان ٻن ڪونه. ٻيا مؤٽ مٿان مشڪن. مؤٽ جو ڏر ٿي جيون جو جس وڌائي ٿو ۽ ممتا جي ٻر لتڪائي ٿو. جو اٿر آهي تنهن مان ڏکي ڇا ڏهبو؟ عرس ٿي جو نه مڏهار ڪجي؟

گرهستي، سڌ، ساڌڪ، پير، پيغمبر، سڀ پنهنجو پنهنجو سمو پورو ڪري، هن فاني دنيا مان لڏي ويا. موت کان ڪير ڪونه بچو. ڪال اڳيان ڪنهنجو زور ڪونه هليو. ڪال نه ٻڃي ڏاڪ، نه ٻاڪ، نه مذهب، نه عمر، نه جنس، نه آيت، نه وار، نه شاهوڪاري ۽ نه غريبي. جنهن کي جان آهي سو نيت پراڻ ڇڏيندو. رات نام ئي نهچل آهي.

اها آڌ جهڳڊ جي رچنا ڏسندي به ڪو وراڻو ساڃاهي ٿو، سڃاڻي ٿو. مروت ڪنهن کي به قبول ڪونه آهي. سڀ کي مروت جو ڏر ۽ جيڪڏهن جي آس آهي. پر موت سڀني کي لڪي ۽ ٽاڙي رهيو آهي ۽ انهن اڃا به آسان ئي مشڪي رهيو آهي. هاڻوڪي هنڌ کي سڀڪو پنهن جو دائما گهر سمجهي وينو آهي پر مساڻ ۽ مقام پيا پڪارون ڪن ۽ آئيندي جا اشارا ڏين نه ڪنهن همت هليا آيا ۽ باقي به اڃا هت اچڻا آهن. ڪورؤ نانڪ ديرو صاحب فرمائين ٿا:

(۱) مامي ئي ماماڻيئا - پائڻر باپ نه ماءُ
ساڻ لڏي ٿن نائيئا - پڙهڙ گهڻي درياءُ.

(۲) جڙ جڙ وڇڙي وڇڙ جڙي - جڙ جڙو مڙي مڙي جڙي
ڪيتيا ڪي باپ ڪيتيا ڪي پٽي - ڪور چيلي هونئي.

صاحب راهو هڪ جيون مروت جو رڻ هاني راز ٿا سلين نه جيڙو آتما آمر آهي جا هڪ سرور سان جڙي وڇڙي ٿي، وڇڙي به جيئي ٿي ۽ وري پٽي سرور سان جڙي ٿي ۽ راهو سلسلو آلائي ڪيترو وقت جاري رهي ٿو. جيستاءِ جيڙو آتما جو پرم آتما سان ميلاب ٿئي ۽ ڏيهين سان سنگ ٿئي. انهيءَ سلسلي جي رواني به ڪنهن اڳئين جنم جا پٽ پٽي جنم جا پيٽر ٿين ٿا ۽ اڳئين جنم جا چيلا پٽي جنم جا ڳور رڻ ٿين ٿا. پوءِ هن جنم جي سمنڊن سان سمنڊه ڇا جو؟ اڳين سڀني جنمن جي هوند ڪل پٽي نه انسان پڪ پاڳل ٿي پٽي. اها ويسر آهي ماڻيا، مالڪ جي ليلا جا ساريءَ پر ڪرنيءَ کي ساڻي ڏاڳي سان، هڪ هار بڻائي پيئي آهي. جنهن راهو چمڻ ۽ مروت جو راز ڄاڻو آهي، نه دماغ به پر دل به، نه مساڻي ڳيان مان پر ٻڌيءَ جي پرڪاش سان، تنهن جيون بالو جو پيد ٿيڻو آهي ۽ پرمائيا کي پاتو آهي. اهو ٽن درويشن روانگيءَ جي رهڙ سمجهي، من مارو آهي، ۽ ائين مري آمر ليا آهن. ڪورؤ نانڪ ديرو صاحب فرمائين ٿا:

جنم مروت آڪيئي - ٽن ڪرلي ڪيئا
آپ ڪرائيا مر رهي - ٽن مروت نه ٿيئا.

راڳ آسان، محلا بهلا،
اشتهدي (۶) ۱۷

سنسار سڀنيو آهي ۽

سنساري سنڀنڌ ناسونٽ آهن.

مٿي ڏنل وچين مان ڏسو ته صاحب سنسار ئي آئسڪ نالا وٺيا آهن، هوڙوڪ نسل جو سڀنيو، اڙيگو جي ٻاري، کيڏاريءَ جو کيل، وڻا هي ڇاڙو، ڪڪرن هي ڪار هسن، واريءَ جو گهر، پرياسه ها ٿاڙا، وڻن تي اڪرو، مرنف منڊل، سهر ميلو، مسافر خانو، سراءِ، مياخانو، وغيره وغيره. اهي سڀ نالا آهن وسين مان لاڳاپيدار آهن جي سڀ سڀا ۽ ناسولت آهن ۽ چئن ڏينهن جو چٽڪو آهن. ڏها به آهي چئن ڏينهن جو چٽڪو، هتي ڪا به وسڻو قائم دائر نه ٿي رهي. سڀ وسڻو نمڊايءَ جي چٽڪو بر آهن ۽ وقت جي اڏين آهن. وقت ئي هر ڪا وسڻو پيدا ٿئي، وقت اٿندو رڙپ بدلائي ۽ وقت آئي سمائڻ ٿئي. سڀ وسڻو وقت جون مولاح آهن، وقت لاءِ ترسن ٿيڻ ۽ وقت مطابق درشبه ٿي آخر ادرشبه ٿي وڃن ٿيڻ. پر وقت پريل آهي. ڪنهن لاءِ ڪونه ترسي، واڃائي يا وري مري.

وقت کي ڪال نه ڪرندو آهي ۽ ڪال نه راج کي نه چنڊر آهي. پرماتما ۽ پرماتما جو نالو ئي ڪال کان ۽ ڪال جي نمڊايءَ کان پري آهي. هيڙو آتما ها پڻ پرم آتما جو جزو آهي، ساڻي سڙو روح جو ڪرڻو آهي ۽ ساڻيءَ روشنيءَ جي جهلڪ آهي، سا به پرماتما ڄاڻان سڄ ۽ لهڻ آهي. پاڻي جيڪي به اکين سان ڏسهي ٿو يا دماغ سان اٿندو ۽ اندر به لڳائي ٿو، سو سڀ آهي اڻ ڪوئي، سرسٽي ۽ ماتا، جا ڪال وس آهي، پڻي پيدا ٿئي بداهي ۽ ٿاس ٿئي. هو اڄ آهي ۽ پڻان شايد نه هجي يا ساڻيءَ صوڙهه پر نه هجي، سو سڀ معيا آهي. صاحب هن رڙپ ۽ ٿام جي سنسار کي سمجهو سمجهن ٿا.

لک ڇ-دراهم ميدلسي - سڀ آويج جاسي
لهڻ سڄ خداه ايڪ - خداه بنڊا آسانسي.

هن مرنف منڊل پر سيڪڙو مرن لکائي آيو آهي. هو آيو آهي سو اوس هلندو. اڄ نه بيان، سيڪڙو پنهنجي واري تي، هڏهن هرڳو ڪارو پٽجي آهي. پورو آستان اڳان آهي ۽ ٿسڪ سمو لهڪي آهي. چئن پوتن مرن لکڻ آهي هيئن ڏينهن پوتن سان واس. آسانها آبا ڏاڏا به پنهنجو واجر وڃائي ويا، ٿسڪن آسن به ڪنهن ڏينهن هليا هلنداسين. هر هڪ شهر پر ۽ هر هڪ آستان تي، ڪفن آيا ۽ ڪفن ويا. سڄي ”منهنجو منهنجو“ ڪندا رهيا پر ٿسڪا آيا ٿسڪا ويا. پاڻ سان ڪچ نه نه کڻي ويا، نه ڳوڙهه، نه هڪان، نه ڌن دولت، نه پدارت نه پوئجي، نه مت مائت ۽ نه مٿر سنبڌي. مؤمن کان ڪو بهچي نه ٿو سگهي. بادشاه، سلطان، خان، راڻا، امير، نثار، قاضي، ملان، شيخ، مشائخ، هرڳي، سياسي،

(۲۴) ڪاهي مائل درٻڻ ديڪه - گرب^۲ ڄام.

راڳ، بسنت، مڃلا
ٻهلا، استمدي (۴) ۵

چلتي بار - نيرو ڪڇو ٺاهي.

راڳ، ساراڻگ، مڃلا
ٺاوان، شبد (۲)

(۲۵) ڪا نڪو ٽن ڏن سمنڊ ڪا ٽڪي - ڪا سڻ ٺيڻهن لڳائي

جو ديسي سو سگل ٻاسي - جڻ بادري ڇاهي.

راڳ، ساراڻگ، ڪبير
صاحب، شبد (۱)

(۲۶) نا ڪو لي آيو ره ڏن - نا ڪو ٺو لي ڄاڻ

راڻ هون تي اڌڪ چتر^۴ - ڪن مه گئي بلا^۵.

سلوڪ، ڪبير
صاحب (۱۴۴)

(۲۷) ڪبير ڪوڏي ڪوڏي جوڙي ڪي - جوڙي لاکه ڪروڙ

چاٽي بار نه ڪڇ مليو - لئي لنگرا - ي ٿور.

(۱۷۱)

(۲۸) ڪبير پرياي ٿاري ڪسھ - ٿه ره ڪسھ سرير

اي دءُ اکر نا ڪسھ - سو گھ رهيو ڪبير.

(۲۲۶)

(۲۹) ڪبير رام نام ڄاڻيو ٺهي - پاليو ڪلاڪ ڪتب

ڌنڌي هي مه مر گئيو - ٻاهر پئي نه پٽ.

سلوڪ، شيخ فرید،
(۱۴)

(۳۰) فریدا چن لوڻو جڳ موھيا - سي لوڻو مي ڏٺ

ڪڇل ريڪ^{۱۳} نه سھديا - سي پئي سوءُ ٻوٽ^{۱۵}.

(۴۱)

(۳۱) ٻڌا هون شيخ فرید - ڪنڀل لڳي ديھ

جي سو وريها جيوڻا - پي ٽن هوسي گيه^{۱۶}.

سلوڪ، مڃلا ٻهلا
(۵)

(۳۲) نازڪ ڏٺيا ڪسي هوئي - سالڪ^{۱۹} نه رهيو ڪوئي

ٻائي ٻڌي هيٺ چڪاڻيا - دنيا ڪاري دن ڪوڻيا.

سلوڪ، مڃلا ٺاوان،
(۴۱)

(۳۳) نڇ ڪر ديڪو جڳت مه - ڪر ڪاهو ڪر ٺاه

نازڪ^{۱۱} ٿر هر پگت هي - ٺه راکو من مڃ.

۱. ڏن دولهه. ۲. مغروريءَ پر پر جي وچين. ۳. چاهو. ۴. ڪڪرن جي پٽاڻيا. ۵. راڻو. ۶. ڪئين مهاراجاڻون. ۷. ختم ٿي ويا. ۸. لائي وائي. ۹. رام نام. ۱۰. وڏو. ۱۱. آواز. ۱۲. اڪيون. ۱۳. سرمو. ۱۴. ڪڪرو. ۱۵. ويهي چوٽي هٿن ٺا. ۱۶. ورعي، سال. ۱۷. ڪاڪ. ۱۸. صلاحڪار. ۱۹. دوست، مٿر. ۲۰. ڏور. ۲۱. نهڇل، ڪاٺر.

(۱۴) مامه پتا پتا شت پدپ - اشت مپه آر پائي

اؤرب هر كي ملي سئوغي - آنيه كونه هائي.

(۱۵) مامه پتا سبه پد خُس - هُف هاسه كپنا

هغه چؤنؤو چسب دهه، ئي - دار اكن مي دينا.

(۱۶) حبي چلچ حاسا - سي كنه كره وئار

چلچ سار نه حاسي - كاج سوار تهار.

(۱۷) رُلن گهي مپه دڻ پي هاء - توتڻ گهي بگه بئسي آه

كاجي، كروچي رهبي نه پاي - عيس چليا كانا كملاني.

(۱۸) اء، ئن آسا - جئسي گاس كي ئالي

حمل گهيو گاس - ول گهيو ماني.

(۱۹) كهان سر پائي مپه هي - دنكه نش پيار

اك چالسي اك چالسيه - مپه آيني وار.

(۲۰) ايه كتب نؤن حور ديكدا - چلي ناهي نيري ئالي

سايب نيري چلي ناهي - يس نال كنه چي لايي.

(۲۱) مامي ئي مامليقا - پائر باپ نه ماء

ساند لذي ئن ئاليجا - پيژ كهي درياء.

(۲۲) دهري بئني دهري دروي - دئاري لگ سكه ماء

ترهنت لگ سب لوك كتب يل - هس اءلا هاء.

(۲۳) نئني درشت نهبي ئن هيئا - حر همتا سر كالو

رؤب راگه رهس نهبي ساچا - كنه چردي هر حالو.

راځه هئستري، مه

پندران، شد (۱)

اگه لنگ، مه

ناوان، شد (۲)

راځه سوهي، مه

نيكا، وار (۵)، سارو

مهلا دوجا

راځه سوهي، كمير

صاحب، شد (۲)

راځه، سوهي، لگنه

رونداس، شد (۳)

راځه، بلاول، مهلا

پندران، شد (۳۱)

راځه رامكلي، مهلا تها

آلند صاحب (۱۰)

راځه مارو، مهلا بهلا

اشمدي (۱۰۳)

راځه كهدار، كمير

صاحب، شد (۶)

راځه، پير، مهلا

بهلا، شد (۳)

۱. با مامه مانت. ۲. آتما. ۳. مورخ. ۴. ديك ويك. ۵. سنساري وهدران م قال. ۶. جواني.
۷. پدايو. ۸. كارا وارو. ۹. آچا وارو. ۱۰. دلو. ۱۱. كؤمانهي وئي. ۱۲. گاهه. ۱۳. جهوزي،
چير. ۱۴. چرذاري نظر قيراني دس. ۱۵. واري ئي. ۱۶. مزمان. ۱۷. اگلا. ۱۸. امري.
۱۹. دروازو. ۲۰. سان. ۲۱. اكهون. ۲۲. نظر. ۲۳. هيطر، صعيه.

سري راڳس، محلا
پهلا، شبد (۲)

راڳ، ڳوڙي، محلا
پهلا، شبد (۱۵)

راڳ، ڳوڙي، محلا
پنجوان، سڪمئي
صاحب، اشتهدي (۳)

راڳ، آسا، محلا پهلا،
اشتهدي (۲)

راڳ، آسا، ڪبير
صاحب، شبد (۱۸)

راڳ، ديونگنداري، محلا
ناوان، شبد (۲)

راڳ، سورڻ، محلا
پنجوان، شبد (۴)

راڳ، سورڻ، محلا
ناوان، شبد (۶)

راڳ، سورڻ، محلا
چوٿان، وار (۱۵)

راڳ، سورڻ، ڀڳت
ايڪن، شبد (۱)

(۴) هٿو هٿ نچائيم ٻراڻي - ماٺ ڪهڻي شٺ ميرا

چيٽ اچيٽ مڙڙ من ميري - آنت نهڻي ڪڇ ٿيرا.

(۵) ڪشامڻ لڙڙي سٽنا رڻا - مٿر لوڙڙي ٿس کاڌانا

نانڪ پاپ ڪري ٿن ڪارڻ - جاسي جر ٻر باڌانا.

(۶) برڱ ڪي چائيا سٽ رنڱ لاري - اوھ بڻسي اوھ من پڇتاوي

جو ديسي سو چان هار - لهٽ رهيو ٿه اُڻڻ اُڻڻ

بٽاؤ سٽ جو لاري نينهن - ٽاڪٽ هات نه آوي ڪيه.

(۷) ڪهان سو گهر در منڊپ محلا - ڪهان سو بدڪ سرائي

ڪهان سو سڀج سڪالي ڪاٺ - جس ويڪر نيد نه پائي

ڪهان سو پان ٿنڀولي حرما - هونيا چائڻي مائي.

(۸) مرنڪ پئي دسي^{۱۳} بند چوڻي - مٿر پائي سڀ چوڙي

ڪهت ڪبيرا جو هر ڏياري - جيوت بدن ٿوڙي.

(۹) کن تي پراڻ هرت جب ٿياري^{۱۲} - ٿيرت پريت ٻڪار

اڻ گهڙي ڪراؤ نه راکي^{۱۱} - گهر تي ديت ٺڪار.

(۱۰) پٿر ڪلتر لوڪ گهره پٽا - مائيا سنبڌ پهي

آنت ڪي بار ڪو ڪرا نه هوسي^{۱۹} - سڀ مٿيا آسنيهي.

(۱۱) ڏارا مين پوت سنبڌي - سگري ڏن سٽ لاڳي

جب هي ٿرڏن ديڪو ٺر ڪٽ - سنگ چاڏ سڀ پاڳي.

(۱۲) ڏن سڀي مائيا سڀي^{۲۳} - آنتي دڪه دائي

گهر مندر محل سوار پٽه^{۲۵} - ڪڇ سات نه جائي.

(۱۳) ٽنڊه ٽير ٿي^{۲۶} ٿن ڪينا^{۲۸} - پئي ڪيس ڏڏوان^{۲۹} پي

وڏا گٽ شبد نهڻي^{۳۱} اچري - آب ڪيا ڪره پراڻي.

۱. ماءُ. ۲. پٽ. ۳. غافل. ۴. مڙوڪ. ۵. زال. ۶. هميشه. ۷. وڻ. ۸. چانور. ۹. ڪمر ٺٽي.

۱۰. مسافر، پرديسي. ۱۱. وڏيون ڌرمشالائون. ۱۲. خاڪو. ۱۳. ڏهه لاندروڻ. ۱۴. اُلڪو.

۱۵. پڪارين ٿا. ۱۶. ڪڍي ڇڏو. ۱۷. ٺهن. ۱۸. سائي. ۱۹. جونا. ۲۰. نينهن، سنبڌ.

۲۱. سڀي. ۲۲. غريب، مٿس. ۲۳. پڌارت. ۲۴. گڏ ڪجي ٿي. ۲۵. ٿيرائو. ۲۶. اڪيون.

(۳) سنساري سڀنڌ ناسونٽ آهن.

(۱) ٿڙي ٻلائي ٻڙوڻ ويڪ - هر رنگي حرر سوار يا
ڪولي مڊڊ ماڙيا - لاء بجلي ڪر پاسار يا
جڻ ڪرن من پاڙوڏي - هر ٽڪهن ٺاهي هار يا
ڪر فرمائش ڪاٺيا - ويڪ مڪلف مڙوڻ وسار يا
جر آلي حڙين هار يا.

[راڳ آسا، مڪلا ٻهلا، وار (۱۷)]

(۲) ٻر ٻر - جان لهر من ماهي

(۱. ۲) اُهي سڪ سٺ هي ڪر ٿاڏار - ڪر ڪاڏو ڪر ٺاهي.
سڪ مهر اُن اُهي مل بڻس - رهس ڇهڙوڏس گهري
اُهي اڙي سڀ هي سنگ چاڏس - ڪوڙو ل آڙو ٿري
گهر ڪي ٿار اُهي هنڌ ها سٺ - سڌا رهس سنگ لائي
جب هي هنڌ اهي لاء ڪاٺيا - اُهي ٻر ٻر ڪو پائي
اُهي ٻڌ ڪو ٻهڙو ٻيو هي - جا سٺ لهن لگانو
اُهي ٻار ٿاڪ ٻن هر جي - ڪوڙو ڪار ٿاڪو.

[راڳ سورڻ، مڪلا ناوان، شد (۳)]

(۳) ٻا دٻڪ وڌيڪي - ٺاري سڄ ٻار
ڇوڻا چندن لائيڪي - ڪاٻڙ وڙپ سنگار
ڪهو ڪيه وڌيڪي - ڇوڻ ڇاڇي گهر ٻار.

سري واڳ، مڪلا ٻهلا،
اشتمدي ۱۶(۵)

۱. گهوڙا. ۲. سنڪل. ۳. هرا. ۴. سڀ. ۵. حور حانا. ۶. ڏيڪاء. ۷. شونق. ۸. پسند.
۹. ٻرماٺيا. ۱۰. ڪر. ۱۱. ڏن دولس. ۱۲. ٻڌاپو. ۱۳. هراڙي. ۱۴. ڦاٽل. ۱۵. ٻلي،
مددگار. ۱۶. چورڌاري. ۱۷. مصسس. ۱۸. ويجهو. ۱۹. اسري. ۲۰. ٻر ٻر. ۲۱. آتما.
۲۲. ٻيهي. ۲۳. پوڻس. ۲۴. ريس. ۲۵. پٽ. ۲۶. گد گد ٺهي ٿو. ۲۷. مڙس. ۲۸. سڀڻڌ ٻڙن.
۲۹. خاڪ ٻر ملندا.

راڳه پريالي، محلا
پهلا، شبد (۸)

سلوڪ، كبير
صاحب (۶۴)

سلوڪ، شيخ فريد
(۷۳)

(۹۳)

سلوڪ، محلا ناوان،
(۲۳)

(۴۹)

(۵۱)

(۳۲) آوت ڪـي نه راکيا - جاوت ڪـي راکيا جاء.

جس تي هون ساوئي پر جاڻي - جان اسهي ماءِ سماء.

(۳۳) كبير مائي ڪي هر پوتري - مانس راڪيو ناء.

چار دؤس ڪي پاهني - ٻڌ ٻڌ روڏه لاء.

(۳۴) فريدا ڪي ٿيڏي ما پيا - جني نون جڳيوه.

ٿي پاهه، اوه لڏ ڪي - نون اچي نه پسيو.

(۳۵) فريدا گور نماڻي سد ڪري - نگهه يا گهر آء.

سـر پر مٿي آوڻا - مرڻه نا ڏرڻا.

(۳۶) جڻه سينا ار پيڪا - انسي جگ ڪـي جان.

ان مه ڪچ ساچو نه ٿي - نازڪ ٻن پگدان.

(۳۷) جگ رچنا سڀ جوت هي - جان ليهه، ري ميت.

ڪه نازڪ ٿر نا رهي - جڻه ٻاڙو ڪي پيت.

(۳۸) چنڊا ٿاڪي ڪيچيئي - جو ان هون ٿي هوء.

له مارو، سنسار ڪر - نازڪ ٿر نه ٿي ڪر.

راڳه ڳوٺ، ڪسر
صاحب، شمد (۶)

راڳه رامڪلي، مڃا
پهلا، شمد (۱)

راڳه رامڪلي، مڃا
پهلا، ڏکڻي اوانڪار
(۴۴)

راڳه رامڪلي، مڃا
پهريان، شمد (۱۰)

راڳه بسند، مڃا
ٺاوان، شمد (۱)

راڳه سارنگ، مڃا
ٺاوان، شمد (۳)

راڳه سارنگ، مڃا
چروان، وار (۲)،
ساوڪه مڃا پهلا

(۳)

(۱۷)

راڳه ڪانڙا، مڃا
چروان، اشعددي (۵)

(۲۲) اس مولي ڪٽي - ڪوٽو رووي

چرووي - سولي ٿيس ڪووي.

(۲۳) مري لڪاء منڊل مهر آئي - جيتوڻ ساڻه مائي

ايڪ چلي هر ديهه سرامي - باهر پلتي آئي.

(۲۴) راتو راء نه ڪو رهيو - رات نه ٿي ڏسڻ

روڙي آيو آهي - ڪو نه پندڙ ڏيو.

(۲۵) پولي مهر پون سمايا - جولي مهر جرد ڏي ڄاڻا

مالي مائي هولي ايڪ - وڙن هاري ڪي ڪون ٿيڪ.

(۲۶) اهر ڇڪ هڻ سمهت سوي ڪي - ديهه ڪها اٺاڻو

سڀ ٿياري ڪڇو نه چالي - لاهه ڪها اٺاڻو.

(۲۷) اهر سسار سڱل هڻي سهر - ديهه ڪهان لڙوئي

جز اٿي سهر سڱل پياسي - رهڻ نه ڪوٽو باوي.

(۲۸) چس ٿاپ چيٽا ڪٽي هڻي - چس ٿاپ لي جاوي

آهي ٿاپ آهي آهي - اتي واس ڪرائي.

(۲۹) چو چو وڙي وڙي چو - چو چو مئي مئي چوئي

ڪيتا ڪي ٻاپ ڪهتيا ڪي اٿي - ڪتي ڪو چيلي هولي.

(۳۰) مري نه هڙو پڇا - پڇي ٿيس نه وار

اڪي ٺڌا لڪ ٺڌي چلي - اڪي ٺڌي وار.

(۳۱) سهر سسار سڱل هڻي - سڀ پاري ڪيل ڪلاڙو ڪو

لاها نام ڪوٽو لي چاهه - هر ديهه ٺڌا ڪوٽو.

۱. سندو. ۲. مائي ڪلي ڪرڻ. ۳. ٽنڊي. ۴. راهه. ۵. شوزادو. ۶. عرب. ۷. شاهوڪار.
۸. اڪاري ڪرڻ. ۹. سراس. ۱۰. سب. ۱۱. پونجي. ۱۲. پانچي آيو. ۱۳. سهرود.
۱۴. حسودن. ۱۵. لاهه. ۱۶. مڙڪل. ۱۷. لاهه. ۱۸. هڙو. ۱۹. ڏيهه. ۲۰. اٺاڻا. مڙڪ.
۲۱. سهر. ۲۲. ختم ٿيندو. ۲۳. ٺهرو. ۲۴. عرب سان. ۲۵.

(۱۱) جیونئ کسي آس کره - جمر نهاري ساسا

راڳ آسا، کبير
صاحب، شبد (۲۳)

بازيگري سنسار: کبيرا - چيت ڏال پسا.

راڳ آسا، شيخ نروند،
شبد (۲)

(۱۲) شيخ حياتي جگر - نه، کوئي نر رهيا
جس آسٺ هر بڻي - کيتي بٽس گتيا.

راڳ وڏهنس، محلا
پهلا، آلاھڻيا (۳)

(۱۳) آواڏوڻ سرجيا - نون نر کوڙي هارو

جمن مرڻا آء گتيا - ٻڌڪ جيءَ ٻڪارو.

راڳ سورڻ، محلا
چوٿان، شبد (۲)

(۱۴) آبي سوٽ آبي ٻه مڻيا - کر شڪتي جگت نروء

آبيهي سوٽار هي پيارا - سوٽ کڏجي ڏه ڏيري هوء.

(۹)

(۱۵) اھ سنسار - سڀ آوڻ جاڻا

من مڙڪ - چيت لڙاڻا.

راڳ سورڻ، ڀڳت
روداس، شبد (۶)

(۱۶) پراني ڪيا - ميرا ڪيا نيرا

جسي ترور - پنک ٻسيرا.

راڳ ڏناسري، کبير
صاحب، شبد (۶)

(۱۷) ڏن تي پھر پھر تي گھڙيان - آڙ گھڙي نڻ چيچي

ڪال آھيري ڦري ٻڌڪ جء - ڪھه ڪون ٻڌ ڪيچي.

راڳ سڙهي، محلا
نيجا، اشوڊي (۱)

(۱۸) ڊنيڪا نا سالاھ - جو منر وجسي

لوڪا نا سالاھ - جو مر خاک ٿيئي.

راڳ سڙهي، ڀڳت
روداس، شبد (۲)

(۱۹) جدم سرائو پٺت نه سارا - سانجهه پڙي ده دس آند پارا

ڪھ روداس ڏڏان ڏواني - چيتس ناھي ڊنيڪا ڦن ڦاني.

راڳ بلاول، محلا
بندجوان، شبد (۳۵)

(۲۰) مرت هسي سر اڙاري - پسون نهي بوجهي

باد ساد آھڪار مه - مرڻا نهي سوجهي.

(۵۰)

(۲۱) پيگت ليلا رنگ روپ - چلبي ڏن آنيا

سپنج ڪا سپنا پتيا - سنگ چليا ڪمائيا.

جيٽ. ۲. هڻا. ۳. ڍارو. ۴. جگه. ۵. وھڻ. ۶. چمن مرڻا جو چکر ڇڏيو آهي. ۷. بڏن.
وڪار. ۹. ست، ڏاڳو. ۱۰. پٽ. ۱۱. چڪو. ۱۲. وڻ. ۱۳. ٺڪاڻو. ۱۴. عمر. ۱۵. سرب.
۱۶. هيٺو ٿئي ٿو. ۱۷. شڪاري. ۱۸. ڪاسائي. ۱۹. خوشامد ڪر. ۲۰. ماڻھن جي. ۲۱. ختم
سي چڪو. ۲۲. ورتي. ۲۳. پيري. ۲۴. ڏسانون. ۲۵. نادان. ۲۶. پاڳل. ۲۷. لاسونف.
۲۸. کلي ٿو. ۲۹. ٻڪواس. ۳۰. سوان ڀر. ۳۱. ڏسندي.

لڪ ڇوراسيه، ميداني - سڀ آويج جاسي
 اوهڇل - سڄ خدائ ابڪ - خدائ ابتدا آهياڻي.

[راڳ مارو، مڪلا پنڪوان، وار (۱۷)]

- (۳) ناءُ جڻا سلطان خان - هردي ڏلي ڪهڙي
 نانڪ آئي چليا - سڀ ڪوڙي ٿي نههه.
- (۴) رڳو سڙو، تهڙي - ڇو سائي لال
 جان سائي اند چليا - نان ڏن ڇاڪر والي.
- (۵) ڇو ديسي سو چلي - ڪوڙا مون نه وڻي
 وات وٺائو آيا - نه چلدا ساڻ ڏيکي.
- (۶) آهني امان ڪي اهو شاهه لڳي - آڳاٽي من روس ڪري
 آهني اڙيس آف هي ڪروي - اهو آسڪا پراس نه هروي
 جس ڪي بس ڪي آئي راکي - پڻ ڪي آيا ماني ماني.
- (۷) آهني نهڙي - اڄ سائي
 نهڙي ڏيکي - نه ڄڻ جاني.
- (۸) اڙو مئي ڪيا روئي - ڄڻ آيا اڙ نه رهائ
 هر آهني سو بس هي - ڏک ڪر روئي بلاء.
- (۹) اوڙي اوهي ڪا ڪر - هي هڻي سوني
 اڙ روڙهڪي اوسو - نه ڪڙ ڪوڙ روئي.
- (۱۰) جڻو مرڻا آڪي - نه ڪوئي ڪيا
 آڻ ڪرانيا مر رهي - ڀر مرڻ نه لڳا.

سري راڳ، مڪلا
 بهلا، شبد (۶)

سري راڳ، مڪلا
 پنڇوان، شبد (۲۳)

سري راڳ، مڪلا
 بهلا، اشتودي (۱۳/۲)

راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پنڇوان، سڪمي
 صاحب، اشتودي (۵/۲)

راڳ ڪوڙي، ڪير
 صاحب، شبد (۱)

(۶۴)

راڳ آسا، مڪلا بهلا
 اشتودي (۳) ۱۳

(۶) ۱۷

۱. سرشتي. ۲. خانم، دائر. ۳. نالا. ۴. ڏوڙ، حاڪ. ۵. آتما. ۶. ديهي. ۷. ڏسڻ. ۸. مسافر.
 ۹. ڪانار. ۱۰. پرماتما. ۱۱. آمانت. ۱۲. وشواس، ايمان. ۱۳. ابتدا، نسا. ۱۴. وڌڻ، وڌو
 ۱۵. پاڻ اسين. ۱۶. هاءِ هاءِ، ڪوڙا ڪوڙا. ۱۷. هٿن لٿر هڻندو نهڻ لهندو.
 ۱۸. آهر پاڻ آهنگار.

(۲) سنسار سپینو آهي .

(۱) مَرُف مندَل جگ ساجيا - جڻ ٻال-و گهر ٻار
 بَسَست ٻار نه لاگي - جڻ ڪاگد - بُونَدار

سَن ميري منشا مني ماه - سَت دِڪ - پيچار

(۰.۱)

سَد سادڪ گرهي جوگي - نچ گئي گهر ٻار -

جسسا سينا رٿن ڪا - تسسا سنسار

درشتمان سڀ پڌيئي - ڪيا لگه گناوار

ڪهان سر پائي ميس هي - دِڪ نئين ٻسار

اڪ چالي اڪ چالسه - سڀ آهني وار

جن پورا ستگور شيوا - سي اسٽر هر دُٺار

جن نانڪ هر ڪا داس هي - راک پنج مرار

[راجه بلاول، مڪلا پنجوان، شبد (۳۱)]

(۲) دَرُف آڪاس پاتال هي - چند سور ٻڌاسي

بادشاهه شاهه امراؤ خان - ڏاهه ڏيري جاسي

ونگ ٽرننگ غريب مست - سڀ لوڪ سڌاسي

قاضي شيخ مشائڪا - سڀي اٺ جاسي

پير پڪار اوڻيئي - ڪو ٿر نه رهاسي

روزا بانگ نراج ڪتيب - وٺا ٻجهي سڀ جاسي

۱. موص . ۲. واري . ۳. ناس ٿيڻ . ۴. ڏار . ۵. ڦڙو . ۶. سچ . ۷. ڇڏي ويا . ۸. راض .
 ۹. جيڪي ڏسڻ ۾ اچي ٿو . ۱۰. غافل . ۱۱. اڪيئون . ۱۲. چوڌاري ڦيري ڏس . ۱۳. وارو
 وٺي، واري مطابق . ۱۴. نهڄل . ۱۵. پرمالما . ۱۶. ڌرتي . ۱۷. سچ . ۱۸. امير . ۱۹. گهر .
 ۲۰. گهرڙا . ۲۱. سبب فقير . ۲۲. پيغمبر . ۲۳. اولياءَ . ۲۴. نماز . ۲۵. اسلام جا مذهبي ڪتاب .
 ۲۶. سمجهڻ .

پر پاڻ ٺهڙجي. انهن عمر اڃا ئي ويندي، عهد اترار آڏوڙا رهندي ويندا ۽ جانب حسبي
جڏائي ۽ هو داغ دائما ڦاٽڻ رهندو. اها قسم هي قصا نه آهي پر پنهنجي ڪمن ۽ ڪچن
ڪرڻن جو صحيح نتيجو آهي.

هيڪڙهن حيون وڏي خزان ۾ بهار آڻي آئي ۽ سج ۾ وسڻ ورائي آئي ته اي
بندا، تون پاي دلوي نرس ۽ جوابدار ٿي، نرس آڏائي ۽ مريادا هي لفظ سان ٺاهڻ پر
ڇڻ نه انڪاء ۽ پنهنجي حيون هي مقصد کان مٿي نه وڙي پنهنجي لاءِ ٿان ٿان نه ڪاء ۽
اڻاڻو وطن نه وسار. ائين ويڙڻ ويندي ۽ پرين کان پري ٻڌندي. ڪڇ سرح، ڪڇ
ساجاهه. حيله هڙڻ نه وڃاء نه نه پيو هڪ هڻندي. پاڻ بچاڻ. آتما هي آزاديءَ بنا پر ماما
هي پراپتي ڪانه ٿيندي. انهيءَ هو اڀاء ڪر. حياتيءَ تي ڀروسو ڪرڻ آهي. الائي ڪهڙي
ٻيل، ٻولي پکيڙو پر پکيڙي ٿورا ڪري ويندو. وڃايل وقت ڦري نه موٽندو. صاحب جا
سلوڪ لکائي ۽ تصديق ٿا ٿين، دل کي دم دم دلاسا ٿا ٿين ته اي بنداه، جي ٿوڻ
وڙڻاڻي راهه تي پختو قدم رکيندي ۽ بي وقت نه وٺندي نه ڪڇ پنهنجي ڪرم ها ڪٿا
۽ ڪڇ دلاور هي دنيا ها دائما، ڪڏهي حامي حراڪ ٿي، آتمڪ آهار بطور. آتما جي
ادر ٻوڙا سر پر هي آجوهڪا ۽ اڏوڙوڙا کان پاڪل وڌيڪ ضروري آهي ۽ هن درٻ ۽
امولڪ مانس حيرت ٿيڻو آهي.

اڳين ڪرم انڙسار، آتما تي هن دلويءَ پر، ڪئين ڪرمڪ ڪرڻ چڙهيل آهن
هي، هن معرفت، ڪڏهي سڳهن ٿا نه وڌي نه سڳهن ٿا. جي من هو لاهه هين،
واسنان ۽ ترشائن پر آهي نه آهي ڪرڻ وڌندا ويندا ۽ حوڻين جو چڪر چاڙو رهندو. پر
هي اڏو مٿي آهي نه ڪرڻ ڪتا ويندا ۽ آهي ڪار آدمڪ ڪڪو ڪر ٿيندي ٿيندي،
آتما جو پرڪاش پکڙو ويندو. ائين آتما آخري آزاد ٿيندي. ٽپن ڪري اي بنداه، هيءَ
سولوي مقرر هٿان نه وڃاء. ٻڏيءَ هي نل سان، من هي مڙو ملي ڪر نه هينين واسنان
۽ ترشائن جو ٿاڻو ٿي اتر ٻڏجي.



پراشڻ، پيار ۽ پراڻا سان سڀ سرلي ٿيندي، من جي مستي مٽبي ۽ سميت جي سرلي جاڳندي. سائين جي شرن ۾ اڃ نه ڪرپا جو ڪٽو مليڻي. اهو ڪٽو ئي ڪيچ ڪندو، وڻي لال ڪندو ۽ مهب سان ملائيندو. منگرو ٿي، مالڪ کان اها مانگ ڪر، اهو پلڻ پاء نه وري جهولي غالي نه رهندو.

ڪها ڪهه، مڃي اٿئي ڪرني - ڇهه ٻڌ جندڙ گوانيو راءِ سارنگ، مهلا
ڪهه نانڪ سڀ اوڳن موم - راک ليهر سرنائيو. لاوان، شبد (۴)

چون ٿا ته ٻر مانا جيئن هيءَ سرشتي استاين ڪئي، نٿو وستن جو ٻر هماند بڻا-و ۽ ٻر ڪرنيءَ جو ٻر پنڃ ڪٽو ڪيو، تنهن کان پوءِ ٻر مانا کي ٻر سستا ٻرايت لڏهين ٿي، جڏهين ڇڙ مان جيئو جاڳيو، ڇو نه وڪاس جي رچناولي، اها رچنا خاص خاصيتن ۽ خويشن جي عمل ۾ آڻڻ تي منحصر ٿي رهي. مثلاً جڏهين پٿر پُري پاڻ ٿيو، سورج جي ڪرڻن، جل جي ڌارا ۽ واو جي سواسن هيٺائين جي وهڪ ورتي، لڏهين ٿي ٻر ٿوي سر سبز ٿي. انهيءَ سر سبزيءَ مان جيئو جنم، پکي پسون ۽ ٻراڻي مانر لاءِ آهار آيو. پسن جي سر ٻر مان امرت روي کير بڻجي انسان جي پيٽ ۾ پيو. مطلب ته مالڪ جي مانڊا ۾، هر وسندڙ جي وڪاس جو مقصد آهي پاڻ اُڀرڻ ڪرڻ ته انهيءَ هُل سڪتيءَ مان، جيون وڌيڪ بهڪي ۽ ڦٽي ڦٽي. اهو ئي آهي انسان جي جيون جو مقصد. جيستائين پنهنجي مقصد جي پوئو نه آهي يا سمجهه هوندي به سمجهائي ۽ ٻيو راهي آهي، نيستائين انسان جي جيون پسون ۽ سمان آهي. هُو ايشور جي امر جو الڳهن ڪري رهيو آهي ڇو نه هردي، ٻڌيءَ ۽ وويڪ هوندي به، هُو پاڻ کي ڪُن ۾ ڪيرائڻ تي ڪم ڪري رهيو آهي. هر جيون روي وٺي وٺا جي ڏار تي آهي، اها خُود ڏار ڌاري رهيو آهي، تنهن کي ڪير بچائي سگهندو؟ جيون جو مقصد آهي جيون کي صحيح طرح سمجهڻ، ٻڌيءَ جي ٻل کي استعمال ڪرڻ، وويڪ جي واٽ وٺڻ، هردي جي ڪوئلا، نرملا ۽ ادارا ڦهلائڻ ته من سساري بدن ٿوڙي، آتما جا ڪرم ڪوش ڪڍڻ ۽ جيئو آتما ۽ ٻر آتما وري هڪ ٻئي ۾ هڪ ٿي وڃن. انهي ٻرهر ڪيان جي عمل سان ئي منزل مقصود تي پهچي سگهجو.

زندگيءَ جو اصول يا اخلاق اهو نه آهي ته رڳو اڏر پورنا ڪجي، پنهنجي ٻرور جي پالڻا ڪجي، ميريءَ ٽيريءَ جي لاف ۾ نيڪيءَ ٻڌيءَ جي پيد کان پلڻي وڃي، اڃا پون اميدون ۽ آسرا انهن ڪجن، خود مطلبيءَ، خود غريبيءَ ۽ سرار ٽپي جو سانس وٺجي، اڻپيار ۽ اڻپاء ڪجن، جذبات جي چوڙ ۾ چلجي، غصي يا غم ۾ گذارجي، وائر وروڻ وڌائجي، سارو وقت سرگردانيءَ ۾ رهجي، جهڳٽ جهڙيءَ ۽ پلڻيءَ ٻاري ۾ رهندو هرام ڪجي، ڪشت ڪليش ۽ پيماريون پوکيائون ارسر ڪجن ۽ آخر ترسانيءَ ۽ نااميديءَ

سر سري نظر گهواء، ٻيون جن ارادن ۽ اڃا تڻ هر آڏوڇر وڃ، ٻنهن جن ويڙهاريون جي وچوڙ وٺ ۽ ٻنهن جي واڙي ۽ ڪوٽيءَ جو ٻوڙامل لڳاءُ نه ڪرڻو چاهو ۽ ڪرڻا چاهيو؟ اڳاٽا جي آڏو ۽ ٿرشنا جي لٽار ۾، تون ٻنهنجو آموگ ڇڏي وٺڻو وڃائين ۽ ٻنهنجن هٿن سان ويٺو ٻنهنجو پاڙوڻ پٺن. ٻوڙ ٻنهنجو لٽارڪ ڪر ڪندو؟

اي ٻنڌا، تون سر سري جي سرادن ۾ لڳر ٻوڙ آهين. اهي سڀ رس جوڻا، وش وانگي آهن ۽ ٻيون پاڙا ۾ ڪنهن نه ڪم جا نه آهن. متن، مائٽن ۽ مٿن جي موه ۾ ڦاسي، تون ڪيترا نه ڀاپ اُٻرائڻ ٿو ڪرين؟ انهن هر ڦل ٿوڪي اُڪيلي سر ڀڙڳڙو ٻوڙندو. اُتي اهي ساڳي سادڪ ڪونه ٿيندا. ٻوڙ ڪنهن جي لاءِ ٿو تون ٻاڙي، ڪهڙا، ڪهڙا، ڪهڙا، ڪهڙا، لڙپ، لالچ، ڪروڙ، وير، وروڙ، لڳيءَ، دولاب، دوکيڙيءَ يا وساهه گهاٽيءَ جا ٻار ٻنهنجي سر مٿان چاڙهين؟ ڪنهن صاحب فرمائين ٿا:

ٻاڙي ڪاهي لوڀ لاڳي - رٿن جنم ڪوڙيا
ٻاڙوڀ جنم ڪوڙم ٻوڙم - ٻيچ ٺاهي ٻوڙيا.
واٽس آسا، ڪير
صاحب شد (۲۳)

هري هري ۾ ۽ تون ٻنهنجي ٻوڙ ٻاهر، نه سڱوڙو جي شرو ۽ نه شيد ۾ سڱي. سڱي هي سڱ ٻڌان سادڪ جو سڱ. رار نام جو رس ڪوڙو ۽ ٻڌن ٿو جا رس مٺا لڳي. من هرو ۽ ٺاهي اڙحل. ٻنهن وٽ ڪاڻ ۾ نه رات سمهڻ ۾. رٿن ٻڌندي گذري عيش عسوف ۽ حرص حواس ۾. ويڙن، ٻوڙن ۽ ٿرڻي شاسترن جوڻ سڱيا تون سڀ وسري وائون. هاڻي مڙو نه ياد ڪونه آهي نه ڪنهن ٻنهن هٿو آهي ۽ اُن لاءِ ٺوڻو گڏ ڪوٽر آهي. اصلي گهر ٻنهي وٽن ۽ هن ٻنڌا گهر سان ٻنهن لڳائي ويٺو آهين. سون جي ڪاڻ کان ڪسڪي وڃين ڪوڙ ۾ ڪوڙو آهين. هيڙي جهڙو ڇمڙو جوڻا جي ڏاڙ ۾ ڪوٽيءَ جي ماڻو ۾ وڪڙي ڇڏيو. ٻنهن جي پاڙ ٻئي ڇڏي. ڪوڙ کي سڄ سمهڻي ويڙن. هي پاڙ هٿن، ٻڌا ٻڌا، ٿر ٻولي من جي ٿندي ۾ ڦاسي، ٻنهن جي ڇيرون جي سڱيا ناس ڪري ڇڏي آهي. ٻنهن جي ڪٽي جو نه وڃ نه طسب. ٻنهن جي ڪرم جا ڊڪ ٿوڪي ٺهي سڱيا ٻوڙا. وشنا جي ڪٽي مان، ٻي ٿوڪي مانڻ جنم جي ٻڌوڻي ٺهي ٻنهنجي آهي ۽ تون هٿ وٺي هاسڪار وري پاڻ کي ساڳيءَ ڪٽيءَ تي ڪيڙائڻ لاءِ تيار ٿيو آهين. جي هن ٻيڙي نه مانڻ جنم هٿان وٺو نه بهر وري ڪنهن هٿ ڇڏندو؟

اي ٻنڌا، اڃا نه وقت وٺو ڪونه آهي. سڱوڙو جو سمو هروقت موجود آهي. ڇو صبح هر ٻنهي شام جو گهر وٺي نه آهي، نه هو ٻيل نه ليڪو. ڪٽي گذريءَ کي ياد نه ڪر، جسٽيڪ اهو هرگز ٻڌي نه ٿو سگهي پر آئندو اوس ٿوڙي سگهي ٿو. اُمد نه لاه، همٿ نه هار. جو سڱيان ڪوٽر آهي سڱ ڪر ۽ جو اڃ ڪوٽر آهي سو هٿ ڪر. ٻنڌا،

مانش جنم درلپ.

مانش جنم بابت جيڪي سري گرو گرانٿ صاحب ۾ وڃن آيل آهن تن مان چؤنڊ وڃن مٿي ڏنل آهن. چوراسي لک جوڻين ۾، صاحب مانش جنم کي درلپ ۽ امولڪ لهرائيو آهي. درلپ ڇو آهي؟ هڪ نه الائي ڪيترن جنمن جي پاڇ ۽ سڪرم کانپوءِ ٿيو نصيب ٿئي. پيو نه مانش جنم هر هر، وري وري ڪونه ٿو ملي. جي وٿرت وڍو نه وري ٻيهر اٺيڪ جوڻين ۾ چڪر کائڻا پوندا. اهي جوڻيئون بيشمار ٺهون جوڻ آهن جهڙوڪ جيڪب، پکي ۽ پسون. ڪي اڻڀڄ يعني زمين مان پيدا ٿين، ڪي سڻڀڄ يعني پگهر مان، ڪي انڊج يعني بعضي مان، نه ڪي جيجرج يعني جيڪري مان.

مانش جنم امولڪ ڇو آهي؟ مانش جنم ۾ ئي جيو آما ۽ پرم آما جي گڏجاڻي ٿي سگهي ٿي ۽ جنم مروت جو چڪر هميشه لاءِ ختم ٿي سگهي ٿو. ڏيڍ ڏهونائون به مانش جنم جي ويس ۽ سڌ ڪندا آهن ڇو نه کين به سڪرم جو ڦل ماڻي، وري ٻيهر جنم وٺي، جيون يارو جو سفر اڃا چالو رکڻو آهي، جيستاءِ ڪ آخري منزل تي پهچي مڪتي پراهڻ ڪن. سومش ڏيڍ ڏهونائون کان به هڪ ڏاڪو اڇي پڌ تي پهتل آهي. ڏيڍ ڏهونائون کي اڃا جنم يا جنم وٺي پڙساگر پار ڪرڻو آهي ۽ آواڙون جو چڪر پورو ڪرڻو آهي. باقي مش ڪي ٺاهن لنگهن لٽاڙو جو وجهه. هن جنم ۾ ئي هٿ وس آهي، جيئن هو هميشه لاءِ پاڻڪي وري جوڻين جي پوڄن ۽ عذابن کان آزاد ڪرائي سگهي ٿو.

ٽيون ڪري مانش جنم کي سڄن هيرن، راتين، لعن ۽ جواهرن سان پيڻو وڍو آهي. جيو لاءِ مانش جنم سڄي سهڻي، پونجي ۽ پڌارت آهي، جنهن ذريعي هو جيون يارو جي سڻڻا پائي سگهي ٿو. انهيءَ ڪري ئي کيس اشرف المخلوقات جو خطاب عطا ٿيل آهي. مش، جي انهيءَ ڏاڪي تان ڪرايو نه وري ٿانءُ نه پائي سگهندو. وري جدا جدا جوڻين جا ڪشت پيو پوڳيندو جيستاءِ ڪ لهرائون چڪر آخر ختم ٿئي. پر جي جيو، جيون يارو جي صحيح رستي تي قدم رکي، اڳتي وڌندو هلي نه پوءِ کيس ڪو به خطرو ڪونه آهي، چاهي هو وات تي ڌڪا به کائي، ٽڪجي به وڃي، يا آخري منزل تائين نه به پهچي. وري اڳي مانش جنم ۾ هن سان اڳيان سڪرم ساڌ ڏيندا ۽ جيون يارو ۾ اڳتي وڌڻ وڌائيندا، تان جو منزل مقصود ملي. چڱا ڪرم منزل تي نيڪ پهچائين ٿا ۽ برا ڪرم منزل تان موٽائين ٿا. اهو آهي ڪرم جو قانون جو اڳيئي سمجهائي وڌو آهي. سو روحاني منزل تي قدر رکي، اڳتي وڌائڻ هر مش جو ذميو ٿيو آهي.

انهيءَ مد نظر تي، صاحب جيو کان سوال ڪيا آهن، ڪيئن ڌڪارون ۽ لعنتون هڻيون آهن ۽ اٺيڪ هدايتون ڏنيون آهن نه اي بنڊا، تون بدين جي زندگيءَ تي

راڳ ملار، مٽلا
پهلا، شمد (۱)

ملوڪ، ڪير
صاحب (۳۰)

ملوڪ، مٽلا ناوان
(۳۰)

(۳۵) ڏاڏا ٻڌا هڻا سڻا - وسر گهيا هي مرڻا
حسّر و سار خرابي ڪيئي - ڌرڳ جيون ٺهي رهڻا.

(۳۶) ڪير مانڻ جنم ڏاپ هي - هوءَ نه ٻاري ٻار.
جڏهن ته ٻاڪي پڻ ڪر هه - اهڙ نه لاڪي ڌار:

(۳۷) من مانيا مڃي ڏڏو رهيو - پسرور ڪوبند نادر
ڪهر نازڪ ٻن ڌر ٻن - جيون ڪڙسي ڪار.

واڳ سورٺ، مڌلا
ناوان، شبد (۷)

واڳ جئستري، مڌلا
ناوان شبد (۱)

واڳ بلاول، مڌلا
پنجوان، شبد (۴۷)

واڳ بلاول، ڪبير
صاحب، شبد (۳)

واڳ مارو، مڌلا
پنجوان، شبد (۱۹)

واڳ مارو، مڌلا
پنجوان، سولھو (۲)

واڳ ڪيدار، ڪبير
صاحب، شبد (۶)

واڳ پير، مڌلا نيجا،
اشوھدي (۵)

واڳ بسنت، مڌلا
پولا، شبد (۶)

واڳ سارنگ، مڌلا
ناوان، شبد (۴)

(۲۵) ايد بُران سمرٺ ڪي مٽ سُن - نمڪ نه هيئي اُساوي
ٿو ڏن ٻر دارا سٺ وڃيو - ٻرٿا جنر سراوي.
(۲۶) رتن رام گهٽ هي ڪي پيتر - ٿاڪو گيان نه پائيو
جَن نازڪ پگونٺ پجن ٻن - ٻرٿا جنر گوانيو.
(۲۷) مائي ئي جن ساڃيا - ڪر ڏرل ڏيه،
اُنڪ ڇڏر من مه، ڏي ڪي - ٿرمل ڏرشتيه.
(۲۸) جُرا جيون جوين گُنيا - ڪڇ ڪپٽا نه ٺِڪا
اِهه جيٽڙا نرملڪو - ڪوڏي لڳ ميڪا.
(۲۹) مِيٺيا وسٽ ست ڪر مانج - هٿ لائيو سٺ مَوڙ اڳيائي
ڪام ڪروڙ لوپ مٺ مائا - ڪوڏي بدلي جنر گوانا.
(۳۰) لڪ چوراسيه، جُون سڀائي - ماٿس ڪٺ ٻرپ ڏيئي وڏيائي
اس پوڙي ئي جو نر چوڪي - سو آءِ جاءِ ڏک پاندا.
(۳۱) وي سٺ وي ايت وي پُر پانن - اُهو نه ڏيئي آءِ
ڪهت ڪبير رام ڪي نه سمر ٿي - جنر اڪارٺ جاءِ.
(۳۲) چڱڪ اُٻاءِ ٿڌ ڏنڌي لائيا - پُونڌي ڪار ڪمائي
جنر پدارت جوئي هاريئا - شبدي سُرٺ نه پائي.
(۳۳) ڪاهي ڪرا سڏهه - جنر گواو
ڪاڇي ڏهڪ ڏوال - ڪاهي گچ لاو.
(۳۴) ڪها ڪهه مي اُٺي ڪرني - جهه ٻڌ جنر گوانيو
ڪه، نازڪ سڀ اوڳن مُون مي - راکه ليهه سر نائيو.

• سمر ليون • ۲. پراڻي استري • ۳. هر ڏي • ۴. آندرو • ۵. جوڙيو • ۶. وڪار، باب • ۷. نوراڻي
• ۸. پڌارو • ۹. نيڪ ڪم، سڪرم • ۱۰. وانگر • ۱۱. ناسروٺ، بي ٻڌا • ۱۲. پير، انور
• ۱۳. مَوڙڪ • ۱۴. نشو، شراب • ۱۵. ڪل، مڙيوئي • ۱۶. ڏاڪو، ٻڌ • ۱۷. پاڇي، ڏڪو ڪاڻي
• ۱۸. پٺ • ۱۹. مال ملڪيت • ۲۰. ڳوٺ ۽ شهر • ۲۱. آچارو • ۲۲. اڇڙي، اڇوڳو • ۲۳. ڪنا
• ۲۴. ڊهڻي آهي • ۲۵. سر ٻر • ۲۶. طرح سان، نموني سان •

- (۱۵) نئيچ نئچ گرهه گيا پراڻي - گهڙي ڪههه ڪ اٺه ڇٽا
چوڻي جنم نه هارڻ اٿا - پاج پڙه سر هر سوليا.
- (۱۶) ڪارڻ لاکا جاهد مڪد من - اٺه ڪٺيا پڇتاهي
اهڻڪار پرخشا روڪ لگا - پراڻا جنم گراوهي.
- (۱۷) چيبي اٽسا هر لار نه چٽيو - سي ڪاهي جگ آلي رار راجي
لهه ماڻس جنم دلپ هي - لار بنا پراڻا سڀ جاني.
- (۱۸) پراڻي ڪاهي ڪٿه لڀ لاهي - رڻ جنم ڪوڻيا
پڙوب جنم ڪرم پڙوم - پيچ لاهي پوڻيا.
- (۱۹) ڪههه ڪير پئج ڪو جهڪڙا - جهڪڙو جنم گراڻا
چوڻي مائيا سڀ جگ پاڏيا - مڇ رار وٽس سڪ پالنا.
- (۲۰) چن هر هر هر رس لار نه پالنا - ئي پاڏ هيٺ جهر پاس
جو سگورو سول سنگت آهي - ڏور ڏور ڏور ڏور اٿس.
- (۲۱) ماڻس جنم پڻ ڪر پالنا - پڻ ڏور ڏور ڏور ڏور جاني
لار بنا رس ڪس ڏک ڏاوي - مڪ ٿيڪا لڪ ٿوڪ مڪ پاني.
- (۲۲) ڏک مڪ ڪرم مها پرم پڙو - اٽڪ جنم پرم پڇي
رڻ جنم ڪوڻيو پرم پرم - لاهه اوسر ڪس پڇي.
- (۲۳) ڪرم ڪماڻي ڏک سو پراڻي - اٽڪ ڪوڻ پرم پڇي
مها مڙهي سنگ رانا - رڻس جهر ڪراڻيا.
- (۲۴) هر رس نه پالنا پراڻا جنم گراڻيا - جنم وارو وارو
پششا ڪي ڪڙي پششا مڙه سائي - منمڪ مڪد غارا.
- راڳ آسا، مڪلا بهلا،
پتي لکي (۱۴)
- راڳ آسا، مڪلا بهلا،
چمب (۲۶)
- راڳ آسا، مڪلا چوڻان،
چمب (۲)
- راڳ آسا، ڪسو
صاحب شمد (۲۳)
- (۲۵)
- راڳ گوهري، مڪلا
چوڻان، شمد (۱)
- (۴)
- راڳ گوهري، ڪسو
صاحب، شمد (۱)
- راڳ اهاڙا، مڪلا پندران،
چمب (۲)
- راڳ سورن، مڪلا
لڪا، شمد (۴)

- (۵) سَنَتان سیتي رنگ نہ لائي - ساڪت سرگ وِڪرم ڪمائي
دُلب ديه، کوڏي اڳيائي - جَڙ اُڀي آپ اُڀاري جيئ.
- (۶) نِشدا اڳن جليع سنسارا - لوپ ايمان بهت اهنڪارا
مر مر جنمي پست گوائي - اُڀي ٻرنا جنم گراوڻيا.
- (۷) دُوڄي ڪاري لڳ - جنم گرائيئي
وڻ ناري - سڀ وش پڇهڻي ڪائيئي.
- (۸) نُون ڪائيا رهيئ، سڀنتر - اُڏ ڪيا ڪرم ڪمائيا
ڪر چوري مڙي جا ڪڇ ليئا - نان من ڀلا پائيا
هلت نه سويا پلت نه ڍوئي - اهلًا جنم گرائيا.
- (۹) رُٿا گرائي سوئڪي - دُوس گرائيا ڪاء
هيري جڻسا جنم هي - ڪوڏي بدليءَ جاء.
- (۱۰) دُولپ ديه، پاء مانس ڪي - ٻرنا جنم سرائي
مائيا موه، مها سُنڪت ٻن - ناسٽ رچ اهاوئي.
- (۱۱) دن جنم اُٻو اچي هاريو - گوڀند گپ نهجي جاني
نمڪ نه ٿين پييو چرن سٽ - ٻرنا اوڏ سرائي.
- (۱۲) قَتا قوت نون آيا - دراپ ديه ڪلجگ مه، پائيا
قرا اڻوڙ چڙهي نه هاتا - نام جهه نه ڪيئيه ٿاسا.
- (۱۳) ساڻس گرائس ڪو دائر ناڪر - سو ڪٽ ميه، ٻسارو ري
هيرا لال اُمول جنم هي - ڪوڏي بدليءَ هاريو ري.
- (۱۴) اي من ميري پاڻي - هر رس چاڪ ساد پاء
اُن رس لاڱا نون ڦرھ - ٻرنا جنم گواء.
- واڳس مانجهه، محلا
بدجوان، شبد (۳۰)
- واڳس مانجهه، محلا ليجا
اشتوڊي (۳) ۱۸
- واڳس مانجهه، محلا
پهلا وار (۱۴)
- واڳس گورڙي، محلا
پهلا، شبد (۱۳)
- (۱۸)
- واڳس گورڙي، محلا
ناوان، شبد (۶)
- (۱۰)
- واڳس گورڙي، محلا
بدجوان، باون اکري،
ٻوڙي (۳۸)
- واڳس گورڙي، ڪسر
صاحب، شبد (۵۶)
- واڳس آسا، محلا ليجا،
اشتوڊي (۱۵)

۱. منمڪ، موروڪ. ۲. ڪڪرم. ۳. ٻتي نو. ۴. دنيت پاڙ، ٻائي. ۵. ٻهرڻ. ۶. سمبي رڻي.
سنسار. ۷. وڻندو هو. ۸. هي لوڪ. ۹. ٻراڪ. ۱۰. آجاڀو، وڻوت. ۱۱. راص. ۱۲. ڏهنين.
۱۳. گذاري نو. ۱۴. ڏک. ڏيندڙ جهنگل. ۱۵. ٻرست. ۱۶. عمر، زندگي. ۱۷. وقت، وڻ.
۱۸. روڻي. ۱۹. ٻيا سڀئي. ۲۰. پٽڪين نو.

باب چھون .

من سان ريجه رهائ.

(۱) مانئش جنر درلي.

- (۱) لک چوراسيه، پرمتي - دُلپ جمر آي پائيو
 ري موزي - نون هوچي وس لپتائو
 ارمه سنگ بسف هي نري - پکيا سڌ ارجهائو.
 رتن مسوهر پتھن آلو - کالو لاد چلائو
 جهر گور مهر لڏ رهيا بسا - سو گور چمپ نه آيو
آل اکڊ پراڻ سکدائي - لک نمک لپي لڏ آيو
 تھان جاڻا سو لارڻ وساويو - لک نمک هي من لائو
 پتر گلتر گرھ دپک سمکري - اس هي مهر ارجهائو
 چمپ کو لائيا يپ هي لانا - نيسي گرم کمائو
 حق پيو کربال نان ساڌ سنگ پائيا - عن نانک پوهر ڏيائو.

[راڻه مارو، مڪلا پنکوان، اشتهدي (۱)]

- (۲) لک چوراسيه، پرمتي - دُلپ جمر پائيو
 نانک لار سال اوڻ - سو دن لڙا آيو.
 (۳) پائي ري - پگسپ هڻڻ ک اهني حک آيا
 اڙي گرو کي شڙ نه کسي - پراڻا جمر کوايا.
 (۴) شمس سڀسپ دپک لاه من گربا - رار وڊي ئي کوڏا
 اڙو مرمف مانيا مسن لولي - سو پک مڪ جمر وگوانا.

۱. آمولڪ. ۲. آشد، وڪاري. ۳. وش. ۴. حريد گرڻ لاء. ۵. کار. ۶. پرماليا. ۷. کڻا،
 ۸. لپتري. ۹. دنري بدارت. ۱۰. گور پيو آهين. ۱۱. ويجهو، نڙد پڪ. ۱۲. خالي،
 رهيب. ۱۳. آهار، وڻرڪ. ۱۴. پٽ. ۱۵. اھڻڪار پريهي وار. ۱۶. وچائي، وساري چڏار.
 ۱۷. مرنڻ کانپوء. ۱۸. لڪڻ، ڀڳڻ. ۱۹. پاڳر. ۲۰. آلو. ۲۱. وڻرڪ وچايو.

ۋە سرب ۾ سائينء ۾ سرُپ ڏسندڙن، ايشور جو اُنس ئي، انساني اڪتونا چو اُٿار
 ٿيندڙن، هردي جي گهاگهر ۾ سمورو ساگر سمائيندڙن، پوئير پُورڪ ۽ آند سرُپ جي
 استئيءَ ۾ ايندڙن. اها استئي آهي فدا مان ۽ اها جي يا قبض مان هسط جي. انهيءَ اهرت
 سان ٿيندڙن روپي دس جي ڀيٽ ڪرڻا ئي پيئوڻي آهي.



ای بند، اِدر آهی "پاڻ پڇاڻ" یا کِیان جو پرکاش، آتما جو پرکاش ؟ برمانا
 هي برابتي، هيئن سروح هي روشنائي رانج هي انڌيري کي غايب ڪري ٿي ٿيئن کيان
 هر پرکاش اڳيانا هي اولندھ آڙڻ ڪري ٿو ؟ من جو ڪرمل ڪرمل کل ٿئي، نڙي
 بهي ٿو. هر من واسنن ۽ ڪامنائن جي وس ۾ رڙڻ هڻڻ ڪري، ٻڌل ۽ پڙڻيل هئو. سو
 هاڻي حصيداريءَ جا حق ڇڏي، الڳ ۽ اُليپ رهي، تڙليپ ٿي پيو آهي. شانس مڻي
 ٿي ڇاڇي ٿو، ڇاڇي سڃاڻي ٿو ۽ سڃاڻي سم ۾ سمائڻي ٿو. اهڙو من هر جيو ۾، هر وسندڙ
 ۾ ۽ هر حالت ۾ ٿورائي ٿور پسي ٿو ۽ الاهي آواز ٻڌي ٿو. انهيءَ لاسرار جو اُنهيءَ الله
 لوڪ ڪن ٿا ۽ پاڻ ۾ حوس جڳائي، جڳس کي روشنيءَ جي راهه بنائين ٿا. پر ڪو ڏسي،
 سڃاڻي ۽ سانڃاڻي ! باقي لوڪ نه پيو رڳو ٻين کي ٿاڙي، چورٿو ٿوڙي ۽ ٽٽوڇڏي
 ڪري پر پنهنجي ڪرنامي، ڪوتاهي ۽ ڪمزوري نظر انداز ڪري. اهڙا انسان پنهنجي
 اڳيان ۽ اُڀر ۽ ٻانڌ اُڻڻ ۾ رهن ٿا ۽ ٻين جي ڪميءَ ۽ پيشيءَ پسند ڪن ٿا ۽ زبان ٿيڙ
 وڪن ٿا. آهي ڪيئن ۽ ڪڏهن پاڻ پڇائيندا ؟

اي بند، ٿون نه ٿاڻهيءَ ٻاهر مڪيءَ جي بيڪڙ ۾ اچي، پيو ٿو اندر جا اُڻندڙ ۽
 عذاب سهڻ ۽ ڏکڻ ڏولائون جا ڏٺپڙا ڪاٺين. وعل جا وسيلو وڃائي، وصال کان واتڪو
 وٺڻ آهين. هر هڙندي بيڪر ۽ حال هڙندي اُڻڻ ۾ رهن ٿو. سمرت هڙندي، اسمرت
 ٻڌي پيو آهين. ڇوڙ ۾ جو ڪڏهن اڻڪانڻ هي اوت ۾، ٿاڻهيءَ سوال جوابيءَ جو
 سهارو ڪونه ورتو آهي نه مان ڪير آهيان، ڪٿان جو آهيان ۽ ڪيڏانهن پيو وڃان ؟ ڇا
 ڪرڻ ٿوريءَ ۽ ڇا ڪرڻ پيو؟ مڃيا ٿاڻ مڃئون آهيان ۽ مستدل جو مخالفتي آهيان ! ستيه
 ۽ استيه جو فرق ٻڌي ويو آهيان !! سر پرڪ سراد ۽ سنساري سبند سڀ ڇڏ ٻڌارڻ آهين
 ۽ نئون ڪري استيه آهن. آتما ٿي ستيه آهي، جيون جي جيتوڻ آهي، جان جي جان
 آهي. ٿون پاڻ پڇاڻ پيو نه پڇائيندي ڪيئن ؟ پڇاڙ ٿوري ڪر نه پڇاڻ جو پتو پئي. آتما رڳو
 سُڌي وڃڻ، ڪيرل ڪلهيا يا مک ٿام نه آهي. آتما جي احساس آئي بنا، نه اُڻندڙ مڻي
 ۽ نه پرکاش ٿيندو. من جي ڇاڇڻ ۽ مڙڙ کان پوءِ ٿي مياهيءَ ۾ سهائي ايندي. جڏهن
 من وڌائيندڙ ۽ وڌيڪ ٻڌو نه ٿوڻ ٿي آتما رقيب ۽ رهڻا ٿيندي. آتما جو اڃاڻو هر دم
 ڏڪير ٽڪير حاضر رهي ٿو ۽ من معرفت حاصل ڪري سگهي ٿو. اها حسين جي هدايت
 آهي هاڻيءَ جڳائي، چم سان چورو، هٿين سان هٽاءُ نه چيٽنا چمڪي، ڏشت ٻڌي
 دڙو ٽسي، ڏنڊ ٻڌي ٻهڪي، لڪل نعمت ٿوروار ٿئي، الاهي عرف جو اُتر
 ڏيان ٿسي. انهيءَ سڄي ماڻن جي لڳائار لڳين لڳندي نه لاه سڃاڻا ٿيندا.
 ڪارو ڪوئل نه اڳيءَ جي ڇواري ۾ چلي لال ٿي ٿو ٿيئن ٿون نه ٿاڻهيءَ اُتر اُڀڻ سان،
 آتما آزاد ڪري سگهين ٿو، پيد ۽ پور پڇائي سگهين ٿو ۽ ڪرمن جو ليڪو کٽائي سگهين ٿو.

انهيءَ دورانَ ۾ ڪهڙا امنگ، اُتساه، الهن ۽ افسانا ٿا پيدا ٿين ۽ ويچار ڌارا ۾ ڪهڙو تبديلي آئي ٿي. مطلب ته ويچار ڇا ڇا ڇڏي ٿو ۽ ڇا ڇا تسليم ڪري ٿو، ڇا سان پرڇي سرچي ٿو ڇا ۾ ڪو ڪي ڪڍجي ٿو، ڇا ۾ سنڌوش ماڻي ٿو ڇا ۾ استروش ڀوڳي ٿو، ڇا سان چڙهت چٽاڀيٽي ڪري ٿو، ڇا سان وندر ورڻهه ڪري ٿو ۽ ڇا ۾ غم يا غنيمت ڏسي ٿو ويچار ٿا جي وچتر ۽ ترڪ تبديلين جي تلاش ۾ ره. حقيقت شناس ٿي ۽ لائين ڄاڻيندي ته نه ڪنهن ويچار جي ساک ڪر، نه ننڍا ڪر ۽ نه پنهن جو ڪر. رڳو پيو ڇاڇ ۽ ڇاڇ ٿي رياءُ ساڪشائڪار سامان.

ائين ڪو ڏئي ڏسي اُندر ۾ ٿئي ته ڳم ۾ ڳم ٿي وڃي يا غيٽ ۾ غاٻ ٿي وڃي. اهو آهي سڄو ڌيان ۽ ڌارنا. ڌيان ۽ ڌارنا جو لڳاتار اڀياس آهي سڄي سَن سَمادي. اهڙيءَ طرح من جي ويچارن جي ويچارڻ جو پيو اڀياس ڪر. جهڙيءَ طرح چوڪيدار جي اک ڀرڻ سان چور جي چرڻو بدلاجي يا بند ٿي ويندي آهي، تهڙيءَ طرح من کي من سان ڇاڇڻ سان، من جي ويچارن جي هلچل بدلاجي يا بند ٿي ويندي آهي. پوءِ ئي من جي اُڌاري سپاءَ جو پيد ڪاي پوندو ته ڪيئن وڪاري ڪامناؤن، وڪاري ويچارن ۽ ڪرمن ۾ بدلتجڻ ٿيون. من جي چيئن طبقي ۾ شانت اچڻ سان، اچيئن طبقي جي شڪتي شروع ٿيندي، من جي اصلي سپاءَ جي ڀرڻ پوندي ۽ سڄي سَيتروم جي سڃاڻپ ٿيندي. من جي وڃي ۽ وري سرورڪ، پڙڪ، مانسڪ ۽ پاوانسڪ سطح ٿان هٽي، پرمارڪ، اڌيانسڪ، آلمڪ ۽ ايشورڪ سطح تي پهچندي. ٻڌيءَ جي سميت وارو پاسو ڦري من طرف ٿيندو ۽ آتما، من جي گديءَ تي اراجمان ٿيندي. ائين نظر ڳاهه ڦيرائڻ بعد، اونداهه جو اُڀر اُڏائي ٿو، آتما جي آحيات اُندوان اُٿس ڌارا وهي ٿي، قلب مان ڪاڻ نڪري ٿي، من جي مرجهايل مڪڙي وري ٽڙي ٿي، وصال جو ورق وري ٿو ۽ ستيه جو ٿيڻ ٻليءَ پوي ٿو.

اهو آهي گيان جو پرڪاش جنهن جي پرگهت ٿيڻ سان، پرڪرتيءَ جي پوئج ۾، قدرت جي ليلا اُندر، سڀ ڪرپاؤن ٿينديون پيون، بنا ڪنهن موه، اُٿڪ، پاڳيداريءَ ۽ حصيداريءَ جي، پرمانا جي پاران ۽ پرمانا جي نالي ۾. من جو اڳيون سپاءَ وڃي وڃي، اصلي سپاءَ ۽ سڄو سَيتروم اڀر ٿيا آهن. من جا پراڻا پُر جن تي اڳي پرواز ڪندو هو، سي پاڻمرادو، بنا ڪنهن ڪوشش، ڪشالي يا ڪهڪاءِ جي، ڪڇجي ويا، جيئن وڻ جا پراڻا ان پاڻهي پوري وقت تي اچي رت تي پوندا آهن. من جي مستي ڀڳوان جي باطن ۽ اچي ٻڌي. ساري سنسار ۾ هڪ ئي جيون ڌارا ڏسڻ ۾ اچي ٿي. انهيءَ اوستا باس ڪردر اُڇن ديو فرمائين ٿا:

آتم نام سرب مھ پيگ - پُون پور رهيا سرب ايگ
 وٽن اَمول رديءَ مھ جان - اُپني وسٽ نُون آب پچاڻ.
 راڳ، راءِ ڪاپي، مھلا
 بندران، شبد (۳۰)

انسانگ هر پتو پتي نو؟ هُر پانگ اي پشيمان نئي، او نه هملتانين من گهڙف اوتلا ڪهڻن اٿس
 حشمت هر رڻپ ڏيکاري رهيا هئا ۽ ڪهڻن روشنائيءَ ۾ هينئر سندن لالو ۽ نشان پئي
 مسارهي ويا آهن. گويا گيان جي آنديءَ ۾، سڀ پرمي پُوف اچانڪ غائب پئي ويا آهن.

اي بددا، اهو اڏو يا چو اسرار توکي اُندري جي اُندره ۾ آئي، هرو آهي، جتي سوجهري
 هي سخت ضرورت آهي، اوتون سوجهري هي ڳولها ڪري رهيو آهين سرور، اندرين، ڀرائن،
 من يا ڀنديءَ ۾. سچ لڏي بنا ڀل ٿو ٿو ڪٿان؟ ڪان هي ڏيکاريءَ هر منهن ٻاهر ڪي نه،
 اوتو اندر ڪي ڪهي. من ڪي ڇاڇو بدران پانگ ڪي ڇاڇو شروع ڪري. انهيءَ ڪري ڪير
 صاحب فرمائين ٿا:

لاڙو ٿو ڪو واکي سوء - جوت لڏي وٺي گهٽ ميه حورو
 ٻاهر پيتر پتا پرکاس - تب هو ٿا سگل ڀرم ڪا اس.

راڳ گروڙي، ڪسر
 صاحب، وار (۷)

اي بددا، هي اڻ خُود سرور آهين نه پوءِ توکي سرور هي شُئي ۽ روڳ هي ڪيئن
 هُوند پانگ پي؟ ۽ هي اڻ سرور نه آهين نه سرور هي سڪن لاءِ چو ٿو پتڪن؟ هي اڻ
 خُود ڏندراڻ آهين نه پوءِ توکي ڏندرين هي رس هر چڻڪو هُوند ڪٿان اچي؟ هي
 اڻ خُود ڀوان آهين نه پوءِ توکي موب هر حرف هُوند ڪيئن محسوس نئي؟ هي خُود
 اڻ من آهين، نه من هي مستيءَ حور هُوند ڪيئن مظاهرو ماڻي سگهين؟ هي لُئون خُود
 ٻڌي آهين نه سڀن جا چو ٿو هُوند ڪيئن ڏسي سگهين؟ اها ڪا بي وسو ٿو ٻه آهي ڇا
 ڇاڳندي، لڏ يا سڀي ۾، سرور، اندرين، ڀرائن، من ۽ ڀنديءَ هي حركت، هلچل ۽
 ڪاروائيءَ جو احساس ڪري رهي آهي ۽ جهنن هي حسر مان عدم پيدا ٿئي تي سرور،
 اندرين، ڀرائن، من ۽ ڀنديءَ سڀي هي هلچل بند ٿي وڃي ٿي. اهاڻي وسو ٿو ٻه پانگ
 آهين. اڻ خُود آهين ۽ ٻوهر وڻ آهين. آهيا ڏيه، ڏاري آهي، ڀر ساڳئي وقت
 آهيا سئل، ستير، ٽرليپ، ٽراهن، آتس، آڪند، اُمر، اُنادي، آباسي، سُمر پرڪاش،
 خود روشن، ساڻشي روپ، سڪ وڻ، ٻوهر وڻ ۽ جوت سرُپ آهي. انهيءَ ڪري
 چئي، اي بددا، اڻ ڏيهاڻڪ، ڏرشتير ۽ اڏرشتير پڌارن پڌارن پڌو ٿو پتڪن جي سڀ
 پڌا، پڌن وڻ ۽ ٽاسوت آهين. پانگ پانگ، پانگ پانگ! آهيا ڪي حالت نه پرماتا ڪي پات
 چو نه ٻي هڪ آهين، هڪ هئا ۽ وري هڪ ٿي سگهن ٿا. آهيا سڄا ۽ سڄي ڪن
 پوءِ، ڏرشتا ڳچي ٿي ۽ من ڏرشتا مان بدلي خود ڏرشتير بڻجي ٿو.

اي بددا، اڻ ڪيئن پانگ سڃاڻندي؟ من ڪي من سان ڇاڇ، ڏس ۽ ٻڌ. من هي
 چانگ اي واهي، وڇاڙ ڏارا ڪي ڇاڇ نه وڇاڙ ڪهڙي ڪس جا آهين، ڪٿان ٿا اُٿن،
 ڪٿي ٿا پتڪن، ڪيئن سان ٿا هڙن، ڪيئن سان ٿا ٽڙن، ڪٿي ٿا ٿين، ڪٿي ٿا ڏهن ۽

پاڻ پڇاڻ.

اُوندھ ۾ سوچيرو.

مٿي ڏنل وچن مان ڏسبو ته صاحبن وڙ وڙ ڏئي ورجائيو آهي ته ٻين جو پاڻ بچار نه نئون جي آندو جي اُوندھ ۽ مٿي ۽ اُتي روشنائِيءَ جو پرڪاش ٿئي. هن سڪدانڪ صلاح جو سار هيءُ آهي ته جنهن جنهن ۾ ٻين جو پاڻ پڇاڻيو آهي سو آهي سچو گياڻي، پُورو ٻار کڻو ۽ ٽيڙ فير طبيب. هن ٻين جو درد نه سڃاڻو پر شتاب دوا به ڳولي ڪڍي. وڪارن، اوگڻن ۽ اُھڪار مان ئي ته هن ۽ من جو دک ۽ روڄ پيدا ٿيل هو. اندرين جي رس مان اُنڪ ترشائون اُنهن ٿيل هيون. هاڻي مرض جي رڳ ٻڪڙيل آهي. گيان جو پرڪاش ٿيو آهي، ستگوروءَ جي اُپديش ۽ اُٻار ڪرڻ سان، من تي راءِ نام جي اُمرت ڌارا جهر جهر ڪري وسي پئي، ڇت ۽ هر دو راءِ ۾ رمي رهيو آهي، آتما جو اُجالو آندو، ٻاهر ۽ چؤطرف چمڪار ڪري رهيو آهي. پاڻ پڇاڻيو، سچ ڄاڻو، من مندو ۾ پائو، دک سڪ جو پيد مٽجي ويو، جيون ٻاٽرا سٿل ٿي، ديوک ديوک سان جليو ۽ نيچ نيچ ۾ سماڻي ويو. مان ئي ته خود اهو جوت سرُوب آهيان ۽ ٻيو آتما آهيان. صاحب ڀڄي ۽ ڀاڳوان اُوستا ۽ سندو دشا لاءِ هيئن فرمائين ٿا:

(۱) گورو ڪا شبد رد آندو ڌاريءَ - ٻيچ جنان سڙ سنگ ٺواري

واڳ ڪوڙي، مٿا
ٻنڌڻ، اُستدي
(۱) ۳

دس آندو ڪر راکي واس - نانڪي آئيءَ سوء پرکاس.

(۲) جسي آتم چنبا - ٻرمائمر سوني

واڳ آسا، مٿا ٻيلا
اُستدي (۲) ۲۰

ايڪو اُمرت پرک هيءَ - ٿل اُمرت هرئي.

پاڻ پڇاڻ، پاڻ پڇاڻ! ”پاڻ“ آهي آتما، جيو آتما، ٻيو آتما جو جزو، جنهن جي ڌيءَ ۾ ٻيو آتما جون سڀ خاصيتون، خوبيون ۽ گھٽ موجود آهن جيئن ساگر جون لهرن ۾، بدن بدن ۾ ۽ اُوندن ۾ پر انسان پاڻ کي سرور، آندو ٿو، ٻيو، من ۽ ٻڌي سمجهي ويندو آهي ۽ آتما جي ڪا ڪل ٿي ڪانه رهي اٿس. اهو آهي من تي ڪم جو پُٺاءُ، نه ڪن جو اُٿر ۽ ڏئي ۽ ڏيندو ڏند، جنهن ڪري وشه واسناتن بابت ويچار ڌارا اُوندِي ۽ اُتي ئي پئي آهي. ڀڄي ۽ اُٺاڻا جي پيانڪ اُوندھ کي هٿاڻو آهي ڇو ته اُوندھ ۾ ئي خيالي پُٺ، ٻيو، وهر، ٿر ٿا ۽ ڏپ ڏندھ رهي سگھن ٿا ۽ من کي منجنياتي سگھن ٿا. هڪ واريءَ ٿيان جو پرڪاش ملي نه اُوندھ ٻڪدم ۽ دائيا دُور ئي وڃي، چاهي اُوندھ ڪيڙي به ڪاري ۽ گھڻي هجي. رواجي ڏيڻو ٿيل گھٽ، وٽ پري وڃڻ يا ڏيڻي ڇڏڻ سان وسامي نه وڃي، پر ٿيان، پرڪاش اُتي کان پوءِ دائيا فائر رهندو. ڀڄي ۽ آتم روشنيءَ سان منش کي ڏوڙي ۽

واځه ساونځي، مځلا
پهوان، شمد (۳۸)

(۱۲۹)

واځه بړيالي، مځلا
ليکا، شمد (۵)

واځه بړيالي، کيږ
صاحب، شمد (۱)

- (۲۵) اټک کـږب به. د پوک ټلو - کور ودي کيږو پرتاسا
که نانک دوس پیکه سک پانیا - سپ پورن هوتي آسا .
(۲۶) پور د ووه کرم پکار نندا - باب وټ کړ چهار
پا ستور بوجه ناهي - سر ووه بها اټدوا .
(۲۷) مزل پچان لن نم کهر ولسا - سوهي هي سک هوتي
کور کي شمد کمل پرتاسيا - هومي ټرمب کړي .
(۲۸) مرن جرون کي شندا ناسي - آين رنگه سوح پرتاسي
پرتني جوم ميتا اټدبارا - وار دن پانیا کرم پيچارا .

- (۱۵) سټ سنگت ملټيټ هر سادو - مل سنگت هر گڼ گاء
گيان وټن ٻليا گهٽ چانٺ - اڳيان انڌيرا جاء.
- (۱۶) چوڻ ڪم ڀڄ ڏاڙي - ٻرگڻي چوڻ علي رار ٻياڙي
ٻڄ سڳي مل منگل گائيا - انڌر ٻاڻي ناد وڄائيا.
- (۱۷) گورو ڪه ٻرگاسيٽي پٽائي - وڌيڪ هروڙي ٻرگاس
ٻرگت پٽيا ٻرلپ ٻرپ پٽائي - مٿيا ڌرت آڪاس.
- (۱۸) سٺ مهر چوڻ چوڻ هيءَ سٺ - تسڪي چانٺ سٺ مهر چانٺ هوءَ
گورو ساڻي چوڻ ٻرگت هوءَ - چوڻس پاڙي سو آڙي هوءَ.
- (۱۹) ٻرگٽيا سٺوڙ چوڻ اڄيٽارا - سڀ وڄائي سٺوڙ اٻارا
نورنگ لال سڀا راڻ آڻيا - چن نانڪ ٻر ڌن مل سڪ پائيا.
- (۲۰) هر نام پياري شبد ٽيٽاري - اڳيان انڌر گوانيا
گيان ٻر چنڊ ٻليا گهٽ چانٺ - گهر مندر سوهاڻيا.
- (۲۱) هر رس چاڪس ڌراپيا - من رس لي هسنا
ٻڌ ٻرگاس ٻرگت پٽي - اٽ ڪم ٻرگاسانا.
- (۲۲) دٻڪ ٽي دٻڪ ٻرگاسيا - ٽريوڻ چوڻ دڪائي
سڄي تخت سچ هٽي هٽي - ٽريوڻ ٽاڙي لائي.
- (۲۳) انڌيرا چانٺ آڻي ڪيا - اڪو ورتي اُور نه ٻيا
گورو برسادي آڻ ٻڄائي - ڪم وگسي ٻڌ ٽاها جيءَ.
- (۲۴) اس چمڪ مهر مهر جي ٻاسارا - منمڪ اڳياني انڌر انڌارا
ڌنڌي ڌاڙوڻ چمڪ گوانيا - ٻن ٽاڙي دڪ ٻانڀيا.
- راڳ آسا، محلا چوٿان، شبد (۱۱)
- راڳ آسا، محلا ٻڄوان، شبد (۱۷)
- راڳ سورڻ، محلا ٻڄوان، اشوڌي (۵)
- راڳ ڌاڙي، محلا ٻهلا، شبد (۹)
- راڳ سورهي، محلا ٻڄوان، شبد (۴)
- راڳ سورهي، محلا چوٿان، چنڊ (۳)
- راڳ بلاول، محلا ٻڄوان، شبد (۴۳)
- راڳ رامڪاي، محلا ٻهلا، اشوڌي (۹)
- راڳ مارو، محلا ٻڄوا، سوليڙ (۳)
- ۲۳ (۶)

۱. ٻر مانا. ۲. گيان ٻرندريوڻ، سٺ ٻرماناڻوڻ. ۳. گورو معرفت. ۴. ٽيٽ ٻر آهي.
۵. سورج. ۶. روشن ٿيو. ۷. شروڙا، سڪ. ۸. بيحد. ۹. ماڻھو. ۱۰. ٻرگاسو استري.
۱۱. ٽاري ٻار ڪيو. ۱۲. سٺوڻ ٿيو. ۱۳. ڌاڙوڻ. ۱۴. کلڻ. ۱۵. ٽي ٽي. ۱۶. هر دورو.
۱. ٽيٽي لوڪ. ۱۸. ڌيان. ۱۹. ٻرڙيل. ۲۰. ٻرڪڻ.

- (۵) در آمدن کتا سریشک اتم - گور اجنې سهې چاځې
 بهر پيدا پرکاس مېنا آندېارا - حې سړوځ وټې کړاځې .
- (۶) باچېه دود دېع آند غمارا - اکېانې آندا آند آندارا
 بېشنا کې کړې بېشنا کماوه - ټر بېشنا ماه پچاوتيا.
- (۷) آتې حرم ټرگت پاسارا - گور ساکې مېنا لندېارا
 کهل بکامې سدا سکر پاتا - چولې حرم ملاوتيا.
- (۸) هې پال وکې هړنې - آتې واهه نه کړنې
 وچ هړنې دکر رولې - که نانک کن پد گت هړنې .
- (۹) کر کرېا جېه سکرور ملور - من مندر مه دېک خلور
 حېت هار کې - روځې کړي - آتې لاس گور کي قسم پړي .
- (۱۰) گور کا شدېد آتې ډارې - پدې حېان سې سېک ډارې
 دس لندې کړ راکې واس - نانکې آتې هړه پرکاس .
- (۱۱) موه مالبا کړې سکر نه لېب - من مه راکې هر هر اړک
 آندکار دېک پرکاسې - نانک پر موه دکر بهر ټي ناسې .
- (۱۲) آتې اور پړې پېکېه ټېرا - مېعې آلمان پېسې آندېارا
 من اېدېش هر دېع بساوه - من لځې نانک ټل پاوه .
- (۱۳) لاور پړې کړ راکې سوه - حرم دې وټې گهت مه حوه
 باهر پېتېر پيدا پرکاس - لب هړوتا سکر پسرور کا ناس .
- (۱۴) دېرا سړا اېک لار - دکر وچ پاتيا دل
 ان چانې اوڅه سړکيا - چوکا حرم سې محل .
- سړې واکې مهلا چوران ،
 وار (۱۲)
- واکې مانده مهلا
 نهغه اشهدې (۱۵)
- ۲۷ (۶)
- واکې مانده مهلا
 بهلا وار (۱۶)
- واکې گورې مهلا
 بهران اشهدې (۱۷)
- ۳ (۱)
- واکې گورې مهلا بهران ،
 سېکسي صاحب ،
 اشهدې (۱۸)
- ۲۲ (۵)
- واکې گورې کسر
 صاحب وار (۷)
- واکې آسا مهلا بهلا
 شد (۳۲)

۱. رابع. ۲. دؤر کڅې. ۳. بها. ۴. اوڼده. ۵. طاهر. ۶. پسرور، سرشې. ۷. سکيا. ۸. ټوږي نړ. ۹. ټرېښې. ۱۰. لکل، واکل. ۱۱. هردو. ۱۲. يوڅه. ۱۳. وکار. ۱۴. وس پر. ۱۵. قاتل. ۱۶. برمالبا. ۱۷. دسور. ۱۸. وهور، توږدک. ۱۹. لاس ټي نړ. ۲۰. پسند. ۲۱. اېکاکر. ۲۲. لاهل، جوړن. ۲۳. آندر. ۲۴. سکاني چنار، دکر دؤر کسر. ۲۵. خسر نړ.

(۱۲) اُوندهم ۽ سوچهرو.

(۱. ۰. ۰)

(۱) سُرَلي سرُف رَلائيئي ايت - تَن ڪرُڻَها لنگهه جيٽ
 اُتَر ٻاءُ، نسي لُون رُڪَ - اُهنَس دِوَرُ ٻلي اُڱَ.
 اُنسا دِوَرُ نيرُ نراء - جِٽ دِوَرُ سڀ سوچهي پاء
 هَڇي مَڻي سوچهي هوءَ - ساڪا ڪيئا مانيءَ سرء
 ڪَڙي نِي ڪر چڪَ، دِال - اُنئي اُڙي نيهي نال
 آبي ندر ڪري جا سرء - ڪُورمڪُ وِڙلا بُوچهي ڪوء
 تَم گهٽ دِوَرُ نهڙل هوءَ

پاڻي مَريءَ نه جُهائيا جساء - اُنسا دِوَرُ نيرُ نراء
 دِوَرُ واءِ نه، وڏا هوءَ - جاپي جِٽ سڱهاسُ لوءَ
 ڪتري اِها مَٺ سُوڊ ۽ وئس - اُرنس نه پاڻيا ڪَڇي سَهَس
 اُنسا دِوَرُ پاڻي ڪوء - نازڪ سِر پارنگت هوءَ.

[راڳ رامڪلي، مڪلا پهل، شبد (۷)]

سري چپ صاحب،
 مڪلا پهل، پوڙي
 (۳۶)

سري راڳ، مڪلا
 تيجا، شبد (۴)

سري راڳ، مڪلا
 بدجوان، شبد (۱)

۲۳ گيان ڪند مه - گيان پر چند
 ۲۲ نتئي نات ڀود - ڪوڏ اُندد.

(۲) شبد رَلي سي نرَملي - هَٽ سَد ٻهاري جاسُ
 هرديءَ چن ڪي هَر وِسي - تَم گهٽ هيءَ پرگاسُ.
 جو هر چن پاويءَ سو ڪري - دِر ڦير نه پاويءَ ڪوء
 نازڪ رَنا رَنگ هَر - سڀ جَڳ مه چانڊ هوءَ.

۲. وراڻي. ۳. ملاڻجي. ۴. پيڙي. ۵. وڪارن جي اکي. ۶. روڪ. ۷. ڏينهن رات.
 ۸. پيو. ۹. بري، جلائي. ۱۰. دانا ڦاڻر. ۱۱. پاڻي، جل. ۱۲. پوڙي، سڌ. ۱۳. سڪور.
 ۱۴. چڪ. ۱۵. ٺاه. ۱۶. لوڪ، پرادڪ. ۱۷. وسائڻا، ٻجهڻ. ۱۸. ڏوڏي. ۱۹. هر ديو.
 ۲۰. روشنائي. ۲۱. هزارين جيو ان ڏيئي جو اُنس نه پاڻي سگهيا. ۲۲. بار ٻهڻ.
 روشن ڪندڙ. ۲۴. خوشيون، آڻند. ۲۵. سنڀ. ۲۶. پرمالما جي درگاهه پر.

(۷) آبِ پچانو، شد مـرھ - مہ، لچ وکار

گرد سولائي لچ پئي - بھئي بھٹھارو.

(۸) من نون حوت سرُوپ هئ - انا مزل پچان

من هوجي نري نال هئ - کورمئي ولگ مان.

(۹) لاغا هر رس ليجي هر واديچي - ان دن نام وکائي

کنا سنگره، اؤکنا وکائي - آبي آب پچائي.

(۱۰) آبِ پچانیه نال سخ حائه - ساچي سوچي هوتي

سچا شد سچي هئ سوي - ساچي هي سکه هوتي.

(۱۱) آبِ آبِ ابي حانا - مئج تبج سمانا

که کمر آب جانا - گوبند من مالبا.

(۱۲) ائر رام سرب مه، پئک - برون برون وها بروب ايرک

دن امدول رديج مه، حان - آبي وسف نون آب پچان

(۱۳) ايلآ آبِ پچانیا - نام لندان پانا

کريا کرکي آبيج - کور شد ملانا.

(۱۴) هومج کور کوني بونکت هوتي - چوکي سوک ستاييج

حولسي اندر حوت سمانی - آبِ پچانا آبيج.

(۱۵) هرک سزک لي ره، نوا - امدت چاک هر نام نوا

آبِ پچان رهي لولا - هر حوت گورم دک پاكا.

(۱۶) آبِ پچاله برتر مليج - وُلنا جهتر لاء

چهر هر امدت ورسدا - لينا بک سپ حاء.

راڳ آسا، مڪلا لڪا،

اشتهدي (۳) ۱۵

راڳ آسا، مڪلا لڪا،

چنب (۵) ۲

راڳ وڏهنس، مڪلا

لڪا، چنب (۱) ۲

راڳ سوهي مڪلا

لڪا، چنب (۴) ۳

راڳ بلاول، کسر

صاحب، شد (۱۱) ۱۱

راڳ رامکلي، مڪلا

پنهوان، شد (۳۰) ۳۰

راڳ مارو، مڪلا

لڪا، وار (۵) ۵

راڳ نکاري، مڪلا پھلا

چنب (۴) ۳

راڳ، پست، مڪلا

پھلا، اشتهدي (۶) ۴

سوک، مڪلا لڪا،

(۵۶) ۵۶

۱. برماليا، ۲. آليد قند، ۳. ناتدو، لغو، ۴. سچاپ، سمهه، ۵. حوت، ۶. سيني حورن بر، ۷. دس، ۸. حائر، ۹. آککار، ۱۰. نورم کتي، ۱۱. پرکھت، ۱۲. دک، درن، پزائون، ۱۳. سک، ۱۴. واسو، ۱۵. مغل کري، ۱۶. وسي لرو، ۱۷. دالما، ۱۸. اؤندن هي وروکا، ۱۹. ترشمانون

(۱۱) پنهن جو پاڻ پڇاڻ.

(۱) نانڪ پرکي آپ ڪٿي - نان ٻارڻه جان
روڪ ڏارڻن دووي اچي - نان ويد سڄا
وانت نه ڪري مائلا - جاڻي مهمان
مڙل جاڻي ڪلا ڪري - هار لائي هار
لب نه چلي سچ رهي - سو وشت پروان
سڙ سڌي آکاس ڪٿي - ڪٿي بهي هار
اڳي اوهه اڪم هي - واهيدڙ جان.

[راڳ مانجهه، مڪلا پھلا، وار (۲۲)، سارو مڪلا دوجا]

(۲) پرڻوت نانڪ گيان ڪٿي هوء - آپ پڇاڻي اُجهي سره
گور پرڻاد ڪري پڇاڻ - سو گيان ڏوگر، پروان.

(۳) جني آپ پڇاڻيا - گهر مه مڪل سو لاء
سڄي سڀني رٿيا - سڄو پلي پاء
پرڻو سو پرڻ جاڻي - ساڄو ساڄي ناء.

(۴) رتن پڏارت گهر تي پائيا - پوري ستگور شبد سڻايا
گور پرڻادي مٿيا آڏاڙا - گهٽ چاڻا آپ پڇاڻيا.

(۵) تن مه هوني ڪوت اڏاڏ - الڪ پئي سڪ سهج سڏا
آپ پڇاڻي آهي آپ - روڪ نه واپي پيو لاپ.

(۶) جني آلم چينيا - پرمان سونهي
اڪر امرت برڪ هي - قل امرت هوني.

سري راڳ، مڪلا
پهلا، شبد (۳۰)

سري راڳ، مڪلا
اشتهدي (۵)

راڳ مانجهه، مڪلا
ليجا، اشتهدي (۷)

راڳ ڳوڙي، ڪير
صاحب، شبد (۱۷)

راڳ آسا، مڪلا پھلا،
اشتهدي (۶)

۱. پنهن جي آتما سرڻپ تي. ۲. ايماري. ۳. شفا جي دوا. ۴. هن حياتي ۽ ۵. جهڙو.
۶. وڪار. ۷. ناس ڪري ٿو. ۸. لالچ. ۹. ستگورو. ۱۰. نير. ۱۱. آسمان. ۱۲. نير جوڙيندڙ.
۱۳. نرمائين نا. ۱۴. ڪرپا. ۱۵. هردو. ۱۶. پرمانا. ۱۷. گيتي لوڪ. ۱۸. اتم رويي ڏن.
۱۹. روشنائي، سورجورو. ۲۰. هزارين، ڪمين. ۲۱. دڪ، پڙائون. ۲۲. اولڏو. ۲۳. ڦٽا.

حيٿو رهين ۽ جيٿو رهي ٿي. من شهيد ڪري اُمر ٿي ۽. هي جيتري مرن
 ٿا ۽ مري هيئن ٿا سي آهي آهن هي اُندو هي سوڀي ٿي هلن ٿا، ٻاهرين اکن کان
 سواءِ ڏسن ٿا، ڪن بنا ٻڌن ٿا، پيرن بنا هلن ٿا، هٿن بنا هاج ڪن ٿا ۽ زبان کان سواءِ
 ڳالهائين ٿا. اهو آهي ڪرم ۾ اڪرم هو عقيب اسرار. ڪورو اُڪندو ڏوڄن ٿو مائڻو آهي:

اڪي ٻاجهه ويڪو وڻ ڪنا سٺا - پرا ٻاجهه ڇڪا وڻ هٿان ڪرڻا
 هيٺ ٻاجهه ٻوڙا هيرت مڙ ٿا - ٿانڪ ڪرم ٻڙا ٿڪي ٿو خصمي ملڻا.

اي بند، ٿرشنا ٿي من ڪي ٿو ڪاڻي ٿي، سر ٿرڪ سرانڊن ٻر ٿيائي ٿي، سنساري
 سنسڏن م ٿا سائي ٿي، دلر کان دُور وڌي ٿي ۽ ڪوڙين م پٽڪاڻي ٿي. اهي ٿرشنا وڙهي
 ٻڙهه، ڇوڙ نه پٽن ٻاڻي ٻوڙي ۽ ٻوڙين ٻار ٻهڙجي، حتي سڪ ڏام آهي، آندڙ ڏام آهي ۽ ٿم
 ڏام آهي. من ڪي مارڻ آهي ٿرشنا ڪي مارڻ. ٿرشنا مٿي نه من، ٿرشنا ٻنهي ۽ وشه واسائين
 ۽ سنساري ٻڌن لاءِ مري ڇڪو. من، ٻڌولف من هي، ٿرئين مڙندو. من شرڙو آهي ٿر-
 سڇڻ نه آهي. من حاله ڪرم ۽ همدن نه آهي. اها من هي خاص خوبي ۽ خاصيت آهي عدهن
 هو ٻُرون ٿانڊو وڻ ڪوڙهي. من ڪي لڪوڙسار نه ٻر ٻر ڇانور ۽ ٻر ٻاڻو آهي. ٻهڙيڏو ۽-
 ٻهڙو ڪرڻو آهي. ڪڏهن چٽ نه ڪڏهن چمات سان، ڪڏهن طعن ٿڪا نه ڪڏهن
 ٿاڪيد ٿيڻهه، ڪڏهن هالتي مٿا ٻار نه ڪڏهن ڇوڙ ٻاڙهه، ڪڏهن ٿاڙ نه ڪڏهن
 ٿڌاري، ڪڏهن زور ٿي نه ڪڏهن زاري، ٻر صفا ٻيلام وڙو نه ڇٽيس ۽ هر دم اڪه اوربان
 وڌيس ٿر نه ٿر آهستي آهستي من ڪيئن نه ٻهڙهي سطح ٿو ٿيڙائي، ملنٽا مٿا ٿي،
 ٿشالٽ ٿهڙي، ٿراڇاري مان آخاري ٿهڙي، اشپ واد مان شپ واد ٿهڙي، ٿڪڙسي ۽
 ٻڌوان سڪڙسي ٿهڙي، ٿوڪڪ موما ڇڏي ٿوڪڪ اُٿا ٿي، ٿهسوار ٿي ۽ ٿهڪام
 ٿهڙي. من وڻ هي وات واري نه آهي نه مالڪ هي مدد هي مهل آهي نه آهي. ٻرمانا
 هي بناهه هٿ ۽ آهر نٿر ڪندا، ٿورائي نعمت ڇاڻندي، ٿرڪه ڌرتي ۽ ٿورن ڌرتي
 ٿيڏا ٿيندي، انادي ٿرڪاش ٻڙو ۽ ٿيڙو هو جوڙ ڇمڪندي. ٿلڪري ٿي ڪري
 دلر ٿي ۽. من ٻهڙو هو ٻهڙي ٿي. دوسر ٻهڙو دل اندر اُٿي. ٿي ٿي نه ٿرل
 ٿهن. لعا اُٿي مڙوڙ ٻهڙن. هر اُٿي اُڇ اُڇسي، سڀان نه سڀڪوڻي مڙندو.

شانت مٺي ۽ آند مٺي آهي. زبان جي شانتِيءَ ۾ نه پر من جي مات ۾ ئي مالڪ جي هٻانما
 سڃاڻپي آهي ۽ مالڪ جي مهر ماڻهي آهي. خالي ۽ صفا من ئي کليل، سچيت ۽ روشن
 رهندو. سر بر ۽ سنسار جوڻ ڪريائون هاڻي ڀلي پنهنجو سلسلو جاري رکڻ، پر ڪرڻي ۽ جي
 ٿيڻ ۾ ڪنهن جي ٽرڪٽي پاي قائم رهي ۽ اندر اڻ ڀلي سنسڪارن ۽ واسنائن جو واپار ڪن، پر
 انهن جي مٿل هاڻي من کي لڳي ڪانه سگهندي ڇو ته من هاڻي اٽڪيل ۽ ڦاٽل نه آهي
 پر سچيت ۽ ستيتر آهي، شدي ۽ سرشت آهي ۽ ڪنول گل وانگر ٽرلپ آهي. جنهن من
 خود پنهنجي بدار ٿيڻ کي پاڙون ٻڌي، ڦٽو ڪري ڇڏيو، سو هاڻي ڪيئن وري وشي، واسنائن
 ۾ اٽڪيو؟ وري جن واسنائن جي هاڻي من کي ڪابه درڪار ڪانه آهي تن جو سردو،
 اندر اڻ ڀلي ڪيترو وقت ۽ ڪنهنجي لاءِ ڪمندڻ رهنديون؟ خبر بدار کان سواءِ وڪرو ٿيندو
 ڪٿان؟ من سنسار جي ڏنل، ٻڌل ۽ سڃاڻل سطح کان هٽي، پرمانا جي اُڀر ڏنل، اُڀر ٻڌل
 ۽ اٽڪيل ٻڌ ٿي پهچي چڪو آهي. انهيءَ ٻڌ ٿي جيءُ پاڻ کي پرمانا ۾ ۽ پرمانا ڪسي
 ساري پر ڪرڻي ۾ پائي ٿو. نه رهيو پيد نه نه رهي پيت. باقي رهي پيتا. من آزاد آهي
 نه پاڻ تي نه قابض آهي ۽ پنهنجو پاڻ پرمانا کي اُڀر ڪري، سرٺاڻي ۽ جو سهارو ٿوئي.

نهن ڪري اي بندا، من جي چمچيلا، وٻاڪلا، وهلور پٿو، حرڪت ۽ هلاچل به
 خوش نصيب آهي. اها چمچيلا جي وصف نه کيس جوڻ مان سچ ٿي نيت آڻي ٿي
 سگهي. حقيقت ۾ نه من جي چمچيلا جي مراد ٿي اها آهي نه سچ جي سطح تي اچان، اتي
 پنهان ۽ هور نه مٿان. اها آهي قلب جي ڪوڪ ۽ من جي موروئي مراد. من تحقيق جو
 طالب آهي. جڏهين ڏسي ۽ ڏيند، من کي ڪنهن به وشي جي واسنا ڏين ٿا، نه.
 من انهيءَ واسنا مان ٽرپ ڪونه ٿو ٿئي پر پيءُ واسنا جي طلب رکي ٿو. من جوڻ طلبون
 ڪيتريون به پورا ٿين پر هو ڏاڍي ڇو ٿو؟ گهڻي ۾ گهڻو گهرندو. درشتيه بدارت من
 جي ٻڪ ۽ اڄ لاهي ڪونه سگهندا. من جي ترشنا ۽ چمچيلا چاڙ رهندي ايندي جيستاءِ
 هن جو وهنوار انهن بدار ٿيڻ سان چاڙ رهندو. اهو وهنوار بند ٿيو نه آهي ته من شانت ۽
 اڀل ٿيو نه آهي. پوءِ ترشنا ٿون ۽ نمنا ٿون، ڪامنا ٿون ۽ ڪلهنا ٿون وري ڪر، نه ڪيندڻ.

سو اي بندا، من جي حرڪت ۽ هلاچل ڏسي حراس ۾ نه اچ. اها حرڪت ئي حيلو
 ۽ حل آهي. سڀ کي شانتِي ڪهي ۽ من کي سڀ کان وڌيڪ. پر ڪرڻي ۽ جي پر پڇ ۾
 پيري جو پڪي بطجي، من وشي واسنائن ۾ پيو ٿو پٽڪي. هڪ واسنا مان پٽي ۾ پيو ٿو امارا
 ماري ۽ آخرين آزاديءَ لاءِ ٽڙهي. اي بندا، ٽون ويڄاري من جي آزاديءَ جو امان ڪر نه
 پوءِ ڏس ته ساڳيوئي من شانت سرور ٿي، ڪيڏي نه جيون پاڻا ۾ ٿو نهن جي مدد ڪري
 ۽ جيون آتما جي، پر آتما سان گڏجاڻي ڪرائي. من جو طاق ڪول نه ٽوڪار ڪسي سرور
 ڏسين. باقي ميري ۽ ملين من معرفت موڪل ۽ مڪتي هور نه مڙهي. من مار نه مري

درشت ڌاري من ٻساري - مها دروست ناسي
 بدونت نانڪ پئي نول - برپي ملي اناسي .
 واڳ بلال، مهلا
 بدجوان، چنڊ (۳)

درشتيءَ جا ٽي جزا آهن: هڪ درشتا جو ڏسي، ٻي درشتي جا ڏسڻ جو سلسلو
 حاري رکي، ٽيون دروشه جو ڏسڻ. ماڳيءَ طرح سمجهڻ يا سڃاڻڻ کي به ٽي انگ
 آهن: هڪ ڳانا جو سڃاڻي، ٻيو ڪو جو سڃاڻڻ جو سلسلو حاري رکي ۽ ٽيون ڳيان بعتيل
 سمجهڻ يا سڃاڻپ جي رستو جا ٽس ڪڍي. من جي درشتي بداهڻ کان پوءِ دروشه جو
 رُوپ ٽي بدلهي ٿي ٿو. آڳي من درشتا بڻجي، ڪمب جي اکين سان، ڏٺي ۽ ڏيند
 جي دورانيءَ مان ۽ ٽن ڏٺن جي رنگن شستن سان، سڀ دروشه اٽلا ڏسندو هو. جي
 خود درشتي صاف ۽ سڌي نه آهي ته دروشه ڪيئن سمجها ۽ صاف نظر ايندا؟ هاڻي سمجها
 جي درشتيءَ، ڏٺي ۽ ڏيند ۽ ٽن ڏٺن جا وچان اڳيان ٻڌا، جي درشتن کي اٽل ۽
 هلدو رنگ ڏيندا هئا، سي سڀ هٽائي ڇڏيا آهن، جنهن ڪري درشتا سڀ دروشه
 صاف ۽ اصلي رُوپ ۾ ڏسي سگهي ٿو. پر وڏو اسرار نه هجي ٿو وڃي ته من پاڻ کي
 پاڻ ۾ ڏسي ڏسي، درشتا مان خود دروشه ٿي پيو آهي ۽ آيا ساڳئي رُوپ درشتا
 بڻجي پئي آهي. درشتا ۽ دروشه جي ٻيهارهه اٺن ساهي ٿي. انهيءَ سلسلي سان ٽي هيءَ
 چنڊ اندر جانب در حمال ۽ خارو ماڻهو، لطف جي لاف لڳندي ۽ انهد ڏئي ٻڌي.

نهن ڪري صاحب اها سکيا ڏيڻ لاءِ من ڪامنائن کان خالي ڪرڻ جو نه ڪامنائن مان
 ٽي به سڀ وڌار ٻڌا ٿيڻ ٿا. سڀني مننائن جي مستڪ ٿي نه ويا جو مٿڪ ڇڙهيل
 آهي. آهي ڪا اهڙي من جي ڪامنا يا سنگاپ هنون ۾ ”مان مان“، ”منهدو منهدو“
 يا ”مولڪي مولڪي“ نه سمايل هجي؟ انهن ڪامنائن ڪري ٿي، من جي ٻئي آهي آيا
 ڏانهن ۽ مهڙ آهي ٻوڪڙيءَ جي ٻڙيج ڏانهن ۽ سرپرگ سواندن ڏانهن. آهر وسرو ڇڏي،
 من ناسولس ۽ نقصانڪار وستن ۾ اٽڪو پيو آهي، جنهن ڪري اندر ۾ دک ۽ درد جي
 ديوار، هٿ هٿ ۽ آسانيءَ جي بباد ٿي، ڪڙي ٿي ٻئي آهي. انهيءَ ديوار جي ٽٽڻ
 کان سواءِ، ڳيان جو پرڪاش اچڻ ناشدني آهي. ڪامنائن جا بند ٻچن نه من جا مڙ پئي آهن،
 انسانا، ترنگ، ترالا، وسوا، وهم، ڀرم، پرائشي، ڀروهن ۽ ويچار ڌارا سڀ ناس ٿي
 وڃن. ڊپ ڊاءِ، آيا آندپشو، دک، سک، موه، لوب، لالچ، ڪروڌ و سرورود،
 ڏٺي، ٻڌي، ڪوڙ ڪمب، ٻڙائي ٻڙار، نفرت، ايرڪا ۽ آهڪار سڀ مڇي وڃن. من
 شتاب، ڏهاڙند، روشن ماڻ، شڪتي شال، نوموهي، نروڪهن، نرسسي ۽ اڻيڪ بڻجي پري.

اها آهي من جي ڳانا ڪلب، من جو مرن ۽ مري ڇيڻ. انهيءَ اوسٽا ۾ من ٻورن

آشد، ويچارن جي بااثر اندر ڪشمڪشا، پاڻ اُشائتي وڌيڪ وڌائيندي، ۽ جي شت ويچارن جي شڪتي زور نه کڻي ٻڪري نه به آشد ويچار اُتھڪرڻ ۾ ڇھجي ويندا ۽ تان ڪڏھين نه ڪڏھين ڪو موقعو وٺي وري پرگھت ٿيندا ۽ ڪي ڪمائي ڪت ڪندا. اڄ جي من جي رڇي پوڳ ۾ آهي ۽ سڀان اها رڇي ٿياڳ ٿي نه کڻي آهي، نه به اھڪار جي وري نه ساڳي رھندي. اڄ پوڳ ۾ نه مان پوڳي آهيان ۽ سڀان ٿياڳ ۾ نه مان ٿياڳي آهيان. من جي وري اھڪار مان نڪتي ڪانه، نه پوءِ ٿياڳ جو ڪو پوڳ جي اوڳا کان ڪيئن ٺھڻ ٿيو؟ پاڻ وڌيڪ بدتر ٿيو ۽ نه اوڳا پڇتاءَ جي اوت وٺي نه کڻي پر ڪو اھڪار جي اوت سولو ڪونه ڇڏيندو آهي. قلب مان ڪيئي ڪڍڻ ٻڌا، من جي مٿل ڪيئن ڌوڀي؟ لاهي ۽ ڪيئي نه ڪن ڪيو آهي ۽ ڪوڙو ڪچ ڪڍو ڪيو آهي!

تنهن ڪري شت ويچار من ۾ ٿڌھين سولو سمائبا ۽ وڌندا ويجهندا ڇڏھين من ٺھڻ ڪم ڪڍي آشد ويچارن کان صفا خالي ٿيندو. من جو ٿاڻن خالي ٿيڻ ۽ من جي دشا بدلجڻ. اُڏڏو، سپاويڪ ۽ ترڪ ٿي شت ويچار خالي ٿيل جاءِ ۾ ڇانڊجي ويندا. پوءِ ڪنھن به خاص اپاءَ يا حيلي جي ضرورت نه رھندي. گيان آڌڪ رٿن پوءِ پاڻھي پرگھت ٿيندا. لاهو آهي رُوخاني راند جو رمل. صاحبن سچ فرمائيو آهي:

- (۱) جبُ ٻڌ ھوئي لب ٻل ڪٿسا - آبُ ٻڌ ٻل نه ڪٿائي
 ڪھ ڪمير ٻڌ ھر لڙي ميري - ٻڌ بدلي سڌ پاڻي .
 (۲) سچ تان پير جاڻيئي - جان وڌي سچا ھوءَ
 ڪوڙ ڪي مل اُٿري - ٿن ڪري ھچا ڌوءَ .
 واڳ ڪوڙي، ڪمير صاحب، شبد (۷۲)
 واڳ آسا، محلا بهلا، وار (۱۰)

من خالي ٿئي نه ٻڌي پاڻمرادو ٿيرو ڪاٺيندي. ڪم ٻڌو ٻڌو ٻڌو، سم ٻڌو ٻڌو من جي سامهون ايندو. ڏٺي ۽ ڏيڍ ڏور ٿي ويندا. من جا رنگ ۽ لڙا، جي ٿن گڻن جي رنگ ۾ رڱبا هئا، سي هاڻي صاف اُڌو ڪي رنگ ۾ ظاهر ٿين ٿا. من جي ويچار ڌارا جو سلسلو صفا بدلجي ويو آهي. من جي اڳين چرٻو، چاوس، چاولاڻي، چاهندا، چنڌا، چوراڪورا، حرفت ۽ حرڪت بند ٿي، من ۾ خُود نئين هلايل پيدا ٿي آهي. سم جي سھاري سان گيان جو پرڪاش ٿيو آهي. من هاڻي ڌڪ ۽ سک جو پوڳا نه آهي. پر ساڪيات درشتا آهي. جهو آتما جي چٽ شڪتي، آلمڪ شڪتي ۽ وشر شڪتي ٻڌل ٿي آهي. پرماڻا جي اُٿلتي ٿي آهي. انهيءَ دشا نسبت ڪورؤ آرڇن ڌو فرمائين ٿا:

سُوت ۽ مَٽِلُ مِٽائِڻ.

من مارڻ ۽ جيوت مرون.

اسين ٻڌهي آيا آهون ته آتما ۽ ديهيءَ ۾ ڪهڙو پيد آهي، من ڏئي ۽ ڏيندڙ ٿارن
 ٿن مٿن جي ڪيترن ڪيترن پيرن ٿو پٽڪي، بشارت ڪيئن ٻڌائڻي سگهي ٿو، ڪرم
 جو ٺاڻو ڪيئن ڪم ڪري رهيو آهي ۽ ٻڌائڻ ۽ ڪرم ڪيئن مڙهي سگهن ٿا. هن کان
 پوءِ اهو سولو سمجهي سگهون ته من جي مستي ڪيئن مٽائي. انهيءَ بهاري ۾ جيڪي
 سري ڪرڻ ڪرڻ صاحب ۾ حقون سولر آيل آهن، تن مان چوندڙن ڇن مٽي ڏال آهن، جن
 جو ٺاهو هئو آهي ته وڪاڻن کان وٺي وڃ، ڏيئي دُور ڪر، اهو مٽائي سڀني جي سامهون
 جي حاڪم ٿي، سڀ دنيا يڪ، اهوڙو جو اهوڙو، پڪوان جو پاڻو سڀ ڪري ٻڌو،
 ستن جو سنگ ڪر، سڱوروءَ جو شند گرهڻ ڪر، وارن ٺار جو وهندو ڪر ۽ سائين جي
 شرن وٽ، ته دُورس دُور ٿي، ڪسنگ ٿئي. سمع ملي، ڊڪ، ڙوڳ ۽ اُشائي لورن
 ٿي، ڪامنائن جو ڪوت ڪري ۽ پاڻ ٻاهر ۾ چپ ۾ واسو ٿي. هتي ٿي ڄاڻب جي
 جاءِ آهي.

وڌيڪَ من لاءِ هيءَ سکيادانڪ صلاح ڏيئي وئي آهي ته من ۾ من سان لاڙ، من کي
 من ۾ ماري مات ڪراءِ ۽ پنهنجو پاڻ سڃاڻ. جي اٿس جهڙي موندڻي ته ههيشه جيئندي،
 پرماتما کي پاڻ ۾ ۽ پاڻ ٻي ڪريءَ ۾ پير پسندي، آخر اُمر ٿي، آوازون جي چڪر کان آزاد
 ٿيندين ۽ ٻوڙ جي ٻڌ ٿي ٻوڙي، پرماتما سان ملي هڪ ٿي ويندين. اهو آهي چوٿون ٻڌ
 يا ٽوڙا اُڻسڻ جنهن جو ڪافي ذڪر اڳ ٿي ڏال آهي. اها من جي مات آهي سڻ سڃاڻي.
 صاحب فرمائين ٿا:

(۱) جو جن اُوچو. مني سڻ - سي سؤري پسرڏانا
 هر سڀي سڏا ريل رهي - حابي آڻ پڇانا.

(۲) جيوت مري مري ٿن جيوت - اُکي سڻ سانبا
 انهن ماهه ٽراجن رهين - اهو نه پوڄل پاتا.

صاحب صاف سمجهائو آهي ته جو آتما، من ڪري ٻاند ٿي آهي ۽ من جي معرفت
 ٿي آزاد ٿي سگهندي. پر من کي ڪيئن مارجي ۽ مري ڪيئن هيجي؟ من جو گذار
 اڳيئي اشد وڃارن سان ٻيو ٻيو آهي تن سان شد وڃار به ملي اشد ٿي پوئسدا شد ۽

راڳ رامڪلي، محلا
ٻهلا، سڌ گوشت (۲۴)

(۱۸) جيوت مري ان سڀ ڪچ سوڙهيءَ - اُنتر جاڻي سڙب دنيا
نانڪ تائين ماري وڌائي - آپ پڇاڻي سڙب جيءَ.

راڳ مارو، ڪير
صاحب، شبد (۶)

(۱۹) جيوت مره مره ڦن جيوهه - پُٽپ جدم نه هوئي

راڳ پيرغ، محلا ٻهلا
شبد (۷)

ڪهر ڪير جو نام سماني - سسٽن رهيا او سوني.
(۲۰) اڪل نرنجن سڏ من مانيا - مهي تي من مونا
اُنتر ٻاهر اڪو جانيا - نانڪ اوڙ نه دوتا.

راڳ پيرغ، محلا ٻهلا
شبد (۱۸)

(۲۱) گور ڪي شبد مريه ڦر جيوهه - ٽن ڪم مڪت دُٿار
اُنتر سانت سندا سک هرويءَ - هر راکسيا ارڏار.

راڳ ملار، محلا ٻهلا
اشهدي (۳)

(۲۲) گور پوسادي جيوت مريءَ - مري جيويءَ شبد ڪماء
مڪت دُٿارا سوني پائي - جي وچه آپ گواء.

سارڪ، ڪير صاحب
(۵)

(۲۳) ڪير اُنسا ايڪ آڏ - جو جيوت مريءَ هوءَ
نريءَ هونڪي ڳن رويءَ - جپ پيڪه لب سراء.

(۹)

(۲۴) ڪير سوني مارئيءَ - جهه مونيءَ سک هوءَ

(۲۹)

پلو پلو سڀڪو ڪهي - ٿرو نه مانئي ڪراء.

(۲۵) ڪير مرثا مرثا جڳ مونا - مري نه جانيا ڪراء

اُنسي موني جو مريءَ - بهڙ نه مرثا هوء.

سارڪ، محلا ٻهلا (۱)

(۲۶) ٻاڳه مريءَ من مارئيءَ - جس سنگور ديکيا هوء

آپ پڇاڻي هر مليءَ - بهڙ نه مرثا هوء.

- (۸) مٺي مٽاءَ حيٺ مري - گورو پوري اپديش
مړنسا جيتي هس مليج - رټه سؤر لږ ويس.
- (۹) مړنو مرن - كهڅي سب كړئي
سټي مري - امر هوء - وني.
- (۱۰) حيٺ مري مري مري مري - آسي سن سمانيا
اٽهن ماه نرنهن رحمتي - پټ نه پوخل پانيا.
- (۱۱) آپ لچار مار م ديكيا - امر سا ميس نه اؤر كړئي
هه لؤن رانه توهي رحمتا - دك سكه دپوه كره سړي.
- (۱۲) هر امرت رس پانيا مٽا حيوانا - تو رځ مري نه هرني
هر هر نام امر بد پانيا - هس نام سماوي سړي.
- (۱۳) هر حيون مري حانج - سس پنج سكل سكه مانج
كسري سر دن پانيا - هس پيمت آپ مٽانيا.
- (۱۴) آب پهر برپ اپنا دپايتي - گور برسان پو تويي
آپ نياك هرني سس پټا - حيوليا لږ مريي.
- (۱۵) گور سندو موهن بساء كړي - هر پور ناڅي مٽ ماريا
ميري هرني سڌ بد پسر گي - من آسا چنس وساريا.
- (۱۶) وس آله وي حن اس من كه - من پاسي هه لږ پوڏا
دك رڼا وي دپايتيا - نسف آسا اس كريدپا.
- (۱۷) پيچ وځل مارك وځوا - اس نرانا تويي
گور برسان پو پيچ - حيوليا لږ مريي.
- راځه گوري، مٽا
پنځوان، پاون اكري،
پوري (۳۱)
- راځه گوري، كسر
صاحب، شد (۲۰)
- (۴۶)
- راځه آسا، مٽا پټا،
شد (۲۲)
- راځه آسا، مٽا چوڼان،
چنس (۴)
- راځه سورن، كسر
صاحب، شد (۶)
- راځه سوهي، مٽا
پنځوان، شد (۵۸)
- راځه سوهي، مٽا
چوڼان، چنس (۴)
- (۲)
- راځه رامكلي، مٽا
پټا، دڼي اوانكار،
پوري (۴۱)

۱. اعدكار. ۲. بهادرې. ۳. بيان. ۴. پرماتما. ۵. گرهسس، مانيا. ۶. اليپ. ۷. سندار ساگر.
۸. اندر مٽالي پاني لږ. ۹. پيچ، آلي. ۱۰. خاك، مٽي. ۱۱. دليوي عقل. ۱۲. چناتون.
۱۳. هي پاني. ۱۴. ماس آماري خانور. ۱۵. پټكي ترو. ۱۶. واس، زندكي. ۱۷. گذري
وټي. ۱۸. دكير، كس.

(۱۰) من مارڻ ۽ جيوت مرڻ.

(۱) جو جن لوجهه مني سته - سي سوري پرانا
هر ستي سدا مل رهي - جي آڻ پچانا
گيانا کا راهه مهت هي - من ماه سما
هر جي کا محل پاتيا - سچ لاء ديانا
جن گور پرادي من جيتيا - جگ تنه جيتانا.

[راجه مارو، محلا تيجا، وار (۸)]

(۲) من مه منونا جي مري - نان پر راوي نار

اکت تاگي رل ملي - گل مولين کا هار.

(۳) گورمه اپنا من ماريا - شبد کسوي لاء

من هي نال جهگزا من هي نال ست - من هي منجه سماء.

(۴) گور کاشد کورولا لوجهي - آپ ماري نان تر پرتا سوجهي

تر اوه مري نه مرڻا هروي - سهجي سچ سماوتيا.

(۵) مر مر جيوي نان کچ پائي - گور پرادي هر من وسائي

سدا مکت هر من وسائي - سهجي سهج سماوتيا.

(۶) اڪي باجه ويکلا وڻ کنا سندا - پترا باجه چلنا وڻ هتان کڻا

جهي باجه بولنا جيوت مرڻا -

نانک حڪم پچا کي آخمي ملتا.

(۷) سي يکت هر پاوندي - جو گورمه پاء چن

آپ چوڻ شيوا کرن - جيوت مئي زهن.

سري راجه، مه
پهلا، اشدي (۴)

سري راجه، مه
چوڻا، وار (۱۲)
سلوک محلا تيجا

راجه مانجه، مه
تيجا، اشدي (۴)

۲۲)

راجه مانجه، مه
پهلا، وار (۷)، سلوک
محلا دوجا

راجه گوري، محلا تيجا،
اشدي (۲)

۱. لڙي ٿو. ۲. من. ۳. سورمو، بهادر. ۴. اتر. ۵. برما. ۶. پهن جو پاڻ کي. ۷. خاصيت.
۸. ڪر با. ۹. فطرح پاڻ. ۱۰. ماڻي. ۱۱. جگيا سواستري. ۱۲. ڏاڳو. ۱۳. ٿيئي لوڪ. ۱۴. پچاڻي.
۱۵. ڪيان، سچو سرور. ۱۶. بنا، ڪان سواء. ۱۷. ڏس. ۱۸. ڪرم ڪرڻ. ۱۹. جب.
۲۰. ڏورو، معرفت. ۲۱. سکيا. ۲۲. آهر پاڙو.

- (۲۷) سڌڙي ڏن ٿو ميللا هروڙي - گوروم وڃه ڏرمم گروڙي
راڪر سڌ ٿي وٺيئا مائڙي - اٺي گڻ ٻاري جهڙو.
- (۲۸) سند گربا ٿي هردي واسي - دڙجا پاڙ مٿاڻا
ٻگم ڏنبا ٿي اُڻڻ پرکاسي - ڏرمم دڙم ٿاڻا.
- (۲۹) ڪالها گڏ هڙمي مڻ لائي - جي سڌ ڌوڙ ٿان مٿن نه هائي
شم ڌوڙي ٿان هڙي هروڙي - رڙو مٿي مڙل نه هڙي هي.
- (۳۰) اُهاڻ ٻڌملا ٿي ڪنڊر - گڏي هڙ ڪي پاس
اٿي ڏرمم اُستري - لڙن ڪي نه ٿرهم روداس.
- (۳۱) سو ٻڙپ ڪنڊر سڙيل مانهر - اڙه سم سڌو ٿي ٻائي
سڀ مهر رورها ٻڙپ اڪي - ٻيڪ ٻيڪ ٺاڪ ٻگائي.
- (۳۲) جو جو ڪڙي ٿي هر ڪيرن - ٺاڪي ڏرمم ٺاس
سڱل مڙوٺ ٻاري ٺاڪ - اڙون هروڙي آس.
- (۳۳) اٿم ڪ جهن رڙي ميري ٻڙيتر - ڪر ڪر ٻا ڪورڙو ملاوگر
سڱور ٻيٺ مڙا سڱ ٻاڻيا - مَس ملن ٻگساوگر.
- (۳۴) ٻڄ ٽڪر ڌاوم راکي - چڙڪا من ايمان
ڏشت ٻڪاري ڏرمم ٻائي - اٿا ٻڙم ڪيان.
- (۴۵) ڪڙوم ڪڙي ٺرمي - گور ڪي شيد سڙا
اونا مٿن ٻڙي نه لڳي - هر چن سڱور ٻاء.
- راڳ مارو، محلا ٻه
اشتهدی (۳)
- راڳ مارو، محلا
ٻنجران، اشتهدی (۵)
- راڳ مارو، محلا ٻه
سرلهر (۱۰)
- راڳ ڪيدارا، ٻگم
روداس، شمد (۱)
- راڳ ڪاڙوا، محلا
ٻنجران، شمد (۸)
- (۱۲)
- راڳ ڪاڙوا، محلا
چوٿان، اشتهدی (۷)
- راڳ ٻڙائي، محلا
ٻهلا، شمد (۷)
- سلوڪ، محلا ٻه
(۴۵)

۱. سکرمن هي سڌڙو ڪري. ۲. ٻگساو استري. ۳. ٻڙملا. ۴. آند. ۵. ختم ٿي ٿو.
۶. اڙوٺو. ۷. شڪاري. ۸. عالي. ۹. ٿري ٻار ٻيا. ۱۰. ٿري ٿو. ۱۱. اڙائون، ڪاٺائون.
۱۲. ڪوٺي. ۱۳. چور، وڪار. ۱۴. سڌو ٻوٺو. ۱۵. ٿرمارو. ۱۶. آکيا، سڱيا.

راڳ سورٺ، مڌ
پهلا، اشتهدي (۵)

راڳ سورٺ، مڌ
پنجوان، اشتهدي

راڳ سورٺ، ڪيڀي
صاحب، شبد (۵)

راڳ جيسنتري، مڌ
چوٿان، شبد (۳)

راڳ سوهي، مڌ
پهلا، شبد (۶)

راڳ سوهي، مڌ
چوٿان، چنٽ (۳)

راڳ بلاول، مڌ
چوٿان، شبد (۵)

راڳ بلاول، مڌ
پنجوان، چنٽ (۳)

۴(۱)

راڳ راءِ ڪلي، مڌ
نجا، وار (۸)

- (۱۷) جل مل ڪائيا ماڃيئي پائي - پي مٿا ٿن هوءَ
ڪيان مها رس نائيئي پائي - من ٿن نرمل هوءَ.
- (۱۸) پياري ان ٻڌ ملڻ نه جاني - هي ڪيئي ڪرم اٺيڪا
هار ٻڌو سوامي ڪي دٿاري - ديجي ٻڌ پيڪا.
- (۱۹) چيري ئي سميت ڪهان تي پائي - جاني ڀرم ڪي ليڪ مٿاڻي
سرس ڪيڀريءَ جانيا - ميرو گورو پراساد من مانيا.
- (۲۰) هم ٻارڪ ڪچو نه جانها ڪت مٿ نيري - مورو ڪڏ لاپانا
هر ڪرپا ڌار ديجي مت اٿم - ڪر ليجي مڏ سڀيانا.
- (۲۱) گورو دٿاري هوءَ - سوجهي پائي
ايت دٿاري ڌوءَ - هچا هونسي.
- (۲۲) نرمل جل نائي مٿل گوائي - پئي پورو سري-را
درمت مٿل گئي ڀرم پاگا - هو مي پئي پيڙا.
- (۲۳) مٿ ٿيڙي وس سوامي - هم چنٽ ٿون پوک چنٽي
جن نازڪ ڪي پوپ ڪرئي سوامي - جڏ پاري ٿي ٻلتي.
- (۲۴) درشت ڌاري من پياري - مها درمت ناسي
بنوت نازڪ پئي نرمل - پوپ ملي اٿاسي.
- (۲۵) چوڏ سڀانپ چاٿري - درمت ٻڌ نياگرو رام
نازڪ پئي سر ٿاڻي رام راءِ - ٿر هوءَ سوهاڻو رام.
- (۲۶) جڏ پستتر ڏانڌ شڌ هوءَ - ٿي هرڪا پو درمت مٿل گواء
نازڪ تي جن سر هڻي - جي رسي عر رنگ لاء.

۱. سرپر. ۲. ڌونيو. ۳. اشان ڪيو. ۴. ڪيڻ. ۵. پرمالما. ۶. وويڪي. ۷. اي سڪي.
۸. رام نام جو رس. ۹. ڪرپا. ۱۰. چوبٽ. ۱۱. پوتر. ۱۲. ناس ٿي وئي. ۱۳. ساز.
۱۴. وچاڻيدڙ. ۱۵. ڳالاعيون ٿا. ۱۶. ويٽي ڪن ٿا. ۱۷. چترائي. ۱۸. ڪسانم. ۱۹. اگني،
باهر. ۲۰. ڌانور. ۲۱. انسان.

- (۷) جب بُدھری لب اِل کسا - آب بُد اِل نہ کتائی
 کہ کسر بُدھری مری - بُد بدلی سید پائی .
- (۸) سکی سہری سنگ کی - سمع دوراؤء
 شہر سازو پاؤ کو - تہ اِل ہر پاؤء .
- (۹) سج لال پُر حاشی - حاشی رنج سیا ہر
 کڑ کی مل آری - تہ کری عجا ذوہ .
- (۱۰) ناکاشی میا اُڑی - ناکاشی میا حاشی
 سنگور ملیح میا اُڑی - لال لہ سورہی ہا .
- (۱۱) ڈاؤنڈ ڈاؤنڈ سپ حکہ ڈاؤنڈ - آب آلی ہر ڈاؤنڈ
 ڈومہ میا بُد ہر گاسی - حش نانک کورمہ تری .
- (۱۲) آری صاحب چہ - لیریا پگنا لُنا
 مں کی کتئی مہل - ساز سنگ وُلنا .
- (۱۳) بگ دُڑ بانچہ سدا چہ - سام رس بھرائی
 پورہ رنگ رائی شہ مائی - مہا درمہ نانگی .
- (۱۴) گور ساکی اُتر حاشی - لال چیل میا لہائی
 گور ساکی کا اُدیارا - لال متا سگل اندہارا .
- (۱۵) گورمیکہ پوٹاں پٹا سانب آئی - درمہ بُد سورہی
 آتہ پورہ چہ سک پائا - سب سنگت ترک تہاری .
- (۱۶) حب ہی سں ساز کی آتہ - درمہ سگل ناسی
 لب نانک چیتہ چنٹا مں - کائی حرم کی قاسی .

۱. سنساری عقل . ۲. رُحابی طاقت . ۳. رُحابی سمجھ . ۴. ملی نر ۵. برمانیا . ۶. گرہن
 گرو . ۷. پورہ . ۸. خسرانہ . ۹. صفا . ۱۰. اُتہ لہی نسی . ۱۱. پتکی . ۱۲. گذارن ساس .
 ۱۳. چوں . ۱۴. چاہیاں لہی . ۱۵. کسان . ۱۶. مگن . ۱۷. سب . ۱۸. روشنائی . ۱۹. کورہ
 معرفت . ۲۰. سچائی . ۲۱. ڈاؤنڈ .

(۹) سَمَت ۽ مٿلِ مٿائِ.

(۱) دُٿيَٽا دُرمَت دُورِ ڪر - ڪور شيوا ڪر نيمَ
 رام دن من تن بَسِي - تڃ ڪام ڪروڌ لوپ ميسَ
 مَروٽ مٿي جيون ملي - تَسَه سَگل ڪَلِش
 آپَ تَجَه ڪوٺند ڇَه - پاڙ پَگت پَرويش
 لاپَ علي نونا هَري - هَر درگه هَرويت
 رام نام دن سَڪوري - ساچ شاهه پَگُونِيت
 اولت بَغت هَر ڇَه - سادو سنگ پَريٽ
 نانڪ دُرمَت چَٽ ڪَئي - پار پَرمَ پسي چَٽ.

[راڳ، ڪوڙي، مڪلا پنجوان، ٿٽي (۷)]

(۲) دڪ سڪ پياري ٿڌ ڏيائي - ايه سمَت ڪورو ٿي ٻائي
 نانڪ ڪي ڏر ٿون هِي ٺاڪر - هر رنگ پار پريان جيئ.

(۳) سا ٻڌ ڏيچي جت وسر ٺاهي - سامت ڏيچي جت ٿڌ ڏيائي
 ساس ساس ٿيري گن گوان - اولت نانڪ ڪور چرڻا جيئ.

(۴) هُوَ هِي ممتا دُرمَت دڪ ناس - جب هردي رام نام ڪٿا لاس
 ڪور ڪٿ ٻڌ پُڙ ڪي پَپ جاس - جب هردي رويا چرڻا نواس.

(۵) پَپ ڪي سهرن - من ڪي مَلِ جاء
 آهرت نام - رو ماهر سماء.

(۶) امن مدونا سَن سَمانا - ڊڊا دُرمَت پيائي
 ڪه ڪير اَنِيو لَڪَ ڏيکيا - رام نام لولاڻي.

راڳ مانجهه، مڪلا
 پنجوان، شبد (۹)

(۱۲)

راڳ ڪوڙي، مڪلا
 ليڄا، اشهددي (۷) ۷

راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پنجوان، سڪمئي
 صاحب، اشهددي
 (۴)

راڳ ڪوڙي، ڪير
 صاحب، شبد (۴۶)

۱. دُٿيَٽا پَڙ، پيائي. ۲. پرمالما. ۳. چڙڏي ڏي، ناس ڪر. ۴. سيميئي. ۵. ڏڪ سُرور.
۶. آهر پاڙ. ۷. پريز. ۸. چوڌاري ورتاڻو. ۹. فائدو. ۱۰. نقصان. ۱۱. ڪنڊ ڪريو. ۱۲. آسرو.
۱۳. سمجهه. ۱۴. ڪورو ۽ معرفت. ۱۵. ظاهر ٿي. ۱۶. دنيا کان الڌو. ۱۷. پرمالما جو ساڪباف روشن.

جي براهڻ ڪٿي ڪا ناڪاميابي يا بدادستي نه ڏيکاري نه رڳو هي رضا ئي وافي رهه. خُش ۽ خُشڪان، روڳائي ۽ مايوسي، بي آرامي ۽ بدگماڻي، ڪو مصيبت مٽائي سگهندڙون؟ ڏک به ڏاتار جي ڏانت آهن. پر رڳو عمر جون پريڪشائون آهن. مصيبتن کي منهن ڏي، سڪ ۽ صدق سان، ستروش ۽ شڪر سان، ذبح ۽ دليريءَ سان. گذرڻي هر پراشپت ڪر ۽ آئندي لاءِ پڙتاءُ ڪر. سُرورن مان سبق سک، گهٽ نمڪ رک، ويچارنا جي واڳ جهل، من کي هرڙ نه ڪامادڪ ڪر هڙهي وڃن، دهنڊ دُور ئي وڃن، اُسي کڻا ٽاهر ڇڏي وڃن، خوشگالي، اڃا شڪتي ۽ شڪستگالي برقرار نٿي، گرم نندڪار نين، سوارف سميت هي وڃي، اُمدون، ارواح ۽ آسرا اڏامي وڃن، گرم اڪرم هڪ ئي وڃن، ٻار پلٽو کائي ڇوڙف نارا ڪري وهي ۽ ووسائي، سائينءَ جي شرڻ واهي، پرمالما جي پناه ملي، گرم ڪتھن، براهڻ پوري نٿي. ڏک هر داستان مٽهي ۽ حوٽس هر حالتو نٿي. اهو آهي پرمالما جي پلين جو لاج هي ڀڄ ۾ ڀڄن ٿيون ڇو نه ٻهر ۽ ٻاءُ جهڙن به ٻاهڻ ئي رهن ٿيون.



سان ڊيس ۽ ابرڪا چور ٿو ڪرين ۽ پرمانا جي نياءَ ۽ مهر مان چور ٿو ويڪڙن ڪڍي وڌو.
 گهائي ٿين؟ پنهنجي سوانحيتا سمجهي. پاڻ ساڃاڻ ۽ ستوارا پر ٿي رڳو ٻي رحمت جو
 رهڙ رکيل آهي.

جيون پاڻا جو مارگ صاف ۽ سڌو آهي ۽ سهڻي لاءِ کليل آهي. اتي ڪا پاسخاڙي
 پاس يا پرمت ڪونه آهي. ”ههتي مڙدا مددي مڏا.“ پنهون چي همت ڏيکار، پنهون
 آمدگ ۽ لاڄا شڪتي، اٽساهه، ايمانداري ۽ اورچائيءَ سان استعمال ڪر، مالڪ جي مهر
 جي پهرين نشانين جي پوري قدورشاسي ۽ اجازي ڪر، نه ڏس نه پوءِ ڪيئن نه مالڪ
 جي مهر جو مينهن ۽ اهرت ڌارا جو جهر نر ٿو ٿي وڌو ڪري ۽ لاهي ۽ وهڪر ٻر تهن جو
 ڪرم ۽ پراڻو ٻڌي وڃي ٿو ڇڏي. اها آهي جيون مڪتيءَ جي ڌارا جڏهن جو اکر
 اظهار نه پر رڳو اٺڻ ٿي ٿو سگهي. جي سودي جو سامان ساڻ آهي ۽ سودي ڪرڻا جي
 ساڃاهه ۽ صدمت آهي نه پوءِ پنهو پارهون ٻڪ ٿيندا.

جڏهن پراڻو جي اڇاڻن ۽ اشارن جو احساس ڪيو آهي ۽ پنهنجي اندر سان آڻيندي
 جي پراڻو سنواري آهي، انهيءَ جو لوڪ پراڻو سهيلو ٿي ٿو. هو اڇين ۽ پراڻو جو اٽو
 سم ڪري، شائيتيءَ سان پوڙي ٿو ۽ ايندڙ پراڻو جي نمي ٿي ٿو، پوڙو ٻار ڪري ٿو.
 مالڪ جي مهر وسي نه ڪرم ۽ جڙ ٿيڻ پئي سرن درياهه ٿي وڃن. سو نه ڪرم جي قانون
 ۾ ڪا ڪا آهي ۽ نه ايشور جي انصاف ۾ اوڻائي آهي. ڪا آهي پنهنجن ڪرم ۾.
 جي ڪرم آهن ڪڇا ۽ ڪڏا نه ڏک ۽ ڇمڻ مڙا جو چڪر چاڙو رهندو. پر جي ڪرم آهن
 سڃا ۽ سرشت نه اٿس آندو پراڻو ٿيندو ۽ آخر مڪتيءَ جي مراد پوري ٿيندي. اڏائي
 وٽ پهچي، پڏن جا پورا ٿي ڪري، پاڻ هڪو ڪري، ڪرم جي وات ولي ڏس نه
 اڳتي ڪيئن نه سفر سهجڻ ۽ سڻائو ٿي ٿو پئي.

اي ٻڌا، اها آهي ڪرم جي قانون ۽ ايشور جي انصاف جي سڃي ۽ صحيح
 سمجهائي. باقاعدي يا بي قاعدي هئا، آس ۽ اڏيتا ۾ اڇاڻ يا سڃي ٿا ۽ سوانحيتا ۾
 آسڻا، هاڻي همت وس پنهنجي آهي. جا وڻي سا وات وٽ. وات وٽ جي آزادي انهي
 پر وات جي واڳ ورائي ڪونه سگهندا. جهڙي وات جهڙي لات. پوءِ حضور ڪڏهين
 ڪرم مان ۽ نه قسم مان. ڪرم آهن پڏن. جهڙي نه جڏ ڪونه پڏن پر جهر جهر جو
 ساڻي بڻجن. جيئن هئا ماعول جي اٿر هيٺ اچي ٿي ٿي آيا جيون جي اٿر هيٺ
 اچي ٿي. جيون جا ڪرم، سڌا ڪارڻ جي ضرورت وٺي، آيا ڪي جدا جدا
 جڙ ٿين ۾ پڻ ڪاڻن ٿا. ٿون نه ڪيل ڪرم جي پراڻو پاڻ سان کڻي آيو آهن. جي اٿر
 ڪرم جو ليکو ڪٽڻو آهي ۽ نه وڌائو آهي نه قدم قدم تي پاڻ سڃاڻ. اٿر جي اٿر سان
 وڌو ڪو ڪاس ڪر نه آيا جو پراڻو ٺڪري، راءِ روشن ٿي ۽ جيون سڻ ٿي.

ڪڪرم پراڻو ٻڌڻ ٿا ۽ ڪڪرم پراڻو سنڌو ٿا پر آواڻون جو چڪر نه پوء به ڇاڙو رهي ٿو ۽ جيون پاڻا جي آخري منزل نه آيا پر ٿي پئجي ٿي وڃي. لاهي ۽ لاء لاهو تمام ضروري آهي ته خود ڪرم جو سلسلو ختم ٿئي.

تو ڪن ڪها ڇڪت ڪورا - ڇڪت ڪرم نه ناسي واپس بلاول، ڇڪت سڏي سرن ڪت جائيجي - ڇڪت ڇڪت ڪراسي. سڌو، شبد (۱)

سڌو صاحب پرماتما کي لاڳاري ٿو چئي ته هي ڇڪت جا مالڪ جيڪڏهن ڪرم لاس ٿي نه سگهندا ۽ ڪرم روپي گذري ٿي مون کي ڇڪائي ڇڏيندو ته پوءِ تهن جو ڪٿ ڪهڙو ليکبو ۽ پوءِ شين جي شون ڇا لاءِ وٺان؟ لاءِ آهي ستن جي بدوي جو پرماتما سان سينو سهائي سوال جوابي ڪن ٿا! پر سڌي ڇڪت جي سوال پر ٿي جواب ڇڙيل آهي ۽ اهو جواب آهي اميد پريو ۽ خاطر خواهه ته ڪرم جو سلسلو يا آواڻون جو چڪر ناس ٿي سگهي ٿو تهن جي لاءِ شڪتي ۽ مالڪ جي مهر سان.

پرشارت جا جزا آهن پراشيت، پڇتاءُ، پيار ۽ پراڻا. پراشيت آهي پراڻو ڪي ست ڪري ڇڏڻ، نه رائج سان پر خوشيءَ سان. لاهو آهي شد شڪر. آخر نه پراڻو تهن جي ٿي ڪيل ڪرم جو نتيجو آهي. ڇاڪاڻ ته لاهو نتيجو ڌرم ۽ نياءَ جي نارازي ۽ پر ٿريل آهي تهن ڪري مستڪ جو ليڪ ۽ پڳوان جو پاڻو آهي. پاڻي اڳيان سر جهڪايو ۽ وردان ڪري ڇڏو. اي بندا، تون تهن جي جيون لاهي ۽ اديش تي آڻ نه ڏس ته دک ۽ آساني جو اثر جي مڃي نه ٿو ته گهڻي ڪيڏو نه ٿو. اهڙيءَ طرح جيڪڏهن پراڻو ڌنڪ ڪڍي ڇڏين ته ڇڪت تهن جي لاءِ پراڻو ٿي مڃي نه ته گهٽ پر گهٽ بدلي، سهائيدڙ ٿي وڃي. پشچات پڻ من کي ماندو ٿو ڪري ۽ سر پر سياست ٿو وڃي. لاهي پراڻو جي سزا آهي، جنهن ڪاٽي پڇاڻا، پڇتاءُ پر گهٽ ٿئي ٿو.

پڇتاءُ اهو نه چيو جو ڪيل ڪرم تي پڇتاءُ ڪري، معافي وٺي ۽ وري ساڳيو ڌور ڇاڙو رکجي. پڇتاءُ آهي پراڻو مان سبق پرائي، سچائي، ايمانداري ۽ اورچائيءَ سان آدم ڪري، پنهنجو آئيندو سڌارو. اي بندا، جي تو آڙو ڏن ۽ تجربن مان نه پراڻو نه پوءِ تو پر ۽ پسونءَ پر ڪهڙو فرق؟ پراشيت ۽ پڇتاءَ جي پوئجي آهي تهن جي سچي سچي تهن کي نه سچائيءَ ۽ سچيتائيءَ سان سهڙ نه ڪاٽيا پئجي، جيون بدلي ۽ اثر ڌارا مان پيار جي نهڙ ڇڙي.

جو مدش پورن پراشيت ۽ سچو پڇتاءُ ڪري ٿو تهن جو من، پور ٿا ۽ پر پر سان پر ٿي، وشال ۽ وشيش بطجي ٿو. هو ايڪتا مان ايڪتا ۽ ايڪتا ڏسي ٿو. هو

سڌڪلپ، خصلتُون ۽ عادتون بدلائون ته ان پٽاندڙ ٿيندڙ ڪرم، اوس سنا ۽ سڃاڻيندا.

ڪئين منڇن هي ڪٽي هي اُتر هيٺ، آس ۽ نواسائيءَ ۾ اچي، چوندا آهن ته لالت جو ليڪه اُٿل آهي. ٻراندڙ ٻرل آهي ۽ لندڙ ٻر لندڙي اُٿل ٿا مڪن آهي. سڪ سائڻءَ جي ڏاڍل ڏاڍ آهي ۽ ڏک سائڻءَ جو سراپ آهي. لڙهيءَ مقدور جو مقابلو يا مخالفت ڪيئن ئي سگهندي؟ هيءَ دلداري سراسر عطا ۽ بي بيمار آهي. هڪ پاسي اها حقيقت آهي ته ڪل ڪرمن جا انبها ظاهر ٿيڻا آهن ۽ بدلجي نه سگهندا ته ٻئي پاسي اها به حقيقت آهي ته اڃا لندڙ ڪرمن ئي منڇن جو ڀڙون اڏڪار آهي. لڙهيءَ لحاظ کان ٻرلڻد ۽ ٻرشارت ڪڍوڪڍ ڪم ڪري سگهن ٿا ڇو ته اڃا لندڙ ڪرم پنهنجي ٻرشارت هيٺ وس آهن. ٻرشارت مان ئي ٻرلڻد ٻاڙي ٿي. ٻرلڻد هي ٻرنام هوندي به، آئيندي هي آزادي امان سان آهي.

مثلاً نرلداڙ چنل نرسن هي روائي بدلائي نه نوسگهي پر هو نر اڃا نر گمان ئي آهي ۽ اهي نر هي اڃا وٽس ميان پر اچل آهن، تن هي نرڪ ۽ طرف ئي کس پورن اڌڪار آهي. حوٽن وٽيس نهن هلائي سگهي نر ۽ هڏانهن وٽيس نڌانهن هلائي سگهي نر. زمين هي ماپ ۽ حيس يا ٻاٺي، هرا ۽ اُس هو اندازو، ڪڙمي نه نه بدلائي سگهي، او اڄ، پاڻ ۽ ٻهتري هير ۽ محتسب ئي نه عذر پورو اڌڪار آهي، جنهن هي مدد سان هو کيتي ۽ هر مڪمل فائدو وٺي سگهي نر. انهيءَ ڪري منش کي چڱائي نه همت نه هاري ۽ ارشاد ئي ٻڌي، اڃا شڪتيءَ جي بول هٿيار کي هٿان نه ڇڏي، نه اوس سڌو نرڪو نروار ٿيندو.

[illegible]

ڪرڻ يا ابر ڪا ڌارڻ اُڃائي آهي ڇو ته جنم جي حالت بدلائڻ انسان جي وس کان ٻاهر آهي ۽ ان ڏس ۾ هر ڪا ڪوشش يا چٽا، فقط من کي اُشانٽ ڪندي ۽ دڪ وڌائيندي. باقي ڪاميابيءَ جي ڪنجي آهي آئيندي جي اوڻي ۽ اوسيڙي ۾. ڳورڻ نالڪ ڏيو جن فرمايو آهي.

دُئي دوش نه ڏيو ڪسيءَ - دوش ڪرما آڻڻا
جو مئي ڪيئا سو مئي پائيا - دوش نه ڏيڃي ٿو رڃا. (۲۱) ٻئي لکي

انسان جيڪڏهن اهو سڌانت سمجهي دل سان گرهڻ ڪري ته سنساري سڀيٽ سڀ سمجهڻي ميلا آهن، پٽرپ جنمن جا ٻيئي ڏينهي جا حساب آهن، ۽ ڪيل ڪرمن جو جوڳو نتيجو اُٿل آهي، ته ڇو هو ڪونه سنساري سڀيٽين سان وهندڙ، فرض اُڏائيءَ جي خيال کان ۽ نه موه جي مهتا سان رهي، ۽ ڪيل ڪرمن جو ڦل سڀ ڪري سڀيڪار ڪري؟ پوءِ نه هوند رهي ٿمنا جنهن مان ڪيڏا نه مائو ٿا وڃن، ۽ نه رهي ويس جا خام خواهه وهڙ ٿي وڃائي. جڏهن انسان پاڻ ڪڇ ڪين آهي ۽ ناسوانت آهي، ته سنسار ۾ اڃا ڪڇ سندس ڪيئن ٿي سگهندو؟ انهيءَ لحاظ کان سنسار ٿي سگهندو آهي. جنهن سان اڃا پڻ نينهن لڳائي، انسان پنهنجا ٻيو ٿو ڪرم ٺاهي ۽ ڪرمن ڌارن ڇوڻ ڇوڻ ڇوڻ ۽ ويڪرو ڪري. اهو اسرار به ڪي سمجهڻو سمجهن. عام طور ته هر ڪو پنهنجن ڪي ٻرائن کي پنهنجو سمجهي ويندو آهي. حقيقت ۾ رڳو پرماتما ٿي پنهنجو آهي ۽ جنهن کي پاڻو آهي. باقي ٻيو ڪو به ڪنهن جو ڪونه آهي ۽ ڪونه ٿي رهندو.

ڪرم ڇڻن حصن ۾ وڏهي سگهجن ٿا. پوريون پٽرپ جنم يا جنمن جا ڪرم، ٻيو هن جنم جا ڪيل ڪرم، ٽيون آهي ڪرم جي ڄاڻ هن وقت ٿيڻ وارا آهن ۽ چوٿون آهي ڪرم جي هن وقت کان پوءِ اڃا به ڪرڻا آهن.

پٽرپ جنم جا ڪرم ۽ هن جنم جا ڪيل ڪرم، ٽن ٽن منشن جو قبضو ٺڪري چڪو. آهي ڪرم گونا گونا ڇوڙيل ٿيڻ وانگر آهن جو واپس نه ووندو ۽ هڻي هڻڻ ڪندو. انهن ڪرمن جو جوڳو نتيجو اوس ٺڪڙو آهي جنهن جي پُرياءَ کان، منشن ڪنهن به حالت ۾ پاڻ ڪي بچائي ڪونه سگهندو. اهو ضروري نه آهي ته ڪرم جو نتيجو انهيءَ دمر ٽرٽ ٿي ظاهر ٿئي. ڪڇ وقت لاءِ ڪرم آنتهڪرڻ ۾ گڏ ٿيندا ويندا آهن جن گڏيل ڪرمن کي سمجهڻ ڪرڻ چٽو آهي. جڏهن پوري وقت ٿي انهن ڪرمن جو نتيجو ظاهر ٿو ٿئي ٿين ڪي ٻالڙ ٿو چٽي. ٻالڙ جو اثر ٻن قسمن جو آهي. هڪ اُٿل ٻيو مٽجندڙ. ڪيل ڪرمن جو جوڳو نتيجو اُٿل آهي. باقي جيڪو ڪيل ڪرمن جو عادتن جي صورت ۾ پٽرپ ٿي پُري، ٿو پٽي سو بدلائي يا مٽائي سگهجي ٿو، پنهنجي انسا، اڃا شڪتي ۽ ادم سان. اڃا

ڪڍاچ هڪ نه ايندي، چاهي اسان هزارن جيلا هلائي. سو آتما جي ڳچيءَ ۾ ڳٽ يا ڳٽا، اسان جي ڪرمن مطابق ڀون ۾ ڇڏي ميار، مالڪ مٿان نه، پر اسان مٿان آهي. اهو ڪرم جو قانون پوري انصاف تي ٻڌل آهي. اٽل اٽل ۽ اٽل اٽل آهي. ڪا به دنيا جي هڪ يا طاقت نه انهيءَ قانون جي ڀڃڪڙي ڪري سگهي ٿي ۽ نه ان جي ڪارروائيءَ کان بچي سگهي ٿي. اهو قانون ساريءَ پر ڪريءَ سان لاڳو آهي ۽ ٻين ڪري هر منهن سان به لاڳو آهي. هن قانون کان اڻڄاڻائي يا غر وافتيت جو بهانو ڏئي، پاڻ کي بچائي نه سگهيو. جو پر ڪو سو نظر. اڪ ماڻهون ڪونه ٻئي ٻڌندا چاهي پر ڪيندڙ راجا ڊڄي نروڙي وٺن. اسانها پاپ ۽ پڇ نه ڏوڏ ۽ ڀڃڪڙي ڪن ٿا. ڪيل ڪرم اسانجي قسمت جوڙين ٿا ۽ انهيءَ جوڙيل قسمت جي قيد ۾ اچي اسين قانون ٽوڙن ٿا. صاحب فرمائيو آهي:

(۱) پاڻي وٺڻ نياء - سچ ڪري ڪا

راڳ ڪوڙي، مٿا

جيها ڪوئي ڪري - ٿيها ڪوئي پائي.

ڇوٽاڻ، وار (۱۵)

(۲) بيد ڪاري ٻن پاپ - سر ٽوڪ ڪا سڀ

راڳ سارنگ، مٿا

جو ڀڃي سر اُڪري - ناندا چاٽي ڇي.

ڇوٽاڻ، وار (۱۶)،

سلوڪ مٿا ٻهلا

منهن جي ڪرمن جا سنسڪار ۽ واسنانون وري جيو آتما تي ڀون ٿيون. اها سو ڪير ڪڙي پاڻ سان کڻي، سر ٻڌي ٿي ۽ انهيءَ مطابق ئي ٻئي سر ٻڌي ٿي، جتي انهيءَ بڻا يا شروعات سان نئون ليڪو لکي ٿو. وري نئين ليڪي جو ڊراميل سر ٻڌي ڇڏي وقت بڻا ٿي، آتما سان گڏجي هلي ٿو ۽ آتما جي ٻئي سر ٻڌي ٿي، جتي شروعات ٻڌي ٿو. اهڙيءَ طرح سان جيو آتما سر ٻڌي ٻڌائي پر ڪرمن جو ليڪو ڊانڊا ساڻس گڏ هلندو پيو اچي. ڪيترو ڊانڊا ٿين هو ٻڌائڻ ڪوئي ڪوئي جي عمر ۽ آتما ڪوئي. ڇڏي سگهي ٿو نه سچ، چنڊ، تارن، حنن، سندن ۽ پر ٿويءَ جي عمر ڪيتري آهي؟ اهڙيءَ طرح آتما جي سر ٻڌي ٻڌائڻ جو ۽ ان جي ڪرمن جي سلسلي جو آتما ئي ڪوئي. اڪالي ڪال آهي. پر اها گردش آخر ۾ تڏهن حرم ٿيندي جڏهن آتما پوساڪر ٻار ڪري. پر آتما ۾ ڦري جذب ٿي ويندي. تڏهن هڪ مڙ جو آواز ٿو نه ٻرو ٿيندو.

ٿورو نه منهن کي ماءُ پيءُ جي سڃڻ مان رڳو سر ٻڌي ٿو باقي ڪهڙي جو آتما اچي ان سر ٻڌي ٿو، اهو وڏو آتما جي پڇ مان ملي ٿو. اهو پڇ آهي پير جي سنسڪارن ۽ واسنانون جي سوڪير ڪڙي. انهيءَ وڏن مطابق، منهن ٻڌو يا ڇو ٿي ڇو ٿي ٿو ۽ ڏکي يا سڪي حالتن ۾ ٻڌا ٿي ٿو ۽ پاڻ کي پرمانا جي ڀڃڪڙي يا پري سمجهي ٿو. اهو سبب آهي جو ڪي ڇو ٿي يا ڏکي آهن. ريس

ڪرمن جو ليڪو ۽ قانون.

نياءِ ڪاري ناراڻو.

ڪرم جي قانون کي سمجهڻ کان اڳ، ڪرم جي معنيٰ سمجهڻ ضروري آهي. سماج جي لحاظ کان جڏهين ڪامن، وڃڻ ۽ ڪرڻ ۾ ظاهر ٿي نٿي، تڏهين ان کي ڪرم ٿو ڪوٺجي. سندساري وهڻار ۾ يا قاعدي جي نظر ۾ ڪامن، ويچار، نيت يا مطلب کي ڪا خاص اهميت ڪونه آهي. پر آئوڪ لحاظ کان، ڪامن، پاڻا، لاڃا، نيت، ويچار، وڃڻ ۽ ڪرڻ ۾ اهي سڀ ڪرم آهن. اشد ڪامن، پاڻا، لاڃا، نيت، ويچار اهي سڀ ڪرم جي قانون موجب پاپ آهن ۽ اشد وڃڻ ۽ ڪرڻ سڀ اڀراڻ آهن. ساڳيءَ طرح شد ڪامن، پاڻا، لاڃا، ويچار، نيت، وڃڻ ۽ ڪرڻ اهي سڀ ڀڃ آهن. منڃ جي ڪرمن جو ليڪو ۽ بوناميل لٽهيءَ موجب ٺهي ٿو ۽ لٽهيءَ موجب ئي حساب ملي ٿو. اهو آهي ڪرم جي قانون جو نيتڪ نيم ۽ نيسورو نياڻ.

مطلب ته سماج نيت کي نظر انداز ڪري نه ويندي مگر ڪرم جو قانون يا وڏي، نيت کي نه ڪرڻ جيترو وزن ٿي ڏئي. جيئن ٻج مان وڻ ٿو ٿئي ۽ وڻ مان ٻج ۽ ٻئي هڪ ٻئي ۾ ويانڪ آهن، تيئن ڪارڻ ۽ ڪرڻ هڪ ٻئي ۾ جڙيل آهن. پوءِ ڪرم جو قانون هڪ کي ٻڌي ٻئي کي ڪيئن ڇڏي ڏيندو؟ اندرين نيت، اندرين ليڪاريءَ کان ڪيئن لڪل رهندي؟ اهو ته سڄو وقت ساٿ وينو آهي. وينو سڀ ڪچ جاچي، ڏسي ۽ وڃو وٺي لٽهيءَ ڪري جو منڃ ڪندي نيت کي اوچل ڪرم جا ڪهڙا ٿو پهرائي، سو شايد سماج کي ٺڳي نه وڃي پر ساڪيات سيمر جي سامهون، هن جو پڙ پڌرو ٿي پئي ٿو. بد نيت سڪرم جا نه سلا ساڙي ڇڏيندي. نيتڪ نيت بنا ڪرم جي ڪا ڪٽي ڪانه. هنن حال جي حقيقت سڃاڻڻ تي سميت آهي. گورو ارڃن ڏيو فرمائين ٿا:

دن رات ڪمانڊرو - سو آٿيو مائيءَ رائج آسا، مائلا
جس پاس لڪانڊرو - سو وبڪي سائيءَ. بندوان، پنڌ (۱) ۱۳

ڪرم جي قانون جي سولي سمجهاڻي آهي ”جڏي ڪرڻي ٺهڻي ٻڌي.“ يعني جڏو ڪرم ٺهڻو ٿي. جي ڪرم ڇڏو ته ٿي نه ڇڏو ۽ جي ڪرم ٻڌو ته ٿي نه ٻڌو. اهو ٿي نه رکجي سگهندو ۽ نه مڃجي سگهندو. جڏيءَ طرح پتل ٿي هڻي هٿ ڪندو پر واپس نه ورتندو يا جيئن ڏٺو ڪير ٿين نه پڄي سگهندو، تيئن ڪيل ڪرم جو ڇوڳو نتيجو بدليجي يا ميسارجي نه سگهندو. ڪيل ڪمائي ضرور تاب ٻڌندي ۽ نه ڪمابل ڪمائي

(۴) چنگاڻيا پرائيا - واچسج ڌورم^۲ حدور

ڪرمي آبرو آڻي - ڪي ٻڙي ڪي ڌور.

(۵) سو ڌورئ هو پاپ ڪماوڊا - ڌورمي وڳٽ

ئون سڃا آپ ٺٻاءُ سڄ - ٿان ڌورئي ڪٽ.

(۶) ڪوئي ڪري ٿا آپ اڀائي - ٿا آبي ٻوڪي لوڪ سڀائي

ڪري ٻرڪ خزانِي پائينجھ - ڪوئي ڀرم ڀلاوڻيا.

(۷) پاڻي ويڪھ ٺٻاءُ - سڄ ڪرڻي ڪا

جهڙا ڪرڻي ڪري - ٿيا ڪرڻي پاڻي.

(۸) ڪوٽ نه ڪيچي - پوپ ٻرڪڻ هارا

ڪوڙ ڪوٽ ڪماوڏي - چنڊھ سنسارا.

(۹) ٿه ساج ٺٻاءُ ٺٻرا - اوڙها سر ٿاڪر سر چنڊرا

آلنرجاڻي جالنج - ڀنڀن اڀرل آپ پڄائجي.

(۱۰) ٿاڻڪ بدرا مال ڪا - پيٽر ڌريا آڻ

ڪوئي ڪوي ٻرڪين - صاحب ڪي ديبڄاڻ.

(۱۱) سڄ سڄا حڪم ورتا - ڪرومڪ سڄ سماء

سڄا آپ اضم سڄا - ٻه سڄا ڪري ٺٻاءُ.

(۱۲) آبي يڏ ساڏڪ وڇاري - آبي وامن پڄا ڪاري

اضم ٻهجي عدلي ٻرڻ آبي - ڀرم پيد ٻو ڄاڻي هي

آبي قاضي آبي ملا - آپ اڀل نه ڪهڙ ڀلا

آبي مهر دنيا ٻٽ دانا - نه ڪي ڪو پٽرائي هي.

سري چپ صاحب،
مڪلا دوجا، سلوڪ

سري راج، مڪلا چوڻان
وار، ٻڙي (۵)

راڳ مانجه، مڪلا
ٺڪا، اشهدِي (۶)

راڳ، ڪوڙي، مڪلا
چوڻان، وار (۱۵)

راڳ آسا، مڪلا پندھان،
چنڊ (۳) ۱۳

راڳ سورن، مڪلا
پندھان، شد (۵۱)

راڳ، سوهي، مڪلا
ٺڪا، وار (۱۲)،
سلوڪ مڪلا ٻهلا

راڳ رامڪاڻي، مڪلا
ٺڪا، وار (۶)

راڳ مارو، مڪلا ٻهلا
سولھو (۲)

۱. ڌورم راجا جي حضوريءَ ۾. ۲. ڪرم ۽ ڪرڻوٽ. ۳. ڌورمي ٻرڻ مرح ۾ رهن ٿا.
۴. سڀني. ۵. ڪرڻهار ڪرڻار. ۶. ڏوه ۽ پاپ. ۷. سنسار ۾ چنڊ ۽ سورن ٿا. ۸. هڪ جهڙو
يا برابر. ۹. راجا يا مالڪ. ۱۰. نوڪر. ۱۱. ڳوٺڙيون. ۱۲. اندر گهر ۾. ۱۳. ڌرڻار ۾.
۱۴. ساڌنا ٿون ڪرڻ وارو. ۱۵. ويچار وارو. ۱۶. انصاف ڪندڙ. ۱۷. دشمن. ۱۸. ڪو به.

(۳۷) ڪي روداس - پٽيو جپ لسيڪو

هرئي جرئي ڪينو - سوئي سوئي دپڪيو.

(۳۸) آس پياي سيم - سو ڪٽي وچائيئي

هرهان مستڪ عروچي پاڪ - نه ساڄن پائيئي.

(۳۹) ڪير جهنگ نه جهنگيئي - گورو ڪهيو نه هو.

ڪرم ڪر ڪر ڪر رهي - ميت نه ساڪي ڪري.

(۴۰) ماڻي جو گور لکيا - ميت نه سڪي ڪري.

نازڪ جو لکيا - سو اڙجهي جو ڪسو نڌر هو.

واڳ ملار، يڪم

روداس، شد (۳)

قنڀي، مڱا پندران

سلوڪ (۲)

سلوڪ، ڪير

صاحب (۳۲)

سلوڪ، مڱا لکيا

(۵)

واڳه سوهي، مڌ
نيجا، وار (۱)، سارو
مڌلا دوجا

واڳه بلاول، ڀڳد
سڌنو، شبد (۱)

واڳه رامڪلي، مڌ
بنجوان، شبد (۱)

واڳه راهڪلي، مڌ
پهلا، دڪڻي اولڪا
(۵۲)

واڳه مارو، مڌلا پهلا
سولهو (۱۴) ۱۰

۱۷(۱۴)

واڳه مارو، مڌلا بنجوان
وار (۲۲)

واڳه ملار، مڌلا پهلا
اشتيدي (۷) ۴

واڳه ملار، مڌلا پهلا
وار (۴)

(۲۶)

(۲۷) تُردي ڪٿُ تُردا ملي - اڏلي ڪٿُ اڏا

جيوني ڪٿُ جيونتا ملي - موني ڪٿُ مونا.

(۲۸) تَوَگُن ڪها جگت گورا - جٿُ ڪرم نه ناسي

سنگه سرن ڪٿُ جائيتي - جٿُ جنبڪ گراسي.

(۲۹) ڪاڇي پاندي ساج نواجي - انتر جوت سائي

جٿسا لکت لکيا ڌر ڪرتي - هر لکي ڪرت ڪمائي.

(۳۰) ليک نه مٿي هي سڪي - جو لکيا ڪرتار

آپي ڪارڻا جن ڪيئا - ڪر ڪرپا پڳ ڌار.

(۳۱) سڪ دڪ پُرب جنر ڪي ڪيئي - سوجاڻي جن ڏاڻي دٻي

ڪس ڪٿُ دوش ديه تون پراڻي - سه اڀلا ڪيئا ڪرارا هي.

(۳۲) پنج آت سنڀه پرگاسا - ديه سنجوگي ڪرم آياسا

برا پلا دء مستڪ ليکي - پاپ پڻ بيچاندا.

(۳۳) ڪارڻا ڪرتي جو ڪيئا - سوني هي ڪرڻا

جي سو ڏاوه پراڻيئا - پاوه ڌر لهڻا

پن ڪرما ڪچو نه لپي - جي ڦرھ سڀ ڌرڻا.

(۳۴) ڇو ڪچ ڪينو سو پريو رضاء - جو ڌر لکيا سو ميٽا نه جاء

حڪمي ٻاڏا ڪار ڪماء - ايڪ شبد راڇي سچ سماء.

(۳۵) سينا خصر ايڪ هي - گورمڪ جاڻيئي

حڪمي لکي سر ليک - وڻ قلم سواڻيئي.

(۳۶) نانڪ مائيا ڪرم برڪ - قل آمرت قل وش

سڀ ڪارڻا ڪرڻا ڪري - جس ڪوڻي تس.

۱. پيادو. ۲. اڏامندڙ. ۳. پرمائيا. ۴. قل نامس ٿئي. ۵. شينهن. ۶. ڪڏڙ. ۷. ڳرڪاڻي ڇڏي.
۸. واسي، سريو. ۹. آتيا. ۱۰. ڪرم. ۱۱. سرستي. ۱۲. درس ڏيندو. ۱۳. سخت، ڏاڍو.
۱۴. روشن، پيدا ٿيا. ۱۵. سبب. ۱۶. پتڪين. ۱۷. ڌرتي، پرتوي. ۱۸. حڪم. ۱۹. بنا.
۲۰. مس ڪوڙي. ۲۱. زهر. ۲۲. ڪاراني.

- (۱۷) دِن رات ڪمائيڙو - سر آڻيو مائج
جس پاس لڪائڙو - سر ويڳي ساڻي.
- (۱۸) ڪوڙ رُڀ سَهڙوڻا - چنڊ دُنيا آندڙ جاوڻا
مندا چنڪا آڻڻا - آبي هي ڪپڻا پاوڻا.
- (۱۹) جو هيءُ سر آڻي - مڻه ڪا ڪها واءُ
بھي نڪ مڪي آسڻ - ويڪهه ايه نياءُ.
- (۲۰) ٻاٻا ناڻڙا آڻيا ڪم مه - دڪه سڪ ليڪ لڪاڻيا
لُڪيڙا سَعا نا آڻي - جهڙا پُرب ڪماڻيا.
- (۲۱) سڙ ڇيٽا سُر ليڪ ڏراوڙ - اِن ليڪي ٻهي ڪوئي جهيٽ
آپ آليڪ قدور ڪر دڪي - حڪم چلائڻ سوئي جهيٽ.
- (۲۲) لڪ لڪ خُصر هڪ - ڪُرم ڏڪي دي
جهان داڻي لڀان کاڻي - نانڪ سڄ هي.
- (۲۳) جڻا ڪري سر لڻا پاوي - آپ ليچ آبي هي ڪاوي
هي وڏاڻيا آبي ڪاء - جيهي سڙ ٿيوڻي راءِ جاءِ.
- (۲۴) مام پتا پتا مُف ٻڌڻ - اُشت مڻي اوڻائي
پُورب جنم ڪي ملي سڄڙي - اُتھ ڪوڙ ٻائي.
- (۲۵) دِن رات - اڻا ڪپڻا پائي
ڪس دوش نه داڇي - ڪُرم پاڻي.
- (۲۶) آپ جاڻوڻي ماسڙ پاوي - آبي مڙوڻا ليوڻ
ڪرم ڪُرم ڪرائي آبي - قيمت ڪوڙ اُڀري.

۱. ڏيپهن. ۲. ڪروم ڪيل. ۳. پوماڻا. ۴. لڪائين ٿو. ۵. ڏسي وينو. ۶. اُنڪ سنگ.
۷. سندڙ. ۸. آڃاڙو، بي معنيٰ. ۹. وش. ۱۰. ڏسو. ۱۱. ڪرم جو ليڪو يا پورب.
۱۲. راجاڻوڻ. ۱۳. ٿرندو، مٽو. ۱۴. پُورب جنم. ۱۵. سڀيئي. ۱۶. مڏ ڪان. ۱۷. ناڪيلي،
ٽوڙي. ۱۸. سڙي، ٻڏي. ۱۹. استري. ۲۰. بست. ۲۱. مٽر. ۲۲. پيارا. ۲۳. مڇاڻي.
۲۴. اُتس پر. ۲۵. رات. ۲۶. پٽڪي ٿو. ۲۷. لٽڙ لڳائي ٿو. ۲۸. ٻان، ڪاڻو قدر.

راڳ آسا، مڃا ٻهلا
وار (۱۴)

(۲۲)
[سلوڪ مڃا دڙوڻا]

راڳ وڏهنس، مڃا
ٻهلا، اُلاطي (۳) ۵

راڳ سورن، مڃا
ٻهلا، شبد (۱۱)

راڳ سورن، مڃا
چوڻان، وار (۲۸)
سلوڪ مڃا دڙوڻا

راڳ ڏٺاسري، مڃا
ٻهلا، شبد (۶)

راڳ جڳستري، مڃا
ٻهڻوان، شبد (۱)

راڳ سوھي، مڃا
ٻهڻوان، شبد (۴۰)

راڳ سوھي، مڃا
ٻهلا، چنس (۴) ۵

سري راڳ، مثلا
ٽيجا، شبد (۶)

(۷) ڪرم ملي ٿان ٻائيئي - وڻ ڪرمي ٻاڻيا نه جاء
لڪ چوراسيه تر سدي - جس ميلي سو ملي هر آء.
(۸) جس آپ ٻلاني سو ڪٽي هٿ ٻائي -

راڳ مانجه، مثلا
ٽيجا، اشتودي (۳)

ٻُڙب لڪيا سو بيٺا نه جاني
جن ستگور مليا سي وڏ ڀاڳي - ٻُڙي ڪرم ملاو ٿيا.
(۹) ڪرت ٻيا نه مٽي ڪوء - ڪيا جاڻا ڪيا آڳي هوء
جوئس پاڻا سوني هون - اُڙ نه ڪوئي والا دونا.

راڳ ڪوڙي، مثلا
ٻيلا، شبد (۱۰)

(۱۰) آڀ ٿيا جي ملي - ٿان سڀڪو ڀاڱو هوء
ڪرما اُڀر ٿيئي - جي اوچي سڀ ڪوء.

راڳ ڪوڙي، سڪمي
صاحب، مثلا بدجوان،
اشتودي (۵)

(۱۱) ڪاهو جڳت - ڪٽي نه ٻائيئي ڌرم
نانڪ تس ملي - جس لڪيا ڌر ڪرم

راڳ ڪوڙي، مثلا
چوٿان، وار (۱۵)

(۱۲) ڪرم ڌرتي سر - ڪاڄگ وچ
جيها ڪر پڇي - ٿيا ڪو کائي.

(۱۶)

(۱۳) هر ويڪي سڀي نت سڀ ڪچ - ٿڌون ڪچ گجيا نه هونيا
جسا پڇي سو ٿئي - جيها ٻُڙب ڪي ٻوٽيا.

راڳ ڪوڙي، ڪير
صاحب، شبد (۵۰)

(۱۴) ڪرت ڪي ٻانڌي سڀ ٿري - ڏيکھ بيجاري
اُسڻر ڪيا آڪيئي - ڪيا ڪري وچاري.

راڳ آء، مثلا ٻيلا،
شبد (۳۱)

(۱۵) ڪرت ٻيا ٻرواڻا لڪيا - ٻاڙو ڪر نه هوني
جسا لڪيا ٿيا ٻريا - ميت نه سڪي ڪوئي.

راڳ آء، مثلا ٻيلا،
بتي لڪي (۲۱)

(۱۶) ٿڌي دوش نه ڏيڻو ڪسي - دوش ڪرما آڀ
جو مي ڪيئا سو مي ٻاڻيا - دوش نه ڏيڻي اُڙ چٽا.

۱. ٻٽڪندي. ۲. ٻرماٿا. ۳. ڪرم. ۴. آئيندي. ۵. ٻيو ڪو. ۶. ٻڌن جي مرضي. ۷. ڀاڱو.
۸. دولتمند. ۹. موجب فيصلو ٿيندو. ۱۰. چاهڻ. ۱۱. چڱي. ۱۲. کان. ۱۳. نانڪس.
۱۴. ٻچ اوکيو هوندو. ۱۵. ٻڌن. ۱۶. ڪن کي. ۱۷. ڪرم. ۱۸. ٻيو ڪو. ۱۹. ٿو.
۲۰. ٻڌو. ۲۱. ٻڌن جو. ۲۲. ٻين کي.

(۱) ٻڌ بڪاري ٻن ٻاپ - سرگ ٺرڪ ڪا ٻڌ
 هر ٻڌي سر اڪڙي - ڪاٺا ڪاٺي ڪاٺي
 ڪيان سلاهي وڏا ڪر - ڪو سڃا ڪاٺي
 سڄ ٻڌي سڄ اڪڙي - درگهه ٻڌي ڪاٺي
 ٻڌ واري ڪيان راس - ڪرمي ٻڌي هوءَ
 نانڪ راسي ٻاڪرا - ٻڌ نه چليا ڪرم.

[راڳ سارنگ، مڪلا چوٿان، وار (۱۶)، سلوڪ مڪلا پھلا]

سري ڪم صاحب،
 مڪلا پھلا، ٿرڙي (۱۶)

(۲) ڪن ٻڌي لکي - ڪس سر ٻڌ
 هر ٻڌي - ٿو ٻڌ.

(۳) ٻڌي ٻڌي آڪڙ ٿاڻ - ڪر ڪر ڪر ٿاڻ لک ٻڌ ڪاٺي
 آڻي ٻڌي آڻي ڪاٺي - ٿاڻ ڪاٺي آڻي ڪاٺي.

(۴) ڪاٺي ٻڌي ٻڌي - وڃي ٿو ڪاٺي
 ڪاٺي ٻڌي ٻڌي - ڪي ٻڌي ڪي ٻڌي.

(۵) ٻڌي ٻڌي ٻڌي - ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 ٻڌي ٻڌي ٻڌي - ٻڌي ٻڌي ٻڌي.

(۶) ڪي ٻڌي ٻڌي ٻڌي - ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 ٻڌي ٻڌي ٻڌي - ٻڌي ٻڌي ٻڌي.

(۷) ٻڌي ٻڌي ٻڌي - ٻڌي ٻڌي ٻڌي
 ٻڌي ٻڌي ٻڌي - ٻڌي ٻڌي ٻڌي.

۱. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۲. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۳. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۴. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۵. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۶. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۷. ٻڌي ٻڌي ٻڌي.
 ۸. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۹. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۰. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۱. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۲. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۳. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۴. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۵. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۶. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۷. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۸. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۱۹. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۲۰. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۲۱. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۲۲. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۲۳. ٻڌي ٻڌي ٻڌي. ۲۴. ٻڌي ٻڌي ٻڌي.

مطلب نه ليڪو نئون پاڻ اُهو ٺاهين جنهنجو حساب گرم جو قانون چڪتو ٿو ڪري. هن دور جي ڪانٽي بر انڊر يا پاسخاطري ڪونه آهي پر سورهن آنا سچو ۽ ٻه ورو انصاف آهي. انهيءَ لحاظ کان دڪ يا سڪ جو خليفيدڙ ۽ نوڙي پوڳيندڙ نئون پاڻ آهي. گرم ڪرڻ لاءِ سواڌين آهي پر ڦل لاءِ گرم جي قاعدي جو اڌين آهي. سواڌينتا جو سهيوڪ ڪندين نه اڌينتا جا عذاب ڪونه پوڳيندين. تنهنجا ڪُرم ئي تنهنجي ڪشٽن، ڪشالن ۽ ڪليشن جا ڪانڌي آهن ۽ ڪُرم ئي تنهنجي سڪن سهوليتن جو سعيو ڪندا. پاڻ پاڻ، پاڻ مان. هن ”گرم“ جي سڌانه ٿي وڌيڪ روشني آڃا اڳتي ڏنل آهي.



ها باقي جن سمن ۽ مياڻاڻن ڏئي ۽ ڏهند هي حد لٽائي، ٺهڻي ڪن کان ٻار ٻڙي،
 ٻار يا اوستا ۾ داخل ٿيا آهن، تن کي نه ٻاڻ ۽ ٻرمانا ۾ ڪو ڀيد ڏسڻ ۾ ٿي ڪونه ٿو اچي.
 هنن جي رڳي، روئي ۽ سُرئي ڪرٽار ۾ اچي نه هو ڪيئن سمجهندا نه سندن وچسڻ ۽
 ڪرٽن لاءِ هر ٻاڻ ڇو اڀار آهن؟ هنن لاءِ ڪارڻ، ڪرم ۽ ڪرٽا سڀ ڪرٽار آهي نه
 ڪرم جي ڦل جو حقدار نه ڪرٽار آهي. هنن نه فقط ڪرم جي ڦل جي لڳا جو ٺيڻ ڪير
 آهي پر ٻاڻ نه ٻرمانا کي اُڀرڻ ڪري، ٻرمانا کي ڪرم جو ڪرٽا بڻايو آهي، يا ٻاڻ کي
 ٻرمانا جي نمٺ لهرائيو آهي. اهي آهن سڃا لياڳي، وڻراڳي ۽ سياسي جن جي سموري
 چم شڪتي آيا مان پر ڪهڙي ٿئي ٿي ۽ هنن جي رهڻي ۽ ڪهڻي ۽ جو آڌار ٿي اٿئي ۽
 شڪتي شالي ٿي آهي. انهيءَ اوستا ۾ ڪرو اُڄن دنو ٻرمانن ٿا:

تا هه ٻلي نا هه ڇڪي - نا مڇي نا هي دوشا
 جم هه لائي لب هه لڪي - اُون سڄ سڻ سڏيشا.
 واڳ رامڪلي، دولا
 بدھران، وار (۶)

انهيءَ استي ۾ ڪير صاحب نه ٻرمانن ٿا نه جڏهن مان آڳيان جي ننڊ مان سڃاڻ
 ٿيس نه ڏٺم نه مان نه مالڪ ٺهڻ جي داسي ٿي، ٻئي ٻنهن جي ٻنهن ڪهاران ۽

سرب ڪرن ڪراون هاري - ڪيا چيري هان ٻجاري
 سونڀي سونڀي جاڳي، جم لائي لب لاکي.
 واڳ سورن، ڪير
 صاحب، شد (۵)

اي ٻندا، صاحبن جي سکيا جو ٽالرج هيءَ آهي نه ٻرمانا پر ڪرٽي ٻندا ڪئي
 آهي. يعني ڪٿا ۽ ڏهند نه پر ڪرٽيءَ جا انگ آهن. پر پر ڪرٽيءَ جي پرورش لاءِ ڪرم
 جو ٽائون نه ٻر يا ڪيو اٿس جهڙو ٻٽانڌڙ ساري سنار جو سلسلو هلي رهيو آهي. ٽئون نه
 انهيءَ ٽائون جي ڪاروائيءَ سان ٻڌل آهن. ٽوڪي من ۽ ٻڌي ٻئي عطا ٿيل آهن. ڪرم
 ڪرڻ جي اُڻون آزادي اٿئي. هاڻي وڻهي نه ڪمٺ موجب ڪرم ڪري من کي مڻو
 ٻاءُ ۽ وڻهي نه سمٺ موجب ڪرم ڪري ٻڌيءَ جو پر ڪاش ڪر. هيئن جيئن اُڻون ٻڌي
 جو ڪمٺ يا سمٺ جو سنار وٺي، ڪرم ڪندي، جيئن جيئن آهي ٺيڻ جي ٽارائيءَ ۾ ٽورا
 ٻندا، سڄ ۽ ڪوڙ جي پر ڪ ڪئي ويندي، انهيءَ پر ڪ انوار ٽوٽي ڪرم جي قاعدي
 جي ڪاروائي ڪئي ويندي ۽ قاعدي جي مٿن مطابق ڊڪ يا سک ڏسڻو ٻوندو. چاهي
 چاهي سڀاڻي. مالڪ کي ميار ۽ مياڻ، ڏوهه ۽ ڏوراپا نه ڏي. ٻاڻ سڀال ۽ سنوار نه
 لڳائي چلين.

ابشور جي راج پر نه اهڙو آندڙو آهي ته پوءِ انسان جي راج پر چور انصاف جي اميد رکڻ کي؟

انهن دليلن جي پٺڀرائي پر، صاحبن جا به هيٺيان وڃن خاص طور پيش ڪيا ويندا آهن:

(۱) ڪرم ڪرم - ڪرائي آبي
اس جڻهي وس - ڪڇ ناهه.

(۲) آسا منشا سڀ نيري - ميري سراءِ بي
جڻسي نون آس ڪراويه - نئسي ڪر آس ڪرائي.

پاٺڪ کي سمجهڻ کپي ته اهي سڀ مٿيان وڃن انهيءَ اڳيائيءَ ۽ آهنگاري انسان جي اڀرڻ لاءِ رچيل آهن جو ڪم جي سٺي ڦل لاءِ پاڻ کي حقدار ٿو سمجهي ۽ اڀري ڦل لاءِ قسمت کي يا جو ٻئي ڪنهن دڪي انسان کي مدد ۽ همدردي ڏيڻ بدران هن جا عيب اڳواڻا ڪري، چٽرازي ڪري ٿو. اها حقيقت آهي ته پرمانا پر ڪوئيءَ جو اڀائيندڙ آهي ۽ ٿور، رڳو ۽ ستر ٿيئي ڳڻ ۽ ڏيند پر ڪوئيءَ جا اڻنگ آهن، جن جو انسان جي من سان بلڪل گهڻو ۽ گهرو لاڳاپو آهي، پر هردي، وويڪ، بُڌيءَ ۽ ڇٽ شڪتيءَ جو اڀائيندڙ نه ته ساڳيو پرمانا آهي. انهيءَ ڪري صاحبن پرشارت ۽ شپ ڪرڻيءَ جي حق پر ڪافي هدايتون ڏنيون آهن. پر ڪوئيءَ جو آڌار ڪرم جي قانون تي آهي جو پوري نياءَ ۽ نيمن تي ٻڌل آهي. اڄ جا ڪرم ئي سڀان جي قسمت بنائين ٿا. قسمت کي پنهنجي ڪرم کان الڳ ڪري، ويهي ڪرم ڪڙجي ۽ لالن کي لوڻجي، اهو پنهنجي پير تي پاڻ ڪهاڙو هڻيو آهي. ڪاڻ ڪرم جي ته قسمت ڪيئن نه ڦهر ڪندي؟

پرمانا جي جوابداري پر ڪوئيءَ جي پيدائش ۽ پالنا جي حد تائين محدود آهي جڏهن اندر انسان کي پنهنجي ڪرم ڪرڻ جي پورن آزادي آهي پر ڪرم جا نتيجا، نياءَ جي قانون موجب نڪرندا، جن تي انسان جو ڪو به وس يا هيلو هلي نه ٿو سگهي. ابشور ۽ انسان جون جدا جدا جوابداريون، انهيءَ نقطه نگاهه کان سمجهڻ گهرجن. ڪيل ڪرم ڪري جيئو ڪر جي قانون جو قيدي آهي پر آئيندي جي ڪرم لاءِ هُو بلڪل خود مختيار ۽ پورن آزاد آهي. هاڻي اهو انسان جي هٿ وٺي آهي ته هو ڪرم جي قانون جو سهيوڪ ۽ سهڪار ڪري يا قانون جي آڏو اُٿو هلي، بُڌيءَ جو آل جاڳائي وويڪ جو وڪاس ڪري يا ڪُمت ۽ ڪُنگ ڪري وويڪ جو وڻاش ڪري. جهڙا جهڙا ڪرم ڪندو نه ٿو ٿي تهڙي قسم ٺهندي. ٻئي مان ابع خطا ڪڍڻ ضروري آهي.

ڪَرن ڪراو ٺهڙ ڪر تار آهي.

انسان ايشور جي ٻُٽلي آهي.

سري گرڙ ڪرنٽ صاحب پر جيڪي هن وشه اي وڃن آيل آهن تن مان چؤنڊ وڃس مٽي ڏال آهن. انهن وڃس م صاحبن هڻ نه هڻي اُڀڙيش ڏنو آهي نه هر ڪم جو ڪرڻا ۽ هر ڪم جو ڪارڻ حؤد ڪر تار آهي. انسان هي هٿ وس ڪچ نه آهي. هن جي آشا منشا سميت ڪمب، شب آشب واپار، شد آشد پاونا ٿڙن، منا مندا وڃس، سڪور سڪور، انهن سڀني لاء ميار ۽ جوابداري پرماتما کي آهي ڇو نه هڙئي سڀ جو ڪارڻ ۽ ڪرڻا آهي. انسان نه لفظ ايشور جي ٻُٽلي آهي. هيڪي ڪرائس سر ڪري، جيڪي ڇرائس سر چئي، هيڪي ڌارائيس سر کائي، هتي رڪيس آئي رهي، هيڏانهن موڪليس آئي وڃي. ٻڌهن جي هڙد هڙساري انسان کي بلڪل ڪرڻ آهي. هي ايشور ڊڳ لڳائس نه دنيا جي ڪاه طاقت اُتان ڪس ڀلائي يا هٿائي نه سگهندي ۽ هي ڪمارگ ئي لڳائس نه دنيا هي ڪاه طاقت ڪس سڀنيءَ راءِ، ئي اُٿي ڪانه سگهندي. مطلب ته انسان کي ڪاه ٻڌهندي آرزو ۽ آزادي يا خود هڙساري ۽ خود خيالي حير ڪا آهي. هن هي لڪ جي ناڪيلي پرماتما جي هٿ م آهي ۽ اُٿيءَ اشاري تي هڙ ٻڌهن هي حوٽ ها چار ڏهاڙا گذاري، آخر راءِ، رهاڻي وائي او. پر اهو آرٽ اڏورو، متاجرو، حوتِي ۽ حوڪي آهي. اهو آرٽ اڃا شڪتيءَ جي اڏو اچي ٿو.

ڪيترا اُڀڙسڪ مذهبي تعصب هي ننگڊليءَ کان ۽ ٻوڪتاليءَ وچان هن سڪا تي چتر ناري ڪندا آهن ۽ چوندا آهن ته هيڪڏهن انسان جي ڪامنائن، پاونا ئس، واپارن، وڃس ۽ ڪرڻن لاء سڙوري جوابداري پرماتما ئي آهي ته ٻوڙ انسان پات پنج، ڏور اڏور، نهڪي ۽ ٻڌيءَ جو اڏڪاري چوڻو ٿئي؟ هيڪڏهن ايشور خود انسان کي ڪمارگ يا سمارگ ئي، ٻُٽليءَ وانگر ٺاهي رهيو آهي، هتان دنيا جي ڪاه طاقت هن کي بڻي هنڌ ٻهچائي ڪانه سگهندي، ته ٻوڙ انسان ٻڌهن جو ٻوڙ ٻوڙ سوچي ۽ ٻڌهن جي حالت بدلائڻ لاءِ جو ڪو حلو هلائي؟ اهڙيءَ حالت م آدم ۽ اُٻاءِ ته صتا بمعني آهن. هيڪڏهن ايشور ٻڌهن جي مرضيءَ مطابق، ڪنهن کي ڏکي ته ڪنهن کي سڪي، ڪنهن کي ڀرڙي ته ڪنهن کي روڙي، ڪنهن کي ڀرار ته ڪنهن کي ٺلهو، ڪنهن کي ڏک ته ڪنهن کي ڏورا، ڪنهن کي اوڇ ته ڪنهن کي نيج، ڪنهن کي آٻاڻو ته ڪنهن کي ساڻو، ٻيائي او ته ايسر ناءِ چنر يا ڪساء چنرو؟ ايشور کي ڪي اصول آهن يا هڙ چرٻٽ چريو آهي؟ ٻوڙ هيڪڏهن

واڳ مارو، محلا ليڄا،
وار (۱۶)

[واڳ نڪاري، محلا
چوٿان، چنڊ (۲۴)]

واڳ ملار، محلا
بجوان، شبد (۱)

واڳ ملار، محلا
پهلا، وار (۲۶)

واڳ پرياني، محلا
پهلا، اشهددي (۴)

سدوڪ، كبير
صاحب (۱۳۳)

(۲۱۹)

(۲۸) آبي دانا سڪي دا - آبي ديتي سزاء
نانڪ ابوي جاڳيٿي - سڀ ڪڇ نسي رضاء.

(۲۹) تون اترجاهي هر آپ -

جڏهن تون چلاو ته پياري هٿ ٿوري چلان

همري هات ڪڇ ٺاه - تون ميله ٺان هٿ آءِ ملان.

(۳۰) ڪيا تون سوچه ڪيا تون چتو ته - ڪيا تون ڪر ه اپائي

تاکه ڪهه پرواه ڪاهو ڪي - جه ڳوڙال سڙهي.

(۳۱) نانڪ مائيا ڪرم برک - قل امرت قل وش

سڀ ڪارڪ ڪرنا ڪري - جس کوالي بس.

(۳۲) ڪوئي جاڳ - نه ٿولي پائي

سو ٿولي جس آپ ڀلائي - ٻوڙهي جس بجهائي.

(۳۳) ڪبير ڪارن سو پيڙو - جو ڪينو ڪر نار

تس ان دوسر ڪو نه ٿي - ايڪي سرجهار.

(۳۴) ڪبير جو مي چتو نا ڪري - ڪيا ميري چتو ٿي هو

اپنا چتو ٿي هر ڪري - جو ميري چت نه هو.

۱. برمائيا. ۲. حڪم، رضامندي. ۳. خيال ڪرين. ۴. چمتا ڪرين. ۵. اڀاء، جتن. ۶. ڌڻ. ۷. زهر. ۸. ڪارائي. ۹. جاڳي واپي. ۱۰. سمجهي ٿو. ۱۱. سمجهائي. ۱۲. ٻڌائو، ٺهيندڙ واردام. ۱۳. پيو ڪو. ۱۴. ويچار ڪرڻ. ۱۵. من م.

- (۱۸) اِک لَف خُصَر هِت - کِرَت دِکِي دِي
 هِمار دُاڻِي تِهار کائِي - ناکِ سِج هِي .
- (۱۹) هر کِج کَرِي - وِ آڻِي سِوَمِي - هِر آڻِي کَار کِوِوِ
 هِر آڻِي هِي مِوِ دِوِوِ سِوَمِي - هِر آڻِي اِرلِ پِلَوِوِ .
- (۲۰) آڻِي حائِوِوِ مارُک پِوِوِ - آڻِي مِوِوِا لِسِوِوِ
 کِرم سِکِرم کِرائِي آڻِي - جِسم کِوِوِ آڻِيوِوِ .
- (۲۱) آڻِي مِشِا سِپ لِسِوِوِ - مِوِوِ سِوَمِي
 جِسي نِوِوِ آڻِي کِراوِوِ - تِسي کِراڻِي .
- (۲۲) اِک دُاڻِي اِک مِکِي کِتي - آڻِي پِکِ کِرائِي
 اِکنا نِوِوِ آڻِي پِلَائي - اِکنا کِوِوِک دِوِوِ پِهائِي .
- (۲۳) لِناکِ سِچا آڻِي هِسي - دُها^{۱۲} وِج هِسي سِناڻِ
 چِکِي مِديج آڻِي لائِش - سِوِ کِوِوِ چِر آڻِي کِرائِي کِوِوِ .
- (۲۴) سِپ کِهَت مِوِوِ هِسي سِينا اَنَدِوِوِ - هِسي کِئِائِي لِس کِوِوِ کِهي
 هِسي دِکالا واڙِي تِهي پِلَوِوِ کِوِوِ -
- هِسي مِلَائي پِنَدِوِوِ سِوِوِ تِهي دِکاوِوِ کِوِوِ .
- (۲۵) نا هِسي هِاي^{۱۶} نا هِسي چِکِي^{۱۷} - نا مِوِوِ تِهي دُوشا
 هِسي هِسي لَائي تِهي لِکِي - لِوِوِ سِج شِوِ سِنَدِوِوِ .
- (۲۶) سِوِ مِلِيا هِ هِر مِن پائِي^{۱۸} - سِوِ پُولا هر پِوِوِ پِلَائي^{۱۹}
 تِهي آڻِي هِوِوِ کِئِائِي - هر کِراوِوِ سِوِ تِهي وِکائِي .
- (۲۷) اِک سِوِوِ اِک رِوِوِ^{۲۰} وِپِوِوِ - هر کِج کِوِوِ سِوِ آڻِي آڻِي
 پِکِ پِاڻِ کِوِوِ مِوِوِ^{۲۱} وِوِوِ - اَنَدِوِوِ^{۲۲} شِوِوِ لِکائِي هِسي .
- واڻِي سِوِوِوِ، مِکالا
 چِوِوِوِ، وار (۲۸)
 سِوِوِوِ مِکالا دُوشا
 واڻِي پِراڙِي، مِکالا
 چِوِوِوِوِ، شِوِوِ (۳)
 واڻِي سِوِوِوِ، مِکالا
 پِهلا، چِسي (۴) هِ
 واڻِي دُوشا، مِکالا
 چِوِوِوِوِ، شِوِوِ (۱)
 واڻِي رِامِکِلي، مِکالا
 تِهي، اَشِوِوِوِ (۵)
 واڻِي رِامِکِلي، مِکالا
 تِهي، وار (۸)
 (۱۲)
 واڻِي رِامِکِلي، مِکالا
 پِندِوِوِوِ، وار (۶)
 واڻِي مِاڙِوِوِ، مِکالا
 پِندِوِوِوِ، شِوِوِ (۱۷)
 واڻِي مِاڙِوِوِ، مِکالا پِهلا،
 سِوِوِوِوِ (۱۲) هِ

۱. ناکِلي . ۲. اِرمِا . ۳. کِل کِرم . ۴. کاذو . ۵. چِچِي تِوِ . ۶. ڳالِهارِي تِوِ . ۷. دُئِائِي
 تِوِ . ۸. سِچِي رِاه . ۹. پاڻِ ساڻِ گِڏِي تِوِ . ۱۰. پِي اَنَس . ۱۱. دِئِائِوِ . ۱۲. تِهي، پِندِوِوِ .
 ۱۳. حائِائِي تِوِ . ۱۴. دِئِسي پاڻِ پِئِائِي . ۱۵. شِروِعا مِ کِان . ۱۶. کِمرِاه لِئِ . ۱۷. حِطا کِندِوِوِ .
 ۱۸. دُوه . ۱۹. پِپِمار . ۲۰. وِڙِي تِوِ . ۲۱. مِوِوِا کِوِوِ . ۲۲. دِکِي . ۲۳. مِوِوِ . ۲۴. پِوِوِ .

(۸) ڪيا ڪڇ ڪريءَ ڪي ڪرڻي هارا - ڪيا اس هات ٻجاري

ڄڻ ٽم لاهه ٽنهي لاڳا - پورن خضر هماري.

(۹) نا ڪو چتر ناهي ڪو مڙا - نا ڪو هيٺ ناهي ڪو سورا

ڄڻ ڪو لائيا ٺٽ هي لاڳا - سو شيوڪ نانڪ جس پاڳا.

(۱۰) ڄڻسا تون ڪر ه لکسا ڪو هو - ٽجهه ٻن دوجا ناهي ڪر

جهي تون مٺ ديه تيهي ڪو پايو - ٺڌ آبي پايو ٿري چلاوي.

(۱۱) نا ڪو پڙهيا پندت پينا - نا ڪو مڙڪ مندا

بندي اندر صفت ڪرائي - نانڪ ڪهڻي بند.

(۱۲) تون ڪر نا ڪيئا سڀ نيرا - ڪيا ڪو ڪري پراڻي

جا ڪڻ ٺڌر ڪر ه تون اڻي - سائي سچ سماڻي.

(۱۳) ڄڻ ڪاري ڪم - هر هر لائي

سو هر ڪر ه - ج آڻ ڪرائي.

(۱۴) جو ٺڌ پاهه سڀي ناچه - جن گورمڪ شبد تو لائي

سي پگت سي ٽم گياني - جن ڪم حڪم منائي.

(۱۵) ايڪو پراڻ سڀيٽان سڀ پراڻ ڪي - جو پايو پراڻ سا پلي

نانڪ غريب ڪيا ڪري ٻجارا - هر پايو ٽم راهه چلي.

(۱۶) آبي نانڪ دٻاڻ هي پيارا - آبي ڪاري لائيا

ڄڻ آڻ چلائي ٽم چلي پياري - ڄڻ هر پراڻ ميري پائيا

آبي جنتي جنت هي پيارا - جن نانڪ وجهه وڃائيا.

(۱۷) اڪ پرم پلائي اڪ پگتي رائي - تيرا ڪيل اٻارا

ڄڻ ٺڌ لائي تيهي ٿل پائيا - تون حڪم چلا وڻهارا.

راڳ، گورڙي، محلا

پنجوان، اشپدي (۸)

راڳ آسا، محلا پهل

شبد (۹)

(۳۷)

راڳ آسا، محلا نيچا

اشپدي (۴)

راڳ، گورڙي، محلا

چوٿان، شبد (۷)

راڳ، گورڙي، محلا

نيچا، اشپدي (۶)

راڳ، ديوگنداري، محلا

چوٿان، شبد (۲)

راڳ، سورڻ، محلا

چوٿان، شبد (۵)

راڳ، سورڻ، محلا

پهل، اشپدي (۷)

۱. پرم پلائي، ۲. سياڻو، ۳. مڙڪ، ۴. بهادر، ۵. خوش نصيبي، ۶. ودياوان، ۷. انسان، ۸. چڱا اچڻ، ۹. ڪرياءُ، ۱۰. ڪم، ۱۱. ٿڌا، ۱۲. گورو، ۱۳. معرفت، ۱۴. شڪتي، ۱۵. آسرو، ۱۶. ساز وڄائيندڙ، ۱۷. ساز، ۱۸. وڄائيندڙ، ۱۹. رچيل، ۲۰. رتل، ۲۱. بيحد عجيب، حيرت انگيز، ۲۲. آگيا اٺوساز هلائيندڙ.

(۶) انسان ايشور جي ٻولي آهي.

- (۱۰) هر آب ورتي آب - هر آب پلندا
 هر آبي سرشت سوار - سر ڌنڌي لندا
 اڪا پڪني لاء - اڪ آب ڪٽندا
 اڪا مارگس پاء - اڪ اهوڙ پاندا
 هن نانڪ نام ڏيائي - ڪورم ڪا ڪاندا.

[راڳ سورڻ، مڪلا چوٿان، وار (۵)]

- (۲) ڪرم ڪرم - ڪرائي آبي
 اس جيتي وس - ڪي ٿاهه.
- (۳) هر آبي آب پاندا - هر آبي ديوي لڏ
 هر آبي ڀرم پلندا - هر آبيهي صي ديه.
- (۴) ڪوئي ڪوئي ڪڏ آب اٿائي-لڏ آبي اري لڪ سائي
 ڪوي ٻس ڪس خزاني پانه - ڪوئي ڀرم پلاوڻيا.
- (۵) ڇڙ ٻري ڇوڙ - ڇڙ ڇري وچ ٿون ٻري.
 وڻا ڇري ڪري ڪڇ - ڪره ڍڪا - ڪاڻي.
- (۶) آب پلاني - ٺوڙ ٺاءُ
 ٺون سمهڙاء - ميل ملاء.
- (۷) ڪان ڪي پٿري ڪهان ڪري ٻڙي - ڪلاون هارو ڪاني
 چسا پيڪ ڪ-راويچ باچيڪر - اوھس ٿسو هي ساح آني.
- سري راڳ، مڪلا پڄوان،
 ٻڙي، شمد (۱)
- سري راڳ، مڪلا چوٿان،
 وڻاڙا، شمد (۴)
- راڳ مانجهه، مڪلا ٽها،
 اشهددي (۶)
- راڳ مانجهه، مڪلا ٻهلا،
 وار (۲)، سلوڪ مڪلا
 دڙجا
- راڳ ڪوڙي، مڪلا
 ٻهلا، شمد (۵)
- راڳ ڪوڙي، مڪلا
 پڄوان، شمد (۱۲۶)

۱. پرماتما. ۲. چارائي ٺو. ۳. مٿاڻن ٺا. ۴. سڃي وان. ۵. ڪمارڪ. ۶. ڪورو معرعت.
 ۷. انسان جي. ۸. موٽائي ڦلي ٺو. ۹. آڌرمي. ۱۰. ڌرمي. ۱۱. سڀي. ۱۲. جيستاء.
 ۱۳. جيستاء. ۱۴. لڪاڻو، ٺانء. ۱۵. ٻلي، ڪيڏو ٺو. ۱۶. ويڇاري. ۱۷. ٽهن ٽي ٺي.

(۱۴) نائڪ سڃا ايڪ هئي - دهره وچ هئي سنسار
چنگي منديءَ آپ لائين سو ڪرن جو آپ ڪرائي ڪرئار.

راڳ رامڪلي، محلا
ليجا، وار (۸)

(۱۵) دانا ڪئي سر دان ويچارا - ڪرڻ ڪارڻ سمور آڀارا
ڪر ڪر ويڪي ڪيتا آڀا - ڪرڻي ڪار ڪرائندا.

راڳ مارو، محلا بهلا،
سو لهر (۱۵) ۱۴

(۱۶) نرنڪار اڪار هئي آبي - آبي ڀر ڀلاني

راڳ ملار، محلا ليجا،
شيد (۱)

ڪر ڪر ڪرنا آبي ويڪي - ڄڻ ڀاويءَ ٿي لائي

شيوڪ ڪڏهن اهر وڌائي - جا ڪڏهن حڪم مٺائي.

راڳ ملار، محلا
بهلا، وار (۱۰)

(۱۷) آپ ڪرائي ڪري آپ - هه ڪيسه ڪري ڀڪار

آبي ليڪا منگسي - آپ ڪرائي ڪار.

راڳ ڀرڀائي، محلا
بهلا، اشتهدي (۴)

(۱۸) ڪوئي جان نه ڀولي پائي

سو ڀولي ڄس آپ ڀلاني - ڀوڄهيءَ ڄسيءَ ڀجھائي.

سلوڪ، ڪبير
صاحب، (۱۳۳)

(۱۹) ڪبير ڪارڻ سو ڀير - جو ڪينو ڪرئار

نس ڀن دوسر ڪر نهئي - اڪي سر جڻهار.

- (۴) ڪرڻ ڪارڻ سمور ٿيڻ - ڪه ٿانڪ ٻيچار
ڪارڻ ڪرڻي ڏس ٿيڻ - هن ڪل ڏکي ڏارو.
- (۵) ڪارڻ ڪرڻ ڪارڻو - سڀ ٻڌ ٻيڪي هانڊ
هنن هنن لاهڻ هنن هنن لاهڻ - ٿانڪ چنڊ ٿانڪ.
- (۶) سڀ ڪم ورتي هنن ڪا ڪيٽا - هنن ڪرڻ ٿيڻ ڪر ٿيڻ
اها ڪيل آڀ ڪرڻي هار - ڏوسر ڪڙن ڪهڻي ٻيچار.
- (۷) ڪيٽا هروڙي ڪري ڪرائيا - هنن ڪيا ڪهڻي ٻائي
جر ڪه ڪرڻا سر ڪر رهيا - ڪيٽي ڪيا چترائي.
- (۸) ٻيڙي هنن - رسڪ رسڪ ڪرڻ ڪارڻ
مُصاحبن مٿا سڀاڻن هنن ڪي - هر ٿون ڪرڻ ڪارڻ.
- (۹) آڀي ڪري ڪرائي ڪرڻا - ڪس ٿو آڀ ڪرائي
ڏک سڀ ٿيڻي ٻائي هروڙي - ڪس ٿيڻي هار وڙڻا ٿيڻي.
- (۱۰) هنن ڪارڻ ڪم - هر هر لائي
سو هر ڪرڻ - هر آڀ ڪرائي.
- (۱۱) آڀ ڪرڻ ڪارڻ هاري - ڪيا چيڙي هانڊ ٻيچار
سوڻي سوڻي ڪائي - هنن لائي هنن لائي.
- (۱۲) هر ايڪ ٿانڪ ٿانڪي - سڀ آلتون سوڻي
ڪرڻ ڪارڻ سمور آڀ - هر ڪري سوڻي.
- (۱۳) هر ڪم ڪري سو آڀي سوڻي - هر آڀي ڪار ڪارڻ
هر آڀي هي مٿي ڏيڻ سوڻي - هر آڀي اول ٿانڪ.

۱. سرشتي. ۲. چاڻي. ۳. سيني ڪم هن ڪارڻ ۽ ڪرائندڙ. ۴. شڪسٽون. ۵. ويچارا
۶. ٻي وسيلو. ۷. مريض موهب بدن کان ڪرم ڪرائي ٿو. ۸. ڪرم ڪندڙ انسان.
۹. ٻوٽو هي ڏس ۱۰. صلاح. ۱۱. ڪنهن وٽ. ۱۲. ڏاڍي. ۱۳. ستل يا سهيل.
۱۴. چارائي ٿو.

(۵) ڪرن ڪراونهار ڪرئار.

- (۱) ڪـرـت ڪـمـاـون شـپ اـشـپ - ڪـيـني نـ پـرـپ اـپ
 پـس آـبـن هـمـ هـمـ ڪـريـ - اـنـ هـر ڪـها ڪـمـاـت .
 اـيـڪـه اـپ ڪـروان هـارا - آـهـه اـپ پـن بـسـتـارا
 اـيا جـگـ چـمـت آـهـه لاـئـو - سـو سـو پـائـو جو اـپ دـوائـو
 اـوـنا ڪـا اـنـت نـه جـانـي ڪـوئـو - جو جو ڪـري سـوئـو ڪـن هـوئـو
 اـيـڪـه تـي سـگـلا بـسـتـارا - نـانـڪ اـپ سـوارنهارا .

راڳه گؤڙي، ٻاون اڪري، مھلا پنجوان، پوڙي (۸)

- (۲) پـرپ پـاوـي مـانـڪ گـم پـاوـي - پـرپ پـاوـي تـان پـائـر تـراوـي
 پـرپ پـاوـي اـن سـاس تـي راکـي - پـرپ پـاوـي تـا هـر گـم پـاکـي
 پـرپ پـاوـي تـا پـت اـڌاري - اـپ ڪـري اـن بـهاري
 دـها سـر پـا ڪـا اـپ سـوامي - ڪـيـلـي بـگـسي اـنـر جـاـي
 جو پـاوـي سـو ڪـار ڪـراوـي - نـانـڪ دـرـشـتي اـور نـه آوـي .

[راڳه گؤڙي، سڪمني صاحب، مھلا پنجوان، اشتهدي (۲) (۱۱)]

- (۳) نـانـڪ اـنـس نـه جـانـي - هـر تـاکـي پـاراوار
 اـپ ڪـرائـي سـاخـتي - ڌـر اـپ ڪـرائـي مـار
 اـڪـنا گـلي زنجير پـا - اـڪ تـري چـڙھ بـسـيـار
 اـپ ڪـرائـي ڪـري اـپ - هـمـ ڪـيـسـه ڪـري بـڪـار
 نـانـڪ ڪـر تـا جـن ڪـيـا - ڌـر تـسـهي ڪـر تـي سـار .

[راڳه آسا، مھلا ٻھلا، وار (۲۳)]

۱. چڱا. ۲. مڌا. ۳. پسن سمان انسان. ۴. مان مان. ۵. وستار ڪندڙ. ۶. پٿارو. ۷. ڳائي
 يا جهوپ. ۸. پاپي جهوپ. ۹. لوڪ. ۱۰. نظر ۾. ۱۱. آهتي. ۱۲. پڙلي. ۱۳. گهورڙا. ۱۴. گھڙا.
 ۱۵. سڀا. ۱۶. سڀا. ۱۷. پڙهال.

لني ۽ اڙڪي ستر ۾، اڙاشاراديءَ کان، لاشڪ گرهه کڻي ويندو. چوٿون ٻڌ يا ٿورا اوسا
برابست لي سگهي ٿي، منڇن جي لڳاتار ڪوشش سان ۽ ڪرٽار جي ڪرڻ سان. اها ڪسان
۽ ڪيئن جي ڪوئي ڪنن آهي پر ضروري آهي. پاڻ سان پاڻ نه ڪٽڻو آهي. پر پاڻ ۾
ٻيهي پاڻ ٻيٿو آهي. وڏو من جي مستي مٽاڻي آهي ۽ من جو موزو مٽاڻو آهي. ٻيءَ ٽن
گھڻن جي ٿڌ ۾ ۽ ڏٺي ۽ ڏيند. جا ڊاٽان، پاڻمرادو خارج ٿي، ختم ٿيندا. انهيءَ حوالي
ٻڃائڻ، چوٿين ٻڌ جو چوٿارو آهي، ٿڌ يا اوسا جو اوسا آهي، ڏسوي ڏٺار جو ڏٺار آهي،
سڪمن ناريءَ جو نظارو آهي، موڪش مڪتيءَ جو مظاهرو آهي ۽ ٻرمانا جي ٻراپتي آهي.

ٻڌ ٻاهر جو آهي ۽ ٻيٿو ٻيٿو آهي پر پاڻ ٻيٿو ٻرمانا جي پڪش کان پري نه ٿو
رهي. پاڻ ٻيٿائيءَ، پاڻ سان ملائي ٿو. سو همت نه هار، ٿڌ کڻي ٺهار نه هوم آڻي هڃ
۾. گلاب جو ٿل نه جڏهين ڪنڊن جي چيڪ برداشت ٿو ڪري انهيءَ خوشيءَ جي خمار
۾ ٿو اچي. سڀ ڪرڻ لاءِ ڪوشش ضروري آهي. آدم بنا اڃڙو ملڻ مشڪل آهي.
ڪنهي ٻڌائڻ ٻوٽن نه پاڻ ٻيٿو ٿو ۽ ٻيٿو ٿو ٻيٿو. ٻيءَ روحاني سفر ۾ ڪيئن سڃاڻا
ٻروهي بنا پلي ٻوٽي؟ هڙ ۾ هڙ ٿڌ نه حسين جي حواليءَ ۾ عام هڙي ويندي. پر شارٽ
ٻيٿو ۽ ٻيٿو مالڪ جي گڏهي، ٿيئي ٻڌ ٻار ڪرائي، چوٿين ٻڌ ٿي ٻيٿائين لا. اهو ٻيٿو
جو ٿڌو نه آهي ۽ نه روڊ واس جي ٿڌايت آهي پر صاحبن جو تجربو ۽ تجربو آهي.



پيار نفرت، سوڻ مٽي سڀ هن لاءِ بيمعني آهن. جا ڪر يا آئي سا سڃاڻ. تن من ڌن
ڪرڻ پٺيان قربان پو پاڻ ڪرڻ کان به نرليپ نه ڪرڻ جي ڀل کان به دُور. ڪرڻ به
ڪرڻار جي نه ڀل به انهيءَ جا. سندس سيدرم آهي سنڃييل ڪرڻ جي پوريءَ طرح ٻالن
ڪرڻ. مطلب نه ڪرڻ سان گڏ خود پاڻ به پرماتما کي اُڀرڻ ٿيل آهي. ڪامنائن جو سلسلو
ٽي ختم ٿي چڪو آهي ۽ من جي ويچار واپسي بند ٿي وئي آهي. اندر روشن ۽ ٻاهر به
پرڪاش. پاڻ پرماتما به، پرماتما پرڪرتيءَ به ۽ ٽيئي پاڻ به هڪ. نه ڪو پيد نه ڪو پاءُ.
ڪرڻ، ڪرڻا ۽ ڪرڻار جو هيلاپ ٽي هڪ لائاني لپلا آهي. من به پورن شانتِي ۽ وشيش
آئند، نه من جو بظايل پو من به آيل. من خالي، صفا، کليل، سچيت ۽ روشن. ٻڌيءَ جو
پرڪاش ۽ آتم ڌارا جو اُڀرڻ. اهڙو انسان بيخوديءَ به بيحال آهي ۽ الاهي مستيءَ جي
ايڪانت به آهي. هن به رُوحاني رتن جي ڪاڻ آهي. سندس سندساري ٻڌڻ چڙهي پيا ۽
هو به جون زنجيرون ٽٽي پيوڻ. من من ٽي نه رهيو ۽ پنه جي اُعلوڪي سڃاڻ ۽ سيدرم
به سمائجي ويو. ڪسيل راج اصلي حقدارن حوالي ٿيو. اهو آهي سچو سنياس، اُتر درشتي،
سم درشتي، جيون هڪٽي، گرما پند، ديه درشتي، اُتر ٽي اُٺو، اُند ڏني، سچ ڪند
۽ اوهم گيان.

اي ٻندا، توکي جيون پاڻا سڦل ڪرڻ لاءِ ٽي گڻ مان رجي به، رجي مان ستي به
۽ آخري ستي مان چوٿين پد ٿر يا اوستا به اچڻو آهي. پر من جي چترائيءَ ۽ چالاڪيءَ کان
خيردار رهڻ. ستي گڻ کي، ٽو ۽ رجو گڻ سولو اڀڙڻ ڪونه ڏيندا آهن. هوئن هڪ ٻئي
کان نرالا پر ستي گڻ کي نشت يا نرل ڪرڻ لاءِ، ٻئي ٽو ۽ رجو گڻ گڏجي بڪو مٿاڻو
ڪندا آهن. ٽي جي ڪنورن ۽ نجسائيءَ رجي جي چالاڪي ۽ چترائي، سڀ ملي ستي
جو سامهون ڪندڙون آهن. انهيءَ هوندي به جي ستر زور پوندو نه من آخري هٿيار استعمال
ڪندو. اهو آهي پرابڌ جو.

سري گرو گرنٿ صاحب به ڪيترا اهڙا وچن آهن ۽ جن مان ڪي هٿ به ڏنل به آهن،
تن جي اُٽي ۽ غلط معنيٰ ڪڍي، من چوندو، نه اي ٻندا، هڻ پڇاڙ چا لاءِ ٿو ڪرين؟ ٿيندو
اهو جو پرابڌ ۽ تقدير به هوندو، نهون ڪي تدبير ڪيئن مٿان يا بدلائي سگهندي؟ ڪرمن
جي ليکي جي اها بلڪل اُٽي سمجهائي آهي. ياد رک نه اڄ جو پرشارت سڀان جي
پرابڌ بڻائي ٿو. اڄ جي تدبير سڀان جي تقدير بڻائي ٿي. پرابڌ ۽ تقدير جو ٻيٽو نراشا
مان اڄن ٽي ٿو باقي پرشارت ۽ تدبير به وشواس آشا مان پرڪوٽ ٽي ٿو. جيون پاڻا جي
سڦل آشا مان ۽ نه نراشا مان پرابڌ ٿي سگهندي.

اها پرابڌي ۽ اڀيڌي ٽيئي گڻن کي لتاڙي چوٿين پد به پير پائڻ سان نصيب ٿي
سگهي ٿي ۽ سگهندي. جو ويچار به، سڃاڻ به ۽ ڪرمن به آشاواڌي آهي سو جيون پاڻا جي

نقط پهن هي مطالب مطابق. پهن هي نروهن نل، گهن ن فرض جي پالنا هي شخاص گاه
هوندس. من جي اکن اڳيان واڳ ۽ دندش ها رنگن ششا. سارو سنسار ن انهن رنگن ۾ رگل
ڏسڻ ۾ اچي ن ان سان وهندار ن اهڙو رنگن. ڏيد ۽ سمجهه جي صفائيءَ بنا ڪرڻ ڪنهن
صفا وهندا؟ ڪامنان هي اٺل پل يا وڪارن هي ويڙهه، ڪنهن من کي شانس رکندي ۽
دک ٿورڻ ڪندي؟ وش ۽ اُمرع هي پڇاڻ هوندي ن، وڪارن جي چشڪن جو رس
ولي ٿور. وڪارن هي وش مان ڪنهن اُمرع ولوڙ پو؟ ساري جهون هٿ هٿ ۽ هاء هاء
۾ گذري وئي. ن اڳئين هنر جي ڪرمن مان آزادي ملي ۽ ن وري ايندڙ هنر جو
آڌار ٿور. مانس هنر وٽ وڌو جو ن پاڻ ۽ پرمالها هي وڃي، وڃي ۽ وڃي وئي
وڪري ٿندي.

ستي گڻا هي اثر هٿ من کي سانتيڪو، صحت بخش ۽ بل پيشي کاڌو ڪپي. ٿوري
قوت ۾ قرار. من هي شڙڏا ستڪرو ۾ لي وسي. ڪرڻ ۾ رڌل ٻر بنا پهن جي سوارٽ هي.
آدوش پرمات ۽ پراڻڪار ها. عربن ۽ غمگينن جو ۽ مگسار، هٿن ۽ هيٺلن جو حمايتي، رڌو
سندارو، سُرُڪ سڀاء وارو، ساڙ ساڙ ڪٽ وارو، قرب جو ڪٽل، ٿورڻ، لپاڻا ۽
ٺهڻا ۽ جو پٿار. پور اندر هي احساسن جو اڀياس ڪري. ن ٻجي ٿو ٻڃاري. عمر پور
صاف ۽ آخريءَ ۾ گهاري. ن ڏٺڪاءَ هي اڇا ۽ ن ٿاموس هي پرواهه. هر ڪامنا ۾ بڻي
جي پلي جو لائتار. پهرين سڀ هر جو پور پهن جو خبر. رهڻي ۽ ڪهڻي ساڳي. ڏکڻ
ڏور وڌان جو دوست، مسڪين معذورن جو مددگار. انساني اڻڪوتا جو آواز آهي، سج
جو سالڪ آهي، ٻرڻ جو ٻڙجاري آهي، ساڇڻ هي صورت آهي. هر ڪم ۽ هر ٻالھ ۾ فرض
شناسي. ن موهر ٿور ۽ ن بهرواهي ن دست اندازي. ن اوڀر ن لالچ ۽ ن لپا ن
ٿرشنا. ڪم ۾ چٽ ۽ ڌيان ٿور ڪم جو چٽ ۽ ڌيان ۾ ڪوٺ وڃي ن. ن ڪالھ ها غر ۽
ن سڀان جون چٽائون. ن مٽھڻ جو ٻڀ ۽ ن پھڻن جي اڇا. وڙلي جوڙڻ جي ۽ ن ٿورڻ
هي، لالچ هي ۽ ن ڊاهڻ هي. اهڙي ٺاڳ ۽ وڙاڳ جو آئند ماڻي ٿو ۽ من کي شانس رکي
ٿو. ٻرڙي ۽ ٿورڙي ۽ ڪارو اڪارو، ٻڙ ٻڙ، ٻڌن موڪش هي ٻرڙي پڇاڻ پڇيس ٿي.
ٻڙڻ، ٿورڙڻ ۽ ڪرڻ ٻڙڻ وٽ م. من اُستو ۽ اڻڪارو. ٺڪار ڪرڻ ٻوڙي، ڀڳت ۽ گناہي.
ٻر سڌو گڻ ن من هي ڪيتو ٻر ٿو گهمي ٿين ڪري پاڻ ۽ پرمالها، ڪرڻ ۽ ڪرڻ کي الڳ
ٿو سمجهي. سڙڪر اُمر پاڙ هي درشتي، درشت ۽ درشتا هي وڃي ڏيار آهي ها اڇا
دور ن ٿي آهي. انهيءَ سوڪر اُمر پاڙ هي مٽھڻ کاڌوءَ ٿي مڪئي پراميس ٿي سگهي ٿي.

چوٿين ٻڌ يا ٿرنا اوستا ۾ من کي اُهو کاڌو ڪپي جنهن تي سواد جو ن ٻر جهون هر
آڌار آهي. من هي شڙڏا جو ٿرھ ۾ واسر آهي. ٿيئي گڻ پهنجي سڀاء مطابق ٻڌا ڪر ڪن
ٻر هر انهن هي اثر کان الڀ آهي. ڏئي ۽ ڏيد کان دور آهي. سڌر دڪ، دوست دشمن،

ٿريا اوستا ۾ ٿيون آئين. ٿريا اوستا ۾ من جا اڳيان مرڪز، ڪيتر ۽ حدون ڪم ٿي ويون آهن، من جي اڳين حرڪتي هلچل بند ٿي وئي آهي ۽ من ۾ نئين هلچل پيدا ٿي آهي. انهيءَ انقلاب اندر، ٻڌيءَ جو سميت وارو پاسو سبتي طرف ٽٽي ٿو، هردو ڪنول گل جيان ٿري ٿو، ۽ جيو آتما جي گڏجاڻي ۾م آتما سان ٽٽي ٿي. ڏٺي دور نه ”مان مان“ ناس، هاڻي آهي ”نوهين نون.“ اهائي لاءِ، ٻي ڪا ٻولي ناهي وافت.

نمي ڪٿا جي اثر هيٺ من کي پارو ٿو، جو ٿو ۽ ايشواڌي کاڌو کڻي. من جي شرڌا پوئن ۽ پراڻن ۾ ٿي وسي. ڪراڻن کان آس ۽ سپاءُ تراشا وادي. سڀ ڳالهه جي الٽي معنيٰ ۽ سڀ ۾ شڪ. ڪنهن به مسئلي جا ٻئي پاسا نه ڄاڻيندو پر فقط اونداهو ۽ ڏکيو طرف. حرص، حواس ۽ حسد جو هيراڪ. ٻي ادب، ٻي محابي، ٻي غيرت، ٻي رحر ۽ بد تميز ڪام جو قليل ۽ ڪسنگ جو ڪانڪي. هر ڪام ۾ ٻئي کي نقصان پهچائڻ جي امدا ۽ ڪوشش. پنهن جي پوڄا ۽ پنهن جي سرپر جي شيوا. وافت جي پڙ ۽ پراڻي پچار. نه پوري ڪٿا ڳوت نه پورو ڌيان. هميشه وياڪل ۽ ويڳاڻو. نه ڪميا نه دان ۽ نه قياس نه همدردِي. مت ملين، چست ڪنور. وچن ڪهرا ۽ ڪوڙا، سپاءُ اٽسهائيندڙ ۽ اٽوڻندڙ. اريون عادئون ۽ اگرا آچار. هندساواڌي ۽ هاجيڪار. سچ ۽ ڪوڙ جي پيد کان اٽواف. من گندي پاڻيءَ جو ڏو جبهن ۾ مات مساف واري. ٿوريءَ ٿي ويچارواڻيءَ جي حرڪت هلي نه ٿو وارو گند مٿاڇري ٿي ظاهر ٿي بهندو. وش ۽ اُمرت جي پرک ڪونه پٽيس. وش کي اُمرت سمجهي وشين جو وس چوسي ٿو پر من ٿو پست نه ٿو ٿئي ۽ هميشه ڏکي ۽ اُشانست رهي ٿو. سماج جي ارڪ لڄا جي پرواهه، ڪانهي، سرشتيءَ جي نيمن جي سڃاڻپ ڪانهي، قاندي قانون جو قدر ڪونهي ۽ پرماتما جي پڇاڻ ڪانهي. مطلب نه من مائيا مبدل ۾ مست آهي ۽ غليظاڻيءَ ۾ غلطان آهي. اهي آهن عيب ۽ اعمال نمي ڪٿا واري جا. هن کي پنهنجن ڏوهن تي ڏهاڳ چيو ڏنءُ ڏٺي ڇڏيو آهي، جنهن ڪري هو چيئري ٿي جانب کان جدا ٿي ويو آهي.

وڃي ڪٿا جي اثر هيٺ، من کي ڪٿو، گرم ۽ مصاليدار کاڌو کڻي. من جي شرڌا باڪند ۾ ٿي وسي. ڪراڻن لاءِ چاهه، آشا وادي ۽ هر مسئلي جا پلا ۽ پرا ٻئي پاسا ڏسندو پر سڀ پنهن جي ڪم ڪيڏا ڪاٿو. هر چال، هر ڀنگه پٺيان پنهن جو سوارت ۽ پنهن جي ٺاڏي ۾ لڄا. هر ڪامنا ۾ خود مطلبي. اندر ڪارو پر ٻاهرئين وهندار ۾ صفائي چالاڪي ۽ چترائي. ص هڪ نه بات ٻي. وائي ۾ ور وراڪا ۽ قند ڦير. حرفتي، حرڪتي، ٿر پٽاڪ. ٿر ڪٺا باز، لسر باز، چالباز، تعصبي، ٽڪراري، عيب جوڙي، لوڀي، ڪروڙي ۽ ايمانِي. خود مطلبيءَ ي خدڪيءَ جو خمار اٿس. پاٽ پوڄائون، دان ٻچ، ليرت اشدان ۽ سڀ ڪوڙي دٻا ٻڪي، رڳو پنهن جي ناموس ۽ اڏنمبر لاءِ. هر ڪم ۾ چاهه يا بيهر واهي، سهيوگ يا دست اندازي

من کي وچ ئي ڪيڙن ۽ ڪيترو وقت بهاري سگهندو؟ سو اها ٽن گڻن هسي چٽاڀيٽي ۽ ڪمڪشا، من ۾ هر دم چاڙو رهي ٿي ۽ دک هي درياءَ ۾ چورلئون پدا ڪري ٿي.

انئن نه ادي ڪڍ کان وڃو ڪڍ سٺو ۽ رهي ڪڍ کان سٺو ڪڍ سٺو ٻو هيستائين من جو
مرڪز ڏئي ۾ ڏيند اتي ٻڌل آهي نيسائين من خالي، صفا، ڪلڻ، سڄمت ۽ روشن ڪمڻ
ليندو؟ هستائين من ها ”اوت ۽ ڪام“ ”ڌرم“ رجا وروڌي آهن نيسائين ”موڪش“
هو پدارت ڪيڙن هائو؟ هستائين اهو اڪان جو پڙو يا ٻڌي ۽ هي ڪمب وارو پاسو هئو
نه آهي، نيسائين هيڙ آيا ۽ پور آيا هو پاڻ ۾ ڪيڙن ميلاپ ٿيندو؟ هيڙ آيا هن پاڙون
مٽي، پور آيا ۾ ۽ من ها منهنڊ هيٺ سنار سان نه پوءِ اهي واسنائون هئو آيا هنون
پاڙون پتي يا سلا سڪائي نه ڇڏيند پورن؟ انهيءَ ڪري صاحب فرمائين ٿا:

- (۱) نيسري گڻ مٽي چوليءَ وري - اها ٻيگت نيساري،
گورمڪ هري شند آتري چنبي - هرديءَ اڪي مري.
(۲) نيسري اڪي لڙو وري - ڏاوت برج رهائي
نيسري چوليءَ دسرا در کوليءَ - سان من ڪو پائي.

مطلب نه ٿيئي ڪن هو اتر منزل مقصود اڳيان اڏي چاهي اهو اتر ستي ڪڍ هو نه
کڻي ههي. جو نه من هو مرڪز ڏئي ۽ ڏيند ئي آهي نه ڪن هو اتر نه من هي ڪيتر اندر
ٿي مڪدود آهي. انهيءَ ڪري صاحب چٽائو آهي نه هيستائين من ٽن گڻن هي نيسريءَ مان
آراد ٿي، چولن پڊ ۾ داخل نه ٿيو آهي، نيسائين پومانها هي پراپتي اسينڙ آهي. اهو
چورلن پڊ آهي ٿر يا اوستا، دسوي دتار ۽ سڪنا نازي هيٺ ڏانهن اڳي ٿي اشارو
آيل آهي. انهيءَ پور پڊ پائي ڪانچو ٿي هنون پاڙو جو سٺو پورو ٿيندو ۽ آواڻون هو چڪر
ختر ٿيندو.

من کي مٿا نه چٽو آهي. ”م“ معنيٰ اڪانٽا ۽ اڻڄاڻائي، ”ن“ معنيٰ نيا، ڪانڊراء
۽ ”وا“ معنيٰ حيرن. ٽيهن ڪري ”مٿا“ معنيٰ اڪيان پدا حيرن يا ڪان واري حيرن. من
کي جڏهن انهيءَ اصلي معنيٰ ۽ مقصد هو احساس اچي ٿو تڏهن ڪس ڪيان هو پير ڪاش
ٿئي ٿو. ڪر يا اڪانٽا هر اڇاڇا ٿي ڪيان هي پير ڪاش هي پهرين هٿلڪ آهي ۽ چورلن پڊ
هو پهرين ڏاڪر آهي. پر من ڪو سولو پنهن هي اڪانٽا، عطني يا شڪسب قبول ڪندو؟
آخر نه هيڙ هي اندر هي حڪومت، ڪوڙ ۽ چالوازيءَ سان هٿ وس ڪئي اٿائين سر
انهن هٿيارن هو آخرين دم تائين، پڊ ۾ شڪسب ملڻ کان سواءِ، من ڪيئن پڪش ڇڏيندو؟

اي نندا، انهيءَ پڊ هي نيسريءَ لاءِ، توکي پهرين اهو سمجهڻ ڪهر هي نه من ٿي ٽن
گڻن هي حاصيتن جو ڪهڙو جدا جدا پرياءَ ٿو پئي ۽ چولن پڊ جون خاصون من کي ڪيڙن

ٽي گڻ ۽ چوٿون پڏ.

ٽي گڻ، امو، رجو ۽ ستو، پوکڻيءَ جي رڳ رڳ ۾ سمايل آهن. ڪا به وسڻو لاهن ڪڍڻ جي اثر کان آزاد ڪونهي، چاهي ايجان يا ساهواري، ديھ سرڙپ يا سوکير. صاحب سمجھائين ٿا ته ويد، پراڻ، شاستر، سمرتيون، ديوتا ڏيوتائون به ٽن گڻن جي اثر کان آجيا ڪونهن. هر انسان اندر به اهي ٽيئي گڻ واسو ڪن ٿا پر ڪهڙو گڻ وڌيڪ بلوان آهي ۽ ڪيترو وقت بلوان رهي ٿو تنهنجو مدار هر انسان جي سپاءَ تي آهي. اهڙيءَ حالت هيٺ، من به ساڳئي اثر هيٺ قابو آهي. تنهن ڪري من جون ڪامنائون، ترشنائون، ويچار ڌارا، ارادا، وچن ۽ ڪرنب سڀ لاهيءَ اثر هيٺ اچن ٿا. مٿي اڳيئي چاڻايل آهي ته من جون حدون ڏيندڙ اي ٻڌل آهن ۽ گهڙيال جي لڪڻي وانگر، من ڏيندڙ جي هڪ حد جي آخرين ڪنڊ کان پيءَ حد جي آخرين ڪنڊ تائين، پيو ٿو هر دم پٽڪي. ٿڌ ٿانءُ نه ٿو ٻاهي. اها من جي پٽڪ ۽ خود خيالي، دک ۽ اُشانتيءَ جو ڪارڻ آهي. لاهيءَ سلسل جي لٽ يا بند لٽ کان پوءِ ٽي سڪ ۽ شانتِي پراپت ٿيندڙون.

ڏيندڙ معنيٰ ڪي به به هڪ پٽي جي اُٻڙ حالتون، جهڙوڪ پربت ۽ نفرت، دک ۽ سڪ، خوشي ۽ غم، تڪليف ۽ فرحت، پورڻ ۽ نياڳ، ڏينهن ۽ رات، روشنائي ۽ اُوندھ، وغيره وغيره. ڏئي معنيٰ بياني يا اُڪيائي. هڪ پنهنجي چوڻي دنيا ۽ ٻي باقي دنيا. ٻنهي سان وهندڙ عاهدو ۽ نرالو. جيئن جيئن من، ڏيندڙ جي هڪ حد کان ٻيءَ حد تائين پيو ٿو پٽڪي، تيئن تيئن گڻن جي رنگ سان پيو ٿو رڳجي.

امو گڻ آلس ۽ نراسائي ٿو ڇانئي ته رجو گڻ جوش ۽ مشغولي ٿو پيدا ڪري. ستو جو چڱائيءَ جو سرڙپ آهي، سو من کي مڏير وارو رستو ٿو ڏيکاري ۽ من کي پن حدن جي وچ ۾ بهارڻ جي ڪوشش ٿو ڪري. پر من وچ تي ٽڪاءُ ڪري ٿي ڪونه ٿو جڏهن جا به سبب آهن. هڪ ته ستو گڻ ٽهي ۽ رجي گڻن جي پيٽ ۾ گهٽ من پسند آهي ۽ مس مس ٿو پنهن جي پر بلتا ڏيکاري سگهي ۽ پيو ته من جو سپاءَ تي آهي ائين هڪ حد تي پٽڪ نه ائين پيءَ تي. ڏيندڙن تي ٽڙپڻ ۾ ئي من کي مڙج اچي ٿي سو وچ تي ڪڍڻ نه ڪندو؟ پر جي ستي گڻ جي نمائي ۽ نفيس اثر هيٺ، وچ تي ڪڍي پيو ته به ڪدم ڪڍ ٿو، هن يا هن حد جي چڪ پٺيان گهائجي ويندو. پلاسٽي گڻ جي شڪتي اُترائي ٿيندي ڪٿان؟ ستو گڻ ٽهي ۽ رجي گڻن جي وچ ۾ ٺاه يا صلح ٿو ڪرائي. صلح هميشه ٽي وٽ ئي پينل هوندو آهي جنهن ڪري ٻن ڌرين جو دلي ميلاپ نه ٿي سگهندو آهي ۽ صلح ڪار کي اوس سڀا سڃاڻا پوندا آهن. ٽهي ۽ رجي گڻن پنهن جا الڳ اثر مٽائبا ڪونهن ۽ من پنهن جو سپاءَ ٻن حدن جي وچ ۾ پٽڪ جو بدلاڻو ڪرڻ آهي، نه ستو گڻ،

- (۲۲) رځ لږ سږه ګل نړۍ چاڼيا - هر مړي هڅه کوي د ک پانیا
 حسد کړې کړي هر کورمک - ګل چرنی مکس کړاندا .
- (۲۳) نړۍ وړان چرنی کور وای - کال اګال کيځي اګ کړا
 نړۍ هر مړه سږه هڅه هیڅ - کور اښه شته د ک پانیا .
- (۲۴) رځ کړ تر کړه سږه کړه کيځي - اېه نړۍ مې ماڼیا
 چرنی پد کړه هر لږ چيځي - تهي پرم پد پانیا .
- (۲۵) اګرې اېکي نړۍ د وړانې - ډاډه سږه روح وړانې
 نړۍ چرنی د سړا د کړي - ګان من کړا پانیا .
- (۲۶) ډګرې چال لږ تر اښلي - شته سږه تهي پانیا
 شته پد نړۍ کړه هې ماڼیا - اښه له ډاډه کمانی .
- (۲۷) چوڼي پدوي کورمک وړه - ګان له کور وای پانیا
 نړۍ ستور کړې کيځي - وچه آپ کړانیا .
- (۲۸) مړک اښي نړۍ کړه شته - ماڼیا کيځي پانیا
 اښه کيځي اښه لږ کړه کيځي - پان پد کور وای .
- (۲۹) نړۍ کړه سږه ډاډه هې - ګان هر پکس له پان
 مکس مکس کړي د هروني - هڅه مې کورمک .
- (۳۰) نړۍ کړه مالي موه اښي - کيځي پد کاهه
 آن اېه مگر کيځي - اېه د وړک ساکې لاهه
 پخ سږن ساډو ناکا - مل ګان کورمک کاهه .
- (۳۱) اښي دسي دس ګان ډاډه - نړۍ کيځي له کور وای
 ستور پد چيځي وړک اښي - مړک مکس سړ پانیا .
- واځه مارو، مځلا
 پېلا، سولور (۱۱) ۱۷
- (۴) ۱۸
- واځه کپدار، کپر
 صاحب، شته (۱)
- (۳)
- واځه پسر، مځلا پېلا،
 شته (۵)
- واځه پسر، مځلا پېلا،
 شته (۱۱)
- واځه سارنگ، مځلا
 چوگان، وار (۲۴)،
 سارک مځلا پېلا
- واځه ملاو، مځلا پېلا،
 شته (۲)
- واځه ملاو، مځلا
 پېلان، شته (۲۴)
- واځه کاپر، مځلا
 چوگان، اشتهدي (۳) ۴

۱. نړۍ کړه . ۲. لږ . ۳. کور وای . ۴. چوڼي مړي ګان وړانې . ۵. پانیا . ۶. سږه .
 ۷. مړکس . ۸. سړو . ۹. اښوون . ۱۰. چوڼي مړي ګان وړانې . ۱۱. پور مړ مځلا .
 ۱۲. نړۍ کړه . ۱۳. اښوون . ۱۴. سارو وړانې . ۱۵. پېت . ۱۶. پېتک .
 ۱۸. پور، پور . ۱۹. پور، پور . ۲۰. ډاډه، طرف . ۲۱. کړه پل . ۲۲. قضي مړ .

ٺي ڳڻ ۽ چوٿون پڏ.

ٺي ڳڻ، اهو، رجو ۽ ستو، پرڪرتي ۽ جي رڳو رڳو برسمابل آهن. ڪا به وسٽو ٺاهڻ
ڳڻن جي اثر کان آزاد ڪونهي، چاهي بهجان يا ساهواري، ڏيهه سرڻ يا سوکير. صاحب
سمجھائين ٿا ته ويد، پراڻ، شاستر، سمرليون، ديوتا ديوتائون به ٺس ڳڻن جي اثر کان آجه
ڪونهن. هر انسان اندر به اهي ٺيئي ڳڻ واسو ڪن ٿا پر ڪهڙو ڳڻ وڌيڪ بهلوار
آهي ۽ ڪيترو وقت بهلوار رهي ٿو بهندجو مدار هر انسان جي سپاء ٺي آهي. اهڙي حالت
هيٺ، من به ساڳئي اثر هيٺ قابو آهي. ٺهن ڪري من جون ڪامنائون، ترشائون،
ويچار ڌارا، ارادا، وچن ۽ ڪرتب سڀ ٺاهي ۽ اثر هيٺ اچن ٿا. مٿي اڳتي ڄاڻايل آهي
ته من جون حدون ڏيندي ٻڌل آهن ۽ گهڙيال جي لڪڻي وانگر، من ڏيندي جي هڪ حد
جي آخرين ڪنڊ کان ٻيءَ حد جي آخرين ڪنڊ تائين، پيو ٿو هر دم پٽڪي. ٿر ٿان نه ٿو
هائي. اها من جي پٽڪ ۽ خود خيالي، دڪ ۽ اُشائيتي جو ڪارڻ آهي. ٺاهي ۽ سلسلي
جي لٽ يا بند ٺيڻ کان پوءِ ٺي سگه ۽ شائيتي پراپت ٿينديون.

ڏيندي معنيٰ ڪي به به هڪ ٻئي جي ابتڙ حالتون، جهڙوڪ پربت ۽ نفرت، دڪ ۽
سگه، خوشي ۽ غم، تڪليف ۽ فرحت، پوڳ ۽ نياڳ، ڏينهن ۽ رات، روشنائي ۽ اُڻندھ،
وغيره وغيره. ڏئي معنيٰ پياڻي يا به اُڪياڻي. هڪ پنهنجي چوٽي دنيا ۽ ٻي باقي دنيا.
ٻنهي سان وهندوار عاهدو ۽ نرالو. جيئن جيئن من، ڏيندي جي هڪ حد کان ٻيءَ حد تائين پيو
ٿو پٽڪي، تيئن تيئن ڳڻن جي رنگ سان پيو ٿو رڳجي.

اهو ڳڻ آس ۽ نراسائي ٿو چانهي ته رجو ڳڻ جوش ۽ مشغولي ٿو پيدا ڪري. ستو ڳڻ
جو چڱائيءَ جو سرڻ آهي، سو من کي مڌير وارو رستو ٿو ڏيکاري ۽ من کي پن حد
جي وچ بهارڻ جي ڪوشش ٿو ڪري. پر من وچ تي اُڪاء ڪري ٿي ڪونه ٿو جهن جا
به سبب آهن. هڪ ته ستو ڳڻ ٺهي ۽ رجي ڳڻن جي پيٽ پر گهٽ من پسند آهي ۽ من
مس ٿو پنهنجي پر بلتا ڏيکاري سگهي ۽ پيو ته من جو سپاء ٺي آهي ائين هڪ حد تي
ٻيڪڻ نه ائين ٻيءَ تي. ڏيندن تي ٺيڻ پر ٺي من کي مڃ اچي ٿي سو وچ تي ڪنڊ
ٺهڪندو؟ پر جي ستي ڳڻ جي نمائي ۽ نفيس اثر هيٺ، وچ تي ڪڍي پيو ته به ڪدم
ڪڍي، هن يا هن حد جي چڪ بنيان گهائجي ويندو. ٻلا ستي ڳڻ جي شڪتي اثر ٺاهي
بند ڪٿان؟ ستو ڳڻ ٺهي ۽ رجي ڳڻن جي وچر ٺاه يا صلح ٿو ڪرائي. صلح هميشه
ي وقت تي پيڻل هوندو آهي جهن ڪري پن ڌرين جو دلي ميلاب نه ٿي سگهندو
ٺي ۽ صاحبڪار کي اوس سها سها پوندا آهن. ٺي ۽ رجي ڳڻن پنهنجي جا الڳ اثر مٽائيا
ٺهن ۽ من پنهنجي جو سپاء پن حدن جي وچر پٽڪ جو ڍلاڻو ڪرڻ آهي، ته ستو ڳڻ،

- (۲۲) روح نر سب گل نوي چالنا - خبر مرځ هڅو مچ دک پالنا
جسدو گرځا کړی هر کورمک - گل چولنج مکس کړاندا .
- (۲۳) نوي ږولاء چولنج کور ولسا - کال بکال کي اځ کړاسا
نومل هوم سرب هڅو هڅون - کور آنده شبد دکاليسا .
- (۲۴) روح گل نر گل سب گل کهي - اهر نوي سب مانا
چولنج پد کد هر نر چولنج - لپي پور پد پالنا .
- (۲۵) اگرې ابيکي نر درواچي - ډاؤم ابرج وهانسي
نر کي چولنج دسرا در کولنج - نان من کړا پالسي .
- (۲۶) ډگري چال لستون اندلي - شد سرب لپي پالسي
شاستر بيد نوي گل هي مانا - اندک ډلډ کمانسي .
- (۲۷) چولنج پدوي کورمک ورته - ان لځ کور ولسا پالنا
نوي سگور گرځا کيبي - وچه آپ گرانبا .
- (۲۸) مورک اندی نوي گل شيوه - مانا کي پشاهي
آندو گهت آندو پور کي ناي - پاد پوره کاروي .
- (۲۹) نوي گل سپا ډاؤم هي - لا هر پکس نه پاء
کس مکس کدي نه هونوي - هڅو مچ کور کما .
- (۳۰) نوي گل مالي موه آبي - کهي پيدن کاهه
ان ابياء سگر کيبي - اهر دوک ساکھ لاهه .
- پخ سرن سازو نانکا - مل کن گرهده کاهه .
- (۳۱) لندوي دسي دس تن ډاؤم - نوي کيکي نه نکاونکو
سگور پوچي ونگت آوي - موک مکس سو پاونکو .
- واچس مارو، مځلا
پهلا، سولور (۱۱) ۱۷
- (۴) ۱۸
- واچ کيدارا، کيبر
صاحب، شد (۱)
- (۳)
- واچ پسر، مځلا پهلا،
شد (۵)
- واچ پسر، مځلا پهلا،
شد (۱۱)
- واچ سارنگ، مځلا
چولان، وار (۲۴) ،
سورک مځلا لک
- واچ ملار، مځلا پهلا،
شد (۲)
- واچ ملار، مځلا
پهوان، شد (۲۴)
- واچس کاتوا، مځلا
چولان، اشتهدي (۳) ۴

۱. نې کڅ. ۲. بل. ۳. کوروع معرفت. ۴. چمځ مورځ کان رهېب آهي. ۵. پرماتما. ۶. سمېهي.
۷. موکش. ۸. سر بر. ۹. اندرون. ۱۰. چنېل من کي اېکاکر کړی نو. ۱۱. پور پر مکهن.
۱۲. نازېچ، انې هلس. ۱۳. ای آنډا لسان. ۱۴. سساري وهنوار. ۱۵. پست. ۱۶. پتکڅ.
۱۸. پور، پرم، ۱۸. پزوا، آزار. ۱۹. هڅو نې. ۲۰. ډسانون، طرف. ۲۱. کڅ بل. ۲۲. قضی پر

ٽي گڻ ۽ چوٿون پڌ.

ٽي گڻ، اُهو، رجو ۽ سترو، پرڪرنيءَ جي رڳ رڳ ۾ سمايل آهن. ڪا به وسندڙ لاهن ڪڻن جي اثر کان آزاد ڪونهي، چاهي ايجان يا ساهداري، ديهه سرڙپ يا سوکير. صاحب سمجھائين ٿا ته ويد، پُراڻ، شاستر، سمرتيون، ديوتا ديوتائون به ٽن گڻن جي اثر کان آجيا ڪونهن. هر انسان اندر به اهي ٽيئي گڻ واسو ڪن ٿا پر ڪهڙو گڻ وڌيڪ بلوان آهي ۽ ڪيترو وقت بلوان رهي ٿو تنهنجو مدار هر انسان جي سپاءَ تي آهي. اهڙيءَ حالت هيٺ، من به ساڳئي اثر هيٺ قابو آهي. تنهن ڪري من جون ڪامنائون، ترشنائون، ويچار ڌارا، ارادا، وچن ۽ ڪرتب سڀ لاهيءَ اثر هيٺ اچن ٿا. مٿي اڳتي ڄاڻايل آهي ته من جون حدون ڏيندڙ اي ٻڌل آهن ۽ گهڙيال جي لڪڻي وانگر، من ڏيندڙ جي هڪ حد جي آخري ڪنڊ کان پيءُ حد جي آخري ڪنڊ تائين، پير ٿو هر دم پٽڪي. ٿر ٿانءُ نه ٿو ٻائي. اها من جي پٽڪ ۽ خود خيالي، دک ۽ اُشانتيءَ جو ڪارڻ آهي. لاهيءَ سلسلي جي ٿڌ يا بند ٿيڻ کان پوءِ ئي سڪ ۽ شانتِي پراپت ٿيندڙون.

ڏيندڙ معنيٰ ڪي به به هڪ ٻئي جي ابتڙ حالتون، جهڙوڪ پرام ۽ نفرت، دک ۽ سڪ، خوشي ۽ غم، تڪليف ۽ فرحت، پوڳ ۽ نياڳ، ڏينهن ۽ رات، روشنائي ۽ اُڻندھ، وغيره وغيره. ٽيئي معنيٰ پياڻي يا به اُڪياڻي. هڪ پنهنجي چوڻي دنيا ۽ ٻي باقي دنيا. ٻيوئي سان وهندڙ علاحدو ۽ نرالو. جيئن جيئن من، ڏيندڙ جي هڪ حد کان پيءُ حد تائين پير ٿو پٽڪي، تيئن تيئن گڻن جي رنگ سان پير ٿو رڳجي.

اهو گڻ آس ۽ نراسائي ٿو ڇانئي ته رجو گڻ جوش ۽ مشغولي ٿو پيدا ڪري. ستو گڻ جو چڱائيءَ جو سرڙپ آهي، سر من کي مڌير وارو رستو ٿو ڏيکاري ۽ من کي پن حدن جي وچ ۾ بهارڻ جي ڪوشش ٿو ڪري. پر من وچ تي نڪاءُ ڪري ٿي ڪونه ٿو جڏهن جا به سبب آهن. هڪ ته ستو گڻ اُهي ۽ رجي گڻن جي پيٽ ۾ گهٽ من پسند آهي ۽ مس مس ٿو پنهنجي پر بلتا ڏيکاري سگهي ۽ پير ته من جو سپاءُ ئي آهي اُليئي هڪ حد تي پٽڪ ته اُليئي ٻيءَ تي. ڏيندن تي نچڻ ۾ ئي من کي مڙج اچي ٿي سو وچ تي ڪيئن ٺهڪندو؟ پر جي ستي گڻ جي نماڻي ۽ نفيس اثر هيٺ، وچ تي کڻي پير به نه ٿو ڪندڙ ڪڻ ۾، هن يا هن حد جي ڇڪ بنيان گهاجي ويندو. پلا ستي گڻ جي شڪتي اُترائي ٿيندي ڪٿان؟ ستو گڻ اُهي ۽ رجي گڻن جي وچ ۾ ٺاهه يا صلح ٿو ڪرائي. صلح هميشه ڏي وٺ تي پينل هوندو آهي جڏهن ڪري پن ڌرين جو دلي ميلاب نه ٿي سگهندو آهي ۽ صاحبڪار کي اوس سها سها ٻوندا آهن. ٽي ۽ رجي گڻن پنهنجي جا الڳ اثر مٽائيا ڪونهن ۽ من پنهنجي جو سپاءُ پن حدن جي وچ ۾ پٽڪ جو بدلاڻو ڪرڻ آهي، نه ستو گڻ،

(۲۲) روح لر سب گل تري چاڭيا - هر مړه هؤمې دك پانبا
 جسدو گرېا كړى هر كۆرْمَك - كڅ چرتيې مكس گراندا .
 (۲۳) تريې ډولاء چرتيې كهر ولسا - كال اكال كڅي لځ كراسا
 لومل حوت سرب هگ هيون - كور آنده شمد دكسانيا .

(۲۴) روح كڅ لر كڅ سب كڅ كهڅي - ايه تري سب مائيا
 چرتيې بد كڅ هر تر چښي - نهې پور بد پانبا .
 (۲۵) لگري اېكي از درواځي - ډاوت روح وهانسي
 تركتي چرتيې دسرا در كڅلې - نان من كيوا پائي .

(۲۶) لگري چال لټورن اندلي - شمد سرب نهې پائي
 شاستر بيد تري كڅ هي مائبا - اندك ډاند كمانسي .
 (۲۷) چرتيې بدوي كۆرمك ورته - نن نج كهر ولسا پائيا
 نوري ستگور گرېا كڅي - وچه آب گوانبا .

(۲۸) مورك اندي تري كڅ شيوه - مانا كڅ بشهاري
 اندر كمت اډر بړځ كڅ تاي - پات پوره گاواړي .
 (۲۹) تري كڅ سبا ډانف هي - لا هر پكس نه پاء
 مكس مكس كڅي نه هروني - هؤمې كرم كماء .

(۳۰) تري كڅ مائي موه آني - كهڅه بيدن كاڅه
 آن اېساء سگر كيڅي - نه دوك ساكه لاهه
 بچ سرن ساډو نانكا - هل كن كړېنده كاڅه .

(۳۱) اندري دسي دنس ډن ډاوت - تري كڅي كڅي نه نكاونگر
 ستگور بړچيې وسگس آوي - موك مكس سر پاونگر .

واځس مارو، مڅلا
 پهل، سولهو (۱۱) ۱۷
 (۴) ۱۸

واځ كيدار، كسر
 صاحب، شمد (۱)
 (۳)

واځ پسر، مڅلا پهل،
 شمد (۵)

واځ پسر، مڅلا نيا،
 شمد (۱۱)

واځ سارنگ، مڅلا
 چوتان، وار (۲۴) ،
 ساروك مڅلا نيا
 واځ ملار، مڅلا نيا،
 شمد (۲)

واځ ملار، مڅلا
 چوتان، شمد (۲۴)

واځس كانزا، مڅلا
 چوتان، اشتهدي (۳) ۴

۱. نې كڅ. ۲. بل. ۳. كروء معرفت. ۴. چوځ مړه كان وهب آهي. ۵. پرمائبا. ۶. سمهوي.
 ۷. موکش. ۸. سر بر. ۹. اندرون. ۱۰. چنډيل من كي اېكازو كړي نو. ۱۱. بړنر بر مڅهن.
 ۱۲. تازو چو، آلني هلس. ۱۳. ای آنډا لسان. ۱۴. سساري وهنار. ۱۵. بست. ۱۶. پتكن.
 ۱۸. بړنر، بړست. ۱۸. پيژا، آزار. ۱۹. هژني. ۲۰. ډسانون، طرف. ۲۱. كڅ بل. ۲۲. قاضي پز.

(۱۳) ند آهي جگت اڀاڻڪي - آپ کيل وڇاڻيا

ٿري گڻ آپ سرڄيا - مائيا موهه وڌاڻيا .

(۱۴) ٿري گڻ مائيا موهه واپي - ٿريا گڻ هي گورمڪ لهيئا

ايڪ درشت سڀ سڙ ڪر جاڻي - نڌري آوي سڀ برهم پريا .

(۱۵) برهما بشن مهادي ٿري گڻ پلي - هڙمي موهه وڌاڻيا

پندت پڙ پڙ موني پلي - دوجي پاؤ چت لائيا .

جوگي جنگم سنيا سي پلي - وڻ گورمڪ نه پائيا

(۱۶) لين گڻا - اڪ شڪت اڀاڻيا

مها مائيا - ٽاڪي هي چاڻيا .

(۱۷) ٿر پڌ لوگا ٿر پڌ جوگا - شبد وڇاري چوڪس سوگا

اوجل ساچ سو شبد هوء - جوگي جگت وڇاري سوء .

(۱۸) ٿري گڻ ميٽي چوٽي ورائي - ايا پگت ٿراري

گورمڪ جوگ شبد آرم چيئي - هردي ايڪ مراري .

(۱۹) ٿري گڻ ميٽي شبد وسائي - نان من چوڪي آهڪارو

آنتر باهر ايڪو جاڻي - نان هر نام لگي پيارو .

(۲۰) پيٽو برساد ڪرپا نڌ ٽاڪو - سنت سنگ پت پائي

ڪه نانڪ ٿري گڻ پرم چوٽا - جه پرم پتي سڀائي .

(۲۱) موهني موه ليئا ٿري گنيئا - لوپ واپي جوئي دنيا

ميري ميري ڪر ڪي سنڌي - آنت ڪي بارگل لي چيئا .

واڳ سورڻ، مڃا

چوٿان، وار (۳)

واڳ بلاول، مڃا چوٽا

اشتهدِي (۷) ۱

واڳ بلاول، مڃا

چوٿان، وار (۸)، سار

مڃا ليجا

واڳ گونڊ، مڃا

پنجوان، شبد (۲۱)

واڳ رامڪلي، مڃا

پهلا، اشتهدِي (۷) ۱

(۹)

واڳ رامڪلي، مڃا

پهلا، سڌ گوشت (۶۰)

واڳ مارو، مڃا

پنجوان، شبد (۷)

(۱۸)

۱. پرمانا. ۲. پيدا ڪيو آهي. ۳. نظر. ۴. هڪ جهڙو. ۵. وشو پڪوان. ۶. فقير. ۷. شڪتي. ۸. پاڇو. ۹. آتم، وچولا ۽ نيچ. ۱۰. ٿي گڻا. ۱۱. بڌل آهن. ۱۲. دڪ. ۱۳. نوالي، آلم. ۱۴. گورو معرفت. ۱۵. سڃاڻي ٿو. ۱۶. ناس ٿي وڃي ٿو. ۱۷. برسن، راضي. ۱۸. مائيا. ۱۹. ڪني ڪئي، مڙي، ۲۰. چل ڪري ٿي، سنگ نه ٿي هلي.

(۴) ابکر ابکي آب ابايا - دُڙدا دوڙا ٿرڙڊ مانيا
چوئڻي ٻڙي ڪورمڪ اوڇي - سڄو سج ڪماوڻيا.

(۵) ويد ٻڪاري ٿرڙڊ مانيا - ممڪ نه بوجهي دوهي پائيا
تري ڪا ٻڙه هر اڙڪ نه ڇاڻهه - ڀڻ بوجهي ڏک پارڻيا.

(۶) سراڻڪري هوشند بيجاري - آنتر لڪ ڪيان هومج ماري
نار بدارت لڙ لڙ پائي - ٿرڙ ڪڙ مست سمارڻيا.

(۷) هتون مڪم ڪورمڪ ڪو هوئي - بزم بدارت پاوڇ سروي
ٿري ڪڙ مڃي ٿرمل هوئي - سهجي ساچ ملڪ برب سروي.

(۸) نين ڪڙ مه ويابيا - ٻرون هون نه ڪام
ٻڻ اڏارڻ من وسع - ٺاڻڪ چوئڻي نام.

(۹) ڪاچي منڪي - پس پسا
سس چوئڻي ٿوڪڻي - نس نج ڪور واسا.

(۱۰) ٿرڙ ڪڙ مانيا ٿرهر ڪي ڪڇي - ڪهه ڪوڙ ٻڌ ٿرپي وي
ڪهون ڪهر اگاه ڪاڙي - ڪور شدي بار اٿوئي وي.

(۱۱) ٿوي ڪڙي ٿرڙوڙ ويا ٻا پائي - ڪورمڪ بوجهي بهاء
رام نام لڪ ڪو نجي پائي - پوڇه ڪيانا ڪاء.

(۱۲) ٿرڙ ڪڙ ٺاڻ به ڪور ڪماوه - هر وس ساد نه آنا
سند ٻا ٿرڙ ڪو ڪاڙي - ڀڻ بوجهي ڏک پائيا.

واڳ - سورڻ، مڃا
ٺڪا، شند (۹)

(۱۰)

۱. بومالما. ۲. سرشتي ٻڌا ڪئي. ۳. دنيڪ پاتو، ٺاڻي. ۴. ٻر ووي. ۵. ٺي ڪڙ.
۶. ٿرڙا اوڻتا. ۷. ٻڌوي، ٺاڪو. ۸. لويابو پير آهي. ۹. لشڪار ڪور بوجي. ۱۰. موش
۱۱. ٻاڻي، ڪنڪار. ۱۲. ٻيڻي، سرور. ۱۳. مڃي سورڻ ٻر ٺاس. ۱۴. اوڻوڙ ڏڪڻاڪ
ڪن. ۱۵. ٺيڻي لوڪ. ۱۶. پٽڪ ٺا. ۱۷. پاد بوجان جا نمونا.

واڳ - مانجه، مڃا
ٺڪا، اشهددي (۶)

(۷) ۲۰

(۲) ۲۱

واڳ - ڪوڙي، مڃا
ٺڪا، اشهددي (۳) ۷

واڳ - ڪوڙي، مڃا
ٺڪا، اشهددي (۱۳) ۱

واڳ - آسا، مڃا، پنهوان،
شند (۱۳)

(۱۳۰)

واڳ - سورڻ، مڃا
ٺڪا، شند (۹)

(۱۰)

(۴) تي گڻ ۽ چوٽون پڻ.

(۱) سُري گڻ پکيا آندڻ هيءَ - مائيا موھ غبار

لڏي اُن کڻ شيودي - پڙ وڌا ڪرھ پڪار

پکيا آندڻ پڇ مڻي - نا آڙ وار نه بارمائيا موھ وساريا - چگڻ پٺا پرتيال

باڳھ ڳورؤ اچيٺ هيءَ - سڀ ٻڌي جر ڪال

نانڪ ڳور مست اُپري - سڃا نام سال.

[سري راڳ، محلا ٽيجا، شبن (۱۰)]

(۲) تري گڻ مائيا پرم پلاٺيا - هڙمي بدن ڪمائيجنم مڙ سر اوڀر اوڙيھ - گرب چُون دڪ پائي

تري گڻ ورته سگل سندسارا - هڙمي وچ پٺ ڪوئي

ڳورمڪ هڙمي چوٽا پڻ چيني - رام نام سک هڙمي.

تري گڻ سڀ نيري تُون آبي ڪرڻا - جو تُون ڪرھ سو هڙمي

نانڪ رام نام نستارا - شبندي هڙمي ڪوئي.

[راڳ سورڻ، محلا ٽيجا، شبن (۱۲)]

(۳) تري گڻ وچ سهج نه پائيئي - تري گڻ پرم پلاءپڙ پئي گڻيئي ڪيا ڪيئيئي - جان منده گڻا جاءچوٽي پڻ مه سهج هيءَ - ڳورمڪ پلي پاء.سري راڳ، محلا
ٽيجا، اشهددي (۶)

۱. ستو، رجو ۽ نمو. ۲. وش. ۳. آندڪار، آوندھ. ۴. پيا. ۵. لوڪ ٻرلوڪ. ۶. برمائيا.

۷. بنا. ۸. اڳيان. ۹. پار پوڻ. ۱۰. آھڪار، آھان. ۱۱. پير آھي. ۱۲. ٽرھا آوستا.

۱۳. ٻرلھي ٿو. ۱۴. پيدا ڪندڙ. ۱۵. ڪيان. ۱۶. ويچار ڪرڻ. ۱۷. ڪٿا ڪرڻ. ۱۸. آڻڻ.

۱۹. دال ۽ دال.

1000

1000

1000

1000

1000

آستۇل سۈرۈ (پنج تە)

پرتوي

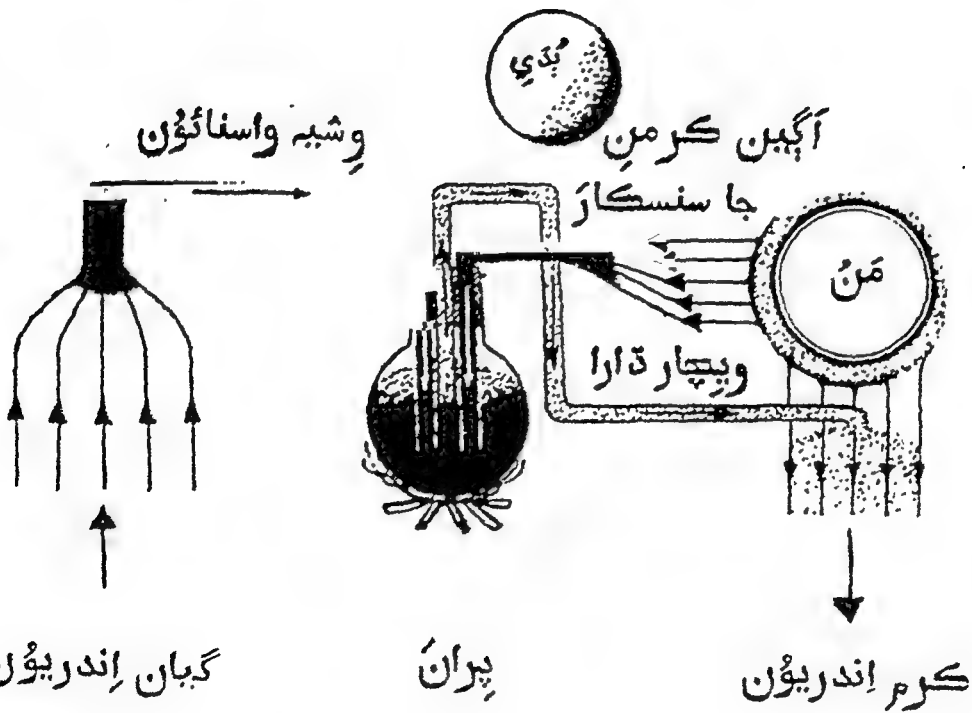
پاڭي

اگني

وايۇ

آكاش

آتما



گېبان اندريون

پَران

گرم اندريون

آكيۇن

كَن

نَكُ

ساعۇ

رُت

ھامو

واتۇ

ھىك

پىر

زبان

چىزى
چىزى
چىزى

يىزى

گندۇ

غۇدا

لۇگۇ

برگاش ۾ ڇمڪي، نه ٿئي ۽ ڏيندڙ جي ٿڌي ۾ غوطا کائي يا ٻڏي ۽ هردي جي ساڳر
۾ ستر ڪري، نه شيطان جي سامهون سجدو ڪري يا پرماتما کي ٻائي، نه مري يا اسر
رهي. غافل هوندو نه ڪوڙ ۽ ڪمب جي ڪواٽ وٺندو. جي سڃاڻ هوندو نه سچ ۽ سم
هي راهه ئي هلندو. جهڙي جهڙي وات وٺندو تهڙي تهڙي پالنا ٿيندي ٿي جي، يا وٺا
ٿيندي من جي، ڪري ٿيندي الدين جي، حالت ٿيندي هردي ۽ ٻڏي جي، پراڻي
ٿيندي آيا جي. اي بندا، تون خرد سمرت آهين. سياهي سماپ ڪري سهائي آڻي
سگهين ٿو.



من جوڻ ڪامڻائون ڪوڙيون، ويچار آڻا ۽ ڪرنب ڪوڻا. سندس پنهنجن ۽ سڙ ۽ آما
پراڻي ڪري ويندو آهي. ڪم ۽ يا درمست، ٻڌي ۽ جي آڻي طرفه مان اچي ٿي. ڪم ۽ يا
درمست پلا پيو ڇا سڀڪار بندي؟ من تي مٿل ٿي نه لڳائيندي. اهو آهي دئي ۽ ديد جو
مٿل جنهن جي مٿان لاء منڊش وري پاڪند جو صابو ٿر استعمال ڪري. مٿل کي مٿل سان
ٿو صفا ڪري. ميو آهي من نه گنگا مانا جي نرمل جل سان ڏوٻجي سر بر. گبدو آهي من
نه چنڊ ڦوڪ ٿئي سر بر جي. من بر وڪارن جي ورکا نه مڪ ٿي ويدن جي وارنا. غلط طريقا
ڪيئن صحيح نتيجو ڏيکاريندا؟ اشد ويچارن ۽ اشد ڪرمن جو ڦل ڪيئن سنو ملندو؟
تڏهين صاحبن فرمائيو آهي:

- (۱) پسند مٿل نه چڪي - جي ويسد پڙي جڳ چار
پري گڻ ماڻيا مٿل هي - وچ هو مٿي نام وسار.
واڳ سرور، مٿل
چوڻان، وار (۱۲)،
سلوڪ مٿل لڳا
- (۲) چئي جن جي ڪهڙي - مٿل، چٽ ڪنور جيئ
ن من مڪ نام نه اوڻجي - دوجي واپي چور جيئ.
واڳ سرهي، مٿل
پهلا، اشددي (۳) ۲

سو اي بندا، من شترو آهي نه سڃاڻ ٿي سگهي ٿو. چنڊلنا اُشانتي وڌائي ٿي نه
آند ٿي سگهي ٿي. من چنڊل نه هجي نه هوند هڪ ٿي اڏ ٿي اٽڪي ٿي. جي
اهو من هڪ گندي دٻي کان، ٽپي ٻئي گندي دٻي تي وڃي وهي ٿو نه اُمر ۽ جي نهر
ٿي نه آڻي سگهجي ٿو. انهيءَ احاط کان، من جي چنڊلنا بر ٿي مڪتيءَ جي چاٻي رکيل
آهي. هڪ واريءَ من سڏينءَ راهه تي اچي سهين نه پوءِ ويچار ڌارا، وڪاري حد لٽاري
ٻوٽن تيءَ جي پاڙ بر ايندي. پوءِ هڪ ويچار ۽ ٻئي ويچار بر وٺي نه ٻوٽي. اها وٺي آهي
من جي اُسترتا ۽ ايڪاگرتا. اها وٺي جيئن آهستي آهستي وڌندي ويندي ٿيئن جيئن
ٻاٿا جو سفر سولو ٿيندو ويندو ۽ دلبر جو در اوري ۽ اڳيان ايندو ٿان جو ”شن سادئي“
بر سمائي وڃي.

اهو آهي سر بر اندر الاهي اسرار، جتي من جا ملاڪڙا لڳن ٿا ۽ مظاهرا ٿين ٿا.
ڪيستاء؟ جيستاءِ ٻيئيءَ بر دم آهي جيستاءِ جيئ ٻيو دم هڻي نه مان هيئن ۽ هو هون، نه
مان هي ڪري ڏيکارو آهي ۽ هو اڃا ڪري ڏيکاريندس، نه مون هي هڪ ڪيو آهي ۽
هو اڃا هڪ وس ڪندس. پراڻن پرواز ڪيو نه آهي نه ٻيئي ڏياري ٿي نه آهي. ٻيئي
ڏياري نه ڪيڏانهن وٺي ”ميري ميري“؟ خاڪ، خاڪ ٿي وئي. انهيءَ خاڪ جي پٽلي،
مٽيءَ جي مٽيءَ بر، جيئ نه وٺي ٻيئي تي پيو آهي، ٻيئي وائون من معرفت ملن آيون.
هاڻي سندس اختيار آهي نه جيئ وڪارن جي واسا وٺي يا وويڪ کي ويڪتي ڪري،
نه اندر برن جا رس ماڻي يا انحد جا آواز ٻڌي، نه اندر جي اوندهر بر رهي يا آما جي

(۱) اس ڪاٺيا آندڙ رُستُ اسڪا - ڪُڙمڪ ساڄ ماري ٿان وڳا
لُٽُ درواڇي دسري مُڪتا - اُٺند شد وڃاؤڻا.

(۲) ڪاٺيا آندڙ سڀ ڪڇ وسيع - ڪنڊ منڊل پائالا
ڪاٺيا آندڙ جڳ جيونُ دانا وسيع - سينا ڪري پرتالاءِ.

پڄڻ نٿن جي جُڙيل ڪاٺيا، خاک مٿل لاسونءِ آهي پر انهيءَ آندڙ سڀ رُوڃاڻي واز
سمائل آهن، ڇو نه اُتي جيرو آتما جو ۱ واسو آهي جنهن ۾ پرمانا ۽ پرڪرنيءَ ٻنهي جـوڻ
خاصيتون موجود آهن. آتما نه پرمانا جو هڪ جزو يا جهلڪ آهي ۽ پرڪرنيءَ ۾ ٻيڻ سمائل
آهي. اهڙيءَ طرح پرمانا جي واسي هئڻ ڪري، سرپر کي هري مندر نه ڪري سڏا-
و هو آهي جتي اُٺند شد جي هميشه ڏيئي ٻئي وڃي. پر منس پڙهجي ڪامنا ۽ ترشنا سان،
آندڙيان ٻاهران مندر ۽ مسجدون، حج ۽ ٿرٿ پائڙن سڀ پليسا ڪري ڇڏاڙن آهن.

اهو آهي من جي مستيءَ ۽ مزاحن جو ملاڪڙو جنهن ۾ اُٺند شد جو آواز گم ٿي و-
آهي ۽ ڏهن گهم دروازو ٻئي نه ٿو سگهي. من ٻاهرين رُون ۽ نالن ۾ ايترو نه مشغول
آهي ۽ اُٺڪ وڪارن ۾ ايترو نه وڪڙيل آهي. جو پنهنجي اصليت ڀلجي، سنگور ڪان
منهن مڙي، برباڪار ۽ برباد ڪي ڇڏي، آتما کي ٻئي ڏئي، سرپر جي رس، سواد ۽
چشڪي کي چسپو ٿيڻ آهي. ڏهن ئي ڏسائن ۾ پيو ٿو پٽڪي پو اڙ ٿان ڪٿي نه نه اڙ
ٻائي. پٽڪي ٿو نه سنساري سنبڌن مان سک ۽ شائتي حاصل ڪريان پر اها پٽڪ نه
هڪاري ڊڪ ۽ اُٺائتي وڌائيندي ۽ گهٽائيندي اصل نه. سک ۽ شائتي آهي هري مندر ۾
پر پٽڪ آهي سنسار ۾! پڳم لامدڙو صاحب فرمائو آهي:

ڪٿي من ٿر هگا ري سنسار ساگر - پڪي ڪر بسا
جڙولي مائيسا ديمڪ ڪي - ڀولا وي منا.

جهڙي منا ٿوڙي دشا، جهڙي سنگم ٿوڙو ڦل. هڪ نه من تي ڪي، رهي ۽ ستي
هي ٽپي ڪٿن جي ڪشمڪشا ۽ ٻيو نه اکين تي ڏئيءَ ۽ ڏهند جا ڪوبا. ٻيو من ڪيئن
سڻين راءِ، وٺي ۽ ڪيئن وڪارن جي مٿل لاهي، آخر ڌارا ۾ اُٺان ڪري؟ من جي مستيءَ
مٿان بيان مدرڪ مڪتيءَ جو مارڪ ڪٿان نظر چڙهندو؟ گورو آمر داس صاحب فرمائين ٿا:

اهه من چنڊل رس نه آويج - ڏهندا لاکي ڏهه دس ڌاويج
پڪ ڪا ڪيڙا پڪ مهر راتا - پڪ هي ماهه پڇاؤڻا.

واڳ مانجهه، مٽلا
ٿيجا، اشتهدي (۴) ۲۹

اُهوڙي من کي نه ڪنهن جي سڻاڪت ڪرڻ جي لڳا، نه لوتڻ جي امنا ۽ نه چوند ڪرڻ جي ضرورت. جيڪي آيو تنهن جو سڃيڪار، جيڪي ويو سو ويو ۽ جيڪي بڻيو سو پڳوان جو ڀاڻو. نه خوشيءَ ۾ مدهوش ۽ نه مصيبت ۾ ملول. سدا خوشحال، نرسنسي، نريءَ ۽ اُچنت. پر ڪرڻيءَ ۾ رهندي به پر ڪرڻيءَ جي اُٿرن، امنگن ۽ الجھن کان ٻار، جيئن ڪنول گل ٻاڻيءَ ۾. سڀ ڪچ ڏسي، سمجهي ۽ سڃاڻي پر سڀ سڃي ۽ اصلوڪي روپ ۾، قادر جي قدرت ۾ ۽ نه پنهنجي ويچار شڪتيءَ ۾. نه آسائون نه آسرا. سڀني ڪريائن ۽ ڪرڻين وچ ۾ اڏول ۽ آستر. من درياءَ نه ڏبو. درياءَ جي وهڪ ۾ پوتر ٿاڻي هجي نه، وهڪ ۾ شامل ٿيل وسندو به اوڙهيون ٿي پوتر ٿي پون. اهو آهي ڪرم ۾ اڪرم ۽ اڪرم ۾ ڪرم، جتي ڪرم وڪار ۽ وڪرم کان وانجا ٿيل آهن.

جو من خالي ۽ صفا ٿي کليل ۽ سچيت بڻبو آهي سو هر دم روشن رهندو ڇو نه ٻڌيءَ جي روشنائيءَ هيٺ آيل آهي. ڪمٽ وارو پاسو غائب ٿي ويو ۽ سمٽ وارو پاسو من جي سامهون آيو آهي. جيئن ئي من جي هلچل بند ٿي، من ۾ هلچل پيدا ٿيڻ لڳي، تيئن ئي ٻڌيءَ جي چڪر جي هلچل شروع ٿي. مطالب نه، من جي خالي، صفا، کليل ۽ سچيت ٿيڻ جو سلسلو ۽ ٻڌيءَ جي چڪر بدلجڻ جو سلسلو، ٻنهي گڏوگڏ ۽ هڪ ٻئي جي اُتر هيٺ ٻئي ڪم ڪيو. هيٺ ڄا سمٽ جي روشنائي، من کي روشن ڪري رهي آهي سا به نه آتما جي روشنائي آهي جا هيلٽائين ڪمٽ جي ڪڪر اڳيان اچڻ ڪري، لڪل ۽ رکيل هئي. جڏهين من پنهنجي جو دور ڇو مٽائي آتما جي سمٽ وٺي روشنائيءَ کي پرنامو ڪري ۽ ٻڌي پنهنجي اصلوڪي روپ ۾ ترور ٿي، من کي اوچل ۽ نرهل ڪري رهي آهي، نه پوءِ هر دو ڪيئن نه ڪنول ڏل وانگر ٽڙندو ۽ ٻرير جي ورڪا ڪندو؟

اها آهي آخر ان رستي جتي جيو آتما ۽ ٻرڻ آتما جو ميلاپ ٿئي ٿو، منم ڪورمڪ بڻجي ٿو، ڏهاڳو سڃاڻ ٿئي ٿي، مٽش جيون مڪم ٿئي ٿو، ڀوساڻر ٻار ڪري، جهٽ ۽ مرڻ جي چڪرن جي زنجيرن کي ٽوڙي، جڙي جوٽ ٿئي ٿو. انهيءَ رستيءَ جي آند جوهر انيڙو ڪري سگهجي ٿو باقي اُڪرن ۾ بيان ڪرڻ ڪنهن آهي. اها رستي پيدا ڪري ڪانه سگهبي پر پوري مباد ٿي ڀاڻمراڌو پرگمٽ ٿيندي. انهيءَ اوچتي اُچڙج کي صاحب اُچيڙ چون ٿا. سالڪ لاءِ ساڌن ضروري آهي جنهن تي ڪڏهين نه ڪڏهين مالڪ جي مهر وسطي آهي جنهن وسيلي اهو اُچيڙ ايندو. ساڌن ڪرڻ به انهيءَ مهر جي شروعات آهي.

سري گرو گرانٿ صاحب ۾ جيڪي آتما، ڏيهي ۽ من جي مستيءَ ۽ گمٽ ٿي وڃن آيل آهن، تن مان چونڊ وڃن هن باب جي منڍ ۾ آيل آهن. انهن جي پوريءَ طرح سمجهڻ لاءِ هتي سمجهائي ڏيڻ ضروري هئي. گورو امر داس صاحب جا هيٺيان به وڃن انهيءَ سمجهائيءَ تي وڌيڪ روشني وجهن ٿا:

اها آهي اندر جي آند جي چاڀي، جا هٿ ڪري سڀان لڳائڻي آهي. پاران جي پياس، هردي جي پڪار ۽ آتما جي تلاش، انهيءَ چاڀيءَ لاءِ آهي. پر هاڻوڪيءَ رستيءَ ۾ من جي مشين جو آواز اٿڻو نه نڪو ۽ تيز آهي جو اندرئين ورلاپ جي ذبلي آواز ڪي دٻي وينو آهي. مشين جو دُونهون ايترو نه گهاٽو ۽ ڪارو آهي جو درستيءَ تي آند جو پڙدو اچي ويو آهي ۽ رُوخاني راه، نظر کان بلڪل غائب ٿي وئي آهي. پاڪ هرڪو اوربون درشت به دُونهي جي رنگ ۾ رڱيل ٿي، دُست ۾ اچي ٿو. مونر هلائيندڙ کي جيڪڏهن مونر جي بناوت جي ڄاڻ آهي ۽ مشين ۾ خرابي دُور ڪرڻ جي به ڪاريگري آهي ته اهڙي هلائيندڙ سان، مونر اڻانگي سفر تي به انگل ڪونه ڪندي. ساڳيءَ طرح جيڪڏهن جيئو کي رڳو جيئون هلائڻ جو ئي هنر آهي پر جيئون بڻائڻ ۽ بدلائڻ جو ڏانءَ ڪونه آهي، ته هن جي ياترا ڪيئن سولي ۽ سٺ ٿي سگهندي؟ سوال آهي فقط سئين دڳ لڳڻ جو پوءِ پتو ڪيئن پري يا پهچ کان ٻاهر ٿيندو؟

مٿي ڏيکاريل آهي ته جهڙو پُون ڪامنائون تهڙو پُون پاونائون، جهڙو پُون پاونائون تهڙو ويچار، جهڙو اوچار تهڙو ارادا ۽ جهڙو ارادا تهڙو ڪرڻ، جهڙو ڪرڻ تهڙي چال ۽ جهڙي چال تهڙي جيئون. مطلب ته جهڙي ڪامنا تهڙي جيئون ۽ جهڙي ڪامنا جي ڪائنات تهڙو جيئون جو اظهار. جيئون جو مرڪز يا ڪيندر ڪامنا ۾ آهي ته مڪتبيءَ جو راز به ڪامنا ۾ آهي. شڌ ڪامنا، محبُوب سان ملائي، پوءِ ئي پاڻ پورو ڪندي ڇو نه پوءِ جي ڇا ڪري؟ باقي ٻيا مڙهڻي وڪار، جي ڪيندر جي ڪيتر ۾ ٽپندا نظر اچن ٿا ۽ ڪيئن رُوپ اختيار ڪن ٿا، سي سمجهي اشد ڪامنا جا پاڇا آهن. پاڇن سان هٿ چواند ڪرڻ فضول آهي ۽ هُرڪتا آهي. دنيا سان دوکو، پاڻ سان دوکو ۽ پرماتما سان دوکو آهي. اگرچ جي اشد ڪامنا ئي ڪافُور ٿي وڃي ته پوءِ پاڇا ٽپندا نظر ايندا؟ ٽپن ڪري جيئو، هُرڪتا ۽ دوکياريءَ جي ڳورن ۽ پُڙيل ٻرن سان جيئون ياترا ۾ مٿي اُڏر ڪري ڪونه سگهندو ۽ نه ڪو جيئو پرماتما کي دوکي ڏيڻ ۾ فتح ياب ٿي سگهندو. اشد ڪامنائون نورس ڪرڻ کانپوءِ ئي وڪارن جو وجود هائمرادو ناس ٿي ويندو.

اي ابتدا، جي ٿو راهو سهجهي هئين سان هنداير آهي ته همت نه هار. ڪلف جي ڪڍڻي نروٽ ٿي آهي. اشد ڪامنائون ئي جيو آتما لاءِ ٻڌن آهن. ڪامنائون جي سمبتيءَ سان جيو آتما مڪتبي پرايم ڪندي. من جي وڙهي ۽ دشا بدلائڻي آهي. انهيءَ لاءِ من کي خالي، صفا، کليل، سچيت ۽ روشن ڪرڻو پوندو. هن وقت من جو ڪارخانو ۽ ڪدار ٻئي اشد ۽ اشد ڪامنائون، پاونائون ۽ ويچارن سان پُر ٿيا آهن. جيڪي ڪرڻن ۾ بدلجن ٿا ته انهن جي نتيجن ۾ اُتر مطابق، وري پُون ڪامنائون، پاونائون ۽ ويچار ٿيا آهن. ڪالهر جوڙ، سڃاڻائون، سڃاڻائون، پيمانون ۽ ترشائون، سڀان جي جيئون ئي ٻنهن جو باءِ

ڪرڻن جو عملي جامو نه پوري سگھڻ ۽ ٻيل وڃڻ يا ٻاواڻڻن، چيڻن
 من ۾ وڌيڪ ڏک ۽ آڻاڻي پيدا ڪن ٿيون ۽ اوچي يا چيڻن من ۾ نه وڃي واسو ٿيڻ ڪن
 جتان ڪنهن نه ڪنهن وقت، جاڳڻ يا سڄي جي آواز ۾، اڀري ٿو روار ٿيڻ ۽ رڳو موقعي
 جي ڏرڪار آهي. موقعي ملندي ئي سڀ اڻڀرويون آڻاڻن ۽ مڃڻ مراد ٿيڻ، ٻاڻمراد وڌيڪي
 ٻڌ ظاهر ٿيڻ ٿين.

من ڏها ڏک مشين آهي جيئن ۾ ٻيئيءَ جي ڏاڙا ٻڌي مان اچي ٿي، ٺي ڪٿا مشين
 جي موٽر جا ٻر آهن، ۽ رڳو ڏيڻ مشين جا ساڻا آهن. اها مشين ڪامڻن ۽ ڏرڻن جي
 واساڻن کي ملائي، طرحين طرحين جا وڪاري وڃڻ ٻڌائي ٿي، جي ڪور ٿيڻ جي
 معرفت، ڇو جي ڪرڻن ۾ ٻوڙ ٿيڻ ٿا. جي وڃڻ ڪرڻن جي معرفت ۾ ٻوڙ ٿيڻ نه ٿا
 ٿين. ٻي آڻڻ ۾ وڌيڪ ڪشمڪش ۽ ڪوٺاڻو پيدا ڪن ٿا. جي ٻي جي ٻڌاڻي ٻاهر نه اڳاهي
 نه مل ٿي ٿي وڏو ڪمان وٺائيندي. اها آهي آسان جي من جو سنسار سان واپاري
 وهڻ، جنهن ۾ ڪوڙو ۽ ڪوٺو سڌو ٻيو هلي ۽ ڪرڻن جي ڪاڻ ڪئي ٿي.

جيستائين جيئو آيا ۽ هڙدي جي، وڃايل طائف ۽ شڪتي واپس نه وري آهي ۽ من جي
 ورتي ٿيڻ ۽ رڳو ۽ ڏيڻ جي ٻاواڻن کان آزاد ڪري ٻار نه ٻهچاڻي وٺي آهي،
 ٿيڻن ۾ ڇو سڌو ڪيئن ٻڌا ٿيندو؟ ڏڪاريءَ آڻڻ جي سنگهاسن ٿي جيئو آيا ٻهچاڻي
 ٿي ۽ هڙدي جو ڪنول ٿي ٻڌندو، ٻڌي، من ۽ آڻڻ ٿيڻ، آڻڻ ۽ آڻڻ ڪرڻن
 کي اڻڻ ڪري، سڌو ۽ شپ ڪرڻن ۾ رڳو ٿيڻ ٿيڻ. اها ٻي طريقي سان ٿي ڏک ۽
 شاني ڏوڏ ٿيڻ ۽ آڻڻ ۽ شاني ٻڌڻ ٿيڻ. آيا آڻڻ ٿيڻ، آيا من نه سڳي ۽ ٿي نه
 آڻڻ ٿي. اها آهي موڪش ۽ مڪتيءَ جي ٻهچاڻي.

ڇڏو ته آسان جي آڻڻ ۾ گندي پاڻيءَ جو ڏبو نه آهي نه اُٺڻ جي ٿوڻ به. جي
 آڻڻ ۾ من جي حڪومت آڻڻن ٿيڻ آهي نه جو گندي پاڻيءَ جي ڏي ۾ ٻيو ٿيڻدو ۽
 اڳتي پاڻيءَ جي ٿو واري مٽي ٻڌڻ مٽس مٽاري ٿي ميسر ڪندو ۽ آس پاس گنديءَ
 جي بدبوءِ ٿيڻ ٿيڻ. ٻي آڻڻ ۾ آيا جي حڪومت ٻيڻ ڪئي وئي آهي ته جيئو
 اُٺڻ جي آڻڻ جو آڻڻ وٺندو ۽ چوڻ طرف اُٺڻ آڻڻ وٺندو، مٿان مان موٽي
 ڇوڻي پاڻ وٺائيندو ۽ ٻي ۾ وٺائيندو. ساڳي مشين ۽ ساڳي ساڻا سڄي سڌي
 ٿي پيدا ٿيڻ جو نه هائي معيئن مال ڪوڙ جي بدوان سچ جو ٿو ٿي. مطلب
 نه جي من آڻڻ ڏسڻ آهي نه من آڻڻ ڏسڻ ٿي ٻي ٻي سڳي ٿي. من کي ڇوڻ
 مڪتي نه ٿي ملي ٿو من منجهان جيئو آيا کي مڪتي ٻڌڻ ٿي سڳي ٿي، ٻيڻ ٿي
 من جي هڃڻ بند ڪري من ۾ هڃڻ پيدا ڪجي.

چڏي، حرمت جي دامن ٿو ڀڳڙي. سچ ۽ جڙت جي ڀڳاڻ سان ئي جڙون حورو مسئلو حل ٿي سگهندو. صاحب سمجهائيندو آهي ته ٻڌي ۽ هر دور نه جڙ نه من جا ڀاڙ آهن. جي من ڪمب مان اڪري سمب تي اچي ته ٿي پئي اڏي ۽ جي من ڪلور ٿا ڪڍي ڪڙو منسا ٻرائي ته پڙهي پئي هر دور. من کي سمجهڻ ۽ سنوارڻ ڪو سٿرو ڪونه آهي.

سرپر کي ٿو دروازا آهن پر ڏهون گنب دروازو آهي، جنهن کي ”دسوي دٿار“ ڪولبو ويو آهي ۽ هيون دٿاران جڙو آتما منتظر آهي، ارم آتما پر سماندي سگهي آهي. مٿي من جي ٽن اوستائن جو ذڪر ڪيو ويو آهي، هاڻوڪ، سهند ۽ شڙو پٽي، جن کان اڙجي ۽ آخرين ٻڌوي، چولن اوستا يعني ٿريا جي آهي، ها سمانديءَ جي اوستا آهي. من جتي هاڻل جو مدار سندس ٽن خاصيتن تي آهي جنهن کي ٿي ڪڙ چيو وڃي اٿس. ٻهروڙن ٿمرو (آلس ۽ مڙڻي)، ٻمرو (آتش ۽ مشغولي) ۽ ٽمون ستر (سربشت ۽ ملائي). ٻانهن ٽنهي ڪڙن جي ٻار واري اوستا کي ”چواري ٻڌ“ چيو ويو آهي، جنهن ۾ حور ڪي هيون مڪي حاصل ٿئي آهي. اڪ هي ٻن نالن کي ”اڙا“ ۽ ”پنگلا“ جي نالن سان مڏيو ويو آهي پر ٽن لاڙي ٻڌوي آهي جنهن کي ”سڪمن“ جي نالي سان سڏيو ويو آهي ۽ جنهن جي وسيلي من کي ايڪاگر، آسٽر ۽ شانبهه ڪري سگهجي ٿو.

دسوي دٿار، اوبا اوستا، چواري ٻڌ ۽ سڪمن لاڙيءَ جو ذڪر لڳ ڀڳ، ساڳيءَ ”سمن سمانديءَ“ جي استيعاءَ سان اعلو رکي ٿو پر انهيءَ باب وڌيڪ سمجهائي اڳتي هلي، هن ۽ ٻئي ڀاڱي ۾ ٻڌون ٻڌون هنڌن تي ڏئي ويندي. هن باب ۾ فقط اهو سمجهائيندو ويو آهي ته من جي بناوٽ ۽ هرڙهڪ ڪهڙي آهي، من جي هلچل جو سرپر، لالندرا، اوان، اڏي ۽ ٻڌي ۽ حور آتما سان لاڳاپو ڪهڙو آهي ۽ انهن سڀني جو هڪ ٻئي تي اثر ڪهڙو آهي ۽ ڪمئن پئي ٿو. انهيءَ اثر کي دڪدانڪ يا سڪدانڪ بڻايو، پر ٻڌي جي ڌوڻ ۾ آهي، بشرطڪ ڪندي ڪل ۾ لڳائڻ اچي.

مطلب ته ڇڙ کي ٻڌن ملڻا ۽ ٻرائيءَ کي من ملڻو آهي. هاڻي منش من معرفت، ٻڌيءَ جي اڻ سان، مڪتيءَ جو مشاهدو ماڻي سگهي ٿو، جنهن ڪالورو حور آتما، ها چئو، مڙجي ڇڙ سان جڙي آهي. سا راپس وري وڃي ارم آتما ۾ پروار ڪندي. مطلب سمانڙون، حور کي حمن ۾ پٽڪائي پٽڪائي، ڏکي ڪن ٿيون. مڪتيءَ جي منشا، زحل مان ٻار ٺهڻي ارم ٻڌ ٻڌاڻ سگهي ٿي. مڪتيءَ ملي، مڙگي سمانڙون مڪتي وڃن ٿيون. من ڪا من کي اڙي سڄ ۽ لڄ جي مڇ ملي ته دل ڪو دور لڳي، داخل ملي ۽ ڏنهي دائما دُور ٿئي. بالڪن جي سهوليت لاءِ هن وچتر ووستا کي هڪ حاڪمي جي صورت ۾ آندو ويو آهي هر ۱۷۰ صلي جي سامهون ڏنل آهي.

۱. ٻ. اڪيون، نه ڪن، نه لڪ چوڻ نالون، هڪ واپس، هڪ ڪڍا ۽ هڪ لڳي.

انهن جو به ڪڏهين نه ڪڏهين ڪو موڪل ٿئي. ڇاڪاڻ ته ٻرمر آتما جو در هر جيو آتما لاءِ هميشه ۽ هر وقت کليل آهي، انهيءَ آس ۽ انساهه تي، هر ڪو جڳياسو ۽ ساڌڪ، ساڌنائن جو سهارو وٺي جيون يا ترا جي منزل ڏانهن پيو وڃي ٿو. جيتري ساڌن ۾ سک، سچائي، صدق، پاڻ، ٽڙف، ايمانداري ۽ اورچائي، اوڻري مالڪ جي مهر ۽ مدد ملندي ۽ ٿيڻي منزل پهچڻ ۾ سهوليت، سولائي ۽ سمهي جي ڪفايت ٿيندي. جي جي پانڌ پٽڙا، ٻرمرين جي ٻار جا پياري آهن، سڀي ٻرمرن جي پناهه جي پانڌ ۾ پلڻا آهن.

د بهيءَ اندر جيو آتما ڪيترن ڪوشن يا پٽڙن پٺيان لڪل آهي ۽ جن جي اثر هيٺ وهي ٿي، جهڙوڪ:

- (۱) اسٽول سر ٻر جو اسين ڏسي سگهون ٿا ۽ جو ستن ڏانن ۽ پنجن نسن جو جڙيل آهي،
- (۲) سٽول يا سوکير سر ٻر جهڙو پنجن گيان اندرين سان لاڳاپو آهي،
- (۳) پنڃ ڪور يا ڪر يا اندريون،
- (۴) ٻران يا ساهه جهڙو ٻه پنجن ڪرڻن يا ڪرڻن سان تعلق آهي،
- (۵) من جهڙو ڪي ٿي جدا اوسنائون يا استيتيون آهن، جيئن نه چيئن، اڻچيئن ۽ اڇيئن يا جاڳرت، سڀني ۽ ششپڙي،
- (۶) ٻڙي يا وويڪ جهڙو ڪي من جي اثر هيٺ، مڪي وانگر ٻه پاسا آهن، هڪ ڪم جو ۽ ٻيو جو،
- (۷) هر دو جهڙو ٻه شڏ ٻرمر، پاوا، امانگ ۽ ٽرنگ جو انگ آهي،

جيستائين جسم اندر جگديسر جي جوت، آتما جي روپ ۾ واسو ڪري ٿي تيستائين ٻران چالو رهن ٿا ۽ د بهيءَ جي ڪرت به قائم آهي. جيئن ئي آتما د بهيءَ جو نواس ڇڏي ٿي ته ٻران بند ۽ د بهي ٻري. آتما اُمر آهي ۽ د بهي ناسونف آهي. آتما سچ آهي ۽ د بهي جوت آهي. آتما بجليءَ جي ڌارا آهي ۽ د بهي ٻل آهي. سچ آهي سائين ۽ هٿ وس. ٻر ڏسو ايشور جو اسرار نه جيئو ڪي آتما جي الجهن جو اونو ڪونهي پر سر دردي آهي سر ٻر جي سينگار ۽ سنڀال جي. هو ملين من جي اشاري تي، ڪيئن نه سچ جي اوت

۱. ٻرڻي، جل يا پاڻي، باهه يا تيج، واپو يا هسرا ۽ آڪاس. ۲. اڪيون (ڏسڻ)، ڪن (ٻڌڻ)، ٺڪ (سنگهڻ)، چمڙي (چھوڻ) ۽ زبان (چڪڻ). ۳. وات، هٿ، پير، گسڊيا ۽ لنگ. ۴. ساهه، نط، هاضمو ڪرڻ، رت جو دؤر، چالو رکڻ، بگهر ڪڍڻ ۽ پيشاب ۽ وشا جو نڪال ڪرڻ. ٻران جو اُٻان، سمان، ويان ۽ اُٻان سان ٻه لاڳاپو آهي.

(۱۶) ۵مرا چت ئيت ۵دوره - بکيا - ۵ه ۵دومت مئل ۵يرا
توري شيوا کر نه سکھ پرپ - هر نک۵ کر مگڈ ترا.

(۱۷) ساکت مئي درمتي - هر رس نه جانن

جني اُمرع یرم لئائيا - بک س۵ رچھ رچن.

(۱۸) اؤڻي ناھي جھوڻي ناھي - ناھي کسي وھوڻي

پر چمئل چيملا چنڈ گوانير - ۵دومت کرم وھوڻي.

(۱۹) ۵الي هون ۵ن ۵نلي آئي - وڻ ناوي گت لئيا گواني

درمت انڌلا بيس بناسي - موني روء پکارا هي.

(۲۰) درمت جوني تري بريار - اؤڻياري اؤڻيار

کڇي مت ۵يکا مڪ برلي - درمت نام نه پائي هي.

(۲۱) اڳيان ۵نڌا ۵ه کرم درڙائي - من هت کرم تر جوني پائي

بکيا کارڻ لب لروپ کماوه - ۵دومت کا دوراهاهي

(۲۲) مئي شو شدکرا مهيش - مئي ۵نڌا ۵ک آر بیک

مئي جوکي جينگر جتا سهيت^{۱۲} - مئي کائيا هنس سميت

کھ کير لي جن بروان^{۱۵} - نرمل تي جو رامه جان.

(۲۳) کچل کروپ کمار ککني - پر کا سهج نه جانيا

هر رس رنگ رسن نه پرتي - درمت دوک سمانيا.

(۲۴) فريدا مي يولا وانگ^{۲۲} دا - مت مئي هوء جاء

گھلا روح نه جاڻي^{۲۲} - سر يي مئي کاء.

(۲۵) کار کيري چوڙي^{۲۳} - کڙونا مل^{۲۳} ناء

من نن مئا اؤڻي^{۲۵} - چنچ^{۲۶} پري گنڌ بقاء.

واڳ بلاول، محلا
چوٿان، شبد (۳)

واڳ بلاول، محلا
چوٿان، وار، (۱۲)
سلوک محلا نيچا

واڳ رامکلي، محلا
پنجوان، وار (۶)

واڳ مارو، محلا پھلا،
سولھو (۹) ۷

واڳ مارو، محلا، نيچا،
سولھو (۵) ۴

(۹) ۱۲

واڳ پير، کير
صاحب، شبد (۳)

واڳ سارنگ، محلا
پھلا، شبد (۲)

سلوک، شيخ
فريد (۲۶)

سلوک، محلا پھلا
(۱۰)

۱. لالچي. ۲. موروک. ۳. قراير آهي. ۴. گهٽتائي. ۵. چنٽا. ۶. خالي. ۷. پرمالها. ۸. اڇا وار،
پيري. ۹. بدارت، پونجي. ۱۰. کوئي. ۱۱. جوت. ۱۲. گن وانن. ۱۳. ساڌناون ڪندڙ.
۱۴. وڏن وارن وارا. ۱۵. قبول، پاس. ۱۶. اپور. ۱۷. بد شڪل. ۱۸. پڇڙي. ۱۹. ڪلتا
۲۰. تربي، پٽڪر. ۲۱. ڳھيار. ۲۲. مٿر. ۲۳. دٻو. ۲۴. مٿي. ۲۵. چھب. ۲۶. گند.

- (۶) ھونٺ ٻاٽ سا سج ڪر عائي - سٺ ھوڙن ۾ لڳي نہ رائي
ٻاري مارڪ ٿيڏا چلڻا - سيڏا چوڙ اڀڙ ٿا اُٿا.
- (۷) اٽڪ ٻڌا - هي ڏوٻي ڏيئي
مئل نہ آئي - شد نہ ٿي.
- (۸) ٿور ٿور خوشيائين ٿي - ھيون ٿور آڙھ ڇڏ
ڏيا ڪيائين وڏيائين - تانڪ سڀ ڪم.
- (۹) ھنسا ٿون ڪرھ ٿڪا ڪرھو - ٿڌھ ٻيا دڙھا ٺاھي ڪرھ
ھيئي ٿون مس ڏيھ ٿيھي ڪر ٻاري - لڏائي ٻاري ٿري ڇلاوي.
- (۱۰) مٿيا سنگ سنگ ٺٽاوي - مڙھ مانا ڪر ٻانڌي
جھ ڄاڙو سو چيس نہ آوي - آھند ٻئي آنڌي.
- (۱۱) ڏرمس ٻاڳ ھين مس ٿيڪي - لام سٺ آوي من روھي
ڪٽو ٿا ڪاڻ ڪر آمريت رس ٻانڌي - ٿر پئي وشتا ڪاڻ مڪ ڪرھي.
- (۱۲) ٻنڌ مئل نہ ڇڪي - هي ويند ٿي ڪر ڄار
ٿري ڪا مانيا مئل هي - وح ھڙي نام وسار.
- (۱۳) ھنم ھنم ڪي اس من ڪر مَل لاکي - ڪالا ھو ٿا سڦھ
کٽلي ڏوٻي اُڪي نہ ھو ٿي - هي سڙ ڏوٻو ٻاھ.
- (۱۴) چئي ھن ڪي ڪڙي - مٿي چڻ ڪلور ھڻ
ن مڪ نام نہ اڙھي - دڙھي واپي ڇو چيھ.
- مئل نہ اڙھي - آڻا - سي ٻوڙا سي ٻوڙ چيھ.
- (۱۵) سوھڙي - ٿو سڀ سٺا ھي - ھن ڏرمس دڙھا ٻاڙ
ڪن مڙھ ھون سڀ ٻنڌ ھاء - ھڻ ٿي نہ ٿو ڪي ڄاڙو.
- (۱۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۱۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۱۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۱۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۲۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۳۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۴۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۵۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۶۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۷۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۸۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۱) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۲) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۳) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۴) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۵) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۶) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۷) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۸) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۹۹) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)
- (۱۰۰) ڇو ڪري، مھلا ٻھلا
شد (۹)

۱. سج. ۲. لڳي. ۳. ڪر. ۴. ٿڌو. ۵. اٿو. ۶. ھاڻو. ۷. ڪٽڻ لڙڻ ھا
اٿڻ. ۸. ھر ڏي ۹. ٻر مانا. ۱۰. ھونا. ۱۱. ھنھن ٻر لوڪ ۱۲. وڇڙ آھي. ۱۳. ڪم
۱۴. ڪم ٿي. ۱۵. ڪاڙو. ۱۶. ڪاڻ. ۱۷. ٻاٻا. ۱۸. وشتا. ۱۹. ٺي. ۲۰. ڪارو
اڙندو. ۲۱. ڪارو ٻرڇو. ۲۲. مٿا. ۲۳. ٿڌ. ۲۴. ڪھنڊ. ڪٽو، چوڙو. ۲۵. ٺاس ٺسي
وهندو. ۲۶. وڻ. ۲۷. ڄاڙو يا ڇاڇا.

[۳] ڪمٽ ۽ من جي مڙيل.

(۱) جڳ. هڻمي مڙيل دڪ پائيا - مل لڳي دڙجي پاور
 مل هڻمي ڏوٽي ڪري نه اٿري - جي سڙيٽ ٺاه
 ٻه ٻڌ ڪرم ڪماوڏي - دڙي مل لڳي آء
 پڙهيئي مڙيل نه اٿري - پڙجهه ڪيائين ڄا
 من ميري - ڪور سرڻ آوي ٺان نرمل سوء
 منمڪ هر هر ڪر ٿڪي - مڙيل نه سڪي ڌوءِ.
 من مڙي پگت نه هوڻي - نام نه پائيا ڄا
 منمڪ مڙي مڙي مڙي - ڄا سڻ پست ڌوا
 ڪور پوساڏي من وسي - مل هڻمي ڄا سماء
 جڏهن اٿڌيري ديهڪ ٻاليعي - نه ڪور ڪيان اڳيان ٽجا.

(۱. ۰)

[سري راڳ، مھلا ٽيڄا، شبد (۳۱)]

(۲) ايه، مدو مڙوڪ لوپيئا - لوپي لگا لريان
 شبد نه پيڇي ساڪتا - ڌرم آون ڄان.
 (۳) پر ننڍا ڪري - اٿتر مل لاني
 ٻاهر مل ڌووي - من ڪي جوڻ نه ڄاڻي.
 (۴) من مڙا هي دڙجي پاور - مڙا چڙنگا مڙي ٺاه
 مڙا ڪاء ڌر مڙيل وڌائي - منمڪ مڙيل دڪ پاوڻيا.
 (۵) جو ڀلائي سو برا ڄاڻي - ساڄ ڪهي سر ٻڪي سمائي
 ڄاڻي ناهي جيت اَر هار - اهر وليوا ساڪت سنسار.

سري راڳ، مھلا
 ٽيڄا، شبد (۱۹)

سري راڳ، مھلا ڇوٽا،
 وار (۱۴)، ساڳ،
 مھلا ٽيڄا

واڳ، مانجهه، مھلا
 ٽيڄا، شبد (۷) ۱۹

واڳ، ڪوڙي، مھلا
 پنجوان، شبد (۱۳)

۱. اھڪار، اھر پاڙو. ۲. وڪارن جي ڀليائي. ۳. ڏيٽ ياڙو، بياني. ۴. لوي، نور وٽ ٿئي.
۵. اڻمان ڪري. ۶. ٻيٽي. ۷. پرماڻا. ۸. جڏهن ڪري، جڏهن سان. ۹. ڪر يا. ۱۰. ڏيو.
۱۱. ٻار بر آهي. ۱۲. پڇي. ۱۳. ٻيٽڪ. ۱۴. ڪمٽ. ۱۵. رسوئي خانو. ۱۶. ڪيو. ۱۷. چڙنگي.
۱۸. وش. ۱۹. سمجھي ٿو. ۲۰. سوڀ. ۲۱. پٽڪ.

واڳو ماورو، مھلا آھلا،
سولھو (۷) ۱۶

واڳو ٻرغ، ڪبير
صاحب، شمد (۱۷)

واڳو ٻسٽ، مھلا
ٻجڙا، شمد (۱۶)

واڳو ٻرڀائي، مھلا
ٻھلا، شمد (۱۰)

واڳو ٻرڀائي، مھلا
ٻھلا، اشهدی (۳) ۱

سلوڪ، ڪبير
صاحب (۸۶)

(۱۰۱)

سلوڪ، شيخ فرید
(۸۸)

(۲۰) اس من مندر مھ، مڙوڻا ڏاڍو - سکر پڙ ٿاڳ مها دڪ پاڙي
راڻ ستگرو ڀٽي لڙو - پاڙي - آڀي ڪيل ڪرائندا.

(۲۱) ڪام ڪراڙي دڪ سکر درواڙي - پاڻ پڻ درواڙا
ڪروڙ ٻراڏان مها ٻڌ ڏندو - ٿھ من ماواڙي راجا.

(۲۲) اس من ڪٺ ٻسٽ ڪي لڳي نه سوعراھ من جليا دوجي دوء
راھ من ڏنڌي باڏا ڪرم ڪماء - مائيا مڙوڻا سدا ٻلااء.

(۲۳) من ڪري من يوڳيا - من مڙوڻ ڪاڙو

من دانا من منگتا - من سر گورو ڪراڙو.

ٻنچ مار سکر ٻاڻيا - آڻسا ٻوھر ٻجڙو.

(۲۴) جڏھن من ڏاڪٽر ٻرھن ٿسا - جڏھن منسا ٿسي ڏشا

جڏھن ڪرم ٿسي ٿو لاڙي - ستگرو ٻڙج سھڻ گھر پاڙي.

(۲۵) ڪبير من ٻنڪي ٻنچو - اڏ اڏ ڏھ ڏس جاء

جر جڏھن منگي ملو - سورو ٿسو ڦل ڪاھ.

(۲۶) ڪبير من مڙوڻا ٻا ٺهي - ڪس مڙوڻا ڪاھ

ھو ڪم ڪيا سون ڪيا - مڙوڻا مڙوڻا آڃاء.

(۲۷) فریدا راھ ٿن ٻڙوڪا - ٺھ ٺھ ڏکي ڪوڙ

ڪي ڪي ڏي رھان - ڪي وڳي ٻڙو.

-
۱. مستر گاهو. ۲. نان، لڪاڻو. ۳. ٻرماڻا. ۴. ٻڙوڻو. ۵. ٻج. ۶. مھندار. ۷. ٻياڪ. ۸. مس. ۹. سڌ ٻڌ، هوش. ۱۰. ڏٺيس پاڙو، ٺاڻي. ۱۱. وراڻ ڪري ٿو. ۱۲. ڀڙڪي. ۱۳. آڳاٽي، مڙوڻو. ۱۴. منهن جي مستڪ جو رڪارو. ۱۵. ٻنچ وڪارو. ۱۶. ٻي جو آڏو. ۱۷. درشتي. ۱۸. ٻرست. ۱۹. سروپ، ڪيان. ۲۰. ڪوڙاڻو. ۲۱. وارو. ۲۲. آڃاڻو، وترت. ۲۳. ڪن بند ڪري ويلر آهيان. ۲۴. ڀلي ڪترا ٻه روشنائي ۽ واشائي جا جهولا لکين.

(۱۰) کٽسي من لرڱا ري سنسار ساگر - بکي ڪو بنا
جئونسي مائيا دڪه ڪئي - پولا ري منا.

واڳ آسا، پڳت
نامد پو، شبد (۵)

(۱۱) ڪهه ڦولھ آندڙ بکي سوڳ - ڪب هسو ڪب روئيئي
ڪبهون مڙل پري ايماني - ڪب سادو سنگه ڏوئيئي.

واڳ ديؤ گنداري، محلا
پنجوان، شبد (۲)

(۱۲) ڪٽم رڻگ سنگه رس وچيا - بسکيا اڪ اپاڻيو
لڙپ سئي من سک ڪر ماني - بيگه تھان اٽ ڏاڻيو.

(۱۵)

واڳ ديؤ گنداري، محلا
ناوان، شبد (۱)

(۱۳) مد مائيا ڪئي پٽيو ٻارو - هر جس نه پي اچري
ڪر پر پنڇ جگت ڪٽ ڏهڪي - اپڻو اڏر پري.

واڳ وڏھس، محلا
ٽيجا، اشهددي (۱)

(۱۴) منوئا دهه دس داودا - اوھ ڪٽسي هر گس گاوئي
اندري واپ ره پي اڏڪائي - ڪام ڪروڌ نٽ ستاوي.

واڳ سوروڻ، محلا
ناوان، شبد (۱۰)

(۱۵) رام پجن ڪي گت نه پي جاني - مائيا هات بکنا
اڙجه، وهيو پڪين سنگه پٽرا - نام رڻ پسرانا.

واڳ سوهي، محلا
چوڻان، شبد (۴)

(۱۶) ٻاهر پيڪ بهت چترائي - منوئا دهه دس ڏاوي
هوئي پيا پيا شبد نه چيني - ڦر ڦر جوني آوي.

واڳ سوهي، محلا
ٻهلا، اشهددي (۴)

(۱۷) نٽ نٽ خوشيخان من ڪري - نٽ نٽ منگي سک جيئ
ڪرنا چٽ نه آوي - ڦر ڦر لگه دڪ جيئ.

واڳ سوهي، محلا
ٻهلا، چٽ (۷)

(۱۸) من پوڏسي جي ٿيئي - سڀ دهن پراڻيا
ڪس به ڪولھ گنڙي - دؤڪي پسر آليا.

واڳ راءِ ڪلي، محلا
ٻهلا، شبد (۱)

(۱۹) ڪبهو جيئڙا اوڀ چوڻ هئي - ڪبهو جاءِ پٽيالي
لوپي جيئڙا ٿر نه رھت هي - چاري ڪنڊا پالي.

۱. لرندي، ۲. ٻار پوندي، ۳. ڪهنبو، ۴. سوچ وڃياري ٿو، ۵. پڪڙ، ۶. اڇاري، ۷. ٺڳي، ۸. پيت، ۹. پيڇو، ۱۰. وڪاڻو، ۱۱. گتل، ۱۲. ٽائل، ۱۳. اھڪار، ۱۴. گنڙي، ۱۵. لائن، ۱۶. آڪاس، ۱۷. پاتال، ۱۸. آسٽر، ۱۹. اڪار، ۲۰. ڳولھي، پٽڪي.

بر اٻڪار نه ڪجهڙ ڪيئي - نوي سگور شيو ڏهايو
 پنج دؤس وچ سنگ ڪرشت - مٿارو مٽ مائو
 ڪرڻ ٻيٽي ساڌ - سنگ - هر پڪ وڃل سڻ آيو
 ناڪ ڀاڳ ٻڙيو هر ٻاڇي - راک لاج اٻاڻيو.

[راڳ ٿرڻدي، هڪلا پنحوان، شبد (۳)]

(۳) من ويڪاري واڙيا - ويڪارا ڪرم ڪماء

دوچي ڀار اڳياڻي بوجدي - درگهه مليع سزاء.

(۴) راء من چنڊل رس نه آوڻ - ڏهاڙا لاکي دهم دس ڏاوڻ

پڪ ڪا ڪڙا پڪ مه رانا - پڪ هي ماهد پڇاوتليا.

(۵) ڪهڙن اڻج لڇ مه سڀي - ڪهڙن سوڙه هونءِ ونگهه

ڪهڙن ٻنڌ چنڊ ٻهڙ - ڪهڙن اوڻ آڪاس پٽيال.

(۶) ٿرڻدي ٿرڻدي دهم دسا - حل برهم ٻن راء

جئي ڏا مڙڪو - آل بهلي آء.

(۷) ڪڙپ پيو جئي دادرا - ڪڇ ديس ديس نه بوجهه

اٿسي ميرا من پکيا بهوڻا - ڪڇ آراڙ نه سوجهه.

(۸) من ميرو ڏيڻال - سڀي ٿر نه رهمي

لڙي ڪهتي ٻائي پاڪندي - ماڻا اڏڪ لڳي.

(۹) سڪ ڪي هيم بهم دڪ ٻاوس - شيو ڪرم جن جن ڪي

ڏٺاڙه ڏٺاڙه ڏٺاڙه ڏٺاڙه - نه سڏ وار پڇن ڪي.

سري راڳ، هڪلا
 چوٿان، وار (۱۳)،
 سلوڪ هڪلا
 راڳ مانجهه، هڪلا
 اشتهدي (۴) ۲۹

راڳ ڪوڙي، هڪلا
 پنحوان، سڪمي
 صاحب، اشتهدي
 (۵) ۱۱

راڳ ڪوڙي، هڪلا
 پنحوان، وار (۱۷)
 راڳ ڪوڙي، پڪ
 ووداس، شبد (۴)

راڳ آسا، هڪلا
 شبد (۳۴)

راڳ آسا، هڪلا
 شبد (۱)

۱. ڪڏهن. ۲. وڪار. ۳. گشتگر. ۴. ڀاڙل. ۵. رکيا ڪندڙ. ۶. پاسي، شرڻ. ۷. پنهنجو
- محتوي. ۸. وڪوڙيل. ۹. ڏيس ڀاڙي. ۱۰. وڪارڻ جي وش. ۱۱. دڪ. ۱۲. سڪ
۱۳. ٺنڊا. ۱۴. ساڪ، ساراه. ۱۵. وهنوار. ۱۶. مٽي. ۱۷. ٻاٽال. ۱۸. وٿراه. ۱۹. ماس، مڙدو.
۲۰. ڇڏهه. ۲۱. ڪوهر. ۲۲. ڏيڏر. ۲۳. ٻر ديس. ۲۴. لوڪ ٻرلوڪ. ۲۵. ٻرمانا. ۲۶. آسٽر،
- اٻڪار. ۲۷. بيحد. ۲۸. پيار. ۲۹. انسان. ۳۰. گهر گهر. ۳۱. ڪٽو. ۳۲. پٽڪي لڙو.

(۲) من جي مستي .

- (۱) مائي - من ميرو بس ٿاهه .
 نس ٻاسر ٻکين ڪٽڻ ڌاوت - ڪه ٻڌ روڪڻ ٿاهه .
 (۰.۱) ايد پوان سمرف ڪي مت سن - نمک نه هيتي ساوي
 پر ڌن پر ڌارا سٽ وڃيو - اڻا جنر سراوي
 مد مائيا ڪي پيو ٻارو - سوجهت نه ڪچ گيانا
 گهٽ هي پيتر بست ٽرنجن - ٽاڪو مرم نه جانا
 جب هي سرن ساذ ڪي آنيو - ڏرمت سگل ٻاسي
 تب نانڪ چيتو چنمان - ڪاڻي جر ڪي ٿاسي .

[راڳ سورڻ ، مڪلا فوان ، شبد (۷)]

- (۲) ڏاڻيو ري - من ده دس ڏاڻيو
 (۰.۱) مائيا مگن سعاد لوي موهيو - ٽن پرپ آپ پلايو .
 هر ڪٿا هر جس ساذ سنگ سٽ -

اڪ مهت نه اده من لاڻيو
 اڳسيو ٻيڪ رنگ ڪسپ ڪو - پر ٽرهم جوهرن جايو
 چرن ڪمل سٽ ياؤ نه ڪيو - نه ست پرڪ منائيو
 ڌاوت ڪٽ ڏاوهه - به ڀائي - جٽ ٿيلي ٻلد پرمائيو
 نام دان اشان نه ڪيو - اڪ نمک نه ڪيرف گائيو
 ٿاڻا جوٽ لاء من توکيو - نه پوجھيو اپائيو .

۱. آڙي اما . ۲. وس ، قبضي پر . ۳. رات ڏيهن . ۴. وڪاڙن جي وش . ۵. پٽڪي پيو .
 ۶. طرح . ۷. سمريون . ۸. گهڙي ، ٻل . ۹. هر دو . ۱۰. استري . ۱۱. گذاري . ۱۲. نشو .
 ۱۳. پاڳل . ۱۴. پرمائيا . ۱۵. ڪم . ۱۶. ڏسانون ، طرف . ۱۷. آڙي ٿو . ۱۸. ڏسي .
 ۱۹. ڪهيو . ۲۰. اڪٽ ، ٽارڙ . ۲۱. پير . ۲۲. ستگورو . ۲۳. نه وٺا . ۲۴. گهاٽو . ۲۵. ڊڳو .
 ۲۶. ڪيڻ پرڪار . ۲۷. آتما .

(۲۴) پښت تل ځای کښی - لس مه، راتړ وړ لږ چښی

آسم راتړ راتړ هی آسم - هر لانتی غند وکارا هی -

(۲۵) ماڼی ایک سکل سارا - په نډ ساندی گهوږی کمارا

پښت تل د بهی کا آکارا - گهت وډ کر کړی بچارا.

(۲۶) هڅ دین رتس تو لته اهو - مورو گهوږی پلو

پاڅون هاور اوږ یډاونو - لب تر پاڅ نه پمو.

(۲۷) ژون دانا هیئا - سیدی کا

هیا اندر - هڅه ټوسی.

(۲۸) کایا محل مندر گور هر کا - لس مه، واکي حورم اناړ

لسانک گپوومک محل پلاکتی - هر ملي مپلتهار.

(۲۹) هر مکاو مه هر وسیع - سرب ترتر سوه

لانک گور پک ولعتی - سپا سودا هره.

(۳۰) کسر حورم هس پاڅی - نوت کي سپ نار

جس پاڅا کسا کړی - چلی پاڅونهار.

واځه یسره، محلا لکها،

شد (۱)

واځه سارنگ، محلا

پهکوان، شد (۳)

واځه ملار، محلا پهللا،

شد (۱)

(۵)

واځه نریالی، محلا لکها،

اشتهدی (۱۱)

سلوک، کسر

صاحب (۱۰۳)

- (۱۴) ڪاٺيا آندڙ سڀ ڪچ ۽ سڄي - ٺاڻ مڊل پائالا
ڪاٺيا آندڙ جڳ ڇيڙن ڏانا ۽ سڄي - سڀنا ڪري پرتالا.
- (۱۵) مائيتي مليا نه مائي - مائي مليا جي هوءَ
آنتڙ آنتي جي ملي - مليا ڪهيتي سـوءَ.
- (۱۶) آلمڙ ڏام سڙب مه پيڪه - پورن پور رهيا پرتي اڪ
ڏن آمل ردي مه جان - آڻي ۽ سڄي نون آپ پچان.
- (۱۷) اي سڙيا مير يا هر ڏام مه جوڙ وڪي - ٺان ٺون جڳ مه آڻيا
هر جوڙ وڪي ٺڌ وچ - ٺان ٺون جڳ مه آڻيا.
- (۱۸) ڪاٺيا هٿس ڏر ميل - ڪرئي لڪه پائيا
سڀ مه گڙت ورتا . گورمي پرتاڻيا.
- (۱۹) ڪاٺيا آندڙ ڏڙ ڪوٽ هي - سڀ دستر ديسا
آڻي آڙي لائين - سڀ مه پرويسا
آڻي سرشت ساڃين - آڻي گڙت وڪيسا.
- (۲۰) ڪوٺڙي مه ڪوٺڙي - ڀرم ڪوٺي بيچار
گور دڀي بست ڪبير ڪٽ - ليوهه بست سمار.
- (۲۱) سنجوڳ وٺوڳ ڏره هي هوٽا - پنج ذات ڪر پٽلا ڪيئا
ساهي ڪو فرمائيتي جي - دڀي وچ جيئه آء پڇيا.
- (۲۲) ماڻ ڪي رڪت پتا پڌ ڏارا - مورت صورت ڪر آڻارا
جوت ذات جيتي سڀ نيري - ٺون ڪرنا سڀ ٺاڻي هي.
- (۲۳) دڀي آندڙ نام نواسي - آڻي ڪرنا هي آهاسي
ناجهه مريءَ ناماربا جائي - ڪر دڪي شبد رضاڻي هي.

واڳ سوهي، محلا
ٽيجا، اشتهدي (۲)

واڳ سوهي، محلا
ٽيجا، وار (۱۹)، سلوڪ
محلا دوجا

واڳ رامڪلي، محلا
پنجوان، شبد (۳۰)

واڳ رامڪلي، محلا
ٽيجا، آندڙ صاحب (۳۳)

واڳ رامڪلي، محلا
ٽيجا، وار (۱۴)

(۱۹)

واڳ رامڪلي، ڪبير
صاحب، شبد (۴)

واڳ مارو، محلا
پنجوان، شبد (۳۱)

واڳ مارو، محلا بهلا
سولهو (۴)

(۱۳)

دڀي . ۲. پرماتا . ۳. سنڀال، وڪيا . ۴. ٻاهر پون ملمعو . ۵. سڄو ميلاب . ۶. آٺا . ۷. ڳجهو .
دڀس پوديس . ۹. سمادي . ۱۰. ٻڌي . ۱۱. سنڀالي . ۱۲. ميلاب . ۱۳. جداني . ۱۴. آڏ
ن . ۱۵. ساهه، پوان . ۱۶. حڪم مطابق . ۱۷. ماڻ جي . ۱۸. واري . ۱۹. ڪئين . ۲۰. هنڌ .
۲۱. مانا جي آڳيا . پر

(۵) جيئڻ پاءُ ٿيڻ ساڃڻيا - رڪيا شڪ ٻڌڻ
 اُڪي ڏيکي جهڙا ٻوليءَ - ڪيئي سُرڻ سماءُ.

(۶) ڪٽ ڏيڻ ڪر ڪوڙي ٻالڏي - ٻيڻ آڏو ٻيڻ ٻائي
 ڪڍي ڪٽ ٻڙن ڪر واکڻ. - ڪر ٿي ٻار نه لائي.

(۷) مڻ ٿوڻ جهڙو سرُڻ هئ - آڻيا مڻل ٻيڻ
 مڻ ٿوڻ جي ٿيڻ ٿال هئ - ڪر مڻي وڻڪ مڻ

مڻل ٻيڻ ٿان شُهڙ ڄاڻه - سرُڻ جيڙ ڪي سوجهي ٿوڻي
 ڪر ٻوڏاڻي اٻڪر ڄاڻه - ٿان دُڙجا پاڙ نه ٿوڻي.

(۸) سڀ ٻالڏي ٿڏي ساڃيا - وڃ وڙس هڙاڻا
 جو پاڙو ٻالڏي وڃ وڙس سا لکي. - ڪيا ڪر ٿي ڪري وڃارا.

(۹) اٻڪ ڪرڻ سڀ ڏيڻا ڏيڻ - ڏيڻا آڻيا
 آڻيا ٻاسڏو سو - جيڪر ڄاڻي ٻيڻ

ٿاڪ ٿاڪا ڏاس هئ - سوڻي ٿوڻ ڏيڻ.
 (۱۰) ڪاڻيا ڪيڻ ٿان ٿيڻي - ڄاڻ سڙو ٿي ملائي

ٻوڏ مائيا وڃه ڪيئي - سڙي ٿان سڙي.
 (۱۱) ڏيڻ ڪم ڪوڙي - ڄمڪار ٻيڻ ٿي

ٿيڻي، ٿاڻي دُڙ - اڃ آڻي وڃا ٻيڻو.
 (۱۲) ڄل ڪي ٻيڻ ٻڙن ڪا ٿيا - وڻڪ ٻڙ ڪا ڪارا

هاڏ ماس ٿاڙي ڪو ٻيڻ - ٻيڻي ٻيڻ ٻيڻا.
 (۱۳) جُهڻ ٿي اڃي ٿيڻي سڙو - اڃ ٻڌ ڄاڻي ٿيڻ

جهان جهان اڃ ڏيڻي ڌاري - وڻ نه ٻاڻو ڪيڻو.

واڳ، مانجهڻ، مڃا ٻيڻا،
 وار، (۲) سلوڪ ڪلا
 ٻيڻا

واڳ، ڪوڙي، ڪيڻ
 صاحب، شيد (۱۳)

واڳ، آڻيا، مڃا ٻيڻا،
 چنڊ (۵) ۲

واڳ، آڻيا، مڃا ٻيڻا،
 چنڊ (۲) ۱۰

واڳ، آڻيا، مڃا ٻيڻا،
 وار (۲)، سلوڪ
 مڃا دُڙجا

واڳ، وڏهڻ، مڃا
 ٻيڻا، چنڊ (۲) ۴

واڳ، سورن، ٻيڻ
 ٿاڻي، شيد (۱)

واڳ، سورن، ٻيڻ
 روڏاس، شيد (۶)

واڳ، ڏيڻو ڌاري،
 مڃا ٻيڻا، شيد (۴)

۱. ڏيڻي. ۲. آڻيا ڏيڻ. ۳. ساڃيا وڏو آهي. ۴. ڏيڻ. ۵. سوڻي، شڪي. ۶. ڇڪر.
 ۷. آڻيا. ۸. وڙ ڪاڻي ٿيڻ. ۹. اُڪيا ٿاڻا. ۱۰. ڏيڻ، وڃه. ۱۱. سرُڻ. ۱۲. ٻوڏاڻا. ۱۳. ڪر ٻا.
 ۱۴. ڏيڻي پاڙ، ٻيڻي. ۱۵. ڏيڻا ٿوڻ. ۱۶. ڏيڻي. ۱۷. ٻيڻي. ۱۸. ٻيڻ. ۱۹. سورن، ٻوڏو.
 ۲۰. وڃهڻ، ٻوڏيڪ. ۲۱. ٻيڻ. ۲۲. ساڃيا. ۲۳. مڃا ڄوڙو. ۲۴. ٻيڻ جي وڃهڻ.
 ۲۵. ٻيڻوڻ. ۲۶. ڏاڻا نڪاڻو. ۲۷. ڪڏهڻ.

باب پنڄون .

مَن دشمن ته دوست به آهي .

(۱) ڏيھي ۽ آتما .

(۱) ڏَن اُنڌي پُر چول - سياڻا - پنج لت کا رچن رچاڻيا
 جس وکر کٽ ٿر آني هٿ - سو پاڻيا ستگرور پاسا هي
 ڏَن ڪهي نون وس مڇي نالي - پر ٻه سڪ واسي ٻال گهاڙي
 ٽجهي بنا هٿ ڪهي نه ليکي - وڃن ڏيھ ڇوڏ نه جاسا هي
 پُر ڪهيا هٿ ڪهي ٻندا - اوھ ڀارو ٽاڪر جس ڪاڻ نه ڇندا
 چتر راڪي ٿور ٿر سنگ رهڻا - چا سڌي ٿان اوت سڏاڻا هي
 جٿ پُر يا ڇن ڪهي ڏن ساڄي - ڏن ڪڇو نه سمجهي چنڊل ڪاڇي
 ٻهڙ ٻهڙ پُر هي سنگ مانگي - اوھ ٻاٺ جانئي ڪر ٺاسا هي
 آڻي آڳيا پُر ٻه ٻلاڻيا - نا ڏن ٻاٺي نه مٿا ٻکاڻيا
 اوت سڏاڻو چوئر مائي - ڊيڪ نازڪ مٿن موساها هي .

[راڳه مارو، مڪلا پنڄوان سولهو (۲)]

(۲) هر ڪا مندر سوھڻا - ڪيٺا - ڪرڻي هار
 ۱۹ ۱۸ ۱۷ ۱۶ ۱۵ ۱۴ ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱
 ۲۰ سس ڏيپ، انوپ جوت - ٿر ٻوٽ جوت اٻار
 ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰
 ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰
 ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰
 ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰
 ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰
 ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰
 ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰
 ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰
 ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰
 ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰
 ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰
 ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰
 ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰
 ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰
 ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰
 ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰
 ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰
 ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰
 ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰
 ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰
 ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰
 ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰
 ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰
 ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰
 ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰
 ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰
 ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰
 ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰
 ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰
 ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰
 ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰
 ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰
 ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰
 ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰
 ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰
 ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰
 ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰
 ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰
 ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰
 ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰
 ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰
 ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰
 ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰
 ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰
 ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰
 ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰
 ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰
 ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰
 ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰
 ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰
 ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰
 ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰
 ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰
 ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰
 ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰
 ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰
 ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰
 ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰
 ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰
 ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰
 ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰
 ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰
 ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰
 ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰
 ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰
 ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰
 ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰
 ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰
 ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰
 ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰
 ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰
 ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰
 ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰
 ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰
 ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰
 ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰
 ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰
 ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰
 ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰
 ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰
 ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰
 ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰
 ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰
 ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰
 ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰
 ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰
 ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰
 ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰
 ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰
 ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰
 ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰
 ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰
 ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰
 ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰
 ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰
 ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰
 ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰
 ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰

سري راڳه، مڪلا
ٻهلا، اشتهدي (۲) ۷

راڳه مانجهه، مڪلا
ٽيجا، اشتهدي (۳) ۱

(۳) ۱۳

۱. ديوهه . ۲. آتما . ۳. چتر . ۴. سڌو . ۵. وڏو . ۶. مهاڻ . ۷. محتاجي . ۸. جيستاء . ۹. گهٽتاء .
 ۱۰. راهه رٻاري وٺندو . ۱۱. چرچو ٿي سمجهي . ۱۲. صلاح مصاحبت ڪئي . ۱۳. وڏو .
 ۱۴. موهه . ۱۵. پر ڪرني، پرهماڻڊ . ۱۶. پرمالما . ۱۷. سؤج . ۱۸. چنڊ . ۱۹. ڏيها .
 ۲۰. ٿيئي لوڪ . ۲۱. اندرايون . ۲۲. ديوهه . ۲۳. آتما . ۲۴. اٽهڪرڻ . ۲۵. رام لار .
 ۲۶. ڪئين . ۲۷. گورو معرفت . ۲۸. ڏهون . ۲۹. کلي ٿو . ۳۰. رنگجي . ۳۱. سر رُٽ .

جاست خبر نهی بوجیعی - سج گهر لهر استاء
 سا جاست سا پچ هیج - حبهی کرم کماء . پهل، شد (۱۰)

مطلب نه پنهان حاصل فرض، ایمانداريء و قابليت سان پورا گهر، سیدورم آهي ؟
 پنهان من فرض يا ذات کي اوج يا ليح سمعته اذرم آهي . هک خیال کان نه هرکو
 انسان پنهان هی حیرن پر چینی ورنن یا آخرن حانم پورا گهری نرو . پانچ و پنهان چي
 کتب جي وادگیء لاء پورهیو کندی، هؤ شؤدر آهي، پالنا کندی ورنش آهي، رکنا
 کیدی کتری آهي، سکيا، دپندی اراهمی آهي . پنهان انسان پنهان چي حیرن پر اعی
 سیتی لهر ؟ فرض بنا کنبه مطلب یا موه هی پان کما آهن . اهرنی انسان سروشست
 آهي . هر سماع چي ورنن پر هر کو اوجپانیء و ادچپانیء هر پید نه دسندو چو نه هؤ پید
 چي حد لاری نه در داخل لی چکو آهي .

هی پیدا چي لهر پوهی و سمعته، پنهان چي من پر نه اها ایلانا آلی آهي نه مان
 نه منمک مان بدانی دؤرمک لیق هی کوشش گران و دهاپن مان قدری سهاپن هر
 سچو سک ماپان نه لهنی مراد نه حاصل لی سکهی لی . ستن و مهالمان هی اتر کتا
 اموه هاگانی آلی، لیلی ایشی لی و اهر ثابت گهری لی نه کهر و و کیترو به گران
 انسان، وائت بدالی دپ لکی سکهی نرو . رستر بتابل آهي . هائی وگو پند هی پروهی گهری
 آهي و عطا لیل عام ای عمل کرئو آهي . گدرنی کي یاد کهری دل شکسته نه لیء پر
 ددریل ارمودی کي یاد کهری، آئیدی لاء سق پراء نه متان ووی نه وائت پاهین . جس
 اوٹان و عادت اگی اوهر پر اندو هره سی نه ووی برقرار نس و اتر شکسته لاس کن .
 سج هی سمارک لی ایمانداريء و اورچانیء سان وک وڈائیدو هل نه مالک نه مددگار لی،
 منزل مقصود لی پوجیعی . دنا کانر دین نه وچاء پر دین کانر دنا وچاء .

ستن حیرن ساکیون و سج برشن حانستن، دکی دل کي دلداري دپسن نسا و
 آساوندین پر اکبر پیدا کن تا نه سائن ورت سکی آهي . هن وکان هر وقت مهور حان
 مینهن بنا ورس و رحمت حان و بلا ورنهن، من حان و لاپ و لطف هر انسان و لی سکهی نرو،
 نوری هر کهر پر عیدار هجي . عیب، اوٹان، اوکلی، بدایون و بدکاران، سپ معاف
 لیندوون، بشرطیک اهر عیدار، اندر حان آذا، اپنا و اها یا اشارا پلھی، چف مان چاوت
 کدی، من هی مدی مثنائی، سرل سیاء کهری، سج هر سدر سترانو رستر و لی، سترور
 هی سمع هر ستر کلی، توکل، توهر و لهنائیء هر لهر پندو . پنهان سالک هی هؤ پر
 اهی هیرا آهن، اهر اوسن الاهی الیام بدندو، آهک ائهر پائیدو و مالک سان ملندو .

سنگور جي سڄي شيوا، ستنن جو سڙ، ٺار جو رنگ، شب اچڻ، شد پاوانئون، ويڙها ۽ ڪريائون، نشڪام ڪرم، سڀ جو خير، هر حال ۾ شڪر، وڪارن کان آجو، لاندرين آڏول، من ايڪاڱر، دماغ روشن، هر دو ڪوئل، نماڻو، نهٺو، مرمر، مر بادا ۽ مسڪيني جي موزن، سڀ جو سڄڻ ۽ نه ڪنهن جي هنجيڪن ۽ نه ڪنهن جي ڪنهن ۾. اهي اچان ۽ اڻال آهن انهيءَ اوج ذات جا ۽ نه آڪهه، عددو، اعتبار يا اڻنمبر.

اهو آهي انسان جنهن پنهنجو پاڻ پڇاڻي، خود پرماتما جو سڙوپ ئي ٿيو آهي. اهو آهي آدمي جنهن برهم جو گيان پراپت ڪري، خود برهم بڻجي چڪو آهي. برهم سندس جيون ۾ آهي ۽ سندس جيون وري برهم ۾ آهي. اهڙي انسان جو ڪهڙو ڪم ڪل سان ۽ ڪهڙو لاڳاپو ذات ذات سان؟ هو گهٽ ذات وارو هوندي به انهيءَ اتر بدويءَ تي بهت آهي جتي هو پاڻ کي پرماتما ۾ ۽ پرماتما کي پرڪريءَ ۾ ڏسي ٿو. اوج ذات وارا به هن جي اڳيان سر نمانين ٿا. سري گورو امر داس صاحب فرمايو آهي:

سو جن نرمل جن آپ پڇانا - آبي آءِ مليا سکدانا
واڳ- مارو، مھلا
رستا شبد. رتي گڻ ڪاريءَ - در ساچي ايس پائي هي. نيجا، سولهو (۲) ۳

هي بنداء، نيچ نئون آهين جو وڪاري جيون گهاري، ممڪن ۽ ڏهاڙين جي قطار ۾ ڪنو ٿو آهين. اوجي ذات هوندي به نئون نيچ آهين ڇو ته تنهن جون ڪامنائون، ويڙها ۽ ڪريائون سڀ نيچ آهن. انهيءَ ڪري تنهن جي گم وشتا جي ڪيئن جيان آهي. ائون پنهنجي اوجائيءَ جي ماپ ڪل، ذات ۽ دنيري پدارثن سان ٿو ڪرين. جڏهن ماپ جون وسٽو ٿي مٿيا ۽ ناسونٽ آهن ته تنهن جي اوجائي ڪٿان قائم رهندي؟ جيئڻو وڻ وڏو ٿيڻي ان جي پاڙ وڏي. جيئڻو مڪان وڏو ٿيڻو ان جو بنياد هيٺ. آهي توڙي اها هيٺائين ۽ گهرائي اڏي وڌي؟ جي نه ته تنهن جي جڙ ٿو اوجائيءَ جو جتا چالي آهي؟ ڪير صاحب فرمائين ٿا.

ڪير جهان گيان تھان ڌرم هيءَ - جهان جوت تھ پاپ
جهان لوپ تھان ڪال هيءَ - جهان ڪما تھان آب. صاحب، (۵۵)

پرماتما جو نام چم سان سمون ڪرڻ آهي سرپشت ڌرم، شب ڪامنائون، ويڙها ۽ ڪريائون آهن اتر ڪل ۽ ڏانئون. نيچ يا اوج انسان جا ڪم آهن. ڪور نيچ ذات کي به اتر ٿا ڪن ۽ ڪور اوج ذات کي به نيچ ٿا ڪن. سري گورو نانڪ ڏو فرمائين ٿا:

ز ٻئي طرف، وڪاري جيون دڪ ۽ آسانيءَ مان اٿين ٿئي ٿي، چوڌاري دڪ ۽ آسانيءَ
 اٿل ٿي ٿي ۽ ٻوڏ به دڪ ۽ آسانيءَ ۾ سمايت ٿئي ٿي. مطلب ته دڪ ۽ آسانيءَ جو چڪر
 من هي موروچي بدلائڻ کان سواءِ ۽ ڪمارڪ مان سمارڪ ۾ اچڻ کان سواءِ، خطر ٿيڻ جو ئي
 ڪونهي. ٻيا سڀ وسيلو ڌرت وٺندا. چترائي، چتڪر ۽ سياڻپ ڪارگر ڪونه ٿيندڙون.
 اهي هٿرادو هنر هاجيڪار آهن.

سري گرو گرت صاحب ۾ هن ٻاري ۾ هڪ وڏيڪ اموڪ سڳا هيءَ آهي ته هندو
 حاليءَ ۾ جيڪي برهمڻ، ڪٽري، وٽس ۽ سُڌر جا چار ورڻ يا آشرم آهن تن جو ڏنڊي يا
 ڪرم سان لاڳاپو آهي ۽ ته ذات پات جي پيد سان. ڪوبه انسان نيج يا آئر، ذات پات
 يا خاندان جي آڌار تي نه ليکيو ويندو پر فقط پنهنجن ڪرمن انوسار. جي ڪرم ڪڏا ته
 برهمڻ به سُڌر سمان آهي ۽ هي ڪرم آئر آهن ته سُڌر نه برهمڻ برابر آهي.
 صاحب فرمائين ٿا:

(۱) برهمڻ ڪٽري سُڌر وٽس، چار ورڻ چار آشرم هه. وڏي ڪوٺند، محلا

هر هر - ٽي ساري سر برڙان. چوٿان، شبد (۴)

(۲) ڪٽري برهمڻ سُڌر وٽس - سڀ اڪي نام نرائن وڏي مارو، محلا

گورو نالڪ آبدش ڪهت هيءَ - جو سڀي سو پار برائن. پنجوان، شبد (۱۰)

هر انسان جو حيرت ڪرڻ ڪند مان ساڻي ٻيئي سان ۽ ساڻي مڏي اُٿندو ٿئي ٿو.
 هر ڇوڪر ساڻي ٻرمانا جي جوڻ واپڪ آهي. ڪوب ٻر ڪابه ذات پات ڪانه آهي ۽ نه
 ٻرلڪ ٻر ٿي ڪا ذات پات جي ڪا پڇا آهي. هڪ مالڪ جي سڀ مڏو ڪهت. ٻر هي ذات
 پات ما وڃا يا نيج اوج جا ڇوڙ ۽ ڇوڙا پيد، سڀ خود مطال، من گهڙت ۽ وڙڪتا جا مورو جا
 آهن، من ڏور ۽ سماج کي وڏي حاجي رسائي آهي. اهي آهن اڏور جا اڏا جسي ڏور
 هي نالي ٿي، ٻانڪند، نرم ۽ پاپ جي اوزار ٻر انسان ذات کي ڪهلي رهيا آهن. اوکي هر
 منش کي نشت ڪندا چاهي اوج ذات جو هجي ۽ ڪي هر منش جو آڌار ڪندا چاهي
 نه ذات جو هجي. سري گورو نالڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

سڪر اوچا ڪهتي - نيج نه ديسي ڪوءِ سري وڏي، محلا

اڪي ٻاندي ساڻي - اڪي چائڻ ٿه لوءِ. ٻهلا، اشتهدي (۱۴۶)

اڻڻ، آئر يا نرمل انسان اهر آهي جو ڪوڙي نه ڪل جو وٽس هجي، پر هنجي رهڻي
 ڪهڻي سرشت هجي. ٻرمانا سان ٻر، ٻرمانا جي پيدا ڪيل ٻر ڪرنيءَ سان ٻر، ٻر،

ستگور جي سڄي شيوا، ستنن جو سنگ، نام جو رنگ، شپ اچڻ، شد پاواناڻون، ويچار
۽ گرياناڻون، نشڪام گرم، سڀ جو خير، هر حال ۾ شڪر، وڪارن کان آجو، لاندرين ۾
اڏول، من ايڪاڙ، دماغ روشن، هر دو ڪوئل، نماڻو، نهڻو، مرمر، زيادا ۽ مسڪينيءَ
جي مؤرت، سڀ جو سڃڻ پر نه ڪنهن جي هنجڻن ۾ نه ڪنهن جي ڪنجڻن ۾. اهي اهي
۽ اڻمال آهن اڻچڻي ۽ اڻچ ذات جا ۽ نه آڪهر، عهدو، رقيب يا اڻنمبر.

اهو آهي انسان جنهن پنهنجو پاڻ پڇاڻي، خود پرماتما جو سروب ئي ٿيو آهي. اهو
آهي آدمي جنهن برهم جو گيان پراپت ڪري، خود برهم بڻجي چڪو آهي. برهم سندس
جيون ۾ آهي ۽ سندس جيون وري برهم ۾ آهي. اهڙي انسان جو ڪهڙو ڪم ڪل سان
۽ ڪهڙو لاڳاپو ذات ذات سان؟ هو گهٽ ذات وارو هوندي به انهيءَ اثر بدويءَ تي بهت
آهي جتي هو پاڻ کي پرماتما ۾ ۽ پرماتما کي پرکڻيءَ ۾ ڏسي ٿو. اڻچ ذات وارا به هن جي
اڳيان سر نمانين ٿا. سري گورو امر داس صاحب فرمايو آهي:

سو جن نرمل جن آپ پڇانا - آپي آءِ مليا سکڏانا واڳو مارو، مڃا
رشنا شبد. رتي گڻ گاويءَ - در ساچي بس پائي هي. تيجا، سولهو (۲) ۳

هي بنڊا، نيچ تون آهين جو وڪاري جيون گهاري، ممڪن ۽ ڏهاڙين جي قطار ۾
ڪنو ٿو آهين. اڻچي ذات هوندي به تون نيچ آهين ڇو نه تنهن جون ڪامناڻون، ويچار
۽ گرياناڻون سڀ نيچ آهن. انهيءَ ڪري تنهن جي گم وشتا جي ڪيڏين جيان آهي. تون
پنهنجي اڻچائيءَ جي ماپ ڪل، ذات ۽ دنياوي پدارتن سان ٿو ڪرين. جڏهين ماپ
جون وسڻو ٿي مٿيا ۽ ناسونم آهن نه تنهن جي اڻچائي ڪٿان قائم رهندي؟ جيڏو وڻ وڏو
ٿيندي ان جي پاڙ وڏي. جيڏو مڪان وڏو ٿيندو ان جو بنياد هيٺ. آهي توڙي اها هيٺائين
۽ گهرائي اڏي وڌي؟ جي نه نه تنهن جي جڙ ٿو اڻچائيءَ جو جڙ چائي آهي؟ ڪير
صاحب فرمائين ٿا.

ڪير جهان گيان نهان ڌرم هيءَ - جهان جوڻ لهر باب سلوڪ ڪير
جهان لوپ نهان ڪال هيءَ - جهان ڪا نهان آپ. صاحب، (۵۵)

پرماتما جو نام چٽ سان سمون ڪرڻ آهي سرشت ڌرم. شپ ڪاهناڻون، ويچار ۽
گرياناڻون آهن اتر ڪل ۽ ڏانهن. نيچ يا اڻچ انسان جا ڪم آهن. ڪم نيچ ذات کي
به اتر ٿا ڪن ۽ ڪم اڻچ ذات کي به نيچ ٿا ڪن. سري گورو نانڪ ڊيو فرمائين ٿا:

ٻيئي طرف، وڪاري ھيون ڊڪ ۽ آسانيءَ مان اٿس ٿي ٿي، ھونڌاري ڊڪ ۽ آسانيءَ
 ٺھڻ ٿي ٿي ۽ ٻڙ ٻڙ ڊڪ ۽ آسانيءَ ۾ سھڻي ٿي ٿي. مطلب تہ ڊڪ ۽ آسانيءَ جو چڪر
 من ھي موروچي ٻڌائڻ کان سواءِ ۽ ڪمارگ مان سمارگ ۾ اچڻ کان سواءِ، ختم ٿيڻ جو ئي
 ڪونهي. اها سڀ وسيلو ٽوڙت ويٺا. چترائي، چٽڪر ۽ سڀاڻپ ڪارڪر ڪونه ٿيندڙون.
 اھي ھٿرادو ھنر ھلڪا ڪار آھن.

سري ڪرڙ ڪرڻڪ صاحب ۾ ھن باري ۾ ھڪ وڏيڪ اموڪ سکا ھي آھي تہ ھندو
 حاليءَ ۾ ھڪي ٻرھڻ، ڪٽي، وٽس ۽ شورو جا چار ورن يا آشرم آھن تہ ھو ٽنڌي يا
 ڪرم سان لاڳاپو آھي ۽ تہ ڏاڍا پات جي پيد سان. ڪو به انسان نيم يا اتر، ڏاڍا پات
 يا ڪالڊن ھي اڏار ٿي تہ ليکيو ويندو پر فقط پھن ۾ ڪرم اڏوسار. ھي ڪرم ڪڏا تہ
 براھمن بہ شورو سان آھي ۽ ھي ڪرم اتر آھن تہ سورو تہ براھمن برابر آھي.
 صاحب فرمائين ٿا:

(۱) براھمن ڪٽي سورو وٽس، چار ورن چار آشرم ھنر.
 ھر ھر ڏيھاري سورو ٻرڌان.
 واڳ ڪوٺيند، مھلا
 چولان، شمد (۴)

(۲) ڪٽي براھمن سورو وٽس - سڀ اھڪي نام اترائ
 ڪور ٿانڪ اڀدش ڪھت ھي - ھر سني سوار ٻرڻس.
 واڳ مارو، مھلا
 ٻڃوان، شمد (۱۰)

‘ھر انسان جو ھنر ڪرڻ ڪڍڻ مان ساڳئي طريقي سان ۽ ساڳئي مدي اڏند ٿي ٿو.
 ھر ھنر ساڳئي ٻرمانا ھي ھوڪ واپڪ آھي. ڪرڻ ۾ ڪا به ڏاڍا پات ڪانہ آھي ۽ تہ
 ٻرلڪ ۾ ئي ڪا ڏاڍا پات جي ڪا پڇا آھي. ھڪ مالڪ ھي سڀ مخلوقات. پر ھي ڏاڍا
 پات جا وڃا يا نيم اوچ جا ھڙو ۽ ھوٽا پيد، سڀ ھود مطلب، من ڪھڙت ۽ ھڙو ڪنا جا مورا
 آھن، جن ٿور ۽ سماج کي وڏي ھاجي رسائي آھي. اھي آھن اڏور جا اڏا جي ٿور
 ھي نالي ٿي، ٻانڪ، ٻر ۽ پات ھي اوڙاھ ۾ انسان ڏاڍا پات کي ڪھلي رھيا آھن. اوکي ھر
 منس ڪي نشت ڪندا چاھي اوچ ڏاڍا پات ھو ھي ۽ ڪڏ ھر منس جو اڏار ڪندا چاھي
 ٽھت ڏاڍا پات ھو ھي. سري ڪرڙو ٿانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

سڀڪر اوچسا ڪھڻي - نيم تہ ڏيھي ڪوھ
 اڪي ٻاندي ساهتي - اڪي چانگ ٻھ لوء.
 سري واڳ، مھلا
 ٻھلاشتھدي (۶) ۱۴

اوچ، اتر يا ٿورل انسان اھو آھي ھو ڪوڙي تہ ڪل ھو وٽس ھي، پر ھڪي ھڪي
 ڪھڻي سر ٻيھت ھي. ٻرمانا سان ٻرڻ، ٻرمانا جي ٻڌا ڪيل ٻرڪڻيءَ سان ٻرڻ،

ٲاپين جو به نـيتارو.

نـيچ اوچ ۽ ذات ٲسات.

وڪار مٿائي سگهجن ٿا؟ وڪاري ٻيون بدلجي سگهي ٿي؟ ميمڪ، ڏهاڳو يا نـيچ
انسان ٿري ٿوري مڪ، سهاڳو ۽ اٽر انسان بڻجي سگهي ٿو جو هن جي به اٽل سهيلي ٿي؟
مٿي آيل ابدش پڙهڻ کان پوءِ اهي سوال سڀاويڪ آندڙ ٻڌل ٿا. انهن جو جواب صاحب
ٻڪل ٿي، خاطر خواهه ۽ اميد ٻيو ڏنو آهي ته جي منس جي من به وڏو اچي، جي هڙ
آلس ۽ نراسائيءَ جي اوجھڙ مان نڪري، آسا ۽ اڃا شڪتيءَ جو اجهو وٺي ۽ جي هڙ ڪمارڪ
چڙي سمارڪ ٿي اچي، ته اڳئين جنم جي اشد سندسڪارن ۽ هن جنم جي اشد ڪيل ڪرم
جي باوجود به، هڙ پرماتما جي پراپتي پاتي سگهي ٿو.

جيئن چڻي شي وري سڌي ٿي سگهي ٿي يا ٽال ڪهڙو وري سڄي سگهي ٿو،
تيئن ئي بگڙيل جيون وري سڌارجي سگهجي ٿي، بشرطيڪ طريقا احتياض، بنائڻ وارا
هوندا ۽ نه بگاڙڻ وارا، جوڙڻ وارا هوندا ۽ نه ٽوڙڻ وارا، جي ساڌنائون سڌي-ئون ۽ سڄيئون
آهن ته سڻا ملڻ ۾ ڪو شڪ ئي ڪونه آهي. باقي پراپتي هڪ ئي ٻڙ ۾ ٿئي يا وڌيڪ
ٻڙون ۾، انهيءَ جو مدار ڪيترن ٻنهن ئي آهي. ٻڙ جيون ياترا جو ليدو سفر آهي، جنهن
سان تعلق نه ٿو رکي. جنم نه ياترا جي هڪ منزل آهي. ٻيو ته اڻپوري سڻا، اسٽلا ڪسان
هر حالت ۾ بهتر آهي. ڇو نه اها ٻئي جنم ۾ قدانڪ ۽ مددگار ٿيندي ۽ اڳتي وڌائي،
آسان ڪندي. ڪابه ڪيل ڪمائي، وڃڻ چي نه آهي.

انهيءَ سڌايت جي پٺڀرائيءَ ۾ اٽڪ سندس ۽ مهايمانن جا حوالا ڏنا ويا آهن. والميڪ،
اڄامل، گنگا ۽ ٻڌڪ، جي ٻاپ جو پڇتاءُ ڪري، ٻچ جو پڪش ٻڪڙي، وڃي ٻڳوان جا
نچ ٻڳب ٿيا. ڪبير ڪوري، روداس ڄمار، ستن نائي، نامديو رنگرٻڙ، ڏنو جاڙو، ڪومت
ذات هوندي ۽ نـيچ ڌنڌي ڪندي به، ٻنهن جي ڪريائن سان، ٿري پار پيا، سڌامي،
ڌرو، پرهيلاد، ڪٻڄا، وڌو، ٿرلوچن، ليٽي، جنديو ۽ اٽڪ ٻين ٻڳتن، سائينءَ جي شرن
وٺي، اٽر ٻڌوي پراپت ڪئي آهي. مطلب ته جنهن روڃاڻي راهه ۾ ٻڪو ۽ ٻڌو ٻڌو رکيو
آهي ۽ اورچائي ۽ ايمانداريءَ سان هڪ هڪ وڪ اڳتي وڌائي آهي، تنهن ڪري پرماتما
ٻاڻ سهاڻا ڪري، پاڻ بهڄائو آهي. وات لاشڪ اوکي آهي پر اڄورو آمرم ۽ آند جو
ٻلي ٿو. سندساري سڪن لاءِ ڪيڏا نه ڪشالا ڪڍڻا پون ٿا ته پوءِ روڃاڻي ورن ملڻ لاءِ به
ڪئين جيلا هلاڻا پوندا.

(۱۵) نواختن کتري سؤد و نش - چار ورس چار آشور هه
 هر هر دواوي - سو بر دوان.

واژه گونده، محلا
 چولان، شد (۴)

(۱۶) هر هر کرم - مني سب بومد
 هر هر نام لپ - اسم دوما.

واژه گونده، بکس
 نامدا، شد (۵)

(۱۷) پني د ليال گر بال منس جَن - لب اهر باف بتاي
 سوب دوز مانو ربه گيتي - هه بوب کيرم کائي.

واژه رامکلي، محلا
 ناولن، شد (۲)

(۱۸) کتري نواختن سؤد و نش - سب انکي نام لوانک
 کور نالک ايديش کيسه دي - جو شوي سربار برانک.

واژه مارو، محلا
 بهوان، شد (۱۰)

(۱۹) جامه کاکوب له گر بته کوني - بوهر بدي سو نواختن هورني
 جامه کاکوب له کرمو که کاوارا - اش کرم تي چله بهم وکاوا.

واژه پيره، محلا
 شد (۱)

(۲۰) که ووداش - جو هر هه نام.

واژه بسنه، بکس
 ووداش، شد (۱)

نس جامه له جنر - له جُون کمار.

(۲۱) جامه جنر اهر اوجي - سچ کهر دهر بهاد

واژه بربائي، محلا
 بهلا، شد (۱۰)

ما جانف. ما' پي دي - جيهي کرم گماء.

(۲۲) جدي ليکا منگيتي - تقي ديه جامه له جاء

واژه بربائي، محلا
 استودي (۶)

ساج وني سي آوري - دكي دي دوهي پساء.

(۲۳) کير سيقي گل پلي - جا گل هرکو داش

ملوک، کير
 صاحب (۱۱۱)

جه گل داش نه ابي^{۱۲} - سو گل دانگ پلاش.

(۱۵۵)

(۲۴) کير حيان کيان لوان دهر دي - جهان جوت لهر پاتي
 جهان لوب لوان کال^{۱۳} عسي^{۱۴} - جهان کما^{۱۵} لهر آب^{۱۶}.

برهر چره، کز حس، بن برست ۶، مناس طاجار آشور ۳۰۰۰، برمانا ۳۰، چانه ۳۰، آيمان ۳۰،
 بيايي ۶، آهن لين ۸، ۷، ديبی ۸، دليم پاو، بيايي ۹، کتسب ۱۰، اکنري، لاش ۱۰،
 حتي ۱۲، نتي ۱۳، جين مرغ هر چکر ۱۴، کما، دما ۱۵.

واڳ آسا، محلا ئيجا،
شبد (۷)

(۸)

واڳ آسا، محلا
پنجوان، شبد (۹۵)

واڳ آسا، محلا ئيجا،
اشتهدی (۷) ۸

واڳ آسا، محلا بهلا،
وار (۱۱)

(۱۲)

[سلوک محلا دوجا]

واڳ آسا، پگت
نامداؤ، شبد (۳)

واڳ دنا سري، محلا
بهلا، شبد (۸)

واڳ بلاول، محلا چوان،
اشتهدی (۲) ۴

(۶) لالهي اُڀي جات گوائي - تَن من اُڀي سڱور سرڻائي

هردي نام وڏي وڏائي - سدا پرتم پرت هوم سڱائي.

(۷) اُڳي جات رُپ نه جاء - ئيها هروڀي جيهي ڪرم ڪماء

شبدي اُڇا اُڇو هوء - نازڪ ساڄ سماوي سء.

(۸) نامي ڪل نه سو پاونت - ڪيا جانا ڪي پائي ڪت

موه، آلات غريب نمائي - نڪت پڪڙ هم ڪيني راني.

(۹) پگت راني سي اولما - جت پت شبدي هوء

بن ناوي سڀ نيچ جات هي - بشتا ڪا ڪيڙا هوء.

(۱۰) اُڳي جات نه زور هي - اُڳي جيءَ نيوي

جنگي ليکي پت پوي - جنگي سيني ڪي.

(۱۱) جوڳ شبدن گيان شبدن - بيد شبدن - راهه مڻه

ڪتري شبدن سُر شبدن - سُر شبدن پراڪرته

سرب شبدن ايگ شبدن - جيڪو جاڻي پائي

نازڪ ناکا دس هي - سوني نرنجن ديس.

(۱۲) ڪها ڪرءَ جاني - ڪهان ڪرءَ پائي

رام ڪو نام جهڙ - دن راني.

(۱۳) ڪتري نه ڌرم چوڏا - مليچ باکيا گهي

سرشت سڀ ايڪ ورن هوئي - ڌرم ڪي گت رهي.

(۱۴) انڊج جيجر سڀيچ اڻيچ - سڀ ورن رُپ جيءَ جنس اڻيچ

سادو سرن اڙي سو اڙي -

ڪتي راهمن سُر وڻش چنڊال چنڊيئا.

۱. پرماتما جو داس. ۲. پنهن جي. ۳. پرماتما. ۴. مددگار. ۵. پرلڳ ڀر. ۶. پسند پئي.
آهيان. ۷. نهي. ۸. ڌرم، ڪرم. ۹. سورمو، پڌ سڳيا. ۱۰. ٻين جي شيوا ڪرڻ.
۱۱. بيد، ڳجهو. ۱۲. وڌيا پراڻي آهي. ۱۳. آندي، جيري، پگڙ، زمين مان بيڊا ليل
جيزو. ۱۴. پار پوي. ۱۵. ڪتري. ۱۶. راهمن. ۱۷. شودر. ۱۸. وڻش يا واپاري. ۱۹. نيچ

جپ صاحب، محلا
پهلا، پوڙي (۲)

(۲۳)

واڳ ګوڙي، محلا
پنجوان، وار (۷)

واڳ سورڻ، محلا
پنجوان، شبد (۲۹)

واڳ سلاول، محلا
پنجوان، شبد (۵۰)

(۳۰) حکمي هون^۱ جيءَ - حڪم ملڻ وڌيائي

حڪمي اُٿر نيچ - حڪم اٿڪ^۲ ڏک سک پائڻهه.

(۳۱) جس^۳ هت جوڙ - ڪر ويڪي سـوء

نانڪ اُٿر نيچ - له ڪـوء.

(۳۲) اوچ نيچ سڀ ڏک سمان - ڪيٽ هسٽي^۴ بڻيا

ميت سکا سٽ بند پيو - سڀ ٿسڻي^۵ جڻيا.

(۳۳) اوچ نيچ مه - جوت سماڻي

گهٽ گهٽ - ماڏ^۶ جڻيا.

(۳۴) اوچي ئي نيچا ڪري - نيچ ڪن مه^۷ ٿاڻي

قيمت ڪهي نه ڄاڻيئي - ٿاڪر^۸ پوڻاڻي.

(۲۴) مثلي جوئي هنگر چٽا، ^۱سهيٺ - مثلي ڪاٺيا هئس سهيٺ
 ڪهه ڪسڻ ٿي جي ٻروان - ٽوپل ٿي جو راهه خان.
 (۲۵) جن جڙهه لڌس^۲ مليع وڏائي - ڪڙومڪ سي ٻوڏان ڪيئي
 ٻارن پست پئي سي ٻارن - ٽالڪ هس ڪرو منگ ٿيئي.
 (۲۶) هرڪي هن اتر جيڪ ڪههه - جن مله ٻار سن
 هن ڪي مها ٻون نه ساڪڙ - اوه اتر هر هر ڪهن.
 (۲۷) ايڏا ٿي ٿي سڀ اڙهي - مل ساڌو چسون رڻيئي
 اتر اتر اتر هر هر - سڀ سهيٺ چرون ٿي ديئي.
 (۲۸) مڇي پتلر اوڇل^{۱۲} سچ سوء - اتر آه اتر اوڇا هر
 منجه ڪڙل مها پڳ نام - ڪڙومڪ هوء سڄو واهي لاء.
 (۲۹) سي هن لسرمل اڙهي - جو ڪڙومڪ نام سڄو
 ٽالڪ هر پشاهيئا ڪڙوينا - نام رڻي پانهاه.

واڳ ٻيو، ڪسڻ
 صاحب، شيد (۳)
 واڳ ٻيو، ڪسڻ
 شيد (۱۲)
 واڳ ٻيو، ڪاٺيا
 چوٽان، شيد (۲)
 واڳ ٻيو، ڪاٺيا
 چوٽان، شيد (۳)
 واڳ ٻيو، ڪاٺيا
 چوٽان، شيد (۱۲)
 واڳ ٻيو، ڪاٺيا
 چوٽان، شيد (۱۱)

هن وشي ئي صاحبن چا لڙائي اوع ٻر لڪيل،
 ٻيا ڇهن صٺ ۱۴۱ ئي ڏل آهن.

۱. حناڪون، وڏا وار رکندڙ. ۲. سڙو، داڻي. ۳. ٽنهن سٺان ڪڏ. ۴. ساڌ سڌيڪ ٻر واسو،
 اڙهي ڪرلي لڙي ٻهچ. ۵. ٻڙي وڃي ٿو. ۶. ورن ڪرڻ. ۷. ڪيو آهي. ۸. ٿر تي.
 ۹. هٿ لڙي ٻر. ۱۰. اهڙي هيٺائين ولس ڪري. ۱۱. انسان جي مٿان پئي ٿي،
 ۱۲. هيٺائين ٺاهي ٿو. ۱۳. هيٺان پئي ٿي. ۱۴. پوئيا. ۱۵. طاهران ظاهر. ۱۶. ڪروڙ
 معرب. ۱۷. بادشاهين، شهزادن.

- (۱۴) جن هر مينٽ لگانا ئي جن پرڏانا. ئي اُمر هر لوڪ جيئٽ
هو نام وڏائي هر نام سڪائي. - ٿور شدي هر وس پوک جيئٽ.
- (۱۵) پي پيئيئي مَل ڪيئيئي - نرمل هووي سريسر
اُنتر پرکاس مٿ اُمر هووي - هر جپ ڪُٽي گهيرو.
- (۱۶) اُمرع نام پرميسر نيرا - جو سمري سو جيوي
جسندو ڪرم پراپت هووي - سو جن نرمل ٿيوي.
- (۱۷) اوھ سڀ ئي اوچا سڀ ئي سوچا - ڇاڪي هر دڻي وسيا پگوان
جن نانڪ ٽن ڪي ڇن پڪالي - جو هر جن نيچ ذات شيوڪاڻ.
- (۱۸) هر ڪي لوڪ رام جن اُمر - مل اُمر پدوي پادي
هنر هووت چيري داس داسن ڪي - ميرا ٽاڪر خواشي ڪراوي.
- (۱۹) سڀ ئي اُمر را هڪرم - سڱل ڌرم مھ - سريشت ڌرم
هر سمون نيرا هوء اڌار - جنر جنم ڪا اُنري پيار.
- (۲۰) اُمرع رس پائي ترشنا پُو جائي - اُنپو پد پاوي آپ ڪوائي
اُوچي پدوي اوچو اوچا - نرمل شبد ڪمائيا.
- (۲۱) سو جن نرمل جن آپ پچانا - آبي آء مليا سڪڏانا
وسنا شبد وٺي ڪڍ ڪاوي - در ساچي پٽ پائي هي.
- (۲۲) نام وٺي ٽن نرمل دها - نرمل هنسا سدا سک ٺيها
نام سلاه سک پائيا - نج گهر واسا پائدا.
- (۲۳) ٽن مٿ اُمر ٽن پٽ اُمر - جن هر دڻي وسيا سواري
نڪي شيوا لاء هم سوامي - ٽن سموت ڪم هوء هماري.
- راڳ آسا، محلا
چولان، چنڊ (۴)
- راڳ گوجري، محلا
نيچا، وار (۱۹)
- راڳ سورڻ، محلا
بندجوان، شبد (۲۷)
- راڳ گونڊ، محلا
چولان، شبد (۴)
- راڳ رامڪلي، محلا
چولان، شبد (۳)
- راڳ رامڪلي، محلا
بندجوان، شبد (۴۱)
- راڳ مارو، محلا بهلا
سولهو (۴) ۲۱
- راڳ مارو، محلا نيچا،
سولهو (۲) ۲
- (۱۰) ۲۰
- راڳ پير، محلا
چولان، شبد (۴)

۱. منو. ۲. اوچو، مڪير. ۳. پرکاش، روشنائي. ۴. پرماتما. ۵. پوتر. ۶. نيچ ذات وارو
هو جن هجي پر لوڪ شيوا پر مگهن رهي. ۷. راضي ٿئي. ۸. بار پايان چو. ۹. نريئي.
۱۰. زبان. ۱۱. هنس. ۱۲. پريت. ۱۳. پنج.

- (۴) سنج سڌر ڪرڻي ڪارا - لڏوڻا لڏاءِ ڇوڻي
 ٺاڻڪ اڳي اٿر سڃي - جو پاڻان پند نه ڏيئي .
- (۵) پٽ ڪٽڻ ڪٽڻ هج - اڪ آڻڻ هجي - جر ٿڌ ڀانڀا
 اوڙه آڏوڙه ٻاهره ٿرمل هجي - سڃي ٺاءِ سمانڀا .
- (۶) سامڻ ٿرمل ڪهڻس ڏٺو - وار وائڻ پيرون پيرون
 سون ٿرمل ڇڏي اڻڇڏي نه پاپ - وار رنگ ٿرمل پرتاپ .
- (۷) هر سنگ رالي - مڻ اٿر هوءَ
 هر سنگ رالي - ٿرمل سوء .
- (۸) سڪور شيرن سو سوڙهي - هڙمي مڻ ڪراءِ
 شد رڻي سي ٿرمل - چلهه سڪور پاء .
- (۹) سگل پوک مه - پوک ٻرڻان
 ساد سنگ - ها ڪا مڻي ايمان .
- (۱۰) اهره ڪيائي ٿرمل ٿي ٿرمل - جڻي مڻ نه لاڳي هلا
 اهره ڪيائي اڙڻ ٿي اڙڻ - من اڻڇي هجي سڀ ٿي ٿيڻا .
- (۱۱) ارب ڪي شيوڪ ڪڙ - ڪوٺه پڙوڇي
 ارب ڪي شيوڪ - اوچ ٿي اوچي .
- (۱۲) سڪور شيري سر لالا هرد - اٿر ڪاڻي اٿر سوء
 ڪور اوڙي سڀڙو اڙڻ هرد - لاڻڪ ٺار وڏائي هوءَ .
- (۱۳) پگڻ رڻي سي اڙلا - ڇڏي پڻ شدي هرد
 پڻ لاري سڀ ٺيڻ ڪاڻ هجي - پڻا ڪا ڪيڙا هرد .

۱. سج چوڻ . ۲. اندرون ڪي روڪڻ . ۳. سڪور ڪوڙ . ۴. اڻڻان ڪوڙ . ۵. ڪڪرن
 ڪوڙ هي صلاح . ۶. اٿري . ۷. وريڪڻ . ۸. ٺاڻي . ۹. بهادر . ۱۰. اڙڻ رهڻي
 ڪهڻي . ۱۱. سڻا . ۱۲. انسان . ۱۳. پاڻي . ۱۴. پڙهڻ پاڻ ڪي سمجهي ٿي . ۱۵. ٻهڙي
 سڳهندو . ۱۶. ستر شيوڪ . ۱۷. ڏانهن پاء . ۱۸. وڻا .

(۶) اُوچ، اُنم، نومل،

(۱۱) جو نزل شيري سو نزل هروي هوي. مئل ڪنو شبدي ڏوڙي
نزل واجي انهد ڏن ٻائي - در سجي سوبا پاوڻيا
نزل ٿي سڀ نزل هروي - نزل متوڻا هر شبد پڙوي
نزل نام لڳي ٻڌ ڀائي - نزل نام سهاوڻيا
سو نزل جو شبدي سو هوي - نزل نام منن نن موهي
سڄ نام مل ڪڍي نه لاڳي - مک اوڄل سڄ ڪراوڻيا
مئي نزل سڀ حڪم سڀائي - سي نزل جو هر ساڄي ڀائي
ناڪ نام وڙسي من اتر - گوومڪ مئل ڇڪاوڻيا .

[راجہ مانجھہ، محلا قیجا، اشٹپندی (۱۹)]

(۲) اَنۡشُرُ کُورُوٓ آراۡدَا - جَهۡوَا جِبۡ گُورۡ نَاۡ
نِیۡتِرِیۡ سِتۡگُورۡ پِیۡکُٹَا - سِرُوٓٲِیۡ سُنَا گُورۡ نَاۡ
سِتۡگُورۡ سِیۡتِیۡ رَاۡیَا - دَرۡگَھۡ رَاۡنِیۡیِیۡ نَاۡ
کَھۡ نَاۡنَکۡ کَرۡپَا کَرِیۡ - جِسۡ نَرۡ اِبَھۡ وُتۡ دِیۡتۡ
جَکۡ مَھۡ اَنۡرۡ کَاۡیۡ بُتۡھۡ - وِرۡلِیۡ کِیۡیِیۡ کِیۡتۡھۡ .

[راجہ گوجري، مہلا پنجوان، وار (۱)]:

سري راج، محلا بهلا،
اشمدي (۶) ۱۴

(۳) سیک، اوجنا کھیٲی - نیچ نہ ڈیسی گرو
اکھي پانڈي ساچی - اک چانک نہ لرو۔

۱. پرماتما - ۲. پرماتما جو نام - ۳. پتي چڙي نو - ۴. سوينيڪ - ۵. ڪڏهين - ۶. هردي پر
۷. چوچي - ۸. زبان - ۹. اکيون - ۱۰. ڏسجي - ۱۱. ڪفن سان ٻڌجي - ۱۲. راتل آغس -
۱۳. ڏٺي جي دربار - ۱۴. شي، خزانو - ۱۵. سڏا وڃن ٿا - ۱۶. ڪولس ڪهڙجي -
۱۷. ڏسڻ گهرجي - ۱۸. سرپر، ديوتون - ۱۹. ٿئي لڙڪن پر ڇمڪار ٿئي نو

(۶) لپا آندو نېح ذات - لېچي هـو آف نېح
 نالک نېکي سنگ ساف - وډها سـ کيا ريس
 حقي نېح ساليش - نېچ لندو لري تـشيش.

(۷) حس نېح کـ کوني نه حانچ - لار حس اه چـه کـست مانچ
 حا کي لکـت نه آوي کوني - سگل مرشت اناکي چـون مـلـډوني.

(۸) کس مهـ نېچ کـست کـ وـاح - پار سرهر عراب نواح
 حاکا درشت کچـونه آوي - نس نـکـال دـهـ دس پوکتاوي
 حا کـه ابي کري تـشيش - تاکا لیکا نه گـيـ حـگـدـش.

(۹) هر لېچ سي اتر پتي - هر کي سر تائي
 بالـر ډېدا کاډ لينا - ساچي وډهائي.

(۱۰) لورن لېح اناک ابرآډي - اوت ستس کي آهي
 بوډس موه کره اـند کـوب مهـ - نالک ليه نـاهـي.

(۱۱) نـکـلا کـانـ لېح کي سنگه خـاء - کـزانـکـ پـکـو مـکـ لـانـچـي
 نالک ميل ميل برب سنگ - مل سنگه هـس کـزانـچـي.

(۱۲) پـلـو کـسـ داس داس کـو - اـسـر سـنـ حـسـ لـايـي
 اوچ لي اوچ لاندې سر دوسي - روداس لاکـر پـلـا آيـي.

(۱۳) جا کي کـتـب کي لـانـدـه سـب دـوـر دـوـر کـرـه -

اـهـه ١٣ بـار سـي آس پاس
 آچار شـهـس لـهـر کـرـه ډـنـډـوـس -

ن ن لوي زوداس داسان داس.

سـري رايـه، مـحـلا
 بهلا، شـد (۳)

رايـه، آسـا، مـحـلا
 بندران، شـد (۶۳)

رايـه ډـرـوي، مـحـلا بندران
 سـکـمـي صـاـحـب،
 اشتمدي (۴) ۱۱

رايـه وډـهـس، مـحـلا
 لـکا اشتمدي (۴)

رايـه سـوـرـک، مـحـلا
 بندران، شـد (۷)

رايـه راکـلي، مـحـلا
 چوگان، شـد (۴)

رايـه سـارـلـک، مـحـلا
 بندران، شـد (۱۸)

رايـه سـلـاو، پـکـت
 روداس، شـد (۲)

۱. نـمـاـتـو، لـنـهـر، چـتـي دـس مـ ته لـظـه، ۴. پـکـمـر دـهـن نـي دـسـان مـ روـشـن نـچـي لـوـ
 ۵. بـر مـالـا، ۶. کـوـه، ۷. اچـاي وـرـو آـيـي، ۸. پـکـي، پـکـي، ۹. کـاـه، ۱۰. پـوـنـد، ۱۱. سـب
 کـي عـک لـظـر سـان دـسـا رـاوـه، ۱۲. پـلـو لـکـي وـيـز، ۱۳. چـمـار، ۱۴. آچـا تـاـس، ۱۵. عـرـف
 ۱۶. مـان شـان، ۱۷. لـسـکار.

(۵) نېچ ۽ ڪريل.

(۱) نېچ ذات هر چوتيا - اتر بدوي باء

بؤجه بدر داسي ستي - ڪشن اتر با گهر جس جاء

هرڪي اڪت ڪتا سنه جن پائي -

(۱. ۰ ر)

جس سهسا دؤد يؤڪم سڀ له جاء.

روداس چمار است ڪري - هر ڪيرت نمڪ اڪ گاء

پتت ذات اتر پتيا - چار وون پتي پگ آء

نامدؤ پرپ لگي هر ستي - لسوڪ چيها ڪهي بلاء

ڪتري ابراهم پت دي چوڏي - هر نامدؤ ليئا مڪ لاء

جتي پگ هر شيوڪا - مڪ اڪ سٺ ٿيرت ٽن ٿلڪ ڪياد

جن نانڪ ٽن ڪٽ اُن دُن پُسي - جي ڪرپا ڪري هر راء.

[راجه سوهي مهلا چوٿان، شبد (۸)]

(۲) اِن سرون - هي اتر گهاني

ساڪت نېچ - نس گل نهی جاني.

(۳) هر نائي نېچ ٿي بڏ صاحب - قدوس ڪوڙ بيچارا

من ٽن سيل ڪور درمن ديڪي - نانڪ نام اڏارا.

(۴) هر نېچ هوندي هيٺ مٿ جوئي - ٽون شبد سوار ٿههرا

اتر چين تهان لئون ٿارڻ - سچ ٿاري ٿار ٿههرا.

(۵) اوچا لي ٽن نېچ ڪرت هي - نېچ ڪري سلطان

جني جاڻ سڃاڻيا - جگه ٿي پوري پروا.

راجه گروڙي، مهلا

پنجوان، اشتهدي (۷) ۷

راجه سارنگ، مهلا

پنجوان، اشتهدي (۸) ۱

راجه ملار، مهلا پهل

شبد (۳)

راجه پريائي، مهلا

پهل، شبد (۹)

۱. برمانا. ۲. پت. ۳. پل، گهڙي. ۴. نېچ، گهٽ. ۵. گهٽ ذات. ۶. پني. ۷. نمسڪار ڪريون ٿا. ۸. بيمڪ. ۹. نامر، باڪل. ۱۰. ڪوچ، ڳولها. ۱۱. وري. ۱۲. بادشاهه. ۱۳. سڃاڻو. ۱۴. قبول ٿي ٿا.

واڳ ڏناسري، مڃا
پنهان، شد (۱۶)

واڳ ڏناسري، ڪمير
صاحب، شد (۵)

واڳ سوهڻي، مڃا
ڇوٽان، شد (۸)

واڳ بلاول، مڃا
پنهان، شد (۴)

(۵۵)

واڳ پسر، مڃا
پنهان، شد (۲۳)

واڳ ٺٽ نارائڻ،
مڃا ڇوٽان، شد (۴)

واڳ ڪاٺڙا، مڃا
پنهان، شد (۳۱)

(۷) آب هر راڳنيار چاربا

بند ٻنڊ ڪيئي کن پيتر - سڱا روڱ بنداربا .

(۱) اجمال ڪج گنگا - بند ڪرم ڪيئي

ليڙو اتر پار پري - وار نام ليني .

(۹) ووداس چمار آست ڪرڻ - هر ڪرڻ نمڪ اڪ ڪاء

بند داند اتر پها - چار ڦڙن پتي پڳ آء

نامدين وند لڳي هر سڀني - لوڪ چڙها ڪهڻي ٻلاء

ڪٿي بواعظ پند ڏي ڇوڙي - هر نامدين لڳا مڪ لاء .

(۱۰) پون پند مڪڙ ڪٽ ٿاري - پاهن پار اٺارڻ

نالڪ داس ٻري سونائي - سدا سدا ٻلهاري .

(۱۱) ليح اٺاند اٺان مي - لوڪ ڪٽ ڪٽ هيٺ

نالڪ ڪٽ ڪرڻا پئي - داس اٺا ڪيٺ .

(۱۲) جس پائي ڪٽ - پائي نه پوئتي

سڙو آڙي - نان نرمل هرئي .

(۱۳) همري اڙن پکڻا پکي ڪي - اڙ پٿار پار لڪي

اڙنياري پٿار پٿار - هر ٿاري سنگ جس ڪي .

(۱۴) ڪام ڪروڙ ٿوب ٻاڙي - هنر هئي ڪي ڪان

بند ٻاڙن سون آڙي - اڙ نالڪ ڪان .

۱. باد يا سون ڪير آهي . ۲. دور ڪري ڇڏيو . ۳. اهي ٿيئي . ۴. مڇي . ۵. آشرمن
جا ماڻهون . ۶. ٻرن تي . ۷. پئي ڏيئي ڇڏي . ۸. هن، پوء . ۹. ڪٿن ڪان خالي .
۱۰. اتر-ٿارو، اڃا . ۱۱. وڻن ۽ وڻن مان مڙس . ۱۲. پٿار پٿار، هميشه . ۱۳. ڇوٽن
۱۴. آهيان . ۱۵. پاهن کي ٿارڻهار پوئتي .

هر ڪو جيئو پنهنجي ڪرمن، دوشن، پاڻن، ڀرمن ۽ بدنن جو بوجھ کڻي، پرلڳ ڀر حساب ڪتاب جي ليکي ڏيڻ لاءِ روانو ٿئي ٿو ۽ اُنان جي فيصلي مطابق جبر ۾ پئڪي ٿو. اهڙي اوجھڙ سان، هن کي پنهنجي مهڙا ڪيلو منهن ڏيڻو پوي ٿو. انهيءَ کي صاحب چون ٿا. ”اُنت ڪٿيا پڇتاءِ.“ طالب نه پنهنجي ڄاڻي ڪرم ايندڙ قسمت ٺاهين ٿا. سري گرو گرنٿ صاحب ۾ جيڪي هن وشبه تي نصيحتون آيل آهن تن مان چونڊ وڃن مٿي ڏنل آهن پر گورو امر داس جا ٻه خاص وڃن وري هيٺ ڏجن ٿا:

- (۱) من ويڪاري ويڙيا. - ويڪارا ڪرم ڪماءِ سري راڳ، مھلا ۱،
 دوجي ڀاءُ اڳيائي ڀڄي - درگھ ملي سزاء. چوٿان، وار (۱۳)،
 ميري ميري ڪر ڪمي - ڀلي ڪچ نه پاءِ سلوڪ مھلا ۱۱،
 مھل ٺاھي ڏوھاڳي - اُنت ڪمي پڇتاءِ. راڳ آسا، مھلا ۱۱،
 اشدھدي (۷) ۱۱

پر جو جيئو جيئري ساڃاهي ٿو ۽ پڇتائي پاڻ سنواري ٿو، سو به ڊڳ لڳي سگهي ٿو. پنهنجي اولائن ۽ ڪمزورين جي سڃاڻپ ۽ ڪيل پاڻن ۽ ابرادن جو پڇتاءُ ئي آئيندي جي سڌرڻ جي شروعات آهي. جو جيئو ٻين جا عيب اڳهاڙا ڪري ٿو يا پنهنجي پاڻن تي ٻڌو وجهي ٿو، تنهنجو نيتارو دور نه ٿيڻو آهي. اي بددا، وقت اُجا ويو ڪونه آهي. منمڪ گورمڪ بڻجي سگهي ٿو، پست ٻائي پوتر ٿي سگهي ٿو ۽ ڏهاڳو وري سهاڳو، واپس وٺي سگهي ٿي، بشرطيڪ گئي گذري ڪري، اڳتي لاءِ نئون ورق ورائجي ۽ قدم قدم سنڀالي کڻجي. مھڪم ارادي اڳيان مشڪل آسان ٿيندو، سڃاڻي ۽ اڻ اڻانديءَ اڳيان اڳيان ۽ اوڀر ۽ اُڀر ٿيندو، اُتاهه ۽ اڇا شڪتيءَ اڳيان سٺا جي پست چڙهيدي ۽ شڙا ۽ وشواس اڳيان پرماتما جي پراپتي ٿيندي. جو جڳيا سو ائين ساڃاهي، پاڻ سنواري ٿو، جيون سڌاري ٿو، وڪار ميساري ٿو، گڻ پرائي ٿو، ڪرمن کان بچندو ڪري سڪرم ڪهائي ٿو، نام جو سمن ڪري ٿو، گورو جي گمان جو پالن ڪري ٿو، پنهنجي رکيا، هر قدم تي، منزل منزل تي، پاڻ پرماتما ڪري ٿو. هو نه ٻيهر واپس ڦٽو ۽ نه وري اوجھڙ ۾ پوندو. هر وقت، هن جو رستو، رحيم جي رحمت سان روشن رهندو. اهو سڙو صاحبين سليو آهي. جن سمجهيو ۽ اڀاريو آهي، سي ڏٺي جي درٻار ۾ ٻانهن لڙي گهمندا.

۱۱
 وات ڪمارڪ هيءَ طرفتا ڪوڙ ڪهڻا ڪا، ڏٺو ڏوڙ ڪو، واپار وڪاري، وٽ ڪوڙا
 ۽ وهندڙ وروڙي پر ڏانهن سڀني ڄاڻن ٿو آهي ٻاڪڊو ڪو. پاڻ سان ڏوڪرو، ٻنهن سان
 ڏوڪرو، ٻڙون سان ڏوڪرو، ٻڙاڻا سان ڏوڪرو. حقيقت ۾ نه آهي ٻي ڪا ڄاڻ سان، نه
 اباڏاري آڻا سان، ۽ نه ڇاڻي سنڀال سان پر ڦٽائي آهي وڪاري جيون سان. وڪار
 وڌندا وڃن، من جي لڙش ۽ پڇي ڪانه، ڊڪ ڏور ٿئي ڪونه ۽ آڻا پڇي ڪهڻي ڪانه،
 ٻاڻي هڻ ٻڙاڻي هلندي اچي. انسان ائين ٻيو ڊڪ ڪو به پڇي، ڊڪ ڪو لاڙو ٿئي، ڊڪ
 ۾ مري ۽ ڊري وار وار ڊڪ ۾ حتم وٺي. ڪوڙو آمر داس صاحب فرمائين ٿا:

منہ کے دک کا کہنا ہے۔ دک ہی جمع دکھ کا ہے۔
دک وہ جمع دکھ ہے۔ ہر صیغہ کے ساتھ وہاء۔

هتڙي پاڻو جي لفظ کان سڀ مڏس ڇڻ نه استرئون آهن ۽ رڳو پرماتما ئي پرش يا پتي آهي. تنهن ڪري منمڪ کي ڏهاڳڻ ڪري ڪوئين ٿا ڇو نه وڪاري ڇيڙن ۾ غلطان رهي هـ. روءِ پتي پرماتما کي وساري ويئي آهي. سندس ڪڏن ڪرمن ۽ ڪرائون ڪري، سهاڻه لڳجي ويو آهي ڇيئن ڪا ڪاڇڙي ۽ ڪميڙي ڪٽار پتيءَ جي پيار کان وانجي ويئي هوندي آهي ۽ مڙس جي پري ٿي ڪوڙيا ڏهاڳڻ ٿي پوندي آهي. منمڪ به پنهنجي افعال ۽ ڏهاڳڻ ٻڌي آهي ڇو نه هن جو سڀج سينگار ۽ رهڻي ڪهڻي ڏهاڳڻ مثل آهي. هن جو من لڳو پيو آهي وڪار رويي سينگارن ۾، پاپ رويي ڪهڻين وسنن ۾ ۽ سواد رويي ڪسب رنگن ۾. پوءِ پتي ڪيئن پرچندو؟ دُوري نه اوس وڌندي ويندي. هنکي اها ڪم نه ڪانه ٿي رهي نه وڃڻ وٺڻ آهي ۽ ڏهاڳڻ لڳو آهي. تنهن ڪري نه آهي وڃڻ وٺڻ جو ورلاپ ۽ نه آهي ميللاپ لاءِ واپڪلتا. آه جو آواز اٿي نه اٿائجي.

[illegible]

- (۱۳) نام خضر کا چم نہ کھٹا - کھٹی کھٹ کھٹا
جر دتار جان پکڑ چلاٹا - نان چلدا پچٹاٹا .
- (۱۴) پڻ سون جو جیون پٺا - سرب جیسی آرجاری
لڙ کندن کر راج کماوڻ - آلف چنگو هاري .
- (۱۵) نالڪ ساڪڻ نرڪ مٺ - جر ٻڏي دڪ سڻ
پچيئي ڪرڻ کماوڻي - جو راکي تري رهڻ .
- (۱۶) اڄ مس لالچ ڪرڻا تري - لالچ لانا جاء
ڏانڊي ڪڙڙ واپيا - حر پُڻر چوٽان ڪاء .
- (۱۷) ٻڙڻ پيا ٽن چيڙي ديوي - وار نه چيئي آلف سڀي
سام ومار چلي مٺ ڪالچي - درگه جوٽ خوارا هي .
- (۱۸) هڙمي ڪرڻا حمر کڙاڻا - آڻي موه نه چوڪي مانيا
اڳي جر ڪال ليکا ليري - جٺ نل گهاٽي پڙاڻدا .
- (۱۹) اتر گُٺو موه هيٺ هي - سڀ دڪ سڀاڻيا
جر در ٻڏي مار پٽه - پرمه پرمانيا .
- (۲۰) گڻ چورڙ اڙوڻ کماوڻي - درگه هوه خوار
جوڙي حمر تري هاري - ڪم آڻي سنوار .
- (۲۱) ڪير اڙمڻ اهره ڪاڇي - پاڻ ساري ڪاه
اڀڪس هر ڪي سام ٿي - ٻاڏي جر پُر جاه .
- (۲۲) ٻاڻي ڪرم ڪماوڻي - ڪرڻي هاء هاء
نالڪ جٺ مٿن ماڏاڻيا - نٽ معي ڏرماء .

- راڳ ڏناسري، مھلا
ٻھلا، شمد (۲)
- راڳ سوڙي، مھلا
پنجوان، شمد (۲)
- راڳ بلاول، مھلا
چوٿان، وار (۱۲) سلوڪ
مھلا ٻجھا،
- راڳ مارو، مھلا ٻجھا،
شمد (۳)
- راڳ مارو، مھلا ٻھلا،
سولھو (۱۱) ۷
- راڳ مارو، مھلا ٻجھا،
سولھو (۹) ۱۹
- راڳ سارنگي، مھلا
چوٿان، وار (۳)
- راڳ ملار، مھلا ٻھلا،
وار (۱۳)
- سلوڪ، ڪسر
صاحب (۲۴)
- سلوڪ، مھلا پنجوان
(۹)

۱. برمانيا. ۲. ڏندگي. ۳. ٿڌوڻي ٿي. ۴. مووڪي. ۵. ڪ-رمن جو ليڪو. ۶. ٻڌايو.
۷. ھيٺو ٿئي ٿو. ۸. بربر سان. ۹. آھڻ ڪارو. ۱۰. ٻرل وڪ ٻر. ۱۱. ٿوري. ۱۲. اريست. ۱۳. ڪھڙا
ٻائين ٿو. ۱۴. بنا، ڪانء. ۱۵. ڏڏ.

- (۳) من واکاري واکاريا - واکارا کمر کماء
دو جی پساو اگیانی پوجدی - درگه ملیع سزاء.
- (۴) ستگور نه شیوه موروک آند گوارا - قیراوع گته هانن موروک دتارا
مر مر جنمه قمر قمر آوه - جر در چوٹان کاوٹیا.
- (۵) پیج وچ جمی پیج مری - پی پی و من مه هوء
نانک پیج وچ جی مری - سہلا آتیا سہوء.
- (۶) آنتر بک - مہک امرع سٹاوی
جر پُر پاذا - چوٹان کاوی.
- (۷) بجهٹا اجهٹا نڈ کیتا - اہہ لیری سرکار
اکنا بخشہ میل لته - اکدرگه مار کپی کوڑاوار.
- (۸) میری میری کر گئی - پلیج کچ نہ پاء
محل ناہی دوهانٹی - آنت گئی پچتاء.
- (۹) ککا درگه سیتی - مہ ٹکا کک پی پاء
ککا موروک آکیتی - پاٹا ملیع سزاء.
- (۱۰) مہک جر مگہ ہائین - جن دوجا پاؤ پیارا
جر پُر ہدی مارین - کو سٹیم نہ پوکارا.
- (۱۱) پکڑی چلائیا اپٹا کماٹیا - مہا موہنی رائیسا
کن گروند گورمک نہ جہیا - تہس تہس کل لالیا.
- (۱۲) بک کاٹا بک پچٹا - بک کک مہک کراس
آنتی دکو دک کماوٹیا - مہیٹان نوک لراس.
- سری راگ، محلا چوٹان وار (۱۴)، سلوک محلا لیجا
راگ مانجھ، محلا لیجا، اشہدی (۴) ۱۰
راگ مانجھ، محلا پھلا وار (۲۵)، سلوک محلا لیجا
راگ گرڑی، محلا پیچوان، شبد (۷۱)
راگ آسا، محلا لیجا، اشہدی (۲) ۱۰
(۷) ۱۱
راگ آسا، محلا پھلا وار (۲۰)
راگ گوجری، محلا لیجا، وار (۱۲)
راگ اھاگڑا، محلا پیچوان، شبد (۷)
راگ وڈھس، محلا چوٹان، وار (۳)، سلوک محلا لیجا

۱. دنیس پاؤ، بیانی. ۲. مکتی. ۳. ڈک. ۴. سزاری دپ. ۵. پرمالما جردپ.
۶. سقل. ۷. وکارن جی وش. ۸. گیان. ۹. اگیانتا. ۱۰. پرمالما. ۱۱. مکتی. ۱۲. کوڑا.
۱۳. موچون جی. ۱۴. پُر. ۱۵. کمر. ۱۶. مالیا. ۱۷. گوروہ معرفت. ۱۸. تیل لیا. ۱۹. پورن.
۲۰. کرہ، گیتی. ۲۱. ہتی، هن دنیا پر. ۲۲. مرٹا کانہوء.

(۱) آٺس ڪال جو لڳي سريءَ - آٺي چٽا مها جي مريءَ

سڀ جون ڏڻ ڏڻ اُڏريءَ

اُڏي پائي - گريهه نام مهه سريءَ.

آٺس ڪال جو استري سريءَ - آٺي چٽا مهه جي مريءَ

پيرا جون ڏڻ ڏڻ اُڏريءَ

آٺس ڪال جو لڳي سريءَ - آٺي چٽا مهه جي مريءَ

وڪر جون ڏڻ ڏڻ اُڏريءَ

آٺس ڪال جو مندر سريءَ - آٺي چٽا مهه جي مريءَ

پراڻ جون ڏڻ ڏڻ اُڏريءَ

آٺس ڪال ٿاڙان سريءَ - آٺي چٽا مهه جي مريءَ

ٻڌڻ لڳن تي ٿو مڪتا - پيٽي واکي ڍڍي پسيءَ.

[راڳ گوحرې، ڀڳت ٿر لوچن، شبد (۳)]

(۲) باب گريهه سر بر مئي - عزرائيل ٿي ٿي ڪئي

دروغ پائي سرچا هاريءَ - ليڪا مڪي پائي

سنگ نه ڪري پيا پيا - مال هرين ڏن ڇوڙ وڃيا

ڪرڻ ڪرڻ نه جالو ڪرڻا - ٿل پوڙي جڏ ڪهاڻيا

هر ڇهر مريءَ ٿو جڻي - ٻه سزا پيا ديس ٿي

جن ڪيئا نسي نه جاتي آڏا - نان دڪ سوي پراڻيا.

[راڳ مارو، مڪلا پلھوان، اشپدي (۸)]

۱. مرڻ وقت. ۲. مائيا. ۳. ٿلڪ. ۴. ڦري ڦري. ۵. جهر وڻندو. ۶. واهو. ۷. اولاد.
۸. سوڙو. ۹. جانيون جڳهيون. ۱۰. جن، ڀرم. ۱۱. پراڻيا. ۱۲. پراڻين ٿا. ۱۳. هردي.
۱۴. ڏورانه. ۱۵. پڪڙي. ۱۶. پيڻ. ۱۷. لهر. ۱۸. جڙي. ۱۹. ڇهر پراڻو.
۲۰. اي پندا.

واڳ، پر پائي هڪلا ٻهلا،
اشتپدي (۲) ۳

(۲۲) مڏشا ماڻيا موھڻي - ممڪ بول خدار
مڃن جو نا چڊبال کا - ٿوڪت چار سينگار.

قنهي، هڪلا پنڊجوان (۳)

(۲۳) سڳي ڪاڇل هار تمبرل - سڳي ڪڇ ساڃيا
سولھ ڪيئي سينگار - ڪ انڇن پاڃيا
جي گھر آوي ڪنڌ - ت سڀ ڪڇ پاڻيئي
هرهان ڪنڌي باجهه سينگار - سڀ برتا جائئيئي.

سلوڪ، شيخ فرید،
(۳۰)

(۲۴) ساھري ڀوئي نا لھي - پيئيئي ناھي ٿاڻ
پر واڙي نہ، پيئي - ڏن سھاڳو ناء.

۱. ڪامنائون. ۲. لاشان. ۳. ممڪ، بيمڪ. ۴. آڃايو، وٽس. ۵. آڇار، ڪرمر. ۶. سرور.
۷. پتي پرماتما. ۸. بنا، کان سواءِ. ۹. پرلوڪ پر. ۱۰. داخلا. ۱۱. هن لوڪ پر. ۱۲. اڪالو، مان شان.
۱۳. هرهان ڪرور ارجن ديوي جي سالي هئي، جنهن کي وڏو لپٽ ڪانهو، ڪوروجن هيءُ
ڪيان ڏنو هو.

- (۱۲) نَد کُن مِ سَب اُزَنّا - اِک نائِک کي اَر داس حِيّ
 سَب راني سَواکُئي - سَبي دِواکُن کائي رانِ حِيّ.
- (۱۳) سَوَدِي وَيس دِواکُئي - تَر تَر رَاوُ حِء
 بَسَر چَرَنّا کُور اَبَئي - مِوِهي دُوي پَار.
- (۱۴) سَوِهي وِس کُامِ کَلِئي - مِوِ پَر چَرَن تَر تَر کُور پَار
 اِس سَبَل لَه سَحر سدا حُوت اِوي - مِمک کِرم خُرار.
- (۱۵) سَبي کُنِئي رَيا - مِ دِواکُن کُف
 مِ ن اُز کُن اِوي - حُمر لَه تَبري چَند.
- (۱۶) مِو پَارا ناکِ هِي مِ چَر کُوانِيا - وِک کُسيچي پَلي
 تَر سَچ کي مِ قِمر لَه بُو دي - هَ تَر نَه اُز لَه لَهدي.
- (۱۷) اِلي جِهان لَر کُنِوي - هَ پَلي تَر دِدار
 کَاجل هَا تَرول رِس - نَه پَلي هَ رِس چَار.
- (۱۸) جَان جَني تان خاکِ تَوَن - سَبي کُف لَه جَانِهي
 دُورِچن سَبي لَبيچن - اَوَن کِئ کُف هَر وِک مَانِهي.
- (۱۹) مِوِ دِهاکُن اَب سِنگاري - رِوِپ وِک دِ تار سَراوي
 مِوِ دِک اَر سَکَل سَناپ - کُور هَوِلي مِوي مَلي باب.
- (۲۰) کُيَل کُورُپ کُناَر کَلِکُني - رُو کَا سَهِج لَه جَانِيا
 هَر رِس رِنگِ رِس لَهي تَرِپَئي - دُومِ دِوِک سَمالِيا.
- (۲۱) کُک کُک بَري بَهِ کُنگا - کَاوُ پَانِص بَناوُنگو
 لَمار بَا سَب تِک تَکالي - جَمر مِوي تَر اَوُنگو.

واڳ، سوهي، مڄلا
 ٻهلا، گچهي
 شبد (۱)

واڳ، سوهي، مڄلا
 ٻهلا، وار (۱)

(۴)

(۱۵)

[مڄلا ٻهلا]

واڳ، رام کلي، مڄلا
 پنهان، وار (۱۳)

واڳ، مارو، مڄلا
 پنهان، وار (۱)

(۱۰)

واڳ، پير، مڄلا پنهان
 شبد (۲۷)

واڳ، مارنگ، مڄلا
 ٻهلا، شبد (۲)

واڳ، کاتوا، مڄلا
 چوان، اشتهدي (۵)

۱. پتي پرمالنا. ۲. کوبيا ڪوڙا، وڪار. ۳. پراڻو مڙس، وڪار. ۴. ماڻھو. ۵. بد چلن عورت.
 ۶. خانق. ۷. اندرون تي عضو. ۸. قيمت، قدر. ۹. ڪوڙي، دمڙي. ۱۰. پراڻو واپي.
 ۱۱. ڏسڻ. ۱۲. سرمو. ۱۳. پٻاڻ. ۱۴. سڀيتي. ۱۵. خاڪو. ۱۶. مروت ابدء. ۱۷. ڪسنگ.
 ۱۸. ڏک، اڪليئون. ۱۹. اڀرڻ. ۲۰. بد شڪل. ۲۱. پڙي. ۲۲. سڀاء. ۲۳. ڏاڍي. ۲۴. ڪم.
 ۲۵. سون. ۲۶. ڪنگڻ. ۲۷. عمدا ڪوڙا ٿورائين. ۲۸. آجاڻا، وڙڻ.

- (۳) دوهانگي کيا نېنځاڼيا - خصمه^۱ کهښتيا^۲ قره^۳ اماڼيا^۴
 دښي^۵ ولس^۶ ننا^۷ کامي^۸ - دکي^۹ رنځ^{۱۰} وهاء^{۱۱} جيه^{۱۲}.
- (۴) پيښي^{۱۳} ځي^{۱۴} ځن^{۱۵} ان^{۱۶} دن^{۱۷} ستي^{۱۸} - کنت^{۱۹} وساري^{۲۰} اوځ^{۲۱} مټي^{۲۲}
 ان^{۲۳} دن^{۲۴} سدا^{۲۵} قري^{۲۶} بلادي^{۲۷} - رن^{۲۸} رنځ^{۲۹} نېد^{۳۰} نه^{۳۱} پاوڼيا^{۳۲}.
- (۵) جدها^{۳۳} بيجي^{۳۴} سو^{۳۵} نطي^{۳۶} - مټي^{۳۷} جو^{۳۸} لکياس^{۳۹}
 رنځ^{۴۰} وهانگي^{۴۱} پچناڼي^{۴۲} - ات^{۴۳} چاي^{۴۴} گي^{۴۵} نراس^{۴۶}.
- (۶) دوهانگي^{۴۷} محل^{۴۸} نه^{۴۹} پانبي^{۵۰} - نه^{۵۱} جاڼ^{۵۲} پر^{۵۳} کا^{۵۴} سناء^{۵۵}
 قکا^{۵۶} بول^{۵۷} نه^{۵۸} نوه^{۵۹} - دوجا^{۶۰} پاو^{۶۱} سناء^{۶۲}.
- (۷) هي^{۶۳} وچ^{۶۴} دوس^{۶۵} - هه^{۶۶} که^{۶۷} کر^{۶۸} پر^{۶۹} پاوان^{۷۰}
 نيري^{۷۱} انيک^{۷۲} پياري^{۷۳} - هه^{۷۴} پر^{۷۵} چمت^{۷۶} نه^{۷۷} آوان^{۷۸}.
- (۸) هي^{۷۹} سپ^{۸۰} سينگار^{۸۱} ځيا^{۸۲} انماڼي^{۸۳} - بن^{۸۴} پر^{۸۵} کار^{۸۶} نه^{۸۷} آوڼي^{۸۸}
 جاشه^{۸۹} باس^{۹۰} نه^{۹۱} پچيا^{۹۲} انماڼي^{۹۳} - نان^{۹۴} پر^{۹۵} ځا^{۹۶} جو^{۹۷} پين^{۹۸} سپ^{۹۹} جاوني^{۱۰۰}.
- (۹) کسي^{۱۰۱} رووه^{۱۰۲} رووځ^{۱۰۳} آنيهر^{۱۰۴} - جو^{۱۰۵} وټ^{۱۰۶} منډي^{۱۰۷} سنساري^{۱۰۸}
 هه^{۱۰۹} مټي^{۱۱۰} ځي^{۱۱۱} ځن^{۱۱۲} ځي^{۱۱۳} ځا^{۱۱۴} وټ^{۱۱۵} کاري^{۱۱۶}.
- (۱۰) اباڼي^{۱۱۷} ځي^{۱۱۸} کيا^{۱۱۹} کري^{۱۲۰} - جان^{۱۲۱} ځن^{۱۲۲} کنت^{۱۲۳} نه^{۱۲۴} پاوي^{۱۲۵}
 گرو^{۱۲۶} پلا^{۱۲۷} کري^{۱۲۸} به^{۱۲۹} نيري^{۱۳۰} - سا^{۱۳۱} ځن^{۱۳۲} محل^{۱۳۳} نه^{۱۳۴} پاوي^{۱۳۵}.
- (۱۱) جن^{۱۳۶} رنځ^{۱۳۷} کنت^{۱۳۸} نه^{۱۳۹} راويا^{۱۴۰} - سا^{۱۴۱} پچوږي^{۱۴۲} ناڼي^{۱۴۳}
 هات^{۱۴۴} پچوږي^{۱۴۵} سر^{۱۴۶} ځي^{۱۴۷} - جب^{۱۴۸} رنځ^{۱۴۹} وهانگي^{۱۵۰}.

۱. پتي، پرمالما. ۲. پليل. ۳. افعال. ۴. استريون. ۵. پيکي، هن لږک پر. ۶. رافع ډښمن.
 ۷. ډکيل. ۸. ورلاڼون کري لي. ۹. پوکي. ۱۰. سواد. ۱۱. هسي سکي. ۱۲. آجاو.
 ۱۳. جواني. ۱۴. اوهان کي. ۱۵. رنډو ډسي. ۱۶. سنساري وهوارن پر گتل. ۱۷. ډکي.
 ۱۸. ځاي پولي. (۱۹) وټي. ۲۰. پر پر سان. ۲۱. ماڼيو آهي. ۲۲. پچتائيندي. ۲۳. مروږ بندي.
 ۲۴. ډوډ بندي.

(۱) سَنا سَنا ڪام ڪوڙيائين - ڪيا ڇاهه ٻانهن لڏاء
 اڻڻا اُڻر لڏ ٻڃائي - ڪيا مڻهن دانهه هاء
 جتي سَڪي ڪس ٻڃاڻيا - هڻ ٽڪي لاکڻ پاء
 ٽنهي جڻي لي وهان - سس سسڪ مل ملا
 مَٽڏي - ڪوڙ مَٽي ڪوڙڙاڻار
 پُر اُڻ ساڃا سوهڻا - ٻاڻيڪ ڪور وڇاڍ
 مڻسڪ ڪس لڏ ٻڃائي - لس ڪٽ وٽس وهاء
 مَڙب اُليا ترشنا ڇاهه - ڏکس پارهه دُڙجي پيار
 ڪيائون وهڙي پُر مَٽيا - پُر لڏ ٻاڻيا جاء
 اُڪيان مَٽي اُڏنڊي - اُڻ پُر ڏيکي پُر نه جاء.

[سري راڳ، مهلا ڏهڪا، شبد (۲۸)]

(۲) اڪ پُر ڇڏور لڏ ٻاڻي - دُڙجي پُر پلاء
 ڪٽ ٻانن دوهانڻي - ڏکي وٽس وهاء
 دوهانڻي اڏم پلايا - ڪوڙ ٻول اُڻس ڪاء
 اُڻ لڏ ڄاڻن آيا - سڄي سڄ ڏک پاء
 مڙي مڙي ڪور ڪٽي - ٻاڻي ڪڇ لڏ پاء
 مَٽل ساعِي دوهانڻي - اُڻس ڪٽي پچاء.

[راڳ آسا، مهلا ٽيهڪا، اشتبدي (۱۱)]

- (۵۳) ھۆمەي ۈچ جاگۇرغا نە ھەۋەت ئى - ھەر يىگىت نە پۇت ئى ئا
مەمەكە دەر يۈت ئى ئا لىھە - يار دۇجىي كىرم كەمە .
- (۵۴) كىمىر سىنە مۇي كىيا روتىيى - جەۋ ^۳ ئېيى گۇرە جە
رووھ ساكت باۋى - جە ھائىي ھات ^۴ بىكە .
- (۵۵) كىمىر ساكت ئى سۇكر پىلا - رايىي آچا گاۋ
اھ ساكت پىزا مرگىيا - كەۋ نە لىي ھىي ئا .
- (۵۶) كىمىر ساچا ستگۇر كىيا كىري - جەۋ سىكا مەۋ چەۋكە
اۋتەي اىك نە لاگىي - جەۋ بانس بجائىي قۇكە .
- (۵۷) مەمەك پالەك پەز سەمان - نىجان اۋدەر ھەر سەرت ناھىي
ۈچ ھۆمەي كىرم كەۋدى - سىپ تەرەۋە كىي جانھىي .
- (۵۸) مەمەك چىچول مەي ھىي - اۋتەر پەت چىترائىي
كىپتا كىرتيا پۇر ئا كىيا - اىك تىل ئانە نە پائىي .
- (۵۹) مەمەك شىرا كىري - دۇجىي يار چىست لاء
پەت كەلت كەتەب ھىي - مانىيا مەۋھە وژاۋ
دەگەھ لىيكا مەگىيى - كىرنى اۋتە نە سىكى چىژاۋ
- (۶۰) مەمەك مانىيا مەۋھە ھىي - نام نە لگىي بىيار
كۇژ كەۋىي كۇژ سىگەريى - كۇژ كىري آھار
پىكە مانىيا تەن سىنچ ^{۱۲} مەۋھە - اۋتە ھەۋە سىپ چار ^{۱۳} .

سەۋكە مەھەللا
تەچا (۴۵)

(۱۵۸)

(۱۴۰)

(۱۹)

(۲۲)

۱. پرمالما. ۲. داخلا. ۳. نىچ سەۋەپ بىر. ۴. دىكان دىكان ئى وىكەي ئو، جەدا جەدا جۇلەين
بىر يىتكى ئو. ۵. صفا. ۶. اۋجىل. ۷. تۇ. ۸. بار، اۋچاۋ. ۹. كىم نەمە. ۱۰. تەبان، سەمەن.
۱۱. نەھل. ۱۲. سەترى. ۱۳. كەۋ، كەۋ كەۋ. ۱۴. رەك، خاكە.

(۴۲) کورتي زړي آوه، خاوه - هم مړه، ټن پاپ کماوه،

ساکس، وړ اچيس نه چيته. - دکه لايي تارار پکارا هي.

(۴۳) ميمه څو مي ماليا سواي - اېښا گهر نه سمانه انس وځوي
پر نندا کره به چينا حالج - دکي دکه لراسي هي.

(۴۴) متگرو تي وځوي تي دکه پاتيا - ان دن مار پته دکه سانا

مي کالي محل نه پاوره - دکه هي وچ دکه پاندا.

(۴۵) ميمه آلدر نه پالې - ميني آهندي

چاري کيدا څو لکي - اندر څو تي.

(۴۶) ميمه وړ کواوه، لاپ مانگه - لاپ لاپ کدو هر تي

هر کال سدا هي سر اوزر - دوهي پاور پم کړي.

(۴۷) لاکر چوډ داسي کړه سوره - ميمه اند اگيانا

هر کي پکې کره ټن نندره - لگري پورن سمانا.

(۴۸) کالو پيس دريمه آلي - لکري کي نيسايي

سنگور پاچه، گهر اندازا - دژب مي ټن پايي.

(۴۹) ميمه وړ لاري کوروار - قره پاليا

پورن ساتس چلم پليتي - اندوه کالنا.

(۵۰) اوز حاک پيا دکه پکيا - ديه ميمه سچي ميم

رام نارين کي تل هي چتيا - جر کړي کال شلج.

(۵۱) ساکس ستان کهنه به لويي - به دريمه مړ پريکي

آبن شاه کره به پانا - نان کا وساع کا کهنه.

(۵۲) ساکس کړ دن ريس اندازي - موه قاي ماليا حال

کي بل هر لري دوهي نه وسو - دن پادي به پد اڼ.

۱. ارماني. ۲. پاس لاس لا. ۳. هردي م. ۴. کوخنا کن. ۵. کسم. ۶. وکارن هي باه.

۷. وړ، سکرم. ۸. وياح، بشو. ۹. ماليا. ۱۰. کلو. ۱۱. با، کان سراء. ۱۲. پاډل. ۱۳. چوڅي.

۱۴. خړل آهن. ۱۵. وارن کان. ۱۶. وشواس، پروسو، آغسار. ۱۷. حاري. ۱۸. قرص،

ککرم. ۱۹. زار.

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱) ۸

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۵) ۵

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۹) ۱۹

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۹) ۱۹

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راځ مارو، هکلا بهلا،

سولهو (۱۴) ۱۴

راڳ - بلاول، محلا
چوٺان، شبد (۶)

راڳ - بلاول، محلا
پنچوان، اشتهدي
(۵) ۲

راڳ - بلاول، محلا
چوٺان، وار (۱۲)،
سلوڪ محلا ايجي

راڳ - رامڪلي، محلا
پنچوان، شبد (۳۲)

راڳ - رامڪلي، محلا
پنچوان، اشتهدي
(۷) ۷

راڳ - رامڪلي، محلا
بھلا، دکڻي اوانڪار،
پوڙي (۴۵)

راڳ - رامڪلي، محلا
ليجا، وار (۳)

(۳۳) ساڪت مٿڙ مائيا ڪي ٻڌڪ - وچ مائيا ڦر ره ڦرندي
نرشنا جامت ڪرم ڪي ٻاڏي - جڻه ٻيلي ٻلد پوندِي.
(۳۴) سوکر سڻان ڪرڙڊ هجھارا - پسون مـليـچ ايچ چنڊالا
گور ني منهن ڦيري تن جوڻ پوائِيئي -
ٻڌن ٻاڏا آئيئي جائِيئي.

(۳۵) ساڪت مٿي درمٽي - هر رس نه چاڻن

جني امرت پور لٽايا - بگ سڻه رچھ رچن.

(۳۶) امرت ڪوڙا اڪيا ميني - ساڪت ڪي ٻڌ نغھ ڏيني
ڪوڙ ڪٽ اھڪار ويجهانا - نام سٽ جن پوء ڏسانا.

(۳۷) سڪ سڀت ڪٺ آوت ديڪي - ساڪت من ايمان پسي

جس ڪا لھ تن ڏن سو ڦر ليوي - اتر سھسا دؤڪ پيا.

(۳۸) چاڪر ڪھيئي خصر ڪا - سڻهي اتر ديه

وَجھ گواني آڻا - تخت نه بھسھ سيء.

(۳۹) ڏنڏا ڏاوت دڻ گھيا - رڻڻ گواني سو

ڪوڙ ٻول بگ ڪاڻيا - منمڪ چليا روء.

(۴۰) مٿرڪ هـروئي سو سڻي - مٿرڪ ڪا ڪھڙا

مٿرڪ ڪي ڪيا لڳڻ هيء - ڪيا مٿرڪ ڪا ڪرڻا

مٿرڪ اوھ جر ڪڏ هيء - اھڪاري مـرڻا

ايس ڪماڻي سدا دڪ - دڪ هي مھ رھڻا.

(۴۱) منمڪ ڪٺ آلس گھڙو - ٿاڻي اوجھاڙي

ڦاڻا چڱي نھ چوڙي - لک ٻڌ وڪاڙي.

راڳ - مارو، محلا بھلا
اشتهدي (۶) ۴

۱. ٻاڻي، هچارا. ۲. گھاڻي پيٽل وارو ڏاند. ۳. چڪر ڦرنڊو آهي. ۴. سؤڙو. ۵. ڪتا.
۶. ڪڏھ. ۷. حالت، ريت. ۸. ڏلگيو آهي. ۹. ڏن دولت. ۱۰. داس، شيوڪ. ۱۱. مالڪ.
۱۲. مٿرڪي. ۱۳. رات. ۱۴. غلٽ جي ننڊ. ۱۵. اچڻ. ۱۶. ڪراؤت. ۱۷. اهي عئل.
۱۸. بياٻان، رڻ ٻٽ. ۱۹. چوڳو وشين جر. ۲۰. وٿرت وڃائي.

- (۲۴) چموندیا ز. چیتو - مٺا وٺندڙو خاڪ
 ٺاڪ دنيا سکر گذاريا - ساڪس مڙو نه پاڪ.
- (۲۵) ٻيڪي اُنن نه بدوي - چنٽا هتي من مٺي
 وري ماري سبب نه مري - نه لڳري ڪرم ڪماء.
- (۲۶) منمڪ پوکي ده دس ڏولهه - ٻن لاهي دڪ پائي
 جن مري ٿي جوئي آوي - درجه ملي سڙائي.
- (۲۷) شجر سٺس سڻاڻا باري - اڪ نه چلي نال
 جو بيمڪ کوپند ٿي باري - تن ڪل لاکي ٿال.
- (۲۸) دوجي پاو لڳي سڄ نه آڪيهه - جو ايمان ڪرم وٺڪار
 منمڪ آب ٽارلي - ڪارج نه سڪه سوار
 ٺاڪ اُروب لکيا ڪمارتا - ڪرد نه ميهه ٿا.
- (۲۹) جو سگرو ٿي ميهن ٿيري - نٿان ٿر نه لاء
 جه ڇتر گهر گهر ٿوري - دُچار ٻد ناء.
- (۳۰) منمڪ ماليا موه وڻائي - دوجي پاو مونا ٿو ٺاه
 اُن ٿي جلس رعب دن والي - هومي ڪجهه ڪها.
- (۳۱) منمڪ ڪوٺي اُنڪاڻ اُنڌرا - ٿي گهر وٺ نه لانا
 ٿي اُڙهه ٻيڙ مٽي ٿاڙي - ماليا پٽڪ پڪ ڇانا.
- (۳۲) ساڪس ٻڌ ٻي ٻي ماليا - پڪ سڙي لاء ڇڪڙا
 هوڪي اُڙهه ڇڄ نه ساڪه - هر ڪال سوهه سر پيڙا.
- راڳ ڪوچري، محلا
 پنجوان، وار (۱۹)
- راڳ وڏهنس، محلا
 چوٿان، وار (۶)،
 سلوڪ محلا ٽيڄا
- راڳ سرون، محلا
 چوٿان، شبد (۸)
- راڳ سرون، محلا
 پنجوان، اشتهدي
 (۶) ۲
- راڳ سرون، محلا
 چوٿان، وار (۳)،
 سلوڪ محلا ٽيڄا
- (۷)
- (۳۶)
- [محلا چوٿان]
- راڳ ڄڻسٿري، محلا
 چوٿان، شبد (۲)
- (۶)

۱. ملي وڙ، ٺڌي وڙ، ۲. بيڪ، پاڪند، ۳. ٺاڪ جو اڙ، ۴. ڏه ڏسانن، ۵. اڌم، اندرون
 ٿي ٺڌو، ۶. سوان، هزارين، ۷. داغ، پٽ، ۸. مٽر، ۹. وڪار، ۱۰. بدچلن عروڻ، ۱۱. ايڪاگر،
 ۱۲. ڀرندڙ، ۱۳. رڻ پٽ، ۱۴. مورڪ، آڪائي، ۱۵. ٺاڪ، ۱۶. ٻڌن، ۱۷. ڪڏهن ٿا،
 ۱۸. ايمان، اڄڪاري، ۱۹. نم، ۲۰. محيسه.

(۱۴) جن ڪٿي ڀر پست ردي هُرناهي - ٽن ڪوڙي ڄاڻين ڄاڻندي
جڏهن پاڻي ڪا گڏ ٿيس جات هيءُ - ته منم ڪرب ڪلاڏي.

(۲۱)

(۱۵) سنگور تي جو منهن ڦيري - اوه ڀرمدي نا اٿس
ڏرت آسمان نه جهلي - وڃ وڻنا پئي پڄن.

واڳ ڪوڙي، مهلا
ليجا، استهدي (۵)

(۱۶) منم کان دي سر جوڙان امر هيءُ - نت ديوه پلا
جوڙان دا آڳيا ٻرڪ ڪماودي - سي اڻوت اميد ڪلا.

واڳ ڪوڙي، مهلا
چوٿان، وار (۹)

(۱۷) منم ڪهڪاري محل نه ڄاڻي - ڪن آڳي ڪن پيچي
سدا بلائي پي محل نه آويءُ - ڪٿي ڪر ڊرگه سڃوئي.

(۲۵)
[سلوڪ مهلا ليجا]

(۱۸) منم آڳيان درمت ڪهڪاريءَ - اُتر ڪروڙ جوئي مت هاري
ڪوڙ ڪست اوه، پاپ ڪماويءَ - ڪيا اوه سڀئي ڪيا آه سڻاويءَ.

(۲۶)

(۱۹) ٽڙي ڪٿي ڪت ڪاڻي ناهي
اُوڳو مٺي چوٿان ڪاهي.

واڳ آسا مهلا ليجا،
شبد (۱)

(۲۰) اُتر وٽ اٿڪ - منم نه پائي پي
هڙمي گري ڪرب - آب ڪٿا پي.

واڳ آسا مهلا چوٿان،
شبد (۱۳)

(۲۱) گهر در چوڙي آيا - ٻر گهر جوڙا جاني
چوري وانگو پڪڙي - اِن ناري چوٿان ڪاڻي.

واڳ آسا مهلا ليجا،
استهدي (۶) ۶

(۲۲) منم سدا دوهائيءَ - در ٽر پلا بلال
جنان ٻرڪا سڏا نه آيو - جو ڏر لڪيا سر ڪماء.

۱۲(۲)

(۲۳) پگتي سار نه ڄاڻي - منم ڪهڪاري
ڏره آب ڪٿا پي - جوئي اڙي هاري.

۱۴(۵)

۲. ٻڌن ٻڌا آهن، وڻن وار ڪيا آهن. ۳. ڳري وڃن ٿا. ۴. ٿاڻ، ٺڪاڻو پائڻا.
۵. ڏهن. ۶. زالون. ۷. حڪم. ۸. مڙس. ۹. ليح ٻڌي وارا. ۱۰. ڪڏهن مثل. ۱۱. قبول
۱۲. لڳي. ۱۳. ختم ڪري ٿو. ۱۴. دن زال. ۱۵. سواد، مزو، ۱۶. اوائل ٿان، قسمت پر.
۱۷. قدر. ۱۸. مانڪ چنر اڃاڻو وڃائين ٿا.

لن بڙد نه ٿي سڀ مڏم - لوپ لور دڪ ٺاهي
 گورو اهوڙن مها دڪ ٺاهيا - حسر پڪڙي پلائي.
 [راڳ ملار، مڪلا چوڻان، شيد (۷)]

سري ڳائي، مڪلا ٺاهي
 شيد (۲۰)

(۲۸)

سري ڳائي، مڪلا
 چوڻان، شيد (۲)

ڳائي، مڪلا
 لڄا، شيد (۴)

(۱۳)

(۷)

(۷)

ڳائي، مڪلا
 چوڻان، شيد (۱۸)

(۶) هڏي پوکي سگورو نه شيوار - سي دڪيچي هڪ چار
 ڪپو هوڏا پوک نه پچائي - اهيان مئي آه-ڪار.

(۷) منمڪ ڪٽس نه پچائي - ٽپس ڪٽ رڻڻ وهاء
 ڪرڻ اٿنا ترشنا جلوه - دڪ پاوه دڙهي پاوه.

(۸) جنان سگورو پوک نه پيو - سڀ پاڻ هڻ وس ڪال
 اوه ٽس ٿر ٿرڻ پرائيه - وچ وشنا ڪر وڪڙال.

(۹) وٺن پٺاوس پٿر ٺاهي - منمڪ اٺا دڙهي پاڻ لاهي
 جسو پڇي سڙي قل پائي - سڀي سڪ نه پاوڻيا.

(۱۰) اٿر وٽس مڙا راهر پالي - منمڪ اٺي ٿر پچائي
 چيچي وٽ هروچي ٿنه ڪره نه پاون - منمڪ پرم پلاوڻيا.

(۱۱) من مٿا هڏي دڙهي پاوه - مٿا چوڙاڪا مٿي ٿاه
 مٿا ڪٽس ٽس مٿل وڌائي - منمڪ مٿل دڪ پاوڻيا.

(۱۲) ويد پڪاري پڙند مائيا - منمڪ نه پڙجي دڙهي پاوا
 پڙي ڪٿا ٿر هراڪ نه ڪاٺه - پڻ پڙجي دڪ پاوڻيا.

(۱۳) جن ڪٽ ڪر سگورو اهي پچيا - سي ساڪس مڙا دڙهي
 لن ڪي ڪرم هنن ڏر پائي - دڪ ديهڪ موه پچائي.

۱. سڙي. ۲. ٻڙي. ۳. ليچ. ۴. پال ڪان سواء. ۵. وولام ڪن ٿا. ۶. پرمائيا. ۷. راج. ۸. وڌي. ۹. ايمان. ۱۰. پٽڪن ٿا. ۱۱. واکس وڙني. ۱۲. لڄ شي. ۱۳. آڳياڻي. ۱۴. لاپاڪ. ۱۵. وڌلڙه. ۱۶. ڪپو. ۱۷. پڙس ٿا. ۱۸. ٿي ڪٿا. ۱۹. پاڙل. ۲۰. ڏيهر. ۲۱. پڙسڪ وانگر ملن ٿا.

گور کا شبد وساريا - دوجي پٺاء چن
 نشا اڪ نه ائري - ان دن جلت ٿرن
 دستان نال دوستي - ستان وٺر ڪرن
 آپ ڏي ڪٽب سٺ - سگلي ڪل ڏوٻن
 منمڪ من نه پڇي - آف مٿي چست ڪنور
 سڀي ڏڏ پيئائيئي - اندر وش نڪرور.

[راڳ سوھ ، هڪلا ٽيڄا اشتهدي (۳)]

(۴) منمڪ ڏک ڪا ڪيٽ هيءَ - ڏک پيڇي ڏک ڪاء
 ڏک وچ چمي ڏک مريءَ - هڙمي ڪرت وهاء
 آوڻ^۹ ڄاڻ نه سڄهئي - انڌا انڌ ڪماء
 جو ڏوٻي نسي نه ڄاڻي - ڏئي ڪٽ لهٽاء
 نانڪ پورب لکيا ڪماوڻا - اوڙ نه ڪرڻا جاء.

[راڳ راه لي، هڪلا ٽيڄا، وار (۱)]

(۵) گور پرسادي آمرت نهي پيئا - ترشنا بؤڪ نه ڄاڻي
 منمڪ موڙ^{۱۳} جلت^{۱۲} آهڪاري - هڙمي وچ ڏک ٻائي
 آوت^۹ ڄات برٿا جنر گوانيا - ڏک لاڳي پڇتائي
 جس تي^{۱۶} اڀي^{۱۴} نسھ نه چيٽھ - ڌرگ جيوڻ ڌرڪ کائي
 منمڪ جنر پيئا هيءَ برٿا - آوت ڄات اڃائي
 ڪام ڪروڻ ڏوٻي آيماني - هڙمي وچ جل ڄاڻي.

۱. بيائي، دتيت پاڻ. ۲. پوڙهن. ۳. الي، ٺامر. ۴. نالڪ. ۵. نڪرندي. ۶. کيتي. ۷. پوکي.
 ۸. گذاري ٿو. ۹. جهڻ مڙو. ۱۰. بخشي ٿو. ۱۱. ڏنل بخشيش. ۱۲. پيو ڪج. ۱۳. پورڪ،
 مڪڏ. ۱۴. جلت، پچو. ۱۵. اڃا پو، نهڻل. ۱۶. پيدا ٿيل آهي.

باب چوٿون

(۱) منمڪ، ساڪت، مورڪ، نِگرا، يُمڪ.

(۱) منمڪ، مڙهه پليا - وچ لب لب آهڪار

جهڙا ڪرندا ان دن ڪڍي - شد نه ڪرھ ويچار

شد مس ڪري سب هڙي - اولن سب بڪار

دئي ڪئي نه ستر ڪيھ - اتر ترشا به اڪيان اُندار

نالڪ مٿان ٿاڻو ٿئي پلي - جن مانيا موهه بيار.

[راڳ گوري، مڪلا چوٿان، وار (۳۱)، سلوڪ مڪلا ڏيھا]

(۲) سڄو ٿو اڀس من ٻڌيا - جن سڄو واد وچالي

مالا مڪن آھ ٿس مڪ چوھي - اسم ٿيڙي مري پڪ کائي

گڏو وڻ رٿا هڪاري - شدي سُر من نه اٿي

ولڪ نه رٿا وس اهي ٻڌيا - منمڪ بس ڪرالي

ساڌ سڀا مه سڄ نه چاڪيا - جهڙا وس اهي ٿاڻي

من ٿن اها ڪر جاني - در ڪي خبر نه پالي

اڪي مٿ چليا اُندارا - گهر ڏر دسي نه پالي

جر در ٻاڏا ڏر نه پاوي - اها ڪي ڪمالي.

[راڳ سورڪ، مڪلا ٻهلا، شبد (۳)]

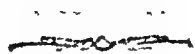
(۳) دلنيا ڪري دوستي - منمڪ ڊجهه مرن

جر ٻرو ٻڌي مارين - ويلا ٿا ٿن

۱. اوائل کان. ۲. رات ٽيهن. ۳. پرمالها. ۴. ڦري ورتي آهي. ۵. ملندي. ۶. شانت يا اڀس ٿيڻ.
۷. سان. ۸. اڀس ختم ٿيڻ. ۹. ٻڌو، لڳو پيو آهي. ۱۰. مهاڀرڻ. ۱۱. جهڙو جهڙو.
۱۲. وات اپاري رعا آهن. ۱۳. اڀر وڃن. ۱۴. ٽيهن. ۱۵. ڪيان. ۱۶. زبان. ۱۷. اڀر مار.
۱۸. پرمالها جي درٿاڪ. ۱۹. لڪاڻو. ۲۰. ڪيل ڪرم. ۲۱. سنڌي، جي. ۲۲. چلي شاڪ ٿيڻ.
۲۳. ڪرم ڪرڻ جو قسم. ۲۴. پراڻس ڪن.

بدهجيء ڪام کان به غير واقف آهن. ساڳيءَ طرح هنن جي گهٽتائين ۽ ڪمزورين کي وڌائي
وٺا ڪرڻ چاهي ٿو پر بدهجي وڪاري وڃڻ ڏاڍا ئي پڙڏو وڃهن ٿو گهري. ڪو بدهجي
ڪارهن ڪونه ٿي سگهي ٿو ٿي ڪڏهن به ڪو بدهجي ڪاري وڃي وادو واد ڪندو. انهيءَ ڪري صاحب
اڀري ٿو ٿي اي بدها، تون پهرين پاڻ سڌار نه بدهجي مثال جو پراڻو اڳي ئي به
ورق ورائي، جيون سڌار نه اڳي جي سڌار جو به ڊڳ ڪئي. باقي ڪلا ۽ پراڻي پٽار اڳي
کان وڌيڪ ٿو ڪي اوڙاهه پر آڻيندي ۽ نهوڙي ناس ڪندي. ڪلا ۽ پٽار ڪرڻ به
بدهجن ۽ اڳي کي به پٽار بدهجن. هر ڏي جي شرم ٿو ٿي ڪلا غيبي ڪري ٿو ٿي وڃي
ٿي ۽ پٽار ۽ پٽار سان ٿي ٿي ٿي. ننڍا هٿيا ڪري ٿي پر پٽار جي پٽار ٿي ٿي.

وڪار اسان کان ڏاڍا ڪونه آهن. اسان پاڻ هٿن کي ڏاڍائي سونهي آهي. ڪوڙ
کي سچ سمجهي، فنا کي دائما سمجهي، بدهجي کي پٽار سمجهي، پٽار کي بدهجي
سمجهي، ڪيون ۽ ڪوڙيون ڪامنائون ڪندي، موهه ۽ لوپ جي چار ۽ ڦاسي، ڪروڙ ۽
آهڪار جو شڪار بڻجي، پاڪيد جا رڻ ڌاري، چترائيءَ ۽ سياڻپ جو سهارو وٺي، پيا
اسين ڪوڙ، ڪمٽ جي وٽن سان وهندڙ ورتائون، ڪوڙو وٽج واپار ڪريون ۽ پٽار پٽار
ڪمايون. دل ۾ ٿئي ۽ مک مان پٽار پٽار. اندرين جا رس من کي مڙو ٿا ٿين ۽ پاڻ
جهڙن سان صحبت جو ڪسنگ، دل کي راحت ٿو ٿي. انهن ڪلچن جي قيد ۾ ٿا ٿا
ٿي، هيءَ املاڪ مانڪ ٿي اسان پٽار ڪري ٿي ۽ ڪرڻ جو ڪتاب ڪارو
ڪري ٿي ٿي. انهيءَ چاڻ هوندي به اسين عادتن ۽ اُٿالن جا غلام بڻجي چڪا
آهيون ۽ همڪاري، پيا نراسائيءَ ۾ هٿ موڙيون. اي بدها، چوڪارو بدهجي هٿ
وس آهي. آڻيندو اڃا به سڌار جي سگهي ٿو، بشرطيڪ گذريل سمور سميتي، ڪمٽ ڪار
ڪارو ڪري، سمڪ جو سهارو وٺين. هڪڙيءَ سڀنيءَ راهه تي اچ سگهين ته پوءِ منزل
ٿي پهن ٿا، ڪوڊ بدهجي آڻ شڪتي ۽ پٽار آڻا جي چوڪ، اڳي گڏجي بدهجي پٽار
روشن ۽ سفر سڌار ڪندون.



مڙئي وڪار.

اي ابتدا، من هن وڪارن جو سري ڪروگر لک صاحب پر ورتن ڪيو وڌو آهي. اسن کان توکي جدا جدا واقف ڪرايو ويو آهي. پر هاڻي تون ٻڌڻ ۾ پيو هئڻدين ته هڪٿا ٻيلا وڪار ۽ ٻيهر ڪا به هن ڪارڻ ۽ ڪارڻا، سو مان ته منجهن ٻيو آهيان! مون ۾ ايترو شڪن سان، ڏٺل يا جدا جدا جنگ جوڙڻ هي سمرلي ڪانه رهي آهي. بددعويٰ بهادري ٺهڪارڻ کان، اٽڪلي: ڪائو ٺا ٺهڪارڻ بهتر آهي. ٻيهر جو پير ته ٻڃائي سگهيو ۽ شڪست هي ڏانهن کان نه اچي سگهيو. اهڙين حالتن هيٺ اها عظمدي ۽ دڙو ٺهڪي ٿيندي ته هي دشمن پاڻ کان ڏاڍا هڪ ئي سان صلح جو ورتاءُ ڪري، وٺي ملي ڊوڪٽر ڪهي، ته ٻيو من شانهن رهندو ۽ دل به ڊڪي نه ٿيندي. خودمطلعيءَ جو سانڃو، دماغ ۾ ڪهڙا نه ڊوڪٽر ڏليل ٺهڪي!

پر اي ابتدا، جيئن پاڻا ۾، سج هي راءِ سڌي پر اوکي آهي جنسي ڪوڙ هي ڊوڪٽر کان غروردار رهڻو آهي. دشمنن هي وچ ۾ رهڻو هٿيار نه آهي. هر وقت مودت جي ڊب ۾ موٽڻو ٿو ٻڌي. هر دم موٽڻ کان، هڪ وقت موٽڻ بهتر آهي. جو هر دم موٽڻ هي ڊب ۾ جيئي ٿو سو مڙدي مثل آهي ۽ جو سج هي راءِ ۾ مري ٿو سو مري نه اُمر رهي ٿو. تنهن ڪري، من هي کيڏ، چالاڪيءَ ۽ ڊوڪٽر ڏليل ۾ پاڻ کي نه ٿا سمجهن. ڊوڪٽر کي اڏري ٿي ماني ۾ ماپ. تون جيئن کي مودت ۽ مودت کي جيئن سمجهي ويٺو آهين. وڪارن تنهن هي جيئن کي مودت هي منهن ۾ وجهي ڇڏيو آهي ۽ مٿس واري شالتيءَ ۾ سهاري ڇڏيو آهي.

اهي وڪار رڳو ڏسڻ ۾ آيلڪ، پٺاڪ ۽ خطرناڪ آچن ٿا، پر حقيقت ۾ اهي سڀ ڪاغذي ٺاڙ آهن جن سڀني ڏورنن هڪ من هي هڪ وس آهن. رڳو من ڪي موٽڻو آهي، نه دشمنيءَ وچان، نه حشر ۾، نه زور ڏيڻ سان، پر ٻڌيءَ جي نل سان. من ٺاڙ نه ٺهڻن جون ڏورنن سڀ پائيمرادو ڪٽهي وينديون ۽ جو من هيلنائين هائيدوس وڃائي رهيو هو سو شانهن ۽ سچل ٿي پوندو ۽ جيئن پاڻا ۾ گهريل سهارا ڏيندو. ٺهڪن جون پاڻا ٺاڻ ڪلندي ته ڪوڙ ڪوڙو نه خوفناڪ ۽ خطرناڪ رڳو ڌاري سگهي ٿو ته نري سج هي سرهڙي ۾ ڪٿن نه ڪندڙ ۽ باعمر غائب ٿي وڃي ٿو؟

تنهن ڪري اي ابتدا، جيئن پاڻا ۾ توکي پڙهي من هي مڙئي ظاهري ۽ باطني ورتن کي سڃاڻڻ پوندو، اڻڪا ۽ اٽڪليءَ هي آڻ جهڙائي پوندي ۽ سڀ جو خير مذاڪر ٿيندو. اڪيون پاڻا بنا نل سڀني کي پيرن ٺاڙين. ٻين اکين ۾ ڪڪر هڪي ته به ڪل ٻوٽن ۾

آهي جو ننڍا يا ساراھ، ان ۾ ڪا به حرڪت يا هلچل پيدا نه ٿي ڪري. هُو ننڍا يا ساراھ
بچي سڻڪار ڪونه ٿا ڪن. تنهن ڪري بچي موڪلندڙ وقت موٽي ٿيون وڃن. سونڊڪ
جي اڪٽل ٽڪ ڌري اچي سندس منهن ۾ پوي پر هنن لاءِ سڙو آئندو. هُو ٿري ٻار پون
۽ ننڍڪ پيا ٽرڪ جا غوطا کائين. ننڍا جو سڻڪار يا مٿاڻي ڪرڻ سان ننڍڪ جو شان
اُڃاير وڌائجي ٿو. ٽڪما انسان نه ننڍا ڪندا ۽ ٻڌندا آهن. پوءِ ڇو هنن جو خام غراھ مله.
وڌائجي؟

اي ننڍا، تو ننڍا جي عادت نه پرائي آهي ۽ بچي کي بدنام ڪرڻ تي ڪم ڪشي
آهي، پر ڇا اهو ٿي نه ٿو سگهي ته ڇا ڳالهه ٿون ٻڌڻ، ٻڌائڻ يا ڦهلائڻ ٿو چاهين، سا
باڪل بي بنياد ڪافي مڙج مصالح سان مليل هجي؟ پر جي اها ڳالهه سچي نه هجي، ته
ڇا اهو ٿي نه ٿو سگهي ته انهيءَ جي پوئتان کي اڇاڙيون يا مڇوڙا ٿون هجن جن کي ٿو
نظر آندو ڪيو آهي؟ پر جي اها ڳالهه سچي نه هجي ۽ الزم نه هجي، ته ڇا اهو ٿي نه ٿو
سگهي ته انهيءَ ڳالهه ڪيڏن سان ٿون اڳي کي خام خواهه نقصان پهچائي رهيو آهي؟ پر
جي تنهن جو ڊيڪ نقصانڪار نه نه هجي ته ڇا سچ جي نيڪيداري رڳو توکي سڙهيل
آهي؟ يا جي انهيءَ ڳالهه ڪيڏن لاءِ توکي وڌيڪ جا ڦيڻ ٿا پون، ته توکي وڌيڪ اها
خطري ڏئي سگهندو ته ٿون خود اهڙين اوڻائين، ڪهتائين ۽ ڪمزورين ڪان خالي آهن؟
پر جي ٿون پاڻ پورو پاڪدامن آهن ته، ته ڇا ٻولن ٻڌون ڪرڻ جو ۽ ٻولين کي اڏهاڙي
ڪرڻ جو سلسلو، پرماتما پاڻ ٿان اهي توکي سپرد ڪيو آهي؟ يا جي پرماتما جو ٿون هن
سندس ٻر نمايندو نه آهن، ته ڇا توکي ٻائيءَ ۾ نه پرماتما جو روپ ڏسڻ ۾ نه ٿو اچي سگهي؟
ڇا سري گورو امر داس جو وچن پلجي ويو آهي؟

راڳ - پهرء، مڃا

است ننڍا - ڪري ڪيا ڪوئي

ٽيڙا، سجد (۴)

جا آبي ورتي - اڪو سرتي.

اي ننڍا، توکي هنن سوالن جو ڪو به جواب ڪونه آهي. حقيقت ۾ توکي پرائڻ ۽
بدني تي، ننڍا لاءِ مڇوڙ ڪري رهي آهي. سماج ۾ جيڪي ٺوڪاڻ مٿي آهن يا جيڪي
توکي پرائي ۽ پر سات نه ٿا ڏين يا ها ۾ ها نه ٿا ملائين تن کي ناهي بدنام ڪرڻ جو پيشو
ٿو اختيار ڪيو آهي. مگر والگر تنهن جي اک رڳو ڪند ٿي ٿي پوي ۽ ڪنهن جي ڪٺ يا
چڱائيءَ ڏانهن تنهن جو ڌيان نه ٿو ڇڪجي. اهڙي سازشي سياست کي سچ ۽ جهاد پهرائي،
ٿون ٻين کان وڌيڪ پاڻ کي دوکو ڏئي رهيو آهي. ڇا پرماتما کي نه انهيءَ دوکي جو
شڪار بڻائڻ ٿو چاهين؟ باد رک ته ننڍا ڪرڻ ٿيون جي ٺي ڪلي جي قاسمي آهي. پاڻ
سڀالي پاڻ بچاء. جي ڪلا ڪرڻي اٿئي ته ٻين جي اوتڻ جي ڪر نه ٿيندي من جو شين
صاف ٿي ۽ ٻين کي نه صفائيءَ سان ڏسي سگهي.

ٺندا ۽ نٽيججو.

سري گرڙ ڪرامت صاحب ۾ جيڪي به ٺندا باسب وڃن آيل آهن تن مان چؤٺه وڃن مٿي اچي ڇڏا آهن جنهن مان ڏسو ته خاص ڪري صاحبن سنگڙ ۽ سندن جي برخلاف ٺندا ڪرڻ هي عادت کي بالڪل ختم لڻڻ ۾ ٺنديو آهي. گڏوگڏ ٻرائيءَ پٽار جو ذڪر به ڪئي ڪئي جهڙيل آهي. روايتي طرح نه، ٻرائي پٽار هڪ ڪٺي ۽ ڪڏي عادت ڪري ليکي ويندي آهي پر ڪنهن سبب، سنگڙ، مهائما يا مهاڀرڻ جي ٺندا ڪرڻ نه ٺندڪ لاءِ اُڙس ڪهاڻڪ ٺاهڻ ٺيندي. لوڪ ٻرلوڪ جو ٺور ٺاس ڪندي ۽ هوڻن جي ڇڪر ۾ ڇپجڻ ٺيندي. سڪرمڻ هي ڪٽي، سٺن سوڌي ساڙي ڇڏيندي.

جس اندر ٺاهڻ ٻرائي هروڙ - ٺس دا ڪڍي نه هروڙ ٻلا - راڻه گڙي، هٽلا اوسدي آڪيئي ڪره نه لکي - ٺس اوحاڙي پڻ ڪاري ڪلا. چرٺان، وار (15)

انسان چولو ٺندا، ڪلا، ٻرائي پٽار، لائي چائي ۽ چنلاري ڪري؟ ٺاهي جا به مکيه سبب آهن. هڪڙو آهي اُٺهائي ۽ اٻرڪا جنهن ڪري هر ٻئي جي وڏائي، واڌارو، عهدو، اقبال، سوب يا سڻڻا سڀي نه ٿو سگهي. ٻيو آهي ته ٻرائي پٽار ڪرڻ يا ٻڌڻ مان اُٺي ڪن ۽ من رس ٿو اچي هيٺو ميناج ۽ ڇڪو رڳو رڳو ٺاري ٿو ڇڏي. ٺاهڻ سمن ڪري هڻو ٻنهي پٽار ۽ ٻئي جو ٻرو چاهي ٿو. اُٺندي، وهندي، ڳالهائيندي ٻولا هيندي، سوچ وٽار ڪندي، هو ٻرائيءَ پٽار ڪرڻ ۽ ٻڌڻ ۾ دلچسپي وٺي ٿو.

انسان ٻنهن جي ٺاڻايب وڃائي ويٺو آهي ۽ پڙن ٺي پڙو آهي. من اُٺل ۽ مڪ ڪليل. اُٺل من ۾ سم ڪيئن سمائي ۽ ڪليل مڪ جي اُٺڏارا وهڻ ڪيئن بد ٺهندي؟ ٺندا ڪرڻ يا ٻڌڻ مهاپاپ آهي جنهن جو اوجر جهڙو ڪي ههڪائي ٻڌ ڪري اُٺو ڇڏي. ٺندا، اٻرڪا ۽ اُٺهائيءَ مان اُٻري ٺي. ٻرائيءَ ۽ ٻڌنڻيءَ جي باهر، پڪڙي ٺي، جنهن ۾ ٺندا ڪندڙ ۽ ٻڌندڙ ٻئي ٻهين ٻنهن ٺس ٺا. هنن جو نيتارو وڻو نه ٺهندو. هنن جو اُٺندو ختم ٺي چڪو. باغريان شدي، پڻجا، ٻاس، نير، وره ۽ ٺرت ٻارائون، هنن جو نه من شڌ ڪري سگهندا ۽ نه ٻاپ مٺائي سگهندا. جن جو من ۽ مڪ ڪلا جي ڪند سان ٻريل آهي اُٺي ٻوٺ ٺائي ۽ ٻوٺ ڪٺان هڻندا ۽ ٺاهڻ کان سواءِ ٻرمانا جي اُٺندي ڪٺان ٺيندي؟ ٻار ٺي نه ٻرمانا آهي. باقي باغريان ٻاڪند نه من ۾ شدي اُٺي سگهندا ۽ نه وري من جوڻ مڏائون جهاني سگهندا.

سبب مهائما ٺي ٺندا جو ايترو ٻڙاڻو ٻوندو آهي جيترو ٻڌڪ ٺي ٻاڻي ۽ ٻڌڪ ٺي ٻاڻي لهڪي ۽ نه سبب ٺي ٺندا. هن جو من ايترو نه اُٺو، اٻڪار، شائتي مڃي هوندو

واڳ ۱۰۰، مڃا
پنجوان، شبد (۲۳)

(۵۴)

واڳ سارنگ، مڃا
ناوان، شبد (۴)

واڳ سارنگ، مڃا
چوٿان، وار (۱۷)

واڳ کانڙا، مڃا
پنجوان، شبد (۸)

سلوڪ، ڪبير صاحب
(۲۱۰)، سلوڪ مڃا
پنجوان

سلوڪ، شيخ فرید
(۱۲۴)، سلوڪ مڃا ٻهلا

سلوڪ، مڃا ليجا (۴۱)

(۲۵) نروڙ پرک ستگور پرپ دائي - هم ابرادي لم بخشاني

جس پايي ڪم مائي نه ڏوئي - سرڪ آوي تان نرمل هوئي.

(۲۶) نندڪ ڪا ڪهيا ڪوء نه مائي - نندڪ جوٺ بول پچساني

هاڪ پچوڙه سر ڌرن لگاء - نندڪ ڪم ڏني چو ڏي ٺاه.

(۲۷) گور ايديش سنيو نه ڪانن - پر دارا لپتائيو

نندا ڪارڻ ٻه ڌاوت - سمجهيو لهي سمجهائيو.

(۲۸) جن اندر نندا دشت هي - نڪ ويڙي نڪ وڙيايا

مها ڪروپ دڪيئي سدا - ڪالي مهي مائيا.

(۲۹) سر گئي سڀ - ٺاه پرائي

جب ئي ساڌ سنگت - موڙه پائي.

(۳۰) ڪبير ڌرائي ساڌ ڪي - نڪر ٻڌه گاه

ڌرائي ڀار نه پٽائي - ان ڪم لاهو لاهو.

(۳۱) ڪيا هس ڪيا ٻڌا - جا ڪم ندر ڪري

جي نس پاري ٺانڪا - ڪاڳه هس ڪري.

(۳۲) چغل نندڪ پکي رل مئي - اينا هت نه ڪٿائون پاء

ٻاهر پاڪند سڀ ڪرم ڪره - من هر ڏي ڪم ڪماء

ڪيٽ سر بر سو پچيئي - سو نٽ ڪلونا آء.

-
۱. ڪوڙ. ۲. مڙي، مروڙي ٺو. ۳. ڌرتي، زمين. ۴. برمانا. ۵. ڪن. ۶. براني استري.
۷. پکي ٺو. ۸. اي شرما، اي عزت آهن. ۹. بد شڪل. ۱۰. مؤن. ۱۱. ساڌ سنگت پر.
۱۲. وهن. ۱۳. جيڪڏهن. ۱۴. پلو ئي پلو. ۱۵. پکي پکي. ۱۶. ڪان. ۱۷. ڪيتي، پتي.
۱۸. پرکين ٺا. ۱۹. مرن وقت. ۲۰. لڙين ٺا.

(۱۷) جهه ڪرڻي هڙوه شرمندا - اها ڪمانهي ريس
 سسٽ ڏي ٿندا ساڪس ڪي پڙجا - آئي دروي اهرام.
 (۱۸) ٿندا پلي ڪي ڪي ٺاهي - منمڪ مڱڻ ڪرون
 منون ڪالي ٿن ٿندڪان - نرڪي گهورو پرون.
 (۱۹) جڻ ڊيڪي ڇڏو ٿڻ ٿندڪ اهاهي - پار ڊيڪ ڊڪ پريتي
 آت پهر ڇڏو ٿو پريتي - ٿرا ڇڏو ڇڏو مريتي.
 (۲۰) ٿندڪ دشت وڏائي ويڪ ٿي سڪن - انا پراڻيا ٿلا ٿي سڪائي
 ڪيا هروڻ ڪهي ڪي جڪ ماري - جا سڄي سڙي پڙ آئي.
 (۲۱) سسٽ ڪي ٿندا ڪره ٿي ڪره - جرندي ٿس ڪا ٿس هره
 جس ڪڙ راکي سرجهار - جڪ مار ٿي سڪل سمار.
 (۲۲) ٿندا ڪو ڪو لڪ ٿراسي - آٿر آٿر چاڀي
 آٿر سٿ ٿي ٿي ٿي وڙو ٿي - ڪڙ مڱ ٿي ٿي پايي ؟
 (۲۳) چورڙه ٿندا ٿاڻ ٿي - پڙ پڙ ٿي ٿي سائو ٿي آئي
 مل سسٽ سسٽ ٿي سلاهم - آٿر ٿي سڪائي هي.
 (۲۴) آٿر ٿي ٿي - ڪري ڪيا ڪري
 جا آئي وڙي - اٿر سڙي.

واڳ ڏناسري، مڪلا
 پنڊوان، شبد (۹)
 واڳ سوھي، مڪلا
 ليڄا، آشتدي (۳۶)
 واڳ بلاول، مڪلا
 پنڊوان، شبد (۹۵)
 واڳ بلاول، مڪلا
 چوڻان، وار (۴)
 واڳ گونڊ، مڪلا
 پنڊوان، شبد (۱۸)
 واڳ مارو، مڪلا ٻيلا
 آشتدي (۳) ۷
 واڳ مارو، مڪلا ٻيلا
 سولهو (۷) ۶
 واڳ پير، مڪلا
 ليڄا شبد (۴)

۱. منمڪ، مڱڻ. ۲. پڙا ڪرڻو. ۳. اوڻائي، گهٽائي. ۴. ٻوڏ ٻر اچي وڃي ٿو.
۵. پراڻن، مڏاڻن سوچي پيو. ۶. مان، مڙيو، سڻائي. ۷. سڪاڻڪ. ۸. ٻر مانبا. ۹. لستو
- لکي پئي آهي. ۱۰. خانو. ۱۱. پيد، ٿاڻو. ۱۲. آٿمڪ (۶۸). ۱۳. ٿاسي ٿو. ۱۴. چلن ٿا.
۱۵. سائي، مڏڪار. ۱۶. ساراه، مڱا، جس.

(۹) جو ننڍا ڪرھم سنگور پوري ڪي - سو اڻوڪا جڳهه مهه هوندا

نرڪ گهور ڏک ڪوھه هيءَ - اوائيج پڪو اوھ ڏوٽيا

ڪوڪ پڪار ڪونه سٽي . اوھ اڻوڪا هوھ روٽيا

اون هلت پلٽ سڀ گدوانيا - لاهيا مٿس سڀ ڪوٽيا .

(۱۰) جرمندا چترجي پوري سنگورو ڪا - سو آپ اهاون هاري ماريا

ايھ ڪل هروئي هر درگھه سڄي ڪي - جن لانڪا اکر ويچاريا .

(۱۱) ننڍا ڪرڊا پڇ مٿا - وڃ ڏيھي پڪي

سڄي صاحب ماريا - ڪوٽا تس نو رکي؟

(۱۲) آڻوڻ سڀي ڪيئن - ننڍڪ ڪا دارون ناهه

آپ پلائي لانڪا - پڇ پڇ جوني ناهه .

(۱۳) جمر جمر ڪي مل ڏووي اراي - آهڻا ڪيتا پاري

ايهان سڪ لهي درگھه ڏوٽي - جمر پورو جاء پچاري

ننڍڪ ڪي ڪتھون ناهي - خصمي اري پاتا

جو جو ننڍ ڪري ستن ڪي - تڏهن ستن سڪ مانا .

(۱۴) سنگور اچن تماري - نرڪو نستياري

مها بکاري دشت اپراڌي - تي پٽي سنگاري .

(۱۵) لوڪن ڪي چترائي اپا - تي پٽي پٽي چار

ڪرئي پلا ڪهه پاري ارا ڪهه - هر ٿن ڏيھي ڏار .

(۱۶) مل ساڌو درمست ڪرئي - پٽي سڀ هروئي

رامداس سرور نالي - سڀ لائي پاپ ڪمائي .

راڳ آسا، مڙ

پنجان، شبد (۴۱)

(۱۴۱)

راڳ ڏيو گنداري،

هڪلا چوٿان، شبد (۴)

راڳ سورڻ، هڪلا

پنجان، شبد (۲۰)

۱. ڏک، ۲. وڏو ويٺو، ۳. لوڪ ٻر لوڪ، ۴. نفعو، ۵. مڙي، ۶. وڃائي وينا، ۷. برمانا، ۸. جاي خاڪو، ۹. وڏو، ۱۰. اچائي سگهندو، ۱۱. ملر، ۱۲. دوا، ۱۳. داخلا، ۱۴. وڪارن ۽ وشين، ۱۵. نندڪ، ۱۶. پچارا، ۱۷. پٽي، ۱۸. سنگ پر، ۱۹. سارا، ۲۰. خوشامند، ۲۱. اڪي، ۲۲. ناهه، ۲۳. جلائي چڙي، ۲۴. من جو اهم پاڻو، ۲۵. ختم ڪري ڇڏيو آهي، ۲۶. ڪم، ۲۷. ڪوٽي مٿس، ۲۸. امرتسر دربار صاحب، ۲۹. نالا، ۳۰. اڻڻا ڪيڙو، ۳۱. ڪيل .

لندا همري برار پياو - لندا همرا ڪري اڏاو
 من ڪمر ڪن لندا سار - لندا ڏوڙا هر آڙي پار -
 [راڳ ڳوڙي، ڪبير صاحب، شبد (۷۱)]
 (۴) ستان لال وڻ ڪماڙي - دشتان لال موڙ پيار
 اڪي ٻيج ڪ نه - مري رهه وارو وار
 ترشنا ڪڍي نه ٻيڙي - ڏهاڙا هرءِ خوار
 به ڪاڻي نان لندا ڪا - تب سڄي دربار
 ناک نام وهڙيا - نا ار وار نه بار -

[راڳ سورن، مهلا چوٿان، وار (۸)، سلوڪ مهلا ٽهڪا]

(۵) اڳس سڻ - حالڪا من رانا
 برئي نئي - برائي نانا.
 (۶) ڪراڻو پڙن ڪي - مانس ذات
 لڙڪ پڙا - ڪري دن رات.
 (۷) ڀر ڪرم ڀرڙ لال - ڏور نساء پڙي
 هو هر سنڌ سڙا پيا - سي ڦر ڀوڻڙي
 پڙ مڏاڙن ڪيا - بس ڏال ڪندي.

(۱۵) (۸) حس اندو ٿاڻ برائي هوي - بس دا ڪڍي نه هوي ڀلا
 اوسڻ آڻي ڪره نه لڳي - تب اوڙي ڀڳاري ڪلا
 حس اندو چڻي چڻوڙجي - ڪٿان ڪرنا اوسدا سڀ ڪيا.

۱. تب. ۲. ٻڙي مڙ. ۳. لوڪ ٻرلو ڪر. ۴. ٻڙي نئي. ۵. ٻائي، دٽس پاڙ. ۶. برمانا.
 ۷. بنا، کان سراء. ۸. نام، لندا. ۹. چالور. ۱۰. دلپ مانڪ دهي ڌاري. ۱۱. سڱورو
 ۱۲. پتير آهي. ۱۳. جوڙين ٻر پڪن لا. ۱۴. ڦڻ. ۱۵. پاڙ. ۱۶. ڌارون، شاعرون.
 ۱۷. چڱائي، سڻائي. ۱۸. ڦڻ لي. ۱۹. ٻايان. ۲۰. مڙڪ. ۲۱. ڪٽي ڪمائي.

(۸) نندا ۽ نندڪا ۽ ننديجو.

(۱) سٺ ڪا نندڪا مها آنتائي -

سٺ ڪا نندڪا ڪن ٿڪن نه پائي
سٺ ڪا نندڪا مها هٿيارا - سٺ ڪا نندڪا پرميشر مارا
سٺ ڪا نندڪا راج تي هيئن - سٺ ڪا نندڪا دڪيئا آر دهن
سٺ ڪي نندڪا ڪم سرب روڪ -
سٺ ڪي نندڪا ڪم سدا بچوڪ
سٺ ڪي نندا دؤڪ مه. دؤڪ -

نانڪ سٺ پايو ٿان اسڪا پي هوءَ موڪ.
[راڳم گوڙي، مڪلا پنڃوان، سڪمني صاحب، اشٽپدي (۳) ۱۳]

(۲) جو نندا ڪري ستگور پوري ڪي - تس ڪرنا مار دواوي
غير اوه، ويلا اس هت نه آوي - اوه اپڻا بهجيا آبي ڪاوي
نرڪ گهور منهن ڪالي ڪڙيا - جڏ ته ڪر پاء ڪلاوي
تر ستگور ڪي سرڻي پوي ٿان آوي - جا هر هر نام نه پايوي
هر ٻالان اک سڻائي نانڪ - هر ڪرني اسيوي پايوي.

[راڳم گوڙي، مڪلا چوٿان، وار (۸)]

(۳) نندا نندا - موڪ ٿو نندا.
(۱-۲)

نندا جن ڪم ڪڙي پياري - نندا ٻاپ نندا مهٽاري
نندا هوءَ نه بٽڪم جائيجي - نام پدارت مهر بائيجي
وڏي شڌ جڏ نندا هوءَ - همري ڪڙي نندا ڌوءَ
نندا ڪري نه همارا ميت - نندا ماهر همارا چيت
نندا سو جو نندا هوري - همارا جيون نندا لوري.

۱. هٿيارو. ۲. پاڻي. ۳. سڪ. ۴. آرام. ۵. پرمانا. ۶. ليڇ. ۷. خالي. ۸. موٽاج، پراڻو. ۹. وڃوڙو. ۱۰. سزا، جٺ. ۱۱. ڪرمن جو ڦل. ۱۲. ڪڙو ڪري بهار نندا. ۱۳. چور. ۱۴. ڪڙي. ۱۵. پند پوي ٿو. ۱۶. نندا، ڪلا ڪريو. ۱۷. مها برش. ۱۸. چڱي. ۱۹. پتا. ۲۰. مانا. ۲۱. هر دو. ۲۲. متر. ۲۳. ڪري. ۲۴. سڌاري ٿو.

ڪسنگ.

چوندا آهن ته جهڙو سنگ تهڙو رنگ. تون ٻڌاء ته ٽنهنجو سنگ جهڙو آهي ته مان توکي ٺهه ٻڌايان ته ٽنهنجي مڊوري ڪهڙي آهي، جو ته جهڙو سنگ ڪير تهڙو من تي رنگ جهڙو ۽ جيون جو رنگ ٻڌبو. من پيو ڏهن ئي ڏسائن ۾ پئڪي ۽ ٽنهنجي پسندي پٽاندڙ واسناتون وٺي. جيئن واسا وڌيڪ وڌندڙ ٿيڻ من جو اٺي واسو وڌيڪ.

ڪير من پئڪي پيو - اڏ اڏ دهر دس جاء
جو چٽي سنگ مٺي - سو ٿورو ٿل ڪاء.

سارو ڪير
صاحب (۸۶)

ڪسنگ معنيٰ اري سنگ. سنگ ۾ رڳو انسان نه ٿا اچي وڃن پر وسڻ ۽ رڳو ڪارون به، جنهن جي ڏس، پڙهڻ، ٻڌڻ، ٻڌائڻ، سنگهڻ، چڪڻ يا جهڻ سان پڙهڻ پئي، من ۾ پاوانن جي اٽل پٿر ٿئي ۽ ٿرانا ۽ رنگ تهڙي وان. انهيءَ مهال کان ڪسنگ جو اشارو ۽ خط بدافعاي ارشن ۽ اڀر استرڀن ڏانهن آهي پر گندن ڪتابن، چرلرن، چترن، ٻالهن، کاڌن، پيئڻ ۽ ٻين اهڙين حالتن ڏانهن پڻ آهي. جهڙي من جي رڳي، واري ۽ سولي تهڙوئي سنگ وڌندو. هر خيالي هڪ پٿي کي پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي. پيو پيو پيو ڪي سو ڪو هن ٿان ڳولهي لهندو آهي. پڪي يا سون ۾ هر چيس جا ئي گڏ ڪندو آهي.

تردي ڪٿه ٿرڊا مٺي - اڏي ڪٿه اڏا
جهڙي ڪٿه جهڙا مٺي - مٺي ڪٿه مٺا.

واڳ سوهي، مٺا
ٺيڃا، وار (۸)،
سارو مٺا دوجا

اري سنگ ۾ سڃاڻي ۽ وفائيءَ جو ڪرو، اٽڪ ڪونه آهي. انهيءَ ۾ ڌارا آهي شومطليءَ جي. مطلب سڌ ٿيڻ کان پوءِ اها سنگ ٿئي پئي. جهڙا ٿاڻر آهي جهڙا ۽ ان جي اٽر جو دم ڀڳڻ پوي ۽ جي ٿئي ته پوءِ ان جي ٿرڻي ڪجهه ڪجهه ڏک ۾ ۽ اندر رهي. اچن ۽ لنگن جي دوستي ۾ ڏکڻاڪ نه ڏسڻي به نظر اچي. مطلب ته سنگ به ٻيا آهي پر ان جو اٽر جهڙاڻو آهي. ڪسنگ هڪ وار ٿي وئي ته پوءِ ان جي اٽر مان چند جهڙاڻا ڏاڍي ڏکي آهي. سري ڪورو ۽ داس صاحب ٿرمان ٿا:

دوچي پاء ڏسڻان ڪا واسا - پڙ دي ٿرهم ٺهه موهه پياسا
ڪسنگ ٺهه سدا ڏک پاهه - ڏک ڏک ڪهه ڪهه.

واڳ مٺا، مٺا
ٺيڃا، سارو (۱۱) ۱۴

ڪسنگ آهي اري سنگ، ڪمارڪ، اشد پاوانن، ملين مٺ، ڪوٽا وڃاري، گدس زبان ۽ ارا ڪرم. پوءِ ٻيا انهن سائين جي سڙن کان ڪيئن ۽ ڪيئن وڃي سگهندو؟ جهڙا ڪرم تهڙا ٿل. ڪرم ڪيو نه آهي ته ٿل ٻڌا ٿو نه آهي جي اڄ نه ته سڀيان، جتي نه جتي، جهڙي ۽ جهڙو ٿي آهي. پر ڪريءَ ۾ ڪي ٻج سڙي وڃن يا ٻن سان سار ڪدن،

واڳ سوهي، مھلا
ليجا، وار (۸)، سلوڪ
مھلا دڙجا

واڳ، گولڊ، ڪبير
صاحب، شبد (۱)

واڳ مارو، مھلا ليکا،
سرلهر (۱۱) ۳۴

واڳ مارو، مھلا
پنچوان، وار (۲۳)

سلوڪ، ڪبير صاحب
(۸۱)

(۸۸)

(۱۳۱)

سلوڪ، مھلا پھلا
(۲۱)

سلوڪ، مھلا
ليکا، (۴۰)

(۷) نردڙي ڪڙ نردا ملي - اڏي ڪڙ اڏنا
جڙوڙي ڪڙ جيڙوڙا ملي - مڙي ڪڙ مڙا
نالڪ سڙو سالا هيتي - چڙ ڪارڙا ڪڙا.

(۸) سڻس مليئي ڪڙ سڻيئي - ملي اُسڻس مشيت ڪرو هيتي

سڻس سڙ ٻرلي اڻڪاري - مڙوڪ سڙ ٻرلي جهڪ ماري.

(۹) دڙجي پاء دشتان ڪا واسا - پڙڏي ٿرھ ٻھ، مڙھ پياسا
ڪسنگ ٻوھ، سدا دک پاوھ - دکو دک ڪمانا.

(۱۰) نالڪ ڪڙوڙا سڙ ٿوڙ - پڙوڙ سڻس پڻڪا
اڙھ جيولدي وڇڙھ - اڙھ مڻيا لھ جاھي چوڙھ.

(۱۱) ڪير من پئي پيو - اڏ اڏ دھ دڻ جاھ
چڙ حسي سنگ ملي - سڙو ٿسو ٿل ڪاء.

(۱۲) ڪير ماري مڙو ڪسنگ ڪي - ڪلي اڪڙج اڇو
اڏھ جهڙي اڏھ چڙ پئي - ساڪ سنگ لھ ھيو.

(۱۳) ڪير ساڪ سنگ لھ ڪيئي - دڙوڙ جاڻيئي پاء

اُسڻ ڪارو پڙيئي - ٿڪ ڪڇ لاڪي داڪ.

(۱۴) نال ڪارڙا دوستي - ڪڙوڙي ڪڙوڙي پاء
سڙو لھ جاڻي - مڙيا - اڙي ڪڙي لاء.

(۱۵) مڻيڪ سڙي سنگ ڪري - مڙ ڪاڻر داڪ اسڪاء

مڙ ڪالي ٿن لو پيمان - چاسن چڙ ڪڙا.

۱. بيادو. ۲. جيڙو. ۳. پرمالها. ۴. سمار اڀار آهي. ۵. مڻيڪ. ۶. سانڍ. ۷. بڻائي.
- دڻيس پاڙو. ۸. پٽڪا. ۹. سماري سڻدي. ۱۰. پڪا سڻا. ۱۱. دڻسارون. ۱۲. ڪلي
- مڙوڙو. ۱۳. سڙوڙو. ۱۴. ڪرو. ۱۵. ٻرلي، لائڙو. ۱۶. چڙو. ۱۷. دڪاندار. ۱۸. مڙوڪ
۱۹. ڪارڙن. ۲۰. وڙوڙ وڇائين لا.

(۷) کُسنِگُ.

(۱) منمڪا ڪياري دوستي - ماڻيا ڪا سڀند
ويکڏيا هي پڇ ڄاڻ - ڪڍي نه پائن بند
چڙ پٽن ڪاڙني - ٽڙ رکن ڳنڍ
جست دن ڪڇ نه هوڙني - نت دن بولن گڏ
جيء ڪي سار نه ڄاڻني - منمڪا اڳيائي آند
ڪوڙا ڳنڍ نه ڇاڻي - چڪڙ پٿر بند
آندي آپ نه ڄاڻني - ٽڪڙ پٿر ڌند
جوني موه لپٽايا - هڻ هڻ ڪرت بهند.

[راڳ راه ڪلي، محلا پنڃوان، وار (۵)]

راڳ آسا، محلا بهلا،
وار (۲۲)، سلوڪ
محلا دوجا

راڳ گوجري، محلا
پنڃوان، وار (۹)

راڳ وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (۱)،
سلوڪ محلا ليڄا.

(۵)

راڳ سوهي، محلا
بهلا، چنت (۶)

(۲) نال لڀائي دوستي - ڪڍي نه آويء راس
جيها ڄاڻي ٿيو ورتي - ويڪه ڪر ٿو ڄاس.
(۳) چنان دسندڙا درمت وڃي - متر اسادڙا سڀني
هڻ ڀوڏيندي جگ سڀايا - جن نانڪ وولي ڪيئي.
(۴) مڃي جانيا وڏهنس هيء - نامي ڪيئا سنگ
جي جاڻا بگ پڙا - نه جبر نه ديدني انگ.
(۵) چنان اندر سڃي ڪا پوڻا هي - نام نا ڪر ه پيار
نانڪ تن سڻ ڪيا ڪي جي دوستي - ج آپ پلائي ڪر ٿار.
(۶) آندا آڪو جي ٿيئي - ڪه پانڌر ڄاڻي
آپ مڃي مت هو چيئي - ڪه راه پڇاڻي
ڪه راه جاريء محلا. پاريء - آند ڪي مت آندائي.

۱. سنڌي، جي. ۲. ڏسندي. ۳. پڇي ويندا. ۴. پري. ۵. چيستا. ۶. نيسستا. ۷. دفعي ياتا
اڪر. ۸. مڃي، گارو. ۹. ڪڪر. ۱۰. ڪن. ۱۱. جبر اڪيار ٿو ڪن ٿا. ۱۲. اڳيائي، دورڪ.
۱۳. ويچار ڪري ڏس. ۱۴. ڪمت. ۱۵. سڄو، سمورو. ۱۶. هڻا پريش. ۱۷. بگهه پڪي.
۱۸. مالابا. ۱۹. اڳاڻو. ۲۰. سڄي وات. ۲۱. ملين. ۲۲. سروي.

لاءِ عالون مٿر ڪيو آهي . انسان جيڪڏهن ڏوهه کان پاسو ڪري نه ڏوهه جي سزا
 کائس باطرادو پاسو ڪندي . سو اي بدلا سڃاڻي ۽ سچيت رهه ته من جون پاڻيائون ٻڌي ۽
 کان اڳين ۽ ٻيڪي ۽ ڏانهن لاڙو وڌي . پوءِ ڏس ته ساڳيون اندازن ڪيئن نه ٿيون ٻڌهن
 جون اڳين ڪرڻ بدلائين ۽ بدليل من جون ٿيون گهرجون ميسر ڪن . اهي ٿيون گهرجون
 ٻڌندڙن سٽيرشن جو سنگ رار نام جو سمن ، سادو ۽ سائبرڪ ڀرڇن ، سڃاڻي ، ڏٺا ، ٻار
 ۽ ٻاروڻ . ڏانهن رسن ۽ سڙدن پر سڄي خوراڪ ، ڪڙف ، شڪتي ۽ مباح اٿي . باقي
 الدرين جا رس ۽ سڙا آهن انهيءَ زهر جي گهاٽڪ ڪريءَ مثل ، جنهن جي مٿان مباح
 جو وڳو سنهون ٿي چڙهيل آهي ۽ جنهن جي چڙسن سان روڙڪ وڌي وڌندو ، من ملين
 ٿيندو ۽ ٽن روڙي وڌندو . اهڙيءَ حالت هيت جهڙا ڪرم ڪٿا ٿيڙي قسم ڪٿي . پوءِ
 ڏوهه ٻڌندڙ يا ٻاروڻا ڇڏي



(۷) ڪُسنڱُ.

(۱) مڻڪا ڪياري دوستي - مائٽيا ڪا سڀيٽ
ويکڙيا هي پڇ جان - ڪڍي نه پائڻ ٻيٽ
چوهر پٽن ڪاڙهي - ٽٽڻ وڪڻ ڳنڍ
جس دن ڪڇ نه هوڙي - ٽن دن اولن گنڍ
جيء ڪي سار نه ڄاڻي - مڻڪا اڳيائي آند
ڪوڙا ڳنڍ نه ڇاڻي - چڪڙ پٿر ٻيٽ
آندي آپ نه ڄاڻي - ڦڪڙ پٿر ٽنڌ
جروئي موه لپٽا - هٿ هٿ ڪرڻ ٻيٽ.

[راڳ راه لي، محلا پنجوان، وار (۵)]

- (۲) نال اڳي دوستي - ڪڍي نه آويء راس
جيء ڄاڻي تهر ورتي - ويڪه ڪر ٿر ڄاس.
- (۳) ڄان دسڙا درمت وڃي - متر اسڏڙا سڀي
هٿ ڏوڏي ڳه سڀاڻيا - جن نانڪ وري ڪيئي.
- (۴) مڻ ڄاڻا وڏهنس هيء - نامي ڪيئا سنگ
جي ڄاڻا بگ پوڙا - نه جبر نه ڏيڏي انگ.
- (۵) ڄان اندر سڀي ڪا پوڙا هيء - نام نا ڪرھ پيار
نانڪ ٽن سڻ ڪيا ڪيئي دوستي - ج آپ پلائي ڪرڙا.
- (۶) آندا آڏو جي ٿيئي - ڪه پانڌر ڄاڻي
آپ مڻي مٿ هو چيئي - ڪه راه پڇاڻي
ڪه راه ڄاڻي محل پاويء - آند ڪي مٿ آندائي.

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
وار (۲۲)، سلوڪ
محلا دوجا

راڳ گوجري، محلا
بدجوان، وار (۹)

راڳ وڏهنس، محلا
چوڻان، وار (۱)،
سلوڪ محلا ٽيجا.

(۵)

راڳ سوھي، محلا
ٻهلا، چنت (۶) ه

۱. سنڌي، جي. ۲. ڏسڻدي. ۳. پڇي ويندا. ۴. پريء. ۵. چيستان. ۶. ليستان. ۷. وڏهنس.
اڪر. ۸. مٿي، گارو. ۹. ڪڪرم. ۱۰. ڪن. ۱۱. جنم اڪيار ٿو ڪن. ۱۲. اڪيالي، مورڪ.
۱۳. ويچار ڪري ڏس. ۱۴. ڪهت. ۱۵. سچو، سم-ورو. ۱۶. مها برش. ۱۷. بگه پکي.
۱۸. پرمالما. ۱۹. اڳوان. ۲۰. سڀي وات. ۲۱. ملين. ۲۲. سرويپ.

لاء قانون مقرر ڪيو آهي. انسان جيڪڏهن ڏوهه کان پاسو ڪري نه ڏوهه جي سزا
 کائس يا طرادو پاسو ڪندي. سو اي بدلا، سڳاڙ، ۽ سڄيپ وهه نه من هون يا وٺائون هڏي
 کان اچن ۽ لڪي ۽ ڏانهن لاڙو وڌن. پوءِ ڏس ته ساڳيون اندواون ڪيئن نه ٿيون پنهن
 چون اڳين ڪرڻ بدلائين ۽ بدليل من هون ٿيڻ ڪهڙيون ميسر ڪن. اهي ٿيون ڪهڙيون
 ٿينديون ستهڙن جو سنگهه، رار نار جو سهڻو، سادو ۽ سالتڪو ڀڄڻ، سڀاڻي، دنيا، ٻار
 ۽ ٻرماروڪ. انهن رسن ۽ سوادن ۾ سڄي خوراڪ، ڪوٽ، شڪتي ۽ صلاح اٿي. باقي
 اندرين جا رس ۽ سواد آهن انهيءَ زهر هي گهاٽڪ ڪري ۽ مثل، جنهن جي مٿان صلاح
 جو وڏو سٺوون ٿي ڇڙهيل آهي ۽ جنهن جي ڇوڙ سان وويڪ وڌي ويندو، من ملين
 ٿيندو ۽ ٽن روڙي رهندو. اهڙيءَ حالت ۾ هيٺ جهڙا ڪرم ڪڍا ٿيڙي سمهه ڪڍي. پوءِ
 ڏوهه پنهنجو يا ٻرماروڪ جو؟



(۱) جيڪو نساء ڌرائي وڌا - ساد ڪري من ڀاڙي
 خصمي نديري ڪيڙا آوي - جيتي چڱي ڊاڻي.
 راڳ آسا، محلا بهلا،
 شبد (۳۹)

(۲) ٻڪي ٻڪي ڪي ٻاسا - نجيئي نهي ڄاڻي
 آنڪ جتن ڪر راکيئي - ڦر ڦر لهڻائي.
 راڳ بهاول، ڪبير
 صاحب، شبد (۳)

اي بددا، تون رس، سواندڙ ڇشڪي جي لڇا رکين ٿو پر اها لڇا ڪنهن کي ئي
 ٿئي؟ انهن جي من کي يا تنهن جي اندرين کي؟ اندريون ويچارون ته من جون پٽليون
 آهن، غلام آهن، گوليون آهن ۽ حڪم جي پيروي ڪرڻ لاءِ پريشان آهن. اها سڀ من جي
 مستي آهي جو خود سنسڪارن، واسنائن، ڪامنائن ۽ ترشائن جو شڪار بڻجي، رس ۽ ڀوڳ
 جي طلب ٿو ڪري. من آهي راجا ۽ اندريون سندس آواز يا هٿيار. اندرين کي من جي
 گهرجن جي پوري ۽ صحيح ڄاڻ آهي ۽ هو پنهنجي وس آهر وڃي وڃي وفاداريءَ سان حڪم
 جي حرف ٻڌي ڪن ٿيون.

اي بددا، ٿو ڏٺو يا ٻڌو نه آهي ته جنهن سڄي ۽ سرپشت سبت جو من سڄاڻ آهي
 تنهن جي اندرين جي ڪر يا صفا نرالي آهي. اندريون اهو وڻج واپرائينديون جو واپاري من
 جو پيشو آهي. من پيشو بدلائي ته اندرين جي ڪرت پاڻ مرادو بدلجي ويندي. انهيءَ
 وشي تي وڌيڪ سمجهاڻي پنجن باب ۾ ڏني جتي من جي بظاوت ۽ ”ڪرم جي قانون“ تي
 اچيو. نيسٽاءِ اي بددا، ٿو ڪي آگاهه ٿو ڪجي ته آلس ۽ اڳيانا جي اوت پر اچي، متان تون
 ٺهڻ (۱۳)، (۳۲)، (۳۵) ۽ (۳۸) وچن جي آيتي معنيٰ ڪين ۽ پنهنجي ڪمزورين لاءِ
 پرماتما کي جوابدار ٺهرائي، پاڻ کي بي ڏوهي سمجهي، پرشارت تان هٽ ڪڍي، قسمت
 مان قصور ڪڍين. ياد رک ته جيون يائرا پر اها انهن جي پاري ڀل ٿيندي. قصور آهي
 تنهن جي ڪرم جو ۽ نه قسمت جو. ڪرم ئي قسمت ٺاهين ٿا. تنهن ڪري، روحاني
 راهه پر پهرين ساڌنا آهي ته من مندر مان وڪارن جي موري لاهي مالڪ جي موري
 استاين ڪجي. جنهن هڙدي پر وڪارن جي واسنا آهي اتي پرماتما جو نواس ڪيئن ٿيندو؟
 گورو نانڪ ڏيو جن پٽ فرمائين ٿا:

نانڪ مائيا ڪرم برک - ڦل ٺهر ڦل وڻ
 سڀ ڪارڻ ڪرنا ڪري - جس کوالي نس.
 راڳ ملار، محلا بهلا،
 وار (۲۶)

جيون پر اسين پنهنجي ڪرم جو ڦل ماڻيون يا پوکيون ٿا ۽ انهيءَ پر پرماتما جي
 جوابداري فقط اها آهي جو سرستيءَ جو اپائيندڙ ۽ ڪرم جي قانون جو رچيندڙ هو پاڻ
 آهي. باقي ڏوهه جي جوابداري ڏوهي ئي آهي ۽ نه سرڪار ئي جنهن ڏوهه جي سزا

اندرين جا رس.

سري گرو گرو صاحب پر اندرون جي رس تي ڪيڏينهن وڃن آهن جنهن مان چوڻ
وڃن مٿي ڏنل آهن. انهن ڏنل وڃن جو تہ هت پهرين سنڌي هئا. انهن جا اعضا يا
هيٺيان ۽ گرم اندرون ڪهڙيون ڪهڙيون ڪيون ڪن؟ اکين کي ڏس ته اڀرڪا ۽ ڪارم درشتي
پئي رس ڏئي. پراڻي سندو يا قيمتي. وسو ڏسي ان کي هڪ ڪرڻ جي ترشبا پيدا ٿي
ٿئي. ڪن ٽوڪن پيا نه هوند وڳو ٻين جي ڳلا ۽ پيهي ساراهه پئي ٻڌجي جنهن پر وقت
جو پتو ٿي نه ٿو لڳي. پر جي ٻين هي ننڍا يا پتي جي مهيا ٿڪي نه جهٽ پٽ اٿي
ٽڙو ٿيو. زبان نه ٽٽو ڪم ڪري ٿي. هڪ طرف سواد ۽ سڙو ٻيڙو ۽ ڇڏڪيدار مال
منابن ورتائي يا ورتائڻ هي سڏ ڪري. ٻئي طرف اڳاري چالي؟ ڪوڙ، ڪهٽ، پراڻي
ڀڄار ۽ ٻين هي وڌائي.

اهو چوڻ غلط ٿيندو ته واه جا رس وڳو ماس، ٻيڙي ۽ نشيدار شين سان ٿا لاڳاپو رکن.
واحد جي ڇوڙ ۽ چشڪي لاءِ جيڪو نه ڪاڏو پيو تيار ڪهي ٿو ۽ ورتائڻي ٿو سو سڀ زبان
واري اندريءَ جو رس آهي، ٿڙي اهڙو ماهر کڻي ويهيو هجي. هڪ ۽ ٻيو ٻڌي ۽ هي
ڪم پر وڌل وهن ٿا جن پر طرحين طرحين وڪارن جون واسائون واسو ڪري وهن آهن،
جنهن پر وڳو ٻين هر ٻارو ۽ واڌارو هجي ۽ جي ٿي سڳوي نه پئي جي پراڻي ۽ نقصان نه.
سرپر کي سڳندي، سيد، سرون ۽ سندو سخاوت جي سرپا کڻي. ٿن کي آرام، سهنج،
سوليس ۽ ٻيو ٻڌاس ٿي راجست ٿو پيشي. مطلب ته من، اندرون معرفت رس ۽ سواد ولڻ
لاءِ هر وقت مشتاق ۽ منتظر رهي ٿو.

اندرين هي رس جو چشڪو ڏانڻي کي وڌائي ٿو. ترشبا نه ترشبا ٿيڻ جي نه آهي.
عادت پڪي ۽ ٻيڙي ٿيندي ٿي وڃي ۽ علم کي ٻوري ڪرڻ لاءِ ڇڏي نه هوند آهي
ساڳيا يا نوان رس ور وڌي ٻيا وڃن. عادت نه آهي هڪ قسم جو آئين، اڳيانا چيو
اٿس ۽ وراڻي جي اڳوڻو ٿيندو. ڪو رولي سڃي ۽ سڃي سڃي رهي ٿو ته نه ٿو ڪرڪو
هميشه يا نه ڪڏهن ڪڏهن، ٻيو اهڙي غلطي ۽ غلطي ۾ غلطي ٿئي. روح ياد آهي پر مرن وري
وار آهي. اهي سڀ سواد پهرين ڏاڍا سواد ٿيڻ ٿا پر انهن جو اثر ۽ نتيجو بالڪل نه ڪڍاڻو
آهي. ڪنهن سرپرڪ سڙو سڃا ٿا ٻن، وڳو ٻيڙا ٿا ٻن ۽ ڏيکيا ڏينهن ڏسڻا ٿا ٻن. ٿيندڙ ۽ جي
ستيا ناس ٿي ٿئي. رس جي مدرستي انسان کي ٻين ٻڌائي ٿي، ننگر ناموس ناس ڪري ٿي،
ساح هي نظر ۽ ڪيرائي ٿي ۽ آباد ڪيو اڇو ڪري ٿي. پرمات ۽ پر اڳڪار کان پري ۽ اڏي
۽ پراڻي کي اوري. اندرون ٿي ڪا به روڪ ۽ وٽڪ ڪانه هلي وڳو پهرين ٿي، سندو، ٻيڙو
۽ ٻاڪڊ، جنهن پر ٻاڻ نه راضي. نه ٻارا ٻاڻي به راضي. اها آهي، ”ڌرميڪ جهون“ جنهن پر
انهن ۽ اصولن جي آخري ٻڌهي ٿي. لعنت آهي اهڙي جهون ٿي. صاحب فرمائين ٿا:

(۱) جيڪو ناءُ ڌرائي وڌا - ساد ڪري من پاڻي .
 خصمي نـدري ڪيڙا آوي - جيتي چڱي ڊاڻي .
 راڳ آسا، محلا ٻيلا،
 شبد (۳۹)

(۲) ٻڪي ٻڪي ڪي باسا - تڃيئي نه ٿي جاني
 اُنڪ جتن ڪر راکيئي - ڦر ڦر لهڻائي .
 راڳ ٻلاول، ڪبير
 صاحب، شبد (۳)

اي بددا، تون رس، سوانديءَ چشڪي جي لڇا رکين ٿو پر اها لڇا ڪنهن کي ٿي
 ٿئي؟ تنهن جي من کي يا تنهن جي اندرين کي؟ اندريون ويچارون نه من جون پٽليون
 آهن، غلام آهن، گوليون آهن ۽ حڪم جي پيروي ڪرڻ لاءِ پريشان آهن. اها سڀ من جي
 مستي آهي جو خود سنسڪارن، واسنائن، ڪامنائن ۽ ترشائن جو شڪار بڻجي، رس ۽ ڀرڻ
 جي طلب ٿو ڪري. من آهي راجا ۽ اندريون سندس آواز يا هٿيار. اندرين کي من جي
 گهرجن جي پوري ۽ صحيح ڄاڻ آهي ۽ هو پنهنجي وس آهر وشيش وفاداريءَ سان حڪم
 جي حرف ٻڌو ڪن ٿيون.

اي بددا، تون ڏاڍو يا ٻڌو نه آهي ته جنهن سڄي ۽ سرپشت سنت جو من سڃاڻي آهي
 تنهن جي اندرين جي ڪر يا صفا نرالي آهي. اندريون اهو وڻج واپرائينديون جو واپاري من
 جو پيشو آهي. من پيشو بدلائي نه اندرين جي ڪرت پاڻ مرادو بدلجي ويندي. انهيءَ
 وشي، ٽي وڌيڪ سمجهاڻي پنجن باب ۾ ڏني جتي من جي بطولت ۽ ”ڪرمن جي قانون“ تي
 اڇيو. نيسٽاءِ اي بددا، توکي آگاهه ٿو ڪجي ته آلس ۽ اڳيانا جي اوت پر اچي، متان تون
 نمبر (۱۳)، (۳۲)، (۳۵) ۽ (۳۸) وچن جي اُتي معنيٰ ڪڍين ۽ پنهنجي ڪمزورين لاءِ
 پرمانا کي جوابدار ٺهرائي، پاڻ کي بي ڏوهي سمجهي، پرشارت تان هٽ ڪڍي، قسمت
 مان قصور ڪڍين. ياد رک ته جيون ياترا ۾ اها تنهن جي پاري ڀل ٿيندي. قصور آهي
 تنهن جي ڪرمن جو ۽ نه قسمت جو. ڪرمن تي قسمت ٺاهين ٿا. تنهن ڪري، روحاني
 راهه ۾، پهرين ساڌنا آهي ته من مندر مان وڪارن جي مورت تي لاهي مالڪ جي مورت تي
 استابن ڪجي. جنهن هردي ۾ وڪارن جي واسنا آهي اُتي پرمانا جو نواس ڪيئن ٿيندو؟
 ڪرو نانڪ ڏيو جن ٻڌ فرمائين ٿا:

نانڪ ماڻيا ڪرم برک - ڦل اُمرت ڦل وش
 سڀ ڪارڻ ڪرنا ڪري - جس ڪوالي نس.
 راڳ ملار، محلا ٻيلا،
 وار (۲۶)

جيون ۾ اسين پنهنجي ڪرمن جو ڦل ماڻيون يا ڀوڳيون ٿا ۽ انهيءَ ۾ پرمانا جي
 جوابداري فقط اها آهي جو سرستيءَ جو اُٻائيندڙ ۽ ڪرمن جي قانون جو رچيندڙ هو پاڻ
 آهي. باقي ڏوهه جي جوابداري ڏوهيءَ تي آهي ۽ نه سرڪار تي جنهن ڏوهه جي سزا

اندريين جا رس.

سري گرو گولت صاحب پر اندوين جي رس تي ڪنهن وڃن آهن، جن مان چوڻي وڃن مٿي ڏنل آهن. انهن ڏنل وڃن جو هڪ هڪ ٻيهرين سنڃهاڻجي ٿو. اسان جا عضوا يا ڪيان ۽ ڪمر اندوايون ڪهڙيون ڪهڙيون ٿيون ڪن؟ آڪسن کي ڏس ته اڀو ڪا ۽ ڪام درشتي پئي رس ٿئي. ٻرائي سندو يا قيمتي وسيلو ڏسي ان کي هڪ ڪرڻ جي ترشبا پيدا ٿي ٿئي. ڪن ٽڙڪن پيا ته هوند وڳو ٻين جي ڪلا ۽ پنهجي ساراهه پئي ٻڌجي جنهن پر وقت جو پتو ٿي ته ڪو لکي. پر جي پنهن جي ننڍا يا پتي جي مهمان ٿڪي ته جهٽ پٽ آلي ڪڙو ٿيو. زبان نه پتو ڪري ٿي. هڪ طرف سوندي ۽ سولر ٻيڙي ۽ چشڪيندار مال مٿان ورتائي يا ورتائڻ جي سڏ ڪري. پتي طرف اوڀاري چالي؟ ڪڙو، ڪهٽ، ٻرائي ٻڌار ۽ پنهن جي وڏائي.

اڃو چوڻ غلط ٿيندو ته واپس جا رس وڳو ماس، مڇي ۽ نشيدار شين سان ٿا لاڳاپو رکن. واپس جي ڇوڙ ۽ چشڪي لاءِ جيڪو به کاڌو پيئو تيار ڪجي ٿو ۽ ورتائجي ٿو سو سڀ زبان واريءَ اندريءَ جو رس آهي، ٽوڙي اهڙو طعام کڻي ويشتو هجي. هڪ ۽ ٻي ٻڌي جي ڪمر پر وڌل رهن ٿا جن پر طرحين طرحين وڪارن جون واسنائون واسو ڪري رهيون آهن، جنهن پر وڳو پنهن جو ٻارو ۽ واڌارو هجي ۽ جي ٿي سگهي ته پتي جي ٻرائي ۽ نقصان نه. سر پر کي سڳندي، سڀند، سرون ۽ سندو سجاوت جي سڙپا ڪوي. ٿن کي آرام، سهنج، سهوليت ۽ ٻيو ٻلاس ٿي راحمت ٿي پيشي. مطلب ته من، اندوين معرفت رس ۽ سواد وٺڻ لاءِ هر وقت مشتاق ۽ منتظر رهي ٿو.

اندوين جي رس جو چشڪو ڏانئي کي وڏائي ٿو. ترشبا ته ٿرپس ليٽ جي نه آهي. عادت پڪي ۽ سختي ٿيندي ٿي وڃي ۽ علم کي ٻوري ڪرڻ لاءِ چڱجي ته هوند آهي ساڳيا يا نوان رس ور وڏي پيا وڃن. عادت به آهي هڪ قسم جو آئين، اڳيانا جو آئوٽ ۽ وريڪ جي اڳوڻو ٿيندو. ڪو وري سڃيپ ۽ سياتو سڃاڻو رهي ٿو ته ته هرڪو هميشه به نه ڪڏهين ڪڏهين، ٻيو اهڙيءَ غلطي ۽ غلطي ۾ غوطا کائي. موج ياد آهي پر مرن وري وار آهي. اهي سڀ سواد ٻيهرين ڏندا سوندي لکڻ ٿا پر انهن جو اثر ۽ نتيجو پاڪل ڏکڻاڪ آهي. ڪنهن سرڪر سر سڙو سڙو ٿا ٻون، روڳو ٻوڙ ٿا ٻون ۽ ڏکيا ڏينهن ڏسڻا ٿا ٻون، تندرستيءَ جي ستيا ناس ٿي ٿئي. رس جي مدد ۽ انساني ٻنن ٻنن ٿي، ٿنڪ ناموس ناس ڪري ٿي، سماج جي نظر ۾ ڪيرائي ٿي ۽ آباد گهر آڇو ڪري ٿي. پرمات ۽ پر اڳڪار کان پري ۽ ٻڌي ۽ ٻرائيءَ کي اوري. اندوين ٿي. ڪابه روڪ ۽ وٽڪ ڪانه باقي وڳو ٻاهران ٿيو، سنڃم، ٻوڙ ٻوڙن ۽ پاڪندي، جنهن پر پاڻ به راضي. نه ٻارا ٻائيٽ به راضي. اها آهي. ”ڌرميڪ جهون“ جنهن پر ٻنهن ۽ اصولن جي آخري پڇڙهي ٿي. علم آهي اهڙي ڇيڙن تي. صاحب فرمائين ٿا:

(۳۹) ٻڪ ڪاٿا ٻڪ ٻولڻا - ٻڪ ڪي ڄار ڪماء

ڄمندر ٻاڏي ماريندڙ - ڇوٽس ساڄي ناء.

(۴۰) ڪبير بڻندڙ هوڻا نه ڪيا پڻيا - مالا ميلي چار

ٻاهر ڪنڊن ٻاهر - پيٽر پري پنگار.

(۴۱) ڪبير خوب ڪانا ڪيڙي - ڄاهه، امرت لون

هيرا روئي ڪارني - گلا ڪٽائي ڪون.

(۴۲) فريدا اي وش گندلا - ذريعا ڪند نواڙ

اڪ راهيدي ره گئي - اڪ وادي گئي اڃاڙ.

(۴۳) ڏاڙي وهڻا پات پٽير - پاڙي سڀني جاڙي

ڏوڙي وڃ لڏندڙي سوهان - نانڪ تي شه نالي.

واڳ پرياني،
ٻهلا، شبد (۱۳)

سلوڪ، ڪب
صاحب (۱۴۵)

(۱۸۸)

سلوڪ، شيخ فريدي
(۳۷)

سلوڪ، محلا
پنجوان، (۲)

۱. ويشنڙ. ۲. چاٿي پيو. ۳. مالاوڻ پالين. ۴. سون. ۵. ميٺا، لاک، ٿاهو، مٺي.
۶. گيه. ۷. ماس مڇي. ۸. سر. ۹. گندا. ۱۰. چاش. ۱۱. منڊر. ۱۲. چٽ، ناس، لي
ولا. ۱۳. پوءِ، ڏير سان. ۱۴. پرماتما. ۱۵. بنا. ۱۶. باهه. ۱۷. جلائي، جڏيان. ۱۸. پربل.

(۳۱) ساد کیتی دک نرڙی - اڙڙب لکي ماء
سک نرڙی دک اٽکي - دڙکي دڙک وهاء .

(۳۲) اِدری لائے شل کوٹھہ - اِدری کس ئی ڀوڻي
آئي کل ڪري سڀ ڪرڻا - اُٿا ڀوڻي ڪرڻي ،
ڀاڱو مارو ، مڙلا
ٺٽا ، شمد (۱)

(۳) دستِ یزید با دستِ لاکا - ترشیا هـ - و د یزید
کاچی بندِ شمد نه چینی - اندر یزید حسی د یزید
آرمه چو د مچا یک یزید - مایا کا د یزید
کریم نه متی حکم نه یزید - یزید مایه سمانا .

(۲۴) -۵۔ ہوا رنگ نہی^{۱۷} عر رانی - حب اولیٰ لب^{۱۲} قیگی
سب جہان کی نندا واپاس -

ٲسؤن ٲئي گدي عوء لڙيڪي.
(٣٥) ٻڪ اُرم گُرنار اُباڻي - سسار نرُڪ ڪڙ ڏء نل لالسي
آبي گُرتا ڪري ڪرائي - هر لس ٻاري لس ڪوڙائي
لاڙڪ مسو لڏو ڪريٽ - اُرم نام آبي دٻي
ٻڪيا ڪي باسا مٺو ڪريٽ - آڇا پاڻا آب ڪريٽ.

(۴۶) دوما دؤلی بولسا دؤلسا - گورت ایتیر سب عؤرؤلسی
الداری کی دؤت ائرس ناھی - نرهر اکن کی' لؤیسی.

(۳۱) کا پتا ہوتا ہے سرگیا سہی مرٹا
مصر ومار غزاري کسي - ذریعہ ہوتا ہے ہوتا۔
راہ مارو، حالہ ہلال
شہد (۱)

(۳۸) نانک مالیا کرہ ہرگز۔ قل أمرت قل و ش
سب کاروں کرنا کری۔ من کرالشی^{۱۵} بس۔

[illegible]

(۲۱) چٽ مک نام نہ اچرھ - بن ناويء رس کادھ

نانک اويء جاڻيئي - نت مک ٿکا پاھ.

(۲۲) کاندیا کاندیا منهن گھٹا - پئندیا سپ انگ

نانک ڌرگ ننان دا جيوٽا - جن سچ نہ لگو رنگ.

(۲۳) جن جھوا هر رس نہ چکيو - سا جھوا جل جاء

ان رس سادي لگ رھي - دک پائيا دوجي پاو.

(۲۴) منا کرکي کائيا پياري - تن کن کيتا روک

کڙا هوء پتيشٽيا پياري - تس تي اڇيا سوک.

(۲۵) منمک سدھي کڙو بولي - بک بيجي بک کائي

جر کال باڌا ترشنا ڏاڏا - بن گور کڙو چڏائي.

(۲۶) منا کرکي کائيا - به سادھ وڌيا روک

شد پيار هر چوڏيا - ڦر لگا جاء وجوگ.

(۲۷) ڦٽ اوهيا جيوٽا - جن کاء وڌائيا پيت

نانک سچي نام وٺ - سپو دشمن هيت.

(۲۸) ٺو ڏاڏي دس مصف ڏاڙھ - رعيت سن نہ ڏيھي

ڏوري پوري ماپھ ناھي - به بشالا ليھي.

(۲۹) بکي بکي کي باسنا - تيجيئي نه جاني

انک جن کر راکيئي - ڦر ڦر لپٽائي.

(۳۰) انڌي اھ نہ آکيئن - جن مک لوٺا ناھ

انڌي سچي نانکا - خصم گئي جاء.

واڳ گوجري،

پنجران، وار (۱۸)

واڳ وڏھنس،

نيجا، شبد (۲)

واڳ سورٺ،

پنجران، اشٽھدي (۳)

واڳ سوھي،

نيجا، اشٽھدي (۴)

واڳ سوھي،

نيجا، وار (۱)

(۱۶)

[سلوک محلا بهلا]

واڳ سوھي،

صاحب، شبد (۵)

واڳ بلاول،

صاحب، شبد (۳)

واڳ راءڪلي،

نيجا، وار (۱۶)

سلوک محلا دوجا

۱. کڙا پھريندي . ۲. ڌکار جوڳي . ۳. زندگي . ۴. پيا وڪاري سواد . ۵. دٽيت پاڙ .
۶. ٺي پيا . ۷. دک . ۸. ساڪت، مڙڪ . ۹. پرکي . ۱۰. جليل . ۱۱. پتي پرمانما .
۱۲. وچوڙو، جدائي . ۱۳. پريس، ممتا . ۱۴. دروازا . ۱۵. لاندريون . ۱۶. پتڪن ٽيون .
۱۷. شب گڏ . ۱۸. گھڙا دک ڏين ٿا . ۱۹. ٽمنا، شوق . ۲۰. روڪڻ . ۲۱. اکيون .
۲۲. غافل آھن .

(۱۱) اُنکے دسا کاٺي چٽي ٻورو۔ ووه گي جيءُڙڙي پاڏو چورو
مرڪڙڪ ٻاهر ساڌ سڻگي ٺهڙا۔ آرم جاٺ چوڙني دک ڪيٺا.

(۱۲) ہکے لکڑی - جس جس کالی
 لاکھی ترشیا - کھڑ نہ جانی۔

(۱۳) نارا ائس لعا نالوئگرا - پسر کئی رکئی
کرلدا باب اُمتبا - لے وشو چمکی.

(۱۴) ئىككى سۆزگە بېنىھ، سۆزگە - سۆزگە سۆزى ھەرقى
اۋلىق بىلىم سۆزگە لاڭغۇ - سۆزگە پۇرى رەسەن-ي.

(۱۵) سناد ليمب، اندري وس، پرايتر-و، مد وس ليمب، بگاڊو وي
 ڪرم پاڪ ستن سنگاني - ڪاشت لوه، اڏاڻو وي.

(۱۶) روپ سندویہ انکاسترستان - هر وس بن سب سناد فکرتنا
 مایا چلیا اکار اکیلا - سورن ناک پرک دلیلا .

(۱۷) دروس مد جو ٻڌڻي - ٻڪ لڀس ڪملي
ڏاڍو سائو جو رڻي - ٺاڪ سڄ اُٺي.

(۱۸) ھڪڙو لاءِ ڌرائي وڌا - ماد ڪري من ڀائي
 حصي لڏري ڪڙا آهي - جيتي چڪي ڌاڻي

(۱۹) نڪ نه اندري نڪ نه ناري - پلڪي نڪ اڙي لس داڙي

(۲) من کا سونک لرب ہی۔ جہرا سونک کور
اکسی سونک ویکلا۔ ۲۵

مجلس العلماء والفكر

۱. کزجی نو. ۱۵. دباؤ. ۱۶. کیمس. ۱۷. وگا. ۱۸. ۱۹. بھد. ۲۰. چرپ، اُپر لائی. ۲۱. زبان. ۲۲. سنگ پر. ۲۳. اڑی. ۲۴. وڈو. ۲۵. بنا. ۲۶. لاس. ۲۷. وشین.

۲۲. جیشو، قبضو. ۲۳. آکر وای. ۲۴. دازهی.

انسانڪي نسل ڏي سڄي آمد پالجي - سڄي ردي ڇڏي ڇڏي آء
سدا صاعب ڪي رنگ رهجي - مڃي ٻاوي ٿاڻا.

[راڳ، بھاڳ، مڃاڻو، وار (۱۶)، سلوڪ مڃاڻو]

سري ڀاڳ، مڃاڻو
ٻهلا، سڄي (۴)

(۴) رَس سڄي رَس ڏا - ڪاڻي رَس ٻي رَس ڪي رَس
رَس ڳوڙي رَس سڄي رَس - رَس مڃا رَس مڃا
مڃي رَس سڄي رَس - ڪي ڳوڙي رَس مڃا رَس مڃا.

سري ڀاڳ، مڃاڻو
ٻهلا، سڄي (۲۱)

(۵) مڃا ڪر ڪي ڪاڻي - ڪوڙا اڃا سڄي
ٻاڻي مڃي سڄي رَس - ڪاڻي رَس مڃا
مڃا مڃي رَس مڃي رَس - رَس مڃا مڃا.

سري ڀاڳ، مڃاڻو
ٻهلا، سڄي (۱) ۵

(۶) مڃي مڃي رَس مڃي رَس - مڃي مڃي رَس
مڃي مڃي رَس مڃي رَس - ڪي ڪوڙا مڃا مڃا
رَس مڃي رَس مڃي رَس - ڪي ڪوڙا مڃا مڃا.

سري ڀاڳ، مڃاڻو
ٻهلا، سڄي (۲) ۲

(۷) رَس مڃي رَس مڃي رَس - مڃي مڃي رَس
مڃي مڃي رَس مڃي رَس - ڪي ڪوڙا مڃا مڃا.

سري ڀاڳ، مڃاڻو
ٻهلا، سڄي (۱)

(۸) مڃي مڃي رَس مڃي رَس - مڃي مڃي رَس
مڃي مڃي رَس مڃي رَس - ڪي ڪوڙا مڃا مڃا.

سري ڀاڳ، مڃاڻو
ٻهلا، وار (۱۶)

(۹) مڃي مڃي رَس مڃي رَس - مڃي مڃي رَس
مڃي مڃي رَس مڃي رَس - ڪي ڪوڙا مڃا مڃا.

(۱۹)
[سلوڪ مڃاڻو]

(۱۰) مڃي مڃي رَس مڃي رَس - مڃي مڃي رَس
مڃي مڃي رَس مڃي رَس - ڪي ڪوڙا مڃا مڃا.

۱. اڃا مڃي ڪر ۲. اڃا مڃا ۳. اڃا مڃا ۴. سڄي ۵. مڃا مڃي ۶. اڃا مڃا ۷. مڃي مڃي
۸. مڃي مڃي ۹. مڃي مڃي ۱۰. اڃا مڃا ۱۱. مڃي مڃي ۱۲. اڃا مڃا ۱۳. مڃي مڃي
۱۴. مڃي مڃي ۱۵. مڃي مڃي ۱۶. اڃا مڃا ۱۷. مڃي مڃي ۱۸. اڃا مڃا ۱۹. مڃي مڃي
۲۰. مڃي مڃي ۲۱. مڃي مڃي ۲۲. اڃا مڃا ۲۳. مڃي مڃي ۲۴. اڃا مڃا ۲۵. مڃي مڃي

(۶) اندرین جا رس ۽ سواد .

- (۱) لندڻ، اچندڻ، ڊڙشت، ٻڪار - سڙوڻ، سوڻي، سڻڻ، ٺڌو ڇار
 رسنا - سوڻي، لوڻ، پٺي، ساد - منج سوڻيا، مائيا، رساد .
 اس ڪرڻ، ڪرڻي، ڇاڪڻي، ڇڻي - ثابت، ڏسڻ، اڏڻ، آڻي، ڀڄڻ .
 سڪل - ڀڄي، آڻي، رس، مالي - ڪرڻ، آڻي، ڪي، ڪر، نه ڪائي
 مڻ ڇار، ڀڄ، اڏاري - سوڻي، ٺڌو، لڳو، ڀاري .

[راڻو گوري، مڪلا پنڌوان، شهن (۲۰)]

- (۲) مڻيا سڙوڻ، پڙندڻ، سڏڻ - مڻيا، سڏڻ، ٻڌڻ، ڪڏ، ڇڏڻ
 مڻيا، ٺٽو، ٻڌڻ، پڙڻ، وڙڻ، ڏاڏ - مڻيا، رسنا، رسو، ٺڌو، ڇار
 مڻيا، چوڻ، پڙڻ، ڏاڏ - مڻيا، من، پڙ، لوڻ، ٺڌو، ڇار
 مڻيا، ٺٽو، ٻڌڻ، پڙڻ، ڏاڏ - مڻيا، ٺٽو، ٻڌڻ، ڪڏ، ڇڏڻ
 ان اڏي، مڻيا، سڏ، ڏي - سڏ، ڏي، ٺٽو، ڏي، ٺٽو، ڏي، ٺٽو، ڏي .
 [راڻو گوري، مڪلا پنڌوان، سڪملي صاحب، اڻڻڻي (۵۵)]

- (۳) ماڻس، پڙڻ، آڻيا - ماڻس، پڙڻ، آڻيا
 ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي - پڙڻ، پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي
 آڻيا، پڙڻ، ٺٽو، پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي
 ڪڏ، پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي
 ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي .

۱. اکوڻ . ۲. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۳. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۴. ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۵. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۶. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۷. سواد .
 ۸. ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۹. سڙوڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۰. آڻي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۱. اندر، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۲. وڪار .
 ۱۳. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۴. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۵. ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۶. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۷. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۱۸. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي .
 ۱۹. ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۰. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۱. ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۲. ماڻس، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۳. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۴. مارڻي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۵. ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۶. وڪار، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۷. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۸. ڪڏ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۲۹. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي . ۳۰. پڙڻ، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي، ڏي .

ٻڌي وهندو ۽ اُنڌي کي سڌي ڪرڻ کان ڪوئي نه ڪوشش ڪونه ڪندو؟ اها آهي
 اڪرم جي اوت ۽ نراسائيءَ جي نهروڙ. اي ٻڌا، تون ٻين جي بدلجڻ لاءِ ڇو تون نرسين ۽
 پاڻ سڌارڻ لاءِ ڇو نه تون جتن ڪرين؟ جي ٻين ۾ ڇڻائي نه تون ڏسي سگهين ته نه ڇو نه تون
 تون خود ٻين لاءِ مثال پيش ڪرين؟ ٿي سگهي تون نه هڪ چڱي مثال جو اثر آهستي آهستي
 ٻين تي نه ٿئي ۽ ڪڇ مذهب کان پوءِ دُور دُور نه پکڙجي وڃي. صفائيءَ پيدا ڪرڻ کان
 سواءِ ڪنڊي ڪيئن ڪڍي سگهبي؟ مثال وٽ کان وٺو آهي.



آهي. ٻاهر پنڪر نه آهي پر اندر اورنگو آهي. ڇهه ٻيڙي ۾ جهالڻ پائي، خزاني جي کوج ڪرڻ کپي.

پرڏا هي نون غل لطيف - ڪالي لڳ نه ليڪڻ
 آهڙي ڪرڻان ۾ - سر نيوان ڪر ڏيکڻ.

صاحب سمجهائين ٿا ته اي ٻڌا، انڪ اٽيء لاء ڪهي آهي - واري آهرجهائي،
 معصوميت، صدق ۽ - چالي. ٻالڪ ڇا چالي ڪوڙ ڪهت مان، اٽڪل شڪل مان يا پيد
 پاڙ مان؟ پر وڏن جي منگ ۽ سکيا يا چوڻ ۾ ۽ سنساري وهنران ۾، ٻالڳ جا ڳڻ مستحي
 وڃن ٿا ۽ اوکڻ اچي راسو ڪن ٿا. گڏهين نه انسان کي سمجهڻ، سياڻو، غلطي ۽ چتر سمجهڻ
 ۽ جي ٿو چو ته انهن خُڙهين ۽ خصلتن ڏٺائون، هر ٻين جي ائين ۾ سر ۾ وجهي سگهي ٿو
 ۽ ٻين جا ڪارڻ سڏي سگهي ٿو. پر آخر نه اهي ڪارڻ ڪم ايندا ۽ نه وري اهي
 ٻين جا ڪم ايندا، جن لاء اهي ڪارڻ ڪجن ٿا. اتي اعني ڪارڻ شاهد بڻجي پر خلاف
 شاهدي ڏيندا ۽ هر ٻي سزا ڏياريندا. ڪو مان به گڏهين ڪيچ ٿيا آهن؟ جتي آسا منڻا
 جي مراد آهي ۽ هتي لڳ لڳ هي لاڳت آهي، اتي سڀ ڏيکڻي ڏنڌا، مٿ مائت،
 مٿ ۽ سمجهڻي، ٻڌڻ آهن. ڪئين ٻڌڻن جا پڙا ڪوڙ واپس وڃي چڪا آهن ۽ ڪڏهن وڃن
 پيا. انهيءَ ٻيڙي ڪن مان، وڪرو جي وٽج سان، ڪو به سلامت نه موٽو آهي ۽ نه موٽندو.
 ڪوڙ لالڪ ڏيو جن فرمائين ٿا:

آسا منڻا ٻڌائي پائي - ڪرم ڏور ٻڌڻاري واپس موٽ، اشتهدي
 پات پسن هڪ ڄاڻا پائي - پسي نام وساري (۱) ۲

اي ٻڌا، وٽس وڃي پيو. ڪن سڃاڻي ڪر. هي لاهي ۽ ڪسوئيءَ مان لنگهڻو اٿئي
 ۽ ڪن کان اچڻو اٿئي ته ڇيان جا ميرا ڪوڙا هن پوئي ڏوٽي ڇڏ. ڪوئي راس ڦٽي ڪري،
 سج جو سر مارڻ ڪڍ نه سگهي ٿئي. سڄي سياڻپ ۽ لڏي چترائيءَ جو پور مٽاءِ نه پرهر
 جو پيد ٿئي. موٽي آءِ منڙا آهلي اصولن تي نه محسوس جو ماڻه ملي. هڪ جي ڪار ڪماءِ
 نه هڪ ٿي وڃن ۽ سڀ به هڪ ڏسجن. اهو هڪ اٿئي ”اڪو اڙڪار“:

پرڏا جي ڪمي ٿاه ڳڻ - سي ڪوڙي وسار
 مٿ شرمندا نيوهي - سائينءَ دي درٻار -
 (۵۹)

سڳو ٻه شڪايت ڪري ته ڪلچر لاري آهر آهي ۽ زمانو صفا بدلتجي ويو آهي
 جنهن ۾ لڳل ٿئي ويا آهن ۽ ڪلچر ٻيل تي پيا آهن. ڪا اڙلي اچي نه واه، نه نه
 آهڙي جو خبر ڪرڻ آهي. ڇا چيائين اڙلي اچي نه کڻي ته ٽي سائين سڳو ٻاهون

ٻڌي وهندو ۽ اُنڌي کي سڌي ڪرڻ کان ڪوئي به ڪوشش ڪونه ڪندو؟ اها آهي
 اُڪرم جي اوت ۽ نراسائيءَ جي ٺهڙ. اي ٻڌا، تون ٻين جي بدلجڻ لاءِ ڇو ٿو ٿوسين ۽
 پاڻ سڌارڻ لاءِ ڇو نه ٿو جتن ڪرين؟ جي ٻين ۾ ڇڻائي نه ٿو ڏسي سگهين ته به ڇو نه ٿو
 تون خود ٻين لاءِ مثال پيش ڪرين؟ ٿي سگهي ٿو ته هڪ چڱي مثال جو اثر آهستي آهستي
 ٻين تي به ٿئي ۽ ڪڇ مدمت کان پوءِ دُور دُور به پکڙجي وڃي. صفائيءَ پيدا ڪرڻ کان
 سواءِ ڪنڊي ڪيئن ڪڍي سگهبي؟ مثال وٽ کان وٺو آهي.

آهي. ٻاهر پنڪار نه آهي پر اندر اورو ٿو آهي. جهڙي ۽ ڇهائي ٻائي، خزاڻي جي گوج
ڪرڻ کپي.

ٻرندا جي سون عئل لطيف - ڪالي لڳ نه ليکڻ ساروڪ، شيخ فريد (۶)
آهڙي ڪرمان مهر - سر نيران ڪر ديڪر.

صاحب سمجهائين ٿا ته اي ابتدا آهڪ آئيء لاء ڪهي آبهـر واري اُڻجھائي،
معتوبيس، صدق ۽ سچائي. ٻالڪ ڇا چاڻي ڪوڙ ڪهت مان، اُٽڪل شڪل مان يا پيد
ٻاڙ مان؟ پر وڏن جي سنڪ ۽ سکيا يا چرتر پر ۽ سناري وهيدارن پر، ٻالهن جا گڻ مٽهي
وڃن ٿا ۽ اوڳڻ اچي واسو ڪن ٿا. لڏهين نه انسان کي سمجهو، سياڻو، عقلمند ۽ چتر سمجهو
۽ جي ٿو چو ته انهن خوين ۽ خصلتن دٻاڙان، هو ٻين جي اکين پر سرور وڃي سگهي ٿو
۽ ٻين ها ڪارح سڏ ڪري سگهي ٿو. پر آخر نه اهي ڪارح ڪم ابتدا ۽ نه وري آهي
ٻين جا ڪم ابتدا، هن لاء آهي ڪارح ڪن ٿا. اُتي اجهي ڪارح شاهد بڻجي پر خلاف
شاهدي ٿيندا ۽ جوڳي سزا ڏياريندا. ڪار مان نه ڪڏهين ڪيچ ٿا آهن؟ جتي آسا مٿا
جي مراد آهي ۽ جتي لوڻ لالچ هي لالچ آهي، اُتي سڀ دٻيري ڏنڌا، مٽ مائت،
مٽر ۽ سنبڙي، ٻنڌن آهن. ڪئين ٻنڌن جا ٻيڙا ڪوڙ واپ وڃي چڪا آهن ۽ ڪئين وڃن
پيا. الاهي ٻهري ڪن مان، وڪرم جي وڻج سان، ڪو به سلامت نه موٽيو آهي ۽ نه موٽندو.
ڪوڙ ٺاڪ ڏيو جن نومانين ٿا؛

آسا مٿا ٻنڌي ٻائي - ڪرم ڏور بندخاري راج سوروڪ، اشهڊي
ٻاٻ پس جڳ ٻائي - پسي نام وساري (۱) ۲

اي ابتدا، رستم وڃي پيو، ڪي سچائي ڪر. جي الاهي ۽ ڪسوتيء مان لنگهڙو آئي
۽ ڪن کان اچڻ آئي نه چنان جا ميرا ڪهڙا هن پر ئي ڏوٽي ڇڏ. ڪوئي راس ٿئي ڪري،
سج جو سر مارڻ کڻ نه مٿائي ٿئي. سچي سياڻپ ۽ لڏي چترائيء جو ٻور مٽاء نه ٻهر
جو پيد ڪلي. مڙي آء مڙا اصلي اصولن تي نه محسوس جو ماڳ ملي. هڪ جي ڪار ڪماء
نه هڪ ئي وڃين ۽ سڀ پر هڪ ڏسين. اهو هڪ آئي ”اڪر اوڻڪار“:

ٻرندا جي ڪمي ٺاهر گُٺ - سسي ڪهڙي وسار ساروڪ، شيخ فريد
مٽ شرمندا نسيرهي - سائينء دي دربار. (۵۹)

سڪر ٻير نڪام ڪري نه ڪلچر ٻاري آيو آهي ۽ زمانو مٿا بدلهي وار آهي
۽ نه ٿئي ٿئي رها آهن ۽ ڪلچر ٻول ٿي پيا آهن. ڪا ٻولي اچي نه واه، نه نه نه
جو خبر ڪرڻ آهي. ڇا جيستائين ٻولي اچي نه ڪئي ته جيستائين سڪر ٻاهر وڃن

آهي، سو ڪيترو وقت ڪٿو رهي سگهندو. انهيءَ بابت ڳورو نانڪ صاحب فرمايو آهي:

- (۱) جڏان راس اٿس سچ هيءُ - ڪٿي تڏان سڪ هوءَ
 ڪوئيءَ وڻجي وڻجيءَ - من ان ڪوئا هوءَ.
 (۲) سري راڳ، محلا بهالا
 شبد (۲۳)
 (۳) من جوئيءَ تن جوڻ هيءُ - جهرا جوئي هوءَ
 مڪ جوئيءَ جوڻ بولڻا - ڪٿي ڪر سوچا هوءَ.
 سري راڳ، محلا بهالا
 اشتهدي (۱) ۵

اي بنداءِ تهن جا ڪوئا ڪرم ڇل ول سان نه ٿو پڄي سگهندا ۽ نه مڙجي سگهندا
 اهي ڪرم سڀ بدن ۽ جهڄال آهن جن ۾ ڇڪڙجي، ٿر پنهن جو اهلڪ هيري مثل وويڪ،
 هڪ ڪوڙيءَ ڪوڙيءَ بدلي وڪڻي ڇڏيو آهي ۽ رتن جهر ڪرهي ناس ڪيو آهي. پنهن
 جي وويڪ جي واڙي اڏڻ، ويران ۽ ڪار ڪري ڇڏي اٿئي. آشد ۽ اُڻپ آسان پٺيان،
 اُنهڄا سڀ ويچار ۽ ڪريائون برائيءَ ۽ مدائيءَ جي وات وان ٿيون. برائيءَ ۽ مدائيءَ جي
 پوڳا توکي ئي پوڳي پوندي ۽ جيڪي ڪوڙ ڪپت ڪري تون ٻين لاءِ ڪڏون ڪوئين ٿو
 انهن ۾ توکي ئي ڪنهن ڏينهن ڪرڻو پوندو، پنهن جي ڪٽي ئي پشيمان ٿيو پوندو، پڇتاءُ
 ڪرڻو پوندو، ۽ سزا جو سامهون ڪرڻو پوندو. برائي ۽ مدائي مٺي ٻڌجي ئي پر ان جي
 پوڳا ڪوڙي زهر آهي. ڀلا اڪ ٻوڪي انب ڪيئن کائون؟

کوڙو واپار ڪرڻ پاڻ سان دوکو ڪرڻو آهي. ٿر سمجهيو ئي اٿس اڌرم سان ڌن ڪندو
 ڪري هي لوڪ به سهيلو ڪندس ۽ انهيءَ ڌن سان ڌرم خريد ڪري ۽ دان ٻج جو ٻاڪند
 رچي، پر لوڪ به سهيلو ڪندس. پر آزمودو توکي ڏيکاريندو ته آخرين ريت، اهو ڪوڙو ڌن
 ۽ ڪوڙي راس نه هن لوڪ ۾ دڪ ۽ اُڻائيءَ کان آجو ڪري ئي ۽ نه وري پر لوڪ ۾ ٻار
 بهڄائي ئي. ڏٺيءَ جي درٻار ۾ ڌرم جو ڪانٽو يا نياءُ جني تاراضي، سچ ۽ ڪوڙ جي،
 ٺيڪيءَ ۽ بديءَ جي ۽ ڀاپ ۽ ٻج جي، پوري پرک ڪري ئي. ٿور يا ماپ ۾ گهٽ وڌائي ۽
 جي ڪا به گڄائش ڪانه ٿي رهي. جتي رڳو سچ جو سڪو چالو آهي اتي ڪوڙي ۽ جهڙو
 سڪي جو ڪيئن قدر ٿيندو؟ دنيري وهندڙ سڀ جوڻا وهندڙ آهن ۽ دنيري پدارت آهن
 ڪوئي راس. رات نام تي سڄي پوئجي آهي، ڇا لوڪ پر لوڪ سهيلو ڪندي.

انهيءَ ڪري صاحب ڦر ڦر ڏئي ورجائين ٿا ته اي بنداءِ اهو ڪو واپار جو وکر ڪڍ
 ڪر، اهو سڀ ڌي جو سمر ساڻ ڪڍ ۽ اها رستي لاءِ راس ميسر ڪر. جو هيءَ جيون به عزت
 آبرو سان گذري ۽ پر لوڪ ۾ به لڄ پست رهجي اچي. ڪوڙا سڪا، ڪوئا وٽ، باب اُٻاڻ ۽
 گڏا ڪرم ڳچيءَ جا گت آهن جي غوطا ڪارائي غرق ڪندا ۽ نهڙي ناس ڪندا. سنڀار
 سڀ سهيو آهي ۽ ماليا مڙيوئي مٽيا آهي. انهيءَ پوئتان پسو سان ئي ڪوت ڪڍي ٿو،
 ڪوت ميڙجي ۽ مٽائجي ٿو. سڄي سمر لاءِ من جي جاڳرتا ۽ ڏيهه درشتيءَ جي درڪار

کوئو واپار، چترائي، کؤڙ ۽ پاپ.

مٿين چئني وڪارن جو وستار، هڪ ئي هنڌ ڪرڻ ضروري آهي ڇاڪاڻ ته چئندي جي پاڻ ۾ چؤياري آهي. پاڻ ۾ ڀڳ، مٿ ٻار آهن. ڀلا سڄي سودي لاءِ سياڻپ جي گهڙي ضرورت آهي؟ ۲ ۽ ۲ برابر ۴ جو سڌو سرائو حساب آهي، سڀ لاءِ ساڳيو، کڻي ڪنهن سان نه سودو ٿئي. پر جتي ۲ ۽ ۲ برابر ۳ يا ۵ جي ڪري ڏيکارڻا آهن، اُتي کڻي ڪيڏا، سياڻپ چترائي، ٺڳي، دولاڻ، دوکيماڙي. انهيءَ چؤڙ راند ۾ جتي ٻئي جي اکين ۾ ڏوڙ وجهي آهي، اُتي چؤنڪر کڻي کؤڙ ۽ ڪوٽ جو ۽ ڍارو کڻي پاپ ۽ اڌرم جو. اها چؤڙاڙ جي راند هئي جا دريوڌن جي چؤنڪي تي، سڪوئيءَ جي ڀاري سان ڪٽي وٺي هڻي جنهن ۾ ٻڌستڙ پنهنجي سڀ ڀونجڻي هارائي ويندو. اي ٻڌل، ٽون نه نه پنهنجي جيرو ۾ ساڳي جوتا ڪندي، پنهنجي سهرڙيءَ سميت ۽ جو داؤ لڳائي رهيو آهين؟

کوئو واپار ڇا آهي؟ جتي جرڳي ملهه کان گهٽ مال ڏجي يا جرڳي ملهه کان مٿي مال وٺجي ۽ ساڳئي وقت اڳلي کي ڦرجڻ جي گم نه رهي. جڏهن حق، حلال، سچائيءَ ۽ ايمانداريءَ جي ڏي وٺ ختم ٿي وڃي ٿي ۽ ناحق، حرام، کؤڙ ۽ ٻي ايمانداريءَ جو سڪو سڄو ۽ ڇاڙو ليکيو ٿو وڃي، اُتي گهرو اتحاد ڪٿان قائم رهندو، سماجڪ ساؤڪ ڪيئن وڌندو، مذهبي ميلاپ ڪيئن ٿيندو ۽ قومن ۾ قرار ڪيئن ايندو؟ جتان سچ سميتجي وڃي ٿو اُتي پيار ڪيئن پير پائيندو؟ جتان انساني اخلاق ۽ اصول عدم پيدا ٿي ويا، اُتي انسانييت جي اٽل جو اظهار ڪٿان ٿيندو؟ جتي انسان پنهنجي اصليت کان ڀڄي کوئي واپار ۾ پنهنجي جو ٽن ۾ ٽن لڳائي ويندو آهي، تنهن جي جيرو ۾ ٻين جي جيرو کان ڪيئن ٽائيل يا بهتر هوندي؟ اهڙين حيثيت ٺاڪ حالتن هيٺ گهرو يا ٻاهرين جيرو ۾ سڪو ۽ شائشيءَ جي گنجائش ڪيئن رهندي؟ پر اسان جي ٽارازيءَ جي ڪاٺ ۽ کوٽا وٽ مالڪ کان ڳجهو ڪونهن. اسان جي کوئي واپار جو پائڻو ڀڄڻو ئي آهي. جهڙي ڪرڻي تهڙي ڀڙڻي. نه هٿ سڪو ماڻهو ۽ نه وري هٿ سڪو ملندو.

جيڪڏهن من ميو هوندو، مٿ ملين هوندي، ۽ نيت ٻڌ هوندي ته ڪرڻ لاءِ ڪا ڪس ۽ ڪچا هوندا. نتيجو اهو آهي ته هڪ انسان جو ٻئي انسان سان يا هڪ طبقي جو ٻئي طبقي سان ورڻاءُ سچ ۽ خيرخواهيءَ وارو نه آهي پر کؤڙ ۽ ڪٻڌا جو. مثلاً مالڪ ملازم جو بيت ماريندو يا کيس حق ڀلي نه وجهندو نه ملازم ڪم ۾ چٽ ڇو لڳائيندو؟ اهو دٻش جو درٻاڳ آهي جو خود مطلبي، بدنيتي، کوئو واپار ۽ کوئو وهندو اڏو نه وڌي ويا آهن، جو هرڪو ٻيو ٺڳي يا لڳجي. گهرو جيرو ۾ ٻين، اڪٽا، همدرديءَ ۽ هڏ ڏوڪائي نه رهيون آهن ۽ گهر کان ٻاهر به ساڳيو ئي پساو آهي، ڇو ته اسين پاڻ ئي گهر وارين خاصان

(۳۱) اک آوه، حاره کهر وائس نه باوه. - کرم کي پاڻي پاپ ڪماوه.

اٽلڻي سوچي اوهه نه کائي - لوپ ٿرا آهڪارا هي.

(۳۲) انڪ کرم ڪئي بهري - هو ڪهڙي سو پنڌن بهري.

گرتا سم سندن لهي حمي - سڀ لاهه مڙل گراندا.

(۳۳) آب گز آڏو ري - اڪ نام پروه پروه.

ان روڻا ناهي ناهي - سڀ سرم پڙهه پڙهه.

(۳۴) ڪوه نواني لکائي دن وائس - نهڻل کرم ڪماهي.

ڪٺا ناهي ته ڪاهه لائي - ڏاه ڏاه دڪ پائي.

(۳۵) اٽل لاه سرم هي - پرمي ڪاڙهي.

نالڪ نام نه چئي - هوئي پاري هاري.

ڪهڙي - ڪهان ته ڏوه.

اولهي ٿيند - ڪهان لڪه سووه؟

(۳۶) ڪس پائي پڪه نه پائي - هر پوڻا نه سها.

ماڳي چندن پڙهي - جهه، بگڻه نه جاء.

(۳۸) ڪس هه گرهه، ڪره نه ڏرم ڪر - ناهي نه ڪر برائ.

برائي پنڌن ڪري - ٽڪر پنڌو اڀاڳه.

(۳۹) ٿرڀا هئي ڪي لاه گڙ - ٽي ڪهڙي وسار.

مير شرمدا ٿي رهي - سائين دي دربار.

(۴۰) پاي ڪرم ڪماودي - ڪردي هاء هاء.

نالڪ جهه مٿن ماڏاڻيا - نه مٿي ڏرمراء.

واڳ مارو، مڃا پندران،

سولهي (۵) ه

واڳ بسند، مڃا

پندران، شمد (۱۸)

واڳ سارنگ، مڃا

پندران، شمد (۱۶)

واڳ سارنگ، مڃا

چولان، وار (۱۴)

واڳ ملار، ڀڳت

روداس، شمد (۳)

سلوڪ، ڪس

صاحب (۶۸)

(۲۴۳)

سلوڪ، شيخ ٿرڀ

(۵۹)

سلوڪ مڃا پندران،

(۵)

۱. سرڻپ. ۲. پيرن پر. ۳. اڻ مڏاڻو. ۴. ڪلهڪ. ۵. پوکو. ۶. منڊ. ۷. رانج. ۸. آڻاج. ۹. پٽڪي پٽڪي. ۱۰. دورڪ حو. ۱۱. پاپ، ڪڪرم. ۱۲. اکاڻا جي ٿڌ. ۱۳. ڪيستانين. ۱۴. وڻندي آهي. ۱۵. مک. ۱۶. چڙي ڏيندي آهي. ۱۷. بدوه. ۱۸. ڪرست. ۱۹. موه. ۲۰. ولڙو.

(۲۲) تون ول ونچ لؤك گرهم - سڀ جاڻي جاڻي رام

لڪيا ڌرم پڇيا - اٽل پيڙي گهاٽي رام
گرت ڪماڻي دڪ سه پراڻي - انڪ جوڻ پرمائيا
مها موهني سنگ رانا - رتن جهم گوانيا.

(۲۳) گرم ڌرم سڀ ٻڌنا - پاپ پڻ سڀند

ممتا موه سڀ ٻڌنا - پتر ڪلتر سڀ ڏنڌ.

(۲۴) آسا منشا ٻڌني ڀائي - گرم ڌرم ٻڌ ڪاري

پاپ پڻ جگه ڄاڻيا ڀائي - بڻسي نام وساري
لاه مائيا جگه موهڻي ڀائي - گرم سڀي ويڪاري.

(۲۵) پري ڪار ڪم اوت ڪلوتا - نام ڪي ويلا پي پي سوتيا

اوسر اپنا بوجهي نه ايانا - مائيا موه رنگه لپتانا.

(۲۶) ميري ميري - ڪر ڪر مؤل

پاپ گرت - نه پيڙي دنيا.

(۲۷) جهم پهاڻو اهڪار ارواد - ترپت نه آوي پڪا ساد

پرمت پرمت مها دڪ پائيا - پري نه ڄاڻي ڏنر مائيا.

(۲۸) ساد سنگت پڻ پرمت مئي - ڪرائي گرم انيڪ

ڪومل ٻڌن ٻانڌيا - نانڪ ڪرمه ليڪ.

(۲۹) جهم ساز نوازا - سه سڀ رچ ناه

ان روئي آن بوئيئي - قل نه ڦولي تاه.

(۳۰) مدم ڪدي نه درگه سڀجهي - بن شدي ڪم اتر رجهي

ٻاڏي آوه ٻاڏي جاوه - سوجهي بوجه نه ڪائي هي.

راڳ بهارڙا، محلا

پنجوان، چيت (۲) ۷

راڳ بهارڙا، محلا

چوان، وار (۷)،
سلوڪ محلا تيجا

راڳ سورڻ، محلا

پهلا، اشتهدي (۱) ۲

راڳ سوهي، محلا

پنجوان، شبد (۸)

راڳ بلال، محلا پنجوان

شبد (۱۱۰)

راڳ رامڪلي، محلا

پنجوان، شبد (۴۸)

راڳ رامڪلي، محلا

پنجوان، رني چيت

(۱) ۳

راڳ مارو، محلا

پنجوان، شبد (۱۳)

راڳ مارو، محلا پهلا

سراو (۷) ۴

۱. دغاڙي، دوکياڙي. ۲. چڙهي. ۳. پرمائيا. ۴. مائيا. ۵. لاڳاپو. ۶. استري. ۷. اجايا
وهنوار، ڏنڌا. ۸. چمڪ مرڻ جي ڦيري ۾ اچن ٿا. ۹. ناس ٿين ٿا. ۱۰. ڪڙوا چيت ٿي بهي
لو. ۱۱. سڪرم جو سمو. ۱۲. مسجي، لڳجي ويڻ. ۱۳. گذري ويو. ۱۴. آڃاڻي بحث مباحثي
رو. ۱۵. وشين جا سراو. ۱۶. ڪنهن. ۱۷. موه ۾. ۱۸. پيدا ڪري پاليو آهي. ۱۹. پرمت.
۲۰. آڳ مندائو. ۲۱. ٻچ پوکڻ. ۲۲. قبول ٻوند.

(۱۳) خطبه جي خطي ڪمر - لسب خطبان وڃ ٻاهر
دوني مسؤل نه اٿند - جي - سو ڏورو ٻاهر
نالڪ اشي اشي - ناهه نه پاپي ٻاهر.

(۱۴) ڪيا مڻهن لي - ڪيچي آرداس
پاپ ٻن - دء ساڳي پاس.

(۱۵) ڪلو ڪٽي پيچي - ڪٽ لاه ٻاوي
مامڪ سم نه پيچي - ڪوڙ ڪوڙ ڪڏاوي.

(۱۶) ڏدي ڏوش نه ڏيڻ ڪي - دوش ڪرما آڇا
جو مع ڪا سومي ٻالبا - دوش نه ڏيچي اڙو آڇا.

(۱۷) دن رات ڪماڙو - سو آڏو مائي
جس پاس لڪاڏو - سو ويڪي ساڻي.

سنگ ڏيڪي ڪرڻاڙا - ڪاء ٻاپ ڪماڻي
سڪر ڪيچي ٺار ليچي - ٺرڪ مڙ نه جائي.

(۱۸) ٻڌن ٻڌ - پراڻي سره
ٻڌي ڪرڻ آڇي سب ڪر.

(۱۹) سڀ سڙڪ ٻرڻ جي - دڙجي لکي جاء
جڻ مڙا ڪر هي - پاڻي آوي جاء.

(۲۰) جس ڪٽا - پاڻي آڇا
سو ڪٽا - ٻي ڪٽ ڪهاڻي؟

(۲۱) چنگاڻان آڻي ڪري - پراڻي سره شير
ناڪ آڇ ڪل آسي - غافل ٿاغي ٻر.

۱. ڪاء، ٻلون. ۲. پراڻا. ۳. شاعد. ۴. پراڻا، ڪڏوڪل. ۵. زمين. ۶. پوکي. ۷. فائدو.
۸. وڻندو. ۹. غلطان آهن. ۱۰. ڏوھ. ۱۱. ٻين ماڻهن کي. ۱۲. ڪڪر ڪڇڻ لا. ۱۳. لڪاڻي
ٺو. ۱۴. سڪر، چڱا ڪر. ۱۵. پنڪاڻي. ۱۶. چوس، چوس، چوس. ۱۷. آس، سستي.

راڳ مانجهه، محلا
ٻهلا، وار (۲۴)

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
شمد (۹)

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
اشوڌي (۴) ۱۵

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
اڻي لکي (۲۱)

راڳ آسا، محلا پنڊران،
ڇمڪ (۱) ۱۳

راڳ آسا، محلا ٻهلا،
وار (۵)

(۱۸)

(۲۱)

راڳ گوجري، محلا
پنڊران، وار (۳)

من جنجالې وېژبا - يې جنجالا ماهه
وړ ناوې كې چوڼيې - بايي پته پچاه.

[راځه رامكلي، محلا پهل، دكڼي اونكار، پوژي (۳۸)]

(۴) سپ كچ سطا ويكدا - كې مكر پاتيا جاء

پاپو پاپ كموډي - پاپي پته پچاه.

(۵) چوپي هر نه پاپ كرتا - اهي انستا

پتست پاون - نام كسي هتيا.

(۶) پاپ پښ كې سار نه چاڼي - دوجي لايي پور پلاطي

اكياني اندا مگ نه چاڼي - قرقر اوځا چاوتيا.

(۷) اهر چگ پولا نې آب پلايا - اكه سار دوجي لوپانيا

ان دن سدا قري پور پولا - پښ ناوي دك پساوتيا.

(۸) انتر وسه موځا باهر پالي - منمك اندي قهر، بيتالي

چتي وټ هروي تته كوه نه پوي - منمك پور پلاوتيا.

(۹) كامځ لوژي سغا رپا - متر لژي نس كاډانا

نانك پاپ كړي تن كارځ - جاسي چر پور باډانا.

(۱۰) ري من ان هر جه رچه - نه ته بدن پاهه

جه ټكتهون نه چوڼيې - ساكت پور كماه.

(۱۱) اكا اندر كوت - نس كوت كماه.

اوهه جيهه ايجي - ايها قل كاني.

(۱۲) اني پهر پوندا قري - كاون سندوي سول

دوځ پوندا كې رهي - جا چت نه هره رسول.

سري راځه،
تيجا، شيد (۲۳)

سري راځه، پېگ
ووداس، شيد (۲)

واځه مانجه،
تيجا، اشپدي (۵)

(۲)

(۷) ۱۳

واځه گوزي، محلا
پهلا، شيد (۱۴)

واځه گوزي، محلا
پنجوان، پاون اكري
پوژي (۹)

واځه گوزي، محلا
چوڼان، وار (۷)

واځه گوزي، محلا
پنجوان، وار (۸)

۱. وکوزيل . ۲. کيښ اسين آلي سگهون تا ؟ . ۳. جيکډهين . ۴. پرمالنا . ۵. پاپين کي
وټر کيدو، تار بندو . ۶. چاځ، خبر . ۷. ستي راهه . ۸. راص ډيښ . ۹. ډولهي نو
۱. ډنگي پير لي، دشتن وانگر . ۱۱. استري . ۱۲. راص جو، ۱۳. کانا پينا . ۱۴. منمک .
۱۵. پوکين تا . ۱۶. سوري، قاسي .

(۵) پاپ، کور، ڀر ۽ ٻنڌن.

(۱) لئ ناعي رائي ٿرھ - برٻ جاڻي ٻراڻي
نڪھ لار ٻراڻا - ٿڪ آلدو لائي
سڀي دٻي وکر لاء - منا منڊ ماڻي
کرمي آبرو آهڻي - آبي پنڄاڻي
عزرائيل نريتا - ٻل پڙي گهاڻي.

[راجہ گوڙي، مڪلا چوٿان، وار (۲۷)]

(۲) ٻنڌن ماس ٻتا سار - ٻنڌن سٺ ڪٺا ار ٿار
ٻنڌن کرم ڌرم هڻ ڪٺا - ٻنڌن ٻٺ ڪٺا من ٻٺا
ٻنڌن ڪرڻي ڪرھ ڪرسان - ھڙمي ڏن ھڙمي راجا منگي دان
ٻنڌن سونا آڻ وڇاري - ٽھ ناعي ماڻا موه ٻاري
ٻنڌن شاعري سچي ڏن جاء - ٻن هر يڪ نہ پڙي لاء
ٻنڌن بدباد آھڪار - ٻنڌن ٻٽي مرقم بڪار
ٺاڪ رار ٺام سرٿائي - سگور راڪي ٻنڌ نہ ٻائي.

[راجہ آسا، مڪلا ٻيلا، اشپدي (۱۱۰)]

(۳) پاپ ٻرا ٻاي ڪٺ ٻارا - پاپ ٺڌي ٻايي ٻاسارا
ٻرھو پاپ ٻاڇائي آب - ٺا ٺا سوک وچوڪ ستاب
لرڪ ٻرڻت ڪٺ وھي - ڪٺ ٻيچي جر ڪال
ڪٺ آڙو ڪٺا ٻيري - جرڻ ٻرا ڪٺي ڪال

۱. برا وڇار، هٿيار. ۲. ڪھن. ۳. ٻر ماڻا. ۴. لڪي. ۵. مڪان. ۶. ۱. کات ھڻن ٺا.
۷. شراب، ٺڪر. ۸. ٻٽ. ۹. ڏٻون، ٺاڻيون. ۱۰. ٺڪري. ۱۱. ھڙمي، آھن. ۱۲. ٻائي.
۱۳. برڪ. ۱۴. ڪٺا، ڪڙي. ۱۵. ڏنڊ، ڏل. ۱۶. دولتمند. ۱۷. ڪڏ ڪرڻ.
۱۸. ٻٽ ماحتر ۽ ڪيان ڪرشت چوڻ آھيون چٽا پٽيون. ۱۹. ٻنڌن. ۲۰. ٻوٽن ٺا.
۲۱. جي ٺاڳ ڪن نہ. ۲۲. ڊڪ. ۲۳. وڇوڙو. ۲۴. سؤرو، ڏرو. ۲۵. چمڻ مڙ. ۲۶. ٺا ٺا ڪرڻ.

(۱۵)

راڭە مبارو، محلا

تېجا، سولھو (۱۲) ۱۸

راڭە پير، محلا تېجا،

شېد (۲۰)

راڭە پريالي، محلا

پھلا، اشھدي (۳) ۳

سلوگ، کبير

صاحب، (۳۳)

(۱۷) گۇگەر سۇگەر كھيچھ، گۇز بارا - يۇگەر ھەر، يچھ، يچھ ھارا

مَن كَن جۇئي گۇز كمارھ - دُرمت درگھ ھارا ھي .

(۱۸) اَنتر لوپ مَن مَلي مَل لائي - مَلي كرم كري دك پائي

گۇز و گۇز كري واپارا - گۇز برل دك بانددا .

(۱۹) پَسوئا كرم كري نھي بۇجھي - گۇز كماري گۇز وھوء

ستگور ماي نھ الھي ھووي - كوج لھي جَن كوء .

(۲۰) جۇئي مَن كي مَن ھي - كړي باد بباد

جـوئي وچ اھنگر ھي - خصم نھ پاوي ساد .

(۲۱) كپير كسوي رام كي - جوئا نكي نھ كوء

رام كسوي سو سھي - جو مر چيرا ھوء .

۱. كتا . ۲. سۇئر . ۳. كمت . ۴. حيواني . ۵. سمجھي . ۶. سنسار كان اۇنڊي يعني
 سائين طرف . ۷. خام شراعت بھت مباحثو، اجايا جھگڑا . ۸. اھم پاؤ، آيمان . ۹. ھي، نكي .
 ۱۰. پويكشيا . ۱۱. جنھن اھنگار زورف كيو ھجي .

- (۷) کورت نه کيچي - پرب پرکټ هارا
 کور کيت کاموندي - جمه سسارا.
 (۸) کور مٺا کور ماکټ - کور زوري پور
 ناک وکالټ بديتي - نڌ باهه کور کور.
 (۹) ناک کي بوليټي - ن من ٽکا سره
 نکر ٽکا سديټي - ٽکي ٽکي سره.
 (۱۰) سر چولا جو چولي لکي - چولي کرم کامي
 کي ناک هرکا پاٺا عونا - کها کور نه جاني.
 (۱۱) ماليا مروه سب دک هي - کورٺا لاءِ واپارا وار
 کور برل سکر کاوٺي - به وڌه وکارا وار.
 (۱۲) کور لب جا ناء نه پاسي - اکي لهي نه ٿار
 اتر آء نه ٻسيه کهيٽي - جه سجي گهر کاتو.
 (۱۳) اتر اڪيان پي مس مدم - سکر رکي پربم ناھي
 اندر گهٽ سب گهٽو کر جانيٽي - گهٽي کوه کائي.
 (۱۴) نام مخر کا چم نا کيٺا - گهٽي گهٽ کماٺا
 جر دٺار جان اڪر چلايا - نان چلا پيتاٺا.
 (۱۵) وٺالسر مه سب کج هيٺ - کرمي پلي بء
 ناک نرٺل بائيٽي - هي چلي نسي رضاء.
 (۱۶) کور مٺي لکي لکراڙي - خٽ واڙي اوڇاڙ اڇاڙي
 نام بنا کج ساد نه لکي - هر سويٽي دک پائي هي.

واڳ آسا محلا پڇوان،
 چنڊ (۳) ۱۳

واڳ آسا، محلا پهل،
 وار (۱۰)

۲۰

واڳ گرجري، محلا
 تيجا، شبد (۲)

واڳ وڏهس، محلا
 تيجا، چنڊ (۲) ۴

واڳ وڏهس، محلا
 پهل، الاهڻيا (۱) ۵

واڳ سورڻ، محلا
 چوٺان، وار (۲۶)

واڳ ڏناسري، محلا
 پهل، شبد (۲)

واڳ رامکلي، محلا
 تيجا، وار (۷)

واڳ مارو، محلا پهل،
 سولھو (۶) ۵

۱. سچايندڙ. ۲. ماڪي. ۳. پربل پڇوان. ۴. فرمائين ٿا. ۵. بنا، کان سواءِ. ۶. کور. ۷. کور، پڇو. ۸. نالو، سربيا. ۹. لوج، لالچ. ۱۰. لڪاڻو، آستان. ۱۱. وهڻ. ۱۲. کور. ۱۳. وشراس. ۱۴. ناس ليٽو. ۱۵. پرمالو. ۱۶. سسارو. ۱۷. توڙي نڌ پڇوان. ۱۸. وکارو. ۱۹. باغ. ۲۰. سج، سڪل ۽ سڙيل.

(۲) کۆز گېت.

(۱) چىكى ھردىي مېل كېت ھې - باھر ذووائىيا

كۆز كېت كەلدى - كۆز پىرگىي آلىيا

آندىر ھوۋ سىزىكلىي - نەھ چىي چىپانلىيا

كۆزىي لالچ لىيا - قىر جۇني پىنالىيا

نازىك سو بىچى سو كاۋلا - كۆزىي لىك پائىيا.

[راڭم سارنىم، مەھلا چوۋقان، وار (۱۵)]

(۲) امىل گىلولا كۆز كا - دىنا دىۋىلھار

مىي مېرۇ وساربا - خوشىي كىيىي دىن چا

سېچ ملىا تىن صۇفىيا - واكتا كىم دىۋار.

(۳) كۆزىي پۇلىي نا پۇھ - تىن ھىر تۇر دىرس نى ھوۋ

كۆزىي نازىك نى پىس ھې - كۆت نى سىچىھىس كۆ

كۆزىي كۆت كەلۋلا - آھ گىيا پىس كۆ.

(۴) مەن جۇلىي تىن جۇت ھې - چىھرا جۇلىي ھوۋ

مىك جۇلىي جۇت بوللا - كىم كىر سۇچا ھوۋ.

(۵) لىك كۆز لايى كۆزىي قىل پائى -

دۇجىي ياز ارىتا جىر گوانى

آپ دۇبىي سىگىي كىل دۇبىي - كۆز بول بىك كاۋلىيا.

(۶) كۆز بار پىچاۋان سىيىن - كۆز ھردىي كېت مەھ دىك پايوي

مەھن كالى كۆز بار پىيان - كۆز بار كۆز ھوۋ چاويي.

سرى راڭم، مەھلا
پىھلا، شىد (۵)

(۲۳)

سرى راڭم، مەھلا
پىھلا، شىد (۱)

راڭم مانچىھ، مەھلا
پىچا، شىد (۶) ۲۲

راڭم گىرژى، مەھلا
مەھلا جەلەن، وار (۶)

۱. طەر. ۲. لىكائى. ۳. پۇكى. ۴. پىرمانما. ۵. آفېر. ۶. كۆلى. ۷. پاپىل پىچىي. ۸. سىمى. ۹. دىرگاھ. ۱۰. كۆزىي. ۱۱. سىر كاري شىزانو. ۱۲. كۆزىي لىسان. ۱۳. پىس بول. ۱۴. كۆزىي. ۱۵. زىان. ۱۶. كۆز. ۱۷. دىمىس ياز، پىيائى. ۱۸. وىس. ۱۹. پىيان، بولتى. ۲۰. تىنا كىيا نا وىيىن.

(۳۵) [مھلا ٺيھا]

(۱۷) دانہ ھرب سب ھڙس ٿري۔ اھم سائب ھڙمچ ميري
ٻي ڪر ڪمازم ٿرپ ۽ ڇو واپس ھو مچ ڪڍي نہ چوڪي ڦيري
ٺاٽڪ آب ڪرائي ڪرنا۔ ھو ٿس ٻاري سائي گل چنگيري۔

واڳ ۱۱، مھلا
ٻنھون، شمد (۱)

(۱۸) ڪيا ٿون سڄيہ ڪيا ٿون چترہ۔ ڪيا ٿون ڪرہ اٻائي
ٺاڪہ ڪھڙ ٻرواع ڪاھو ڪي۔ ھڙ ڪر ٻال سھائي۔

واڳ ۱۱، مھلا
ٻنھون، شمد (۴۷)

(۱۹) ڪھڻ ٻڙن ٻاھسي ٻاٿو۔ ٻاٿو اٽڪ اُڪس چترائي
ھڻ ھڻ اٽيڪ اٻاء ري۔ تہ مليو ھڻ ڪر ٻاٽي۔

سلوڪ، ڪھڙ
صاحب، (۱۰۹)

(۲۰) ڪھڙ چترائي اُٻ ڪھڻي۔ ھڙ سب ھڙي ماء،
سڙي اڙي ڪلنا۔ ڪڙي نہ ٺاھڙ ٺاھڙ۔

سلوڪ، شيخ
ٻڙد (۶)

(۲۱) ٻڙدا ھي ٿون عئل ٺاٺي۔ ڪاٺي لڪ نہ لڪ
آٻڙي ڪر ٻڙان مہ۔ سر ٻڙان ڪر دسڪ۔

سلوڪ، مھلا
ٺاوان، (۱۱)

(۲۲) ٻاٺي ٽس ڪوٺس ڇيہ۔ ھاٻو ڇتر مھان
جھ ٺي اٻيٽر ٺاٽڪا۔ ٺي ٺاھ مٿي مان۔

-
۱. بومالو. ۲. اھڪار، اھڙ پاڙو. ۳. ھڻ مرڻ ھو چڪر. ۴. ٺاھو. ۵. چوڻ. ۶. ٻڙڪڻ.
۷. اُٻاء. ۸. ڪرڻ ھڻ، ٻڙ ٻڙي. ۹. ٻڙ ٻڙي، ٻاھڙ ٺي. ۱۰. ٻڙد ڪھڻي. ۱۱. ڪر ٻڙ.
۱۲. لڪاڻو. ۱۳. اُڪارو. ۱۴. جولا، گندا. ۱۵. ھڙدو. ۱۶. سر ٻڙ. ۱۷. اھي ٻڙد ٽس.
۱۸. ٻڙي ۽ مرس ٺان ٻڙو ملي وڃندي.

(۷) ٻڪر مائٽيا چٽ مرهيا ڀائي - چترائي پست ڪوء

چٽ مه. ٺاڪر سچ وسي ڀائي - جي گور گيان سموء.

(۸) آب ڏوائئي تان شه ٻائيئي - اُور ڪمسي چترائي

شه ندر ڪر ديڪي سو دن ليڪي - ڪاٺا ٺوڏ ڀائي.

(۹) چاڪريتا چنگائيئا - اُور سيانپ ڪس

نانڪ نام شمال تون - ٻڌا چٽهه جهٽ.

(۱۰) جهٽ جهٽ لاوڻ ت ت اگهه - سيانپ سڀ جالي

جهٽ ڪس ٿس ڀر ٺور هه - ميري دين ڏيالي.

(۱۱) موهر اُناٺ ڀري ناس - جهٽ جائهه ٿس رڪه

چترائي موهر ناهه - ويجهوڙ ڪهه مڪهه.

(۱۲) چوڏ سيانپ چاڙهي - ڏرمٽ ٻڌ. ٺياگو رام

نانڪ پڻ سر ٿائي رام راءِ - ٿر هوء سهاگو رام.

(۱۳) سگل سيانپ چاڏ - ڪر شيوا شيوڪ: ساڃ

اُٻا آب سگل مٽاء - من چندي سيئي ٿل پاء.

(۱۴) ٿه ڏوانا جاڻيئي - جان ايڪا ڪار ڪماء

حڪم پڇاڻي خسر ڪا - دوجي اُور سيانپ ڪاء.

(۱۵) ڪسوت اُٻاء - چٽوڻ هي پراڻي

سو هروي - جه ڪري چوڃ وڌاڻي.

(۱۶) عقي صاحب شيويئي - عقي ٻائيئي مان

عقي پڙهڪي ٻجهيئي - عقي ڪيئي دان.

واڳه سورڻ، هالا

ٻهلا، اشوڏي (۲) ۴

واڳه ٺاڳه، هالا

ٻهلا، شبد (۴) ۴

واڳه سوڙهي، هالا

ٻهلا، شبد (۳)

واڳه بلاول، هالا

ٻهچوان، شبد (۴۲)

واڳه بلاول، هالا

ٻهچوان، چٽ (۳) ۳

(۱) ۴

واڳه رامڪاڻي، هالا

ٻهچوان، شبد (۳۹)

واڳه مارو، هالا

ٻهلا، شبد (۷)

واڳه پير، هالا

ٻهچوان، شبد (۱۷)

واڳه سارنگه، هالا

چولان، وار (۲۰)، سلوڪ هالا ٻهلا

۱. پرماتما. ۲. سماجي وڃي. ۳. آهر پاؤ. ۴. مڃاڻو، ياد ڪرڻ جي لائق. ۵. جڳياسو استري.
۶. لام جا خزانو. ۷. شيوا ۽ سڪرم ڪر. ۸. ٻنڌان مان. ۹. جلائي ٻڌير. ۱۰. سر وٺاڻڪ.
۱۱. مڪه، منهن. ۱۲. ڪمب. ۱۳. قائم، ٻڪو. ۱۴. دامن ئي، ٻڄي. ۱۵. گهرو، ٻسند.
۱۶. پرماتما جي پير ۾ ڏيوارو. ۱۷. طريقا، چالواڙون. ۱۸. سوڄي ٿر. ۱۹. سڄي سيانپ. ۲۰. سمجھڻو.

(۱۰۱ ر.)

(۱) نا جاڻا مڙڪ هڻي ڪڙي - نه جاڻا ساڻا
سدا صاحب ڪي رنگي راڻا - اُن دن نام وڻاڻا
بابا مڙڪ هان - ناول ايل جاء
تون ڪرنا تون داڻا ايتا - نيري نام نراء.
مڙڪ ساڻا اڪ هڻي - اڪ چروم ڏء ناء
مڙڪ مڙڪ مڙڪ هڻي - جه مڻي ناهي ناء
جڪ چتر ساڻا ڀرم پلاڻا - ناء پڊم پڙه ڪاڏاري
ناء وسارھ بيد سماھ - رڳ - وڻي ليڪاري.

[راڳ مارو، هڪلا پھلا، اشپدي (۱۱)]

راڳس آسا، م-هڪلا
پنچوان، شد (۱۳۶)

راڳ آسا، هڪلا ليڄا،
چنس (۳) ۲

راڳ گوجري، مڪلا
پنچوان، شد (۲)

(۲۷)

راڳ وڏھنس، مڪلا
چوٿان، چنس (۴) ۲

(۲) نياڪ مڪل ساڻا - پڇ ٻار ٻوهر نرنڪار

ايڪ ساڃي لار ٻاڳھ - مڪل ڏيئي چارو.

(۳) جه جه من تون ڏاڏو - ته ته هر ڀيري لائي

من سياڻپ چر ڏيئي - ڪرو ڪا شبد سمالي.

(۴) مٿا مشورم اڙو سياڻپ - جن ڪم ڪڍو نه آيو

جه جه اڙو آه بيوهي - نهان نهان هو ڏيائيو.

(۵) چاڏ مڪل ساڻسها - ساڌ مڙي آء

ٻار ٻوهر ڀرمسرو - ٻوڙو ڪي گھڻ ڪاء.

(۶) چر هر ٻوڙ ٻاڳي سوني هروي - اڙو نه ڪرڻا جاني

اڻم سياڻپ ايتا نه جاني - ڪر ٿاڪي سڀ چترائي.

۱. ڀرمالما. ۲. اچاران ارو. ۳. ٻليار، تران وچان. ۴. داناء، سياڻو. ۵. سڀ ڪڇ ڏسي
سگهندو. ۶. وڏو، بيحد. ۷. مڙڪائي. ۸. وڻن وڻي زهر. ۹. بنا، ڪان پيراء.
۱۰. عاڪ، رڳ. ۱۱. پتڪين لو. ۱۲. سنگ، ساڪ. ۱۳. سنساري صلاح مصلحت.
۱۴. سدس، ڀڳت. ۱۵. مشڪلاڪ، مصيبت چر سمو. ۱۶. وڻي، پسند ڀوي. ۱۷. ڀرمالما
کي پائي نه لو سگھجي.

١
(١٤) رات ڪارو ٿن سنڌيئي - پلڪي چاڻ هوءَ

نانڪ نال نه چليئي - ٿر پڇتايو هوءَ.

(١٥) نانڪ بدرا مال ڪا - پيٽر ٿريا آڻ

ڪوئي ڪري پر ڪيئن - صاحب ڪي ديوان.

(١٦) ٿنڌا ٿاڙت ٿن گميا - رٿن گرائي سوء

ڪوڙ - دل ٻڪ کائيا - منمڪ چليا روءَ.

(١٧) سپڪو وڻج ڪري واپارا - وڻ ناويءَ سڀ ٿوئا سنسارا

نانگو آڻيا نانگو جاسي - وڻ ناويءَ ڊڪ پائندا.

(١٨) ٿنڌا ڪرڻ سگلي پٽ ڪوٽس - پور نه مٿس گوارا

پن گور شبد مڪت نهي ڪهڻي - اٽلي ٿنڌ پسارا.

(١٩) ٿنڌا اوهي ڪهڻي - اُڙي ٿن ڪم جاءَ

نانڪ ٿر ٿن ٿس ٿن - جت دن وسري ناءَ.

(٢٠) ڪپيرا ايڪ اچيئي ڏيکيو - هيرا هات ٻڪاءَ

بدجن هاري ٻاهر - ڪوڏي بدلي جاءَ.

واڳ سوھي، محلا
ٽيجا، وار (٧)، ساروڪ
محلا دوجا

(١٢)

[ساروڪ محلا پهلا]

واڳ رامڪلي، محلا
ٽيجا، وار (٣)

واڳ مارو، محلا ٽيجا،
سولھون (١٠) ٢٠

واڳ پيرغ، محلا
پهلا، شبد (٧)

واڳ سارنگ، محلا
چوٿان، وار (١٩)،
ساروڪ محلا پهلا

ساروڪ، ڪبيرو
صاحب (١٥٤)

١. صبح. ٢. بدڙي، ٿيلھسي. ٣. گور جي آندرو. ٤. سڃا. ٥. سڃاتا ويندا. ٦. دربار،
درگاه. ٧. پٽڪندي. ٨. رات. ٩. ننڊ پر ٿمھي. ١٠. نقصان، گھيٽو. ١١. ڪيائي ٿو،
وڃائي ٿو. ١٢. دولتمند. ١٣. ٻين جو. ١٤. ڪنگال. ١٥. عجيب اسرار. ١٦. وڪامو ٿي.
١٧. گراهڪ، خرپدار. ١٨. بنا، کانسواءَ.

- (۴) مٺڪ کڙي راس کوٽا پائڻا-ڪوڙ ڪهاون دڪ لاڳي پآڙا
 ٻيڙي ٻڙي ٿرون ڏس رائي-هر چنهه همر گرائبا .
- (۵) ٻن رائي ڪوٽ ڪه پاتي-مٺڪ ٻولي لوڪ سڀائي
 ٻن رائي سب خالي چلي-خالي جاء دڪ پاوٽا .
- (۶) هر وٽ ڪرڻ واپار ٿيڻ-انٺ ٿرنگي دڪ مانسا
 اوڻ هيٺي وٽ ڪر لائيا - ٿل ٺها ٻن پائبا .
- (۷) مٺڪ ٻرڻ ٻئي سنار - ٻن رائي ڪوڙا ڪري واپار
 وٽ رائي وٽر ٻئي نه پاء-مٺڪ ٻيلا همر ڪراء .
- (۸) ڏلڙا ٻيٽه، پائيهو - ٺر ڪوڙ ڪهاوهه
 اوڻه اٺ سڻي ڪٽهي - ٺر لوڪ مٽاوهه .
- (۹) غصه ڇوڏ دڙهي لڳي - ڏٺي سي وٽاڙيا
 سڱور وٺي ٻوٽا - وٽي ڪٽي ويڙاڙيا .
- (۱۰) مائيا موهه سب دڪ هي - ڪرنا اٺه واپارا وار
 ڪوڙ ٻول ٻڪ کاوٽي - ٻهه وڏهه وڪارا وار .
- (۱۱) مائيا ڪا واپارا هڪ پيارا - آوڻا^۱ ڪا دڪ پائي
 ٻڪ ڪا ڪوڙا ٻڪ مٽه لاکا - بڻشا ماهه سمانسي .
- (۱۲) ڪاڇا ڏن سڏهه، مڙڪ ٿاوار - مٺڪ ٻولي اٺن ٿاوار
 ٻڪيا ڪي ڏن سڏا دڪ هوء-ٺا سات جاء نه پراپ هوء .
- (۱۳) ٿيڙ ڪا ڪاڇ - ٺه ڪاٺي وڙا
 هر ٻئي ڏٺن - رڇيو مڙا .

۱. واپار . ۲. ٻاري ، ٻيڙو . ۳. ڇٽي هڙي . ۴. گس . ۵. پيڇي . ۶. ٻيڙو . ۷. مٿل ڇڏو .
 ۸. ٻرمانيا . ۹. واپاري ، سڙاڳر . ۱۰. ڇٻار . ۱۱. ڇٻو مڙو ڇو ڇڪر . ۱۲. سناري ڇوڙا
 وٽوار . ۱۳. هر دو . ۱۴. ڪارڇ ، ڪر . ۱۵. سندر . ۱۶. مڙڪ ، ڪٺار .

(۲) کوئو واپار، وکر ۽ راس.

(۱) اي ئري سؤداگري - سؤداگر ذايي

ذن کتي آسا گري - مائيا - هر وداوي

يهرجن هر هر برلتا - هر اول سک - اوئي

يک سنجي هت واطيا - بهم هات کماء

موه جوٺ پسارا جوٺ کا - جوئي اپناء

يهرجن هر دن سنجيا - هر خرچ اي جاء

لاه مائيا موه کتب هي - پاو دوجي قاس

گورمتي سو جن ئري - جو داسن داس

جن نانک نام ديايا - گورمک برگاس

[راجه گوڙي، محلا چوٽان، شبد (۹)]

(۲) گهون هر سم - چيٽ نه لائيو

ذندا کرت پواني اؤده - گط ند نام نه گائيو

کوڙي کوڙي جوٺ کوتي - انک جگت گر ذائيو

بسرت پري کيتي دک گيتي - مها موهني کائيو

گره انگره سوامي ميري - گنه نه موه کائيو

گوپند دئال کربال سک ساگر - نانک هر سرٿائيو

[راجه گوجري، محلا پنجوان، شبد (۲۵)]

(۳) جسان راس نه سچ هي - کٽ نمان سک هو

کوئي وطي وطي - من کن کوٺا هو

سري راجه، محلا

پهلا شبد (۲۳)

۱. گهوڙا ۲. وش ۳. گڏ ڪري ٿو ۴. ڏيٺ پاو، بياني ۵. گورو معرفت ۶. روشنائي
بيدا ٿئي ۷. گڏهين ۸. گذري وئي ۹. زندگي، عمر ۱۰. طربا ۱۱. پٽڪي ٿو
۱۲. ڇٽيان ٿو ۱۳. ڪرپا ۱۴. منهنجا ڪيل ڪرم ۱۵. پوئجي، مؤڙي ۱۶. ڪرآو واپار،
وڪار ۱۷. واپار ڪن ٿا

دئیس پاڙ ٻا دوهي پاڙ تي هي سوي گرڙ گرنف صاحب ۾ وڃن آهن تن مان چوڻڊ
 وڃن مٿي ڏنل آهن. گرڙ صاحب فرمايو آهي تہ دئیس ٻا دوهي پاڙ جي ڪري جيئرو
 انسڪ وڪارن ۾ رڪڙو هي، پرمانا کان پلعي، ڪڇن پاپ ۽ اڀراڙ ٿو ڪري. انهيءَ
 اڳيانا هي اندر، هن جو سنگ ۾ پهنجي هر شريڪن مان ٿئي ٿو. هن جي جيون ڀرمڻ
 مان پراڻو ۽ ٻڌلن ۾ ٻڌل آهي. هن پنهنجو کائو ڪڪڙن مان ڪارو ڪري ڇڏيو آهي.
 پوءِ هر ڪٿان آڻ کيان حاصل ڪري سگهندو ۽ ڪڇن پرمانا جي پراڻي پائيندو؟ هن
 پنهنجي سموري زندگي زواليت ۾ ڏورن ڪري ڇڏي ۽ انب واپي هٿ مرونسي هليو
 ويندو. پاڻ سان گڏ پنهنجي ڪٽنب قبيلي ۽ حاشين کي ۾ هاڻي پڇا پائين ڇو تہ پنهنجي
 واپڙ ڏيکڻ ۾ هن کي ۾ پاڻ سان گڏ هر شريڪ ۽ پائوار ڪرڻ هي ڪوشش ڪندو هو.
 لاهيءَ پاڻواريءَ جو اثر ۽ نتيجو ٻولن کي ۾ ووسي ۾ ملندو.

معين وڃن مان ۾ خاص وڃن روي هيڪ ڏهن لا:

(۱) حب لک - گهٽ مهه دوهي آن
 نمر لمر محل نه لاهي جان.

واڳ ڪوڙي، ڪسڙ
 صاحب، شد (۸)

(۲) هڪ اڳيانا اندر هيءَ - دوهي پاڙ ڪرم ڪماء
 دوهي پاڙ هتي ڪرم ڪري - ڊڪ لکڻ ٿن ڏاء.

واڳ وڏهنس، مٿا
 چوڻان، وار (۱۸)،
 سڻوڪ مٿا لاهي

مطلب تہ ڏئي ڊڪ جو ڊارو آهي ۽ هڪسوءَ ۽ پرمانا هي وڃ ۾ دؤري پيدا ڪري
 ٿو. جو ڏئي مٿاني ٿو سو پاڻ ۽ پرمانا هي وڃ ۾ دؤري دؤو ڪري ٿو ۽ پرمانا ڪي
 حاضران حضور، هٿ وسڪو ۽ ويٺي ۾ ويٺو پسي ٿو. ڏئي دل ۽ دلڙ وڃ ۾ ڊارو
 آهي. اِي بند، عڪ واريءَ اها ڊارو هٿاني ڏس تہ هوم حبيب اچي هٿ ۾ وهيئي.
 پر هيٺائين اها ڊارو ڦاٽر آهي نيسٽائين ڊڪ جو ڊارو ۾ ڦاٽر وهندو ۽ ڪڏاچت تہ ٿورڻ
 ايندو. ڏئي دؤو ٿئي هي اها نٿالي آهي تہ پنهنجي ۽ پراڻي جو پند مٿي وڃي ٿو سڀ
 ۾ پرمانا هي پڙوڻ هٿ هي پڙوڻ پوي. اها پڙوڻ ٿي آهي پرمانا هي پراڻي. باقي هي
 ٿون پنهنجي چم ۾ ”منهنجا“ ۽ ”گهٽا“ چوڻ چٽيندو ايندين تہ دئیس پاڙ وڃن پاڙون
 بڪتيون ٿيندڙن، وڃار ڏارا پياڻيءَ تي ٻڌي، وڃن ڪوڙا ٻرلها، ڪرڻ ڪڏا ڪماء.
 ٿن ڪرمڻ هر ڪتاب ڪارو ٿيندو، انب اوکي ٿيندي ۽ آواڪڙن جو چڪر چاڙو وهندو.
 برهي سساري وهوار مان ٿي ڏئي دور ٿي وڃي تہ پوءِ فيلسوفي لحاظ کان دئیس
 ۽ آدئیس جا اڏا ڪڇن ڦاٽر رهندا؟ ڏئي، ٻڌي ۽ پيا مڙئي وڪار، انسان ڏانڊ سان ڦاٽر
 رهندا ڇو تہ اهي سڀ پڙوڻيءَ جو جزو آهن پر هر هڪ انسان کي جيون ۾ اهو سونهري
 دوهو ملي ٿو تہ هر ڪيان ذريعي اوکڻ مٿاني کڻ پراڻي ڪري تہ مڪئيءَ جو مارڻ ملي.

د نيت پاو.

د نيت معني "هڪ نه پر ٻه." ذرملڪ ۽ فيلسوفي لحاظ کان د نيت يا دوجي پاو جو اشارو پرماتما ۽ پرڪرتي يا جيو آتما ۽ پرم آتما ڏانهن آهي. د نيت وادي بهي کي هڪ ڪري ٿا سمجهن پر د نيت وادي بهي کي جدا جدا سمجهي منجهن پيد ۽ سنبند ٿا سمجهائين. اهو واد وواد آد کان هلندو ٿو اچي پر اڄ تائين انهن بهي متن جو پاڻ ۾ ڪا پڪراء سمجهو ٿا ڪانه ٿي سگهي آهي ۽ نه ٿيندي. اهي سڀ ذرملڪ ۽ پنتڪ مست پيد جي ختم ٿين نه جدا جدا متن ۽ پيشن جا انيڪ اڏا ٿي اچي پٽ پون. تحقيقن آد نيت ۽ د نيت وادين جو بهت مباحثو، اڪرن جي استاديءَ تي اڏيل آهي. انهيءَ سوال کي وڌيڪ چيو ٿا جي هت ضرورت نه آهي پر جيئن جيئن پرماتما، پرڪرتيءَ، جيو آتما ۽ پرم آتما جي وشنين تي اچيو، تيئن تيئن انهيءَ بهت جي چٽاڀيٽيءَ تي وڌيڪ روشني وڌي ويندي ۽ ڄا پئي ڀاڱي ۾ آيل آهي.

سنساري ۽ سماجڪ لحاظ کان د نيت يا دوجي پاو کي ڏئي، ٻيائي ۾ اڪيائي ۽ دطري سڏجي ٿو. اهو پاو راڳ ۽ د نيش مان ٿو اٿن ٿئي جنهنجو ذڪر اڳئين باب جي شروعات ۾ "موه" ۽ "ڪامڊائن" سان آيل آهي. "راڳ" معنيٰ من پسندي ۽ "د نيش" معنيٰ نا پسندي. جو جيو، ڄا وستو ۽ ڄا روڳار وڻي، تنهن سان اسان جو راڳ ٿئي ٿو، جنهن مان موه، لوپ، لالچ، ڀڙ، اهدڪار ۽ بغي وڪار اڀرن ٿا. ساڳيءَ طرح جنهن جيو، وستو ۽ روڳار سان نا پسندي آهي، تنهن سان اسان جو د نيش آهي جنهن مان سوء حشرات، ڌڪار، نفرت، ويس، وروڌ، ابرڪا، حسد، ڪروڌ ۽ ٻيا وڪار اٿن ٿين ٿا. مطلب نه راڳ ۽ د نيش جو ٿي د نيت پاو ۾ ٿو ظاهر ٿئي، سو مائيا آهي ۽ سنسار ساگر جو مهاڄار آهي. جن جن هن مهاڄار مان آزاد ٿين، پنهنجي جيون ياترا جو مقصد ٺهرايو آهي، تن کي راڳ د نيش ۽ د نيت پاو جو ليڪو لٽاڙ ٿو پوندو، ميري تيري مٿاڙي پوندي ۽ سمدر شئيءَ جي سطح تي پنهنجو قلع قابو ڪرڻ پوندو. انهيءَ بنا سندن گت ٿيڻ اسينڙو آهي.

ٻين وڪارن وانگر، د نيت پاو به من جي پاونا آهي ۽ اها پاونا پئي هر دم ٿري گهري. جنهن جيو سان هيٺو راڳ آهي تنهن سان پوءِ د نيش ٿيو پوي ۽ جنهن جيو سان هيٺو د نيش آهي تنهن سان پوءِ راڳ ٿيو پئي. راڳ ۽ د نيش لاءِ جيو، وستو يا حالتون ٻيون ٿين گهرن پر راڳ ۽ د نيش جو سلسلو انسان جي من ۾ هر دم ڄاڙو آهي. اي پسندا، نون پاڻ ڄاچي ڏس نه ٿون به نه اهڙو انسان نه آهي جو پنهنجي جيون ۾ رڳو راڳ د نيش جو بچ ٿيو چئين ۽ انيڪ وڪارن جا پير لاڀارا ٿين، نه پوءِ ڪهڙي عجب جي ڳالھ چئبي جي پنهنجي من ۾ اٿي اڻاڻي آهي، ٿون پاڻ کي تمام ڏکي ٿو سمجهون ۽ جيون ياترا ۾ ٿو اڃا هڪ به وڪ ڪانه اڳتي وڌائي آهي. اسٿا جي اوت ۾ ڪيئن سٿا ٿا ٿا پوندي؟

(۱۹) دوهي ډول ڪو والڙي - اڪس سٽ چٽ لاءِ
دوهي ٻاڙن ٺاڪا - وهڻ لڙندڙي جاءِ.

(۷) جب لڳ - گهٽ مهه دُوجي آن

واڳ گورڙي، ڪبير
صاحب، وار (۸)

نٿ لڳ - محل نٿ لڳي جان.

(۸) منمڪ هر ره مر مرڻ وڳاڙهه - دُوجي پاڻو آئس سنگار ره
ميرا ميرا ڪر ڪر وڳوڻا - آئر نه چيني يرمي وچ سونسا.

(۹) چنان اُنڊر لوپ وڪار هيءَ - دُوجي پاڻو ڪُڪاءَ
جنم مرڻ نه چڪي - هومِي وچ دڪ پاء.

(۱۰) چچر دُوجا ڀرم سا اَنمالي - تچر جاڻيا ڀرپ دُوري
جان مليا پورا ستگورو اَنمالي - نان آسا منشا سڀ پوري.

(۱۱) جگت اڳيائي اُنڌ هيءَ - دُوجي پاڻو ڪرم ڪماء
دُوجي پاڻو جيتي ڪرم ڪري - دڪ لڳي نڌا.

(۱۲) جڳ مڱلا معلو هوءَ جاء - آريءَ جاء دُوجي لرياءَ
دُوجي پاڻو سڀ ڀرج وڳوڻي - منمڪ چوڻان ڪاء اُڀي پت ڪوئي.

(۱۳) دُوجي پاڻو لڳي ڀڄتاڻي - جمر در باڏي آوڻ جاڻي
ڪيا لي آوه ڪيا لي جاوه - سر جمر ڪال رس چوڻان ڪاهه.

(۱۴) ڌرڳ اڻهه آسا دوجي پاو ڪي - جو موه ماڻيا چت لائي
هر سڪ پلر ٺاڳيا - نام وسار دڪ پائي.

(۱۵) منمڪ موه غبار هيءَ - دوجي پاڻو بوليءَ
دوجي پاڻو سدا دڪ هيءَ - نٿ ٿير وروليءَ.

(۱۶) دُوجي پاڻو دُشتان ڪا واسا - پوڏي ڦره ڀه موه پياسا
ڪُنگت ڀهه سدا دڪ پاهه - دڪو دڪ ڪماندا.

۱. ڀرمائڻا جو سرُڀ. ۲. اُوڳتيو موت. ۳. ناس ڪن لا. ۴. مڱجن ٺا. ۵. جيستاء.
۶. هي اُمي، سڪي. ۷. نيسٽاء. ۸. پٺيان پٽڪا. ۹. پايي، ڪڪرمي. ۱۰. ڀرجا،
سڀ جيڙو. ۱۱. ڌڪ، سزا. ۱۲. ڌڪار لائق. ۱۳. سڪو ڪاهه. ۱۴. اُوڏهه. ۱۵. باڻي.
۱۶. ولوڙن ٺا. ۱۷. پنج وڪار. ۱۸. نواس. ۱۹. پٽڪي. ۲۰. وهن لا.

۾ ڀاڄي پيو ڀڄتاڄي ۽ روڄي ٻر پائين جي پٿرن سان پاڻ ڪيئن پڙ جل ساگر مان ٿري ٻار
پيئو؟ صاحب فرمايو آهي:

(۱) اس ڏيئي وڃ پئج چور وسمه - ڪام ڪروڙ لڀ موهه آهنڪارا
امرڻ لڙهه منمڪ نهئي - ڀڄههه - ڪوءِ نه سڀئي ٻڪارا. (۲) راجا، شيد (۳)

(۴) ٻڌارا ٻڌن ٻر لوڀا - هڙهه ٻڪري ٻڪار
دشت ڀاءُ نه نندا ٻرائي - ڪام ڪروڙ چنڊار. (۵) بهالا، شيد (۶)

ٻر ٻار ٻوڙ ٿي نه انسان جو مقصد آهي. بند بڻائي جا بند ڀڄتا ٻڌندا، زنجيرون
ٽڙ ٽيون ٻڌن ٻڌن ۽ ڌار ٻوڙ راج ختم ڪرڻ ٻڌن. اها آهي ڌرم جي ڀڄ ۽ سچ جي لڙائي
جا پنهنجي اندر ۾ جاري ڪري وڃي ٻڌايت ڪرڻي آهي. اها ڀڄتا ساڳي آهي جا رار
راڙو سان لڙا جي رڙ ڀڄي ۽ ٻر چالو ڪئي هئي ۽ ٻڌن ڪرڻ جي سهار ٿي سان،
ڪورون جي برخلاف ڪر ڪشيتر جي ميدان ٿي جوڙي هئي. راماڻ ۽ مهاڀارت جي لڙاڻ
جو اشارو اسان جي من جي ميدان ۾، نيڪي ۽ بدئي ۽ سچ ۽ ڪوڙ جي وڃ ۾ لڙائي
ڏانهن آهي. انهيءَ لڙائيءَ ۾ جن جن فتح پائي آهي تن لهر آزمودي جو اعلان ڪيو آهي
نه هيءَ لڙائي مؤمل جي ڪاڪ وانگر آهي. قلعي جي اندر ۽ لڙڏ ڏڏ سڄو لشڪر ۽ ٻاروڻ
ٻاڙي آهي جو همت ۽ اڇا شڪتيءَ اڳيان، گيان جي پرڪاش ساهون، ۽ گور ڪرپا سان
ٻاڙمڙو اوڀ ٿي وڃي ٿو.

مطلب نه انسان وڙ ڪي ٻاڙمڙو پاڪر ٻائي، پاڻ ڪي ڇڪڙيان سمجهي، پاڻ ڪي
ڇڏاڻا لاءِ ٻين کي پيو ٿو ٻڪارون ڪري. من جا وڪار سڀ هڪ قسم جا من گهڙهه خيالي
ڀڄتا آهن جي من جي مڙڙ ۽ ويچار ڌارا جي بدلائي سان، ٻاڙمڙو پاڻمال ٿي وڃن ٿا.
گيان جي روشني، اڳيان جي اوندھ ڪڍ ٻر غايب ڪري ڇڏي ٿي. جو اوندھ محسوس
ڪري ٿو تنهن کي ٿي گيان جي جهلڪ نصيب ٿي سگهي ٿي. باقي جيڪو اڳيان جي
اڳوڻو بند ٻر اوت آهي ۽ اوندھ ٿي هري ويو آهي سو روشنائيءَ جو ڪيئن طلبگار ٿيندو
۽ روشنائيءَ ملڻ لاءِ ڪيئن پاڻ ٻڌڻ ٻڌو؟ اڳيان جي احساس سان ٿي گيان جي شروعات
ٿيندي ۽ گيان جي شروعات سان ٿي اڳيان زور ٿيندي. اڳيان جي اوندھ وڪارن جو
جيانو آهي ۽ گيان جو پرڪاش وڪارن جي انت آڻي ٿو. لهر پرڪاش نه گهٽيو نه بند ٿيندو
۽ نه وري وڪار ٻيهر اُسرِي سگهندا. تنهن ڪري، اي بند تون گيان جو طالب ٿي، اندر
جي اڳيان جي اوندھ مٽاءِ نه وڪار واپس وڃن.

مٿين پنجن وڪارن کان سواءِ، سري گرو گرنٿ صاحب ۾ ٻين وڪارن تي به ويچار آيل
آهن، جهڙوڪ دڻيت پاڻ، کوڙ واپار، کوڙي راس، چترائي، سياڻپ، ڪوڙ ڪپت، باب،
ٻڌن، اندر ٻن جا رس، ڪسنگ ۽ نندا. انهن سڀني وڪارن جي سمجهائي، ٻڌڻ ٿيڻ
باب ۾ ڏني وئي آهي.

ٻنڄ وڪار.

ٻنڄ وڪار آھن ڪار، ڪروڙ، لوڻ، موھ ۽ آھڪار. انھن ٻنھن وڪارن ۽ ٻين وڌيڪن سائين ۾ سماچار آھي ۽ ڇڪو آھي پر ڇاڪاڻ تہ سڀئي گسرو گرنٽ صاحب ۾ ٻنڄ وڪارن ۾ ڳڙي واپڪاڻ تہ ڪيترن ھنڌن تي آيل آھي، جن مان چوند وچن مٿي ڏال آھن، ٽين ڪري ھس تہ ٻنھن وڪارن ۾ ڳڙي واپار ڪئي نٿو. اھي وچن ٻوسڻ تان ڪن تہ انھن ٻنھن وڪارن ۾ پاڻ ۾ ايترو تہ گھڻو ۽ گھرو سبب آھي جو ھڪ مان ٻئي کي جان ملي ٿي ۽ سڀئي پاڻ ۾ ھڪ ٻروار مل، ٻريست ٻڌي ۽ ڪمر ڪشي، پنھنجو سپرد ٿل ڪم ادا ڪري رھيا آھن. تہ تہ بارھ پر ٻنڄ تہ سوا ٽڪ!

ھنھن ھيڙ کي ڪامنائن اچي وراڙ آھي سو موھ ۾ مثلاً آھي. موھ، لوڻ ۽ لالچ ۾ اڻ ڪاڻي. ڪامنائن ھي سڻا مان آھڪار ٿر آھن ٿئي ۽ آسٽا مان ڪروڙ. مطلب تہ ڪن جزوي مثالن کان سواءِ ھوڪو ھيڙ ھر وقت، پنھنجي وڪارن مان ڪنھن تہ ڪنھن ۽ وڪروڙيل رھي ٿو. ھن ھي ٻڌي ڇو تہ قيد حالي ۾ قيد ڪئي وئي آھي ۽ ھن ھي من تي انھن وڪارن پنھنجو راج آستان ڪيو آھي. اھڙي وڪاري من ھي راج ۾ ھيڙ ھي ھوڪا اختيار ۽ آزادي عدم پيدا ٿي وئي آھي. اھڙي ھيڙ ھي درگتي ۽ دردا شا ھر وران مٿين وچن ۾ ڇٽي طرح ڇڏيو وڃي آھي، ھنھن ۾ مختصر بيان ھيئن آھي.

اھڙي ھيڙ ھا سڀ ساڻڻ ٻر ڪري ٻروڙ ڪن ٿا. وڪارن وسيلي سج سمجھي وڃي ٿو ۽ سج ھي سماپتيءَ کان پوءِ ڪھڙي ساڻڻ ھي باقي بچندي؟ ڀڳتي پاڻ، دنيا، دان، ڏور، ڪميا، ھيڙ دنيا، ٻراڻڪار، ٻراڻڪ، شيوا، نام جو ڇاپ، مريدي، مريادا، ستينڪ، شب ڪرڻي، شد وھيار، انھرا، انھاني، شڪو، ستوش ۽ شالتي، سڀ وڪارن ھي اک ۾ اھڙي ٿي ويا. انھن بدلي دنيا ڏيکي لاءِ پاڪند، چل ڦل، ڪوڙ ڪھت قائم ڪيا ويا آھن. اُترت لڏي وڃي ۽ ڏس آچي واسو ڪيو آھي. ھرش ھراس، سڏ ٻڌ، سڙ ھي ۽ اڏ ھي سڀ اُسر ت ٿي ڇڪڙون آھن. ساڻڻ ھي ھڪجه ڪيڻن قابو ڪئي آھي. ساڻڻ ھي سڳندي سج ٿي وئي ۽ ڪيڻن ھي بدوڙ ٻروڙ ٻڌي آھي. سڄڻ لڏي ويا ۽ درجن در ٻڌي آيا آھن؛ ٻاپ، اُٻاڙ، ھسا، خود مطلب، ٿن ٻوسٽي، ڪوڙ، ڪھت، ڪھڙا، ٻرائي، ٻڌار، ٻرائي ۽ استري ۽ ٻرائي ٽن ۾ اک، وڏو وروڙ، حسد، اڻڪا، ويس، ھمس، ڪروڙ، گندي زبان، اُٻان، ٻير، ٻڌن، چروڙن، ٺڳڙن، ڏوڪا ۽ ڏولاڻ.

انھن وڪارن سان سبب ٻڌي ۽ انھن سان وھيار مٿس آھي، راس ٽپھن ۽ ھر وقت تہ لڙناٿن ٿريست ٿن ۽ تہ من ۾ شالتي اچي. اڪان ھي اٽل ۽ مائو ھي مدھوشيءَ، ٻڌيءَ ھي اڳ ٿري ٻڌي آھي. اُٻو آھي ڏندڪيءَ ھر ڏنڊو ھنھن ”ھت ھت“ ۽ ”ھاء ھاء“ ھر ھائڊوس مچائي ڇڏيو آھي. مائو ھر ٻر ٻنڄ پنھنجو پسر پرمائو پراڻو. لوڪ ٻرلوڪ وکرت ۽ وٻان. ٻنڄ وڪارن ھي ٿريست ڪري پرمائو وڃڻ جي ٻن مان ٻر ٻڪڙ جي ۽ ٻن

- (۲۵) هَهْ هَهْ گَرَف بَدِي بَكَار - موه لوب دُؤُڤو سنسار
 گام كروڤ من وِس كِيئا - سُمِيئا نام نِه هر ليئا.
- (۲۶) پُردارا پُردن پُردوڤا - هُومِيئا بَكِيئا بَكَار
 دشت يئا نَج نندا پُرائي - گام كروڤ چنڊار.
- (۲۷) ماڻيا موه سگل جگ چاڻيا - كاڻ ديك گام لوڻاڻيا
 سَت كُنچن سَه هيت وڌاڻيا - سڀ ڪچ اپنا اڪ رام پُرائيا.

واڳ - بسنت، محلا
 پنجوان، اشهڊي
 ۲ (۳)

واڳ ملار، محلا
 پهلا، شبد (۵)

واڳ ملار، محلا پهلا
 اشهڊي (۱) ۲

راځه لاول، محلا
بندوان، شمد (۳۸)

(۱۶) اُغېږد پرېږد ليد - لوبه رسا باد

لېد کيټ کره بندېا - مغيا بکېښاد.

(۸۸)

(۱۷) پنج دڼوس مړلېد تر لالې - کس کوي قيرازمه شي

دوشت نه اوره اُند آکايي - سړه وهو مد ماڼوس شي.

راځه لاول، محلا
چولان، اشتهدې
(۲) ۱

(۱۸) اښک کره دس دتار خپه حاكي -

اُغس لکېر پنج چور لکېښا

دور اُرد سب هر لېږ هاور - مېمک اُندلي خر نه پتيا.

راځه راهکلي، کسر
صاحب، شمد (۸)

(۱۹) کار کروډ ماڼيا مد متر - اي سېږ موماي

دلېا دور اُر کره کي شوا - اي سېتر لماي.

راځه مارو، محلا
بېلا، شمد (۳)

(۲۰) کاتيا اُرد من وچ لخوا - پنج اُگس لږ لال وهي

کوللي باب پري نس اوار - من جليا سني چسپه پسي.

راځه مارو، محلا
بندوان، شمد (۱۱)

(۲۱) بگاږ پاتر گلېدې پاندي - نېد پورت سراء

ميا ساگر - مند لکېښا - پار نه پېژنا هاء

کار کروډ لوبه بيايو - ايتر رکي سراء

سپس اُلسون نه کدهؤ ملېځي - ميا دُسر ماء.

راځه مارو، محلا
بېلا، سولهو (۳) ۲

(۲۲) پنج چور چنل چسپ چالو - تر کور هر هڅه کور نهي پانېد

کاتيا اکر دېځ دېد لوبې - بې شديځ پېد حالي عې.

راځه مارو، محلا
بندوان، وار (۱۰)

(۲۳) خان چتي لسان غاک اُون - سنجي کُښ نه حالي

دور من ستي نيمېن - لوتن کښ کښ کر غر رنگ ماڼهي.

راځه پسرغ، محلا
لېها، شمد (۱۸)

(۲۴) پېک کوي چسپ چسپ دولتي - ايتر کار کروډ اُندکار

ايتر کتا پېژک اُښ پتېي - پېژک پسري دربار.

۱. کسپ، اُندکار. ۲. ايراني لندا. ۳. پنج وکار. ۴. سر تي سوار آغې. ۵. نلر پر.
۶. دوروازا، اندرون. ۷. دېځېن راس. ۸. چور. ۹. چارني پدارت. ۱۰. کني وچن نا.
۱۱. بواجي. ۱۲. مژدې. ۱۳. سېږي رډ. ۱۴. کسور. ۱۵. اُندروي. ۱۶. کپري.
۱۷. بؤ حال ساتر. ۱۸. اُکي لو. ۱۹. سيلي اُر. ۲۰. مړښ کان نړه. ۲۱. پسرمانها.
۲۲. پتکي تر. ۲۳. پاس. ۲۴. در در، حتي کتي.

واڳر آسا، محلا
بنجوان، شبد (۱۲)

(۶) پُر لَهي تَري نيڪي ذات - دُئيئا تَري منيئي پُانت
تَريئا تَرا سندر ئان - بَگَر رُپ مَن مِه ايمان.

(۱۵)

(۷) پَنچ دُوت مل - پَره. وچوڙي

پَرم پَرم رووي - هات پچوڙي.

(۳۶)

(۸) ڪام ڪروڙ مائيا مَد مَسر - اي ڪيامت سڀ جوئي هاري

ست سبتوڪ دُئا تَرم سچ - اِهه اُپئي گرِه پيتر واري.

(۱۵۲)

(۹) بڪار مائيا ماد سوئيو - سوچه، اُوچه نه آوي

بڪَر ڪيس جمر اُناڙو - تَد هي گهر جاوي.

واڳر آسا، محلا
بھلا، وار (۱۵)

(۱۰) لڪ چرو پتان لڪ جاري پتان - لڪ ڪوڙ پتان. لڪ ڪال

لڪ لڪي پتائين - رات دَنس جيه نال.

واڳر آسا، ڪبير
صاحب، شبد (۲۵)

(۱۱) ڪهت ڪبير پَنچ ڪو جهڳڙا - جهڳڙت جنم گوانيا

جولي مائيا سڀ جڳه پانڌيا - مي رام رمع سک پائيا.

واڳر گوجري، محلا
بنجوان، وار (۱۵)

(۱۲) سُر پَر ڦر پام - ڪي نه هُوڙ پئي

فوج ستاڻي هات - پَنچا جوڙ پئي.

واڳر سورڻ، محلا
تيجا، شبد (۲)

(۱۳) اس ديهي وچ پَنچ چور وسه - ڪام ڪروڙ لڙپ موهر اهنڪارا

اُمڻ اُڻه، ميمڪ نه پي بوجهه - ڪوء نه سڀي بڪارا.

واڳر لوڙي، محلا
بنجوان، شبد (۳)

(۱۴) پُر اُپڪار نه ڪهڙو ڪي - نه پي سڱوڙ شيو ڏيائيو

پَنچ دُوت رچ سنگت گوشت - مترارو مَد مائيو.

واڳر سوهي، محلا
بنجوان، اشهد (۱)

(۱۵) سگل پياڏ ڪي وس ڪر دينا - ڦرڻ پياس جڳه جل بن مينا

ڪچو سيناڻ اُڪت نه مروي - اڀڪ آس لاکر پُر توري.

۱. هڪڙو نه. ۲. پَنچ وڪار. ۳. سني، اُلم. ۴. پيو نه. ۵. ڪَل. ۶. ٿيون نه.
۷. پرمالما. ۸. هت هٿان، مروڙيان. ۹. نشو. ۱۰. حسد، ابرڪا. ۱۱. هردي اندر ڌارڻ
ڪين. ۱۲. سڌ ٻڌ. ۱۳. وار. ۱۴. ڪپات ڪلن ٿا. ۱۵. دوستيون. ۱۶. ڪار بون. ۱۷.
دغا باز بون. ۱۸. ٻڌي ڇڏيو آهي. ۱۹. رجهائي. ۲۰. سورما. ۲۱. بهادر. ۲۲. جيتيا آهن.
۲۳. هنيلي. ۲۴. ڪٽ، سڪرم. ۲۵. ڳالهه، پرلهه. ۲۶. پاڏل. ۲۷. مائيا. ۲۸. مڇي.
۲۹. اُڪل. ۳۰. تنهن جي.

(۱۰) پنج وکار

(۱) نبي نَر - کيا نَران سَن کيا

اُن پاولي پکس نبي آهي - اُوکي دان نه ديسا.
 ڪام نه سرور ڪروڙ نه سراو - لوپ نه چوَنر ديسا
 اِنر لدا مُک تي نبي چوَني - نئل اِنبي سڀ شيرا
 پات پيار ڪور مَوس اَنر - پست پري اُپراڌي
 ڪم پرلوڪ ڪاء اُپڪرم - سروي اُڏا ساڌي
 هسا ته من تي نبي چوَني - هيءَ دنيا نهي پالي
 پرمائد ساڌ سڪي پل - ڪيا پست نه چالي.

[راڳ سارنگ، سري پرمائد، شدن (۱)]

(۲) اُوڙ پنڃ هر اڪ ڪا - ڪا - راکس ڪَهَر پار مَنا.

ماره اُوڙه ليم ليم ڪس آڪي ڪري ڪار ڪنا.

(۳) لال ڪوڙ ڪار مَره - اناپ مَوڙي اَنڌ

اَنڌ اُوڙي درگڏ سَ - لاناڪ مانبا پَسڌ.

(۴) اُوڙ پروڙ ڪام ڪروڙ مَره - ڪوڙ ڪار مها لوپ ڏروڙ

اُٻاڪ ڪم اُٻاڪي ڪي ڪي - لاناڪ راک ليو آين ڪر ڪر

(۵) اُوڙ پنڃ ڪم من راسي - اُوڙ نه رَه جسي پَره اُڏاسي

من سرا دنيا ل سَ - اُوڙ نه رَه

لوبي ڪي پانڪي - مانبا اُڏڪ لڪي.

راڳ ڪوڙي، مَنا
 پهل، شد (۱۴)

راڳ ڪوڙي، مَنا
 پندران، پاڙن
 اڪري، (۱)

راڳ ڪوڙي، مَنا
 پندران، سڪمي
 صاحب، اشپدي
 ۴ (۱)

راڳ آسا، مَنا پهل
 شد (۳۴)

۱. هر دس ۳. راعي، ۳. مَنا، ۳. ماربا آهن. ۴. پراوا. ۵. سمانو. ۶. اُوڏا، ڪڪر.
 ۷. ڪا ڪا آهن. ۸. پوڙ. ۹. پڏي آهي. ۱۰. پنڃ وکار. ڪام، ڪروڙ، لوپ، مَره.
 ۱۱. ڪروڙ. ۱۲. سڄو رستم، ڪروڙ. ۱۳. وکار. ۱۴. پڏا. ۱۵. وپر.
 ۱۶. دوه. ۱۷. آڙي، جڳي. ۱۸. ڪڏي وڃا. ۱۹. پير. ۲۰. اُڏر هردي.
 ۲۱. پَنڃا، لڪل. ۲۲. اُٻاڪ. ۲۳. پَنڃي پير. ۲۴. ڪم. ۲۵. سان. ۲۶. پند.

جيئو خود برهم بطجي پيو آهي ۽ پرڪرنيءَ جي هر رنگه ۾، هر وقتار ۾، هر رُپ ۾، اوهر ڏسي رهيو آهي. اها آهي ياترا جي پوئين پوڙي، آخري ڏاڪو، منزل مقصود، جيون مڪتي، سهج سماءُ، چوٽي چوٽ يا - ٻوند ساگر جو ميلاپ.

اهم ڀاڱو جي منجهڙ جي اها مڻيا آهي جنهن جو وڌيڪ احوال هن ٻسٽڪ جي ٻئي ڀاڱي جي پوئين حصي ۾ ڏنو ويندو. نيسيتائين اي ابتدا، نون آندڙ اوري ڏس نه، تنهن جو وويڪ نه نه ساڳئي قيد ۾ ڦاڙ ڪونه آهي، تنهنجيءَ گل کي به نه ڪو ڪتڪتائي ڪونه ڪري رهيو آهي؟ تنهنجي جيون جي ڪشتي نه نه اهم ڀاڱو جي ڪن ۾ ڪانه اٽڪجي وئي آهي؟ اهنڪار جي آنڌي تنهن جي هڙدي جي چوٽ به نه نه وسائي رهي آهي؟ انهن سوالن جو جواب، اي ابتدا توکي آندڙ ۾ ملندو، جتي اهنڪار جو طوفان تنهن جي وويڪ جون پاڙون ٻڙي رهيو آهي. توکي غور سان ڇاچڙو ٻوندو نه من جا ڪهڙا سنڪلپ تنهن جي اهم ڀاڱو ۾ جان ڦوڪي رهيا آهن ۽ ڪهڙو خاص ڪارڻ تنهن جي اهنڪار کي ڦولاري رهيو آهي ۽ من جي اُشانتِي وڌائي رهيو آهي؟ دنياوي ٻڌارن ۽ سندساري سڻلنا ملڻ نسي نه نه ناز ڪري رهيو آهين؟ پنهنجا دوش، اوڳو، ڪمزورين ۽ گهٽتايون لڪائڻ لاءِ نه نه تو اهنڪار جو اجهو ڦرڻو آهي؟ ٻين جي عيبن کي اڳهاڙو ڪرڻ لاءِ نه نه تو اهنڪار جو سهارو ورتو آهي؟ ڪنهن سان وير، وروڌ ۽ ڪروڌ جي ڪلهيائن ڪري نه نه تو اهنڪار اڇلون ڏئي رهيو آهي؟ تنهن جو من اُساڌارڻ جي اسٽي ۽ ڀر اچڻ ڪري نه نه اهنڪاري جامو ڀانو آهي؟

ڀاڱو کي ڀاڱو سان ڏس نه سڄو سبب سڀي سگهين، نيڪ دوا ڪري سگهين ۽ پوڏون شفا پائي سگهين. ٻيا اناڙي جي ڀاڱو ساڳئي مرض ۾ مبتلا آهن، سي تنهن جي ڪهڙي مدد ڪري سگهندا؟ ٻين جي اکين سان ڀاڱو کي ڏسندين ته تنهن جي من جي ڪشمڪشا وڌيڪ مونجهارو پيدا ڪندي، اُشانتِيءَ جي آڏو وڌيڪ پڙ ڪاٽيندي، ۽ دڪ جو ڏيرو، جنهن جي ڊاهڻ لاءِ نون جيون ياترا جي سفر تي نڪتو آهين، سو وڌندو وڌيڪ ڀڪر ۽ بختو ٿيندو. ڀاڱو سان ڀاڱو ڇاچ ۽ ڇاچي ڇاچي ڀاڱو سوار نه سڄو سک لهين، اهنڪار جي اوت ڇڏي، رُوخاني راحت ماڻين ۽ انوکا آزمودا پرائين.



ذڪي کان پوءِ اراڻائيءَ جي اولاد. من ۾ هر وقت انڌڪار ۾ ٻاهر ۾ هر دم انڌڪار ۾
۾ رڳو حرمي ۽ حواس جون دٻوراڙيون ڪيئن ڪيئن ڇو ڀرڪاش ڪنديون ؟

انسان ٻنهن جي اصليت ڇهائي ڇهائي صفا ڀڄي ويو آهي. وڪاري واسنائن جي
وس اچي ٻانگ کان نه ٿو ڀڄي نه ”مان ڪر آهيان“، ”مان ڇو پيدا ٿيو آهيان“ ۽ ”مان
ڪيڏانهن ڀڄو وڃان؟“ پر هن کي ڀڄو ٻڌائي نه ”مان هيءُ آهيان ۽ هو ٿيندس“، ”هيءُ
منهنجو آهي ۽ هو منهنجو ٿيندو.“ اها ”مان مان“ ۽ ”منهنجو منهنجو“ آهي ڪل يا
ڇاڀي انسان جي خيالي خزانن جي. هن جون سڀ ڪامنائون، ڀاونائون، روشنائون، آسائون،
ارادا، ولون، ڪرڻائون ۽ وغيره سڀ انهيءَ ڪل تي ٿا هلن. اهڙيءَ ڪل جي سانڌي ۾
نڪتار ڪوم ڪيئن ڳوڙهي سگهندا؟ ڪڏهن اُڪ جي وٺ مان به ماڳي نڪتي آهي؟
منهن دنيا جو مرڪز ”مان مان“ تي ٻڌل آهي ۽ جنهن دنيا ۾ ڌاري ڪسي داخلا جي
اجازت نه آهي، اها دنيا وڏي ۽ ويڪري ٿي سگهي ٿي؟ انهيءَ تنگ دائري کي فقط
هڪ ٻنڌي دري آهي ۽ جتان ”مان مان“ جو آخر پاڻ ”ٻنهن جن“ جي ٻاهر آڃان ڪري
”ٻارن“ کي ٿوڙي ڪڍي ٿو. اهڙي سٽيڪار ۽ اسٽيڪار جي خود مطلبي ڪٿي جهون
ٻاڻو ۾ ڪيڏون نه راند ڪون ۽ روزا ٿي وڃي جتان اڳتي وڌائو جي هر ڪا ڪوشش
ناڪامياب ٿي وئي.

انهيءَ ڪل يا ڇاڀيءَ سان انسان سسار کي قابو ڪرڻ ٿو چاهي پر حقيقت ۾ هڪ
ٻنهن جي وراڪ کي ڳڻتا ڏيئي ڀڄي ڇڏي ٿو. هو سهڻو ٿو نه ٿو ٿئي
ڪل جي ڪلا سان ڪاميابي ويهيو ايندي ٿي وڃي پر خصوصاً هو ٻانگ کي اوڙاهه ڏانهن
ڌوڪيندو ٿو وڃي. دنيا هن جي ساڌارڻ اڌڪار جي رڳو ٻڪڙي ڪٽڪائي ٿي ڪري
۽ هو مستيءَ ۾ اچي، ٻولي ٻاندر جهان، آخر پاڻ جي ڪهنگهرن سان، سورس جي ساز ٿي ۽
ڪٽڪائيءَ جي سر تي، اهو ٿو ٿئي. جتي ناچڻ ۽ ٽپائيندڙ آخر پاڻ جي لالچ جي راس
لهي وڃي رهيا آهن، اتي اڻڪار وڙ نه ملندو؟ ڪاش انسان کي سج ۽ ڪوڙ جي پوري ٻرڪ
۽ پروڙ ٿئي نه هوند ”مان مان“ جي راس لپلا، ”ٽوهين ٽون“ جي راس لپلا ۾ بدلجي
وڃي، اتي ئي مندر هي موليءَ جو مڌو آواز آلاپ اُٿاريندو، من موڪليندو ۽ اوهه ڇڏائيندو.

اڳتي اچي ڏسنداسن ته جيئن ٻاڻو ۾ آخر پاڻ نه سولو ساڻ نه ٿو ٻڌي. ڪنهن نه
ڪنهن سرڪر عرصي ۾ هردي ۾ هر دم وسي رهيو آهي. نشان فقط هيءُ آهي ته
سساري وهندڙ ۾ اڌڪار ”ٻنهن جو“ ٿالڊو ”ٻرائي“ نقصان مان حاصل ڪرڻ ڪهڙي ٿو
نه زوي ساڌڪ نه برمانا جي ٻرائي ”ٻانگ“ لاءِ ٻنهن حاصل ڪرڻ ڪهڙي ٿو. هر جي
وڃائي راند ٿي ساڌڪ جو ستر اڃا ستر آهي ته ٿيڪ هو انهيءَ ڪڙيءَ تي به پهچندو
نٿو ٿئي ۽ اراڻائي جو ٻڌو نٿي ٿو، ٻانگ ۽ برمانا ٻئي ڪڏجي وڃن لا، ڏئي دڙو
ٻنهي ٿي: سرڪر آخر پاڻ جون باقي اڇيل ٻاڙون نه ٻڌجي ٿا ٿين ٿيون. انهيءَ اوسا ۾

(۲) ميري ميري ڪر گئي. - پلي ڪڇ نه پاء
محل ناهي ڏوهانگي - آنت گئي پڇتاء.

اشتپدي (۷) ۱۱

جيئن هڪ مياڻ ۾ به تلواريون ماڻي نه سگهنديون آهن تيئن من ۾ اهنڪار ۽ ايشور
هڪ وقت گڏ رهي ڪونه سگهندا: يا هٿ يا هادي. ٻنهي جون موريون هڪ مندر ۾
گڏوگڏ ڪيئن پراچمان ٿينديون؟ پر جي اسان استاڻن ڪيون نه، ته من مندر نه رهندو پر
هڪ پاڪندي پٺ ٻڌو جنهن مان انشيءَ ۽ اڌار جي ڪهڙي آئيد؟ اهڙي پٺ سان پاڻ جو
ڪهڙو پريوڇن جو رڳو ڪنهن ٺٽي نالڪ جو نماءُ هجي يا ڪوڙ ڪپت جو ڪوٺ هجي؟
اهنڪار جو اوج اهر ٿي نه ٿي سگهي. اهو اسرار آهي چار ڏهاڙا ڇو نه بيٺل آهي
ڪڇي بنياد تي. ڇا حسن، جواني ۽ جسماني طاقت عمر جي پڙدي پوئيان نسيٽ غائب
نه ٿيڻا آهن؟ ڇا دنياوي بدارت، ڪٽنب قبيلو، متر ۽ سنهددي ناسونف نه آهن؟ ڇا
اهي آنت سمي ڪو ساٿ يا سهارو ڏيندا؟ ڇا تون پاڻ مهمان نه آهين؟ ڇا جيڪي انهي
سو ايشور جو عطا ٿيل نه آهي؟ ڇا ڏانار جون ڏنل ڏانئون ڪسجي نه ٿيون سگهجن؟ ڇا
اسان جا اڀريل گڻ به اهنڪار ڪري ڪسڪي نه ويندا؟ ڇا بي بقاء، ناچيز ۽ مٿيا وستو،
اهنڪار ڪي ڪو دائما اجهو ڏئي سگهنديون؟ ڇا تواريخ ڪافي مثال پيش نه ٿي ڪري
ته اهنڪار اوس ٿي ڏک ڪائيندو آهي؟ ڇا اسان خود جيون ۾ ڪيترا ڇوڙ نه ڏنا آهن
جتي اهنڪاري انسان آسمان مان پٿر کائي اچي پٺ پيو هجي ۽ اهڙي ڏورندڪ ڏک
جي درد شا به آهي جو ڪا به همدردِي ۽ ڪهڙو به پريوڇ سندس وياڪل من کي سنڌوش
نه ٿو ڏئي سگهي؟

جيڏي اهنڪار جي مٿي اڏر ٿيڏو هيٺ ڏڪو. جيڏو ڳاٺ اوچو ٿيڏي وڏي ڪراوت.
اهو قدرت جو قانون آهي. پر حيرت ۽ عبرت انهيءَ کان ٿي لڳي ته جيسيتائين جيڏو ڪي
سروپ ۽ سڻاڻا نصيب ٿي ٿئي نيسيتائين سموري شاهاڻي ٿو پاڻ کي ڏئي نه منهن هڻين
سروچيو ۽ هيئن ڪيو پر جي شڪست ۽ اسٽاڻا آڏو اچيس ته چوي ته ايشور انڌار ڪيو يا
تڏيهر ڪري ڇڏيا. شاهاڻي جو پاڻ حقدار ۽ سزا جو ايشور اڌڪاري. انسان ڪهڙو
انصاف پاڻ ڪري ٿو ۽ ڪهڙو انصاف پاڻ لاءِ طلبي ٿو! هڪ ٻئي جي آهڙا!!

اهنڪار جي اوج جو اوسر کڻي معمولي هجي پر انهيءَ استييءَ جي من مستي ۽
مهاد غير معمولي رهن ٿا. اهنڪاري انسان کي رڳو پنهن جو آواز ۽ پنهن جي واکاڻ وٺي،
پنهن جو فائدو ۽ ٻئي جو نقصان راحت بخشي، پنهن جي سروپ ۽ ٻئي جي شڪست مان
آنند اچي. هيئن ڏانهن نفرت، پاڻ جهڙن سان پاڻي ڪٽڻ ۽ مٿين سان حسد. ”مان ۽
منهنجا“ سڀ پنهنجا، ٻيا سڀ پراوا. پنهن ڪري سڀني پاوانن، ويچارن ۽ ڪربائن کي به
پهلو ۽ به پاسا، هڪ ٻئي جي آهڙو. هڏو ڏوڪيءَ ۽ همدرد دوست، تن جو پاڻ تي بلاند جنائي
ڇڏي ۽ مطلب دوست، مطلب سڌ ٿيڻ کان پوءِ سندس بلاند جنائي
ڇڏين. خوشامدڙ تن جي ٿيڪ نه ٿئي آهي. اهنڪار جي اوج ۾ اڪيانا جي اوندهه ۽

(۲۱) من هت ڪنڇي نه پائيو- سڀ ٿڪي ڪرم ڪماء

من هت پيڪ ڪر پرمدی- دک پائيا دڙجي پاء.

(۲۲) پرائي- ڪيا ميرا ڪيا تيرا

جڻسي- ترور بندک ^{۳۰} بسيرا.

(۲۳) ماڻيا دک موهيا هومي روهيا- ميري ميري ڪرت وهاڙي

جو ٻرپ ديه ٿس چيئي ناغي- آنت گعيا پچيا وئي.

(۲۴) گرب گهيلي- محل نه پاوي

قر پچتاوي- جب رڻ ٻهاوي.

(۲۵) من هت ڪرم ڪري ايماني- جڻه ٻالڪ ٻالو گهر اُسرنا

آوي لهر سمند ساگر ڪي- کن مه ^۸ پنن پنن ديهه پچينا.

(۲۶) هٿ هٿ ڪرم ڪماڻي- تي تي بند گلاڻي

ميري ميري ڌاري- اوهان پتر لوهارِي.

(۲۷) هر جيهه اهبڪار نه پاوي- ويد گؤڪ سڌاوه

اهنگار ^{۱۳} مئي سي وگتي گئي- مر جدمه تر آوه.

(۲۸) هو ميه ٻڪڙ تيريه ميه ماهه- هر نه چيتمه مڙي مڪت جاء.

مڪت هر وسريه جمر وس پاهه- آنت ڪال مڙي چوت ڪاهه.

(۲۹) وسٽ پرائي آب گرب ڪري- مورڪ آب گلائي

نانڪ ان بوجهي ڪڍي نه پائيو- تر تر آوي جائي

(۳۰) ڪبير ماڻيا تجي نه ڪيا پچيا- جڻه مان ^{۱۷} تجيا نهجي جاء

مان ميه ^{۲۰} منور گلي- مان سڀي ڪم ڪاهه.

راڳ وڏهنس، محلا
چوٿان، وار (۱۹)،
سلوڪ محلا تيجا

راڳ سورڻ، پگت
روداس، شبد (۶)

راڳ ڌناسري، محلا
چوٿان، چنس (۴) ۱

راڳ سوهي، محلا
پنجوان، شبد (۳)

راڳ بلاول، محلا چوٿان،
اشوڌي (۷) ۳

راڳ مارو، محلا
پنجوان، شبد (۱۷)

راڳ مارو، محلا
تيجا، وار (۹)

راڳ بست، محلا
پهلا، اشوڌي (۵)

راڳ سارنگه، محلا
چوٿان، وار (۳۲)،
سلوڪ محلا تيجا

سلوڪ، ڪير، وار،
صاحب (۱۵۶)

۱. پيڪ. ويس. ۲. وڻ. ۳. پڪي. ۴. ڪاوڙ ڪن ٿا. ۵. ڦاٽل. ۶. رات، عمر. ۷. واري.
۸. پرزا پرزا. ۹. ڳچيءَ ۾. ۱۰. بيڙيُون، زنجيرُون. ۱۱. برعائما. ۱۲. ٻڪاري. ۱۳. اڻوگيا.
۱۴. بنڌن. ۱۵. سزا، ڏک. ۱۶. شيء. ۱۷. لياڳ ڪيو. ۱۸. ٿي پيو. ۱۹. اهدڪار، ايمان.
۲۰. مشهور، سرشت. ۲۱. ڳري وبا.

(۱۱) حب لک حائض مکتبہ لی کچ ھو۔

لب اس کتہ سک ناغی کرو

حب اذ حائض مکتبہ کچ کرنا۔ لب لک کرب ھون مکتبہ کرنا۔

(۱۲) ھوک ھوک ھیا سمار۔ ھتہ ھتہ کرب ھیا

ھن کھیتی ھو۔ نہ حائضی۔ چھوڑ اُنک ھاء۔

(۱۳) مہمک اعشاری محل نہ حائضی۔ کھ آگئ کھ بیچتی

سدا بلا لیتی محل نہ آوی۔ کتہ کو در کھ مکتبہ

(۱۴) ھیکر ھاء ھارائی وڈا۔ ساد کری من ھائی

ختمی لڈوری کوڑا آوی۔ ھیتی چکھی دائی۔

(۱۵) مہری مہری کھ کھ۔ ھلی کھ نہ ھاء

محل ناغی دھائی۔ آس کھ ھیتی۔

(۱۶) ھار ھار اگا جام مکتبہ۔ آس کھ ھیتی۔

اھیکار ھر ھار لگا۔ ھار ھار ھار ھار۔

(۱۷) چاکر لکھی چاکری۔ ھالی ھار وڈا

ھان کھ ھار ھار۔ ھار نہ ھائی ساد۔

(۱۸) ھانک مکتبہ ھار آس لکھا۔ ھان ھار ھار

ھو مکتبہ من اھول ھو۔ کھ کھ و چھدی ھاء۔

(۱۹) ھو مکتبہ ھو مکتبہ۔ ھو مکتبہ ھو مکتبہ

ھو مکتبہ ھو مکتبہ۔ ھو مکتبہ ھو مکتبہ

(۲۰) آگئ ھو ھو مکتبہ۔ کھ کھ کھ کھ

ھو مکتبہ ھو مکتبہ۔ ھو مکتبہ ھو مکتبہ

راڳ ڪوڙي، مڃا
بھدران، سکھي
صاحب، اشتهدي
(۴) ۱۲

راڳ ڪوڙي، مڃا
بھدران، لتي (۳)

راڳ ڪوڙي، مڃا
چوٿان، وار (۲۵)
راڳ آسا، مڃا ٻھلا
شد (۳۵)

راڳ آسا، مڃا لکھا
اشتهدي (۷) ۱۱

راڳ آسا، مڃا لکھا
چس (۶) ۲

راڳ آسا، مڃا ٻھلا
وار (۲۲)، سھوڪ
مڃا دھوا

راڳ گوھري، مڃا
لکھا، وار (۴)

راڳ ٻھاکڙا، مڃا
چوٿان، وار (۱۹)،
سھوڪ مڃا لکھا

راڳ وڏھنس، مڃا
ٻھلا، آلاھنيا (۲) ۱۲

۱. ھن ھو کي. ۲. سک. ۳. دک. ۴. سنا. ۵. عمر اھائي پتي وڃي. ۶. ارماني.
۷. رڻائي، ڪرڻائي. ۸. لڏو. ۹. موھون ماڻي. ۱۰. وڻ ھيڪ عورت. ۱۱. ايمان. ۱۲. اھار،
وڻر. ۱۳. شھرڪ. ۱۴. شرا. ۱۵. ھوڙا. ۱۶. لڏو، سوڙھو. ۱۷. لڏو، نھاڻو.
۱۸. ڪوڙو، وڏو. ۱۹. ساس، ساد. ۲۰. پورڪ م. ۲۱. ھمان.

نانڪ ستڳور مليئي هوندي گئي - نان سچ وسيا من آءِ
 سچ ڪهاوي سچ رهيءَ - سچي شير سماءِ.
 [راڳ وڏهنس، محلا ٽيجا، شيد (۹)]

(۳) نانڪ جيڪو - آيو جاڻي

اڳي گهيا - نه سو هئي.

(۴) جڳ هوندي مٿل دڪ پائيا - مل لاڳي دوجي پاءِ

مل هوندي دولي ڪري نه اٿري - جي سو ٿيرت ناءِ.

هم ڪيئا هم ڪر هڳي - هم مٺو رک گاوڙ

ڪر ٿي والا وسريا - دوجي پاءِ پيار.

(۵) من هن ڪي نه پائيا - ڪر اٻاءِ ٽڪي سڀ ڪو

سهنس سڀاڻ ڪر رهي - من ڪوري رنگ نه هرو.

(۶) اهدڪار ڪر اهدڪاريءَ - ويڙيا من ڪي مٿ

ٿن ٻرپ آپ پلايا - ناس ذات ٻن ٻن.

(۷) ميري ميري ڪيا ڪر - جن ديتا سو پڙي لوڙ

سرپر اٿي چلڻا - چڱا جا سي لڪ ڪروڙ.

(۸) هه پال وڳي هوني - آڏيريءَ راه، نال ڪوئي

وچ هوندي ڪر دڪ روئي ٻڪه، نانڪ ڪن ٻڌ ڳت هوني.

(۹) هوندي وچ سڀ جڳ پرائيا - دوجي پاءِ پورم پلايا

به چنڻا چنوي آپ نه پچانا - ڏندا ڪريا ان دن وهانا.

(۱۰) بانڌو آڻن - هه هه ٻڌا

دوش ڏيٺ - آڳهه ڪه انڌا.

سري جن صاحب
 محلا پهل
 پوڙي (۲۱)

سري راڳ، محلا
 ٽيجا، شيد (۳۱)

سري راڳ، محلا
 چوٿان، شيد (۱)

سري راڳ، محلا
 پنجوان، شيد (۱)

(۲۲)

راڳ، مانجه، محلا
 پهل، وار (۱۶)

راڳ، ڪوڙي، محلا
 ٽيجا، شيد (۶)

راڳ، ڪوڙي، محلا
 پنجوان، باون اڪري
 (۳۹)

۱. پرمالما. ۲. اهدڪار. ۳. پڙوڪ ڀر. ۴. سهندو. ۵. بياني، ڏيٺ پاڻو. ۶. اشنان ڪري.
 ۷. گنوار، اڳياني. ۸. آيماني. ۹. عزت. ۱۰. چاهدا رکيو. ۱۱. آخر، نيٺ، اوس.
 ۱۲. ڳڙهي ڳولهي. ۱۳. اڪل، وياڪل. ۱۴. آنديو. ۱۵. طرح. ۱۶. چوٿاڪارو. ۱۷. باڙل.
 ۱۸. ڪٽي. ۱۹. ڪٽي. ۲۰. ڪٽي. ۲۱. ڪٽي. ۲۲. ڪٽي. ۲۳. ڪٽي. ۲۴. ڪٽي. ۲۵. ڪٽي. ۲۶. ڪٽي. ۲۷. ڪٽي. ۲۸. ڪٽي. ۲۹. ڪٽي. ۳۰. ڪٽي.

(۹) اهنکار، هومي ۽ مان مان .

(۱) هٺ وڃ آليا هٺ وڃ گٽيا - هٺ وڃ هٽيا هٺ وڃ مٽيا
 هٺ وڃ ڍٽا هٺ وڃ لٽا - هٺ وڃ ڪٽا هٺ وڃ گٽيا
 هٺ وڃ سڃار ڪ-ڙڙيسار - هٺ وڃ ٻاپ ٻس واپار
 هٺ وڃ لڙڪ لڙڪ اڙلار .

هٺ وڃ هٽي هٺ وڃ وڙي
 هٺ وڃ ٻهٽ هٺ وڃ ڏووي^۱ - هٺ وڃ هائي جسي ڪروي^{۱۱}
 هٺ وڃ مڙڪ هٺ وڃ ساڻا - موڪ مڪي ڪي سار نه هائا
 هٺ وڃ مائيا هٺ وڃ چائيا^{۱۲} - هومي ڪر ڪر هٽ اهايا
 هومي اڙهي لال ڏر سوهي^{۱۳} - ڪان وهڙا ڪٽ ڪٽ لوهي^{۱۴}
 لاهڪ حڪي لڪي^{۱۵} لڪ - هها ويڪه لپا ويڪ^{۱۶}.

[راڳ آسا، مڪلا پھلا، وار (۷)]

(۲) هومي ٺاوي لال وڙو هي - ڏء نه وسه ڪ لاء
 هومي وڃ شرا نه ڏروئي^{۱۷} - ٺان من ٻر لاء
 هر چس من مري - ٺون ڪور ڪا شد ڪماء
 حڪم مٺ ٺان ڪس مائي - ٺان وڃه هومي هاء
 هومي سب سرور هٽي^{۱۸} - هومي اوٺا هرو
 هومي وڏا غار غي^{۱۹} - هومي وڃ اڙو نه مڪي ڪرو
 هومي وڃ پگي نه ڏروئي^{۲۰} - حڪم نه پنهسا هاء
 هومي وڃ هٺ بند هي^{۲۱} - ٺار نه وسه من آء

(۹.۱)

۱. اهنکار، هومي. ۲. حوي ٺو. ۳. مري ٺو. ۴. ڏان ڏئي ٺو. ۵. ٺل مائي ٺو.
 ۶. ڪمائي ٺو. ۷. ڇڙي ٺو. ۸. ٻاپ، گناه ڪري ٺو. ۹. ٺرڻ ٺي اڻڻ ڪري ٺو.
 ۱۰. ڏاڍ. ۱۱. ڪٽل. ۱۲. اڪانهڙو. ۱۳. ھمڻ مڙڻ ھي چڪر ۾ پو پتڪندو.
 ۱۴. آخار احد ماحتر ڪري. ۱۵. ٻان ھيڙو ٺي ڪي سمجه. ۱۶. ڏشمي. ۱۷. من ها
 ھيال. ۱۸. ٺڪري. ۱۹. اولاد. ۲۰. سمجهڻ. ۲۱. بندڻ، اڙ.

جي اصل عادت ٿي ويندي آهي، چاهي هو ڪاوڙ ۾ هجن توڙي نه، پر خاص من ڪي رُس ايندو اٿن گهٽ وڌ يا گٽو ڳالهائڻ ۾ يا چتر بازي ڪرڻ ۾، خاص ڪري جڏهين اڳيان ڪي ه پان کان عقل، عهدي، اقبال يا ادب ۾ گهٽ سمجهندا آهن. جتي موت ۾ موچڙي ملڻ جو انديشو نه هوندو آهي، اُتي ته زبان اشرافت، شرم ۽ حياءَ جي لڳاءُ نه، خوب وارا وٺندي آهي. اها من جي موج وڌي سزا پوکائي ٿي. ڪنهن جي به دل ڏڪوڻو مها پاپ آهي. هن جي هردي جي آه هڻي هنڌ ڪندي ڇو نه جو تو ۾ تووسي سو هن به نه تووسي. تنهن ڪري اي بنداءِ ٻين سان ڪهرو ڳالهائي، جيئو هتيا نه ڪر. اڳي ۾ به ساڳيو سائين سمجهي، سڀني سان آهستي ڳالهائڻ، منو ڳالهائڻ ۽ سچ ڳالهائڻ. ٿي سگهي ٿو ته جڏهين تنهن جي من ٿي ٻيائي ۽ ٻي اڪيائي ۽ جو پريائڻ پئي ٿو ٿڏهين ٿي ٿون ٻين کي مدائي ۽ برائي ۽ جي روپ ۾ ٿين ٿو. پهرين پنهنجي من جي برائي دور ڪر نه هوند ٻين جي چڱائي ۽ جي برڪ پوي. جو انسان پاڻ شڌ ۽ پوتر ويچار ڌاري ٿو سر نه ٻين کي مدو سڏيندو ۽ نه وري انهن ۾ مدائي ٿيندو. اهو پوسد آهي صاحب جي وچن مان، جي مٿي ٿڌل آهن ۽ جن مان به خاص چوند وڃن وري هيٺ به ڏجن ٿا:

(۱) برا ڀلا تڃر آڪدا - ڇوڇر هيءُ ڏهه ماه،
گورمڪه ايڪو ٻجهيا - ايڪس ماهه سماء.

(۲) اول الٰه نور اُپايا - قدرت ڪي سڀ بندي
ايڪ نور ٿي سڀ جگ اُجهيا - ڪون ٻلي ڪو مندي.

سڀ خلق خاوند جي آهي. ٿون ڪير جو فيصلو ڪرين ته هي ڇڳو ۽ هو مدو؟ هر ڪنهن کي پنهنجي چڱائي ۽ مدائي ۽ جو حساب، سڌو صاحب کي ڏيڻو آهي ۽ نه توکي. ٿون فقط پنهنجا ڪرم ۽ ڪرڻوت سنڀال. ٻين جي ڪرم جي ٿور ۽ تقاضا توکي ڪانه ڪرڻي آهي. سڀني جا ڪرم ۽ پنهنجا ڪرم، صاحب جي ساڳيءَ ساهيءَ ۾ ٿور ٻا ۽ ڇوڳو ملهه لهندا. جي اهو سوچين ۽ سمجهين ته هوند پاڻمرادو ڪروڌ کان ڪنارو ڪرين، وڏو وروڌ جي ويجهو نه اچين ۽ زبان اهڙي بڻائين جهڙي ماکي، مصري ۽ ڪنڊ - نه لندي خوشامد جي خيال کان يا ڪنهن لوپ لالچ جي مراد کان پر سچي سڀاءَ وڃان ۽ نرم هردي منجهان. پوءِ سڀڪو وڃ ۾ وهاري مرحبا ڪند ۽ عزت ڏيند. هٿ به ناموس ڪڍين ۽ اُتي به ناموس پوند. ڪٿي به ٿاڀو يا دوکو ڪونه کائيندين ڇو نه پوءِ پنهنجي رات جي شيري ڪوئل هردي جي ڌارا ٿيندي. عزت ۽ ناموس انهيءَ ڌارا وٽ ڪونه ڪونه ٿا پر پاڻمرادو ڏانهس ڇڪجن ٿا. ڪٿي عزت نه به ملي يا ناموس نه به نڪري ٻرن جي شدي ۽ شائتيءَ صدي، ڪروڌ کان ڪنارو ڪرڻو پوندو. وڏو وروڌ کان وٺن وڃي ۽ ڪوڙي زبان ڪٽي پوندي.

ٻن فرمن يا ملڪن تائين، وٺڻ ۽ ٻڌائي جي باوجود پڪڙجي سگهي ٿي. گذريل مهاڀاري لڙائيءَ ۾، غلڻو هي ڪروڙ، وڻ ۽ آبپاشيءَ، سنڀال ۽ ڪيڏا نه راڻا ۽ رڻوڄاڻ ڪري ڇڏي؟ مطلب ته ڪروڙي انسان پنهنجو نه ٿي ۽ من وٺي ڪري ڇڏي پر تنهن سان گڏ دشمني ۽ لڙتڻار جي آڌ وڃڻ لڏڻ بيماريءَ جيان ڇو طرف پکڙي ڇڏي. رواجي باهه نه ڪم. نقصان ٺهڻ کان پوءِ وسائي نه سگهجي ٿي. پر دشمنيءَ ۽ لڙتڻار جي آڌ کي نه وسائڻ به بلڪل مشڪل آهي. اندر جو اندر پئي ڏکي ۽ ڏکي ڏکي پئسڪ ٻاري.

ڪروڙ صاحب ڇا ڪروڙ، وڻ ۽ وروڙ تي هيڪي نه وڃن مٿي ڏنل آهن ٽن مان به ڇو نه وڃن وري هيڪ ڏجن ٿا:

- (۱) ڪن ڪروڙ گهٽ هي ڪي پٽر- جهڙو سڀ ٻسراڻي وٺن ڪيان سڀ ڪڙهڻا - ٿان سڀ ڪم نه ٻسائي.
 - (۲) ڪام ڪروڙ لوڻ موه، ٻڙاري - ٻڙوڙج سڪل ٻڙائي، سد حضور حاضر هي ٺاڻو - ڪهه نه پٽو دڙائي.
- راڳ ڪوڙي، محلا
ٺاوان، شد (۴)
راڳ ٺاوان، محلا
پنڇران، شد (۶)

اي ٻڌا، توکي من هي ٻين ڪامڻان مان نه وس ايندو هوندو ٻس ڪروڙ جو وس توکي لڻن کي ستائڻ، واٽائڻ ۽ ڏکي ڪرڻ ۾ ٺو آجي. ياد رک ته پنهنجو ڪروڙ ٻين کي ڏک ٻڌائي توکي ٺوڻو وس ڏئي ٺوڻو ٻڌائي وس پنهنجي من ۽ ٺن جو روڳ ٻڌي ٿي. چوڻ ۽ آڙاهيءَ ۾ اچي ٺوڻ جيڪو اڀاڙ ڪرڻ ٺوڻن جي سڙا ٺوڻان گڏ پنهنجي ڪٽنب کي نه سڙي، يا اڄ سڙيءَ طرح ٻڙوڙجي پوندي ۽ تنهن جي ڪٽل جي ٺاوانس تي ڏاڍو لڳندو. هيٺڪي نقصان ٻڌائڻ سونه ٺوڻان آڄ نه سڀان ٻڌائو وٺندو. جي انهيءَ نه به ورتو ته هن ڇا حمايتي وٺندو. ڏڏو ڪيو وري ٺڻن نه ٺوڻو. ڪروڙ ٺهڻ کان پوءِ هوش ٺوڻو وري ڪم ڪري ٺوڻ ۽ پٽيءَ آڻي ٺوڻو ڪيل ڪوم جو اٽڪل مٽائي ڪونه سگهندو. ڪروڙ ڪرڻو اٿي نه ڪروڙ هي اڻڌاڻ ڪروڙ ڪر، جڏهن مان هيٺو وٺاهه ٺڪرڻ ٿا. ڪروڙ هي اسٽي نه ٻين وڪاڻن هي اسٽيءَ وانگر آهي ڇا اسان جي ڏک ڪرو ڪارڻا ٺي ٿي ۽ تنهن هي ٺوڻو ڪرڻ لاءِ اسان کي من جي پاڻوڻان ۾ وڌيڪ ڪهرو وڃڻو ٻڌائڻو ڇو نه هي سڀ وڪاڻ ڏند مرض نه آهن ٻس اسان جي اندر جي مرض جا پاڇا يا ٻڌاڻا آهن.

مٿي ٻڌايو ويو آهي ته ڪروڙي انسان هي ڏهان به ڪندي ٺيڻدي آهي. ٻلا جڏهن پاڻوڻون ۽ وڃاڻ ٺي اٿن ٺي ته مک مان مٺا شد ڪٽن ٺڪري سگهندا؟ هر سڀ کي ڏهڙون ڏئي ٺوڻ، چتر ٻڌائي ٺوڻ ۽ اڇوڙ شبد استعمال ڪري ٺوڻ. سندس ڏهان ٺهڻ نه ڪائي پئي نه لڻن انهن کي من ڪروڙ ڏهان ٺوڻ ٺوڻ ٺوڻ کي ٺوڻ جي وچو پئي کيس سڀ ڏهن ٺا ٺا ٺاڻيءَ ۾ وڃڻ جي صلاح ڏين ٿا. پر ڪن کي ته ڪوڙي يا مدي ٻڌائڻ

ڪروٽ، ويس، وروٽ.

ڪوڙو ۽ مڊو ڳالهائڻ.

عام طور ڪروٽ کي ڪام کان يڪدم پوءِ جڳهه، ڏني ويندي آهي ڇو ته ڪام جي اڻپور تائي ڪروٽ جو ڪارڻ بڻبي آهي. پر هن پستڪ ۾ ڪروٽ کي موهه ۽ لوپ کان به پوءِ آندو ويو آهي، نه انهيءَ ڪري ته پنڃ مکيه وڪارن ۾ ڪروٽ جو مرتبو يا درجو گهٽائجي پيو انهيءَ ڪري ته ڪام ۽ موهه ۽ لوپ، اهي ئيئي ڇو نه ڪامنائن جا جدا جدا انگ آهن. پوءِ ڪامنا ڪهڙيءَ پاونا مان ئي انهن ٿيل هجي، پر انهيءَ جي اسڻا ضرور ڪروٽ ۾ بدلي. ڪروٽ ڪامنائن مان پيدا ڪونه ٿو ٿئي پر ڪامنائن جي اڻپورائيءَ يا اسڻا مان. ڪامنا کي شڪست اچڻ ۽ ڪروٽ جو ترڪ ٿي سر تي سوار ٿيڻ.

ڪروٽ جي سُواريءَ جو چا ورنن ڪجي؟ صبحان الله! ڪنهن به شهنشاهه يا عالمگير جي سُواري، اُڀاري نه ڪري سگهندي. جيئو جي سڌ ۽ ٻڌ يا سمجهه ۽ ساڃهه جنهن تي کيس ڪيڏو نه ناز آهي، سي ته ڪروٽ کي ايندو ڏسي، يڪدم ڇپ ماري وهندون آهن ڇو ته هميشه لاءِ پسر ٿي چڪيون آهن ۽ سرير جون سڀ شڪتيون ڪروٽ جي قدم اوسي ڪري، سندس حڪمن جي پيروي ڪرڻ لاءِ بيچئن ٿينديون آهن. ڪروٽ جي راستيءَ ۾ انسان صفا پاڳل مثل آهي ڇو ته انهيءَ وقت آندو، سرير جي رت جوڻ وڳڻ هوش جي هٿن مان نڪري، ڪروٽ جي وس آچن ٿيون. پوءِ سپاويڪ پاوانائون اڀريون، ويچار ويڪاري، زبان گندي ۽ گرم ڪڏا. پر جتي لوڪ لڃا يا ڪنهن مڃورين ڪري ڪروٽ کي ڏيچي ٿو ته به جي ڪرڻن ۾ نه ته گهٽ ۾ گهٽ پاوانائن ۽ ويچارن ۾ ڪو خاص فرق ڪونه ٿو پئي پر هيڪاري ڊپل ڪروٽ جي چليو نه، نه من جي اُشائني وڌيڪ وڌائي ڇڏيندو ۽ اسين مٿي ڏسي آيا آهيون ته من جي اُشائني ٿي دڪ جو ڪارڻ آهي.

ڪروٽ کي ڇڊال ڪوٺيو ويندو آهي ڇو ته ڪروٽي انسان جو روپ ۽ هر دو ڇڊال مثل ٿيندو آهي. مذهبن ۾ لامطي، اڪيون ڳاڙهيون رڙ، ڏند کڙڪندڙ، چپ ٽڏندڙ، دل ٽڙڪندڙ، وابت ۾ گججي، ناسون ڦوڪيل، هڏن مان نڪاءُ ۽ عضوا اُٿالا. ڪروٽ جو اُڪر نه فقط چهري تي ٿئي ٿو پر سرير، من ۽ ٻڌيءَ تي به. ڪروٽ جي ڪري، مغز جون رڳون ڇڪجن، دل جي بيماري پيدا ٿئي، رت جو دؤر وڌي ۽ هاضمي جي هاجي ٿئي. ٻڌيءَ جون پاوانائون ختم ٿي وڃن ۽ من ملين مٿ جي وس ۾ اچي شايد ڪئين ڪڪرم به ڪرائي ڇڏي جن جي پوءِ پاري سزا پوڳي ٿي پئي. پر جي ڪنهن به سبب ڪري ڪڪرم ۾ رنڊڪ به پئجي وڃي ته ويو، وروٽ، ابرڪا ۽ انتقام جي آڱ جاري رهي ٿي. ڪا به نه وري به رڳو ڪاميءَ جي ستيا ناس ڪري ٿو پر وڻ هڪ انسان ٿاڻن محدود نه ٿو رهي، ٻن انسانن مان ٻن ڪٽين ٿاڻن، پوءِ ٻن ڏرين ٿاڻن، پوءِ ٻن مذهبن ٿاڻن ۽ آخر

(۸) اُول اُلله نۇر اُپاييا - مَدْرُوس گي سَب اِنْدِي^(۳)
ايک نۇر لي سَب جگ اَحيَا - کُؤن پلي کو مَندي .
راڻو پُريائي، کسرو
صاحب، شد (۳)

(۹) بَرِدا مَالِس خُلُق مَه - خُلُق وَنَسِي رُب مَنَاه
مندا کَسرو اَکِيئي - جان نَس بَسَن کُوئي نَاهَر -
ساروڪ، شيخ فريد،
(۷۵)

(۱۰) اِک لَکَا نَا کَالَاه - سِيَا مِيچ مِيچا دُئي
هِيَا لَه کِيئي لَاه - مَالِک سَب اَمُولِي .
(۱۲۹)

۱. پرمالیا. ۲. جوس، شکتی. ۳. پُرکری. ۴. چو. ۵. مَکاوَناس، پسرکری.
۶. عردو، دل. ۷. کبچن جي. ۸. دکای، رانجا. ۹. اَمولاک.

(۱) سڀنا ڪا پُرپ اڻگ هيءَ - دُڄا اُڙ نه ڪوءِ
گورو پُرسادي من وسيع - ٿي گهٽ پُرسگت هوءَ
سڀ اُنتر جا هي پُرهڙ هيءَ - پُرهڙ وُسي سڀ لاءِ
مندا ڪسڻو آڪيئيءَ - شيد وٺي ڪه لاءِ
پرا پلا ٿڌڙ آڪدا - جڇڙ هيءَ ڏه ماه
گورمڪ اڻڪو ڀڄيا - اڻڪس ماهه سماءِ.

[راڳ سو هي، مڪلا ٿيڃا، اشتهدي (۴)]

(۲) جڻ پوليئي پٽ پائيئيءَ - سو بوليا پُرواڻ
ڏڪا ٻول و گچڻا - سُن موروڪ من اڃاڻ.

(۳) جب ڪس ڪي - لاءِ، جانس مندا
تب سگهي - اس ميله ٿندا.

(۴) نا ڪو دشمن دوکيئا - ناهي ڪو مندا
گورو ڪي شيوا شيوڪو - ناناڪ خُصميءَ ٻندا.

(۵) جيءَ جڻ سڀ ٿندي - سڀنا ڪا سروي
مندا ڪس نو آڪيئيءَ - جي دُڄا هوني.

(۶) نا هر چنگي آڪيئيءَ - اُرا نه ڏسي ڪوءِ
ناناڪ هوءَ مارئيءَ - سڄي جيءَ ڙا سوء.

(۷) آپ اُپائي نازڪا - آپي رکي وٺڪ
مندا ڪسڻو آڪيئيءَ - جان سڀنا صاحب اڻڪ.

سري راڳ، مڪلا
پهلا، شيد (۴)

راڳ گورڙي، مڪلا
پنجوان، اشتهدي
(۲) ۱

راڳ آسا، مڪلا
پنجوان، شيد (۱۱۹)

راڳ آسا، مڪلا ٿيڃا
اشتهدي (۴) ۵

وڳو مارو، مڪلا
پهلا، اشتهدي
(۸) ۱۰

راڳ سارنگ، مڪلا
چوٿان، وار (۲)
سلوڪ مڪلا دوجا

راڳ، راءِ ڏکائي، مھلا
ٻھلا، سڌ گوشت (۳۷)

راڳ، مارو، مھلا
ٻڌوان، شمد (۶)

راڳ، مارو، مھلا
ٻڌوان، سولهو (۱۳) ۱۶

راڳ، مارو، مھلا
ٻڌوان، سولهو (۱۳) ۶

راڳ، سارنگ، مھلا
ڇرلان، وار (۳۲)

راڳ، ڪاڙوا، مھلا
ٻڌوان، شمد (۳۲)

سارنگ، مھلا ٻڌوان
(۱۷)

(۸) گورمڪ - وٻر وروڻ گُروڻ
گورمڪ سڳي گُلف مٿوڻ.

(۹) ڪام ڪروڻ لوب موه، اوارڻي - نروڻ سڳل اٿڻ رائي
سڌ حڏوڙ، حاصران هڻ ٺاڙو - ڪڙهه ٺهه پٿرو دڙوڙائي.
(۱۰) ڪام ڪروڻ سڳل مٿسارو -

ٻڌ ڪورم ڪماوه سڀ ڏک ڪا ٻارا
سڳور شيرم سي سڳ ٻاوه - سڄڻ شمد مٿاڻدا.
(۱۱) ڇهه راکڻ سڳي سڳ ٺاڻا - سڄي هره سڳي پل مانا
ٻڻي پٿر ٺاڻي ڪر پٿري - سڀ اٻڪو هي ٺاڻا.

(۱۲) اٺم ڪروڻ وٻر وروڻ - ڪو سڳي نه ڇڏاڻا
ٺاڻڪ وڻ ٺاڻي ڏوڙ موه - هڻ لک ڏک ٻاڻا.

(۱۳) ڪام ڪروڻ لوب نياڻيو - حمر عي ڪي ڪاڻ
ٻڻم ٻڻان سرون آڻيو - اڏر ٺاڻڪ ڪاڻ.

(۱۴) ڪام ڪروڻ ڪاڇوڙا - سڀ ڪُل آڻي ٻاء
ڏک اٻڪو ڏک ٻڻ ڪاڇو - ڪڙي آڻي ڄاء.

۱. نورم ڪري ٿو. ۲. ڪورم هو لڏو. ۳. وٻر. ۴. ٻڻم مانا حاصران حڏوڙ آهي.
۵. پري. ۶. زوردار. ۷. ٺاڻ، لڪاڻو. ۸. ٺاڻو ٻڻي ٿو. ۹. ٻاء. ۱۰. اٺاڻو.
۱۱. ٺاڻو ٻڻي آهي. ۱۲. ڪاڻ. ۱۳. ٻڻم مانا. ۱۴. ڪڙي. ۱۵. ٺاڻو. ۱۶. ٺوڙ.

(۷) ڪ-روٽ، و-روٽ، و-روٽ.

(۱) ڪُٻڙ ڏوٽي ڪڍيا ڪاٺا -

پُر نندا گهٽ چوهرڙي مٺي ڪروٽ ڇنڊال
ڪاري ڪڍي ڪيا ٿيئي - جي چاري ٻنڌيا نال
سچ سچ ڪرڻي ڪارا - نالوٺ ناءِ ج-پيهي
ننانڪ اڳئي اٽم سڀي - ج پاپان پند نه ڏيهي.

[سري راڳ، مڪلا چوٿان، وار (۲۰)، سلو مڪلا ٽيجا]

(۲) مٺي پرېت پيار ڪيا - مٺا و-روٽ

سري راڳ، مڪلا
ٻهلا، شبد (۱۴)

ڏندا ٽڪا هه مٺي - مٺا مائيا ڪروٽ
ڪرم ملي سچ پائيتي - گورمڪ سدا نروٽ.

راڳ ڪوڙي، مڪلا
نالون، شبد (۴)

(۳) ڪن ڪروٽ گهٽ هي ڪي پيتر - جه سڌ سڀ ٻسرائي
رڻ ڪيان سڀ ڪوهر اينا - نان سڌ ڪڇ نه ٻسائي.

راڳ ڪوڙي، مڪلا
ٽيجا، اشهددي، (۲) ۳

(۴) واد وروٽ - نه پائيا جاء
من تن ڦيڪا - دوجي پاء.

راڳ ڪوڙي، مڪلا
ٻنڌوان، ٻاون اڪري
(۴۶)

(۵) ووا و-روٽ نه ڪر پئي ڪاهو - گهٽ گهٽ اتر برهم سماهو
و-روٽ مٺي نه من لي - هر ڪيرن گورمڪ جو ستي.

راڳ ڪوڙي، مڪلا
ٻنڌوان، سڪمي
صاحب، اشهددي
(۴) ۱۲

(۶) جب ڌاري - ڪوٽو پري ميٽ
لب لک - نهچل ناهي چيٽ.

راڳ رامڪلي، مڪلا
ٻنڌوان، شبد (۵۲)

(۷) اوئي ڪاڇ نه هروٽ پوري - ڪام ڪروٽ مڏسدهي جهوري
ڪري بڪار جيٽي ڪي ٿائي - غافل سنگ نه ٿو ٿاڻي.

۱. ڪمٽ. ۲. راکشي. ۳. هنسا. ۴. پٺي. ۵. ليڪو، ٻاڪند. ۶. اندرين لي قبضو.
۷. سڪرم. ۸. لاشان. ۹. پرلوڪ پر. ۱۰. سڪيا، ابدش ڪو نه ٿا ڏين. ۱۱. نثر
۱۲. پرمائما. ۱۳. اندرين لي قبضو ڪندڙ. ۱۴. سڌ ٻڌ. ۱۵. کوٽي ويند آهي. ۱۶. ٻڃي
ٿو سگهي. ۱۷. جهڙا جيٽا. ۱۸. سمجهي ٿو. ۱۹. اڏورا. ۲۰. آهڪار جو نشو.
۲۱. ڏکائي. ۲۲. من ڪانو.

اڀلاڪا آهي ۽ ٽوڪي موهه ۽ لوب کي سڄيءَ صورت ۾ سڃاڻڻو ٻوڏو، نه ٻن جي هيون ۽
 پر ٻنهي هيون پر ٻنهي پاڻ سان سوال جوابي ڪرڻي ٻڌندي ۽ ڇا ٿيندا وڃاڻ، وڃي
 ۽ ڪرڻا ٿيڻ موهه جي پاڻا جي ٻيڏاش نه ڪرڻ آهي؟ ڇا موهه جي ٻنهي ٽوڪي ٻيڏاش
 جي ڇاڙ ۾ نه ٿي ٿاڻائي؟ ڇا ٻيڏاش جي ڇاڙ ۾ ٻن آڻڪ وڪارڻ ۽ ٻان جا وڙها نه
 وڪڙيل آهن؟ ڇا لوب ۽ لالچ جي آڻڻ ۾ ٻنهي جي ٻڏي سالم رهي ٿي؟ ڇا ٻڏي وڃاڻ
 کان پوءِ ٿيندا طرٻا سڌا ۽ صحيح رهي سگهندا؟ ڇا ٽن ورڪ جي واٽ ڇڏي، ڪوڙ،
 ڪهٽ، ڪڏبا، اٺڪا ۽ اٺڪار جي واٽ نه ورتي آهي؟ ڇا اها واٽ هيون ٻنهي ۾
 اڻڄي ۽ اٺاڻڪي آڻ نه آهي؟

ٿي سگهي ٿو ته جواب خُود انهن سوالن ۾ ئي سمايل هجي. اهر جواب هيون ۾ هاءِ
 لڳائي سگهي ٿو ۽ ٿاڻ ٿي ٿرار ڪرائي سگهي ٿو. پر جي ٿيندو تصور ٿي اڃا انهيءَ
 سوال جوابي طرف نه وڃي آهي ته پوءِ مانا مان ڪيئن ڇڏي آزاد ڪرائي سگهندن ۽ لوب
 لالچ ڪيئن ٻنهي جو ٻيڏو ڇڏيندا؟ ها شيخ نه ٿو سان ڪڏ آئي ۽ نه ڪڏ هلندي، ٻنهي سان
 ٻيڏ ۽ وفاداريءَ جو ٿاڻو ٿاڻي، ڪهڙيءَ عثلمنديءَ جو ڪم ڇڏيو؟ من لڳاءِ آئي ۽ دل
 اٽڪاءِ آئي، جتي حالت جي جاءِ هجي، پر ٻيڏو ٻيڏو ۽ هوب جي هوب هجي.
 ڪوڙي ڪم جي ٿڌن ۾ نه ڪوڙ، سڪ جي سوغات سائين جي سامهون آڻ نه سڃاڻ
 ٿي.



وهي. گھڻي ۾ گھڻو ڪڍي ۽ لالچ جي پياس پوري ٿيڻ جي ڪاڌ آهي. پاڻ جهڙن يا پاڻ کان هيٺ وارن ڏانهن نه نظر ڊوڙي ٿي نه ٿي. باقي جيڪي پاڻ کان پڌار ٿيڻ ۾ مٿي آهن، تن تائين پهچڻ آهي! هڪ تائين پهچڻ نه بچي کان مٿي ٿيڻ جي ڪامدا پيدا ٿئي ۽ انهيءَ ريت نه آهي ڪامدان جي پڄاڻي ۽ نه اسان جي پڄاڙ جي پڄاڙي. اڃا سر دردي ۽ پريشاني به هڪ ٻاڳلپڻي جو پُور آهي، جنهن پوئتان اسان جي سڄي ڄمار ۽ سموري شڪتي، ساڄهه سڀ ختم ٿي ٿي وڃي ۽ اُنس ۾ هاءِ هاءِ ڪندا وڃون ٿا ته ننگا آياسين ۽ ننگا وڃون ٿا.

موت اسان جي پڄاڙ جي پڄاڻي ڪري نه ڇڏي پر سسار ۾ ماڻيا جي پڄاڙ جو سلسلو هميشه جاري آهي ڇو ته اسان جي جاءِ اسان جا پويان پوين ٿا جنهن ڪري ماڻيا هميشه زندهه آباد آهي. باقي سندس چوڌاري ڪئين ماڻيا ڌاري مسجن پيا، ڪئين مرون پيا نه ڪئين سامانجن پيا پر ميلو مٽوئي بيٺو آهي. گورو صاحبن جا لالچ ٿي وڃن مٿي ڏنل آهن جن مان به وري به هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) نت دٻس وات لالچ ڪري - پرمي پرمائيا
ويگار ڦري ويگار بڻيا - سر پار اٺايا.
واڳ، گهوڙي، محلا
چوٿان، شبد (۱۰)

(۲) ڪوڙا لالچ چوڙ ٿئي - تڙ سڄ پڄاڻي
گدر ڪڍ شبد سمائيئي - پرمارت جاڻيئي.
واڳ، آسا، محلا
پهلا، اشپدي (۱۵)

مٿين ٻن وچن جو آڌار وٺي اهو سمجهائڻ ضروري آهي ته لالچي انسان هميشه ڪمارڪ جي وات وٺي ٿو جنهن ڪري هو پيو پرم ۾ پئڪي ۽ ٻڌنن ۾ ٻڌجي. جڏهين اها لويي لالچ نورت ٿيندي تڏهين انهن پرم ۽ ٻڌنن جو ٻڌ پڇندو، لوڪ پرلڪ سهيلو ٿيندو ۽ سچ جي سڃاڻپ ٿيندي. اهو سچ آهي پرمائيا، پرهر، پر برهر جي ڄاڻ پڄاڻا تڏهين ٿيندي جڏهين ماڻيا جي سڄي ڄاڻ پڄاڻ ٿيندي ۽ پرمارت جي وات وٺي.

هيل تائين ماڻيا کي رڳو دنياوي پڌارتن جي صورت ۾ سمجهايو ويو آهي پر ماڻيا جو ڪيتر بيحد وڏو ۽ چوڌرڻ پکڙيل آهي. سسار جو سارو سماچار يا وهندار ماڻيا آهي يا بلڪ لائين ڪٽي ڇڏجي نه سڄي سرشتي ماڻيا جو روپ آهي. جيڪي به اسين اکين سان ڏسي سگهون ٿا، يا ٻين گيان ڏندرين سان محسوس ڪري سگهون ٿا ۽ ڪرم اندرين سان ڪري ڪريون ٿا، اها سڀ ماڻيا آهي. خود من سان جيڪي پاوانا آهن ۽ ڪلهيڙن ڪريون ٿا سا به ماڻيا آهي. جو جيئو ماڻيا جي اهڙي سڄي سروب ۾ سڃاڻپ ڪري ٿو، تنهن جي ئي وويڪ جو وڪاس ٿئي ٿو ۽ آخر درشتيءَ جو پرڪاش ٿئي ٿو، جنهنجي وسيلي هر سچ يا برهر جي ڄاڻ پڄاڻ ڪري سگهندو. ماڻيا جي پوري پورڙ کان پوءِ ئي سچ جي سڃاڻپ ٿي سگهي ٿي.

اي بند، جي ترڪي انهيءَ سچ جي پڄاڻ جي اڃا آهي ۽ پرمائيا جي اڃا ٿئي ۽ جي

اڳهاڙا اٽڪ، ۽ ٻين هي مرڪ، اکين جي ٿارن جا تير ۽ اُن ميا اشارا، سڃيٽ ۽ ساوڙان ساڌڪن کي ۽ مدد عرض ڪري ٿا ڇڏين. روايتي انسان نه ان اڳيان جڳ ڪڍڙون مڙيائون آهن. ڪورڙو صاحبن هيڪا هن ريت ئي چرچا ڪئي آهي تنهن جا ڇ-وُٺڊ وچن مٿي معيني سميت ڏال آڻن پر به مکيه وچن هيٺ وري نه ڏجن ٿا:

(۱) روڙو سڪل ٻڪارو غافل سنارو - مائيا ڪارڻ روڙو ۽ ڍاڳ وڏ هڏس، مڇلا چنگا مندا ڪم سڙجھي ٺاهي - اهر ٿڻ اڀري ڪوٽ.

(۲) ٿڻ ٿڻان - اڪ شڪست اپائيا ۽ ڍاڳ گونڊ، مڇلا ميا مائيا - ٺاڪي ڪي چاڻيا. ٻنڊڙان، شهيد (۲۱)

مطلب نه مائيا ٻٺيان سارو جهان ٻير ٿو پاڻ پٿرو ۽ پاڻ ڪڏهي. جيئن شمع مٿان آليڪ ٻٽڪ ۽ پروانا ٻيا پاڻ هڪ ٻئي پوئيان لڳاتار قربان ڪن، تيئن موهڻي مائيا جي ٻوڙڌاري، پر ٻين جو ملاڪڙو لڳو ئي ٿيلو آهي. هڪ مٿو نه ٻڪڙو ٻيو سندس جاءِ نشين ٿئي ٿو، ٻيا موهڻي مائيا جو ڪير نه مالڪ ليڻ قبول ڪندو. هروءِ هميشه سهانڻ آهي ۽ - پاڻي ئي وهندو.

مائيا کي حاصل ڪرڻ لاءِ انسان ڪيترا ۽ ڪهڙا نه بتن ڪري ٿو. جي ملي نه اوب، لالچ، عيش، عشرت ۽ آيمان پر اُڙجي وڃي ۽ جي نه ملي نه به ٿرسان، حسد، ابرڪا، وٺو ۽ روڙ ورائي وڃن. مطلب نه مائيا جو - موه انسان جي سڌ ٻڌ وڃائي، وڪارن ۽ وڪڙي، اخلاقن ٿان ڪيرائي، ڊڪ جي درياءُ ۾ غوطا ڪرائي ٿو. جيتوڻيڪ ٿو نه مائيا ملڻ سان مون کي سڪ جي ٻراڻي ٿيندي پر آخر آزمودو کيس ڏيکاري ٿو نه مائيا ئي سندس ڊڪن جو ڪارڻ هئي. مائيا پر ڪيڏو نه وڃي، وڻاهه ۽ ڏٺيڙ سڀاڻ آهي؟ مائيا ڪارڻ ڪيڏا نه ڪوڙو، ڪمٽ، ٻاپ، اُٻڙا، لڳيون ۽ دولاب ٿين ٿا، ڪيڏو نه ٻنڊڇن جي وچ ۾ سنارو، مٿما، ڊلگا، ڦساد، شون ۽ خرابيون ٿين ٿيون ۽ ڪيڏي نه ويس، هٿس، اُٺسائي ۽ ٻنڙن ٻارانا اڪون ٿا؟ مائيا جي اُٺڻ ۾ ڪاڌ سمڪ ڪاڌ ٺهي پئي نه هڪ ٿو ڪٽي ۽ ٿو ڪٽائي ۽ ٻيو جي ڪوچ ۾ ڪوڙن نه آئيندو اخلاقن کي قربان ڪرڻ ٿو پئي ۽ جي مائيا وسيلي نه واپس ملي سگهندا ۽ نه خريد ڪري سگهيا.

هڏن ۾ مائيا کي ڪافي اُعيميت آهي. مائيا کان سواءِ هڏن سرشتيءَ جو وهندڙو ئي ٻيٽي وڃي ۽ لڙبيءَ حد اُندو مائيا سان لاڳاپو رکڻ لازم آهي. مائيا موهڻي ٿي جڏهن انسان موه جي آڏو ۾ اچي، لالچ جي چار ۾ اٽڪي ٿو. اهڙيءَ حالت هيٺ هڏ مائيا جو مالڪ نه آهي پر مائيا سندس مالڪيائي آهي، جا ٻنهي ڏوريءَ ۾ کيس ٽپائي اسي ۽ سارڻ مان ڪڍي ڪمارڻ ۾ ٽنگو ٽاج ڪرائي ٿي. ضروري ڪهڙن کي ٻوري ڪرڻ ڪارڻ مائيا جو وهندڙو منالڻ آهي پر ويس جي منابلي ۾، آسان جي ڪهڙن جي حد ٿي ڪاڌ ٿي

موه ۽ لالچ .

موه، لوپ ۽ لالچ چٽڪ هڪ ماءُ پيءُ جو اولاد آهن ۽ پاڻ ۾ سڳيون ڀينرن آهن. هڪ سان دل لڳي ته ٻي ٻيڪدم پٺ وٺندي. ان جو سڀني کي اڀرائڻ ۽ وٺندو. گهڻو ڪري موه، ڪٽنب، ڪاميءَ ۽ ڪڇن سان جڙندو آهي. ڪٽنب سان موه جو ذڪر ”گرهستيءَ“ سان گڏ اڳتي اچي چڪو آهي ۽ ڪاميءَ سان موه، ”ڪام ۽ ڪامڻن سان“ گڏ. هاڻي ڪڇن يا ٽن، دولت ۽ پدارتھن سان موه جو بيان ڪرڻ آهي پر تڏهن کان اڳ، پاڻڪن جي زبان لاءِ اهو دهرائڻ ضروري آهي ته واقع انسان جو موه فقط پنهنجي من جي اهم ڀاڱو سان آهي. جو من پسند تڏهن ۾ موه ۽ انهيءَ جي فائدي يا واڌاري کان پوءِ سڀ لوپ ۽ لالچ جا ڦندا. اهوئي سبب آهي جو من پسنديءَ سان اڄ جو عزيز يا سڀنيدي سپان ڌاريو يا دشمن سمجهڻ ۾ ٿر آهي ۽ ڏاهپس آڻي پيار لاغرضائي، پهر واهي هڪ نفرت ۽ ڌڪار جي صورت اختيار ٿي ڪري. سو من جي پٽڪندڙ پاڻن جو ڀوت، موه، روپي ڪلاڪار بڻجي، پوءِ نت نئين مڙن ٿيون، چٽي ۽ انهيءَ سلسلي ۾ هڪڙيون مڙن ٿيون تنهن ٻيون ته ٻيون ٻهن ٻيون.

اهو ئي سگهي ٿو ته ڪن حالتن ۾ من پسندي کي قدر جائدار ٿيندي آهي، جهڙوڪ آبدي جي ڇر ڪري ماءُ جو موه پٺ ۾، ڪام جي مستيءَ ۾ پورش جو موه، استريءَ ۾، ڪم ڪڍائڻ کان منهن جو موه، مٿر ۾ ۽ لوپ ۽ ايرڪا ڪارڻ انسان جو موه، مائيا ۾. باقي نشڪام ٿينهن ۽ بنا مطلب جي موه سرشت سنيهه ۽ پورن ۽ پورن دنيا ۾ درلپ آهن. مطلب موه، کي پورن پيار سمجهي، آسپن سڀ پاڻ کي ڏوڪو ڏئي رهيا آهن.

آهي ڪو ڌرمي شاستر يا ڪو سنتن مهاتمان جو وياڪيائو، جنهن ۾ مائيا جي سخت ڪلا ۽ ننڍا نه ڪٿي وٺي آهي؟ هن ئي طرحن طرحن ٽالا لکيا يا مڙهيا ويا آهن پر عام طور هن کي نانگني سڏيو ٿو وڃي ڇاڪاڻ ته جنهن جنهن هن ڪي پورن سان ٻالو آهي تنهن تنهن هن جو ڏنگ کڏو آهي. پر هيڏي ۽ جڳا جڳا، بدناميءَ هوندي به هوءَ ساڳي تازي، تواني، سندر ۽ سرپنيڪ آهي. شاستر ڇا به ڀڪارين ۽ درويش ڪهڙو به داستان ڪن، انسان ذات لاءِ نه هوءَ نانگني نه آهي پر لڪشي ديوي، جنهن جو مندر هر انسان لاءِ هر دم کليل رهي ٿو ۽ جنهن ۾ ڪنهن به قسم جو پيد پيا، روڪ يا رنڊڪ بلڪل ڪانه آهي. ڪو به انسان، ڪنهن به ديس جو رهواسي، ڪنهن به مذهب جو مريد، ڪنهن به پٺت جو پڙجاري، ٻار هجي يا ٻڏو، زال يا مڙد، پوکي يا لياڳي، دشت يا ديوتا، سياڻو يا پاڳل، هن مندر کي نٿو اورانگهي. اچي ٿو مٿو ٽيڪي ۽ ورور ڏئي نمسڪار ڪري. اهو ئي مندر آهي جتي سڄي دنيا ۽ ويراڳ لاءِ ڪابه جڳهه ڪانه آهي. ڪامڻن جي ڪشش، موه جو منڊ ۽ لوپ جي پهر انسان کي هن ديويءَ جي ڏر جو، جيون ۽ غلام بڻائي ڇڏيو آهي. هن وڃاري جو ڪهڙو وس؟ ديويءَ ڄامن موهيندڙ

(۱۵) اڄ من لالڻ ڪرڻا ٿيڻي - لالڻ لاڳا جاء
ڏنڌي ڪوڙ واپا - جسر پور چونان ڪاء.

(۱۶) ڪوڙ رهڻي من مڪڻ لاهي - وڏو جهٽ اُتار ڪڍڻي
لالڻ جهڙو رڳو اُتار ٿي - وڏو پاڻو مڪڻ ڏنارو ٿي.
(۱۷) آڳاٽي انڌا ٻه ڪرم ڏوڙائي - من هٿ ڪرم ٿر چوڻي پائي
ٻڪيا ڪارڻ لب لوب ڪمارو - ڊرمس ڪا ڊوراءُ ٿي.

(۱۸) لالڻ چوڻ اڪار مڃا - اڄ ٻڌ اُڏڻ پڃاڻ
ڪڍ ڪس اُٺ ڪي ٿي - آءُ لاڳو ڪال ٿان.

(۱۹) اُتار لالڻ ٻيڙ هڻي - ٻيڙي ڪناري
ٿانڪ ٿان نه چٽي - چوڻي ٻاڙي هاري.
(۲۰) ڪوڙي لالڻ لڳا - ٿر هولي پايا
ٿانڪ جو ٻيڙي سو کاوڻا - ڪوڙي لڳا پايا.

(۲۱) ٿر ٻڌا جان اب ٿا ٿيندڙ ڪيا - لب ٿس ڪوڙا ٿيندڙ
ڪيڙو جهٽ لڏڪي ٿيندڙ - چيڙو ٿيندڙ ٿيندڙ.

(۲۲) اڄ ٿن ٿيڙو ٿي - ٿن ٿن ٿن نه هوءَ
جو شوق ٿي آهي - ٿن ٿن لوب ٿن نه هوءَ
ٿي ٿيندڙ ٿن ڪيڙا هوءَ - لوب ٿن وڃي جاء.

(۲۳) لوب ڪا وساءُ نه ڪيڙي - جهٽا ٻاڙ وساءُ
اُٺ ڪال ٿيڻ ٿيڻ - چيڙو ٿن نه ٿيڻ.

(۲۴) هڪ ٿر ٿر ٿا ڪيڙو - ٻيڙو لوب ڪيڙو ٿيڻ
ٿانڪ ٿيڻ ٿيڻ - اُٺ ڪيڙو ٿيڻ ٿيڻ.

راڳ مارو، مڪلا ٿيڻا،
شيد (۲)

راڳ مارو، مڪلا ٿيڻا،
سولهو (۱) ۱۰

راڳ مارو، مڪلا
ٿيڻا، سولهو (۹) ۱۲

راڳ ڪيڏار، ڪيڙو
صاحب، شيد (۵)

راڳ سارنگ، مڪلا
چوڻا، وار (۱۴)

(۱۵)

سلوڪ، شيد ٿيڻا
(۱۸)

(۵۲)

[مڪلا ٿيڻا]

سلوڪ، مڪلا ٿيڻا،
(۴۰)

سلوڪ، مڪلا ٿيڻا،
(۳۶)

۱. ڏڪ، سزا. ۲. ٻيڙو هڻڻو. ۳. ٻرمانا. ۴. وڪار، وش. ۵. آڻانگا ٻڌڻو. ۶. ٿانڊي.
۷. ٿانڊي وٺي. ۸. وٺي. ۹. اي ٿانڊاڻ. ۱۰. مڙوڪ، گنوار. ۱۱. مانڪ جنر.
۱۲. ٻوڪي ٿر. ۱۳. ٻيڙي لوب. ۱۴. ڪيڙا ٿيڻ ڪيڙو ڪيڙو. ۱۵. جهڙو ٻيڙي.
۱۶. ٻرمانا هر ٻيڙو. ۱۷. هيٺاهه ٿيڻ ڪيڙي. ۱۸. وساءُ ڪيڙي. ۱۹. وسلو. ۲۰. ٿانڊي ٻيڙو.
۲۱. وٺي. ۲۲. ٿانڊي ٻيڙو. ۲۳. اي انڌا آڳاٽي.

- (۵) جڻ ڪوڪر هر ڪاٺيا - ڏاوي دھ ڏس جاء
لويي جڻ نه ڄاڻي - پڪر اڳ سڀ ڪاء
ڪام ڪروڙ مد ٻياپيا - ڦر ڦر جوڙي پاء.
- (۶) لب لوب مڇ ڪوڙ ڪماوه - بهت اٽاوه ڀارو
تون ڪاٺيا هي رڏي ديڪي - جڻ ڏر اٻر چارو.
- (۷) نٺ ڏس واس لالچ ڪري - ڀرمي ڀرمائيا
ويگاڙ ڦري ويگاڙيا - سر ڀار اٽاڻيا.
- (۸) من ڪر هلا تون ميس ميرا - پاڪند لوب نچا
پاڪند لوب ماري - ڄم ڏند ديت سزاء.
- (۹) سارا دن لالچ اٽيا - ميمڪ هوري ڪلان
راني اوگهي ديا - نوري سوڌ سڀ ڀلا.
- (۱۰) لالچ اٽيا نٺ ڦري - سڪارت ڪري نه ڪوء
جس ڪور پيئي نازڪا - نس من وسيا سوء.
- (۱۱) جڻ ڪپ ڪي ڪر مٺ ڇڏن ڪي - لٽ نه ٻياڳه ڏيو
جو جو ڪرم ڪيئي لالچ سڻه - تي ڦر ڪرهر پڙيو.
- (۱۲) روٽا رام هردي ڀرم گت پائي - جان ڪور سرڻائي آئي
لوب وڪار ٽاو ڏيڏي نڪاي - جان ستگور نام ڏڙائي.
- (۱۳) لوب بڪار جهان من لاڳا - هر وسريا پيرڪ چنگيرا
اوه ميمڪ موڙ اڳياني ڪهيته - نن مستڪ پاڪ منديرا.
- (۱۴) اٽر لوب وڪار هي - دوجي ڀاو ڪء
نن چمنڻ مرڻ نه چڪتي - هڙهي وچ دک پاء.

سري راڳ، محلا
بدجوان، شبد (۲۱)

راڳ گورڙي، محلا
بهلا، شبد (۱۳)

راڳ گورڙي، محلا
چوٿان، شبد (۱۰)

راڳ گورڙي، محلا
چوٿان، ڪرهلي،
شبد (۶)

راڳ گورڙي، محلا
چوٿان، وار (۹)

راڳ گورڙي، محلا
بدجوان، وار (۱۲)

راڳ گورڙي، ڪمير
صاحب، شبد (۵۹)

راڳ آسا، محلا
چوٿان، چمت (۲)

راڳ ٽوڙي، محلا
چوٿان، شبد (۱)

راڳ رامڪلي، محلا
نيجا، وار (۸)

۱. ڪتو. ۲. چتو. ۳. ڏسانون. ۴. حلال، کانڻ جوڳو. ۵. حرام، گندو کاڌو. ۶. نشو.
۷. لالچ. ۸. گهڻو، بيحد. ۹. پاڻ جو اوجو. ۱۰. ديهي. ۱۱. ڀٽڪندي. ۱۲. ڌولي.
۱۳. مٽي، خاک. ۱۴. پيگر بر پٽڪي ٿو. ۱۵. اٺ. ۱۶. اٽڪيل. ۱۷. گهري اڳيان
جي نڍ. ۱۸. دروازا. ۱۹. سڪرم. ۲۰. ڀولو. ۲۱. مٺ ڀر. ۲۲. ڇي ڀر. ۲۳. ٻيڙي.
۲۴. اٽر. ۲۵. ڪوٽو. ۲۶. ڪسجن ٿا.

(۱) ڪوڙا لالچ ۽ سوڌي - تڏه ساج پڇاڻي
 ڪوڙ ڪڍڻ شدي سمائي - پرمات جاڻي
 اءِ، من راما لوپيئا - ٿيڻ لويائي
 ڪوڙمڪ اوب لورائي - هر سڌ سڌ آئي
 لالچ چوڻ ۽ آڏو - لالچ دڪ پاري
 ساڄو صاحب من وسيع - هڙي پڳ ماري
 [راڳ آسا، مڪلا پيلا، اشپدي (۱۵)]

(۲) اي ما آت لويئا - تڏه لويي رانا
 مالا مالا موڙي - دءِ دس لوانا
 آڻي لاءِ ڏاڍا لاءِ هائي - مٺڪ دڪ ڪا
 وڏا هروس لاءِ چڪور - ڦٽڪا بولانا
 جهان ڪوڙمڪ آرم چاڪيا - سي هن لويئا
 [راڳ گوڇري، مڪلا ڏڪا، وار (۱۵)]

(۳) اڀر مدر مڙوڪ لويئا - لويي لڪا لويان
 شدي لاءِ پڇي ساڻا - ڏور ڏور آڏو ڄاڻ
 (۴) پڙ پڙ پڙ پڙ مڙوڪي - وڏ ڪر ڪر وڃار
 مٺڪ آڏ پڙي لاءِ پڇي - آڻي لوي وڪار
 لڪ ڏور پڙي پڙي - پڙي پڙي پڙي پڙي

سري راڳ، مڪلا
 پيلا، شدي (۱۹)

سري راڳ، مڪلا
 ڏڪا، شدي (۳)

۱. برمانا، ۲. بن سان پلائي، ۳. لڙوڪ لاءِ ڪوڙو، ۴. سڪو وڌو ڏٺا ران، ۵. آڻي، ۶. پڇي ڏيکڻو،
 ۷. مٺڪ، ۸. رڳو پڙي آڻي، ۹. ڏاڍا ڏور، ۱۰. پڙوڪ پڙ، ۱۱. ڏاڍا، ۱۲. ڪوڙو، ۱۳. ڪوڙو،
 ۱۴. مڙوڪ، مڪلا، ۱۵. ڪم، ۱۶. ڄوڻ، ۱۷. ڄوڻي، ۱۸. پڇي، ۱۹. پڇي، ۲۰. سڄاڻي.

(۲۳) سهاڻن هيءُ آف سندري - پڻڪ نپور چڻڪ چن هري

(۸)

جڏه لڳ پوان لڳو لڳ سڱي - ناه نه چلي پڻڪ آف نڱي .

واڳ رامڪلي، محلا
پهلا، اشتهدي (۵) ۷

(۲۴) کن مه، ويس کره نٿو ٿا جڏه - موهر پاپ مه، گلت پڻڪيا

واڳ رامڪلي، محلا
ٽيجا، آئند صاحب،
(۲۹)

آف آف مائيا دپڪ پساري - موهر مائيا ڪيئ مڱن پڻڪيا .

(۲۵) جڏسي اڱي ادر ماه - پڻڪي باهر مائيا

مائيا اڱن سپ اڪو جهي - ڪر پڻڪي ڪيل وچائيا .

(۲۶) مائيا ڪارڻا ڪري آپاء - ڪبه نه گهالي سیتا پاء

واڳ پير، محلا
پدجوان، شبد (۵۳)

جن ڪيئا تس چيت نه آئي - ڪوڙي ڪوڙي مڱه، وڪاڻي .

(۲۷) پڻڪي مرگ مائيا مه، وائي - شاڪر مائي اڌڪ سنڌاپي

واڳ پير، ڪپور
صاحب، شبد (۱۲)

ٿري آشت مائيا مه، پيلا - سڌ چوراسيه مائيا مه، ڪيلا .

(۲۸) مائيا موهر وساريا - گور ڪا پو هيٺ آپار

واڳ سارنگ، محلا
چوٿان، وار (۳۴)،
سلوڪ محلا ٽيجا

لوپ لهر شد مت گئي - سچ نه لڳي پيار .

(۲۹) جڏه جڏه ڪهه، پرا نا هه آپي - نيٺو نيٺو گهي رهي اٽڪاء

واڳ ڪاٿوا، محلا
پدجوان، شبد (۲۳)

اٽڪ پانٽ ڪي ايڪي جالي - نانڪي گنت نه پوڙاء .

(۳۰) مائيا موهر دڪ ساگر هيءُ - پڻڪ ٿر ترپا نه جاء

سلوڪ، محلا ٽيجا،
(۳۴)

ميرا ميرا ڪردي پچ مئي - هوهر ڪرت وهاء .

(۳۱) مائيا منهن نه ويسري - مانگي دنا دندر

سلوڪ، محلا پدجوان،
(۱۹)

سو پڻڪ چت نه آوي - نانڪ نه پڻڪي ڪر نمر .

(۳۲) مائيا ڪارن ڏاوهي - مورڪ لور اڃان

سلوڪ، محلا ٿاوان،
(۲۸)

ڪه نانڪ پڻڪ هر پڇن - پرا جمر سران .

پرون بر گهنگورو . ۲. ڪر بر دل ڪنڊي وائي . ۳. ڪدر . ۴. نانڪي .
جتي ڪتي . ۵. ماڃ جو ڪرپ . ۶. پرماتا . ۷. سئون يا سڌو پير . ۸. هرڻ . ۹. ڪند .
۱۰. مڱ . ۱۱. گهوڙا . ۱۲. آف . ۱۳. پيار . ۱۴. سڌ پڌ . ۱۵. درد، پيڙا . ۱۶. چاري .
۱۷. پوڄل ساگر . ۱۸. ساس ڪراس، هروقت . ۱۹. پاپ . ۲۰. پڻڪ . ۲۱. پڻڪ . ۲۲. آف-چان،
باني . ۲۳. گذرندو ٿو وڃي .

- (۱۴) مڊ ماڻيا ڪيڻ پٿرو ٻاڙو - سوڄيٺ ٺهي ڪم ڪائيا
 ڪٽ هڻ هي پٿر بس ٿوڙن - ٺاڪو مرم نه ڪائيا.
- (۱۵) ٺوڻ سٺي ٺوڻ مڪ لي ٻڪڻي - ٺوڻ موھڻ اھ ٺڙي
 آئي لڳڻي ٻاء ٻلاوي - من سڀ ڪئي لاڳي مني.
- (۱۶) سٺا رها رڻڪلا - مڙي ٺي ماڻڪ جهڙو
 سي وٺڻو ٺوڻ ٺوڻا - جيئن ٺي سڌ لانا چٽ ٺوڻا.
- (۱۷) ڪڙي منڊپ ماڙيا - لڳ پئي ٿاڙي
 هن ڪيڻي ٺوڻ نه ڪاڻي - منمڪ ڪاڙي
- هن ڪيڻي ٺوڻ نه ڪاڻي - منمڪ ڪاڙي
 هن ڪيڻي ٺوڻ نه ڪاڻي - منمڪ ڪاڙي
- هن ڪيڻي ٺوڻ نه ڪاڻي - منمڪ ڪاڙي
 هن ڪيڻي ٺوڻ نه ڪاڻي - منمڪ ڪاڙي
- (۱۸) ٺاڪي ٺي سڙڻ سڙڻ ٺاڪي - ٺاڪي سندر ڪائيا
 ٺاڪي ٺي سڙڻ سڙڻ ٺاڪي - ٺاڪي سندر ڪائيا.
- (۱۹) موھي مها ٻڙو چڱل - اٺڪ ٻڙو ڏڪاڻي
 هڙو ٺي ميني مني لڳ - سام لڳ نه آئي.
- (۲۰) هڙي ماڻيا موھي - ٺوڻ لڳي ڪاڻ
 ٺا ٺا ماري ٺا مڙي - ٺا ٺا هڙو ڪاڻ.
- (۲۱) ٺي ٺاڻ - اڪ ٺڪ ٺاڻ
 مها ماڻيا - ٺاڪي هي ٺاڻ.
- (۲۲) ٺي ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ - اٺڪ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ
 ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ - اٺڪ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ.
- ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ - اٺڪ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ
 ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ - اٺڪ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ.

۱. ٺوڻ. ۲. ٺوڻ. ۳. ٺوڻ. ۴. ٺوڻ. ۵. ٺوڻ. ۶. ٺوڻ. ۷. ٺوڻ. ۸. ٺوڻ. ۹. ٺوڻ. ۱۰. ٺوڻ. ۱۱. ٺوڻ. ۱۲. ٺوڻ. ۱۳. ٺوڻ. ۱۴. ٺوڻ. ۱۵. ٺوڻ. ۱۶. ٺوڻ. ۱۷. ٺوڻ. ۱۸. ٺوڻ. ۱۹. ٺوڻ. ۲۰. ٺوڻ. ۲۱. ٺوڻ. ۲۲. ٺوڻ. ۲۳. ٺوڻ. ۲۴. ٺوڻ. ۲۵. ٺوڻ. ۲۶. ٺوڻ. ۲۷. ٺوڻ. ۲۸. ٺوڻ. ۲۹. ٺوڻ. ۳۰. ٺوڻ. ۳۱. ٺوڻ. ۳۲. ٺوڻ. ۳۳. ٺوڻ. ۳۴. ٺوڻ. ۳۵. ٺوڻ. ۳۶. ٺوڻ. ۳۷. ٺوڻ. ۳۸. ٺوڻ. ۳۹. ٺوڻ. ۴۰. ٺوڻ. ۴۱. ٺوڻ. ۴۲. ٺوڻ. ۴۳. ٺوڻ. ۴۴. ٺوڻ. ۴۵. ٺوڻ. ۴۶. ٺوڻ. ۴۷. ٺوڻ. ۴۸. ٺوڻ. ۴۹. ٺوڻ. ۵۰. ٺوڻ.

راڳ ماڃهه، مڃلا
ٺيڄا، اشٽهڊي
(۲) ۱۲

راڳ گروڙي، مڃلا
ڇوٽان، شبد (۱۰)

راڳ گروڙي، مڃلا
پنڇوان، ٻاون اڪري،
ٻوڙي (۷)

راڳ گروڙي، مڃلا
پنڇوان، سڪمڊي
صاحب، اشٽهڊي
(۵) ۱۲

راڳ گروڙي، ڪپور
صاحب، شبد (۶۷)

راڳ آسا، ڪپور
صاحب، شبد (۱۹)

راڳ وڏهنس، مڃلا
ٺيڄا، چنٽ (۲) ۴

(۳)

راڳ وڏهنس، مڃلا
ٻهلا، الاهڻيڄا (۴) ۱

راڳ سورڻ، مڃلا
پنڇوان، شبد (۲۶)

(۴) ٻنڊت پڙه ساد نه پاوه - دوجيڻي پاء مائيا من پوماوه.

مائيا موهه سڀ سڏ گواڻي - ڪر اوگڻ پڇوئاوڻيا.

(۵) نورائي چاڪري ڪري نرپت - راجي آرٽ سڀ مائيا

ڪي ٻنڊي ڪي ڏان ليٽ - ڪي نرپت مر جائيا.

(۶) ايتو جيٽ بهت ڪرپ واسي - موهه مگن ميٺ جون ڦاسي

ان مائيا تري ڪا اس ڪيني - آڻن موهه گهٽي گهٽ ديني.

(۷) سهس ڪٽي - لڪ ڪم ات ڏاوي

نرپت نه آوي - مائيا پاڇي پاوي.

(۸) جيٽ ري جاهاگا مي جانا - اڳت سمجهه اڃانا

جت جت دڪت بهڙ نه پيڪت - سنگ مائيا لهنا.

(۹) سرويڻي ني اوڙو - نهڻي سليٽا

جن هرما بڻن - مهاديو چليٽا.

(۱۰) آوڻ جاڻا ڪدي نه چوڪي - مائيا موهه پيارا

مائيا موهه سڀ دڪ هي - ڪوئا اهو واپارا.

(۱۱) مائيا ڪي واپارا جگت پيارا - آوڻ جاڻا دڪ پائي

بگ ڪا ڪيڙا بگ سم لاڳا - بڻا ماهه سمائي.

(۱۲) رووڻ سگل ڪارو غافل سنسارو - مائيا ڪارو رووي

چنگا مندا ڪچ سوجهي ناهي - اهو ٿن ايوي ڪووي.

(۱۳) مائيا موهه مگن انڌاري - ديونهار نه جاني

جيٽ ٻنڊ ساڄ جن رچيا - بل آڻو ڪر ماني.

۱. ڪيان جو سواد. ۲. ٻڌي، سمجهه. ۳. راجا، حڪومت. ۴. ڏوهه پر ڦاٿل. ۵. ڏنڊ،
ڍل. ۶. مستيءَ پر. ۷. ٺيڻي. ۸. سيني جي من پر. ۹. هزار. ۱۰. پٺيان پٽڪي.
۱۱. نيٺ مرندي. ۱۲. پرمالما. ۱۳. ٻيو ڪچ. ۱۴. نانگڻ. ۱۵. سوزمو، بلوان. ۱۶. موهي
۱۷. ڪارو. ۱۸. ڪارو. ۱۹. ڪارو. ۲۰. ڪارو. ۲۱. ڪارو. ۲۲. ڪارو.

(۱) مالیا کرئی راس عی - ایک چھی موہ پاج لہہ جاء
 دھوہ - زکی تہ ساعہ ہروہ - بسدن عاء کُملاء
 مالیا عروہی نساکی - جکمہ رہیہ لباء
 اس کی شہوا جو کری - لمہی کمہ رُبر کاء
 تھومک کرئی کاروڑو - تہ مل دل لالی پاء
 نساک سیہی اہری - جہ سچ رہی لولاء۔

[راہہ گوہری، مہلا تہجا، وار (۵)]

ملو کے

(۲) سہنجی عیب و لکی مائیا - منا لکڑا موہ
 لاکھ لام و دھڑلیا - سندر مایا ڈرو عمر۔
 سہسی سیتی چمٹ - موروک لالیا
 بری راج رس پورہ - حاکم پکلا لیا
 آرجا گدی و ہاء - ذلذی ڈالیا
 پورن پتی نہ کام - موعیا مائیا
 صبا و چارا چمٹ - جان آپ پلا لیا۔
 [راجہ حنسلتری، محلا پلکوان، وار (۸)]

(۳) مَالِیَا اِزْوَی سِیْذُ نَرِه - سَازْ لَه لَکِی سِیْآءِ
لِیْیِی لَکِی وَیْآه عِی - اُذْکِ وَیْیِ لِیْآءِ

۱. بزاجی، ذکر. ۲. کتب، بل. ۳. باغیچان اولی، ملامت. ۴. کار و. ۵. کرماسطیل،
سُسل. ۶. سم اوش. ۷. مکتبی، مکتبی. ۸. بر. ۹. بار بون نا. ۱۰. هژنی، سب.
۱۱. دوم، بل زل. ۱۲. معینی یعنی لور. ۱۳. عمر. ۱۴. انسان. ۱۵. سد لورک.
۱۶. سببی. ۱۷. تنی لورک و سانی وینی آبی. ۱۸. کوش کی.

جڏهن لنگ من بنگلنگ ڪئي آس
تب لنگ هرو ٺهي چوڻ لاس.
جڏهن لنگ ونگلنگ وڃي طلب رکن ٿا، سي نه پرمالما جي پراپتيءَ کان متروار
رهن ٿا. مطلب نه ڪانه آس جهڙو لاء پڌن آهي. باقي عام ڇڏيا لاء ڪيتر صاحب چوڻ ٿا ته:
ڪيتر بڪار ه، چٽوئي - چوئي ڪرئي آس
مدرست ڪو نه پورو - چالي اوت لاس.
سارڪ، ڪيتر
صاحب، (۲۰۵)
انهيءَ لفظ نگاهه کان ڪار يا نفس نه هڪ ڪامدا يا ترشنا آهي پر ڪامدان ۾ ڪار
مها پراڻ آهي. طوفان ۾ نه ايڏي طاقت ڪانهي ۽ نه اڍڻ ۾ ايڏو اوساڪ. ڪار سر تي سوار
ٿيو ته بهر ان پچائي ٿيندي انسان جي سڌ پڌ ۽ هوش حواس جي ۽ پنهنجي ۽ پراڻي جي
شدائست صفات ۾ آي ويندي. اوه انسان جو حال اهڙو ٿيندو جهڙو انهيءَ پڙيءَ جو ڇا هڪ ڪن
۾ ڦاٿل آهي ۽ منجهس نه آهي ملاح، نه سڙهه نه سڪان. ڪار جي آڱر جهڙي نه جيون ارشت
۽ جي نه جهڙي نه ڪار ڪروڙ جا شولا ٿن ۽ من پڻي پيا ڇلائيندا.
گورو صاحب ڪار جي باري ۾ ڪيترا نه نصيحت آميز حوالا ڏنا آهن، جن مان چوڻ
وڃن ٿا ته اهن وڃن ۾ ان مکيه ڳالهه ٿي وڌيڪ زور ڏنل آهي. بهر سون نه
ڪار يا ڪامدانن جيون پراڻ ۾ هڪ وڏي آڱر ۽ رنڊڪ آهن ۽ پيو ته بهر ڪرئيءَ جي ٺهر
اوسار گرھست اشرم بالڪل ضروري آهي پر گرھستيءَ کي به ضروري حد اندر رهڻا
جڳائي. حد جي لهڪي لٽاڻا کان پوءِ يا چست اٽڪاڻ جي ڪري، انسان اٽڻو ٿي ٿو پئي ۽
ڪار ۽ ڪامدان ٿي پان سڄي سوار ٿيڻ پڌان، هر فرد ڪار ۽ ڪامدان جي وس ٿي، انهن
جو غلام ٿي رهي ٿو. پان پلجي پئي اٽ جهڙي ٺڪر ٺاڪي آهي ڪار ۽ ڪامدان جي.
اي پيدا، ٿون ڇاچ نه ٿون نه نه اهر اٽ ڪونه آهن؟ نه ٺهن جي ڊڪ جو داستان نه
ڪار ۽ ڪامدان سان نه شروع نه ٿو ٿئي؟ ڪامدانن ۽ ڪامدانن ٿي آهن جي ٺوڪي ڪيترائي
پٽ ڪري سگهن ٿون يا چاڙهي پان پچائي سگهن ٿون. جهڙي جهڙي من جي پاولا ٺهڙا
ٺهڙا ڪرم گهڙا ويندا. سو ٿون اڳين ڪرم جو پراڻ اڌن آهن بهر آئيندي لاء ساوڌان
رهي سگهن ٿو، بشرطڪ ٺو پنهنجي من ٿي اهڙو قابو قبضو ڪيو آهي جو وشه واسدان
جو اثر سمورو جذب ٿي وڃي ۽ ڪامدان آندو، شدي ۽ پوڻائي پند رهي. ڪامدا جو پاولا
سان، پاولا جو وپار ڌارا سان ۽ وپار ڌارا جو ڪرم سان، ائين بالڪل گهائڻ، گهرو ۽ سڌو
سڀيٽ آهي. پر جهڙو رنگ من ڪامدا اي چاڙهي پندو ٺهڙو روپ ڪرم جي صورت ۾ ظاهر
ٿيندو. ڪامدان، ڪامدان ۽ ڪرم جي ڪل نه من جي هڪ وس آهي. ٺهند ڪري جهون
پراڻ ۾ بهر پڻ ڏاڪو آهي اشد ڪامدانن نشٽ ڪرڻ، وڃن ڏاڪو آهي شد ڪامدانن
انهن ڪرڻ ۽ پڻ ڏاڪو آهي فرد ڪامدا جي ڪائنات ڪيترائي. انهيءَ اوسا کي صاحب
”گرھست ۾ ادا سي“ يا ”آس ۾ لاسي“ ڪري ڪولي آهي. من جي شائني، انهيءَ اوسا
جي اندر ان ليشاني آهي ۽ لشڪار ڪرم پهرين. باقي پڻ سڀ ڪج آهي ڪوڙ، ڪهڪ
۽ پاڪڻ، جن مان ڊڪ جي ساي کي طاقت ۽ اوتق جي خاص ضرور ٿي پڇي.

ڪار ۽ ڪامنائون.

منش هي جيون ڪامنائن مان شروع ٿئي ٿي ۽ ڪامنائن ۾ ئي سمايت ٿئي ٿي پر
ڪامنائون وقت کان پوءِ نه خبر ڪونه ٿيون ٿين ۽ نه انهن جون واسنائون يا سوڪسر سندس ڪار،
جهڙوڪ هڪ جبر کان بچي جبر ٿاين ۽ ڪڙيل رهن ٿا. مطلب ته جهڙيون ڪامنائون ٺهڙي،
جبر حير جي مٿس ڌارا، انسان جو پنهنجي ڪتب قبيلي يا ڌن دولت سان ڪندو ته
جاء ۽ ٻار آهي؟ پر پاڻ سان نه ڪج ڪٿي آهي ۽ نه ڪج ڪٿي ويندو، سواءِ ڪامنائن
۽ واسنائن جي. انهي هن جبر سان ڪٿي آهي ۽ ٻئي جبر لاءِ پاڻ سان ڪٿي ويندو. اها
واسنائن جي ٻڌڻي، جبر حير ۾ سات ڏئي ٿي. هي شڌ آهي ته جيون سانرا ۾ مدد ڪري
ٿي ۽ هي شڌ آهي ته مشڪلات پيدا ڪري ٿي. ڪرمن جو ڪندو دائما چالو رهي ٿو.
انهن ڪري صاحب سمجهاريو آهي ته ڪرمن جو سودو ڪريو ۽ ڪرمن کان ڪمارو ڪريو.
جيڪي مٿي چوند وڃن ڏنل آهن تن مان نمبر (۱۲) ۽ (۱۷) شايد اڃا شڪا پيدا
ڪن ته منش کان شڪ يا اُشب ڪرم ڪرڻاڻي ٿي ٿو ڪرائي ۽ سندس ڪرمن تي ڪو نه قبضو
ڪندو آهي. انهيءَ سڌايت تي وڌيڪ سمجهائي اڳتي هلي، باب (۷) ۽ (۵) ۾، ”ڪرمن جي
واٽون“ عيبت ڏنل آهي. هيءُ راءِ چوڻ ڪافي آهي ته اڳين جبر جي ڪرمن جو ليکو ڪهڙو
نه هجي پر هن جبر جي ڪرمن جي ڪل منش جي هٿ وس آهي. انهيءَ حد تائين آئندو
نه انسان جي هٿ هيٺ آهي. انهيءَ حد کان ٻاهر هو ڪل ڪرمن ۾ ڦاڙو آهي.

شڌ ڪامنائن جو ٿل نه شڌ ٿو اُڪري ۽ شڌ ڪامنائن جو نتيجو نه ٿو اُڪري.
شڌ ڪامنائون جيون ٻارا سڻ ٿيون ڪن پر، شڌ ڪامنائون جي پورين ٿين ته نه ٿي ٿا ۽
هي نه پورين ٿين ٿا ۽ نه ٿا ٿين. هي ٿون پورين نه وينديون وڌنديون جو نه لوپ ۽
لالع هي پياس ٻڌي ڪانه سگهندي. پر هي راءِ وڌيڪ وڌيڪ اصل پورين تي
نه سگهيون، نه اهو ڪا هي آڌر من جي شائتي خلائي پسر ڪندي يا ٽراسي ۾ ٽاڙو ڏي ٿو ٿو.
پوءِ حالين ۾ ڏک حير ڏور دائما ٿاڻو رهندو. اسان هن ڪامنائون اسان جي من جي
شائتي ۽ وقت جي ٿوري جو ٻيڪ ”ٿراسٽر“ آهن ۽ اسان جي نند جو ”راڳيو ٻيٽر“
آهن. پر شڌ ڪامنائن ۾ اڳي نه ڪشش آهي ۽ ڪمڪ وائڻ، ۽ اسانجي من ۾ اڳيانا جي
اڳي نه ڪشش آهي، هر ٻئي پاڻ ۾ هر وقت چڙيون پيون آهن.

من کي ڪامنائن هي ڪرم لکي پئي آهي ۽ انهيءَ ڪرم ۾ ايتري ته مٿي لار ۽
چڏڪر آهي هر من جو سانڌو وقت ٿيڻو پيو ٿو هلي ۽ لڳاتار پيو ٿو ٿيون ٿيون ڪامنائون
۽ ڪامنائون تيار ڪري. انهيءَ حالت ۾ اسين پنهنجي جيون ۾ هر وقت ٻيا ڪرڻو واپار
ڪريون ۽ ڪوئي پراڻي نه ڪريون. انهيءَ طرح شڌ ڪمائون جو ٻيڪو ساري سنار ۾
هار آهن. ڪي جهڙي انسان آهن جي سچيت رهي، شڌ ڪمائون جو سودو ڪن ٿا ۽
اهن مان وري ڪو ڀرو ٿو ٿي انسان آهي هر شڌ ۽ شڌ ڪمائون کان آڇو ٿي، آس جو آندو ٿو ٿي،
۽ اسان جي ٻڌ تي اڳي چڪو آهي، جيئن ٻيڪو ڪسر صاحب جن ٿرمانين ٿا:

(۱۹) منمک آسا نهـي اُستري - دُو جِي پاء ڪـئـانـي

اُدر نـسـان نه پريجي ڪـهـو - ترشنا اگن پچائي.

(۲۰) قاضي سو ڪاڻيا بيجاري - ڪاڻيا ڪي اگن هرهر پر جاري
سڀني بد نه ديتي جهڙا - تس قاضي ڪم جڙا نه مرنا.

(۲۱) پـرـڏن پـر دارا - پـر هـري

تاڪي نڪت - سڀي نر هري.

(۲۲) گهر ڪي نار نياڻي انڌا - پر ناري سڻ ڪهالڻ ڏنڌا

جڏسي سنبل دڪ سوڻا بگسنا - انس ڪي وار وڻا لپٽانا.

(۲۳) پاڻي هيئي هيءُ ڪام بساء - من چنڊل ٻائي گهيرو نه جاء
جوگي جنگر ار سنڀاس - سڀ هي پر ڏاري اهره ڦاس.

(۲۴) استري پڙ ڪي اٺ نينهن - به مند پڪاڻيا

دسدا سڀ ڪڇ چاسي - ميري پر پ پائيا.

(۲۵) ڪبير اڪار ه چٽوئي - جوئي ڪوئي آس

منورث ڪو نه پڙو پر - چالي اوٺ نراس.

(۲۶) ڪام ڪروڌ ڪا چوڙا - سڀ گل آئي پاء

لڪ اچهر لڪ بس جاء - حڪمي آويءَ جاء.

(۲۷) لڪ چوراسيه ميدني - لشنا جلدي ڪري پڪار

اهر موه مائيا سڀ پسرپا - نال چلي نه انهي وار.

راڳ پير، ه
ليجا، شبد (۱۵)

راڳ پير، ڪبير
صاحب، شبد (۱۱)

راڳ پير، پگت
نامديو، شبد (۲)

(۸)

راڳ بسنت، محلا
ناوان، شبد (۲)

راڳ سارنگ، محلا
چوڻان، وار (۳۳).

سلوڪ، ڪبير
صاحب، (۲۰۵)

سلوڪ، محلا ليجا،
(۱۷)

(۲۸)

۱. بياني، دلييت پاؤ. ۲. دريا. ۳. ديهي، سرپر. ۴. جلائي نر. ۵. وهڻا، هارڻ.
۶. پرائي استري. ۷. کان دور ٿو رهي. ۸. پرماتما. ۹. وهنوار ڪري ٿو. ۱۰. سمل جو
وڻ. ۱۱. طوطو. ۱۲. هردي. ۱۳. وجهي ڇڏي آهي. ۱۴. نامر گهڙو. ۱۵. وشين ۽
ترشائن جا بهم پچائين ٿا. ۱۶. جيڪي ڏسڻ ۾ اچي ٿو. ۱۷. وڪار. ۱۸. ويچار، خيال
ڪري ٿو. ۱۹. ڳهي ۽ ۲۰. سرشتي. ۲۱. ترشنا. ۲۲. ويچاري رهيو آهي.

(۱۲) وڏي وڏي راجن اڏ پرون - ٽاڪي ڀرڻ نه سوچي
 لهڻ رهي مانيا رنگ مائي - اوجھن ڪيو نه سوچي
ڪاڍيس ڪامي به ناري - پر ڪوڙ جوڙ نه چوڪي
دن ڀرڻ ڪري ڪري ڇٽايو - سوڳو لوڻ به سوڪي.

(۱۳) ڏيئا پڙت جوڙ سياسي - آسا آس من اھم ڪريئا
 آسا آس ڪري ٺهي اوجھي - ڪوڙ ڪي شيد ٿاس سڪاھيئا
اچي ٿو ڏيئو ھوئا - من دھ دس چل ڪوڻ ڪريئا
 پوڙن ڪري اوجھي ٺهي ٿرشا - مل سنگ ساڌ ڏيئا گھر لھيئا.

(۱۴) آسا منسا ب ٿيري ميري مرامي
 جني لون آس ڪراوھ ٿي ڪو آس ڪرالي
 ڪڇ ڪڇي ڪڇي ھڪ ٺاھي ميري مرامي
 آلي مري سگور پوجھو اچھائي.

(۱۵) پڻ ٿو راکھ جتي ڪھاوھ - مائي مانڪ ڀري لڙاھوھ
 ٿوڊيئا اچي جوت اچا - اڙت پڙي سڀ جدھالا.

(۱۶) ٽاڪ ٿو ڇيٽ مچي - ڇيٽو ٿرشا ڪال
 مڙو ٿا اڏ نه ڇيٽي - پڙي اچتا جال.

(۱۷) لا ڪڇ آسا ھڪ ھڪ - ڪوڙو ٿرسا ھوھ
 ڪما ڪري اڀر ٻھڙي - ھن ڀلائي سوھ.

(۱۸) اليڪ جتن ڪري ٿوڙي وس نه ھوئي -

ڪام ڪوڙو چئي سڀ ڪوئي
 سگور شيڊي من وس آوي - من ماري مھر سالا.

راڳ ڏناسري، مھلا
 ٻجوان، شمد (۶)

راڳ ٻلاول، مھلا
 چولان، اشھدي
 (۴)

راڳ گولڊ، مھلا
 چولان، شمد (۱)

راڳ رامڪلي، مھلا
 اھلا، اشھدي ۲(۴)

راڳ رامڪلي، مھلا
 ٽيجا، وار (۱۸)،
 سلرڪ مھلا اھلا

۲۰ [مھلا ٽيجا]

رڳ، مارو، مھلا
 ٽيجا، سولھو
 (۱۵) ۱۸

۱. حاڪم ڀنڀار. ۲. اکيون. ۳. ڪامي ڀرڻ. ۴. پراڻن زالن کي ٽڪڻ کان ڪو نه ڪس ٿا.
 ۵. ڀڙ ڀڙ ڀڙ. ۶. ڊڪ. ۷. آسان کان دھڪ. ۸. ويراڳ. ۹. جيئي ميٽر. ۱۰. ڏسائون.
 ۱۱. ٻٽڪي ٿو. ۱۲. ڀڙو. ۱۳. پراڻي ڀڙي. ۱۴. روشنائي، سوچيرو. ۱۵. مھاڻو. ۱۶. چاري.
 ۱۷. ويهارو انسان. ۱۸. پرمالها. ۱۹. آبا، ڪوششون. ۲۰. سوڳو پر سماجي رجي ٿو.

(۴) چپ ټپ سنجم چوډ سكرت مټ - رام ټپام نه، آراڌيا
اچليا ڪام ڪال مټ لاڳي - ٽون آن سڪت گل ٻاڌيا
ٽون ٽيچ پُر ٿو، مک جوهره - سر آپس نه پڇاڻيا
اُٺم ڪام مها ٻک پوراڻي - پاپ پن نه پڇاڻيا.

سري واڳ، ڀڳت
پيٽي، شبد (۱)

(۵) ٻڪڙي ٺڳوڙي - جن جن ڪاڻي
ٺاڻڪي ترشدا - ڪجهڙن نه ڄاڻي.

واڳ گروڙي، محلا
پنجوان، شبد (۹۷)

(۶) ساڌو - اِهم من گهيو نه ڄاڻي

واڳ گروڙي، محلا
ٺاوان، شبد (۴)

چنچل ترشدا سنگ بست هيءَ - ياتي ٿر نه رهائي.

(۷) جوران دا آکيا پرک ڪماودي - سو آپت اميت ڪلا

واڳ گروڙي، محلا
چوٿان، وار (۹)

ڪام وياپي ڪسڻ ٿر - سي جوران پڇ ڇلا.

(۸) جب لڳ من - بڪت ڪي آس

واڳ گروڙي، ڪبير
صاحب، شبد (۱۰)

ٽپ لڳ هوءَ - نهڻي چرن نراس.

(۹) پاپ پن دءَ بڙل ٻاهي - پڙن پوئجي پسرگاسيو

(۴۹)

ترشدا ڳوٺا پري گهٽ پيتر - ان بد ٺاڻد ٻاڻيو

ڪام ڪروڙ دءَ پيئي جڳائي - من ٽرنگ بٿوارا

پنڇ ٽٽ مل دان ٺهيو - ٺاڻد اُٺو ٻارا.

(۱۰) ٺمڪ ڪام سٺاد ڪارڻ - ڪروت ڏسڻ دڪ ٻاوهه.

گهڙي مهٽ رنگ ماڻهه - ڦر ٻهڙ ٻهڙ پڇاوهه.

(۱۱) آسا منشا بندڻي پاڻي - ڪرم ڌرم بند ڪاري

پاپ پن جڳ ڄاڻيا پاڻي - ٻنسي نام ٻساري

اِهم ماڻيا جڳ موهڻي پاڻي - ڪرم سڀي وٺڪاري.

۱. لاندريڻ ني قبضو. ۲. سڪرم. ۳. ڪارنهن. ۴. پنهنجي استري. ۵. پرائي استري.
۶. چڱائي ۽ مدائي. ۷. مستي. ۸. وش. ۹. ٺڳيندڙ ٻولي. ۱۰. قبضي بر. ۱۱. پرش.
۱۲. مگڏ، ملين. ۱۳. گڏهه، بي سمجهه. ۱۴. ڍڳا. ۱۵. خريد ڪرڻا. ۱۶. هرڏو. ۱۷. سوڏو.
۱۸. ڍل اڳاڻيندڙ، سزا ڏيندڙ. ۱۹. ٿورو، ٿيرا. ۲۰. ڍل، ڏند. ۲۱. ڪٺا، ڀل، چسرو.
۲۲. هزارين، ڪئين. ۲۳. ٻڌن. ۲۴. ڪريانون. ۲۵. ٺاس ٿئي ٿو. ۲۶. وڪارن سان پيال.

(۳) کار ۽ ڪامنائون

(۱) پراڻي پٺي ڪنڊ آر مٿي - مرڻ ۾ رنج - آيا ڪيا

نرخا راج لاءِ ٺهي پيا

ڪار چٽي ڪار ۽ ڪٽاري - ڪروڊ ٻنهي سڪل وڪاري

بسم ڪروڊ نام وساري

پروڙ ڇيڪ مٿي ڏوڙ - گل چيوڙي ڏنڊي لٽاء

ڏور ڪوٽس ڪوٽي لاءِ

ڇو لن ڏيڙا پٿر ڪو ڏيئي - ڪار دام چٽ پروڙس سڀئي

ان پٿر ڪوٽس نه ڪوٽون هونئي

[راڻي گوڙي، مڪلا پٽلا، اشتهدي (۱۱)]

(۲) لن لائي رالي ٿرھ - پٿر جائڻي پراڻي

لڪه لار پراڻيان - ٿڪ اندر لائي

مٿي ڏيڻ وڪٽر لاءِ - منا مڏ مائي

ڪرمي آبرو آڻي - آبي اڇائي

عروايل ٿو پٽا - ليل پيڙي ڪهائي

[راڻي گوڙي، مڪلا چوٿان، وار (۳۷)]

(۳) آما اندر ڄميا - آما رس ڪس ڪاء

آما ٻڌ ڇٽا ٿيئي - مڙي مڙي چوٿان ڪاء

اڙڪيا ٻڌا مارين - چوٽي ڪروڊ لاءِ

سوي راڻي، مڪلا

پٽلا، اشتهدي

(۷) ۱۳

-
۱. پٿر ۲. عالي ۳. مڙي ۴. هرڻ ۵. وڇار ڪري ٿو ۶. استري ۷. مڇر
 ۸. پراڻي استري ۹. ٿرھ ۱۰. وڏو ۱۱. پراڻو پٿر ۱۲. ماڻھو پٿر ۱۳. پٿر
 - پٿي ۱۴. باب، ڪار ڪروڊ جا عيار ۱۵. ڪوٽ لاءِ ۱۶. مڪان ۱۷. ڪاٺ ۱۸. ڏکيا
 - اڻاڻا ۱۹. شراب، نشو ۲۰. پٿر راج ۲۱. مڇر مائي ٿو ۲۲. انهن ٻڌن ۾ مري ٿو

ٻياھڻا آهن، پر فرض ادائيءَ جي لحاظ کان ۽ نه لالچ ۽ موھ جي مطلب کان. جتي
ميري نيري يا ”پنهنجي پرائي“ جو پيد يا مٽيل هوندو، اُتي من الڳ الڳ وراهيل
دن آندڙ محدود نه رهندو. اهڙو من وشال هوندو ۽ منهنجي سڀنيءَ راه تي رکندو.
وڪتب لاءِ دين ۽ دنيا نه لٽائيندو پر پنهنجي ڳهر جي پورهئي مان ڳهر جو گذران
ڪندو ۽ ٻين جي پالڻا ڪندو. ڪوڙ ڪٻڌ جي ڪمائي ڪونه ڪندو. لوڪ لڳا اندر
هندو ۽ پر لوڪ جو ٻڌ نٿو ٺاهيندو. پاڪيد کان پري ڀڄندو ۽ ڏيونگ نه رچائيندو.
ڪوڙي ۽ اجايي ادمير کان ڪنارو ڪري، سادگيءَ ۾ رهندو. سچ جي اوت وٺندو ۽ سچن
جو سنگ ڪندو. دنيا ۾ رهي به هو دنياوي وھڙان ۾ ڇٽ نه اٽڪائيندو پر ڪنول گل
جيان ٽرليپ رهندو. مطلب ته اوت ۽ ڪام ۽ مڪتي ماڻھو ئي سگھن ٿا بشرطيڪ جيون
ڌارا جي جڙ ڌر تي پختي آھي.

۽ ٻيون هي ڇڪاڻ واند مان عام لوڪن کي ڏاڍي وندو ۽ ورور ٺهر، ئي حاصل ٿئي.

انهيءَ ڪري ڪورو صاحبن امائڪي پاڪند هي جدا جدا روڻن کان آگاهه ڪيو آهي ۽ انهن هي ترخاڻ بلند آواز آواز ڏنو آهي. هنن جا مکيه وچن مٿي ڏنل آهن جن مان ٻه مکيه وچن وري هيٺ ڏهن ٿا:

- (۱) اٽلر مثل جي ٿيڻ لاءِ - ٽس پڪند لاءِ جانا
لوڪ پيٽي ڪڍڻ لاءِ هروڙ - ٺاهي رام اٺاڻا.
 - (۲) ٻيڪ ڌاري ٻيڪ ڪر ٿڪي - آٺ سٺ ٿيڻ لاءِ
من کي سار لاءِ ٺاهي - هڙمڻ ٻيڙم ٺاهي.
- واڳس سرورن، مڃا
صاحب، شد (۳۷)
- واڳس سرورن، مڃا
ڇوڻان، وار (۶)،
سلوڪ مڃا

انسان هي هڪ حيثيت آهي جا ٻيا ٻاهران ڏسڻ ٿا ۽ ٻي حيثيت آهي جا هو خود
نهن کي ڏيکارڻ چاهي ٿو. اهي ٻئي حيثيتون ٺٽي ۽ ٺاٽڪي آهن ۽ انهندي پنهان سچي
عتي لڪل آهي ها نه ٻيا ڏسي سگهن ٿا ۽ نه هر ٻان ڏسڻ يا ڏيکارڻ لاءِ تيار آهي.
اها وچها يا ٺاٽڪ آهي پاڪند. هيستاءِ انسان پنهنجي اصلي حيثيت کي نه سڃاڻندو ۽ پرگهت
ڪندو ۽ ٺٽي ٺاٽڪ نه بد ڪندو، هيستاءِ هن جو دڪدور ٿيڻ آسپڙو آهي ۽ ٺاٽڪي آهي، ٺوڙي
گرهستي ڪيترو نه ٻان پوڙي ۽ ٺاٽڪي ڪيترا نه ٻيڪ ڌاري. اهي سالڪ يا ٻوڙڪ ٻان
کي ديوڪر ڏئي سگهن ٿا ۽ دنيا هي اکين ۾ نه ڏوڙو وڃي سگهن ٿا پر سچ جي سروي
۾ ڪم نه ڪارگر ڪرڻ آهن. وڏي رڪاوٽ آهن. سچ هي ٺوڙو بنا نه اڳيان جي اڻڏيه
مٿي، نه گيان هو پوڪاش ٿيندو ۽ نه دڪ هي دردشا دؤر ٿيندي.

نهن ڪري اتي ٻڌا، هڙمڻ کان جدا آزاد ڪر، سچ جي تلاش ڪر نه دڪ جو
درو دهي. اڄ نه جدا جدا وڪارن هي وچور ڪري ويچار ڪريون ۽ انهن جي جڙ لهون
پر نه مرض هي وڳو ٻڪڙا کان سواءِ نه صحيح علاج ٿيندو ۽ نه وري ڪا شفا جي اميد
رکي سگهجي. هيستاءِ مرض هي وڳو هٿ نه چڙهي آهي، هيستاءِ ڪرانه علاج ٿرائڻ ۽
شفاياب نه ٿيندو. هيڪاري مرض ويندو وڌندو ۽ وڌيڪ گهرو ۽ لاشا ٿيندو. اهو علاج
آندو ر اٿي. اندر هي ايمانداري ۽ بنا ٻاهران ٻيڪ ۽ واس جا ڦٽاڪا سڀ ڦوڪت آهن.
اندر هو علاج اندر ۾ ئي آهي.

ٻائي سوال اٿي ٿو نه آخر ٻيا گرهستيءَ جو گرهست آشور يا گهر سان وچور ڪهڙي
اهوئي هو عطا ڪيو هي؟ انهيءَ جو جواب صاحب پنهنجي چيرون ۽ اُڀرڻش دنارن صاف ۽
سڌو ڏنو آهي. گهر جون هراڻداريون ڇوڏيون نه آهن پر باقاعدي لاهڻيون آهن، دل وچان
سان ٻيڙ عي ڇڏي سان. عزو ۽ مٽر سب سڄي سڀيڙي آهن جن سان سپرد ٿيل

صفائي ۽ سينگار، من مندر ۾ شيطان جو سجدو پر ٻاهران مندرن ۾ پوڄائون ۽ تيرن جون پائون، من گيان کان خالي پر مک مان وڌيا جو وارنالاپ، من ترشنا پر آڙڳي پيو پر ٻاهران پنگ ۽ آفيم جي نشي ۾ اڳهور نند، من وڪارن ۾ وڪوڙيل پر ٻاهران ڪوڙي ڪرم ڪانڊ جون ڪريائون ۽ پوڄائون، من اشانت پر ٻاهران هوم، بگي، چوڳ، بوک ۽ آسٽ ۽ راس ليلائن ۾ نجي نجي وات مان گڱون وهائڻ، من تي ڪامنائن جي ڪائنات پر ٻاهران نانگا فقير، من جا آلمڪ سلا صفا سُڪل پر ٻاهران وڏيون جٽائون ۽ لنبيون ڏاڙهيون، من ۾ آڏ جا الا پر ٻاهران سر پر سیتل پيوئي ۽ سان پراڻ، من تي مندرن جي مستي پر ٻاهران تن کي تساء يا من تي جهوري ۽ جي جهنڊ پر ٻاهران ڏاڙهي، مڇون ۽ مٿو ڪوڙيل. مطلب نه رهڻي ۽ ڪهڻي ۽ زمين آسمان وارو فرق. اهي آهن پاڪنڊ جا پوڄاري، پيرمن جا بيڪڌاري، گيان ڳورو، موڪش جا مهيدار ۽ سادڪن جا سونهان، جن جي پٺيان دڪي انسان پنهنجي دڪ دور ڪرڻ لاءِ پيا پٽڪن! ڀلا جنهن خود پنهنجو دڪ نه مٽايو آهي سي ٻين جو دڪ ڪيئن دُور ڪري سگهندا ۽ اجهڙ راه، مان ڪڍي ڪيئن رڻ هاني راه، پر رهبري ڪري سگهندا؟

اهڙي ۽ ريت گرهستين ۽ نياڳين گڏجي دڪ جي مدرجي کي مضبوط بڻايو آهي ۽ ڌرم جي هاڃي ڪئي آهي. گرهستي آهي پرڳي نه نياڳي نهيو آهي پرڳي. پرڳي ۽ ڳي پڙ آهي پنهنجي پرڳن جي سزا جو ۽ هو سمجهي ٿو ته مان ڪوڙ ۽ ڪپت سان ميڙيل ماڻها مان ڪڇڻ لالچي ڏئي، انهيءَ سزا مان پاڻ بچائي سگهندس. اها فضا پرڳي ۽ ڳي ڏاڍو لهڪي ٿي اچي. ٿرت تي رمل جي راند رچي ٿو. ڪوڙا ڪرم ڪانڊ ۽ پاڪنڊ سڀ انهيءَ راند جي وچ ۾ آهن، جنهن ۾ سارو سندسار غاڻان آهي. گرهستي خوش نه ڇڏي ۽ ڌرم رهي به نٿو ٿيڻ ڏارائون آهن، جن جو هڪجهڙي سان ڪو به تعلق يا ميلاپ ڪونه آهي. زندگيءَ جو وهندار پلي ڪوڙ ڪپت جي ڪامنائن کان ڪڍي، نه به پورو نه آهي چوڻ سمورن پاڻن ۽ اُٻاڙن جو پراشچيت، پاڪنڊ وسيلي پورو ٿي سگهندو. هڪڙا پاپ لائين ڌوئا يا مٽيا نه پيا نئين سر شروع ڪري سگهجن ٿا. اهو سلسلو جاري رکي، پرمانا اڳيان صاف ۽ پاڪدامن ليڪو پيش ڪري سگهجي ٿو. نياڳي خوش نه مان وڌن جي وڌيا پراڻي، چنتر، منتر ۽ نتر سڪي، يا نياڳ جو پٽ وٺي، جڳت جو اڏار ڪري رهيو آهيان. پرمانا جو پلاوڙو بڻجي، رڻ هاني راه جي رمزن سان، منس ذات کي روشن ماع ڪري رهيو آهيان.

اهو ٿيو آهي ڌرم، جنهن جي رنگ ۾ رتل آهن مندر، مقام، مسجدون، مڙهيون، بوليون، درگاهون ۽ تيرت. آستان. انهيءَ مٿي تي اچي پيو آهي ڳورو ۽ چيلي جو هندوار. اُٺو اُٺي کي رستو ڏيکاري رهيو آهي. جتي جيون اکين هوندي ڏسڻ بند پيو آهي ۽ ڪن هوندي ٻڌڻ بند ڪيو آهي، اتي سڄي سنس کي پاڻل يا ناستڪ ٿر ٿر وڃي ۽ هن جي سکيا ۽ سنهي کي ڌرم جي برهستي سمجهي ٿي وڃي. باقي چوڻ

ويچار ۽ ڪرلب دک ڇر ٻج هر وقت پيا چئين ۽ جڏهن دک جو سار آبري وڌو ٿي لو
 ۽ انسان پنهنجي آندو جي بدران، ٻاهر ڇر طرف، دک جي علاج لاءِ ٻيو هٿوڙو ٻڌڻ هڻي،
 پنڪي ۽ ٿڙڻي، جيئن ۾ دک هي ليلا ڪهڙي نه عجيب ۽ وچتر آهي! علاج هن ٻيو نه
 ڪرڻا پئي ٻيو. پيد پنهنجي من جا ٻوڙ ڏسڻ ۾ آڃن ٻن جي جيئن جي ڌارا ۾.

مهر جو اشو شراب جي نهي کان به گهڻو گهاٽڪ آهي. شراب جو نشر نه ڪج وقت
 کان پوءِ ٿي ٿو ٻو مهر جو نشر نه هوندو ٿاڻو آهي، سر تي سار آهي، جنهن انسان
 جي سموري سڌ ٻڌ وڃائي کيس آندو ڪري ڇڏيو آهي. ايتري قدر جو هر ٻڌڻ جي دنيا
 واري حصي لاءِ ڪج به ڪرڻ کان ڪونه ٿو گسي، چاهي ٻڌائي دنيا واري حصي سان
 ڪيترو به ڪهڙو جو وهندو ڪرڻو پئي، ٻي امانتي ڪرڻي پئي، چوري، ٺڳي، دوکياري
 ڪرڻي پئي، لوٽ ۽ لالچ ۾ پئجي، وٺو ۽ وروڙ جو هامو اٿڻ پري، ڪروڙ ۾ ٺن ۽ من
 ٻيو ڪرڻو ٻيو، اڻڪا ۽ آهنگار جي آڳ ۾ جڻو پئي، سج ۽ امانداريءَ کان مٿي موڙ ٿو
 پئي، چيٽاڻ ۽ ڳڻين ۾ ڳرڻو پئي، ٻڌڻن ۾ ٻڌڻو پئي، يا ٻرمانا کي به ٻڌ ٿي پئي.
 ڪروڙ صاحبين گهستيءَ جي دردشا جو ورنن ڪهڙو نه سندو وڃن ۾ ڪيو آهي جي مٿي
 ڏال آهن ۽ جن مان به وري به هيڪ ڏجن ٿا:

- (۱) لاويءَ ماڻه ٻڌا سدا گل سڀئي - من ڄاڻي ڪت ڪرائي سري راجا، مڱا
 جو ديوڻي نهي نه ڄاڻي - ڏسي نه ٿو ٻڌائي. چوٿان، ٻهري (۲)
 (۲) مائي ساڳي ٻيتر - سڀ طر ڪي ڪهڙي راجا ڪوچري، مڱا
 سڀسا ڪٿي سڀيڏ - هر ڪر ڏيئي. چوٿان، شد (۷)

مهر جي آندو، انسان جي منڍولي ڪهڙي نه ڪڍي، ڪلچي ڪري ڇڏي آهي!
 جنهن ٻرمانا هي مهر سان هن کي ٻڌو، ٻڌار، سڄڻ ۽ سنڌي نصيب ٿيا آهن، انهيءَ
 کان صفا غافل ۽ بمڪ ٿي، ڏال ۽ مليل وستن کي پنهنجو سمجهي، چيوڙي ٻيو آهي ۽
 انهن ٻڌڻن پنهنجو دن ۽ دنيا پئي وڃائي وٺو آهي. واه قادر پنهنجي قدر، پنهنجي
 ڏاڏا! ڏي مالڪ ٿو انسان کي ٻڌي ڇا لاءِ ڏني ۽ هو ڇا ۾ ٿو استعمال ڪري!!

هڪڏهن راجا ۽ ڏنيش وڃان گهستيءَ پنهنجي سڀا ناس ڪئي آهي نه پاڪندي
 ساڻن جي جيئن نه گهٽ ڪندي ۽ ٻيڙي ڪانه آهي. من کي رنگ لڳائڻ بدران هر پنهنجي
 سرور ۽ پوڄاڪ کي وٺي ٿو ڪنن قسمن جا رنگ لڳائيندو ۽ بيڪ بدلائيندو. من ۾
 ڇاڻون اُٿن ٻو وٺي لوڪ کي شد جيئن ڇا اُڀريش ڏهندو، من ۾ ٻيو ٻو ٻاهران سرور جي

گرهستي ۽ پاڪندي .

دڪ جي ڪارڻ ۾ گهري وڃڻ لاءِ اهو ضروري آهي ته اسين جيڪا جيون گذاري رهيا آهيون تنهن تي ڪڇ سوچ وڃار ڪريون . گهڻي ڀاڱي ته ماڻهو گرهستي جيون ۾ پروار سان رهندا ۽ ڪي ٻيا سندسار ڪي ٻياڳ ڪري ڄڻ ته سڀنياس يا سنڀڻي ۾ رهندا . عام طور گرهستيءَ جي جيون ڪيئن ٿي گذري؟ هن جي دنيا راڳ ۽ دلش جي آڌار تي ، ٻن حصن ۾ ورهائجيل آهي . هڪ حصو پنهنجو ۽ ٻيو حصو پرائو . سندس ڪٽنب جا ڀائري ، متر ۽ سڀنڌي جيڪي کيس وٺڻ ٿا يا جن کي هو ڀانئجي ٿو سي سندس پنهنجي دنيا وارو حصو آهن ۽ انهيءَ حصي سان هن جو وهندوار سڀني نموني سان آهي . باقي ٻي جيڪا دنيا آهي سا هن جي لاءِ پرائو حصو آهي ۽ انهيءَ سان هن جو وهندوار ايتري يا ٻيڙوڳي نموني سان آهي . هن جا وڃار ۽ ڪريانون ٻنهي حصن لاءِ الڳ الڳ آهن ۽ هڪ ٻئي کان صفا ابتڙ ۽ علحدي آهن ، چوڻ وڃي پنهنجي ۽ پرائي يا ميريءَ ۽ نيريءَ جو وڏو ويڙو وڌل آهي .

نتيجو اهو آهي ته انهيءَ ٻيائيءَ يا دلش جي پاڻ ڪري هن جو من به ٻن جدا جدا حصن ۾ ٽوڪم ڪري . ڇاڪاڻ ته انهيءَ ٻئي حصا هڪ ٻئي جي برخلاف يا وروڌ ۾ ڪم ڪري رهيا آهن ، تنهن ڪري هن جو من به حرفتي ۽ ڪنڊن ٿي ٽوڙجي . ڪنڊن مان هميشه اُشاني رهندو ۽ اُشانيءَ مان دائميادڪ ۽ نراساني پيدا ٿيندي رهندي . اهڙي من کي دنيا ۾ فقط پنهنجي پائونڊن جا پيد ۽ پاڇا ٻيا نظر اچن ۽ سڄي صورت ٻيئي ڪانه ٿي پوي .

ڏسو ته اهڙي جيون موهه جي زنجير ۾ ڇڪڙيل آهي ۽ جنهن جي هڪڙي ٻيڙي گرهستيءَ جي گلي ۾ ٻڌل آهي ته ٻي ٻيڙي پنهنجي دنيا واري حصي ۾ پوءِ جيئن گهاٽي ۾ ڏاند ٻڌل اکين سان سڄو وقت ساڳئي چڪر ۾ پيو ٽرندو آهي ، اهڙيءَ طرح گمراهه ليل گرهستي به زنجير جي ماپ جي پيماني ۾ ، سڄي زندگي پنهنجي دنيا واري حصي ۾ چڪر کائي کائي ، هٿ هٿ ڪندي ، وڙت وڃائي ٿو .

حقيقت ۾ مدش جو موهه ”پنهنجن“ سان ڪونه آهي پر پنهنجي من جي پائونڊن سان آهي جي ٻن ٻيڙن وڏو وڏو ٽوڙ ۽ گهرون ۽ انهيءَ ٽوڙي ۽ گهروڙيءَ مطابق ، جو هيٺر پنهنجو آهي سو پوءِ پرائو ٿيو پري ۽ جو اڄ سڄو آهي سو سڀان شترو ٿيو پري . اهڙيءَ طرح پنهنجي دنيا وارو حصو اندر جي پائونڊن جي نئش مطابق ، پيو وقت به وقت بدلجي سگهي . پوءِ جن ۾ موجوده موهه آهي تن جي آئيني ۽ بهيڙديءَ لاءِ سڀ ڪڇ روا ٺهرائيندڙ رجي . اهڙيءَ موهه جي آئينيءَ مان پوءِ سڀني وڪارن جو وڻساهه ٿئي ٿو ، جي بهيڙ کي جيون پائرا ۾ ڪمارگ ڏانهن گهولين ٿا . موهه کان پوءِ ٽرڪ يا سرڳهه جا بند ڇڏڻ يا نه هجڻ به انسان اهڙيءَ جيون ۾ ، پاڻ لاءِ سڄو پٿر ٽرڪ نه هٿ ٿي اچي اڏي ڇڏيو آهي . سندس

(۲۳) اِس ايسراگه - كهان ابراگي

اِن هئُ لياگه - كهان كوئو لياگي.

واڳه ايسراگه، محلا

پندران، شبد (۱۹)

(۲۴) پندد من مائي پتو ازان - حوگي مائي حوگه دپان

سياسي مائي اهنديو - لوسي مائي لپ كئ پتو

سپ مد مائي كوئو نه حاك - سنگه هي چور^۲ گهر مس لاکه.

(۲۵) هردي كهت نيت كهت كماوه - مكه هر هر سڻاء

ايتسر لوب مها عشارا - ٿه^۴ كوئچ دك كاء.

(۲۶) هؤمچ پگه كزي سپ كوء - نا من بحتي^۵ نا سكه هوء

كهه كهه كهه آب حانائي - بوئي پگه سپ حير گرائي.

(۲۷) كما اڏهي^۶ هن^۷ كئا - كبا مسف سر نائيس

دل مه كهت لاراز گداوي - كيا حج كمي حائس.

(۲۸) كمر جهني^۸ گات كي - كيا دكلالوه^۹ لوء

هودئ وار له چيتهي - اهر جهني كبا هوء.

(۲۹) كمر من مؤنڊيا^{۱۰} لهي - كس^{۱۱} منڊائي كاء

هوگج كئا سون كئا - هؤنڊا^{۱۲} مؤنڊا جاء.

(۳۰) كمر پتو^{۱۳} هؤنسا له كبا پقا - مالا ملي چار

ساهر گنجي^{۱۴} بارها - پتو^{۱۵} سري انگار.

(۳۱) حوگه نه پگوي^{۱۶} كهزي - حوگه نه مئي ويس

لايك گهر بنيا حوگه پائيچي - سگرو كئ اهديس.

(۳۲) حان مؤن^{۱۷} اڪ نه^{۱۸} لڪ نه - هتي پئي^{۱۹} در كهزي

سامن^{۲۰} بوئا گيو^{۲۱} حير - ح^{۲۲} گتو سه وسري.

۱. ايمان ۲. مسه ۳. مگه آهن ۴. پند ۵. پنج وکار ۶. اڏندهر ۷. آهايا ڪم ڪر ٿا.

۸. پئي ۹. آهائي ۱۰. حڪيات جو مندر ۱۱. اشلان ڪرڻ ۱۲. هڪائس ۱۳. نماز

۱۴. مالها ۱۵. لوڪن ڪي ۱۶. ڪوڙائي ۱۷. وار ۱۸. ويڻيو ۱۹. سولا زارو ۲۰. آڏومر

۲۱. مڻگر كهت ۲۲. گتو رڻا ۲۳. نرمانا ۲۴. پئي لاء لکس ۲۵. پرهمن

واڳه ايسراگه، محلا

صاحب، شبد (۶)

واڳه سارنگ، محلا

چوتان، شبد (۴)

واڳه ملاو، محلا لکها،

اشتهدي (۶) ۳

واڳه ايراني، پگه

ڪسر، شبد (۲)

سلوڪ، ڪهر

صاحب (۷۵)

(۱۰۱)

(۱۴۵)

سلوڪ، محلا لکها،

(۶۴)

سلوڪ، محلا

پندران، (۴)

- (۱۳) ڏوٽي اُڄل تلڪ ڳل مالا - اُنتر ڪروڙ پڙهه نٽ سالا
 نام وسار مائيا مڏ پيئا - بن ڳور ڀڳت ٺاهي سڪ ٿيئا.
 (۱۴) ڳرهه ٽيچ بن ڪند جانيئي - چن ڪانيئي ڪندا
 اجهه ٻڪار نه چوڏئي - ٻاهي من مندا.
 (۱۵) ڳهري پيوت لاءِ بنيا ٿاڙي - ميري ٿوري مندرا ڌاري
 مانگهه ٺوڪا ٿرپ نه پاوي - ناٽ چوڏ جاچهه لاج نه آوي.
 (۱۶) ڪٽ ڪرما آر آسڻ ڏوٽي - پاڳٽ ڳرهه پڙهي نٽ پوٽي
 مالا ٿيري منگي پيوت - راهه ٻڌ ڪوءِ نه ٿرو مپت.
 (۱۷) بند نه راکهه جتي ڪهاوهه - مائي مانگت ٿري لوڀاوهه
 ٿر دينا نهجي جوت اڃالا - پوڏس پوڏي سرب جنجالا.
 (۱۸) اٺ ڪنگوي ڌيان نه لاڳي جوگي - نا سچ ٻلي پاء
 اٺ ڪنگري سانٺ نه آوي جوگي - ايمان نه وچهه جاء.
 (۱۹) آهن اُڄ ٽيچ ڳهر پوچن - هني ڪرم ڪر اُڏر ڀرهه
 چوڏس اماؤس رچ رچ مانگهه - ڪر ديوڪلي ڪوپ پڙهه.
 (۲۰) ٿوسي ڪرڪي ديهي ساڏي - منوئا دهه دس ڏانا
 برهمچار برهم چچ ڪينا - هردي پيئا گمانا
 سياسي هوٽڪي ٿيرت پرميو - اس مهه ڪروڙ ٻڌاڻا.
 (۲۱) من ڪي انڌي آپ نه پوچههه - ڪاهه ٻجهاهه ٻائي
 مائيا ڪارن بدديا ٻيجهه - جنم اُٿرا جاني.
 (۲۲) سموت شاستر پڙهه من ڪيتي - ان شبدئي سرف نه ٻائي
 ٿري ڳسڻ سڀي روگهه - ٻياهي - ممتا سرف ڪوٺائي.
 (۲۳) ڳسڻ سڀي روگهه - ٻياهي - ممتا سرف ڪوٺائي.

۱. ڳهائي. ۲. نشو، شراب. ۳. ڳهر. ۴. ڦل ڦول. ۵. ٿڌهين نه. ۶. ڳهائي.
 ۷. ڪوڙي سماڏي. ۸. روٽي ٺڪر. ۹. پرمالما. ۱۰. ڇهه. ۱۱. دولتمدد. ۱۲. استري، زال.
 ۱۳. جوڳين جو ساز. ۱۴. پيٽ. ۱۵. ڏيڏو. ۱۶. ڪوڙهه. ۱۷. قبلي پرڪي. ۱۸. ڏهن
 ۱۹. ٻي ٻيڪي پير. ۲۰. ٻين ڌارين سان. ۲۱. وڪڙو ٿا. ۲۲. آجايو، وارث.
 ۲۳. سرنئون. ۲۴. سرنئي، گيان. ۲۵. ٿي.

واژه گردی، محلا
بهلا، شد (۴)

واژه گردی، محلا
لیکا، شد (۴)

واژه آسا، محلا
بهوان، شد (۸)

واژه آسا، محلا
تعا، پتی (۸)

واژه آسا، محلا
چسب (۳) ۱

واژه آسا، محلا
وار (۱۶)

واژه گوری، یکم
تروچ، شد (۱)

واژه داسری، محلا
بهلا، شد (۷)

واژه سوخی، محلا
بهلا، شد (۸)

- (۴) چه کارن لک تروت حاهی - رن پدارت گهت هی ماهی
بژ پز پندب باد وکائی - پتر هوندی وسم نه حائع.
- (۵) یکم کره موزک آپ حائوه - نخ نخ تبه ایت دک باوه
نچن ایت یکم نه هوه - شد موی یکم پانی ح سوه.
- (۶) باهر یک کره گهیری - آنر یکا اتری گهیری
آتر ایدبسی آپ نه اوحهی - آسا برهمی کهی له سیچن.
- (۷) ککک کار گرد برموه موزی - متالای لدر و سربا
بژه کله اژ ایت یکاره - وژ اوحهی ژون ژوب متا.
- (۸) پتر پتر پندب مونی لاکي - یکي مکس له پانی
ساکس یگی حک پترانا - سچن شد ملانی.
- (۹) ککو براهمی کک کر لاوه - کور-ر لرت له حانی
ژوبی لکا نی حپ مالی - دان ملچان کانی
آلیر اژها پژه کتا - سحر^{۱۲} لرتکا پانی.
- (۱۰) آسر مل لومل لپی کبا - باهر یک آداسی
هردی کمل گهت اهر نه چنا - کاهی پیا سیاسی.
- (۱۱) قاضی کوز رول مل کاه - ابراهیم ناری حنا گهاء
حوی ککس له حائع اشد - نیی اوحازی گا پند.
- (۱۲) حوک کتا حوک نه دندن - حوک نه پسر چزاهیمی
حوک نه مند^{۲۱} موند مندایمی - حوک نه سنگي وانسی
حوک نه باهر مژهی مسالی - حوک نه لازی لانس
حوک نه دپس دستر یونسی - حوک نه لرت دانسی^{۲۵}.

۱. کنار، کندی. ۲. ایت ماحو. ۳. هردی مر. ۴. پندسی وژانی کس لا. ۵. وشن
 حاوکار. ۶. پاس بژوندو. ۷. وچارو. ۸. تسم سمهه. ۹. باکل. ۱۰. دل، محصول.
 ۱۱. چتر. ۱۲. مسلمان. ۱۳. اسلام، کتاب. ۱۴. رهتی کله. ۱۵. مالی، موی.
 ۱۶. سچانو، بچانو. ۱۷. کهی. ۱۸. اکبانی. ۱۹. اساهی حاهی لاء حراپدار آهس.
 ۲۰. کسبی. ۲۱. مندرا. ۲۲. وحانیا. ۲۳. موز وسم رکبا. ۲۴. پتکک. ۲۵. ایشان کرنا.

(۳) جُونُو جڳياسو.

(۱) ننگن^۱ ڦرڻ جو پائيجي^۲ جوڳ - ان^۳ ڪا مرڱ^۴ مڪت سڀ هرو
 ڪيا نانگي ڪيا ٻاڏي چار^۵ - جب^۶ ٺهي چينس^۷ آٺر رار
 موند^۸ مڊائي^۹ جو سڌ^{۱۰} پائي - مڪتي^{۱۱} پيڏ^{۱۲} نه گيا ڪائي
 بند راک^{۱۳} جه^{۱۴} ٿريئي^{۱۵} پائي - خسري^{۱۶} ڪم نه پرم^{۱۷} گس پائي
 ڪه^{۱۸} ڪير سڀه^{۱۹} ٿر پائي - رار^{۲۰} نار^{۲۱} بن ڪن گس پائي.
 [راڳه گوزي، ڪبير صاحب، شبد (۴)]

(۲) نچ^۱ ساڍي ٿي ٿي ڌوڻيا - ٿهري^۲ پائن^۳ ٿي
 گلي^۴ جي^۵ جب^۶ مائي^۷ - لوئي^۸ هت^۹ ٺيڱ
 او^{۱۰} هر^{۱۱} ڪي سنڌ نه آڪي^{۱۲} - بانارس^{۱۳} ڪي^{۱۴} ٺي
 اٿسي^{۱۵} سنڌ نه موڪ^{۱۶} پاوه - ڏالا^{۱۷} سڌ^{۱۸} پيڏا^{۱۹} گسکاوه
 باسن^{۲۰} مانجه^{۲۱} چڙاوه^{۲۲} اوڙ - ڪائي^{۲۳} ڌو^{۲۴} جلاوه
 بسدا^{۲۵} کوڏ^{۲۶} ڪر^{۲۷} ده^{۲۸} چولي - ساري^{۲۹} ماڻس^{۳۰} ڪاوه
 او^{۳۱} پائي^{۳۲} سدا^{۳۳} ڦر^{۳۴} اُٻاڏي - مڪه^{۳۵} اُٻس^{۳۶} ڪهاوه
 سدا^{۳۷} سدا^{۳۸} ڦر^{۳۹} اُٻاڏي - سگل^{۴۰} ڪٽب^{۴۱} ڏهاوه
 جت^{۴۲} ڪو^{۴۳} لايعا^{۴۴} ٿهوي^{۴۵} لاڱا - ٿسي^{۴۶} ڪرم^{۴۷} ڪماوي
 ڪه^{۴۸} ڪير^{۴۹} جس^{۵۰} سڱور^{۵۱} پيئي^{۵۲} - پٿر^{۵۳} چنر^{۵۴} نه آوي.
 [راڳه آسا، ڪبير صاحب، شبد (۲)]

(۳) پند^۱ وڃه^۲ پرتي^۳ - نا^۴ پوڄه^۵ ويچار^۶
 اٿڪي^۷ مٿي^۸ دي^۹ چله^{۱۰} - مائي^{۱۱} ڪا^{۱۲} واپار.
 سري راج، مڪلا ٻولا،
 اسٽوڊي (۶) ۵

۱. اگهاڙو. ۲. هرو. ۳. چمڙو. ۴. ڳولھين، سچاپن. ۵. مٿو ڪوڙائي. ۶. ويڙو. ۷. وڙي. ۸. ڪڏڙا. ۹. مڪتي. ۱۰. ڪڙ، وال. ۱۱. ٺن ٺدن وارا. ۱۲. جڻيٽا. ۱۳. مالاھون. ۱۴. چلڪيٽا. ۱۵. ڪاشي. ۱۶. ٿارون. ۱۷. وڻ. ۱۸. ڳر ڪاڙو چڏين. ۱۹. باسڻ. ۲۰. مٿي. ۲۱. وڙي. ۲۲. ڌرتي. ۲۳. ڪولي. ۲۴. اُڳلو. ۲۵. چاچين، اڙھن لا. ۲۶. پين ڪي. ۲۷. پٿر، اُٻس.

راڳ، پرياني، محلا
پنچوان، اشوڌي
(۱) ۲

راڳ، پرياني، گبير
صاحب، شبد (۴)

راڳ، پرياني، پکيت
بڻي، شبد (۱)

سلوڪ، گبير
صاحب، (۴۵)

(۷۵)

(۱۸۴)

(۱۸۵)

سلوڪ، محلا نيجا،
(۳۷)

سلوڪ، محلا چروان،
(۱۹)

سلوڪ، محلا ناولان،
(۴۶)

(۴۳) من مو. ڪروڙ مها اڻڪارا - پڙجا ڪره بهس هسارا
ڪر اشان کن چڪر ٻڌائي - اتر ڪي مل ڪهي نه ڄاڻي.
(۴۴) ڪيا اڻوڙاڪ ڪيا مڻهن ڏوڻيا - ڪيا مسيس سر لاليا
جه دل مو. ڪيت ارار ڪڏاوه - ڪيا حج ڪمي ڄاڻيا.
(۴۵) جن آسم تها نه چنيا - سڀ ڦرڪت ڏور اڻيا
ڪه اڻي ڏورمڪ ڏساوي - بن ستورو ڀاڻ نه ڀاوي.
(۴۶) گبير هي ڄالو پڙو پلر - پڙي سه ڀل ڇوڪ
پکيت پاڙ نه ڄاڏه رار ڪي - ڀاوي ننداء لروڪ.
(۴۷) ڪير جهني ڪاڻ ڪي - ڪيا ڏڪلاوه لرو
هروڊي رار نه چيئي - اء جهني ڪيا هوء.
(۴۸) ڪير ملان مناري ڪيا ڇڏه - سائين نه بهرا هوء
جا ڪارن نون ڀانگ ڏيه - دل هي پتر ڇوڪ.
(۴۹) شمع سوڙي باعرا - ڪيا حج ڪمي جاء
گير جاڪي دل ٽاڻا ٺهي - لاکه ڪهان خداه.
(۵۰) هورم جگ سڀ ٻوڙا - پڙ پندس اڪي پڙاڻ
پڻ مانيا موه نه مڻي - وچ هڙمي آڙو ڄاڻ.
(۵۱) مڻمڪ ڪم نه اڻي ٻڙي - نه عزمي ڪرم ڪماء
دورم نيم سچ سحر پڙجا - پاڪند پورم نه جاء.
(۵۲) ٿورف پورم آڙ ڏان ڪر - من مي ڏري ڪمان
لاناڪ اڻيئل جاس نه - ڪنچر اشان.

۱. وستار، گرڙ ڪمان. ۲. نمولي نمولي جا لکڪ. ۳. وڙو. ۴. نماز پڙهڻ. ۵. اڻڌا.
۶. ڪروڙ معرست. ۷. سڄي راج. ۸. پڙهڻ چڱو يا بهتر آهي. ۹. پرمالها سان لڙو لڳائڻ.
۱۰. ماڻها. ۱۱. ماڻهن ڪي. ۱۲. چڙهين ٿو. ۱۳. ٻڙو. ۱۴. ڳولجھ. ۱۵. صبر، شائني.
۱۶. نماز، شڏ. ۱۷. چمڻ مڙج ڇو چڪو. ۱۸. مڙوڪ، نيمڪ. ۱۹. آوشواس. ۲۰. هاڻي.

(۳۳) ٻٽ وٽ ٻُڙجا ست^۲ وٽ سنڃم - جٽ وٽ ڪاهي جنيئو

ناوھ ڏووه، تلڪ چٽاوه - سڄ وٽ سوڄ^۳ نہ هوني.

(۳۴) ٻڙيئي گنيئي^۲ نام سپ سنيئي - آنيئ^۵ ڀاءُ نہ ڏرسئي

لوها ڪنڇن^۷ ھڙن^۷ ھوء ڪڙسي - جڏ^۸ ٻارسہ نہ ڀرسئي.

(۳۵) گھونگر ٻاڏ ڀئي رامڏاسا - روئين ڪي اُٻاوا

برت نير ڪرم ڪت ڪيني - ٻاهر پيڪ ڏڪاوان

گيت نڏ مک راڳ آلائي - من نہي ھر ھر ٿاوان.

(۳۶) واچھ پستڪ ويد پُراڻا - اڪ ٻہ سنہ سناوھ ڪاڻا

اُڃگر ڪٻت ڪھڙ ڪڙي^{۱۲} - بن ستڱور ت نہ ٻائيا.

(۳۷) اڪ ڀسڙ لڱاء ڦرھ پيڪڌاري - بن شبدئي هومي ڪن ماري

اُن دن جلت رھھ دن راني - ڀرم پيڪ ڀرمائي هي.

(۳۸) سوانگي سڏ - جو من ريجهاري

سوانگ اُٺاريئي - ڦر پچتاوي.

(۳۹) سنڌيا ڪال^{۱۵} ڪرھ سپ ورتا - جڏ^{۱۶} صفري^{۱۷} ڏنڻان

ٻريو ڀلائي اُجهڙ^{۱۹} ٻائي - نهڙل سپ ڪرمان.

(۴۰) شاستر بيد ٻران پڙھتا - ٻوڪارن ٿا اُڃاڻتا

جان ٻُڙجي ٿا سوڄهي سوني - نانڪ آئي ڪرڪ نہ هوني.

(۴۱) ڌڙگ تنان ڪا جيويا - چرلڪ لڪ ويجه ناء^{۲۲}

ڪيتي^{۲۵} جن ڪي اُڇڙي - ڪلراڙي ڪيا ٿاء.

(۴۲) اُنڌا ڀريا ڀر ڀر ڏووي - اُنتر ڪي مَل ڪدي نہ لهي.

نام بنا ڦوڪت سپ ڪرما - جڏ^{۲۸} بازگر ڀرم ڀلي.

راڳ رامڪلي، مڌ
ٻهلا، اشپدي (۶)

راڳ رامڪلي، ڀڳ
دوداس، شبد (۱)

راڳ مارو، محلا
پنڃوان، شبد (۱۵)

راڳ مارو، محلا ٻهلا،
سولهو (۱۱) ۲۲

راڳ مارو، محلا
نيجا، سولهو (۶) ۳

راڳ ڀيرڙ، محلا
پنڃوان، شبد (۳۳)

راڳ سارنگ، محلا
پنڃوان، شبد (۲)

راڳ سارنگ، محلا
چوٿان، وار (۱۳)،
سلوڪ محلا ٻهلا

(۲۰)

راڳ ڀريائي، محلا
ٻهلا، اشپدي (۱) ۳

عزت. ۲. سڃائي. ۳. ٻولوتا. ۴. ويچار ڪرڻ. ۵. ڀرمانا. ۶. ڏسجي. ۷. سون.
چوي، لڳي. ۹. ڀرمانا جا ڀڳت. ۱۰. سنڪ. ۱۱. ٻائڻ، وڃائڻ. ۱۲. ڀاري، سنگين.
۱۳. پيرت. ۱۴. نانڪي، پيڪڌاري. ۱۵. شام جي ٻُڙجا. ۱۶. نير. ۱۷. مڇي. ۱۸. ڀڳت، ڀڳي.
۱۹. ڪمارگ. ۲۰. ڪرم. ۲۱. بي سمجهي. ۲۲. ڊاڙ. ۲۳. ڏڪار جو ڳرو. ۲۴. وڪڻڻ ٿا.
۲۵. سڪرم جو توشو. ۲۶. مڪان، نڪاڙو. ۲۷. اُڳياڻي جيرو. ۲۸. نهڙل.

- (۲۳) بات پڙهيو آر بسد پڇاريو - ٿول بنگم ساذي
 پنج جهان مٽ سگ نه چٽڪيو - آڌڪ آهٽڊ پاڌي
 مون پڇيو ڪو پائي رهيو - نڪن ڦريو بن ماهي
 نت ٿيوت سڀ ڌولي يرميو - دٻڙا چٽڪي تاهي .
- (۲۴) پڪ ڌاري پڪ ڪر لڪي - آٺ سٺ ٿيوت ناء
 من ڪي سار نه جاڻي - هڙي ڦيرم پلاء .
- (۲۵) بس پڙج پڙج هندو مٽي - ڳرڪ مٽي سرنائي
 اوه لي جاري اوه لي کاڌي - نري گم ڏهڙ نه پائي .
- (۲۶) ڪسريٽا نه ڌورم ڇوڙيا - مليج پاڻا ڪائي
 سرشت سڀ اڌ ورن هولي - ڌورم ڪي گم رهي .
- (۲۷) ڀرج سلا ٿيوت بدواسا - ڀرم ڌولت پتي آداسا
 من مٽي سوڙا ڪه هوء - ساج ملي پاري بس سرء .
- (۲۸) هر هر ڪره نه ڪهت ڪماوه - هر دا شڌ نه هولي
 ان دن ڪرم ڪره بهتري - سهي سگ نه هولي .
- (۲۹) ڳهر مه اسڪر ڏنڙ نه آوي - گل مه پاهڻ لڀ لڪاوڻ
 يرمي ڀولا ساڪت ٿرنا - نير اڙوڻ ڪپ ڪپ مرنا .
- (۳۰) پاڪند پگم نه هولي - پار پهر نه پائا جاء
 من هٿ ڪرم ڪماوڻي - ٿان نه ڪوئي پاء .
- (۳۱) ڇوڙه ان ڪره پاڪند - نا سوهانن نا اوهه ونڊ
 جگ مه اڪي دوڏاڌاري - ڪهڻي ڪاوه وڻڪا ساري .
- (۳۲) ٿيوت ناء نه اُٿس مٿل - ڪرم ڌرم سڀ هڙي مٿل
 لوڪ پڇاري گم نهي هوء - ٿام پوڻي چلهه روء .

۱. يوگن ها نمرنا . ۲. ڪئين . ۳. ڪمٽ . ۴. سائت چو روجه . ۵. ڀڪ مان يا ترين سان
 ڪاٺا پيٽيا . ۶. ڏسب پاڙو پائي . ۷. آهٽ . ۸. مسلمان . ۹. نماز پڙهي . ۱۰. دمن ٿيا .
 ۱۱. پڇي . ۱۲. پهنجو ڏندو . ۱۳. ٻولي . ۱۴. چڱي ڏني . ۱۵. پڇر جي مورلي .
 ۱۶. شڌ، ٻڙو . ۱۷. ٿام ڪهڙا . ۱۸. هڙي . ۱۹. ٺٺي ڌيان ۾ . ۲۰. مؤرڪ . ۲۱. ولوڙي ڌو .
 ۲۲. دن . ۲۳. ڪير ايندڙ . ۲۴. لڪائي . ۲۵. مٽائي جا پنج سير . ۲۶. اُڦعال . ۲۷. بنا

واڳ سورن، مڪلا
 بدھوان، اشٽدي (۳)

واڳ سورن، مڪلا
 چوٿان، وار (۶)،
 سلوڪ مڪلا ٽيجا

واڳ سورن، ڪمير
 صاحب، شيد (۱)

واڳ ڏناسري، مڪلا
 ٻهلا، شيد (۸)

واڳ ڏناسري،
 مڪلا ٻهلا، اشٽدي
 (۶) ۲

واڳ سوهي، مڪلا
 چوٿان، شيد (۴)

واڳ سوهي، مڪلا
 بدھوان، شيد (۹)

واڳ بلاول، مڪلا
 چوٿان، وار (۳)،
 سلوڪ مڪلا ٽيجا

واڳ ڪونڊ، ڪمير
 صاحب، شيد (۱۱)

واڳ رامڪلي، مڪلا
 بدھوان، شيد (۲۴)

(۱۳) اُنتر پڻ مڪ امريت سڻاويءَ - جمر پور پاڏا چوٽان ڪاويءَ

اُنڪ پڙدي مهر ڪماويءَ ٻڪار - ڪن مهر پوڳهڪ هوءَ سسار.

(۱۴) اُنڪ ٻجلا - جي ٿوويءَ ٺهڻ

مئل نه اُترِيءَ - سٺ نه ٺهِي.

(۱۵) جهيٽ پُٺر نه مانِيءَ ڪراڻو - مٿوئي سَرات ڪرائي

پُٺر پي پڙي ڪهر ڪم پاوءَ - ڪڙوئا ڪوڪر ڪائي.

(۱۶) ڪيا جب ڪيا لب ڪيا سڄڻو - ڪيا اُڻف ڪيا اُشان

جب لڳ جڳ نه ڄاڻيئي - پاءُ پگت پگسوان.

(۱۷) روئيا ڪارڻ پورڻهه ٿال - آپ پڇاڙهه ٿرڻي ٺال

گاڻن گونڀيا گاڻن گاڻ - گاڻن سڀتان راجي رار.

(۱۸) پائي ٿوڙي مائيءَ - پائي پائي جيءَ

جس پاهڻ ڪم پائي ٿوڙي - سو پاهڻ ٺهڻ.

(۱۹) اڪي پائر ڪڇي پاور - دُجي پائر ٿرڻي پاءُ

جي اوڻهه ڏي نه اوڻهه پي ڏيوا - ڪهر نامد پوهر هر ڪي شيوا.

(۲۰) دُڙ نه پڇڙي ٺهه پڇاڙو - ٿول پوٺر جل مين پڇاڙو

مائي گوڙد پوجا ڪهان پي پڇاڙو - اُڙن ٿول اُڙن نه پاو.

(۲۱) هڏسان ويڪر ٿرندڻا - پگان به آڻيا چاءُ

ڏب مئي پڳ پوڙي - سريل پائر پاءُ.

(۲۲) ڏيوي ڏيوا پوڄيئي پائي - ڪيا مانگهه ڪيا ڏي

پاهڻ ٺهر پڪاڻيئي پائي - جل مهر پوڙهه ٺهه.

راڳ ڳوڙي، مد
پندجوان، شبد (۱)

(۱۰۰)

راڳ ڳوڙي، ڪهر
صاحب، شبد (۴۵)

(۶۳)

راڳ آسا، مٽلا پهل
وار (۵)

راڳ آسا، ڪهر
صاحب، شبد (۱۴)

راڳ ڳوڙي، پگت
نامد پوهر، شبد (۱)

راڳ ڳوڙي، پگت
روداس، شبد (۱)

راڳ وڏهڏس، مٽلا
چولسان، وار (۱)
سلوڪ، مٽلا پڇا

راڳ سرور، مٽلا
پهل، اشوڏي (۲۶)

۱. ٽڪ، سزا. ۲. ظاهر، ڪلي. ۳. پائي. ۴. سرور. ۵. چيٽري. ۶. ماءُ پي ڪي.
۷. ماءُ پي جا پتر. ۸. ويچارا. ۹. ڪان. ۱۰. ڪتا. ۱۱. اندرمان تي ٺهڻو. ۱۲. ورڻ.
۱۳. پرماتما جي پڳي. ۱۴. پير. ۱۵. وڃائڻ. ۱۶. ڪرشن. ۱۷. سوري راجندر.
۱۸. گلن جا پسا. ۱۹. مالهن. ۲۰. جهو آتما. ۲۱. پتر جي مورلي. ۲۲. پنا آتما جي.
۲۳. زمين جو پتر. ۲۴. ڪارو. ۲۵. جهولو ڪيو. ۲۶. مڇي. ۲۷. نيارا. ۲۸. هڏس پگي.
۲۹. پگهه پگي. ۳۰. اوڻڌا، سر هيٺ نه پڇي مئي. ۳۱. ٽن کان پوءِ.

وڻ لاري ٿي چار - ڪها ڪها - روزهي
 سرهن خضر دٿار - جه سنگور شيوهي.
 [راڳ ملار، مڪلا بهلا، وار (۱۵)]

جپ صاحب، مڪلا
 بهلا، پڙي (۶)

(۴) ٿرڪ نارا - جي ٿس - پاران
 وڻ پائي - ڪ ناء ڪري.

سڙي راڳ، مڪلا
 ٿيجا، شيد (۲)

(۵) به ٻيڪ ڪري پرمانيءَ - من هردي ڪوت ڪماء
 هر ڪا محل نه پاوئي - سر وشتا ماء ماء.

سڙي راڳ، مڪلا ٿيجا،
 اشدي (۶) ۵

(۶) بندوب ٻڙ ٻڙ واد وکائي - ٻن گور ٻنم ٻنم
 لڪ چوراسه ٿر ٿيا - ٻن شدي مڪم نه پائي.

سڙي راڳ، مڪلا
 چوٿان، وار (۱۴)
 سلوڪ مڪلا ٿيجا

(۷) آلتو ڪوت - پڪيئي ڪهاوي
 پاڪند پارتوهر - ڪدي نه پوي.

راڳ مانجه، مڪلا
 بندوان، شيد (۵)

(۸) ڪٽ ساس پرت مڪ گانا - پڙو جا ٿلڪ ٿرڪ اشنا
 اولي ڪرم آسن چوراسه - ٻن مهر ساند نه آوي جه.

راڳ مانجه، مڪلا
 ٿيجا، اشدي (۷) ۱۷

(۹) ٻڙ ٻڙ ٿاڪي ساند نه آئي - ترشنا چالي سڏ نه ڪائي
 ٻڪر ٻهجهه ٻڪر موهر پياسي - ڪوڙ ٻول ٻڪر ڪاوٽيا.

راڳ مانجه، مڪلا
 بهلا، وار (۲)

(۱۰) جي رت لکي ڪهڙي - جاما عوء پلس
 جو رت ٻيهر مائي - ٿن ڪه نرمل چيس.

راڳ ڪروڙي، مڪلا
 بهلا، شيد (۴)

(۱۱) ٻڙ ٻڙ بندوب - باد وڪڻي
 پتر هوندي - رُس نه چاڻي.

راڳ ڪروڙي، مڪلا
 ٿيجا، شيد (۱۴)

(۱۲) ڪرم ڪانڊ - به ڪرهر آچار
 ٻن لاري - ڏور ڏور اڪار.

۱. رڪ، خاک. ۲. پرمالما. ۳. وٺي، پسند پوڻ. ۴. بھم ماحھر. ۵. پڪي. ۶. چھ. ۷. شاستر. ۸. آچارو. ۹. وشن روپي زھر. ۱۰. پوايس ڪن ٿا. ۱۱. ڪهڙا، وستر. ۱۲. انسان. ۱۳. هردي پر. ۱۴. آله. ۱۵. بھلا، ڏور شاستر جا ايديش. ۱۶. ڏڪار جوڳو.

(۱) ڪر ٿو ٻسُون ڪي مانس ذات - لوڪ ڀڄارا ڪري دن رات
 ٻاهر بيڪ اُنتر مَل مائيا - ڇوس ٺاه ڪڇ ڪري ڇپائيا
 ٻاهر ڳيان ڏيان ارشان - اُنتر ٻيا ٻي لڙوپ سڻان
 اُنتر اڳن ٻاهر تن سڻاه - گل ٻاٿر ڪٽسي ٿري اُٺاه
 جاکي اُنتر ٻسي ٻرپ آپ - نانڪ ني جن سهج سمان.
 [راڳ ڳوٺي، هڪلا پنڊوان، سڪملي صاحب، اشٽپدي (۴۵)]

(۲) اُنتر مَل جي ٿيرت ٺاوي - ٿيس ٻيڪنٽ نم جانا
 لوڪ ٻيٽي ڪڇو نه هروئي - ٺاهي رام اُٺانا
 ٻُڙجه، رام ايڪ هي ديرا - ساڇا ٺاوت ڳور ڪي شيوا
 هل ڪي مڃن جي گت هروئي - ٺس ٺس مينڊڪ ٺاوت
 جسي مينڊڪ ٺسي اوٽر - ٿر ٿر جوٺي آوت.
 [راڳ آسا، ڪٻير صاحب، شبد (۳۷)]

(۳) اڪ وٺ ڪنڊ ٻسهر جاء - سڏ نم ديوهي
 اڪ ٻالا ڪڪر ڀنن - سیتل جل هيوهي
 اڪ ڀس چٽاوه اُنک - مَل نم ديوهي
 اڪ جتا بڪٽ ڪرال - ڪُل گهر ڪووهي
 اڪ نڪن ٿرھ دن رات - نيند نم سووهي
 اڪ اڳن جلاوه اُنک - آپ وگوهي

۱. جانور. ۲. لڪائڻ، ڇپائڻ. ۳. ڪتو. ۴. ترشنا جي ٻاه. ۵. ڀيوت سمان ڪارو.
۶. ڳچي ۽ ٻر. ۷. سنساري ساگر. ۸. سمايو ٻيو آهي. ۹. ارشان ڪرڻ. ۱۰. ايمان ڄمان سان.
۱۱. بي سمجه، اُٺ ڄاڻ. ۱۲. موڪش، مڪتي. ۱۳. ڏيڏر. ۱۴. جهنگل ٻر.
۱۵. سڏ، جواب. ۱۶. ٻارو، برف. ۱۷. وٺيل جٿائون. ۱۸. مسائين ٿا. ۱۹. اڇڙو ڪن ٿا.

(۱۵) اچي گرھس پٽا بدواسي - اڪ کن مٺوٽا ٺڪڻ نه ٿڪيا

ڏاوم ڏاء ٺڌي ٿور آوي - هر هر ساڌو سرتا پوڻ ٿيا

(۱۶) گرھ کن کن حائيئي - چن کائيئي ڪندا

اُهو اڪار نه چوڻ ٿي - پائي من مندا

(۱۷) جڏه مٿل اندري وس ٿر ٿر - ٺون لاک ٻڙو ڪٽائي

جڏه پکي اڪتر هوء ٿر ٻڙي - ٿر سنگه هر هر ڏيائي

(۱۸) هارو اُلي ٿر ٿر ڪٽي سمڏي - مانيا موه ٻاري

هس اُتر ٿر ٿر وس لاهي - ڏنڌا گرم اُڪاري

(۱۹) ڪير سڳ ساڳا ٻئي ڪٽي - ڪٽو ڪٽو نه مس

چالسي ٿي هر مل ڪٽ - پڇي اُڪير چيس

(۲۰) ڪير رام نام ڄاڻو آهي - پالو ڪٽ ڪٽ

ڏنڌو هسي مه هر ڪٽو - ٻاهر پکي نه سمڏي

واڳ بلاول، محلا
چوڻان، اشمڌي،
(۲) ۴

واڳ بلاول، ڪسر
صاحب، شمد (۳)

واڳ گونڊ، محلا
پدوان، شمد (۳)

واڳ ساونگ، محلا
ٻهلا، شمد (۳)

سلوگ، ڪير
صاحب، (۹۶)

(۲۲۶)

۱. من. ۲. اُستو نه ٿو ٿئي. ۳. پکي پکي. ۴. ڦل ڦول. ۵. اڃا. ۶. هالسي.
۷. ڪٽي سان. ۸. جلائي ڇڏو. ۹. ٿورو پٿر آهي. ۱۰. ڏيڻ پٿر، پائي.
۱۱. وڪاڻن سان بويل. ۱۲. داس، شيوڪ. ۱۳. مٿر. ۱۴. پرمالما. ۱۵. چر.
۱۶. وڏو. ۱۷. آواز، مڃا، نالو.

(۵) ڪاٺ لوڙي سڃا رڀا - مٿر لوڙي نَس ڪاڏاٺا
 نانڪ پاپ ڪري تن ڪارڻ - جاسي جر پور ٻاڏاٺا.
 (۶) گيور هيور ڪڍڻ سن ناري - به چنٽا پڙ چالي هاري
 جوئي ڪيلڻ ڪاچي ساري.

(۷) جب ان اُڀرو ٻانڌو موهها - آويءَ جاء سدا جر جوهها
 جب لس تي سڀ بدسي پرما - پيد ناهي هيءَ پار برهما.

(۸) اوچي مندر محل آر راني - هس گهوڙي جوڙي من پاني
 وڏ پروار پوءِ آر ڏيئا - موهه پچي پچ اٺڏا مونا.

(۹) ٻنڌن ماص پتا سنسار - ٻنڌن سس ڪنيا آر نار
 ٻنڌن گرم ڌرم هٿ ڪيئا - ٻنڌن پٽ ڪاٺ من پيئا.

(۱۰) مائي پاپ پتر - سڀ هر ڪي ڪيئي
 سينا ڪم سنڀلند - هر ڪر ڏيئي.

(۱۱) اهو ڪٽنب سڀ جيع ڪي ٻنڌن پاني - پور ڀلا سنسارا
 ان گور ٻنڌن ٺوڻه ناهي - گور مک موڪ ڏنارا.

(۱۲) دڪ ڪٽنب لروپ موهيو پرائي - مائيا ڪم لپٽانا
 آت رچيو ڪر لينو اپنا - ان چوڏ سرائور جانا.

(۱۳) ماص پتا پاني ست ٻنڌا - ٽاڪي رس لوتانا
 جرين ڏن پوينا ڪي مد مئي - اهو نَس رهي دوانا.

(۱۴) اهو چڪ آڻپ اپانيون - ڪر چوڏ وڏان
 پچ ڏاٺ وچ پائين - موهه جوت ڪمان.

واڳ گورڙي،
 بهلا، شبد (۱۴)

واڳ گورڙي،
 بهلا، اشوڊي (۴)

واڳ گورڙي،
 پنجوان، اشوڊي
 (۴) ۱

واڳ آسا،
 پنجوان، شبد (۵)

واڳ آسا،
 پنجوان، اشوڊي (۵)

واڳ گوجري،
 چوٿان، شبد (۷)

واڳ سورف،
 ئيجا، شبد (۶)

واڳ ڏناسري،
 پنجوان، شبد (۲)

واڳ ڏناسري،
 ٺاوان، شبد (۲)

واڳ سوهي،
 ئيجا، وار (۴)

۱. استري. ۲. چاهي ٿي. ۳. هميشه. ۴. ڪاڏو پيترو. ۵. هائي. ۶. گهوڙا. ۷. سون.
۸. پٽ. ۹. سنساري ميدان. ۱۰. کوٽي، آڏوڙي. ۱۱. آخر پاڻ سان. ۱۲. پياني.
۱۳. گورو معرفت. ۱۴. چنڊڙو پيو آهي. ۱۵. آخر، نيٺ. ۱۶. جرائسي. ۱۷. مهما.
- مشهوري. ۱۸. نشو. ۱۹. ڏينهن رات. ۲۰. پرماتما. ۲۱. ڪيل. ۲۲. عجب.
۲۳. ڏاٺو، ٺٽ. ۲۴. شڪ شجهه.

باب ٻيو

ٻنچ وڪار

(۱) گرهستيءَ جو ڪٽنب سان موھ.

(۱) موھ ڪٽنب موھ سڀ ڪار۔ موھ ٿر ٿڃھ سڱل وڪار
(۱۰) موھ آر ٻرر ٿڃھ ٿر ٿڃ۔ ساڄ نام ردي ردي سرور
سح لام جان ٿو ٿڌ ٻائي۔ رووي ٻوٽا نه ڪٿي ماڻي
ايس موھ ٿڌ ٻا سٺار۔ ڪورمڪ ڪوئي آري ٻار
ايس موھ ٿر جوئي ٻا۔ موھي لاڳا ٻر ٻور ٻاھ
ڪور ٻيڪيا لي ٻڄ ٻڄ ڪماھ۔ نا موھ ٿوئي نا ٿا ٻاھ
ٿڌ ڪري ٿان اٻھ موھ ٻاھ۔ ناٿڪ هر ٻڄ رھي سماء
[راڳ آسا، محلا ٻھلا، شبد (۱۲)]

(۲) استري ٻڄ ٻڄ ٻڄ۔ مل موھ وڌاڻا
ٻڄ ڪٽنب ٻڄ وڪي۔ وڪي موھ ماڻيا
ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄ۔ آڻ ٻڄ ٻڄ
اٿس رووي وڄ وڄ۔ ڪو سڪي ٻڄ۔ ٻڄاڻا
ٻڄ وڄ ٻڄ ٻڄ۔ ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻا
[راڳ سارنگ، دھلا چوٿان، وار (۳۲)]

(۳) لاوي ماس پٽ سڌا ٿي۔ من ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي
ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄ۔ ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي
(۴) سٺاري ٻڄ ٻڄاڻي۔ ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي
ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي

۱. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۲. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۳. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۴. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۵. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۶. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۷. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۸. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۹. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۰. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۱. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۲. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۳. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۴. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۵. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۶. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۷. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۸. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۱۹. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔ ۲۰. ٻڄ ٻڄ ٻڄ ٻڄاڻي۔

۽ ٺڳ دائرو ڪونه ڏسندين. اُتي حلیمائي، هيمائين، پراڻڪار ۽ پرمارٽ پائيندين ۽ پاڻ سان گڏ ساري مخلوقاقت ۾ ساڳي پرمائما جي پرم جوت پسندين.

انهيءَ دؤر منزل ڏانهن اڳتي وڌائين کان اڳ، اڄ نه ڏک جي ڪارڻ ۾ وڌيڪ گهرائيءَ سان وڃون ڇو ته ڪارڻ کي سڄيءَ طرح سمجهڻ کان سواءِ ڪا به ڪرت يا ڪري ڪارائتي نه ٿيندي. نيسٽاءِ ڏک کي وڙدان سمجهي سڳيڪار ڪريون. ڏک جي سندن کي ڪوچ ۾ بدلايون، نه پاڪيند ۽ ڪوت سان پر صفائيءَ، سچائيءَ، ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان، ته سڄي ڪارڻ جي معلوميت ٿئي. ڏک، اُتي اسان جي اندر پڻ اُڪ ٻڌجڻ جي شروعات ٿي سگهي ٿو ۽ سڄي سک جي اُڪت پوئجي پراپت ڪرائي سگهي ٿو، جنهن مان هوند پاڻ به ورسائجي ۽ ٻين کي به وڻدي وراهي ڏجي. جيستائين اها سکڻاڪ سمجهي پلجي نه پئي آهي تيستائين ڏک جو مسئلو ڪڍاچت حل نه ٿيندو ۽ نه وري ڏک جو دؤر ختم ٿيندو. جو انسان پاڻ ڏکي آهي سو سڀاويڪ پنهنجي اڙ ڏکڻ نه ڏک جي بيماري ٿهلائيندو ويندو. تنهن ڪري اي بنڊا، سڄي سک لاءِ پتن ڪري، سک پاء ۽ سک وراهه. باقي سربرڪ سوانن يا دنيوي پدارثن ۽ وهنوارن ۾ ڏک جي جڙ سمايل آهي. اهي اڄ جا سک، سڀاڻي جا سور ٿي ستائيندا. جيئن من جي پرايشاني ۽ پٽڪ گهڻي، تيئن ڏک گهڻو. جيئن من ۾ مات ۽ شائتي وڌيڪ، تيئن سک جهجهو. سو ڏک جي سڄي روپ کي سڃاڻي ۽ ان جون پاڙون پٽي، سڄي سک جي سمجهي، سولائيءَ سان حاصل ڪري سگهجي. انهيءَ ڪوچ ۾ املهه خزاني جي چاڀي ڇوڻيل آهي. جن جي هٿ اها چاڀي ڇڙهندي، اهي ئي ڏک جو دائرو لتاڙي، سک جي سڀي ٿي سمهندا.



۽ ٺڪ دائرو ڪونه ڏسندين. اُتي حلیمائي، هيمائين، پراڻڪار ۽ پرمارٽ پائيندين ۽ پاڻ سان گڏ ساري مخلوقات ۾ ساڳي پرمائما جي پرم جوت پسندين.

انهيءَ دؤر منزل ڏانهن اڳتي وڌڻ کان اڳ، اڄ ته ڏک جي ڪارڻ ۾ وڌيڪ گهراڻيءَ سان وڃڻ جو نه ڪارڻ ڪي سڄيءَ طرح سمجهڻ کان سواءِ ڪا به ڪرت يا ڪري ڪارائتي نه ٿيندي. تيستاءِ ڏک کي ڦرڻان سمجهي سڳي ڪريون. ڏک جي سڏيهه کي ڪوچ ۾ بدلايون، نه پاڪند ۽ ڪپت سان پر صفائيءَ، سچائيءَ، ايمانداريءَ ۽ اورچائيءَ سان، نه سڄي ڪارڻ جي معلوميت ٿئي. ڏک، اُتي اسان جي اندرين اُڪ پڙهڻ جي شروعات ٿي سگهي ٿو ۽ سڄي سک جي اُڪت پوئجي پراپت ڪرائي سگهي ٿو، جنهن مان هوند پاڻ ۾ ڦرسانجي ۽ ٻين کي نه وڻدي وراهي ڏجي. جيستاءِ اها سڪڻاڪ سمهتي پلي نه پئي آهي تيستاءِ ڏک جو مسئلو ڪڍاچت حل نه ٿيندو ۽ نه وري ڏک جو دؤر ختم ٿيندو. جو انسان پاڻ ڏکي آهي سو سپاويڪ پنهنجي اڙ ڏکڙ ۾ ڏک جي بيماري ڦهلائيندو ويندو. تنهن ڪري اي ابتدا، سڄي سک لاءِ پتن ڪري، سک پاء ۽ سک وراهه. باقي سرپرڪ سوانن يا دنيوي پدارثن ۽ وهڻارن ۾ ڏک جي چڙ سمایل آهي. اهي اڄ جا سک، سپاڻي جا سؤر ٿي ستائيندا، جيئن من جي پريشاني ۽ پٽڪ گهٽي، تيئن ڏک، گهٽو. جيئن من ۾ مات ۽ شائتي وڌيڪ، تيئن سک جهجهو. سو ڏک جي سڄي رُپ کي سچائي ۽ ان جون پاڙون پٽي، سڄي سک جي سمهتي، سولائيءَ سان حاصل ڪري سگهجي. انهيءَ ڪوچ ۾ املهه خزاني جي چاڀي چوڻيل آهي. جن جي هٿ اها چاڀي چڙهندي، اهي ئي ڏک جو دائرو لتاڙي، سک جي سچي ٿي سمهندا.



دک ۽ روڳ۔

سري گرو گرنٿ صاحب جي سکيا جو آراءِ مان ”دک ۽ روڳ“ سان ٿو ڪريبار، ڇاڪاڻ ته دنيا ۾ ڪو ورتو انسان آهي جو دڪ ۽ روڳ، کان رهت هوندو. ڪن جزوي انسانن کانسواءِ هر ڪو منش ڪنهن نه ڪنهن دڪ يا روڳ ۾ اسان کي مبتلا ٿو سمجهي، ڇاهي ٻار يا ٻڍو، هندو يا مسلمان، مغربي يا مشرقي، استري يا ارش. ڪن کي روڳ، تن جو پر عام ريت سڀني کي روڳ آهي من جو من جي روڳ جو دڪ نه سرپر کي به سڃاتو پوي ٿو. انهيءَ ڪري هر منش لاءِ اهو لازم آهي ته هو دڪ جو ڪارڻ ڪڍي ۽ ان جي جوڳي علاج تي عمل ڪري، نه ته هن جي ساري جيون دڪ ۾ گذرندي ۽ دڪ ۾ ئي سمپت ٿيندي. پيرپن جنم جي سڌانت موجب، اهو دڪ واسنائن جو ڦر ٿو ٿئي، کيس جوڙين ۾ پٽڪائي، جنم جنم جو ساڻي ٿي، ستائيندو. اهو دڪ، جو دونهن دائما ڏکندو رهندو ۽ جند مور ڪونه ڇڏيندو. تنهن ڪري دڪ جي ڇڙ ڪٽڻ سان ئي چوٽڪارو حاصل ڪري سگهيو.

اهو آهي جيون ياترا جو مکيه مسئلو يا پهرين پڙهي. سري مد پاڳونٿ گيتا ۾ ويهاريون اڌاءِ ۾ ”دڪ“ جي وشي سان شروع ٿئي ٿو. سڀني درشن ۾ دڪ نورتيءَ جي پهرين نصيحت ٿئي ٿو. ڪرلم ٻڌ ۾ دڪ جي ڌارون ۽ ڳولھ لاءِ برابر ٻارھ سال ڪنن ٿياڳ ۽ ٻه سڀيا جو مها يگي ڪيو. هر هڪ مذهب جي پير ۽ پيغمبر دڪ جو ورنس ڪيو آهي ۽ ان کي دؤر ڪرڻ لاءِ راهه بتائي آهي. سري گورو نانڪ ڏيو جن به جڳت مان دڪ دؤر ڪرڻ لاءِ اڻٽار ڌاريو هو.

دڪ نه جيون جي ياترا لاءِ ياقوتي آهي. دڪ نه هجي ته ڪير هوند سڪ جو قدر ڪري ۽ سڪ حاصل ڪرڻ لاءِ پنهنجو سڪ ڦٽائي؟ دڪ جي استيتي ۾ ئي انسان کي سڪ جي آڻيڻ جي اميد ٿي سگهي ٿي. سڪ ۾ ساڃهه ڪٿي؟ سڪ جو نشو، سوچڻ ۽ ساڃاهڻ جي شڪتي ناس ڪري ڇڏي ٿو. اگرچ اها به حقيقت آهي ته هر ڪو دڪي انسان روحاني راه، تي نه ٿو پهچي ۽ گهڻي ڀاڱي سڪو هڪڙي دڪ جي چار مان ٻئي دڪ جي چار ۾ ٻارڻ کي ٿو اٽڪائي، تان جو ڪيترين دڪن جي چارين ۾ چوڪيو ٻڌجي وڃي ٿو. ٻه جيڪڏهن دنيا جي سڀني مهاتمان ۽ ست پرشن جي آلمر ڪهاڻيءَ تي سرسري نظر ڦيراي ته اُهو سڀ رابندو نه سندن روحاني منزل دڪ مان ئي اُٿن ٿي آهي. ڪن کي سرار جي رس جي وڳنا مان چوٽ آئي آهي، ڪن کي ڪامائن ۾ سڦلنا نه ملڻ ڪري ٽرڪ آيو آهي، ڪن ۽ پنهنجن مان مرچڙي ملڻ تي اُڪ ٽلي آهي، ڪن کي پنهنجن ڪڪرن ۾ چاهيو ڪو ٻو آهي ته ڪن کي وري اهدڪار اهدج وسار آهي. مطلب ته دڪ جي چوٽ يا چمات محبت کولي سگهي ٿي، آڳيان جو ٻڌو هٿاني سگهي ٿي ۽ روحاني راه روشن ڪري سگهي ٿي. تنهن ڪري دڪ ۾ ٽراس ٿيڻ نه گهرجي ڇو ته دڪ پٺيان سڪ اٿن

(۲۲) هر هر آزکد - چو چئن کاء
لاکو روک - سگل مت جاء.

واڳ رامکلي، مٽلا
پنجوان، شد (۴)

(۲۳) رس کس کافي بند وڌائي - پیکه کري گور شد نه کمائي
آلتر روک ميا دک پاري - پشما ماهر سماها هي.

واڳ مارو، مٽلا لپلا
سولھو (۱۰) ۱۴

(۲۴) دٻڻا منم روک ويائي - ترشيا حليم اڌڪائي
مر مر جنمه لٽور نه پاوه - پوٽيا جبر گرائي.

واڳس پيرء، مٽلا
ليجا، شد (۱۱)

(۲۵) پوٽا پائي کي اء ديه سريو - هومئي روک کئن تن پيڙا
کؤرمک وار نام دارون کي ٿاڻيا - گر گرپا گور روک گرائيا.

واڳ نسيم، مٽلا
ليجا، شد (۲)

(۲۶) جب يوکوب بوجن مانگي - اڳڻائي سوک سگهاريج -
لب آروک جب ٿر سگ لٽو - چٽڪ هوء رڌاري.

واڳ سارنگ، مٽلا
پنجوان، شد (۵۲)

(۲۷) وڻدا وند وند لرون - پها روک پچاڻ
آلا دارون لٽو لڙا - ع وجي روگان گهاڻ.

واڳ ملار، مٽلا پها
وار (۳)

(۲۸) کائي روک پئي من ٿرمل - هر هر آزکد کانير
اسف پئي سي سک ٿاڻا - پوٽ نه ڪٽي ڏالرو.

واڳ کاندرا، مٽلا
پنجوان، شد (۷)

(۲۹) گير وڻد ڪيئي هه عي پلا - دارون ميري وس
اها نه بست گروال کي - ع پساوي لي کس.

سلوڪ، ڪير
صاحب (۷۹)

(۳۰) ٿرندا پري ڏا پلا گر - عشا من نه هندو
دبي روک نه لکي - پلي سب ڪم پاء.

سلوڪ، شيخ فريد
(۷۸)

(۳۱) من آلت هومئي روک - بوم پولي هومئي ساڪم دوجنا
لساڪ روک گراء - مل سگور ساڌو سجا.

سلوڪ، مٽلا چوٽان
(۲۹)

۱. کاذي ها سراد. ۲. بيت، لاء. ۳. دٻيس پاڻ، لپائي. ۴. ٽيحد گهڙي. ۵. اٽڪاڻو.
۶. آخابو. ۷. هرا، ساس. ۸. دک. ۹. دياهي. ۱۰. سمهي ٿو. ۱۱. برمانا. ۱۲. وسان ٿو.
۱۳. خدا ٿيڻ. ۱۴. ناس ٿيڻ. ۱۵. حڪيم. ۱۶. ڳولهي ڪڍ. ۱۷. پيڙا، سور. ۱۸. شد،
ٿيڻو. ۱۹. آستر. ۲۰. ٿيو، آهي. ۲۱. روي. ۲۲. پٽڪ. ۲۳. شيء، ساس.
۲۴. پيڙا انسان. ۲۵. ڪارڙو. ۲۶. ڪڍي ڇڏ. ۲۷. منم، روک.

دک ۽ روڳ.

سري گرو گرنٿ صاحب جي سکيا جو آرائي مان ”دک ۽ روڳ“ سان ٿو ڪريمان
چاڪا ته دنيا ۾ ڪو وراڻو انسان آهي جو دڪ ۽ روڳ، کان رهت هوندو. ڪن جزوي
انسانن کانسواءِ هر ڪو منس ڪنهن ته ڪنهن دڪ يا روڳ ۾ پاڻ کي مبتلا ٿو سمجهي،
چاهي ٻار يا ٻڍو، هندو يا مسلمان، مغربي يا مشرقي، لستري يا پرش. ڪن کي روڳ،
تن جو پر عام ريت سڀني کي روڳ آهي من جو من جي روڳ جو دڪ ته سرور کي نه سهڻو
ٻوي ٿو. انهيءَ ڪري هر منس لاءِ اهو لازم آهي ته هو دڪ جو ڪارڻ ڪڍي ۽ ان
جي جوڳي علاج تي عمل ڪري، نه ته هن جي ساري جيون دڪ ۾ گذرندي ۽ دڪ ۾
ٿي سماعت ٿيندي. پيرپ جيم جي سڌانت موجب، اهو دڪ واسنائن جو ڦرڻو ٿي، کيس
جوڙين ۾ پٽڪائي، جيم جيم جو ساڻي ٿي، ستائيندو. اهو دڪ جو دونهن دانها دڪندو
رهندو ۽ جند مور ڪونه ڇڏيندو. تنهن ڪري دڪ جي جڙ ڪٽڻ سان ئي چرٽڪارو حاصل
ڪري سگهيو.

اهو آهي جيون ياترا جو مکيه مسئلو يا پهرين پوڙي. سري مد پاڳونٽ گيتا جو پهرين
اڌياءُ ۾ ”دڪ“ جي وشي سان شروع ٿئي ٿو. سڀني روشن ۾ دڪ نورتيءَ جي پهرين
نصيحت ڏئي ٿو. گوئر ٻڌ ۾ دڪ جي ڌارون ڳولهن لاءِ برابر ٻارھ سال ڪنن ٿياڳ ۽
ٽيسيا جو مها يگي ڪيو. هر هڪ مذهب جي پير ۽ پيغمبر دڪ جو ورڻن ڪيو آهي ۽
ان کي دُور ڪرڻ لاءِ راهه ٻڌائي آهي. سري گورو نانڪ ديور جن نه چڱت مان دڪ
دُور ڪرڻ لاءِ اُونار ڌار ٻڌو.

دڪ نه جيون جي ياترا لاءِ ياقوتي آهي. دڪ نه هجي ته ڪير هوند سک جو قدر
ڪري. ۽ سک حاصل ڪرڻ لاءِ پنهنجو سک ڦٽائي؟ دڪ جي لستتيءَ ۾ ئي انسان کي سک
جي آڻڻ جي اميد ٿي سگهي ٿي. سک ۾ ساڃهه ڪٿي؟ سک جو نشو، سوچڻ ۽ ساڃاهڻ جي
شڪتي ناس ڪري ڇڏي ٿو. اگرچ اها به حقيقت آهي ته هر ڪو دڪي انسان روحاني راهه
تي نه ٿو پهچي ۽ گهڻي ڀاڱي سڀڪو هڪڙي دڪ جي چار مان ٻئي دڪ جي چار ۾ پاڻ
کي ٿو اُٽڪائي، ٿان جو ڪيترين دڪن جي چارين ۾ چوڪيو ٻڌجي وڃي ٿو. ٻار جيڪڏهن
دنيا جي سڀني مهائمان ۽ ست پرشن جي آتم ڪهاڻيءَ تي سرسري نظر ڦيراي ته ڏسڻ
۾ ايندو ته سندن روحاني منزل دڪ مان ئي آهن ٿي آهي. ڪن کي سرور جي رس جي
پوڳا مان چوٽ آئي آهي، ڪن کي ڪامائن ۾ سڦلٽا نه ملڻ ڪري لڙڪ آيو آهي، ڪن
کي پنهنجن مان موچڙي ملڻ تي اُڪ ٽلي آهي، ڪن کي پنهنجن ڪڪرن جو چهرڪو
لڳو آهي ته ڪن کي وري آهنگار اهڃ وسارو آهي. مطلب ته دڪ جي چوٽ يا چمات
ڪپات ڪولي سگهي ٿي، آڳيان جو پڙدو هٽائي سگهي ٿي ۽ روحاني راهه روشن ڪري
سگهي ٿي. تنهن ڪري دڪ ۾ نراس ٿيڻ نه گهرجي ڇو ته دڪ پٺيان سک اٿين

(۲۲) هر هر اؤكڭ - چو حسن كاء
لاكور وركه - مگل مت هاء.

راځه رامگلي، مځا
پنځوان، شمد (۳۳)

راځه مارو، مځا لياځا،
سولهور (۱۰) ۱۴

راځه پسرغ، مځا
لځا، شمد (۱۱)

راځه نسسه، مځا
لځا، شمد (۲)

راځه سارنگ، مځا
پنځوان، شمد (۵۲)

راځه ملار، مځا پهل
وار (۳)
ساوگ مځا دوحا

راځه گاندزا، مځا
پنځوان، شمد (۷)

سلوگ، كسر
صاحب (۷۹)

سلوگ، شيخ فريد
(۷۸)

سلوگ، مځا چوران
(۲۹)

(۲۳) رس كس كائي پند وڌائي - پمگ كوي گورشد نه كمائي
اوتر وركه مځا دك لاري - بشتا ماسه سماها هي.

(۲۴) دېڙا ميمه وركه ويائي - ترشنا حله اڏكائي
مر مر حيمه لور نه پاوه - ترشا حير گراي.

(۲۵) پوڅا پالي كي اء. داهه سورا - هومئ وركه گلن تن پزا
كورمك وار نام دارون كڅ كاڻا - كر گرا گور وركه گوانا.

(۲۶) جب اؤكو لب ارحمن مانگي - اڏكائي سوك سگهاري.
لب اړوكه جب لمر سنگ بستو - چيگت هره روراي.

(۲۷) وڙدا واند وند نون - پهل وركه پچاڅ
اڻا دارون لوراي - جب وحي روگان گهاڅ.

(۲۸) كائي وركه پتي من لومل - هر هر اؤكڭ كائي
اڻسټ پتي اسي سگ لانا - پوڅا نه گوي ڏالرو.

(۲۹) كسر وڙد كيم هه هي پلا - دارون مري ورس
اچ نه بسټا گول كي - جب پادوي ليځه كس.

(۳۰) لوبلا لوري دا پلا كر - غصا من نه هنداه
داهي وركه نه لگي - پلي سب كڅ پساء.

(۳۱) من اوتر هومئ وركه - لرم اؤلي هومئ ساكڅ درحنا
لاك وركه گراء - مل سگور ساڏو مځا.

۱. نازي حاسراد. ۲. بستمه ايس. ۳. دليم پاؤره پالي. ۴. بستمه گهلي. ۵. اڪاڻر.
۶. آخابر. ۷. هرا، ماس. ۸. دك. ۹. دايهي. ۱۰. سمهي لور. ۱۱. بومالما. ۱۲. وسان لور.
۱۳. خدا لڻيا. ۱۴. لاس لڻيا. ۱۵. حڪمر. ۱۶. گرايي كڅ. ۱۷. پزا، سور. ۱۸. شځه،
پولور. ۱۹. استر. ۲۰. لور، اسي. ۲۱. وري. ۲۲. پتڪڅ. ۲۳. شيخ، ساس.
۲۴. پزا انسان. ۲۵. گادو. ۲۶. گادي چڱ. ۲۷. ميمه، موزر.

(۱۲) سچ سينا هـوء دارون - پاپ ڪڍي ٿو

(۱۰) ناند وڪاڻي ٿي - جن سچ پاي هـوء

(۱۳) ڏور ڇپ سڀ روڱ گوانيا - آروڱ پي سربرا
ان دن سهج سماء هر لاڳي - هر جهيا گهر گنڀيرا

(۱۴) گر ايشان سر پرپ اپنا - من تن پي آروڱا
ڪوٽ بگهن لائي پرپ سرڻا - پرگتي پلي سنجوگا

(۱۵) اوڱد نام نرمل جل امرت - پائي پي گورو ڏناري
ڪه نازڪ جس مستڪ بڪيا - تن گور مل روڱ ٻڌاري

(۱۶) منا ڪرڪي ڪائيا پياري - تن تن ڪيتا روڱ
ڪوڙا هوء پشنيا پياري - تن تي اپجيا سوڱ

(۱۷) هر ڪا نام امرت جل نرمل - اه اوڱد جگ سارا
گور پرساد ڪهي جن بڪن - پاوء موڪ ڏنارا

(۱۸) برهما اشن مهادي تري گڻ روڱي - وچ هومي ڪارڪماني
جن ڪيئي تسه نه چيئه ٻڙي - هر گور ڪه سو جهي پائي

(۱۹) منا ڪرڪي ڪائيا - به سادھ وڌيا روڱ
شد پٿار هر چوڌيا - ڦر لگا جاء وڃوڱ

(۲۰) چرن ڪمل پرپ هردي ٿيائي - روڱ گئي سگلي سڪ پائي
گور دڪ ڪائيا دينو دان - سڦل جنم جيون پروان

(۲۱) اوڙ اپاو سڀ نياڳيا - دارون نام لــــيا
نــــاپ پاپ سڀ مٽي روڱ - سڦل من پــــيا

۱. فرمائين ٿا. ۲. گورو معرفت. ۳. رات. ۴. پرماتما. ۵. سبسا، رنڊڪون. ۶. ظاهر
ٿيا. ۷. پاڳ. ۸. معرفت. ۹. دور ڪري ٿو. ۱۰. ٿي پيو، پيدا ٿيو. ۱۱. دڪ. ۱۲.
ڪرپا، مهر. ۱۳. وشو. ۱۴. ٿي. ۱۵. پرماتما. ۱۶. ياد ڪن. ۱۷. ويچارا.
۱۸. بوجه. ۱۹. جدائي، وچوڙو. ۲۰. زندگي. ۲۱. قبول، سڦل. ۲۲. اڪليفون. ۲۳. شانت

- (۲) موروک پوروکي پورک - دک سٺائسا
 سُکيو الي روک - پاپ کمالسا.
- (۳) لسانک پورکي آب کٺ - نان پاورک حان
 روک دارون دووچ ٻڌي - نان ويد سگار.
- (۴) وڏي وڏي - هو ديسه لروک
 لس کٺ - پاپي چتا روک.
- (۵) لار پاور - کري رس پورک
 سک سٺي ٺهي - لس مهر روک.
- لار اُوکڌ مهر ردي ٺاوي - لاه روک سٺي ٺهي آوي
 هر اُوکڌ سب کٺ هي ٺاوي - کور پوري س ٻڌ نه ٺاوي.
- (۷) موروکي مٽي لب سک پٽي - من لس ٺهي آروک
 لسانک درشتي آلا - اُتت کرائي هروک.
- (۸) هر رس کٺوب - سٺ دن رات
 هرهر اُوکڌ - ساڌ کٺاب.
- (۹) اٺڪ آس واکهه - رس ماهر
 سرب روک لسانک - سٺ ماهر
- (۱۰) مٺي مٺي هرلتي لري موڙي - هوم وڏا روک پٽا
 اُتر آلتين برادر لس چينيا - مانا کا محتاج پٽا.
- (۱۱) عزم ڏوڳه روک هي - دارون پسي اس ماهر
 کرا کري هي آٺي - نان کور کا شد کماهر.

۱. مڙولي. ۲. سچائي. ۳. چاٿو. ۴. دوا. ۵. پٽي. ۶. سٺارو. ۷. لڳو پورا آهي.
 ۸. باري. ۹. ملر، دوا. ۱۰. هيندالو آهي. ۱۱. پرمالما. ۱۲. ريس، رستو. ۱۳. ٺاڻي سگهو.
 ۱۴. آءُ، کار. ۱۵. حس، مهم. ۱۶. کمر آلتس لا. ۱۷. قسري، کسي ورتي آهي.
 ۱۸. موروک، اڏا. ۱۹. سچالو. ۲۰. وڏو.

(۲۴) فریدا، ڏکا سیتني دُهر گُچيا - سُولان سیتني رات

کڙا پکاري پائڻي - بيڙا کپڙ واس.

(۳۵) فریدا دڪ سک اڪ ڪر - دل ئي لاهه وڪار

الله پاوي سويلا - تيان لپي دربار.

(۳۶) دوک وسارڻ شبد هيءَ - جي من وسائي ڪوءَ

گور ڪرپا تي من وسئي - ڪرم پراپت هوءَ.

(۲) روگي ۽ آروگي

(۱) هڙمي روگ مانڪ ڪم ديتا - ڪام روگ مغل^۹ بس^۹ لينا

دوشت روگ پچ معي پتنگا - ناد^{۱۰} روگ کپ گئي ڪرنگا^{۱۱}

جو جو ديسي سو سو روگي - روگ رهت ميرا سنگور جوگي

جهو^{۱۲} روگ، مين گرساڻو^{۱۳} - باسن^{۱۴} روگه پوئر^{۱۵} بدسانو^{۱۶}

هيت روگ ڪا سگل سسارا - ترپند^{۱۷} روگ مه ٻڌي ڪارا

روگي مرڻا روگي جنمي - روگي ڦر ڦر چوئي پرمي

روگ بند^{۱۸} رهن رهي نه پائي - بن سنگور روگ ڪتھ نه جاوي

پار^{۱۹} برهم جس ڪيني دٿيا - ٻانهن پڪڙ روگه ڪي: لٿيا

ٿوئي بدن ساڌ سنگه پائيا - ڪه نازڪ گور روگ مٽايا.

[راڳم پير، مڪلا پنڊوان، شبد (۲۰)]

۱. ڏينهن. ۲. سور. ۳. ملاح، سنگور. ۴. ڪن. ۵. هردي بر ڌيان ڪري. ۶. ڪرم جو ليکو. ۷. آهنگار. ۸. هاڻي. ۹. وس ڪري ڇڏيو آهي. ۱۰. نظر. ۱۱. راڳ. ۱۲. هرج. ۱۳. بنا. ۱۴. زبان. ۱۵. مچي. ۱۶. پڪڙجي پئي ٿي. ۱۷. خورشيد. ۱۸. ناس ٿئي ٿو. ۱۹. موهر. ۲۰. ٿي گڏ. ۲۱. ڦاٽل. ۲۲. من استر نه ٿو ٿئي. ۲۳. پرمالما.

(۲۵) دږ لگا پښ شويږي - حکم منږي دږ جاء
آپږي دانا سکږي دا - آپږي دږه سراء.

راږ پوراء، محلا لږجا،
عبد (۱۹)

(۲۶) هومږي مانبا موه کښاښا - دږ کښي دږه کاء
انډرلږ هډک دږه ياري - پښ پښ پرماء.

راږ پښ، محلا لږجا،
اشهډي (۶) ۴

(۲۷) هرک سوک لي رهه، نراسا - ارمه چاکه هروار نراسا
آپ اچاږ رهږي لږ لاکا - جږم چيس گومس دږه پښاږ.

راږ سارنگ، محلا
پنجوان، شبد (۷۴)

(۲۸) ان تولم مري سړي سړي چاښي - اپښا نامر هډاښا
دږه لاي مک سهج سښاي - آند آند گڼ گښاښا.

راږ ملار، محلا
پنجوان، شبد (۶)

(۲۹) پښي لښاي سړي لښاي لښاي - گرو سگرو پږک سکډاي
اښک لښک مه ميرا سپ دږه کښاښا - نانک مک وڼ پښاي.

(۲۰)

(۳۰) دږه مک گڼي حکم رضاء - پښاي پښاي پښاي دږه سراء
دهان سړي کا گڼاښاښا - نراسا چاښي لږي پښاي.

راږ ملار، محلا لږجا،
وار (۲۱)

(۳۱) وږي پښ لښاي لښاي - چان دږه لښاي لښاي
چيښي وږي سړي کښي - لښي لښي دږه.

راږ کښاښا، محلا
چرلښ، وار (۹)

(۳۲) لن من سښل هډوښا - سانس وږي من آه
نانک هر هر چږډيا - دږه دږه لښي جاء.

سلوک، شيخ نږيډ،
(۸۱)

(۳۳) نږيډا مږي چاښا دږه مږيږي کښي - دږه سښايږي چږه
اوچي چږه کښي دږيډا - لښي گڼ گڼ گڼ آه.

-
۱. پښا کانسراء. ۲. مږيډ، سويکار کښاښا. ۳. پرماتما. ۴. کښي وږي، ناس لښي وږي.
۵. چتر کښي. ۶. وږيډ. ۷. نراسا، واسو. ۸. پښيږ. ۹. پښا پښاي. ۱۰. وږي، حاله.
۱۱. ختم لښي وږي. ۱۲. کښي پښ. ۱۳. رانس. ۱۴. پښي پښاښا. ۱۵. دږيډي پښاښا.
۱۶. سراد، چږکا. ۱۷. چولدي. ۱۸. غږيډي، آگياښو. ۱۹. وږيډي وږي. ۲۰. ساروچان.

راڳ سورڻ،
چوٿان وار (۶)،
سلوڪ مڃا ٿيڃا

راڳ بھراڙي،
پنڇوان، شبد (۱)

راڳ سوهي،
پهلا، اشپدي (۴)

راڳ بلاول، مڃا چوٿا
وار (۷)، سلوڪ
مڃا ٿيڃا

راڳ گونڊ، پڳت
ٺاندو شبد (۵)

راڳ رامڪلي، مڃا
ٿيڃا، وار (۱)
راڳ رامڪلي، مڃا
پنڇوان، وار (۳)

راڳ مارو، مڃا پهلا،
شبد (۱)

راڳ مارو، مڃا پهلا،
سولھو (۱۶)، ۱۰

- (۱۶) منڊڪ من اُچت هيءُ - دُوڄي لڳي جاء
س نو سڪ سڀني نهِي - دڪي دڪو وهاءُ.
- (۱۷) سڀت چنان مل - هر جس گائيو
ڪوت چنم ڪي - دُوک گوائيو.
- (۱۸) نيت نيت وُشيغان من ڪريءُ - نيت نيت منگي سڪ جيءُ
ڪرنا چت نيت آويءُ - ڦر ڦر لڳه دڪو جيءُ
سڪ دڪو دانا من وسئيءُ - نيت نيت ڪسي بڪ جيءُ.
- (۱۹) اُندو ڪپت سدا دڪو هيءُ - منمڪ ڏيان نيت لاڳي
دڪو وچ ڪار ڪه اوڻي - دڪو ورتي دڪو آڳي.
- (۲۰) هر نيتي نيمستي - هر نيتي نيمهه
هر هر ڪرت - نهِي دڪو چمهو.
- (۲۱) منمڪ دڪو ڪا ڪيت هيءُ - دڪو ٻيڃي دڪو ڪاء
دڪو وچ چمي دڪو مريءُ - هومئي ڪرت وهاءُ.
- (۲۲) وڻ ٿڌ هورج منگلا - سر دڪان ڪي دڪو
ديهر نام سنٽوڪيا - اُتريءُ من ڪي بڪو.
- (۲۳) ساد ڪيتي دڪو، ٻرڻي - پُورب لڪي ماء
سڪ نوري دڪو اُگلي - دُوڪي دُوڪو وهاءُ.
- (۲۴) هر ڪي پڳت ڪر ه جن پائي - اُڪت ڪتھ من منھ سمانِي
اُت چلتا ٿاڪ^{۱۸} رڪھ گھر اُپدي - دڪو ڪائي ڪا ٿهراهي.

۱. مورڪو، ساڪت، بيهڪ. ۲. قبضي کان ٻاهر. ۳. دٽيم پاو، پيائي. ۴. گڏجي.
۵. پرماتما. ۶. ڪئين. ۷. هر دم. ۸. چيو. ۹. پوک، ڪيتي. ۱۰. پوکي ٿو.
۱۱. گذاري ٿو. ۱۲. بنا، کان سواءِ. ۱۳. سڀل، شائبي. ۱۴. سواد، چشڪا.
۱۵. اُپون ٿا. ۱۶. ڪرڻ جو ليکو. ۱۷. بيهڪ. ۱۸. چنچل من. ۱۹. اسٽر، اڳاڻو.

راڳ ڪوڙي، مڃا
پنهنون، ٻاون اڪري
(۲۵)

راڳ ڪوڙي، مڃا
پنهنون، سڪمي
صاحب، اشهدی
(۱۴)، سلوڪ

راڳ آسا، مڃا ٻيلا،
اشهدی (۶)

(۷) جيا لانگهي اند نام چپ - نر پامر آڙڏ

ڪارڻا لڳي نه پتا پئي - نائڪ مڙي آهاڏ.

(۸) آڏي سڀاڻي سڙجهه - سمره هز هز راء

ايڪ آس هز من رکهه - نائڪ دؤڪ ڀرم ڀڙهه.

(۹) سڀ دڪ نيري - دؤڪ رضائي

سڀ دڪ - ميني ساڃي نائي.

(۱۰) اڪ ڪير آرھ آڀي - اڪ مل مل ٻجهه سک

اڪا اڀور لکيا - اڳ به وڙو - دڪ

هر نس پاري سر لڳي - نائڪ ڪيا مائڪه.

(۱۱) لالچ چوڙهه آندهر - لالچ دڪ پاري

ساڃو صاحب من وڃي - هڙي ٻڪ ماري.

(۱۲) دڙو شيرڪ دروان - دڙو نون جاڻهي

ڀڳت نيري حيران - دڙو گرواهي.

(۱۳) دڪ دارون سک روڱ پيا - حا سک ٿام نه هڙي

نئون ڪرڻا ڪرڻا جي ناهي - جا هڙ ڪري نه هڙي.

(۱۴) پئي ڪرڻال دليال ڳال - نان نوي ڪي گهر آنا

ڪل ڪلش مٽي ڪن پتو - نائڪ سڄ سائيا.

(۱۵) نس مامب ڪي ٿيڪ - نائڪ مڃي ماهه

جس مرم مڪ هره - سڳي دؤڪ هاهه.

۱. آس ويلي. ۲. راند ٽپهن. ۳. اڃور هو ٽپان ڪر. ۴. ڳڻپيون. ۵. مشڪلائون.

۶. ٻڌار. ۷. ساڻو. ۸. برماڻا. ۹. حڪم، رضامندي. ۱۰. ڪرمن هر ليڪو.

۱۱. دڙي. ۱۲. آهر پاڻ اُڪڪارو. ۱۳. وڪارن هي وڻ. ۱۴. درٻان، ٻهر ٻڌار.

دلس. ۱۵. دڙو ڪرڻ ٿو. ۱۶. برماڻا لاءِ سک. ۱۷. سرشتي وڃيندڙ. ۱۸. ڪڙو.

باب پوريون

(۱) دڪ

(۱) دڪ وچ جنم دڪ مروت - دڪ ورتن سسار
 دڪ دڪ اڳي آڪيئي - پڙ پڙ ڪرھ ٻڪار
 دڪ ڪيئا پندا ڪيئا - سڪ نه نڪليو ڪوء
 دڪ وچ جيءَ جلائيئا - دڪيئا چليا روء
 نازڪ صفتي وڙيا - من نن هڙيا هوء
 دڪ ڪيئا اڳي ماريئھ - ٻي دڪ دارون هوء
 [راڳم سارنگم مڪلاچوٿان، وار (۸)، سلو مڪلا پھلا]

(۲) گاويئي سڀئي، - من رڪيئي ٻاؤ

دڪ پرهڙ - سڪ گهر ليئي جاء .
 (۳) مٿر گھڙي ڪر ئڪي - ميرا دڪ ڪائي ڪوء

مل پڙيسر دڪ ڪيئا - شبد ملاوا هوء .

(۴) ڪور ڪي چرو - اوڀر ميري مائي
 نائي دڪ - ميري سگلي لائي .

(۵) جن نانڪ اوڙ تھاري پڙيو - آئيو سرڻاڪيو
 نام رنگ سھڄ رس ماڻي - ڦر دوک نه لاکيو .

(۶) سڪ دڪ دونو سر ڪر جانيءَ - اوڙ مان اُپھانئا
 هرگ سوک تي رھي اُٿيئا - نن جگ نت پڪانئا .

سري جب صاحب

مڪلا پھلا، پوڙي (۵)

سري راڳ، مڪ

ٽيڄا، شبد (۲۶)

راڳ ڪوڙي، مڪ

پنجوان، شبد (۳۸)

(۱۶۰)

راڳ ڪوڙي، مڪلا

ٺاوان شبد (۱)

۱. ڦاٽل، وٽرھيل . ۲. ٻرلوڪ ٻر . ۳. ٻڌڪا . ۴. رچيل . ۵. سائو، آندو . ۶. باھ . ۷. دوا، ڦڪي . ۸. ٻر ٻر . ۹. نورڪ ٽٽي ٿو . ۱۰. پرماتما . ۱۱. اوت، آجھو . ۱۲. ڪيان . ۱۳. هڪ جھڙو . ۱۴. سڪ . ۱۵. دڪ . ۱۶. ٺيارو، ٻيڙو .

ياڱو پھريون
من جي
وٽ

هاڻي رات وار ۽ مهلا وار ڏاڍيل آهي پر هڪڙا وڻندڙ واڻي، ويچار وار رڻي ۽ ڪرم
 ("هندي") اسان اڳيان آڏي آهي. وڏي ڪوشش وٺي سڄي گرت صاحب مان جدا
 ويچارن تي ويهي دوهه ۽ شدي هڪ هڪ ڪري هڪ ڪما ڪما اٿس. ڪيڏي نه
 سولائي هڪري ڇڏي اٿس ڪٿا واهڪن، شدي، ڪمڙن ڪارن، باشق ڏيندڙن ۽
 ڇڙڪن ڪندڙن لاءِ! ڪنهن به وشه تي ويچار ظاهر ڪرڻو هجي ته هڪڙو ٽڪرو هڪ
 اڇي ويندو. ۽ ڪرم وڏو ڪرم ڪمايو آهي. هُن جي مدد جو ملهه ڪم ڪٿي؟ هن جي
 اڙڇائي؟ ۽ اڀاس کي ڪوڙي ۽ ٿاراريءَ ۾ ٿورو هي؟ صاحب فرمائين ٿا:

"ڪڙن ٿاراري ڪڙن ٿار، ٿرا ڪڙن صراف ٿارا

ڪڙن ڪوڙ ڪي ٻه، ڊيڪٽا ليوا، ڪهڻ ٻه. ٿل ڪراوا؟"

پوشن نه پاڻ لا ڪن نه اتر نه پاڻ لا ڏين:

"آهي ڪندا ٿو ٿاراري، آهي نه ٿاراري

آهي ڊيڪٽا آهي ٿو ڪهڻ، آهي هي ٿاراري"

پنڌهن سال پوءِ هڪري، "سري گرت صاحب جي سکيا جو سار" تيار ڪيو اٿس.
 هاڻي کي ويچار وار رڻي، پڙو ۽ هي ٻڪر ۾ ويندڙ ٻانڊڙون لاءِ ٻڪرو ٻه، ٿار ٻه، ڇڏو اٿس.
 راهه جو وات ٿاڻي اٿس! ڪنهن به وشه تي ويچار پرڳهت ڪرڻا هوندا، تن کي صاحب
 ۽ ستن هي هاڻي مان سنڌ ڏيئي، سولائيءَ سان سمجهائي سگهيو. حوالن ڳولڻ ۾ هاڻي
 وڌيڪ ٿي نه لڳندي.

ڪرم کي سالن کان سچاڻن پر مولڪي معاوم نه هو ته هُن جي هردي ۾ اهڙي حسب
 آهي، تلب ۾ اڏو قرب آهي ۽ من ۾ اهڙي چاهه هي چڻڪ آهي! سندس صدق ٿان
 صدي وڃي. هيڪي هينن ۽ هپائين، تن هي ٻرن جي ٻڻي ڪٿي بڻائي ٿي لڳائي.
 "گرت صاحب جي سکيا جو سار" وٽر نه سولو بڻائي ڇڏيو اٿس، جو ڏکين لفظن
 جي سمجهائي سڏي ۾ ڏيئي اٿس ۽ هڪ هڪ وشه جي پورڪا تمام سول ٿوڻي ۾ لکي
 اٿس. اڇي اڇي ريت گرت صاحب جو پرڪاشن ڪنهن ڪونه ڪيو آهي.
 ڪرم هي پر ٻه ۽ پرشارت اڳيان پر ٿار:

"هه، قرباني ڪاء ٿا ڪي، ٿين جو ٿرا لاءِ

ٿين جو ٿرا لاءِ ٿا ڪي، هه سد قرباني ڪاء

ڪاڻا رڳو هي ٿيئي ٿياري، ٻانڊڻي لاءِ مهيت

رڳو والا هي رڳو صاحب، انا رڳو نه ڏهن

هن کي چوڻي وڙي ٿياري، ڪس ٿان ڪي پاس

ڏوڙ ٿا ڪي هي ٿي هي، ڪه ٿا ڪي اڏاس."

”لاهنيء آند پراپت ڪرڻ کانپوءِ، ڪنهن به ڳالهه جي لاءِ نه ٿي رهي ۽ ڪو به دڪان نه ٿو سٿائي.“

لاهنيءَ آند کانپوءِ، منش کي ڪٿي ڪٿي سان گڏ نه سين به ڪانه ڪندو. پرتويءَ جي سڀ پدارت وڃائي وڃي نه به سستوش به رهندو. پريءَ جي پري به هو لين ٿي وڃي ٿو ۽ پنهنجي هستي وڃائي هن به حل ٿي ٿو وڃي.

ٻوڏ واري هنڌ ڪو به ڪير ڪوٺائيندو؟ جيڏانهن لهار ٿيڏانهن پاڻي ٿي پاڻي. ساڳيءَ طرح هر هنڌ جي پهچڻ کانپوءِ، بي ڪهڙيءَ ڳالهه جي پرواهه؟ هيءُ پرم آند پراپت ٿئي ٿو پرم ڌار ڌار. اهو پري لڳاءُ لالڻ سان، جنهن جي لٽو به ڇڏي لعل ٿي پرين. ڪي موه ڏيوي ٿو ڏن مان ۽ سنساري سڪن مان. سڪ رک ساجن سان، پڪي ۽ پختي؛ اهڙي جو ٿوڙي نه ٿئي، ڇوڙي نه ڇٽي! ”جن پرم ڪيو تن ٿي پري پايو.“ دنيا ڪيڏي نه دنيا سان لباھه پر دنيا توسان پيا ٿيندي؟ دلبر ڪيڏي نه دلبر سان جوڙ، جو هڪٻار پنهنجو ڪري ٿي نه ڪڏهن نه ڇڏي. لاهيءَ پرم کانپوءِ سڀ وهر وسري ٿا وڃن، پرم پلجي ٿا وڃن، سنسار مڻجي ٿا وڃن ۽ پري پڇي ٿا وڃن. پوءِ ڇا آهي مٿن ماڻن جو موه، ڇا آهي مال ماڪيت جو چاهه، ڇا آهي شان مان جي پرواهه؟

رائول راجهي ويو ته سڀ ڇڪڻ ڇڻيئون، سڀ گهر جوڻ گهڻيون. اهڙو پري لڳاءُ و گورو ڏاڪ ڏيو ۽ سڀني پائشاهين. اهڙو لينهن لپايو سائينءَ جي پيارن، فرید، ڪبير، روداس، سڀني، سڌلي ۽ لامڊو، جي اڻ ڪل جا نه هئا ته به اڻ ڇڻ کان اڻ ڇا ٿي ويا. اهڙا اڻ ڇا جو سندن پاڻي سري گرو گرت صاحب تي چڙهي ويئي. پري اڻ ڇا لپي ڪي نه ڏسي.

”ايجهه اڻ ڇا ڪري ميرا گربند، ڪاهو ٿي نه ڏري.“

پري سان ٿي ته پري ڪي پاڻي ٿو سگهجي! جن ڪيو پرمائما سان پيار، تن جو پريو بار. مالڪ جي پيار جي مهما آواز. اهو آهي گرو گرت صاحب جو سارو. پاڻي آهي اهر ڇڏي ڌار. جو چڪي چڪي سو مڪت ٿئي. مڪت ٿئي مايا چار مان. دنيا به رهڻ دنيا کان دُور ٿئي، گرهست به رهي گرهست کان مٿي رهي. نام جو وڏو پل آهي دنيا دڪ جي لڳري آهي. ”نڪ نڪ هر ڪو دڪي.“ سڀي آهي هريءَ جو داس ”مني نام سوني جڻ جاءِ، اوري ڪرم نه لپي لاءِ.“

گرت صاحب کي سرور ڪرڻ جو سوچاءُ. مولڪي مليو آهي. مان پاڻي ڪرڻ به سمجهان. ڪا اهڙي وشهه ڪاهي جن تي اسانجي گورن اسانڪي سمجهائي نه ڏئي آهي. مان نه ڪڏهن به ڪنهن ڳالهه به سمجهان نه ڪٿي وڃن وٺان. مولجهارو مڻجي وڃي، ڪشت ڪاڏو ر ٿي وڃي؛ پريشاني پري هڻي وڃي. سڪن جي ڪا به سڪ نه ٿي سڪ.

”سمر ۽ سمر سمر سڪ پاڻ.“

باد ڪري هڙ هٽون ٿو هاري. ڪمال ڪاپوءَ زوال ڪندو نه آزاريندو آهي!
”سڪ ۾ ٻيو سڪي پئي، دڪ ۾ سنگ نه ڪوء.“

سڪ ۾ سون ساڻي ڄڻس، دڪ ۾ ڪوئي اوڏو نه ٿو اچيس. مايا مٿڙ ۾ مڙس ڪئي
ڄڻائين، ڪڻڪ ڪاٺيا هٽائين، ٻو جرخ ملڪ جي ڇڪر ۾ اچي، سڀ ڪجهه ڪوهي ويرو.
رحمت ٿري رحمت ٿي پئي.

قسمت ڦٽن تي ڦاس ڪيو، هڙ وري پاڻ کڻي ويرو. ڪريل وري ڇڙ هيو. دڪ ۾ سڙ
سوڳند کاڌا هٽائين نه وري ساڻين سڃاڻو نه پوڻ ڄڻ ڪندڙ بندس ۽ مايا جو سڙو اُهوڪ
ڪندس. ٻو ڪڏهن سڪن اچي سلام ڪيو ٿڏهن ڪيل واعدن واري ويٺو. اندر ۾ ستي ۽
ٽپي هي جنگ ڇاري ٿي ويئي. ستو سمجهائڻ لڳو، ٿو ٻو غلام لڳو. ستو سادو هيو،
ٿو هلاوڙدار هو. ستو سرڻست هو، ٿو حرفت باز هو. ستي وقت ٽپاڻ هو، ٽپي وقت پوڻ
هو. ستي آند آچو، ٽپي سساري سڪ ڀيٽ ڪيا. آند ماڻڻ لاءِ ڪڻڪ ٽپيا ۽ ساڌا
ڪرڻي هئي، سڪ ماڻڻ لاءِ اک جو اشارو ڪافي هو. ويڙهي واسا ويڙهي ويس، ايندڙ
وقت جو اولو ويري ويس. حال ئي هر ڪي وڃن، ٻڙهه، ٻُلائي ويو. ڄڻ ٻلي ڪوئي ڪي
ههٻ هڻي، ٻڙهڻي چڻي ۾ پڪڙي، ٽپن ٽپي ڦٽن تي ٻڙهڻي پڙهي ۾ پڙهو ڪري
ڇڏيو. ٻڙهي وڃي ٻُلائيءَ جا ٻال، اچي ويس خوديءَ جا خال. بس، اهي لائون، اهي
ڇڪو، ملڪيت مڙي آئي نه اڳين هلس به هلي آئي. سوچڻ لڳو نه هاڻي مايا کي هٿان
وڃڻ نه ٿيندس. ساڻيندو رهيو، سنڀاليندو رهيو. سون چانديءَ ڪي ٿڌڙيان ۾ بند
ڪري رکيائين. مال ملڪيت ڪي ڪهڙي معنيٰ، جي واري ٿوري ۾ نه اچي؟ مٿڙ
سڙو ٻو سنڀالڻ اڻلو. مايا جو نه لغو آهي. ٽپي ۾ غلامان هو نه اچي موت در ڪڙ ڪاٺس.
موت جو مڙهه ٽپي منجهي وڃي. اکين ۾ ٻڙها اچي ويس. ڪڏهن پڇيو ”روڻو چوڻا؟“
چوي ٿو ”ڪرم ڪوٺ ڪرم، پنج ڪوٺ ڪرم. سڙو حا سڪ وڌو ٻو آيا جو اولو ڪوٺ
ڪرم. هيتو ٽن مٿڙ ٻو ٽپي به ساڻ نه ٿو کڻي سگهان.“ سڌ ڪا ٻري ٻو چري ”هيءُ
سڀ ڇڏي ويندس!

”جو ڇڏا ته اُتر ڪو ماليج، جو هوڙن ته دُور ٻرائيج.“

مڙن ڪاپوءَ هيءَ ساري ملڪيت ڪير مائيندو؟ ”بس ائين دڪ ڄڻ دانهون ڪندي،
هڙ هن سسار مان سڌاري ٿو وڃي.“

ٿوري ۾ چڻي نه سسار حا سڪ، ماڳيءَ مثل آهن جن ۾ زهر مليل آهي. ٻاهران سندر
۽ سڄا ٻو ڄڻس ۾ ملعي وارا ۽ ڪڙڙا ڪڇا. روح ۾ پاڻي ڪٿان اچي؟ مرگه ٽرشنا ٽپي
نه مرگه جو موت آئي ٿي! سڄو سڪ ڪيڏي؟ نه وقت وامت واهڪڙو جي. ٻو ٻر آند آئي
ٻڙهت لهندو. اها آهي ساڪ ستن، رشن، صاحبن ۽ ڪرڻن جي. اُلهيءَ آند مٿان، ٽپن
لوڪن حا سڪ ڪوردي ڇڏجن. ڪهڙا هي آڏا ۽ ٻو، ٻُڙوان جو وڃن اچي ٿو:

پريم ۽ پرشارت کي پرڳاڻو

دک کان هر ڪو دُور پڃي، سک جي سڀڪو سڌ رکي! رنج سان رغبت ڪير رکي
خوشيءَ کان ڪنارو ڪير ڪري؟ اُسيڻ سڪن جا سوداگر، اسانجو دردن سان ڇا مطلب
اُسيڻ کان ڇا مطالبو، اسانجو ڪنڊن سان ڪهڙو ڪم؟ سندساري سڳو اسانکي ڇڪين
انهن ۾ ڪنهن آهي. پر اُلت ۾ انهن سڪن مان دڪ ئي ٿو پڙ پوي. چوڻي ڇڪڻ لاءِ پڪي
چوچ مان هيٺ لهي ايندو آهي پر خبر نڏهن پوندي آهي جڏهن ماريءَ جي چار ۾ ڦاسي
آزادي وڃائي وهندو آهي. اسان سان به اهائي ڪار آهي. اُسيڻ آهيون پڪي ۽ مايا آهي
چار. لالچ رکي آياسين موج ماڻڻ پر پاڻ پڪڙائي ويناسين. ٻين پڪين کي ڦاسندو ڏسي، ڇتر
سياڻو پڪي اُن اناج جي اوڏو نه ويندو، نئن سڃاڻو ساڳو مڙڪ منڻ وانگر، مايا چار ۾
ڦاسندو. پر اهڙا به اڳيائي جيئو آهن، جو ڦر ڦر ڪري پيا لوپ جي ڪنن ۾ ڪرن
غلطائين جي درياهه ۾ غوطا کائين. چوڪ ڪري پڇتائين پر ٿوري وقت کانپوءِ وري
ساڳي چوڪ ڪري، ساڳي پيڙا پائين.

مايا جو موهه ڪيڏو نه منجهائيندڙ ۽ ستائيندڙ آهي! پر اسيڻ ستانجي به سڌرُون نه ٿا،
سبق پرائيندي به سکُون نه ٿا. ٻارن ٻچن جو موهه، مال ملڪيت جو موهه، مان مرتبي جو
موهه ۽ سڀ کان وڌيڪ سُرور جو موهه! ڇوڪريو ٻڌا پيا آهيون. اُڏايا ۽ اڳيان سبب انهن
۾ اڙيا پيا آهيون. سڪدائڪ پيا سمجهڻ ۾ اچنئون پر اصل ۾ آهن دڪدائڪ.

ايشور کانسواءِ ڇا ايترو آهي؟ سڀئي کس پنڪر. ڇا ڇيز دائر قائم نه آهي سا ويندي.
جڏهن آهي تڏهن ڪٿي خوشي ٿيندي، پر ويندي نه ضرور دڪ ڏيئي ويندي. مزدور
آهي، پر ڪيترو؟ لڏي کڏي جي لذت وٺندڙ انسان، آخر کائي به ڪيترو کائيندو؟
چمڪيدار ڇيز پهرين وٽندس، پر ڏيڻ ٿيڻ کانپوءِ زور ٻرڻ تي ڌري به قبول نه ڪندو.
هٿس پرست پلڪ کانپوءِ ترشنا مان تنگ ٿي پوندو. خود استري پرش جي سڃوڪ جو
سمو ڪيترو؟ عيش جي عرش تي اڏامندڙ انسان، ڪاميا پوري ٿيڻ کانپوءِ اُتي جو اُتي
پاڻ کان ڪراهن ڪرڻ ٿو لڳي.

مايا ميڙڻ وارو منهن خوش آهي؟ زردار بيزار ڪونه ڏٺا اٿو؟ هوند وارا حيران آهن.
پر سمجهو نه قدرت جي ڪمھريءَ ڪري زردار نادار بڻجي ٿو پوي، ڏاوان لڙدن ٿي وڃي،
نه پوءِ سندس حالت ڪهڙي آهي؟ سمجهو نه ڪو ڪروڙن جو خاوند آهي. محل ڪان اٿس،
موترون کڏيون اٿس، لوڪر چاڪر اٿس، تڏا ڪارخانا اٿس ۽ هو هر طرح موج جي
زلدي بستر ڪري رهيو آهي. نقد ۾ ڇڪر ڦريو ۽ هو ڪروڙ پتي ڪپتي ٿي پيو.
سون جي بربتن ۾ پوڄن ورتائيندڙ وڪتي پنهنجي ڪرڙن ۽ قدرت جي ڪوپ ڪري
اهڙي رسال کي رسبو جو ڪو پاڻل به به کڏو پرڃي نه پيو ڏاڻيس. پنهنجو اڳيون ڪمال

ڏوڪڙن ۾ن ملهين جي مشاهدين ۾ ڪريان ۽ هم شرڪي ڏيکارين. پر سڀني لاڳاپي
 رکندڙ حالتن جو وڃاڙ ڪري، آخر انهيءَ آزادي تي آيس، ته حال ٿي اُڪال، هن بستڪ
 ۾ ڏال ٿيڪا ڪي، گرائٽ صاحب جي سڳيا اندر ٿي محدود رکيو وڃي. ٿيڪا ۾ ڪٿي
 ڪٿي، پنهنجي خيال ۾ ۾ اظهار اچي ٿو وڃي، ته ڪڇ پاڻ ”هندي“ سان ۾ رُوح
 وفاق ۽ سوال جرائي آيل آهي. هن بستڪ لکيندي، شروع ۾ ۾ ڪافي ڇڪ ۽ زور پيشاني
 پئي معاذم ٿي، پر پوءِ آهستي آهستي، همڪ آخرد اچڻ لڳي، تان جو پئي ٻاڳي جي
 شروع ٿيڻ وقت، جڏهن ڪا آهستي شڪتي، اُٿار ۽ اُٿار ٿيڻ لڳي، ٿي سڳي
 ٿي، ته آخر ۾ پنهنجي من جو رهندڪ هجي، اگرچ هر شپ منوڪامنا پٺيان، مالڪ جي ۾
 مابل رهي ٿي، جنهن جا اشارا آئين اندر ۾ ايندا رهندا آهن.

جي پاٽڪ، هن بستڪ ۾ن آدي ۽ علوي اوڻايون نظر اُٿار ڪري، رڳو ڏال
 هدايتون هٿين سان هڻائيندا، ته اوس آئين جي آهستي پائيندا. گرائٽ صاحب جو
 انگل الرن حصو، چوڪڙ وچن جي صورت ۾، گول عطر ٿي مان ٽوڙيل عرق مثل، هن
 انتظام اندر آيل آهي. انهيءَ اختصار جو هاتو ٿيڪا پاٽ، سڪ ۽ شڙا سان ڏيان، ايمان
 ۽ اورچائيءَ سان عمل، اندر شڪتي پيدا ڪري سگهي ٿو، مثالبس پورا ٿو اڻ ڪري
 سگهي ٿو، اٽڪ آئي آئي سڳي ٿو ۽ پٺوڙ جي آهستي ۾ ڪرائي سگهي ٿو. گرائٽ صاحب
 وڃيندي، صاحب خرد اها اثر ۾ن اٿس ٿي ڏي آهي. باقي رڳو ٿي وڃي ۽ رفتار
 اُڏر ۽ بلنديءَ، پياس ۽ پرست ۾ن مدار آهي، ساڌڪ جي آدم ۽ اورچائيءَ ٿي. سڪ ۽
 صدق ٿي، رڳي ۽ سڙي ٿي، مٿس ۽ مٿس نظر ٿي. اُڏا سڳي ساڌڪ، پر ڪي اح ۾
 ڪي، سڳا. ساڌڪن جي سڳا ۾ ڪو شڪ ٿي ڪونه آهي. ايمان جي امداديءَ ۾ ڪا
 اُڏ ٿي ڪانه آهي. سر ۽ صدين جي صبح جي صدارت، صاحب پاڻ اچي ڪري ٿو.

انهيءَ پاڙ ۽ پاڙا سان، هيءَ بستڪ پيش ڪريان ٿو. اُڻجائڻيءَ جي اوڻاين ۽ غلطين
 لاءِ، ڪميا ٿيڻ ٿو. هن بستڪ پڙهڻ ۽ پرچوڻ بچائڻ، جي ڪيون ته پاٽڪ جي ڪيڙن ۾
 ٿاڻاٽڪ ٿيڻ ٿو، سندس من وفاق ۽ موڙون ٿيڻ، کيس اُٿر ڪيان جي جهلڪ آئي يا کيس
 اُڏاڻي لعمت اٿس ٿي، ته هيءَ بندوڻ سان جي پرست ۽ پرم جو پوروڻو، بلڪل تاب
 پئي ٿي ٿيڪندو. حڪم حڪم جو ٿيندو، پر شايد ٿيڻ ٿيڻ جي پئي لکيندي!

جي. جي. ڪرم
 (بندو)

۱۱، نروڙي ۱۹۱۲ع.

پر قصور نه ٻريس جو آهي ۽ نه ڄاچيندڙ جو. ڪم اٿانگو هو. ٻريس ۽ ڄاچيندڙ جي وچ وڏو مفاصلو هو. خير، هاڻي پلنامو نه ٻهڙ پر ڇهيو ويو آهي. پانڪ ڪرڻا ڪري، انهيءَ موجب درستيون ڪن ۽ پوءِ نسي پڙهڻ شروع ڪن. پنڪڙوئيشن (اوقاف و اعراب) جي لکنا کان، مضمن به انداز کان مٿي ڪامائون ڏنل آهن. مقصد اهو آهي ته پڙهڻ مهل، پُور هنڌن تي اهو يا ساهه ڪٽڻ به سولائي ٿئي. باقي ڪهيءَ پيشيءَ لاءِ معافيءَ طلب آهيان.

هن بستڪ لکندي، اڳيان پُورا ڪيل ۲۵ پاڻا، تمام ڪارگر ثابت ٿيا. ۲۶۸ ويچارن جي ياداشت ڪي، ڪافي گڏ مس ڪري، ۱۳۹ ويچارن يا پوڙين جي نعين ياداشت ٿيا. ڪير، ۽ رُوحاني منزلن يا ڏاڪن به وراهنت ڪري، هڪ هڪ نسي الڳ ٺيڪا لکيم. انهن ۱۳۹ ويچارن مان ۶۱ ويچار، ٺيڪا سميت، بهرئين پاڻي به درج ٿيل آهن. باقي ۷۸ لاسر ٻئي پاڻي به شايع ٿيل آهن. بهرئين پاڻي جو نالو آهي ”من جي اوت“ نه ٻئي پاڻي جو نالو آهي ”من جي موت“. بهريون پاڻو، زندگيءَ جو اهو پهلو ٿو ڏيکاري، جنهن به من، سنسار سان سرچيل آهي، وڪارن به وڃڻ لڳي، ڏئيءَ ۽ ڏيندن جي دامن به آهي. موهه جي ڦندي به ڦاسي، برڪريءَ ۽ برش بنسبت اڳيان آهي. برڪريءَ جي مابا جي اثر هيٺ، اودا به آهي ۽ برشوتر کان اڻڄاڻ آهي. اها آهي من جي آندي. آئي نه اونداهه انڌو ڪار ڪري ڇڏي، سڌ ٻڌ وڃائي ڇڏي، جيون جي ستيا ناس ڪري ڇڏي. ٻئي پاڻي جو تعلق آهي ڪاٺا ڪلپ سان، نرمان ٻڌيءَ سان، آتم جوڌ جي پرڪاش سان جنهن بعد، جيئو نريءَ ۽ اڇمت اوستا به اچي، ڪڍل گل جيان، سنسار به نرليپ رهي ٿو. وڪارن ۽ اوڳڻن کان آجو ٿي، ڏئيءَ ۽ ڏيندن کان دُور رهي، ٺهي، رجي ۽ ستي جي ٽنهي ڳڻن کان ٻار لنگهي، جيئو ٿريا اوستا جي چوٿين پڌ تي پهچي ٿو. لائين ش بنسبت اڳيان ۽ برشوتر بنسبت اودا، دُور ٿئي ٿي ۽ اها معلوميت ملي ٿي، ته برڪريءَ ۽ برش ٻئي برشوتر جي پيداش آهن. اٺان نڪرن ٿا ۽ اٺيئي سماپت ٿين ٿا. اها آهي ”من جي موت“. جيئن چوليون موت کائي، درياءُ سان ملي هڪ ٿي وينديون آهن، تيئن ساڌڪ به سائينءَ سان ملي، هڪ ٿي وڃي ٿو. ”اوت“ ۽ ”موت“ جي وچ به، ڪئين آزمائشون اچن ٿيون، انيڪ آزمودا پرائجن ٿا، تن جو به ڪڇ ڪڇ ڏڪر ٻنهي پاڻن به ڏنل آهي.

گرواڻيءَ تي، ڪئين سنڌي ڪتاب اڳتي جهل آهن انهيءَ املهه اڏاڻي خزاني موجود هئڻ جي باوجود به، هيءُ بستڪ لکيو ويو آهي، جو نه گرنٽ صاحب جي ويچار وار مطالع ۽ تشعش، هن نموني به اڳي ٿيل ڪانه آهي. سنڌي ٻوليءَ به، هن قسم جي ڪوجا، منهنجي علم موجب، بهريون ئي دفعو ڏني وئي آهي. انهيءَ ڪري، اُميد آهي ته پانڪن کي هيءُ بستڪ پسند پوندو. ڏاڍي چاهيا هيم، ته هن بستڪ به، شاهه صاحب جي رسالي مان ۽ سامي صاحب جي سلرڪن مان، ڪي مکيه ۽ نصيحت آميز دوها پيش ڪريان، ته

[illegible]

مدعس سمورو کُرت صاحب، وچن وار ۽ وپار وار لکتي ڇڪو، ۽ اٽڪل ٽه هزار وڏا بنا برهي ويا، هي ۲۵ ڀاڱن ۾ ورانيل آهن. لکڻ ۾ ۲ ٽه سال کن لڳي ويا. پاڻ کي اهي ۲۵ پستڪ، پسند ٿيا ۽ ٻڌن، پر جيئائي ڪو ۽ ڪيئن؟ خرچ هو انهن ۾، هڪ لک روپين کان به وڌي ويو. مان پاڻ ٿا پري رهيس، پر ايترو خرچ، ڪيئن عملدور ۽ ادار چمڪ پيا يا ڪيئن دايب سماڪ مستلا ۽ ڪرڻ سولو ۽ هموار. اڄ ڪاليد، سنڌي ڪتابن تي لڳل ٽئڪ ۽ مسئلن تي ڀاڄي پري. سو ايتري گهرائي ڪير سهي سگهندو؟ آخر بهتائي ٻڌو دوستيءَ هي وائيس چئنسلر صاحب، سردار ڪر مال سنگهه نالوڪ هي صلاح سان، ٻڌو ميتار ٿيو، ۽ ڪرنت صاحب جا سڀ نه، پر فقط چؤنڊ وچن، مذهبي ٽيڪا سميت، وري وپار وار لکيا وڃن، جيئن سمورو مضمون، اٽڪل هڪ هزار ملين هي اندر اچي وڃي، ۽ ٻه ڇپاڻج هر پر بند، ٻڌو دوستيءَ لاءِ شايد ممڪن ٿي سگهي. اڄي ۽ قصلي پٽاندڙ، وري ايترو ڪم شروع ڪيو ٿيند سال هي عرصي کان ٻه ۱۹۶۹ع ۾، عي ۽ هڪ لکيل انتساب، ٻن ڏينهن ۾ ورانيل، سري ڪورو ٽائڪ ٽائو جي ۵۰۰ مالياي حيدر ٿي، وڃي ٽاس ٿيو. اها مڙي عالمڪ هي مهر عي مليا آهي. نه نه مان بنا ڇڻان ڪتابن لکڻ هي ٿان مان؟ هن ٽس پر، هيءَ مذهبي ٻنن ڪوشش آهي.

۱۹۷۰ع ۾، پنھنجي زليزليءَ، هن بستڪ ڄاڻاڻ هي روت ٻڌال ڪئي. ڄاڻائيءَ
هر ٺڪر، سندس ٻوننگ ٻونس، اهنس، کي ڏاڍو وڻو، ڄاڻائيءَ هو ڪم سروري ۱۹۷۲ع ۾
سماپت ٿيو. وڏا شڪرا آهن ٻاري پڙيءَ جا، جيئن هي حڪمران، هن بستڪ کي
اڌ رالپ هي ٻراپي ملي. شڪرا آهن پنھنجي پڙيڙستيءَ ۽ وائيس چئنسلر، ڪرپال سنگھ
صاحب جا، هو جيئن بستڪ کي، ڄاڻائيءَ هي طرح هي امداد ملي. شڪرا آهن سندس
ٻوننگ ٻونس ۽ مئيجسٽر، شري ڪنڀال ڪوٽا جا، هو جيءَ بستڪ، ٻاڪل واهي ائين مڃي
ٺهاريو آهي. شڪرا آهن ائين سڀئي سچن جا، هن هڙن شب پاڻاڻڙن، هن بستڪ ۾
سمايل آهن. شڪرا آهن، پنھنجي ڌرمپتيءَ سٿارن ديويءَ جا، جيئن ڄاڻائيءَ هي دوران،
۾، هڪ هڪ مشغ، واپسي پنھنجي نرمان ڪندڙ آهي. پاڻن ۾ پوءِ به رعتي ويڙج آهن،

گرو گرنٽ صاحب جي پڙهڻ ۽ پڙهڻ جو نه موقعو مليو. وڏي هوندي، ڪئين ڪتاب ۽ ذريعي شاستر پڙهيا هوندم، جن ۾ رڻجاني سکياڻون سولي نموني ۾ سمجهائي آهين ۽ سنڌ جي ساکين ۾ به سليل آهن. انهن پڙهندي، دل ۽ دماغ کي راحت ايندي اٿس ۽ من کي ڪڇ شائتي به ملندي اٿس. پر من جي جاڳرتا جي اچيڻ تي، يا ڇت جي سرنجي جي ٿوري گهڻي لڳيڻ تي، نه رڳو ٿڌهين، جڏهين گرو گرنٽ صاحب جو پاٽ ڪريان. سڀني مذهبن جي پستڪن جا به ڪڇ ڪڇ ورق وڌايا آهن ۽ اڃا وڌائين پيو، پر جيئن سنڌو ستاني، پوءِ ڀلائي يا نڪليٽ ننگ ڪري، نه ٻوڙي وڃان گرنٽ صاحب جي گود ۾، جيئن ٻار وڃي ماءُ جي هنج ۾ لڪندو آهي. شايد انهيءَ جو سبب اهو آهي، ته منهنجي ٻڌي، اهڙي روشن نه ٿي آهي ۽ چيئن ڌارا اهڙي سڃي نه ٿي آهي، جو پيڙهين ڏاڳا، ٻاريڪ ۽ مختلف آنڪ ٻڌ، ٻين ذريعي شاسترن ذريعي، پوريءَ طرح ٻوڙي سگهان. گرنٽ صاحب جي سکيا، اهڙي نه سولي ۽ سڌي سنڌائي آهي، جا من ۾ جلدي جلور ٿي جاڳائين ۽ تن کي تسو ٿي ٿيڻ. سنسڪرت ۽ هنديءَ جي اثرائتيت سبب به، ٻين شاسترن مان پورو لاپ ٻڌائي ڪونه سگهيو آهيان. انهن نه اڃا اڌ ٿي ٿي پيو، ويندو ٿو ٿيندو ٿو ڪيان.

گذريل ۱۰-۱۵ سالن ۾، منهنجي جيءَ ۾ ڪي اهڙا واقعا ٿي گذريا آهن، جن مان موانڪي گرنٽ صاحب ڏانهن وڌيڪ مائل ڪيو آهي. جيئن ڦر ڦر پڙهان ٿو، تيئن ٿيڻ ٿيڻ نصيحتون ڏريش اچن ٿيون ۽ نوان نوان نظارا نظر اچن ٿا. انهن ٻيو سمجهان، ته گرنٽ صاحب، ڇڪڻ ۽ ڪڍڻ ۽ اڪٽ خزانو آهي، اي ٻاڻان بڌارت آهي، بحد جو ٻيو آهي. ڪو ٻار ڪو ٿورو هجي، جو ٿيڻ ٿي، هن مڙو ۽ مان ماڻڪ مڙي. ڇو طرف پکڙيا پيا آهن ۽ ڇوڪن پيا، پر ڪو سڄو سالڪ هجي، سڪ ۽ شناخت وارو هجي، نه ٿوري نظر جي به نوازش ٿيس. پوءِ ٻيڙي ٿيندس ته ٻيڙي به ٿيندس. گرنٽ صاحب جي نظر ٻنهيءَ راءِ وار يا سرور آهي، جنهن ۾ بيشمار ويچار ڌاراڻون آهن ٿيون. منهنجي ناقص عقل آهي. انهن مڙي ويچارن ۽ هدايتن جي وچ ۾ ٿاهيم، ته ۲۶۸ رسمن جي ياداشت تيار ٿي پئي. پوءِ انهن ويچارن کي منهنجي ٻڌي ۽ عطا ٿي، رڻجاني مڙن ۾ وڌايم. آخري ۾ اهو خيال آيو ته ڇو نه گرنٽ صاحب جي سهڙي ٻائي، وري سرور بدران، ويچار وار وڌي لکان ٿيڻ لکيندي، جي اهڙا وڃن اچن، جن مان هڪ کان وڌيڪ معنائون يا نصيحتون نڪري سگهندون هجن، نه اهي وڃن هر هڪ ويچار هيٺ، جدا جدا به شايع ڪيا وڃن، جيئن سڄي گرنٽ صاحب جي هر هڪ ٿڪ، راءِ وار بدران، ويچار وار وري لکي وڃي.

هاڻي سوال اٿس، ته انهيءَ ترتيب موجب، ويچار وار گرنٽ صاحب، ڪهڙي ٻوليءَ ۾ لکان؟ مون کي شرم ۽ افسوس سان ظاهر ڪرڻو ٿو پئي، ته منهنجو مادري ٻوليءَ جو مياورو، ڇاڻ ۽ عزت هوندي به، بلڪل اڻٿورو ۽ اڌورو رهجي ويو آهي. سواءِ ڪن

مڙاڳ جا ٻه آڪر

مڙاڳ ۾ ڇا لکان ۽ ڪٿان شروعات ڪريان؟ نه هيءُ ڀستڪ ڪڏهن شروع ٿيو، يا ان جي وٽ ۽ وچ ۾ دل ۾ ڪڏهن داخل ٿي، يا ان لاءِ آرزو ۽ اميد ڪيئن اٿن ٿيا؟ انهن سوالن تي روح ڪندي، منهنجا ويچار وڃن ٿا، مڙي ۽ ڏاڏي ڏانهن، سڳوري سرڪرائڻ کي ڏاڏي، ڏاڏن آسودومل ڪرڻ ڏاڏي جي ذميواري ڏانهن، جنهن منهنجي گورواڻي سان، اڳي ۾ ئي واقفيت ڪرائي ڇڏي. کنگا ڏياري، شاوڪاري گهر ۾ پيدا ٿي ۽ شاوڪاري گهر ۾ پوئي. وڏگورائي هئي ۽ سڪن ۾ پلي هئي. ٻيو قسم ڪسي هيس. ۱۴ ورهين جي ڄمار ۾، ٻوڙين وٽ کان پوءِ، ڏهاڙو لڳس. اڳين دنيا ڪنڀر ۾ ختم ٿي وئي. اڳي ۽ سي هي سماجڪ اوتارن سمن، پندرهن، پنج ڪوٽ پيس، چاهي پڪو چاهي ساهرو. اڳي هئي، معصوم هئي. سهڻي، سادگي ۽ سادگي هئي. صورت ۽ سورت جي ڪهي ڪانه هيس، باقي ڪهي هيس قسم ۾. سو ڏاڏا ڏک ڏاڏا ڏانهن. سندس ڏک ۽ درد جي دلسوز ڪٽاڻي ۽ چر، هن ڀستڪ سان ڪر سڌو واسطو ڪرڻ آهي، پر اهو آسودو لاڙو ضرور آهي، نه ڇڏين هنڪا ساٿ سهارا سڀ ٿئي ويا، ڏهين ۾ هن همت نه هاري. ايترو جي اوت وٺي، هن دنيا ۾ پهرين دنيا ۽ پهرين دنيا ۾، اڪيلي سر سامهون ڪيائين. اڳي هن ڪانه هئي پر هن جي سرجهي سالر هيس. ڪافي گورواڻي پادوس، جا ٿي اهر، وائي وڻ ٻڙهندي هئي. رڪيا جي سار تي سرجهندي هئي ۽ اڃا شڪتيءَ اهر عمل ڪندي هئي. اوکيءَ اهن ۾ ۽ حرف خطري ۾ ۽، سندس وشواس اڏول، من، صورت ۽ ارادو محڪم رهندو هوس. منهنجي اڳي ڪڏهن ڏاڏا ڏاڏا هيس. کنگا ميا هر رڳو هئي. گهر ۾ جي هڪ روئي هوندي هيس، نه اڳي ۽ جي ۾. وڏو راعيس ڪندي هئي. پاڙي جا پکي ۽ پسون نه ٿي هئا، اڳي هئي، ٻيو ڀلي کيس هڪ گهر ۾ ٿيڻ نه ٿي. انهن روزا رکندي هئي، شڪر مائيندي هئي. آخر ٻيل سان آخر وڃي ڪٿن پڌ ٿي پوي. اهوئي ئي پاڻ ۽ بي نظير ورڻن لاءِ ڇڏي وئي، نه من ڪو هاڻي ڪٿو ڪمائي، نه من سندس اڳي ملال ڇمڪندي رهي.

مان آڻيا ٻاراڻي ڪلاس ۾ مس هوس، نه مڙي جي صاحب پاد ڪرايائين. آهستي آهستي گورواڻيءَ کان وڌيڪ واقف ڪرايائين. مطالع ڪرائيندي، معنيٰ ۾ سمجهائيندي ٿي هيس. سندس هدايت جي پوري جي ڪري، نه پاڪل ٿيڻي. پر هن جي اڳي پاڻي آڙي نه اٿس هئي، جو ٿيڻ چاهه ڇاهو، طالب تدريس ۽ وشواس وڌارو. سري

FOREWORD

It was in September 1967, that Shri J. J. Karam, then Deputy Secretary to the Government of India, Ministry of Information and Broadcasting, New Delhi, first brought to my notice, his works in Sindhi, on Sri Guru Granth Sahib. They comprised 25 Volumes of manuscript, covering about 10,000 sheets. While I am fully aware of the deep devotion of the Sindhi community to the Granth Sahib, and also of the vast literature already brought out in Sindhi on "Gurbani", I was very much impressed by the volume and contents of Shri Karam's works, accomplished after years of dedicated study and stupendous amount of the labour of love. Emotionally, I was keen to have them printed, but thought that the finances would prove to be a stumbling block. So I advised Shri Karam to produce a condensed version, reflecting say about 10% of his original works. I am happy that he accepted my advice and brought out a compendious version of Sri Guru Granth Sahib, in Sindhi (Arabic script), which has now been published by Sri Guru Granth Sahib Studies Department of the Punjabi University, Patiala.

The book comprises 1,002 pages, 632 of which contain copious excerpts from the text, covering in all, more than one-eighth of the Holy Granth. The text thus reproduced, not only indicates the context or the source of each verse, but it also gives simple meaning in Sindhi, of every difficult Punjabi word occurring in the text. The remaining 370 pages constitute the commendable commentary by Shri Karam, in which numerous thoughtful and thought-provoking points have been made out, for the readers' benefit.

The book is divided in two parts, each consisting of eight Chapters. The first part deals with the mind in ignorance rather "Divine discontent"; whereas the second part pertains to the mind that has attained "Sahj" or Divine Bliss. In conformity with the teachings of Granth Sahib, Shri Karam has explained in lucid and refreshing style, the inhibitions, hesitations and struggles of the restless mind, on its onward march of evolutionary process, from darkness to enlightenment, leading to the final stage of God-realisation.

A special feature of this book is that the Holy text has been re-arranged thought-wise, and the thoughts then arranged in a sort of sequence of the Seeker's spiritual progress, from one step to another. This is followed by separate commentaries, on a group of allied thoughts or steps. Such rearrangement and elucidation has no doubt involved extensive study and intensive research, which pattern has, to our knowledge, been fashioned out only for the first time, at least in the Sindhi language. I am sure, this volume will form a valuable addition to the rich treasure of "Gurbani", already available in the Sindhi language.

I trust that this book will commend itself to the Sindhi community in general, and in particular, to the very large number of those Sindhi brothers whose faith in and devotion to the teachings of Sikh Gurus, is no less firm and strong than that of the Sikh community itself. The book gives a bird's eye view of the important and well selected verses, on each lofty thought or ideal as enunciated in the Holy Granth, with elaborate explanations thereon. Depending upon the interest evinced by the Sindhi community, this book can go into further editions in future, and also pave way for the eventual publication of all the works of Shri J. J. Karam, on this subject, which he has been generous enough to hand over to the Punjabi University, free of charge.

*Punjabi University,
Patiala,
December, 1, 1971*

*Kirpal Singh Narang
Vice - Chancellor*

سڪ ۽ شوقا سان،
مان هن پستڪ جا ٻئي ڀاڱا،
آرپيان ٿو،

پنهنجيءَ پياريءَ ڌرمپتنيءَ
سونورنيءَ سينتان ديويءَ
کي، جا صبر ۽ حاليهائيءَ
جي هدايتن سان،
منهنجي اُچڙ من کي
آباد ڪرڻ جي، هروقت
ڀلي ڪوشش ڪندي آهي.

باب پنجنون: رام رام، ستنا

- (۱) نام ڪرڻار جي ڪرپا ۽ ڪورڙ
- دٿاران پراپت ٿي سگهي نه
- (۲) نام جي مهما
- (۳) چار جڳهه

- (۴) نام ۾ صدق
- (۵) نام جي سڪ

- (۶) نام جو جهڻ، مڃڻ ۽ ڳائڻ
- (۷) نام جو ٻڌڻ ۽ ٻڌائڻ
- (۸) پڙهڻ، لکڻ ۽ جهڻ
- (۹) اوجاڳو ۽ آمرت ويار

- (۱۰) ستگور جو شيد ۽ ڪورمت
- (۱۱) آنحد شيد يا ڏٺي

- (۱۲) پرمائما کي نه وسار
- (۱۳) وساريءَ نه وئين!
- (۱۴) نام نه ملڻ جو نتيجو
- (۱۵) نام جو ڦل

باب ڇهون: سچو شيوڪ

- (۱) شيوڪ ٿي ڪرڻار جي ڪرپا
- (۲) شيوڪ سان ستگور جو سات
- (۳) شيوڪ جي مهما

- (۴) شيوا
- (۵) شيوا جو ڦل
- (۶) شيوا نه ڪرڻ جو نتيجو

- (۷) پراڻا ٺاڻو
- (۸) سر ناگتي

- (۴) حڪم جي حڪم هيٺ
- ساري سرسٽي آهي

- (۵) ڀڳوان جو پاڻو
- (۶) حڪم مڃڻ يا سمجهڻ جو ڦل
- (۷) پاڻي مڃڻ مان فائدا.

- (۸) ڀڳوان جو پڻو
- (۹) پڻو هڻڻ ڪري فائدا
- (۱۰) پڻو نه ڪرڻ مان نقصان
- (۱۱) نريءَ ڪيئن ٿيو؟

باب ٽيون: ستنگور سونھون

- (۱) ستگور جي ضرورت
- (۲) ستگور جي مهما
- (۳) ستگور جي سڃاڻپ

- (۴) ستگور ۾ صدق
- (۵) ستگور لاءِ سڪ
- (۶) ستگور جي ملڻ مان ڦل

- (۷) ستگور اڳيان آزاد ٺاڻو
- (۸) ستگور جي ڪرپا

باب چوٿون: سنت مهاڻاڻون

- (۱) سنتن ٿي ڪرڻار جي ڪرپا
- (۲) سنتن جي مهما

- (۳) سنتن جي سنگ لاءِ سڪ
- (۴) ساد سنگت
- (۵) سنتن جي سنگ مان لاپ

| | | | |
|-----------|---|-----------|--|
| ۴۶۷-۴۰۴ { | باب اٺون: سائين ۽ سچوئون ڪرڻ | ۲۰۴-۲۳۰ { | باب ڇهون: دن سان رشتو ۽ هٿ |
| ۴۱۶-۴۰۴ { | (۱) پڄاڻا ۽ پراڻو (۲) اٺون ڇا ۽ مان ڇا؟ | ۲۳۸-۲۳۰ { | (۱) ماڻھو جنر ڊولپ (۲) سنار سٺو آهي (۳) سناري سبب ڏاڍو آهي |
| | ڀاڱو پيو: من جي موٽ | ۲۵۲-۲۳۶ { | (۴) انسان ڪڏهن ٿوري ۽ نه ڪڏهن ٺاڪو (۵) ڪيئن ڪامياب ٿي سگهجي ٿو لي وڃي ٿو؟ |
| ۴۹۸-۴۱۷ { | باب ٻيو: پرماتما ۽ پرڪري | ۲۶۵-۲۵۳ { | (۶) رڌڻ ڇا ٿي ٿو (۷) مالڪ جي ٿيڪه اڃا آهي (۸) ڇو ڇا ڇا؟ (۹) ڇو ڇا ڇا؟ |
| ۴۲۷-۴۱۷ { | (۱) بي آلت بادشاهه (۲) اڻڌور آڪٽ ۽ آڪٽ آهي (۳) ڪير ڪٿ ڪري سگهندا؟ | ۲۸۰-۲۶۶ { | (۱۰) من کي مڙو (۱۱) ڪي ڪي ڪي؟ |
| ۴۴۴-۴۲۸ { | (۴) پرماتما ڪيئن ۽ ڪڏهن پيدا ٿيو؟ (۵) پرڪريءَ جي پيدائش | ۳۰۴-۲۸۱ { | سٺو: سچ ڇي ٿو |
| ۴۶۴-۴۴۵ { | (۶) سرب واپار ۽ سرامي (۷) سب پر گهٽجي چوڻ (۸) پرماتما حاصران ڪوڙ ۽ وڃي ٿو آهي | ۳۰۲-۳۰۵ { | (۱) ڪي ۽ اٺو (۲) سب اٺو (۳) سب ڪوڙي |
| ۴۷۴-۴۶۵ { | (۹) پرماتما پرڪريءَ کان لڙي (۱۰) ٺوڪن ۽ سون سانين (۱۱) مالڪ جي مڙي (۱۲) واهه گهٽجي وڌو | ۳۱۴-۳۰۵ { | (۴) سڌ واپار، وڪرو ۽ راس (۵) سڄا سب، سب ۽ رڌڻ (۶) سڌ هڪٻئي |
| ۴۹۸-۴۷۵ { | باب ٽيون: پاڻ ۽ ٻيو | ۳۱۸-۳۱۴ { | (۷) سڌ ڪيئن ۽ ڪٿان ملند؟ (۸) سڌ ڪيئن ۽ ڪٿان (۹) سڌ سچ |
| ۵۶۸-۴۹۹ { | (۱) سائين ۽ ر صديق (۲) پرماتما سان پرڪري (۳) مالڪ جي مڙي | ۳۸۴-۳۱۸ { | |
| ۵۳۱-۴۹۹ { | | ۳۹۵-۳۸۴ { | |
| | | ۴۰۰-۳۹۵ { | |

پنٿريءَ جي فهرست

ڀاڱو پهرينون: من جي اوڻ

باب چوٿون: منمڪ، ساڪت،

مڙرڪ، ڦڳرو يا بيمڪ ۱۱-۱

باب پهرينون: دڪم ۽ روڳي

(۱) دڪ
(۲) روڳي ۽ آروڳي ۱۱-۱ {

(۱) منمڪ

(۲) ڏهاڳو

(۳) ”آنت ڪيا پڻيءَ“ ۶۷-۱۲

باب ٻيو: پنج وڪار

(۴) ٻاڻي گنگارون جو به نيتارو

(۵) نيچ ۽ ڪريل

(۶) اوچ، اُٺر، نرمل

(۷) ڌرم ۽ ذات ٻات ۲۹-۱۲ {

(۱) گرهستيءَ جو ڪتب سان موھ

(۲) پاڪند ۽ ڪوڙا ڪرم ڪانڊ

(۳) چوڻو جيڪياسو

(۴) ڪار ۽ ڪامنائون ۳۵-۳۰

(۵) مایا ۽ موھ

(۶) لوپ ۽ لالچ ۴۶-۳۶ {

باب پنجون: من دشمن آهي

تم دوست به آهي

(۱) ديهي ۽ آتما

(۲) من جي مستي

(۳) ڪسم ۽ من جي مغل

(۴) ئي گُٺ ۽ چوڻون بد ۵۳-۴۷ {

(۷) ڪروڌ، ويڙ ۽ وروڌ

(۸) ڪوڙو يا مڏو ڄاڻائڻ

(۹) آهنگار، هڙيءَ ۽ ”مان مان“ ۶۱-۵۴

(۱۰) پنج وڪار ۶۷-۶۲

(۵) ڪرن ڪراونهار ڪرنار آءِ

(۶) انسان ايشور جي ٻٽلي آهي ۱۱۳-۶۱

باب ٽيون: باقي ٻيا به وڪار

(۱) ڏٽيس ڀاڙ ۽ بياني ۷۲-۶۸

(۲) ڪوڻو واپار، وڪو ۽ واس

(۳) چترائي ۽ سياڻپ

(۴) ڪوڙ ڪيٽ

(۵) ڀاپ، ڳڪو، پور ۽ ٻنڌن ۶۱-۷۳ {

(۷) ڪرمن جو ليڪو ۽ لالت جو ليڪ

(۸) نياءَ ڪاري نارائڻ

(۹) سمس ۽ مغل مٽائڻ

(۱۰) من مارڻ ۽ جيوت سون ۱۰۰-۹۲

(۱۱) پنهنجو ٻاڻ ٻڌائڻ ۱۰۴-۱۰۱

(۱۲) اونداه ۽ سوجھرو ۱۱۳-۱۰۵

(۶) ڀندڙين جا رس ۽ سواد

(۷) ڪسنگ

(۸) ننڍا ۽ نتيجو

Guru Nanak Quincentenary Celebration Series

SRI GURU GRANTH SAHIB

JE

SIKHIA-JO-SARR

(IN SINDHI)

by

J. J. KARAM

42/5, Patel Nagar (East)

New Delhi, 8

(Telephone No. 581302)

March 1972

First Edition

1000 Copies

All Rights Reserved

سري گرو گرب صاحب جي سکاجوسا

جي - جي - گرم
(بندو)





سوي گورو نانک ديوجي

سري گرو گيرنت صاحب
جي
بيڪيا جو سامر

